

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

University Libraries

118 241 715

871.2

JB96a

B/

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY

P. OVIDII NASONIS

OPERA OMNIA.

VOL. VI.

P. OVIDII NASONIS

OPERA OMNIA

EX EDITIONE BURMANNIANA

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

NOTITIA LITERARIA

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

STANFORD LIBRARY

VOLUMEN SEXTUM.

T

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1821.

246681

YRAJELI 0807177

NOTÆ VARIORUM
IN
P. OVIDII NASONIS OPERA.

Delph. et Var. Clas.

Ovid.

8 R

•• NOTE VARIORUM, quas Delphinius Editor, D. Crispinus,
excerpsit, textui nostro jam subjunctæ sunt; ut et aliæ quædam,
inter VV. LL. insertæ: quare hic non iterantur.

NOTÆ VARIORUM

IN

P. OVIDII NASONIS OPERA.

EX EDIT. B. CNIPPINGII,
AMSTELÆD. 8vo. 1702.

HEROIDES.

EPIST. I. PENELOPE ULYSSI.

Heroides hic liber a Prisciano lib. x. appellatur, nec alio eum nomine a Scholiaste *Metamorphoseon* inedito passim citatum deprehendi: vere, ut opinor. *Sarisberiensis* quoque *Polycrat.* i. 12. 'Naso,' inquit, 'in libro *Heroidum*.' *Epistolas* tamen *Ovidius* ipse libro iii. *Artis Amatorix* videtur nuncupare, ubi de suis scriptis, 'Vel tibi composita cantetur *Epistola* voce: Ignotum hoc aliis ille novavit opus.' Neque aliter membranarum pars potior: quanquam et in nonnullis duplici titulo, *Heroides sive Epistola*, hoc poemâ inscribitur, quomodo *Platonem*, *Ciceronem*, aliosque tam in Græcis quam Latinis magni nominis scriptores gemino nonnunquam titulo suas lucubrationes ornasse est in comperto. Cæterum quod *Ovidius* versibus paulo ante prolatis se auctorem primum atque inventorem facit hujus

generis epistolarum, liquet hinc, eam *Arethusæ* ad *Lycotam*, quæ apud *Propertium* lib. iv. extat, ad imitationem nostri fuisse conscriptam, *Nasonique* solidam *Heroidum* pangendarum ac principem gloriam omnino debere. Ad epistolam primam quæ observavimus, levioris pleraque momenti sunt, quod *Puteaneus codex*, qui fide atque integritate reliquos omnes magno numero a me inspectos longe antecellit, hac ex parte esset mutilus. *Heinsius*.

1 *Hanc tua*, &c.] Omnes libri scripti, quibus et in hoc volumine et aliis emendandis usus sum, perspicue habent *Ulixæ*. Duxit autem *Ulixes* *Penelopem* uxorem *Tyndarei* auxilio, quod ei consilium dederat, quo modo Græcorum omnium Principum, qui *Helenam* filiam suam uxorem peterent, gratiam et amicitiam esset retenturus. *Apollodorus* lib. iii. *Bib-*

lioth. *Ciofanus. Tua Penelope*] Quæ tibi hactenus in tanta præcorum turba pudice vixit, et conjugalem torum siq̃e habet servavit. *Antonius. Penelope*] Hæc Amyre, vel Arnæa primum, dein Penelope dicta, ab ejusdem nominis avibus, quæ expositam a parentibus educaverunt, ut Pindari scribit interpret. *Parrhasius. Hanc tua Penelope*] Suasorii generis est hæc ad Ulyssem Penelopes epistola: hortatur enim conjugem, ut, vastata Troja, cæterisque Græcorum ducibus in patriam reversis, et ipse tandem domum redire festinet. *Tua*] Benevolam sibi facit Ulyssem. *Gæ. Merula. Lento*] Moram trahenti, et quasi tepido in amore viro. *Ipsæ*] Qui annos viginti absens fuisti. *Ant.*

2 *Nil mihi rescribas: attamen ipse veni*] Rectius distinguas post *et attamen*; ut edendum curavimus: neque aliter in uno codice Florentino viri humanissimi Caroli Strozæ inveni. *Epist. viii.* 'Non tu mille rates innoasque vela parabis, Nec numeros Danaï militis: ipse veni.' Johanni Frederico Gronovio, viro ad ornandas hæc literas ac promovendas unice nato, mihiq̃e conjunctissimo, legendum videbatur, *Nil mihi rescribas ut tamen; ipse veni*: argute, mehercule, et venuste: quomodo et initio epistolæ Herus noster, 'Quam mihi misisti verbis, Leandre, salutem, Ut possim missam rebus habere; veni.' *Heins. Nu mihi rescribas*] Sententia hæc videtur esse: Scribo tibi quidem hanc epistolam, non tamen ut rescribas adeo, aut literæ mihi veniant tuæ: ipse veni. Vide hac de re Clariss. D. Gronov. in observat. i. 22.

3 *Troja jacet*] Indicat facile fore quod proposuit: potes redire, nam Troja jacet, diruta est. Dicta est Troja a Troë rege, Erichthonii et Calirrhœæ Scamandri filio. Antea Tencra a Teucro; et Dardania a Dardano dicebatur. *Ant. Jacet*] Sicut

enim urbes, cum ædificantur, aut florent, dicuntur stare, aut surgere; ita cum dirutæ sunt, dicuntur jacere et cadere. Virg. 'Ceciditque superbum Ilium.' *Jacet*] Hujus verbi antitheton, manet, stat: Virgil. *Æn. ii.* 'Trojaque nunc staret, Priamique arx alta maneres.' *Certe*] Distinguendum est, ut non dicamus *certe jacet*, sed *certe invisa*: non enim necesse est affirmare Ulyssem, quod *Troja jacet*; quia hæc ipse satis sciebat, qui fuerat præsens, et fuerat etiam ex magna parte auctor illius ruinæ. Dicit ergo, *certe odio habita. Danaï puellis*] Heroidib. Græcis. *Danaï*] Danaï a Danao rege dicuntur, qui ante Pelasgi dicebantur, et Argivi. *Puellis*] Quibus, non solum sexum, sed ætatem significat, quia adolescentulæ mulieres nuper nuptæ molestius ferunt maritorum absentiam. *Ant.*

4 *Vix Priamus tanti*] Ut tamdiu absis nimirum. Frustra igitur se exercet hoc in loco viri eruditi. Fuit cum et ego versum unum alterumque excidisse suspicarer: sed nullus excidit. *Heins. Vix Priamus tanti totaque Troja fuit*] Priamus et tota Troja non fuit tanti, id est, tota jactura quam Priamus cæterique Trojani acceperunt non fuit tanti, quanti mea, quod te marito ob bellum Trojanum carni. *Scoppius.*

5 *O utinam*] Precatur in Paridem, cum hac poëtica exclamazione: qui cum Helenam rapuit, tantorum malorum præbuit causam. *Ant. Lacedæmonia*] Lacedæmon Peloponesi urbs, Menelai regis, nuncupata a Lacedæmone Jovis filio ex Taygete, Atlantis et Pleione. *Idem.*

6 *Adulter*] Paris Priami filius: quem per iram proprio nomine appellare non potuit, sed per contumeliam 'adulterum' dixit. *Obrutus esset*] Oppressus et submersus. *Idem. Insanis agnis*] Id est, magnis; in alto furentibus Hellesponti undis. *Idem.*

7 *Non ego deserto*] Exponit incommoditates suas. Et mire exprimit mulieris, quæ legitime amat virum suum, ingenium: quod dicendum fuit, ne quis Penelopen impudicam a Poëta efficiam putet. *Ciofan. Frigida*] Sola. *Ant.*

8 *Relicta*] Per viginti annos a te destituta. *Tardos dies*] Qui longiores videntur absentia tua: ut Horat. in Epist. inquit: 'Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque Longa videtur opus debentibus.' Non, inquit, die et nocte sollicitarer, si Paris Helenam non rapuisset. Auget enim *ardor* a tempore. *Ant.*

9 *Nec mihi, &c.*] *Idōs* a facto: ut procos falleret, quantum telæ die texuerat, tantundem ad lucernam nocte detexebat. Pollicita enim erat, se tunc virum accepturam, cum telam finivisset, qua integeretur Laërtes senex, cum fatum contigisset. Fallaciam deprehendit Antinous, unus ex procis, ancilla referente, ut Homerus auctor est. *Fallere noctem*] Hoc est nocte procos fallere. *Ant.* Eodem modo in Epistol. ad Leandrum dicit, 'decipere noctem.' *Ciofan.*

10 *Pendula*] In telario ad opus conficiendum patens. *Ant.*

11 *Quando ego, &c.*] A corporis labore ad animi sollicitudinem transit, instans interrogando. *Ego*] Quæ bellicos eventus considero. *Graviores pericula*] Majora quam possint accidere. *Idem.*

12 *Res est solliciti*] Sententia auget miseriam. Sunt (inquit) in amore perpetuæ sollicitudines: unde apud Plant. amator adolescens, 'Quam miser' inquit 'est qui amat.' *Idem.*

13 *In te fingebam*] Animo commentabatur. Exponit sollicitudines; commemoratione periculorum. *Idem.*

14 *Nomine in Hectoris*] Quoties Hector aliquid gessisse dicebatur. *Idem.*

15 *Sive quis Antilochum narrabat ab*

Hectore victum] Politianus in Miscel. laevis *Amphimachum* reponit: quod Antilochum a Memnone occisum, non ab Hectore, tam Homerus, quam Q. Calaber, Dictys Crotensis, Pindarus, Pyth. Od. vi. alii testentur. In contraria ivit Janns Parrhasius Epistolici Quæstionibus, ut et Ciofanus. Certe Hyginus fab. 113. ab Hectore occisum innuit, et cum Ovidio hac in re consentit, quanquam paulo ante, fab. nimirum, 112. diversam opinionem secutus. *Heins. Antilochum*] Nestoris filium, quem Quintus poëta non ab Hectore, sed a Memnone Auroræ filio interemptum scribit. Fuit et alius Antilochus, Hercules filius, quem Paris trucidavit. *Ant.* Nos vero non Antilochum, non Amphimachum, sed Archilochum legendum autumamus. Dares namque Phrygius, qui illi bello interfuit, ait, quod Hector Archilochum regem interfecit, et Æneas Amphimachum. *Scopp.*

17 *Menetiadem*] Patroclum Meneti filium, cum Opuntei puerum peremisset, ad Peleum fugit. Is Achilli filio socium dedit in bello Trojano: cumque Achillis indutus armis pugnaret, Apollo in formam Asii Dymantis filii incitat Hectorem ad pugnam, cui congregientem Patroclum armis exuit, perfractis fibulis, et trucidandum objcit: ut scribit Hom. Iliad. xvi. et Hygin. c. 106. *Falsis*] Non suis, sed Achillis. *Ant.*

18 *Succesum*] Optato evento: dolui, quod ut optabatis, non successit: vel quod Patroclo capienti Achillis arma, parum processerat dolus. *Idem.*

19 *Sanguine Tlepolemus*] Phyleus Thesprotiorum rex filiam habuit AsTyochen, ex qua Hercules filium Tlepoleum genuit. Is cum in domo paterna Lycimnium patris germanum trucidasset, veritus ultionem, fugit, et Rhodi in partem regni receptus est, unde navibus novem in obsidionem Trojanam venit: hunc Sarpedon Lyciorum rex interemit. *Ant. Lycium*]

Propter Sarpedonem Lyciæ regem, qui Tlepoleum interfecit, a Patrolo ipse postea interfectus, ejus cadaver in Lyciam delatum ibidem scribit Homer. *Ciofan*.

20 *Novata est*] Crevit, et aucta est: maxime sui sollicita, cum Lycii Sarpedonis hasta Tlepoleum cecidisse percepi. *Ant*.

21 *Denique quisquis erat*] Colligit, se maxime sollicitari ad omne aliorum periculum. *Jugulatus*] Vulneratus et extinctus. *Castris Achivis*] Inter Græcos milites. *Idem*.

22 *Amantis*] Penelopes. *Frigidius glacie erat*] Timore frigescebat. *Idem*. Sic Virgil. *Æneid*. vi. 'Gelidus Teucris per dura cucurrit Ossa tremor.'

23 *Sed bene consuluit*] Locus ab auctoritate Deorum, illis curæ fuisse quod optabat. *Deus*] Aut ad Hymenæum aut Cupidinem referas: sed de Hymenæo placet. *Casto amori*] Conjugali. *Ant*.

24 *Versa est in cineres*] In cinerem septem libri, idque rectius. Noster *Met*. l. ii. 'Cumque suis totas populus incendia gentes In cinerem vertunt.' *Heins*. *Sospite viro*] Ulysse, id enim potuit ex Telemacho scire, qui eadem ex Nestore et Menelao audierat. *Ant*.

25 *Argolici, &c.*] Exemplo firmat suspiciones: alii rediere, tu solus cessas. *Duces*] Ut Nestor, et Agamemnon, et Menelaus. *Altaria fumant*] Sacris ob suscepta vota perfectis. *Idem*.

26 *Barbara præda*] Spolia Phrygum et Asianorum, qui barbari sunt. *Idem*. *Ad patrios Deos*] In templis Deorum et laribus appenduntur, ut veteres facere consueverunt, qui postibus templorum arma suspendebant. *Idem*. Sic Virgil. *Æneid*. iii. 'Ære cavo clypeum, magni gestamen Abantis, Postibus adversis figo, et rem carmine signo: Æneas hæc de Danaïs victoribus arma.' Æneas autem, ut Servius ait, apud Samothra-

ciam in templo clypeum hunc consecravit, quod poeta in transitu attingit.

27 *Grata ferunt Nymphae*] Νύμφαι, nuptæ. Græcissat hic Ovidius: vide Festum in *Nupta*. Parum tamen abest, quin a Nasone exaratum opiner nuptæ; nam alterum paulo insolentius. *Heins*. *Grata ferunt*] Aliarum fortunam commendat, quarum mariti redierunt, ut justior sit ejus querela: aliæ Diis vota persolvunt pro maritis salvis, mihi perpetua querela relicta est. *Nymphae*] Heroïdes puellæ Græcæ. *Ant*.

28 *Troica fata carent*] Codex Argentinensis satis antiquus cum uno Mediceo, *Troia fata*, magis poetice. Certe Virgilius sic passim, apud quem 'Troica,' aut 'Troicus' nusquam invenias; etsi diversus ab eo Statius plerumque, et in Tragædiis Seneca. Apud Ausonium in Epitaphiis Heroum, 'Troia cura,' et 'Troia tellus:' et Epigr. III. 'Troïns Æneas,' ad exemplum Maronis. Noster Epistola Didus sub finem, 'Troius ensis,' ut puto scribendum: et Epistola Paridis, 'Troia classis adest,' ex antiquis libris. 'Troia pineta' ibidem: et 'Troia conjux,' Epistola Helenæ: ut 'Troius hospes,' ibidem: lib. III. Art. Amat. 'Troie raptor,' ex veteri codice: l. II. de Ponto El. 10. 'Troia bella,' ut et illic emendandum censeo, etiam in Ibin vs. 416. 'Troia vela.' Stephanus in *Troia*. τὸ ἐθνικὸν τρῶς, ὁμοφώνον τῷ κτρίστῃ, ὡς Ἀχαιῶς, Δαναῶς, Σικελῶς τὸ θηλυκόν, τρῶς, καὶ τρῶϊς ἢ παρὰ τὸ τρῶϊος τρῶϊς, ὡς Λέσβιος Λεσβίς. Ἔστι καὶ τρῶα θηλυκῶς, καὶ τρῶς, καὶ τρῶϊς: καὶ τρῶϊκόν τὸ κτηρικόν, καὶ τρῶϊη. Noster 'Troa agmina' dixit lib. XII. Metam. ut in optimo codice inveni: nam vulgo *Tota* legebatur vs. 74. 'Troaque Pellicæ sternebat cuspidis ictu Agmina.' 'Troïades' apud Perseum pro Trojanis: et in Catalectis veterum poetarum de signis cælestibus in

Eustheniū carmine, ut quidem codices antiqui exhibent, 'Troiadesque puer, geminique sub æthere Pisces,' *Heins. Illi*] Qui redierunt Græci. *Cantant*] Narrant. *Troia fata*] Nam proprie *fata victa*, quibus defensio Trojanorum consistebat: quæ cum diu Græcos fatigassent, et ab expugnanda urbe repellerent, tandem insidiis Sinonis victa sunt, equo ligneo armatis viris pleno in urbem introducto. *Æneid. 11.* 'Fracti bello, fatisque repulsi, Ductores Danaum.' 'Fata' autem hæc Trojanorum dicuntur fuisse: Vita Troili, Conservatio Palladii, id est, simulachri Palladis, quod Trojani habebant in urbe: et ut sepulchrum Laomedontis, quod erat in porta Scæa, servaretur integrum: et ut equi Rhesi, de quibus inferius dicitur, possent a Trojanis recipi: hæc omnia fata vicerunt Græci. Nam Achilles Troilum secum congressum interfecit: Palladium vero ab Ulysse et Diomede clam noctu urbem ingressis, cæsis arcis custodibus, asportatum est. Equi Rhesi, ut infra videbitur, ab Ulysse et Diomede abducti sunt. Porta vero Scæa diruta est ab ipsis Trojanis, ut equus induceretur, et ita fata Trojana victa sunt, quod de his nunc est intelligendum. Vide *Metam. lib. XIII. Huber.*

29 *Iusti senes*] Severi et graves: singulis suas denominationes addidit, senes 'iusti,' et puellæ 'trepidæ.' *Ant.*

30 *Pendet*] Intenta est. *Idem.*

31 *Monstrat*] Ostendit q. ad oculum. *Ant.*

32 *Pingit et exiguo*] Solebant Græci et Romani post cenam crateras vini in mensam afferre, et multo habito sermone ad multam noctem somnum producere. Ex eo vino aliquid in mensam fundebant. Quem morem hic tangit Penelope, additque ab illis, qui in bello Trojano affuerant, uxoribus suis cæterisque domesticis, illo vino, quod super mensam verte-

bant, loca, in quibus cum Trojanis prælium fuerat commissum, ostendi, et universum Ilium, fluvium, aliasque illius urbis partes depingi. Eum etiam, quem supra exposui morem, indicat hic noster variis locis: 'Quod deducta mero littera fecit AMO.' Et, 'Verba leges digitis, verba notata mero.' Et, 'Non ocali tacuere tui conscriptaque vino Mensa, nec in digitis littera nulla fuit.' *Tibull. Eleg. ult. lib. 1.* 'Ut mihi potanti possit sua dicere facta Miles, et in mensa pingere castra mero.' *Ciofan. Pergama*] Trojanæ urbis situm. *Ant.*

33 *Simois*] Fluvius Trojannæ, cum Scamandro jungitur, et loca palustria efficit. *Ant. Sigeia tellus*] Campns. Sigeum Trojæ promontorium: cernitur illic navale, et Achivorum est portus, ut Strabo dicit. Illic etiam tumulus Achillis, Patrocli, et Antiochi constitutus est, quibus Illenses quotannis sacrificant. *Idem.*

34 *Regia celso*] Superba Priami domus, quæ erat in arce. *Idem. Priami regia celsa senis*] Hoc epitheton passim fere ab auctoribus datur Priamo. Ennius citat Priscian. lib. III. 'Cur veter ocebuit Priamus sub Marte Pelasgo?' M. Tullius pro Sexto Roscio Amerino, cum vellet ostendere Antistium summa esse senectute hominem, vocavit eum 'Priamum.' *Ciofan.*

35 *Æacides*] Achilles, Æaci nepos, et Pelei filius. *Tendebat*] Tentoria figebat. *Beroman.*

36 *Hic lacer admissos terruit Hector equos*] Sic duo aut tres ex nostris codices, quomodo Baptista Egnatius primus castigavit. Perperam vulgo *alacer missos*: paria habes apud Actorem Elegiæ in mortem Drusi: 'Hoc fuit Audromache, cum vir religatus ad axes Terruit admissos sanguinolentus equos.' *Heins.* Qui etiam trepidare dicuntur. Cato, 'sedere non potest in equo trepidante.' Et *Liv. dec. 1. lib. VIII.* 'Cum equus priori-

bus pedibus erectas magna vi caput quateret, excussit equitem.' Dicuntur et pavidī. Ovidius de Remed. II. 'Nec faciet pavidos taurus avitus equos:' item attoniti. Sil. XII. 'Attonito progressus equo:' et Homer. Iliad. Θ. Τὰ δ' ἴππους δέλωρε παρατρέτην ἐν' ὄχεσιν. *Hic lacer*, &c.] Alii ad tractum Hectoris hæc referunt: ut distractus Hector Achillis equos terruerit; et *lacer amissos* legunt. *Ant.* Constat enim Hectora circa muros Trojanos equis raptatum fuisse. Virg. lib. I. 'Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros.' Dum igitur traheretur Hector, equi aspectu cruentati cadaveris territi sunt. *Lacer*] Id est, vulneribus confossus, et dilaceratus: ut Virg. 'Vulneraque illa gerens, quæ circum plurima muros Accepit patrios.' *Admissos*] Ita Miccyllus censet legendum, ut et Egnatius censuit: ut *admissos equos*, intelligamus veloces, sive incitatos: quemadmodum et alibi idem nomen poeta usurpavit: admittere enim equum est incitare aut urgere calcaribus. *Beram.*

37 *Omnia namque tuo*] Unde res Trojanas intellexerit ostendit, in quo et ambiguitatem solvit, et domesticam sollicitudinem aperit. *Nestor*] Pyliorum rex, et Nelei filius. *Senior*] Qui tertiam ætatem agebat. *Tuo nato*] Telemacho, de te sollicito. *Te misso*] Non enim Penelope Telemachum ad scitandum de Ulysse misit, sed ille sola nutrice conscia, consilio Minervæ, quæ se in formam Mentæ Anchiali regis Taphiorum filii verterat, Pylum ad Nestora, et Spartam ad Menelam, clam matre concessit, a quibus cum res ad Trojam gestas accepisset, ad matrem retulit. *Ille*] Telemachus, filius tuus. *Ant.*

39 *Rhesumque Dolonæque caros*] *Rheson* Erfurtanus, Græca enunciatione; ut sæpe alibi. *Heinsius.* *Rhesumque*] Rhesus Eionei filius, Thracum rex, postremus castra locarat: ejus equi

erant candore nivali, pernecitate ventis comparandi, currus auro argenteque ornatisimi. *Dolonæque*] Hector promissis Achillis equis, Dolonem Eumedis filium misit in castra Græcorum scrutaturum: illum Diomedes et Ulysses, qui de Trojanis exploraturi mittebantur, intercipiunt: promissa impunitate, Trojanorum consilia intelligunt. Deinde, interempto Dolone, Thracum castra invadunt: Diomedes dormientem Rhesum perimit, et socios duodecim: equos in castra abigunt, et ad præsepe inter alios Diomedis equos alligant. *Ant.* *Rhesumque*] Rhesus rex Thraciæ, Trojanis opem ferens, prima nocte ex longo itinere fatigatus in ipsis tentoriis ab Ulixæ et Diomede una cum omni exercitu est interfectus. Homer. Iliad. x. Euripides in Rheso: et Ovid. Metam. I. XIII. quod tangit et in præclarissimo opere, quod Ibiā vocavit: 'Nec tu quam Rhesus somno meliore quiescas, Quam comites Rhesi, tum necis, ante viæ.' *Ciofan.*

40 *Hic*] Rhesus. *Ille dolo*] Promissæ erat Doloni impunitas, si Trojanorum consilia aperiret: sed Diomedes illum interemit. *Ant.*

41 *Nimiumque oblitæ*] Hoc hemistichium usurpavit Statius. Thebaid. lib. VII. 'Heu nimium mitis, nimiumque oblitæ tuorum.' *Ciofan.*

42 *Thracia*] Rhesii Thracii. *Nocturno dolo*] Per noctis insidias. *Ant.* *Tangere castra dolo*] In quatuor membranis *frangere castra*: quod non est de nihilo, pro perfringere, aut domare. Sed et *tangere* probum est. Sic apud Comicos, 'Tangere dolo aliquem,' 'Tactu est leno,' 'Probe illum tetigi;' et similia. *Heins.*

43 *Tot viros*] Non eadem Ulyssea, sed Diomedes peregit, qui regem et socios duodecim trucidavit. *Ab uno*] Diomede, Tydei et Deiphiles Adrastii filio. *Ant.*

44 *At bene*] *Elapsumus.* *Ante*] Quam a nostro amore discederes, cum te

tna: domus memoria et amor subibat: eras cautus: nunc cum perfrixeris, nulla vitas pericula. Persistit in amplificatione, ut quanta sit in amante uxore sollicitudo, monstratur. *Ant.*

45 *Usque metu micuere sinus*] Male libri nonnulli *tremuere*, aut *timuere*, aut *tumuere*, aut *metuere*, aut *riguere*. Epist. Enones, 'Attoniti micuere sinus.' l. III. Art. Amat. fabula Procridis, 'Pulsantur trepidi corde micante sinus.' Fast. III. 'Terreor admonitu, corque timore micat.' Et mox, 'Corda micant regis, totoque e corpore sanguis Fugit.' Lib. VI. 'fur-timque accedere tentat, Et fert suspensos corde micante gradus.' Plautus, Aulularia, Act. IV. sc. 3. 'Continuo meum cor cœpit artem facere ludicram, Atque in pectus emicare.' Ubi digitorum micationem ludum notissimum respexit. *Heins.* *Usque metu micuere sinus*] Cor præ formidine exiliebat. *Sinus* pro præcordiis usurpat. *Ant.* *Amicum per agmen*] Per Græcorum castra. Tantus mihi error ex hoc injectus est, ut etiam cum victor dicereris in castra Græcorum redisse, timerem. *Idem.*

46 *Is mariis*] Thraciis: est Ismaros mons et urbs Thraciæ. *Ant.*

47 *Sed mihi quid prodest*] Communicatione utitur: petit et consulit quid sibi prosit Trojanum excidium. Hac aciscitatione suspenditur animus, et ad commiserationem apparatur: in quo et facile sibi commiserationem conciliat, et lenti mariti increpat tarditatem. *Disiecta*] Diruta. *Idem.* *Vestris disiecta lacertis Ilios*] Sic apud Homerum *Ἴλιος λεπή* non uno loco, et *Ἴλιος ἀρρυσέσσα καθήριον*; in Anthologia 'Troja superba ruit'; quomodo et 'Ilium superbum' Virgilio. Horat. 'non semel Ilios vexata:' et in Catalogis Pithœi, 'Ilios en surgit rursum inclyta. Noster l. I. Artia, 'Tunc cum tristis erat defensa est Ilios armis.' Ita enim veterrimi codices. Sic *Neritos* mons Ithacæ apud Græ-

cos, quæ *Neritos* Virgilio est; 'et *Neritos* ardua saxis.' Plurimi tamen scriptorum codicum, *disiecta Iliion* agnoscunt, ut apud nostrum Laodamiæ epistola, 'Iliion et Tenedos;' quod et Scaligero placebat, teste Bersmanno. Certe in antiquis libris apud Ovidium modo *Ilios*, modo *Iliion*, promiscue scribitur; ut Pastor. III. 71. IV. 505. V. 93. VI. 401. et in Metamorphosi non semel. Adeatur Stephanus in *Ἴλιον*. Noster Epistola Helenæ, 'Et fatum timeo monitus, quos igne Pelasgo Iliion arsuram præmonuisse ferunt.' Ita enim rescribi malim, pro vulgato *arsurum*: ut et Paridis Epistola, idque veteris libri auctoritate, 'Arsuram Paridis vates canit Iliion igni.' Sequenti versu in nonnullis membranis, *murus quo fuit ante*; ut apud Virgilium, 'Atque solum quo Troja fuit.' In nonnullis etiam, *qui fuit*. *Heins.*

48 *Ilios*] Troja, ab Ilio Trois filio dicta. *Ant.*

49 *Si maneo*] Inopinatum subdit, ad communicationem; non enim Penelope eversa Troja se, ut ante, conjugæ carituram opinabatur. *Si maneo*] Sine viro. *Troja durante*] Cum Troja stabat. *Idem.*

51 *Diruta sunt aliis*] Ab aliarum fortuna, suum nœrorem amplificat. *Aliis*] Ad fortunam aliarum puellarum. *Restant*] Non expugnata. *Idem.*

52 *Victor*] Græci victores. Ubi fuerat Troja, jam segetes crescunt, et metuntur fruges. *Idem.* 'Et campos ubi Troja fuit.' Virg. *Æneid.* III. Et Lucan. IX. Catonem inducit visentem Trojæ locum: 'Circuit exustæ nomen memorabile Trojæ, Magnaque Phœbæ quærit vestigia muri. Jam silvæ steriles, et putres robore trunci:' et alibi: 'tota teguntur Pergama dumetis, etiam periere ruinae.' *Ἐφθῆς χαυλῆς*. Eurip. *Bach.*

55 *Semisepulta virum*] Ossa insepultorum. *Feriantur*] Inter erudendum percuntiantur. *Ant.*

57 *Causa morandi*] Non tam mora lædebat, quam quod moræ causam ignorabat; putabat enim alieno amore detineri. *Idem*.

58 *Lates*] Curiosus est, quam si manens dixisset. *In quo orbe*] In qua regione, et sic sæpe. *Idem*.

59 *Quisquis ad*] Suum officium landat: Tu, inquit, lates, nec etiam ad me tenuis de te fama pervenit; ego de te semper curiosa sum. *Ad hæc littora*] Ithacensia. *Idem*.

62 *Charta notata*] Scripta. Hoc est, do literas ad te his omnibus, qui ex Ithaca navigaturi sunt in quamcunque orbis regionem. *Idem*.

63 *Nos Pylon*] Non ipsa misit, sed Telemachus, matre inscia, ad Nestorem, uti diximus, accessit. Pylus tres fuerunt urbes in Peloponneso: una in Lepreatica regione, alia in ora Pisea ad Alpheum flumen, tertia in Messenia. *Idem*. *Nelcia arva*] Appositio, in quibus Neleus regnavit, qui duodecim filios suscepit, ex quibus tantum Nestor superstes mansit. Homer. Iliad. II. Ciof. *Antiqui Nestoria*] Quod tria secula vixerit: unde ab Attio triseclisenex dictus est: unde observ. in lib. Fast. de Nestore: sic Hyginus. c. 10. Chloris in urbe Seti Amphionis filia, quæ ex septem superaverat; hanc habuit in conjugem Neleus Hippocoontis filius: ex qua procreavit masculos liberos duodecim. Hercules cum Pylum expugnaret, Neleum interfecit, et filios ejus decem. Undecimus autem Periclymenes beneficio Neptuni avi in aquilæ effigiem commutatus, mortem effugit. Nam duodecimus Nestor in Ilio erat, qui tria secula vixisse dicitur Apollinis beneficio. *Idem*.

64 *Fama*] De te. *Est remissa*] Scilicet mihi a Nestore. *Incerta*] Nestor nihil certi de te nobis retulit. *Ant*.

65 *Spartem*] Ad Menelam, qui cum de Ulyse negasset scire, Telemachum remisit patera et peplo donatum: pateram Vulcanus effuxerat, pepulum

Helena texerat. *Sparte nescia*] Menelaus Spartanus de te verum nescit. *Idem*.

67 *Mænia Phæbi*] Troja ipsa. *Utilius starent*] Mihi minus molestum esset, si non esset eversa. Phæbus et Neptunus Laomedonti in fabricandis Trojanis mœnibus opitulati sunt. Colligit causas, ut quod dixerat, probabile videatur. *Ant*. *Mænia Phæbi*, hinc etiam vocatur, Ἰλιον ἑπὶ δὲ ἑσθῆρι, Calab. et Tryph. ὁ ἕναυς ἑπὶ τοῦ ἀσπιδίου, Pergamum divina munitione manu. Vide et Ovid. Ep. xvi. 180.

68 *Hec levis*] Mobilis: utitur correptione. *Irascor*] Improbo, quæ pro excidio Trojano vota suscepimus. *Idem*.

69 *Scirem ubi pugnaret*] Ecce causas utilitatis ostendit. *Ubi*] In qua orbis parte. *Idem*.

70 *Cum multis*] Multarum querela nostram faceret leviores: nam et miseriarum societas solatii loco est. *Idem*.

71 *Ignoro*] Post dirutam Trojam. *Idem*.

72 *Area lata*] Metaphora a soli spacio, ingens est curarum fluctuatio. *Ant*. *Area*] Spacium. *Lata*] Ampla. *In curas meas*] In meas sollicitudines, et timores de te.

73 *Quæcunque æquor habet*] Ordo est, Ego suspicor quæcunque pericula, id est, omnia pericula, quæ æquor habet et tellus, esse causas tam longæ moræ: id est, quod tam diu moreris, suspicor fuisse causam periculorum, quæ tibi mari terraque potuerunt accidere. *Idem*.

75 *Stulte*] Temere et frustra. *Quæ vestra libido*] Maritorum innuit incontinentiam. Amas forte peregrinam puellam, quod pro insatiabili libidine facere consuevistis, ut neglecta uxore, alias ametis. *Ant*.

76 *Peregrino amore*] Alludit ad Circeem et Calypso, cum quibus Ulysses multum temporis consumpsit: ex Circe Telegonum genuit, ex Calypso Atlantis filia Ansonem, a quo Italia

Ansonia nuncupatur. *Idem.*

77 *Forsitan et narres*] Præsumit quæ Ulysses objicere potuisset: id genus schematis Græcæ prolepsis, Latine præsumptio, ut Fabius meminit. *Narres*] Puellis, quas amas. *Rustica*] In cæteris rebus ignava, præterquam in lanificio: dicimus 'rudes,' qui nullum in suo studio cultum sortiti sunt. *Idem.*

79 *Fallar*] Hac mea opinione decipiar. *Vanescat*] In vanum, hoc est, in nihilum abeat; hoc est, non sit verum. *Idem. Vanescat*] Sic et Græci. *Δὲ θεῶν ἀβραὺς ῥάδῃ.* Eurip. *Troad.* Et Homer. *Odyss. Θ. 409. ἔπος δ' ἐκέρ τι βέβαται Δειδῶν, ἔφαρ τὸ φέροιν ἀναρπάζασαι ἑλλάει.* Unde Virgil. XI. 'partem volucres dispersit in auras:' 'inque' notos vocem vertere procellæ.'

80 *Liber*] Cum sit in tua potestate redire. *Parrh. Abesse velis*] In patriam redire contendas. *Ant.*

81 *Me pater Icarus*] Persistit in præsumptione. Icarus ex Polycaste genuit Penelopem, Lencadium, et Alyzeæ: Penelope Icarioris est dicta ab Icario, qui filiam sollicitabat, ut Eurimacho uni ex procis nuberet. *Idem. Viduo discedere lecto*] Scilicet tuo, a te derelicto, et in quo sum tanquam vidua. *Huber. Viduo lecto*] Eodem sensu supra 'desertum' dixit, hoc modo infra Epist. Cænonis: 'Nunc jacet in viduo credulus ille toro:' et Seneca in Hippolyto, qui Ovidii maximus fuit imitator: 'Cur toro viduo jaces?' *Ciofan.*

83 *Tua sim*] Non alterius conjunx. *Dicar*] A posteris volo a constantia conjugii laudari. *Ant.*

85 *Pudicis*] Pudicæ filix, quæ viri thalamum custodit. *Idem.*

86 *Vires*] Paternum jus. Sump- tum esse videtur ex Romanis legibus, quibus sanciebatur, ut quam primum ætas ferret, ad conjugium cogi pos- sent: ut Dion scribit. *Idem. Et vires*

temperat] Id est, minuit impetum animi: quia quando videt me tam esse amantem tui, minus postea in- stat ut nubam alii. *Huber.*

87 *Dulichii Samique*] Ab immodestia procorum arguit, ut ad ultio- nem accensus Ulysses redire festinet. Convenerant proci in Ulyssis regiam, Dulichii duo et quinquaginta, quos sequebantur famuli sex: Samii, viginti quatuor; Zacynthii viginti: Ithacenses duo et viginti. *Samos et Zacynthos*] Insulæ adjacentes Epiro. Zacynthos nemorosa est, non ultra stadia quadraginta illius est ambitus. Urbs in ea fuit ejusdem nominis. *Ant.*

88 *Turba luxuriosa proci*] Exprimi nominis vim. *Procos* enim dicimus, qui in eandem libidinem nimia appetentia conspirant, a procando dicti. Est procare, ut Verrins scribit, nimium lascive petere: unde procaces, mollium rerum petitores. *Runt*] Ex omnibus insulis Echinadibus, in tuam regiam confluunt: et quasi facto impetu veniunt. *In me*] Meum concubitum petentes. *Luxuriosa*] Libidinibus plena et petulans. *Idem.*

89 *Regnant*] Invidiose dixit, q. d. Non satis est illis venire in domum, sed volunt in ea esse domini, et dissipant res tuas, quæ sunt mihi caræ tanquam viscera mea. *Huber.*

90 *Viscera nostra*] Quas non minus lacerari et absumi dolemus, quam si nostra corpora dilaniarentur. *Ant. Dilacerantur*] In vet. quibusdam, *dilaniantur*, Æque bene. *Ciof. Dilacerantur*] Dissipantur, scilicet ab ipsis. *Huber. Dilaniantur opes*] Plaut. in *Capteiv. III. 5.* 'quia me, meamque rem dilaceravisti:' et in *Bacchid. v. 1.* 'Chrysalus me hodie laceravit, et miseram spoliavit.' Quo et respicit Ter. in *Hecyr.* 'Quin spolies, mutilas, laceres.' Hom. *Odyss. X. v. 870. οἱ δ' ἔκτερον κρηναὶ ἐνὶ πρύποις.*

91 *Quid tibi Pisandrum*] Aliquot

nominat ad excitandam invidiam. Erat Pisander, Polyctoris filius. *Medontaque*] *Præconem*. *Dirum*] *Obscenum*. *Ant.* *Polybumque, Medontaque dirum*] Primo in duobus scriptis *Polybonque*, Græco more, ut passim noster. Sed quare *Medon dirus* dicitur, cui fere prororum uni Ulysses pepercit, ob modestiam et leviora delicta, cæteris interfectis, *Odys.* xxi.2 In multis codicibus *Polybum Medontaque* inveni. Hæsit etiam hic aqua Mariangelo Accursio, qui in Diatribis legendum contendit *Polybum Amphimedontaque*, quod hosce duos cum Pisandro Homerus etiam conjunxit, *Ἐδρύνομός τε, καὶ Ἀμφιμέδων, Δημοπτόλεμός τε, Πεισανδρός τε Πολυκτορίδης, Πόλυβός τε δαΐφρων*. Sed præterquam quod hæc lectio versum paulo duriorē reddit, restat scrupulus de Penelope Sabinianæ ad hanc epistolam responsione, quæ Polybo quoque Medontem subjungit, 'Certe ego cum Antinoo, Polybumque, Medontaque legi, Hen toto sanguis corpore nullus erat!' Præstat igitur locum relinquamus intactum. *Heins.*

92 *Avidas manus*] Ad tnas opes perdendas, prodigas. *Eurymachique Antinoique*] Hi duo erant ex procis primores. *Ant.*

93 *Turpiter*] Summo tuo dedecore. qui domum negligere videris. *Idem.*

94 *Tuo sanguine*] Industria, labore. *Idem.*

95 *Irus egenus*] Pathos ab humilitate personæ. *Irus*] Ithacensis mendicus, corpore vastus, sed nullis viribus, ut Homerus scribit, ab Ulysse pugno percussus, sub habitu mendici fere extinctus cecidit. *Melanthius*] Fuit Dorili filius, magister ovium, cum procis, Ulyssis armenta devorabat. *Idem.* *Pecoriatque Melanthius auctor edendi*] Omnino legendum est, *actor edendi*. Homero in *Odyssea* passim dicitur *Μελάνθιος αἰπόλος αἰγῶν*. Auctorem fuisse procis pecoris edendi

Melanthium non recordor me legisse. Confirmatur nostra lectio a novem aut decem libris calamo exaratis. *Heins.*

96 *Ultimus pudor*] Ultimum dedecus, quod ipsi vile. *Hubert.*

97 *Tres sumus imbelles*] Pathos ab ætate et sexu. *Ant.* *Tres sumus imbelles numero; sine viribus uxor, Laërtesque senex, Telemachusque puer*] Hunc locum imitatus est Seneca in *Troadibus*: 'turba quæ sumus super, Tumulus, puer, captiva.' *Ciofan.*

98 *Laërtes*] Pater tuus. Vulgo enim ex Laërte genitus a poetis dicitur, licet interdum Sisyphi filius appelletur: nam cum ejus mater Anticlea ad Laërtem sponsa deduceretur, fertur fuisse rapta a Sisypho latrone, et ex eo genuisse Ulyssem: quod ei ad contumeliam Ajax objicit *Metam.* l. xiii. *Huber.*

99 *Ille*] *Telemachus*. *Per insidias*] Proci Telemacho ad Nestorem eunti insidias posuerunt, ut Hom. refert; sed Palladis numine evasit *Telemachus*. *Ant.*

100 *Pylon*] Ad Nestorem. *Idem.* *Dum parat invitis*] Quo studio sit erga patrem filius ostendit, ut pater filii charitate commotus, omnino delibaret domum quam citissime redire. *Gaud. Mer.*

101 *Di precor hoc jubeant*] Malim, si per membranas liceat, *Di, precor, o jubeant*: quem errorem frequenter errarunt imperiti librarii. Noster *Epistola Hypsipyles*, vs. 15. 'O ego, si possem timide credentibus, Ista Ipse mihi scripsit, dicere, quanta forem!' sic enim locus ille restituendus. *Epistola Deianiræ sub finem*, 'Virque, sed o possis, et puer Hylle, vale:' ubi membrana quædam, *hoc possis*. Elegia in obitum Drusi, 'Quod licet, o certe tumulo ponemur in uno, Druse!' sic restituo, cum passim nunc circumferatur, *hoc certe*; nisi mavis, *at certe*: sed modus exemplorum non

esset. Recte autem *euntibus ordine fatis*, quæ ordine procedant, si majores natu prius e vivis tolluntur, quam natu minores: plena sunt hujus formulæ monumenta sepulcralia in antiquis inscriptionibus. Emenda in transcr. locum Martialis, qui Scalligero et aliis viris primariis multum negotii exhibuit, lib. 1. Ep. 115. de Fenio Telesphoro (quem vulgati codices *Fenium* frustra nuncupant) Antullam filiam sepeliente: 'Ad Stygias æquum fuerat prior isset ut umbras: Quod quia non licuit, vivat, ut ossa colat.' *pater* otiose et perperam, non *prior* legebatur, quod ex interpretatione et scholio irrepsit, cum de patre Antullæ totum agat epigramma: hæc conjectura nostra est, reliqua membranarum debentur. Apud Gruterum p. 670. ET. MATER. TEPIDO. CONDIDIT. OSSA. ROGO. QUÆ. PRIUS. HOC. TITULO. DEBUIT. IPSA. LEGI. *Heins.* *Euntibus ordine fatis*] Ut non cadat ante diem. *Ant.* *Fatis* ordinem justum servantibus, parentibus superstes sis. *Bersmann.*

102 *Ille*] Telemachus. *Comprimat*, id est, claudat. *Ant.*

103 *Hoc faciunt*] Hoc mecum precantur: nulla igitur transpositione versuum hic opus. De Philetio vaccarum custode, Euryclia Ulyssis nutrice, et subulco Eumæo copiose Homerus. *Heins.* *Hoc faciunt*] Idem vovet. *Custos boum*] Philetus Cephaleus pastorum magister, et Ulyssis vaccarum custos. *Longæaque nutrix*] Euryclia Pisenoris filia, nutrix Ulyssis. *Ant.*

104 *Cura fidelis*] Fidelissimus custos Eumæus. *Immunda haræ*] Sordentium porcorum: erat Eumæus Ctesi filius, custos porcorum. *Idem.*

105 *Sed neque Laërtes*] Perorat, colligitque quid incommodi ex absentia oriatur, quidve utilitatis ex reditu. *Ant.* *Ut qui sit inutilis annis*] *Armis* decem codices, et placet. Amor. II. 7. 'Non tu natus equo, non fortibus

utilis armis.' Fast. II. 'Nam puer impubes et adhuc non utilis armis, Unus de Fabia gente relictus erat.' Lib. III. 'Nunc primum studiis pacis, Deus utilis armis, Advocor.' Lib. V. 'Viribus ille minor, nec habendis utilis armis.' *Heins.*

106 *Hostibus in mediis*] Inter tot procos. *Tenere*] Gubernare, defendere. *Ant.*

107 *Fortior*] Ad tractanda arma, et ad regna moderanda conveniens. *Ant.* *Telemacho veniet (viciat modo) &c.*] Huc respexisse videtur Statius Theb. I. IV. 'veniet modo fortior ætas.' *Ciofan.* Sic Homer. *Odys.* II. 71. *Ἀνδρὸς μὲν ὅλος εἶμιλ, καὶ οὐκ ἔχουσι πέποιθα Ἄνδρ' ἀπαμύεσθαι, ὅτε τις πρότερος χάλκῳ ἦν.* 'Medio igitur tempore, dum infans convalescit.' Justin. III. 2.

108 *Nunc*] In adolescentia. *Tuenda*] Sub tutela instituenda. *Ant.*

109 *Nec mihi sunt vires*] Nunc Penelope dicit de se. *Pellere*] Ad pellendum. *Inimicos*] Qui bona tua dilacerant. *Idem.*

110 *Tu citius venias*] Ecce redit unde incæperat: dixerat enim, 'attamen ipse veni.' *Idem.* *Ara*] Aram enim et portum pro tutis locis usurpare solere quis ignorat? *Ciofan.* *Tuis*] Patri, filio, et mihi. *Hüb.* *Portus et ara tuis*] Ita nostri constanter, nisi quod Argentinensis satis antiquus, *portus et arara*, mendose. *Ciofanus* e suis notat *portus et ara*: quod verum est. Quomodo etiam restituendum Pont. II. 8. 'Vos eritis nostræ portus et ara fugæ.' Trist. IV. 5. ad amicum, 'Unica fortunis ara reperta meis. Qui veritus non es portus aperire fideles Fulmine percussæ confugiumque rati.' Cicero in Verrem de suppliciis, 'Hic portus, hæc arx, hæc ara est sociorum.' *Heins.*

111 *Est tibi, &c.*] Quia scit desiderio filii, patrem maxime moveri, ideo hunc in memoriam ei reducit. *Sic*]

Id est, diu vivat. *Hubert.* *Natus*] Telemachus. *Mollibus*] Juvenilibus, nam pueri tanquam arbusculæ, facile ad omnia trahuntur. *Ant.*

112 *In patrias artes*] Ad arma tractanda. A justo, suasio est. *Ant.* *In patrias artes, &c.*] Extat in Aristotelis *(Economicis præceptum, quo ille docet, matrum esse filios alere; patrum vero erudire: scite igitur erudiendus.* *Ciofan.*

113 *Respice*] Verbum est misericordiæ. Juvenal. 'Solut enim tristes hæc tempestate Camænas Respexit.' *Hubert.* *Laërtem*] Patrem tuum. Invitat te, inquit, moriturus pater propediem ad redeundum, ut illi claudas oculos, et justa persolvas. *Ant.* *Ut jam sua, &c.*] Morem hunc claudendi

oculos propinquis, ostendit et Euri- pides in Hecuba de Polydoro: *ἤ καὶ θανάτου δέμα συγκαλέσει τὸ σῶν: Vixit et morienti oculos claudet tibi.* *Ciof.* *Ut jam*] Id est, statim. *Hubert.*

114 *Fati*] Id est, mortis. *Idem.*

115 *Certe, ego, &c.*] Nunc movet misericordiam a persona sua: dicit enim, eum tam diu abfuisse, ut quamvis cito redeat, inveniat tamen eam animum, quam pnellam discedens reliquerat. *Idem.* *Discedente*] Ad bellum Trojanum properante. *Idem.* ab ætate. *Ant.*

116 *Protinus*] Id est, cito. *Ut, id est, quamvis.* *Idem.* *Ut redeas*] Post annum vigesimum ex quo discessisti. *Videbor anus*] Tanto magis senescam, si diutius immoraberis. *Idem.*

EPIST. II. PHYLLIS DEMOPHOONTI.

1 *Hospita*] Quæ te indignum, et errantem, hospitio exceptum, tot beneficiis affeci. *Hospita*] Sic Dido, *Æneid.* iv. 'ejectum littore, egentum Excepi.' et lib. vi. 'iterum hospita Teucris.' *Phyllis Rhodopeia*] Thracia. Rhodope mons est Thraciæ, in quem versam aiunt Rhodopem, cum Deos Immortales contemneret. *Ant.*

2 *Ultra promissum tempus abesse*] Quod intra mensem, ut promisisti, non redieris. *Queror*] Summa querela te accuso. *Ant.*

3 *Cornua cum lunæ*] Circumscribit pacta tempora. *Idem.*

4 *Anchora pacta*] Tribuit inanimitas, quod animantium est. *Pepigisti*, inquit, ut anchora, seu navis tua, Thraciis littoribus sisteret, hoc est, in Thraciam redires, cum semel coissent Lunæ cornua, unæ Lunæ decursu; quem peragit septem et viginti diebus, et octo horis, ut *Plin.* scribit. *Idem.*

5 *Luna quater latuit*] Agitur jam

quartus mensis, et tu non redisti. *Idem.* *Recrevit*] Iterum crevit, et plena facta est. *Huber.*

6 *Nec rehit*] Id est, nec promissum tuum perficitur. *Idem.* *Actæas*] Actici Demophoontis naves. *Sithonis unda*] Mare Thracium. Thracia vetusto nomine Sithon nuncupata est, ut scribit *Gellius*: unde *Sithonis*, et *Sithonius.* *Ant.*

8 *Ante suum diem*] Id est, ante tempus debitum. *Hub.* *Nostra querela*] Id est, nostra expostulatio citius tarda est, quam præceps. *Ant.*

9 *Spes quoque lenta*] Quoniam de tuo reditu spes frustra est hactenus habita. *Spes* enim lenta est, quæ longa expectatione, sine rerum successu consumitur. *Ant.* *Tarde quæ credita*] Sensus est: ego credo nunc ea quæ nocent mihi, quia sero credidi, scilicet te nunquam reversurum. *Huber.* *Lædunt*] Expectantem torquent. *Ant.*

10 *Credimus*] Te venturum spera-

mns. Invita nunc et amante] Non libens queror, sed amor cogit. *Noceat]* Quæ credulitas me maxime sollicitat, et ad querendum excitat. *Idem.*

11 Fui mendax pro te] Id est, tua causa sæpe multis mentita sum, te brevi reversurum. *Huber.*

12 Referre] In patriam revocare. *Ant.*

13 Devoti] Execrata sum, et maledixi. *Thesia]* Patrem tuum, tanquam tuæ moræ et absentiae causam. *Huber.*

14 Tenuit] Impedivit. *Cursus tuos]* Tuum iter, tuam navigationem. *Idem.*

15 Hebr] Fluminis Thraciæ, quod discurrit inter Peantes et Dolongos Thraciæ populos, tangit et Ciconas. *Ant.*

16 Cæna] Alba propter spumam, quæ fit cum aqua a ventis maxime movetur. *Huber.*

17 Ut tu, accelera, valeres] Ut te perfidum sospitarent. *Ant.*

18 Thauricremis focis] Hoc est, apud aras, ubi thura cremantur. *Huber.*

21 Quicquid obstat] Pericula omnia, quæ te remorari potnissent. *Ant. Quicquid properantibus obstat]* Id est, omne quod impedit paratos et jam accinctos ad aliquod iter. *Huber.*

23 At tu lentus abas] Retriminatur Demophoonta, ut eliciat pleniores ad querendum locos. *Jurata numina]* Dii, quos jurejurando in testimonium citasti. *Ant.*

25 Demophoon] Stomachationem habet hæc denominatio. *Idem. Verba dedisti]* Dare verba ventis, est verba in vanum fundere. *Huber.*

27 Dic mihi quid feci] Instat rogando, ut suggeratur fraudati amoris causa. *Non sapienter]* Imo dices et incaute, hoc est, nimium amoris indulsisti. *Ant. Nisi non sapienter amavi]* Rectius vel invitis libris scribatur, *Dic mihi quid feci? si non sapienter amavi.* *Heinsius.*

28 Crimine] Amoris simplicitatem per Ironiam crimen appellat. *Deme-*

ruisse] Id est, valde mernisse. *Huber.*

30 Scelus pondus habet] Id est, momentum, et valorem. *Et instar]* Similitudinem, id est, debent tibi esse loco meriti et maximi beneficii. *Huber.*

31 Jura, fides] Fides toties jurejurando firmata. *Ant. Commissaque dextera]* Scite: est enim dextra fidei symbolum. *Ciofan. Commissa]* Coniuncta: dextræ enim conjunctio ad fidei confirmationem fiebat. *Hubert.*

32 Deus] Cupido. *Ant.*

33 Promissus] A te. *Hubert. Hy-menæus]* Bacchi et Veneris filius, nuptiarum Deus. *Ant. Socios in annos]* Id est, in vitam nostram semper conjunctami et socialem, qualis debet esse vita conjugalis. *Hubert.*

34 Sponsor] Qui nomen pro te dedit, ut ratum esset conjugium. Est enim sponsor, qui suum nomen pro alieno dat: unde sponsiones, quæ alieno nomine fiunt. *Et obces]* Pignus et fides dati nominis. *Ant.*

35 Per mare] Et pathos est a repetitione. *Idem.*

37 Per tuum avum] Neptunum. *Id. Nisi fictus et ille est]* Falsus plurimæ membranæ cum priscis editionibus. Falli aut ludi Di dicebantur a perjuriis. *Heinsius.*

38 Concita] Commota. *Hubert.*

39 Nimiumque mihi facientia tela] Legebam, nimiumque mihi facientia belli. Nunc vero recordatus rē facere cum tertio casu frequenter ab Ovidio jungi, nil muto. *Facere alicui pro facere ad aliquem.* *Fast. II.* 'Ipse locus casu vati facit. Urbis origo Venit: ades sacris, magne Quirine, tuis.' Ita videtur restituendum, cum vulgati exhibeant, *Ipse locum vati casus facit.* *Propert. lib. III.* 'Non faciet capiti dura corona meo.' *Heinsius. Facientia mihi nimium]* Quæ me maxime infestant. *Ant.*

40 Arcus, faces] Tela sunt Cupidinis. *Idem.*

41 Toris maritis] Nuptiis. *Juno nu-*

bentibus præest, unde pronuba dicitur; interdum Lucina, quod infantes in lucem proferat. *Idem.*

42 *Per mystica sacra*] Nocturna, et occulta. *Tædiferæ*] Cereris. Noctu sacra Cereris fiebant, ut in *Anularia* Plauti est, in quibus sacerdotes faces deferebant, imitati Cererem, quæ cum Persephonem quæreret, incensis tædis, tædiferæ nuncupata est: unde et sacerdotes Daduchos, id est, faces ferentes appellarunt. *Ant.* *Tædiferæ Deæ*] Cereris Eleusiniæ; quod præsentissimum nomen Atheniensibus: sic et *Ἐχδρα δαδόπορος* Bacchylidi in fragmentis dicta. *Heinsius.*

43 *De tot læsis*] Quos tua perfidia læsisti. *Ant.*

44 *In pœnas non satis unus erit*] Imo eris cum melioribus scriptis, et editis nonnullis. Sequenti etiam versu. *At laceras pro AA*, probe Puteanus, et alii multi; quod indignationem efficacius exprimit. Vide notas ad epistolam Medæ ipso initio. *Heinsius.* *In pœnas non satis eris*] Quia cum innumerabiles Deos læseris, te tot corpora ad pœnas habere oporteret. *Hubert.*

45 *At laceras puppes*] Commiserationem movet ex causa, et longe aliter evenire demonstrat quam oportuerit. *Laceras puppes*] Conquassatam classem. *Idem.* Item Virgil. *Æn.* iv. 'Amissam classem, socios a morte reduxi.' *Refecti*] Reparavi.

46 *Firma foret*] Esset valida contra impetum ventorum et fluctuum. *Hubert.*

47 *Remigiumque*] Id est, remiges, hoc est, nautas. *Idem.* 'Remigium supplet' Virg. *Æn.* iii. *Fugiturus*] Invidiosè protulit: non, inquit, discessus fuit, sed fuga. *Ant.*

48 *Hæc patior*] Translatio ab eo, qui inimicum suis armis instituit, et interdum illis percutitur ab inimico. *Hubert.*

49 *Credidimus*] Rejicit credulitatis culpam in pœllarum simplicitatem, et virorum perfidiam: credidimus tuis

blanditiis, et facunde dictis. *Ant.*

50 *Credidimus generi numinibusque tuis*] Lege vel invitis libris *numinibusque*; ne bis idem dicat. Sequitur enim mox, 'Dis quoque credidimus.' Genus et nomen sæpe conjungunt auctores optimi. Noster Epist. xvii. 'Quod genus et proavos et regia nomina jactas.' Et Epist. xii. 'Per genus et nomen cuncta videntis avi;' ut quidem illic veteres libri. Martial. lib. Ep. v. 17. 'Dum proavos atavosque refers et nomina magna.' Nè tamen dammandum, quod in quinque scriptis offendi, *muneribusque tuis*: sed id *numinibus* etiam placuisse exactissimo Gronovio nostro video; qui adeatur *Observat.* lib. iv. cap. 15. Vide et Notas nostras Ep. xvii. vs. 60. neque aliter Janus Douza in margine sui codicis legendum monuerat. *Heins.* *Generi naminibusque*] Neptunus ad fidem adhibendam me impulit, a quo te genus ducere jactabas. *Ant.*

51 *Artes*] Fallacias. *Eum]* Fluunt. *Qua judentur*] In quamcunque vis partem. *Idem.*

52 *Dis quoque*] Per quos juraisti. *Tot pignora*] Tui redditus testimonia et affirmationes. *Idem.* *Quid jam tot pignora nobis*] Puteaneus codex, *quod jam.* Lege omnino, *quo jam*: elegans locutio, sed plerumque ab imperitis librariis interpolata. Locos auctorum plures, nostri præcipue, adscribam, ut una vice corrigendi molestia sæpe alioquin devoranda hic defungar. Cicerō Fabio Gallo Epist. Famil. vii. 23. 'Martis vero signum quo mihi pacis auctori?' Val. Maximus xiii. 9. de Masanissa se credente canum custodiæ, 'Quo tam late patens imperium? quo tantum liberorum numerum? quo denique tam arcæ benevolentiae constrictam Romanam amicitiam, si ad hæc tuenda nihil canino latratu valentius duxit?' ut recte ex antiquis libris Pighius legendum vidit. Apud Phædrum lib. iii. pavus; 'Quo mi; inquit, mutat speciem; si

vincor sono? Auctor distichorum de moribus, in Catalectis Pithœi; 'Quo tibi divitias, si pauper semper abundas?' Martial. lib. ix. 'Quo tibi natum jura superba trium?' Sic et unde cum accusativo jungebant: vid. Notas Epist. xii. vs. 86. Statius, Theb. ix. 'quo gaudia tanti Emta mihi?' Noster Met. xiii. 'Quo tamen hæc Ithaco, qui clam, qui semper inermis Rem gerit?' Amor. lib. ii. 19. 'Quo mi fortunam, quæ nunquam fallere curet?' Quomodo et Horatius, Epist. i. 5. 'Quo mihi fortunam, si non conceditur uti.' Amor. lib. iii. 4. 'Quo tibi formosam, si non nisi casta placebat?' El. 7. 'Quo mihi fortunæ tantum? quo regna sine nau?' P. Syrus apud Petronium, 'Quo Carchedonios ignes lapideos, nisi ut scintillent?' Plura congeffit ad Senecæ Natur. Quæst. lib. i. cap. 16. et Controvers. lib. i. 2. Gronovius. *Heins.*

54 *Capi*] Decipi. *Qualibet parte*] Uno ex his pignoribus me decipere potuisses, ut te rediturnum credidissem. *Ant.*

55 *Te juvi*] Cum esses indigens et extorris. *Portu*] In quo conquassata classis recepta est. *Locoque*] In regno. *Idem.*

56 *Summa*] Finis et terminus ferendi officii. *Ant.*

57 *Turpiter hospitium*] Sensus est: Pœnitet me post datum tibi hospitium, addidisse etiam lecti mei societatem. *Hub.* Eadem sententia Dido, *Æneid.* iv. 'te propter eundem Extinctus pudor, et qua sola sidera adibam fama prior.'

58 *Pœnitet*] Molestum et grave est. *Cumulasse*] Per amorum lasciviam hospitalitatem auxisse. *Ant.*

59 *Ante illam, &c.*] Qua tecum fui. *Idem.*

61 *Me mervisse*] Meo merito obstrinxisse. *Ant.*

62 *Æqua venit*] Recta enim spes est, quam pariunt merita. *Idem.* *Quæ-*

Delph. et Var. Clas.

Ovid.

cumque ex merito spes venit] Æquum est cum bene sperare, qui de aliquo bene meruit. *Huber.*

63 *Operosa gloria*] Hoc est, non est difficile. *Fallere puellam*] Comiseratio ab ætate et sexu. *Credentem*] Simplicem. *Ant.*

64 *Digna favore fuit*] Meruit potius laudem, quam fraudem aut reprehensionem. *Huber.*

65 *Et amans et fœmina*] Dno posuit, quæ facile decipi solent. *Amans*] Scilicet ego; nam ut ipse Ovidius inquit, 'Credula res amor est.' *Et fœmina*] Quæ etiam facile credit. *Idem.*

66 *Dii faciant*] Imprecatione utitur, ubi alia non datur ultio. *Summa sit*] Terminus et finis: hoc est, nunquam majorem laudem assequaris. *Ant.*

67 *Statuaris*] Erigatur tibi statua. *Media urbe*] Medius Athenis. *Inter et Ægidas*] Inter fratres tnos et patrem, qui ab Ægeō ducunt genus. *Media statuaris in urbe*] Urbs vocata ab orbe, quod antiquæ civitates in orbe fiebant: vel ab urbo, parte aratri, quo muri designabantur. Unde est illud: 'Optavitque locum regno et concludere sulco.' *Locus* enim futuræ civitatis sulco designabatur, id est, aratro. Cato: Qui urbem, inquit, novam condit, tauro et vacca aret; ubi araverit, murum faciat: ubi portam vult esse, aratrum sustolat, et portet, et portam vocet. Ideo autem urba aratro circumdatur, dispari sexu juvencorum, propter commistionem familiarum, et imaginem serentis, fructumque redditia. Urbs autem aratro conditur: aratro vertitur. Unde Hor. 'Imprimeretque muris Hostile aratrum.' Hæc Isidorus lib. xv. cap. 2. de ædificiis publicis. *Ciof.*

68 *Pater*] Theseus. *Stet*] In statnam erectus sit. *Titulis suis*] Suis gestis, quæ in vertice capitis statuarum scribebantur. *Ant.*

69 *Cum fuerit lectus Scyron*] Auger

Thesei gesta, ut tanto magis insimuletur Demophoon, qui ab illius virtute degenerarit. *Scyron*] Filius fuit Canethi et Henioches Pythæi. Locum in Megara habitavit, quem dixerunt petras Scyronides: viatores spoliatos præcipites agebat: Scyronem Theseus peremit, cum Athenas iret. *Procrustes*] Is Corydalum Atticæ locum habitabat, viatores lectum concendere cogebat, longiores amputabat, distrahebat breviores, donec cum lecto æquarentur: quem Theseus trucidavit, ut Diodorus auctor est. *Idem*.

70 *Sinis*] Latro sævissimus in Isthmo Corinthiaco, alligatos arboribus homines discerpebat in frusta. *Mixtaque forma, &c.*] Minotaurum circumscribit, quem labyrintho clausum sustulit Theseus. Alii scribunt, Taurum Minoia ducem, bello navali a Theseo superatum. *Idem*.

71 *Domita Theba*] Thebas Cadmus Phoenix condidit in Bæotia: Creontem Thebarum regem Theseus interemit, quoniam Argivis sepulcrum negasset: ut scribit Papin. *Bimembres*] Centauros. Centauri Junonis et Ixionis filii, in nuptiis Pirithoi, quæ gestæ sunt in monte Pelio, Hippodamiam Atracis filiam Pirithoi uxorem, rapere voluerunt: orta pugna, alii trucidati, alii in fugam acti sunt. Rem gesserunt Theseus, Nestor, Peleus. *Idem*.

72 *Pulsata regia Ditis*] Theseus ad Inferos, ut Proserpinam raperet, descendit, Pirithoi amici gratia. Cerberus Pirithoum consumpsit, Theseum Hercules liberavit. *Dis* est divitiarum et Inferorum Deus, ut Strab. placet. *Idem. Nigri Dei*] Id est, Plutonis. *Pulsata*] Id est, per vim quandam intrata, et occupata a Theseo. *Hubert*.

73 *Hoc tua post illos*] *Post illum* excerpta Claudii Puteani a Puteaneo codice diversa: rectius: ut de Theseo Demophoontis patre agatur.

Heinsius. Tua imago] Statua tibi erecta. *Hoc titulo signetur*] Hunc titulum in vertice contineat. *Ant*.

74 *Hic est cujus amans hospita capta dolo est*] Libri quinque, *hospite dolo*; ut hic idem innuat, quod in Helenos epistola, 'Certus in hospitibus non est amor.' 'Hospes dolus,' ut 'cymba hospes' apud Statium, *Sylv. v. Pietate Abascantii*. 'Hostes turmæ' apud eundem *Theb. xi.* 'Nec jam hostes turmæ aut ferrum mortale timeantur.' Sic optime vetus liber. Cum in vulgatis sit, *Nec jam aut hostiles turmæ ferrumve timeantur*. Eodem libro, 'nec parcit cedenti, atque increpat hostes, Quo retrahis, Germane, gradus?' Quomodo corrigendum censeo. Non, ut nunc legitur, *increpat hostis*, aut *hostem*. 'Hospes gemma' Palladio de Agricult. 'Cur non arbor iners pinguescat ab hospite gemma.' Pari modo 'infans manus' nostro *Epist. ix. v. 86.* ubi plura. Sequenti versu malim, si per libros liceat, *factisque paternis*, quam *parentis*; qui error apud nostrum alibi quoque admissus: veterrima editio *parentum* exhibebat. *Heinsius. Hic est*] Demophoon, qui amantem et hospitam puellam decepit. *Ant*.

75 *De tanta*] Sensus est: De tot factis tui patris, remansit tibi tantummodo memoria fraudis, qua ille usus in Ariadnem: non autem alicujus ex supradictis probitatibus parentis. *Parentis*] Thesei. *Hub*.

76 *In ingenio tuo*] Id est, in animo tuo. *Idem. Sedit*] Hæsit, et per hoc placuit tibi. *Micyll. Cressa relicta*] Ariadna Cretensis Minois filia. *Ant*.

77 *Quod solum excusat, solum, &c.*] Sensus est: Quod ille, scilicet pater tuus Theseus, solum excusat, hoc est, in se culpabile ac reprehensibile agnoscit, hoc tu solum miraris: id est, pro re egregia ducis, atque præclare factum existimas, eoque et imitatione dignum tibi putas. *Micyll. Solum miraris in illo*] Hæc vera lectio: etsi

libri tam typis quam calamo descripti nonnunquam turbent. Mirari proimari, ut apud Lucanum, 'Egregio juveni miratorique Catonis.' Statius Sylv. l. v. Protreptico Crispini, 'æquævo cedere fratri Mirarique patrem.' *Heins.*

78 *Hæredem agis*] Suscepisti perfidiæ hæreditatem, non virtutis. *Ant.*

79 *Illa*] Ariadna licet destituta sit a Theseo, tamen fruitur marito meliore, hoc est, Baccho. *Idem.* *Illa (nec invideo) fruitur meliore marito*] Hunc locum expressisse videtur Seneca in *Œdipo*, ubi ita est de Baccho et Ariadna ipsa: 'Naxos *Ægeos* redimita ponto Tradidit thalamis virginem relictam, Meliore pensans damna marito.' *Ciof.*

80 *Capistratis tigribus*] Vehitur curru Bacchi, quem tigres trahunt. *Ant.*

81 *At despecti Thraces*] Quos tua causa contempsisti. *At despecti Thraces*] Respicit ad illud Virgil. *Æn.* iv. 'En quid ago? rursusne procos irrisa priores Experiar? Nomadumque petam connubia supplex, Quos ego sum toties jam dedignata maritos?' Et ibid. 'Connubia nostra Reppulit, ac dominum *Ænean* in regna recepit.'

82 *Quod feror*] *Ferar* meliores libri: et mox, 'Atque aliquis, Doctas jam nunc eat.' *Heins.* *Externum*] Id est, peregrinum et ignotum. *Meis*] Scilicet Thracibus. *Hub.*

83 *Atque aliquis inquit*] Irrisionem Thracum ponit.

84 *Armiferam Thracen*] Bellicosam Thraciam. *Idem.*

85 *Exitus acta probat*] Per Ironiam Thracum verba repetit, qui Phyllidis consilia a fine damnabant. *Careat successibus*] Purgat se a fortuna. *Careat successibus, &c.*] Sensus est, Male illi eveniat, qui non a fine rerum, sed ab eventu facta hominum denominat et notat. Multa enim solent evenire ante finem, quæ videntur esse mala, quæ postea ex fine cognoscuntur esse bona. *Hub.*

86 *Notanda*] Judicanda et probanda. *Idem.* *Ab ecentu*] A fine, quem ego respexi, et propter quem feci: nam finis mei facti fuit, prodesse mihi et meis, accipiendo te maritum: ergo ab hoc fine, intentionis meæ, et non ab eo qui evenit, judicandum est id quod feci. *Idem.*

87 *At si nostra tuo*] Confirmat purificationem a successu: si detur qualis speratur exitus, si (inquit) redeas. *Ant.*

88 *Dicar consuluisse*] Probabuntur nostra consilia. *Idem.* *Meis*] Accipiendo te qui eos regeres. *Hub.*

89 *Sed neque consulu*] Fatetur simplicitatem, rejiciens in adversarium culpam: mea consilia non sunt probanda, quoniam non redibis. *Ant.* *Mea regia*] Quam tibi tradideram. *Mea regia tangit*] Tanget tres libri; quod arridet. *Heins.*

90 *Membra lavabis*] Vetusti moris est, ut peregre venientes, cum primum lares attingunt, se lavent. *Bistonius*] Bistonius lacus in Thracia est. *Ant.*

91 *Illa meis oculis*] Amplificatione utitur, cum demonstratione sui officii, et Demophoontis perfidiæ. *Species*] Imago tui discedentis versatur ante oculos meos. *Ant.*

92 *Cum premeret portus*] Cum nondum oram solvisses. *Idem.*

93 *Ausus es amplecti*] Simulatas blanditias arguit. *Idem.* *Colloque infusus amantis*] *Amanti* conjeceram; atque ita chartaceus Vossianus. *Met.* ix. ut scribendum puto. 'Vidisset lacrymas, vultus vidisset amantes.' *Gontra Fast.* vi. 'Vultus velamine celat amatos.' *Epistola Herus*: 'Lacrymæ per amantia lumina manant.' *Fast.* vi. 'Haic aliquis juvenum dixisset amantia verba.' Sic et *Metam.* lib. i. *Fabula Daphnes* scribendum, 'tergoque fugaci imminet: non fugacis. *Lib.* ix. 'Fugientia terga sagitta Trajicit.' Et lib. vii. *Fab. Pelie* ex antiquis libris, 'Suspenditque animos ficta gravitate rogantes: cum

nunc circumferatur *rogantur*. Sic et 'orantia brachia,' Pont. ii. 9. *Heins.*

96 *Quodque foret*] Id est, ausus es queri, quod haberes ventum secundum, et tibi faventem: quia potius voluisses habere adversum, ut esset tibi justa causa remanendi. *Hub.*

99 *Expectem*] Non, inquit, mihi expectandam est, quoniam ivisti non rediturus. *Ant.*

100 *Negata*] Scilicet a te, id est, quibus velis numquam vis redire in meum mare. *Hub.*

102 *Ut tua*] Id est, ut videaris defecisse in fide per aliquod tempus, et non per omne: ut tua fides, quam mihi dedisti deredito tuo, 'sit lapsa,' id est, defecerit. *Solo tempore*] Et non voluntate tua, aut etiam opere. Non facto. *Ant.*

103 *Quid precor*] Seipsam corripit, quod vana et Diis non exaudienda precetur. *Altera conjunx*] Videtur aludere ad Laodicen virginem, quam Plutarch. tradit clam cognitam Demophoonti, Munichum filium genuisse, alii Calliopem fuisse scribunt.

105 *Tibi excidimus*] Ex tuo animo deletæ sumus, postquam veni tibi in oblivionem. *Ant.*

106 *Hei mihi*] Non sine gemitu potuit commemorare se et sua erga Demophoontem beneficia. *Hub.* *Si rogas*] Tanquam me nunquam cognovisses. *Ant.*

107 *Quæ tibi*] Commemorat sua officia in Demophoontem. *Acto*] Ad nostras oras post longa exilia appulso. *Idem. Longis erroribus acto*] Errantibus codex Patricii Junii. Lege *longis erratibus*. Metam. iv. 567. 'longis que erratibus actus Contigit Illyricos profuga cum conjuge portus;' quæ illic veterum librorum lectio: ut et l. xv. 'Quæ videam natum longis erratibus actum.' *Heins.*

109 *Opes*] Exiguas facultatum reliquias. *Ant.*

111 *Lycurgi*] Patris mei, hic enim Lycurgus est, qui cum Bacchi munera

contempnisset, crura sibi falce amputavit: quem alii Dyantis, alii Boreæ filium dicunt. *Idem. Quæ subjeci*] In potestatem tuam dedi. *Hub.*

112 *Nomine vix satis apta regi, &c.*] Quia hæc regna habent viros bellicosos et feroces, qui vix possunt ferre muliebrem imperium. *Idem.*

113 *Qua patet*] Regni sui amplitudinem describit. Complectitur, inquit, Rhodopem montem, deinde in Æmum montem alium diffunditur, usque ad mare Ponticum, in quod Hebrus fluvius immergitur. *Ant.*

114 *Hebrus*] Odrysarum solo infunditur: discurrit inter Priantas, Dolongos, Thynos, Corpillos, aliosque barbaros. *Exigit*] Aquas in mare Ponticum emittit. *Et sacer*] Sacrum dixit Hebrum, propter Orpheum qui ad illum accoluit. Nam Bacchus cum Lycurgo regnum sustulisset, dedit Orphei avo paterno. *Ant.*

115 *Libata*] Primum violata: cui meæ virginittatis primitias dicavi. *Aribus sinistris*] Adversis auspiciis. Veteres nihil inauspicato faciebant. *Idem.*

116 *Castaque*] Quoniam eo cingulo non nisi virgines præcingebantur. *Id. Casta zona*] Ἄδρε δὲ παρθένον ζώνην. Hom. Odyss. A. 244. et in lepidissa. illo Theocr. Idyll. 27. κ. θεῦ φεῦ, καὶ τὰν μύτρων ἀπέστιχες· ἔστι δ' ἑλυσσας· δ. τῇ παρὰ πρόριστον ἐγὼ τὸδε δῶρον δαΐξω. *Castaque fallaci zona, &c.*] Cingulo nova nupta præcingebatur, quod vir in lecto solvebat, factum ex lana ovīs: ut sicut illa in glomos sublata conjuncta inter se sit, sic vir suus secum cinctus vinctusque esset. *Ciofan.*

117 *Pronuba*] Loco Junonis nostris in nuptiis præfuit. *Ululavit*] Non cecinit, sed feralem vocem Hymenæi loco protulit. *Ant. Ululavit*] 'Summoque ulularunt vertice Nymphæ,' Æn. iv. quasi nuptiarum sacra, sed tristi modo, celebrantes. *Ululare*, sermo medius: quod Servius docet: Lucan. 'lætis ululare triumphis.'

118 *Devia avis*] Id est, Bubo : cuius querula vox malum omen significat. *Æn.* iv. 'Solaque culminibus ferali carmine bubo Visa queri, et longas in fletum ducere voces.' *Deviam* autem appellavit, quia a cætu aliarum solet fugere. *Hub.*

119 *Torquata*] Cujus torques est ex serpentibus. *Ant.*

120 *Lamina mota*] Addita in nostras nuptias. Scribit Plutarch. quinque faces nuptis adhiberi consuevisse, quas gestarent pueri patrimi et matrimi, ut Verrius tradit. *Sepulchrali face*] Non in facibus nuptialibus ignis est adhibitus, sed funeralibus. Sepulchrales dicuntur faces, quæ accenduntur in funere, aut manium sarcis, unde et aras sepulchrales dicimus. Sunt faces nuptiarum, aut Deorum superum; funeralia vero mortuorum, et Deorum manium. *Idem.*

121 *Mæsta tamen*] Concludit per commiserationem. Ostendit enim in quibus versetur incommodis, si suo voto destituatur. Et licet omnia sint adversa, spero tamen te rediturum: peto enim littora, ut te, si redeas observem. *Idem.*

123 *Sive laxatur humus*] Id est, aperiatur: nam terra die propter temperiem vel calorem magis laxatur. *Idem.* *Frigida*] Nocturna: alludit ad Lunam. *Ant.*

124 *Prospicio*] Observo. *Frætagas*] Impellat et spiret. *Ant.*

126 *Auguror*] Suspico, animo concipio. *Meos Deos*] Numina maris mihi propitia, quæ te in Thraciam reducant. *Ant.*

129 *Accedunt*] Appropinquant observata navigia. *Minus et minus utilis asto*] Sensim deficio, quia te esse non novi. *Ant.*

130 *Lingor*] Animo scilicet. 'Suscipiunt famulæ, collapsaque membra Marmoreo referunt thalamo, stratisque reponunt.' *Æn.* iv. et viii. 'Famuli collapsum in tecta ferebant.'

131 *Est stans*] Prescribit locum un-

de sibi præcipitum cogitavit, ad augendam commiserationem. *Falcatus*] Curvatus: videtur Thraciæ Cherronesi sinum ab Isthmo circumscribere, in qua ex Græcia navigantes deferuntur. *Modice*] Sensim. *In arcus*] Ad instar tensi arcus.

132 *Ultima cornua*] Extremæ partes. *Rigens*] Salebrosæ sunt, et altæ. *Prærupta mole*] Vasta rupe. *Idem.* *Cornua mole rigens*] Fronte codex Angell Aprosii Vintimiliæ, viri optimi et officiosissimi. *Heinsius.*

134 *Erit*] Mens scilicet et me præcipitabo. *Ant.*

135 *Projectam*] In mare præcipitam. *Tua*] Atheniensia, in Pyreæum portum Athenarum. *Idem.*

136 *Intumulata*] Absque sepulturæ honore. *Idem.* *Intumulata*] Quales Virgilio dicuntur mortis honore carere, et insepulti defossi. Plaut. Moscellar. ii. 2. 71. 'isque me Defodit insepultum clam ibidem in hisce ædibus.' Et Senec. in Hippol. vs. secundo a fine. 'istam terra defossam premat.' Hæc illa apud Virgil. 'inde-fieta,' 'inops, inhumataque turba:' quæ et Persio, 'inhonora:' nec consecuta τὸ γέρας θανόντων.

137 *Duritia superes*] Sis durior. *Ant.* *Adamanta*] Qui nulla materia vincipotest, nisi hircino sanguine, ut scribit Plin. *Et te*] Qui nulla causa moveris, qui es inexorabilis, et omni materia durior. *Idem.*

138 *Sic*] Mortua, et undis jactata, me sequi non meruisti. *Idem.*

139 *Venenorum sitis*] Appeto venenum. *Idem.*

140 *Trajectam gladio*] Trajicere me gladio, et sic perire. Quod et *Æn.* i. 'donisque furem Incendat:' i. e. et incendat, et furem faciat. Et lib. iv. 'Animumque labantem Impulit.'

141 *Infidis lacertis*] Quæ tu perfidus complexus es. *Ant.* *Quia se necanda lacertis Præbuerant*] Præbuerint scripti nonnulli. Sed codex Puteanus optimus, et quatuor alii, *Præba-*

erunt, vere. Sic epistola Didus, 'Nec steterunt in te virque paterque meus: ubi plura. Nota illa, 'Matri longa decem tulerunt fastidia menses.' Probe etiam veteres nonnulli *implicuisse libet*, pro *juvat*, quod jam præcesse- rat: nisi quis illic *libet* cum uno Ambrosianæ Bibliothecæ reponi malit. *Heinsius.*

142 *Laqueis implicuisse*] Fune constringere. Inter tot lethi genera fluctuans, demum se ex amygdalo suspendit: exarnit arbor, quæ in adventum Demophoontis reviruisse traditur. *Ant.*

143 *Stat*] Est mihi. propositum. *Pensare*] Emendare et luere. *Pudorem*] Violatam pudicitiam. *Nec maturatione*] Decoro et magnanimo letho. *Idem. Tenerum pensare pudorem*] *Miserum* libri duo: ut Met. lib. x. Fab. Myrrhae: 'miseroque pudori Parce ait.' Ep. ix. 'Quid nisi notitia est misero quæsitâ pudori?' *Heinsius.*

144 *In electu*] In electione. *Hub.*

145 *Inscribere*] Malim *Inscribende*, ut aptius cum sequentibus hæc cohæreant. *Heins.* *Causa*] Auctor. *Invidiosa*] Non sine legentium odio. *Hub.* *Sepulchro*] Cum Paris ad Helenam rapiendam proficisceretur in Græciam, Phyllidis sepulchrum in Threicii Pangæi promontorio extabat. Auctor Coluthus de raptu Helenæ. *Ciof.*

146 *Notus eris*] Dabis tuæ perfidiæ notitiam.

147 *Demophoon hospes*] In hoc maxime vituperari Demophoontem existimat, quod violato hospitii jure, et hospitem et amantem ad mortem coëgerit. *Ant.* *Leto dedit*] Id est, coëgit mori, loco remunerationis. *Hospes* autem hoc loco passive accipitur, pro eo qui exceptus est. *Hub.*

148 *Ille necis causam*] *Nec causam* rectius scribatur, quicquid membranæ nostræ dissentiant. *Heinsius.*

EPIST. III. BRISEIS ACHILLI.

1 *Quam legis a raptâ*] Prima commiseratio est a fortuna. *Briseide*] Hippodamia Briseæ filia: sacerdotis Chryseæ frater fuit Brises. *Ant.*

2 *Barbarica manu*] Cilicis puellæ, quæ cum sit barbara, quod Græcas literas non recte noverit, purgat se, ne aut scripto aut sermone inepta videatur. *Idem.* *Vix bene notata Græca manu*] Vix literis Græcis scripta. *Hub.*

3 *Quascumque lituras*] Commiseratio a signis. *Idem.*

4 *Sed tamen hæc lacrymæ*] *Et lacrymæ* Puteani et Jureti liber: ut Art. Amat. 'Sed tamen et tauri cervix oneratur aratro:' et mox; 'Sed tamen et spargi pectus amore noceat.' *Heinsius.* *Lacrymæ*] Quæ mihi fluunt perennes. *Ant.* Et quibus fœdatam aspicias epistolam meam. *Pondera*

vocis habent] Id est, habent effectum vocis. Id est, debent significare animum meum, quasi verbis exprimerem. *Hub.*

5 *Si mihi fas*] Jure servitii nulla dabatur querela. Nam summa Græcis erat in servos potestas. Honeste ergo orationem præmuniit. *Ant.*

7 *Non ego poscenti*] Prima querela: non quod sit tradita, sed quod citius quam par erat: et hoc est quod dicit: 'Differri potuit.' *Ant.*

8 *Quamvis hæc quoque culpa tua est*] Rectius hoc libri nonnulli cum Jureti membranæ. *Heinsius.*

9 *Nam simul Eurybates*] Ecce facilitatem. Talhybius et Eurybates Agamemnonis ministri, quibus Achilles per Patroclum, ut Homerus scribit, Hippodamiam tradidit abigendum: ut

ipse in littore cum matre questus est.
Ant.

10 *Data sum comes*] Ut cum eis irem ad Agamemnona. *Hub.*

11 *Alter in alterius*] Justam facit querelam, ex aliorum sententia. Talthybius Eurybatesque, tam facilem ad tradendam Hippodamiam, Achillem admirabantur. *Jactantes lumina*] Se mutuo respicientes, cum admiratione. *Ant. Jactantes lumina*] Sic Cicer. Catil. III. 'Color, oculi, vultus: sic furtim nonnunquam inter se adspiciebant.'

12 *Noster ubi esset amor*] Imo vester, vel invitis libris. *Heinsius.*

13 *Differri potui*] Tardius tradi, si omnino retineri non potuissem. *Pæna*] Meo dolori. *Ant.*

15 *At lachrymas*] Pathos ab habitu corporis. *Idem.*

16 *Iterum sum mihi visa rapi*] Briseidem raptam ante fuisse non legi. Quare arripio, quod in plurimis codicibus est exaratum, *visa capi*, expugnata scilicet ab Achille Lyrnesso. Briseida ipsa hac eadem Epistola, 'An tantum, dum me caperes, fera bella probabas.' Simile mendum insedit Art. Am. III. 'Pulla decent niveas: Briseida pulla decebant; Cum capta est, pulla tum quoque veste fuit:' ita scribo. Nam falsum est de pullis vestibus, cum ab Agamemnone fuit rapta. *Heinsius.*

21 *Sed data sum*] *Data sim* Puteani codex optimus; et quidem vere ac eleganter. Demus me datam esse. *Idem. Sed data sim*] Agamemnoni. *Quia danda fui*] Pro Græcorum salute. Absolvit Achillem a necessitate: deinde recurrit in aliud, unde culpa in illum rejiciatur. *Ant.*

22 *Cessas*] In amore lentus es. *Lenta*] Quæ ultionem differt. *Idem.*

23 *Menitiades*] Patroclus Menœtii filius, tradidit præconibus Hippodamiam. *Idem.*

25 *Non repetiisse parum est*] In Patroclo perfidiam, in Achille ignaviam

notat. *Idem.* Sensus est, Non sufficit tibi quod non repetivisti me, sed etiam resistis, et omnibus viribus conaris ne tibi reddar. *Hub.*

26 *I nunc*] Ironia est: nolis amantis solertissimi tibi nomen vindicare. *Ant.*

27 *Telamone*] Ajax Telamonis filius, Phoenix Amyntoris, et Ulyses Laërtae, legati mittuntur ad Achillem, ut eum Agamemnoni reconciliarent: cum multa apud illum disseruissent, narratis muneribus quæ Agamemnon cum Hippodamia pollicebatur, re infecta rediere. *Ant.*

28 *Ille comes*] Scribendum vel sine libris, *Iste gradu propior sanguinis, ille comes*: nisi eo modo dictum id velis, quo passim alibi *Ille vel ille* apud nostrum. Sequenti versu *Laërtaque* pro *Laërteque* idem Puteani codex et unus Vaticanus. Sic apud Ausonium epigraphiis Heroum. 'Laërta natus Ulysses.' Libro XII. Met. ex vestigiis veterum librorum, 'solis Telamone creatis Laërtaque fuit tantæ fiducia laudis.' *Heinsius. Ille*] Ajax. *Gradu sanguinis*] Nam Pelei frater erat Telamon, Ajacis pater. *Ille comes*] Ormenus Cercasi filius, dnos habuit natos, Amyntorem et Eunonem: ex Amyntore Phoenix nascitur, qui cum concubisset cum patris amica, post multas parentis imprecationes ab Hellede, ut ipse apud Hom. disserit, ad Peleum fugit, quem filio Achilli comitem et morum et rerum gerendarum institutorem dedit. *Ant.*

29 *Laërtaque satus*] Id est, Ulysses. *Satus*] Genitus. *Hub.*

30 *Auxerunt blanda grandia dona prece*] *Blasidas preces* Puteani liber cum reliquis plerisque; alii quatuor *blanda preces*, quod genuinum auctoris arbitror, cum *70 grandia dona* quarti casus ad sequentia sit referendum; idque Donæ arridebat: nisi *lebetes* et *tripodes* mox legas, ut in multis manu exaratis offendi; et tum *blandas preces* admittam. *Heinsius. Grandia*

donā] Agamemnon apud Homer. l. ix. hæc dona Achilli pollicetur : septem novos tripodas, viginti lebetes rutilo fulgore radiantes, decem auri talenta, equos duodecim perniciosissimos. Præterea septem puellas Lesbias, forma insignes, et quas sibi ex omni præda delegerat, cum Lesbion Achilles evertisset : et cum his, Briseida intactam : et post captam Trojam auri tantum, ut navim impleret : et puellas viginti Helena non inferiores : et si nuptias capiat, quam vellet ex tribus filiabus uxorem, Chrysothemim, Iphianassam, et Laodicea. *Ant.* *Auxerunt blandæ*] Ut sit sensus, isti addiderunt muneribus tibi oblati blandas preces, *Hub.* *Auxerunt dona*] ‘Munus nostrum ornatō verbis, quod poteris.’ Ter. Eunuch. Cujus formulam Plautus habet, Trucul. ii. 7. 27. ‘Jussit opera orare, ut hæc grata haberes tibi.’ Ph. ‘Grata acceptaque ecaster habeo.’ et ibid. iv. 1. 5. ‘Mea dona deamata acceptaque habita esse apud Phronesium.’

31 *Operoso*] Magna opera et artificii fabrefacto. *Ant.*

32 *Et tripodas*] Mensæ, a tribus pedibus quibus sustentabantur. *Pondere et arte pares*] Quorum ars tantum valet, quantum pondus ipsius metalli, id eat, quantum valebat materia. *Hub.*

33 *Talentā*] Talentum parvum et magnum. Atheniense est Magnum pondo 88. ut Martian. scribit : parvum vero 60. *Ant.*

34 *Bis sex assueti*] *Bis septem* major librorum pars : sed aliter Homerus, ex quo hæc omnia mutuatus est noster, Iliad. i. ubi Agamemnon legatis ad Achillem abituris : ‘*τῶν δ' ὃν πάντες περιελυτὰ δῶρ' ὀνομήσω, ἑπτὰ ἄπυρους τρέποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τέλειαντα, Αἰθωνας δὲ λάβητας δέκοσι, δώδεκα δ' ἰκτους Πηγαῖος, ἀλλοφρόνους, αἱ δὲ θήλια ποσσὶν ἔροντο. Δάσω δ' ἑπτὰ γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργ' εἰδυίας, Λαοβίδας, ἅς, ὅτε Δῖον ἐκτιμώην ἔλεν αὐτὸς, ἔξέλεμον, αἱ κἀλλει ἐνίκων φίλα γυναῖκων.* Et mox : *Τρεῖς δὲ*

μοι εἰσὶ θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ ἐσθῆτα, Χρυσόθεμις καὶ Λαοδίκη καὶ Ἰφιόδασσα, Τέων, ἥν κ' ἐθέλῃσι, φίλην ἀνέδωκεν ἄγχιον Πρὸς οἶκον Πηλῆος ἐγὼ δ' ὀπμείλιαν δάσω. Et quæ apposita illic plura occurrunt. In Mycilli editione, *Bis seni assueti*. Heinsius.

35 *Quod supervacuum*] Id est, quæ puellæ sunt tibi supervacuæ, et non necessariae. *Hub.*

36 *Evertas domo*] Postquam tu Lesbion evertisti. *Ant.*

37 *Non opus est*] Vel quia Deldamiam habebas : vel si me repetas. *Idem.*

38 *Una puella*] Quia Agamemnon obtulit ei unam ex filiabus suis uxorem : sed, o conjux, non est tibi opus conjuge, quia habes conjugem me. *Hub.*

39 *Ab Atrida*] Ab Agamemnone, quem filium Atrei existimaverunt. *Idem.* *Si tibi ab Atrida*] Redemisses, inquit, me grandi pecunia : nunc cum Agamemnon et me et munera ultro offerat, tu neges recipere. *Ant.*

40 *Quæ dare debueras*] Sensus est, Tu recusas accipere illa munera, quæ tu ipsemet debueras dare Agamemnoni, si noluisse reddere me tibi. *Hub.* *Accipere illa negas*] Malim neges, cum altero Scriveriano per interrogationem. *Heinsius.*

43 *An miseros tristis fortuna*] Commiseratio est a calamitatis commemoratione ; et ex Homero sumptum est, apud quem Briseis queritur. *Ant.* *An miseros*] Sensus est, An cum fortuna cepit aliquem premere, insequitur ipsum assidue, et usque ad finem? *Hub.* *Tenaciter*] Perseveranter. *Urget*] Persequitur. *Idem.* *Urget*] ‘Mortali urgemur ab hoste.’ Virgil. et Æn. i. ‘Quis te, nate Dea, per tanta pericula casus Insequitur?’ Hæc nempe illa erat Juno, quæ Teucris addita nusquam aberat. Æn. vi. Quod illustrat Senec. in Herc. Fur. ‘sequitur a primo statim Infesta Juno.’ ‘Numquid immunis fuit Infantis ætas?’ ubi vide Clar. D. Grohov.

Et in Agamem. 'Heu! quam dulce malum mortalibus additum!' Et Stat. Thebaid. v. 'O! miseræ, quibus hic furor additus.'

44 *Nec venit inceptis mollior aura meis*] *Mollior hora* optimus Puteani codex, cum aliis nonnullis. Sic Propertius El. II. 28. 'Extremo veniet mollior hora die.' Pont. III. El. 3. 'Et veniet votis mollior hora tuis.' ubi scripti nonnulli *aura*. Noster tamen, Trist. lib. IV. El. 5. 'Utque facis, remis ad opem luctare ferendam, Dum veniat placido mollior aura Deo.' Ubi *hora* etiam in nonnullis scriptis. Fast. II. 'a Zephyris mollior aura venit.' ut recte ibi meliores libri. Quare nihil temere mutandum. Hinc et *Inceptis aspirare*, aliaque a navigantibus sumta. *Heinsius*.

45 *Lyrnesia*] Lyrnesum Ciliciæ oppidum Achilles expugnavit: unde etiam rapuit Briseida. *Ant*.

47 *Vidi*] Quia ut erant conjuncti genere, ita fuerunt conjuncti nece, quia simul interfecti sunt. *Hub*. *Vidi comortes*] Tres fratres Hippodamiæ trucidavit Achilles: pater Brises suspendio vitam finivit. *Ant*.

48 *Tribus qua mihi mater erat*] Distingue, tribus, *qua mihi, mater erat*: tres fratres suos innuit. *Heinsius*.

50 *Virum*] Minetem, quem Lyrnesiæ Ciliciæ regem diximus. *Ant*.

51 *Te compensavimus*] Id est, Loco ipsorum te habuimus. *Tot amissis*] Scilicet patre, fratribus, et marito. *Hub*.

53 *Per numina matris aquosa*] Per Thetidem matrem. Repetit Achilles pollicita, ut perfidiam insimulet. *Ant*. *Tu juratus*] Participium significatio- nis activæ. *Hub*.

54 *Utile capi*] Quia dicebas, quod essem in meliori conditione apud te, quam si staret patria, et essem apud meos. *Idem*.

55 *Scilicet*] Subaudi, utile est; et ironice proferendum est: hæc est utilitas, ut ego repellar a te; quamvis

tradar tibi cum magna dote, quam Agamemnon mihi facit. *Idem*. *Quamvis veniam dotata repellar*] *Repellas* Puteanus; placet. Pro dantur mox Lævaniensis unus, dantur. *Heinsius*.

56 *Opes*] Agamemnonis munera. *Ant*.

57 *Fulserit Eos*] Sic optimus Puteaneus: cæteri omnes, *hora*; perperam. *Eos* pro Aurora, sæpe in Fastis; et alibi apud poëtas Latinos. *Heinsius*.

58 *Te dare nubiferis linea vela notis*] *Nimbiferis notis* Hafniensis liber: scripti præterea plurimi, *linea vela* vel *vella*; unde *vella* postea prociuum; quod Vltio nostro notis ad Gratium arridebat. Ego, si quid mutandum sit, legam cum quatuor codicibus, *linea plena*; ut Remed. Amor. 'Ille dedit certæ lineæ plena fugæ.' Sed *te dare* pro *te daturum*. Sic Met. VII. 'dum census dare me pro nocte paciscor,' pro 'dum paciscor me daturum.' *Idem*. *Nubiferis notis*] Etiam si procellæ inhorreant, in patriam navigare. *Ant*.

59 *Quod scelus*] Ut ante captam Trojam, et sine me discedas. *Ant*.

60 *Sanguinis atque animi*] Id est, fugit sanguis et animus. Ex nimio enim dolore, sive metu ita deficient homines, ut videantur mortui. *Hub*. *Animi pectus inane fuit*] Malum fui; ut apud Statium, 'Tyrynthius almæ Pectus amicitia;'; si locus sanus est. Sequenti versu libri veteres constanter, *Ibis, et o miseram cui me*. *Heinsius*.

61 *Violente*] Violentum appellat, quod non rationem sequatur, sed voluntatem. *Ant*. *Cui me relinquo*] 'Cui me moribundam deseris, hospes.' *Æn*. IV. *Ant*.

62 *Deserta*] Si me deserueris. *Idem*.

63 *Devorer ante*] Pathos ab interpretatione. *Subito hiatus*] Telluris apertione, ut quondam Amphiarao in bello Thebano contigisse fertur. *Ant*.

65 *Phthia*] Achilleis. Phthii fuerunt Achilles subjecti. *Idem*.

67 *Si tibi jam reditusque placent*] Scribe *tam placent*, ut Grutero videbatur et Douzæ. Epist. Sapphus, 'Si tam certus eras hinc ire.' Similiter peccatum Metam. x. Fab. Myrrha: 'Nunc quia tam meus est, non est meus.' Cum libri editi ac scripti constanter illic exhibeant, *jam meus*. Sequenti etiam versu rectius reponas, *Non ego sim*. Heins.

69 *Captiva*] Id est, ut captiva et serva, non ut uxor. *Hub.*

71 *Inter Achaiadas*] Sic cum melioribus libris scribendum, non *Achaïades*; 'Aχαιάδας, Græco more; quomodo apud Callimachum Lavacro Palladis, et Hymno in Delon, alioque Græcos poëtas. Pronepote paulo post nepoti Puteaneus. Heinsius. *Inter Achaiadas*] Ab extenuatione fortunæ pathos est: et Achaia Achillis patria. *Ant.*

73 *Socero*] Peleo. Jupiter ex Ægina Asopi filia Æacum filium genuit, Æacus Peleum, Phocum, et Telamoneum; Peleus ex Thetide Chironis filia Achillem. *Ant.*

74 *Prosocer*] Socrus pater. Chironem significat, Thetidis patrem. *Idem.* *Nereus*] Dens maris, avus tuus maternus. *Hubert.*

75 *Data pensa trahemus*] Servile opus exercebimus. *Mycil.* *Humiles*] Abjectæ et viles. *Pensa*] A pendendo dicta: dabantur enim lanæ ad pondus, inde ancilla quæ huic officio præerat, libraria dicebatur. *Hubert.*

76 *Stamina*] Fila quæ nebulimus. *Minuent*] Evacuabunt. *Idem.*

78 *Necio quo*] Vehementius est, quam si expressisset: plus enim in suspitione reliquit. *Ant.*

79 *Scindi*] Lacerari ab uxore tua. *Hub.* *Scindi*] 'Ipsam capillo conscidit.' Ter. Eunuch. Sævis unguibus involare, et probe depexum dare.

82 *Hic metus*] Ne a te destituar. *Ant.*

83 *Quid tamen expectas*] Qui Puteaneus. Junianus, *Quod tamen*. Lege.

Quo tamen: nisi quod apud Juvenalem Sat. II. 'Quid tamen expectant?' Vide notas ad Epist. XIV. 61. *Heinsius.* *Quid tamen, &c.*] Obstationem in Achille queritur. Agamemnon, inquit, iram deposuit: tu adhuc in tua obstinatione duras. *Ant.*

84 *Græcia mæsta*] Græcorum exercitus, qui maximam cladem patitur. *Idem.*

86 *Lacerat*] Destrult: quasi dicat, Cur tu, qui solus potes, non obstas ei. *Hubert.*

87 *Arma cape, Æacida*] *Æacida* codex alter Regius, ut Silius de Homero ad Achillem, 'Felix Æacida, cui tali contigit ore Gentibus ostendi.' Nostr Met. VII. 797. 'Juvat o meminisse beati Temporis, Æacida,' quomodo optimæ membranæ. Sic et lib. XI. 'Æacida, dixit, votis potiere petitis;' notum illud oraculi, 'Aio te Æacida Romanos vincere posse.' *Heinsius.*

88 *Viros*] Trojanos. *Turbatos*] Faciles ad fugam. *Ant.*

90 *Tristitia*] 'Eja, mea Juno, non decet te esse tam tristem tuo Jovi.' Plant. Cas. II. 3. *Modus*] Id est, finis. *Hub.*

91 *Precibus suacumbere nostris*] Id est, vinci precibus meis, et eis flecti ad accipiendum arma. *Idem.*

92 *Vernus*] Immutatus et inductus contra propositum suum. *Idem.* *Œnides*] Meleager Œnei filius. *Vernus in arma*] Bellum inivit contra Curetas. *Ant.*

93 *Fratribus orba*] Toxeum et Plexippum intelligit, quos alii Protum et Cometem appellant: hos Meleager interemit, cum apri caput Atalantæ subripere voluissent, unde exortum est bellum inter Ætolos et Curetes. *Idem.*

94 *Parvus*] Althea Thestii filia, et Meleagri mater. *Ant.*

95 *Bello erat ille ferox*] Recte Puteaneus, *Bellum erat: ille ferox*. Fast. IV. 'Turnus an Æneas Latæ gener

esset' Amata, Bellum erat.' Sic et 'Pax erat,' Fast. i. 'Pax erat, et vestri, Germanice, causa triumphi Tradiderat famulas jam tibi Rhenus aquas.' Auctor Elegiæ in obitum Mæcenatis, 'Pax erat: hæc illos laxarunt otia cultus.' Pari modo 'Nox erat,' 'Lux erat,' et similia apud Poetas obvia. Cæterum ex Homero Historiam hanc est mutuatus de Meleagro, quam Iliad. I. Phoenix Achilli narrat. Extat et apud Antoninum Liberalem Metamorph. Fab. II. Codex Gottonianus, *Marte erat ille feror.* Heinsius. *Ille*] Meleager. *Feror*] Fortis. *Secessit ab armis*] Ut supra diximus, indignatus propter execrationes matris. *Hub.*

96 *Patriæ*] Calydoni, quæ ab hostibus oppugnabatur. *Idem.* *Rigida mente*] Obstinata ira. *Ant.*

97 *Sola virum conjunx flexit*] Alcione Hygione Fab. 174. quæ et Cleopatra Antonino Liberali, et Homero, cujus Scholiastæ hanc Idæ Aphareï et Marpiassæ Eveni filiæ natam faciunt, ut et Apollodorus in Bibliotheca, quo teste post Meleagri mortem sese ipsa interemit. *Heinsius.* *Felicior illa*] Cleopatra, quæ virum flexit. *Ant.*

98 *At mea pro nullo pondere verba cadunt*] Gruterus, *proh nullo pondere!* ut et Gebhardus in Crepundiis: sed frustra, ut recte vidit perspicacissimus Gronovius ad Livii i. 21. Noster Trist. lib. i. El. 7. 'Illud amicitie sanctum et venerabile nomen Re tibi pro vili sub pedibusque jacet.' Propertius, l. i. El. 10. 'Neu si quid petiit, ingrata fronte negaris, Neu tibi pro vano verba benigna cadant.' Plautus Menæchmis, 'Pro sano loqueris, qui meo me appellas nomine.' Ibidem, 'Non pro insano hoc verbum respondit.' Sed modus exemplorum non esset. *Pro nullo pondere*] Sic 'in nullo pondere' Propertio, 'Quid juvat in nullo pondere verba loqui?' *Heinsius.* *Pro nullo pondere*] Caduca sunt, et

sine efficacia. *Ant.*

99 *Nec me pro conjuge gessi*] Non tamen mihi arrogavi, ut me tibi uxorem crediderim, verum servæ partes implevi. *Idem.*

100 *In domini serva vocata torum*] *Dominum torum* Codex Episcopi Lincolnensis: placet. Sic 'dominos Deos' dixit Ep. iv. 12. 'dominas manus' Amor. lib. II. El. 5. 30. Ausonius de Bissula, 'domina libera facta manu:' 'domina hasta' Juvenali Sat. III. 'domina mensa' Statio Sylv. iv. Epiclo. Domitiani; atque ita passim optimi scriptores: ut et 'domina urbs'; sic et 'famulæ manus,' 'famulæ aquæ'; et similia. De quibus Fastor. i. 286. dixi: alii *domini toro*. Frustra: vocare enim est imperii herilis. Epistola Acontii, 'Ignoras tua jura, voca: cur arguor absens? Jamdudum dominæ more venire jube.' Art. lib. II. 'Nocte domum repetens epulis perfuncta redibit. Tum quoque pro servo, si vocat illa, veni.' *Heinsius.*

102 *Servitio addis onus*] Id est, Servitutem meam magis aggravas, cum vocas me honorifico nomine dominæ, cum serva sim. *Hubert.*

103 *Per tamen ossa viri*] Adjuratiōe impudicitie suspicionem delet. *Viri*] Minetis. *Male tecta sepulchro*] Nam in excidio Lyrnesi sepeliendi viri non data est opportunitas. *Ant.*

106 *Perque trium fortes animas*] Fratres tres intelligit, quos trucidasse Achillem diximus. *Idem.*

107 *Per tuum caput*] Mos Græcorum jurare per alienum caput. Juv. 'Nondum Græcis jurare paratis Per caput alterius.' *Una*] Id est, simul. *Hub.* *Quod junximus una*] *Quæ junximus* bene Mæcaneus: 'jungere capita,' pro rem veneram exercere. Petron. 'conjunctis marcebant capitibus:' sic et 'jungere membra,' de quo Notis ad Fast. II. 592. et 'jungere Venerem,' de quo notis ad Remed. Amor. v. 407. et 'jungere cor-

Fast. vi. ex antiquis libris. Sic 'verti in aliquem' infesto animo; de quo Met. 1. *Heinsius*. *Pyrrhus*] Filius Achillis ex Deidamia, Lycomedis regis Scyriorum filia. *Auspiciis tuis*] Tuo ductu et imperio. *Ant.*

139 *At si versus amor tuus est*] *Aut* Puteaneus; nec pauci alii ex melioribus: placet. *Heinsius*.

140 *Coge mori*] Interimas me antequam a te separe. *Anton.*

142 *Sustinet hoc anima spes tamen una tui*] *Animi spes tamen una mei* quatuor libri: etiam bene; nisi malis *anima mea*. Et mox *Qua si destituor pro destituor* Puteaneus alique nonnulli. *Heinsius*.

145 *Cur autem jubeas*] Cum scilicet tu hoc efficere possis. *Huber.*

147 *Si Dea passa*] Palladem significat, quæ Achilli obstitit, ut Homerus scribit, cum stricto ense in Agamemnonem ferretur. *Ant.* *Si Dea passa*] Homer. Iliad. A. 197. *Ἄρῃ δ' ἐκίθη, χαῖσθ' δὲ κόμης ἔλε Πηλεΐδῃ*. Ad quod alludere videtur Plant. Menæchm. v. 2. 'Sed quis hic est, qui me capillo hinc de curru deripit?' Eustathius hanc allegoriam ad Platonem refert, et *τῇ παρ' αὐτῷ ἀρχιτροῦ, καὶ κεφαλῇ οὐράνῳ* intelligit. Quod et Germanis in proverbio.

148 *In Atridae poetas*] Agamemnonis. *Ant.*

149 *At potius*] Post ironicam concessionem petit Briseis aperte ab Achille, ut vitam conservet, quam ei dederat. *Tua munera*] Quæ mihi dedisti: et est appositio. *Hub.* *At po-*

tius serves] *At* Puteaneus cum duobus aliis. *Heinsius*. *Nostram, tua munera, vitam*] Simile quid in *Æn. ix.* 'nec te, tua funera, mater Produxi:' quamquam hoc alii aliter explicant.

150 *Quod dederas hosti*] Dum esses mihi hostis vitam concessisti, eandem amica exigo: et a consequentibus arguit. *Ant.*

151 *Neptunia*] Quæ Neptunus fabricavit. *Idem.* 'et omnis humo format Neptunia Troja,' *Æn. iii.* ubi vide Servium. *Perdere*] Hos, dicit, si delectaris cæde alicujus, multo justius potes interficere hostes tuos, quam me nunc amicam tuam. *Hub.*

153 *Sive paras impellere remige classem*] Sive in patriam navigare constitui. *Anton.*

154 *Sive manes, domini more venire jube*] Non damno hanc lectionem; Puteaneus tamen cum tribus aliis *domini jure*. Pàulinus Epistola ad Ausonium, 'Totusque nostra jure domini vindicat Et corda et ora et tempora.' Acontius Cydippe: 'Ignoras tua jura, voca: cur arguor absens? Jamdudum dominæ more venire jube.' Hac de voce vide quæ noto *Amor. i.* El. 2. *Remed. Amor. 100.* ex antiquis libris, 'Non sunt imperii tam fera jura mei.' Hinc 'jus habere in aliquem.' Nil temere tamen mutandum hoc loco; aut si quid mutem, lubens rescripserim, *domino jure*, vel, *more*; de qua locutione paulo ante agebamus hac epistola. *Heinsius*. *Domini jure*] Tanquam ego sim serva tua, et tu dominus meus. *Micyl.*

EPIST. IV. PHÆDRA HIPPOLYTO.

1 *Qua nisi, &c.*] Epistola ergo hac Hippolytum ad amorem ut flectat nititur Phædra: sed cum turpe sit privignum a noverca in amorem sollicitari, principium ex insinuatione sumit.

2 *Cressa puella*] Phædra Cretensis. *Amazonio viro*] Hippolyto, Hippolytes Amazonis filio. *Ant.*

3 *Perlege*] Quia scit enim contracturum frontem, invitatum de re turpi, hortatur eum ad legendum totam

epistolam. Confidit enim se rationibus suis posse persuadere quod cupit. *Quodcumque*] Quasi dicat, Etiam si sit aliquod turpe, et quod tibi displiceat. *Quid nocet*] Quasi dicat, Nihil. *Hub.*

4 *Quod iuvat*] Non quod honestum est.

6 *Notas*] Id est, literas.

7 *Ter conata*] Quia posset dicere, Quare non dixisti coram? dicit, se pudore impeditam. *Inutilis*] Quæ non præstabat mihi officium suum.

8 *Ter in primo destitit ore sonus*] Sunt qui *restitit* legendum contendunt. Inter quos Douza et Slichtenhorstius quondam meus; ut in nro Lovaniensi extat. Tres alii, *constitit*. Sed nil mutandum. Etsi succurrunt illa Laodamiæ, 'Semper in his apte narrantia verba resistunt.' Virgiliannum quoque istud, 'Incipit effari, mediaque in voce resistit.' Pro vulgata enim lectione stat locus ille, *Fast.* II. 823. 'Ter conata loqui, ter destitit: ausaque quarto Non oculos ab humo sustulit illa suos:' ubi perperam scripti nonnulli, *deficit*. Epistola Laodamiæ, vs. 68. 'Hunc fateor volui revocare, animusque ferebat: Destitit auspicii lingua timore mali.' Sic pnto, cum in quinque codicibus sit, *sed stetis*. Vulgati *substitit*; etiam non male. *Fast.* lib. I. 538. 'Substitit in medios præscia lingua sonos.' *Desistere* pro stare, restare Plautus quoque dixit *Mostellaria Act.* III. sc. 2. 'Quid illic obsecro tamdin destitisti?' ut exemplaria nonnulla præferunt. *Heinsius*.

9 *Qualicet*] Quia occurrebat, quod amatores sunt impudentes: dicit ipsa, oportere etiam esse in amore aliquem pudorem. *Qua*] Pro quatenus, id est, quantum licet. *Et sequitur*] Consequens est et utile. *Miscendus*] Jungendus. *Ant.*

10 *Dicere*] Scilicet coram. *Scribere*] Quia iussit amor. *Idem*. *Jussit amor*] Crimen in Cupidinem rejicit.

12 *Regnat*] Rerum summam possidet. *Ant.* Nævius *Gymnastico*: 'Ædepol, Cupido, cum tam pusillus sis, nimis multum vales.' Senec. in *Hippolyto*: 'Regnumque tantum minus in superos habet.' *Ciof.* *Jus*] Potestatem. *In dominos jus habet ille Deos*] Sic scripti; non *superos*: in uno meo, *domitos*; sed perperam. *Amor lib.* III. *El.* 10. 'Hæc decet ad Dominos munera ferre Deos.' Sic 'Domina Venus' apud Petronium. *Noster Art.* *Am.* I. 148. 'Tu Veneri dominæ plaude favente manu.' *Am.* III. *El.* 13. de Junone. 'Invisa est domini sola capella Deæ.' *Heinsius*.

13 *Ille*] Scilicet amor. *Dubitanti*] Quia turpitudine negotii suscipiendi dubium adducit.

14 *Ille*] Hippolytus. *Ferreus*] Id est, etiam si esset ferreus et durissimus. *Dabit victas manus*] Tuo imperio succumbet. Translatio sumpta a victis in prælio, qui manus victoribus præbent ligandas: inde quos amor subegit, dicuntur ligati, ut captivi.

15 *Adsit*] Optantis est: id est, utinam mihi præsens sit, et faveat. *Ut foret*] Ut calefacit. *Hub.* *Fovet*] Hoc verbum varie et eleganter usurpatur. 'ipse Neæram Dum fovet.' Virgil. *Ecl.* III. Et *Æn.* I. 'hoc regnum Dea gentibus esse, Si qua fata sinant, jam tum teuditque fovetque.' Et *Æn.* IV. 'famamque fovemus inanem.' Et superius. 'Nunc hiemem inter se luxu, quam longa, fovere.' Et *Æn.* IX. 'non obvia ferre Arma viros, sed castra fovere.' Et *Æn.* X. 'Aut ego tela dedi, fovique cupidine bella.' *Ardo igne*] Flagrantissimo amore. *Ant.*

16 *Figat*] Vulneret, scilicet sagittis suis. *In mea vota*] Ut sis paratus facere quod ego velim. *Hub.*

17 *Non ego nequitia*] Purgat impuditiæ crimen; descendens paulatim ad rem ipsam. *Socialia fœdera*] Conjugia Thesei.

18 *Crimine*] Impudicitiae nota.

19 *Venit amor gravior*] Fatetur se manifestissime amare, sed amoris auctorem suppressit, ut modestius rem suam agat. Amor, inquit, me invasit: sed tanto mihi est amoris ætus gravior tolerare, quanto ætate me grandiore invasit. *Serius*] Tardius et ætate proveciori.

20 *Cæcum pectora vulnus habent*] Minime damno hanc lectionem. Non minus eleganter tamen unus ex meis, *tacitum vulnus*: apposite apud Maronem, 'est mollis flamma medullas Interea, et tacitum vivit sub pectore vulnus.' *Heinsius*. *Cæcum vulnus*] Occultum amorem. Virg. 'Et cæco carpitur igni:' sic Theocr. Idyll. xi. 15. *ἔχθιστον ἔχων ὑποκάρδιον ἔλκος, Κύπριος ἐκ μεγάλης, τὸ οἱ ἥπατι πᾶζε βέλεμενον*. Et Bion Smyrn. Idyll. i. vs. 17. in Epitaph. Adon. *Μεῖζον δ' ἂν Κυθήρεια φέροι ποτικάρδιον ἔλκος*.

22 *De grege captus*] Id est, novus, et nondum domitus. *Hub*.

23 *Rude pectus*] Non assuetum, et in amore difficile. *Rude*] Inexercitum. Justin. i. 1. 'Rudes adhuc ad resistendum populos:' et Ovid. Epist. xi. 'Et rudis ad partus, et nova miles eram.'

24 *Sarcina*] Amoris molestia. *Ant*.

25 *Ars fit ubi a teneris*] *Ut a teneris* novem libri, ut pro ubi: sic sæpe nos- ter alibi. *Heins*. *Ars fit*] Ars est, quæ dat certam viam rationemque dicendi vel faciendi aliquid. Est igitur sensus, Si quis velit habere recte aliquam artem, incipiat a teneris an- nis. *Fit*] Id est, perficitur. *Crimen*] Scilicet amandi. *Hub*.

26 *Exacto tempore*] Proveciori ætate. *Pejus*] Gravioribus pœnis. *Ant*. *Venit*] Incidit in amorem.

27 *Tu nova*] Allicit eum commen- datione suæ pudicitiae. *Libamina*] Gustamenta. *Nova*] Prima: id est, Tu eris primus qui me vitiaveris, et pudicitiam meam abstuleris: nam a marito non aufertur mulieri pudicitia,

vel fama castitatis, sed ab alieno. Di- cit ergo, se semper fuisse intactam hactenus ab omnibus, præterquam a Theseo: et Hippolytum fore pri- mum, qui ejus pudicitiam delibet. *Servatæ*] Custoditæ. *Carpes libamina formæ*] 'Carpere' sequenti versu de- nuo habes: quare prætulerim quod in nonnullis, *capiēs*: nisi rapies for- tasse malis. *Heins*.

28 *Pariter nocens*] Id est, Uterque pariter, et uno eodemque tempore amittemus pudicitiam: quia adhuc fuisti ignotus mulieribus, et ego in- tacta aliis, præterquam marito meo.

29 *Est aliquid*] Quasi dicat, non contemnendum.

30 *Deligere*] Colligere.

31 *Si tamen*] Est quasi quædam Hypophora ad seipsam: et est sen- sus, Illa integritas meæ pudicitie qua ante florui. *Sic tamen ille prior*] Ita Puteani liber cum plerisque aliis. Sed verum est, quod ex suis profert Naugerius; quodque ego in uno alte- roque offendi, *Si tamen*. *Vulgati* *Sed tamen*. Sequenti versu idem Pu- teaneus igni pro igne ἀρχαῖκός, ut sæpe alias: duo æstu; etiam non male. *Heins*.

32 *Notandus erat*] Ab insuetudine peccandi: id est, Debueram diligen- ter servare, ut non peccarem, quem- admodum nunquam ante peccave- ram cum aliquo; et ad hoc respondet quod sequitur.

33 *At bene successit*] Scilicet illo candor castitatis. *Quo*] Candore. *Me gessi*] Scilicet ante sine crimine: quia nunquam feci aliquid, quo possum esse infamis. *Ab insolita labe*] Id est, a delicto et stupro insolito: hoc fuit quod sibi ipsi ipsa objecit. *At bene*] Responsio est ad objectionem: et hoc dicit, Licet servanda esset casti- tas mea inviolata, tamen bene evenit, quod in ea violanda elegi virum dig- num.

34 *Pejus*] Magis. *Turpis*] Indig- nus. Videtur enim excusanda mulier,

quæ cum viro digno committit adulterium. *Hub.* Digno igni] Elegantis juvenis amore. *Ant.* Turpis adulter obest] Abest legendum videtur; atque ita Scriverianus liber. *Heins.*

35 Si mihi] Probat dignum esse amorem snum, quia si detur sibi optio Jovis et Hippolyti, dicit se præposituram esse Hippolytum Jovi. *Hub.* Fratremque virumque] Jovem intelligit, cujus Juno est soror et conjunx. *Ant.*

36 Hippolytum videor] Videar Vaticanus et Farnesianus unus. *Heins.*

37 Jam quoque] Secundum præcepta ipsius Ovidii in Arte amandi, quibus rebus delectantur, quos amamus, eisdem debemus et nos delectari. Ideo quia Hippolytus delectabatur venatione, dicit Phædra, videri sibi sæpe exire in venationem, et omnia agere, quæ ipse Hippolytus agere solitus sit. *Ignotas]* Insuetas mihi: venationem intelligit. *Multor in artes]* Multor Puteaneus codex et Argentinenensis; venuste; nisi malis nitor. Vide Notas Art. Am. III. 667. *Credas pro credes* quinque libri. *Heins.*

38 Per sævas feras] Quas tu insequeris per sylvas.

39 Arcus præsignis adunco Delia] Cornu adunco Scriverianus liber: sic κέρας pro arcu etiam apud Græcos poetas est invenire: ut apud Anacreontem, sub finem Odæ III. Cupido de arcu suo Κέρας ἀβλαβές μὲν ἔστι. Claudianus de Raptu Proserpinæ, 'intento festinat Delia cornu:' et de eadem, 'quæ terret Mænala cornu.' Noster Epistola Ariadnes, 'Non poterant figi præcordia ferrea cornu:' atque ita poëtæ passim. Sequenti versu subsequor Puteaneus liber cum aliis nonnullis. *Heins.*

41 Pressisque in retia cervis] Pressisque Puteanea excerpta, et quinque libri ex nostris. *Idem.* Pressis] Agitatis. Virg. 'Aut spumantis apri cursum clamore prementem.' *Hub.* In retia] Quæ Lydia Arachne inve-

nit: et ex lino Campano cæteris præferuntur. *Ant.*

42 Hortari] Instigare mea voce, ut faciunt venatores. *Hub.*

43 Excussio] Fortiter moto. *Hub.* Excussio] Reducto. *Æneid.* v. 'durosque reducta Libravit dextra media inter cornua cæstus:' sic etiam hasta dicitur reducta, ut fortius militatur. *Æn.* x. 'ille reducta Loricam, clypei que ingens onus impedit hasta:' quanquam hoc Servius alioversum de torqueat; quod minus placet. Vide etiam Turn. *Advers.* II. 21. in fine. Sic et Lucan. III. 'Jam non excussis torquentur tela lacertis.' Et Ovid. 'excussaque brachia jactat:' vel si mavis per Hypallagen: Lucan. d. I. 'neque enim solis excussa lacertis Lancea.'

45 Juvat torquentem frenis] Delectat me cohibere currentes equos. *Versare]* Moderari. *In pulvere]* In aperto campo.

46 Ora fugacis equi] Sequacis Puteaneum exemplar et Scriverianum cum quatuor aliis, tam hic, quam Epistola Herus initio: 'Flectitis aut freno colla sequacis equi:' ubi etiam fugacis vulgo. *Remed. Amor.* 'Nunc leporem pronum catulo sectare sequaci:' ut quidem Jureti Excerpta. Sed verior lectio, *Catulo sagaci.* 'Fugacem' tamen 'equum' Ammianus I. XIX. dixit, 'Fugaci equo nudo et infreni calorum quidam sedens.' Proptertius de Parthis, 'Tela fugacis equi.' Servius ad Georg. I. I. 'Velocem equum fugacem dicimus.' Ovidius vero utroque loco equum describit frenis parentem. Rectius ergo, *Sequacis equi.* At paulo post hac eadem epistola, 'Sive fugacis equi luctantia colla recurvas,' duo libri exhibent, cum in vulgatis legatur ferocis. *Heins.*

47 Eleclides] Bacchi ministræ dicuntur, a Baccho, quem ab Helo opopido Heliconio, sive Ætolo, ubi illius orgia celebrantur, Eleleum in Meta-

morphosi diximus nuncupari. *Ant. Nunc feror*] Dicit interdum nimia vi amoris se fieri insanam, et similem sacrificantibus Cybelæ. *Feror*] Rapior impetu animi. *Hub. Bacchi furis actæ*] Numine afflatæ. Sacra alia sunt tacita et mystica: alia cum afflata numinis, adhibitisque omnium generum instrumentis aperta, qualia sunt orgia Bacchi et Cybeleia.

48 *Quæque sub Idæo*] Quique describi Mycillus velit, ut de Gallis intelligatur. At argute Ovidius Gallos tanquam feminas hic describit, pro qua lectione libri stant veteres uno consensu. *Gallas* simili modo Catullus in Galliambo vocavit: ubi passim ludit, Attyñ tanquam feminam describens, ut et Claudianus Eutropium Eunuchum. Certe Lucianus Gallorum choro feminas immistas, ipsosque Gallos vestitu muliebri fuisse usos testatur. Sed codex nunc non est ad manum. Vide quæ ad Claudianum notamus l. x. in Eutropium 271. sic apud Statium Theb. xii. 'Dux vesana chori' Attyis aut Archigallus vocatur; quod temere mutari nolum. *Heins. Quæque sub Idæo tympana colle movent*] Cybeles ministras significat, quæ afflatæ Deum matris numine sacrificantes discurrebant ab Ida Phrygiæ monte ad Olympum, qui est ad Antandri plagam, ut Euripides auctor est. Sunt enim sacra Liberi patris et Cybeles communia, ut Straboni placet: eorum ministri dicuntur Sileni, Satyri, Bacchæ, Mænades, Thyades, Mimallones, Naiades, Nymphæ Bassarides, Elelædes.

49 *Ant quas semideæ Dryades*] Eas intelligit, quæ quoniam fontana numina aut nemorea vidissent, Lymphatæ dicebantur. Eas respiscere a furore non posse magi tradebant, nisi talparum sanguine spargerentur, ut auctor est Plin. *Fauni bicornes*] Nocturnis numinibus agitati alii ferebantur, velut hi qui a Faunis noctu sub

Delph. et Var. Clas.

Ovid.

pellibus responsa petere solebant in Latio: nam Faunus Pici filius, ut scribit Caius Bassus, primus Saturno avo in Latio sacra instituit, patrem Picum inter Deos retulit, Faunamque sororem: eandemque conjugem consecravit, quam M. Varro Bonam Deam appellatam tradit, mulieribusque responsa dare consuevisse, et Faunum viris,

50 *Attonuere*] Lymphaticas fecerunt.

52 *Conscius amor*] Id est, cujus ego sum conscia: quia ille est causa omnium horum furorum.

53 *Forsitan*] Hunc amorem dicit esse fatalem, et ideo non posse repelli. *Generis fato*] Fortunæ mentis. *Reddamus*] Hoc est, attribuere possumus.

54 *Et Venus e tota*] Tangit fabulam. Venus enim indicante Sole deprehensa in adulterio cum Marte a Vulcano marito, ægre tulit injuriam indicii: utque ulcisceretur se, immisit in omne genus Solis impatientiam amoris, ita ut nulla fuerit de gente Solis mulier quæ castitatem servare potuerit: sicut nunc ostendit Phædra. *E tota gente*] Sic Senec. Hippolyt. 'Stirpem perosa Solis invisi genus, Per nos catenas vindicat Martis sui, Suasque: probis omne Phœbeum genus Onerat nefandis. Nulla Minois levi De-functa amore est.' *Ex tota gente tributa petit*] *E tota gente tributa petat*, Scriverianus et alii nonnulli. Nam in Puteaneo unius paginæ hic est lacuna. *Heins. Tributa petit*] Est translatio sumpta a subjectis, qui superioribus præstant tributa. *Hubert.*

55 *Jupiter Europam*] Europæm Sar-ravii liber: ut noster etiam alibi. *Heins. Jupiter Europam*] Versum in taurum Jovem poëtarum signum est. *Ant.* Re autem vera, Jupiter rex Crætæ captus amore Europæ, cum eam aliter habere non posset, navi quæ signum tauri habebat, eam abduxit: inde a poëtis datus est locus

8 T

fabulæ, quod a tauro sit abducta. *Jupiter Europam*] Palæph. de incredib. qui hæc de Europa paulo aliter explicat. *Prima*] Quia ex ea natus est Minos pater meus.

56 *Dissimulante*] Occultante: quia in forma tauri Jupiter latebat.

57 *Pasiphaë*] Fuit filia Solis, quæ tauri turpi amore capta, cum eo Dædali ope concubuit, ex quo genuit Minotaurum.

58 *Utero crimen onusque suum*] *Suo* scripti plerique; probe. Epistola Canaces, 'Et positum est uteri crimen onusque mei.' *Heins.* *Crimen onusque*] Id est, onus criminis et infame. Minotaurum scil. *Crimen onusque*] Sic Virgil. 'Crimen amor vestrum:' et alibi, 'Veneris monumenta nefandæ.'

59 *Perfidus Ægides*] Aliud exemplum suæ sororis Ariadnes, quæ Thesei amore capta, ei modum dedit, quo Minotaurum interficeret, et ex Labyrintho posset exire, dato ei filo, quod secutus veniret ad egressum Labyrinthi. *Ægides*] Theseus filius Ægei. *Perfidus*] Quia non servavit fidem sorori meæ datam. *Hub.* *Ducentia fila secutus*] Labyrinthum filo evadere Dædalus Ariadnam docuerat; Ariadna id Theseo monstravit. *Ant.* *Ducentia fila*] Sic Æn. vi. 'cæca regens vestigia filo.'

60 *Fugit tecta*] *Fregit tecta* alter Scriverii codex; de quo ad Epistolam primam, vs. 42. Sic apud Virgilium Æn. v. in labyrinthi descriptione, 'qua signa sequendi Falleret indeprensus et irremeabilis error:' quo loco libri nonnulli veteres et Servius manu exaratus Bibliothecæ Leidensis *Frangeret* agnoscunt. *Heins.* *Curva tecta*] Periphrasis est Labyrinthi; erat enim multis circuitibus factus. *Curva tecta*] Hinc etiam vocatur 'inextricabilis error,' Æn. vi. et Æn. v. 'irremeabilis error.' Et Ovid. Metam. viii. 166. 'Dædalus implet Innumeras errore vias.'

61 *En ego*] Jungit se supradictis, quarum amorem fatalem esse dixit. *Ne forte parum Minoia credar*] Id est, Ne si aliter essem, non putarer esse de gente Minois, quæ fataliter amori subjecta est. *Minoia*] Vel filia Minois, vel de ejus gente.

62 *Socias*] Mihi et illis communes. *Leges*] Conditiones. *Ultima gentis*] Minos et Pasiphaë non habebant aliam filiam minorem natu Phædra.

63 *Domus una*] Scilicet tua. *Duas*] Ariadnæ sorori meæ et mihi.

64 *Capta*] Amore victa. *Parente*] Tuo.

65 *Thesides*] Hippolytus.

66 *Bina tropæa*] Bina monumenta victoriæ. *De nostra domo*] Ex qua duas rapnisti.

67 *Tempore quo nobis inita est Cerealis Eleusis*] Primo vobis scribendum, ut sequenti versui melius hæc respondeant, idque auctoribus duobus libris. Deinde *in ita* perperam in *cisa* vel *nota* mutant libri nonnulli. Ad *Initia* enim Cereris videtur alludere. Cæterum in Prosodia admodum vetusto characterē exarata apud Patres Societatis Jesu Lovanienses *Eleusin* legebatur: idque recte. Sic Fast. iv. 'quod nunc Cerealis Eleusis Dicitur, hic Celei rura fuere senis:' et Metam. i. vii. 'Cercyonis lethum vidit Cerealis Eleusis.' Exemplaria vetustiora pari modo *Eleusin* agnoscunt. Ut et apud Claudianum l. i. de Raptu, 'sanctasque faces attollit Eleusis.' Neque aliter apud Senecam in Tragædiis non uno loco, Silium ac Statium in optimis codicibus exaratum offendi. Grammatici præterea utrumque dici movent. Servius in Georg. i. 'Talis est et in Græcis ratio; nam *Attis* et *Attin* dicunt: *delphin* et *delphis*, *Eleusin* et *Eleusis*: sed verius in ea desinunt, quod in obliqua habent *Attinos*, *delphinos*, *Eleusinos*:' sic scribe. Similia habes apud Priscianum l. vi. 'Et sciendum quod omnia in *is* desinentia etiam in

is producta finiuntur. *Attin* proprium nomen et *Attis*, *delphia* et *delphis*, *Eleusin* et *Eleusis*, *Trachin* et *Trachis*. Et notandum quod auctores Græcorum in *is* magis terminatione sint nisi: nostri vero frequentius in *in*. etsi Cicero pro Scauro *Aris* et *Aria* dixerit: sic et illa sunt constitnenda. Neque aliter Ammianus Marcellinus, lib. xvii. Pomponius Mela, Plinius, alii. Apud Senecam Natural. Quæst. vii. §1. scribendum videtur, 'Eleusin servat, quod ostendat revisentibus.' *Heins*. *Tempore*] Commemorat tempus, quo primum est capta amore Hippolyti. Dicit enim fuisse, Cum mysteria Cereris Eleusinae, &c. Est autem Eleusin, sive Eleusis urbs Atticæ, ita dicta ab adventu Cereris: nam *Eleusis* Græce adventum significat. In ea, fuit Eleusinae Cereris templum, ubi mystica Cereris sacra celebrabantur. In his igitur sacris dicit Phædra se vidisse Hippolytum, et ejus amore exarisse: quo tempore optat se fuisse in Creta, quia non incidisset in tantas curas amoris. *Cerealis Eleusis*] Id est, Cereri sacrata, vel in qua Ceres colitur.

68 *Gnosia humus*] Id est, terra Cretensis, in qua sum nata.

70 *Acer*] Vehemens et inexpugnabilis. *Extremis ossibus*] Id est, in medullis, quæ sunt intra ossa: vel dicamus extrema ossa magis propinqua medullis, in quibus maxime dicitur esse amoris calor. Virgil. 'Est mollis flamma medullas.'

71 *Candida*] Ostendit ea, quæ excitaverunt tantam flammam amoris: scilicet cultum Hippolyti, et naturalem quandam decorem. *Candida*] Aut quia Hippolytus in signum integritatis et pudicitiae delectaretur tali veste: aut quia mos sacrorum fortasse talem exigeret habitum. *Præcincti*] Ornati. *Flore*] Floreis coronia. *Verecundus*] Juvenilis, et qualis ex verecundia provenire solet. *Præcincti flore capilli*] Hujus argumenti opinor

fuisse Tragediam Euripidis, quæ: *Ἰσμήνηος στεφανήροπος* inscribebatur. Meminerunt ejus non uno loco Stobæus et Hesychius. *Heins*.

73 *Quemque vocant alia*] Malim vocent. Idem. *Quemque vocant*] Quia Phædra non poterat negare in Hippolyto esse quandam vultus severitatem, ascribit eam virtuti, et dicit non appellandum rigidum aut truculentum vultum Hippolyti, ut aliæ mulieres dicunt; sed suo judicio esse fortem, id est, virilem: nam fortitudo proprie est virorum.

74 *Pro rigido*] Id est, loco rigidi.

75 *Sint præcus*] Non placent, inquit, nobis isti muliebres ornatus in viris.

76 *Coli*] Ornari. *Fine modico*] Apparatu non nimio, ut mulieres: ideo in primò de Arte dixit, 'Forma viros neglecta decet.' *Fine modico*] Sic Electr. apud Eurip. 948. ἀλλ' ἐμολ γ' εἴη πόσις Μὴ παρθενομὴς, ἀλλὰ τὰν ὄψεσιν τρέπον. τὰ δ' εὐαρετῇ δὴ κόσμος ἐν κοροῖς μόνον. Aristoph. Cerealis. Τίς δὲ καὶ κατέστρεψεν καὶ ξίφος κοινωμένα. Qui ideo similes dicuntur τοῖς ἑρμαῖς. 'Nil nisi Cecropides, truncoque simillimus Hermæ.' Juven. Sat. viii.

77 *Te tuus*] Dicit illum rigorem, quem aliæ mulieres damnant in Hippolyto, 'decet.' *Rigor*] Severitas in aspectu sine aliqua lascivia. *Sine arte*] Quia ars etiam est in ordinandis capillis.

78 *Levis*] Tennis pulvis, qui significat exercitium. *In ore*] In facie.

79 *Sive ferocis equi luctantia colla retorques*] *Recurvas* priscæ editiones et scripti codices; placet: nam 'torques' mox sequitur. Præterea duo exemplaria *fugacis equi* exhibere jam supra monui; idque prætulerim, quod 'ferocem lacertum' mox subjungat. *Heins*. *Sive*] Discurrit Phædra per varios actus et exercitia Hippolyti, quibus omnibus dicit se delectari, et primum arte equitandi. *Recurvas*] Flectis. *Luotantia*] Dura, resistentia freno.

80 *Miror*] Laudo, et cum admiratione aspicio. *Pedes*] Scilicet equi. *Exiguo in orbe*] In exiguo spacio.

81 *Seu lentum valido*] *Vastum* libri veteres sat multi: ut scripserit forsitan Ovidius, *Sive actum valido torques hastile lacerto*. Heins. *Seu lentum*] Aliud exercitium juvenile in jaculando. *Torques*] Jacia tuum. *Huber.* .

82 *Ora versa*] Convertis me in admirationem. *Ant.*

85 *Sylvis jugosis*] Id est, in sylvis montium, ubi soles plurimum versari.

87 *Quid juvat*] Quasi dicat, Nihil. *Studia*] Exercitia. *Diana*] Id est, venationis. *Incinctæ*] Expeditæ et agilis.

89 *Eripuisse*] Imminuisse. *Suos*] Sibi debitos.

90 *Fessaque membra levat*] *Novat* potiores scripti; et recte, *per renovat*. Sic in Fastis l. i. 'Ingratos nulla prole novare viros,' quod in liberis patres renasci videantur. Sic 'novare gregem' dixit Statius Theb. x. et 'novare pignora' eodem libro, 'Non ego monastrifero coitu revoluta novavi Pignora, nec nato pepereris funesta nepotes:' quomodo illic omnino scribendum. Art. Am. iii. 'Ignotum hoc aliis ille novavit opus:' hoc est, primus excogitavit. Sic et 'vulnus novatum' Remedio Amoris dixit: et 'Naturam novare' Met. viii. et 'naturæ jura novanda,' Artis Amator. ii. et 'novare fata' Met. ii. Denique 'membra novare' Valerius Flaccus l. iii. apposite, ad hunc Nasonis locum, 'Hic sale purpureo vivaque nitentia lympha Membra novat, seque horridicis accommodat actis.'

91 *Arcus et arma tuæ tibi sunt imitanda Diana*] *Sunt* scripti nonnulli. Scribo et distingo, ut melius cohæreant, *Arcus* (ut *arma tuæ tibi sunt imitanda Diana*) Si nunquam cesses tendere, mollis eris. Mox per herbam duo libri ex melioribus. Heins. *Arcus et arma*] Similitudine sententiam firmat. *Ant.*

92 *Mollis eris*] Scilicet arcus: et per consequens inutilis.

93 *Clarus erat*] Adducit Phædra exemplum quorundam, qui in simili vitæ studio versati sunt, quo Hippolytus: quos dicit ab Hippolyto esse imitandos in amore, sicut in venatione.

96 *Tamen*] Scilicet, quamvis daret operam venationi. *Male*] Invitum, imo libenter adhærebat ejus amor. *Hubert. Auroræ*] Aurora Cephalum amavit. *Ant.*

96 *Dica*] Aurora. *Septens*] Quam providerat sibi amatorem pulchrum et juvenem. *A sene viro*] Id est, a Tithono marito suo sene. Fuit autem Tithonus Laomedontis filius, et Priami frater: qui ex Aurora filium suscepit Memnona.

97 *Sæpe*] Aliud exemplum hominis etiam soliti versari in sylva, quem nihilominus amor induluisse dicit. *Hub. Cinyraque creatum*] Adonem Cinyræ filium ex Myrrha significat, quem Venus amasse traditur, percussus apro interijt. Vide Ovid. Metam. v. *Ant.*

98 *Sustinuit positos qualibet herbas duos*] Malim, si per libros liceat, *quamlibet*; ut Epistola Canaces, 'Utrinaque nos habeat quamlibet arcta duos;' plura de hoc loquendi modo mox notabimus Ep. vi. Heins. *Positos*] Id est, compositos. *Illicibus*] Sunt enim illice arbores magnæ, et glandiferæ. *Hub.*

99 *Arsis*] Amore incensus est. *Mænalia Atalanta*] Id est, Arcadica, a Mænale monte Arcadiæ. Narrata est hæc fabula supra in Epist. Briseidis. *Idem. Enides*] Meleager Cenei filius.

100 *Ille*] Atalanta. *Hub. Fera spolium*] Apri Calydonii caput, quod illi Meleager dedit in fidem amoris. *Ant.*

101 *Nos*] Ego et tu. *Turba in ista*] In numero istorum: qui licet venatione delectati sint, tamen ab amore

non abstinnerunt. *Hub.*

102 *Si Venerem tollas*] Si non amorī succubueris, rusticitate inanimandus es. *Ant.*

103 *Nec me latebrosa movebunt Saxa*] *Salebrosa* priscae editiones cum uno *Medicæo*; quod et in suis *Naugerius* invenerat. *Propert.* lib. III. 'Luna ministrat iter, demonstrant astra salebras.' *Heins.*

104 *Obliquo dente*] Aut quod vere sit incurvus dens apri, aut quod obliquum ferat ictum.

105 *Æquora*] Dicit *Phædra* se non derelicturam *Hippolytum*, et futuram cum eo in *Træzene* urbe, quam ille libenter habitabat: dicit autem *Træzena* esse in *Isthmo Achaicæ*. Est autem *Isthmos* terra angusta inter duo maria. Duo autem *Isthmi* celebres memorantur: unus *Achaicus*, in quo fuit *Corinthus*: et alter *Thracius*. In eo *Træzen* urbs: in ea regnavit *Pitheus* pater *Æthræ*, avus maternus *Thesei*. *Ovid.* *Met.* xv.

106 *Jam nunc et patria charior illa mea est*] *Puteaneus* cum aliis nonnullis, *Jam nunc est patria gratior illa mea.* *Heinsius.* *Ilia*] *Træzen.* *Gratior*] Quia tu ea delectaris. *Hub.*

109 *Tempore abest, aberitque diu*] In tempore et oportune abest: quæ duo *Plautus* etiam in *Asinaria* conjunxit. Sic *Ciceron.* *Offic.* 'Ad cenam tempore venit.' Cæterum ab *Ovidio* scriptum fuisse arbitror, *absitque diu*. Sic *voventes* et bonum augurium captantes loquebantur. *Noster Pont.* lib. iv. *El.* 12. 'Hic cumulus nostris absit abstque malis.' *Virgilius* lib. x. 'Æneas ignarus abest, ignarus et absit.' *Heins.* *Tempore abest*] Solvit quæ obesse potuissent. Primum fore rem facilem demonstrat, *Thesei* absentia: deinde in odium eum adducit, gravia recolens facinora. *Aberit diu*] Quo nos facilius nostram assequemur voluntatem. *Neptunius heros*] *Theseus*, qui se apud *Minoem* *Neptuni* filium jactavit: pro-

bavitque factum annulus, quem in mare projectum ad *Minoem* rettulit.

110 *Pirithoi ora*] Significat *Thessaliæ* oram, quæ circa *Peneum* erat, ubi potentatum *Ixionem* *Pirithoi* patrem tenuisse scribit *Diodorus*. *Ant.*

111 *Præposuit*] Adducit *Theseum* in odium *Hippolyti*, dicens eum pluris facere *Pirithoum*, quam se, et quam ipsam *Phædræ*. *Nisi nos manifesta negemus*] *Negamus* potiores scripti. *Puteaneus* et *Farnesianus*, *nisi manifeste negamus*. Scribe, *nisi si manifesta negamus*; eleganter. *Epistola Helenæ*, 'At tu dissimula, nisi si desistere mavis.' *Remedio Amoris*, 'Posse pati facile est, nisi si patientia desit: ita et illic censeo rescribendum. *Met.* x. 'Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse vocari Culpa potest, nisi culpa potest et amasse vocari.' Lib. xiv. 'Quid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem Sensum animumque) fuit?' *Elegia de Nace*, 'Nil ego peccavi: nisi si peccasse vocatur, Annua cultori poma referre suo.' *Trist.* iv. *El.* 3. 'Tempus ubi est, quo te (nisi si fugis illa referre) Et dici memini, juvit et esse meam.' Ita enim scribendum suo loco monebimus. *Vatinius Ciceroni* lib. v. *Ep.* 9. 'Dicitur mihi servus tuns anagnostes fugitivus cum *Vardæis* esse, et profecto tibi illum reperiam, nisi si in *Dalmatiam* aufugerit.' *Salpitiu* *Severus Dial.* 'quod utrum solers antiquitas procurarit, an solis natura gignat, ignoro: nisi si *Deus* præscius habitandam quandoque a sanctis eremum, hæc servis suis paraverit.' *Trist.* lib. v. *El.* 9. ex vestigiis veterum librorum, 'At non parerem, nisi si meminisse putares.' *Pont.* III. *El.* 1. 'Non avis obloquitur silvis, nisi si qua remotis *Æquoreas* rancō gutture potat aquas.' *Heins.*

112 *Nec sola hæc ad nos injuria venit.* *Sola nec hæc* scripti, præter *Barberinum* codicem et alterum *Lovaniensem* *Societatis Jesu*, in quibus, *Sola nec*

hæc nobis injuria venit: eleganter. Tò venire enim cum tertio casu jungit frequenter Ovidius, ut in *Fastis* lib. v. fide optimorum codicum, 'Et tandem Caco debita pœna venit.' Sic et Græci ἔρχεται, pro, esse. Propertius multus quoque est in hac locutione. Noster *Artis Amator*. lib. i. 'Forsitan et primo veniet tibi littera tristis.' Lib. ii. 'Non ego divitibus venio præceptor amandi.' Et 'Non mihi venistis Semele Ledeve docendæ.' Ep. Laodamiæ, 'Tu mihi luce dolor, ni mihi nocte venis.' Rem. Am. ii. 'Et tibi jam cani venient, formose, capilli.' Mox, 'Nec tibi morosi veniant fastidia morbi.' Lib. iii. 'Fac metuat speretque simul, quotiesque remittes, Spes magis hinc veniat certa minorque metus.' Sic et ibi lego, non cum vulgatis, *hinc veniat*. Epistola Cnones, 'Quæ venit indigna pœna, dolenda venit:' perperam vulgo, *indigne*; atque ita passim. Statius *Sylvia*, 'Quicunque venit mihi dexter Apolline Cæsar.' Plura Art. Am. lib. ii. initio. *Heins. Sola*] Pergit amplificare odium Thesei. *Sola hæc injuria*] Scilicet quod plus amet Pirithoum quam nos.

115 *Mei fratris*] Minotauri. *Clava*] Telum fuit, quo Theseus ad imitationem Herculis est usus.

116 *Soror*] Ariadne. *Præda*] Rapina: ut in ejus epistola ad Theseum videbimus.

117 *Prima*] Nunc narrat injurias illatas Hippolyto: et ut injuria videatur major, proponit laudem ejus matris, in qua accepit injuriam. *Securigeras inter puellas*] Inter Amazonas, quæ securi pro telo utebantur.

118 *Nati digna favore parens*] *Digne vigore*, uno consensu scripti; et vere. Silias lib. iii. 'Gelidos nec scandere tecum Deficiam montes conjux tua: crede vigori Famineo.' Posset et *rigore* legi cum excerptis Vossianis, ut supra, 'Te tuus iste rigor.' *Heins. Parens*] Hippolyte, mater tua. *Nati*

digna favore] Digna talem filium peperisse.

119 *Ubi sit*] Mater. Invidiose ohjecit matris interitum. *Latus case peregit*] Theseus illam trucidavit.

120 *Nec tanto pignore tuta fuit*] Id est, Nec propter te pater tuus eam minus interfecit. *Tanto pignore*] Tanto filio.

121 *At nec nupta quidem*] Alia injuria, quod non acceperit uxorem legitimam Hippolytam, matrem Hippolyti, idque factum fuisse dicit a Theseo in odium Hippolyti: ut non legitime natus, non posset succedere paternæ hæreditati.

122 *Cur*] Scil. non est accepta.

123 *Addidit fratres, &c.*] Id est, Genuit etiam alios filios ex me, qui sunt fratres tibi: nam si amasset te, non curasset ex alia muliere suscipere, ne te offenderet. Ex Phædra enim natus est Demophoon, et Antiochus, vel, ut alii volunt, Acamantea.

124 *Non ego, &c.*] Excusat se: quia posset Hippolytus dicere, Quare ergo aluisti, si sciebas hoc esse mihi nociturum? dicit se non fuisse, sed Theseum qui aluerit. *Tollendi*] Alendi, educandi.

125 *O utinam*] Optat se fuisse mortuam in partu, si filii, quos ex Theseo genuit, sunt nocituri Hippolyto.

126 *In medio nixu*] Nixu Puteaneus et alii meliores; parum refert. Sic et Fast. v. quidam veteres, 'Hunc stirps Oceani maturis nisibus Æthra Edidit.' *Heins.*

127 *I nunc et meriti*] Scripti nonnulli *immeriti*, vel, *emeriti*. In quibusdam vetus lectio est erasa. Excerpta Jureti *sic meriti*. Puteaneus *ii meriti* a manu prima. Lego *I nunc, i, meriti lectum reverere parentis*. Trist. lib. i. Et. 1. 'I tamen, i pro me tu, cui licet, aspice Romam:' sic lego. Ep. Cydippes, 'I nunc, i, solitoque tibi me decipe more:' ita et ibi scribendam. Virgilius lib. vi. 'I decus, i nostrum, melioribus utere fati.' Plura

congessi ad Amor. III. El. 3. *Idem.* I nunc] Irrisio. *Meriti*] Quasi dicat, Imo non meriti. *Reverere*] Id est, Honora, et venerare, et cave ne violas. *Huber.*

126 *Et factis, &c.*] Omni conatu a successione dejecit. *Ant.*

130 *Nomina vana*] Privigni et novercæ: qui licet nomine ipso videantur habere affinitatem, tamen non habent: et ideo dixit *vana*, nullius effectus. *Coitura*] Commiscenda. *Huber.*

131 *Ista*] Hoc pronomen ad contemptum refertur. *Vetus.* Et ideo jam digna deponi. *Moritura*] Quæ deficiet. *Pietas*] Religio et reverentia concubitus inter affines. *Hub.*

132 *Rustica Saturno*] Post hunc versum insulse codices nonnulli hoc distichon addunt, *Saturnus periit, perierunt et sua jura. Sub Jove nunc mundus: jussa Jovis sequere.* Heinsius. *Rustica*] Ante Saturnum nullo cultu mortales vixerunt: regnante Saturno fuit hæc pietatis observantia, non virtute, sed rusticitate. *Ant.* *Fuit*] Id est, servata est.

133 *Esse pium*] Id est, licere, et recte fieri. *Quodcumque juvaret*] Id est, quicquid liberet. *Hub.*

134 *Fas facit*] Ostendit esse pium, quicquid delectaret suo exemplo. *Ant.* *Fratre*] Vel cum fratre. *Hub.*

135 *Ille coit*] Cum viro jungitur. *Ant.* *Ille*] Laudat vinculum necessitudinis, amoris, et coitus: quod quidem dicit esse firmissimum. *Junctura*] Sensus est, illa conjunctio affinitatis, vel consanguinitatis, quæ Veneris nodis est ligata, est valda firma, et inseparabilis.

137 *Nec labor est, celare licet*] Scribo, *Nec labor, et celare licet*; ut rō est subintelligatur. *Heinsius.* *Nec labor est celare*] Id est, occultare: scilicet concubitum nostrum. *Pete munus*] Scilicet, celandi. *Ab illa*] Scilicet, Venerere. *Licet*] Id est, est licitum tibi, ut petas.

139 *Viderit amplexus aliquis*] *Amplexus* Puteaneus. Val. Flaccus lib. IV. 'pallentia jungunt Oscula, vix primis amplexi luminis oris.' Silius lib. XII. 'Inque vicem amplexi:' sic Epistola Medæ ex libris antiquis, 'Complexos utinam Symplegades elisissent.' Virgilius, 'Complexi inter se noctemque diemque morantur.' *Heins.* *Viderit*] Id est, si viderit. *Laudabimur*] Quia dicit nos hæc facere ex charitate et pietate, quæ debet esse inter filium et matrem: et non credet esse ex turpi affectu.

140 *Fida*] Bona, et non insidiosa.

141 *Non tibi*] Arguit a facilitate negotii. Dicit, quod cum ambo sint in eadem domo, non erit multum laborandum, ut habeat aditum ad concubitum Phædræ: quemadmodum sæpe laborant alii amantes. *Duri*] Inexorabilis, vel crudelis, qui plus æquo sævit in adulteros deprehensos.

142 *Nec custos*] *Non custos*, meliores. *Heins.*

143 *Ut tenuit*] Id est, Sicut alias mecum fuisti in eadem domo patris tui, ita nunc erimus, et nihil quod faciemus erit suspectum.

144 *Aperta*] In conspectu omnium. *Aperta dabis*] Ex affectu amoris Venererei.

147 *Tantum*] Quasi dicat, Cum nihil sit quod obstat. *Properata*] Id est, sine dilatione facta. *Fœdera*] Scilicet nostri coitus.

149 *Ego*] Quæ sum neptis Jovis, et Solis.

150 *Heu ubi nunc fastus atque verba jacent*] *Ubi nunc statuit* mendose alter Moreti. Sed *status* forte reponendum. Vide quæ notavi ad lib. I. Artis Am. Porro libri nonnulli, *Heu mihi.* Excerpta Pteani, *Hei mihi!* ut opiner legendum, *Hei mihi! num fastus atque verba jacent?* vel etiam hoc modo, ut vulgatæ lectionis vestigiis insistamus, *Heu! ubi nunc fastus atque verba jacent? ubi nunc,* ut Epistola Medæ, 'Dotis opes ubi nunc? ubi nunc-

tibi regia conjux? quomodo et illic scripserim. Met. XIII. 'Ubi nunc facundus Ulysses?' Val. Flaccus lib. IV. 'Heu ubi nunc regni generisque ubi gloria?' Claudianus l. III. Raptus. 'Heu ubi nunc, ubi, nata, mihi es?' Petronius: 'Ubi nunc est, inquam, iracundia tua? ubi impotentia tua?' Noster Art. Am. lib. I. 'Vis ubi nunc illa est?' Fast. III. 'Heu! ubi pacta fides? ubi quæ jurare solebas?' Lib. V. 'Heu! ubi Mars pater est?' Statius Thebaid. IX. ubi *Heus* vulgo perperam scribitur, 'Heu ubi nam ille frequens modo circa limina matris Ambitus?' Et lib. V. 'Heu ubi nunc furæ?' Et lib. VIII. 'Heu ubi laurigeri currus?' Sylvar. lib. III. 'Heu ubi nota fides?' Noster Amor. III. El. 8. ut libri meliores, 'Hen, ubi mollities pectoris illa tui est?' *Heinsius*. *Heu ubi nunc fastus*] Id est, superbia, et elatio mei generis: quasi dicat, Amor omnia depressit.

151 *Et pugnare*] Ad excusationem suam hæc subdit. *Pugnare*] Resistere. *Pugnare*] Repugnare: sic in Metamorph. lib. VII. fab. 1. 'Et luctata din, postquam ratione furorem Vincere non potuit: Frustra Medea repugnas, Nescio quis Deus obstat, ait.'

152 *Certi si quid*] Correctio: quia amor levis est, et inconstans.

153 *Victa*] Scilicet, ab amore.

154 *Quid deceat*] Quid sibi sit honestum; quia multa facit contra dignitatem suam.

155 *Depudit, profugusque pudor sua signa reliquit*] Scribe vel invitis libris, *profugusque rubor*; quod omnino concinnius. *Relinquit* præterea Puteaneus et alii ex melioribus. *Depudere* etiam in Amoribus dixit lib. III. El. 10. 'Et quæ depudit ferre, tulisse pudet;' ut quidem illic optime Jureti excerpta. Suetonius, 'depudere dicerat.' *Heinsius*. *Depudit*] Id est, pudorem abjeci. *Profugus*] Qui a me discessit. *Sua signa*] Honestatem.

Translatio sumpta a militibus, qui fugientes relinquunt signa, sic et ego ruborem. *Depudit*] *ἔφθην αἵματι*, *ἔφθην ἁγλαῖ*. Medea in Argon. 3. Hinc recte a Plaut. Trin. II. 2. 'Tu si animum vicisti, potius quam animus te, est quod gaudeas.'

156 *Fassa*] Id est, mihi, quæ confessa sum tibi amorem meum. *Doma*] Flecte. *Hub*.

157 *Quod mihi sit genitor, qui possidet æquora Minos*] Sic Puteaneus, et alii nonnulli; sed legendum, *Quo mihi, si genitor*: ut in illo Juvenalis Sat. VIII. 'quo, si nocturnus adulter Tempora Santonico velas adoperta cucullo?' Propertius lib. IV. El. 3. 'Nam mihi quo, Pœnis si purpura fulgeat ostris, Crystallusque tuas ornet aquosa manus?' Vel etiam, *Quo mihi, quod genitor*; idque verum esse sequentia liquido evincunt. Nam quinque libri, *Quid mihi quod*. Plura conguessimus ad Epistolam 2. *Heinsius*. *Quo mihi*] Quasi dicat, Quid prodest nunc mihi nobilitas? quid mei majores? nam nobilitas ab amore vincitur, et ei cedit. *Qui possidet æquora*] Id est, qui dominatur Cretæ, et multis insulis, quæ in mari sunt.

158 *Proavi*] Jovem significat: cui assignantur fulmina: ab eo erat prima Phædræ origo. *Ant. Torta*] Id est, acta: a torquere pro jaceere.

159 *Quod sit*] Subaudi, quid prodest, quod sit avus, scilicet Phæbus. *Vallatus*] Circumdatus. *Vallatus*] Quasi vallis armatus: qui etiam pectines dicuntur; et 'Lucida tela diei.' Lucret. Vide et Ovid. Amor. lib. I. El. 14. Quod et alii sunt imitati: 'Et galea annosi vallatur dentibus apri.' Silius lib. IV. et Senec. Herc. Fur. 'Sæva Tisiphone caput Serpentibus vallata.' Et in Her. in Ceta. v. 1193. Quod respicit illud Lucret. v. 'Hydra venenatis vallata colubris.'

160 *Axe*] Id est, curru. *Purpureo*] Aut pulchro, aut rubicundo, quia sol mane rubet. *Huber*.

161 *Nobilitas sub amore jacet*] Amore victa, generositatis meae rationem habere non potui. *Miserere priorum*] Meorum majorum decus respicias, ne turpi amoris exitu violetur. *Ant.*

163 *Est mihi*] Post reliqua, quibus conata est persuadere Hippolyto amorem sui, subdit etiam spem dotis. *Crete*] Est insula, ubi Juppiter dicitur esse nutritus. Virg. 'Creta Jovis magni medio jacet insula ponto.'

165 *Potuit*] Argumentum a majori ad minus. *Mater*] Scilicet mea Pausiphaë. *Corrumperet*] In coitum suum impellere. *Truci*] Fero.

167 *Plurima mecum est*] Id est, tota est mecum: vel plurima pro plurimum.

168 *Sic*] Adjurantis particula. *A-mes*] Quæ nunquam possit fallere. Id est, Sic amor tuus sit certus, et potius votis suis, ut ea mulier quam ama-

bis, nunquam fallat te.

169 *Dea*] Diana. *Agilis*] Velox, qualem oportet esse venatricem. *Adsit*] Præsens sit et faveat.

170 *Perdendas*] Interficiendas.

172 *Sic cadat adversa*] Et cadat libri omnes. Habes eundem versum Remedio Amoris. *Heinsius. Fossus*] Percussus. *Cuspide*] Id est, hasta, scilicet, tua. *Adversa*] Opposita.

173 *Sic tibi*] Adjurat Hippolytum per ea, quæ scit optari a venatore. *Nymphæ*] Scilicet quæ præsent undis et fontibus.

176 *Perlegis et*] *Perlege* et tres libri. Lincolnensis, *Perlege*, sed; bene, nisi fallor. Certe illud *Perlegis* subnatum videtur ex primo verbo sequentis epistolæ. *Heinsius. Finge*] Puta, id est, existima ita videre me sentem, sicut legis verba mea. *Hub.*

EPIST. V. CENONE PARIDI.

Excerpta Puteani et nonnulli ex nostris sequens distichon Cēones Epistolæ præfigunt, quod ab aliis rectius abest: *Nympha suo Paridi (quamvis meus esse recuses) Mittit ab Idæis verba legenda jugis.* Heinsius. *Perlegis? an conjux prohibet nova?* Non sine invidia novam conjugem dixit, Helenam significans.

2 *Mycenæ manu*] Agamemnonis, aut Menelai, qui tibi hostes sunt. Mycenæ Peloponnesi urbs, Menelai et Agamemnonis patria.

3 *Pegasis Cēone*] Se nympham significat: fuit Xanthi fluminis filia, Pegasides enim Naiades dicunt, et fontium Nymphas, et Musas ipsas, quoniam fontium sunt cultrices, ἀνδρὶ τῆς πηγῆς, quod fontem significat. *In Phrygiæ sylvis*] In Idæ Phrygiæ mon-

tis sylvis. *Ant. Pegasis*] Amnis Cēbrenis filia, ideoque una ex Naiadibus, quæ ἀνδρὶ τῆς πηγῆς Pegasides dicunt.

4 *Læsa*] Quæ accepi injuriam a te. *Meo*] Qui es meus conjunx.

6 *Quod mihi crimen obest*] Cum nihil commiserim, nescio quid mihi ob sit, cur in tuo non perstem conjugio. *Ant.*

8 *Quæ venit indigne*] *Indigno* Puteaneus cum Jureti excerptis, quæ vir Cl. Philibertus de la Mare Senator Divionensis, quæ est humanitate, mecum communicavit: *indigna* meus chartaceus. At Caroli Strozæ liber, *indigna*; probe: diximas superiori epistola. *Heinsius. Dolenda*] Id est, cum dolore ferenda.

9 *Tantus*] Tanti nominis, et poten-

tia: nam pastoris regii servus, non regis filius putabaris. *Ant.*

10 *Nympha*] Scilicet ego. *De magno flumine*] Alii dicunt fuisse filiam Xanthi, alii Cebrenis fluvii: quia quidam poetæ Græci eam Cebrenida appellabant.

11 *Qui nunc Priamides*] Id est, Qui nunc diceris filius Priami. *Absit reverentia vero*] Id est, respectus non habeatur veritati dicendæ: vel, ignoscas, si vera narro. *Absit reverentia vero*] Alii *adist* atque ita quinque ex nostris; quomodo apud Horatium, 'liceat concedere veris.' *Heins.*

16 *Depressa est humili cana pruina casa*] Libri veteres multi *Depressa*. Unde *Defensa* scribendum Parrhasius ad Claudianum contendit; nec dubita quin vere. Remedio Amoris, 'Proximus a tectis ignis defenditur ægre.' Horatius Sat. i. 3. 'Toga, quæ defendere frigus Quamvis crassa queat.' Seneca de Providentia c. 4. ubi de Germanis agit, 'Imbrem culmo aut frode defendunt.' Cicero Catone Majore, 'nimios solis defendit ardores.' Sic et Quadrigarius apud Gellium, Arnobius, Tertullianus, Vegetius, alii locuti. Hinc et 'Vim vi defendere' apud Jurisconsultos. Pluribus de hac locutione egi ad Claudianum III. Cons. Stilich. *Heins.* *Humili casa*] Pastorea, quam lingua Punica magalia dicimus.

17 *Quis tibi monstrabat saltus*] Exprobrat beneficia. *Tibi*] Qui eras imperitus locorum.

18 *Qua rupe*] In qua parte montis essent ferarum lustra. *Ant.*

19 *Comes*] Scilicet tua, id est, quæ tecum veniebam. *Maculis distincta*] Id est, nodis. *Maculis*] Sic maculae in arboribus et lignis. Vide Clariss. V. D. Gron. Observ. III. 11.

20 *Egi*] Impuli, instigavi. *Per juga*] Per montes. *Hub.* *Per juga summa*] *Juga longa* Puteaneus et Jureti Excerpta cum aliis multis. Quomodo Propertius, 'Sectatur patrios per

juga longa canes.' Et Virgil. 'Juga longa petebat Solorum nemorum.' Sic *longa Ida* Ep. Parid. 'Innumerasque mihi longa dat Ida trabes.' Noster tamen superiori Epistola, 'Hortari celeres per juga summa canes.' Seneca Hippolyto, 'Summaque montis juga Cecropii.' *Heins.*

21 *Mea nomina*] A te, quæ tu scripsisti. *Ant.*

24 *Crescite*] Apostropha ad arbores ipsas. *Crescite*] 'Tenerisque meos incidere amores Arboribus: crescent illæ, crescetis amores.' Virgil. Ecl. x. *In titulos surgite rite meos*] Puteaneus et alii plurimi, *surgite recta*. Scribervianus *adylta*. Sarravianus *lecta*. Gronovianus, *scripta*. Palatinus *tecta*. Forssan, *surgite secta*. *Heins.*

25 *Populus*] Arbor, quæ aquis gaudet. Virgil. 'Populus in fluviis, abies in montibus altis.'

26 *Nostri memor*] Quæ mei memoriam servat, propter scripturam tuam.

27 *Consita*] Posita. *Margine*] Extremitate, seu in ripa Xanthi.

28 *Rugoso*] Aspero sive contracto, et pleno rugis: quales solent esse cortices arborum.

29 *Cum Paris*] Hoc est, carmen, quod sui perpetui amoris in Cœnonem Paris scripserat: cujus sensus erat: Tunc aquam fluvii Xanthi reversuram ad fontem snum, si Paris posset vivere Cœnone a se derelicta. *Spirare*] Vivere.

31 *Veraeque recurrite lympha*] *Nympha* Puteaneus et septem alii. Met. iv. 'Videt hic stagnum lucentis ad imum Usque solum Nymphæ:' ita scripti nonnulli. Statius Villa Surrentini, 'Occurrit dulcis amaro Nympha mari.' Et Theb. v. 'Trepidæque latent in pulvere Nymphæ.' Rutilius Itinerario, 'Elicitas simili credamus virgine Nymphas:' ubi *lymphas* perperam reponunt. Propert. lib. III. ex veteri codice, 'Et cadit in patuos Nympha Aniena sinus.' *Heins.*

32 *Sustinet*] Patitur, et potest.

33 *Illa dies fatum miseræ mihi duxit*] Dixit Puteaneus, Argentinensis, et quatuor alii: bene, apto ad hanc rem verbo. Hinc 'fatidici vates,' et 'dictio' pro oraculo Apollinis apud Accium et Pacuvium, et Plautum Menæchmis, 'dictum Apollinis.' Noster Ep. Paridis: 'Quo ruis? exclamat: referes incendia tecum. Quanta per has nescis flamma petatur æquas. Vera fuit vates: dictos invenimus ignes.' Hoc est, prædictos. Fast. i. de Carmenta vate, 'Talibus ut dictis nostros descendit in annos.' Plura de his ad librum primum Claudiani in Eutropium meminisse notasse, vs. 160. *Heins. Illa dies fatum miseræ mihi dixit, &c.*] Narrat originem snorum malorum, quæ incepit, quando tres Deæ commiserunt se iudicio Paridis. *Hub.*

34 *Amoris hyems*] A nautis translato. Esse enim in amore hyemem, et tranquillitatem dicimus, cum dissidium, aut pacem significamus. *Ant. Amoris hyems*] Sic alibi: 'Mare meum hybernat:' et Tac. 'eventus hybernus.'

35 *Decentior armis sumptis*] Id est, honestior armis sumptis, quam depositis vestibus. *Armis*] 'Ἡ δὲ χιτὼν' ἐνδύσα Διὸς νεφέλη γερῆται, Τελέχων ἐς πόλεμον θωρήσεται, &c. ubi videtur παρονομασίαν Pallados. Hom. E. vs. 736. et seqq.

36 *Venit in arbitrium*] In iudicium tuum de pomo: de quo diximus in Argumento primæ epistolæ. *Hub.*

37 *Attoniti micuere sinus*] Cor mihi exercet artem ludicram: dicit Plautus, cum illius trepidationem exprimit. *Micuere sinus*] 'Exultantiaque haurit Corda pavor pulsans.' Æn. v.

38 *Ut narrasti*] Tres Deas ad iudicium tuum venisse: et promissam tibi Helenam.

40 *Constitit esse nefas*] Retulerunt mihi, aliquid mali portendi.

41 *Casa abies*] Narrat simpliciter rem ut gesta est, Abies arbor pro-

cera, in altis montibus, naviglorum materia, ut scribit Plinius. *Classe parata*] Quam Fereclius fabricavit, ut suo loco dicemus.

42 *Ceratas*] Cera vel pice illitas et ocellas. *Ant. Ceratas*] 'Non satis una tenet ceratas ancora puppes,' Ovid. de Remed. 51. 'Natat uncta carina.' Virg.

43 *Parce*] Noli negare hoc, te flevisse cum a me discederes.

44 *Præterito magis est iste pudendus amor*] *Pigendus* in Puteaneo, quomodo Epistola Didus, 'Adde fidem: nulla parte pigendus erit.' Ausonius de Consulatu suo, 'Emendatissimi viri est, pigenda non facere.' *Heins. Iste amor*] Helenæ. *Præterito magis est pudendus*] Id est, turpior tibi, quam meus.

45 *Et nostros vidisti fletis ocellos*] Nangerius madidos malit, quod est in nonnullis scriptis, sed frustra. *Amor*. lib. i. El. 8. 'Sic tua defuncta molliter ossa cubent.' Et l. iii. El. 2. 'An magis hic animi meus est, non æris æstus?' Trist. i. iv. El. 3. 'Vultibus illa tuis, tanquam præsentis, inhæret:' ut legunt veteres libri. Epistola Cannaces, 'Sic mea vibrari pallentis membra videres:' ita nempe reponendum censeo. Epistola Acontii, 'Inque meo cupidi rapta ferere sinu:' quomodo et illum versum ex vestigiis optimi codicis emendandum censeo. Trist. ii. 'At meminì vitamque meam moreaque probabas, Illo quem dederas, prætereuntis equo:' quod male mutant libri veteres. Seneca Hippolyto, 'quis meas miseræ Deus, Aut quis juvare Dædalus flammæ queat?' Ausonius Epist. xxiii. 'non ista duorum Culpa, sed unius tantum trā.' Virgilius Ciri, 'Quod te per Divum crebros obtestor amores, Perque tuum memoris haustum mihi pectus alumne.' Qui locus a viro Maximo sollicitari non debuit. Horatius, Sat. i. 4. 'cum mea nemo Scripta legat vulgo recitare timentis.' Cicero Phi-

lip. 11. 'Tuum hominis simplicis peccata vidimus.' Adeatur Scaliger l. 11. Ausoniarum Lect. c. 12. *Heins.*

47 *Ulmus*] Arbor vitibus apta, præsertim in Italia. Virg. 'Ulmisque adjungere vites.' *Appositis vitibus*] Id est, adhærentibus, tanquam maritis suis.

48 *Ut tua sunt collo brachia vincta meo*] *Nexæ* veteræ libri omnes nno Basiliensi excepto: quod probum est. Statius Sylv. v. 'At nunc heu aliquis longa sub nocte puellæ Brachia nexa tenens ultro te, somne, repellit.' Theb. 1v. 'certant innectere collo Brachia.' Claudianus, 'Mutuaque alternis innectite colla lacertis.' Noster ipse Epistola Phyllidis, 'Colla quoque infidis quæ se nectenda lacertis Præbuerunt.' Frustra igitur Ciofauus est, qui *brachia vincta* hoc loco tuetur. *Heins.*

49 *Ah quoties*] Dicit tantum fuisse ante Paridis erga se amorem, ut cum esset discessurus, quereretur ventum esse adversum, cum tamen revera esset secundus: sed pigebat eum discedere. *Teneri*] Impediri.

50 *Riserunt*] Quoniam non vento tenebaris, sed amore nostro.

52 *Quam vix*] Id est, Quam difficile, abiens, scil. præ dolore me vix salutare potuisti!

53 *Aura*] Exponit discessum Paridis. *Malo*] Arbore navis.

54 *Susilas*] Movet. *Remis eruta aqua*] 'Adductis spumant freta versa lacertis. Infundant pariter sulcos, totumque dehiscit Convolsum remis rostris tridentibus æquor.' *Æn.* v. *Canet*] Spumescit. *Hub.*

56 *Qua licet*] Id est, quatenus licet, id est, quantum possum.

57 *Nereidas*] Nymphas, Nerei filias.

58 *Scilicet*] Est quasi Irrisio sui ipsius, quæ in damnum suum reditum Paridis optaverat.

59 *Rediture*] Qui eras rediturus. *Ati*] Ad utilitatem alterius, scilicet, Helenæ.

60 *Hei mihi, pro dira pellice blanda fui*] Puteaneus et alii nonnulli ex melioribus, *Et mihi.* Gronovianus, *Et tibi.* Puto Ovidium scripsisse, *Et Dis pro dira pellice blanda fui*: ut noster alibi, 'Et pro delictis hostia blanda fuit.' *Heins.* *Hei mihi*] Dolet, quod precata sit ad utilitatem alterius. *Blanda*] Supplex. *Pro dira pellice*] Id est, in utilitatem pellicis, quæ mihi nocet. *Pellice*] Id est, Helena.

61 *Aspicit*] Describit locum, unde primum vidit Paridem revertentem e Græcia cum Helena. *Moles*] Altitudo, magnitudo. *Natica*] Non arte facta.

62 *Resistit*] Restat immotus. *Resistit*] 'Stat Marpesia cautes.' Sustinet, repellit undarum impetum.

63 *Hinc ego prima tua prospexi vela carina*] *Vela tua cognovi prima scripti omnea.* *Heins.* *Hinc*] Ex Sigæo.

64 *Per fluctus ire*] Ut citius te complecterer. *Ant.*

65 *Purpura*] Helena purpurata, cum veste purpurea, qui habitus erat muliebris.

66 *Cultus tuus*] Id est, quem tu soles gestare, aut qui tibi conveniret.

69 *Non satis id fuerat*] Rapuisse fœminas. *Ant.*

70 *Turpis amica*] Per adulterium et rapinam parta.

71 *Planxi*] Percussi. *Hub.* *Rupinus*] Vestes laceravi. *Ant.*

72 *Ungue rigente*] Id est, unguibus duris. *Hub.*

73 *Sacram Iden*] Vel propter Cybeles ceremonias, et sacra, quæ in Ida celebrabantur: vel quoniam montes et sylvæ suæ habeant numina. *Querulus ululatus Idam*] *Idem* meliores; quomodo sæpe alibi noster: et sequenti versu *Ilinc* pro *Illic* idem recte. *Heins.*

74 *Has lachrymas*] Has imprecationes cum lachrymis. *In mea saxa*] Quæ conscia erant nostri amoris. *Ant.*

75 *Sic Helene*] Imprecatur nunc Cæ-

none similem infelicitatem Helenæ.

76 *Spœa ferat*] Id est, patiatur. Ea quæ intulit nobis, id est, similem injuriam, quam nobis intulit.

77 *Nunc tibi*] Conatur inducere in odium Helenam Paridi, commemorans ejus impudicitiam. *Convenimus*] Invidiose, et ad contumeliam usa est plurali pro singulari. *Nunc te cum venimus*] *Nunc tibi convenimus* Puteani et Jureti codex, alique nonnulli ex præcipuis; recte: qui loquendi modus nostro est usitatus. Amor. III. El. 8. 'Læva manus, cui nunc serum male convenit aurum.' Epistola Sapphus, 'Grata lyram posuit tibi, Phœbe, pœtria Sappho. Convenit illa mihi, convenit illa tibi.' In Ponticia, 'Tu quoque conveniens ingenti nupta marito.' Remed. Amor. 'Hæserat in quadam nuper mea cura puella: Conveniens animo non erat illa meo.' Et mox, 'Exitus ingenilis convenit iste feris.' Fast. III. 'Conveniunt partes hæ tibi, comis anas:' atque ita passim. Cæterum *sequantur* etiam et *desintant* libri potiores agnoscunt, non *sequuntur* et *desintant* cum vulgatis. *Heins. Aperta aquora*] Patentia, libera. Sic Cæsar. III. de Bell. Gal. 'longe aliam,' inquit, 'esse navigationem in concluso mari, atque in apertissimo atque vastissimo Oceano.' Sic et de cælo aperto Ovid. 'imensi copia cæli:' et de campo Stat. XI. 'non acer aperto Desudat sonipes campo.' Et lib. XIII. 'vasto paterant æquore campi.' Livius utrumque conjungit, III. 7. 'Velut maris vasti, sic immensa panditur planicies, ut subjectos campos terminare oculis hand facile queas.' Thucyd. I. II. *ἐν περὶ πᾶσι τοῖς πεδίοις*. Et Homer. Odyss. E. 476. *ἐν περὶ πᾶσι τοῖς πεδίοις*. 'Purus ab arboribus spectabilis andique campus.' Metam. III. 8.

78 *Legitimos viros*] Id est, justo matrimonio sibi junctos, quos non relinquunt nisi impudicissimæ mulieres.

79 *At cum*] Quasi dicat, Non sequantur te, sed fortunam tuam: quia Priami filius diceris: ego autem secuta sum te, quæ in paupertate tua tibi nupsi, et te amavi. *Agebas*] Ducebas: et bene; nam proprie dicuntur agi pecora. Virg. 'En ipse capellas protinus æger ago.' *Hub.*

81 *Tangit*] Movet. *Hub.* Non ego miror opes] Non me fortuna aut divitiæ impellunt, sed amor, et vetus conjugium. *Ant.*

82 *De tot*] Scilicet, nurius: erant enim plurimæ. *Æn.* II. 'Vidi Hecubam, centumque nurus.' Idem, 'Quinquaginta illi thalami, spes tanta nepotum.'

83 *Non tamen ut Priamus*] Perperam quidam rescribunt, *aut Priamus*. *Propert.* 'Non tamen ut vastos ausim tentare leones.' *Noster Art.* Am. III. 'Non tamen ut positas mensa deprendat amator Pyxidas:' ita scribendum videtur ex optimo libro, in quo et *positas*; vulgo, *expositas*. *Heins.*

84 *Dissimulanda*] Tacenda, et occultanda: id est, Non Hecubam debebat pudere, dicere me esse nurum suam. *Hubert.*

85 *Dignaque sum et cupio*] Τὸ ἐὰν ἀβέη αὐτῇ βιβλῇ πλείστοις. *Codex Patavinus* præterea, *potenti*. *Sequenti versu*, *quas possint*, non *possunt* meliores. Sic *Briseis*, 'Est mihi, quas lanas molliat, apta manus.' Nonnulli etiam *quas possint*; ut *Fast.* II. 'capit ille coronam, Quæ possit crines, Phœbe, decere tuos.' *Heins. Dignum*] Tuo conjugio: sum enim Nympha. *Matrona*] Ea est, quæ ex legitimo matrimonio viri peperit. *Ant. Matrona*] Sic *Plaut.* *Mostell.* I. 3. 'Matronæ, non meretricum est, uni inservire amanti.' 'Matronalis habitus.' *Justin.* VII. 3.

86 *Decere*] Id est, Non sum ignobilis, et sunt mihi aptæ manus ad ferendum sceptrum, licet in sylvis habitaverim. et ideo dicit, *Nec me, &c.*

87 *Fagines fronde*] Aut sub arbore

fagi, aut quia ex frondibus arborum fiebant plerumque tori, et præcipue ab iis qui habitabant sylvas. *Fronde jacebam*] *Cubabam* Lovaniensis. *Heins.*

88 *Purpureo toro*] Id est, regio, et purpura ornato: quales sunt tori potentum virorum. *Hub.*

89 *Denique tutus amor meus est tibi*] Sic distinguit Puteanens, et alii quidam. Puto scribendum, *Denique tutus amor meus est: mihi nulla parantur Bella, nec ultrices advehet unda rates.* *Heinsius.* *Nulla parantur bella*] Quælia imminent ex Helenæ rapina. *Ant.*

91 *Reposcitur*] A marito, et tota Græcia. *Hub.* *Tyndaris*] Helena, Tyn-dari filia ex Leda. *Ant.*

92 *Hac dote*] Quasi dicat, Pro dote affert tibi bellum.

94 *Polydamanta*] *Pulydamanta* scribendum monui ad Met. xii. 547. *Heins.* *Polydamas*] Vir Trojanus fuit ex primoribus.

95 *Priamus quid suadeat ipse*] *Censeat* Lovaniensis. Sic Ep. Helenæ vetus codex, 'Quid Priamus de me, Priami quid censeat uxor.' *Heins.*

97 *Tæpe rudimentum*] *Rndimenta*, omnium disciplinarum dicimus initia. *Patria præponere raptam*] Si salutis patriæ præponas sæminam, et eam, quam rapina tibi comparasti.

98 *Causa pudenda*] Propter inconcessos hymenæos: 'Qua tempestate Paris Helenam innuptis sibi junxit nuptiis.' *Idquos hyspos.* *Vir*] Menelaus. *Iusta arma*] Quoniam pro rapta conjuge bellum movet. *Ant.*

99 *Nec tibi, si cupias*] *Si sapias* præstantiores libri: ut Epistola Acontii, 'Hunc tu, si sapias, limen adire vetea.' *Remed.* 'Hanc mihi, si sapiat, per se concedat Achilles.' *Lege sapias*; et vide quæ noto Met. xiv. 676. In Puteaneo hic rursus duplicis paginæ est hiatus. *Heins.*

100 *Sit versa*] Id est, aversa, scil. ab amore Menelai. *In amplexus tuos*] In tuum amorem.

101 *Temerati*] Adulterio vitiat, et

læsi. *Externo*] Peregrino, scil. tuo. *Hub.* *Ut minor Atrides*] Exemplo perfidiam Helenæ demonstrat. *Minor Atrides*] Menelaum significat.

103 *Tu quoque clamabis*] Peperam sequentia distinguuntur in vulgatis libris, ac si clamantis Menelai verba sint; quod poëta minime voluit. *Heins.* *Clamabis*] Cum te deceperit.

104 *Deperit illa semel*] *Pndicitia*, cum corrupta est, reparari non potest.

106 *Credulus*] Qui pudicam Helenam fore credidit. *Ant.*

107 *Certo marito*] Id est, fido, et stabili.

108 *Ad exemplum fratris*] Quia sicut ille diligit Andromachen, ita me diligere debneras.

109 *Tunc*] Quasi dicat, Non omnibus foliis, sed aridis, quæ solent esse leviora.

110 *Arida facta cadunt*] *Volant* meliores; ut apud Virgilium, 'foliis ne carmina manda, Ne turbata volent rapidis perjuria ventis.' Et in Georgicis, 'Sæpe levis palea et frondes volitare caducæ.' Idem tamen alibi, 'Lapsa cadunt folia.' *Noster* Art. Am. iii. 'Ut Borea frondes excutiente cadunt.' hinc et 'folia caduca,' et 'caducæ frondes.' Am. ii. El. 16. 'Verba puellarum foliis leviora caduca.' *Heins.*

112 *Assiduis solibus*] Id est, continuis caloribus.

113 *Hoc tua nam recolo*] *Refero* libri nonnulli, eodem sensu; sic Remedio Amoris: 'Sæpe refer tecum sceleratæ facta puellæ.' Et ibid. 'Deque tua domina multa querenda refers;' quæ illic vera lectio: ut et Amorum lib. ii. El. 8. 'At quanto (si forte refers) præsentior ipse Per Veneris feci numina magna fidem;' quod peperam mutant. Pont. i. El. 9. 'Sæpe refert animus lusus gravitate caretis.' Met. xv. 'Hæc Helenum cecinisse Penatigero Ænæa Mente memor refero.' Trist. iv. El. 3. 'Tem-

pus ubi est, quo te (nisi si fugis illa referre) Et dicit memini, juvat et esse meam: ita enim scribendum; alii codices, *memini*; Regius *memoro*. Ut lib. xiv. Met. 'Nam memoro memorique animo pia verba notavi.' Sed et illic scribendum censeo *Nam refero*.

At Sarravianus hoc loco *recolo*: quomodo etiam multi ex scriptis legunt. Epistola Paridis, 'Hoc mihi (nam repeto) fore ut a cæleste sagitta Figar, erat verax vaticinata soror.' Trist. lib. i. El. 3. 'Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui: ubi vetus liber *recolo* similiter. Virgil. 'Nunc repeto hæc generi portendere debita nostra: et alibi, 'Nunc repeto, Anchises fatorum arcana reliquit.' Noster Pont. 'Nec repetunt oculi signa vetusta mei.' Juvenal. Sat. ix. 'Nuper enim, ut repeto: ubi Scholiastes Ms. 'id est, recolo.' *Heins. Hæc tua*] Dicit Cænone, hæc sibi fuisse pronuntiata a Cassandra sorore Paridis: ponitque verba ejus vaticinii. *Tua germana*] Id est, soror, scilicet, Cassandra: fuit autem Cassandra Priami filia, cujus amore captus Phœbus, promisit ei divinandi artem, si sibi obsecuta esset. Vide Fab. apud Ovid. Vide Lycophr. Tryphiod. et Smyrn. Calab. 12. *Canebat*] Divinabat.

114 *Diffusis comis*] Id est, sparsis per humeros, quemadmodum vaticinantes habere solent: ut Virg. de Sibylla, 'Non comptæ mansere comæ.' *Diffusis comis*] Hom. Eurip. Electr. vocat eam *Μαυδῆς, ἑρδασὶ κόμπη*.

115 *Quid facis*] Verba Cassandræ, quasi dicat, Frustra amas Paridem.

116 *Non profecturis*] Id est, non reddituris fructum. *Hull. Littora bobus aras*] *Bubus* recte quidam libri; atque ita ubique ex auctoritate optimorum codicum scribendum. *Heins.*

117 *Quæ patriamque, domumque, perdat*] In excidium Trojanæ urbis, et Laomedontis familiæ. *Ant.*

118 *Juvenca*] Per contumeliam: nam mulieres impudicæ juvencæ et

vaccæ dicuntur; nec ob aliam causam Io et Prætides in vaccas conversæ dicuntur, nisi quia factæ sunt impudicæ. *Graia juvenca*] Πόρρις, Lycophr. d. l. *Perdat patriam*] 'Adest, adest fax obvoluta sanguine atque incendio: in trag. *Scriver*.

119 *Dum licet*] Dum nondam attigit littus. *Obscænam puppim*] Id est, quæ veluit obscænam mulierem. *Obscænam*] Vel propter pessima omina, sic Virgil. 'Obscænas volucres,' quæ nihil boni ferunt. *Ponto demergite puppim*] Alii *dimergite*; sed meliores *Dimergite*: quomodo scribendum sensum requirit. Sic in Fastis, 'Plenaque odorati Dis ponit pocula Bacchi:' cum *disponit* vulgo nunc legatur. *Heins.*

121 *Dixerat incursu*] Lege in cursu *famulæ rapuere furentem*: hoc est, in ipso furoris cursu. De quo loquendi more plura Met. x. in Fab. Myrrhæ dixi. Nisi cni scribendum videatur hoc loco, *Vox erat in cursu: famulæ rapuere furentem*. Amor. lib. i. El. 8. 'Vox erat in cursu; cum me mea prodidit umbra.' Fast. v. 'Vox erat in cursu: vultum dubitantis habebam.' Fast. vi. 'Spes erat in cursu: nunc lare pulsa suo est.' *Heins. Rapuere*] Jussu scil. Priami. *Furentem*] Divinantem: nam furor etiam de divinatione dicitur. *Hub.*

124 *Saltus meos*] Possidet te, quem ego deberem possidere. *Hub.*

125 *Sit facie quamvis insignis*] *Præsignis* codex Ambrosianus; recte. Noster Met. xii. 'Cinctaque adest virgo matrum nuruumque caterva Præsignis facie.' Fast. v. 'Præsignis facie Corniculana fuit.' Art. Am. xii. 'Quæ facie præsignis erit, resupina jaceto.' Sic 'vittis præsignis et auro Victima,' Met. xv. 132. ex veteribus libris: et 'arcu præsignis adunco Delia,' superiori epistola. *Heins. Sic facie insignis*] Invidiosa concessio: esto sit pulchra, est tamen incesta. *Ant.*

126 *Deseruit patrios hospite capta Deos*] *Socios Deos* codices exarati omnes; vere: nam 'patria' mox sequitur. Deos enim conjugales intelligit. Amor. II. El. 11. 'Ecce fugit notumque toram sociosque penates:' sic ibi veteres libri. Quomodo Æn. III. 'Hospitium antiquum Trojæ, sociique penates.' Et Epist. Briseidis, 'Si tibi jam reditusque placet sociique penates:' ut illic Lincolnensis codex exhibet. *Heins. Hospite capta*] Id est, Helena capta amore tui, hospitii sui. *Deseruit*] Fugiens a patria. *Hub.*

127 *Nisi nomine fallor*] Historiam non recte se habere comminiscitur, puellari simplicitate. *Ant. De patria*] Scilicet sua. *Hub.*

128 *Nescio quis*] Solemus ita loqui de ignotis.

129 *A juvene et cupido*] Duo sunt quæ pudicitiam maxime obstant, amor et juvenus. Non est, inquit, credibile, quod juvenis, et amans Theseus, castam reddiderit Helenam. *Ant.*

130 *Unde*] Id est, a quo. *Hæc*] Quæ dixi de Helena. *Amo*] Et ideo amor cogit me ista investigare. *Virg.* 'Quis fallere possit amantem?'

131 *Nomine veles*] 'Prætexas nomine culpam.' *Virgil. et Ovid. Metam. VII. 69.* 'Conjugiumne putas? speciosaque nomina culpæ Imponis, Medea, tuæ?' Sic et Græci, 'φάρμακα πορεύων.' 'Et prætextum quidem illi civilium armorum hoc fuit.' *Suet. in Cæs. et Justin. v. 8.* 'republicam sub prætextu liberationis invadere.'

132 *Quæ toties*] Sensus est: Ipsa Helena, quæ toties est capta, voluit rapi. *Toties*] Invidiose dixit, cum bis tantum fuerit rapta: primum a Theseo, deinde a Paride. *Præbuit rapi*] Εἰ μὴ αἰνὰ ἐβούλετο, οὐκ ἂν ἤρπαζοντο. *Herod. I.* Duxit, non rapuit te, bona sponsa, Paris. Sic Trojani dicuntur Helenam repentibus Græcis respondisse. 'Ἐπὼν ἐπῶσαν φησὶ ἔλασπιδας Ἑλένην. *Eurip. in Aulid.*

non long. a pr.

133 *Fallenti*] Tibi, qui me fallis. *Hub.*

134 *Legibus tuis*] Quibus tu usus es. Nam tu alteri ademisti uxorem: recte ut jam virum alium ego querere possem. *Ant.*

136 *Quæsierant*] *Quæsierant* liber chartacens Lovaniensis, et placet: sic *steterunt, dederunt, tulerunt*, et similia penultima syllaba correpta; de quibus ad Epistolam Didus. 166. *Heins. Turba protervus*] Sunt enim libidinosi multum. *Ovid.* 'Et in Venerem Satyrorum prona juvenus.'

138 *Fœnus*] Quia coronas ex frondibus pineis ferre dicitur. *Tumet*] Alta est, eminet.

139 *Me fide*] Dicit se amatam a Phœbo, ab eoque per vim raptam virginitatem suam. *Munitor*] Conditior: constat ex fabulis, Phœbum cum Neptuno, promissa sibi mercede a Laomedonte, Trojæ muros fecisse. *Conspicuum*] Insignis fidicen. *Fide*] Cithara.

141 *Luctando*] Scilicet, habet, id est, non voluntate mea. *Rupi*] Laniavi. *Capillos*] Ipsius Phœbi. *Hub. Rupitamen ante capillos*] *Ungue* scripti; rectius. *Heins.*

144 *Ingenuum*] Liberum, id est, turpe est liberæ mulieri corpus suum pro quæstu prostittere: inde et metretices dicuntur, a merendo. *Hub.*

145 *Ratus dignam*] Commendat se ab artificio, et Dei judicio: cum me tanto munere Apollo dignam existimasset. *Medicas*] Cujus inventionem multi ad Apollinem retulerunt.

147 *Radixque medendi utilis*] *Medenti* malim: *medens* pro medico *Ep. Cydippe*, 'Adjutor et nulla fessa medentis ope.' Remedio Amoris, 'Tu pariter vati, pariter succurre medenti.' *Marcellus de Medicina*, 'Verat in exitium non sollers cura medentis.' *Heins.*

148 *Mea est*] Id est, mihi cognita, et meæ arti subjecta.

150 *Destituor prudens artis ab arte mea*] *Deficior* scripti potiores; optime: sic Trist. II. 'Tempore deficior.' Ep. Heronis, ut legendum censeo, 'Deficiat; parvi temporis adde moram.' Silius lib. III. 'gelidos nec scandere tecum Deficiat montes con- jux tua:' ita scribo. Sic apud nos- trum in Ibide, 'solito defecta favore Fortunæ facies.' Ibidem ex antiquis libris, 'Plenus inextincta deficere fame.' Neque aliter optimi Latinitatis auctores passim loquuntur. *Heins. Prudens artis*] Id est, perita medi- cinæ.

161 *Opis*] Id est, medicinæ. *Hu- bert. Ipse repertor opis*] Exemplo monstrat, amorem nulla se arte me- dicari posse. Apollo captus amore Alcestidis Pelæ filiz, Admeti regis pavit armenta. *Ipse repertor opis*]

Vide Apollod. lib. I. et III. et Tzetz. Chil. I. hist. 53. Et Ovid. Metam. lib. II. 680. Lucian. dial. 10. et Stat. lib. VI. et Eurip. Alcest. *Vaccas pa- vissæ Phææas*] Sic meliores libri, non *per æstus*, aut *per herbas*: similiter ve- tustiora exemplaria Art. Am. II. 'Cynthius Admeti vaccas pavisæ Phææi Dicitur:' ita enim et illic ex optimis libris restituendum. Se- neca Hercule Furenti, 'Pastor Phææos Delius pavit greges.' *Heins.*

163 *Quod neque graminibus*] Potes, inquit, sanare mea vulnera, quæ nec arte nec Dei ope coirent. *Ant.*

166 *Non arma cruenta fero*] Non sum tibi hostis, nec mea causa bellum subibis. *Ant. Non arma fero*] Virgil. Æn. IV. 'Non ego cum Danais Tro- janam exacindere gentem Aulide ju- ravi:' et quæ seqq.

EPIST. VI. HYPsipyle JASONI.

Etiâ huic Epistolæ præfigitur distichon hoc in Excerptis Puteani, 'Lemnius Hypsipyle Bacchi genus Æsone nato Dicit: et in verbis para- quota mentis erat.' *Heins.*

2 *Aurata ovie*] Hanc fabulam ha- bent Orpheus et Apollonius. Diod. Sicul. lib. V. Apollod. lib. I. Ovid. Metam. VII. 1. Catull. et Valer. Ar- gon. vide et Apoll. Rh. Argon. II. 406. Fuit autem vellus illud in Mar- tis luco clavis fixum, χρύσειον δέρος, 'Auratus aries Colchorum.' Hoc vel- lus Pind. Pyth. 4. vocat ἑφθίον στραμνὴν et δέρμα λαμπρόν.

3 *Hoc tamen ipso*] Argentinensis ipse. Lege ipse; nisi malis ipsum cum Douza. *Heins.*

5 *Nam ne*] Excusat ipsum Jaso- nem, qui non redierit in Lemnon, cum reverteretur ex Colchis, ut ma- Delph. et Var. Clas. Ovid.

gis eum accuset, quod posteaquam rediit, nihil rescripserit. *Hub.*

7 *Signetur*] Scribatur et obsignetur, vel signata fuisset: potuisses scri- bere, si redire noluisses. *Ant.*

10 *Isse sacros Martis*] Marti malim: sed obstant membranæ. *Heins. Bo- ves*] Tauros. *Marti*] Erant Marti consecrati propter ferocitatem, quæ ipsi Marti attribuitur. *Penda*] Curva. *Boves*] Propert. III. Eleg. 10. 'Col- chis flagrantés adamantina sub juga tauros Egit, et armigera prælia sevit humo.' Et Virgil. Georg. II. 'Hæc loca non tauri spirantes naribus ig- nem Invertere, satis immanis denti- bus hydri.' *Hub.*

11 *Segates virorum*] Id est, viros seminatos. *Jactis*] Sparsis. *Adolesse*] Id est, crevisse. *Idem. Seminibus jac- tis*] Dentes serpentis intelligit. *Ant.*

8 U

Segetis virorum] Quo alludit Amphitr. in Suppos. Plauti: 'Anguineo...Repente hostes peperit seminio:' et Ovid. Metam. iii. 1. 'crescitque seges clypeata virorum.' Vide et Argon. Apollon. lib. iii. Et Eurip. Supplic. *Δόξος δ' ὁδόντων δόξος ἐξηδρωμέντος.*

12 *Dextra tua*] Quia seipsum interemerunt. Nam cum Jason quædam, quæ Medea dederat, in medios illos terrigenas projecisset, illi arma in se converterunt, et mutuis vulneribus ceciderunt.

13 *Spodium*] Pellem. *Pecudis*] Arietis.

15 *Hæc ego si possem timide credentibus, Ista*] *Hoc ego* meliores scripti: et sane *Hæc* ac *ista* minus apte cohærent. Lege, *O ego, si possem timide credentibus, Ista ipse mihi scripsit, dicere, quanta forem!* et vide quæ noto hanc in rem ad epistolam primam vs. 101. Met. viii. 'O ego, quam felix, si pennis lapsa per antras, Gnosiaci possem castris insistere regis!' Lib. ix. 'O ego, si liceat mutato nomine jungi, Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti.' *Heins.* *O ego*] Dicit, quod existimaret se felicem, si posset dicere hæc sibi ab Jasone scripta fuisse. *Timide credentibus*] Id est, vix credentibus.

16 *Quanta*] Id est, quam magna, quam felix.

17 *Cessasse*] Defuisse mihi. *Officium*] Scilicet scribendi. *Officium*] Diversæ enim officii significationes sunt. 'Illi dies per somnium, nox officii et oblectamenti vitæ transigebatur.' Tacit. Annal. xvi. de Nerone. Et Juven. Satyr. ii. 'officium eras,' &c. Sic et Græci *Κόρυδι χάρυν πρόσων.* *Δούναι χάρυν.* *χαρίζεσθαι.* et Iliad. A. 243. *ἦς ὀβρι χάρυν ἴδε.* Etiam Sacrorum vocabulum. Ovid. Metam. xii. 32. 'et inter Officium, turbamque sacri, vocesque precantum.' Item de inferiis. Senec. Troad. 'dum officium parens Gnato supremum reddo.'

πρόσωπος, officiosa: et τὰ πρόσωπα, inferia, munus supremum; Eurip. Heraclid. Petronii 'officia prætermittimus.'

18 *Obsequium*] Id est, rem gratam; id est, satis mihi fecisti, si modo remaneo tua. *Hub.*

19 *Barbara venisse*] Medeam circumscribit, quæ suo obstare conjugio ferebatur. *Ant.*

23 *Æmonia*] Thessalica: nam Æmonia Thessalia dicitur.

24 *Tactum vix limen erat*] Id est, vix erat ingressus domum.

25 *Æsonides*] Jason filius Æsonis. *Mens*] Scilicet maritus. *Ille*] Hospes. *Pudore*] Quia non audebat mihi dicere, quod feceras.

26 *Hæsit*] Tacuit. *Lumina fixus*] Id est, habens oculos fixos. *Opposita humo*] Tres libri *apposita*: idque rectius fortasse. *Heins.*

27 *Tunicisque a pectore ruptis*] *Raptis* libri meliores: sic 'deripere ex humero vestem' et similia. At libro iii. Art. Am. 'tenues a pectore vestes Rumpite.' Sequenti præterea versu quidam libri *fata* vocant cum Jureti excerptis. *Idem.*

28 *Fata trahunt*] Id est, mors etiam me vocat, si ipse mortuus est. *Hub.*

29 *Vivit, ait: timidumque mihi jurare coëgi*] *Timidum* quod ait jurare coëgi, vel *timide* libri veteres. Puto corrigendum esse, *Vivit, ait timide: timidum jurare coëgi*; nisi *timidus* malis. Ejusmodi repetitiones vocum a supinis librariis ut plurimum neglectæ (dum semel tantummodo exprimunt; quod bis fuerat exprimendum) corumpendo non uni apud Ovidium loco occasionem dederunt. Ep. vii. 'Nec mihi parcat, puero parcat Iulo:' quæ vera ibi lectio est. Ep. viii. 'Quem sibi permisit, genero permittet amorem:' ubi *concedet* respondent. Ep. ix. 'Ingreditur late lato spectabilis auro:' sic scripti omnes; pro quo *multo auro* reposuerant: 'In thalamos læti, thalamos sua busta fe-

runtur: et mox, 'Nuda nuda recumbis humo.' Ep. xvii. ex veteri libro, 'Nec tamen irascor: quis enim irascatur amanti?' Ep. xviii. 'Me pariter venti teneant, teneantque lacerti: ut scribendum conieci. Amor. lib. i. El. 2. 'Tu pennas gemma, gemma variante capillos: qui etiam locus male in vulgatis codicibus est habitus: et pari id modo passim apud nostrum. Heins. Ait] Thessalus hospes. Ant.

31 *Utque animus rediit*] Turbant hic denuo libri. Sed Excerpta Jureti cum uno Patavino, *Ut rediit animus*. Producitur enim Ovidio aliisque poetis passim ultima ejus syllaba, quemadmodum et in *adiit, abiit, iniiit, rediit, subiit, prateriit*, et similibus, de quibus suo loco. Epistola Laodamiæ, 'Ut rediit animus, pariter rediere dolores.' Art. Am. iii. 'Ut rediit animus, tennes a pectore vestes Rumpit.' Fastor. lib. iii. 'Ut rediit animus, Da certa piamina, dixit.' Lib. v. 'Ut rediit animus, cultorem pauperis agri Immolat: quibus etiam in locis libri veteres sibi non constant; dum alii, *Ut rediitque animus*, alii, *Utque redit animus*, alii alia, substituunt: meliores constanter, quod nos exhibemus, agnoscunt. Met. xiv. 'Mox ubi mens rediit, et contempsere sequentem.' Fast. ii. loco itidem in vulgatis libris mendoso, 'Attonitusque metum rediit, ut sæpe viator Turbatum viso rettulit angue pedem.' Heins.

32 *Retulit aripedes*] Sic correctores hæc interpolant. Nam vetusta exemplaria *Narrat et aripides*, vel, *Narrat aripedes*. Scribe, *Narrat ahenipedes Martis arasse boves*. Epistola Medæ, 'Jungis ahenipedes inadusto corpore tauros: quomodo et illic scribendum: *aheneus* et *ahenus* pro æreo passim poetæ. Martialis Spectaculorum Ep. 27. 'Ignipedes vocat hos tauros, 'Ignipedes posset sine Colchide vincere tauros.' Sed vide ut et illic *Ænipedes* sit scriben-

dum: quanquam 'Ignipedes Solis equi' Naxoni et Statio dicantur. Heins. *Ahenipedes*] Id est, habentes pedes ære munitos.

33 *Vipereos*] Illius serpentis, quem Cadmus peremit, erant dentes.

35 *Civili Marte*] Non externo, sed inter se bello conserto. Ant.

36 *Fata diurna*] Quoniam uno die nati, et extincti sunt. Ant.

38 *Spesque*] Quæ faciebat credere. *Timorque*] Qui prohibeat credere: sic Virgil. 'Spemque, metumque inter dubii.'

40 *Vulnera nostra*] Vel injuriam: vel Medæ raptum significat, quæ Hypsipyles conjugio obstitit. Ant.

42 *Faxque*] Scilicet, connubialis. *Sub arsauros rogos*] Id est, dignior, quæ interfuisset funeribus, et rogis mortuorum, quam nuptiis, quia erat futura infelix.

43 *Furtim*] Clam, et per adulterium: inde furta dicantur adulteria, quia clam fiunt. *Furtim*] Sic Ovid. Met. iii. 'quis enim deprendere possit Furta Jovis?' Et alibi: 'celari vult sua furta Venus.' *Cognita*] 'Quam adulterio cognoverat,' Justin. v. 2. Et Plaut. 'Nos nostris tantummodo noscimus viris.' Et Cæs. Bel. Gall. vi. 'Intra annum fere vicissimum fæminæ notitiam habuisse, in turpissimis habetur.' Similiter in aliis linguis hoc vocabulum sic usurpatur.

44 *Tempora vincitus*] Id est, habens tempora, id est, caput vinctum, id est, ornatum et cinctum. *Sertis*] Coronis.

46 *Infaustas*] Ut in fabula Terei. Metam. lib. vi. 'Eumenides tenere faces de funere raptas.'

47 *Myniis*] Myniarum familia, ex Orchomeno Bæotiæ oppido Iolcon in Thessalia commigravit, unde Argonautæ Myniæ sunt appellati. Ant.

48 *Tiphy*] Gubernator navis Jasonis. Alloquitur autem ipsum absentem, tanquam presentem. *Quid tibi*

cum patria mea] Id est, Quid negotii tibi erat, quare huc venires?

49 *Villo*] Vellere.

50 *Ætæ*] Æetes dicitur, et Ætæ: pater fuit Medæ: Solis filius, et Persæ frater. *Hub*.

51 *Certa fui primo*] Fatis imputat, quod non in sententia perstiterit. *Me mea fata traherent*] Mala fata Puteaneus et duo alii: sic 'malus error' et similia. Noster in Amorib. 'Cum rapiant mala fata bonos.' *Heins*.

52 *Hospita castra*] Argonautas: cum quibus primum pugnassee Lemniades, scribit Papinius: deinde, mutato consilio, et domo et thalamo excepisse. *Ant*.

53 *Lemniades*] Id est, mulieres Lemni. *Nimium norum*] Id est, optime sciunt. *Viros vincere*] Quia deleverunt maritos suos, et omnem prolem masculam. *Hub*.

54 *Milite tam forti vita tuenda fuit*] *Fortuna tuenda* Puteaneus; mendose. At in uno Vossiano pro diversa lectione *ripa tuenda*; quod placet. Hoc enim omni studio Lemniades agebant, ut Argonautas littore prohiberent: de vita nullum certamen fuit. Causam dedit loco interpolando, quod *ripam* pro littore nonnunquam sumi nesciret, quisquis *titam ripa* supposuit. Met. XIII. 'Prohibent aditu, litusque tuerent Troës:' apud Germanicum in Arateis pro *vita* et *citta*: *ripæ* legitur etiam in antiquissimo codice Puteaneo. *Heins*. *Milite tam forti*] Lemniadum viribus et virtute.

55 *Urbe virum vidi*] Tò vidi vehementer friget; nec juvant tamen membranz nostræ. Scribo: *Urbe virum vidua, tectoque, animoque recepi. Viduam urbem* eleganter dixit, quod viri in ea omnes ab uxoribus essent occisi: nihil notius hac fabula. Eandem conjecturam Capoferreo etiam in mentem venisse serus nunc intelligo. *Heins*. *Virum*] Non adulterum, sed maritum. *Ant*.

56 *Hic*] In Lemno.

57 *Coactus*] Instante Hercule cum cæteris.

58 *Impleti lacrymis talia verba tuis*] *Malo lacrymis suis*; vel contra membranarum auctoritatem. Vide notas ad Epist. XVII. 252. *Heins*. *Impleti*] Perfudisti; quia non potuisti ea dicere sine fletu.

59 *Abstrahor*] Id est, violenter et contra voluntatem meam. *Recursum*] Regressum, reditum. *Si dent modo fata recursum*] *Sed dent modo fata recursum* libri meliores. *Heins*.

61 *Tamen*] Licet hinc discedam.

62 *Vivat*] Servetur a te diligenter, ut vivat.

63 *Hactenus*] Scilicet locutus es.

65 *Ultimus*] Ut ostenderes, quod te pigeat me relinquere. *Sacrum*] Quæ, ut diximus, erat sub tutela Minervæ, cujus cura fuerat fabricata.

66 *Illa volat*] Alludit ad etymon ἀγροῦς, quæ ideo cita navis a veteribus dicta est. *Ciof*. *Tenet*] Implet.

67 *Propulsæ*] Subactæ remis et ventis. *Subducitur unda*] Sic Æn. V. 'Subtrahiturque solum:' et lib. III. 'Tollimur in cælum curvato gurgite, et iidem Subducta ad manes imos descendimus unda.'

68 *Tibi*] Pro, a te. *Hub*.

70 *Lacrymis ora sinisque madent*] *Osque sinisque*. *Heins*. *Sinus*] Δεσποτο δὲ δάκρυσι κόλποι, Hom. II. IX. 566, estque sinus pectoris. Vide Serv. ad illum Virgil. IV. 'Hæc effata, sinum lacrymis implevit.' Ovid. Epist. VIII.

62. 'Perque sinum lacrymæ fluminis instar eunt.' 'Et tunicas lacrymæ sicut ab imbre graves.' Epist. X. 138.

71 *Cupida sumentia menti*] Quia quod ego optabam, ipsi oculi volebant, ut aspicerem: ex affectu enim alicujus rei et acutius et longius videmus.

72 *Assucto*] Id est, solito.

73 *Immixta timori*] Timide suscipiebam vota. *Timori*] Quem habebam de periculo tuo.

75 *Vota ego persoltam*] Cum indige-

satione pronunciandum est, sicut cætera verba sequentia. *Votis fructur*] Capiet fructum et utilitatem ex votis meis. *Hub.*

76 *Cor dolet*] Quoniam non mihi, sed Medæa rediit Jason. *Ans.* *Ira mistus abundat amor*] Ira libri fere omnes. *Heins.*

77 *Vivum quod Iasona perdam*] *Perdo* Puteaneus cum *Regio*: et sequenti versu *concidat* pro *concidet*; probe ntrumque. Et tum *fructur* paulo ante legendum. Fuit cum emendarem, *Dona feram templis; vivumque Iasona perdam, Hostia pro damnis concidat icta meis?* *Heins.* Quod] Id est, quia; quasi dicat, Cum ob beneficia soleant reddi vota, et dari dona Deis, egone dabo propter damna mea?

80 *Argolica urbe*] Thessalica.

81 *Argolicus timis*] *Argolidas* Puteaneus. Sic 'Argolis Alcmena' Met. ix. et 'Argolides puppes' Remedio Amoris. Statius Theb. vi. 'Argolidasque habitu præstabo maritas:' sic malo quam cum vulgatis *Argolicus*. Idem Theb. ii. 'Casta matres cinxere corona Argolides:' et lib. vi. 'Argolidum cætu circumdata matrum.' Lib. v. 1. 'Neque enim ipse Deorum Arbiter Argolidum thalamis novus.' Vide quæ noto Epistola ix. 73. *Heins.* *Nocuit barbaræ peller*] Pontica.

82 *Expectato hoste*] *Expectata* Puteaneus. recte. *Heins.*

84 *Dira pabula*] Herbas noxias. *Castata falce*] Id est, incantata, ut majorem vim nocendi haberent. Falce autem dixit, quia secundum rationem magicam herbæ aliæ vellebantur, aliæ incidebantur.

85 *Ille*] Id est, Medea. *Deducere Lunam*] Virg. in Buc. 'Carmina vel cælo possunt deducere Lunam.' *Reluctantem*] Invitam, resistantem. *Cursu deducere Lunam*] Repone curra cum acribus codicibus. De curra Solis ac Lunæ apud Pœtas jam protrita sunt amala. Tibullus, 'Cantus et e curru

Lunam deducere tentat.' Sic et 'Lunares currus,' Met. xv. *Heins.*

87 *Ille refranat*] Retinet. *Obliqua*] Curva, epitheton fluminum. *Sistit*] Moratur. *Obliquaque flumina sistit*] Duo libri, *fulmina*; ut apud Senecam Thyeste, 'Obliqui via fulminis.' Nihil muto tamen; nam et *flumina* recte obliqua dicuntur. *Heins.*

88 *Vita*] Naturalia, eo loco nata.

89 *Per tumulos*] Per sepulchra mortuorum. *Passis*] Sparsis. *Disincta*] Soluta, sic enim exigebat ratio magica. *Hub.*

90 *Certaque de tepidis colligit ossa rogis*] Puteaneus colligat. *Cunctaque ossa* Scriverianus et Hafniensis: sed nil mutandum. Vid. Rem. Am. 112. *Heins.* *Certa ossa*] E rogis non omnia magi ossa colligunt, sed præsertim articulos ad veneficia. *Tepidis*] Adhuc calentibus, ubi paulo ante fuerunt combusta cadavera.

91 *Devoct*] Execratur, et incantationibus suis inficit. *Simulachra cerea*] Id est, effigies cereas, quæ repræsentent eos quos vult devovere. *Simulachraque cerea fingit*] Puteaneus *figit*: optime, ut de defixionibus magicis agatur. Vidit id jam Salmasius. Seneca Hercule Cætæo, 'Hoc, inquit, magis Dixere amorem posse defigi malo.' Plinius, xxviii. 2. 'Defigi diris precationibus nemo non metuit.' Seneca de Beneficiis, vi. 35. 'Execraris enim illum, et caput sanctum tibi dira imprecatione defigis.' *Heins.*

92 *Urget*] Infigit: ulcerat imaginem ceream in jecore, quasi in sede amoris, ut ita percutiatur ille, cujus est illa imago.

93 *Et quæ nescierim melius. Male queritur herbis*] Scripti plerique cum Puteaneo *mage*; perperam: quatinor, *Et quod nescierim*. Cantabrigensis *quæ* pro diversa lectione. Emenda, *Et, quas nescierim melius, male queritur herbis.* *Heins.*

94 *Impavidus*] Deberes enim sem-

per esse in maximo timore quando dormis cum ea.

97 *Scilicet*] Certo quasi dicat, Ita te incantavit, sicut tauros, quos ejus ope dicis te vicisse. *Hub.* *Te juga ferre coëgit*] Scilicet sibi esse subditum.

98 *Ope*] Eadem vi, id est, incantatione.

99 *Adde*] Quod ea, quæ Jason fecit, Medea sibi omnia attribuit. *Adscribi*] Annumerari. *Procerum*] Castoris, Pollucis, Herculis, et cæterorum heroum, qui tecum fuerunt in rapiendo vellere aureo. *Tuis*] Scilicet, factis.

Adscribi factis procerumque tuisque se faciit] *Se favet* prius editiones cum optimo Puteaneo et aliis nonnullis membranarum. Venuste. Ennius Anali XIII. 'Matronæ muros complent spectare faventes.' *Heins.*

100 *Obest*] Nocet.

101 *Peliæ de partibus*] Non intelligamus de Thessalia, sed de iis qui Peliæ favent.

102 *Imputat*] Assignat, et attribuit. *Acta*] Scilicet, a te; id est, victorias tuas. *Venitis*] Id est, incantationibus et herbis Medæ: et dicit te vicisse ejus auxilio. *Populum*] Maximam partem Thessaliæ. *Qui sibi credat*] Ita esse ut dicit, et ita minoris æstimet virtutem tuam.

103 *Non hac*] Ponit verba, quæ dicit ille fautor Peliæ. *Æsonides*] Jason. *Non revellit*] Non abstulit: et bene revellit, quia fuerant affixa templo Martis a Phryxo. *Hæc*] *Δευκρυκός*, id est, demonstrantis. *Sed Phasias*] Id est, Medea. *Sed filia Phasias Ætæ*] Valde Naugerius aliique interpretes se in hoc loco torserunt, ut et Carrio Notis in Val. Flaccum: libri quidam *Phasias Ætæ*, pessime. *Ætæ* enim vel *Æetes* trisyllabum est. Nam quod Epistola Medæ legitur, 'Excipit hospitio juvenes pater Ætæ Pelasgos.' Et Metamorph. I. VII. 'Dissimilemque animum snbiit

pater Ætæ relictus.' Tò *pater* ex fide optimorum codicum delendum. Cæterum in veterrimo codice Puteaneo pars posterior hujus versus in litura cubabat, veteri lectione erasa, cujus tamen e vestigiis utcumque appareret scriptum primo fuisse *Phasias Ætine*, cum *τὸ filia* a manu secunda sit additum. Atque hanc esse genuinam auctoris lectionem ausim adfirmare, quam et Mezeriacus Gallicis in has epistolas Notis Salmasio suggerente laudavit. *Ætine*; ut Neptunine, Nereine, Oceanine, Adrastine, Nona-crine, Evenine, et similia. Pari modo duo quoque patronymica conjunxit Met. VII. 'Calydonides Eveninæ:' ut quidem illic monui corrigendum. Ita et 'Inachis Acrisione' Virgilio Danaë dicta Elegia ad Messallam: et 'Tyndaris Lacæna' Helena Æn. II. Medeam vero Ætinen dictam ab Avieno descriptione Orbis apparet hinc versibus: 'Absyrti cautes et crebras protinus arces Inveniet. Colchos huc quondam cura fidesque Extulit, insanam sectantes Ætinenem:' sic enim versus ultimus minima mutatione scribendus. *Heins.*

104 *Terga revellit ovīs*] Ita meliores libri, non *revulsit*. Amor. III. El. 10. 'Prima jugo tauros supponere colla coëgit, Et veterem curvo dente revellit humum:' frustra *revulsit* quidam codices: ut et I. VIII. 'A sylvis sylvas et ab arvis arva revelli.' Lib. IX. 'Infregit cornu truncaque a fronte revellit.' Lib. XII. 'Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit.' Atque ita locutos scriptores antiquos observant Grammatici: quos inter Diomedes I. I. 'sunt quædam verba, quæ habent perfecta duplicita, ut *pango pepigi* et *panxi*: *pungo pupugi* et *panxi*: *vello velli* et *vulsi*; sed melius *velli*, ut Æn. IV. 'Cineres manesque revelli:' idem, 'ima de stirpe revelli:' sic *divellit* pro *divulsit* non uno loco in veteribus libris Metamorphoseon, ut suis locis monebitur. Nec minus ta-

men venustum, quod Matthæus Herculæus in codice suo, qui in Vaticana extat bibliotheca, obiter mihi inspectus, ex veteri libro notarât, *refixit*. Heins.

105 *Non probat Alcimedea mater tua*] Hanc Hyginus Clymeni filiam facit: alii Autolyco natam volunt. Sunt tamen qui Rhæo vel Polymelam Jasoni matrem adsignent. Vide Tzetzen Chiliad. vii. hist. 96. Sequenti versu malim *quis venit*, ut tam ad matrem quam patrem referatur. *Idem*. *Non probat*] Dicit hanc famam non placere iis qui amant ipsum Jasona.

106 *A gelido axe*] Id est, a regione septentrionali: nam Colchi in regione frigida sunt.

107 *Ille sibi a Tanais Scythicaque paludibus undæ*] *Ille sibi Tanais* potiores scripti. Lege, *Tanai*. Nangerius et Ciofanus ex suis, a *Tanai*. Deinde major codicum pars cum Puteaneo, *Scythicaque paludibus undæ*; sed *Scythia undæ* rescribendum, ut recte quatuor libri veteres. Sic et Fast. ii. corrigendum *Tyberinides undæ* pro *undæ*. Deinde *Phasidos* sequenti versu pro *Phasidis* sex libri: sic 'limosi Phasidos' noster dixit Met. vii. et Catullus 'Phasidos ad fines.' Heins. *Ille*] Quasi dicat, Non est quod ipsa Barbara debeat querere maritum in vestris regionibus: sed in suis, quæ ejus moribus conveniunt. Hub. *Tanais*] Fluvius Scythiæ, qui Europam ab Asia dividit.

108 *A patria Phasidos*] Id est, a Colchide, ubi est Phasis fluvius.

110 *Polliciti pondere*] *Pollicito pondere* septem libri, quod non est de nihilo: sic 'polliciti jura tori' Epistola Cydippes, et 'pollicita fides' Fast. iii. 'Pollicitam dictis, Jupiter, adde fidem.' Adeantur Notæ Met. xi. 108. Heins.

114 *Mino Thoa*] Minois nepote. nam ex Ariadna Minois et Baccho natus est Thoas Hypsipyles pater.

115 *Conjux redimita corona*] Ariad-

nam significat, cui Bacchum coronam dedisse narravimus, quæ in cælo visitur novem conspicua sideribus.

116 *Præradia*] Clariores lucere facit. *Signa minora*] Minus lucentia.

117 *Ingeniosa*] Fœcunda.

118 *Me quoque jam tales inter habere potes*] Libri scripti, *Me quoque quod tales*, vel *res tales*; quod posterius arripet elegantissimo Gronovio in observationibus iv. 11. qui videatur. In Puteaneo *Me quoque quæ...lis*, erasis iis quæ per puncta designantur. Unde Mezeriacus *Meres dotales* concinnat. Salmasius libro de Usuris *Me quoque dotales inter*, ut 'dotales' dixerit Ovidius pro dotatas. Quod legem Latini sermonis ferre pernego; ille contrarium docere nos debuisset. Quid ergo? Scribo minima mutatione, *Me quoque quot tales inter habere potes*! Hoc vult, paucas esse quæ secum comparari possint. Amor. i. ii. El. 11. 'Quam vir, quam custos, quam janua firma (quot hostes!) Servabant, ne qua posset ab arte capi.' ita vetus codex. Sentius Augurinus apud Plinium i. iv. Epist. 27. 'Unus Plinius est mihi prior. Mavult versiculos foro relicto, Et querit quod amet, putatque amare. Ille o Plinius, ille quot Catones! I nunc, quisquis amas, amare noli.' Hoc est, qui unus habet instar multorum Catonum. Ita versus isti ex veterrimo libro Medicæo sunt restituendi, nisi quod minimum nobis indulsimus, reponendo *quot* pro *quod Catones*; d in t mutato, qui error est frequentissimus. Heins. *Me quoque*] Poteras, inquit, et me habere, quæ digna sum inter meos majores annumerari. Ant. Vel ut Hubert. legend. censet, *Res tales*: ut sit sensus, inter tales res, id est, inter nobilitatem et dotem, et similia: non debes me spernere.

122 *Favente*] Dante mihi parienti facilitatem. *Pignora*] Id est, filios.

123 *Si quæras*] *Quæris* meliores Pro cognoscere duo libri ignoscere:

hoc est agnoveris; vide Fast. III. 65. *Heinsius. Illis*] Id est, per illos: id est, si quis videat illos, videbitur te videre.

124 *Fallere*] Sicut tu. *Hub.*

125 *Legatos, &c.*] Pæne, inquit, ad te infantes misi, ut te mihi conciliarent. *Ant.*

126 *Tenuit*] Impedivit. *Captas*] Institutas et propositas. *Noverca*] Medea. *Hubert.*

129 *Spargere*] Nam cum fingeret cum Jasone, ut patrem insequentem retardaret, fratris sui Absyrti membra dilaceravit, et variis locis sparsit: ut pater occupatus in eis colligendis, desisteret ab insecutione. Is locus postea Tomes, id est, in eislo, dictus est; ut Ovid. in Trist. scribit. *Hub.*

131 *Ablate*] Capte, seu omni consilio et prudentia destitute. *Ant.*

132 *Hypsipyles præposuisse toro*] Id est, maluisse eam uxorem, quam me.

133 *Turpiter*] Per cædem et nefas. *Virum*] Scilicet, te. *Hub.*

134 *Tæda pudica*] Legitimum conjugium.

135 *Prodidit illa patrem*] Ætam, cui rapit vellus aureum: illum Meleager in pugna trucidavit, quæ in litore cum Argonautis est orta. *Thoanta*] Patrem Thoantem a cæde liberavi, cum Lemniades viros omnes trucidassent. *Rapus*] Liberavi.

136 *Deservit Colchom*] Colchos libri omnes, idque recte. Colchos enim non dicitur, sed Colchi. Κόλχοι καὶ Κόλχης Græcis. *Heins.*

137 *Quid referam, scelerata piam si vincit*] Referat Puteaneus. Sed verum est, quod ex suis profert Nagerius, *Quid refert?* vincet etiam meliores. Epistola Paridis, 'Quid tamen hoc refert, si te tenet ortus ab illis?' Met. XIII. 'Quid tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga Arma tulisse refert?' Fast. III. 'Quid tamen hoc refert? vitio tibi gratior ipso est.' Epistola prima Sabini, 'Quid refert? pelago sunt obruta.' Epistola II.

'Quid refert? causa tu meliore calem?' Statius Theb. X. 'Quid refert? habet ecce suos Jocasta.' *Idem.*

138 *Emeruitque virum*] *Demeruitque* Sarravianus cum quatuor aliis; sed *emeruisse* pro *demeruisse* simili significatione apud Propertium videor legisse, 'emeruitque virum.' Amor I. II. El. 8. 'Unum est e dominis emeruisse satis:' sic constanter libri veteres. Trist. IV. El. 8. 'At vos admoniti nostris quoque casibus este Æquantem superos emeruisse virum.' Ita et illic editi ac scripti constanter. Art. Am. II. ex veteribus libris, 'Nec tibi sit servos emeruisse pudor.' *Idem.*

139 *Non miror*] Quod interfecerint viros, a quibus spernebantur. *Hubert. Lemniadum facinus culpa*] Quæ una nocte viros peremerunt.

140 *Qualibet iratis*] Alii libri *Quolibet ad facinus*, vel *Quolibet ad facinus*. Sed recte Puteaneus, *Quamlibet iratis*. Qui loquendi modus unice in deliciis est Nasoni, sed ut plurimum e vulgatis libris per insectos librarios jussus exulare. Supra, 'Quamlibet adverso signetur epistola vento.' Epistola Canaces, 'Urnaque nos habeat quamlibet arcta duos.' Amor. I. I. El. 7. 'Quamlibet infirmas adjuvat ira manus.' Art. Am. I. II. 'Quamlibet inventis aëra carpe meis.' Lib. III. 'Quamlibet admissas detinuere rates.' Et mox, 'Quamlibet extinctos injuria suscitât ignes.' Et postea, 'Et cedat lecto quamlibet ægra suo.' Remed. Amor. 'Quamlibet impugnent unus et alter opus.' Elegia de Nuce, 'Tangat ut et malis quamlibet una suam.' In Ibide, 'Quamlibet et misero debitus hostis ero.' Fast. II. 'Stricto quamlibet ense furit.' Trist. I. I. El. 2. 'Quamlibet e minimis domui si favimus illi.' El. 3. 'Quamlibet inviso Cæsar in hoste probat.' El. 9. 'Occupat egressas quamlibet ante rates.' Pont. I. III. El. 4. 'Quamlibet invitum difficilemque tenent.' Lib. IV. El. 4. 'Quamlibet abantem qua

possum mente videbo.' Et alibi passim. Loca plura adscripsi, quod ea majore ex parte mendosa in vulgatis libris circumferantur. Auctor monostichorum de Moribus in Catalectis Pithœi, 'Quamlibet ignavum facit indignatio fortem:' sic et ibi scribendum. *Heins.* Dolor] Indignatio: dolebant Lemniades viros Thraces servas adduxisse, quibus oblectarentur. *Ant.*

141 *Dic age*] Interrogat Jasona, quo vultu vidisset et se et filios suos, si iniquis ventis delatus fuisset ad litus Lemni. *Hub.*

143 *Fatu comitata gemello*] *Comitante* Puteaneus et alii nonnulli. *Heins.*

144 *Hiacere nonne tibi*] *Nempe* scripti fere omnes. *Idem.* *Hiacere nempe tibi*] Optasses, ut terræ hiatu absorbereris. Ultima imprecatio est, cum terram hiacere optamus. *Ant.*

146 *Perfide quo pretio*] Puteaneus, *Perfidia pretio qua necesse dignus eras?* Optime; ut et parens meus, et Salmasius de Usuris Commentario restituerunt. Multus est passim in hac locutione Ovidius. Sic Epistola sequenti, 'Grande moræ pretium tuta futura via est.' Et alibi, 'Exul Hypermnestra pretium pietatis iniquum Quam mortem fratri depulit, ipsa tulit.' Amor. II. El. 1. Corinnam pretium carminis vocat, 'Ad vatem pretium carminis ipsa venit.' El. 8. 'Pro quibus officiis pretium mihi dulce repende Concubitus hodie, flava Cypassi, tuos.' De Jove Danaën adennte, III. Eleg. 8. 'Corruptæ pretium virginis ipse fuit.' Eleg. 13. de capra, 'jaculis incessitur index, Et pretium auctori vulneris ipsa datur.' Ep. Leandri, 'pretium non vile laboris Jam dominæ vobis colla tenenda dabo.' Art. Amator. lib. 1. 'Protinus officii pretium, patiente puella, Contingent oculis crura videnda tuis.' Propertius de Cleopatra, 'Conjugis obscæni pretium Romana poposcit Mænia.' Sed modus exemplorum non

esset. Sic Met. I. II. Fabula Batti, 'Juncta suo pretium dabitur tibi femina tauro:' ut in veteri codice scriptum offendi; vere: ubi plura. Sic eodem libro 'Cælum stupri mercedem' vocat Fabula Calistus, 'Sideraque in cælo, stupri mercede recepta, Pellite:' sic et ibi corrigendum monebimus ex membranis. *Heinsius.* *Qua necesse*] Quasi dicat, crudelissima.

147 *Ipse quidem per me*] *Per te* Puteaneus. *Heins.*

149 *Pellicis*] *Medeæ. Sanguine*] Quia dilacerassem ejus vultus.

150 *Quosque*] Id est, et vultus, scilicet tuos. *Quos beneficiis abstulit suis*] Id est, quos suis incantationibus cepit: et a me abegit. *Hub.*

151 *Medeæ Medeæ forem*] Contra Medeam Medeæ sævitia uterer. *Ant.* *Quod si quis ab alto Justus adest*] *Quod si quid adest* scripti plerique cum pricis editionibus; venuste et vere: nisi quod in Puteaneo, *quod si quod.* Tò quid eleganter redundat. Trist. III. El. 3. 'At tibi, qui transis, ne sit grave, si quid amasti, Dicere:' ita et ibi scribendum ex vestigiis veterum librorum. Trist. V. El. 1. 'Delicias si quis lascivæque carmina quærit, Præmoneo nunquam scripta quid ista legat:' sic et ibi corrigendum suspicor. Sic in Fastis, 'Pacando si quid ab hoste vacas.' Ammianus lib. XXII. 'si quid te læsum existimas, si quid annais.' Panegyrici ad Pisonem auctor. et Virgil. 'Si quid pietas antiqua labores Respicit humanos.' Deinde *Justus ades* vel sine libris scribendum videtur: ut Jovem alloquatur. Cansam mox videbimus. *Heinsius.* *Quod si quis*] Imprecatur Medeæ eadem quæ ipsa patitur, ut ita aliquando privetur marito, sicut ipsa privata est ab ea. *Quod si quis ab alto*] Virgil. *Æneid.* I. 'Di tibi, si quæ pios respectant Numina, si quid Usquam Justitiæ est.'

153 *Lecti quoque succuba nostri*] Glossæ H. Steph. Πάλλαρι, *Concubina, suc-*

cuba, pellex. Tamen id vix Latinum. Quare Puteaneo et melioribus scriptis accedo, in quibus *subnuba*. *Subnuba*, ut *pronuba*, *innuba*, et similia. Prædientius tamen Hymno in Romanum martyrem de Phœbo Hyacinthum lugente, 'Mox flevit impuratus occisum gravi Disco, et dicavit florulentum succubam.' *Heinsius.* *Succuba*] Concubina, scil. Medea. Alii recte, *subnuba*.

154 *Leges sentiat ipse suas*] *Sanciat* ascribendum censeo; et atque ita liber Vossianus. 'Sancire leges' obvium apud veteres auctores. Lucanus: 'Romani sancire volent hoc sanguine leges.' Livius lib. xxiii. 'Jam ego, inquit, sanguine Hannibalis sanciam Romanum fœdus.' Adeantur Jurisconsulti. Noster, Epistola Medæ, ex eodem Vossiano, 'Flebit, et ardore sanciet usta meos.' *Heinsius.* *Leges suas*] Quia qui alii facit injuriam, dat quodammodo leges sibi quoque inferendi injuriam.

155 *Ut ego*] Optat, ut Medea jam facta mater de Jasono, post filios susceptos ita relinquatur a Jasono, ut ipsa relicta fuit.

156 *A totidem natis orba sit atque viro*] *Orba a natis* infrequens; usitatum *orba satis* aut *natorum*. Deinde *illa viro* Puteaneus et reliqui plerique. Lego, *Da totidem natis orba sit, orba viro.* *Dare* ex veteri formula. 'Di date,' et 'Di dent,' quorum pleni scriptores antiqui. Noster Met. xiii. qui locus vulgo pessime habitus. 'Lærtiadæque precaris Quæ meruit: quæ Di dent o non vana preceris.' *Tò orba* nimirum geminare liberior neglexerat, ut sæpe: qua de re supra. Alloquitur autem Jovem, quare et *ades* supra pro *adest* reponendum, ut jam diximus: nisi mavis, *A totidem*

natis orba sit, atque viro: nam 'orba ab optimatibus concio' apud Ciceronem Orations pro Flacco exstare nunc deprehendo. *Heins.*

157 *Pejusque relinquat*] *Pejusque relicta* unus Ambrosianus. Patavinus unus *parisique relinquat*; ut *parisique relicta* *Exulet* videatur corrigendum. Atque ita Jureti Excerpta præ se ferre postea agnovi. *Idem.*

159 *Fratri*] Absyrto, quem Iania-vit. *Parenti*] Æetæ, quem erat factum interire cum raptum fuisset aureum vellus, et a Meleagro peremptus est.

160 *Natis*] Didymo et Thesandro. *Viro*] Jasoni, quem ad necem etiam impulit. *Ant.*

161 *Consumpsit*] Ubi se, malitiæque suam defatigarit, exhauferit. Ter. Andr. 'Si quid consilii habet, Consumat nunc:' et alibi: 'Deceptus sum, at non defatigatus;' tanquam quæ animum armatum gesserit, telæque omnia consumserit. Sic et Græci loqui amant. *ἡσα εἶχον ἐκηβόλα ξανδάλωσαν* Halicar. lib. viii. et Diod. Sicul. lib. iii. *ἀναλωθέντων δὲ τῶν οἰστῶν.* Et Sil. x. 'Consumsit clypeo tela.' *Æra tentet*] Id est, volet per æra. quod quidem Ovid. scribit fecisse Met. vii. *Æra tentet*] 'Hinc Titanias ablata draconibus, arces Palladas intrat.' Metam. vii. 399. Et lib. Trist. iii. El. 8. 'Nunc ego Medæ vellem frenare dracones, Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua.' Et Senec. Med. in fine. 'Sic fugere soleo, patnit in cælum via. Squamosa gemini colla serpentis jugo Summissa præbent...Ego inter auras aliti curru vehor.' Et Cicer. lib. vii. ad Famil. Epist. 6. ex Eurip. Med. 215.

163 *Ego Thoantias*] Id est, Hypsipyle filia Thoantis.

EPIST. VII. DIDO ÆNEÆ.

Liber Regius et Excerpta Puteani cum codice Lovaniensi sequens distichon hinc Epistolæ præfigunt. 'Accipe, Dardanide, morituræ carmen Eliissæ: Quæ legis, a nobis ultima verba legis.' Cæterum *Elissa* non *Elisa* constanter Dido nominatur in veterrimis Virgillii, Sillii, Ausonii, Claudiani, et nostri poetæ codicibus; nec aliter apud Græcos: nam *Elissam* lingua Punica divinam viraginem sonare contendunt. Vide Etymologici auctorem in *Διδό*: ubi alia proferuntur ad hanc rem: adi et virum summum Samuelem Bochartum in Phaleg. suo. *Heinsius*.

1 *Sic ubi*] Dicit Dido, se, appropinquante fine suæ vitæ, effundere flebiles voces ad Æneam: sicut cygnus vicinus morti, solet flebiliter cantare.

2 *Meandri*] Fluvii Lydiæ, juxta quem multi sunt cygni. *Concinit albus olor*] Huc facit, quod scriptum reliquit Cicero lib. 1. Tusc. disputationum: 'Cygni, qui non sine causa Apollini dicati sunt, quod ab eo divinationem habere videantur, quia providentes quid in morte boni sit, cum cantu et voluptate moriuntur.' Videndus est Ælianus lib. 1. de var. Historia, et Hyginus. *Cicf.*

3 *Moveri*] Id est, flecti.

4 *Adverso movimus ista Deo*] *Novimus* Puteaneus cum aliis nonnullis. Basiliensis *vois*. Scribe *covimus*: sed et *averso Deo* corrigendum; sic enim loquebantur: hoc est, non audiente. *Deis aversis* opponuntur *Dei præsentibus*. Noster Trist. 1. El. 3. 'Multaque in aversos effudit verba Penates, Pro deplorato non valitna viro.' ita legendum. Horatius, 'Placabit aversos Penates Farre pio et saliente mica.' 'Aversum Jovem precari'

eidem Epod. x. Amor. III. El. 12. 'Aversis utinam tetigissem carmina Musis;' quomodo illic etiam veteres libri. Paulinus Epistola ad Ausonium, 'Cum steriles fundas non ad divina precatus, Castalidis supplex averso numine Masis.' Lucanus lib. vi. 'Deserit averso possessam numine sedem, Cæsar:' sic membranæ. Hinc etiam illud Boëthii de morte, lib. 1. Cons. Philosoph. 'Eheu, quam surda miseros avertitur aure!' *Heins.* *Averso*] 'Aversa Deæ meus.' Æn. 11. 'Ἀνέσπε δὲ Παλλὰς Ἀθήνη, Iliad. Z. 311. *Deo averso*] Id est, nobis irato, et non favente. *Ant.*

5 *Sed meriti famam*] Gottorpianus *meritam*. Unus Medicæus *merita*. Puteaneus *merite*. Scribe, *Sed merita et famam*. Merita vocat beneficia quæ in ingratum Æneam contulerat. Epistola Sapphus, 'Et forma et meritis tu mihi Phœbus eris:' ubi et *forma meritis* similiter legebatur: qua elisione literarum sæpe peccatum. Sic infra hac epistola 'temperet usum' pro *tempore et usu*. Lib. 1. Art. Am. 'communi noxia culpæ' pro *obnoxia*. Medicamine Faciei 'Addite de querulo,' pro *Adjice et e querulo*. Apud Propertium iv. El. 8. 'Atque ita mutato per singula pallia lecto Respondi, et toto solvimus arma toro:' cum reponendum videatur, *Et sponda et toto movimus arma toro*; nam *respondi* hic præter rem est, et jam paulo ante præcesserat. Idem innuit noster alibi cum ait, 'Spondaque lasciva mobilitate tremat.' Plura vide sub finem notarum ad Epistolam tertiam Sabini hujus erroris exempla. *Heins.* *Famam*] *Laudem*. *Meriti*] Id est, beneficii mei in te collati. *Corpusque*] A te violatum.

7 *Certus es*] Id est, deliberatum est. *Certus ire*] 'Certus eundi.' Virg. iv.

8 *Ferent*] Auferent. *Fidem*] Quam mihi dedisti.

9 *Cum fadere*] Scilicet, connubiali.

10 *Quæ ubi sint nescis*] Quia solum audita, non autem visa sunt tibi. *Hub. Itala regna sequi*] 'I, sequere Italiam ventis.' Virgil. iv.

11 *Nec te crescentia tangunt Mania*] Sic Virg. lib. i. *Æneidos*, unde locus hic expressus est, item de Carthagine ait: 'O fortunati, quorum jam mœnia surgunt.' *Ciof. Virgil. Æneid. i. 'Surgentemque novæ Carthaginis arcem.'* *Hub.*

12 *Nec sceptro tradita summa tuo*] *Sceptrum* Puteaneus a manu prima. *Scribo, Nec sceptri tradita summa mei.* Met. xiii. 'Hunc tamen utilitas populi fraterque, datique Summa movet sceptri.' *Heins. Tradita*] Commissa. *Sceptro tuo*] Tnæ potestati. *Hub. Summa*] Quicquid erat potestatis.

13 *Facta*] Conditam Carthaginem. *Facienda*] Eam urbem intelligit, quam in Italia se conditurum *Æneas* fato prædicabat. *Ant. Querenda*] Ordo est, Altera terra, scilicet Italica, est querenda.

14 *Altera*] Scil. hæc, quam tibi dedi.

15 *Ut*] Id est, quamvis. *Habendam*] Possidendam et habitandam. *Habendam*] Sic de conjugalibus. Virg. iii. 'Me famulam, famuloque Heleno transmisit habendam.' Et Ter. 'Nec se posse eam habere domi.' *Quis*] Quasi dicat, Nullus. *Hub.*

17 *Alter amor*] Quem fortasse nunquam invenies.

18 *Quaque iterum fallas*] Recte scripti *Quamque*: fallere fidem; nihil magis obvium apud bonos auctores. *Heins.*

19 *Quando eris*] Quasi dicat, Nunquam, aut tardissime.

21 *Omnia si veniant*] *Ut eveniant* quidam ex melioribus, etiam *Puteaneus* a manu prima. *Heins.*

22 *Uxor*] Hoc ob *Laviniam* dixit,

quæ Turno erat pacta. *Ant.*

23 *Tadæ*] Species arborum, quæ ex se liquorem emittunt. Sunt autem, ut dicit *Plinius*, flammis luminibusque sacrorum gratæ.

24 *Ut pia fumosis*] Hunc et sequentem versum a vulgatis libris exulantes adjeci ex auctoritate optimarum membranarum; et sunt elegantes, nec *Ovidio* indigni. Invenerat etiam eos in suis codicibus *Andreas Schottus*, ut *Observationes* ejus testantur. *Myrcillus* eosdem quoque agnoscit. *Heins.*

26 *Æneamque animo*] *Æneam* animo meliores: et sic Græco more etiam infra ac passim alibi in optimis libris scribitur. *Idem. Refert*] Repræsentat. *Virgilius*, 'Illum absens absentem auditque videtque.' *Hub.*

27 *Surdus*] Quoniam commemoratione beneficiorum non movetur. *Ant. Ille*] *Æneas*.

28 *Sim stultia*] Quia stultus est, qui eo non vult carere, cui intelligit sua beneficia non esse grata, nec se ab eo amari. *Hub.*

29 *Non tamen Æneam*] Vitia insectatur, non hominem: perfidiam, inquit, odio prosequor, non *Æneam*. *Male cogitet*] *Cogitat* meliores: et *Æneam* etiam hic. *Heins. Male cogitat*] 'Rustici homines minime sunt male cogitantes: qui etsi allium redolent et cepam, optime tamen sunt animati.' *Cato de R. R.*

30 *Quæstaque pejus amo*] Querimonia amoris auget æstum. *Ant.*

31 *Nurui*] Id est, mihi, quæ sum nurus tua: nam sum uxor *Æneæ* filii tui.

32 *Frater*] Scilicet *Æneæ*; nam ambo estis filii *Veneris*. *Militet*] Versetur: ut inquit *Ovidius*, 'Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido.'

33 *Aut ego quæ capi*] *Quem capi* meliores. *Heins. Aut ego*] Scilicet militem in tuis castris: quem cœpi amare, ex quo eam vidi, et audiui loquentem. *Hub.*

34 *Ille*] *Æneas. Materiam*] Fomentum, nutrimentum: id est, respondeat meo amori: nam cura amorem significat. *Cura*] Pro amore: *Æneid.* 1. 'puer mea maxima cura.' 'Omnis in Ascanio cari stat cura parentis:' et alibi; sic Ter. Adelph. D. 'Curæ est mihi.' M. 'et mihi curæ est.' *Γλυκεία σπορῆς.* Eurip. Med.

35 *Faller*] Id est, Frustra hic cogito et peto, ut meo amori respondeat. *Jactatur*] Ostentatur ab eo. *Et ipsa mihi falso jactatur imago*] *Ista imago* Puteanens et alii ex castigatioribus; placet: *falsa* quoque idem Puteaneus. Forte, *miki falsa.* Heins.

36 *Ingenio*] Natura: quia Venus est mollis et placabilis, *Æneas* vero durus et inexorabilis.

37 *Te lapis*] Hæc supra dicta dixit tanquam de tertia persona: nunc convertit sermonem ad ipsum *Æneam*, arguens ipsum nimis duritiæ. Est autem tota hæc Virgiliana imitatio *Æneid.* iv.

38 *Robora*] *Arbores. Robora*] Sic Cic. 4. Acad. Quæst. 'non enim est e saxo sculptus, aut e robore dolatus.' Et Hom. *Ὀδὸ' ἀνδ' ὀδυρς, ὀδὸ' ἀνδ' πέτρης.* Et Virgil. 'Gensque virum truncis et duro robore nata, Quis neque mos, neque cultus erat.' Vide Tzetz. Chiliad. ix. Histor. 286. *πεπλ τοῦ, ὃ γὰρ ἀνδ' ὀδυρς εἰ σὺ, &c. Σαῶα φερα]* Ut tigris, aut ursæ, aut lænæ.

39 *Aut mare*] Scil. gennit te.

40 *Quo tamen adversis fluctibus ire paras*] Malim *Qua tamen* cum Scriveriano, vel etiam *Quod tamen* cum Strozæ codice, quia sequitur 'Quo fugis?' qui durus est concursus. *Ire maria* obvium. Ep. Herus, 'Hellespontiacam iturus aquam' ex antiquis libris. Art. Am. ii. ex antiquis exemplaribus, 'Restat iter cæli, cælum tentabimus ire.' Amor. ii. El. 11. 'Fallacesque vias ire Corinna parat,' de mari. Epistola Ariadnes, 'Ibis Cæcropios portus.' *Ire itor;* vide Notas ad Ep. xviii. Heins.

41 *Quo fugis*] Contumeliose dixit *fugis.* *Hyemis mihi gratia prosit*] Id est, Si tu tua sponte non vis mihi hoc munus præstare, differas fugam tuam: saltem facias hoc necessitate tempestatis.

43 *Quod tibi malueram*] *Maluerim* Argentinensis et quinque alii, rectius. Heins.

44 *Iustior animo tuo*] Quia vult reddere gratiam mihi bene merenti, cum vult te apud me retinere: tu autem, qui accepisti beneficium, non vis reddere gratiam.

45 *Non ego sum*] Ordo est: O inique, non sum tanti, ut pereas, id est, perire velis, dum fugis me per longa freta. *Quamvis merearis, inique*] Mirum hic in modum variant libri veteres. Diversas lectiones subjiciam, ut alienæ quoque conjecturæ sit locus. Puteaneus *quid non terroris;* et emendatum *quod:* ut forte corrigendum sit, *quo non terroris;* vel, *quod non tu reris.* At Puteani et Jureti excerpta, *quod non censeris,* cum quatuor aliis: duo, *quo non cessaris.* Octo alii, *quod non mediteris;* septem *meditaris:* quatuor *quamvis mediteris;* totidem alii *quod tu meditaris.* Scriverianus *quamvis dimittis,* vel *miraris:* alius, *quod tu non credis.* Itaque scribendum videbatur, *quicquid tu reris,* vel *quanti tu reris.* Vel *quamvis id reris,* vel denique, *quanti me reris.* Nisi propius insistendo vestigiis veterum codicum refingi malis, *quamvis censeris,* vel, *quanti censeris.* Ut *censeri* dixerit, quomodo Cicero pro Flacco, 'Census es mancipia Amyntæ.' *Censeri* enim pro æstimare veteres ævo optimo videntur dixisse: ita noster in Ponticis, lib. 1. El. 3. 'Est inter comites Marcia censa suas.' Fast. lib. v. 'His sata Majestas, hos est Dea censa parentes:' ut quidam vetustissimi codices illic agnoscunt. Certe Hafniensis liber expresse præferbat, *quantus censeris.* Noster Trist. iv. El. 5. 'Cnjus eram censu. non me

censusus egentem;' quomodo restituendum puto. De eo verbo vide doctissimum et accuratissimum Gronovium in Observationibus, quæ unice huc faciunt. *Heinsius*.

47 *Exerce*] Sensus est: Si habes me odio, et propter hoc parvifacis obicere te morti; hæc tua odia sunt nimis magni precii, et nimis chara. *Constantia magno*] Quia constant tibi vita, quæ res est magna.

48 *Si dum me fugias*] *Me careas* præstantiores: 'fugis' paulo ante præcesserat. *Heinsius*. *Si est tibi vile*] Id est, Si parvi facis.

49 *Jam venti*] Dicit cito cessaturam tempestatem, indeque eum tutius navigaturum. *Ponent*] Id est, quiescent. *Venti ponent*] Sic *Æneid*. vii. 'Tum venti posuere, omnisque repente resedit Flatus:' ubi dissimulatur æcna. c. Freta vel fluctus. Ovidio sic contra ferro, flare significat: 'fieret vento mora ne qua ferenti.' *Stratæque*] Id est, multum quieta.

50 *Triton*] Deus maris, Neptuni ex Salacia Dea maris filius, et ejusdem tubicen. Ovid. *Metam*. i. *Curre*] Celeri curru ibit per mare. *Ceruleis equis*] Id est, delphinibus junctis ad currum in loco equorum.

52 *Eris*] Scilicet mutabilis. *Nisi vincias*] Id est, nisi es durior roboribus. *Robora*] Species arboris est.

53 *Quid? si nescires*] *Nescieris* tres libri; bene; ultima producta: ut Art. Am. i. 'Et quæ nescieris, ut bene nota refer.' Met. x. 'Forsitan audieris aliquam certamine cursus Veloces superasse viros.' Similiter in *dederis, tuleris*, alibi produxit ultimam. Eodem Artis Amatoriæ libro, 'Aut non tentaris, aut perforce:' quod etiam librarii interpolant. Remedio Amoris, 'Quid, quod, ut abfueris, avidus sitiensque redibis?' quomodo et illic meliores libri. Pont. lib. i. El. 9. 'Nec tu credideris urbanæ commodæ vitæ Quærere Nasonem.' Seneca Thyeste, 'Nec quod nefandas hause-

ris angit dapes, Quod non pararis:' ita veterrimus codex; vulgati *tangit*. Trist. iv. El. ult. 'Quem legis, ut noris, accipe posteritas.' Art. i. 'Ut puto non poteris ipsa referre vicem.' Fast. i. 'Hanc simul ut noris officiumque meum.' Lib. ii. 'Qua positus fueris in statione mane.' Et 'Hæc ubi præstiteris, ut tandem littora tangas.' Epistola Ariadnes, cum optimis codicibus, 'Cum steteris urbis celsus in arce tuæ.' Amorum lib. i. El. 4. 'Quæ tu reddideris, ego primus pocula sumam: Et qua tu biberis, hac ego parte bibam.' Eleg. 8. 'Cum multa abstuleris, at non tamen omnia donet:' et ibidem, 'Hæc ubi præstiteris, usu mihi cognita longo.' Similiter in *tentaris, dederitis, præstiteritis, abfueritis, steteritis, reddideritis, abstuleritis*, tertiam aut quartam syllabam interdum producebant. Noster Met. lib. vi. 'vitam dederitis in undis.' Ponticorum lib. iv. El. 5. 'Consulis ut limen contigeritis, erit.' Ibid. 'Cum maris Ionli transieritis aquas.' Sic *oderimus*, et *erimus*, tertia et secunda producta apud Paulinum carmine Sapphico ad Nicetam, 'Et quia spes jam rapitur tenendi, Urget adfectus, placitis favere, Jam vias illas licet oderimus, Quæ rapiunt te.' Et postea eodem carmine, 'Quaque contendes, comites erimus Ætheris arce:' ita utroque loco veterrimus codex Vossianus Longobardicis literis exaratus. Priori *execremur*, posteriori, *comites feremur mente sequaci* in vulgatis substituerant. Atque hæc ad hunc locum. *Possint etiam pro possent* meliores libri. *Heinsius*.

54 *Tam male*] Id est, tam cum periculo tuo.

55 *Ut*] Id est, quamvis. *Pelagò suadente etiam*] Id est, etiam mari tranquillo: quia tunc videtur suadere nobis navigationem.

57 *Nec prodest*] Id est, nocet. *Tenantibus*] Ingredientibus: Virg. 'Tentanda fuga cecit æquora Calchas.'

59 *Quia mater Amorum*] *Amoris* concinnius libri quatuor. *Heinsius*.

60 *Edita*] Scilicet, genita. *Cythereas aqua*] Hoc secundum fabulam dixit, quam Servius in *Æneid.* v. refert. Inde et Virg. lib. supradicto: 'Fas omne est, Cytherea, tuis te fidere regnis, Unde genus ducis.' *Hub*.

61 *Perdita ne perdam timeo*] *Idēos* a voluntate. Nollem, inquit, etsi *Æneas* me fugit, ut mea causa periret. *Ant*.

63 *Vite, precor*] Conciliat sibi *Æneam*, optans ei vitam. Sic] Scilicet vivendo. *Quam funere*] Quam morte: id est, melius est, quod caream te vivo, quam mortuo.

64 *Causa ferere*] *Ferare* Junianus et Douzæ codex; ut sit optantis. Mox pro *rapido*, *Argentiniensis* et unus *Patavinus* *trepido*, ut ad omen referatur. *Heinsius*. *Ferare*] Id est, dicare; potius scil. quam ego dicar esse causa tuæ mortis.

65 *Finge*] Artificiose ei commemorat recordationem conscientie in imaginis periculis. *Finge*] Animo tuo cogita.

66 *Deprendi*] Usus est verbo nautico: nam navigantes deprehendi dicuntur. *Deprendi*] Occupari, opprimi, præverti: sic Virgil. 'Argolicove mari deprensus.'

67 *Protinus occurrunt*] *Occurrent* scripti omnes. *Heinsius*. *Occurrent*] Venient in mentem.

68 *Et Phrygia Dido*] *Dido* coacta mori fraude *Phrygia*, id est, fraude tua; nam *Æneas* *Phrygius* est. *Hub*. *Et Phrygia Dido fraude coacta mori*] Fabulosum et plane falsum est *Didonem* ab *Ænea* adamatam fuisse, cum certum atque exploratum sit *Æneam* ante urbis Romæ primordium anno 400. eoque amplius in *Italiam* venisse. *Carthago* autem ante Romam annis 72. vel, ut aliis placet, 97. condita est. Unde probabiliter colligitur *Didonem* ab *Ænea* nec amari, nec videri po-

tuasse. *Ciof*. *Coacta mori*] *Hinc* *Buchan*. *Epigr.* lib. II. 'Casta, decens, generosa animi, Phœnissa peregi Fœmina, magnanhnis vix imitanda viris. At, tu, sacratam, Maro, labe adspargere famam Conaris, famæ non sine labe tuæ.'

70 *Sanguinolenta*] Utpote quæ tui causa se interfecit.

71 *Quicquid id est, totum merui*] *Puteaneus* *Quid tanti est? tutum*: et emendatum postea, *totum*; quomodo et septem alii. *Jureti* *Excerpta*; *Quid tamen est totum*. Latet mendum. *Dicas* etiam pro *dices* *Puteaneus*, et quatuor alii, quod sequens verans requirit; et *cadent* *Hafniensis*; *cadunt* duo alii. *Heinsius*. *Totum meum*] Id est, jure patior.

73 *Da breve*] Præscribit modum petitionis suæ. Dicit enim, se non petere ut *Æneas* perpetuo maneat, sed tantum differat, donec ira ipsius *Æneæ* et pelagi aliquantulum fuerit remissa. *Breve spatium*] *Æneid.* IV. 'Quo ruit? extremum hoc miseræ det munus amanti: Exspectet facilemque fugam, ventosque ferentes. Tempus inane peto; requiem, spatiumque furori.'

74 *Grande moræ*] Sensus est, Hæc mora erit utilis, quia postea habebis navigationem tutam. *Via*] Navigatio.

75 *Nec mihi tu parcas*] *Tu curæ* *Puteaneus* et alii nonnulli ex potioribus. Codices *Andræ Schotti* in *Observationibus* *Nec mihi parcat*; non invenuste: quomodo et tres ex nostris. *Heins*.

76 *Titulum*] Nomen et famam.

77 *Quid merere*] Scilicet, ut submersionis periculo a te objiciantur. *Dii Penates*] Quos tecum, ut dicis, portas.

78 *Ignibus*] Incendiis *Trojanis*.

81 *Nec incipit a nobis*] Quia jam est assueta fallere alios.

83 *Si quæras*] Probat quod alias deceperit. *Mater*] *Creusa*.

85 *Hæc mihi narrabas*] *Narraras* meliores. *Hoc* etiam: quod non placet; ut nec *nocere* pro *nocere*. *Sequenti* verum, Puteaneus, pro *illa*, habet *Ure*. *Ure: minor culpa parva futura mea est*: ut Creusam igne absumentam illi oblique exprobrat. Mezeriacus in Gallico ad has Epistolas commentario Puteaneum codicem minus diligenter visus est consuluisse. Septem libri *Inde minor*; duo, *Unde*; unus *Atque*; alius *Ipsa*. Videtur aliud quid latere. *Heinsius*. *Hæc*] Scil. Creusam esse relictam. *At me nocere*] Alii *nocere*: alii *movere* legendum putant, quasi dicat, Narrabas mihi, Creusam a te relictam: sed ego non solum fui tibi uxor, sicut ipsa, sed ego tibi præstiti beneficia, unde maiorem pœnam es daturus, quod me deceiveris et dereliqueris, quam quod illam reliqueris. *Merentem*] Id est, præstantem tibi beneficia.

86 *Ille parva*] Quam tu dabis, et patieris propter Creusam relictam.

87 *Quin te tua numina damnent*] *Munera* multi ex scriptis. Puteaneus, *Quin te te munera damnant*; quod non assequor. De Diis certe Æneæ comitibus jam supra egerat. *Heins.*

89 *Tuta statione*] Portum Carthaginensem intelligit. *Ant.*

91 *His officiis*] Scilicet quod te honoratio excepi, et regna dedi.

92 *Fama*] Quæ jam sparsa et vulgata est, me tecum concubuisse.

93 *Ille dies*] Commemorat tempus, quo primum se cum Ænea commisit. *Nocuit*] Virgil. 'Ille dies primum leti, primusque malorum Causa fuit.' *Declive*] Id est, in speluncam.

94 *Cæruleus*] Obscurus. *Cæruleus*] Æn. iii. 'Mili cæruleus supra caput adstitit imber:' quem nigrantem dicit, Lib. iv. 'His ego nigrantem commista grandine nimbum Desuper infundam.' Sic et 'cæuleæ naves:' quæ Homero 'nigræ' dicuntur.

95 *Audieram voces*] *Vocem* meliores.

Heins. *Audieram voces*] Id est, clamorem. *Nymphas ululasse putavi*] Virgil. 'Summoque ulularunt vertices Nymphæ.'

96 *Eumenides*] Quasi dicat, Non fuerunt Nymphæ, sed Furie, quæ signa dederunt. *Fatis meis*] Id est, infelicitati.

97 *Exige*] Non ad Sichæum, ut quidam male existimant, sed ad pudorem a se violatum, sermonem convertit. *Pudor*] Virgil. 'Ante, pudor, quam te violem, aut tua iura resolvam.' *Violate Sichæo*] *Sichæo* veteres omnes: quod notandum. *Heins.*

98 *Ad quem, me miseram*] *Ad quas* scripti, ut de pœnis agat; bene. *Heins.*

99 *Est mihi*] Dicit Dido se vocatam fuisse noctu a simulacro mariti, quod in domo colebat summa veneratione. *Sichæus*] Virgil. iv. 'Præterea fuit in tectis de marmore templum Conjugis antiqui, miro quod honore colebat, Velleribus niveis et festa fronde revinctum.'

100 *Opposita frondes*] *Apposita* quatuor libri; et placet. Sic 'apposita humus' superiori Epistola 26. ex membranis. Art. Am. lib. iii. ex iisdem, 'Surgit et apposita agitato corpore frondes Movit.' Noster Fast. iii. 'Nymphas Hanc frondem cunis apposuisse ferunt:' ita scripti. Fast. iv. 'Sensit et apposita textit sua corpora myrto;' quomodo meliores lib. Trist. iii. El. 1. 'Cur tamen apposita velatur janua lauro:' quod et ibi codices emendatioris agnoscunt. Sic *apposita foliorum* quoque legendum puto apud Ausonium Perioch. Odys. vi. Fast. vi. 'crescebat imagine luctus: Donec eam appositis occultare togis.' Sic scribendum opinor, non *positis*. Epistola Cnones, 'Non sic appositis vincitur vitibus ulmus.' Plura Epistola Deianiræ, vs. 60. et Amor. iii. El. 6. *Heins.* *Vellera*] Lanæ. *Tegunt*] Ornant.

101 *Hinc*] Ex illa sede. *Nota ora*]

Id est, notis verbis. Virg. 'Hinc exaudiri voces, et verba vocantis Visa viri, &c.'

102 *Elisa*] Hoc enim fuit prius nomen Didonis: nam postquam Carthaginem condidit, Dido appellata est: quod nomen lingua Punica significat viraginem.

103 *Nulla mora*] Dicit se paratam mori, ut sit cum Sichæo: quod etiam libentius et celerius faceret, nisi pudicitiam amisisset. *Hub*.

104 *Admissi*] Impudicitiae criminis. *Ant*.

105 *Da veniam*] Ad Sichæum loquitur. *Idoneus*] Cui credendum quisque putaret.

107 *Divæ patris*] Enumerat ea quæ fecerunt fidem. *Divæ*] Non mortalis. *Pia sarcina*] Pium onus: id est, pater, quem humeris suis se gestasse dicebat.

108 *Spem*] Neque videbatur, qui talia fecisset, posse quenquam decipere.

109 *Si fuit errandum*] Quasi dicat, Si ob ullam rem debui non servare quod Sichæo promiseram, in hoc erravi. *Honestas*] Probabiles.

110 *Adde fidem*] Quam dedit mihi; id est, adde, quod mihi juravit. *Adde fidem*] Si datam fidem servet. *Nulla parte pigendus erit*] *Pigendus amor*, quatuor scripti: vide notas Epistola v. 44. *Heinsius*.

111 *Durat*] Dicit se esse infelicem usque ad ultimum vitæ spiritum, et enumerat seriem suarum infelicitatum. *Novissima*] Ultima: id est, usque ad mortem.

112 *Fati tenor*] Ordo, et continuatio. 'Illuxisse dies, aliamve habuisse tenorem Crediderim.' Virgil. II. Georgic. Et Ovid. 'Inceptum peragit fortuna tenorem.'

113 *Occidit internas conjux mactatus ad aras*] In terras Puteaneus cum aliis plerisque: quinque libri *ad terras*: quatuor in terris: duo in terra: *externas* totidem. Mycillus *Herculeus*

Delph. et Var. Clus.

reponit. Forte rescribendam *Hercæas ad aras*. Ara enim in interiori parte ædium dedicabatur Jovi Hercæo. Talis illa, ad quam a Neoptolemo interfectus est Priamns. Noster in Ibide de Priamo, 'Cui nihil Hercæi profuit ara Jovis:' atque ita passim, cum extrema Priami describunt auctores. Hesychius, Ἡρκιον κόκλος αἰλῆς, οἰκία, τεῖχιδιον, στεφανὴ δάματος. Idem, Ἐρκίου διδς, τοῦ ἀσφαλίου ἢ τοῦ κατὰ τὴν οἰκίαν. ἔστι δὲ ἑρκείος ἑδς παρὰ Ἀθηναίους. Vide et Harpocratonem in eadem voce, et Suidam et Etymologici auctorem, et Eustathium in Iliada atque Odysseam. Unde liquet Latine sine diphthongo id nomen scribendum. Lucanus lib. ix. de Cæsare Troadem transeunte, 'Hercæas, monstrator ait, non respicias aras!' ubi pari modo quo Ovidius, 'Hercæas aras' dixit pro aris Hercæi Jovis Festus: 'Hercens Jupiter intra consep-tum domus cujusque colebatur, quem et Deum penetralem appellabant.' Servius in Æn. II. 'Singula domus sacra sunt Diis, ut culina Diis Penatibus; maceries, quæ ambit domum, Hercæo Jovi.' *Heinsius*. *Occidit*] Incipit enumerare infortunia, inter quæ primum ponit mortem mariti sui Sichæi, quem miro amore dilexit. *Occidit*] Perit. *Mactatus*] Tanquam victima interfectus. *Internas ad aras*] Id est, ante Deos penates. Virg. vide Æn. IV.

114 *Frater*] Scilicet meus, quod magis est dolendum. *Præmia*] Nomen et titulum.

115 *Exul agor*] Narratio est reliquarum infelicitatum. Expellor a patria. Nam crudelitas fratris cōegit eam fugere, suadente Sichæi imagine, quæ Didoni noctu apparuit, et omne facinus Pygmalionis enarravit.

116 *Et feror*] Amplificatio infelicitatis: dicit enim se non habuisse locum certum, quo iret, neque etiam tuto navigasse. *Hoste sequente*] Id est, fratre Pygmalione. In duras

Ovid.

8 X

hoste sequente vias] *In dubias vias*, Basileensis: sic sæpe alibi, ut et *fallaces vias*, quoties de mari agitur. *Heinsius*.

117 *Applicor ignotis*] Puto Ovidium scripsisse, *Applicor his oris*: ut apud Virgilium, 'Quæ vis immanibus applicat oris?' *Heinsius*. *Elapsa*] Clam et cum difficultate erepta.

118 *Emo*] Sic legendum est in præsentī tempore, sicut et supradicta verba: quod etiam ratio carminis exigit. *Hub*.

120 *Invidiosa*] Quæ sua magnitudine vicinis moveret invidiam.

121 *Bella tument*] Hyarbas, quoniam contemnebatur ejus conjugium, bellum Carthaginensibus minabatur: ut author est Trogus. *Virg.* 'Quid bella Tyro surgentia dicam?' *Ant*.

123 *Qui in me coire quærentes*] Alii codices *me cupiere vel petiere*: sed vera lectio est vulgata, si *in* tollas ex auctoritate optimorum exemplarium. Refer autem *me* ad *querentes* non ad *coire*. *Coire* pro convenire. *Met.* viii. 'Lecta manus juvenum coire cupidine laudis: ut et illic scribendum. lib. xiv. 'Coëunt, et saxa trabesque Conjiciunt,' *Virgil. Æneid.* vii. 'Undique collecti coëunt, Martemque fatigant,' *Fast.* iv. 'Mille manus coëunt,' *Heinsius*. *Coire quærentes*] Conspirarunt in me non sine querela, quoniam tua causa contempti sunt.

124 *Nescio quem*] Cum *Æneam* significet, ignorantiam fingit, ut deteriora melioribus præposuisse videatur. *Ant*.

125 *Quid dubitas*] Pietatem in *Ænea* deprimit: cum præsentibus periculis non modo bene meritam non eripiat, sed in illa conjiciat. *Ant*. *Gætulo*] qui imperat *Gætuliæ*, quæ est pars *Africæ*.

126 *Præbuerim*] Pro præbebo. *Sceleti tue*] Ecce hoc verbo magis prohibet, quod videtur concedere. *Hubert*. *Brachia nostra*] Translatio est ab iis, qui duello superati, vincienda præbent membra.

127 *Est etiam frater*] *Pygmalion*, inquit, paratus est ad exitium meum. *Ant*. *Cujus manus impia poscit*] *Possit* constanter libri veteres, quos sequor. *Heinsius*.

128 *Sparsa*] *Prædata*. *Viri*] *Mari*ti mei *Sichæi*, quem interfecit.

129 *Profanas*] Quia ab impiorum manibus Dei tangi indignantur.

131 *Si tu*] Sensus est, Dei nollent se esse liberatos ab incendio Trojano. *Si tu*] Scilicet sceleratus et impius. *Igne*] Quia mallent se esse combustos, quam habere talem cultorem.

135 *Miserabilis*] Qui nulla culpa sua morietur.

136 *Et nondum nati funeris*] Scribe *nato*; ut ambiguitas vitetur. *Heinsius*.

137 *Frater Iuli*] Qui erit ex te genitus, sicut *Iulus*. *Cum parente sua*] Id est, mecum, quæ sum mater ejus.

138 *Pena una*] Id est, una mors. *Connexos*] Conjunctos, matrem scilicet et filium.

139 *Sed jubet*] Objectio, quam posset facere *Æneas*. *Deus*] *Mercurius*. Vel certe *Apollinem* intelligit, cujus jussu petebat *Italiam*: ut ipse apud *Virg.* lib. iv. 'Sed nunc *Italiam* magnam *Grinæus* *Apollo*, *Italiam* *Lyceæ* jussere capessere sortes.'

141 *Hoc duce*] *Nempe* Deo. *Ironiam* perficit. Si is esset *Deus*, inquit, quem sequeris, non septem annis per summas procellas vexatus *Italiam* quæreres. *Ant*.

143 *Tanto labore*] Quanto petis arva aliena.

145 *Non patrum Simoënta petis, sed Tibridis undas*] *Argentincnsis* liber *bibis*: quomodo et *Grouvianus* pro diversa lectione. Scribe *bibes*. *Epistola* *Med*. 'Grajaque *Phasiacum* turba *bibistis* aquam.' *Art.* *Amand*. 'Sed neque *Caucasea* doceo de rupe puellas, Quæque bibant undas, *Myse* *Caice*, tuas.' *Virgilius*, 'Aut *Ararin* *Parthus* bibet; aut *Germania* *Tigrim*.' Et alibi, 'Qui *Tiberim* *Fabariumque* bibunt.' *Claudianus*, 'Patri-

amque bibens Meotin Alanus.' Exemplum propemodum infinita ex Græcis Latinisque poetis possent proferri, si liberet in re protrita morari. Hoc primum. Deinde optimus Puteaneus *Tybridas undas*; egregie: sic 'Cephisidas undas' noster dixit libro primo Met. et Lucanus lib. III. *Mæotidas undas*, ex veteri codice, 'Quaque fretum torrens Mæotidas egerit undas:' et 'Garamantidas undas' l. IX. idem. Heins.

146 *Ut* Id est, quamvis. *Quo cupis* Scilicet, ad Italiam. *Hospes* Novus, et advena.

147 *Utque latet, refugitque tuas* *Vitatque tuas* Puteaneus et alii quidam: sic Virgilio, 'Italiam sequimur fugientem.' *Abstrusa* etiam meliores. Alii aliter, eodem tamen omnes sensu hunc versum libri exhibent. Heinsius.

148 *Seni* Vix senex in Italiam venies. Ant.

149 *Hos populos potius in dotem ambage remota* Potius populos cum quibusdam lege, ut versui consulatur. *Ambage remissa* deinde meliores. Et *Pygmalionos* sequenti versu Puteaneus: sic 'inceptum opus remittere,' et 'remittere incepta fida,' Noster alibi; de quo diximus ad lib. II. Art. Am. vs. 79. Sic Fast. II. 'sed verum ambage remota Abdidit, et dubio terruit ore virum:' ubi vetus liber *remissa* similiter. Pro *adrectas opes* libri multi *adductas*; prima editio *aductas*. Scribo *arectas opes*. Heins. *Hos* Meos. *Remissa* Omissa. *Ambage* Circuitu.

150 *Pygmalionis opes* Quas Pygmalion cupiebat, et sperabat.

151 *Ilium in Tyriam* Sic Virgil. I. 'Ilium in Italiam portans.' *In Tyriam urbem* Id est, in Carthaginem, quam Tyriam a conditoribus appellavit. *Ilium* Id est, res Ilienses, et esto hujus loci rex.

152 *Inque loco regis sceptrum sacrala tene* In Puteaneo totus hic versus erat erasus, sed sic ut liqueret scrip-

tum fuisse *sceptraque sacra*; quod et in aliis plurimis extat. Reliqua a me legi non potuerunt. At Salmasius monet a manu prima fuisse *Nomine coregis*. Unde is faciebat *Nomine cum regis*. Forte *Nomine et hanc regis*. Leidensis *hancque loco*. Barberin. et Voss. *Inque locum*. Heinsius. *Sacra* Venerabilia: quia omnes reges erant sacri.

155 *Quem superet* Quod superest Puteaneus et alii ex melioribus. Forte *Quos superet hostes*. Heinsius. *Nequid desit* Id est, ut omnia habeas, scilicet, regnum, et etiam opportunitatem victoriarum et triumphorum.

156 *Hic pacis* Id est, et paci et bello convenit. *Hic locus* Noster.

157 *Tu modo per patrem* Imo matrem cum novem scriptis. De patre mox aget. Erfurtanus per *Venerem*. Heinsius. *Fraterna tela* Cupidinis, quem Æneæ fratrem diximus.

160 *Damni sit modus ille tui* *Damnis tuis* Erfurtanus et alter Lovaniensis; rectius. Heinsius. *Damni tui* Id est, ultra illud bellum nullum unquam patiaris damnum.

161 *Suos annos* Natura vel fato sibi deditos.

162 *Molliter* Talia enim mortuis precari solebant. *Cubent* Id est, quiescant.

163 *Domui* Scilicet meæ. *Habendam* Possidendam.

165 *Non ego sum Phthia* *Phthias* Puteaneus cum emendatioribus novem aut decem aliis; vere: fœmina Phthias et Phthiotis. Euripides Andromacha choro primo, nam apud alios vix occurrit: *Φθίας ἔμως ἔμολον ποτὶ σὰν Ἀσκήριδα Γέναν*. Ad te Phthias ego quamvis *Asiatida ceni*. Heinsius. *Non ego* Dicit se non fuisse hostem Trojani nominis, nec natam in locis hostilibus. *Phthia* Urbe Thessaliæ, unde Achilles dicitur. Virg. Æn. I. 'Cum domus Assaraci Phthiam clarasque Mycenæ Servitio premet.'

166 *Nec steterunt in te* *Steterunt*

Puteaneus et Leidensis; recte. Virgil. 'Obstupui, steteruntque comæ.' Sic *Quæsierunt* Epistola (Enones ex veteri libro; et *Vagierunt* in Fastis: sic apud Statium Theb. III. 302. *Exciderunt*. Theb. v. 274. *Abciderunt* XII. 167. *Horruerunt*. Epist. Medæ ex veteri libro, 'Nostin? an exciderunt mecum loca?' Epistola Hypermnestræ 72. *Expulerunt*: Ep. Acontii. 242. et Art. Am. III. 406. *fuert*; et 188. *Exciderunt*: *Mollierunt* Amor. II. El. 1. *Terruerunt* Lib. III. El. 5. *Profuerunt* Remed. 263. *Præbuerunt* Ep. II. 142. *Contigerunt* Fast. I. 592. *Vagierunt* Fast. II. 505. *Horruerunt* Fast. II. 502. *Annuerunt* Fast. II. 497. *Audierunt* Fast. III. 65. *Finierunt* Fast. III. 231. *Polluerunt* Fast. III. quæ loca in vulgatis libris sunt depravata. Plura alibi dicemus. *Heinsius*.

167 *Si pudet uxoris*] Id est, Si pudet te habere me nomine uxoria. *Hospita dicar.*] 'Cui me moribundam deseris, hospes? Hoc solum nomen quoniam de conjugate restat: Non jam conjugium antiquum, quod prodidit, oro.'

168 *Quidlibet esse sciret*] *Quodlibet* Puteaneus et alii meliores. Propertius tamen, 'Si cuivis nuptæ quidlibet esse licet:' sed et ibi forte scribendum *quod libet*. Heinsius.

169 *Nota mihi*] Arguit a natura maris Libyci, non esse nunc navigandum, sed differendum. *Afrum frangentia littus*] Alii *tangentia*. Puto scribendum *plangentia*. Epistola Herus, 'Me miseram! quanto planguntur littora fluctu?' ubi etiam *franguntur* in veteri libro male. Fluctus enim a littore frangi potius poetis dicuntur, quam littus a fluctibus: quomodo 'fluctifragum littus' Lucretio: 'fluctus plangentes saxa' apud eundem libro II. *Heinsius*.

173 *Manda*] Committe, et da hoc negotium.

174 *Nec te, si cupias, ipsa manere si-*

nam] *Si cupies ipse*, meliores. *Heins.*

175 *Laniata*] Ventis quassata.

177 *Debebimus ultra*] *Ultra* Puteaneus et Argentinensis: hoc est, si quid tibi debebimus, quod vincat mea beneficia. *Heins.*

179 *Dum freta mitescent, et amor dum temperat usum*. *Fortiter ediscam tristitia posse pati*] *Edisco* meliores omnes; hoc primum. Puteaneus deinceps priore versu *dum temperet usum*: sed sic ut in voce *usum* prisca scriptura prorsus sit erasa. Unde Salmasius teste Mezeriaco, *Dum freta mitescent et amor*: *dum tempore et usu Fortiter edisco tristitia posse pati*. Cui emendationi nos subscribimus: nam et ex nostris nonnulli *temperet usum vel usus*. Idem. *Mitescent*] *Fiunt* tranquilla. *Ant.* *Et amor*] Id est, dum assuetudine amor fit tolerabilis.

180 *Edisco*] *Consuesco*. *Tempore et usu edisco*] Virgil. IV. 'Dum mea me victam doceat fortuna dolere.' *Tristitia*] Tui discessus dolores. *Hub.*

182 *Diu*] Quia cito moriar, et tua crudelitas non poterit nocere mihi mortuæ.

184 *Troicus ensis*] Quem mihi reliquisti. *Troicus ensis*] 'Non hos questum munus in usus.' Virgil. IV.

188 *Instruis*] *Ornas*. *Hub.* *Impensa brevi*] Unius ensis munere. *Ant.*

189 *Nec mea nunc primum*] *Primo telo* codex alter Regius, et Erfurtanus. placet. *Heins.* *Nunc primum*] Quia etiam antea percussa sum.

190 *Ille locus*] Id est, pectus meum. Virgil. 'Vulnus alit venis.' *Hub.*

191 *Anna soror*] Ad absentem sororem est apostropha, quam, cum se vellet trucidare, sub commento res magicas deferendi a se dimiserat. *Male*] In meum exitium. *Ant.* *Conscia culpæ*] Nam, ut est apud Virg. ei amorem suum detexit: culpam dicit, propter fidem non servatam priori marito. *Culpæ*] 'Non licuit thalami expertem sine crimine vitam Degere more feræ?' *Æn.* IV.

192 *Ultima dona*] Exequias, quæ et justa dicuntur. *Hubertus*. *Ultima dona*] τὰ νόμιμα Eurip. Helen. 'Quisquis honos tumuli, quidquid solamen humandi est.' *Æn.* x. 'Qui solus honos Acheronte sub imo est.' *Æn.* xi. Τὸ γέρας θανάτων. Hom.

193 *Nec inscribar Eliæ Sichi*] Scil. uxor: nam in mulierum epitaphiis scribebantur nomina maritorum suorum.

194 *Carmen*] 'Tumulo superaddite carmen.' Virgil. *Eclog.* v. ubi, Serv. 'Duos versus carmen vocavit:' imo etiam unum versum *Æn.* iii. Sic Eurip. *Troad.* v. 1190. Epigramma vocat. Τὸν παῖδα τὸνδ' ἔκτευναν Ἀργεῖοι

ποτὲ, Δελσῶντες; ἀλσὶν τοῦτο γράμμα γ' ἔλλαδι.

195 *Causam*] Quia decepit. *Et ensem*] Quia reliquit ensem quo se interfecit. *Hub.* *Causam mortis*] Enniam commentum est: nam Dido non *Æneæ* causa se peremit, sed cum a suis cogeretur Hyarbæ nuptias inire, tres menses ad perficiendam rem petit. Constituto tempore, instructa pyra in eminentiori urbis parte, convocatoque populo, cum dixisset se ad virum ire, seipsa trucidavit: ut Trogius auctor est.

196 *Sua concidit usa manu*] Interfecit se; aut, tulit sibi ipsa manus.

EPIST. VIII. HERMIONE ORESTÆ.

Primum hoc distichon ab omnibus, quos vidi, libris manu descriptis abest, nisi quod in uno meo margini est adjectus, et quidem manu recentiori. Videtur autem ejusdem notæ esse, cum iis versibus, quos initio Epistolæ *Æones* et *Didus* extare in nonnullis libris monuimus. *Heinsius*.

1 *Alloquor Hermione nuper fratremque virumque, Nunc fratrem; nomen conjugis alter habet*] Etiam hos versus velut nothos rejiciunt, et omittunt: quod equidem miror, cum et propositionem epistolæ cum sequentibus contineant, et iisdem omissis epistola ipsa plane ἀκέφαλος relinquatur. Quare nos quidem Aldi auctoritatem sequuti, apud quem idem epistolæ hujus principium est, integros ac suo loco immotos relinquimus. *Mic.*

3 *Pyrrhus Achilleides*] *Achillides* bene Puteaneus: sic Atrides, *Ægides*, *Pelides*, *Belides*, *Phenides*, *Theides*, *Driantides*, *Promethides*, *Ænides*, *Amphiarades*, et similia apud

nostrum. *Heinsius*. *Animosus*] Animi vehementis, et elati spiritus. *Ant.* *Achilleides*] Filius Achillis.

3 *Imagine patriæ*] Virgil. 'Instat vi patria Pyrrhus.'

5 *Renui*] Id est, recusavi.

6 *Cætera*] Præter renuere. *Famineæ*] Et ideo imbecilles. *Hub.*

7 *Æacide*] *Æacus* Jovis et *Æginæ* Asopi filius, ex Endeide Chironis tres filios habuit, *Pelem*, *Telamonem*, et *Phocum*. Ex *Peleo* et *Thetide* natus *Achilles*, qui *Pyrrhum* ex *Deidamia* *Lycomedis*, ut diximus, genuit. *Non sum sine vindice*] Habeo qui possit me ex hac contumelia liberare. *Vindex* est, qui servili conditione homines in libertatem vindicat. *Ant.*

8 *Sub domino suo*] Non sub te, quia alterius jam sum dicata connubio.

9 *Clamantem nomen Orestis*] *Puteaneus* *Orestes*. *Legè Orestæ*. In *Ibide* ex scriptis, 'Utque *Agamemnonio* vulnus dedit anguis *Orestæ*.' *Orestes*, *Orestæ*: *Thyestes*, *Thyestæ*:

Geriones, Gerionæ : Pylades, Pyladæ. Trist. lib. i. El. 8. ex membranis. 'De comite Argolici postquam cognovit Orestæ.' Et Amorum lib. ii. El. 6. ut optimæ membranæ, 'Quod fuit Argolico juvenis Phocæus Orestæ.' Apud Martialem duo veterrimi codices lib. vi. 'Nec melior rhombus, turduve dabatur Orestæ.' Sic et *Thyestæ* apud eundem alibi non uno loco. Idem lib. ix. Ep. 2. 'Quid quod nil unquam Pylades donavit Orestæ : ' ita sensus jubet esse legendum. Neque aliter vestigia veterrimi codicis Puteanei; in quo *Pila donabitur esse*; vulgati *Pyladi donavit Orestæ*. Pont. lib. ii. El. 3. cum optimo codice, 'Adfuit insano juvenis Phocæus Orestæ.' Hinc et *Orestæ* non semel in quinto casu apud nostrum. At Patavinus liber habet *nomen Orestis*. Quomodo Priscianus, *Bootes*, *Bootæ*, et *Booti* ex Ciceronis Arateis notat, ut Ulysses, Ulyssi, et similia. Noster in Ibin, 'sit quod Pelopea Thyestæ;' ita enim libri veteres; postea, 'referas exempla Thyestæ;' et 'olla Thyestæ' apud Persium. Hinc *Thyestæ* in vocativo, ut apud Cicero-nem Tusculanis, et Senecam in *Thyeste sæpe*. Sic idem Cicero *Philoctetæ* quoque liisdem libris in vocativo: hinc 'Philoctetæ fama' nostro Pont. iii. El. 1. et 'Philoctetæ crura' Propertio, et 'Philoctetæ murus' Virgilio. Sic et *Polydectæ* noster ex auctoritate veterum codicum quinto casu Met. v. 'O parvæ rector Polydectæ Seriphi.' Geriones, Gerionæ. Virgil. lib. viii. 'Tergemini nece Gerionæ:' et apud Senecam Agamemnone, 'Hesperium pecus Gerionæ : ' ut illis locis legunt optimi Medicei codices. Priscianus Periegesi, etiam ex veteri codice, 'post fata perempti Gerionæ.' *Heinsius.*

10 *Inornatiss]* Solutis et laceratis.

13 *Parcius]* Modestius et mitius. *Victrix]* Quæ jure victoriæ poterat esse sævior. *Hub.*

14 *Cum Danaus]* Id est, cum Troja igne Græco consumeretur.

15 *Cura]* Amor.

16 *Injices manus]* Verbum est juris. dicitur enim *injicere manus*, qui nulla judicis auctoritate expectata, rem aibi debitam vindicat. *In tua jura]* Id est, in me vendicandam, quæ sum tua.

19 *Socer]* Menelaus, pater meus, socer tuus. *Nuptæ]* Helenæ, matris meæ, uxoris ejus. *Ademptæ]* Raptæ a Paride.

20 *Cui pia]* Hunc et sequentem versum codices plerique non agnoscunt, sed male. Pro *cacua aula* tres libri *vidua*. Heinsius.

22 *Fore]* Scilicet si fuisset lentus, et non curasset repetere eam armis.

23 *Non tu mille rates sinuosaque vela parabis]* Nec tu meliores. Deinde *pararis* Puteaneus et Barberinianus: bene. *Heinsius.*

24 *Nec numerum Danaï militis]* Numeros Puteaneus, Gottorphanus, et Ambrosianus: sic 'numeri militares' passim; 'Gallicani numeri,' et 'numeri Italici' ac 'Illyrici' Ammiano. Tertullianus Apologetico: 'Si hostes agere vellemus, deesset nobis vis numerorum et copiarum?' Cassiodorus Hist. Tripart. lib. i. 'Romanorum cohortes nunc numeri vocantur.' Numeri Græcis *σώματα*. Theophylactus in Acta Apostolorum *σώματα ἑσταιν ὁ καλούμεν νῦν Νομῆρον*. Sequenti versu *τὸ ἐστ* meliores non agnoscunt. *Id.*

25 *Sic]* Scil. cum classibus et numero militum, si opus esset.

27 *Quid? quod]* Quod si jure conjugii nollet Orestes ipsam repetere, dicit, eum tamen id facere debere jure consanguinitatis: erant enim Orestes et Hermione nati ex duobus fratribus. *Atreus]* Pater dicitur fuisse Agamemnonis patris Orestis, et Menelai patris Hermiones. *Pelopius]* Filius Pelopis, Pelops autem filius Tantali genuit Atreum et Thyesten, Atreus Agamemnona et Menelaum.

Thyestes vero ex Pelope filia genuit Ægysthum, qui postea adulter fuit Clytemnestræ.

28 *Frater*] Id est, patruelis : nam in hoc significatu sæpe ponitur et frater et soror. *Frater*] Sic Ajax Metam. XIII. 31. 'Frater erat, fraterna peto.' et deinde 41. 'Nos in-honorati, et donis patruelibus orbi.'

30 *Instant officio tuo*] Id est, urgente ita facere bina nomina, scil. et mariti et patruelis, sive fratris.

31 *Tyndareus*] Avus meus mater-nus : nam pater fuit Helenæ.

32 *Arbitrium*] Potestatem. *Neptis*] Id est, mei, quæ nata sum ex ejus filia. *Hub*.

33 *Inscius acti*] Me tibi nupsisse ig-norabat Menelaus. *Ant*.

34 *Plus quoque, qui prior est ordine, possit avus*] Puteaneus τὸ qui non ex-hibet. Deinde posset habet, ut et alii nonnulli. Lego : *Plus quo, qui prior est ordine, posset avus* : et promiserit superiori versu. *Heins*.

36 *Læus*] Injuria affectus.

39 *Genero permittet amorem*] Con-cedet plerique. *Heins*. *Genero*] Tibi.

40 *Mater*] Mea, Helena. *Exemplo suo*] Quia quod propter eam fecit pater, licebit tibi propter me facere.

41 *Tu mihi*] Id est, sicut pater meus est legitimus maritus matri meæ Helenæ, ita tu mihi. *Quas egerat olim*] Id est, sicut Paris non legi-timus conjux erat matri meæ, sed raptor : ita et Pyrrhus agit eas partes, scilicet, raptoris. *Quas gesserat olim*] *Egerat* reponē ex optimo Puteaneo. *Heins*.

42 *Dardanius*] Id est, Paris.

43 *Patriis actis*] Sic Epist. III. 'Sic eat auspiciis Pyrrhus ad arma tuis.' Vide et Odys. X. vs. 505. ubi Ulyss. Pyrrhi virtutes enarrat.

44 *Quæ referas*] Id est, quæ possis memorare. *Facta parentis habes*] Ma-lim acta cum uno Vaticano. Met. XI. 'Qui fortibus actis Acta patris vin-cet.' ut ibi habent præstantiora ex-

emplaria. Sequenti versu Putea-neus, ipsumque petebat Achillem ; quod non capio quid sibi velit. *Heins*.

45 *Tantalides*] Id est, Agamemnon. *Ipsum*] Habet emphasis hoc pronomen, quasi dicat, Etiam ipsum Achillem, quo Pyrrhus superbit.

46 *Hic*] Scilicet Achilles. *Pars militiæ erat*] Id est, unus ex militibus et ducibus, qui erant sub Agamemnone. *Ille*] Agamemnon pater tuus. *Dux erat ducum*. Quia omnes duces ei parebant. *Hub*. *Dux ducum*] Βασι-λεὺς τῶν δούλων. Iliad. I. vs. 69. et Sen. Agam. vs. 39. 'Rex ille regum.' 'Ductor Agamemnon ducum.' Ὁ πα-ρελλήνων ἄναξ Eurip. Iph. in Ankl. Et Virgil. XI. de Latino 'Primus sceptris.' Et Cicer. lib. IX. ad Famil. Epist. 14. 'Quod ipsi Agamemnoni, regi regum, fuit honestum.'

48 *A Jove quintus eris*] Lege ab Jove : sic alibi semper apud Nostrum in op-timis membranis monui Fast. I. vs. 236. Superiori versu Pelopen Græco more duo codices. *Heins*. *A Jove quin-tus*] Jupiter (ut diximus) Tantalum, Tantalus Pelopem, Pelops Plisthe-nem, Plisthenes Agamemnona, Aga-memnon Orestem genuit. *Ant*.

49 *Invidiosa*] Odiosa, quia inter-fecisti matrem.

50 *Quid faceres*] Quasi dicat, Nihil aliud quam quod fecisti. *Induit illa pater*] Sic recte Puteaneus : reliquit cum vulgatis patrem. Noster lib. I. Art. Am. 'Induit arma tibi genitor patriæque tuusque.' *Heins*. *Pater*] Pietas in patrem, ad vindicandam cædem ejus armata manu : vide hac de re Odys. Δ. et Odys. A. Ἐκ γὰρ Ὀδυσῆος τῆς, ἕσπερ αὖ Ἀρτεῖδαν... ὀνόμαζεν ἡθροῦ. Vide porro Tragicos.

52 *Non lecta est*] Excusatio est, quasi dicat, Non sponte, sed coactus hoc fecisti. *Lecta*] Id est, electa a te. *Sed data*] Scilicet et scelere matris, et responso oraculi. *Operi tuo*] Id est, tuo facto, scilicet, patricidio.

53 *Ægysthus*] Adulter matris tuæ.

Hub. Hanc tamen implenti] Necessariam causam perfecisti: hoc est, patris interitum vindicasti. *Ant. Jugulo aperto*] Sic Virgil. 'Latus hausit apertum.'

54 *Cruentavit*] Cruore suo fœdavit. *Quæ pater ante tuus*] Scilicet cruentaverat: id est, iisdem tectis eum interfecisti, quo ille patrem tuum interfecerat.

55 *Æacides*] Pyrrhus, pronepos Æaci: nam Æacus ejus proavus est. *Increpat*] Scil. hoc factum tuum. *Laudemque*] Id est, ultionem cædis paternæ, quæ tibi laudi est.

57 *Rumpor*] Dolore.

58 *Usta*] Ardentia. *Inclusis ignibus*] Indignationibus, quæ tanquam ignes latentes pectus meum urunt.

59 *Quisquamne objecit Oresti*] Lege quicquamne cum tribus quatuorve Leidensis *quisquamne objectet*. *Orestæ* præterea legendum. Nisi malis *Hermione coram quisquamne objectet Orestem*; quod placet. Nam in Argentinensi codice, *si quisquam objecit Orestem*. *Coram*, ut alibi Epistola Briseidis, 'Neve meos coram scindi patiari capillos.' *Heins. Quicquamne objecit*] Pro quicquamne objiciet: id est, maledicet Oresti in præsentia mea?

60 *Nec mihi sunt vires*] Id est, nec possum ulcisci hanc injuriam.

61 *Flere licet certe. Flendo diffundimus iram*] Sic distinguunt meliores; et *sinum* sequenti versu iidem agnoscunt, nisi malis *flere libet*: cæterum in Puteaneo est, *defundimus*; et recte forsau: hoc est, effundimus, egerimus. Vide quæ noto ad Epist. xv. 13. Lib. ix. 'flendoque dolorem Defudit miseranda suum'; sic et ibi forte scribendum: 'defundere vinum,' Fast. v. 517. ubi plura. *Heins. Diffundimus*] Quia (ut volunt Physici) plus lædit ira retenta et occultata, quam si fletu effundatur.

65 *Hoc generis fatum quod nostros errat in annos*] Nam generis fato quod nostros erat Puteaneus: fato etiam alii

nonnulli: pro erat forte durat vel *aret* vel *perstat* scribendum: et pro *Nam, Num*. Epistola iv. 'Forsitan hunc generis fato reddamus amorem.' *Heins. Hoc generis fato*] Id est, Hoc est infortunium domus nostræ, quod etiam ad meam ætatem pervenit, ut ex gente nostra omnes rapiamur a viris.

66 *Tantalides omnes*] *Matres* scripti, hoc est, matronæ vel nuptæ. Sic 'Dardanides matres' Epistola Helenæ: 'Troades matres' Epistola Paridis: et 'Phylacides matres' Epistola Laodamiæ: et 'Nysiades matres' Epistola Sapphus, et Met. xiii. et 'Cebalides matres' ac 'Italides matres' in Fastis, ii. 3. Epistola Briseidos, 'Inter Achaidas longe pulcherrima matres In thalamos conjux ibit eatque tuos.' Vide notas ad sequentem epistolam 73. *Heins.*

68 *In plumis*] Id est, in forma cygni. Nam Jupiter captus amore Leda, uxoris Tyndari, conversus in cygnum, ad eam volavit: quæ, ut fabulæ tradunt: cum eum sinu excepisset, dicitur ova in ejus gremio peperisse, ex quibus nati sunt Castor et Pollux, Helena et Clytæmnestra.

69 *Qua duo*] Refert rapinam alterius. Hippodamia filia fuit CEnonmi, regis Elidis et Pise: quam cum ob egregiam pulchritudinem multi uxorem peterent, pater proposuit procis hanc legem et durissimam conditionem, ut qui eam vellet, cursus certamine cum ea contenderet: et qui victus fuisset, capite puniretur; qui vicisset, eam uxorem haberet. *Qua duo*] Describit itaque hic locum, ubi rapta est Hippodamia: videlicet in Achaia, quæ postea a Pelope, qui ibi regnavit, Peloponnesus, id est, Pelopis insula dicta est. Nam, *Isthmos*, est terra brevis inter duo maria: et sunt duo Isthmi celebres: unus in Achaia, de quo nunc loquitur: et alter in Thracia. *Freta distinet Isthmos*] *Destinat* vetustiores; quod perperam tam hic

quam Epistola Medæ illo versu: 'Quique maris gemini distinet Isthmos aquas,' Juretus ad Symmachum amplectitur. Quidam codices *detinet*, *separat* et similia; sed frustra. Statius Theb. vii. 'omne quod Isthmius umbo Distinet, et raucæ circumsonat ira Maleæ.' Avienus orbis descriptione, 'Unus utramque salis fluctus secat, et procul unum Distinet os ambas.' Lucræti lib. v. 'Et mare quod late terrarum distinet oras.' Lucanus lib. ix. 'vasti plaga fervida regni Distinet Oceanum.' Prudentius lib. ii. contra Symmachum. 'Omnibus in terris quas distinet Occidua- lis Oceanus:' sic veterrimus liber Bodleianus. Noster in *bivio distineri*, Remed. Amor. 'Et tuus in bivio distineatur amor:' ita legit optimus codex. Heins.

70 *Vecta peregrinis*] Omnium optime hunc locum explicat Parrhas. lib. iii. in Claud. de Raptu Proserp. *Ciof. Peregrinis rotis*] Id est, curru peregrino; nam, Pelops ex Phrygia venerat. Inde Ovid. Trist. ii. 'Quid nisi Tantalides agitante cupidine curus, Pisæam Phrygiis vexit eburnus equis.'

71 *Castori Amyclæo*] Dictum supra, Helenam in certamine palæstræ a Theseo raptam fuisse, quæ postea Castori et Polluci fratribus, eam bello repetentibus, reddita est. *Amyclæo*] Ex Amyclis urbe Laconicæ. *Hub.*

72 *Tyndaris urbe soror*] Puteaneus *Tanaris*: tam hic, quam sequenti versu; probe. Delectatur enim noster hisce oppositionibus, ut alibi; 'Cum Danaus Phrygias ureret ignis opes;' et 'Graiaque in Iliacis mœnibus uxor erat;' quorum finis non esset. Sic 'Tanaris terra' Ep. Paridis; et 'Tanaris ora' Ep. Helenæ; 'Tanariam maritam' Helenam quoque alibi vocat. Heins. *Mopsopia urbe*] Aphidnam Atticæ urbem intelligit, ubi servata est Helena a Theseo raptâ. Mopsopia Attica dicta est, a

Mopsopo rege: ut Strabo testatur. *Ant.*

73 *Tyndaris*] Narrat secundam rapinam Helenæ, quæ a Paride raptâ, et Trojam abducta, belli Trojani causa extitit. *Idæo hospite*] Paride Trojano, quem illa hospitio acceperat. *Trans æquora ab hospite raptâ*] Lege *trans æquor.* Heins.

74 *Vertit*] Movit.

75 *Vix equidem*] Dicit se fuisse admodum parvam, cum mater sua Helena raptâ est.

77 *Flebat atrox, flebatque soror*] *Phœbique soror* Puteaneus et Junianus. Lege *Phœbeque*. Euripides Iphigenia non longe ab initio apposite, 'Ἐγένοντο Ἀδελφὰ θεοπιδότρις παρθέναι, Φοίβη, Κλυταυμένης τ' ἐμὴ ξυνδορος, Ἐλένη τε. Phœbe ergo soror Helenæ. Veram quoque lectionem subodoratus est Mezeriacus. Heins. *Atrox*] Tyndareus. *Fratresque gemelli*] Id est, Castor et Pollux.

78 *Leda*] Mater Helenæ. *Suumque Joem*] A quo fuerat amata et compressa.

79 *Etiâ nunc scissâ capillos*] Lege *etiamnum*: ita in Metamorphosi vetustissimi libri semper scribunt. Certe Farnesianus unus hoc loco *etiam tum*. Heins.

81 *Conjux*] Scilicet, matris meæ, id est, Menelæus. *Aberat*] Iverat enim in Cretam. *Ne non*] Id est, de genere Pelopis: nam dixit supra; 'Tantalides matres apta rapina sumus.'

83 *Ultimam vitasset arcus*] Quia si viveret, culparet factum filii, quia alienam uxorem vult rapere. Apollinis autem arcus dixit, non quod revera Apollo eum sagittis interemit, sed quod in ejus templo sit interfectus. *Apollinis arcus*] 'Phœbe...Dardana qui Paridis directi tela manusque Corpus in Æacidæ,' Æneid. vi.

85 *Quondam*] Abducta Briseide ipse flevit. *Ant.*

88 *Quodce mihi miseræ*] Scripti plerique *Quod mihi ex miseræ*; et recte:

quamvis Puteano obnitente. Epistola Briseïdis, 'Hic mihi vae miseræ concutit ossa metus.' Epistola Cydippe, 'At mihi vae miseræ torrentur febribus artus.' In Ibide, 'Tot tibi vae misero venient talesque ruinæ.' Amorum lib. III. El. 6. 'Huic ego vae demens narrabam fluminum amores:' sic scribunt illic meliores libri; atque ita Comici sæpe. Calpurnius Eclog. III. 'Te sine vae misero mihi lilia nigra videntur.' *Heins.*

91 *Non tibi*] Dicit se caruisse illis jucunditatibus, quas alix habere solent in infantia, quæ et parentes delectant, et ab eis gremio tenentur. *Blauditis*] Eurip. in Med. Ὁ μαλθακὸς χρὸς, πνεῦμα δ' ἥδιστον τέκνων. Et in Supplic. ἴω, ἴω, ποῦ δὲ πόντος ἱμῶν τέκνων καὶ φίλοι προσβολαὶ προσώπων.

99 *Et tamen esse Helenen*] Te tamen scripti. Sequenti versu Leidensis et Vossianus cum Jureti Excerptis *quæ tibi nata foret.* *Heins.*

101 *Pars hæc una mihi*] Malim sors, sed obstant libri. Mox *ni pro se pugnat* Pateaneus. Et deinde *Pyrrhus habet raptam*; quod verum est: frustra vulgati *captam.* *Heins.* *Pars hæc*] Enumeratis multis infelicitatibus suis, dicit Hermione, se tantum fuisse sælicem in hoc, quod Orestem conjugem sortita sit.

104 *Et minus a nobis diruta Troja fuit*] Valde hic denao turbant libri. Puteaneus, *Et minus a nobis diruta Troja dedit*; a pro *ah*, ut Argentinensis et duo alii; quod esset, *Munus id ah nobis diruta Troja dedit.* Priscæ editiones, Excerpta Jureti et ex nostris multi, *Munus et hoc nobis diruta Troja dedit*: sex alii, *Hoc munus nobis diruta Troja dedit*: alii tres, *Et munus nobis diruta Troja fuit*: alii aliter. Lego, *Muneris hoc nobis diruta Troja fuit*; vel, *dedit*, quanquam illud malo. Sic in Fastis, 'Græcia principium moris fuit;' ubi plura. Noster Metamorph. lib. IX. 'Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe.' Cicero Ep. famil. IX. 13. 'Oro

velis per te hoc muneris cum ipsis amicis hominibus tum municipio Caleno dare.' Fast. IV. ex veteribus libris, 'Hoc argumenti flamma Paliliis habet.' Sic 'hoc juris' bis terque apud Lucanum et nostrum: vide quæ noto Amor. I. El. 1. 5. 'Nil mortali-bus ardui est,' Horatio lib. I. Od. 3. quomodo legitur in antiquissimis scriptis: infra Ep. XIV. 'parum facti sanguinis,' ex vetustis libris; et Fast. I. 46. 'idem officii,' ubi plura. *Fuit munus*; sic Remed. Amor. 'Auxilium multis succus et herba fuit,' quod non est mutandum. *Heins.*

105 *Cum tamen*] Dicit, quod licet omni tempore sit in mœreore, tamen minus angatur die, quam nocte: nam per totam noctem dicit se flere. *Altus instat*] Id est, est in summo cæli.

106 *Malo*] Id est, dolore. *Liberiore*] Mitiore, et minus urgente me.

107 *Acerba*] Pro acerbæ.

110 *Sicut ab hoste viro*] Virum quat. scripti; et placet. *Heins.* *Virum*] Pyrrhum.

112 *Scyria membra*] Contumeliose dictum est in Pyrrhum, qui in Scyro insula natus est ex furtivo concubitu. *Ant. Scyria membra*] Senec. Tro. 'Hos Scyros animos...Ex Virginis concepte furtivo stupro: Et ex Achille nate, sed nondum viro.'

113 *Ut*] Postquam sensi me tetigisse illum, quem nolebam.

115 *Nomen Orestis*] *Orestes* unus Farnes. etiam hic *Orestæ* reponendum. *Heins.*

117 *Per genus infelix juro*] Oro Puteaneus et alii multi; sed frustra. Sequenti versu *qui sua regna, non et sua, meliores*; quod sequor. *Heins.* *Generis parentem*] Id est, Jovem patrem Tantali: quia fuit frater patris mei. *Hub.*

119 *Quæ tibi debent*] Nam fortiter patris necem ultus est Orestes, et matre Clytæmnestra et Ægisto trucidatis. *Ant.*

122 *Tantalidæ*] Id est, Tui, qui et ipse es de eodem genere. Orestes, interfecto Pyrrho, tandem recepit

Hermionem, ex qua suscepit filium nomine Orestem; a quo Orestæ populi dicti sunt.

EPIST. IX. DEIANIRA HERCULI.

Huic denno Epistolæ Puteani Excerpta et vetustæ editiones cum codice Regio sequens distichon præfigunt, 'Mittor ad Alciden a conjuge conscia mentis Littera, si conjux Deianira tua est.' *Heins.*

1 *Gratulor*] *Lætor. (Æchaliæ)* Urbem Eubææ, in qua regnavit Eurytus. Hanc expugnavit Hercules, propter Iolen sibi negatam, et ejus fratres interfecit, atque (ut alii volunt) etiam patrem. *Titulis vestris*] Vestris victoriis et laudibus. *Titulis accedere nostris*] Nimis invidiose profecto mariti titulos invadit et sibi vindicat, quod Hypsipyle Medæ supra objiciebat: 'Adde quod adscribi factis procerumque tuisque Se facit, et titulo conjugis uxor obest.' Recte igitur codices nonnulli *titulis vestris*: sic infra, 'Ne videar titulis insidiata tuis:' et Ariadne, 'Non ego sum titulis surripienda tuis.'

2 *Victorem*] Id est, te. *Victæ*] Scilicet, Iolæ.

3 *Pelagiadas*] Græcas.

4 *Decolor*] Turpis. *Decolor*] Sic Æneid. viii. 'Deterior donec paulatim et decolor ætas;' ubi vide Serv. *Inficienda*] Id est, neganda.

5 *Juno*] Quæ semper conata est te opprimere. *Juno*] 'Rege sub Eurytheo, fatis Junonis iniquæ,' Æneid. viii. ubi hæc omnia habentur. 'Est vero, cur quis Junonem lædere nolit, Offensamque tremat, quæ proenim sola nocendo,' Ovid. Metam. ii. 519.

Πολυμήχανος Ἡρῇ. Theoc. Id. xxiiv. 13.

6 *Huic*] Scilicet, tibi. *Imposuisse jugum*] Id est, domuisse te. Est ordo: Fama decolor, &c. venit, Iolen imposuisse jugum huic, quem Juno et immensa series laborum nunquam fregit.

7 *Hoc velis*] Quasi dicat, Facis quod placet inimicis tuis, et gaudet quod a muliere sis subjugatus. *Hoc velis*] Æneid. ii. 'Hoc Ithacus velit, et magno mercentur Atridæ.'

8 *Labe*] Macula, turpitudine.

9 *At non ille venit*] *Velit* legendum esse cum decem libris antiquis superiora satis persuadent. *Heins.* *At non*] Increpat ipsum, quod non respondeat spei, quæ de eo fuit habenda, quia non una nocte generari potuit, ex quo debuit esse vitæ magis admirandæ. *Nox una*] Hinc ὀψιγυνος a Theocr. Idyll. xxiv. 31. dicitur; τριήμερος Lycoph. Cass. Vide Pind. Pyth. Od. 9. &c. Sed Seneca recte: in Herc. Œt. 'Falsa est de geminis fabula noctibus. Materna culpa cesset, et crimen Jovis.' Et in Herc. Fur. 'Quid violas Jovem? Mortale cælo non potest jungi genus.' Et Ovid. Metam. 'Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.'

12 *Sustulit*] Exaltavit. *Hæc*] Scilicet, Venus.

14 *Qua latam*] Per totum orbem terrarum. *Nereus*] Oceanus.

15 *Pax terra*] Terra pacata a te. *Tibi se tota aquora debent*] Scribe *tuta*

æquora: domitis scilicet monstris marinis. Hinc 'terrarum marisque pactor' Senecæ de beneficiis dictus Hercules. *Heins.*

16 *Solis utramque domum*] Orientem et Occidentem.

17 *Tulisti*] Sustinuisti. *Quod te latum est*] Quia tuis virtutibus es ascensus cælum.

18 *Hercule*] Ferunt enim fabulæ, Herculem pro Atlante cælum sustinuisse: quod ideo fictum est, quia ei successit in Astrologia. *Fulsi*] Sustentavit.

19 *Quid nisi*] Sensus est, Quid tibi comparasti per hæc tua clara facta, nisi ut nunc magis cognoscatur dedecus tuum? *Notitia*] Cognitio. *Pudori*] Dedecori tuo: nam quo aliquis clarior est, si quid turpe facit, eo magis cognoscitur ejus turpitudine.

20 *Si cumulas stupri facta priora nota*] Cum Regio codice scribendum videtur, *Si maculas stupri facta priora nota*; nisi quod *turpi nota* malim; vel *Si macula turpi facta priora notas*, quod est in aliis quibusdam: nonnulli, *cumulus notat*. *Vulgata* minus est Latina. *Heins.* *Nota*] Macula, vitio. *Stupri*] Adulterii et libidinis: Si facis tuis prioribus claris et magnis, addis nunc turpitudinem libidinis.

21 *Tene ferunt*] Te habet emphasim, quasi dicat, Qui nunc es ita turpis et infamis. *Hub.* *Geminos angues*] Plautino carmine notum est, infantem Herculem in cunis duos a Junone missos angues, apprehensis utriusque faucibus, trucidasse. *Geminos angues*] *Αἰνὰ πέλωρα δύο*. Theoc. Idyll. xxiv. ubi totam hanc fab. invenies.

22 *Jove dignus*] Ut Jovis filius diceretur.

24 *Cedunt*] Inferiora sunt.

25 *Sthenelcius hostis*] Eurystheum Stheneli filium significat, quem diximus certamina Herculi superanda proponere solitum.

27 *Quia nominor Hercules uxor*] *Nominor* Argentinensis; quod requirunt

sequentia. *Heins.* *Nominor Hercules uxor*] Sophocl. Trachin. Ταῦτ' οὐδ' φοβούμαι, μὴ πόρος μὲν Ἑρακλῆς ἔμυς καλῇται, τῆς νεωτέρας δ' ἄνθρωπος.

29 *Veniunt ad aratra juvenei*] *Veniunt* Puteaneus. *Heins.*

31 *Species læura ferentes*] *Ferentes* meliores. *Idem.*

33 *Et conjuge notior*] Quia video sæpius hospites, quam maritum meum. *Hub.*

35 *Votis operata pudicia*] *Studiis* Argentinensis: sic 'studiis operata Dianæ' Met. vii. et 'studioque operatus inhæsi,' lib. viii. *Heins.* *Operata*] Operari dicimur, cum sacrorum mysteria tractamus. *Ant.*

38 *Jactor*] Versor, scilicet, cogitatione; quia cogito hæc pericula, in quibus ille versatur: et videor esse in eisdem periculis, quod accidit amantibus. *Et hæuros cerno per ossa canes*] *Esuros* est in multis codicibus. *Puteaneus hæuros terna per ossa*: in uno Vaticano *esuros cerno per ossa*. Scribe, *esuros terna per ossa canes*. Cerberum intelligi. Similiter fere Seneca Herc. Fur. de eodem, 'vocis horrendæ fragor Per terna missus ora, felices quoque Exterret umbras.' Met. x. 'Terna Medusæi vincirem guttura monstri.' *Heins.*

39 *Pecudum fibræ*] Id est, exta quæ inapicio, ut intelligam quid sit de te futurum.

40 *Ominaque arcana*] *Ominaque* jam monuerunt alii. *Heins.* *Ominaque*] *Auguria.* *Movent*] Terrent me. *Hub.* *Arcana nocte*] Quæ est maxima curam nutrix.

41 *Aucupor*] Diligenti inquisitione scrutor. *Aucupor*] Plant. non invenuste, 'auritas plagas.'

43 *Mater*] Scilicet, tua, Alcmena. Erat enim Deianira in Trachyne, ubi regnavit Ceix, quando scripsit hanc epistolam.

44 *Pater Amphitryon*] Id est, quem cum Cephalo contra Theleboas et Thaphios pugnasse meminit Strabo.

Hyllus] Filius Herculis ex Deianira, quos omnes in exilium miserat Eurystheus. *Ant. Hyllus adest*] *Ilos* alter Lovaniensis. *Lego Hyllus*. Heins.

46 *Sentitur*] Quasi perniciosus. Nam sentimus proprie, quæ nos lædunt.

47 *Hæc me ferre parum est*] *Hæc mihi ferre parum* meliores. Heins. *Hæc ferre*] Id est, pati hos dolores. *Peregrinos*] Id est, peregrinarum mulierum.

49 *Augen*] Fuit autem Auge, Alei regis Arcadiæ filia, ab Hercule compressa: ex quo gravida facta, peperit filium, qui postea Telephus dictus est. *Temeratum*] Vitiatam. *Parthenis*] Arcadicis.

50 *Ormeni nympha*] Astydamiam dicit filiam Ormenii regis: quam cum Hercules dari sibi conjugem petivisset, pater renuit, sciens eum habere Deianiram. Hercules indignatus, regi bellum intulit: captaque urbe, ac rege interfecto, Astydamiam captam vitiavit, genuitque ex ea Ctesippum filium. Diodor. l. v.

51 *Nec tibi crimen erunt*] *Non tibi meliores*. *Theutrantia turba*] Quinquaginta Thespii, Atheniensis filii, filias intelligit: quas Hercules una nocte stupravit, ex quibus quinquaginta liberos genuit, qui Thespiades sunt cognominati. Turbam Teuthrantiam non a Mysiæ rege Tenthrante, ut aliqui putarunt, appellavit: sed a Teuthranto Acticæ oppido. *Ant.*

53 *Una recens*] Non de Iole intelligit, sed de Omphale Lydorum regina: cui Hercules ita servisse dicitur, ut omnia faceret quæ imperasset. Ex hac genuit Hercules Lamum filium. *Refertur adultera nobis*] *Refertur* multi ex scriptis: sed *præfertur* legendum cum sex codicibus. Deianira de Iole similiter apud Senecam Hercule Furēte, 'capta prælata est mihi, Non præferetur.' Heins.

54 *Lydo*] Ex Lydia: ut diximus. *Lydi autem Populi Asiæ*, qui aliquan-

do Mæonii dicti sunt.

55 *Mæander toties qui terris errat in idem*] *Ripis in idem* vetus editio: *terris toties qui volvitur idem* unus Vaticanus: *versat in idem* prior Lovaniensis; alter *regnat in idem*. *Mæandros* etiam præstantiores libri: quomodo et Met. l. ii. 'Quique recurvatis ludit Mæandros in undis.' Et l. viii. 'Phrygiis liquidus Mæandros in undis.' Lucanus l. iiii. 'Qua celer et rectis descendens Marsya ripis Errantem Mæandron adit:' ubi perperam vulgo *erectis*. Vibius Sequester, 'Mæandros Cariæ gentis Asiæ: hic tam flexuosus est, ut in sese recurvat.' Cæternum codex Pnteanus hunc versum ita constituit, *Mæandros toties terris erratur in idem*. Recte, si errator reponas. At Scriverianus prior, *Mæander fluvii toties redeuntis eodem*, quomodo Byblis libro Met. ix. dicta, 'Filia Mæandri toties redentis eodem.' Tres alii codices non contemnendæ notæ, *Mæander qui se toties concludit in orbem*. Heinsius. *Mæander*] Fluvius, ut Servius dicit, Cariæ, quæ est vicina Lydiæ. *Toties*] Sæpius: quia ita flexuosus est, ut in se videatur recurrere: unde obliquitates omnes, Mæandros, veteres appellarunt.

56 *Qui lapsas in se*] *Lassas* Pnteanus et alii nonnulli cum primis editionibus. Pro *retorquet* vetus Scholiastes in Metamorphoses, *recurrat*, agnoscit, ut alibi, 'Quique recurvatis ludit Mæandros in undis.' Heins.

57 *Monilia*] Ornamenta muliebricia. *Monilia*] 'Colloque Monile Baccatum.' Æneid.

58 *Illo cui cælum*] *Collo*, cui cælum pro diversa lectione unus ex nostris. Heins.

59 *Auro*] Manicis aureis, Phrygum Lydorumque gestamen. *Ant.*

60 *Gemmas apposuisse toris*] Perperam Pnteanus et multi alii *opposuisse*: nec *imposuisse* probum est quod alii exhibent. Vopiscus in Au-

reliano: 'Torquem brachialem et anulum apponat;' ubi contraria sententia *ne apponat* puto scribendum: sic et Spartianus in *Ælio Vero*, 'alas alicui apponere' dixit. Noster initio lib. i. *Fast.* 'Mensibus antiquis apposuitque dnos:' ut illic legendum. Et l. ii. *Art. Amat.* 'vix denique possunt Partibus obscænis apposuisse manum.' *Trist.* iii. El. 14. 'Hoc quod nescio quid nostris appone libellis, Diverso missum quod tibi ab orbe venit;' ut et illic recte libri veteres. *Pont.* iii. El. 3. 'Apposui senis te duce quinque pedes.' Plura dixi *Ep.* vii. 98. *Heins.*

61 *Pentis Nemææ*] Id est, leo Nemæus, quem interfecisti in Nemææ sylva: in cuius facti memoriam gestas pellem ipsius leonis.

64 *Populus alba*] *Alma* Puteaneus; sed nil muta. Superiori versu, *myrto redimire*, pro *mitra*, liber Hafniensis, ut *populus myrto* opponatur. *Heins.* *Populus*] Herculi sacra, quæ sacrificantes hinc Deo coronabantur.

65 *Maonia zona*] *Omphales*, cingulo fæmineo, more Lydio. *Ant.*

66 *Incingi zona dedecuisse pudet*] *Putas* nonnulli: *putes* Leidensis: certe *puduit* jam præcesserat. *Remed. Amor.* 'Et nihil est quod se dedecuisse patent:' ubi similiter *pudet* in quibusdam libris. Præterea *Maoniam zonam* excerpta Dousæ, ut sit Græcismus. *Heins.* *Dedecuisse*] Hercules enim ita *Omphala* deditus fuit, ut omnia quæ illa juberet faceret. Et eum suo cultu instruxisse refert *Ovid.* *Fast.* ii.

67 *Crudi*] *Violenti et inhumani.* *Diomedes equos*] Vide hac de re *Pa-læph.*

68 *Humana dape*] Hic *Thrax* tyrannus sævissimus, humanis hospitem carnibus equos equasque suas alebat, et capita suis tectis affigebat: quem Hercules interfecit, et eodem supplicio affecit quo ille hospites. Qui *dape parit equos*] *Equas* Puteanens et tres alii: sic infra, 'Non hominum

pingues cæde tacentur equæ.' Alii tamen equos fuisse contendunt. Vide quæ noto *Met.* ix. 194. *Heins.*

69 *Si te vidisset*] *Busyris* rex *Ægypti*, ad provocandam Nili inundationem, hospites solebat immolare. Hoc genus sacrificii primum expertus est in *Thrasium*, a quo sibi monstratum fuerat. Cum autem vellet immolare etiam *Herculem*, Hercules eum interfecit.

70 *Pudendus eras*] Id est, fuisset ei pudori a te vinci. *Hüb.*

73 *Maonias inter*] *Maonia zona* paulo ante præcesserat; quare *Maonia puella* hic minus placeat. *Inter Ioniacas* libri veteres: quo modo et *Art. Amat.* ii. 219. 'Inter *Ioniacas* calathum tennisse puellas Creditur, et lanas excoluisse rudes.' Ubi tamen vetustiores libri *Ionicas inter*. Forte *Inter Ioniadas*; quomodo alibi, 'Achaiades matres,' et 'Pelagides urbes,' et similia. *Stephanns* in *Ἰωνία, δὲ οὐκ ἔστιν Ἰων καὶ Ἰωνίς καὶ Ἰδς*. Scribo καὶ *Ἰωνίς*. Sic 'Pyrrhiades Methymniadesque puellæ,' et 'Lesbides' et 'Sicelides' *Epistola Sapphus*, et *Paridis Epistola* 'Dardanides nurus' vs. 196. ubi plura: et 'Argolides' *Epistola Hypsipyles*, vs. 81. ubi etiam nonnihil dictum est. 'Italides' et 'Cebalides matres' in *Fastis.* *Heins.*

74 *Domina*] *Omphales*.

75 *Non pudet, Aloide*] Rapone cum melioribus *Non fugis*, noto Græcismo: sic 'fuge credere' apud *Laetretium*; 'fuge quærere' et 'fuge suspicari' apud *Horatium*, ut et plura hujusce notæ. *Virgilius*, 'Mene igitur socium summis adjungere rebns, Nise, fugis?' *Statius*, 'Magnos fuge tangere manes.' Noster *Trist.* iv. El. 3. ex antiquis membranarum: 'Tempus ubi est, quo te (nisi si fugis illa referre) Et dici memini, jovit et esse meum.' *Heins.*

76 *Rasilibus*] *Politis*, *Virg.* 'Et tor-no rasile buxum.'

77 *Deducis pollice fila*] *Deducere ma-*

lim, si libri veteres assentiantur; et *rependere* sequenti versu. *Heins.*

78 *Æquaque formosæ*] *Famosæ* Lovanensis: sic 'famosus Hymen' infra; ubi male turbant libri veteres; et Amor. i. El. 5. 'famosa Semiramis;' ut illic agnoscat optimus liber. Martialis, 'Coccina famosæ ponas et hianthina mœchæ.' Et alibi, 'Subdola famosæ moneo fuge retia mœchæ.' Noster Am. i. iii. El. 5. 'Desit famosus, qui notet ora, pudor;' ubi *famosum pudorem*, pro re pudenda posuit: et El. 14. 'Solaque famosam culpa professa facit.' Certe verisimile non fit, Deianiræ laudatam esse a forma Iolœ. Cœnone de Helena supra, 'Hærebat gremio turpis amica tuo.' Pro *Æquaque pensa* Excerpta Puteani *Cressaque*: *Crassaque* vel *Grossaque* multi. *Regius Plenaque*; non male: tres *Tu quoque*: duo *Et quoque*. Excerpta Jureti, Barberini et Vossii codex *Et data pensa*. Sic Pastorum l. ii. 'Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant.' Met. xiii. 'Qui me data pensa trahentem Matribus ostendens Ithaciæ.' Briseis, 'Nos humiles famulæque tuæ data pensa trahemus.' Trist. l. iv. El. 1. 'Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis, Fallitur ancillæ decipiturque labor.' *Heins. Rependit*] Ad pensum reddis tu quoque, sicut ancillæ.

81 *Habenis*] *Loris. Hub.*

82 *Ante pedes domina*] Hæc eadem fere totidem verbis habes supra 74. quare distichon hoc adulterinum esse opinor; quod in optimo Puteaneo, ut et sequens, margini est adjectum, in ipso contextu non apparet. *Heins.*

83 *Exiniis pompis præconia summa triumphis*] *Exiniis pompis immania semina laudum* Puteaneus: at Scriverianus, *Exiniis pompas*; in cæteris cum Puteaneo consentiens. Excerpta Douse, *Exuviis positis*. Statius Achilleide, 'Quæ solitus laudum tibi semina pandere Chiron.' Claudianus iii. Cons. Hon. 'hæc semina laudum,

Hæc exempla dabat.' Sed et hoc distichon suspectum est. *Heins. Pompis*] *Τροπαιοφόρος πομπή, ἢ καλοῦσα Πομπῶν θριαμβόν.* Halicar. ii. Quod de Romanor. Triumphali pompa. Hic intelligit victorias et laudes.

84 *Dissimulanda*] Quæ in eo habitu erant tacenda. *Ant.*

85 *Elisos faucibus hydros*] *Elisis* meliores. *Heins. Elisis*] Strangulatos, præfocatos. *Immanis hydros*] Maximos angues.

86 *Infantem nuda dilacerasse manu*] *Infantem caudis involuisse manu* Puteaneus et alii plerique. Nonnulli, *Infantem cunis involuisse manu*: quidam etiam, *Infantem nuda dilacerasse manu*. Sed sive *caudis* sive *cunis* legas non refert, dum *Infantem manu* admittamus. Martial. l. ix. Ep. 74. 'Effigiem tantum pueri pictura Camoni Servat, et infans parva figura manet;' ubi codex Thuanens, *infantis manus*. Scribe *infantes manus*. Idem l. xii. Ep. 82. 'Sint licet infanti aordidiora sinu;' ut recte Puteaneus: *infantis sinu* vulgo. Noster Fast. iv. 'Tutus ut infanti vagiat ore puer.' Noster Epistola Canaces, 'Ipsa quoque infantes cum vulnere persequar umbras;' quomodo et illic scribendum. Sic 'infantes statuas' Persius et Horatius dixerunt: 'infans pudor' eidem quoque Horatio. Noster Met. iv. 'Infantia saxo Discutis ora ferrox.' Fast. vi. 'Pectoraque exsorbent avidis infantia linguis.' In Ibide, 'Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino.' *Involuisse* etiam rectum, per synæresin. Trist. ii. 'Miror in hoc igitur tantarum pondere rerum Unquam te nostros evoluisse jocos.' Ep. Med. 'Quæ dispensant mortalia fata sorores, Debuérant fufos evoluisse meos.' Fast. vi. 'crescebat imagine luctus, Donec eam appositis involvere togis:' sic rescribo ex vestigiis veteris libri. Epist. Hyps. 'immissaque vota timori Nunc quoque te salvo persoluenda

mihî.' Triast. iv. El. 8. 'Ne temere in mediis dissoluantur aquis.' Fast. iv. 'Longamque imprudens exsoluisse famem.' Lib. v. 'consul cum consule ludos Postumio Lænas persolvere mihî.' Cæterum distichon est εἰσωυδὸν, quod loco interpolando causam dedisse videtur. *Heins.*

87 *Tegæus*] Arcadicus. *Erymantho*] Monte Arcadiæ: illic enim interfecit aprum vastantem regionem.

88 *Incubat, et vasto pondere lædit humum*] Puteaneus *Incubet et lædat*; optime: ut per interrogationem hæc dicantur. Sciolus tamen aliquis deleverat postea utrumque. *Lædat* etiam Moreti liber: Gronovianus *pulset*; non male. Scriverianus, *Incumbens vasto pondere lædat humum*? Sequentia etiam per interrogationem sunt legenda usque ad 103. *Heins.*

91 *Prodigium triplex*] Geryones, ut fabulæ tradunt, rex regnavit in Gadibus Hispaniæ, quem locum Erytheam appellant, quem tricornem fuisse fabulantur, ditissimumque pecoris: quod Hercules, eo superato, in Italiam advexisse dicitur.

92 *In tribus unius*] Virg. Æn. viii. 'Tergemini nece Geryonis, spoliisque superbus.' Et Lucret. v. 'Quidve triplex tergemini vis Geryonai?' quo Plaut. alludit, Anhl. iii. 6. 'Coquos cum senis manibus, genere Geryonaceo:' et Apollod. i. *τρίων ἔχων ἀνδρῶν συμφυὲς σῆμα*. Et Eurip. Her. Fur. *τὸν τρισῶματος Βοτῆρ'* ἐρυσσέλας et Senec. ibid. 'pastor triformis littoris Tartessii.' Fuere autem tres fratres concordēs. Justin. xlii. 4.

93 *In canes totidem*] Totidem capita canina. *Trunco ab uno*] Ab uno corpore. *Digestus*] Divisus. *Hub.*

94 *Cerberus*] *Cerberos* Puteaneus: ut Met. vii. 'Cerberon abstraxit:' sic etiam Statius, et in Culice Virgilius. *Heins.* *Implicitis angue*] Nam pro pilis angues habebat.

95 *Faciundo vulnere*] Quoniam ex una amputata nascebantur geminæ

cervices. *Ant. Quæque redundabat*] Serpentem dicit Lernæam, ex cuius corpore centum prodibant serpentum capita et cervices, quarum singulis cæcis, duæ renascebantur. Hanc difficultatem Hercules arte superans: Iolaum monuit, ut incisam cervicem subito face lignea inureret, ne sanguis efflueret. Hoc pacto superata bellua, sagittas suas eo sanguine tinxit, quo illatum vulnus mortiferum redderetur. *Faciundo vulnere*] Hor. Od. iv. 4. 'Non Hydra secto corpore firmior Vinci dolentem crevit in Herculem.' *Θηλον πολυκέφαλον*, et Ovid. Metam. ix. 70. 'Vulneribus facunda suis erat illa,' &c. 'Bellua Lernæ' Virgil. vi. ubi vide Serv. *Redundabat*] Validior efficiebatur.

96 *Et damnis ditior ipsa suis*] Puteaneus et cæteri præstantioris notæ, *damnis dives ab ipsa suis*; probe. Epistola Medæ, 'Ut caderet cultu cultor ab ipse suo.' Laodamiæ, 'Languida lætitia solvar ab ipsa mea.' Art. Am. l. iii. 'quid aperto pectore in hostem Nitor, et indicio prodor ab ipse meo?' Pont. iii. El. 3. 'Discipulo perii solus ab ipse meo.' In Ibide, 'cui reddere vitam Urbe Coronides vidit ab ipse sua:' sic bene libri veteres. Mox, 'Et læsus lingua Battus ab ipse sua.' Amor. l. i. El. 7. cum optimis membranis, 'Et valui pœnam fortis in ipse nieam.' *Heins.*

97 *Quique inter lævumque latus, lævumque lacertum*] Ita aperte legitur in lib. Statil. et in utroque Vatic. vere. Egnatius legit, *dextrumque lacertum*. Quæro qui potuit Hercules Antæum dextro lacerto snbtulisse, et inter lævum latus eum, ut est in sequenti carmine, suffocasse? Itaque legendum, ut dixi, hoc sensu: Antæum lævo brachio snblatum et inter lævum latus ab Hercule sustentatum: dextera autem illius fauces compressas fuisse. *Ciofan.* *Lævumque latus dextrumque lacertum*] *Lævumque lacertum* Puteaneus cum cæteris præstantioribus;

quomodo Nangerius et Ciofanus ex suis. *Heins.*

98 *Prægrave onus*] Antæum significat, quem altius sublatum ab Hercule, ne matris auxilium sentiret, trucidatum diximus. *Ant.*

99 *Male confisum pedibus*] Quia velocitate sua freti, effugere non poterunt. *Formaque bimembri*] Id est, humana et equina, in qua majus inerat robur. *Hub.* *Confisum pedibus*] Ablativ. sic *Metam.* ix. 125. 'ope fidis equina.' Et *Cæs.* iii. *Bell. Gall.* 'Natura loci confidebant.' Et *Bell. Afric.* plene dixit 'in illorum sibi confidebat multitudine.' Et *Cic.* 5. *Tuscul.* 'corporis firmitate, aut fortunæ stabilitate confidere.'

100 *Agmen equestre*] Centannos exprimit, qui superna parte viri, inferna equi fuisse traduntur. Hos Hercules trucidavit cum in domum Pholi Centauri impetum facerent, ad odorem vini accurrentes, quod Dionysius Pholo dederat, ut in adventum Herculis asservaretur. *Ant.*

101 *Sidonio*] Id est, purpureo, qui mulieribus convenit.

102 *Num cultu*] *Non cultu* præstantiores. *Heins.* *Silet*] Deberet aliter præ pudore. *Cultu*] Qui non decet. *Hub.*

103 *Iardanis*] Omphale Iardani filia, quæ et clavam, et leonis pellem, et cætera Herculis arma gestare voluit. *Ant.*

104 *Et tulit e capto nota tropæa viro*] *Bina tropæa* unus Vaticanus et Basileensis et Gronovianus pro diversa lectione exhibent, quod placet; quomodo et Erfurtanus, et Excerpta Vossii. Alterum enim tropæum de amore ejus, alterum de spoliis hisce tulit. *Epist. Phædræ*, 'Thesides Theæusque duas rapuere sorores. Ponite de nostra bina tropæa domo.' *Remedio Amoris*. 'Vince Cupidineas pariter Parthasque sagittas, Et refer ad patrios bina tropæa lares.' *Epistola Helenæ*, 'Utque favet Cytherea tibi,

Delph. et Var. Clas.

quia vicit, habetque Parta per arbitrium bina tropæa tuum.' Denique *Epistola Cydippe*, 'Quid tamen huc venias? anne ut miserabile corpus Ingenii videas bina tropæa tui?' Superiori etiam versu præstantiores scripti ornavit armis pro oneravit. *Cornelius Nepos Vita Hannibalis*, 'Elephantum ornatum homini inermi opponit: qui et alibi ornavi pro armari dixit. *Heins.* *E capto viro*] Ex te, quem cepit, et triumphavit.

105 *I nunc*] Increpatio est per irisionem. *I nunc*] Sic *Virgil.* vii. 'I nunc, ingratis offer te, irrisa, periclis.' *Fortia facta recense*] *Gesta* Puteaneus et alii quinque. *Heins.*

106 *Quod tu non esses*] *Quem* Puteaneus. Forte *Quom.* Idem. *Quod*] *Scil.* esse vir. *Tu non esses*] Id est, esse deberes: quia melius esses forma, quam vir.

107 *Qua tanto*] Dicit quod quanto difficilius fuit Herculi vincere seipsum, quam eos quos vicit; tanto est Omphale eo major, quia vicit eum. *Hub.*

109 *Illi procedit*] *Procedat* unus Vaticanus: simili modo apud *Sallustium*, 'Quippe benefacta mea rei publicæ procedunt.' *Proh cedit* Puteaneus a manu secunda. Tam sequenti versu *ad est* tollit, ut et alii non pauci. *Heins.* *Mensura*] Amplitudo rerum gestarum. *Illi procedit*] Ad Omphales laudem accedit.

110 *Cede bonis*] Tuas laudes non jactites. Et est ab his translatio quorum majus est æs alienum, quam summa: qui cum solvere nequeant, bonis cedunt. *Ant.*

111 *O pudor, hirsuti costis exuta leonis Vellera*] *Pro pudor* rectius quinque libri: sic passim optimi auctores. Deinde *costas exuta* eleganti Græcismo Puteaneus. *Heins.*

112 *Vellera*] *Pellis*. Diximus supra ex pelle leonis Nemæei Herculem fuscis sibi tegmen corporis. *Texerunt molle latius*] Id est, famineum.

Ovid.

8 Y

113 *Spolia*] Dicit, illa pellis, qua illa induta est, non significat quod tu viceris leonem: sed quod illa te vicerit, et ex te spolia abstulerit.

114 *Tuque fera victor es*] *Feri* Puteaneus, et Gronovianus pro diversa lectione. Sic Met. vi. 77. 'Exiluisse ferum,' pro equo, ubi plura. Met. viii. 'Ira feri mota est,' de apro Calydonio: et, 'Fixa sub aure feri summum distinxit arundo Corpus:' quomodo Phædrus de cervo, Fab. i. 12. 39. item de leone Fab. i. 21. 32. de apro 62. Mox, de eodem apro Calydonio noster, 'Immanemque ferum multa tellure jacentem Mirantes spectant:' sic ibi codex longe optimus. Ausonius Epist. v. 'An spumantis apri cursum clamoribus urges, Subsidiisque fero?' Hinc *ferus aper* passim poetis, et *ferox*: de quo Met. iii. 213. Met. xi. de lupo, 'vastatoremque cruento Ore ferum spectant.' De babus Fast. i. 'Traxerat aversos Cacus in antra feros:' ut censeo legendum. *Heins.* *Feri*] Leonis. *Ille tu*] Scil. victrix. *Hub.*

116 *Grævem*] Plenam.

117 *Clava*] Hercules enim clava ad domandas feras usus dicitur, quam Vulcanus simul cum thorace, ob meritum virtutis, ei dedisse dicitur.

119 *Licuit*] Potui. *Famæ*] Quæ de rebus supradictis ferebatur.

121 *Advena*] Peregrina. Et nunc Iolen intelligit: nam, ut supra vidimus, enumeravit malieres, quas Hercules amavit: usque ad Iolem, quæ fuit ultima.

123 *Avorti*] Amoveri a me. *Hub.* *Per urbem*] Tiryntem, ubi Deianira degebat.

125 *Nec venit incultis*] Conjecturam firmat signis: passis enim crinibus reginæ ante triumphum incedebant captivæ. *Ant.*

126 *Fortunam vultus fassa tegendo suæ*] Hic denuo codices antiqui mirum in modum a vulgata lectione discedunt: pro qua tamen cum alii nonnulli tum Puteaneus stant, nisi

quod in eo emendatum, *falso tegente suam*. Quidam hoc uno a vulgatis differunt, quod *falsa* aut *fassa* pro *fassa* agnoscunt. Major librorum pars, *Fortunam vultu fassa tegendo suam*; vel *tegente*: alii, *Fortunam vultum fassa tegendo suum*; vel *suam*: unus, *Fortunam vultu fassa tegente suo*: unus Ambrosianus, *Fortunam vultu dissimulante suam*. Plura hujus notæ qui vult, adeat Ciofannum. Gronovius Observat. lib. ii. cap. 11. emendat, *Fortunam vultum fassa tegendo suam*: ut in Ibide, 'Fortunæ faciens invidiosa tuæ:' et Trist. iii. El. 8. 'Adstant fortunæ forma verenda meæ:' et Trist. i. 'His oro dicas inter mutata referri Fortunæ vultum corpora posse meæ.' Quid si legas? *Fortunam vultu fassa rigente suam*: *vultu rigente*, inculto, inornato: sic Epist. Cnones, *ungue rigente* pro *rigido*: 'Et secui madidas ungue rigente genas:' scriptum videlicet *regente* fuerat. Hinc *tegente* factum. Certe postremam syllabam in *tegendo* aut similibus nusquam corripit Ovidius. *Heins.* *Fortunam suam*] Id est, adversam. *Vultus tegente*] Sicut ille, quæ sunt in tam misera fortuna, facere solent.

127 *Ingreditur late multo spectabilis auro*] Libri veteres *late lato spectabilis auro*; et recte: ut jam monui. *Heins.*

129 *Dat vultum populo sublimis ut Hercule victo*] *Sublime* sub *Hercule victo* constanter scripti; quod cur rejiciamus, nihil causæ est. Sic 'sublime ferre,' pro in sublime, aut, sublimiter, passim poetæ: ita 'sublime ferri' Læcretio, et 'sublime volare:' 'sublime micare' Germanico in Aratæis: et Avieno, 'sublime erigi.' Multus est hac in voce Silius Italicus. *Idem.* *Dat*] Ostendit. *Sublime*] Pro sublimiter, id est, alte. *Hub.* *Sublimis*] Id non captivitatæ, sed fastus et imperii signum est.

130 *Vivo parente*] Incedit, ut si vivus pater Euritus Cæcaliæ triumphum duceret. *Ant.*

131 *Forssitan expulsa*] *Et pulsa* Pu-

teaneus; recte. Met. II. 'Cur non et pulsa ducit Junone?' Fast. III. 'Pellicur Anna domo.' Trist. 'Pulsus Aristides non tamen urbe sua est.' Fl. Vopiscus in Carino, 'Uxores ducendo ac rejiciendo novem duxit, pulsas plerisque pręgnantibus.' *Heinsius. Forsitan*] Addit et aliud, quod sit futurum turpius ipsi Herculi: quia fortasse pulsa ipsa Deianira, accipiet Iolen uxorem. Ordo est, Iole forsitan erit uxor, deposito nomine pelli-
cis. *Espulsa Deianira*] Scil. me. *Ætolide*] Nam Deianira ex Ætolia fuit.

133 *Eurytidos Ioles atque insani Alcide*] Et insani Puteaneus alique nonnulli. *Eurytidosque* dno libri præterea. Sequenti versu rectius scripti plerique *junget Hymen*, quam *jungit*, quia 'uxor erit' præcesserat. *Heins.*

134 *Famosus Hymen*] Id est, matrimonium infame: quod erit, si, me legitima uxore pulsa, concubinam duxeris. Nam 'famosus' semper in malam partem accipitur. *Turpia corpora jungit*] Id est, turpiter jungit.

135 *Mens fugit*] Id est, horret. *Admonitu*] Id est, recordatione hujus facti, ne, me relicta, aliam accipias.

137 *Me quoque*] Sine orimine: quia amasti me ut conjugem, non adulteram aut concubinam. *Hub.*

138 *Pugna bis tibi causa fui*] Primum cum Acheloo, deinde cum Nessu Centauro, pro Deianira Hercules pugnavit.

139 *Rapidis Achelous in undis*] *Ripis Achelous in imis* Puteaneus: sed pro *imis* aliud quid a manu prima scriptum videbatur fuisse. Argentinen-
sis et meus, quem a Cl. V. Jacobo Mentelio donum accepi, *ripis udis*; quo alludit et Farnesianus unus, qui *ripis undis* habet. In ripa enim Achelous fluminis, non in ipso flumine, cum Hercule est luctatus. *Heins. Achelous*] Cum eo Hercules pro Deianirę conjugio pugnavit, primum sub forma serpentis, deinde ut taurus, cui cornu Hercules perfrexit: quod excepe-

runt Nymphę, et rebus omnibus repletum, Cornucopię est appellatum. *Ant. Legit*] Collegit, quasi fracta. *Achelous*] Ideoque Hercules *ταυροφόνος* dicitur Theocr. Idyll. 17. Hanc fabulam complures celebrarunt poetę: vide Metam. IX. 80. ibique Farnab. Sen. Herc. in Ceta. Apollod. lib. I. et alios. Achelous autem vere fuit fluvius, duobus alveis celebris. Hinc bicornis: Horat. Od. IV. 4. de Ausido, 'sic tauriformis volvitur Ausidus.' Dixerunt autem fluvios *ταυροφόνους*, propter sonitum: sic Homer. de Scamandro, Iliad. ̑. 237. *μεμυκός ἦτορ ταύρος*. Vide Ælian. lib. II. *περὶ ἀγᾶλμῶν ποταμῶν*.

141 *Semivir occubuit vi Lerniferoque veneno*] Illud vi a correctoribus est; pro quo libri omnes antiqui *ix* agnoscunt: sed et ridiculum *Lerniferum venenum*: quare, enim *Lernæum* non dixit? Scripti nonnulli, *Semivir occubuit Lernæi tabe veneni*; vel *trajectus terga sagitta*. Sed et hic interpolatores agnosco. Alii in *lethiferoque veneno*, idque aliquanto rectius, ut Nagerius quoque et Ciofanus observant. Puteaneus a secunda manu, in *lerniferoque veneno*, sed a prima in *letifero eveneno*. Miror Scaligerum, Salmasium, alios viros eruditos qui ante nos eo codice sunt usi, non vidisse veram lectionem, quę minima mutatione est in promptu, si scribas, *Semifer occubuit in lethifero Eeno Nessu*. *Semifer* enim, quod est in tribus nostris, præstat *Semiviro*. De Eeno confirmant sequentia, 'et iniecit sanguis equinus aquas.' Etsi alii Nessum in Eeno non occubuisse dicant, sed vulneratum solummodo fuisse; quos inter et noster Met. IX. et in Trachiniis Sophocles. Vibius Sequester, 'Evenus Calydonię, ubi Hercules sagittis Nessum Centaurum interfecit.' Lucanus: 'Et Meleagreum maculatus sanguine Nessi Evenos Calydonæ secat.' Idem mox, 'Hospes et Alcide magni Phole; tuque per amnem

Improbe Lernæas vector sensure sagittas.' Cæterum Eveni vox Scholiastæ Statii etiam reddenda Theb. xi. 238. 'Hercules enim victo Acheloo Deianiram duxit uxorem, qui cum ad fluvium pervenisset;' lege *fluvium Evenum pervenisset*. Apud Servium quoque lib. viii. 390. perperam desideratur. Scriverianus codex *sub lauriferoque veneno*: ut fortasse sit scribendum *Centaurifero Eveno*; quomodo idem 'Centaurus Lycormas' Statio est dictus lib. iv. Theb. Sed hoc in dubio facile reliquerim. Neminem autem pœseos utcumque peritum hiatus offendat iste *lethifero Eveno*, qui meminerit istorum Virgillii, 'Ionio in magno,' et similium. Noster hac ipsa epistola, 'in cupressifero Erymantho;' et, 'insani Alcidiæ:' quibus fulciendis *τὸ* que inculcabant plerumque inacti librarii: ut in antiquissimis etiam Virgillii exemplaribus est deprehendere. Sic apud Silium quoque peccatum lib. iv. ubi *Anienicola Catilli* ex Virgillii et Veteris libri auctoritate est reponendum. Sed manum de tabula. *Heins. Semivir occubuit* Nessum Centaurum intelligit, quem Hercules trucidavit, cum in trajiciendo Eveno flumine Deianiræ vim inferre voluit. *Semivir Nessus*] Ἀνδρῶν ἑνὸς βούκερανος, quales vocat Eurip. in Ione. *μειζόνης φῶτας*. Et in Anthol. Græcor. Poët. Ὁ ταυρόκερανος, ἡ πλάση τῶν σωματίων, ὅς ὄντε βοῦς πέφυκε, ὅς ἄνθρωπος. *Eveno*] 'En' Εὐάνη τῇ ποταμῷ Νέσσον τιμηροῦμενος, *Ad Evenum antem Nessum interfecit Hercules*. Pansan. in Laconic.

144 *Virum tunica labe perire meæ*] *Tabe* reponatur ex melioribus libris: quomodo et peccatum in Cydippes epistola, 60. Seneca de Hercule, Medea, 'Præbuit sævis sua membra flammis *Tabe* consumtus gemini cruoris:' 'geminis cruoris,' Nesei et Lernæi. Idem Hercule Cæto, 'Ut missa palla est *tabe* Nesea illita.' *Heins. Tabe*] Veneno, *Tunica meæ*] Dixi-

mus, per Licham puerum tunicam misisse Deianiram, infectam Neseo sanguine. *Ant.*

146 *Impia*] Quæ virum interimere potuisti. *Ant.*

147 *In media Ceta*] In Ceta monte Thessaliæ constructa fuit pyra; in qua Hercules combustus est.

148 *Tu sceleris tanti causa superstes eris*] *Vita superstes* Puteaneus et multi alii. Forte, *Tu sceleri tanto vita superstes eris?* *Heins.*

149 *Et quid adhuc habeo facti*] *Ei quid* Puteaneus. *Lege, Si quid. Mors mihi pignus* post libri quidam, pro *mors mea*. Idem.

150 *Mors mihi pignus erit*] Meo exitu fidem faciam, me Herculi asspsisse. *Ant.*

151 *Tu quoque*] Ut videatur esse soror Meleagri: quia sicut ille propter amorem Atalantæ mortuus est, ita ipsa propter amorem Herculis vult mori. *In me*] Id est, in morte mea.

152 *Impia*] Versus intercalaris dicitur, quia sæpe interponitur; sicut apud Virgil. 'Incipe Mænalios mecum, mea tibia, versus.'

153 *Hec devota domus*] Deflet infelicitatem suæ domus: ut ostendat, se non debere dubitare, quin moriatur. *Hub. Solio sedet Agrius alto, &c.*] Agrius post dispersam Cenei domum Ætoliz regnum occupavit: eamque rem Deianira inter cætera mala et infortunia generis ac patriæ suæ recenset. Fuerunt autem fratres Agrius, Melas, et Ceneus. *Micyl. Solio alto*] Id est, quanto major fuit, tanto est infelicior. *Solio sedet Agrius alto*] Scripti plerique *acrius*: Puteaneus *acrius*; quod est *Agrios*. Restituumdum idem nomen Pont. lib. iii. El. 9. 'Auctor opus laudat: sic forsitan Agrius olim Thersiten facie dixerit esse bona:' ita enim Vaticanus liber; vulgati *Acrius*. Fuit autem Thersites pater Agrius, ut illo loco dicetur. *Heins.*

154 *Desertum*] A filiis derelictum. *Longa senecta premis*] *Nuda* libri veteres; et recte. Sic 'inopem' alibi et 'egenam' vocat senectam. *Heins.*

155 *Tydeus germanus*] Frater meus. *Exulat Tydeus*] Hic, interempto Menalippo fratre in venatione, Argos ad Adrastum fugit, ut diximus.

156 *Alter*] Meleagrum significat, quem Althea mater cum fatali stipite combussit. *Ant.*

157 *Exegit ferrum*] Althea, cum poenitentia duceretur, quod sua culpa Meleager cecidisset, se ipsam trucidavit: ut Diodorus scribit. *Ant.*

160 *Ne videar thalamis insidiata tuis*] In Puteaneo vetus lectio erat erasa, et repositum *titulis tuis*; quomodo et sex alii: *quatuor fatis tuis: sex nostris toris: tres toris tuis: duo tuis toris: prisca editio totis toris.* Latet aliquid. *Heins.*

161 *Avidum pectus*] Nimio amore insanum. *Ant.*

162 *Vires amoris*] 'Velut irritamen amoris.' Ovid. *Metam.* ix. 'Ἐσται φρενός σοι τοῦτο κληθήσων Τῆς Ἡρακλείας. *Soph. Trach.* Et *Juven. Sat. xi.* 'Ir-

ritamentum Veneris languentis.'

165 *Jamque vale*] Laqueo parato ad interitum, jamjam peritura salutat suos. *Germanaque Gorge*] (Cene filia ex Althea, et Deianiræ soror. *Ant.*

166 *Et patria*] Scilicet Calydon. *Frater*] Tydeu. *Patriæ tuæ*] Qui es exul. *Patriæ frater adempte meæ*] *Tuæ* libri veteres majori ex parte cum Puteaneo. *Heins.*

167 *Tu quoque lux*] *Et tu lux* scripti præter Argentinensem, in quo *Nec non lux.* Idem. *Et tu lux*] *φῶλον τὸ φέγγος τοῦτο τοῦ θεοῦ, φῶλον.* Eurip. *Alcest.* Quod et Dido *Æneid. iv.* testatur, 'Ter revoluta toro est, oculisque errantibus alto Quæsiuit cælo lucem, ingemuitque reperta.' *Ὅμως δὲ καὶ, προσμικρὸν ἐμπνέουσι* ἔτι, *ἐκλέψαι πρὸς αὐτὰς βούλεται τὰς ἡλίου.* *Heu!* quam suave est luce jam prona frui, *Seseque clepere, et trahere vel brevem moram.* Et Ovid. *Metam.* iv. 144. Et Eurip. *Ψυχῆς γὰρ οὐδὲν ἔστι τιμωτέρον.*

168 *Sed o possis*] Id est, utinam possis, scilicet valere. *Puer Hylle*] Id est, fili Hylle. *Hub.*

EPIST. X. ARIADNE THESEO.

Priscæ editiones et codices nonnulli etiā hic copiosiores sunt vulgatis, cum hanc Epistolam sic exordiantur: 'Illa relicta feris etiam nunc, improbe Theseu, Vivit: et hæc æqua mente tulisse velis.' Ejusdem nempe farinæ, cum iis quæ hic illic jam ante dedimus. *Heins.*

1 *Mitius inveni, quam te, genus omne ferarum*] In tota epistola, perfidiæ est et sævitæ expostulatio. *Ant.* *Genus ferarum*] 'Hyrceanæque admorunt ubera tigris.' *Æneid. iv.*

2 *Credita*] Id est, commissa, tra-

dita. *Pejus*] Majori perfidia.

6 *Pro facinus*] *Per facinus* scripti nobis recentioribus exceptis. In *Ibide*, 'Per facinus soror est cui sua facta parens.' *Remediis Amoris*, 'Per facinus fieri non meruisset avis.' *Fast. ii.* 'Eripiam, dixit, per crimina vitam: quæ illic vera est lectio. *Heins.*

7 *Quo primum terra pruina*] Matutinum crepusculum significat: quando terra levi rore madescit. *Vitrea pruina*] Sic *Senec. Hippol. a. i.* 'dum lux dubia est, Dum signa pedum rescida tellus Impressa tenet.'

9 *Incertum vigilans an somno languida*] Scripti omnes, *a somno*. Lego *ac somno languida*. 'Incertum vigilans,' dñbie vigilans. Sic Statius Theb. v. qui hæc videtur respexisse, 'Turbidus, incertumque oculis vigilantibus, hostem Occupat.' Heins.

10 *Thesea prensuras semisopita manus*] Lego *semisupina*. Ne bis idem dicat, utque metro consulatur: prima enim in *sopita* haud est ut possit corripi. Sarraviannus certe pro diversa lectione *semisopulta*; usus etiam est ea voce Martialis l. vi. Sic Amor. l. i. El. 14. 'Purpureo jacuit semisupina toro;' ex auctoritate meliorum codicum. Nam vulgati illic etiam simili prorsus modo peccabant. Art. Am. iii. 'Cum jacet in dextrum semisupina latus:' ubi etiam codices quidam *semisopita*. Scribebant *sopina* pro *supina*; hinc natus error. Sic libro i. Art. Am. in veterrimo codice Oxoniensi, 'sive illa toro resopina feratur.' In Catalectis Scaligeri, 'Et flectat niveum semisupina latus.' *Idem*.

14 *Viduo*] Derelicto a te marito meo.

15 *Sonuerunt*] Propter percussio-nem.

16 *Erat turbida*] Id est, turbata et incompta.

17 *Luna fuit*] Splenduit clare et plene. Sic Suet. in Cæs. 'seu sol, seu imber esset.'

18 *Nil nisi litus habent*] *Erat* tres scripti; ut Epist. Laod. 'Et quod spectarem, nil, nisi pontus, erat.' Heins.

19 *Utroque*] Sursum, deorsum; ὄνω, κάτω περιπατῶν. 'Trepidari sentio, cursari rursum prorsum.' Ter. Hecyr. 'Ut ille trepidabat, ut festinabat miser.' Plant. Cas. ii. 7. Vide et Epidic. ii. 2. 63. *Utroque*] Huc et illuc. *Sine ordine*] Id est, sine ratione. *Sine ordine*] 'Et nunc huc, inde huc incertos implicat orbes Tur-nus...Nec se currentem, nec se cog-

noscit euntem.' Æneid. xii.

23 *Toties locus ipse vocabat*] Quia Echo reddit eadem verba.

26 *Nunc scopulus*] Excerpta Jureti cum aliis nonnullis *Hinc*. Vossianus *Hinc*: quatuor *Hic*. Heins. *Adens*] Corrosus et cavatus. *Hub*. *Scopulus pendet*] Mari imminens. *Ant*.

28 *Metior*] Sequor. *Metior*] Æneid. vi. 'Quantum acie possent oculi servare sequentum.' Et l. viii. 'Oculisque sequuntur Pulveream nubem.' Et l. v. 'Si modo rite memor servata remetior astra.' Senec. Troad. 'et lentum Ilium Metitur oculis: ac decem tandem ferna Ignoscit annis.'

29 *Quoque*] Fuerunt enim crudeles, quia te cito auferebant. *Hubert*.

30 *Præcipiti*] Toto velo ventos excepisti, perniciosissime navigans. *Ant*. *Carbasa tenas noto*] *Tenta*, Puteaneus et alii nonnulli: sic Met. xiii. ex veteri codice 'Jamque viam suadet Boreas, flatuque secundo Carbasa tenas sonant:' ubi vulgati *meta*. Heins.

31 *Aut vidi, aut certe quia me vidisse putavi*] Mire turbant hic denuo prisca exemplaria. Puteaneus, hiatus relicto in illis quæ legi non poterant, *Aut vidi a...jam quæ me vidisse putarem*. Puto, *Aut vidi, aut quod erant quæ me vidisse putarem*; quo et alludunt tres alii codices in quibus, *Aut vidi, aut fuerant quæ me vidisse putarem*: multi libri, *Aut etiam cum me vidisse putarem*; etiam non male. Alii aliter: sed piget in his morari. *Idem*. *Aut etiam cum me vidisse putarem*] Quia sæpe ex affectu animi putamus nos videre ea quæ non videmus.

36 *Numerus sum*] Id est, omnes qui in ea esse debent; deest enim Ariadne. *Hub*.

37 *Hoc ego quod voci deerat*] Hæc Puteaneus et tres alii: distinguo, *Hæc ego quod voci deerat, clangore replebam*. Sulpici. in Satyra: 'Hæc ego: tum paucis Dea me dignatur et infit.' Noster Epistola Hypermnea-

træ, 'Hæc ego: damque queror, lacrymæ sua verba sequuntur.' Amor. II. El. 5. 'Hæc ego: quæque dolor linguæ dictavit.' Remed. Amor. 'Hæc ego: movit Amor gemmatas aurens alas.' Similiter 'sed quid ego hæc?' de quo Epist. xv. 207. *Heins.* *Plangore replebam*] Cum a clamore discederem, me, ut in summo dolore fit, verberabam. *Ant.*

41 *Candida velamina*] Lineum pannum.

46 *Postquam desierant*] *Desieram* Puteaneus et quinque alii. *Heins.*

47 *Aut ego*] Dicit quid egerit, posteaquam non amplius vidit navem Thesei.

48 *Qualis*] Dicit se sic præcipitem cucurrisse, sicut currant sacerdotes Bacchi, cum Dei sui numine stimulantur. *Baccha*] *Μυαλλόνες* Lycoph. Cassand. Vel Mimallonides. Ovid. 'Ecce Mimallonides sparsis in terga capillis:' et Stat. Thebaid. iv. 'Scissasque Mimallones ursoras.' Vide Lucian. in Dialog. *Διδύμοι*. *Ab Ogygio Deo*] Id est, Baccho Thebano. Ogygius rex fuit Thebanorum.

49 *In saxo*] In monte saxeo.

53 *Et tua quæ possum*] *Qua possum* rectius Argentinus cum Jureti Excerptis. Epistola Laodamiæ, ut quidem libri meliores habent, 'Qua possum squallore tuos imitata labores Dicar:' ubi vide quæ noto. Art. Am. l. II. 'Corpora si nequeunt, qua possunt, nomina tangunt.' *Heins.*

55 *Incumbo toro*] *Æneid.* iv. 'Incubuitque toro, dixitque novissima verba: Dulces exuviae,' &c. Vide et Argon. Apollon. 4. v. 26. *Κῶσε δ' ἔδωτε λέχος*. Et Eurip. Alcest. *ὦ λέκτρον, ἐνθα παρήειν' ἔλυσ' ἐγὼ Κοπέμωρ' ἐκ τοῦ δ' ἄνδρος*.

59 *Qua sola ferar*] *Quo sola* meliores; et culto pro cultu Puteaneus. Fast. I. 'Neve graves cultis Cerealia culta, cavete, Agminis læsuro depopulentur aves.' Pont. I. II. El. 9. 'Vana laborantis ai fallat culta coloni, Acci-

piat gravidæ cur suis exta Ceres.' Ita vetus liber. Anonius Epist. I. 'colui loca juncta superbis Urbibus, et lætis hominum celeberrima cultis.' Hinc *pinguia culta* apud Claudianum et Avienum descriptione orbis. Ammianus, l. XIV. 'Cultorum, ut putant, feracium multiplicantes annuos fructus.' *Heins.*

61 *Omne latus*] Id est, omnem partem. *Navita nusquam est*] *Tò est non agnoscunt meliores.* *Heins.*

63 *Finge*] Id est, pone, sen fac.

65 *Ut*] Id est, quamvis. *Labar*] Id est, et celeriter eam.

66 *Temperet ventos*] Id est, licet det mihi ventos secundos. *Æolus*] Puteaneus *Eulos*. Lege *Æolos*: Met. XIII. 'Æolon ille refert Thusco regnare profundo.' *Heins.*

68 *Puero cognita Jovi*] Quia Jupiter illic nutritus est.

69 *Nam pater et tellus*] Puteaneus ac alter Moreti, *At pater*: vetustior ejusdem, *Et pater*; probe. *Heins.*

70 *Nomina chara*] Scilicet, pater et patria.

71 *Cum tibi ne victus*] *Victor* Puteaneus et duo alii: superato scilicet jam Minotauro. *Heins.* *Tecto recurro*] Periphrasis Labyrinthi.

73 *Tu mihi dicebas*] *Cum mihi præstantiores.* *Heins.*

75 *Si modo vivit Fœmina*] *Vivis* iidem magno numero; ut se ipsam alloquatur; quod *ἐμπαυκότερον*, ad adfectus concitandos. Sic Trist. I. v. El. 7. 'Vivit in his, eheu! tenerorum oblitus amorum; Hos videt, hos vates audit, amice, tuus! Atque utinam vivas, et non moriaris in illis!' Ita optime liber antiquus; vulgo *vivat et moriatur*, contra legem carminis. Ipsa Ariadna, Fast. III. 'Sorte tori gaudens, Quid flebas, rustica, dixit? Utiliter nobis perfidus ille fuit: non flebam, ut est in vulgatis. Epistola Hypermneatræ, 14. 'non ea, quam piget esse piam:' ut quidem videtur ascribendum. Remed. Amor. 'Nona

terebatur miseræ via, videris, inquit, Et spectat zonam pallida facta suam: sic vetustus codex. *Idem.* Si modo vivis] Ad seipsam convertit sermonem Ariadne, corrigens quod dixerat.

77 *Mactasses*] Deest utinam. *Qua fratrem*] Scil. mactasti, hoc est, Minotaurum.

79 *Qua sum passura*] Mortem indicat, de qua forte deliberarat.

85 *Tellus alit ista leones*] *Alat* Puteaneus et Sarravianus. *Heins.*

86 *Quis scit an hæc sævas insula tigris habet*] Duo sunt quæ in hoc versu offendunt. Primo quod Latine vix dicitur, *Quis scit an habet, sed an habeat.* Deinde quod posteriorem in tigris corripit, quæ Latina vox; nam quarto casu Græco *tigridas* debuisse dixisse. Turbant vehementer libri veteres; ut de mendo dubium non sit. Puteaneus, *Quis scit an et hæc tigrides insula habent*: alii plerique *sævas tigrides insula habet, vel tigridas*: vetustior Moretti, *Quis scit an hæc tigris insula sæva ferat*: meus, quem a Mentelio habui, *Quis scit an hæc sævas fert quoque terra tigris.* Sed hæc interpolatorum sunt. Dicam quod sentio. Puto ultimam in *tigrides* aut *tigridas* syllabam absorpsisse vocem, quæ sequebatur, *Dia* videlicet, cujus glossema fuerit *in insula*. Deinde pro *habet* exaratum primo corrupte fuisse *bacet* vel quid simile, unde *habet* sit factum. Lego igitur, *Quis scit an et sæva tigride Dia vacet.* Sic supra 'vacat insula culta.' Met. i. 'Jupiter ut vidit fessam et custode vacantem:' ita enim illis libri veteres; vulgati carentem. Si quis meliora excogitarit, ei ego libens adsurgam et gratulabor. *Idem.*

87 *Expellere*] Id est, ejicere in siccam. *Phocas*] Id est, vitulos marinos. Nullum autem animal, teste Plinio, graviore somno premitur. *Phocas*] Virgil. Georgic. iv. 'Sternumt ac somno diversæ in littore pho-

cæ.' Quarum pessimus odor. Homer. Odyss. viii. 442. *Φωκας ἀλσισπεφλον δλοδράτος ὀδμή.* Unde etiam Ovidio deformes dicuntur. Metam. i. 'Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocæ.' Et Virgil. Georgic. iv. 'immania cujus Armenta, et turpes pascit sub gurgite phocas.'

88 *Quis vetat et gladios*] Leve est quod dicam, dicendum tamen, reponi nimirum debere vel contra cedices vetustos, *Quid vetat.* Amor. i. El. 7. 'Quid vetat et nervos magicas torpere per artes?' Art. Am. iii. cum veteri codice, 'Quid vetat appositio lumen de lumine sumi?' et 'Quid vetat a magnis ad res exempla minores Sumere?' ubi similiter peccant scripti plerique. Faastor. i. cum optimo Vaticano, 'Quid vetat et stellas, ut quæque oriturque caditque Dicere?' l. ii. 'Quid vetat Arcadio dictos a monte Lupercos?' et l. iii. 'quid enim vetat inde moveri?' Triast. i. El. 2. 'Quid vetat irato numen adesse Deo?' ut libri veteres agnoscunt. l. v. El. 1. 'Quis te mala sumere cogit? Aut quid deceptum ponere sumpta vetat?' Sic Vaticanus: atque ita apud Petronium legerim, 'Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit? Quid vetat in tepido membra calere thoro?' Neque aliter Horatius ac reliqui optimæ Latinitatis auctores. Sic et *Quid prohibet* dicebant potius quam *Quis.* Ep. Helenæ ex fide veterum librorum, 'Quid prohibet raris nomen inesse meum?' Sic et apud Petronium legatur, 'Ceterum Licas ut Triphænæ somnia exiavit, Quid, inquit, prohibet navigium scrutari?' Idem, 'Habet tu quidem fratrem: sed quid prohibet et sororem adoptare?' ita et Virgilius. Apud Ausonium tamen Epist. xxv. circumfertur, 'Quis prohibet, salve atque vale brevitate parata.' *Heins.*

90 *Ne traham*] Ex colo deducam. *Pensa*] Lanas ad pensum datas. *Pensa*] *πρὸς ἄλλας ἰστέρας ὀφθαλμοί, καὶ κεν*

Ἄνθρωπος φέρει, Hector ad Androm.
Hom. Iliad. Z. 456. *Δούλιον ἥμαρ*.
'Herile carpere pensum.' Hor. Od.
III. 27.

93 *Si mare*] Dicit se undique videre sibi parata pericula.

95 *Caelum restabat*] Unde non essent mihi pericula. *Simulacra*] Figuras, in quas Dei se dicuntur mutare.

96 *Rapidis præda cibusque feris*] *Rabidus* Argentinensis: sic idem codex sequenti epistola, 'rabidarum præda ferarum.' *Rapidæ* tamen feræ pro rapacibus dietæ videntur. *Heins.*

99 *Viseret Androgeos*] Fuit unus ex Minois liberis, quem Ægeus Thesei pater interemit. Utinam, inquit, Athenienses non interemissent Androgeum: quoniam tu ad perimendum Minotaurum non navigasses, nec ego deserta quererer. *Facta luisses*] *Fata tulisset* Puteaneus; alii *fata luisses* vel *tulisses*: sed nil muto. Sic apud Statium Theb. I. 'Facta luant Thebes:' et l. XII. 'Aut nece facta luent.' *Heins.*

100 *Funeribus tuis*] Corporibus puerorum et virginum, qui tradebantur Minotauro devorandi. *Ant.*

102 *Ardua*] Id est, in altum sublata, ad inferendum maiorem ictum.

104 *Fila per adductas sæpe recepta manus*] Non damno hanc lectionem. Vide tamen, ne scripserit Ovidius *fila relecta*. Met. VIII. de eadem re, 'Janna difficilis filo est inventa relecto:' ubi *relecto* perperam scribebatur. Fast. III. 'Jam male perjuro mutarat conjuge Bacchum, Quæ dedit ingrato fila legenda viro:' sic vere optimi codices; vulgati et illic *regenda*. Propertius l. IV. El. 4. 'Prodita quid mirum fraterni cornua monstri, Cum patuit lecto stamine torta via.' Virg. l. X. 'extremaque Lauso Parcæ fila legunt:' hoc est, colligunt, ut Servius interpretatur. Sic 'collecta fila' Seneca Hippolyto de Theseo, 'Et longa curva fila collegit via.' *Heins.*

106 *Stratæque Cretæam bellua stravit humum*] *Tiarit* humum multi ex scriptis; quod admittendum opinor: nisi *plaurit* malis. Ep. Patid. 'Cæsæque sanguineam victima plangit humum.' Met. III. de Terrigenis, 'Sanguineam trepido plangebant pectore matrem:' de quo loquendi modo alibi. Fast. I. 'Et lato moriens pectore plangit humum:' ubi male *tangit* et *pulsat* veteres nonnulli. Fast. IV. 'Atque indignanti pectore plangit humum.' *Idem.*

107 *Non poterant*] Ecce causa, quare habuerit victoriam. *Cornu*] Scilicet Minotauri. *Figi*] Vulnerari.

108 *Ut*] Id est, quamvis.

109 *Illic tu silices, illic*] *Illic* ex castigatioribus repono. *Heins.*

110 *Qui Thesea vincat habes*] Id est, habes feritatem tibi ingentiam, quæ est durior silicibus.

111 *Inertem*] Sopitam, non sentientem.

113 *Nimium perati*] Qui tam cito Theseum abstulisti.

115 *Dextera*] Scil. Thesei. *Fragorem*] Minotaurum. *Et me*] Quia fuit etiam causa meæ mortis.

116 *Fides*] Scil. fuit crudelis. *Nomen inane*] Id est, sine effectum. *Data*] Scilicet, a te. *Poscenti*] Mihi.

120 *Nec mea qui digitis*] *Digitus* Scriber. et Palat. *Heins.* *Qui condas*] Id est, qui claudat. Nam mortuis solebant propinquiore claudere oculos.

121 *Spiritus*] Id est, anima.

123 *Unget*] Nam cadavera prius lavabantur, deinde ungebantur.

125 *Ibis Cعرapios portus*] Invidiose hoc dictum est, intrabis Piræeum Athenarum portum. *Ant.*

126 *Cum steteris turba celus honore tua*] *Turba celus* in arce Puteaneus; et emendatum postea *urbis in arce*: quomodo et sex alii: vide quæ noto Epist. VII. 51. Dido, 'Et videas populos altus ab arce tuos.' De arce Atheniensi protrita omnia. Lovaniensis *urbis celus in ore*. Octo, *turba*

celus in arce : totidem *turbæ celus in ere* : quinque *in orbe* ; utrumque bene : unus *turbæ in urbe*. De *populi ore* in Aponum Claudiani dictum. Trist. iv. El. 2. 'Hos super in curru, Cæsar, victore veheris Purpureus populi rite per ora tui.' *Heins.*

127 *Et bens narraris*] Deest cum. *Tauri virique*] Id est, Minotauri.

128 *Saxea tecta*] Id est, labyrinthum.

129 *Solum tellure relictam*] Scribe *sola tellure*. Catullus de hac nostra, 'Desertam in sola miscram se cernit arena.' Sic 'loca sola' et 'sola rura' passim nostro, et similia. *Heins.*

130 *Non ego*] Ironice loquitur. *Surripienda*] Removenda. *Titulis tuis*] Tuis laudibus.

131 *Nec pater*] Præ nimia ira dicit eum non esse humano sanguine genitum, sed saxis. *Nec pater*] Simili furore correpta Dido, *Æneid.* iv. 'Nec tibi Diva parens, generis nec Dardanus auctor, Perfide.' et Senior Priamus, *Æneid.* ii. 'satum quo te mentiris.' *Pittheidos Ethræ*] Id est, filius Pitthei.

132 *Auctores tui*] Id est, parentes, et ex quibus es genitus.

133 *Di facerent*] Nititur movere eum ad commiserationem sui.

134 *Mæsta figura*] Id est, aspectus meus tristis et lachrymosus. *Movisset*] Ad misericordiam et lachrymas deduxisset.

136 *Hærentem*] Id est, Finge videre me stantem in scopulo ab undis pulsato.

137 *Demissos lugentis more capillos*] In ore quatuor libri : at Leidensis *ingentum more* ; ut Virgil. 'Iliades crimem de more solutæ.' *Heins.* *Demissos*] Per humeros sparsos.

139 *Corpus*] Dicit se præ dolore et timore tremere. *Sicut segetes*] Tremunt a ventis.

140 *Littera pressa*] Id est, signata, scripta. *Articulo*] Id est, digito. *Labat*] Vacillat : id est, non habet rectum ordinem.

141 *Per meritum*] Id est, Per beneficium, quod tibi præstiti. *Quoniam male cessit*] Quia male locavi illud.

142 *Gratia nulla*] Id est, nulla retributio. *Sit facto meo*] Id est, Beneficio, quod tibi feci.

143 *Sed nec pæna*] *Sed ne* Puteaneus et quinque alii. *Heins.* *Sed nec pæna*] Scilicet, sit meo facto : id est, Si non vis reddere gratiam facto meo, non debes tamen reddere pænam et malum. *Si non*] Id est, Si non fui tibi causa salutis, sicut fortasse tu existimas.

146 *Tendo*] Porrigo.

147 *Qui superant*] Id est, Qui supersunt, sit meo facto : nam reliquos præ dolore laceravi et avulsi.

148 *Tua facta*] Scilicet, crudelia : quia me deseruisti solam.

149 *Flecte ratem*] Verte navem ad me recipiendam. *Relabere*] Retro naviga. *Versoque*] Mutato.

150 *Si prius occidero*] Id est, Si mortua fuero, antequam redeas ad me abducendum ex his locis. *Tu tamen ossa feres*] Tres membranæ *leges* ; quo et unus alludit Mediceus, in quo *lege*. De ossilegio multa viri eruditi in commentariis funeris antiqui. Noster Amor. iii. El. 6. 'O utinam mea lecta forent, patrioque sepulcro Condita, dum poterant virginis ossa legi.' Perperam ibi vulgo, *tecta et tegi*. Propert. 'Ossaque legiati non illa ætate legenda Matris.' Sappho apud Nostrium, 'cum lecta parentis Ante diem lacrymas ossa bibere meas.' Atque ita passim veteres : sed ossa non legebantur nisi combustis cadaveribus, quod Ariadnæ in deserto loco hand erat sperandum. *Heins.*

EPIST. XI. CANACE MACAREO.

'Eolis Eolidæ, quam non habet ipsa, salutem Mittit, et armata verba notata manu.' Priscæ editiones cum Excerptis Puteani et libri ex nostris multi ita ordiuntur hanc epistolam vulgatis auctiores, sed interpolatoris beneficio. *Heins.*

1 *Si qua tamen*] Quod autem ante *tamen* videatur aliquid esse præponendum, plerumque magis fit in sensu, quam in verbis. Nam intelligitur: Mitto tibi hanc epistolam, tamen. *Errabunt*] Id est, vacillabunt, et non habebunt rectum ordinem. *Lituri*] Maculis. *Cæcis*] Obscuris, quæ non bene possint legi.

2 *Libellus*] Epistola. *Oblitus*] Fœdatus. *A cæde*] Propter cædem. *Dominae*] Id est, meæ Canaces.

6 *Sic*] Scilicet ense parato ad necem meam.

7 *Ipsæ*] Pater.

8 *Opus*] Id est, cædes mea. *Exigeretur*] Perficeretur. *Oculis*] Id est, in conspectu. *Auctoris*] Scilicet patris, qui est auctor et causa ut me interficiam.

9 *Suis*] Qui sub imperio suo.

10 *Spectaret*] *Spectasset* libri. Puteaneus *spectat sed.* Heinsius.

11 *Scilicet*] Quia versatur et vivit cum ventis, qui sunt sævi; ipse quoque est sævus, et convenit naturæ ventorum.

12 *Populi sui*] Id est, ventorum.

13 *Sithonio*] Threicio; fiat enim ex Thracia. Sithon autem, mons Thraciæ. De his ventis cardinalibus, *Metamorph.* i.

14 *Pennis*] Quia venti dicuntur habere alas. *Hub. Eare protervæ*] 'Procacibus anstris.' *Æn.* i. Et Horat. 'Tradam protervis in mare Creticum Portare ventis.' Et in antiq. Poët.

Phrenetici: Septemtrionis filii. *Pennis*] 'Et alitis austri.' Virg. viii.

16 *Vitiis suis*] Superat, inquit, ventos asperitate et sævitia, quibus imperat. *Ant.*

17 *Quid juvat admotam*] Me per nomina avorum admotam cælo: hoc est, cælestibus conjunctam et affinem, posse inter cognatos Jovem referre. *Micyl. Admotam*] Id est, junctam. *Hubert.*

19 *Non minus infestum*] Ita scripti plerique, præter Puteaneum, qui recte *Num minus.* Epistola Helenæ, 'Pulsa est Esonia num minus illa domo?' Leandri, 'Num minus hæc nobis tam brevis obstat aqua?' Fast. i. 'Num minus hic toto est altior orbe cinis?' Fast. iii. 'Num minus ingenuis artibus illa vacat?' Trist. i. El. 2. 'Ut mare considat, ventisque ferentibus utar, Ut mihi parcatis, num minus exul ero?' Lib. ii. 'Præda fuit canibus num minus ille suis?' Lib. v. El. 6. 'Mansit in officiis num minus ille suis?' Loca plura adscripsi, quod ea in vulgatis editionibus ut plurimum mendosa circumferuntur. Auctor Elegiæ in obitum Mæcenatis, 'Num minus Urbis erat custos et Cæsaris hospes?' *Heinsius. Num minus*] Id est, nihilo minus, quamvis sim de gente Jovis. *Funebria munera*] Id est, apta meo funeri.

20 *Non mea tela*] Id est, non mihi apta aut convenientia.

22 *Leto meo*] Id est, Utinam prius eassem mortua, quam me unquam cognovisses.

23 *Plus quam frater*] *Metam.* iv. 324. 'Sororia saltem Oscula.' *Quam frater*] Quia amor fratris erga sororem debet esse moderatus.

24 *Et cur fui*] Cur obsecuta sum

tibi in amore, quod soror facere non debet?

26 *Deum*] Cupidinem. *Nescio quem Deum*] Antea mihi incognitum.

27 *Adduxerat*] Attenuaverat, contraxerat.

29 *Annus*] Longissima: id est, una nox videbatur mihi unus annus.

31 *Nec cur hoc facerem*] *Hæc Puteanus* et alii multi. *Heinsius*. *Cur facerem, reddere causam*] Quia nesciebam amorem, qui me faceret suspirare.

32 *At illud eram*] Id est, amans.

33 *Prima*] Ante alios. *Animo anili*] Cauto, et perito talium rerum. *Animo anili*] *Æneid.* iv. 'illa gradum studio celerabat anili.' Item senex ille in Eurip. Ion. 728. 'ἰδοὺ τὸ τοῦ πατρὸς μὲν βραδύ, τὸ τοῦ δὲ τοῦ ταχὺ. *Malum*] Amorem meum.

35 *Pudor dejecit ocellas*] *Æneid.* iii. 'Andromache Dejecit vultum, et demissa voce locuta est.' Et Statius, Theb. ii. 'Ibant Candida purpureum fusæ super ora ruborem, Dejectæque genas; tacite subit ille supremus Virginitatis amor, primæque modestia culpæ Confundit vultus.' Et Eurip. Phœniss. v. 1494. *ἐνδὲ παρθένιας τὸν ἐνδὲ βλεφάροισι φοίνικ', ἐρύθημα προσέειπεν.*

36 *Hæc satis*] Id est, Licet tacerem, hæc erant satis. *Signa fatentis*] Id est, contentis me amare.

38 *Furtivum onus*] *Σικρίον δὲ ἐγέλνατο μήτηρ.* Homer. Il. Z. 24. 'Ἐκ λαβρά, αὖ μίλων' et Homer. ibid. 161. *Κρυπταδὴν φιλότρηι μνήμενα.* Et Theoc. Idyll. 27. *ἀνίστατο φέρους ἐνὲρ.* Vide Epist. Leandr. 54. *Onus*] Id est, puer, quem ferebam in utero. *Furtivum*] Occultum: vel furto, id est, stupro conceptum. *Hub*.

39 *Quas mihi non herbas, quas non medicamina*] Partum abigere conati sunt herbarum succis.

40 *Supponit*] Utero apposit ad depellendum factum. *Ant*.

41 *Hoc te celavimus unum*] Paren-

thesis est: id est, Hoc solum tibi occultavimus, quod voluerim arte emittere partum.

43 *Admotis artibus*] Medicaminibus adhibitis excuti non potuit.

44 *Tectus*] Clausus utero. *Ab hoste*] Nutricem significat, quæ illum perimere conata est. *Ant*.

46 *Denaquis luciferos Luna premebat equos*] *Movebat* libri veteres uno consensu; et recte. Val. Flaccus lib. iii. 'Movel en gelidos Latonia currus.' Fast. ii. 'Luna resumebat decimo nova cornua motu: Virque pater subito nuptaque mater erat. Gratia Lucinæ:' sic et ibi codices antiqui; non decimo mense, ut est in vulgatis; quem locum receptam scripturam tueri in his Canaces amicus meus contendebat, et evincere, pro *Dena Luna* non esse reponendebat decimo doctissimo Gronovio in Observationibus videbatur. Nec cum Puteaneo libro et aliis nonnullis, *Nona*, quod magnus Scaliger probavit. Nota illa, 'Matri longa decem tulerunt fastidia menses.' Noster in Fastis lib. ii. 'Luna novum decies implet cornibus orbem: Quæ fuerat virgo credita, mater erat:' et lib. iii. 'Vel quia bis quinto femina mense parit:' l. v. 'Jamque decem menses: et puer ortus erat.' Althæa apud eundem Met. viii. 'Et quos sustinui bis mensum quinque labores.' Seneca quoque in Phœnissis; sic enim Thebaidem ejus vere inscribit præstantissimus liber Medicæus, 'per decem mensium graves Uteri labores:' atque ita passim auctores. Sed quemadmodum, *quini et deni calculi* pro decem et quinque calculis recte dicuntur: ita *Lunam denam* pro decima posse dici erat ostendendum. *Heinsius*.

51 *Quid faciam*] Pro, facerem. *Edore*] Emittere. *Gemitus*] Clamores: id est, ex una parte dolor partus coquebat me clamare: ex altera prohibebat timor patriis, et nutrix, quæ increpabat me.

52 *Et pudor*] Ex tanto scelere. *Hubert*.

53 *Continuo gemitus*] *Contineo* tres libri. *Heins.* *Verba elapsa*] Quæ præ dolore exciderant voces. *Reprendo*] Reprimo, ne audirentur.

54 *Coger*] Quoniam ita imperabat nutrix. *Ant.* *Combibere*] Intra me tenere. *Lacrymas combibere*] 'Flotumque resorbent.' *Sil. XII. et Stat.* 'Inclisitque dolor lacrymas.'

55 *Ante oculos*] Certa et parata.

56 *Si morerer*] *Si moriar* multi. *Puteaneus* et unus meus, *morior.* *Heinsius.* *Mors erat grave crimen*] Quia non potuissem mori sine infamia, in tali casu, quo fuisset cognitum scelus meum.

57 *Supercumbens*] *Scil. tu.* *Comaque*] Propter dolorem, quem de me capiebas.

58 *Rafiovisi*] Recalefecisti.

59 *Charissima, dixi*] *Aisti* *Puteaneus*, et *Argentiniensis*: multi ex nostris dixi. *Heinsius.*

60 *Duos*] *Scil. te et filium.* *Unius corpore*] Id est, corpore tuo.

61 *Fratri nam nupta futura es*] *Vetus lectio* erasa erat in *Puteaneo*, cujus nullum appareret vestigium, ejusque loco repositum, *fratri es nam nupta futura*: quidam ex nostris germano nupta futura es; quomodo et in *Puteaneo* prius fuisse scriptum suspicor. *Heinsius.*

62 *Illius de quo mater es*] *Mater et* *Puteaneus* et plerique alii cum priscis editionibus. *Lego* cum *Leidensi*, *Illius, es de quo mater, et uxor eris.* *Id.*

63 *Mortua*] Scilicet ut videbar mihi. *Revixi*] Respiravi.

64 *Crimen onusque*] Id est, crimen onus. *Positum*] Pro, depositum; id est, peperit. *Hubert.*

65 *Quid tibi grataris*] Non esse gratulandum, arguit ab *Æoli* crudelitate; et facinoris dedecore et periculo. *Ant.* *Æolus*] Pater meus.

66 *Surripienda*] Removenda. *Oculis patrie*] Ne ab eo videatur.

67 *Frontibus infantem*] *Frugibus* *Puteaneus* optime. *Molam salsam* intellige; quam sacra facturæ in promptu esse oportebat: si *Frontibus* legas, his idem dixerit. *Heins.* *Frugibus*] Dicit quomodo nutrix eum occultavit, simulans se facturam rem divinam. *Albentis olivæ*] Hæc enim arbor erat tutela *Palladis*, et dicata paci; apta sacrificiis, quæ anus volebat simulare.

68 *Velat*] Tegit. *Vittis*] Fasciis: tanquam rem sacram. *Sedula*] Studiosa.

69 *Ficta*] Simulata. *Precedantia verba*] Id est, dicit hymnos et supplicationes.

70 *Dat viam*] Id est, cedit, quia credebatur eam facere vera sacra. *Dat populus*] *Dant populi* *Lovaniensis.* Forte *Dant populus.* *Heinsius.*

72 *Proditur*] Detegitur, cognoscitur. *Indicio suo*] Propria voce.

73 *Revelat*] Detegit, remotis frontibus. *Mentita*] Ficta.

74 *Senat*] Resonat. *Insana*] Magna.

75 *Ut mare*] Facit comparisonem de suo tremore, cum audiret patrem ita clamantem. *Stringitur*] *Leviter* percutitur. *Tenui*] *Levi.*

76 *Fraxina*] Pro, fraxinea. *Noto*] Id est, vento. *Tepido*] Quia venit a meridie, ideo est tepidus.

77 *Sic mea vibrari pallentia membra videres*] *Pallentis* scribendum videri dixi *Epist. v. 45.* At unus *Regius* *Sic mihi vibrari*; etiam non male. *Heinsius.* *Videres*] Pro, videret aliquis. *Vibrari*] Moveri, tremere.

78 *Quassus ab imposito*] *Lectus*, in quo eram, quatiebatur a meo corpore tremente.

79 *Irruit*] Id est, cum impetu intrat cubiculum meum. *Vulgat*] Manifestat. *Pudorem*] Id est, dedecus, et infamiam.

80 *Vix ab misero continet ore manus*] Id est, vix continet se, quin unguibus dilaceret mihi vultum, et eruat oculos.

81 *Præter lachrymas*] Quia nil potui dicere, sed solummodo flevi.

82 *Gelido lingua retenta metu*] *Gelida manu* Puteaneus et alter Moreti: nil muto. *Heins.*

84 *Destitui*] Reliqui sine ullo custode. *Solis*] Desertis, inhabitatis.

85 *Sensisse putares*] Videbatur sensisse illud crudele jussum, ita in tempore vagivit. *Hubert.*

87 *Tunc*] Cum mea pignora lupis edenda tradi conspicerem. *Ant.*

89 *Inimicus*] Satelles vel famulus patris.

90 *Viscera*] Filium meum.

91 *Exierat*] Scilicet pater mens. *Tum demum*] Tunc tandem, scilicet eo egresso. *Tum demum pectora plangi*] *Plangi* iidem libri cum *Erfurtano*; probe. *Strozæ plango. Denique* etiam nonnulli. *Epistola Sapphus*: 'nec pectora plangi, Nec puduit scissis exululare comis.' *Heinsius.*

92 *Contigit, inque meas unguibus ire genas*] I. e. Tunc demum licuit mihi immittere ungues in genas meas dilacerandas.

93 *Patrius satelles*] *Patrus* Puteaneus. *Sequenti versu prodidit ore pro edidit* anns *Mediceus*; placet. *Heins.* *Satelles*] Miles, minister. *Vultu morante*] Id est, Tristi: ex quo poteram cognoscere, eum afferre tristia mandata.

94 *Indignos*] Crudeles. *Sonos*] Voces, verba.

95 *Æolus*] Verba satellitis ad Capacem. *Tradidit*] Interpositio est: sunt enim verba Canaces.

96 *Et jubet*] Adhuc sunt verba satellitis, post traditum ensem. *Quid velis*] Quare mittatur tibi. *Ex merito*] Scilicet tuo, id est, ex eo quod fecisti, vult intelligas, ad quid eum tibi miserit.

97 *Scimus*] Verba Canaces. Dicit enim: Scio quid velit hic ensis, et eo utar pro merito meo. *Fortiter*] Intrepide: quia non dubito me interficere.

98 *Condam*] Immittam, et abdā. *Dona paterna*] Ensem, quem pater mihi misit.

99 *His mea*] Apostropham facit ad patrem: et est exclamatio doloris et indignationis plena.

100 *Hac dote dives erit*] Quia nulla re unquam egebit, postquam hoc ense se interficiet.

101 *Tolle procus*] *Precor* Mentellanus. *Heins.* *Tolle procus*] Dicit, ad connubia sua non adhibendum esse Hymenæum, quia sunt infelicia. *Faces maritas*] Id est, tædas connubiales.

102 *Turbato pede*] Id est, celeri. *Tecta nefanda*] In quibus nefandum facinus admissum est inter fratrem et sororem.

103 *Ferte faces*] Dicit, non Hymenæum adhibendum suo connubio, sed *Erinnyn*, ferentem faces infelices. *Erinyes atra*] Infernæ. *Faces quas fertis*] I. e. Fanebres, et non nuptiales. *Faces atra*] *Senec. Octav.* 'Illa, illa meis tristis Erinnys Thalamis Stygios prætalit ignes.' *Idv aluari, odv kdwv, kal qwtous byvalous.* Sic *Virgil. de Lavinia.* 'Fumida lumine fulvo Involvi:' et *Ovid. Metam.* 'Tisiphone madefactam sanguine sumit Importuna facem.' Quod non erat *vuyplwv oñas.*

106 *Admissi mei*] *Admissa mei*, Puteaneus. *Heins.*

109 *Si potuit*] Permissione hac insontem esse puerum ostendit: infans enim nihil committere potuit, nec pro parentum commissis erat plectendus.

111 *Nate*] Vertit sermonem ad filium, cujus miserriam sortem dolet, quod eodem die natus et mortuus sit.

113 *Pignus*] Confirmatio: nam filii dicuntur pignora conjugii. *Hubert. Parum fausti*] Qui non bene successit. *Ant.*

115 *Nec mihi*] Conqueritur quod non potuerit præstare officium, quod solet in funere filii. *Iudis*] Debitis

propter affectum naturæ. *Perfundere*] Irrorare.

116 *In tua nec tonsas*] *Non tonsas* scripti. *Heinsius*. *Non tonsas*] Solebant autem funerali more comas rescare, et in rogam ardentem, aut sepulchrum mittere. *Micyl*. *Tonsas comas*] *Θριξὶ δὲ πᾶντα νέκυν κατακλινον ἄς ἐπιβάλλον Κεϊρόμενοι*, Hom. II. 9. 135. de Patroclo. *Καὶ ἀπαρχὰς ἀπὸ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν δοῦναι*, Pausan. Achaic. Et Ovid. Metam. iii. 506. 'sectos fratri imposnere capillos.' *Ἀποδερόμενοι τὰς κόμης ἐκείραντο*. Apollon. lib. 1.

117 *Non superincubui*] Nam parentes ex affectu naturali solent incumbere cadaveribus filiorum, et sic eos mortuos osculari.

118 *Diripiunt*] Dilacerant. *Hubert*. *Avida feræ*] Lupos et vultures significat. *Anl*.

119 *Ipsa quoque infantis cum vulnere persequar umbras*] *Prosequar* Puteaneus et alii meliores. *Infantes* præterea *umbras* scribendum monui Epistola IX. *Heinsius*. *Ipsa quoque*] Dicit se secuturam filiam suam, quia gladio a patre misso se interficiet.

120 *Nec mater fuero dicta diu*] Quia privabor filio, sine quo non possum dici mater. *Nec dicta orba diu*] Quæ licet caream filio, et propter hoc sim orba: tamen cito moriar, et sic non dicar orba.

121 *Tu tamen*] Nunc rogat fratrem Macareum, ut colligat ossa matris et filii, et reponat in eadem urna. *Frustra sperate*] Qui cum sperarem te fu-

turum maritum meum, non potui id corsequi. . . .

123 *Ad matrem*] *Ad me*. *Socioque*] *Coniuncto*, et communi.

125 *Lacrymasque in funere fudo*] *In vulnere* Puteaneus et multi alii ex castigatioribus: *vulnera* in excerptis Dousæ. Met. iv. 'Vulnera supplevit lacrymis, fletumque cruori Miscuit.' Lib. xiii. 'Huic quoque dat lacrymas, lacrymas in vulnera fundit.' Pont. I. iv. El. 11. 'Fovisti lacrymis vulnera nostra tuis.' Lucanus lib. ix. 'Ergo indigna fui, dixit, Fortuna, mariti Vulneribus cunctis largos infundere fletus?' Statius Theb. viii. 'Fassa pios gemitus, lacrymasque in vulnera fudit.' Lib. iii. 'hæ lumina signant Vulneraque alta replent lacrymis.' Lib. xi. 'lacrymæque per arida serpunt Vulnera:' et sic passim. *Heins*.

127 *Tu, rogo*] Totum hoc distichon in officina interpolatorum conflatum, vix Latinum est, aut ad Ovidianam elegantiam adsurgit. In Puteaneo certe codice id a manu secunda erat, priscæ lectionis vestigiis penitus sublati. *Mandatum perferre* Gottorpianus; et *mandatum persequar* notat ex suis Naugerius: quomodo et Puteaneus et Gronovianus. *Idem*. *Projectæ*] Infelicitis et abjectæ.

128 *Mandatis perfruar*] In beneficii loco habebō: nihil mihi enim præter mortem dulce est. Vide Epist. seq. 22. *Mandata*] Hæc, scilicet, quæ tibi commisi. *Ipsa*] Ego. *Mandatis perfruar patris*] I. e. Faciam quod pater mihi mandavit. *Hub*.

EPIST. XII. MEDEA JASONI.

Initio hujus Epistolæ rursus audiamus ingenia correctorum. Sic igitur illi: 'Exul, inops, contempta novo Medea marito Dicit: an a regnis tempora nulla vacant?' Et hactenus quidem utcumque erant ferendi, nunc nimis impudenter ineptiunt. *Heinsius*.

1 *Ut tibi Colchorum*] *At tibi* Puteaneus cum aliis nonnullis: optime. Ita enim indignantes aut mirantes exordiebantur plerumque. Noster ipse Amor. III. initio elegiæ 7. 'At non formosa est, at non bene culta puella: At puto non votis sæpe petita meis:' quæ illic vera est lectio. In Priapeis, 'At non longa satis, non stat bene:' ubi frustra *Ut* rescribit vir maximus. In *Metamorphoseon* libris sic sæpe; ut VIII. Diana; 'At non impune feremus, Quæque inhonoratæ non et dicemur inultæ.' Lib. x. Venus; 'At non tamen omnia vestri Juris erunt, dixit.' Lib. XII. Peleus; 'At inferias, juvenum, carissime Crantor, Accipe, ait:' sic duo illa postrema loca ex optimis libris restituenda. Fast. II. 'At quam sunt similes, at quam formosus uterque!' sic enim et ibi liber optimus: ut et Met. x. 'At quam virgineus puerili vultus in ore est!' Horatius initio Epod. v. 'At o Deorum quicquid in cælo regit!' Virgilius, *Æn.* II. 'At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis, Di, si qua est cælo pietas, quæ talia curet, Persolvant meritas grates.' Ita et Græci indignantes ἀνὰ τὸν Ἀλλὰ incipiebant. *Idem.* *Regina*] Id est, Ego filia regis *Ætææ*. *Colchorum*] Colchi populi sunt in Ponto, quibus imperavit *Æeta*. Regio ipsa Colchis appellatur. *Vacavi*] Præstiti operam, inservivi tibi. *Hubert*.

2 *Ars mea*] Scil. magica et incantatoria.

3 *Dispensant mortalia fata sorores*] *Facta* Puteaneus et alii nonnulli; frustra. At Scaligeri excerpta cum multis nostris *fla*: quod verum est. Auctor Elegiæ in Obitum Mæcenatis, 'Nestoris annosi vixisses sæcula, si me Dispensata tibi stamina nente forent.' De filiis Parcarum res protrita est. *Heins.* *Dispensant*] Dispensare, suis omnia dividere temporibus. Justin. VII. 6. 'Quoniam omnibus par esse non poterat, dispensanda ratus.' Vide et VI. 1. Et Ovid. alibi, 'Oscula dispensat.' *Sorores*] Id est, tres Parcæ.

4 *Fusus suos*] I. e. Debuerant finire vitam meam. *Hubert*.

5 *Quicquid ab illo Produxi vitæ*] *Vitam* Puteaneus et alii multi: nil mutato. *Heins.* *Ab illo*] Ex quo Jason Colchos adiit.

6 *Pæna fuit*] Ad fugam hoc refertur, et ad fratris necem. *Hub.* *Bene*] Id est, honeste. *Quicquid*] Sensus est: Omnis vita, quæ fuit mihi post illud tempus, fuit pœna: quia semper vixi in magnis curis et doloribus.

7 *Hei mihi*] Longe repetit causam suorum malorum. *Acta*] Impulsa. *Juvenilibus*] Argonautarum viribus.

8 *Arbor*] Navis. *Pelias arbor*] Phædr. lib. IV. 'Utinam ne unquam Pelei memoris jugo Pinns bipenni concidisset Thessala.' *Phryxæam ovem*] Quam Phryxus Marti consecravit.

9 *Magnetida*] Thessalicam. Magnesia enim regio est annexa Thessaliæ, ut Plin. scribit. Magnates ejus populi dicuntur equitandi periti. *Colchi*] Scilicet, nos. *Argo*] Nomen est navis Jasonis. *Argo*] Cicer. I. Tuscul.

Quæst. 'Argo, quia Argivi in ea delecti viri Vecti, petebant pellem' inauratam arietis.' Vide Justin. XLII. 2. et XXXII. 3. ubi Argonautæ navem suam dicuntur humeris transportasse per juga montium. Hinc Cato ridicule, Nescio, inquit, Argo navine Græci aquas, an Argo navis humeris montes navigarit. In libr. Origin.

10 *Turba Graia*] Id est, Vos Argonautæ, qui estis Græci. *Phasiacæ aquæ*] Nam Phasis fluvius est Colchorum.

13 *At semel*] Aut, ut et plures ex nostris. *Heins. Nova puppis*] Nam quidam volunt, eam fuisse primam navem. *Nova puppis*] Id est, quæ ipsis mirabilis et nova visa est: qualem nunquam antehac conspexerant. Sic Æn. III. 'nova prælia tentant.' Longe enim ante fuit hæc insula Dauno navigata: quæ de re Schol. Aristoph. Vide et Pausan. lib. I. ubi de Theseo, qui etiam hanc insulam navibus accessit. Quamquam Ovid. et alii pluribus in locis primam hanc navem dixerint. Vide Farnab. ad Metam. VI. vs. ultimo.

15 *Iset*] Id est, Ire debuisset. *Anhelatos*] Efflatos, expiratos ignes e naribus taurorum. *Præmedicatus*] Ita legendum, non *præmeditatus*. Medea autem medicamentis munierat illum, cum esset boves ignem efflantes sub jugum missuros, ne quid illorum igne moderetur. *Mycil*.

16 *Adunca*] Curva.

17 *Semina jecisset, totidem sumsisset et hostes*] Hæc denuo mendosa sunt. Puteaneus, ad quem frequenter recurrimus, tanquam ad sacram anchoram, *Semina sensisset totidemque et semina et hostes*: sed *sensisset* a manu secunda erat, veteri lectione extrita: opinor *servisset* fuisse. Deinde *seminat hostes* altera manu erat correctum. Melioris notæ plerique, *Semina sensisset totidem quot seminat hostes*; vel *jecisset*: quidam etiam, *totidem sensisset et hostes*. Simpliciter rescribo, *Se-*

Delph. et Var. Clus.

Ovid.

mina jecisset, totidem jecisset et hostes: supra posterius *servisset* Glossa fuit adscripta *quot semina*, quæ in Puteani codicis contextum postea irrepsit. Aliud quidem nunc nil occorrebat: *Jacere* pro *serere*: sic in Fastis, I. II. 'Seminibus jactis est ubi factus ager.' Met. V. 'Semina jacta legunt.' Fast. II. 'Farra tamen veteres jaciebant, farra metebant.' *Heins. Semina*] Dentis serpentis.

18 *Cultu a suo*] Id est, A semine quod ipse seminasset et coluisset tanquam agricola.

23 *Hæc*] Scilicet voluptate exprobrandi beneficium.

23 *Jussus*] A Pelia patruo tuo. *Inexpertam*] Insetam navigationem, *Advertere*] Id est, appellere. *Advertere*] Virgil. 'et notæ advertuntur arenæ:' et I. XII. 'urbique adverteret agmen:' id est, contra urbem dirigeret aciem; vel appropinquaret urbi infesto agmine.

24 *Beata*] Ditiâ. *Beata*] Florida, felicia, nullisque calamitatibus cognita.

25 *Hoc illic Medea fuit*] Fuit Puteaneus cum aliis quibusdam. *Heins. Illic*] In Colchis. *Nova nupta*] Creusa, quam nunc accepisti.

26 *Pater*] Scilicet ejus, Creon. *Tam mihi dices erat*] Scil. Æeta, pater meus.

27 *Hic Ephyren*] Ephyre olim dicebatur, quæ postea Corinthus, a Corintho filio Orestis instaurata, nomen accepit, ære clara. *Bimarem* dicit, quia est inter duo maria. Inde Horat. 'Bimarisque Corinthi Mœnia.' *Hic*] Scil. Creon, pater uxoris. *Ille*] Scil. pater meus. *Scythia tenuis ille nivosus Omne tenet*] *Scythiam tenet ille nivosam* quidam, vel *Scythia nivosus*. Scriberianus *Scythia tenuis ille nivosus Omne latus*. Quid si sit? *Scythia tenet ille nivosus Omne latus*. Sed nil temere mutandum. Claudianus, 'Omne quod Oceanum fontemque interjacet Istri.' Florus: 'Omne intra Iberum et Ta-

8 Z

gum flumen depopulatus.' *Heins.*

28 *Omne Ponti*] Id est, Omnem partem Ponti.

29 *Juvenes pater Æta Pelagos*] Τὸ *pater* Puteaneus et alii nonnulli ex melioribus haud agnoscunt: recte; ut monui ad *Epist. vi. Heins. Pelagos*] Id est, Vos Argonautas Græcos.

30 *Premittis pictos toros*] Id est, Discumbitis in toris ornatis pictis tapetibus.

31 *Tunc cepti scire quis esses*] *Quid esses* codices magna ex parte; quod sequor. *Pont. i. El. 7.* 'Certe ego cum primum potui sentire quid essem.' *Epistola Hermiones,* 'Tu mihi quod matri pater es.' Quomodo noster atque alii auctores passim. *Heins.*

33 *Ut vidi, ut perii*] *Et vidi et perii* scripti, sed perperam. *Homerus,* 'Ὡς ἴδεν, ὥς μὲν μάλλον ἔδν χόλος. Theocritus, & δ' Ἀγαλάντα Ὡς ἴδεν, ὥς ἐμύνη, ὥς ἐς βαθὺν ἄλλεν' ἔρωτα. Hinc illa *Virgiliana,* 'Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error.' *Epistola Laodamiæ* ex vestigiis veterum librorum. 'Ut vidi, ut gemui, tacitoque in pectore dixi.' *Art. Am. iii.* 'Ut patuit miseræ jucundi nominis error: Ut mens, ut rediit verus in ora color:' sic enim codices nonnulli ista constituunt. *Heins. Ut vidi, ut perii*] Id est, Uno eodemque tempore te vidi, et amore tui capta sum. *Nec notis*] Id est, Maximis; non usitatis. *Ut vidi, ut perii*] 'Ὡς ἴδεν, ὥς ἐμύνη, Theoc. *Idyll. iii. 42.* Quod et *Virgil.* in *Eclog. viii.* ubi vide *Serv.* 'Ὡς ἐμὸς ἐκ πυκνῶν ἔκασον φρένες. *Apollon. Argon. l. iv. 1018.*

34 *Ardeat*] Sicut teda accensa ad sacrificia Deorum crematur.

36 *Abstulerant*] Id est, Furati fuerant; multum enim valent nutus oculorum ad provocandum amorem. *Oculi*] Sic et *Helena,* διὰ καλῶν ὀμμάτων, evertit Trojam. *Eurip. Hecub.* Quod *Theocrit. Idyll. xviii. 37.* tangit: 'Ὡς Ἐλένα' τὰς πάντες ἐπ' ὕμνασιν ἱμεροὶ ἐντί. Qualem *Homer. Iliad. A. 98.* vocat ἐλικάπιδα κόρην μελανόφθαλ-

μον, *Didym.* 'Ὡ τὸ καλὸν ποθοῦσα *Theocrit. Idyll. iii. 18.* 'Ut in ocellis hilaritudo est.' *Plaut. Rud. ii. 4.* 'Læti oculorum honores.' *Virgil.*

38 *Eminet*] Id est, Apparet. *Indicio suo*] Ut alibi: 'Quoque magis tegitur, tanto magis æstuat ignis.'

39 *Dixerat interea tibi Rex*] *Dicitur* *Puteaneus* a manu prima. Scribendum omnino, *Dicitur interea tibi lex.* *Initio Met. vii.* in hac eadem narratione: 'Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum;' ita enim optime veterrimi libri. *Legem dicere,* elegans et Latinum est. *Noster Met. xiii.* 'legem sibi dixerat ipse.' In *Ibide,* 'Cui legem pœnæ dixerat ipse parens.' *Met. vi.* 'Lexque eadem pœnæ, ne sis securus futuri, Dicta tuo generi serisque nepotibus esto.' *Epistola Sapph.* 'Sive ita nascenti legem dixere sorores.' *Propert. l. iv. El. ult.* 'Mi natura dedit leges a sanguine dictas.' Male ibi *ductas* nunc legitur. 'Lex dicta officiis' apud *Gratium.* Sequens *distichon Ovidianæ* non videtur esse venæ. *Heins. Dixerat*] *Ostensura Medea* quam magna multaque fuerint sua erga Jasonem beneficia, commemorat singula pericula, quæ Jason fuerat subiturus: a quibus cum eum liberaverit, arguit eum ingratisimum esse, si se deseruerit.

44 *Nigra facta*] Id est, Fumosa et caliginosa per suos afflatus.

45 *Semina*] Dentes serpentis. *Populos*] Id est, homines. *Hub.*

46 *Devota*] Fatalia, et ad suam necem acta et dedicata. *Ant.*

47 *Qui peterent*] Ut supra. 'Et subito natos prima tulisse viros.'

48 *Ille erat agricola*] *Ille est scripti. Heins. Agricola suo*] Cui propter laborem deberet fructum, non damnum reddere. *Hub.*

49 *Lumina custodis succumbere nescia somno*] Is erat draco pervigil, qui vellus aureum custodiebat. *Ant.*

51 *Dixerat*] Supradicta esse tibi facienda. *Omnes*] Scilicet, vos Argonautæ.

52 *Mensa deserit toros*] Remota.

53 *Quam tibi tunc*] Nunc scripti quidam et editiones priscæ : iidem erant sequenti versu, non erat. Heins. *Quam tibi*] Hoc dicit : Tunc non cogitabas de uxore, quæ daret tibi magnam dotem : sed de salute. *Longe erant*] Id est, Remotum ab animo, et cogitatione tua.

54 *Socer*] Creon.

55 *Oculis prosequor*] Proscopio. *Udis*] Id est, lachrymantibus.

57 *Male saucia*] Id est, amore percussa. *Male*] In perniciem meam.

58 *Acta est per lacrymas*] In lacrymis Basileensis ; venuste. Heins. *Quanta fuit*] Id est, tanta quanta fuit : id est, tota. *Quanta*] Æn. iv. 'Nunc hyemem inter se luxu, quam longa, fovere.'

62 *Soror*] Scilicet mea Chalciope.

63 *Disiectamque comas*] Id est, me habentem comas incompactas et sparsas. *Adversa in ora jacentem*] Id est, cubantem in faciem : quod faciunt, qui non possunt dormire.

65 *Orat*] Scil. soror mea. *Minyis*] Argonautis, vobis Thessalicis. *Petit altera*] Scilicet soror mea. *Altera habebit*] Intelligimus Creusam, id est, altera petit, altera capiet fructum. *Petit altera, et altera habebit*] Salmasius ad Historiam Augustam *alter petit, alter habebit* ex Puteaneo ; quomodo et Gottorphanus. Si quid mutandum sit, ita rescripserim, *Orat opem Minyis soror altera, at altera flevit : Æsonio juveni, quod rogat illa, damus. Tò soror exciderat ; pro quo male feriati correctores petit supposuerunt : altera flevit vel flebat, facilis mutatio ex alter habebit aut habebat, quod in multis scriptis est. Cæterum cur Chalciope Argonautis faverit, in promptu causa est, quod filii ejus quatuor ex Phryxo geniti in illorum essent numero. Vide Hyginum fab. iiii. Heins.*

66 *Æsonio juveni*] Id est, Jasoni. *Quod rogat*] Scilicet opem.

67 *Est nemus*] Describit locum, in quo Jason locutus est cum Medea, et eam rogavit in anxillum suum. *Atrum*] Obscurum. *Nemus atrum*] Æneid. i. 'Tum silvis scena cornusci Desuper, horrentique atrum nemus imminet umbra.' *Piceis*] Picea, species arboris. *Frondebis ilicis*] Id est, ilicibus frondosis.

68 *Vix illuc*] Dicit, ex densitate vix posse illum locum illustrari a sole.

69 *Sunt in eo, fuerant certe*] *Fuerantque diu multi codices*; quod admittendum videtur. Delubra enim a vetustate venerationem præcipue mutuabantur. Plena ejus rei poetarum ubique scripta : malo tamen, *fuerantque diu*. Heins. *Delubra*] Templâ.

70 *Dea*] Id est, simulacrum Dæ Dianæ.

71 *Nescio an exciderint mecum loca*] In Puteaneo *Nostin* a manu prima fuisse videtur ; et *exciderunt*. Unus *Mediceus Nostis* : alii quinque *Noscis*. Reliqui *Nescis*. *Nostin*? eleganter : sic *riden, scin, vin*, et similia, pro *ridesne, scisne, visne* apud veteres : *censen* apud Persium. Sic Fast. l. iv. initio, 'Scin, Dea, respondi, de vulnere?' ita illo loco puto scribendum : ut Fastor. vi. 'Stulta videt Janus, quæ post sua terga gerantur. Nil agis en : latebras respicit ille tuas. Nil agis en : dixin?' Vulgo *dixit*. *Viden* habes apud Catullum, Virgilium, Statium. Nam Comici assidui sunt in his. De quibus suo loco plura. *Exciderunt* legendum, Epistola vii. 166. jam monuimus, *Venimus illuc* præterea est in melioribus, non *umbo*. Sequenti versu quoque *Aunus es* pro *Orsus* nonnulli. Heins. *Nescio*] Nescio an ita oblitus sis locorum, sicut mei.

73 *Jus tibi*] Verba quibus Jason ad Medeam usus est, eam sibi concilians. *Jus*] Potestatem, arbitrium. *Salutis*] Vitæ.

74 *Inque tua est*] Tollant *est* quinque libri. *Heins.*

75 *Perdere posse sat est*] Si quis delectatur potestate, satis ei debet esse quod possit nocere: non autem debet nocere. *Ista potestas*] Ipsa Puteaneus et alii plerique. Idem *juvet* cum Lovaniensi. Amor. III. El. 4. 'ipsa potestas Semina nequitie languidiora facit.' *Heins.*

76 *Sed*] Licet possis me perdere. *Servatus*] Id est, Ego tuo auxilio liberatus. *Gloria major ero*] Quam si passa fueris me mori.

77 *Per mala*] Adjurat Jason multis precibus, ut sui misereatur, et sibi opem præstet.

78 *Per genus et nomen*] *Nomen* Puteaneus. Vide notas ad Epist. II. 50. nil temere tamen muto. *Heins.* *Per genus*] Scilicet tuum. *Ati*] Scil. Phœbi, vel Solis. *Cuncta evidenti*] Sic Ennius, 'Jupiter, tuque adeo summe Sol, qui res omnes inspicis, Quique tuo lumine mare, terram, ac cælum contueris.' Ideoque et πολυοφθαλμὸν eum vocant, καὶ πάντα ἐπιβάλλοντα τὰς ἀκτῖνας, ὥσπερ ὀφθαλμοῖς βλέπειν ἤσαν γῆν καὶ θάλασσαν. Diod. Sic. c. 2. ubi et adducit Homer. II. v. ὅς πάντ' ἐφορᾷ. 'Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras.' Æn. IV.

79 *Per triplices vultus*] *Triplicis* concinnius Puteaneus et duo Ambrosiani. Fast. I. 'Quod semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ.' *Heins.* *Triplicis vultus*] Virg. in IV. 'Tria virginis ora Dianæ.' Triplici autem vultu depingebatur, quia ipsa est Luna in cælo, Diana in terris et in sylvis, Proserpina apud inferos. *Arcana*] Mystica, quæ noctu celebrabantur.

80 *Et si forte aliquis gens habet ista Deos*] *Lege alios Deos*, vel sine assensu veterum librorum: quanquam Gryphium sit verisimile in suis codicibus id invenisse, quod ejus editiones margini adscriptum ostendunt. sic et alibi non semel peccatum. *Heins.* *Et si forte alios, &c.*] Super-

vacaneum enim erat dubitare, si quos Deos haberent Colchi, cum jam Dianæ mentionem fecisset. Illud autem procedit, si roget, equos alios præter Dianam habeant. *Micyl.*

81 *Meorum*] Sociorum, qui mecum sunt.

83 *Quod si forte*] Pollicetur etiam ei Jason, se perpetuo habiturum eam legitimam uxorem. *Dedignare*] Fastidis.

84 *Sed mihi tam faciles unde Deosque meos*] *Meosque Deos* Puteaneus et alii multi; quod Salmasio ad Historiam Augustam probatum: libri multi, *unde putabo Deos?* vel, *unde Deos habeam?* et similia; quæ interpolatorum signa. Horatius Sat. II. 5. 'Unde mihi tam fortem tamque fidelem?' et, 'Unde mihi lapidem? Quorsum est opus? Unde sagittas?' Seneca Hercule Fur. Act. II. 'Unde illam mihi, Quo te tuamque dexteram amplectar, diem?' Plura ad Statium Gronovius de hoc loquendi modo. *Heins.* *Sed mihi tam faciles*] Sed unde Deos tam faciles, subaudi, sperem, vel habeam? et unde habeam Deos tam meos, id est, tam obsequentes mihi?

87 *Conscia sit Juno*] Scit Juno non male Argentinus. *Heins.* *Conscia*] Confirmat promissionem suam jurejurando, adducens Junonem testem. *Conscia sit*] Id est, testis; scil. hujus meæ promissionis. *Praefecta*] Quia ipsa præest nubentibus.

88 *Dea*] Diana.

89 *Hæc animum et quota pars horum movere puellam*] *Et quota pars hæc sunt?* Puteaneus: *quota pars possunt movere*, vel *movisse* alii plerique: tres *possent*: duo *poterant*. Placet Puteanea lectio: sic Pont. II. El. 10. 'Et quota pars hæc sunt rerum quæ vidimus una, Te mihi jucundas efficiente vias?' *Heins.* *Hæc animum*] Dicit, ex minima parte promissionum Jasonis se potuisse moveri et impelli ad id quod petebat. *Hæc*] Scil. quæ a te sunt

dicta. *Et quola pars*] Id est, minima pars.

90 *Simplicis*] Credulæ. *Iuncta*] In pignus fidei.

91 *An et est pars fraudis in illis*] *An pars est scripti omnes et primæ editiones.* Lege *an pars et fraudis in illis*? Ita Lincolnensis. *Heins.* *Pars fraudis in illis*] Id est, An et ipsæ sciunt fallere?

92 *Sic*] Scil. cum jurasses per Junonem et Dianam, et junxisses dextram dextræ meæ, et addidisses lachrymas.

93 *Jungis et aripedes*] Τὸ et abest a Gronoviano. Scribe *Jungis acnipedes*: dixi Epist. vi. 32. *Heins.* *Inadusto*] Quia licet semper efflarent ignem, nunquam tamen eo igne urebantur.

94 *Et solidam humum*] *Insolitam* Gronovianus. *Heins.*

95 *Pro semine*] *Id* enim sparsit Jason dentes serpentis, sicut spargitur semen.

96 *Scutaque miles habens*] *Habet* Puteanus et alii septem. *Heins.*

97 *Ipsa ego*] Quanto magis tu et reliqui debuistis timere?

98 *Subitos*] Id est, subito natos.

99 *Terrigenæ*] Id est, geniti ex terra.

100 *In se constrictas conservare manus*] *Inter constrictas* Puteanus: Strozæ liber *Inter se constrictas*: novem alii, *Inter se strictas*, quod verum est. *Heins.*

101 *Pervigil ecce draco*] Ita et Met. vii. et Maximianus in Elegiis, 'Pervigil observat non sua poma draco.' Scripti tamen tres *Serpens ecce vigil*; unus Vatic. *Insonnis serpens*: at Puteanus *Insonor ecce vigil*. Scribe *Insuper ecce vigil*: *vigil* pro *vigili* dracone. Germanicus Aratæis de ariete. 'Qui tulit in Tauros Phryxum, qui prodidit Hellen, Quem propter fabricata ratis, quem perfida Colchis Soplito vigile incesto donavit amor:' ita scribendum. *Insonor ecce draco* pro diversa lectione Erfurtanus, cum

glossa; 'id est, sine sopore:' mira locutione, nec alias mihi notata. Quomodo l. vii. eundem 'insopitum draconem' voce parum usitata dixit. *Idem.* *Crepitantibus*] Resonantibus. *Horrens*] Asper: sunt enim serpentes squamiferi.

102 *Torto pectore*] Metam. iii. 41. 'Ille volubilibus squamosos nexibus orbes Torquet, et immenso saltu sinuatur in arcus.' Et *Eneid.* ii. 'sinuantque immensa volumine terga.' Et l. v. 'Septem ingens gyros, septena volumina traxit.' Κωνέας φλόσσορας ὄρεδ οὐρῶν παυροῖ δρᾶκορρας. Theocrit. Idyll. xxiii. 14.

103 *Dotis opes ubi erant? ubi erat tua regia conjux*] *Tibi regia conjux* scripti plerique; *ubi tunc et regia* unus Palatinus: duo præterea Medicei, *Dotis opes ubi tunc.* Puto scribendum, *Dotis opes ubi tunc? ubi tunc tibi regia conjux?* vide quæ noto ad Epist. iv. 150. Sequenti versu *distinet* non debere mutari, quicquid turbent libri veteres, dixi Epist. viii. 69. *Heins.* *Ubi tunc*] Quasi dicat, Non quærebas tunc dotem, cum solum de salute tibi cogitandum putares. *Regia*] Id est, Regio sanguine creata, ut nunc jactas esse istam tuam.

104 *Isthmos*] Corinthus, quæ est in Isthmo. *Distinet*] Dividit.

105 *Illa ego*] Dicit se fuisse, quæ ei tot et tanta pericula ademerit. *Nunc denique*] Nam tunc non tibi videbar barbara nec spernenda, cum a me opem expeteres.

106 *Tibi*] Id est, Judicio tuo. *No-cens*] Scelerata, venefica.

107 *Subduxi*] Id est, Removi vel clausi. *Medicato*] Id est, Medicamine quodam facto.

110 *Munus in exilio quodlibet esse tuli*] Puto rescribendum, *Et minus exilio quodlibet esse tuli.* Hoc est, omnibus rebus exilium prætuli. Certe unus Patavinus, *Munus exilio.* Art. Amat. ii. 'monitis sum minor ipse meis.' Sic 'merces labore minor,'

Ep. Herus : ' Ne videar merces esse labore minor.' Hac eadem Epistola, ' Nunc animis audi verba minora mea.' Ep. Canaces, ' Possidet et vitii regna minora suis.' Propert. ' Et jacet ante fores verba minora Deo;' quæ noster imitatus Met. vi. ' nec dicere sustinet ultra Verba minora Dea.' *Heins.*

112 *Soror*] Scilicet mea Chalciope. *Cum matre*] Scil. Idyia.

113 *At non te*] Fratrem Absyrtum a se interfectum dolet. Dicit ergo : O germane, Absyrte! *Ego fugiens*] E patria. *Non te sine me reliqui*] Nam Medea eum secum duxit : et cum pater eam insequeretur, dilacerato fratre, et membris in variis locis sparsis, patrem remorata est.

114 *Littera*] Epistola. *Deficit*] Quia ex omnibus, quæ pro te feci, hoc unum est, quod non andeo scribere.

116 *Sic*] Sicut frater dilaceratus est a me. *Sed tecum*] Quia etiam tu mernisti.

117 *Quid enim post illa timerem*] Nam qui majora ausus est, non timet minora.

118 *Femina*] Naturaliter timida. *Jam nocens*] Quia jam admiseram scelus fraternæ cædis. *Non extimui Credere*] Non verita sum committere me pelago.

119 *Numen*] Scilicet, Dianæ læsæ. *Di*] Scilicet omnes, quos tu perjurasti.

121 *Compressos utinam*] *Complexos* duo Medicei; vide notas ad Epist. iv. 139. *Heins.* *Symplegades*] Dicit, quod vellet se fuisse comprehensam et elisam inter Symplegades. Sunt autem Symplegades, scopuli duo in Bosphoro Thracio, quos aliquando concurrisse Poëta fluxerunt. *Symplegades*] Quas ideo Eurip. in Taur. vocat Τὰς συνδρομάδας πέτρας dictæ ἀπὸ τοῦ συμπληγτεσθαι. Quod Senec. exprimit in Medea 342. et seq. ' Cum duo montes, Claustra profundi, hinc atque illinc Subito impulsu, vel-

ut ætherio Gemerent sonitu.' *Ek-sissent*] Nam Jupiter iratus propter Absyrti necem, ingentem Argonautis immisit tempestatem : propter quam ita diu errarunt, ut Libyæ, Galliæ, Sardinia, et Hetruriæ littora præterierint.

122 *Adhærerent tuis*] Id est, Utinam ambo simul fuissetus collisi et confracti, ita ut ossa mea fuissent conjuncta ossibus tuis.

123 *Scylla*] In mari Siculo, nautæ magnis pelagi identis vorticibus terri, undas latrare putaverunt : quas sorbentis æstus vorago collidit. Hinc fabulæ Scyllam et Charybdim pepere. Hinc latratus auditur, hinc monstri credita simulachra. *Scylla rapax*] Vorax, quæ naves in se rapit. *Canibus*] Propter fabulam, ut diximus. Sic Virg. Eclog. vi. ' Ah, timidos nautas canibus lacerasse marinis!'

124 *Debuti*] Quia et ipsa aliquando inter amantes fuit. Charybdia, ut Servius scribit, mulier fuit voracissima : quæ quia Herculi boves rapuit, a Jove fulminata est et in mare præcipitata. Unde naturam pristinam servat : nam sorbet universa. *Hüb.*

125 *Quæque comit fluctus totidem*] Charybdin intelligit, quæ quatuor et viginti horis bis aquam sorbet et ejicit. *Ant.*

126 *Suppositisset*] Submersisset. *Nos quoque*] Sicut et alia omnia. *Trinacriæ*] Id est, Sicilia.

127 *Sospes*] Incolumis, victor, et compos voti, quia potitus es aureo vellere. *Hæmonias*] Thessalicas.

128 *Ad patrios Deos*] Id est, Thesalicos : tanquam monumentum victoriæ.

129 *Quid referam*] Commemorat aliud sum erga Jasonem beneficium : quia in ejus gratiam persuasit filiabus Pelix ut patrem jugularent, pollicita se reducturam eum ad ætatem juvenilem. *Pietate nocentes*] Quia non interfecerunt patrem, nisi propter pietatem, scilicet, ut ei prodes-

sent. *Pietate*] Nimio amore erga patrem.

130 *Cæsaque*] Incisa, lacerata. *Virgineo*] Puellari. Hanc fabulam scribit plene Ovid. *Metam.* vii.

131 *Ut*] Id est, Quamvis. *Culpent alii*] Id est, Damnent ea, quæ feci. *Tibi me laudare necesse est*] Quia tuo amore compulsa, ea feci.

132 *Pro quo sum*] *Malo sim.* Superiori versu Sarravianus *aliæ*, non *alii*. Heins.

133 *Ausus es*] Ostendit ingratitudeinem Jasonis, qui post tanta beneficia ipsam Medeam ab se ejicere ausus est.

134 *Cede*] *Abi.* *Æsonia*] Patris mei Æsonis.

135 *Jussu*] *Scil. a te.* *Natis duobus*] Quos ex te suscepi, Mermerum et Pheretem.

136 *Et amore tui*] Subaudi comitata. *Qui*] *Scil. amor.* *Me sequitur semper*] Id est, Qui nunquam me derelinquit.

137. *Ut subito*] Sensus est: At postquam audiui carmina vestra nuptialia, vobis quidem socialia, sed mihi funebria, pertimui. *Hymen cantatus*] Id est, cantibus celebratus.

138 *Lampades*] Faces nuptiales.

139 *Tibiaque effudit*] *Effundit* Puteaneus et sex alii. Idem sequenti versu, *Et mihi funesta.* Heins. *Tibiaque*] Tibiæ adhibebantur nuptiis, tibiæ vero funeribus. *Tibia*] Etiam in sacris et triumphis. Appian. in *Lybico.* *Tibiaque*] *Scil. postquam.* *Effudit*] Emisit. *Socialia carmina vobis*] Id est, tibi et uxori tuæ præbentia signum societatis, id est, matrimonii.

140 *At mihi*] *Scil. effudit carmina.* *Flebiliora*] Id est, tristiora.

141 *Tantum scelus*] Ut legitime duceres illam, me repulsa. *Frigus*] Id est, timor. *Scelus esse putabam*] *Putabat* Puteaneus. Forte *patebat.* Heins.

143 *Hymen, clamant*] Græci *Hymenæum* inclamabant, *Thalassionem*

Romani: quod a Sabinarum raptu. *Liv. l. i.* vide *Plutarch.* in *Romulo.* et *Quæst. Rom.* 31.

144 *Quo propior vox est*] *Vox hæc* Puteaneus et *Gottorphanus*: duo alii, *hæc vox.* Heins.

145 *Diversi*] Id est, in diversis locis domus. *Lacrymasque tegebant*] *Lucan. l. i.* 'gemitu stat quisque latent, Non ausus timuisse palam, vox nulla dolori Credita.' *Senec. Troad.* a. ult. 'timidum Phryges misere gemitum.'

147 *Nescire juvabat*] 'Omne quod est interea tempus, priusquam id rœcitur, lucro eat.' Quod ex antiq. *Comic. ἡμέρας μὴ ἀλυστα μέγα ἔστι κέρπος.*

148 *Mens mea tristis erat*] *Ter. Heaut.* 'Nescio quid profecto mihi animus præ sagit mali.' *Προμύχτης θυμὸς, ὅς τι προσδοκῶν.* *Enrip. Androm.* *Plaut. Aulul. ii. 2.* 'Præ sagibat mihi animus, frustra me ire, quum Exhibam domo.' *Quem vs. Cic. i. de Divinat. laudat.*

149 *Pueris*] Ex duobus filiis nostris. *Jussu*] *Mandato meo.* *Studio*] Id est, cupiditate; quia pueri cupidi sunt videre omnia nova. *Jussus studioque videndi*] *Jussu* multi ex libris scriptis et priscae editiones: tres *visus*: duo *visu*: totidem *lusu*: unus *missus*: *Gronovianus cursu*; ut *Epistola Hypsip.* 'cursu studioque loquendi Detegit ingenio vulnera facta tuo.' Hoc tamen loco scribendam videtur, *casu studione videndi*: ut subintelligatur, dubium est, incertum est. *Met. xv.* 'me Pasiphaëia quondam Tentato frustra, patrum temerasse cubile (Indiciine metu magis, offensane repulsæ) Arguit:' subintellige, dubium est: sic locus ille scribendus: ita et utitur *τῶ an.* Vide *Notas Fast. ii. 394.* Heins.

151 *Hinc mihi*] *Hic* prima editio. *Scribe, Hic mihi*, ut est in quatuor calamo exaratis. Unus *Vaticanus Qui mihi.* *Sequenti versu Ducet pro Ducit* bene *Puteaneus. Idem. Mater*

abi] Verba pueri ad Medeam. *Pompam*] Id est, Nuptialem triumphum et apparatusum.

153 *Protinus*] Statim auditis illis verbis. *Planxi*] Id est, percussi. *Ab-scissa*] Lacerata.

154 *Tuta nec fuisse*] Quia dilacerata sunt.

155 *Animus*] Voluntas, impetus animi. *Ire in agmina*] Id est, in mediam multitudinem, quæ circum te et sponsam tuam erat. *Demere*] Id est, auferre. *Serta*] Coronas quas habebat sponsa tua.

156 *Compositis*] Ornatis.

157 *Quin sic laniata capillos*] Puto *quin dilaniata*. Amor. lib. III. El. 9. de sorore Tibulli, 'Venit inornatas dilaniata comas.' *Heins.* *Laniata capillos*] Scil. meos.

158 *Meus est*] Scil. maritus Jason. *Injiceremque manus*] Mihi debitum ipsa vindicarem.

159 *Læx pater*] Convertit sermonem ad eos, quos videtur læxasse, dicens, nunc peractam esse eorum vindictam. *Læx*] Scil. a me. *Colchi*] Populi regionis meæ, quos fugi.

160 *Umbra fratris*] Quem ego crudeliter interfeci. *Inferias habetis*] Id est, Estote placatæ, et habete vobis factas inferias ex malis meis. Existimabantur enim fieri inferiæ mortuis, quoties eorum inimici vel hostes fuissent vel morte vel alio supplicio affecti. Sunt enim inferiæ, sacra mortuorum. *Inferias*] Quæ inferis solvuntur. Serv. *Æneid.* III. 'Inferimus tepido spumantia cymbia lacte,' ubi Servius, 'Inferimus, id est, inferias damus:' ut exequim ab exequendo.

161 *Deseror*] Vidua relinquor.

162 *Conjuge*] Scil. amisso. *Qui omnia solus erat*] Quia omnia amissa æquo animo ferebam, dummodo eum haberem.

165 *Quaque feros repuli*] *Pepuli* bene duo Medicei, et pro diversa lectione Sarravianus; quomodo et Sca-

liger in ora codicis sui castigarat, et ego in vetusta editione Lugduni edita offendi. Excerpta Puteanei et Jureti cum aliis nonnullis *rapui*; tres *domui*. *Heinsius.* *Pepuli*] Id est, removi.

166 *Flammas*] Ignem amoris.

167 *Cantus*] Incantationes. *Herbæ*] Vires herbarum. *Artes*] Scil. magicæ.

168 *Dea*] Scil. Diana. *Hecates sacra*] Scil. Proserpinæ.

169 *Non mihi grata dies*] *Æneid.* IV. 'tædet cœli convexa tueri.' *Amara*] Acerbæ, plenæ anxietatis. *Noctes vigilantur*] *Æneid.* IV. 'infelix animi Phœnissa, nec unquam Solvitur in somnos, oculiave aut pectore noctem Accipit.'

170 *Nec tener in misero pectore somnus adest*] *Nec teneram misero pectore somnus habet*, Puteaneus et Cæteri castigationes magno numero: quinque, *Nec tenero miseram pectore*; quod eodem recidit. Scribe, *Nec tener ab misera pectora somnus habet*. *Tener somnus*, ut Arte Amatoria I. II. 'Cum tener ad partes tu quoque somne venis.' *Somnus habet pectora*, ut Met. VIII. 'Prima quies aderat, qua curis fessa diurnis Pectora somnus habet.' Statius, 'nam Tydea largus habebat Perfusum magna virtutis imagine somnus.' Virgil. 'animalia somnus habebat.' Sic et Trist. III. El. 3. 'Perpetuus pectora languor habet,' cum membran. Lib. I. El. 7. ex scriptis exemplaribus, 'Et rigidum ferri semina pectus habent.' Lib. III. El. 11. 'Et dicam silices pectus habere tuum.' Fast. III. 'Pectora terror habet.' Quomodo et Virgilius, 'Quod si tantus habet mentes et pectora terror.' Art. Am. II. 'Aëre non certo corpora languor habet.' Fast. IV. cum veteri codice, 'Clansum pectora vulnus habet.' Ep. Hærus, 'Nescio quæ pavidum frigora pectus habent:' ut meliores libri illic agnoscunt. Petronius, 'suder quoque perluit ora, Et mentem timor altus

habet.' Cæterum hoc loco, de quo nunc agimus, vetus editio et duo scripti, *Nec tacitum misero pectore somnus habet*: tres, *tacito miseram*: unus Ambrosianus, *Nec teneram misero pectore somnus alit*; non male, si reascribas, *tener ah misera pectora*. Nam et loco supra adducto ex Met. VIII. in veteri codice offendi, 'Pectora somnus alit.' Noster in Tristibus, 'somnus Non alit officio corpus, ut ante, suo.' Atque ita scribendum censeo apud Martialem lib. III. de Glire, ut acumini Epigrammatis consulatur, 'Tota mihi dormitur hyems: et pinguior illo Tempore sum; quo me nil, nisi somnus, alit.' Servius ad Æn. XII. 'Crescit et latenter, unde et glires dicti sunt, quos pingues efficit somnus.' Noster. Remed. Amor. 'somnus, non cura puellæ Excipit, et pingui membra quiete levat.' quæ vera ibi lectio, non *dulci*. Amor. I. El. 12. 'Tunc etiam somni pingues, et frigidus aër.' Sulpicia in Satyra, 'somno moriuntur obeso.' Heins.

171 *Qua me non possum, potui*] Duo libri, *Qua me non potui, potui*: sic sequenti epistola, 'Ut te non poteram, poteram tua vela videre.' *Idem. Me non possum*] Scil. sopire. *Draconem*] Pervigilem. *Hub*.

172 *Cura mea*] In magico artificio diligentia. *Ant*.

173 *Quos ego servavi*] Scil. a morte.

175 *Jactare*] Ostentare, laudare.

176 *Apta*] Convenientia, scil. de vitiliis. *Auribus*] Scil. uxoris tuæ, quæ ut est injusta, ita libenter audiet hæc maledicta.

177 *In faciem moresque meos*] Id est, Maledicia pulchritudini et moribus meis. *Nova*] Inaudita. *Nova crimina fingis*] Bene *fingas* Puteaneus. Sequentia confirmant. *Heins*.

179 *Rideat*] Concedentis est per indignationem, et subauditur, *licet*. *Sublimis*] Superba. *Tyrio ostro*] Id est, in purpura.

180 *Ardores vincet adusta meos*] Pri-

mæ editiones et quinque scripti cum Jureti excerptis, *sensiet usta*. Vossianus *sanciet*; eleganter: dixi Ep. VI. 154. *Heins*. *Adusta*] Cremata. *Ardores vincet meos*] Quia magis ardebit, quam ego nunc ardeo.

183 *Quod si forte*] Orat nunc Jassona. *Hub*.

184 *Verba minora meis*] Hoc est, verba humilia, et qualia supplices facere solent, quæque animum generosum et regalem dedeceant. *Micyl*.

185 *Nam tibi sum supplex, quod tu mihi saepe fuisti*] *Quam tu mihi Puteaneus*. Scribendum nempe, ut recte Leidensis, *Tam tibi sum supplex, quam tu mihi saepe fuisti*. *Heins*.

187 *Si tibi sum vilis*] Si me parvi facis. *Communes*] Ex utroque nostrum genitos. *Hub*.

188 *Sæviet*] Justas querelas facit, à natorum incommoditate. *Ant*. *In partus dira noverca meos*] *Noverca manus Puteaneus*. Forte scriptum fuerat primo, *in parvas manus*. *Heins*.

191 *Lamina*] Id est, radios et lucem. *Avita flamma*] Id est, Solis, avi mei.

192 *Meritum*] Beneficium quod tibi præstiti. *Pignora*] Quia filii sunt pignora matrimonii. *Pignora nostra*] *Pignora cara* duo scripti. Sed Ausonius videtur imitatus in Parentalibus, 'Liquisti natos pignora nostra duos.' *Heins*.

193 *Torum*] Jus tori, id est, matrimonium. *Inasana*] Id est, amore demens. *Tot res*] Patrem, patriam, matrem, et sororem.

194 *Adde fidem dictis*] Fac ut dicta tua serventur. *Refer*] Id est, redde, sicut ego dedi tibi.

195 *Contra tauras*] Sicut tu implorasti me.

196 *Quiescat*] Dormiat. *Vieta*] Sopita.

197 *Ipse dedisti*] Id est, tu propria voluntate, et sponte.

198 *Cum quo sum facta parente parens*] Id est, ex quo suscepisti filia.

199 *Campo numeravimus illo*] *Numeramus in illo* scripti plerique; quod Gronovio arridebat. Quatuor, *numeramus in illo*, etiam recte: sed tum sequenti versu scripserim, *Qui tibi laturo vellus arandus erit*. Heins.

200 *Qui arandus erat*] Ut seminares dentes serpentum. *Tibi laturo*] Id est, ablaturus. *Vellus*] Id est, lanam auream: et est sensus: Accepisti a me dotem magnam, cum tauro- rum ferocitas per me compressa est, et ita terrigenarum; et denique cum abstulisti vellus aureum: est dos illa, quam per me habuisti.

202 *Quam*] Dotem. *Neges*] Id est, nolis mihi reddere.

203 *Tu sospes*] Id est, vita tua præservata est dos mea. *Graia juvenus*] Id est, omnes socii tui per me servati sunt.

204 *I nunc Sisyphias, improbe, confer opes*] *Lego, His nunc Sisyphias, improbe, confer opes*. *His* videlicet opibus; cum vulgatis tamen scripti faciunt. *Heins. Improbe*] *Perfide. Confer*] Id est, compara. *Sisyphias opes*] Id est, Opes Creontis, filii Sisyphi.

205 *Quod habes nuptam socerumque potentem*] *Malim potentes*. Sic Ænone, 'Cupio fieri matrona potentis.' *Heins. Nuptam*] Scil. Crensam. *Socerum*] Creontem. *Potentem*] Divitem.

207 *Quos equidem actutum*] *Malo, Quos quidem ego actutum*. Met. III. 'Quem quidem ego actutum (modo vos absistite) cogam, Assumptumque patrem commentaque sacra fateri.'

Heins. Quos] Scil. te, et uxorem tuam, et socerum. *Actutum*] *Subauditur, puniam. Prædicere*] Multo ante minari.

208 *Parturit*] Concipit, generat.

209 *Quo feret ira, sequar*] *Quod Arrian, Epict. l. i. c. 28. ex Euripide annotavit: quo respexit Ovid. Καὶ μανθάνω μὲν ὅλα δρᾶν μέλλω κακὰ, Θυμὸς δὲ κρείσσειν τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. Quo feret ira, sequar*] Id est, Faciam id quod ira suadebit. *Facti fortasse pigebit*] Terret ipsum Jasona, dicens se esse facturam id, cuius fortasse postea eam pigebit.

211 *Viderit ista Deus*] *Videris Patæanens*: et tum in sequentibus rescribere, qui nunc mea pectora versas. *Heins. Qui mea pectora versat*] Id est, qui immittet mihi in animum tam diras cogitationes.

212 *Nescio quid majus*] *Pro, Nescio quid magnum et terribile. Agit*] *Moliatur*. Exitus rei fuit, quod cum Jason nequaquam precibus et verbis Medæ flexus esset, sed jusisset, ex urbe statim eam discedere (erat enim, ut diximus, Corinthi), illa a Creonte impetravit unius diei dilationem, et interim noctu regiam clam ingressa, quibusdam medicamentis immutata facie, ne cognosceretur, domum incendit quadam radice a Circe inventa: quæ eam vim habebat, ut incensus ignis nequiret extingui: repente, conflagrante regia, Jasonem exiluisse ferunt; Creontem vero et Glaucam, sive Creusam, igne absumptos. *Hüb.*

EPIST. XIII. LAODAMIA PROTESILAO.

2 *Æmonis Laodamia*] Id est, Thessalonica: nam Thessalia Æmonia dicta est. *Optat quo mittitur ire salutem*] Id est, pervenire ad maritum suum; id est, cupit eum salvere, et incolumem esse.

3 *Aulide*] Oppidum et portus Bœotiz contra Chalcidem, urbem Eubœæ. Ad hunc cum Græci pervenissent, Trojam navigantes, Agamemnon Dianæ cervam occidit ignarus: unde irata Dea, flatus ventorum removit, ita ut navigare non possent, et pestilentia laborarent. Quare consulta oracula dixerunt, Dianam Agamemnonio sanguine placandam esse. *Retinente*] Quia ventus contrarius. *Hub. Aulide*] Lucan. v. 'iniquam classibus Anlin.' Propert. III. Eleg. 6. 'Sunt Agamemnonias testantia littora curas: Pro qua mactata est Iphigenia mora.' Æschyl. Agamemn. 177. Χαλκίδος πέρος ἔχων παλιρρόοις ἐν Αἰδαῖος τόποις. Senec. Agamemn. vs. 567. 'hinc et Chalcida, Tardamque ratibus Aulida.' *Vento retinente*] Ovid. Metam. XII. 8. Nec dilata foret vindicta, nisi æquora sævi Invia fecissent venti, Bœotique tellus Aulide piscosa puppes tenuisset ituraa.' 'Contraria classi Flamina sunt.' Met. XIII. 183.

4 *Cum fugeres*] Ex desiderio hoc dictum est: nam Protesilaus non fugit. *Ant.*

6 *Sœvis*] Turbatis. *Utile*] Aptum, et commodum.

8 *Dicere multa tibi*] Plura magna librorum pars; quod arridet, ut superiorum sit repetitio. *Heins.*

9 *Raptus es*] Ablatus. *Præceps*] Festinus.

11 *Ventus aptus*] Ἰκμερον ὄρπον ἦη πλεσιόντων, ἰσθλὸν ἑταίρων. Odyss. M.

v. 149. ἔκρυγε γὰρ ὄρπος ἀπήμων. Ibid. 167. Et Odyss. A. 657. Κόλλιμος ὄρπος, εἰδὲν πρὸς Ζεφύροιο πομπῇ. Pindar. Nem. 7. 'Utilibus ventis, æstusque secundo.' Met. XIII. v. 631. Sic et Græci. ἐπαύρεσθαι ἀνέμοιο. Argon. I.

12 *Solcor*] Separor, disjungor.

13 *Linguaque mandatis verba imperfecta reliquit*] Mandantis et relinquit multi ex scriptis. Sed castigatiores mandatis. Quare mandatrix est ut censeam esse rescribendum. Sequenti versu valui pro potui Gronovianus. *Heins.* *Imperfecta*] Non potui finire, quæ tibi dicere volebam.

15 *Incubuit*] Totis viribus. *Tetendit*] Flatu suo implevit. *Arreptaque vela telendit*] Abreptaque Puteaneus et alii præstantiores. *Heins.*

18 *Sumque tuos oculos*] Id est, Cum tu oculos ad me converteres, ego assidue ad te respiciebam.

21 *Fugacia*] Id est, Celeriter euntia, et quæ videbantur fugere.

23 *Lux abiit*] Scil. ex oculis meis. *Tenebris obortis*] Id est, inducta caligine ante oculos. *Hub.* *Tenebrisque exsanguis obortis*] *Tenebris* lege cum quibusdam scriptis. Cornelius Nepos vita Enimenis, 'Antigonus tenebris obortis ignes conspicatur.' *Heins.*

24 *Succiduo*] Debili, præ dolore. *Dicor*] Alii narrant, ego præ dolore casum non sensi. *Ant.*

25 *Iphiclus*] Pater tuus, socer meus. *Acastus*] Pater meus.

26 *Refecit*] Instauravit. *Gelida aqua*] Aspersione aquæ frigidæ in faciem. *Hub.* *Mater*] Laodotheam significat, Laodamiæ matrem. *Ant.*

27 *Sed inutile nobis*] Quia utilis fuisset mihi tunc mori, quam nunc vivere in tantis curis.

29 *Utque animus rediit*] Alii aliter:

sed veram esse lectionem quam Puteaneus præfert cum septem aliis, *Ut rediit animus*, dictum Ep. vi. 31. *Animus rediit*] Id est, postquam respiravi.

30 *Momordit*] Papugit, tetigit.

31 *Nec mihi*] Dicit se ob absentiam mariti ita esse anxiam, ut nec ornatu corporis delectetur, nec possit quiescere. *Pectendos*] Pectine componendos et ornandos. *Præbere*] Scilicet, ancillis meis.

33 *Ut bicorniger*] Id est, Bacchus. Dicit se furore ita agi, sicut aguntur bacchantes. *Pampinea hasta*] Id est, thyrsus. Est autem thyrsus, hasta pampinis involuta, quam bacchantes ferre solent. *Pampinea hasta*] Quod ex *Æneid.* vii. Senec. Hippol. 755. 'Pampinea cuspide.' Et Eurip. Bacch. v. 145. 'Ὁ βακχεὺς δ' ἔχων Πυρσὸν φλόγα πένκας, Ἐκ νάρθηκος ἄσσει, Δρόμον καὶ χόρον ἐρεθίζον πλανότας. Et alibi. Τὸ κισσῶν βέλος. 'Pampineas ferulas.' *Σελὼν βακτρίων κλάδων*, Eurip. ibid. *Tetigisse*] Stimulasse, concitasse in furorem. Bacchus autem dicitur habere cornua, propter superbiam et elationem, quam fervor vini inducit. *Bicorniger*] Ταυρόκερος. Eurip. Quamobrem autem cornutus fingatur, docent Mythologi.

34 *Qua furor egit eo*] Quo furor egit priscæ editiones et multi ex scriptis codices: sic Ep. ix. 'quo me furor egit amantem?' *Heins.*

35 *Matres Phylacides*] *Phylacides* Puteaneus. *Lege Phylleides*. Phyllus enim Thessaliæ urbs non minus quam Phylace. Stephanus Byzantius: Φυλλεὺς πόλις ἐν Θεσσαλίᾳ. *Σπράβων ἐννέτηρ. Ῥιανὸς δὲ φύλλον δηλικῶς λέγει ἐν ἐννέτῃ Θεσσαλικῶν, Οἷ' ἔφαρ δηλισθέντες, Ἰσὼν κρατερὴν ποτ' φύλλον. Οἰκοῦντες, Φυλλεῖς.* Noster libro iii. Art. Am. 'Nec tibi turpe puta crinem, ut Phylæia mater, Solvere.' ubi perperam Bersmannus *Phylacæia* contra veteres libros reponit. Nostri certe omnes *Phylleia*, præter unum Ambrosianum,

nec vetustum illum, in quo *Phylacæia*. Laodamiam autem illic intelligi non est dubium, quæ comis præcipue conspecta habebatur. Noster alibi, 'Sic erat ornatis Laodamia comis.' 'Pecorosaque Phyllos' Statio dicta Theb. iv. 'Aptior armentis Midea, pecorosaque Phyllos.' Hinc 'Phylleius juvenis' Nostro. Met. xii. 'Nudaque Phyllei juvenis ferit ossa sariassa.' Cæneus enim Thessalus. Videtur et mons ejus nominis fuisse. Apollonius lib. i. *Πιερίας ὄρος Φυλλῶν ἀρχαῖοι ναῶν* ubi Scholiastes: τὸ δὲ Φυλλῶν ὄρος Μακεδονίας. *Phyllæi* in Thessalia montis etiam Hyginus meminit fab. 14. at codex Leidensis *matres Phylotides*, ut *Phthiotides*; sed id posse dici vix opinor. Cur *Phylacides* hic minus admitti debere censeam, facit, quod primam in *Phylacides* Ovidius alibi plerumque producat, geminato l. a φυλάκη, φυλλακίδης ut a φυλάκη, φυλλυρίδης. *Phylacides* Protesilaus dictus a Phylaco avo, Iphicli patre, potius quam oppido Phylaceo, in quo avus regnarat. Hic locus commodum me admonet alterius apud Statium insigniter mendosi, nunc simili opera corrigendi, qui Domitium et Domitio viros longe doctiores valde exercuit. Is est Sylvarum quinto, Epicedio in Patrem. 'Si chelya Odrysiam pigro transmisit Averno Causa minor: si Thessalicis Admetus in oris, Silva una retro Phylacæida rettulit umbram:' sic priscæ editiones. Si una mutata litera pro *Silva* reponas *Si lux* habebis veram lectionem. Unus enim dies Protesilaos impetratus est, quo ad superos rediret. Rem narrat in Dialogis mortuorum Lucianus. Huc et allusisse videtur Propertius lib. iv. El. 7. 'At mihi non oculus quisquam inclinavit euntes, Unum impetrassem te revocante diem.' Sed jam plus satis super hoc loco. *Heins. Matres*] *Matronæ*, mulieres.

37 *Saturatas*] Bene tinctas: unde

διόφθα vestes dicebantur, quæ bis erant tinctæ. *Murice*] Purpura. Est enim murex piscis, cuius sanguine tinguntur lanæ.

39 *Ipsa comas pectam*] Alter membranaceus Moreti codex *pectar*; elegantius Græcismo: superiora confirmant, 'Nec mihi pectendos cura est præbere capillos.' Hoc enim ancillarium officium, quæ 'ornatrices' hinc dietæ. Sic 'pexa comam Elegeia' lib. III. Amor. El. 1. 'Vemit odorato Elegeia pexa capillos.' ita scribo. Nam vulgatum *peza* ferri non potest, ut illic dicimus. *Prematur*, et mox *gerat*, scripti nonnulli. *Heins*.

40 *Dura*] Aspera, quasi dicat, Non decet, ut ego sim in deliciis, et maritus meus sit in laboribus.

41 *Quo possum*] *Qua* Puteaneus, Argentinus, et meus Mentelianus. Ep. Paridis, 'Qua licet et possum, luctor celare furem.' At Trist. IV. El. 10. 'Tristia quo possum carmine fata levo.' *Heins*. *Squalore*] Sorde, neglectu corporis.

43 *Dux Pari*] Neque convenit, ut irata et turbata ducem appellet Paridem. Et ex verbis Homeri Iliad. III. videtur legendum esse *Dyspari*. Dicit enim: *Δύσπαρι εἶδος ἔπικρε*, &c. Alludens igitur Ovid. ad illa verba Homeri, facit iratam Laodamiam loqui de Paride contumeliose, sic: 'O *Dyspari*:' id est, o male et infelix Pari. Verrum Egnatius hanc expositionem exhibilat. *Damno formose tuorum*] Id est, Cuius forma et pulchritudo magno constatura est tuis. *Damno formose tuorum*] Quem ideo Coluth. Theban. vocat 'Τὸν...ἀρχότατον πολέτην.' 'Θεοπρόστυον ἀγαλλόμενον χαρίτεσσιν.' Quale vocatur *ἀντυχὲς κάλλος*.

44 *Tam sis hostis iners*] Id est, Ita negligens et ignavus sis pugnator. *Quam malus hospes*] Scilicet apud Menelaum. *Malus hospes*] Id est, perfidus.

45 *Aut te*] Aut Helena displicisset Paridi, aut Paris Helenæ. *Tana-*

ria marita] Id est, Uxoris Helenæ Lacenæ. Nam Tænarus promontorium est Laconiz, ex qua Helena orta est.

47 *Tu*] Scil. o Menelaë.

48 *Flebilis ultor*] Homer. Odys. X. vs. 68. 'Ὡς ἄφελλ' Ἑλένης ἀπὸ φύλον ἀλέσθαι Πρόχρον, ἐπεὶ πολλῶν ἀνδρῶν ἐπὶ γούνατ' ἔλυσεν. Eurip. Rhes. μυριάδας τε πόλεος Ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἐκένυον. *Flebilis ultor*] Quia multa hac tua ultione peribunt.

49 *Di, precor*] Quia quoties Laodamia recordabatur belli, trepidabat et flebat. Ideo precatur, ut hoc non sit ei malo omini, id est, augurio. *Sini-*
trum] Infelix. *Hub. Omen*] Futuri mali præsagium.

50 *Det*] De more Jovi conservatori suspendat arma. *Ant*.

51 *Sed timeo, quotiesque subit miserabile bellum*] Libri veteres præter unum Vaticanum constanter, *Sed timeo quoties subit*. Existimo scribendum, *Sed timida quoties subit*, vel *timidam*. *Heins*. *Subit*] Venit in mentem.

52 *Mudentis*] Liquescentis.

53 *Ilion*] Quoties audit aliquod nomen regionis Trojanz, fere solo nomine terretur. *Ilion*] Oppidum ipsum Trojæ. *Tenedos*] Insula in conspectu Trojæ. Et *Xanthus*] Fluvius juxta Trojam. *Ide*] Mons Phrygiæ. *Xanthus et Ida*] *Ide* scripti plerique. *Heins*.

55 *Nec rapere*] Occurrit objectioni: quia posset dici, magnas esse vires Græcorum. *Nisi se defendere posset*] Tolle distinctionem. *Heins*.

57 *Spectabilis*] Ornatus.

58 *Suo corpore*] Quia qui vidisset eum ita ornatum, potuisset judicare, quam dives esset Phrygia.

59 *Per quæ fera bella geruntur*] Malim per quos, ut milites intelligantur. *Heins*.

60 *Et sequitur regni pars quota, quemque sui*] Recte quocunque Puteaneo pro diversa lectione. Sarravianus *quatuorquæque*, vel *quatuorquæque*: quo-

taquæque etiam multi alii ex scriptis. Art. III. 'Forma Dei manus: forma quataquæque superbit.' At Tibullus, 'Moverit e votis pars quotacunque Deos.' Medicamine Faciei, 'Est etiam placuisse sibi quotacunque voluptas:' sic ibi scribendum. *Heins.* Quota] Id est, minima.

61 *Consors Ledaæ gemellis*] *Ledaï* censeo castigandum; ut et initio Epistolæ Paridis. Græcis enim patronymicis impense delectatur noster. Sic Met. I. 'Nympha precor Penei mane:' pro quo *Peneia* in vulgatis libris legebatur; et similia passim. *Heins.* *Ledaæ*] Helena filia Ledaæ. *Consors*] Id est, soror, et sanguine conjuncta. *Gemellis*] Id est, Castori et Polluci, qui gemini fuerunt, eodem nati ovo.

62 *Hæc*] Scil. divitias et potentiam Trojanorum. *Danaïs*] Græcis.

63 *Nescio quem*] Quasi dicat, Inter Trojanos fortissimum.

64 *Ferrea bella*] Aut aspera, aut quæ ferro geruntur.

65 *Hectora*] Adjurat Protesilaum per amorem suum, ut caveat hunc Hectora. *Sisum tibi chara*] Si me amas.

66 *Signatum*] Intimum, et quasi signo quodam notatum. *Nomen*] Scilicet, Hectoris.

68 *Multos Hectoras*] Id est, multos fortes, qualis est Hector.

69 *Pugnare parabis*] *Bellare* Scriverianus: ut Epistola Briseidis, 'Partaque bellando gloria dulcis erat.' Gronovianus *facito dicas* pro *facito ut dicas*; venuste. *Heins.*

70 *Parcere me sibi*] Ut me ei servem.

71 *Si fas est*] Id est, si licet, et fata permittunt.

74 *Ut rapiat*] Hic versus cum sequenti absunt a Puteaneo et Lovaniensi. *Heins.*

77 *Causa tua est dispar*] Scripserat, puto, Ovidius, *Causa tuæ dispar*: nam *ad est* abest a duobus scriptis. Epistola Acontii, 'Non erit idcirco par

tua causa meæ.' *Heins.* *Vivere pugna*] Sicut Menelaus, ut Helenam habeat, pugnet: ita, ut me habeas, tu vivere pugnes. *Hub.* *Est dispar*] Non convenit cum Menelao: nam tibi uxor domi est.

80 *Meus sanguis*] Nam salus mea a Protesilaio pendet, cujus vulnera mea sunt. *Ant.*

83 *Fortius ille potest, multo qui pugnat amore*] Cui pugnat unus Vaticanus: *quam pugnat amare* Puteaneus. Scribe, *quam pugnat amore*. Pergit de Protesilaio loqui. Sequenti versu *Protesilaos* Puteaneus. *Heins.*

85 *Hunc fateor volui*] *Nunc* scripti omnes. Met. XIII. 'Nunc equidem fateor (fassoque ignoret Atrides) Difficilem tenui sub iniquo iudice causam.' *Idem.* *Nunc fateor*] Antea dicere non sum ausa. *Revocare*] Ne ires ad bellum Trojanum. *Ferebat*] Id est, cupiebat.

86 *Substitit auspicii lingua timore mali*] *Sed stetit* quinque libri. Puto *Destitit*, ut dictum Epist. IV. 8. *Heins.* *Substitit*] Id est, hæsit, cessavit timore mali auspicii: id est, metu ne darem tibi malum auspicium, et augurium revocando. *Hub.* *Auspicii mali*] Μηδέ μοι ἀντὶ Ὀπίς ἐν μεγάροις κακὸς πέλει, οὐδέ με πέλεις. Homer. Iliad. Ω. 218. 'Ominibus parce, et lacrymis.' Sil. III.

88 *Pes tuus offensus limine*] Pedum offensiones in auguriis mala ferre præsentia Tibullus docet.

89 *Ut ridi, ingemui*] Sex scripti, *Ut vidi, gemui*: unus Patavinus *Et vidi et gemui*. Lege *Ut vidi, ut gemui*: vide Notas Epist. XII. 33. *Heins.* *Ut vidi*] Pedis offensionem. *Ant.*

90 *Signa sint ista*] Id est, Utinam hæc sint signa, maritum meum posse reverti a bello Trojanum.

91 *Nunc*] Quæ ante non ausa sum dicere. *Ne sis animosus*] Id est, Ne sis audax. *Hub.*

92 *In ventos eas*] Sit vanus.

93 *Sors quoque nescio quem*] In fatis

est, nomine non exposito, qui primus in litus Trojanum exscenderit periturum. *Sors*] Id est, oraculum. *Fato*] Id est, morti.

94 *Troada tanget humum*] *Tangat* meliores. *Heins.*

95 *Ademptum*] Sublatum, et ereptum sibi.

96 *Strenuus*] Audax et animosus: ut velis primus exire in terram.

97 *Millesima*] Id est, ultima.

100 *Terra paterna*] Ad hostes, ad exilium ruis: non petis patriam, hostile solum petis.

103 *Sive*] Dicit, se interdiu noctue assiduus curis angī propter absentiam mariti, et ejus pericula: sed magis tamen nocte. *Latet*] Nocte.

107 *Aucupor*] Dicit se multa somnare de marito: quæ licet sint falsa, tamen afferant voluptatem. *Lecto calibe*] Id est, sine marito.

109 *Sed tua*] Dicit sibi apparere tristitia omnia, scilicet imaginem ipsius Protesilai mortui. *Occurrit*] Apparet. *Hub.*

110 *Multa querela*] Protesilai umbra cum Laodamia queri videbatur.

111 *Adoro*] Supplicationibus placare nitor, ne me terreant. *Ant. Excutor*] Violenter excitor.

112 *Fumo meo*] Id est, meo sacrificio: quia ubique sacrifico. *Hub. Thessalis ara*] Sacrificio in omnibus templis ejus Thessaliæ regionis, quam tenemus.

113 *Thura damus lacrymasque super, quæ sparsa relucet*] *Lacrymamque* iidem: sic δάκρυ pro δάκρυα sæpe apud poetas Græcos. Deinde quæ sparsa relucet veteres omnes præter Pateanum; in quo quæsa relucet, et emendatum quis ara. Lego quæ sparsa relucet, flamma, nimirum, quod sequitur quæ, subintellige, lacryma. Propert. l. iv. El. 3. 'Lacrymis spargitur ara meis.' Epistola Helenæ, 'Flamma recens parva sparsa resedit aqua.' Fast. i. 'noxæ tibi deditus hostis spargitur affuso tempora, Bacche,

mero.' Art. Am. i. 'Vinaque cum bibulas sparare Cupidinis alas.' Mox 'Sed tamen et spargi pectus amore nocet.' *Heins.*

114 *Affuso mero*] Vinum in sacris adhibebatur cum lacte, si manes et nocturnas umbras essent placaturi. *Ant.* Etiam sanguis: sic *Æneid.* iii. ubi vide Servium, 'Sanguinis et sacri pateras.' Quod ex Homer. *Odyss. A.* Et *Enn.* in *Hecub.* 'Unde animæ excitantur, obscuræ umbræ, aperto ostio Alti Acheruntis, salso sanguine, imagines mortuorum.' Et *Statius*, 'Spumantesque mero pateræ verguntur, et atro Sanguine.'

116 *Languida lætitia soleat ab ipsa mea*] Male *tristitia* quidam: sic 'mero solvi' et 'solvi gaudio': contra 'adstricta dolore pectora' apud nostrum *Artis Amatoris* l. i. *Petronius*, 'Aniculæ quamvis solutæ mero essent ac libidine, eandem viam tentant.' *Heins.*

117 *Lecto*] Sic *Ulysses* *Penelopæ* omnes suos labores exantlatos suaviter enarrat. *Odyss. V.* a vs. 306.

119 *Audire juvabit*] 'Ἡ δ' ἄρ' ἐτέρπετ' ἀκούου', οὐδὲ οἱ ὅπως πίπτεν ἐπὶ βλεφάροις πάρος καταλέξει πάντα.

120 *Multa tamen rapies oscula, multa dubis*] Libri septem veteres, *capiēs*: optime, hoc est, accipies, quod respondet τῇ *dabis*. Epistola *Sapphus*, 'Oscula cognosco, quæ tu committere linguæ, Aptaque consueras accipere, apta dare.' Oscula non rapiuntur, nisi ab invitis. Art. Am. 'Tantum ne noceant teneris male rapta labellis, Neve queri possit dura fuisse cave.' *Heins.*

121 *Narrantis verba resistunt*] *Narrantia* scripti potiores et priscæ editiones recte: *narranti* Moreti liber. *Idem. Resistunt*] Interrumpuntur.

122 *Mora*] Quia recreata aliquantulum, promptior postea efficitur ad narrandum.

123 *Sed cum Treja*] Ostendit superior, se delectari falsis somniis de

marito suo. Nunc dicit, quando recordatur belli Trojani, et navigationis ejus, decollare omnem spem.

125 *Hoc quoque*] Quia supra dixit se audisse, eos retineri in Aulide: dicit nunc, se vereri, ne illud sit malum omen. *Exire*] Discedere ex Aulide.

126 *Movet*] Terret et turbat me.

127 *Quis velis*] Si enim nemo contrariis ventis vellet redire in patriam suam, cujus quisque cupidissimus est: quanto minus deberet ventis contrariis a patria sua discedere?

130 *Quo ruitis*] Ita præcipientes et inconsiderati?

131 *Audite*] Sentite, et eis ne resistite.

133 *Ista mora*] Quæ vobis a superioribus obijcitur, quo minus navigetis. Aulide, cum non potestis inde discedere.

133 *Tanto bello*] Ideoque Eurip. Cyclops, 282. illud vocat, *Ἀλκρόν σπάρειννα*. Et vs. 279. *Ἡ τῆς κακότητος οἱ περὶ ἡβῆς ἀπάρης* 'Εἰδήσεις'.

134 *Inachiae rates*] Id est, Græcæ, vel Argolicæ. *Vertite vela*] Id est, Revertimini in patriam.

135 *Sed quid ego revoco hæc? omen revocantis abesto*] In alia omnia discedunt veteres libri, quorum nonnulli, *Sed quid ego revoco? lacrum procul omen abeste*: vel *revoco hæc*; et *æcivum omen*; vel *hæc revoco*: alii, *Sed quid ago revocans? revocantis nomen abesto*; vel, *omen*; vel, *omen revocantis*: alii aliter. Puto scribendum, *Sed quid ego hos revoco? revocaminis omen abesto*; vel, *revocantibus*: nam unus Medicus, *revocantibus omen abesto*; alterum tamen præfero. Fast. i. 'Accipio revocamen, ait.' Met. ii. 'tibi, ait, revocamina, corvus, Sint precor ista male.' Met. iii. 'irritaturque retenta, Et crescit rabies, revocaminaque ipsa nocebant.' ita vetustus liber. Multus est in his vocibus noster, si attendas: hinc *renovamen*, *remoramen*, *moderamen*, *solamen*, *oblectamen*, *irritamen*, *plamen*, *levamen*, *juvamen*, et infinita

hujus generis; qualia et apud Lucretium passim occurrunt, ut *lateramen*, *duramen*, *clinamen*, *glomeramen*, allaque l. iv. *frustramen*, quomodo ex optimo codice Vossiano scribendum, 'Ac nos in fraudem induimus frustraminis ipsi.' In Puteaneo codice erasa erat vetus lectio, pro qua repositum. *Sed quid ego revoco revocantis et omen abesto*. Jureti, *Sed quid ago revocans? omen revocantis abesto*. Posset et legi, *Sed quid ego hæc?* (vel *hos?*) *lacrum revocaminis omen abesto*: ut abrupta sit oratio, qualis et alibi occurrit; ut Epistola Medæ, 'Quos quidem ego actutum.' Adi Notas Epist. xv. 267. et Fast. iv. 83. Viderint acutiores, si se felicius ex hoc loco expediant. *Heins*.

136 *Compositas*] *Quietas*. *Blandaque*] *Mitis*, *suavis*.

137 *Troadas invideo*] *Troas invideo* Puteaneus. Unde Salmasius, *τῶ* in geminato, feliciter, teste Gronovio in Observationibus, reponebat, *Troasit invideo*, tertio casu Græco plurali. Sic et in Tristibus idem l. v. El. 5. 'Edidit hæc mores illis heroisin æquos' emendabat etiam vere: nam perperam vulgo *heroibus* legitur. Art. Amand. iii. 'Lemniasin gladios in mea fata dabo': sic corrigo ex vestigiis veterum librorum. Apud Propertium habes 'Dryasin' et 'Hamadrysin' et similia. *Quæ si lacrymosos suorum præterea legendum cum Puteaneo*. Vulgati sic. *Heins*.

138 *Funera*] *Cædes*.

143 *Producat*] Longa mora detinebit. *Reverti*] Hoc mandabit, ut constitem redeat. *Ant*.

144 *Referas*] *Reportes*.

147 *Exuet et reduci*] *Hæc reduci* Puteaneus: mox *pectora lassa*, non *corpora*, quatuor scripti. *Heins*.

150 *Facta putare*] Id est, putare evenisse tibi.

151 *Dum tamen arma geris*] *Geras* Puteaneus et septem alii: quidam *geras*. *Heins*.

153 *Cera*] *Imago cerea*. *Referas*]

Representet.

153 *Tibi debita verba*] Id est, Quæ tibi deberem dicere, si adesses.

155 *Plus est, quam quod videatur imago*] Puto, quam quo videatur: quo pro, ut. *Heins. Imago*] Illa cerea. *Plus est*] Plus voluptatis mihi affert. *Quam videatur*] Scilicet esse imago.

156 *Adde sonum ceræ*] Id est, si habeat vocem. *Protesilaus erit*] Id est, Videberis ipse esse.

157 *Specto*] Cum delectatione intueor.

158 *Et tanquam possit*] Malo describi, *Haic, tanquam possit verba referre, queror*. *Heins. Et queror*] Apud eam. *Tanquam possit referre*] Id est, tanquam sit viva, ut possit mihi respondere.

159 *Per reditus*] Jurat nunc, se secuturam Protesilaum, sive vivum sive mortuum; hoc est, si vixerit, se victuram cum eo: si vero mortuus fuerit, se etiam morituram. *Mea nu-*

mina] Quod ego cælo tanquam numen.

160 *Pares animi faces*] Id est, per parem amorem.

161 *Canis albæ capillæ*] Id est, Quod utinam videam senescere.

162 *Quod tecum possit*] Lego *O tecum possis*, vel, *Huc*. Nam Vossianus *Ut tecum*. Dixi Epist. i. 101. *Heins.*

163 *Quocunque*] Ad quamcunque conditionem me vocaris.

164 *Quod*] Scil. ne moriaris. *Hub. Sive, quod heu timeo*] Tacuit, quod dictura erat (necaberis) ut interpellata locutione omen averteret. *Ant.*

165 *Ultima epistola*] Id est, ultima pars epistolæ.

166 *Sit tibi cura mei, sit tibi cura tui*] Si utroque loco pro sit *Puteanus*: scribe *Si tibi cura mei, sit tibi cura tui*: atque ita Regius unus cum uno Mediceo. *Heins. Sic tibi*] Ecce mandatam, ut servet se, et propter seipsum, et propter uxorem. *Hub.*

EPIST. XIV. HYPERMNESTRA LYNCEO.

1 *Mittit*] Epistolam. *Ant. De tot*] De quinquaginta. *Uni*] Soli. *Cætera turba*] Fratrum tuorum. *Jacet*] Perit.

2 *Nuptarum crimine*] Quas ideo Horat. implas vocat. Od. iii. 11. 'Impiæ sponso potuere dno Perdere ferro.' Ubi vide plura, quæ huc faciunt.

3 *Clausa domo teneor*] Domi meus chartaceus. *Heins.*

4 *Est mihi supplicii causa fuisse piam*] Si elegantias capio Nasonianas, scripserat ille, *fuisse piæ*: sic alibi, 'Vobis immunibus hujus Esse mali dabitur;' et similia: de quibus paulo post plura dicentur. *Idem. Supplicii Delph. et Var. Clas. Ovid.*

causa] Causa pœnæ. *Est fuisse piam*] Est pepercisse tibi.

5 *Quod manus*] Ecce pietas. *Jugulo demittere ferrum*] Id est, te jugulare. *Jugulo demittere ferrum*] Scripti *dimittere*. *Heins.*

6 *Laudarer*] A patre meo. *Scelus*] Te interficiendi.

8 *Non piget*] Quia fuit voluntarium factum. *Immunes*] Vacuas.

10 *Tendat*] Id est, immittat. *In ora*] In faciem meam. *Quæ aderant faces*] Quæ erant incensæ. *Sacris*] Nuptialibus.

11 *Non bene tradidit*] Non juste, neque honeste mihi tradidit ad interficiendum maritum meum. *Non bene*

9 A

tradidit] Stat. Thebaid. v. 'potuitne ultricia Graiis Virginibus dare tela pater, lætusque dolorum, Sanguine securos juvenum perfundere somnos?'

12 *Qua non cecidit vir nece*] Id est, Licet moriar ea nece quam maritus meus evasit, non tamen efficiet. *Nupta cadot*] *Cadam* meliores. *Heins.*

13 *Morientia ora*] Id est, ora mei morientis.

14 *Non est quam piget esse piam*] Scripti sex, non sum. *Lego non es:* vide notas ad Epist. x. vs. 75. *Heins.* *Quam piget esse piam*] Horat. Od. III. 11. 'Una de multis face nuptiali Digna, perjurum fuit in parentem Splendide mendax, et in omne virgo Nobilis ævum.'

15 *Pœnitent*] Scil. facti. *Danæum*] Patrem meum. *Sceleris*] Crudelitatis, quam mandavit. *Sorores*] Quas per fecerunt crudelia mandata patris.

16 *Hic eventus*] Scil. pœnitendi. *Facta nefanda*] Id est, crudelia. *Facta nefanda*] Virgil. x. 497. 'Impressumque nefas: una sub nocte jugali Cæsa manus juvenum fœde, thalamique cruenti.' Quod Stat. imitatur Thebaid. IV. 'Perfectaque vivit in auro Nox Danaï.' Vide et Æschyl. Prometh. vs. 827. et seqq. *Toidō' êr' êx-ôpods rods êxôou Kônps.*

17 *Admonitu*] Id est, recordatione. *Temerata*] Pollutæ, fœdatæ.

18 *Præpedit ossa tremor*] Sic nostri constanter. *Naugerius orsa* malit ex anis perperam: *concutit* quatuor libri; ut Epistola Briseïdis, 'Hic mihi væ miseræ concutit ossa metus.' Noster alibi, 'gelidusque cucurrit, Ut mihi narrasti, dura per ossa tremor;' quæ ex illis Virgilianis est imitatus, 'gelidus Tencris per dura cucurrit Ossa tremor.' *Heins.* *Dextræ ossa*] Id est, Digitos, quo fit ut scribere non possim.

19 *Quam tu eade putes fungi potuisse marito*] *Marito* Puteaneus. *Lege cæde marita:* sic 'thori mariti' pro maritalis, Epistola Phyllidis; 'fæces ma-

ritæ' Canaces. *Medem* 'sacra marita:' et 'Venus marita' Paridis Epistola. Seneca Agamemnone Act. II. 'Palam maritam possidisse pellex domum:' sic scribe. Vetus codex Mediceus *marita*. Vulgo *mariti*. Idem Hercule Cætæo, 'quas, mater, in latebras agar, Ubique per te nota! sed patriam petam Laresque miseros: Argos Euryatheus tenet. Marita Thebæ regna et Isamenon petam?' Ita totus locus optime in eodem Mediceo libro legitur, nisi quod scribendum *Marita Thebas regna*, vel *Theben*. Sic et 'fœdus maritum' nostro Pont. III. El. 1. et 'Vota marita' apud Statium Epithalamio Stellæ: et 'furta marita' Theb. x. ut utroque loco arbitror reponendum. Plura de hac voce observabamus ad Claudianum Bello Gild. 407. *Heins.* *Quam tu*] Argumentum est magnum suæ pietatis. *Quam*] Scil. dextram. *Cæde fungi potuisse*] Id est, potuisse interficere maritum.

21 *Modo facta*] Incipit narrare totius facti processum, sumpto initio unde oportuit.

22 *Ultima pars lucis, primæque noctis erat*] *Ultima pars noctis, primæque lucis erat* Puteaneus et sex alii: recte. In multam enim noctem protracta cæna sub exortum lucis sponsoz cum novis nuptis in thalamum vult ductos. Hæc post cænam facta hic describuntur. *Heins.*

23 *Inachides*] *Proneptes* Inachi. Nam Inachus genuit Io: ex ea et Jove natus est Epaphus, ex Epapho Belus Priscus, ex Belo (ut diximus) Ægyptus et Danaus, cujus hæc sunt filiæ: ergo Inachides. *Pelasgi*] Is fuit rex, a quo populi quibus imperavit Pelasgi dicti sunt: qui postea Danaï sunt nominati.

24 *Socer*] Ægyptus. *Armatas*] Gladiis instructas, quos Danaus nobis dederat. *Accipit ipse nurus*] Illa complures libri. Unus Ambrosianus *cæde*; quo et Jureti excerpta alludunt, in

quibus *inde*. Heins.

25 *Præinctæ*] Auro ornatae, sicut in regalibus nuptiis mos erat.

26 *In invitos impia thura focos*] *In antiquos* Barberinianus; non male. *Heins. Invitos*] Sic Ter. Adolph. 'Tu potius Deos comprecare: nam tibi eos certe scio, Quo vir melior multo es quam ego sum, obtemperaturos magis.' Et Plaut. Rud. prol. 25. 'Facilius, si qui pius est, a Dis supplicans, Quam qui scelestus est, inveniet veniam sibi,' *Impia*] Quæ ab impiis offerebantur. *Invitos*] Non libenter accipientes ipsa thura et sacrificia, quæ ab impiis offerebantur.

27 *Vulgus, Hymen*] Hæc vox celebrabatur in nuptiis et epithalamiis. *Fugit*] Quia ad infaustas nuptias non solet venire. Unde supra Hypsipyle: 'At mihi nec Juno, nec Hymen, sed tristis Erinnys Pertulit infaustas sanguinolenta faces.'

28 *Ipsa Jovis conjux*] Quæ solet adesse conjugii. *Cessit*] Discessit. *Ab urbe sua*] Argis, ubi præcipue colitur.

29 *Dubii*] Scil. sponsi nutantes ebrietate. *Mero dubii*] Mero saucii. Justin. i. 8. et xxiv. 8. 'percutsum tempora Baccho.' Tibul. i. 2. vs. 3. *ὄνον λήξῃ· ὀνοβαρὲς κεφαλὴν. Ὀνομακρίτε, καὶ με βιάται ὄνος.* Philæm. apud Stobæ. Sermon. 44. Sic et Latini, 'vicit vinum quod bibi.'

30 *Impediente*] Ligante. *Madidas*] Unguento delibutas.

32 *Strata premunt*] Id est, jacent in lectis. *Funere digna*] Quæ strata magis erant digna funere, quam nuptiis.

33 *Graves*] Gravati et oppressi. *Somno*] Qui maxime ex cibo et vino fit.

34 *Quies alta*] Id est, profundus somnus. *Securum per Argos*] Id est, ubi nullus erat timor. *Quies alta*] Quod silentium noctis Virg. Æn. iv. egregie descripsit: idque a Scalig. de Re Poët. pro divino habetur. Et

inferius: 'media cætera nocte silent.'

36 *Ei tamen audieram*] Audibam Puteaneus: et sequenti versu *relinquit*, quomodo et alii nonnulli: lego præterea, *quodque vereretur erat*. Infra, *Quod metuas non est*. Heins.

39 *Utque levi Zephyro graciles vibrantur aristæ*] *Ut leni Zephyro* Puteaneus cum septem aliis: quomodo Amor. i. l. 1. El. 7. idem codex, et alii nonnulli, 'Ut leni Zephyro gracilis vibratur arundo.' Art. Amat. lib. iii. 'Lenibus impulsæ Zephyris auraque salubri Tot generum frondes herbaque summa tremit.' Comparisonem autem mutuatus est ab Homero Illiad. B. 'Ὡς δ' ὅτε κυρτοὶ Ζεφύροι, βαθὺ λήϊον, ἐλθὼν, ἄδρυος, ἐπ' αὐλίζων, ἐπὶ τ' ἡμῶν ἀσπασέσσιν. Nisi quod ἄδρυος hic Zephyrum, noster 'lenem' vocat. Hoc primum. Deinde *fragiles aristæ* Junianus et mens Mentelii; quæ lectio etiam arridet, etsi locus Ovidii ex Amoribus jam adductus alteram scripturam tueri videatur: sed et illic *fragilis arundo* forte rescribendum. Calpurnius Ecloga vi. 'Ungula quæ viridi sic exsultavit in arvo Tangeret ut fragiles, sed non curvaret aristas.' Priscianus de Ponderibus, 'Ducitur argento tenuive ex ære chylindrus, Quantum inter nodos fragilis producit arundo.' Avienus Fab. xvi. 'In fragiles calamos grande resedit onus.' Idem 'culmos fragiles' dixit Fab. xxi. 'gracilem' tamen 'arundinem' Seneca Hippolyto. Præterea pro *vibrantur aristæ*, tres scripti *agitantur*. Quomodo Art. Am. i. l. 1. 'Horruit, ut steriles, agitatur quas ventus, aristæ.' Sed cur 'steriles aristas' ibi dicat, haud video: quare *teretes* existimo reponendum. Heins.

40 *Comas*] Frondes.

41 *Ipsæ*] Tn. *Jacebas*] Dormiebas.

42 *Quæque tibi dederant*] Non damnamus hanc lectionem, nisi libri meliores magno numero *dederam* agnoscerent. Heins. *Soporis erant*] Id est, Erant vina quæ facerent soporem,

45 *Non ego falsa loquor*] *Loquar* Puteaneus et Gronovianus. *Heins.*

46 *Male sublato*] Non fortiter elevato: vel *male*, non iuste contra maritum. *Decidit ense manus*] *Concidit* ex scriptis non pauci: unus Patavinus *cecidit*. Puteaneus mendose *tetendit*; emenda *recidit*. Est enim ambigua prima syllaba, ut Giphanius in Indice Laetretiano jam monuit. Remed. Am. 'Recidit, ut cupidos inter devenit amantes: sic veterimus codex Regius, nisi quod in illo *Recidit*, quomodo passim vestustiores libri constanter, ut et in *rettulit*. Metam. lib. vi. 'vosque est postponere natis Ausa suis; et me (quod in ipsam recidat) orbam Dixit.' Lib. x. de Orco, 'In quem recidimus quicquid mortale creamur: et mox, 'Recidit in solidam longo post tempore terram Pondus: sic loca illa in præstantissimis codicibus scribuntur. Quomodo et ille Epistola Aconitii, 'Reciderint humero pallia lapsa meo.' Propert. 'Recidit inque snos mensa supina pedes: ita libri meliores. Juvenal. Sat. xii. 'tunc adversis urgentibus illuc Recidit.' Ausonius Parentalibus, 'regnum cum Victorinus haberet Victor, et in Tetricos recidit imperium.' Plura ad Claudianum de hoc verbo. *Heins.*

47 *At rursus monitis jussuque coacta parentis*] Longe aliam lectionem Puteaneus liber cum aliis quibusdam hic exhibet: *Admovi jugulo (sine me tibi vera fateri.)* Quidam hunc versum substituunt: *Tandem victa mei sæva formidine patris.* Neuter satisfacit. Expungendum totum distichon puto, utpote confictum a sciolo, qui superiora cum sequentibus arbitrabatur non cohærere. Cohærebunt autem optime, si pro *Sed* reponas *Et. Et timor et pietas crudelibus obstitit ausis.* Idem.

49 *Timor*] Quia naturaliter insitus est mulieribus. *Pietas*] Mea erga te.

51 *Sinus*] Vestes.

52 *Exiguo*] Tenui, demisso, ne audire. *Sono*] Voce.

53 *Særus*] Dicit hæc verba secum.

54 *Iste*] Lynceus. *Germanis sit comes*] Interficiatur, sicut alii fratres sui.

55 *Femina sum et virgo*] Quinque codices *rd* et non agnoscunt. *Heins.* 56 *Molles*] Muliebres. *Hub.*

57 *Jacet*] Facultatem rei gerendæ monstrat. Perficiam, inquit, jussa patris facillime, quoniam hic somno oppressus jacet. *Ant.*

61 *Quid meruere necem*] Quo Puteaneus. bene. Alii codices *Hand, An, et Non.* Virgil. 'Quo molem hanc immanis equi statuere?' Idem, 'Quo vitam dedit æternam?' *Heins.* *Patruelia regna*] Scil. regna patru. Nam Danaus coæctus fuerat, non solum dare filias uxores filiis fratris, ut dictum est: sed etiam regna sua.

62 *Externis danda forent generis*] Id est, peregrinis: quia Danaus non habet filios masculos.

63 *Quid, &c.*] Id est, Nos quid peccavimus, quare debeamus fieri homicidæ?

64 *Quo mihi commissio non licet esse piam*] *Esse piæ* Puteaneus: optime. Horatius Sat. lib. ii. 1. ut in veterimis libris legitur 'Munifico esse licet: et Sat. i. 'atqui licet esse beatis.' Martial. lib. vi. 'Et satis est, pigro si licet esse mihi.' Lib. xi. 'Penelopa licet esse tibi sub principe Nerva.' Lib. ix. 'Nobis non licet esse tam disertis.' Lib. x. 'Quid faciet pauper, cui non licet esse clienti?' Noster ipse Met. viii. 'Licet eminus esse Fortibus.' Elegia de Nuce, 'tutæ non licet esse mihi: quomodo illic ex fide veterum membranarum castigavi. Amor. lib. i. El. 6. loco in vulgatis insigniter depravato, 'Redde vicem meritis: grato licet esse quid obstas?' Trist. iii. El. 11. 'In caussa facili cuivis licet esse deserto; perperam disertum plerique ex scriptis. El. 14. 'Urbe tamen natis

exulis esse licet.' Seneca Hercule *Œtæo*, ex Mediceo codice, 'Quodcunque tellus genuit infesta, occidit Meaque fusum est dextera: iratos Deis Non licuit esse.' Juvenalis Sat. x. 'Non licet esse viris:' ita enim et illic libri veteres. Sulpicius Severus sacræ Hist. lib. ii. 'Post etiam datis legibus religio vetabatur, palamque edictis propositis, Christiano esse non licebat:' sic et ibi censeo reponendum. Exempla plura passim occurrunt: sic 'contigit esse Jovis nepoti.' Met. xi. 'si quidem Jovis esse nepoti Contigit haud uni, conjux Dea contigit uni.' quomodo vetustissimus codex: 'satis est esse Jovi,' Met. iii. 'Nec tamen esse Jovi satis est, det pignus amoris:' nam ita illic etiam codex antiquus. Quare et lib. xiiii. lubens rescripserim, 'non hæc sententia tantum Fida, sed et felix; cum sit satis esse fideli:' sed hoc dubie: tutius reponas apud Senecam *Œdipo*: 'unica *Œdipodæ* est salus, Non esse salvo:' et apud Ausonium Idyll. xxxi. 'Esse simul dominis, gratior ordo piis.' Lucret. 'Quidve mali fuerit nobis non esse creatis?' Horatius Sat. i. 'Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëtis, Excipiam numero:' sic scribe; neque aliter citatur ab antiquo Scholiaste ad Sat. vi. ejusdem libri ad illa, 'quo tibi, Tulli, Sumere depositum clavum, fierique tribuno?' Ep. i. 16. 'Da mihi fallere, da justo sanetoque videri.' Arte poëtica, 'mediocribus esse poëtis Non Di, non homines, non concessere columnæ.' Vide quæ ad Nucem noto, v. 107. *Heins.* *Commisso*] Peccato.

65 *Quid bellica tela puella*] Quo Puteaneus et Argentinus; recte: dixi Epistola ii. 53. *Heins.*

66 *Lana coluque*] Quia hæc conveniant mulieribus. *Hub.*

69 *Dum petis amplexum*] Puto amplexu: ut Met. vi. 'Oraque develat miseræ pudibunda sororis; Amplexuque petit:' ita enim hic vetusti co-

dices. Epistola Leandri, 'Excipis amplexu.' *Heins.* *Jactas*] Moves in somnis.

72 *Expulerant somnos*] *Expulerunt* Puteaneus; probe. Vide Notas ad Epist. vii. vs. 166. *Heins.* *Expulerant somnos tuos*] Id est, excitaverant te.

73 *Belide*] Nepos Beli, Lynceus. *Hub.*

74 *Nox perennis*] Mortem significat, quam Catullus dicit noctem esse perpetuam. *Ant.* *Ni properes*] Meliores properas. *Heins.*

76 *Fortia tela*] Id est, ense, qui solet esse telum fortium. *Hub.*

78 *Ipsa*] Ego. *Moror*] Remaneo.

79 *Mane erat: et Danaus*] Malim, at Danaus. Pro in cæde scripti fere omnes ex cæde. *Heins.*

80 *Unus*] Id est, tu solus. *Summa criminis*] Id est, numero cædis.

81 *Male*] Inique. *Jacturam*] Damnum: id est, ægre fert, te solum non fuisse interfectum, et defuisse morti aliorum. *Cognata*] Consanguineæ.

82 *Et queritur factum sanguinis esse perum*] Facti præstantiores omnes. Facere sanguinem, ut 'facere cædem,' apud Livium. Phædrus lib. iii. 46. 'unde fecisti tantum corporis?' hoc est, unde tam obesus factus es? *Heins.*

83 *Abstrahor a patriis manibus*] *Pedibus* iidem. Fast. ii. 'Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.' Sed Scriverianus et Hafniensis cum Erfurtano laribus. Sic Remediis Amoris, 'Nec te lar patrius, sed amor revocabit amicæ.' Atque ita passim auctores. *Heins.*

84 *Hæc meruit pietas præmia*] Horat. 'Me pater sævis oneret catenis, Quod viro clemens misero peperci: Me vel extremos Numidarum in agros Classe releget.' *Raptam capillis carcer habet*] Id est, Ego rapta capillis in carcere servor.

85 *Scilicet ex illo*] Scaliger versus triginta quatuor buic loco alienos et

alio referendos censebat : sed frustra. Nihil enim iis convenientius aut aptius. Quod ut magis liqueat, adeantur *Æschyli* *Idæides* similis omnino argumenti, ubi et tota hæc Ius fabula recensetur. Danaus nempe Argorum Rex, Hypermnestræ pater, ab Ione et Epapho originem trahebat. *Heins.* *Scilicet ex illo Junonia permanet ira*] Excusare facinus nititur a Junonis potentia, quæ Argivas puellas oderit, ex quo Io Inachi Jovi placuit. *Ira*] Argivis puellis irata est.

86 *Ex homine*] Ex fœmina facta est vacca. *Facta Dea*] Isis in *Ægypto* est nuncupata, ut scribit Herod. *Ant. Bos ex homine*] *Βοῶνις* Lycophr. 'Io versa caput primis mugiverat annis, Nunc Dea, quæ Nili flumina vacca bibit. Cornua nec valuit curvare in pellice Juno, Aut faciem turpi dedecorare bove?'

87 *At satis est pœnæ*] Præstantiores *At.* *Heins.* *Satis est pœnæ*] Satis supplicii.

88 *Nec modo*] Ordo est: Et est satis pœnæ, illam modo formosam: id est, quæ paulo ante erat pulchra. *Nec posse placere Jovi*] Propter formam pecudis.

89 *Liquidi*] Propter aquas. *Hub. Liquidi parentis*] Inachum fluvium significat. *Ant.*

90 *Cornuæque non sua*] Id est, aliena, et non sibi convenientia: quia sunt belluarum, et non hominum.

91 *Et conata queri*] Puteaneus, *Conata eloqui*: unus Regius *Conatoque queri*, quod verum est: sic et Met. i. in hac eadem fabula est peccatum; ubi similiter ex antiquis libris scribendum, 'Conatoque queri mugitus edidit ore.' Oscitantia librariorum loco corrumpendo utrique causam haud dubie dedit, qui *quæ* geminare neglexerant, ut sæpe alibi. Sic Epistola Helenæ, 194. 'In non exhibitis utraque juncta thoris,' vulgo nunc legitur: et differunt inter se membranæ. Liber optimus *utraque*

justa. Scribe *utraque quæsta.* Sic et Pastorum lib. i. 'Jane, face æternos pacem pacisque sequestrum.' Quomodo Nasonem scripsisse vix dubito: at nunc *pacisque ministrum* circumferunt codices vulgati. Vide notas sequenti epistola, 49. *Heins.*

92 *Forma*] Figura. *Voce*] Sono.

93 *Quid fugis, infelix? quid te miraris in unda*] *Quid furis?* libri plerique: quo verbo designat *ὀλοτρηλασθαι* Ius a poetis tantopere decantatam: de fuga mox agitur. *In umbra* etiam Puteaneus, cum altero Moreti; recte. Nam de unda jam dixerat. *Heins.*

94 *Numeras pedes*] Quia sunt quatuor.

95 *Ipsa Jovis magni pellex*] *Ille* Puteaneus et quatuor alii venuste: sic et sequenti Epistola scribendum videtur, 'Cui colar infelix, aut cui placuisse laborem? Ille mei cultus unicus auctor abes:' ubi *abest* nunc legitur. Satius lib. i. Sylv. 'at nunc æterna silentia Lethæ Ille canorus habes.' Met. XIII. 'Ille igitur tautorum victor Achille Victus est a timido Graiæ raptore maritæ?' Amor. lib. III. El. 6. 'Ille fluens dives septena per ostia Nilus.' El. 9. 'Ille tui vates operis, tua fama Tibullus.' Art. Amat. lib. II. 'Ille fatigatæ vincendo monstra novercæ Qni meruit cælum, quod prior ipse tulit.' Amor. lib. III. El. 9. 'Carminibus confide bonis: jacet ille Tibullus:' ita veterrimus codex, Sic et 'Ille ego,' passim. Vide Notas Trist. v. El. 7. Ad Claudianum quoque nonnihil jam dixi. *Heins.* *Ipsa*] Tu. *Pellex*] Scil. ante. *Jovis sorori*] Junoni, quæ est et soror et conjux Jovis. *Metuenda*] Ne propter pulchritudinem tuam te sibi præponeret.

96 *Levas*] Minuis, sedas. *Fronde*] Pro, frondibus. *Cespitiibusque*] Herbis. Nam *cespes* proprie est terra cum herba revulsa: sed hic pro herba capitur.

97 *Stupefacta*] Territa.

98 *Et ne te feriant*] *Te ne meliores*; ut in illo Virgillii, 'ah te ne frigora lædant!' et sequenti versu pro *posses* iidem *possis*. Heins. *Quæ geris arma*] Id est, cornua.

99 *Quæque*] Id est, Tu, quæ ita eras dives et deliciosa, ut posses æstimari digna Jove.

100 *Nuda nuda recumbis humo*] *Dura humo* aut *uda* aut *gelida* aut *solida* quidam scripti: nil muta. Met. iv. 'Sedit humo nuda nudis incomta capillis.' Art. Am. ii. 'Frigidus in nuda sæpe jacebis humo:' et mox, 'Perferet in nuda ponere corpus humo:' quomodo illic nonnulli veteres. Heins. *Recumbis*] *Jaces*. *Nuda humo*] Id est, dura, vel sine stramine.

101 *Cognata*] Quæ sunt tibi cognatione conjuncta propter patrem tuum, qui est finius.

103 *Pererras*] *Percurris*.

104 *Vultus tuos*] *Bovinos*, qui te terrent: quia, quocunque fugis, te sequuntur.

105 *Inachi*] Id est, Filia Inachi. *Eadem sequerisque fugisque*] Id est, Ipsa es, quæ sequeris, et ipsa, quæ fugis: nam licet credas refugere vaccam, una tamen eademque es.

106 *Comiti*] Scil. tibi: id est, Te ipsam præcedis, te ipsam comitaris.

107 *Per septem portus*] Dicit eam in Ægypto deposuisse figuram bovis. *Nilus*] Fluvius Ægypti, in mare per septem ostia influens. *Septem portus*] Æneid. vi. 'Et septemgemini turbant trepida ostia Nili.' Ovid. Metam. i. 'Septemfluus.' Et Virgil. ix. vid. Serv. 'Ceu septem surgens sedatis amnibus.' *Demissus in aquor*] *Emissus* præstantiores. Sequenti versu bovi pro bovis scribendum; atque ita Lovaniensis. Heins.

108 *Exiit*] Deposuit. *Ora*] Faciem. *Bovis*] Vaccæ. *Insana*] Furentis, et stimulis exagitata. *Hub*.

109 *Ultima quid referam*] Imo refero censeo reponendum vel contra librorum auctoritatem. Quid, inquit,

calamitatem domus nostræ ultima ab origine recenseo, e senibus intellectam, cum ne nunc quidem desit, quod lugeamus? Sic Auctor Elegiæ in obitum Drusi, 'Prisca quid huc repeto? Marcellum Octavia flevit.' Quamquam, ne quid dissimulem, distichon hoc mihi suspectum est non uno nomine, nec Nasonem omni ex parte refert. Heins. *Ultima*] Quæ a nostra memoria sunt remotissima. *Ant. Quorum*] Scil. ultimarum. *Cana senectus Auctor*] Id est, Quæ ab antiquis auctivi.

111 *Bella pater*] Incipit commemorare infelicitates sui temporis. *Pater*] Danans. *Patrus*] Ægyptus.

112 *Pellimur*] *Pater*, et nos filiæ. *Ultimus orbis*] Id est, ultima pars orbis: quia venimus in remotissimas regiones. *Ejectas*] Regno expulsas. *Ejectas ultimus orbis habet*] *Ejectos* scripti ferme omnes; ut etiam de patre intelligatur. Sequenti versu iidem *sceptroque*, non *sceptriusque*. Heins.

113 *Ille*] *Patrus*. *Solio*] *Sede* regia. *Sceptro*] Imperio.

114 *Cum sene*] Danao. *Vagamur*] In alienis terris erramus.

115 *De fratrum*] Alia infelicitas sui temporis, quia ex tot fratribus unus solus Lyncæus superfuit. *Exiguissima*] Minima. *Pars exiguissima restat*] Bene *restas* Gronovianus et quatuor alii. Heins.

116 *Quique dati*] Id est, Doleo et propter eos qui interfecti sunt, et propter eas quæ interfecerunt.

117 *Nam mihi*] *Tibi* iidem. Heins. *Fratres*] Consanguinei. *Periere*] Amissæ sunt: quia licet vivant, non tamen eas habeo sorores: vel forte mortem ob ultionem præsatigit.

118 *Utraque turba*] Et interfectorum et interfectricum.

119 *Ego parva reservor*] Id est, ad poenam.

120 *Quid fiet sonti*] *Fieret* septem libri; duo *stat*: utrumque bene. Heins. *Quid fiet*] Quasi dicat, Multo crude-

lius. Cum *rea laudis agar*] Id est, Cum accuser de eo, de quo laudem mereor.

121 *Et consanguinea*] Lubens re-
scripserim En. Heins. *Quondam cen-
tesima*] Quia cum vos essetis quin-
quaginta fratres, et nos quinquaginta
sorores, eram quinquagesima:

122 *Cadam*] Moriar. *Manente*] Su-
perstite.

123 *At tu, si qua pia remanet tibi cu-
ra sororis*] Pro *remanet* primæ edi-
tiones et scriptorum plurimi *Line est*.
In Pnteano *remanet* a manu secunda,
nullo prisce lectionis apparente vestigio.
Scribe *Lynceus*. Lynceus enim
Hypermnestræ maritus dictus, non
Linus. Ita eum Pindarus appellat et
Apollodorus et Libanius in Diege-
matis ab Allatio editis, et Tzetzes in
Chiliadibus et Zenobius (apud quem
tamen *Λυγγέος* pérperam pro *Λυγκέος*
scribitur) et Hyginus, Servius et
Scholiastes Statii non uno loco. Apud
Scholiastem Germanici tamen et Ho-
ratii, Statii quoque uno in loco *Linus*
mendose appellatur. Ex hoc conju-
gio natus est Abas, qui Metapenthem
Præti filium, ut mortem ulcisceretur
paternam, occidit. Heins. *At tu*
Nunc rogat Lynceum, ut aut ferat
opem, aut ut eam sepeliat. *Si qua
cura*] Si quis amor. *Piæ*] Quæ te
amavit. *Sororis*] Patruelis, consau-
guineæ.

124 *Quæque*] Subaudi. *Si tu dig-
nus habes*] Id est, Si mereris. *Qua*

tribui munera] Id est, vitam.

125 *Defunctaque vita*] Id est, mor-
tua.

126 *Corpora furtivis insuper addo
rogis*] Scribe, quicquid dissuadeant li-
bri veteres, t, *superadde*: sic lib. v.
Fastorum hactenus legebatur, 'Si vir
es, indictas exige dotis opes,' cum, t,
dictas sit reponendum: et libro iv.
'Dic ter, et i, vivo perlua rore ma-
nus:' cum in vivo rore nunc legatur.
Pessime verbum id monosyllabum
plurimis apud scriptores optimos in
locis est habitum, de quo multis egi
ad Epistolam iv. 127. Heins. *Furti-
vis*] Occultis, clandestinis, si aperte
non audeas mihi facere rogum.

128 *Scriptaque sint titulo*] *Sculpta-
que* scripti nostri omnes cum primis
editionibus. At Tibullus, 'Fac lapis
inscriptis stet super ossa notis.' Auso-
nius Parentalibus, 'Gaudent compo-
siti cineres sua nomina dici: Fronti-
bus hoc scriptis et monumenta jubent.'
Sic 'scriptum aurum' Juvenali, 'Da-
cius, et scripto radiat Germanicus
auro.' Heins. *Sculptaque*] Incisa, in-
scripta. *Titulo*] Epigrammate.

129 *Pretium iniquum*] Appositio
est: id est, iniquam remunerationem.

131 *Libet*] Est animus. *Pondere
catenæ*] Quia pater meus jussit me
ligari.

132 *Et vires*] Alia causa quare non
possit scribere: quia *timor*, scilicet,
patris. *Subtrahit*] Aufert. *Vires*]
Scil. scribendi.

EPIST. XV. SAPPHO PHAONI.

Sapphus ad Phaonem Epistola in
nullis Heroidum Ovidianarum exem-
plaribus, nisi recentissimis, apparet,
neque hoc loco, sed ut plurimum re-
jecta in calcem operis. In qua

tamen emendanda usi sumus libro
Bodleiano, tribus Lincolnienibus,
Scrivariano, Palatino, Regio, Sarra-
viano, Mazariniano, quinque Medi-
ceis, totidem meis, Patavino, Vati-

cane, Farnesiano, Arondeliano; quorum omnium pars major non in membranis, sed charta, fuit exarata. Huius Epistolæ optimo exemplari unus est Nangerius, cuius ope instructus multa feliciter castigavit. *Heins.*

1 *Ecquid ut aspecta est*] Sic Nangerius: nostri perperam, *Nunquid ubi.* Naso alibi, 'Ecquid, ut e Ponto nova venit epistola palles?' *Inspecta* etiam probe unus Ciofan. *Idem. Studiosa litora dextra*] Cum, inquit, videres characteres tam studiose et docte formatos, an cognovisti esse epistolam a me?

3 *Auctoris Sapphus*] Id est, Nisi legisses, me esse eam quam mitteret epistolam (nam ita scripta erat Sappho Phaoni), penitus ignorabas a quo mitteretur.

5 *Requiris*] Rectius requiras unus Mediceus. *Heins. Mea alterna Carmina*] Elegiaca: nam alternis numeris succedunt Heroici.

7 *Flendus amor*] Rationem affert, quare a lyricis ad elegos transierit: ait enim argumento operis se impelli. Possem, inquit, lyricis amores etiam includere: sed lachrymis non convenit, quibus elegia manare solet. *Elegia flebile carmen*] Elegia est carmen flebile: propterea nunc mihi magis convenit, quam lyricum.

8 *Barbitos*] Pro carmine Lyrico. *Æschines* docet, Barbiton esse genus citharæ lyricæ, vel ipsam lyram. Multis chordis fuisse indicat Theocritus, qui eam *πολύχορδον* appellat.

9 *Exercitibus*] Diversas in partes jactantibus. *Epercentibus*] Urgentibus, excitantibus. *Indomitis Euri*] Vehementibus, et ferocibus.

10 *Ardet*] Ardere solet.

11 *Phæon*] Lesbii insignis forma, delicæ Sapphus, carmine tantum amicæ nobilis. *Celebrat*] Tenet et incolit. *Ætna*] *Ætna* mons Siciliæ notissimus, sub quo Typhæum fulmine ictum esse, poëtæ fabulantur. Typhon vero pater Harpyiarum fuit. *Ara*

divera] Remota, et procul posita. *Celebrat*] Frequentat. Cicer. 'Domus mea celebratur quotidie.'

12 *Me calor Ætnæ non minor ignis tenet*] Coquit alii ex suis notant; quod damnare Ciofanus non debuit: ego certe amplector. Noster de Hercule *Ætnæ* Met. ix. 'Coquiturque ardente veneno.' Apposite Seneca Hercule Furente Act. i. 'acrior mentem excoquit, Quam qui caminis ignis Ætnæis fuit:' et Hercule *Ætnæ*, 'Non virus artus, nate, fœmineum coquit.' Virgilius, 'Fœminæ ardentem curæque iræque coquebant.' Ennius, 'O Tite, si quid ego adjuro curamve lavasso, Quæ nunc te coquit.' *Heins.*

13 *Nec mihi dispositis*] Nervis concinnatæ citharæ. *Jungam*] Jungam cum sono citharæ. Amphion autem primus cum cantu cithara usus dicitur, antea Thamyras sine voce. Qui autem simul canunt cum cithara, psallichtharistæ dicuntur. *Jungam carmina nervis*] Idem, Metam. v. 112. 'Citharam cum voce moveres.' Tibull. iii. 4. 'digiti cum voce locuti:' et deinde: 'similes chordis reddere voce sonos.' Silius xi. 'Concordem citharæ movit per carmina linguam.'

14 *Vacua mentis opus*] Ostendit se ad pangenda carmina aptam non esse, cum ea tranquillitatem vel imprimis requirant: ipsa autem amore correpta huc atque illuc mentis inops agitabatur.

15 *Nec me Pyrrhiades*] Ita ex suo libro optime Naugerius: nostri codices hic vehementer turbant. *Heins. Nec me Pyrrhiades*] Cum Sappho ostendere velit, se ad carmen non moveri ullâ ex his causis quibus olim solebat: triplicem canendi causam ait sibi fuisse: aut cum furore poetico ageretur: aut cum, relaxans animum, in sylvis sine curis vagaretur inter Dryadas et Hamadryadas: aut cum puellis, quas amabat, blandiretur, quæ sibi Thespiadum et Musarum instar erant. 'Nunc,' inquit, 'nec

Pierides subeunt; id est, Furor poeticus: 'Nec Dryades;' id est, Nec relaxatio animi insylvis inter Dryades, provocat me ad carmen.

16 *Nec Thespiadum cætera turba*] Nec amicæ, quæ tertia et reliqua carminis causa mihi erant, jam exilarant aut delectant: atque ita omnis canendi ratio mihi periit.

17 *Vilis Amythone, vilis mihi candida Cydno*] Sic Naugerius: at primæ editiones cum scriptis quibusdam *Vili Amatorie*: alii *Aminorie*, vel *Ametorie*. Lege *Anactorie* ex Maximo Tyrio. Ἰόπυρα, καὶ Ἀρδὸς, καὶ Ἀνακτορία quod Bersmannus jam monuit: pro *Cydno*, scripti, *Cydro*, *Credo*, *Clio*, et similia. *Heins.* *Vilis Anactorie*] Ingenue hic fatetur, se tribadem fuisse, et impudice amasse nonnullas: de quarum numero dissentit ab eo quod scribit Suidas. Ille enim tres fuisse scribit: quibus ad libidinem usa dicitur Sappho, Telesippam, Megaram, Atthidem. Sed duarum nomina mutantur, quas hic appellat Anactorien et Cydno, de tertia convenit. Nam ab utroque Atthis dicitur.

19 *Alia centum*] Mille, centum, et sexcenta, sæpe pro infinito numero accipiuntur. Omnino intelligendum est, ante nominatas, concubinas fuisse Sapphus: quas vero nunc designat, fuisse discipulas, et sine infamia fuisse amatas.

20 *Improbe*] Dicimus improbum, non tantum malum, sed nimis avidum, nec contentum etiam re immodica. *Improbe*] Qui non contentus es tanto amore meo. *Unus habes*] Solus possides. *Multarum quod fuit*] Id est, Affectus meos amatorios, quos in multis puellas dispensaveram, pudice alias, alias impudice amando, in te unum contuli: et quod multis satis erat, tibi uni esse non potuit.

21 *Est in te facies*] Ætate et forma amabilis quispiam esse potest: quod utrumque cum in Phaone sit, lasciva Sappho formam et faciem tantum sus-

pirat. *Apti lusibus anni*] Lusus vero ad voluptatem comparati sunt, sine ulla arte: et puerorum proprie dicuntur.

22 *Fidem*] Id est, citharam. *Et pharetram*] Nam hæc duo insignia sunt Apollinis.

24 *Accedant capiti cornua, &c.*] Cur Bacchus cornua gestaret, Diodorus ita in iv. hist. scribit: Traditur Hammon galea in bellis usus, cujus insigne fuerit arietis caput. Sunt qui ipsum dicant in temporibus parvula habuisse cornua, propterea filius ejus Bacchus eodem fuisse aspectu: posterisque traditum, Deum hunc cornua gestare: unde et Bacchæ *κεκράδης*, id est, cornigeræ dicuntur; quod nominis personam imitantes, cornua sumebant.

25 *Et Gnosida*] Gnosus urbs Cretæ, in plano sita, ambitu triginta stadiorum: regia Minois, patris Ariadnes, quæ rapta est a Theseo.

26 *Nec norat lyricos*] *Norant* malo. *Heins.* *Lyricos modos*] Formæ damna doctrina emendat, qua potissimum gloriatur.

27 *Pegasis*] De Pegaso et Musis lege quæ luculentissime dictavimus in eum versum Ovid. 'Pegasis (Enone Phrygiis celeberrima sylvis.' *Dictant*] Nam Musæ mihi scribenti dictare carmina videntur.

29 *Nec plus Alcæus*] Alcæus Mitylenæus fratrem Antimenidem habuit, quem a virtute bellica laudat. Oppressa autem patria a tyrannide, poëmata lyrica adversus eos edidit, quæ *σρασιονικά*, id est, continentia seditiones, inscribuntur. Propterea aureo plectro dignus censetur, elocutione magnificus, et diligens: sed ad lusus et amores descendit, cum tamen esset majoribus aptior. *Consortis patriæ*] Nam et ipse Mitylenæus fuit. *Consortis lyrae*] Et ipse lyricus.

30 *Grandius*] Sappho se inferiorem esse negat: quia scilicet tantum assequatur suavitate carminis, quantum ille granditate.

31 *Si mihi difficilis*] Incipit ab eo quod firmissimum est in adversario, quod formosa non sit, quod diluit, et transferendo crimen in naturam, quæ sibi formam uegarit: et opponendo ingenii laudem, quæ plus amari potest, quam ipsa forma. *Domit.*

33 *Sum brevis*] Hoc etiam distichon Nangeriano libro debetur. Ante insulse legebatur, *Nec me despicias, si sum tibi corpore parua, Mensuramque brevis nominis ipse fero.* Heins. *Sum brevis: at nomen quod*] Quæ lectio *ἀριθμῶς* ornatur. Opponit enim inter se statutam corporis, et famam: dicitque se brevitatē corporis, mensura nominis tueri. *Micyl.*

35 *Candida si non sum*] Andromede Cephei Æthiopum regis filia, a Perseo amata est: et ipsa liberata, nullis precibus parentum potuit retineri quo minus Perseum liberatorem sequeretur. Relata in cælum, Minervæ beneficio.

37 *Et variis albe*] Arist. in VII. de historia animalium docet, quæ animalia inter se amica sint, quæ item inimica. Hinc Sappho etiam ostendit aliorum amantium exemplo, se quamvis nigra sit, a Phaone candido amari posse: cum aves diversorum generum et coloris, naturali quadam jungantur amicitia, ut columbæ et pavones. *Variis junguntur*] Varietate colorum distinctis.

38 *A viridi ave*] A psittaco, qui ex India mittitur, viridis toto corpore: ut scribit Plinius.

40 *Nulla futura tua est*] Prior pars hujus versus sub conditione profertur, altera sub affirmatione. 'Si,' inquit, 'nulla tua est futura,' hoc est, nullam amabis: 'nisi quæ facie' id est, præstantia formæ: 'poterit videri digna te,' id est, convenire formæ tuæ: 'nulla futura tua est,' affirmando negat; id est, nullam omnino amabis: nulla enim tam formosa est, quam tu.

41 *At mea cum legeres*] *Me cum legeres* nostri, et recte: sic Amor. lib.

II. El. 1. 'Me legat in sponsi facie non frigida virgo:' et, 'Si quis in hoc artem populo non novit amandi, Me legat.' *Heins.*

47 *Lasciria nostra juvabas*] *Juvabant* Vaticanus, Regius, et duo ex meis; bene. *Idem.*

49 *Et quod ubi amborum*] Scripti nonnulli, *At simul*, vel, *Ac*; majori tamen ex parte, *Atque ubi jam*: lego *Quique, ubi jam*, &c. Librarius quæ expresserat solummodo pro *quique* solenni errore: hinc *Atque* postea natum. Vide Notas ad Ep. XIV. 91. *Idem.*

52 *Cum Lesbos*] Lesbos insula, quasi metropolis Æolicarum urbium, nobilis vinetis, et vini præstantia: nomen sortita a Lesbo Lapithæ filio Hermete. Patriæ autem charitatem Sappho amoris postponit.

53 *Nec vos erronem tellure admittite nostrum*] Scripti nonnulli, *At vos erronem tellure remittite vestrum.* Puto, *At vestra erronem tellure remittite nostrum*: vel, si vulgatum malis, *Nec vestra erronem.* Per 'Nisiadas' autem 'matres' Megarenses littorales intelligi non est dubium. Megara enim Siciliae portus a Megaris Atticis, quæ et Nisea dicta antiquitus, a Niso rege. Sequenti versu *Nec vos decipiant tres libri.* Severus in Ætna, 'Nec te decipiant stolidi mendacia vulgi.' *Erronis* vox etiamnum corrupta in Diris Catonis, ubi castigandum, 'Nec nos tros servire sinant erronebus agros.' *Heins.*

54 *Nisiades matres*] Id est, Siculæ. Cum ergo ante dixerit, ad Ætnam esse Phaonem, appellat mulieres Siculas, Nisiadas, a regione proxima.

57 *Montes Sicanos*] Hæc quoque a Nangerio. Nam nostri omnes *inimicos Sicanos*, ut ad Palicos respiciat, qui humanis hostiis placabantur. Sed præstat Nangeriana lectio, ut Eryx subintelligatur, a quo Erycina hæc Dea dicta est poetis. *Heins.* *Sicanos*] A Sicano rege appellatos. *Erycina*]

De felicitate templi Veneris Erycinæ, et de mulieribus ejus ministerio dictis, diximus in comment. Sylvarum. Invocat autem Venerem: quoniam Poëtæ, qui amatoriam scribunt, sunt in Veneris tutela. *Domit.*

61 *Natales*] Anni. A sexto, inquit, anno, per mala, tanquam per articulos producta sum. *Lecta ossa*] Legabantur ossa, id est, cineres, cum flamma rogi subsederat. *Lecta ossa*] Virgil. *Æneid.* vi. 'postquam collapsi cineres,' et quæ seqq. ubi vide Serv. et lib. xi.

63 *Arsit inops frater*] Sappho tres fratres habuit, Larycham, Lurigium, Charaxum, qui Rhodopem meretriculam amavit.

65 *Inops*] Redempta in libertatem meretricula.

66 *Male*] Turpiter, et per infamiam. *Male queris*] Magno discrimine et incommodiis.

67 *Mouui multa*] Immo laceravit fratrem multis carminibus.

70 *Filia parva*] Hanc peperit Cercyla, Andrio conjuge jam mortuo, puella, quæ appellabatur Cleis.

73 *Ecce jacent collo sparsi*] *Passi* Regius. *Heins.* *Sine lege*] Incompti, et sine ordine.

74 *Nec premit articulos*] Annum etiam, inquit, deposui.

76 *Nam Arabum noster dona capillus olet*] Sic Naugerius: nostri omnes *Arabo rore*; quod temere mutare notum. Nam et Met. v. *olere* cum sexto casu conjunxit; ubi habes 'olentia sulphure stagna Palicorum:' quo nomine a Diomede grammatico notatur tanquam improprie locutus. At Valerius Flaccus lib. viii. 'olentes sulphure crines' quoque dixit. Martial. 'Atque oluere lares comessatore Lyæo.' 'Rorem Sabæum,' ut Noster 'Arabum rorem,' dixit Val. Flaccus lib. vi. 'Et gravidæ maduere comæ, quas rore Sabæo Nutrierat, liquidoque parens signaverat auro:' ita scribo; *flore Sabæo* vulgati. *Heins.* *Arabo*

rore] Id est, Myrrha: qua ancti crines, myrrhei dicuntur. *Domit.*

78 *Auctor abest*] Malim *abes*. Vide notas superiori epistola, 96, *Heins.*

81 *Sive ita nascenti*] Ex disciplina mathematicorum, qui dicunt, hominem sortiri vitam ab inenunte ætate. *Sorores*] Parcæ, quæ tres sunt, notæ carmine Hesiodi.

82 *Et data sunt vitæ*] Imo *Nec data*: quicquid obnituntur libri veteres. *Heins.* *Fila severa*] Allusio est ad Parcas, quæ vitam humanam nere dicuntur. *Fila severa*] Τρικλαῖς πτήνας κατεκλώσαντο, Lycoph. Cass. Silius, 'immobile filum.' Homer. *Iliad.* Ω. 209. Τῇ δ' ὅς ποθι μοῖρα κραταιῇ Γενόμενῃ ἐτέρησε λήνῃ. Horat. *Od.* ii. 3. 'dum sororum Fila trium patiuntur atra.'

83 *Sive abeunt studia in mores artesque magistras*] *Magistra* omnino scribendum. *Arte* Am. lib. iii. id ipsum dixit, 'Scilicet ingenium placida molimur ab arte, Et studio mores convenienter eunt.' Virgilius, 'omni nunc arte magistra Præcipitate moras:' et alibi, 'Non hæc humanis opibus, non arte magistra Proveniunt:' sic 'digiti magistri' *Symposio* *Ænig.* ii. et 'bonitate magistra' in *Catalectis* Pithœi; et 'jussa magistra' apud Silium lib. iii. et 'Roma luxuriæ magistra' apud Propertium. *Noster* lib. i. *Art.* Am. 'Effugiant voces verba magistra tuæ:' sic ibi vetus codex. *Ænonæ* Epistola, 'Consule, quæ ætas longa magistra fuit.' Posset tamen et legi *artisque magistra*, ut ad Thaliæ referatur. *Heins.* *Abeunt studia in mores*] Id est, Sive formamus mores studiis, quibus versamur.

84 *Thalia*] Studium poëtices.

86 *Abotulit*] Rapuit allectam in amore, dejecitque mentem et consilium.

87 *Raperes*] Nam Aurora Cephalum, cujus amore capta est, rapuit, abduxitque per auras.

89 *Hunc si conspiciat*] Alludit ad fabulam Endymionis, qui, quoniam primus cursum Lunæ deprehendit (ut ait Plinius) dictus est dilectus fuisse a Luna, quem dormientem osculabatur.

90 *Jussus erit*] *Eris* quidam. *Heins.* *Jussus erit somnos continuare*] Curabit enim Luna, ut semper dormiat Phaon, qui formosior est, ut hunc osculetur.

91 *Curra eburno*] Argenteum currum tribuunt Lunæ Poëtæ, quoniam illi argentum dicatum sit, ut scribit Eustathius: eburnum Veneri.

96 *Verum ut amare sinas*] Durius id, quam ut Ovidio exciderit. Scripti plerique, *sed quod amare sinas: sed te ut amare* ex veteri libro notarat Politianus: alii, *sed ut amare*. Forte, *Non ut ames, oro: me sed amare sinas*. *Heinsius.*

98 *Hoc loco*] Hac parte epistolæ, quæ obliterata est manantibus lacrymis.

100 *Si mihi dixisses*] Scripti nonnulli *Si modo*: alii, *Et modo*; bene. *Heins.*

101 *Oscula nostra tulisti*] *Oscula summa* plerique veteres: sic 'extrema oscula,' 'suprema oscula,' 'ultima oscula,' et 'oscula prima,' passim apud poëtas. Trist. lib. I. El. 3. 'Sæpe vale dicto rursus sum multa locutus, Et quasi discedens oscula summa dedi.' *Idem.*

102 *Quod dolitura fui*] Non timui discessum tuum, ob quem eram dolitura.

103 *Injuria*] Quod scilicet me deseruisti.

104 *Admonëat quod tu munus amantis habes*] *Pignus amantis* quinque libri. *Admonuit* præterea in multis; utrumque recte: quod Nangerius etiam vidit, et ad Statii Sylvas noster Gronovius. *Heins.* *Nec Admonuit, quod tu munus amantis habes*] Causam ostendit, quare munera discedentibus amicis dari, accipique soleant, ut scilicet sint

monumenta amici absentis, cujus præsentent memoriam. Sed nec tu, inquit, reliquisti mihi aliquid discedens præter injuriam, qua sum deserta.

107 *Qui nunquam longe discedit*] *Discedat* veterum non pauci: probe; est enim optantis. Met. IX. 'Vel certe non hoc, qui plurimus urit (et urat) Pectora nostra, Deo, sed victa libidine credar:' ita locus ille scribendus; vulgatum *usit et urit* non est nauci. Amor. III. El. 11. loco itidem mendoso, 'Parce, per o lecti socialia jura, per omnes (Qui dent fallendos se tibi sæpe) Deos.' *Heins.*

111 *Et verba palato*] *Lingua veteres.* *Idem.*

113 *Postquam se dolor imminuit*] *Iidem invenit*; optime: ut Observatorium libro secundo, cap. 21. jam me nunt idem ille præstantissimus Gronovius. Petronius, 'Din vocem menter invenit:' et de Bello Civili, 'Quærit se Natura, nec invenit.' Statius Theb. v. 'Postquam laxata dolori Vox invenit iter:' sic scribo; non *dolore*. In loco tamen Curtiano lib. IX. quem vir idem doctissimus adduxit, illud, 'liberius dolor egeri cepit manantibus lacrymis,' non ausim damnare, si veterum librorum nitatur auctoritate, cum Noster in Tristibus quoque dicat, 'Aufertur lacrymis egeriturque dolor:' nec necesse pro *raptis* capillis *raptos* reponi Art. III. 'Nos male detegimur, raptique ætate capilli, Ceu Borea frondes excutiente, cadunt.' Ep. Ariadnes, 'Utque erat e somno turbida, rapta coma est.' Art. Am. III. 'Nec raptus flendi causa capillus erit:' ubi Passeratius ad Propertium male *carptus* lectum velit. *Idem.*

116 *Corpus inane*] Cadaver vacuum anima.

117 *E nostro crescit mœrore*] Eleganter. Paulinus Oratione ad Deum, 'Non obitu affligar cujusquam, aut funere crecam.' Seneca Medea, 'Quid mi-

sera feci? misera, poeniteat licet, Feci: voluptas magna me invitam subit. Ut, ecce, crescit! sic emendo: nisi malis, *Et cæde crescit*: vulgati, *Et ecce crescit*. Glossarium Ms. Vossianæ Bibliothecæ, *Ocare, crescere, gaudere*. Heins.

120 *Quid dolet hæc*] Verba Charaxi insultantis sorori, et acerbe oburgantis amoris turpitudinem.

121 *Veniunt in idem*] Idem non potest pudoris habere rationem, et dare operam amori.

123 *Tu mihi cura Phaon*] Id est, negligo omnes, nec me eorum pudet: tui enim amoris legibus indulgeo, Phaon.

125 *Illic te invenio*] In somnis saltem te amplector.

130 *Vigilant sensibus ora meis*] Non aliter, inquit, loquor, et exprimo, quod sentio, quam si vigilarem: nam reliqua corporis parte sopita, os vigilat ad verba exprimenda.

133 *Ultiora pudet narrare: sed omnia sunt*] Ita etiam recte ex suis Naugerius. Fast. v. 'Pudor est ultiora loqui.' Art. III. 'Ultiora pudet docuisse: sed, alma Dione, Præcipue nostrum est, quod pudet, inquit, opus.' Heins.

134 *Et juvat, et sine te non licet esse mihi*] *Non libet* bene quatuor libri. Opinor scribendum, *sed omnia fieri Et juvat, et sine te non libet esse mihi*: sæpe *libet* in *licet* degeneravit. Sic I. II. Art. Am. 327. 'quotiesque libebit, Quæ referas illi, somnia læta vide.' Fast. VI. 'Nec libet, et longum est epulas narrare Deorum.' Ita locis istis scribendum. *Idem*.

139 *Mentis inops*] Amens. *Erichtho*] Maga, celebrata etiam carmine Lucani, incantatione potentissima. *Ut quam furialis Erichtho Impulit*] Scripti multi cum primis editionibus *Attulit*. Unde *Attonat* olim fingebam: de quo verbo Met. III. 532. Nunc *Abstulit* repono, propius insistens vestigiis scriptæ lectionis: supra, 'Quid

mirum, si me primæ lanuginis ætas Abstulit?' Epistola Paridis, 'Phryx erat Auroræ conjux: tamen abstulit illum Extremam noctis quæ Dea finit iter.' Art. Am. I. 'Implicitamque sinu (neque enim pugnare volebat) Abstulit.' Lib. II. 'Decidit, atque cadens, Pater, o pater, auferor, inquit: et mox, 'subitus cum Pergama fluctus Abstulit.' Hinc patet cur 'ablatum cervum' Met. I. in descriptione diluvii Deucalionæ dixerit; ubi *alato* insulse reponebant. Remed. Amor. 'Auferimur cultu.' Epistola Hypsip. 'o demens, Colchisque ablata venenis.' Statius Theb. IV. 'abstulit igne Napæas: ut est in nonnullis exaratis codicibus. Cornelius Severus apud Senecam, 'Sed enim abstulit omnes, Tanquam sola foret, rapti Ciceronis imago: hoc est, in se convertit omnes. Heins.

141 *Pendentia*] Sublimia, arcuata. *Domit. Scabro topho*] Tophus, lapis scaber et pumicosus, familiaris specubus et antris montium est. *Micyll*.

142 *Instar*] Non minoris precii apud me erant. *Mygdonii marmoris*] Mygdonia Phrygiam terminat a meridionali latere: marmor item Mygdonium, Phrygium intelligimus, quod precii magni erat.

144 *Coma*] Multis frondibus.

145 *Sed non*] *At non* scripti. Mox *Agnovi* pro *Cognovi* quidam. Heins.

146 *Dos erat*] Id est, precium loci.

150 *Grata prius*] A mutatione fortunæ excitat misericordiam.

151 *Positis frondibus*] Omnia mærent: et sylva, quæ in doloris indicium frondes deposuit: et aves, quæ ne vocem quidem emittunt, conquerendo calamitatem nostram, ut eo silentio major dolor designetur.

153 *Sola*] Sola mater, quæ impie ultia est virum: impie scilicet, quod in eo ulciscendo, filium interfectum epulandum apposuit. *Micyll*.

154 *Daulias ales*] Philomela a multis Poëtis Daulias cognominata est:

Homerus non Dauliam, sed Danlida scribit.

156 *Hactenus : ut media cætera nocte silent*] Scripti quidam *et media*; perperam: nam et pari modo est locutus in Fastis v. 'Hactenus; ut vivo subiit rorantia saxo Antra.' Heins.

157 *Est nitidus, vitroque magis perlucidus amnis*] Hæc Naugeriana lectio; sed ridicule fontem et amnem eundem facit. Primæ editiones et scripti plerique *vitroque amne*. Mazarinianus *vitroque amni*. Scribe, *vitroque magis perlucidus omni*. Sic 'Fons Blandusis, splendidior vitro' apud Horatium: ita Poëtæ passim. *Idem*.

158 *Numen*] Genium: qui tam loci, quam hominis Deus est.

159 *Quem supra ramos extendit*] *Expandit* primæ editiones et scripti plerique. Virgil. 'In medio ramos annosæque brachia pandit Ulmus opaca, ingens.' Ansonius, 'Et passura comas radicitus erigitur stirps.' *Idem*. *Lotos*] Arbor in Africa insignis, de qua Plinius multa. Ejus fructu vescuntur Africæ populi, Lotophagi inde nominati. Oblivionem is cibus facit inde discedendi: quod nonnullis sociis suis accidisse Ulysses refert apud Homerum. Eadem aptissima est tibi. Lotophagorum insulæ mentionem facit inter alios Polyb. l. i. quæ non longe abesse dicitur a minore Syrtæ, et Mionix vocari. Diodor. Sicul. Nilum etiam *παρέχουσαι τὸ λωτὸν*, affirmat, c. 2. *Λωτοφάγους μὲν λέγουσι τοὺς νῦν Ἀκραγαγίλους*. Didym. *Λωτοὺ ἔρρες*. Eurip. Troad. *Aquatica*] Quæ gaudet aqua. *Aquatica*] *Idem* Metam. ix. 342. 'Haud procul a stagno, Tyrios imitata colores, In spem baccarum florebat aquatica lotos.'

160 *Una nemus*] Sic et Met. l. viii. 'Stabat in his ingens annoso robore quercus, Una nemus.' Heins.

Una nemus] Id est, Sola lotos facit nemus ramis suis. *Domit*.

161 *Lasso posuissæm febilis artus*]

Fletibus quatuor scripti; placet. Heins.

162 *Constitit ante oculos Naias una meos*] Hæc etiam Naugero debentur. Nostri cum vulgatis, inepte, *Formosus puer est visus adesse mihi*. *Responde* in Naugeriana lectione *Naias una*, et refer ad Naiada hujus fontis. Sic 'uda Thetis,' Met. xi. et 'Tyberinides udæ' Fast. ii. 597. ex antiquis codicibus: ubi Naiadas Tyberinas innuit. *Idem*. *Constitit ante oculos, &c.*] Alii legunt, *Ante oculos visa est Nais adesse meos*, quæ lectio concinnior paulo est, et pluribus etiam placet. *Micyll*.

164 *Ambracia est terra petenda tibi*] Libri veteres, *Ambrachiis, Ambrachia, Ambrachis*. Optime Vaticanus unus *Ambracias*, Græco more. Horatius: 'Quale portentum neque militaris Daunias latis alit esuletis.' Ita in duobus veterrimis libris inveni scriptum; egregie. Vulgati *Damnia in latis*. Seneca Hercule Cæteo, 'te Rhodope tulit, Te præruptus Athos, te fera Caspias, Quæ virgata tibi præbuit ubera.' Sic et ibi optimus Mediceus: ita 'Appias via' pro *Appia* non uno loco apud Nostrum. 'Cephesias ora' Metam. vii. Festus Avienus Descriptione Orbis, 'Eois Hadrias unda vadis largam procul expuit algam.' Remedio Amoris Noster, 'Quid te Phasiados juverunt gramina terræ?' Quomodo ex vestigiis antiquæ lectionis videri scribendum illic monebitur. 'Amazonias securis' Nostro l. iii. El. l. Pont. ut videtur corrigendum. 'Amathusias renidens' pro Venere Symmachus in versibus a me emendatis ad Met. x. 558. Sic 'Actias Cleopatra' Statio in Silvis: 'Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.' Et 'Actias Orithyia' Virgilio: 'Nasamonias Arpe' Silio l. ii. 'Opposito procul insidiis Nasamonias Arpe Corpore præripuit lethum.' Sic et *Sidonias* apud eundem l. xiv. utrum-

que ex optimo codice. *Heins.*

165 *Phæbus*] Ad templum Actiacum, quod in sinu Ambracio est, petra prærupta esse ferebatur: unde qui se demitterent in mare, amoris flamma levarentur. *Phæbus*] Ex templo suo. *Actæum*, a littore: *Actiacum*, a promontorio. *Domit.*

166 *Actæum populi*] *Actiacum* Scalliger; ut et Sarravianus. Infra, 'Cur tamen Actiacas miseram me mittis ad oras?' Ab Actio oppido tamen Ambracici sinus, quod Acte aliis dictum, etiam Actæum deducitur: hinc 'Ακταίος Ἀπόλλων καὶ Ἀκτιάκος, teste Stephano Byzantio. *Heins.* *Actiacum populi*] Actiacum vocant populi, inquit, Lencadiumque. Hoc a vulgato nomine insulæ scilicet, illud ab antiquo. Quare Actiacum hoc loco gentiliter ac proprie accipiendum, non appellative, ut Domitius exponit pro littorali. *Micyll.*

169 *Nec mora, versus amor fugit lentissima mersi Pectora*] Sic Nangerius. Scripti nostri, *jussus amor tetigit lentissima Pyrrha*, vel *justus amor*, vel *jussus amans*. *Pyrrha*, tamen omnes. Scribo, *Nec mora: versus amor tetigit lentissima Pyrrha Pectora*: 'versus amor,' ut Epistola Briseidis, 'Ant si versus amor tuns est in tædia nostri,' *Lentus* proprie, qui tarde se promovet; sed et pro flexibili sumitur, et pro securo atque otioso, etiam pro frigido et remisso, quemadmodum hic loci Glossæ Stephani, *Lentus*, Ἐβροτος, Ἀετρός, Ἀργός. *Lentus*, qui tarde irascitur, ubi de ira agitur: sic Ep. Helenes, 'Tu fore tam lentum justa Menelaon in ira?' Amor. l. ii. El. ult. 'Lentus es, et pateris nulli patienda marito.' Lib. iii. El. 6. 'Ille habet et silices et durum in pectore ferrum, Qui tenero lacrymas lentus in ore videt:' hoc est, qui lacrymis non movetur: sic ibi vetus codex: est autem convitium amatorium. Ita Penelope initio Epistolæ *lentum* vocat Ulyssem. Phyllis Demophoonti 'At

tu lentus abes:' et nostra Sappho Phaoni, 'Lente redi:' tum, 'Hoc te, si saperes, lente, decebat opus.' Ep. Herus, 'Certe ego tum ventos audirem lenta sonantes;' hoc est securna: et Trist. ii. 'Scenica spectasti lentas adulteria:' quomodo illis locis est legendum. Vide Notas ad Ep. xix. 81. et Rem. Amor. 774. Hinc *relentescere*, Remed. Amor. 'Neve relentescat sæpe repulsus amor.' *Heins.* *Lentissima Pectora*] Quæ prius continebant amantem; id est, vicissim Pyrrha cœpit amare Deucalionem, jam vacuum flamma, unde ipsa torquebatur. *Micyll.*

173 *Cum voce abiit*] Id est, siluit, nec postea usquam apparuit. *Ego territa surgo*] *Frigida* scripti nostri: unus *Pallida*. *Heins.*

176 *Timor*] Dejiciendi se de saxo.

177 *Quicquid erit*] Non vult sibi ominari mortem, sed tamen eam postponit præsentī calamitati. *Aura subito*] Per aversionem misericordiam movet, cum et absentes appellat, et responsuros. *Subito*] Corpus, cum demittitur.

178 *Et mea non magnum*] Potero, inquit, sustineri: nam corpus leve est, et sum parva.

179 *Tu quoque mollis Amor*] Cupidinem invocat, non tam numen propitium, quam ad historiam alludens, de qua ante dictum est.

181 *Inde chelyn Phæbo*] Chelyn citharam dixerunt: quoniam ex χηλῶνς, id est, testudine, primum eam formaverit Mercurius: unde et testudo dicitur. *Communia*] Convenientia mihi et Phæbo.

182 *Unus et alter erit*] *Erunt* bene Sarravianus. *Heins.*

183 *Grata lyram posuit*] *Posui* maluerim; patet ex sequenti versu: et sic Farnesianus cum uno meo. *Idem.* *Grata*] Quod tuo nomine servata est incolumis, et amore liberata vates tua. Lyram primus fecit Mercurius. Ea relata est in cælum, mortuo Or-

pheo, favore Apollinis, quem plurimum apud inferos laudaverat: et voluntate Jovis, qui id concessit Calliopæ filiæ, matri Orphei. *Domit.*

186 *Possis inde referre pedem*] *Ipse scripti*; et recte. Non enim in Leucadiam Phaon, sed in Siciliam profugerat. *Heins.*

188 *Et formæ meritis*] *Forma Regius. Lege, Et forma et meritis.* Vide notas Ep. vii. 5. Ep. Hyps. 'Nec facie meritisque placet, sed carmine movit.' *Idem.*

195 *Nunc vellem facunda forem*] *Forent* rectius libri. *Idem.*

198 *Plectra dolore tacent*] *Silent* unus Mediceus. *Idem.*

200 *Æolia lyra*] Id est, Lesbia: nam Leabos insula Æolicarum ferme urbi-um metropolis.

201 *Leubides infamem*] Nunc concubinas suas appellat, Telesippam, Megaram, et Atthidem.

204 *Quam modo pene, meus*] Ut conjungas: Quam pene dixi, Meus Phaon.

207 *Ecquid ago precibus? pectusne agreste movetur?*] Scripti nostri magna ex parte *Hæc quid ego*, vel, *Ecquid ego: Hæc quid ego an tres: Hæc ego quid unus.* Lego, *Sed quid ego hæc? precibus pectusne agreste movetur?* Noæter Epist. xiiii. quomodo illic legendum monui, 'Sed quid ego hæc? lævum revocaminis omen abesto.' Statius Theb. viii. 'Sed quid ego hæc? I, Tartareas ulciscere sedes, Tisiphone.' Lib. xi. 'quod innumero Lethæa examine gaudet Ripa, mæ vires, mea læta inignia sed quid Hæc ego?' Theb. iv. 'Sed quid ego hæc? fessosque optatis demoror undis?'

Theb. i. 'Sed quid ego? aut hodie spoliis gavisus abibis, Quisquis es, his, aut me magui de stirpe creatum Ceneos accipies.' Ausonius Præfatione septem sapientum 'Sed ego quid isthæc? non hæc causa huc prodii.' Ennius apud Donatum, 'Sed quid ego hæc animo lamentor?' et idem alibi, 'Sed quid ego hæc memoro?' Virgil. 'Sed quid ego hæc autem negnequam ingrata revolvo?' Quomodo fere Apollonius l. iii. 'Ἀλλὰ τῇ τὰδε τοι μεταμόρφωσιν ἀγορεύω'; Similiter abruptum *Hæc ego.* Vid. Ep. x. 37. Sarravianus, *Hæc quid ego? an precibus tibi pectus agreste movetur?* Forte, *Ecquid, io, precibus tibi pectus agreste movetur?* ut alibi, 'Ecquid io sylvæ crudelius, inquit, amavit?' *Heins.*

211 *Si redis*] Id est, si cogitas de reditu. *Votiva Munera*] Soteria.

213 *Mare præstat amanti*] *Eunti* Vetterum librorum plerique. Duo præstat, quod amplector. *Heins.*

217 *Pelasgida*] Nam Pelasgi, per universam ferme Græciam vagi et errabundi, rem militarem exercuerunt. Locis nonnullis dederunt nomina. *Juvat*] Sen tibi consilium est. *Pelasgida Sappho*] Id est, Sappho Lesbiam.

219 *Hoc saltem miscræ*] *O saltem* cum scriptis; ut dictum ad Epistolam primam. Cæterum distichon hoc postremum pro legitimo Nasonis vix est ut agnoscam: nec satis assequor quid sibi velit. *Heins.*

220 *Fata*] Miserabiliter saltum Leucadium, jam fatum et mortem suam appellat: et, si Straboni credimus, inde se dejecit. *Domit.*

EPIST. XVI. PARIS HELENÆ.

1 *Priamides*] Ego Paris filius Priami. *Ledæa*] Helena filia Ledæ.

3 *Non est opus indice*] Quoniam per se amor indicatur, nec dissimulari potest.

4 *Plus quam vellem*] Cum is esset, qui occultari non posset. *Ant. Extat*] Eminent, apparet.

5 *Tempora*] Opportunitates. *Hub. Dum tempora dentur Lætitia*] Tacere, inquit, amorem, utile est : quoniam tempora futura sunt, quæ omnem abjicient metum. Nam de Menelao innuit ; multa enim fecerat ob amorem, quæ ille potuisset animadvertere, antequam discesserat. *Ant.*

7 *Male*] Ægre.

8 *Lumine suo*] Suo splendore. *Hub.*

9 *Vocem rebus ut addam*] Ut, quid velim, aperte fatear. *Vocem rebus addam*] Qui dicitur confessus Amor : infr. 11. 'Parce precor fasso.' Et *Metam.* ix. 517. 'Littera celatos arcana fatebitur ignes ;' et alibi.

10 *Uror*] Tui amore ardeo.

11 *Fasso*] Mihi confesso amorem meum

13 *Quod epistola nostra recepta est*] Tò est una cum distinctione tollendum ex fide Puteanei et trium aliorum. *Heinsius. Recepta*] Artificiose fingit epistolam hanc benigne esse acceptam : et, quod non debebat, sibi assumit.

14 *Hoc modo*] Scilicet. Quo epistola mea est recepta.

15 *Quæ rata sit*] Sint bene Puteaneus. *Trist.* i. El. 8. 'Quæ quoniam rata sunt, tota mihi mente tibi gratulor.' Et lib. iii. El. 6. 'Quæ si non rata sunt, aliam, quo longius absim, Quære (suburbana hæc sit mihi terra) locum.' Ita illis locis est

scribendum. Plura *Fast.* ii. vs. 638. *Heinsius.*

17 *Divino monitu*] Non sponte mea, sed Veneris suasu et mandato. *Hub. Ne nescia pecces*] Ut scias, qua auctoritate tuam culpam defendere possis. *Ant.*

19 *Non indebita*] Quia sunt promissa mihi ab ea, cui licuit promittere. *Non indebita*] *Æneid.* vi. 'Da, non indebita posco Regna meis fatis.'

21 *Hac duce*] Suscepi hanc navigationem a Troja in Græciam. *Sigæo a littore*] Trojano : nam Sigæum promontorium est Trojæ.

22 *Phereclea puppe*] De Phereclo hujus classis structore omnia ex antiquis obvia. At Puteaneus aliique quidam, *Feraclea* ; nonnulli, *Phereclea* ; alii aliter : alter Palatinus, *Phelacrea*. Forte *Phalacræa puppe* : sic Lycophroni hæc classis φαλακραί πῆδες. Phalacræ enim una ex quatuor partibus Idæ montis. Stephanus : φαλάκραι, ἄκρα τῆς Ἰδῆς, ἥτις οὐκ ἔχει ζώοντα, διὰ τὴν χύονα καὶ τὸν κρύσταλλον, ἀλλ' ἐψίλωται. καὶ πάντα δὲ τὰ ἐψιλωμένα δρηλέεργο φαλάκραι. δ' ἐκ τόπου, φαλακραίος. Λυκόφρων, Στεφάνου Κόβαλις ἢ φαλακραίον κλάδον. Καὶ θηλικῶς φαλακραῖαι κόραι, καὶ οὐδέτερον. In Aron-delianno codice legebatur, *Farasea* ; cum glossa, 'a loco sic dicta.' *Heins.*

24 *Orta mari*] Venerem ex mari ortam, scribit Varro.

25 *Perstet*] A proposito non discedat. *Pelagi æstum*] Amorem meum secundet, ut navigationem. *Adjunct æstus*] *Æstum* scripti. *Heinsius.*

26 *Mea vota*] Quæ erant, ut Helena potiretur. *In portus euos*] Ad optatum exitum.

27 *Flammis*] Amores ex Troja attulit. Trojæ te, inquit, amavi.

29 *Tristis hyems*] Tempestas. *Æn.* i. 'Emissamque hyemem sensit Neptunus.' Similiter et Græcis dicuntur *νῆες χειμασθεῖσαι. Æn.* iv. 'Dum pelago desævit hyems.' Et alibi.

30 *Tænaris terra*] Laconiam significat, cujus promontorium est Tænaros. *Ant. Petita*] Id est, Venit classis mea dedita opera in hanc terram propter te.

32 *Findere*] Secare, scindere: sic et Græci. *Homer. Odys.* Γ. vs. 174. *Καὶ ἡνάγει πέλαιος μέσον εἰς Εὐβοίαν Τέμνει.* Et *Odys.* E. vers. 409. *Καὶ δὴ τόδε λαῖμα διατμήξας ἐπέρσῃ.* *Argon.* Apollon. lib. iv. vs. 771. De Iride. *Ἀδρίκα δ' Ἴρις ἀπ' Οὐλύμποιο βορῶσα Τέμνε τανυσσασμένη κοῦφα πτερὰ.* Quod Virgil. exprimit *Æneid.* v. 'Ingentemque fuga secuit sub nubibus arcum.' Et *Æneid.* iv. 'Ventosque secabat Materno veniens ab avo.' *Tueantur*] Servent.

33 *Nec veni Graias*] Venio scripti. *Τὸ veluti* suspectum est de mendo. *Heins. Spectator*] Admirator, ut videam pulchras urbes Græciæ.

34 *Divitiora*] Opulentiora: nam Asia ditissima est. *Horat.* 'Et dites Asiæ campos.'

35 *Aurea*] Formosa. *Pepigit*] Promisit.

37 *Animo*] Cogitatione, desiderio. *Quam lumine*] Quam oculis corporis.

39 *Nec tamen est mirum*] Versus centum et quatuor sequentes absunt ab omnibus scriptis codicibus, uno Palatino, eoque recentiori, excepto. *Heins. Nec tamen est mirum*] Ab hoc loco, versus qui proxime sequuntur centum et quatuor, hoc est, ad vs. 143. in antiquissimis exemplaribus non haberi dicuntur: ideoque a plerisque pro Ovidianis non censentur et seorsim notantur. Ipsi etiam interpretes tanquam uothos, inexplicatos reliquere. Sed tamen utut hæc sunt, ne quid a quoquam in hoc opere desiderari possit, et ipsos versus, ut habentur, apposuimus: et quod alij

in cæteris fecerunt, eosdem brevibus scholiis illustravimus. *Nec tamen est mirum*] Digressio est, qua causam et originem sui amoris expositurus est. Repetit enim ab initio natales suos, deinde et sententiam latam de Deabus: et postremo, quibus impulsus, expeditionem hanc susceperit. *Si sicut oporteat arcu*] Hæc non sunt sana. Puto, *sicut oportuit actum*; ut agi oportuit. *Heinsius. Arcu Missilibus telis*] Hoc est, arcu emissis.

41 *Sic placuit fati*] Rejicit amorem suum in voluntatem Deorum, et necessitatem fati: quo videlicet Helenam magis impellat.

46 *Flammiferam pleno reddere ventre facem*] Nam visa est in somnis Hecuba parere sibi facem, qua tota Asia illustraretur. Nota est historia.

50 *Pectoris fax fuit*] Hoc est, Amorem meum significabat illa fax, de qua mater somniarat.

51 *Forma vigorque animi*] Distichon hoc loco alienum videtur, quod in sequentem paginam rejicietur aptius, post illa, 'Regius agnoscor per rata signa puer'; qui versus est nonagesimus hujus epistolæ. *Heins. Quamvis de plebe videbar*] Nam inter pastores educabatur. Priamus enim, postquam interpretationem vatium audierat, infantem natum exponi imperaverat. Sed ii, quibus negotium commissum erat, forma infantis commoti, clam educavere: atque ita inter pastores enutritus fuit, et pro pastoris filio habitus. *De plebe*] Vide vs. 357. h. ep. ubi causa additur quare Alexander dictus: nempe auxiliator: unde et Theocrit. *Idyll.* i. 105. Parin vocat *βοκόλον*.

57 *Hinc ego Dardaniæ muros*] Dardaniæ muros improprie dixit, pro Troja; alia enim Dardania, alia Troja fuit.

59 *Ecce pedum pulvis*] Ex signo adventum Deorum colligit.

60 *Vera loquar; vero vix habitura fidem*] Scribendum *veram fidem* aut *veri fidem*: ut supra, 'Accipe cum

vera dicta relata fide.' Amor. lib. II. El. 2. 'Et veram falso crimine demere fidem.' Fast. III. 'Fama nec a vera dissidet illa fide.' Sic locus uterque in antiquis codicibus leguntur. Pont. lib. III. El. 7. 'Proximus huic gradus est, bene desperare salutem; Seque semel vera scire periisse fide.' Trist. IV. El. 1. 'Utque nec insidias, capitisque pericula narrem, Vera quidem, vera sed graviora fide:' sic et ibi eleganter veteres libri, et apposite ad illa Paridis, de quibus nunc agimus: vulgo, *Vera quidem vidi*. Propert. lib. IV. 'Vera sed invito contigit ista fides.' Petronius: 'Jurat Enmolpus se mente simplicissima et vera fide in navigium comites induxisse.' Noster Met. III. 'adjuro, tam me tibi vera referre, Quam veri majora fide.' Claudiano, 'Veri sera fides.' Sic contra 'falsa fides.' Met. XV. 'falsamque in imagine credens Esse fidem.' Heinsius.

62 *Atlantis magni, Pleionesque nepos*] Intelligit Mercurium, cujus mater Maia fuit, filia Atlantis et Pleiones.

64 *Aurea virga*] *Χρυσόραβος* Homer. Odys. K. 331. Et Pind. Pyth. 4. Caduceum, *κηρόκευρ* ideo et Caducifer. Metam. II. 710. Vide Æneid. IV. ibique Serv. 'Tum virgam capit,' &c. 'Ramum Lethæo rore madentem,' Æneid. V. Et Stat. Thebaid. II. 'Lethæum vimen.' Vide et Pausan. Arcad. ubi et de animarum deductione.

67 *Gelidusque comas crexerat horror*] *Malim arrexerat*. Virgil. 'Arrectæque horrore.' Heins.

68 *Nuncius ales*] Mercurius, cui talaria tribuuntur. *Nuncius ales*] Metam. IV. 665. 'pennis ligat ille resumptis Parte ab utraque pedes, teloque accingitur onco, Et liquidum motis talaribus aëra fudit.' Et Stat. Thebaid. I. 'Summa pedum propere plantaribus illigat alis:' ubi strenue imitatur Virgil. 'Pictæ vincula plantæ,' Silius XVI. 'Alatæ plantæ.' Virg. Hinc prov. 'Talaria induere:' fugam

adornare: Cic. ad Att. 'Quare talaria induamus.'

69 *Arbiter es formæ*] Hoc est, Delectus es iudex, qui de forma harum pronuncies, quænam sit pulcherrima. *Certamina siste Dearum*] Compose.

70 *Vincere quæ forma, &c.*] Scilicet, pronuncia.

74 *Quamque notare*] Nudas enim, et quamque seorsim aspexisse, apud Lucianum fingitur.

75 *Judexque cerebar Non omnes causam vincere posse suam*] Scribe *causa sua*. Vincere enim causa Latinum est, et tenere causam: non vincere causam. Noster in Amoribus lib. III. El. 14. 'Et si non causa, iudice vince tuo.' Sic et 'vinci causa.' Art. Amat. lib. I. 'Vincentur Parthi causa, vincantur et armis.' Hoc autem vult, triumphum Dearum causam longe optimam fuisse in hoc certamine de formæ principatu, ac proinde doluisse sibi, quod harum uni tantum palma esset deferenda pulchritudinis. Heinsius.

79 *Ingentibus ardent*] Hoc est, vehementer cupiunt et student.

80 *Sollicitare*] Id est, labefactare, et corrumpere.

81 *Virtutem filia jactat*] Pallas. *Virtutem jactat*] Hoc est, fortitudinem et virtutem bellicam. Est enim belli Dea habita: unde et armata fingitur hasta et clypeo.

83 *Dulce Venus risit*] Pro, snaviter. *Tangant*] Moveant. Naut. Epid. V. 2. 40. 'Istis adeo te tetigi triginta minis.' Et in Pseud. I. 1. 118. 'Si neminem alium potero, tuum tangam patrem:' item, 'tangere aliquem bolo.'

84 *Utraque munera*] Hoc est, regna, quæ Juno promittit; et virtus bellica, quæ a Pallade proponitur.

85 *Pulchra filia Leda*] Id est, Helena, Jovis et Ledæ filia.

86 *Pulchrior illa*] Scil. matre sua.

87 *Et ex æquo donis, &c.*] Donis quod ad Paridem attinebat, cui Helena pro dono promittebatur, si Veneri victoriam dedisset. Forma au-

tem, quantum ad Venerem attinebat, cuius formam præstare cæterarum pulchritudini, Paris sententia sua iudicarat. *Donis formaque probata*] Concinnior erit lectio, si *probat*is reponas: sic infra, 'Collatis forma Menelaus et armis.' Fast. III. 'Bellice, depositis clypeo paulisper et hasta, Mars ades.' Heinsius.

88 *Victorem cælo rettulit, &c.*] Hoc est, rediit in cælum victrix, parta victoria.

89 *Versis ad prospera fati*] Diis jam meliora de me statuentibus.

90 *Regius agnoscor puer*] Agnoscor esse filius Priami. *Per rata signa*] Certis signis et indicis.

91 *Læta domus*] Fuit, scilicet. Domum autem intellige, regiam Priami. *Per tempora longa recepto*] Lege, *post tempora longa recepto*. Heinsius.

92 *Addit et ad festos*] Enimque diem quo agnitus fui pro festo celebrant.

94 *Multarum votum sola, &c.*] Me, quem aliæ cupierunt, tu sola frui potes.

96 *Sed Nymphis etiam, &c.*] Nam ab Enone amatus est, dum in sylvis et inter pastores adhuc degeret.

Curaque amorque fui] Post hunc versum Palatinus et veteres editiones addunt, 'Quas super Enonem facies mutarer in orbem. Nec Priamo est ad te dignior ulla nurus.' Quos Ovidianos esse versus non dubito; sed prior est mendosissimus, ac proinde uterque a nuperis editionibus jussus exulare, ni fallor, idque pessimo exemplo. Posteriori legendum a te. Noster alibi, 'A Veneris facie non est prior ulla tuaque.' Heinsius.

97 *At mihi cunctarum, &c.*] Id est, Cæteras omnes fastidire et contemnere cepi. *Fastidia*] Plant. Mil. IV. 2. 43. 'Face te fastidii plenum Quasi non lubeat.' Ter. 'Eja, ut elegans est: at fastidit.' Et in Milite IV. 6. 20. 'Atque ejus elegantia meam ex templo speciem spernat.' 'Philip-

pus, venditatione gloriæ suæ, tantarum urbium fastidium agitat; atque utras potius dignetur æstimat.' Justin. lib. VIII. c. 4. vide lib. XIV. c. 2.

98 *Tyndari*] Helena, Tyndari filia.

101 *Quid facies præsens*] Scribe, *faceres*. Jam enim viderat Helenam. Heinsius.

102 *Ardebam, quamvis hic procul ignis erat*] Puto *hinc procul*; hoc est, procul a me: et *eras*; ut per ignem Helenam amores snos intelligat. Amor. II. El. 16. 'At meus ignis abest: verbo peccavimus uno. Quæ movet ardores est procul, ardor adest.' Epistola Leandri, 'Ut procul asperxi lumen, Meus ignis in illo est; Illa meum, dixi, littora lumen habent.' Virgilius, 'At mihi sese offert ultro meus ignis Amyntas.' Calpurn. 'Nam Mopso Meroë, Lycidæ formosus Iolas Ignis erant.' Idem.

103 *Nec potui debere mihi, &c.*] Nec potui spem istam amoris potiundi longius differre.

104 *Cerulea via*] Quo minus per mare navibus peterem. *Mea vota*] Id est, te, quam cupiebam et amabam.

106 *Quæque erat arbor*] Navibus fabricandis.

107 *Ardua Gargara*] Gargara generaliter τὰ ὄρη, hoc est, summitates montium, sive vertices dicuntur. Sed hoc loco de parte, sive colle Idæ montis accipiendum, quæ proprie hoc nomine appellatur: in cujus radicibus et oppidum ejusdem nominis fuit, cujus ager frugibus fertilis fuit. Dicta autem Gargara, a Gargaro Jovis et Lariassæ filio: ut Suidas. *Proceris sylvis*] Hoc est, arboribus.

109 *Fundatura citas robora naves*] Hoc est, fundamenta datura navibus.

112 *Accipit et pictos puppis, &c.*] Puppis adunca, a forma dicitur. Pictos autem Deos, intelligit imagines Deorum, quibus naves insigniri solebant.

114 *Sponsor conjugii stat Dea picta sui*] Tri Nangerius. Sed nihil temere

muto: *suum conjugium*, quod illa promiserat. *Heins.* *Sponsor conjugii*] Sententia est: Dea quæ mihi conjugium tuum spondidit, stat picta cum Cupidine parvo.

116 *Ægæis ire jubebar aquis*] A quibus autem jubebatur? A parentibus certe inhibitum sequenti versu ait. *Priscæ* editiones *jubebat*. *Scribe lubebat vel jurebat*; nam hæc duo verba sæpe confunduntur in libris vetustis. *Heins.* *Ægæis aquis*] Hoc est, per Ægæum mare in Græciam ire jubebar, meis fati scilicet.

118 *Propositumque viæ voce morantur iter*] Repone meo periculo pia voce. *Heinsius.*

119 *Et soror Cassandra*] Hæc vates fuit: quod munus ab Apolline acceperat.

120 *Cum vellent nostræ jam dare vela rates*] Illud *nostræ* friget hoc loco. Rectius legatur *properæ*. Vel, *Cum vellem nostræ jam dare vela rati*. *Heins.*

123 *Dictos invenimus ignes*] Hoc est, te, quæ me ardere facis.

124 *Et ferus in molli*] Pato *En ferus*. *Heins.*

126 *Æbali Nympha*] Æbalidem vocat ab avo Æbalo, Tyndari patre.

128 *Non sine consilio*] *Virgil.* iv. 'Dis equidem auspiciis, reor, et Junone secunda Huc cursum Iliacas vento tenuisse carinas.'

134 *Attonitus curis intonuisse novis*] Illud *intonuisse* huic loco alienum est. Forte *indoluisse*. Nam *Mycilli* illud *intonuisse* parum placet. *Heins.*

138 *In dubium*] *In dubio* malit *Mycillus*. Ego *ἀρχαῖον* hunc non temere loco moveam, minime ignarus elegantiae studiosos auctores in cum casu quarto frequenter conjunxisse loco sexti: exempla passim sunt obvia. *Idem.* *In dubium Veneris*, &c.] Sensus est: Si tu in iudicium cum Venere venisses, dubitassem, tibi an illi victoriam adjudicarem.

139 *Rumor*, &c.] Hoc est, rumor, sive fama magnis te laudibus et præ-

coniis celebravit.

141 *Nec tibi par usquam Phrygiæ*] *Lego Phrygia*, hoc est, in Phrygia. Ante *Phrygiam* legebatur: *usquam Phrygiæ* *Naugerii* conjectura est. Sed vix persuadet *usquam Phrygiæ*, ut *usquam locorum*, Latine posse dici. *Heins.* *Nec solis ab ortu*, &c.] Hoc est, et in toto Oriente nulla alia æque nomen habet, hoc est, celebratur, et in ore omnibus est, quoties de forma mentio fit, &c. hæcenus. *Mycill.*

143 *Credis et hoc nobis*] Nunc denuo veterum librorum opem advocemus: qui ab hoc versu denuo nobis adsunt. *Credis et hæc tres scripti.* *Barberin.* *Credis ad hæc.* *Lego Crede sed hoc.* *Heins.* *Credis et hoc*] Extollit ejus pulchritudinem, ut ita laudando eam alliciat ad amorem suum. Nulla enim est mulier, quæ laudibus suæ formæ non delectetur.

144 *Maligna*] Detrectatrix: quia minus dicit quam debet.

145 *Quam quod promiserat illa*] *Promiserit tres libri.* *Heins.*

146 *Materia victa sua est*] Id est, a pulchritudine tua, quæ est materia ipsius gloriæ. *Hub.*

147 *Qui noverat omnia Theseus*] *Plutarchus* et *Diodorus* puellam Helenam Theseo raptam fuisse scribunt, Castori et Polluci redditam. *Ant.*

148 *Et visa est*] *Visa es* legendum ex scriptis nonnullis. *Heins.*

149 *Tua gentis*] Id est, Laconicæ. Nam *Lacedæmonii* præcipue palæstra delectati sunt. *Nitida*] Propterea quod corpora oleo ungebantur.

150 *Nudis femina mista viris*] *Ὅδ' ἂν εἰ βούλοιστο τις, Σάφρων γένοιστο Παρτιάδων κόρη, ἃς ἔδν νέουσιν ἐξεργημοῦσαι δόμους, Γυμνοῖσι μηροῖς, καὶ πέκλοις ἀναιμένοις, Δρόμους, παλαίστρας τ' οὐκ ἀνασχετοὺς ἐμοὶ Κούρῃς ἔχουσι.* *Peleus Menelao.* *Eurip.* *Androm.* 595. et seqq. vide et *Propert.* iii. *Eleg.* 13. cujus hoc et principium: 'Malta tuæ, Sparte, miramur jura palæstræ, Sed mage virginei tot bona gymnasii,

Quod non infames exercet corpore laudes, Inter luctantes nuda puella viros: et quæ seq. Et in Tragic. antiq. 'Nihil horum simile apud Lacænas virgines, Quas magis palæstra, Eurota, sol, polvis, labor, Militia in studio est.' Vide et Plutarch. in Lycurgo: et Thucyd. lib. 1. Alii hunc morem laudant, alii culpant.

155 *Tene manus unquam nostræ dimittere vellent*] *Dimittere ferrent* scribam libenter, si per codices antiquos detur. Met. xiii. 460. ex optimis codicibus, 'Scilicet aut ulli servire Polyxena ferrem.' Pro quo similiter vellem vulgo legebatur. *Heins.*

156 *Vivus*] Dum viverem.

157 *Fores*] Id est, fuisses propter necessitatem. *Hub.* *Aliquid tulissem*] Non te intactam, ut Theseus, remisisset. *Ant.* *Aliquid tulissem*] *Eneid.* iv. 'fuit aut tibi quidquam Dulce meum: et Epist. seq. 28. 'Ulterius nil habet ille mei.'

158 *Ex toto*] Penitus.

159 *Vel tua virginitas*] *Vel* mihi Puteaneus et alii multi. *Heins.*

160 *Salva virginitate*] Oscula intelligit, quæ etiam non rapta virginitate ferri possunt.

161 *Da modo te*] *Eas* in meam sententiam. *Ant.* *Da modo te*] Præbe te mihi. Fac mihi tui copiam. Verbum amatorium: sic infra 195. 'Da modo te facilem.' Et Martial. Epigr. vii. 30. et alibi. Item Sueton. in Julio, ex Cicer. 'notum est, et quid ille tibi, et quid illi tu dederis.' *Quæ sit Paridis constantia nosces*] Legendum *Paridi*: atque ita Barberinianus. *Heins.*

162 *Flamma rogi*] Id est, Amor meus sola morte finietur. *Hub.*

163 *Præposui regnis ego*] Electione suum amorem probat. Cum potuerim habere regna, te malui. *Ant.*

164 *Pollicita est nobis*] *Pollicita* nobis Puteaneus. *Heins.* *Pollicita est*] De iudicio Paridis etiam Homer. hoc habet, *Iliad.* ̑. 28. 'Ἀλεξάνδρου ἔκασ'

ἔτης' 'Ὅς παλασσέ θεὰς, ὅτι οἱ μέσσων ἱκόντο, τὴν δ' ἦντο' ἢ οἱ πόρε μαχλοσύνην ἀλεγεινὴν.

166 *Contempta est virtus*] Corporis aut animi virtutem contempsi, ut te frui possem. *Dante*] Virtutis optionem. *Ant.*

167 *Stulte legisse*] Quod te potius, quam regna, vel virtutem elegerim. 'Cum Venus et Juno Pallasque in vallibus Idæ Corpora iudicio supposuere meo.' Hoc distichon a Puteaneo aliisque melioribus abest. In quorundam margine manu recentiori adscriptum legitur. Sed tollendum est. Cum enim iudicium suum luculentis versibus paulo ante copiose recensuerit, quid opus ejusdem rei denovo meminisse? *Stulte elegisse videbor*] *Legisse* Puteaneus et quinque alii: quod verum utique molliorem præstat. *Legere*, pro eligere: *fatebor* etiam tres codices. *Heins.*

168 *In voto suo*] Ut te haberem conjugem.

169 *Caducam*] Vanam.

170 *Deprecor*] *Te precor* unus Vaticanus; recte: nisi quod legendum censeo, *Ne precor*. Claudianus bello Gildon. 'Ne consanguineis certetur cominus armis: Ne, precor.' Ita ibi ex vetustis exemplaribus esse reponendum monui. Respexit enim ad illa, 'Ne, pueri, ne tanta animis aduescite bello.' Statius Achilleide, 'Ne solum Danaas admitte carinas, Ne, precor: quomodo et illic rescribo; nam scripti, *Deprecor*. Vulgati *Te precor*. Idem Theb. iv. 'Ne tenues annos nubemque hanc frontis opacæ Spernite; ne; moneo.' *Heins.*

173 *Pleiada si quæras*] *Pliada si quæres* Puteaneus. *Idem.* *Pliada*] Sux genealogiæ vetustatem repetit a Jove et Electra. Nam Jupiter concubuit cum Electra filia Atlantis, quæ fuit una ex septem Pleiadibus, quæ in cælum inter stellas translatae sunt: et ex ea genuit Dardanum, a quo

Trojani originem et nomen ducunt. *Pleiada*, id est, Electram: quæ ita dicta est, vel a Pleione matre, vel a *πλεῖα*, Græce navigo: quia navigantes solent Pleiadas ipsas observare.

174 *Medios avos*] Id est, qui sunt inter Jovem et nos. Intelligit Erichthonium, Troëm, Ilium, Assaracum, Capym, et reliquos.

175 *Ora*] Regio. *Beatior*] Ditiior.

176 *Finibus immensis*] Propter magnos fines et ambitus. *Hub*.

177 *Tecta*] Ut barbarorum mos fuit, tecta auro ornare, quod sero ad Romanos pervenit. *Ant*.

180 *Phæbea lyra*] Quia Neptunus et Phœbus mœnia Ilii condiderunt. Est autem Ilium, oppidum ipsius Trojæ maximum et celeberrimum. Troja est regio. *Hub*. *Canore lyra*] Quorum saxa in opus exilabant, Phœbo ad citharam carmina modulante.

182 *Tellus illa*] Phrygia, quæ adeo populosa est, ut vix teneat quos habeat mortales: id monstrat, posse se tutari Helenam contra Græcorum potentiam. *Ant*.

183 *Troades*] Mulieres Trojanæ.

185 *Achaia*] Græcia.

186 *Una domus quavis*] Quavis Gotthorphanus; probe: nisi *quavis* malis. *Heins*.

187 *Nec mihi*] Ne videatur spernere Græciam, dicit se venerari plurimum Lacedæmona, terram natalem ipsius Helenæ. *Sparten*] Lacedæmona.

189 *Parca*] Non luxuriosa, neque sumptuosa. *Parca Sparta*] Ex institutis Lycurgi: Justin. lib. III. cap. 2. 'Parsimoniam omnibus suavit, existimans, laborem militiæ assidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Auri argentique usum, velut omnium scelerum materiam, sustulit.' Vide et Plutarch. in Lycurg. *Tu cultu divite digna es* multi ex scriptis. *Heins*.

193 *Luxuriare*] Abundare, affluere.

194 *Quales Dardaniæ credit habere*

nurus] Qualem meliores cum primis editionibus: quare et superiori verba cultum lege cum tribus scriptis. Deinde *Dardaniæ* multæ membranæ: vide Ep. VIII. 66. *Heins*. *Qualem*] Multo sumptuosiore et splendidiorem. *Nurus*] Puellas.

195 *Facilem*] Exorabilem, non duram.

196 *Rure Therapnæo*] Therapnæ Laconix oppidum est.

197 *Qui nunc Cum Diis potandas*] Ganymedem intelligit. Hic filius fuit Trois, regis Trojanorum, amatus a Jove, et in formam aquilæ transfigurato raptus. Et pincerum Jovis est.

198 *Cum Dis potando*] Lege ex decem codicibus, *Cum Dis potandas nectare miscet aquas*. *Heins*. *Nectare miscet aquas*] De fabul. Ganymed. inter alios habes hoc in *Æneid* v. 'Intextusque puer frondosa regius Ida, ... quem præpes ab Ida Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis.'

199 *Aurora conjux*] Id est, Tithonus. Is frater fuit Laomedontis: qui ab Aurora amatus, ex ea genuit Memnona, quem postea in auxilium Trojanorum misit.

200 *Extremum noctis quæ finit iter*] Quia Aurora tenet confinia lucis, quæ inchoat; et noctis, quam finit.

201 *Anchises*] Is filius fuit Capys formosissimus, amatus a Venere: cum quo concumbens in monte Ida, postea apud Simoënta fluvium genuit *Æneam*. *Anchises*] *Æneid* I. 'Tunc ille *Æneas*, quem Dardanio Anchisæ Alma Venus Phrygiæ genuit Simoëntis ad undas?'

203 *Collatis formâ Menelaus et armis*] Et annis Puteaneus et alii quidam: de armis postea agitur: 'Nec plus Atrides animi Menelaus habebit, Quam Paris; aut armis antefereendus erit.' *Heins*.

205 *Non dabimus*] Ita laudat se, ut deprimat patrem Menelai. Dicit enim, se non habere patrem, qui sit

futurus socer Helenæ, qui filios coxerit, et solem eo scelere fugaverit. *Fugantem*] Vide Senec. Thyest. 'Quæ causâ tuos limite certo Dejecit equos,' &c.

206 *Qui trepidos a dape vertat equas*] *Lego, cui trepidos Sol dape vertat equas.* Non enim exprimit vulgata scriptura, cujus equi a dape vertantur. Nota est fabula. Propert. 'Non fugis Ausonias Phœbe fugate dapes.' Heins. *Trepidos*] Vel territos, vel festinos. *A dape*] A convivio suo scelerato. Dicit ergo: Non dabo tibi talem socerum qualis fuit Atreus, qui humanas dapes fratri appenat.

207 *Nec pater est*] Id est, Nec pater Priami, avus meus, socerum suum interfecit, sicut Pelops, avus Menelai. Diximus supra, in epistola Hermiones, fabulam Cœnoui patris Hippodamiæ, quam Pelops cursu vicit. Is autem Pelops, ut regno soceri potiretur, eum interfecit.

208 *Et qui Myrtoas*] Id est, Nec dabimus avum, qui aliquem in mare præcipitaverit: sicut Pelops Myrtilum aurigam Hippodamiæ, quo favente eam vicerat, in mare præcipitavit, a quo mare Myrtoum dictum est.

209 *Nec proavo*] Tantalus proavus Menelai et Pelopis pater.

211 *Si ortus*] Id est, si Menelaus natus ab illis.

212 *Cogitur*] Nam si Helena, quæ est filia Jovis, sit ejus uxor, necessario Jupiter erit ejus socer.

216 *Hoc tempus*] Mensæ et cœnæ. *Qua lædunt*] Quæ displicent.

220 *Imponit collo rusticus ille tuo*] *Imposuit* scripti quidam et primæ editiones. Præterea *rusticus iste* Putaneus; probe: nam *id iste* contemptum præ se fert. Sic Ajax Met. XIII. quoties loquitur de Ulyssæ, fore semper subjungit *id iste*; ubi plura. Heins.

221 *Quid nunc tamen omnia narrem*] Prima editio, cum Putaneus et alij

tribus, *quid nam tamen.* In Putaneo tamen vetus lectio penitus abrasa: reliqui maxima ex parte, *quid non tamen*: quatuor, *quid tamen omnia narrem*, omisso *et nunc*. Mentelianus et unus Vossii, *quid enim non*. Argentinensis *quid n. tamen*; hoc est, *quid enim tamen*: sequor. Nisi malis, *quid ni tamen*. Nam Jureti excerpta *quid ne*. Idem.

222 *Superjecta veste*] Theocrit. simile quid in Epithal. Helenæ: *ὄνδ τὰν μὲν φέρο χλαῖναν*. Idyll. XVIII. vs. 19. Vide Amor. I. Eleg. 5. 48.

223 *Non dura*] Mollia et lasciva.

224 *Ante oculos posui pocula*] Ne viderem.

226 *Crescit et invito lentus in ore cibis*] Juvenalis, 'Interque molares Difficili crescente cibo.' Heins. *Crescit in ore cibis*] Videtur crescere, quia præ dolore comedere non possum.

227 *Notavi*] Adverti. Hub.

229 *Flammam compeescere*] Cohibere amoris æstum, infuso fortius mero.

230 *Ebrietas ignis in igne fuit*] Accendit amoris insaniam. Ant.

231 *Versa cervice*] Verso capite in aliam partem. Hub.

233 *Dolor est illa videre*] Terent. 'Quod tuo viro oculi doleant.' Et Plaut. Mostelle. IV. 2. vs. 10. 'Oculi dolent. Serv. Cur? Phaniac. Quia fumus molestus.' Et Asinar. V. 1. vs. 4. 'Pietas, pater, oculis dolorem prohibet. Quanquam ego istanc amo,' &c. 'Nunquidnam hic, quod nolis, vides?' Ter. Eunuch.

235 *Qua licet*] Quatenus licet.

238 *Soli tibi*] Ne alius advertat.

240 *Ille*] Maritus tuus. Hub.

241 *O quoties aliquem narrari potus amorem*] *O quoties juvenum* Putaneus pro diversa lectione; quomodo et affi nonnulli: decem scripti, *juvenum amores*. Forte, *alium amorem*. Heins. *Aliquem amorem*] Quo pacto multi amarint, exposui. Ant.

242 *Referens*] Convertens. *Ad oculos tuos*] Ut intelligeres, me ea dicere

propter te. *Hub.*

243 *Indiciumque mei*] Me amare indicavi.

244 *Ille*] Cujus amorem narrabam.

245 *Verbis petulantibus uti*] *Petulantius* Puteaneus; et reliqui plerique. *Heins.* *Petulantius*] Licentius, audacius.

247 *Proditā*] Aperta. *Tunica laxa*] Id est, veste laxata, et largius aperta.

253 *Natæ*] Filiae tuæ Hermione.

255 *Modo*] Interdum. *Hub.* *Veteres amores*] Veterum gesta in amore. *Ant.*

256 *Per nutum*] Ut ipse in 1. Amorum: 'Me specta, nutusque meos, vultumque loquacem.'

257 *Primas*] Id est, præcipuas, et tibi intimas. *Clymenen Æthramque*] Septimius tradit, duas has Menelai affines fuisse relictas ad Helenæ custodiam. *Ant.*

258 *Ausus sum blandis*] Cum blandis Puteaneus et reliqui: et superiori versu *Clymenen Æthramque.* *Heins.* *Adire*] Alloqui.

259 *Quæ mihi nil aliud*] *Non aliud* scripti et primæ editiones. *Heins.* *Quæ*] Comites tuæ. *Non aliud locutæ*] Id est, nil aliud respondentes. *Quam formidare*] Quam se timere.

260 *Medias deservere preces*] Id est, noluerunt audire meas preces. *Deservere preces*] *Destituere* Barberinus et Vossianus: vide Notas sequenti epistola, 196. *Heins.*

261 *Pretium certaminis esses*] Id est, Ut proponeris pretium ei, qui te aliquo magno certamine vincendo consequeretur.

263 *Ut tulit*] Sumit exempla quorundam qui certarunt pro amore, quos dicit se esse imitaturum. Sicut Hippomenes, non territus conditione mortis, certamine cursus Atalantam meruit: ita et ipse idem facerem pro Helena. *Hub.* *Hippomenes*] Onchesto Neptuni filio natus est Megareus, qui filium habuit Hippomenem. Is Atalantam Schœnei filiam cursu superasse traditur, a Venere adjutus, quæ

illi tria poma ex hortis Hesperidum dedit, quibus projectis, puellæ cursum impedivit. Vide Met. x.

264 *In Phrygiæ sinus*] De Pelope intelligit, qui, cum ex Phrygia in Peloponnesum navigaret, uxorem Hippodamiam (Enōmai filiam duxit: quam tulit victoriæ præmium, ut diximus. *Ant.* *Hippodamia sinus*] Alii libri hunc versum sic habent, *Quæ proprio cursu vicerat ante procos:* sed frustra. *Heins.*

265 *Acheloia cornua*] Sic et Virgil. Georg. 1. 9. 'Pocula Acheloia:' ubi vide Servium. De Acheloo vide Epist. Deianir. 139. *Acheloia cornua*] Id est, cornua Acheloi, qui et ipse pro Deianira certavit. *Hub.*

267 *Audacia fortiter isset*] Alii *victoria.* Vossianus, *audacia fortior*; placet. *Heins.*

268 *Opus*] Præmium meæ victoriæ.

269 *Nil superest*] Quoniam certaminis præmium esse non potes. *Ant.*

270 *Amplecti pedes*] Quod precantes facere solent.

271 *Fratrum*] Castoris et Pollucis.

273 *Sigeos*] Trojanos. *Te conjuge*] Te abducta mecum.

274 *Aut hic Tenaria*] *Aut ego Tenaria* sex libri. *Heins.* *Aut contegar*] Sepeliar. *Tenaria humo*] In hac tua terra Laconica. *Erui*] Nunquam domum reversurus.

275 *Districta*] Percussa. *Districta*] *Æneid.* x. 'Tandem etiam magno strinxit de corpore Turni.' Quæ est significatio levis vulneris: vide Serv.

276 *Vulnus*] Amoris. *Ad ossa*] In medullas.

277 *Hoc mihi, nam repeto*] *Recolo* multi ex scriptis. Vide Notas ad Ep. v. 113. *Hoc*] Ostendit amorem suum esse fatalem, quem dicit prædictum sibi fuisse a Cassandra sorore sua divinatrice. *Repeto*] In memoriam reduco.

279 *Parce datum fatis*] *Lego, ratum fatis*: sic Cicero Ep. Famil. 1. vii. Gallo: 'Quæ emisse te rescribis,

non solum mihi rata erunt, sed etiam grata.' *Heins.* *Parce ratum fatis]* Arguit, amorem hunc necessarium a fato.

280 *Faciles]* Exorabiles, benignos. *In tua vota]* Ad ea quæ optaveris.

281 *Subeunt]* Succurrunt, veniunt in mentem, quæ possim scribere.

283 *An pudet? an metuis]* *Et metuis* scripti: sic infra: 'Si pudet, et metuis, ne me videre secuta.' *Heins.* *An pudet]* Excipere me lecto tno.

284 *Legitimi]* Menelai, quem legitimum tibi putas.

285 *Simplex]* Imprudens.

286 *Hanc]* Talem, tam pulchram. *Posse carere putas]* Putes tres libri. *Heins.*

288 *Lis est]* Pudicitia et pulchritudo non concorditer simul esse possunt. *Juvenal.* 'Rara est adeo concordia formæ Atque pudicitia.'

289 *Furtis]* Adulteriis. *Hub.*

290 *Hæc]* Talia. *Tibi patrem Jovem]* Quia nisi mater tua, quæ uxor erat Tyndarei, cum Jove concubisset, non esset pater tuus.

291 *Vix fieri, si sint vites in semine Amorum]* Si sunt Puteaneus alique tres. *Pro Amorum,* decem libri, *avorum;* quod placet: ita etiam apud Persium, 'si testiculj vena ulla paterni Viveret in nobis.' *Heins.* *Vix fieri]* Latenter ostendit, filios filiasve trahere mores a parentibus.

293 *Casta tamen]* Dicit: Nunc velim fallas maritum tuum, sed cum eris mecum, sis casta et cum nullo pecces nisi mecum.

295 *Ea peccemus]* Ea committamus. *Quæ corriget hora jugalis]* Id est, quæ postea emendabit matrimonium, et faciet non esse peccatum. *Quæ corriget hora jugalis]* *Corrigit* multi ex scriptis. *Scrivarianus* et *Moreti* *corrigat;* bene. *Heins.*

297 *Sed tibi]* Arguit commoditatem, quam absentia mariti ei præstat. *Non voce]* Quia non dicit tibi, ut hoc facias: sed significat se esse conten-

tum, cum me hic præsentem discesserit.

298 *Et abest, &c.]* Id est, ne præsentia sua impediat amorem et concubitum meum tecum.

299 *Cressia]* Cretensia. Nam (ut dixi) Menelaus profectus fuerat in Cretam, quo tempore Paris in ejus domo hospitabatur.

300 *O mira calliditate]* Pro, mira calliditatis et astutiæ. Et est ironia.

301 *Exit et Idæi]* *Esset* Puteaneus mendose: an pro *Hæsi?* Multi codices *Ixit, et Idæi.* *Sarravianus* *Ibat.* *Leidensis, Ibit.* *Ipsæ abit* plerique scripti: duo *Ille abit;* quæ ab interpolatoribus sunt. *Heins.*

302 *Curam agas]* Quinque libri *habe:* sed male. *Trist. lib. v. El. 7.* 'curamque futuri Nominis, utilius quod latuisset, ago.' *Idem.* *Idæi hospitij]* Paridis Trojani, ab Ida monte Phrygiæ. *Hub.* *Curam hospitij agas]* Paridem cures. *Pro nobis]* Loco nostro. *Ant.*

303 *Negligis]* Quia ei non pares.

305 *Huncine tu speras]* *Speres* bene Lovaniensis. *Heins.* *Sine pectore]* Id est, sine sapientia. *Sine pectore]* *Horat. de Tibull.* 'Tu non corpus eras sine pectore.' Et *Metam. XIII. 290.* 'rudis et sine pectore miles.' Cui cor non sapit. *Dotes]* Pretium, excellentiam.

306 *Tyndari]* O Helena.

307 *Nam si bona magna putaret]* *Nec si veteres.* *Heins.* *Bona magna]* Scilicet pulchritudinem.

308 *Crederet]* Committeret.

309 *Ut]* Quamvis. *Mea vox]* Licet nec verbis meis, nec vehementi meo erga te amore exciteris, tamen debes mihi morem gerere: quia simplex est, et stultus.

310 *Cogimur ipsius commoditate frui]* Malim commoditate viri: absentis commoditate viri *Gronovianus;* probe etiam. *Heins.*

311 *Ut superemus et ipsum]* Id est, Ut simus etiam ipso stultiore.

312 *Inera*] Id est, sine effectū amoris.

313 *Pene suis manibus ad te deduxit amantem*] Scribe cum antiquis melioribus, *Pene suis ad te manibus deducit amantem*. Heins. *Amantem*] Me. *Pene*] Quod solent facere lenones et lenæ.

314 *Mandantis simplicitate viri*] *Non vafri* Mentelianus; et sic pro diversa lectione Puteaneus. Confirmant ista Helenæ, 'Simplicis utamur commoditate viri.' Sic Art. Am. lib. III. 'Qua vaser elndi possit ratione maritus.' Barberinianus *non cauti viri*; ut Remed. Am. 'Verbaque dent cauto qualibet arte viro.' Met. IX. 'Non patris asperitas, non cauti cura mariti.' Contra Trist. I. II. 'Verbaque det stulto callida nupta viro.'

318 *Candidior*] Id est, Erit mihi ita jucunda, ut videatur esse lætior medio die.

320 *Astringam verbis in sacra jura meis*] Scripti plerique *tua jura, tua jura*, vel *tua verba*. In Puteaneo vetus lectio erat erasa; *verbis in rata jura tuis* videtur scribendum: certe in quinque scriptis legebatur, *verbis tuis, tuis verbis*, quia tu mihi præscribes jurisjurandi formulam, qua tibi addicar: hinc 'jurare in alicujus verba,' sacramentum alicui dicere. Par huic jurisjurandi formula Amor. III. El. 2. 'Per Superos juro testes pompamque Deorum, Te dominam nobis tempus in omne peti.' Sic Cydippe se adstrinxit verbis Acontii in pomo lectis. Ipse Acontius infra, 'Te mihi compositis (si quid tamen egimus) a me Adstrinxit verbis Ingeniosus Amor. Dictatis ab eo feclapponsalia verbis, Consultoque fui juris Amore vaser.' De jure dixi Epistola III. sub finem. Possint tamen et *sacra jura ferri* pro sacratis: ut apud Virgilium, 'Fas mihi Graiorum sacra resolvere jura.' Heins. In *sacra jura*] Scil. matrimonii: id est, obligabo me futurum semper maritum tuum.

322 *Mea regna petas*] Id est, venias

in Trojam.

324 *Ipse reus*] Volo omnem culpam hujus facti in me transferri. *Reus sine te criminis hujus ero*] *Agar* Vossianus cum uno Mediceo: sic Epistola Acontii, 'Nunc reus infelix absens agor.' Amor. I. El. 2. 'Egit me lacrymis voce silente reum.' Trist. 'Et peragar populi publicus ore reus.' Atque ita passim. Vulgatam tamen haud damno. Heins.

325 *Sequar*] Imitabor. *Ægida*] Thesei. *Fratrum tuorum*] Castoris et Pollucis.

326 *Propiore*] Quam fratrum tuorum. *Tangi*] Moveri, incitari.

327 *Illi*] Castor et Pollux. *Geminus Leucippidas*] Id est, duas filias Leucippi, subaudi, rapuerunt.

328 *In exemplis annumerabor ego*] *Annumerari exemplis* Latinum est: alterum Latinitas vix admittit. Subscribo igitur sex exemplaribus, quæ enumerabor præferunt; nisi malis, *Quartus ut exemplis annumerarer ego*. Sic Elegia de Nuce, 'annumerare fructus colono.' Heins.

329 *Troica classis adest*] Puteaneus, Gronovianus, et unus Vatic. *Troia*: vide Epist. I. 28. *Idem*. *Troia*] A facilitate. Dicit enim, se habere omnia parata. Hub.

334 *Planget*] Percutiet, cum in terram cadet.

336 *Totaque Troja dabit*] *Dabunt* Hafniensis et unus Vaticanus; bene. Heins.

341 *Ecquæ est repetita per arma*] *Ecquæ repetita per arma est?* unus Regius; quod utique minus durum. *Idem*.

343 *Aquilonis*] Boreæ. Hub. *Erechthida*] Thraces Erechthei Atheniensis regis filiam duce Borea rapuerunt, ex quibus nati sunt Zetus et Calais: ut autor est Diod.

344 *Bisthonis ora*] Nec tamen Thraciam Athenienses bello molestarunt. Ant.

345 *Phasida*] Thessalicus; a Pa-

gaseo sinu, unde solvit navem. *Pegasus Iason*] *Pegasus* bene Puteaneus et Sarravianus: sic noster alibi sæpe. *Heins.*

346 *Colcha manu*] Exercitu et viribus Colchorum.

347 *Minoida*] Ariadnen.

349 *Major periculo*] Secundum eam sententiam: Pejor est bello timor ipse belli.

351 *Finge*] Pone, fac.

353 *Copia*] Multitudo virorum.

354 *Illa*] Asia.

358 *Causam nominis*] A robore enim et virtute corporis Alexander postea dictus est, quasi auxiliator vir, ἀνὸ τῶν ἀνδρῶν ἐτ ἀλὲγω, id est, auxiliator: quia hostibus armenta abducen- tibus (ut nunc refert) auxilium suis tulit, et armenta recuperavit.

359 *Vario certamine*] In ludis agonalibus. *Hub.*

360 *Ilioneus Deiphobusque fuit*] Ilioneus Phorbantis filius fuit: de quo Virgil. Deiphobus ex Priamo et Hecuba natus est. *Ant.*

361 *Nisi cominus*] Id est, certamine, in quo prope, et manu solum pugnatur.

364 *Non potes arte mea*] Num potes Puteaneus pro diversa lectione; quomodo et præcedenti versu puto reponendum. Sappho supra, 'Num potes, o scopulis undaque ferocior illa, Si moriar, titulum mortis habere meæ?' Trist. lib. i. El. 3. 'Num potes avelli?' ut scribo. *Heins. Arte mea*] Artem sagittandi et palæstram intelligit. *Ant.*

365 *Nunquam dabis Hectora fratrem*] Numquid Puteaneus et tres alii. Elegia de Nuce, 'Non equidem invideo:

nunquid tamen ulla feritur?' Fast. rv. initio: 'Saucius an sanus, nunquid tua signa reliqui?' Ita enim utroque loco ex optimis libris reponendum. *Heins.*

366 *Unus is innumeri militis instar erit*] Longe elegantius in sex codicibus *instar habet*. Ep. Phyllidis, 'Sed scelus hoc meriti pondus et instar habet.' Pont. 'Instar et hanc vitam mortis habere puta.' Art. Am. i. 'Improbitas muneris instar habet.' lib. ii. 'His ergo atque illis vigilat- um carmen in ipsas Forsitan exigui muneris instar habet:' sic et ibi codices nonnulli. Lib. iii. 'Sed tamen Ætnæi fulminis instar habet.' Atque ita alii auctores ex optimis frequen- ter. *Idem.*

369 *Aut igitur*] Concludit episto- lam, inferens ex supradictis, quod aut non repetetur bello: aut si repe- tita fuerit, defendetur; et ei erit maxima gloria, quod propter eam Europa et Asia magno bello certa- verit.

370 *Dorica*] Græca. *Cedent*] Vin- centur.

371 *Nec tamen indigner pro tanta sumere bellum Coniuge*] *Sumere ferrum* Puteaneus et multi alii. Scribe præ- terea, *Nec tamen indigner*. *Heins.*

373 *Contenderit*] Certaverit. *De te*] Propter te.

375 *Tu modo*] Id est, tantummodo. *Hinc egressu*] Domo Menelai, et La- cedæmone.

376 *Exige*] Reposce. *Pacta*] Pro- missa tibi a me. *Cum plena fide*] Id est, plenissime, et sine fraude, vel sine dubitatione. *Hub.*

EPIST. XVII. HELENA PARIDI.

Puteaneus margini adscriptos habet hos versus initio Epistolæ, 'Si mihi quæ legi, Pari, non legisse liceret, Servarem numeros, sicut et ante, probæ.' *Heins.*

1 *Tua cur: epistola*] Qua conatus es alienare me ab amore mariti, et ad tuum sollicitare. *Violariis*] Læserit.

2 *Non rescribendi*] Gloria rescribendi est visâ mihi non levis, id est, non parva: id est, Putavi magnam gloriam mihi fore, rescribere tibi: quia affectati me magna injuria.

3 *Hospitalis sacris*] *Æschyl.* Agamemn. 304. ἡσυχὴν ἔειπεν ὑπὸ πτεφῶν κλοναῖς γυναικός. *Temeratis*] Violatis. *Hub.* *Temeratis sacris*] Hospitalitatis jura exprimit, quæ sub Jovis tutela sunt. Veteres, quamprimum hospites excipiebant, Jovi et Diis aliis sacra facere consueverunt.

4 *Sollicitare*] Adulterio interpellare. *Legitimam fidem*] Lege et conjugii sponsione firmatam. *Ant.*

6 *Tænaris ora*] Portus Lacœnicus ad Tænaron promontorium.

7 *Quamvis a gente venires*] *E gente* meliores. *Heins.*

8 *Oppositas fores*] Clausum hospitium.

9 *Esset merces*] Id est, remuneratio et præmium. *Officii tanti*] Id est, Beneficii accepti a nobis.

10 *Sic*] Ea intentione, ut mihi injuriam faceres, et me abduceres. *Ant*] Quasi.

11 *Nec dubito*] Id est, Scio, licet juste de te conquerar, judicabis me tamen rusticam et rudem quæ conquerar.

13 *Sim*] Concedentis est. *Dum*] Pro dummodo. *Hub.*

14 *Tenor*] Continens vivendi ratio.

Sine labe] Culpæ offensa, aut nota infamiæ. *Ant.*

15 *Si non*] Respondet ei parti, qua dixit: 'Vultu non cætera duro Perlege, sed formæ conveniente tuæ.'

16 *Nec sedeo*] *Videor* Puteaneus pro diversa lectione et sex alii; quod placet: nam *sedere* quem hic locum habeat, non video. Idem *vixi* pro *lusi* diversa itidem lectione sequenti versu; ut et alii multi: sed *lusi* præstat; quod verbum est amatorium, ut dicemus alibi: ita Græci suis παιδιῶν et ἀποδοιδῶν utuntur. Ipsa Helene mox, 'Lude, sed occulte.' In Amoribus, 'Ludent formosæ: casta est quam nemo rogavit.' Propertius de Thaide, 'In qua populus luit Erichthonius.' *Heins.* *Torva*] Terribilis. *Superciliis*] Quibus ostenditur severitas et superbia.

17 *Lusi*] Id est, fui læta, et jocata sum: salva tamen pudicitia mea. *Lusi*] Sic Ter. Eunuch. 'et quia consimilem luserat Jam olim ille ludum.'

18 *Laudem de me*] Ut possit se jactare de concubitu meo.

21 *Vim nobis Neptunius intulit heros*] *Attulit* Puteaneus cum prima editione et scriptis plurimis. Art. Am. lib. 1. ex codicibus scriptis: 'Vim passa est Phœbe, vis est allata sorori.' Cicer. Philipp. II. 'Ut illa (credo) nefaria senatus consulta fierent, vim adfererebam Senatui.' *Æmilius Probus* vita Dionis, 'Nam celeri rumore delato Dioni vim allatam multi concurrerant.' Sic et 'adferre sibi manum,' quod *inferre* alii. Petronius, 'sicut eram sine gladio in lectulum decidi, et attulissem mihi damnatas manus:' quomodo et *Probus* vita Timoleontis. *Heins.* *Neptunius heros*]

Id est, Theseus nepos Neptuni. *Vim attulit*] Qui me rapuit per vim.

23 *Delinita*] Id est, blanditiis captata et illecta. *Crimen erat nostrum*] Id est, fuisset mea culpa.

24 *Rapta*] Violenter abducta. *Meum quid fuit*] Id est, quid potuit imputari mihi. *Nisi nolle*] Id est, quod nolui, et voluntas mea non adfuit.

25 *E facto*] Id est, ex rapina. *Petitum*] Desideratum.

30 *Di melius*] Voluerunt et consulerunt mihi. *Similis tui*] Ita protervus et libidinosus ut tu es.

31 *Reddidit intactam*] Nec defecerunt tamen, qui Iphigeniam ex Helenæ Theseique concubitu fuisse prognatam asseverarint. Vide Antoninum Liberalem *Metamorphos.* XXVII. et Pausaniam in *Corinthiacis.* *Heins.* *Modestia*] Ipsius Thesei. *Minuitque crimen*] Culpam rapinæ.

33 *Thesea penituit*] Interrogative legendum est, quasi dicat, An ideo penituit, ut tu postea me raperes? *Hub.*

34 *Ne quando nomen*] Ut semper sinistro rumore in hominum ore verter. *Ant.* *Nomen non sit in ore meum*] Scilicet, populi. *Heins.*

35 *Nec tamen irascor*] Ecce more muliebri jam incipit conciliari Paridi, et ei blandiri. *Quis*] Nisi stultus et stulta. *Quis enim succenset amanti*] *Irascetur* Scriverianus. *Lego irascatur*, venusta repetitione, de quo Ep. VI. 29. Statius Sylv. lib. IV. ad Iulium Menecratem, 'Irascorque etiam, quantum irascuntur amantes.' *Heins.*

36 *Praefers*] Ostendis. *Non simulatur*] Id est, non est fictus.

39 *Credulitas*] Facile credere. Multæ enim propter hoc sæpe decipiuntur.

40 *Carere fide*] Terent. 'Fidelem haud ferme mulieri invenias virum.'

41 *At peccant*] Qui dixerat, 'Lis est cum forma magna pudicitiae:' dicit se velle esse inter raras, id est,

inter eas quæ servant pudicitiam.

42 *Quis prohibet*] Qui Puteaneus. Scribe, *Quid prohibet*: vide *Notas* Ep. X. 88. *Heins.*

43 *Nam mea*] Quia Paris dixerat, 'Hæc tibi nempe patrem furta dedere Jovem:' ad hoc respondet, matrem posse excusari, quia decepta sit; se vero nullam posse habere excusationem imprudentiæ. *Hub.* *Idonea*] Apta, digna. Ter. Andr. IV. 5. 'Adeon' videmur vobis esse idonei, In quibus sic illudatis? Plant. Aulul. II. 2. 74. 'Video hercle ego te me arbitrari, Euclio, hominem idoneum, Quem senecta ætate ludos facies, haud merito meo.' Et Ter. Heaut. IV. 3. 'dignam me putas, quam illudas.'

45 *Falsa sub imagine*] Falsa forma, specie. 'Pulcræque Deum sub imagine ponit.' Metam. II. 806. Et Æn. VII. 'curvam servans sub imagine falcem.' Vide Clariss. Gronov. Observat. lib. II. c. 15. *Falsa sub imagine*] A Jove, qui falso se cygnum simulavit.

47 *Nil ego, si peccem, possum necisse*] *Possim* duo codices: *possem* Argentinus. *Heinsius.*

48 *Obumbret*] Specioso aliquo nomine prætexat culpam.

50 *Felix in culpa quo Jove dicar ego*] Sententia est: Mater vitium suum excusare potest magno nomine Jovis: ego vero, si peccem, quem Jovem habeam, quem prætereundum possum culpæ meæ? 'Fœlicem in culpa' vocat, quæ culpam suam defendere possit. *Micyl.*

51 *Et genus et proavos*] Quod genus scribe ex codicibus sex aut septem, quo alii plures alludunt, in quibus *Quid genus*. Noster Met. IX. 'Nam quod te jactas Alcmena matre creatum, Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.' Et infra hac eadem Epistola, 'Quod bene te jactas et fortia facta recensens, A verbis facies dissidet illa suis:' quomodo illic ex

fide optimorum codicum scribendum. Lib. iv. Pont. El. 2. ex scriptis exemplaribus, 'Scylla feris trunco quod latrat ab inguine monstria, Heniochæ nantis plus nocuere rates.' *Heinsius*.

52 *Domus hæc*] Quæ te hospitio suscepit, quam tu contemnere videris. *Nobilitate*] Antiquitate generis.

53 *Soceri proavus*] Id est, Atrei. Diximus supra.

54 *Tyndareique genus*] *Ducus* Puteaneus, pro diversa lectione; quod probum est: nam *genus* paulo ante præcesserat. *Heinsius*.

57 *I nunc*] Quasi dicat, Frustra jactas genus tuum.

58 *Priamo Laomedonta*] *Priamum Laomedonte* Puteaneus et Leidensis. Sequenti versu *τὸ ἐστ* Gronovianus non agnoscit, ut omnia referantur ad *τὸ ἐρί*. *Heinsius*.

59 *Suspicio*] Veneror. *Sed qui tibi gloria, &c.*] Sed is, quo tu potissimum gloriaris.

60 *A nostro sanguine primus erit*] *Nomine* Puteaneus et multi alii; quod verum est: nomen pro gente; qua de re nonnihil jam dictum est ad Epist. ii. 50. Sic apud Virgilium Ge. iii. 'demissæque ab Jove gentis Nomina, Trosque parens et Troiæ Cynthius auctor.' Idem eodem libro, 'Neptunique ipsa deducat origine nomen.' Quomodo in veterrimo Pierii Valeriani codice legebatur: vulgati *gentem*. Et *Æn.* xii. 'Ille Talon Tanaimque neci fortemque Cethegum, Tres uno congressu, et mæstum mittit Onyten, Nomen Echionium:' ubi vetustissimus noster Mediceus *Nomine*; quanquam et *nomen* recte se habet; ut sit Græcismus: quomodo apud nostram in Fastis 'Grains uterque genus,' pro genere. *Heinsius*.

61 *Sceptra*] Respondet ad id, quod dixerat: 'Sceptra parens Asiæ, qua nulla potentior ora est,' &c. *Potentia Trojæ*] *Terra vel Troja* Puteaneus. *Heinsius*.

62 *Hæc*] Nostra Græcia. *Hub*.

65 *Epistola dives*] Quæ divitias pollicetur.

67 *Fines pudoris*] Quibus terminatur honestum. Quanto præclarior Penelope de suo Ulysse, quem absentem caste expectabat; *Odys.* Σ. 253. *Εἰ κείνος γ' ἔλθων τὸν ἐμὸν βίον ἀμφιπολεῖοι, Μείζον κε κλέος ἐστὶν ἐμὸν, καὶ κάλλιον ὄντω.*

68 *Tu major culpa causa*] *Tu melior* Puteaneus et alii quidam: sic alibi, 'Causa mea est melior.' *Heinsius*. *Tu melior causa*] Tua causa, non ob divitias flecterer.

71 *Sic acceptissima semper Munera sunt*] *Acceptissima quondam* Gottorphanus; eleganter mehercules; pro quandoque, aliquando, nonnunquam: ut in illis Maronis, 'Quondam etiam victis redit in præcordia virtus.' Idem Virgilius, 'Qualis in Enboico Baia-rum litore quondam Saxea pila cadit:' et in Georgicis lib. iii. 'Ut quondam in stipulis magnus sine viribus ignis Incassum furit.' Lib. iv. 'Frigidus ut quondam silvis immurmurat Auster.' Noster Art. Amat. i. 'Scilicet ut pudor est quondam cepisse priorem, Sic alio gratum est incipiente pati.' Ita veteres libri Trist. ii. ut legendum puto ex vestigiis membranarum, 'Ipsa suo quondam pondere tecta ruunt.' Fast. ii. 'Sed tremit, ut quondam stabulis deprensa relictis, Parva sub infesto cum jacet agna lupo.' Elegia in Mortem Drusi, 'Liquitur, ut quondam Zephyris et solibus ictæ Solvuntur teneræ vere tepente nives.' Met. lib. viii. 'sic rustica quondam Fistula disparibus paulatim surgit avenis.' Lib. ix. 'Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens Tincta lacu stridet.' Ita et 'olim:' Fast. iii. 'ut olim Amisso dubiæ Rege vagantur apes.' Plura loca ex aliis auctoribus poterant adduci, nisi hæc sufficerent. *Heinsius*. *Munera auctor pretiosa facit*] Sic Ter. Eunuch. iii. 1. 'Læta est, non tam ipso quidem Dono, quam abs

te datum esse: id vero serio Triumphat.'

73 *Plus multo quod amas*] Magis tno amore quam divitiis ad amandum moveor.

74 *Spes tua*] Quæ est, ut me abducas conjugem. *Per longas aquas*] Ex Troja per Hellespontum in Laconiam usque.

75 *Illa quoque apposita*] Amoris signa, quæ Paris dederat, recenset: ut a causa arguat, se allici posse ad amandum. *Improbe*] Improbum dicimus, qui in petendo audacior. *Improbe*] Utitur verbo mediæ significationis: pro audaculo. Æneid. xii. 'improbis advena.' Sic 'improbis amor.' Æneid. iv. 'Improbis anser,' 'Improbis anguis,' Georg. 'Labor improbus,' Georg. i. pro indefesso, assiduo. Vide epist. xii. 57.

77 *Tu modo me spectas*] Scripti plerique, *Cum modo me spectas*. Sed lege *Cum spectas*: alioquin sequenti versu *Suspires et sumas et bibas* quoque sit emendandum. Heinsius.

78 *Instantes oculi*] In me defixi, et quasi procantes. Æneid. i. 'Obtutuque hæret defixus in uno.'

79 *Et modo suspiras*] Nam ipse dixit, 'Sæpe dedi gemitus.'

82 *Supercilio pene loquente*] Id est, ita declarante animum tuum, ac si locutus esses.

83 *Et sæpe extimui*] Malo *Ut sæpe extimui*! Heinsius.

85 *Exiguo murmure*] Tenui et submissa voce, ne audirer. *Vel longo murmure dixi*] *Vel nullo* Puteaneus; sed nihil accedo. Fast. iv. 'Miram canam: longo tremuit cum murmure tellus.' Alibi, 'Et longum Getico murmur in ore fuit.' Heinsius.

86 *Hunc*] Paridem.

87 *Nec vox falsa fuit*] Id est, et vera dixi.

88 *Deducta*] Expressa. Ovid. 'Verba leges digitis, verba notata mero.'

89 *Remuente*] Nutu tibi respondente et negante.

Delph. et Var. Clas.

90 *Sic quoque posse loqui*] *Sic ego* Puteaneus et Regius. Heinsius.

91 *Si peccatura fuisset*] Id est, si voluissem fallere fidem conjugii.

93 *Rara*] Cui similis vix alia reperitur. *Ant. Est quoque*] Respondet ad id quod dixit, 'Nec puto collatus forma Menelaus et annis, Judice te, nobis antefendus erit.'

95 *Altera sed potius*] *Vel potius* idem. Pro *vel altera*, quamvis altera: et τὸ *vel* miram habet hic *ἔμψυχον*: quasi occulte innuat se invita alteram fore felicem. Heinsius. *Fælix*] Quæ habeat talem maritum, qualis tu es. *Altera*] Quæ non sit nupta.

97 *Meo exemplo*] Quæ, licet non habeam maritum pulchrum, tamen eo sum contenta. *Hab.*

99 *Quam multos credis juvenes optasse, quod optas*] *Credas* duo libri; bene. Deinde *optare* est in scriptis plerisque melioribus. Heinsius. *Quod optas*] Multi proci conspirant cum tuo desiderio, et formam meam expetunt.

100 *Oculos an Paris unus habes*] *An Paris solus habes* unus Vaticanus. Heinsius.

102 *Sed minus oris adest*] *Magis oris* non pauci ex scriptis: sic Trist. lib. i. 'vel, si satis oris habebis, (Edipodas facito Telegonosque voces.' et Amor. lib. ii. El. 1. 'Ausus eram (memini) celestia dicere bella, Centimanumque Gygen; et satis oris erat.' Sed *os* pro pudore hic sumitur diverso nonnihil sensu. *Inest* etiam duo codices: quatuor alii *habes*. Idem. *Cordis*] Intellectus. *Minus oris*] Minus verecundiæ.

107 *Ad possessionem*] Ad ea gaudia quæ aliorum sunt. *Præcepta*] Occupata. *Præceptaque gaudia seruis*] *Præceptaque* Puteaneus alique non pauci ex præstantioribus. Elegia in Mortem Drusi, 'Fingebas reducem, præceptaque mente fovebas Gaudia.' Noster Met. xi. ut scripti quidam, 'Phæbus anum simulat, præceptaque gaudia sumit.' Sic et Pastor. iv. ex

Ovid.

9 C

optimis codicibus, 'Tosta sitit tellus præcipiturque seges.' Virg. *Æn.* l. x. ex longe veterrimo codice Mediceo, 'Haud tamen audaci Turno fiducia cessit Littora præcipere, et venientes pellere terra.' 'Si lac præceperit æstas' apud eundem in *Bucolicis*. *Heins.* *Præceptaque gaudia*] Jam ante percepta. Item, animo præoccupare: 'Victoriam animo præceperant.' Cæs.

'Spe jam præcipit hostem.' Virgil.
109 *Ut tamen*] Quamvis libenter fuisset ejus conjux, si venisset in tempore: tamen non est sic invita et male cum Menelao, ut nunc optet esse conjux Paridis. *Fieri tua Troica conjux*] *Troia* Puteaneus: quatuor alii *Troia*; bene: dictum Epistola 1. Veterrima editio et tres scripti *feri tibi*; etiam probe. *Heinsius.*

110 *Non Menelaus*] *Nec Menelaus* Puteaneus et sex alii. *Idem.*

111 *Concellere*] Commovere, labefactare. *Molle*] Muliebre, et per consequens mutabile.

113 *Fortuna tueri*] Vel *natura* Puteaneus; quomodo et alii complures. *Heinsius.*

116 *Exhibere Deæ*] *Exposuere* non minus eleganter Moreti alter: ut Art. Am. lib. III. 'Nec tamen expositas mensa deprendat amator Pyxidas.' Mox *Tyndaridos* prior Moreti: sic *Æolidos* et similia. Græco more. *Heinsius.*

118 *Tyndaridos*] *Helenæ.*

119 *Cælestia numina possum*] *Corpora* scripti plerique, et primæ editiones. Noster Met. xv. 'tantusque videbor In quantum verti cælestia corpora debent.' Pont. II. El. 8. 'Felicis illi, qui non simulacra, sed ipsos; Quique Deum coram corpora vera vident.' Virgilinus, 'Hæc adeo ex illo mihi jam speranda fuerunt Tempore, cum ferro cælestia corpora demens Appetii.' *Heinsius.*

121 *Utque sit hoc verum*] Esto, quod judicaris de illarum forma.

122 *Judicii pretium*] Nego Vene-

rem præmium victoriæ tibi me proposuisse. *Dicar ego*] *Dicor* meliores; et *Non est tanta mihi fiducia*, pro mei, proximo versu *idem*. Val. Flaccus, lib. III. 'Nec parva mihi fiducia gentis.' *Heinsius.*

123 *Fiducia corporis*] Formæ.

127 *Sed nihil infirmis*] Glossa Puteanei libri, 'id est, vituperio:' libri multi *infirmos*; quomodo et Jureti Excerpta: *insinuo* Palatinus: an *insimulo* scribendum? ut Epist. vi. 'Criminibus falsis insimulare virum:' et Amor. lib. II. El. 7. 'Nunc temere insimulas.' Duo alii *offendo*: forte pro *offendor*. Unus Lovaniensis et Vaticanus cum Hafniensi *inficior*; etiam concinne. *Heins.* *Faveo*] Assentior et gratæ sunt mihi tuæ laudes. *Ant.*

128 *Quod cupit esse*] Scil. pulchra.

129 *Nec tu*] Quod judicio Veneris ego sim existimata pulcherrima.

134 *Auditis Helenæ*] *Helenæ* scripti et veteres editiones. *Heins.* *Auditis Helenæ bonis*] Id est, Pulchritudini meæ, quam nunquam videras.

135 *Ego sum virtus, &c.*] Me pro virtute, me pro regno, quod a Junone promittebatur, accepisti.

136 *Ferrea*] Dura, inhumana. *Si non hoc pectus amem*] Id est, talem animum tuum. *Hub.*

137 *Sed amare recuso*] Puteaneus et reliqui majori ex parte *repugno*. Spartianus in Caracalla, 'Severus dicitur animo voluisse ut et hanc occideret, nisi repugnassent præfecti ejus et viri graves.' Sic contra, 'vivere pugno' Epistola Laodamiæ. Fast. II. 'Et solida ramos figere pugnat humo.' In Ibide, 'Naufragii tabulas pugnat habere mei.' Rem. Am. 'Pugnat in adversas ire natator aquas.' Met. v. 'Nlittur ille quidem, pugnatque resurgere sæpe.' Quicquid turbant veteres libri iis locis. Adi Notas Fast. III. 307. *Heins.*

138 *Vix puto*] Dubio sermone usa est, ne omnino amantem excludere

videretur, demum in illius sententiam concessura. *Ant.*

140 *Locus ipse negat*] *Neget* duo scripti: et mox *sint testes* plurimi, non *sunt*. Similis diversitas Met. ix. 'omnia feci (Sunt mihi Di testes) ut tandem sanior essem.' *Heinsius*. *Quam locus ipse negat*] Nulla enim spes segetis a bibulo littore. *Æneid.* iv. 'Cui littus arandum.' Sic etiam video exiguam spem, nec commodum amoris tui exitum.

141 *Veneris furtum*] Vide Epistol. *Leandri* 54.

142 *Lusimus*] *Decepimus*.

143 *Hunc quoque*] Dicit se nunquam ante scripsisse ad alium. *Tacito libello*] *Secretæ* epistolæ.

144 *Noro*] *Inusitato*.

145 *Usus*] Id est, experientia et exercitatio. *Nescia*] *Imperita*.

147 *Ipsæ malo metus est*] Id est, Timor jam nocet mihi. *Jam nunc*] Antequam peccem. *Omnes In nostris oculos vultibus esse*] Et dicere, Hæc est quæ maritum decepit, quæ est adultera.

149 *Mala murmura*] Rumorem lævum. Etiam pro secundo fremitu Virgil. v. 'magnoque virum se murmure tollit.'

151 *Nisi si desistere maris*] Libri veteres magna ex parte *nisi tu*; alii, *nisi te, si non, nisi me, nisi jam*, et similia. At *Puteaneus* vulgatis accedit: recte. Vide *Notas* ad Epist. iv. 111. *Heins.*

153 *Non maxima*] Quoniam quamvis absit, non tamen omnia audere licet. Custodem sibi appositum significat. *Ant.*

156 *Magna causa*] Ea erat, ut dividerentur in Creta *Atrei* bona.

157 *At mihi sic jussum est*] *At mihi sic visum est* plerique scripti. *Puteaneus* et *Leidensis*, *Aut mihi sic visum est*; vere, quod et *Dousæ* arridebat. Simile mendum insedit *codices Valerii Flacci* lib. i. quod miror viris eruditis non animadversum, 'At quibus

arvorum studium atque insontis aratri, Hos stimulant, magnaue ratem per lustra viasque Visi laude canunt manifesto in lumine Fanni:' sic scribe. *Perperam jussi* nunc circumferitur. *Virgiliana illa respexit* ex *Æn.* iv. 'ipse Deum manifesto in lumine vidi.'

Heins.

160 *Et tibi sit curæ*] *Sint* unus *Farnesianus*: puto etiam *Troius hospes*. Vide *Notas* ad Ep. i. *Idem*. *Tibi sit curæ*] Et hoc est, quod dixit, 'Curam pro nobis hospitibus, uxor, agas.'

164 *Sed tu non ideo*] *Adeo* *Puteaneus*. *Heins.*

166 *An nescis longas regibus esse manus*] *Paræmion* Græcum, *Μακρὰν ῥαδάων χεῖρας*. Vide *Apostolium*. *Idem*.

167 *Fama quoque*] Dicit se etiam terri metu infamiæ: ne dicatur adultera, quod, derelicto marito legitimo, secuta sit amatorem. *Est oneri*] Id est, affert onus et difficultatem. *Ore vestro*] Id est, verbis omnium virorum.

168 *Justius*] Quanto enim aliqua mulier magis laudatur, tanto magis de ea timendum est. *Hub.*

169 *Quæ jurat*] Latenter inquit, quod libenter peccaret, si auderet. *Nunc est*] Id est, honesta, ut nunc est. *Mihi damno est*] Quia injicit mihi ruborem faciendi quod a me petis.

170 *Et melius foret*] Id est, Utilius mihi esset. *Famæ verba dedisse*] Id est, Decepisse ipsam famam: et me non esse talem, qualem fama prædicat. *Verba dedisse fuit*] Nonnulli *foret*. *Heins.*

173 *De facie metuit*] Id est, Pulchritudo mea facit illum suspicari de me: sed vita cognita honesta jubet confidere.

175 *Tempora ne percant*] Ad id quod dixerat *Paris*, 'Cogimur ipsius commoditate frui.' *Hub.* *Præcipis*] *Suades* ob temporis opportunitatem. *Ant.*

177 *Exacta voluntas*] Plerique re-

luptas cum Puteaneo; frustra. Heins.

178 *In dubio pectora nostra labant]* In bivio videtur scripsisse Ovidius. Remedio Amoris, 'Ut tuus in bivio distineatur Amor.' Val. Flaccus lib. v. 394. 'Quem petis Æeten: genitor meus: ipsaque juxta Mœnia: et ut bivios possis discernere calles, Hac adeo duce carpe viam:' ita totus locus castigandus. Nam Carrionis liber *veros calles. Vulgati veros.* Festus Avienus Orbis descriptione, 'Hæc Asiæ dixere fores: hiat ore quod illo Porta, quasi et longas bivium discedat in oras.' Ita et illic ex veteri codice scribendum. Sic 'portarum in bivio' apud Statium Thebaidos I. et 'biviæ fances' Virgilio. Videtur autem adagium hoc Ovidianum alludere ad bivium Pythagoricæ literæ vitam humanam complexum: quo et respexit Persius istis, 'Cumque iter ambiguum est, et vitæ nescius error, Diducit trepidas ramosa in compita mentes.' *Heins.*

179 *Et vir abest]* Commoditates repetit ex sententia Paradis: ut facile ostendat, se ituram in ejus sententiam. *Ant. Abest nobis]* Similem elegantiam sæpe in Comicis invenies: 'Ubi nobis Æschinus siet?' Ter. et alibi.

180 *Invicem]* Vicissim: id est, Tu me amas, et ego te.

183 *Et peream, si non invitent]* *Invitant* scripti: præterea Gronovianus *Ut peream; quomodo* Catullus, 'Jupiter, ut Chalybon omne genus pereat.' Et Claudianus, 'Ut pereat, quicunque tuis conflixerit armis!' *Heins.*

185 *Quod male persuades]* Bene Argentinus, non male: ut jam se quodammodo persuasam esse agnoscat. *Idem. Persuades]* Tua epistola, et rationibus adscriptis. *Hub. Male]* Non honeste, vel vix. *Bene]* Hohestatis specie.

186 *Sic mea rusticitas excutienda fore]* Puteaneus *Vimeu;* et *fuit:* Bar-

berinianus et Argentinus, *Ut fuit.* Scripti plerique *Ut foret.* Adde unam literam Puteaneæ lectioni, et habebis veram scripturam hoc modo: *Vi mea rusticitas excutienda fuit.* Simile mendum ablatum est mea opera ex lib. vi. Met. sub finem; ubi Boreas, 'Apta mihi vis est, vi tristia nubila pello, Vi freta concutio, nodosaque robora verto, Induroque nives, et terras grandine pulso.' Ita enim iste locus constituendus, qui vulgo mendosissimus circumfertur: vide quæ illic notamus. *Heins. Rusticitas]* Timiditas, et in amore difficultas.

187 *Utilis]* Quoniam culpam diluere possunt. *Ant.*

188 *Ego felix esse coacta velim]* Id est, Cogere habere ea bona quæ mihi promittis, et per te mihi contingere possunt. *Felix ipsa coacta forem]* *Felix esse* primæ editiones et scripti plerique. *Heins.*

189 *Dum novus est]* Nunc hortatur, ut potius desistat ab amore, dum nondum est vehementer auctus.

190 *Sparsa resedit aqua]* *Resedit* puto. *Heins.*

192 *Cumque nihil speres firmitus esse, fugit]* *Fuit* Puteaneus argute: ut *fuit* *et esse* opponatur, præteritum præsentis. Lib. III. Artis ex veteri codice, 'Simplicitas rudis illa fuit: nunc aurea Roma Edomiti magnas possidet orbis opes.' Tibullus: 'Sive erimus, seu nos fata fuisse volent.' *Esse* pro vivere, *fuisse* pro vixisse. Auctor Elegiæ in obitum Mæcenatis, 'Mollibus ex oculis aliquis tibi decedet humor, Cum dicar subita voce fuisse tibi.' *Idem.*

193 *Minoia virgo]* Ariadna filia Minois. *Hub. Hypsipyle testis]* Jason Hypsipylon reliquit, Theseus Ariadnam. *Ant.*

194 *In non exhibitis utraque juncta thoris]* Excerpta Scaligeri et quatuor ex nostris *utraque pacta:* nonnulli *victa;* vel, *juxta, lua, juncta, pucta.* Puteaneus, Argentinus, et quatuor

alii, *utraq[ue] justa* : proxime ad verum. Scribendum nempe, *utraq[ue] quæsta*. Vide Notas Epistola xiv. 91. *Quæsta* quomodo Arte Amat. 'Quodque prius quæsta est, ipse querare facit.' Similitudo inter ultimam præcedentis vocis syllabam, et primam proxime sequentis, frequentissimam errori librariis occasionem dedit. Sic apud Tibullum emendavimus locum lusignem lib. iiii. El. 3. 'Aut si fata negant reditum, tristesque Sorores, Stamina quæ ducunt, quæque futura canunt.' Scriptum nempe fuerat *futura nunc*, absorpta priore syllaba posterioris verbi, pro *futura canunt* : hinc *neunt* barbarum istud enatum, quo ne Accius quidem Pacuviusque, credo, forent usi. Viros tamen maximos approbatores invenit, Scaligerum præcipue. At Parcæ non lanificæ tantum, sed et fatidicæ ; quales Catullus Thetidis epithalamio eas induxit, apud quem, 'Veridicos Parcæ cœperunt edere cantus.' et paulo post, 'Talia præfantes quondam felicia Pelei Carmina divino cecinerunt omne Parcæ.' Quæ unice Tibulliani loci restitutionem confirmant : plura illic ad rem, sed et apud alios scriptores. *Heins. Non exhibitis*] Innuptis nuptiis. Quam dederunt fidem, non præstiterunt. 'Nec se legitimos exhibuere viros.' 'Exhibita estque Thetis...Et potitur votis.' *Metam. xi. 265.*

195 *Tu quoque*] Qui mihi tot tantaque promittis.

196 *Ænonen deservisse tuam*] *Destituisse* meliores libri. *Ænone* : 'Nunc tibi conveniunt, quæ te per aperta sequantur *Ænora*, legitimos destituantque viros.' *Epist. Hypsipyles*, 'Utque ego destitnor conjux materque duorum.' *Ariadnes*, 'Destitnor rapidis præda cibusque feris.' *Pont. i. El. 5.* quomodo et illic veteres libri, 'At nostram cuncti destituere fugam.' *Ep. Paridis*, 'Orantis medias destituere preces.' ita et illic quidam co-

dicēs. *Heins. Ænorem*] Uxorem tuam, ut vidimus in epistola ipsius *Ænones* ad Paridem.

199 *Adde*] Adducit aliam rationem : quia comites Paridis instabant, ut jamjam discederet.

200 *Expedient jam tua vela Phryges*] *Expediunt* primæ editiones et scripti plerique. *Lege, Expediunt jam sua vela Phryges.* *Heins.*

201 *Nox operata*] Quia mecum futurus es.

203 *Cursibus in mediis*] In medio, inquit, amoris gaudio. *Ant. Plena novitatis*] Id est, tantummodo incepta.

204 *Abibit*] Tecum : et oblivisceris mei.

206 *Pronurus*] *Nurus* ad patrem mariti refertur, pronurus ad avum : sicut nunc ad Laomedonta, avum Paridis.

209 *Spartæ*] Lacedæmon. *Achaia*] Peloponnesus, vel Græcia. *Quid de me poterit loqui*] Nisi me esse adulteram.

211 *Priami quid sentiet uxor*] *Sentiat* rectius sex libri. At *Mentelinus* cum excerptis *Dousæ*, *censeat*. Vide *Epist. v. 95. Heins.*

213 *Dardaniæque nurus*] *Dardaniæque* meliores : dictum *Epist. viii. 64. Fast. i.* 'Et jam Dardanides tangent hæc littora puppes;' sic veteres libri. *Remed. Amor.* 'Argolides cuperent fugisse Capharea puppes,' etiam ex *Membranis* : et *Art. Amatoriarum* lib. i. 'Persidas induxit Cecropidasque rates.' *Heins.*

214 *Exemplis tuis*] Quod *Deiphobus* deinde evenit. *Æneid. vi.* 'Scilicet id magnum sperans fore munus amanti, Et famam exstingui veterum sic posse malorum.'

216 *Causa timoris*] Quia putabis eum venisse eodem animo, quo tu huc venisti.

218 *Oblitus nostro, &c.*] Id est, oblitus, quod non potes maledicere mihi quin maledicas tibi ipsi. *Inesse*] Coniunctum esse.

219 *Delicti fies idem*] *Fies tu idem* Intimelianus codex. Eriges sensum, si scripseris, *Delicti ut fias idem reprehensor et auctor?* tanquam sit cum indignatione quærentis. *Heins.*

220 *Terra, precor*] *Procul* Puteaneus et alii nonnulli; sed perperam. *Idem.* *Terra obruat*] Sic Dido, *Æneid.* iv. impie dejerat: 'Sed mihi vel tellus optem prius,' &c. *Obruat*] Est imprecatio muliebris.

223 *Texta*] Hoc vocabulum late patet præter communem significationem. *Virgil.* viii. 'clypei non enarrabile textum.' Et *Stat. Thebaid.* v. 'squalentia texta Thoracum.' Et alibi, 'clypei penetrabile textum.' Et *Lucret.* v. 'rerum tria texta: nempe cælum, terra, maria.

225 *Tanti*] Ut velim hinc discere.

226 *Quo modo*] Qua dulcedine. Quisque enim patriæ consuetudine tenetur. *Ant. Metenet ista modo*] *Ipsa* Puteaneus, aliique haud pauci. *Heins.*

227 *Succurret in oris*] *Succurrat* tres scripti. *Idem.*

228 *Unde petam fratris*] *Fratres* meliora exemplaria. *Idem.*

230 *Non minus illa domo*] Num minus Puteaneus. Vide notas in *Epist.* xi. vs. 19. *Idem.*

231 *Æetes*] Pater ejus.

232 *Non Ipsea parens*] Nemo quod sciam veterum dat *Ipseam* Medæ matrem. Puteaneus a manu prima *Ipsia*. Alii *Yssea*, *Ysea*, *Yexea*, *Impea*, *Illea*, *Gipsea*, *Ipsaque*, erat ipsa vel ipse; et similia. Omnino scribendum est *Idya*. *Hesiodus Theogonia*, Ἀθήνης δ' υἱὸς φαειμυβρότου Ἡέλοιο Κόβρην Ὠκεανοῖο τελέητος ποταμοῖο Γῆμε, θεῶν βουλῆσιν, Ἴδυσιν καλλιπάρηον. Ita *Apollonius* quoque *Rhodium*, et *Sophocles* apud *Scholiasten Apollonii*. Neque aliter eam vocant *Apollodorus* et *Cicero* libro iii. de natura Deorum: etiam *Hyginus* *Fab.* 25. apud eundem tamen initio operis *Medea*

'*Æetæ* et *Clytiæ*' filia dicitur. Sed *Idyæ* reponendum. *Idyam Absyrtum* matrem dat *Tzetzes* in *Lycophronem*, cum eum *Apollonius* ex *Asterodæa* concubina prognatum asseveret. Quanquam *Diodorus Siculus* lib. iii. ex *Hecate* fratris filia *Medeam* et *Chalciopen* progenitas *Æetæ* adfirmet. *Heins.*

234 *Fallitur spes*] Hinc *Eurip.* *Supplic.* 479. ἐλπίς γὰρ ἐστὶ κἀκίστη.

236 *In portu lene fuisse fretum*] *A portu* scripti. *Heins.* *Lene*] *Tranquillum.* *Ant.*

237 *Fax quoque*] Dicit se etiam terreri somnio *Hecubæ*, quæ pridie quam pareret *Paridem*, somniaverat se parere facem: dicit se timere, ne incendium *Trojanum* subsequatur, ut vates prædicunt.

240 *Ilion arsurum*] *Arsuram* Intimelianus. Vide notas *Ep.* i. 48. *Heins.*

242 *Bina tropæa*] *Junone* et *Pallade.* *Hub.*

243 *Sic illas timeo*] *Vereor* libri veteres. Mox *prosequar* pro *persequar* Puteaneus et alii. *Heins.*

245 *Nec dubito*] Respondet ad id quod dixerat: 'Nec tu rapta time, ne nos fera bella sequantur,' &c.

248 *Atracis*] *Hippodamiam* *Atracis* fluvii filiam intelligit, quam *Pirithous* *Ixionis* ex *Dia* filius duxit uxorem. *Nuptiæ* in *Pelio* *Thessaliæ* monte gestæ sunt. *Centauri* qui aderant, cum feminis vim parassent, *Thesei* *Herculisque* viribus trucidati, et in fugam acti sunt. *Æmonios*] *Nestorem*, *Theseum*, *Pirithoum*, et *Herculem* significat, et *Lapithas*, qui *Centaurus* superarunt.

249 *Tu fore tam lentum justa Menelaon in ira*] Puteaneus, *An fore tam justa lentum Menelaon in ulta*: ubi ulla pro vindicta sumitur; quod alibi mihi non recorder esse lectum. *Heins.* *Justa Menelaon in ira*] *Homer.* II. Γ. vs. 27. et seqq. ὧς ἐχάρη Μενέλαος Ἀλέξανδρον θεοειδέα Ὀφθαλμοῖσιν ἰδὼν φάτο γὰρ, τίσασθαι ἄλκιμην.

251 *Quod bene te jactas, et fortia facta loquaris*] *Jactas* scripti fere omnes. Deinde quidam etiam *recensens pro loquaris*; recte: monui supra vs. 51. Mox, *A verbis facies dissidet illa meis, non tuis*, Puteaneus cum prima editione et aliis nonnullis scriptis. Epistola Hypermnestræ, 'Hæc ego: dumque queror lacrymæ sua verba sequuntur.' Met. viii. sub finem: 'nunc pars caret altera telo Frontis, ut ipse vides: gemitus sua verba secuti.' Ita scribo ex veteri codice. Lib. ix. itidem sub finem: 'miserere tuarum, Auxilioque juva: lacrymæ sua verba secutæ.' Sic et ibi scribendum. Elegia in mortem Drusi: 'Hæc et plura refert: lacrymæ sua verba sequuntur.' Ep. xx. ex optimis libris, 'Et liceat lacrymis addere verba suis: vulgati *meis*. Epistola vi. ut restituendum puto, 'Implesti lacrymis talia verba suis.' Trist. i. El. 3. 'Miscuit hæc lacrymis tristia dicta suis: sic et ibi veteres libri. Fast. ii. 'Adde preces positis et sua verba foci.' Lib. iv. 'supra nova vellera corpus Ponit adorato per sua verba Deo.' Ep. Medææ, 'Ausus es o, justo desunt sua verba dolori, Ausus es Æsonia dicere cede domo.' Met. x. 'Tendit onus matrem: nec habent sua verba dolores.' Sic 'sua pagina.' Fast. iii. 'Itur ad Argeos: qui sint, sua pagina dicet.' 'Sua vina,' Met. vii. 'per seque vident sua crescere vina: quomodo illic codices nonnulli. Epistola Acontii, 'Cur suus a tanto crimine fructus abest?' sic supra 200. 'sua vela' ex antiquis libris. Met. xi. 'vultum sua silva secuta est.' Plurimus est in hac locutione Noster, si attendas: alibi plura notamus. *Heins.*

252 *Facies ista*] Quæ amorem, non bellum præ se fert. *Ant.*

253 *Quam sunt tua corpora Marti*] *Sint* prima editio et multi ex scriptis. *Heins.*

254 *Tu Pari semper ama*] Sic Idas

sociis, Argon. iii. vs. 562. *Ἐφ' ἧ μὴδ' ἔμμι πτολεμείῃ ἔργα μέλοιστο, Παρθενικὰς δὲ λειψίν ἀνδρ' ἰκιδας ἡπεροπεύειν.* Sic impia Tullia de suo marito: *Ἡλικάρ.* lib. iv. *φοροδεῖς, καὶ οὐδὲν ἔχων ἄνδρος ἀνὴρ.* Cic. Attic. Ep. i. 13. 'Quam ignavus; ac sine animo miles: ubi plura Homerica invenies. 'Qui sponsore salutis Miles eget.' Lucan. ix. Quod deinde eadem Helena suo Paridi obgannit: *Iliad.* vi. Qui non intelligat quid sit *χέλως, νέμεσις, ἀσχος ἀνθρώπων* ubi artificium Homeri, et argutiam Helenæ adverte.

256 *Militia altera*] Quo videtur aludere Propert. i. 6. 'Multi longinquo periere in amore libenter, In quorum numero me quoque terra tegat. Non ego sum laudi, non natus idoneus armis. Hanc me militiam fata subire volunt.'

257 *His ego, si saperem*] Colligit jam epistolam, ita ut plus spei quam timoris relinquat. *His*] Quæ polliceris, et tui corporis dotibus. *Si saperem*] De se notat, quod rudis sit et timida. *Ant.*

259 *Depositio faciam fortasse timore*] *Pudore* veteres. Fast. vi. 'Hæc positi prima pudoris erit.' In Priapeis: 'Sed cum tu posito Deus pudore.' Martialis lib. iii. 'Sed jam deposito post vina rosasque pudore.' *Pro faciam* venuste *sapient* Regius cum uno Farnesiano. *Heins.*

260 *Conjunctas*] 'Confessas manus' Metam. v. 215. et 'submissas,' 235.

261 *Præsentem ista loquamur*] *Plura* prima editio cum tribus scriptis. Refer ad illa Paridis, 'sed coram ut plura loquamur, Excipe me lecto nocte silente tuo.' *Heins.*

262 *Colloquium voces*] Quia vis colloquium tuum esse concubitum. Honestius locutus est, quam si rem aperte dixisset.

265 *Furtivæ conscia mentis Littera*] Malim *nuntia*: vide *Notas Arte Am.* lib. i. vs. 439. *Heins.* *Arcanum opus*]

Officium scribendo secreta.

267 *Clymenen Æthramque*] Priorem aliter vocat Hyginus cap. 92. de iudicio Paridis. Alexander Veneris impulsu Helenam a Lacedæmone ab hospite Menelao Trojam abduxit, eamque in conjugio habuit cum ancillis duabus Æthra et Phisaide, quas-

Castor et Pollux captivas ei assignaverunt, aliquando reginas. *Ciofan.*

268 *Comites consiliumque*] Quas habeo comites, et mei consilii participes. Suadet his arcana committi debere, quum hæc sint quibus credi possit. *Ant.*

EPIST. XVIII. LEANDER HERONI.

1 *Mittit Abydenus*] Ex Abydo Leander.

2 *Si cadat unda maris*] Dilationis causam ipsum principium indicat. Si non essent procellæ, ferrem, non mitterem salutem. *Sesta puella, tibi*] *Malim Sesti*, si per libros antiquos liceat: sic in Epistola Sapphus, 'Lesbi puella.' 'Sestias' certe Hero Statio vocatur. Theb. vi. 'sedet anxia turre suprema Sestias in speculis.' Musæo quoque *Ἰσθριὰς Ἥρα*, Superiori etiam versu *malit* rectius legas, ut *et cadat* respondeat. Cæterum hi duo versus manu recentiori in Puteaneo legebantur, pro quibus excerpta Dousæ, *Quam cuperem solitas, Hero, tibi ferre per undas, Accipe Leandri, dum venit ipse, manum.* Heins.

3 *Si mihi Di faciles et sunt*] Libri quinque *Sint mihi*: tum alii multi et *sint in amore*: quidam *vel sint, aut vel sunt*. Barberinianus *Sic mihi Di faciles*; probe; dummodo sequenti versu, *ut mea verba rescribas pro hæc mea: Sic mihi Di faciles, sic sint in amore secundi* *Invitis oculis ut mea verba leges.* Heins. *Si mihi Di faciles*] *Di* non modo ad Venerem Cupidinemque referri puto, ut alii existimarunt: verum etiam ad Neptuni et maris numina, quos procellas fecisse queritur. *Ant.*

4 *Invitis oculis*] Quoniam me quam epistolam videre maluisses.

5 *Cur mea vota morantur*] *Morentur* quatuor codices non contemnendæ notæ. Et tum sequenti versu *patiantur* quoque sit scribendum; quomodo nunc Regius. *Petavianus nec patiantur. Mota aqua pro nota Moreti codex.* *Dubia* prima editio: infra, 'Quod dubia sæpe pendit aqua.' Heins.

6 *Currere*] *Natare. Nota*] *Assueta. Hub.*

8 *Perque cavaos vix adcunda rates*] *Abeunda* quinque scripti: duo *obeunda*, quod verum est. Sic Epistola Paridis, 'Sceptra parens Asiæ, qua nulla beatior ora est, Finibus immensis vix obeunda tenet.' Heins. *Obcunda*] *Naviganda*: tanto minus nautari potest.

10 *A portu navita fecit iter*] *E portu* potiores, ut et *movit iter*, quos secutus sum: quamquam Propertii ista succurrunt, 'Primus et invito gurgite fecit iter.' Proximo versu cum *vincula*, non *dum*, *ildem.* Heins.

11 *Ascensurus*] Respondet objectioni, quare non ascenderit cum illo nauta; propter multitudinem spectantium, cum navis a littore discedebat.

12 *Omnis Abydos*] Id est, omnes Abydeni. *In speculis erat*] Id est, in

loco unde spectabat discessum navis.

18 *Rumpere vincula*] Linum incidere.

20 *Cum charta locuta*] Id est, Cætera scripsi.

21 *Ah quanto mallem*] *At quanto* prima editio et septem scripti. *Heins.*

23 *Aptior dare verbera ponto*] Id est, magis apta est, natando percutere undas tranquillī maris, quam scribere.

24 *Sensus apta ministra mei*] Id est, et tamen optime exprimit, et litteris notat, quod in animo habeo. *Sensus*] Voluntatis, animi.

26 *Ut mare fervet aquis*] Sic mellores libri. Frustra Arondelianus *quo mare*; alii, *quod more*. Noster alibi: 'Ut sumus in Ponto ter frigore constitit Ister.' Ausonius Epistola vi. ad Theonem, 'Tertia fissipedes renovavit Luna juvencos, Ut fugitas nostram, dulcis amice, domum.' Sic veterrimus codex Vossianus: vulgo, *Dum fugitas*. *Heins.* *Fervet*] Moveatur, æstuat. *Raucis*] Murmurantibus.

27 *His ego*] Jurat Leander, se non dormivisse his septem noctibus. *Si vidi somnum*] Ter. Heaut. III. 1. 'Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis.'

28 *Insani sit mora longa freti*] Id est, Precor diu duret tempestas maris, quod minime velim.

31 *Lumina vigilantia*] Incensam faciem intelligit, quam in summa turri Hero tenebat, ut ad illam Leander natatum dirigeret. *Ant. Lumina*] *Κρυφῶν ἐπιμάρτυρα λόχων ἐπῶρον*. Lege elegantissimum Musæi hac de re carmen: unde hæc pleraque desumpta sunt.

32 *Aut videre putas*] Simile quid *Æneid.* vi. 'qualem primo qui surgere mense Aut videt, aut vidisse putat per nubila lunam.' 'Fulgor debius.' Sen. Herc. Furente; qualem vocant *κατωλάδα*. Hoc tamen proprie videtur spectare ad lucem

malignam, qua de re alibi.

35 *Inceptis juvenilibus*] Quæ maturioris ætatis non tentassent. Sunt enim juvenes audaciores, quoniam minoris prudentiæ. *Ant. Inceptis juvenilibus*] Sic de Phaëthonte dixit *Metam.* II. 151. 'Occupat ille levem juvenili corpore currum Sed...solita gravitate carebat.' Quod referimus ad imprudentiam juvenilem. 'Ætas prima parum rebus matura gerendis: Consultat in longum provida cura senum.' Hinc *Pind. Pyth.* 2. *Βουλὰὶ Δὲ πρεσβύτεραι, ἀκίδωνον ἐμὸν ἔπος παρέχοντι*. Et *Homer. Odys.* B. 16. de *Ægyptio*. *ὅς καὶ μὲν πρῶτον*. Et *Iliad.* Γ. 108. *Ἀλλ' ὃ ἐπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἡρέθονταί. Οἷς δ' ὃ γέρον μετέρσω, ἅμα πρόσσω καὶ ἐπίσσω Λεύσσει, ὅπως δ' ἔκ' ἔκρωτα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται*.

38 *Certa mente*] Id est, animo de-liberato.

39 *Non æquora sævis*] Vetus lectio deleta penitus in Puteaneo. Opinor nec in *æquora* fuisse; quomodo quinque scripti. *Heins.*

41 *Tam gelidus cum sis*] Quod *sic* Puteaneus, et num pro *non*, ut per interrogationem hæc dicantur. *Idem.*

43 *Gaudia raptura*] *Laturo* Gronovianus: qualiter *Met.* ix. 'Pro Venus, et tenera volucer cum matre Cupido, Gaudia quanta tuli!' *Amor.* I. II. El. 3. ex veteri libro. 'Mutua nec Veneris gaudia ferre potes.' El. 9. 'Sperando certe gaudia magna feram.' *Rem. Am.* 'Protinus ex facili gaudia ferre licet.' et mox, 'Illam Plisthenio gaudia ferre thoro.' quibus locis *gaudia* pro re Venerea sumuntur: quomodo passim apud nostrum aliosque. Epistola Paridis, 'Te mihi, me que tibi communia gaudia jungant.' Et lib. I. Art. Amat. 'cum quo sua gaudia jungat, Invenit in media femina piscis aqua.' *Rutilius* tamen Itinerario, vulgatam tuetur, de Jove, 'Qualis Agenorei rapturus gaudia furti Per freta virginum sollicitavit onus.' Deinde pro *claudere aëries adi-*

bus, veteres editiones *rumpere*: sic Art. Am. l. i. 'Non medium rupisset iter:' et l. ii. 'Qua licet, inventis aëra rumpe meis.' *Idem*.

45 *Moxe moderantius auram*] *Moderantius* Latinum vix est: quare emenda cum Puteaneo et sex aliis, *moderatus*. Met. i. 'moderatus oro Curre, fugamque inhibe: moderatus insequar ipse:' ubi pari modo peccatur. *Idem*.

48 *Coërcet*] Mulcet, placat. *Quatit*] Commovet. *Hub*.

49 *Dædalus*] Qui, fabricatis sibi et Icaro filio alis, Minois iram effugit. *Ant*.

50 *Icarium quamvis, &c.*] Quasi dicat, Quod potest me admonere, periculosum esse credere se aëri, et volare. *Hub*. *Hic prope littus adest*] *Hinc* quatuor libri. Forte *huic*. Heins.

52 *Dubia pendit aqua*] Difficuler fluctuavit, jactatum undis majoribus. *Æneid*. i. 'Hi summo in fluctu pendent.' Qui iidem laborabant. Et 150. infra. Vel hæsit obnitentibus fluctibus, et retentum est: uti navis iniquum acta in locum: *Æneid*. v. 'saxis in procurrentibus hæsit... illisæque prora pependit.' Cui contrarium, 'fidere terræ.' *Æneid*. vii. et suo niti pondere. Quid autem sit, 'Dumosa pendere procul de rupe' Virgil. *Ecl*. i. (ubi Servius, 'quia cum pascuntur, pendent,' quod rem non satis expedit,) facile est intelligere ex illo Mart. xiii. 99. 'Pendentes summa capream de rupe videbis, Casuram speres.'

53 *Dum cuncta negant*] *Vota negant* Vossianus. Heins. *Cuncta*] Et volutum et natatum. *Ant*.

54 *Furti*] Rapti amplexus, et occulti. Quod *furtum Veneris* vocat. *Epist*. Helen. 141. *κρυπτόμενον λέχος*. Eurip. Ion. v. 1470. et in *Troad*. 252. *λίκτρον σκότια νυμφευτήρια*: unde *σκότιος* Homer. Il. Z. 24. dicitur spurius; *δ' ἐξ ἀδελφουχέτρων γάμων*. Vide *Epist*. Canac. 38.

55 *Nox incipiens*] *Vespera*: sic et de anni temp. Sallust. Nova æstas, adulta, præceps. Et Virg. iii. Prima æstas, pro vere: sic, Nox præceps, vel præcipitans; cum inclinatur ad diluculum.

58 *Brachia lenta*] Lentata, reducta, more remorum. *Æneid*. iii. 'Trinacria lentandus in unda.' Et Senec. Agam. iii. 438. 'Properat juvenus omnis adductos simul Lentare remos.' Et Catull. Argon. 'lentos incurvant gurgite remos.' Quod ex Argon. Apollon. ii. 593. *ἐπεγνάττοντο δὲ κόπῃς ἥντε καμπύλα τόξα, βιαζομένην ἡρώων*. Sic et Stat. ad arcum hoc retulit. *Thebaid*. i. 18. a fin. 'longeque feros lentandus in hostes Arcus.' Et deinde, 'Alii Gortynia lentam Cornua.'

59 *Luna mihi tremulum lumen præbebat eunti*] *Luna fere* Puteaneus et alii multi; quomodo sæpe Ovidius. Infra *Epistola* Herus, 'Annoit illa fere.' Amor. lib. i. El. 5. 'Quale fere sylvæ lumen habere solent.' Rem. Am. 'Temporis ars medicina fere est: data tempore prosunt, Et data non apto tempore vina nocent.' Ita vetustissimus liber. Vulgati, *Temporibus medicina valet*. Elegia de Nuce. 'Si reus ille fere est, de quo victoria lucro Esse potest.' Utitur et *Fastorum* l. iii. bis: et in *Tristibus* sæpe. Met. iii. 'Arcas adest ter quinque fere natalibus actis:' ita et illic ex antiquis membranarum scribendum; ubi plura: *præbebat lumen* etiam scripti. Heins. *Tremulum*] Propter motum aquæ.

61 *Faveas, o candida, dixi*] *Dea candida* meliores libri cum primis editionibus. Heins.

62 *Latmia saxa*] Recordare, o Luna, Latmii montis, ubi cum Endymione concubuisse diceris. *Hub*.

63 *Non sinit Endymion*] *Sinat* prima editio, et dno scripti; bene: et mox non cadat unus Patav. Heins.

64 *Vultus tuos*] Lumina eunti mi-

nistres. *Ant.*

67 *Neu referam*] Ut taceam mores, quos hæc mea puella habet divinos: talis pulchritudo non posset ei contingere, nisi esset Dea.

70 *Ipsa vide*] *Vides* rectius octo codices. *Heins.*

71 *Quantum cum radiis fulges argentea puris*] Præstantiores *fuges radiis*. Præterea *Quanto* scribendum, quod τὸ *Tanto* sequens requirit; atque ita Junianus liber cum Scriveriano altero. Est autem ea vox sæpius corrupta apud nostrum. Art. Am. II. 'Forma bonum fragile est, quantoque accedit ad annos, Fit minor: ita unus Vaticanus. Remedio Amoris, 'Sed quanto minus ire voles, magis ire memento: ubi *quando* perperam legebatur. Met. VII. 'nec non et cætera tanto Sylva sub hac omnis, quanto fuit herba sub omni.' Lib. XIII. quanto tuo milite major, Tanto ego te supero.' Sic et illis locis optimæ membranæ. 'Argenteam' autem lunam et Sappho vocavit. Julianus Epistola XIX. Σαπφὸς ἡ καλὴ τὴν σελήνην ἀργυρεάν φησί. *Idem. Radiis puris*] Cum non tenetur in nimbo. Nec lux sit maligna. Quæ Homero κακὴ σκοτομήνιος. Odyss. E. 457. Et Græci τὸ καθαρόν, pro claro. Theocr. Idyll. XXIV. 39. καθαρὰς ἄτερ ἡριγενείης.

72 *Concedunt flammis tuis*] Vincuntur tuo splendore.

74 *Cynthia*] O Lina: nam et Diana eadem est quæ Cynthia dicitur, a Cyntho monte Deli. *Hub.*

76 *Mihi cedentes*] Dantes locum corpori meo.

77 *Repercussæ*] Rejectæ, ictæ. Virgil. VIII. 22. 'Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ænīs Sole repercussum, aut radiantis imagine lunæ.' Quo respexit Ovid. in Met. IV. 348. 'Non aliter, quam cum puro nitidissimus orbe Opposita speculi referitur imagine Phæbus.' His addamus pulcrum illud Plutarchi, de genio Socrati. τὸ δὲ φθορὰς λειψθὲν, οἱ πολλοὶ νοῦν κα-

λοῦντες, ἐντὸς εἶναι νομίζουσιν αὐτῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἐσόπτροις τὰ φαινόμενα κατ' ἀνταρθεῖαν. Unde *Vides* qua ratione Virgil. usus sit ista similitudine de labris. Vide Epist. seq. 173. quo etiam hoc referendum.

79 *Nullaque vox usquam nostras veniebat ad aures*] *Nullaque vox usquam; nullum veniebat ad aures* Puteaneus et multi alii. At Regius unus etiam non male, *Nullaque vox nostras, nullum veniebat ad aures*. *Heins. Nulla vox*] Silentium noctis. Qua de re vide Metam. VII. 184. et seqq.

81 *Alcyones solæ*] Id est, Solummodo audiebam Alcyones volucres, quæ videbantur dulci voce querelam effundere: quæ tranquillitatem promittunt, maxime cum nificant. *Memores Cæcycis amati*] Tangit fabulam, quam Ovid. I. II. Metam. describit.

85 *Lumen*] Quod in turri eminebat.

86 *Meum lumen*] Meos amores, vitam et lucem.

88 *Mollior*] Ad natandum facilius.

90 *Qui calet*] Qua Puteaneus; et a manu secunda Quo. Barberinianus, Quod. *Heins.*

92 *Minus restat*] Scil. viæ, ad perveniendum ad littus. *Plus libet*] Plus animi est mihi.

93 *Cerni*] Videri a te.

95 *Tunc etiam*] Nunc etiam Puteaneus. *Heins.*

96 *Jacto*] Cum arte et ostentatione moveo et ostento.

97 *Descendere in altum*] Ut curras mihi obviam.

102 *Oscula Dis magnis trans mare digna peti*] Scribe cum Puteaneo et Sarraviano, *Di magni*. Amor. I. II. El. ult. 'Oscula (Di magni!) qualia quotque dabat!' Fast. VI. 'Qnam bene, Di magni, pugna cecidisset in illa!' Catullus, 'Di magni, horribilem et sacrum libellum!' Et 'Di magni, salicippium disertum; quam veram esse istius loci lectionem ex Senecæ Suasoriis patet, quicquid alii dissentiant. Similiter 'Di boni' et 'Di immorta-

les' apud Comicos et oratores: etiam *Di* simpliciter. Petronius, 'Qualis nox fuit illa, Di Deaque!' Noster Met. xii. 'Ille quidem majora fide (Di!) gessit, et orbem Implevit meritis:' quomodo ibi scribendum. Tum Fast. v. ex conjectura, 'Noluit id frater: pietas, Di, qualis in illo est!' *Heins.*

103 *Deque tuis demtos] Eque tuis scripti. Idem.*

111 *Tithoni conjuge] Id est, Aurora uxore Tithoni.*

114 *Parcas noctibus esse moras] Noctes esse breves.*

115 *Atque ita contactus monitu nutricis amaro] Cunctatus scripti plerique: cunctatus monitum Puteaneus; quidam amaræ. Scribo, cunctatus monitus nutricis amarus: vel, monitum nutricis amaræ. Videantur, quæ de hoc loquendi modo ad Claudianum notavi l. ii. de Consulatu Stilichonis 284. Vulgatam tamen scripturam hoc loco defendi posse non negarim. Heins.*

117 *Virginis æquor] Ab Helle puella, quæ in mare delapsa ei nomen dedit.*

121 *Hoc quoque si credis] Si credas duo. Forte, Hinc quoque, (vix credas,) ad te via prona videtur. Heins. Prona] Facilis natatu. Prona] Minime laboriosa, declivis. Virg. v. 'ventisque vocatis Prona petit maria:' ubi vide Servium; qui tamen non satisfacit.*

122 *Clivus inertis aquæ] Obstantis et invivæ, instar clivi. Quod Virgilius explicat Æn. i. 'Insequitur cumulo præruptus aquæ mons.' Quod Homericum est: ibi de undis majoribus: hic affectum denotat amatoris. Inertis] Immobiles.*

123 *Invitus patriam repeto: quis credere possit] Repeto patriam et possit ex scriptis. Heins. Quis credere possit] Naturaliter enim omnes libenter redimus in patriam.*

124 *Nunc] Cum ad te natate non possum. Hubert.*

129 *Cur confundor] Cur perturbor, et moveor animo? Quoties confunditur æquor] Quoties mare perturbatur: quod non fieret, si essemus in eadem terra.*

135 *Quod mihi non esset, nisi sic, iterare querebar] Itera vetus liber Puteaneus, reliquis ejus verbi literis delitis, et recentiori manu superscriptum re; iter ante prius fuisse snapior; quomodo codex Moreti; idque verum esse existimo: quatuor intrare: alter Moreti iterata: iter a te Patavinus: Regius ita rare. Quid (vel Qui) nisi sic ita rare mihi non esse querebar. Posset et legi, iter ire: ut Remed. Amoris, 'Quære novem cur una vices iter irit, et audi:' si sana illa scriptura. Vide Notas ad Ep. vii. 40. Heins. Quod mihi non esset, &c.] Ego ante querebar, quod non possem ad te venire. Hub.*

137 *Athamantidos æquora] Athamantis filia fuit Helles quæ Hellesponto nomen dedit. Canent] Procellis assiduus spuma operiuntur. Ant.*

141 *Est satis amissa] Scripti, Est satis amissa locus hic infamis ab Helle est. Heins.*

142 *Mihi parcat] Me non submergat. Crimine habet] Habet infamiam; et ex culpa sortitum est nomen. Nomen] Quia appellatur Hellespontus. Nomine crimen habet] Crimine nomen quinque scripti cum prima editione, quod magis aridet. Heins.*

145 *Nec tamen officium pecoris navice requiro] Non tamen quæro vel arietem, ut habuit Phryxus: vel navem aliquam.*

146 *Dummodo dentur aquæ] Possim natate.*

147 *Arte ego nulla] Pax sit nulla maris quatuor libri: totidem, Parte querar nulla: nonnulli queror: duo Parte moror nulla: prima editio Arcs queror nulla: septem Parte ego nulla. Forte, Pace ego nulla. Noster alibi, 'Si pacem nullam pontus mihi præstet eunti, Irrita Neptuno cur ego*

dona feram?' Infra, 'Pace brevi nobis opus est, dum transferor illuc.' Epistola Herus, 'Spes tamen est fractis vicinæ pacis in undis.' *Heins.* *Arte ego nulla*] Sc. nautica, ad notanda sidera, Helicen, Arcton, &c. ad tua enim lumina meum natatum dirigo. Sic infra, vs. 155, 'Est aliud lumen multo mihi certius istis.' Modo copia detur maris, et pax sit, vs. 205. Servat enim suos amores, vs. 187.

149 *Nec sequar*] *Sequitur* Puteaneus cum multis aliis: idem Tyros pro Tyrus: et *Andromedan* mox; ut et tres alii; quomodo variis apud nostrum locis optimi codices: nam *Andromedan* vix dicebant. Sic Art. Am. l. i. 'Andromedan Perseus nigris portarit ab Indis.' Met. iv. 'Protinus Andromedan et tanti præmia facti Indotata capit.' Sic et apud Horatium Od. iii. 29. prisca exemplaria: plura alibi hanc in rem. *Heins.* *Nec sequar*] Dicit se tantum spectaturum lumen sui amoris. *Helicen*] Ursam Majorem dicit, quam fabulæ ferunt, ex Callistone a Jove compressa, postquam Arcada filium peperit, factam: nam ex puella formosissima a Junone in ursam est conversa. Ad harum observationem nautæ navigare solent. Sed Græci observant Helicen; Phœniceæ vero Cynosuram, quam dicimus Minorem Ursam: de quibus ipse Ovidius in Trist. *Hub.* *Tyrus*] Phœnix nauta. *Arcton*] Minorem Ursam, quam Cynosuram appellant. *Ant.* 'Magna minorque feræ, quarum regis altera Graias: Altera Sidonias, utraque siccas, rates.'

151 *Andromedan*] Hanc Cephei filiam fuisse tradunt, et in cælum relata Persei gratia, quam secuta est. *Alius*] Ad Egyptios respicit, qui navigantes Andromedan observant. *Clarae coronam*] Ariadne coronam in cælum translata diximus: quam Cretenses velut sidus peculiare sequuntur.

152 *Perrhaïs Ursa*] Majorem Ur-

sam, quæ fuit Arcadia, intelligit, Callisto nominatam, Lycaonis filiam. *Gelido polo*] Septentrionem intelligit, in quo hæc fulgent sidera circa axem.

153 *At mihi quod Perseus*] *Quam* quatuor scripti. *Lege quas.* *Heins.* *Perseus*] Andromedan significat, quam amasse Perseum, et a ceto liberasse, scribit Tragicus. *Cum Jove*] Ea est Callisto, quam amavit Jupiter. *Liber*] Bacchus in cælum retulit cum corona Ariadnen.

154 *Indicium non placet*] More aliorum nautarum hæc sidera in cursu non servo. *Ant.*

156 *Non erit in tenebris*] *Non erat in tenebris* Puteaneus. Forte, *Non erat in tenebris*: *Non erat tenebris* alter Moreti. *Heins.* *Quo ducet*] Quo regente me.

157 *Colchos atque ultima Ponti*] *Et in ultima Ponti* Puteaneus: et ad *ultima* quinque alii. *Heins.*

158 *Thessala puppis*] Puteaneus et alii meliores magno numero, *Thessala pinus*: bene. Statius Theb. iii. 'prima cum pube virentem Semideos inter pinus me Thessala reges Duceret.' Idem Achilleide, 'Olim equidem Argolicos pinus cum Thessala reges, Huc veheret, juvenem Alciden et Thesea vidi.' Eidem quoque Theb. v. 'Pelias pinus' dicitur. Seneca Medea, 'Bene dissepti fœdera mundi Traxit in unum Thessala pinus.' Noster Epistola vi. 'Quid mihi cum Minyis? quid cum Tritonide pinu?' 'Vertice Peliaco prognata pinus' Catullo. Alii tamen Argo fagineam faciunt. *Idem.* *Thessala pinus*] Navis Jasonis. *Fecit iter*] Per Scyllam et Charybdim, per Symplegadas, &c.

160 *Miraque quem subito reddidit herba Deum*] *Lego subitum Deum*: sic 'subitum frigus' l. i. Fast. 'subita fuga' l. ii. 'subiti foci' l. vi. 'Traditur hæc subitis cocta dedisse focis.' Ep. Briseidis, 'Ossa subito male tecta sepulcro.' 'Subitus libellus' in Ibide: 'subito sunt scripta libella.'

Fast. iv. 'Nullaque sunt subito signa relicta viro:' sic scribo; vulgo, *vir*.

Met. xiv. 'Si volucrum quæ sit subitarum forma requiris.' Ita illic etiam veteres membranæ. Trist. ii.

'Fecit amor subitas volucres cum conjuge regem.' In mortem Drusi, 'Cenidem subitæ concinuistis aves.'

In Ibide, 'Quam cui sunt subitæ frater et uxor aves.' Fast. iiii. 'Ecce libet subitos pisces Tyrrenaque monstra Dicere.' Lib. iiii. Art. Am.

'Quasque fuisse tibi canas a virgine jures, Spargentur subitæ per caput omne comæ;' sic et ibi scribendum: pluribus in re levi hand est opus.

Heins. *Mira quem reddidit herba Deum*] Glaucum significat, qui cum piscator esset apud Anthedonem Euboicam, et pisces in littore positos gustata quadam herba in mare resiliisse vidisset, et ipse ejus herbæ vim experiri decrevit: qua gustata, statim in mare se præcipitavit, et Deus factus est. Vide Metam. vii. Dicit igitur Leander, dummodo spectet amicam suam, se posse superare nando Palæmona et Glaucum Deos maris.

161 *Languent mea brachia motus*] *Languent mihi bene liber Leidensis.* Heins.

166 *Ut celer*] Sicut equus in Olympiaco certamine celeriter ex carceribus exit. *Eleo carcere*] Elis et Pisa, urbes Arcadiæ, ubi hæc certamina celebrabantur. *Hub. Carcere*] Pro carceribus. Virg. v. 'ruuntque effusi carcere currus.'

167 *Servo*] Tanquam sidera. *Servo*] Observo. Etiam pro custodio, obtineo. *Æneid. ii.* 'Obsedere fores, has servant agmine deuso.' Cæs. Bel. Gal. v. 'Cassivellannus itinera nostra servabat.' Vide et Amor. i. Eleg. 13. 11. Sic et, 'servare flumina.' Virgil. vi. Quod et Græcis familiare. *Φυλάττειν πέλαιος.* Lucian. in fab. *πρόπ. καὶ Γαλήν.*

169 *Sed adhuc tellure morare*] *Morata* Puteaneus et alii multi: tres mo-

reris: unus *morari.* Heins.

170 *Hinc mihi qua sit iter*] *Et mihi* Puteaneus cum tribus aliis, bene. *Lego, Aut duc, ad superos et mihi qua sit iter.* Idem.

171 *Hic es et exiguum misero contingis amanti*] *Hic est exigue* Puteaneus, pro *Hic es et exigue*: sed *exiguum* rectius; *exiguo* sex libri; alii codices aliter: sed nihil in iis, quod ad bonitatem lectionis vulgatæ accedat. *Idem. Contingis mihi amanti*] Raro possum tecum esse. *Hub. Hic es, et exiguum misero*] Non es in cælis, aut tam longe remota, et tamen exiguum contingis. *Micyl.*

172 *Cumque mea sunt turbida mente freta*] Ipse turbor, cum turbatur mare.

174 *Non minus hæc*] Num Puteaneus. Vide Notas Epist. xi. 19. unus Mediceus et fragmentum Farnesianum *Non minus hoc.* *Lego, Num minus hoc,* et pro *Num*, sequenti verum, *An* malim cum magna scriptorum parte. *Heins.*

176 *Spem quoque habere meam*] *Domina mea* octo codices. *Idem. Habere spem meam longe cum domina*] Quia patientius ferrem, si non possem ad eam venire.

180 *Hoc*] Ita esse propinquos, et non posse simul esse.

181 *Velle quid est aliud*] Comparat se Tantalo, qui in mediis aquis apud inferos semper sitit. *Quid est aliud*] Mihi idem accidit, qui propinquus amicæ meæ sum, et ea tamen careo.

184 *Nulla hyems*] Nulla tempestas. *Me felicem videbit*] Sinet me cum amica mea esse.

187 *Cum læserit*] Perturbaverit, et commoverit. *Hub.*

188 *Pleias*] Pleiades septem sunt, quæ ortu et occasu pluvias et tempestates faciunt. *Oleniumque pecus*] Capram Amalthæam et hædos intelligit, quos auriga humeris gestat. *Ant. Arctophylæ*] Stella est, quæ et Bootes dicitur, id est, bubalcus: quæ et tem-

pestuosa est. Latine potest dici custos ursæ: quod Virg. ostendit l. i. Georg. 'Præterea tam sunt Arcturi sidera nobis Hædorumque dies servandi, &c.' Dicit igitur Leander: Si nunc ita turbatur mare, quid erit cum accesserint etiam sidera quæ natura sua inducunt tempestates? *Hub.*

189 *Aut ego non novi, quam sim temerarius*] *Quam sit cum Scriveriano et uno Farnesii legendum: de Amore sermo est. Amor. l. i. El. 2. ad Cupidinem, 'Tam quoque non paucos, si te bene novimus, ures.' Sequenti etiam versu non cautum tres libri: bene. Heins.*

190 *Tunc*] Cum supradicta sidera commovebunt mare. *Hub.*

191 *Promittere tempus*] Non putes, me tranquillum tempus expectaturum. *Ant.*

192 *Pignora*] Certa signa.

193 *Sit tumidum paucis, &c.*] Id est, Etiam si aliquot noctes duret hæc tempestas, ego experiar tamen venire invitis aquis. *Hub.*

195 *Aut mihi continget*] *Contigerit alter Moreti. Heins.*

197 *Optabo tamen ut partes*] *Et tamen optabo ut partes, unus Patavinus; recte, si rō ut tollatur. Tres alii, Optabo tantum partes expellar in illas. Idem. Expellar] A fluctibus projiciat. Illas] Ubi tu eris. Hub.*

198 *Naufraga membra*] Me naufragum et submersum.

200 *Mortis causa*] Quia propter amorem meum ausus es tam turbidum mare ingredi.

203 *Desine parte queri*] Prima edi-

tio et tres scripti, *Desine, parce queri: Puteaneus desino parte. Scribe Desino. parce queri; quod et nobilissimo Dousæ in mentem venerat. Deinde, sed et ut mare finiat cum eodem Puteaneo et decem aliis repone. Heins.*

205 *Pace brevi*] Exigui temporis tranquillitate. *Dum transferor istuc*] *Isthac tres; totidem illuc. Sed isto Puteaneus; bene: sic Trist. lib. v. El. 1. 'Cur scribam docui: cur mitam, quæritis, isto.' Ita scribendum; vulgati istos, nempe versus Met. vii. 'Collis apex medii subjectis imminet arvis, Tollor eo; capioque novi spectacula cursus.' Ita vetustissimi libri; vulgati Tollor in hunc. Heins.*

206 *Perstet*] Invalescat tempestas. *Ant. Perstet*] *Perflet. Æneid. i. 'et terras turbine perfiant.'*

207 *Illic est aptum*] *Istic Puteaneus, ut et alii multi: quomodo iidem mox denuo. Heins.*

210 *Cautus*] Quia non discedam a te, ut committam me periculis.

211 *Nec faciam convitia fluctibus*] Id est, Non incusabo fluctus.

212 *Triste*] *Asperum, adversum. Nataturo] Mihi.*

213 *Me pariter venti teneant, tenerique lacerti*] Quatuor libri, *pariterque lacerti. Forte, teneantque lacerti. Vide Notas Epistola vi. 29. Heins.*

214 *Per causas duas*] Per ventos et lacertos tuos.

215 *Remis corporis*] Id est, brachiis loco remorum.

216 *In aspectu*] In turri, ut possit a me aspicere.

218 *Persequar ipse mora*] *Prosequar Puteaneus et alii ex melioribus. Heins.*

EPIST. XIX. HERO LEANDRO.

1 *Quam mihi misisti, &c.*] Priori epistolæ simile est principium; utraque enim, salute missa, expositoque desiderio amantis, favorem conciliat. Desiderium a temporis momento. Mora, quamvis exigua, longa mihi videtur. *Ant.*

3 *Mora omnis*] Etiam brevissima. Horatius: 'Ut nox longa quibus mentitur amica.'

4 *Fasse*] Itidem Metam. xi. 264. 'Confessamque amplectitur heros.' Et ibid. ix. 637. 'Jamque palam est demens, inconcessamque fatetur Spem Veneris.' Et deinde, 'En ego confiteor, tua sum.'

5 *Viribus*] Robore animi, ad resistendum amori. *Hub.*

7 *Ut corpus*] Ratio physica. Dicit enim, ex imbecillitate corporis imbecillitatem quoque animi argui. *Sic mens infirma*] Ita mens Puteaneus, et ex melioribus alii nonnulli. Sequenti versu *Deficiat* prout legendum pro *Deficiam*. vide Notas ad Epist. v. 150. *Heins.*

9 *Geniale*] Amœnum, plenum voluptatis. Nam Genius Dens est naturæ: cui voluptati operam dantes, indulgere dicuntur. Virgilius: 'Invitat genialis hyems.' *Hub.*

11 *Dona*] Palmæ. *Unctæ palæstræ*] Qui certabant palæstra, oleo perfundebantur. *Ant.*

12 *Colla fugacis equi*] *Sequacis equi* Puteaneus et alii non pauci: dictum ad Epist. iv. 46.

15 *His mihi submotis*] *Submotæ* Put. et Arg. recte. *Idem.* *His summotæ*] Cum hæc studia mihi non sint. *Ant.*

17 *Mea sola voluptas*] Prima editio et tres scripti, *mi sola*, ἀρχαῖκός: pro mea: aut pro mihi, ut sit Græcis-

mus. Sic apud Tragicos, δὲ τέκνον μοι, δὲ γέρας μοι, et similia. Tibullus lib. i. El. 6. 'Vive diu, mi dulcis anus: proprios ego tecum, Sit modo fas, annos conteruisse velim:' sic scribe; inapte vulgo *contribuisse*. *Idem* lib. i. El. 4. 'Aut operi insuetas atteruisse manus.' *Heins.*

18 *Plus quoque quam credi*] *Quam reddi* Puteaneus et Basileensis; venuste: sic lib. i. Artis Amatoriæ, 'Ut puto non poteris ipsa referre vicem:' hoc est, non poteris paria facere amando. Amor. lib. i. El. 6. 'Redde vicem meritis.' *Idem.*

19 *Suaviter*] Clam demisseque loquor.

22 *Corripio verbis aquora pene tuis*] Male alii *sæpe mea*. Reapicit enim ad expostulationem Leandri, quam supra vidimus. *Heins.* *Corripio*] In-cuso ac detestor. *Pene tuis*] Iisdem quibus tu quoque corripis.

26 *Conscia sicut anus*] Lovaniensis *Cretica*; cum Glossa, 'id est, de Creta.' Sed legendum puto *Trecia*: sic lib. ii. Art. Amat. pro *Mars Threcen occupat*, male *Creten* scribebatur ante. Amor. lib. i. El. 14. 'Trecia Bacche:' quomodo optimus codex; vulgati *Tracia*: et lib. iv. Trist. El. 1. 'Threia tela' ex fide codicum scriptorum. Metam. vi. ex vestigiis veterum librorum. 'Non secus exarsit conspecta virgine Threcus.' Sic infra hac Epistola v. 99 'et impar Dicar Abydeno Thressa pnella thoro:' ut et illic esse scribendum mox videbimus. 'Threcis Boreæ' in Diris Catonis veterrimus codex Petavianus. A Thracia aut Thrace, Thrax, et Thracus, et Threcus, et Thracius, et Threcius, et additoi, Threicius: vide Ste-

phanum, qui valde truncatus est, in
Epigr. 'Conscia nutrix' Remed. Am.
637. *Heins.*

28 *Notas*] Signa, vestigia pedum.
Hub.

29 *Utque rogem de te et scribam tibi*] Versus paulo dantior. Libri sex rō et non agnoscunt: unus Ambrosianus, ut scribam. Puto legendum hoc modo totum distichon, *Utque rogem de te queramque, huc si quis Abydo Venerit: aut scribam, si quis Abydon eat.* Deinde sequens distichon huic est præponendum. Epistola Penelopes similia habes: 'Quisquis ad hæc vertit peregrinam littora puppim, Ille mihi de te multa rogatus abit. Quamque tibi reddat, si te modo viderit usquam, Traditur huic digitis charta notata meis.' *Heins.*

31 *Quoties do vestibus oscula*] *De vestibus* Putean. Lege *dem*; atque ita sex scripti. Sic apud Val. Flaccum simili errore legitur 'Desinite amplexus,' cum reponendum sit, *Desinite*: lib. iv. 634. Fast. iv. 'Voxque fuit, Merui: meritis do sanguine pœnas:' veteres libri nonnulli *de sanguine*. Quod est *dem*. *Idem.*

32 *Hellespontiacæ ponis iturus aqua*] *Hellespontiacum aquam* Farnesianus unus et Oxoniensis: vide *Notas* Epist. vii. 140. *Idem.*

33 *Sic ubi lux acta est*] *Facta est* Puteaneus et novem alii: nil muto. *Idem* mox *pulso die*. *Idem.*

35 *In summa turre*] *In summo tecto* Puteaneus et Moreti codex. *Idem.*

37 *Torta stamina*] Fila, quæ nendo torquentur. *Hub.*

41 *Jamne putas*] *Putes* complures scripti: ut et tribus abhinc versibus, 'Pallade jam pingui tingere membra putes?' ubi vel contra codicum fidem *ingere* reponendum contendo. Sic in Catalectis Pithæi Avienus Epigrammate, 'Tunc oleo corpus fingo, mollique palæstra.' Plura de hoc verbo Epist. xx. 134. dicentur. *Heins. Jamne putas*] Verba Herus ad nutricem.

Delph. et Var. Clus.

42 *Timet mos*] Ne videant eum ex-euntem domo.

43 *Deponere vestes*] Exnere se, ut natet. *Hub.*

44 *Pallade*] Olivo, cujus tutelam habet Pallas. Natatores oleo imbuntur, ne aquarum frigiditate læsi nervi rigescant.

46 *Movet anile caput*] Facit eam annuere. Dormientes enim, aut jam proni in somnum, ita solent movere caput, ut videantur annuere loquentibus. *Hub.*

49 *Paucaeque cum tacta perfecti stamina terra*] Quid *tacta terra* hic sibi velit non satis assequor. Jureti Excerpta, unus Ambrosianus, et Gortorphianus *tela*; egregie. Sed et *tracta* pro *tacta* videtur reponendum. 'Trahere telam,' ut 'trahere lanam' et 'trahere pensa.' Sic 'facere telam' pro 'lanam facere,' unde 'lanificium.' Met. vi. 'tibi fama petatur Inter mortales faciendæ maxima telæ:' ita scribunt meliores libri; non *lana*, quod est in vulgatis. *Heins.*

51 *Prospicimus*] E specula.

53 *Auribus interdum voces*] *Incertas voces* Puteanus: ut Deianira, 'Ancupor infelix incertæ murmura famæ.' *Heins.*

57 *Inuitus*] Quia, licet non venire decreveris, somnia te mihi reduxerunt. *Ant.*

58 *Et quamvis*] *Quamquam* idem cum aliis octo. *Heins.*

61 *Velamina*] Vestes, quibus tua foveas membra. *Ant.*

63 *Pectora nunc juncto nostra fovere sinu*] *Vestra* malim cum Scriveriano et Juniano. *Heins.*

63 *Lingua reticenda modesta*] *Modeste* Puteaneus et Mentelianus: *lingua modesta* duo alii; quod verum est. *Idem.*

66 *Me miseram*] Distichon hoc suspectum est. *Idem. Hæc*] Quæ somno percipitur.

70 *Lente natator*] *Morator* vel *natator* Puteaneus. Moreti codex *na-*

Ovid.

9 D

tor. Toties abs] Ut apud Propertium, 'Cum toties absis, si potes esse meus.' *Heins.*

72 Lenior aura] *Mollior* duo libri. Ad Epist. III. 42. et Fast. II. 148. Mox *præterit* quatuor scripti. *Idem.*

73 Cur præterita est] Quare non ea usus es nocte, in qua fuit aura lenior? *Hub.* *Cur non centura timebas]* Ventos et tempestatem graviolem. Videtur alludere ad illud Virgil. 'Venturi prælia venti.' Et noster Metam. XI. 477. 'totaque malo Carbasa deducit, venientesque excipit auras.' Et Amor. II. 41. 'Ipsa roges, Zephyri veniant in linthea soli.'

74 Nec tibi capta via est] *Rapta* Puteaneus et decem alii cum prima editione. Optime Seneca Agamemnone, 'Rapienda rebus in malis præceps via est.' Statius Theb. I. 'Arripit extemplo Maleæ de valle resurgens Notum iter ad Thebas.' Val. Flaccus lib. II. 'Ad Scythici Thyrsanthus ostia ponti Raptam iter.' Sic 'rapere horam' Horatio Od. III. 9. ex veteri codice: et 'rapere occasionem' eidem Epod. XIII. et 'limis oculis aliquid rapere,' pro raptim legere, Sat. II. 8. et 'rapere Venerem' Sat. I. 3. sic 'rapere consilia,' pro festinanter capere, Capitolino in Maximo et Balbido: sic quoque 'rapere vestes,' pro festinanter parare, eidem Val. Flacco lib. III. 'Dat pictas auro atque ardentem murice vestes, Quas rapuit telæ festina vocantibus Austris Hypsipyle: galeam dilectaque cingula regi Injicit:' ita repono; nam Carionis liber *telæ festina*; vulgati *telæ formosa*: priscæ editiones *furtiva* vel *fortuna*. Virgiliana illa æmulatus est ex Æn. IX. apud quem Euryali mater, 'non vulnera lavi, Veste tegens; tibi quam noctes festina diesque Urgbam.' 'Festina telæ,' ut 'festinus voti pater' apud Statium Theb. V. et contra 'tardus fugæ' de cervo apud ipsum Valerium hoc eodem libro. Piana de isto loquendi modo ad Met. VII. 426. Perperam etiam 'dilectaque

regni cingula' in Valerio legebatur. *Heins.*

77 At cito] Parumper, inquis, duravit illa lenitas auræ et maris, quæ fuit nocte præterita.

78 Tempore] Cum vis venire, sæpe venis breviori tempore.

79 Depressus] Tempestate detentus, ne posses redire. Nam deprehendi proprie dicuntur nautæ tempestate oppressi.

81 Ventos audirem læta sonantes] Puteaneus et Leidensis *lenta*; recte: vide Notas Epist. XV. 169. Amor. lib. III. El. 11. ut et illic forte scribendum, 'Jam mea vota puppis redimita corona, Lenta tumescentes æquoris audit aquas.' *Lenta* apposite; quia desiderat amare. Elegia in Mortem Drusi, (ut quidem et illic legendam,) 'Consistam, lentisque oculis lætisque videbo Strata per obscænas corpora nuda vias.' Trist. lib. II. loco itidem emendando, 'Luminibusque tuis, totus quibus utitur orbis, Scenica spectasti lentus adulteria.' Art. Amat. III. 'Has Vennæ templis multo radiantibus auro, Lenta videt lites, Appiadesque viæ:' sic optimus liber Regius. Martial. II. 'Tu spectas hyemem succincti lentus amici,' Notum illud, 'Tu, Tityre, lentus in umbra Formosas resonare doces Amyllida sylvas.' Noster Art. lib. I. 'Tu modo Pompeia lentus spatiare sub umbra.' *Heins.*

84 Contemptum] A te non formidatum. *Prius]* Ante, cum ad me sæpe nataras.

88 Virtus tua metuenda mihi] Animi plenissime magni. *Θυμοληψὶς.* Æschyl. ad Theb. V. 644. *Καρθίας κλέος.* Et Iliad. Γ. 9. 'Ἐν θυμῷ μεμψόμενος.' Quod ad bellatores. Et Iliad. Z. 407. *Δαυφνίη, φέλοισι σε τὸ σὸν μένος,* et quæ seqq. Sed Leander hanc militiam non exercebat.

90 Ille natator] Ille Leander, qui non timebat maris pericula.

91 Sis tamen hoc] Scilicet, timidus. *Quam quod prius]* Audax.

92 *Placidum*] Tranquillum.

93 *Dummodo sis idem*] Dummodo perseveres in amore nostro.

94 *Flamma illa*] Ille ignis tui amoris. *Non flat frigidus cinis*] Non exstinguatur.

96 *Similis vento*] Inconstans. *Errat*] Vegetur, et a me ad aliam trans-eat.

97 *Superent causam*] Id est, Pluris facias pericula quam me, quæ sum causa periculorum.

100 *Dicar Abydeno Sesta puella viro*] *Abydeno* toro Puteaneus et alii ex melioribus plures; solenni errore: sic Remed. Amor. 'Illam Plisthenio gaudia ferre viro:' et lib. i. Artis Amor. 'Scyrias Hæmonio juncta puella viro:' cum *toro* sit scribendum. Amor. lib. i. El. 9. ex scriptis codicibus, 'Quos petiere duces annos in milite forti, Hoc petit in socio bella puella toro.' Epistola Hermiones, 'Nec turpe marito est, Aspera pro caro bella tulisse viro.' Quibus locis pari modo peccatur; atque ita alibi quoque. Cæterum pro *Sesta* unus Medicus *Cressa*. Argentinus et Basileensis *Cressa*: unus Moreti *Festa*: Puteaneus *Thressa*; optime. Diximus supra. Certe *Thressa* despectæ, ut ex Græcorum patet commentariis. Atque ita Themistocli objectum quod e *Thressa* prognatus esset; ut liquet ex Æmilio Probo. Timothei quoque ducis celeberrimi matrem *Thressam* fuisse et quidem meretricem notat Athenæus lib. iii. ac propterea illum fuisse irrisum. Hinc et apud Valerium Flaccum libro iii. *Zethes* et *Calais* 'Thracia proles' per contemptum ab *Jasone* vocantur: 'Nunc *Parthaonides*, nunc dux mihi *Thracia* proles: Aspera nunc pavidos contra ruit agna leones.' Pro *Dicar* excerpta Vossii *Ducar*; quod etiam aridet. De eo plura notis in *Metamorphoses*, *Heins*.

106 *Fata nostra*] Nostra mors. *Sint culpa priora tua*] Utinam moriar, pri-

usquam hoc facias.

108 *Aut sollicitata*] Id est, incitata.

109 *Securus*] 'Res est solliciti plena timoris amor.' *Hub*.

110 *Locus*] Distantia nostra auget timorem. *Ant*.

111 *Felices illas*] *Alias* alter Lovaniensis, *Heins*.

112 *Crimina vera juvat, falsa timere vetat*] *Crimina* vera jubet scribendum; idque ex auctoritate decem librorum: neque aliter in codice suo magnus Scaliger castigat. *Idem*.

114 *Error uterque*] Ignorantia sive falsæ sive veræ injuriæ. *Morus pares*] *Pares* curas et cruciatus animo meo.

115 *Aut hic ventusve paterve*] *Aut ut*, Puteaneus cum aliis multis. *Heins*.

116 *Causaque sit tanta famina nulli moræ*] Certe *mora* plerique veteres cum Puteaneo; bene. Remed. Am. 112. dictum: sic contra 'certa fuga;' Rem. Amor. 'Ille dedit certæ lintea plena fugæ.' *Idem*.

117 *Quod si quam sciero*] *Si resciero* Puteaneus, *Idem*.

118 *Jamdudum*] Valde. Vel jamdiu, ex quo negligis ad me natate. *Petis*] Quæris. *Mea fata*] Meam mortem. *Hub*.

119 *Istis*] His suspicionibus.

120 *Pugnat hyems*] Obstat tempestas. *Ant*.

122 *Et latet*] *Ut latet* forte legendum. *Heins*. *Latet condita nube*] Virgilius: 'Eripiunt subito nubes cœlumque diemque Teucrorum ex oculis.'

123 *Forsitan*] Dicit, hanc tempestatem forsitan motam esse a *Nephele*, matre *Helles*, quæ venerit ad mare ut fleat filiam suam.

126 *Vexat*] *Vexet* scribendum postulante superiora; nisi pro *Aut* præcedenti versa *An* legas cum Puteaneo; idque præstat. *Heins*. *Noverca*] *Ino*.

127 *Ut nunc est*] Phrasis Terentiana. *Locus iste*] Hic *Hellespontus*. *Ut nunc est*] Ita tumidus.

131 *Laudatissima forma*] Tyro, ut Homerus scribit, Salmonei filia fuit, quæ Enypeum fluvium amavit: in cuius ripis Neptunus in Enypeum versus, compressit eam, Neleumque et Peliam ex illa filios uno partu suscepit. *Ant.* Si] Pro signidem.

132 *Criminis tui*] Tui amoris et concubitus. Amynone una fuit ex filiabus Danaï, fratris Ægypti: quam cum pater ejus aquatum misisset, et Satyrus visam insequeretur, et illa auxilium Neptuni imploraret, Neptunus, fugato Satyro, eam compressit: ex qua genuit Nauplium, patrem Palamedis.

133 *Lucida*] Quia in stellam conversa est. *Hub.* *Circe et Alcyone nata*] Iphimediam significat, Circes et Alcyonis filiam, quæ Alceo nupsit, ut in Odyssæa scribit Homerus: jactavitque se cum Neptuno miscuisse, et ex eo prolem inelytæ Otum et Ephialtem suscepisse. *Ant.*

134 *Angue Medusa*] Hæc autem filia fuit Phorci, ex Cetho nympa: quam fugientem insecutus, tandem in templo Palladis deprehendit, et compressit. Pallas indignata, capillo ejus, quorum pulchritudine Neptuno placuerat, in serpentes convertit. Vide *Metam.* vi.

135 *Laodice*] Dnæ fuerunt hoc nomine dictæ: una, filia Agamemnonis et Clytemnestræ: altera, filia Priami: quam nunc puta poetam intelligere, quod a Neptuno amata sit. *Caloque recepta Calano*] Atlantis filia, Alcyones soror, una fuit ex Pleiadibus. *Cælo recepta*] Diximus has sorores in cælum translatas sidus effecisse, quod navigationis initium ortu suo ostendere solet. Has Latini appellat Vergilius.

136 *Et quarum*] Quarum nomina memini esse lecta mihi. Nam alias amavit Neptunus, et compressit.

138 *Latus lateri conseruisse tuo*] Compositæ Puteaneus, et alii majori ex parte cum prima editione; et

recte: quidam *suppositisse* et *continuisse*. Propertius, 'Virgineum Primo composuisse latus.' Virgilius, 'Componens manibusque manus atque oribus ora.' *Heins.*

140 *Turbine claudis iter*] Turbide duo scripti. *Idem.*

142 *Seducit*] In diversa. Quod vulgo perperam; pro quo Terentius, abducit, deducit. *Adelph.* iii. 3. 'Id misero restat mihi mali, si illum potest, Qui alicujus rei est, etiam ad nequitiam abducere.' Et Cicero ad Famil. Epist. x. 23. 'Qui quidem cum in fraudem se deductum videret.' Seducere autem, seorsim ducere. Ter. *Hecyr.* i. 2. 'Post Pamphilus me solum seducit foras.' Et Plant. *Anlul.* ii. 1. vs. 14. 'Eo nunc ego secreto te huc foras seduxi.' Et Phædr. Fab. iii. 10. vs. 11. 'Seducit in secretum a liberto suo.' *Seducit*] Separat. *Terras duas*] Asiam et Europam. *Hubert.*

146 *Gloriaque ista*] Quam quæris in hoc brevi mari turbando.

147 *Sed non A tibi suspecto trahit Ulyssæ genus*] Id est, inimico, propterea quod scelere Ulyssæ perit Palamedes nepos Neptuni. *Hub.* *Sed non A tibi suspecto ducit Ulyssæ genus*] Ad Polyphemum referenda sunt hæc, ejus gratia Neptunus Ulyssi infensus erat. Excæcaverat enim illum Ulyssæ, cum exprobratione ea, ut diceret, neque patrem Neptunum auxiliaturum illi esse, aut oculum restitutum. *Micyll.* *Ducit Ulyssæ genus*] Ducit meliores. *Heins.* *Suspecto Ulyssæ*] Hom. *Odyss.* i. vs. 522. 'Ὅς οὐκ ὀφθαλμὸν γ' ἔησεναι οὐδ' ἔνερσιν ἔχων. Cui respondet Luciani Neptunus in fabulos. Θάρσει, δὲ τέκνον, ἀμυνοῦμαι γὰρ αὐτῶν, ὥς μάρη, ὅτι εἰ καὶ πέρασιν μοι ὀφθαλμὸν ἵσταται ὀδόντων, τὰ γούνη τῶν πλεόντων τὸ σάφειν αὐτοῦς, καὶ ἀπολλύναι ἐπ' ἐμοὶ πρόσεστι. πλεῖ δὲ ἐρί. Lycoph. Cassand. hoc monastrum vocat, τυφλωθὲν δάκρυς. Vide Theocrit. *Idyll.* vi.

149 *Duos*] Leandrum et me.

150 *Spes mea pandet*] Id est, summus in eodem periculo.

161 *Stertuit et lumen*] Id est, lucerna fecit crepitum et stridorem. *Interea lumen*] *Sternuit et lumen* Puteaneus; ut et proximo versu. Sed ita ut utroque loco *Stertuit* esset repositum: quomodo primæ editiones, et plurimi ex scriptis; perperam: sic apud Propertium, 'argutum sternuit omen Amor.' *Sternuit* alter Moreti recte posteriori versu. *Heins. Posito nam acribimus illo*] Scribimus ad lumen lucernæ.

163 *Ecce*] Dicit, nutricem, quasi libaminis et auspicii causa, injicere vinum in ignem.

154 *Cras crinibus plures*] *Crasque* meliores. *Heins. Plures*] Quia accedet Leander.

155 *Lapsus*] Tu celeriter progressus. *Evicta per æquora*] Tuis lacertis superata. *Evicta æquora*] Infra vs. 181. 'tumidarum victor aquarum.' Quod Virgil. explicat *Æn. v.* 'Nec nos obviti contra, nec tendere tantum Sufficimus.' Et alibi. 'Evictum classibus æquor.' 'Et fontem superare Timavi.' *Æn. i.*

156 *Meo corde recepte*] Id est, infixe animo meo. *Toto corde recepte*] *Æn. iv.* 'hærent infixi pectore vultus.'

160 *Æquore nata*] Hinc dicta 'Αποδέρην, σθεν' ἐν ἀρρεῖ ὁρέθη. Theocr. in Theog. Sed Eurip. Helen. ἀπὸ τῆς ἀρροσύνης τὴν ἀποδέρην deducit.

161 *Ire libet*] Dicit, hoc mare nimis periculosum puellis: quod patuit ex Helle submersa.

163 *Nam cur huc vectis*] *Hoc* plerique scriptis; *hac* Puteaneus. *Heins. Nam cur*] Cur enim, inquit, cum Phryxus et Helle per hoc mare verherentur, sola Helle cecidit, et Phryxus evasit incolumis?

165 *Forssitan ad reditum metuis ne robora desint*] *Metuis* bene Puteaneus et Regius. Deinde *tempora desint*

idem Puteaneus cum multis aliis. *Heins.*

160 *Et nequeas gemini*] *Aut gemini* nequeas plerique codices, etiam meliores. *Idem. Gemini laboris*] Eandi et redeundi.

172 *Timidus fama*] Ex coreulo Latinitatis. 'Temperans famæ,' Ter. 'Nullius timidus Dei,' Metam. de Cyclope. 'Nimius vini,' Ovid. 'Præceps animi,' Virgil.

173 *Male res junctæ*] Quia sunt contrariæ. *Pugnant*] Sunt inter se adversæ. *Calor et reverentia pugnant*] Argon. Apollon. iii. vs. 755. 'Ἑλλοῦ ὡς τίς τε δόμοις ἐνιπλάττεται αἰγλή' ἴδατος ἔθανιοῦσα, τὸ δὴ νέον ἢ λείπῃ. 'Ἐ ποῦ ἐν γαυλῇ κέχρηται. ἡ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα 'Ὀκλή στροφάλιγγι τινάσσεται ἄισουσα, 'Ὅς δὲ καὶ ἐν στήθεσσι κέαρ ἐκείλῃτο κόπῃς. Id quod Virg. *Æn. viii.* præclare est imitatus. Vide Epist. præced. 77. 'incertæ tanta est discordia mentis,' Metam. x. 681. 'Hinc amor, hinc timor est,' Ep. 12. 'aliudque cupido.' 'Mens aliud suadet,' Metam. vii. 30.

174 *Quid sequar in dubio est*] An obsequar pudori, an amor.

175 *Ut semel*] Dicit, quod optaret fieri de se a Leandro, quod factum est a Jasone de Medea: qui, ut in Colchos delatus est, eam abduxit. *Pagaeus*] A Pagasa, oppido Thesaliæ. *Pagaeus Iason*] *Pagaeos* Puteaneus: quod est *Pagaeos* Græca enunciatione, ut sæpe alibi. *Heins.*

176 *Phasida*] Medeam, a Phaside Colchorum fluvio.

177 *Idæus adulter*] Paris Trojanus, ab Ida, monte Phrygiæ.

178 *Cum præda sua*] Cum Helena.

179 *Quam petis*] Id est, me ad quam sæpe venis.

180 *Et quoties grave sit*] *Grave fit* ex scriptis multi: ut alibi, 'leve fit, quod bene fertur, onus.' *Heins. Quoties grave fit puppibus*] Quoties est periculosum navibus.

183 *Vincuntur ab æquore puppes*]

Merguntur Puteaneus cum aliis plurimis. *Heins.*

184 *Posse putas*] *Putes* duo scripti.

Idem.

187 *Cupio non persuadere quod horror*] *Opto* alii. *Idem.*

191 *Sed mihi*] Dicit, se terreri quoties aspicit mare ita turbatum. *Hub.*

192 *Nescio quid pavidum frigore pectus habet*] Putabam aliquando *habet*. Nunc accedo duodecim scriptis codicibus, qui legunt, *Nescio quas pavidum frigora pectus habent*; ut jam monui ad *Epist.* XII. 170. alii codices *habet*. *Fast.* I. 'Mens abit et morior quoties pugnantis imago Me subit, et gelidum pectora frigus habet:' ubi *habent* in scriptis nonnullis. Sed tum *frigora pectus* sit legendum: alii codices hoc loco, *Nescio quod pavidum pectora frigus habent*. *Argentinus*, *pavidum pectore frigus habet*: forte, pro *pavidam pectore* vel *pavida pectora*. *Heins.*

196 *Somnia quo cerni*] Quia videlicet stomachus non sit vino ciboque distantus. *Somnia*] Vide *Macrob.* I. 8. in *Soma*. *Scip.* ubi quinque somniorum nomina. Quæ et itidem in *Idyll.* II. *Mosch.* De geminis somni portis multi multa. *Homer. Odys.* T. 562. *Δοιαὶ γὰρ τε πύλαι ἀμενηνῶν εἰσὶν ἐνέροισιν. Αἱ μὲν γὰρ κερδαίνει: τρεῖς ἕχεται, αἱ δ' ἐλέφοντι*, &c. ubi vide *Eustath.* Quod *Virgil.* ita reddit *Æn.* VI. 'Sunť geminæ Somni portæ: quarum altera fertur *Cornea*; qua veris facilis datur exitus umbris: Altera candenti perfecta nitens elephanto,' &c. 'Nec tu sperne piis ve-

nientia somnia portis.' *Propert.* IV. 7. Vide et *Lucian. Gall.* in somn. ubi hæc more suo ridet.

197 *Stamina de digitis cecidere*] *Virgil.* IX. 'Excussi manibus radii, revolutaque pensa.'

198 *Ferenda*] *Sustinenda. Ant.*

199 *Nantem Delphina*] A delphino recte sumpsit auspicium: quoniam homini amicus est. *Ant. Delphina*] *Virgil. Æn.* V. 'Delphinum similes: qui per maria humida nando Carpathium Libycumque secant.' *Æn.* IX. 'Delphinumque modo demersis æquora rostris.'

200 *Non dubia fide*] Id est, manifeste.

206 *Sospes erit*] *Ero* Puteaneus et tres alii ex melioribus. *Heins.*

208 *Tu placidas toto pectore fide vias*] Tunc quatuor scripti: totidem *Tum*; utrumque bene. Sex *tuto pectore*: et hoc probe. *Scrivarianus placitas aquas*; quod etiam arridet: sic 'placita bona,' *Ep. Helenæ*: 'placita puella' I. I. v. 37. *Art. Am.* ex antiquis libris ubi plura: 'placita forma' *Art. Am.* III. et *Fast.* II. 'placitus vultus' *Medic. Faciei*: 'placita quies' *Fast.* I. 205. ex scriptis: 'et 'placitus Numicius' ex conjectura *Fast.* III. 653. Sic et 'placitas terras' *Val. Flaccus* V. 72. dixit, 'et jam Puppe sedens placitas dimiserat anchora terras;' ubi simili modo peccatur: ut et I. I. 265. 'placito si currere fluctu Pelea vultis, ait:' hoc est, vobis placito; Deos enim alloquitur: quomodo *lib.* II. de *Jasone*, 'placitosque Deis ne decerat actus.'

EPIST. XX. ACONTIUS CYDIPPÆ.

Priscæ editiones et codices nonnulli manu exarati hoc distichon in fronte hujus Epistolæ exhibent: 'Accipe, Cydippe, despecti nomen Aconti, Illius in pomo qui tibi verba dedit.' Est autem hæc epistola fœde depravata plurimis in locis. Heins.

1 *Pone metum*] Omni fraudis suspicionem amota perlegas licet hanc epistolam, Ἡ τινὶ που δόλον ἔλλον δέει. Hom. Odys. K. 380. 'Quid est, quod metuis? ne tibi lectus malitiam apud me suadeat,' Plaut. Bacchid. i. 20.

3 *Discedat sic*] Scil. si legeris. *Languor*] Morbus. *Ido*] Tuo. *Hub*.

4 *Qui meus est ulla parte dolere dolor*] *Dolore* Puteaneus et alii nonnulli: tres libri *dolente*. Forte, *Qui meus est, ulla parte dolente; dolor*. Heins. *Ulla parte dolente*] Si quid tibi doleat, id mihi quoque egre sit.

5 *Quid pudor ora subit*] *Ante subit*. Puteaneus, alique codices magno numero. Scribe, *Quid? pudor ante subit?* ut apud Claudianum, 'Quid soror? audebit tecum conscendere classem?' vulgatam tamen lectionem non sollicitem temere. Heins.

8 *Debitus*] Ex pacto legitimus. *Hub*.

9 *Dentus ab arbore factus*] Virg. vi. 'Auricomos quam quis decerpserit arbore fœtus.' Et deinde, 'croceo fœta teretes circumdare truncos:' ubi vide Serv.

11 *Illic*] In pomo. *Id quod opto*] Conjugium significat. *Ant. Spondere*] Libentius lego, ut est in aliis lib. *jurasse*. Ciofan. *Quod opto*] *Malo optem*. Heins.

12 *Te potius meminisse*] Scil. te futuram sponsam meam: quod velim te potius meminisse. *Quam Deam*]

Scil. Dianam, quæ memor illius promissionis, quam non præstas, immittit tibi morbum.

15 *Vel tempore longo*] *Nec tempore* Puteaneus alique plurimi: quinque *tam tempore*: lege *jam tempore longo*: nisi malis *nunc tempore*, quomodo Moreti codex cum uno Ambrosiano: unus, *nec tempore parvo*: unus itidem, *ne tempore longo*: alius, *non tempore longo*. Heins.

16 *Ex spe*] Puteaneus et decem alii, *Et spe*: quidam cum prima editione *Et spem*: plures *Et spes*: Leidensis *Is spe*. *Crescit* etiam pro *crescit* Pateaneus et decem alii. *Idem*.

17 *Meus hoc credidit ardor*] Id est, amor fecit, ut tibi hoc crederem, quod promissisti.

18 *Non potes hoc factum*] Forte *pactum*: ut et paulo post, 'Sit fraus huic nomen pacto:' supra *pactam fidem* appellat; infra, 'recitetur formula pacti.' Heins.

19 *Præsens ut erat*] *Erant* Puteaneus et Patavinus. Atque ita forsân epistola sequenti sit scribendum, 'Sicut erant, properans verba imperfecta relinquo.' De hoc loquendi modo vide Notas in Met. x. 7. *Idem*.

20 *Mota dicta tulisse coma*] *Notasse* multi ex scriptis. Gronovianus, Oxoniensis et Leidensis *probasse*; quod verum est. Fast. ii. de Lucretia. 'Illa jacens ad verba oculos sine lumine movit, Visaque concussa dicta probare coma.' *Idem*.

23 *Bisi uti tibi jungerer uni*] Scripti plerique cum primis editionibus *nisi quod*. Forte, *nisi quo*. *Idem*.

24 *Id me quod quereris conciliare potest*] *Potes* multi ex scriptis. Aut distichon hoc valde sit mendosum oportet; aut Ovidianæ non est vena.

Forte, *Me tibi, quod quereris, conciliare potest.* Idem. *Conciliare*] *Συνάλπειναι κέρειν.* Æschyl. Prometh. *Συνάλπειναι.* Arg. Apoll. iv. 419. *Σάλπον πομπόμενοι.* Herod. 8. 'Ut semel es flavo conciliata viro.' Catul. Eleg. 4. 'Concilio tibi, o juvenis, sororem.' Petron. Hinc 'conciatrix,' vox lenocinii.

25 *Callidus usu*] *Arte* quidam. Argentinus astu. Heins.

27 *Si quid tamen egimus arte*] *Egimus* ante duo libri: *egimus a me*, Puteanus; hoc est, a me compositis. Idem.

29 *Sponsalia*] Solemnia verba nuptiarum. Nam secundum Jurisconsultos, *Sponsalia* sunt mentio et re-promissio futurarum nuptiarum. Ab eo] Ab amore.

32 *Si tamen*] Cum potius sit virtus, quam dolus, velle tenere quod amas.

36 *Teque petam caveas tu licet, ipse petam*] Inconcinna hoc loco repetitio: *usque petam* duo libri; quatuor alii, *ipsa peti*; recte: posset et legi, *Teque, peti caveas tu licet, usque petam.* Nam Argentinus, *Teque peto.* Heins.

39 *Di faciant, possim plures imponere nodos*] *Plures possim tibi ponere nodos* Moreti codex venuste. Ep. Phædræ tamen, 'Imposuit nodos cui Venus ipsa suos.' Idem. *Ponere nodos*] Ad fidem tuam adstringendam.

41 *Mille modi restant: clio sudamus in uno*] *Doli* meliores cum Puteaneo. Idem, *clio uno* cum tribus aliis; optime: Remedio Amoris, 'Principio clivi noster anhelat equus.' Heins.

44 *Exitus in Dis*] *In dubio est* Gottorphanus: nil muta. Pindarus, *Νῦν δ' ἔλπομαι μὲν, ἐν θεῶν γὰρ μὲν τέλει.* Heins. *In Dis*] *Ἐν θεῶν γούνασι κείναι.* Hom.

45 *Non omnia retia fallas*] Ita te circumcludam, ut elabi nunquam amorem meum queas: quasi certa quidam indagine. Virgil. 'saltusque indagine cingunt.' Et Cæsar de Bell.

Gall. viii. 'Campum, silvis undique impeditissimis, et altissimo flumine, velut indagine munitum.'

46 *Quam credis plura*] *Credas* scribe: sic Ep. Herus, 'Plus quoque, quam credi quod mihi possit, amo.' *Non proficiant multi ex scriptis.* Heins.

48 *Inque tui cupido rapta ferere sinu*] *Inque tui cupidus*, vel *Inque meo cupido* Puteanus. Lege, *Inque meo cupidus sinu*: et vide quæ noto ad Epist. v. 45. *Meo cupido* etiam prima editio, et ex melioribus scriptis decem. Alii complures *mei cupido*. Idem.

51 *Nos quoque*] Rapiemus te.

53 *Aut esses formosa minus*] Si esses minus pulchra, modestius te peterem.

55 *Quibus ignea cedunt*] *Malo cedunt*: ut, 'Cedant carminibus reges regumque triumphis.' Heins.

58 *Quasque precor*] *Quasque* prima editio cum plurimis scriptis. Idem.

59 *Sine rusticitate pudentes*] Id est, pudor ingenuus et liberalis.

60 *Et Thetidis quales vix reor esse pedes*] *Rear* prima editio, Puteanus, et alii complures bene. Lege etiam *Thetidi*: nam in Gottorphanio *Thetidem* vel *Veneri*: hinc *Ἀργυροτέρα* Thetis Homero dicta. Heins. *Thetidis quales vix reor esse pedes*] Id est, candidissimos. Nam ab Homero *Ἀργυροτέρα* dicitur. Fuit autem filia Nerei, mater Achillis, uxor Oceani.

62 *Nec dubito totum quin tua pars sit opus*] *Tibi pars* prima editio: quatuor scripti *tibi par*. Gottorphanus et prior Moreti pro diversa lectione *sibi par*: quomodo jampridem esse rescribendum divinaram. Amor. ii. 'Tumulus pro corpore parvus, Quo lapis exiguus par sibi carmen habet.' Met. lib. xii. ex vestigiis veterum librorum, 'Hæc illi mensura viro respondit, et hac est Par sibi Pelides.' Trist. iv. El. 6. 'Tristior est etiam præsens ærumna priori, Ut sit enim sibi par, crevit et aucta mora est.' Trist. v. El. ult. 'Nam tua, dum stetit, turpi sine crimine mansit, Et

Famae probitas irreprehensa fuit. Par eadem nostra nunc est sibi facta ruina.' Ita versus isti mendosissimi sunt corrigendi. Martialis, lib. ix. Epigr. ultimo, 'Quae nova tam similes genuit sibi Leda Laconas:' ubi *similes tibi perperam* legitur, et *Lacones*. Heins.

64 *Pignus vocis tuae*] Fidem, et sponsonem a te factam.

69 *Hesionem Telamon*] Hesione Laomedontis filia Telamoni data est, quam primus Pergama conscendit. *Briecida cepit*] Cum Lyrnessum expugnasset. *Ant.*

70 *Utraque victorem nempe secuta virum*] *Victa secuta* Gottorphanus et unus Ambrosianus argute. Propert. lib. iii. 'Victi victorem candida forma virum.' Met. iii. 'Dum spatium victor victi considerat hostis.' Fast. iii. 'Nondum tradiderat victas victoribus artes Græcia:' quo Juvenalis respiciant illa, 'Græcia capta ferum victorem cepit.' Ep. 8. 'Huic victor victo nempe pendendus eras.' Amor. i. El. 1. 'Qua vicit victos protegit ille manu.' Præterea *victorem suum*, prima editio, cum primo Mediceo: male; ut ex Propertii loco jam vidimus. Heins.

76 *Et liceat lacrymis addere verba meis*] *Suis* Puteaneus cum Lovaniensi et altero Moreti; probe: vide Notas Epistola xvii. 252. Trist. iii. Eleg. 3. ut scribendum puto: 'Deque suis lacrymis humida sarta dato.' *Sed liceat* quoque Lovaniensis. *Idem.*

78 *Tendere submissas in tua crura manus*] *Ad tua meliores*: quidam etiam *sub tua*. Amor. lib. i. El. 2. 'Porrigimus victas ad tua crura manus:' ut quidem vetus illic membrana exhibet. *Idem.*

82 *Oraque sint digitis livida nostra tuis*] *Livida* facta probe libri duodecim: *aspera* facta duo alii. Epistola Cænes, 'Oraque sint digitis aspera facta meis:' sic 'frigida facta' et 'saucia facta' Ep. Hyper-

mnestræ. Am. i. El. 6. 'Uda sit ut lacrymis janua facta meis:' quare et lib. iii. Fast. forte scribendum, 'Factaque cum fuerit rore bis uda seges:' cum *Tactaque* illic legatur: 'pallida facta' Remedio Amoris: 'arida facta' Hypsipyle Epistola, et Trist. iii. El. 14. et Elegia de Nuce; 'obvis facta' Fast. ii. 'languida facta' Fast. iii. et v. 'tabida facta' Pont. i. El. 1. et 'saxea facta' de Niobe El. 2. 'barbara facta' Ep. Medæ et Trist. v. El. 7. 'dura facta' Trist. v. El. 10. 'humida facta' Trist. iv. El. 1. Pont. i. El. 10. 'facta beata' bis apud Propertium. 'Candida facta gelu' Trist. iii. El. 10. 'via per jactas candida facta nives' Art. Am. ii. et sic sæpe. *Idem.*

87 *Cum bene se, quantumque volet*] *Malo voles*. *Idem.*

92 *Optima*] Quoniam pro conjugio pugnat.

93 *Hoc quod amor jussit, scriptum est injuria nostra*] *Hoc quoque quod...jussit, scriptum injuria nostrum* Puteaneus. *Hoc quoque quod jussit scriptum est injuria nostri, vel nostra, vel nostrum* plerique. *Hoc quoque quod vis sit* prima editio et quatuor scripti. Lovaniensis *Hoc quod opus jussit*. Puto, *Hoc quoque, cum jus sit, sit scriptum injuria nostrum*; vel quid simile. Sed totum distichon opinor esse adulterinum. Heins.

94 *Quod de me solum*] *Solo* Puteaneus et alii multi ex melioribus. *Idem.*

95 *Non meruit falli*] *Malo Num.* Heins. *Delia*] Diana, a Delo insula, in qua et nata est, et celebratur præcipue.

97 *Decepta*] Verbis in pomo scriptis capta. *Ant.*

98 *Vocem tuam*] Jurantis.

100 *Cum sua quæ non vult*] *Quod nolim* Puteaneus et tres alii: quidam, *quod non vult, quod nollem, quod nolit*, et similia. Heins.

101 *Testis erit Calydonis aper*: nam *scimus ut ille*] In Puteaneo codicæ nihil veteris lectionis apparerat præter

hæc *Testis erit....Iydon...ap.* vulgata lectione manu recentiori substituta. Pro nam *scimus ut illo*, Sarravianus et alii nonnulli *sic ævus ut illo*: nos *scimus* Moreti: *sic scimus* alii nonnulli; vel *si scimus*: Argentinus *acit ævus ut illa*. Mihi et hoc distichon adulterinum videtur. Scholiastes aliquis exemplum apri Calydonii reliquis duobus de Actæone et Niobe addiderat: ex eo scholio distichon postea est conflatum, barbarum sane et insulsum. *Idem.*

103 *Testis et Actæon*] Is filius fuit Aristæi et Autonoë, filie Cadmi. Scribitur hæc fabula plene ab Ovid. lib. III. *Metam. Fera creditus*] Creditus cervus. *Illis*] Scilicet canibus, vel sociis suis. *Actæon*] 'Dominumque canes egere suum.' v. 754. Et Eurip. Bacch. 1290. *Ὀῦρερ ἄπ' Ἀκταλῶνα διελαιον κύνες.* 'Canes famelici in Dominum afferunt dentes.' Consule Mythol.

105 *Quæque superba parens*] Nioben significat, Tantali filiam: quæ cum ex Amphione, Jovis et Antiopes filio, liberos quatuordecim genuisset, se Latonæ fecunditate præposuit. Vide Ovid. *Metam.* vi.

106 *Flebilis adstat*] Flet etiam nunc in saxum versa. Nam ex eo saxo, in memoriam lachrymarum, adhuc aqua scaturire traditur. *Ant. Mygdonia*] Regio est minoris Asiæ, quæ et Bithynia dicitur.

108 *Causa mea*] Propter me.

111 *Ne sis perjura*] Ne violes fidem, quam dedisti.

113 *Exsistere perfida tentas*] Puteaneus *exi...re*: quatuor scripti *obsistere*: *consistere* Vossianus: unus Farnesianus *resistere*: Jureti excerpta, *hanc fallere*. Heins.

120 *Niveo lenis in ore rubor*] *Latus* quatuor scripti. *Idem.* *Latus rubor*] Quem Virgil. purpureum vocat: 'lumenque juventæ Purpureum.' *Æneid.* i. Et genæ dicuntur lucere, florere. Sic et Græci: *Ἀδύρεϊ δ' ἐνὶ πορφυρέῳς ῥαφίῳ φῶς ἵππους.* Athen. XIII. c. 8.

ex Phrynicho: 'Et tinctus viola pallor amantium.'

121 *Hostibus et si quis*] *Hostibus* e Basileensis. *Hostibus* ex duo alii. Forte *Hostibus*, o. Heins.

124 *Dicere nec possum quod minus esse velim*] *Quid minus ipse velim* Puteaneus et alii ex melioribus: *possim* præterea legendum. *Idem.*

125 *Causa doloris*] *Dolendi* meliores. *Idem.*

127 *Inque caput nostrum*] *In caput nostrum* Puteaneus. Alii multi, *In caput et nostrum*. Lego, *In caput o nostrum*: nam in uno Farnesiano *hoc nostrum*. Gottorphanus *hoc nostrum*: in quas voces τὸ ο sæpe degeneravit, ut ad Epistolam primam monuimus. Græca imprecatio, apud quos frequenter occurrit, Aristophanem præsertim, *ἐς κεφαλὰς σοι*: sic, 'Transfere pericula in caput suum,' apud Val. Maximum lib. II. c. 4. posset et restitui, *Di capiti nostro*: ut in Amoribus, 'Eveniant capiti vota sinistra meo.' *Idem.*

131 *Famulumque requirens*] Alii *requiro*. *Idem.*

134 *Adstringoque manus*] *Effingoque* Puteaneus et alii magno numero, cum prima editione; eleganter: et sic paulo post, 'Ille manus istas effingit,' cum iisdem codicibus: est autem *effingere*, demulcere, leviter tergere; ut apud Ciceronem pro Sextio, 'Sanguinem spongiis effingere.' Afranius, 'Accedo ad te, ut tibi cervicem fingam linteo:' atque ita legendum ex codicibus scriptis. Elegia in mortem Drusi, 'Nunc ego te infelix summum teneoque tuorque, Effingoque manus, oraque ad ora fero.' Fast. v. 'Ille manus sgras manibus fingeat amicis.' Lib. II. 'Et fingit lingua corpora bina sua': quæ expressit ex istis Virgilianis de eadem re, 'illam tereti cervice reflexam Mulcere alternos, et corpora fingere lingua.' Ubi Servius, 'Fingere, id est, tergere. Cicero in Sestiana; Spongiis sanguis effin-

gebatur: id est, tergebatur. Fingere tamen et formare aliquid et ad integram faciem arte perducere significat: inde fictiores dicuntur, qui imagines vel signa ex ære vel cera faciunt.' Claudian. in Rufin. 'linguisque trisulcis Mollia lambentes finxerunt membra cerastes.' Apud Plant. Amphitryone Sosia facete, 'Illic homo me interpolabit, meumque os finget denuo.' sic Met. iv. fabula Thisbes in nonnullis melioris notæ codicibus scriptum offendi, 'gelidis in vultibus oscula fingens.' sic Epistola Herus. 44. 'Fingere oleo corpus:' ut illic scribendum monuimus. *Assideoque thoro* etiam in uno Regio; quod sequentia confirmant; et id proprie medicorum. Horat. lib. i. Sat. 1. 'Aut alius casus te lecto adfixit, habes, qui Assideat, fomenta paret.' Cydippe infra de amante, 'Assidet ille quidem, quantum permittitur ipsi.' *Idem.*

135 *Quod me procul inde removi*] *Remoto* Puteaneus cum tribus aliis; recte: malim etiam, *Ter rursus miserum!* *Idem.*

140 *Candida per causam brachia sæpe tenet*] Trist. ii. 'Per causam meminit se tetigisse manum.' *Idem.*

142 *Merces ista*] Scilicet jungendi oscula. *Officio plenior suo est*] Quia cum sit medicus, hæc non sunt ejus officii. *Illa suo est*] *Ista* scripti. *Heins.*

143 *Nostras præcerpere messes*] Sic Puteaneus cum aliis nonnullis; ut et primæ editiones. *Vulgati decerpere; tres scripti, præcerpere; multi, percipere; Strozæ codex percidere.* *Lege, præcidere* cum altero Moreti. 'Cædere' dixit Elegia de Nuce, 'Si licet hoc, oleas distringite; cædite messes.' nam 'fructus præcerpere' aliud est: de quo Remed. Amor. vs. 103. *Idem.*

144 *Ad spes alterius quis [tibi fecit iter] Ad sepe[m] alterius codex* unus Mediceus cum prima editione; optime: perstatit enim in metaphora. Sic lib.

iii. Artis, 'Te semper norit, tibi semper inhæreat uni: Cingenda est altis sepihus ista seges.' Hinc et apud Virgil. in Georgicis, 'segeti prætere sepe[m].' *Ad spem alterius* Patavinus et Arondelianus, proxime ad verum. *Idem.*

151 *Nec mihi credideris*] *Malo, Ne mihi:* nam in uno Regio erat *Ni.* *Idem.*

156 *Par*] Quoniam tuum humanum est pactum, meum vero divinum. *Ant.*

159 *Hæc et juravit amanti*] *Regius sed et hæc:* præstat tamen, quod editiones nonnullas occupat, *adjuravit.* Noster Metam. l. iii. 'Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo Est Deus) adjuro: tam me tibi vera referre, Quam veri majora fide.' Terentius Andria: 'Per omnes tibi adjuro Deos.' Capitolinus in Gordiano, 'De quibus adjurare soletis, ne quis ante rem completam quicquam vel audiat vel intelligat.' Servius ad illa Virgilli l. xii. 'Adjuro Stygii caput implacabile fontis: Pro, juro: nam prothesis est. Quidam tamen volunt juro dici tunc debere, cum confirmamus aliquid, aut promittimus: ut, Juro me facturum: adjuro vero cum negamus: Adjuro me non posse, Adjuro me non fecisse. Terentius, Adjurat se non posse apud vos Pamphilo absente perdurare. Potest tamen et ad valde significare, ut sit, Adjuro, valde juro.' Sic et apud Statium Theb. vii. Hostesque propinquos Adjurat, pro jurat esse propinquos. *Heins.*

161 *Hæc et perjura vocari*] Duo libri, *timet hæc perjura.* Mox Num dubites bene Oxoniensis. *Heins.*

164 *Cubat*] Decumbit. Tenetar febri, lecto affixa.

165 *Dissimili certamina mente subimus*] *Marte* præstiterit. *Heins.*

170 *Cedere ignibus meis*] Non occipere meos amores, qui fuerunt priores tuis.

171 *Nunc quoniam ferus hic*] *Nunc ferus hic quoniam,* concinnius legatur.

Heins. *Iniqua*] In qua jus nullum habet. *Hub.*

174 *Hunc tu, si sapias*] Hic deficiebat codex Puteaneus, cæteris ablatis usque ad Elegiam secundam lib. 1. Amorum. *Heins.*

176 *Qui movet*] In te Dianæ iram concitat.

177 *Reppuleris*] Rejeceris, repudiaveris.

178 *Et tu continuo*] Malim, *At tu.* *Heins.*

181 *Non bove mactato*] *Nec scripti* plerique. *Idem.*

182 *Præstanda fide*] Sic Medea Argon. iv. 1402. Δείξατε συνθερίας τε καὶ ἔρκια, δείξατε ἑρμῶν 'Ικασίην, νέμεσιν τε θεῶν. ... Καλεῖν δὲ λαβεῖν θεὸν ἄνδρ' ἐπιλοκον, &c. memorabiles versienli a Polybio adducti lib. iv. Et Pausan. in Memenic. Et Thucyd. lib. v. ἀβλαβὲς ἡμῶν, &c. δικαίως καὶ ἀδόλως. *Sine teste*] Sine arbitro, et comocio. 'Ille dolet vere, qui sine teste dolet.' 'Juro; sed Jupiter audiet, cheu!' Pers. Sat. v. Et Juven. Sat. viii. 'Sidera testes ... Intendant oculos.' Item et Græci, νικτὸς ὄμμα.

183 *Ferrum patiuntur et ignes*] Tres libri patientur. Junianus et Strozza patientur; recte. *Heins.* *Ferrum patiuntur et ignes*] Urendo et secando curentur.

184 *Fert aliis tristem succus amarus opem*] *Medicam opem* Ambrosianus unus et Gottorphanus: ut Amor. ii. El. 9. 'Confossum medica postmodo jovit ope.' Rem. Am. 'Carminis et medicæ, Phœbe, repertor opis.' Trist. v. El. 7. 'Promissam medicæ non tulit artis opem.' Pont. iii. El. 4. 'Ad medicam dubius confugit æger opem.' Lib. iv. El. 1. 'Lenito medicam valnere sensit opem.' *Heins.* *Succus amarus*] Medicina ex succo amararum herbarum. *Hub.*

185 *Itis*] Aut igne, aut ferro, aut poculo.

188 *Exciderant animo fœdera nostra tuo*] *Fœdera lecta scripti* fere omnes;

et recte. Deinde *Exciderint*, quod in tribus inveni, etiam amplector; nisi *Exciderunt* quis malit: de quo Epist. vii. 166. *Heins.*

189 *Modo casibus istis*] *Casibus* scribendum; quod Regius et Moretannus meliores confirmant: sic apud Tibullum, 'Jam mihi tenduntur casses.' Noster Art. Amat. iii. 'novus viso casse resistet amans.' Lib. i. 'Non bene de laxis cassibus exit aper.' *Idem.*

191 *In partu nempis vocabis*] *Rogabis* cum scriptis. *Idem.*

192 *Luciferas offerat illa manus*] *Offerat* libri meliores; quidam *offerat* proxime ad verum: sic lib. i. Artis, 'offerre aures': 'Neve aliquis verbis odiosas offerat aures.' Ita enim veterrimi codices illic agnoscunt. At et Pont. iv. El. 13. 'Materiam nostris offerat ingeniiis.' 'luciferas' autem 'manns' hic dixit, ut 'equos luciferos' epistola Canaces, 'Puraque luciferos luna movebat equos.' Nummus apud me argenteus Juliæ Plæ, DIANÆ LUCIFERÆ inscriptum habet, cum emblemate Dianæ tædam gerentis. Item alius ejusdem Juliæ, LUNA LUCIFERA. Luna biga boum vecta. Sic et Diana φασφορὶς apud Græcos dicta. *Idem.*

193 *Audiet hæc repetens quæ sunt audita*] *Quæ sint scripti*: et *repetens* etiam bene prima editio. *Idem.*

196 *Jurabis*] Id est, Si jurabis. *Dixit fallere posse Deos*] Sicut semel fefellisti. *Hub.*

200 *Ignaros culpa quos facis esse tuæ*] *Cur licet* Jureti excerpta, cum Menteliano et uno Mediceo: duo alii, quos licet. Scribe, quos liquet. Sequenti versa ignorent pro ignorant meliores. *Heins.*

202 *Facta pudoris habent*] *Ruboris* ex iisdem scriptis reponendum. Sabini Demopheon, 'O tibi quantus erit facti rubor?' Amor. iii. El. 14. 'Illic nec tantam tibi sit posuisse rubori:' ita optimus liber. Ut et

Artis l. III. 'Latuius Endymion non est tibi, Luna, rubori:' et eodem libro ex præstantissimis membranis, 'Nec rubor est emisse palam.' *Idem.* Nil tua facta ruboris habent] *Obv. & alex’v’p’ rà éd.* Enrip. in Phœniss.

204 *Sacra pharetrata dum facis ipsa Dea*] Tò ipsa otiosum cum sit hoc loco, vix dubitem Ovidium scripsisse, *ode Dea*: cognatio nimirum literarum in utraque voce effecit, ut alterutram oscitantes librarii omiserint, quod et alibi factum. Epist. XIV. ex veteri libro, 'Et socer armatas accipit æde nurus:' nam et illic *ipsa* est in vulgatis. Fast. VI. 'Sed superinjectis quis latet æde togis?' Ubi similiter iste legebatur. *Heins.* *Pharetrata Dea*] *Dianæ. Ant.*

207 *Et te dum nimum miror*] *Ut te recte* Montellianus, Arondelianus, et Basileensis. Pro nota certa furoris malum quoque stuporis. Epistola Paridis, 'Dum stupeo visis (nam pocula forte tenebam) Tortilis e digitis excidit ansa meis.' *Heins.*

208 *Deciderint humero pallia lapsa meo*] *Deciderint* excerpta Jureti; probe: ut monitum jam a nobis Ep. XIV. 46. et sic videtur legendum Fast. III. 'Ignibus Iliacis aderam; cum lapsa capillis Recidit ante sacros lanæ vitæ focos.' Nam *Defecit* inveni in quibusdam libris. *Heins.* *Deciderint pallia*] Stuporis indicium est. *Ant.* *Deciderint pallia*] Ter. Eunuch. IV. 6. 'Th. Fac, animo hæc præsentī dicas. Chr. Faciam. Th. Attolle pallium. Perī, hñic ip̄i opus patrōna est.'

209 *Postmodo*] Scilicet, referas. *Volubile malum*] Pomum rotundum. *Volubile malum*] Item Metam. x. 667. 'aurumque volubile tollit,' pro aureo pomo. Et Virgil. *Æneid.* VII. 'volubile buxum,' pro turbine. *Nescio quæ*] Scilicet, parte templi. *Hub.*

210 *Verba ferens doctis insidiosa notis*] Sic et membranae, quotquot a me inspectæ sunt. Scribe nihilominus *ductis notis*: quam emendationem plu-

ribus adstraximus. Not. ad Fast. VI. 649. *Heins.* *Ductis notis*] Literis calide scriptis.

212 *Esse tuam*] *Esse* reor Jureti excerpta. *Heins.*

213 *Scripti sententia quæ sit*] *Quæ sit sententia scripto* eadem Jureti excerpta, rectius. *Idem.*

215 *Dices*] Mater tua. *Cui*] Scilicet, mihi.

218 *Si modo mater eris*] Si vere te et materno affectu amabit.

219 *Si tamen et quarat quis sim qualisque, videto*] Scripti nonnulli *sed tamen inquirat*. Argentinensis, *Si tamen et quarat quis sim: jubeto* etiam est in nonnullis. Scribe, *Sed tamen inquirat qui sim qualisque jubeto: Inveniet, &c.* nam *Inveniet* pro *Invenies* quoque exstat in nonnullis. Posset etiam, *Sic tamen inquirat*, quod tres codices præferunt: et *qui sim quantusque* cum Jureti excerptis. Ep. *Cenonæ*, 'Nondum tantus eras, cum te contenta marito Edita de magno flumine Nympha fui.' *Heins.*

222 *Nomine Cæa mari*] *Lege Cæa*, tam hic quam Met. x. *ceios* enim est Græcis. Pro *Coryctis Nymphis* male *Caryctis* reponit Ortelius Thesauro Geographico in *Ceos*. Sunt enim quas Noster *Corycidas* lib. i. Met. vocat, et Parnassi incolas facit. *Heins.*

228 *Jurata vel non talis habendus erat*] Forte, *Vel non jurata talis emendus erat*. In Amorib. 'Si te non emptam vellet, emendus erat.' Possit et *amandus* legi. *Idem.*

226 *Cum jam data signa sonabant*] Dicit, quando celebrabuntur festa *Dianæ* in Delo, et offerrentur ei sacrificia votiva: tunc Acontius suspendet in templo *Dæ* effigiem pomi aerei, in quo duobus versiculis testificabitur, *Cydiffen* servasse, quæ in eo pomo scripta legerat: et juraverat. *Cum data signa sonabant*] Quia sonitu tubarum vocabantur ad sacrificia.

226 *Delos*] Insula, ubi colitur Dia-

na. *Hub. Votivo sanguine*] Mactatæ erunt hostiæ, quas pro te et tuo conjugio vovi.

240 *Quæ fuerint*] *Fuerant* septem codices. *Lege fuerant.* Art. Am. III. ex veteri libro, 'Cura ducum fuerunt olim regumque poetæ:' de quo Epist. VII. 166.

242 *Clausaque consueto sit tibi fine,* vale] *Scribe consueto sibi fine:* in Tri-

tibus: 'Jam mihi fata liquet, ceptos servantiæ cursus, Per sibi consuetas semper itura vias.' Error passim obviis; ut jam supra monuimus hac epistola, ubi *sibi par*, pro *tibi* reponendum. Pont. lib. III. El. 1. 'Sint utinam mites solito sibi more:' quæ etiam in vulgatis libris sunt corrupta. Plures hujus notæ mendas alibi castigamus non parvo numero. *Heins.*

EPIST. XXI. CYDIPPE ACONTIO.

Quædam exemplaria hic denuo munifica sunt de alieno, dum initium nobis hujus epistolæ hoc modo obtrudunt: 'Littera pervenit tua, quo consuevit, Aconti, Et pene est oculis insidiata meis.' *Heins.*

1 *Sine murmure*] Tacite, sine ullo vocis sono.

2 *Inscia*] Imprudens.

7 *Omnia cum faciam*] Scil. sacra. Met. VI. 'Sacra Jovi facturnus erat:' sic dicitur, 'Facere sacrificium:' 'Facere sacra publica.' Cicer. 'Facere vitula:' scil. sacra. Virgil. Etiam verbum amatorium; quod ab aliis satis inculcatum est. *Omnia cum faciam*] In honorem Dianæ.

10 *Talis in Hippolyto*] Non tantum favit Hippolyto suo, quem etiam, secundum quosdam, per Æsculapium a morte ad vitam revocavit, ut Virgil. scripsit. *Talis in Hippolyto*] Sic Virgil. Æneid. II. 'Talis in hoste fuit Priamo:' ubi vide Serv. qui tamen non placet. Verbum enim *sum* suadet ablativum, ideoque Archaismos hic non habet locum. Non enim hic sumitur *pro in*, pro erga.

11 *Melius*] Justius. *Virgo*] Ipsa Diana virgo. *Favisset virginis amato*] Mei, Cydippes, quæ etiam am virgo.

12 *Quos vereor*] Codices omnes post hunc versum deficiunt præter Sarravianum, Mediceum, et unum ex meis recentiore, quem a Luca Langermanno donum habui. Arondelianus quoque reliquos hujus epistolæ versus majori ex parte in calcem voluminis post Sapphus epistolam rejecerat. *Heins.*

13 *Languor enim causis non apparentibus hæret*] Hoc est, morbus ipse hæret, sive durat: cum tamen nullæ ejus causæ appareant.

14 *Fessa*] Defecta viribus, exhausta vi morbi. Sic Virgil. Æneid. I. 'Cerealique arma Expediunt, fessi rerum:' ubi Serv. 'Penuria et tempestatibus fatigati.' Etiam ad inanimata. Virg. V. 'Quoque magis fessas optem dimittere naves:' id est, Quassatas fluctibus, et convulsas. *Fessa*] Morbo exhausta.

17 *Nunc timor accedit*] Malim *Huc*, ut I. III. 'Huc pudor accessit.' *Heins.*

18 *Colloqui vices*] Virgil. VI. 'Hac vice sermonum.' Et alibi, 'Inque vicem dictis.'

19 *Quid agamque rogantibus inter*] Scribo, *intus*. Columella præfatione Rei Rusticæ, 'Neque enim roganti quid agatur intus, servi respondere

dignantur.' Juv. Sat. III. 'Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus.' Noster, 'Formaque non tacti funeris instar erat.' sic et sæpe alibi. *Heins.*

21 *Mox ubi secreti longe*] *Longi* Mediceus cum prisca editione bene. *Idem.*

23 *Quos non admittere durum est*] *Cave tutum est* reponas. Tibullus, 'Illa quidem tam multa negat: sed credere durum est. Sic etiam de me pernegat usque viro.' *Idem.*

24 *Ficta dat mihi signa nota*] *Malim tecta*, ut epistola Helenæ: 'quoties ego tecta notavi Signa supercilio pæne loquente dari!' 'Furtivas notas' dixit Amor. l. i. El. 4. *Idem.*

26 *Littera canta*] *Tecta* et abscondita.

27 *Fatigat*] *Scribendo.*

28 *Quantus sis nobis*] *Sit recte meus codex* et Arondelianus. *Heins.*

29 *Qua peream*] *Quæ scripti. Qua dignus*, scilicet, litera. Posset et *Quo legi*; labore, videlicet. *Idem.* *Qua peream, si dignus eras*] *Si mereris*: sive, si dignus es, ut tua causa sustineam.

30 *Quamque mereris ero*] *Imo ego*; atque ita Nangerius. Sic Amor. l. i. El. 7. 'Ille Deam primus perculit, alter ego.' *Heins.*

37 *Nunc laudata gemo*] *Nunc ægra* varieque affecta sum, propterea quod vos me laudatis: hoc est, quia formosa habeor, et a vobis ambior. *Certaine vestro*] *Quod de me geritis*. Utrumque autem procum notat: cum alter tantum in culpa sit, cui juraverat, scilicet.

38 *Proditis*] *Sic Ter. Adolph. iv. 5.* 'Prodidisti te, et illam miseram, et gnatum, quod quidem in te fuit.' Et Heautont. iv. 1. 'Nempe anus illi prodita abs te filia est planissime;' et alibi. *Proprio bono*] *Forma bona.* 'Forma bonum fragile est.'

39 *Dum neque tu cedis*] *Dum neuter alteri cedit*, et interim tu fidem datam

urges: quæ res tantum nocet mihi.

43 *Dies optata*] *Dies nuptialis.*

44 *Immodicus corporis ardor*] *Id est*, tunc maxime ex febri laboro.

45 *Et mihi*] *Scripti cum prisca editionibus Nec mihi vel Nunc.* Forte *En mihi.* *Heins.* *Et mihi conjugii tempus, crudelis, &c.*] *Ipsa mors* in foribus sive in limine tunc maxime est, quando nuptias celebrare debeo.

46 *Persephone pulsat fores*] *Eurip. Herc. Fur. 481.* Νόμφας μὲν ἡμῶν κῆρας ἀντίδωκε' ἔχειν. Et Electr. 1143. περὶ Πληγείσας νυμφεβοῖαι δὲ καὶ δῖου δόμοις.

51 *Neve mihi credas*] *Omnino scribendum, Neve nihil credas in te quoque dicere famam.* *Heins.*

52 *Facta veneficiis pars putat ista meis*] *Ista tuis bene scripti cum editionibus vetustis.* *Idem.*

54 *Aspera prælia*] *Contentio pro nuptiis. Plector ego*] *A Dea scilicet, quæ fidem a me exigit, ut quidem tu, Aconti, sentis.*

55 *Dicam jam nunc, solitque tibi ne despicere more*] *Me decipe* veteres libri. Forte, *I jam nunc, solitque tibi me decipe more*: vel, *I nunc, i, solitque.* *Dic-tum Ep. iv. 127.* *Heins.*

58 *Me, precor, ut servas, perdere velle velis*] *Hoc est*, Quando noces iis quos amas, diversosque affectus et effectus habes: quæso ut me oderis, et perdere cupias: et sic servabis. *Perdere velle velis*] *Locus manifeste corruptus. Tò velle perperam ex velis proxime sequenti inculcatum, cum ultimas duas syllabas in perdere librarius geminare neglexisset. Me, precor, ut servas, perdere, dure, velis.* *Heins.*

60 *Quam ferus indigna labe*] *Scribendum tæbe*: dictum Epistola Deianira, 145. *Idem.* *Indigna tæbe*] *Morbui sive febri suam intelligit.*

62 *Quid mihi te jactas*] *Scilicet habere te Deam propitiam et faventem.*

63 *Quid fingas*] *Utrum facias. Non vis placare*] *Dilemma est.* Aut potes placare Deam, et non vis: immemor

es ergo mei. Aut vis placare, et non potes: immemor ergo illa tui est, hoc est, te non curat, nec tanti facit quanti tu te fieri ab illa jactas.

70 *Picta mea tetigi*] *Picta citæ* libri veteres: probe. *Heins.*

76 *Sed stultum est ventî*] Versus suspectus. *Idem.*

78 *Ignava puppe*] Similiter *Æneid.* v. 'sed pondere pinus Tarda tenet.'

79 *Quam saepe ut tardis*] *Heu tardis malo.* *Heins.*

80 *Lintea parca dare*] Imo *dari.* Id. *Lintea parca*] Vela non plena.

81 *Et jam transieram Myconen*] Scribe *Myconen* cum prima editione. Codex *Mediceus Micon:* similis error etiam admissus Met. vii. ubi, 'Hinc humilem Myconen cretosaque rura Cimoli;' pro *Myconen* nunc legitur. Petronius in fragmentis de Delo, 'Hac alta Gyaro ligavit, illac Constanti Mycono dedit tenendam:' sic scribendum. *Myconos* enim, non *Mycone*, dicta hæc insula. Statius Achilleide manifeste: 'placet ire per altas Cycladas: hinc spretæ Myconos humilisque Seriphos.' Idem Theb. iii. 'ipsa tua Mycono Gyaroque revelli Dele times:' ut legunt veterrima exemplaria. Apud Virgilium quoque *Æneid.* iii. 'Mycono celsa Gyaroque revinxit,' habent optimi codices: ubi Servium quoque in hac voce ter quaterve emenda, et Hyginum Fab. 276. ubi *Mycos* pro *Myconos* nunc legitur. Ab hac insula Adagium natum, *Πάρρα ἰὺνδ' ἢ λαν Μύκονος.* Vide Stephanum, Strabonem, ac cæteros Geographos. *Heins. Myconon*] Una ex Cycladibus, memorabilis calvastris, qui inde *Myconii* dicuntur. *Tenon et Andron*] Tenos insula est, una ex Cycladibus, ut Plin. et alia a Tenedo, quæ est e regione Trojæ. Andros item una ex Cycladibus.

82 *Candida Delos*] Videtur ad nomen alludere. Significat enim δῆλος Manifestum, clarum: qualia quæ candida sunt esse solent. *Candida De-*

los] Non adeo ob candorem, quam quod diu latuit, et postea apparuit: vel propter manifesta oracula: vide Serv. iii. *Æneid.*

84 *Laberis in magno mari*] Hoc est, fluctuasne, et inconstans es, neque uno loco persistis: quoniam te consequi nequeo? *Laberis ut ante*] *Æneid.* iii. 'Quam pius arcitenens, oras et littora circum Errantem, Mycono celsa Gyaroque revinxit, Immotamque coli dedit, et contemnere ventos.' Quod tamen ad terræ motum refertur. vide Serv. hic.

87 *Quod idem solitos postquam, &c.*] Postero die.

94 *Fœtaque fumosis ingerit exta focis*] *Sectaque* scribendum, ni fallor. Fast. iv. 'Sectaque fumosis exta dedere focis.' *Heins.*

95 *Alias ades*] In plurali significat domum; pro templis, significat plura templa.

97 *Munera regum*] Donaria, quæ Diis ibi oblata erant a regibus.

98 *Stantia signa*] Statuas et effigies Deorum.

99 *Miror et innumeris structam de cornibus aram*] De hac ara est apud Callimachum in hymno Apollinis, quam Apollo ipse construxisse dicitur, cornua ex venatione suppeditante Diana.

100 *Et de qua pariens arbore*] *Pariens* Latona innixa est oleæ ac palmæ. Sic Metam. vi. idem poëta.

106 *Tutior hoc ecquis debuit esse locus*] Hoc ad Acontium, quem dicit in templo non debuisse sibi insidiari.

107 *Cum carmine tali*] Græcum fuisse apparet carmen illud: sed quale, hactenus nemo tradidit, quia ipsa fabula alias nusquam clare aut plene tractata extat.

110 *Insidias legi*] Versus suspectus. *Heins.*

114 *Lumina propositi facta ministra*] Quia nisi aspexisset pomum, non legisset, et non jurasset.

117 *Sumta peltata secure*] *Securi ve-*

teres. *Heins. Peltata*] Pelta armata. Fuit autem pelta scutum, quo peculiariter Amazones utebantur. *Peltata*] *Æneid.* i. 'Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis Pentheseilea furens.' Ubi formam quoque peltarum vides.

118 *Qualis in Iliaco Pentheseilea solo*] Pentheseilea Amazonum regina fuit, quam Achilles postea occidit: idemque, occisam, lachrymis et luctu persecutus est.

119 *Nullus Amazonio calatus baltheus auro*] Inter labores, quos Herculi Eurystheus imperavit, etiam ille fuit, ut baltheum Amazonis Hippolytæ ad se referret: quæ ex re illato Amazonibus bello, iisque acie profigatis, victam Hippolytem cum baltheo cepit. Dicit ergo Cydippe: Non tibi spoliū aut præda aliqua expectanda fuit, quemadmodum Achilli a Pentheseilea, aut Herculi ab Hippolyte.

120 *Sicut ab Hippolyta*] Idem Hippolyte. *Heins.*

122 *Sumque parum prudens capta puella doli*] Rectius opinor fore doli: 'parum prudens doli,' ut paulo post, 'prudens animi sententia.' Epistola CEnones, 'prudens artis.' *Idem.*

123 *Pomum Schœnida cepit*] Atalantam Schœnei filiam: quæ cum procos suos certamine cursus provocaret, ab Hippomene victa est, obiectum pomorum aureorum, quæ a Venere acceperat: ut idem poëta in *Metamorph.* x. tradit.

125 *Puer iste*] Cupidinem intelligit, quem, ut virgo, ignorare se fingit.

127 *More bonis solito*] Ea via et ratione qua boni ac honesti solent. *Spem non corrumpere fraude*] Spem, quam habebas, corrumpere ac perdere ista fraude ac fallacia pomi.

128 *Capienda*] Decipienda et circumvenienda fraude.

132 *Si poteram audita conditione capi*] Hoc est, si tua talia erant, ut iis merito capi et allici possem.

133 *Jurandi formula juris*] Consul-
Delph. et Var. Clas.

torum verbis utitur: pro, Quid tibi prodest jusjurandum, quod verbis pomi lectis ibi feci.

135 *Quæ jurat, mens est*] Alludit ad vulgatum versum Euripidis. *Ἡ γλῶσσ' ἀνέμωκε', ἣ δὲ φρὴν ἀνέμωκετος.*

137 *Animi sententia jurat*] Sic Cic. i. de Offic. 'Quod enim ita juratum est, ut mens deferentis conciperet, fieri oportere, id observandum est: id est, verbis conceptis: cum ex animi sententia quis jurarit. Plaut. Pseud. i. 3. 119. Ca. 'Nempe conceptis verbis. BA. Etiam consultia.' Et in Asinar. iii. 2. 16. 'Ubi verbis conceptis sciens libenter perjuraris.' Et Petron. 'Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque verbis juravit.' Et Hercul. Fur. 926. 'ipse concipiam preces Jove meque dignas.' Et Juven. Satyr. vi. 'dictataque verba Protulit, ut mos est, et aperta palluit agna.'

139 *Volui promittere nostrum*] Valui veteres: male. *Heins.*

141 *Sine pectore vocem*] Sic Virgilius dixit: 'Dat sine mente sonum:' id est, verba absque judicio et certa voluntate prolata.

142 *Verba suis viribus orba*] Verba irrita.

144 *Vir mihi non isto more legendus eras*] Puto petendus; quia volui præcesserat. Sic infra, 'Arte nec est dices ista petenda mea.' Alibi, 'Quid petitur tanto, nisi turpis adultera bello?' Sed legendus forte pro eligendus. Ep. Parid. 'Nec piget, aut unquam stulte legisse videbor.' *Heins.*

146 *Divitis aufer opes*] Malim' ditibus aufer. *Idem.*

153 *Latoidos*] Dianæ, filiæ Latonæ.

157 *Positas Hymenæus ad aures*] Ad aras scribendum. *Heins.*

160 *Vix moto corripit igne facem*] Hypallage: pro, vix corripit ignem mota, hoc est, agitata face.

162 *Splendida palla croco*] *Æneid.* i. 'Pallamque, et pictum croceo vela-

men acantho.' Fastor. i. 'Nec fuerant rubro cognita fila croco.' Pindar. Olymp. vi. 'Α δὲ φοινικέκροκον ζώναν καταθηκάμενα' et alibi. Æschyl. Pers. κροκόβαφες δέπας ἄρσει λάμπει.

248. *προκοβαφὲς δέπας ἄρσει λάμπει.*
165 *Proicit ipse suas deducta fronte coronas*] Lege, *adducta fronte*: hoc est, contracta et rugosa fronte, quod mæstitiæ signum est, et a sequenti proxime hexametro confirmatur. Seneca Epist. LVIII. 'Itaque et vultum adducet ad tristitiam, et inhorrescet ad subita, et caligabit, si vastam altitudinem despexerit.' 'Adducere' et 'ducere frontem' modus loquendi elegans: 'ducere vultum' dixit in Tristibus, 'vultum Ducis, et uxorem te pudet esse meam.' Martialis, 'Qui ducis vultus, et non legis ista libenter.' Juvenalis Sat. XIII. 'densissima ruga Cogitur in frontem, veluit acri ducta Falerno.' 'Trahere vultum' noster in Amoribus, 'Cum bene vir traxit vultum, rugasque coëgit.' Sic 'frontem astringere' et contra 'solvere frontem' Martiali l. XI. Ep. 40. l. XIV. 183. Heins.

174 *Daque salutiferam fratris opem*] Opem Apollinis, hoc est, medicam: quoniam Deus medicinæ Apollo.

177 *Numquid in umbroso, &c.*] Arguit ab immerito, et exemplo: quasi dicat, Ego non merni, cur me neci daret: neque enim, ut Actæon, te aspexi cum velles lavare.

179 *Præteritine tuas*] Ceneis, cum cæteris Diis primitias offerret, imprudens Dianam præteritit. Quare irata Dea aprum immisit ei, qui totum Calydonium agrum vastavit.

180 *Atque tua est nostra præputa parente parens*] De Niobe intelligit, quæ cum Latonæ sese prætulisset ob fecunditatem proles, Apollo et Diana, contumeliam matris ulciscentes, totam stirpem Niobis extinxerunt sagittis.

182 *Inque parum fausto carmine docta fui*] *Capta fui videtur restituendum,*

ut hæc ipsa Cydippe paulo ante, 'Visaque simplicitas est mea posse capi.' Et, 'Sumque parum prudens capta puella dolis.' Artis Amatoris l. i. 'Littera Cydippen pomo perlata fefellit, Insciasque est verbis capta puella suis.' Sed et Acontius supra, 'Denique dum captam tu te cogare fateri, Insidiis esto capta puella mea.' *Lusa* fui quoque non inconcinnum videatur: ut alibi, 'Luditur in nostris instita nulla joci.' Ant, si mavis propius insisti antiquæ scripturæ, *ducta* fui repone; quod fere tantumdem est, pro *lusa* aut *illecta*: de quo loquendi modo jam nonnihil observavimus ad Metamorph. l. VIII. 123. Sic Horatius 'libo fumante duci' pro capi Sat. II. 7. Sic et 'duci dulcedine natalis soli' Noster Pont. i. El. 4. et 'duci cantibus ac carmine:' de qua locutione diximus Met. XI. initio. Heins.

186 *Non tua sit*] *Scribe fit*; quod *rd fieri* proxime subsequens requirit: ea repetitio arguta prorsus καὶ ἐλαστική. Idem.

191 *Quantum permittitur ipsi*] *Malim ægræ*: superiori epistola, 'Ille manus illas effingit et assidet ægræ.' Idem.

192 *Sed meminit, &c.*] Hoc est, facit ea quæ conveniunt apud torum virginis: sinit me hactenus illibatam.

193 *Et quoque nescio quid*] *Parmensis editio, Et quoque jam nescio quid.* Lege, *Jam quoque nescio quid*: et de te, pro de me. Heins.

199 *Et tecto simulatur lumine somnus*] *Clausis oculis.*

200 *Ejicioque manum*] Lege, *rejecioque*. Fast. i. 'Territa consurgit Nympe; manibusque Priapum Rejicit.' Amor. i. 'Rejice libatos illius ore cibos.' Heins.

201 *Meque Offensam*] Imo, *me quod Offensam*. Idem.

203 *Si mihi quod gaudes, et te jucat ista voluptas*] *Hei mihi tam hoc quam*

proxime sequenti versu pro *Si mihi Gronovius* probe reponit. Sed nondum integer aut sanus est locus. Corrige igitur, *Hei mihi, quod gaudes, et te juvat ista simulat!* Idem.

205 *Si mihi lingua foret*] *Parmenis* editio *At mihi lingua foret*. Idem.

209 *Mirabar quare tibi nomen Acontius, &c.*] Etymologia. Est enim idem *ἀκόντιος*, quod jaculum. Ergo a longinquo, inquit, vulnus facis, et lædis: quia etiam nomen tale habes, quo id significatur.

210 *Quod faciat longe vulnus*] Virgil. 'longe fallente sagitta.' Et *Silius* xi. qui ubique *Virgillii* vestigia legit: 'Spargere tela manu passim fallentia.' Et *Lucan.* viii. qui item *Principem Poëtarum* imitatur. 'Illita tela dolis, nec Martem cominus unquam *Ausa* pati virtus, sed longe tendere nervos, Et quo ferre velint permittere vulnere ventis.' Sic et *Græci.* *Eurip.* *Herc. Fur.* vs. 198. 'Ἐκὰς δ' ἀφ' οὐρανόθεν πολεμίου ἀμύνεσθαι, Τυφλοῖς ὀφθαλμοῖς οὐράνας τοξομαχίαν. Et *Æschyl.* in *Prometh.* vs. 685. 'Ἐκρηβύλους τόξοισιν ἐξηρημύτροι. 'Succincti.' Virgil. Hinc et *Apollo* *Homero* *ἐκρηβύλους*.

213 *Sane miserabile corpus*] *Scribe anne ut miserabile corpus.* Sic apud *Martialem* l. v. Ep. ult. *Sane pro Atne* nunc legitur: qui nævus totum ferme epigrammati acumen interverterat. Restituamus lepidissimum carmen, antequam manum de hac tabula tollimus, et *Gallam* *Martialis* *Nasonianis Heroisin* addamus: 'Saturnalia transiere tota; Nec munuscula parva, nec minora Misisti mihi, *Galla*, quam solebas. At, ne sic abeat meus December, Scis certe, puto, vestra jam venire Saturnalia, *Martias Kalendas.* Tunc reddam tibi, *Galla*, quod dedisti.' Omnia jam optime se habent. Prioribus versibus tangit *Gallæ* avaritiam, quæ cum solens parva semper miserit munuscula, nunc mittat nulla. Perperam legebatur, quæ solebas. Deinde *Sane* pro *At* ne frigidissime

profecto. Allusit ad formulam minantium, *Non sic abibis.* Ne, inquit, impune feras indonata mihi hæc transiisse Saturnalia, at proximis *Kalendis Martiis* istam ego liberalitatem tuam pari parsimonia probe ukiscar. *Heins.*

214 *Bina tropæa*] Alterum, quod me scripto decepisti: alterum, quod nunc tua causa, fidei, ut tu jactas, non servatæ, pœnam patior. Dicitur autem tropæum, signum victoriæ, sive hostis profigati, ἀνὰ τῆς πορείης, hoc est, a conversione et fuga hostium.

216 *Refero mente*] Repeto animo: in memoria habeo.

217 *Candida misto ora rubore*] Virgil. 'Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flavo Argentum Pariusve lapis circumdatur auro.' Et alibi. 'Qualis gemma micat, saluum quæ dividit aurum.'

218 *Novi marmoris*] Nuper politum aut secti.

223 *Ne sis tibi victa, remittes*] *Lege vincta:* ut supra, 'Esse tuam vinctam nominet iste fidem:' codex etiam *Medicens juncta*; bene: superiori epistola, 'Nube, precor, dicet, cui te bona nomina jungunt.' *Heins.*

229 *Durius et ferro cum sit tibi pectus, Aconti*] Nisi fallor, ab auctore scriptum fuerat, *Durius ut ferro jam sit tibi pectus, Aconti.* Quem loquendi modum l. i. *Pont. El.* 7. 50. *Nasoni* quoque reddidimus, et pluribus illic adstruximus; quæ adeantur. *Idem.*

232 *Queritur a Delphis fata canente Deo*] Consulitur *Apollo*, qui *Delphis* reddit oracula.

233 *Et quoque*] *Is quoque* recte *Medicens.* *Heins.* *Vaga fama susurrat*] *Æneid.* iv. 'Parva meta primo, mox sese attollit in auras.' Et *Ter. Andr.* iv. 5. 'Jam susurrari audio.' *Levis* et incipiens rumor; vox populi: qui mox deinde crebrescit, clarescit, et 'Vires acquirit eundo.'

239 *Teque tenente Deos*] Est conclusio epistolæ. Quando igitur, inquit,

tu Deos ita tenes, hoc est, propitios habes et faventes, ego quoque numen Deorum tuorum sequor. Perinde ut ille apud Virgil. ait: 'Nate Dea, quo fata trahunt retrahuntque sequamur.' *Numen sequor ipsa Deorum*] Vetus liber, *pacis*. Puto, *partes sequor*: Heins.

241 *Fascesque sum matris*] Matri omnem rem exposui, ut tu monuisti. *Docepta fœdera lingua*] Quomodo a te decepta sim, et quid tibi promiserim.

242 *Lamina fœra tenet*] Scribo, *Lamina fœra tenens plena pudoris humi*. Heins.

243 *Cætera cura tua est*] Cætera tibi permitto, tuæque curæ mando: ut videas, quo pacto tibi has nuptias conficias. *Plus hoc quoque virgine factum*] Ego etiam hoc, ultra quam virginem decet, feci, quod per litteras tecum collocaui sum.

247 *Quid nisi, quod cupio*] Puto, *cum cupiam*. Heins.

AMORUM LIB. I

EPIGRAMMA.

1 *Qui modo Nasonis*] Duo hæc priora disticha non ad Elegiam primam, cui perperam hactenus adnectuntur, sunt referenda, sed Epigramma per se faciunt: quod secundæ Amorum editioni Naso duxerat præfigendum. Idque Mario Nigro in mentem quoque venisse serus animadverti, ac postea Mycillo; qui Nigrum laude debita fraudare non debuit. Politianus etiam in suo exemplari linea inducta hos versus a sequentibus dividendos videri designarat. Sed et in Arondeliano codice, recenti quidem illo, sic tamen scripturas nonnunquam emendatissimas exhibente, quem vir eximius ac celeberrimus Franciscus Junius cum aliis quibusdam Britannicis utendum mihi concessit, liquido separatim a prima elegia hoc ipsum epigramma spectabatur. At in vetustissimo Regio Bi-

bliothecæ fragmento unius pagellæ, quod Artis Amatoris et Remediorum libris adhærebat, a prima quidem Elegia, ut fieri oportuit, non legebatur divulsam hoc Epigramma, debere nihilominus divelli apparebat ex ipso Titulo, quem hoc modo prodebat codex ille, P. OVIDII NASONIS LIBER PRIMUS REMEDIORUM EXPLICIT. INCIPIT EJUSDEM AMORUM LIBER PRIMUS. EPIGRAMMA IPSIUS. Hoc denique alludit codex Patricii Junii, cuius in fronte, INCIPIUNT EPIGRAMMATA AMORUM. Heins. *Qui modo Nasonis fœramus quinque libellis*] Non sine consilio amores scripturus poeta, hac prima elegia, amoris vim ac potentiam maximam exprimit. Ostendit enim, se olim Heroica componere cœpisse, sed amoris impatientia imperfectum opus reliquisse, et ad scribendos elegos confugisse. *Qui modo*

Nasonis fueramus quinque] Per hæc quatuor carmina colligimus, Nasonem quondam quinque de Amoribus volumina luisse: quæ postea, diligentius recognita, in tria hæc redegit. Quem numerum etiam in Artibus possit, ad puellam quam instruit, dicens: 'Deve tribus libris, titulus quos signat Amorum, Elige quod decili molliter ore legas.' *Mædo*] Nuper. *Nasonis*] Cognomen est: Publius enim est prænomen, Ovidius propriam nomen.

2 *Hoc illi prætulit auctor opus*] Hos tres libellos magis probat auctor quam illos quinque. *Auctor*] Ovidius. *Auctor* non solum dicitur, qui facit: sed etiam, qui jubet aliquid faciendum. *Prætulit*] Preposuit. *Hoc opus*] Redactum in tria volumina. *Illi*] Operi quod in quinque libellos erat digestum.

3 *Ut jam nulla tibi non sit legisse voluptas*] *Ut jam multa tibi non sit unus Palatinus, alii aliter.* Fragmentum Regium, Jureti ac Puteani excerpta cum codice Neapolitano, *nulla tibi non sit legisse voluptas.* Nihil verius. Id ipsum Mario etiam Nigro ac Mycillo

venerat in mentem. Neque aliter videri sibi castigandum per literas me monnit vir officiosissimus Bern. Rottendorphius. *Heins.* *Ut nulla non sit legisse voluptas*] Quare ut nulla jam voluptate nos legas, at neque pœna sive molestia magna afficeris legendo, quando pauciores quam antea sumus. Nam quæ sine voluptate, hoc est, inviti facimus, quo ea plura ac longiora sunt, eo magis nos gravant. Cæterum et illud movere oportet, quatuor priores hos versus non ad elegiam ipsam proprie pertinere, sed esse veluti titulum totius operis, sive epigramma. *Mia.*

4 *At*] Saltem. *Pœna*] Malorum enim poëtarum libelli, legentium animos non parvo afficiunt supplicio: sicut etiam malorum carminum recitatores, miseros enecant auditores. *Pœna*] Ideoque Horat. in fin. Art. Poët. 'Indoctum doctumque fugat recitator acerbus. Quem vero arripuit, tenet, occiditque legendo, Non missura cutem, nisi plena crunoris, hircudo.'

ELEGIA I.

1 *Arma gravi numero*] Inquit Ovidius suaviter quidem: Cum jam bella heroico versu scribere cœpisssem, Cupido risit: eque secundo versu, qui erat primo similis, unum pedem sublegit: ita ex Heroico et Hexametro, Pentameter Elegiacus est factus. *Arma, &c.*] Et si quæcunque bella intelligi possint, tamen melius est, ut Gigantomachiam seu Titanographiam intelligamus: quam se scribere cœpisse ostendit Naso l. II. El. 1. *Gravi numero*] Heroico versu, quo duces et bella cantantur. *Numero*] Metro.

Gravi] Grandiloquo et auctoritatis pleno, quo gravia et magna referuntur.

2 *Materia conveniente*] Argumento congruo et apto modis. *Materia* dicitur ea, in qua aliquod opus versatur: ut Homeri Iliados materia erit Trojanum bellum. *Modis*] Modulationibus metrorum. *Materia*] Horat. Art. Poët. 'Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam Viribus.'

3 *Par erit inferior versus*] Nunc modos et numeros, quibus conveniens erat bellica materia, ostendit. Simi-

Ille, inquit, erat primo secundus verus: senis enim pedibus et ipse curbebat. *Inferior*] Secundus. *Risisse*] Quod bella scribere cœpissem.

4 *Surripuisse*] Furtim eripuisse, ac furatus esse.

5 *Quis tibi, æve puer, dedit hoc in carmina juris*] Neque enim Cupido, sed Apollo et Musæ poëtis præsent. *Æve puer*] Crudelis Amor. *Dedit hoc in carmine juris*] In carmina optime fragmentum Regium. 'Habere jus in aliquem' dicimus; in aliquo minus Latinum est. Noster infra Eleg. 7. 'In dominam jus mihi majus erit?' Ep. 4. 'Regnat, et in dominos jus habet ille Deos.' Met. xiv. 'nec majus in æquora Triton Jus habet.' Sic et ibi ex membranis reponendum. Fast. vi. 'In portus nato jus erit omne tuo.' Seneca (Edipo), 'Jus habet in fluctus magni puer advena ponti.' Publius Syrus, 'Fortuna jus in hominis mores non habet.' Auctor Octaviæ, 'quis jus in nos Fortuna dedit, testor Superos.' Noster infra l. ii. El. 4. ex veteri codice, 'Nam desunt vires in me mihi jusque regendum.' Lucanus l. vi. 'hoc juris in omnes Est illis Superos.' Lib. viii. 'hoc juris habebat In tantum Fortuna caput!' Lib. ix. 'quod jus habuisset in ipsum Ulla lues?' Statius Theb. v. 'In famulam jus esse ratus dominoque ducique.' Juvenalis Sat. ii. 'nil animis in corpora juris Natura indulget.' *Heins.*

6 *Pierides*] Musæ dicuntur, a regione Piera, sive monte Pierio. Sunt enim multipliciter a locis et fontibus cognominatæ, ut Pegasides, Olympiades, Thespiades, Heliconiades, Libetrides, et Pimpleides. *Tua turba sumus*] Codex Regius *turma*; unus Palatinus et Vaticanus *membra*; etiam probe: ut in Tristibus, 'Et domus et fidæ dulcia membra domus.' *Heins.*

7 *Quid si præcipiat flavæ Venus arma Minervæ*] Quid, inquit, si mutatis officiis Venus Minervæ arma, Minerva

Veneris faces possideat? Quid si in sylvas et montes Ceres migret, et Dianæ colenda arva relinquat? &c. Unusquisque enim officio suo contentus esse debet. *Arma Minervæ*] Armis et ipsa Minerva præest, quod e vertice Jovis armata prosiluisse dicitur. Hanc Cicero belli inventricem et principem fuisse asserit. Hoc autem antiquitus Palladi est datum: quia non minus consilio, quam viribus bellicis victoria acquiritur. Arma igitur, id est, ægida, hastam, et scutum. *Flavæ*] Flavam dicit Minervam, aut a capillorum colore, quorum pulchritudine censetur. Sic etiam apud Poëtas flavum Ganymedem, apud Horatium flavam Phyllida appellari autumo. *Venus*] Amoris mater. *Venus arma Minervæ*] Iliad. E. 348. Diomedes Veneri, cujus dextram lancea perstrinxerat. *Εἰς, Διὸς θόγατρον, πολέμου καὶ θηϊότητος* 'H οὐχ ἄλλης, ἔστι γυναικας ἀνδρακίδας ἡπερονέβεις.

8 *Ventilet*] Moveat, ut ventum faciat, quo magis accendantur. *Faces*] Quibus amantum corda incenduntur. Faculæ enim et sagittæ, sunt Cupidinis arma, quibus et urat et vulneret. *Accensas*] Ut accendantur: ut est apud Virgil. 'Submersasque obrue puppes.' *Ventilet faces*] Eleg. seq. 11. 'Vidi ego jactatas mota face crescere flammæ.'

9 *Cererem*] Frugum Deam. *Sylvos jugosis*] Quæ jugis et collibus sunt insitæ: his enim Diana maxime gaudet.

10 *Coli*] Aratris exerceri, arari. *Lege*] Jussis, præceptis, quæ de colenda terra non Diana tradidit, sed ipsa Ceres, quæ prima frumentum reperit. *Phætrata*] Phætra accinctæ: est n. venatrix. *Virginis*] Dianæ, quæ perpetua virginitate frui voluit.

11 *Cuspide*] Hasta, quæ Mars in bello nititur. *Phæbum*] Per epitheton Apollo Phæbus dicitur, a specie et nitore. Græci enim φοῖβον, purum et splendidum dicunt. *Crinibus inasig-*

nem] Conspicuum capillorum pulchritudine: quibus Apollo et Bacchus sunt insignes.

12 *Instruat*] Armet. *Aoniam lyram*] Id est, Musicam: nam Musæ a Poëtis Aonides vocitantur. Aonia enim, quæ et Bœotia dicta est, tota Musis consecrata erat.

13 *Sunt tibi magna, puer, nimiumque potentia regna*] Nimirum potentissima sunt Cupidinis regna: quando nec quisquam illius sagittas vitare potest: citius serius, omnes fere ille vincit. Hinc Ovid. alibi: 'Regnat, et in dominos jus habet ille Deos.' *Nimium potentia regna*] Quam illi potentiam ipsa quoque Mater attribuit. Virg. I. 'Nate, meæ vires, mea magna potentia, solus, Nate, patris summi qui tela Typhoëa temnis.'

14 *Cur opus affectas, ambitiose, novum*] Affectas, curiose nimium appetis. *Affectas*] Plant. Menæchm. IV. 3. vs. 12. 'video quam rem agis Ut me defraudes, ad eam rem affectas viam;' et alibi. Quod Terent. etiam in suos convertit usus, in Heautont. 'ad dominos qui affectant viam.' Et in Phorm. 'Hi gladiatorio animo ad me affectant viam.' Id est, intendunt viam, ut Servius ad illud Virgil. III. 'Verum ubi nulla datur dextram affectare potestas.' Qua de re tamen alibi plura sunt dicenda. *Ambitiose*] Qui nimium honores cupit, *ambitiosus* dicitur. *Opus*] Poëticum. *Novum*] Tibi non usitatum.

15 *An, quod ubique, tuum est*] Num ubique regnas, et in omnia jus habes? *Tua sunt Heliconia Tempe*] Possidesne etiam ea loca, quæ Apollini et Musis sunt consecrata? *Heliconia Tempe*] Amœna Musarum vireta, quæ in Helicone sunt, qui mons Bœotiæ altissimus, ad Aquilonem, non procul a Parnasso distans, Musis est sacer. Hinc Heliconiades Musæ sunt cognominatæ. *Tempe*] Amœnissimus est Thesaliæ locus, quinque millibus passuum in longitudinem porrectus. Ab eo

amœnissima quæque loca Tempe vocitantur.

17 *Cum bene, &c.*] Cum, inquit, feliciter cœpissem primo versu, nec mihi spiritus deesset in bellis scribendis, Cupido vires meas minuit. *Bene surrexit*] Qui enim grandia bene canunt, ut Homerus, Virgilius, Valerius Flaccus, et alii, vehementi spiritu insurgere dicuntur. Aut, *surrexit*, id est, inceptit.

18 *Attenuat nervos protinus ille meos*] *Proximus ille* Fragmentum Regium cum Scaligeri et Puteani excerptis ac altero codice regio. Forte, *proximus inde*. Pentametrum designat. *Heins. Protinus*] Statim post primum versum, ne ulterius sic procedam. *Attenuat*] Minuit. *Nervos meos*] Meas vires in scribendo. In nervis enim animalium vires consistunt. Sic Cicero vectigalia, reipublicæ nervos appellat. Non tamen absurda erit interpretatio, si per nervos cytharam accipies, in qua nervi, id est, chordæ intenduntur: ut dicat Ovidius, sum lyræ sublimem sonum ab Amore tenuari.

19 *Nec mihi materia, &c.*] Sic inceptum opus perficere nec possum, spiritu deficiente: nec argumentum, quod elegiaco carmine exornem, habeo ullum; tum enim nec puerum nec puellam aliquam amabat, ut ipse ait.

20 *Puer*] Qualis Virgilii Alexis, Horatii Ligurinus. *Comta comas*] Compitas habens comas. *Comta comas*] Æneid. III. 'Iliades crinem de more solutæ;' et sæpe.

21 *Questus eram*] Quod pueri culpa, bella quæ canenda sumpseram, relinquere coactus fuerim: nec mihi elegis materia apta suppeteret. *Questus eram*] Simillimo usus exordio est Anacreon, festivus senex, Epigr. I. εἰς Ἀπόλλωνα. Ad quem videtur respexisse Ovid.

23 *Lunavit*] Suaviter dixit, pro incurvavit, ut intenderet. *Fortiter*] Summa vi. *Sinuosum*] Flexuosum,

incurvum. *Lanœvi*] Quod Virgil. præclare explicat *Æneid.* xi. loquitur autem de Opi: 'cornuque infensa tetendit, Et duxit longe, donec curvata coirent Inter se capita, et manibus jam tangeret æquis, Læva aciem ferri, dextra nervoque papillam.'

24 *Quodque canas*] Hoc poëtæ dicens Cupido, in eum amoris sagittas contorsit. *Opus*] Hoc argumentum, hanc materiam, de qua numeris levioribus canere poteris: id est, amoris vulnera. *Vates*] O Naso poëta.

25 *Certas*] Certæ sagittæ Cupidinis dicuntur quia nunquam fallunt, semper destinatum feriunt.

26 *Uror*] Incendit amoris facibus. *Vacuo*] Antea scilicet libero, et amoris incendio carente.

27 *Sex mihi, &c.*] Volo, inquit, nunc, quando amor me sollicitat, et materiam large mihi dedit, elegiaco carmine amores scribere, non bella.

28 *Ferrea bella*] Fortia, aspera, crudelia, in quibus ferro pugnatur. *Valete*] Hinc facessite, abite, recedite. Est autem hic imprecationis verbum: ut apud Terent. in *And.* 'Valeant, qui inter nos discidium volunt.' Cum *vestris modis*] Cum vestris numeris.

Modis] Hinc modulari. Virgil. *Eclóg.* Daphn. 'Carmina descripsi, et modulans alterna notavi:' ubi vide Serv.

29 *Cingere littorea, &c.*] Musam suam alloquitur poëta, dicens, ut myrtea corona velit coronari, quæ levioribus poëtis datur: non laurea, qua epici, id est, heroici poëtæ donantur. Ordo et sensus est: O Musa emodulanda a me per undenos pedes, cingere tempora tua flaventia myrto littorea. *Flaventia tempora*] Flavi enim crines dantur Musis. *Myrto*] Myrtea corona: ut amatoriam canens. Poëtæ enim Elegiographi, aut etiam lyrici, myrto coronabantur, quia Veneri myrtus est dicata. Aut quia odorifera est, et odoribus Venus delectatur.

30 *Musa*] Erato. Namque hic nomen amoris habet, ut dixit Naso: et Elegiographis poëtis præest, sicut Heroicis Calliope. *Undenos pedes*] Elego carmine. Si quis enim hexametrum et pentametrum in pedes resolvat, undecim erunt. Notanda est autem Poëtæ facundia, qui tam lepide, tam venuste variatis verbis et dicendi figura, eundem sensum exprimit.

ELEGIA II.

1 *Esse quid hoc dicam*] Quid esse causæ dicam, inquit Poëta, rudis adhuc, et tyro in amatoris castris, quod strata, quæ aliqui sunt mollia, mihi tam dura et aspera videntur.

2 *Strata*] Quæ jacentibus substantur, strata appellantur. *Pallia*] Vestes, stragula, quibus lecti cooperiuntur.

3 *Et vacuus somno noctem*] Vacuam primus Mediceus; parum refert. *Heins.*

4 *Lassaque versati, &c.*] Qui somno frui non potest, membra huc et illuc versat: nunc pronus nunc resupinus jacens. Id præsertim amantibus evenit.

5 *Nam puto sentirem, si, &c.*] Non poterat prima fronte amorem agnoscere poëta, quem antea nunquam noverat. *Tentare*] Sollicitare.

6 *An subit*] An occupat nostra corda furtim? *Arte*] Dolo. *Tacita*] Occulta, latente. Virgil. 'Occultum

inspires ignem, fallasque veneno.' Ciofanius ex libb. antiquis legendum esse contendit, *tecta*. *Tacita callidus arte nocet*] *Tecta arte* major librorum pars: quod perperam Ciofanio probatur. Vide notas nostras ad Epist. iv. 20. Fragmentum Regium *secta*. Forsitan pro *caca arte*; de quo Met. iii. 489. nonnihil dixi: sic 'cæcum vulnus,' et ejusmodi plura ubique obvia. *Heins.*

7 *Sic erat*] *Erit* Fragmentum Regium. *Idem.* *Sic erat*] Furtim in animum meum irrepserat Cupido. *Haerunt*] Fixæ erant. Virg. 'Hæret lateri letalis arundo.'

8 *Possessa*] Antea enim dixerat, 'in vacuo pectore regnat amor.' Sic Horat. 'Et venit in vacuum:' a Jureconsult. desumptum. *Versat*] Cic. Cat. Maj. in pr. 'Quæ nunc te coquit et versat sub pectore fixa:' id est, violenter et arbitrato suo vertit, agit.

9 *Cedimus? an subitum, &c.*] Utrum, inquit, melius est, amori cedere, an repugnando magis illum accendere?

10 *Cedamus: leve fit*] *Cedimus, ut leve sis* duo codices: totidem *et leve fit*. Puto, *Cedimus en! leve fit, quod bene fertur onus*. Remed. Amor. 'Cedimus en! medio jam licet amne bibas:' quomodo et illic cenæo scribendum. *Heins.* *Cedamus*] Jam post dubitationem bonum esse cedere judicavit. Levius, inquit, fit onus, si patienter fertur. Sic Horat. 'Levius fit patientia, Quicquid corrigere est nefas.' *Bene*] Id est, patienter.

11 *Vidi ego jactatas*] Sic amor multo acrius eos urget, qui repugnant, quam qui cedunt. *Jactatas*] Concussas. *Creescere*] Augeri. *Mota face creescere flammæ*] *Motu flavesce* unus Palatinus et Vaticanus; quod Gebhardo in Crepundiis arsisit. Glaserianus *motu concreescere*. Fruterius ex Prisciano, *motu flammescere*: quomodo et unas Moreti cum excerptis Douas. Nonnulli *mota face surgere*. At vulgata scriptura bene se habet, quam

et Seneca in Controversialis agnoscit. *Heins.*

12 *Mori*] Id est, extingui. *Mori*] Sic vivere dicitur ardere, lucere. Prop. iv. 3. 50. 'Hanc Venus, ut vivat, ventilat ipsa facem.'

13 *Usus*] Arandi consuetudo.

14 *Detrectant*] Repellunt, recusant. *Juga prima*] Quibus antea non assueti.

15 *Aper*] Ferus, indomitus, quales sunt pulli. *Contunditur ora*] Dura lupata aspero equo ora contundunt, frangunt, rumpunt. *Lupatis*] Frenis. Sunt autem lupata asperiora frena, a lupinis dentibus sic dicta, qui inæquales sunt.

16 *Quisquis ad arma facit*] Quisquis bello est aptus, nec frena recusat.

17 *Acrius invitos multoque ferocius urget*] *Urit* malim: ut Epist. Herus, 'Vel si minus acriter urar.' Amor. ii. Eleg. ult. 'Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit.' Sic lib. iii. 'Hic ille est, Quem ferus urit amor;' multi codices *urget* habent. Art. iii. 'Nec amor nos urit habendi;' ubi similis diversitas: et Medic. Fac. 'Sic potius nos uret amor;' ubi etiam *urget* vulgo. *Heins.* *Invitos*] Amorem recusantes.

18 *Servitium ferre*] Amantes enim non sunt sui juris. *Acrius invitos*] Tibull. lib. i. Eleg. 8. 'Deus crudelius urit, Quos videt invitos succubuisse sibi.'

19 *En ego confiteor*] Confessus amor: vide Ep. xix. 4.

20 *Porriginus victas ad tua vincia manus*] *Ad tua jura scripti* plerique: quatuor *ad tua jura*; minus bene. Propertius, 'Ecce jaces, supplexque venis ad jura puellæ.' Idem, 'Et trahit addictum sub sua jura virum.' Sabini Paris, 'Damnatumque tibi me sub sua jura Cupido Pertrahit.' Contra 'Injicere manus in jura.' Epitola Hermiones, 'Injice non timidas in tua jura manus.' Am. ii. El. 6. 'Injiciam dominas in mea jura manus.' Ep. Med. 'Clamarem, Meus est, in-

jiceremque manus.' Infra, El. iv. 'Et dicam, Mea sunt, injiciamque manus.' Plura dixi ad Epist. iii. vs. ult. At unus Medicus, *ad tua crura*, ut Epistola Acontii, 'Tendere snbmissas ad tua crura manns:' *vinctas etiam manus* tres scripti. *Heins.*

21 *Nil opus est bello*] In me: quia me tibi dedo.

23 *Necte comam*] Nunc describit poëta, qualis futura sit Cupidinis triumphantis forma. Noli, inquit, o Cupido, amplius in eos quos vicisti sævire: quinimmo præpara te triumpho. *Necte igitur*] Id est, implica: impedi comam, caput tuum. *Maternas columbas*] Matri tuæ Veneri consecratas.

24 *Qui deceant currus*] Qui deceat currum scripti. *Heins.* *Qui deceat currum vitricus ipse dabit*] A Marte currum accipies. Ut militum animos Cupidini deditos monstraret. Unde non temere antiqui fabulati sunt, Venerem Marti fuisse conjunctam.

26 *Adjunctas*] Currui alligatas. *Arte morebis*] Arte reges. *Aves*] Columbas. Sed ne quis rideat poëtam, quod robustissimos Martis currus ab imbellibus columbis tractum iri dicat, scias, non sine consilio hoc factum: voluit enim ostendere, Amoris vires, licet parvulus sit puer, maximas esse, ut supra dixit.

28 *Hæc tibi magnificus pompa, &c.*] Pompa Græcum est vocabulum: dicunt enim Græci *πομπή*, et significat proprie in triumpho, solemnem apparatus et ostentationem. Hæc pompa igitur, id est, hæc series et ordo procedentium captivorum erit tibi celeberrimus triumphus.

29 *Ipse ego præda recens*] Novus captivus. *Factum*] A te illatum.

30 *Vincula*] Vincti enim captivi dicebantur in triumphis. *Captiva mente*] Nam Cupido non corpus, sed animum capit.

31 *Manibus post terga revinctis*] Alii *ligatis*: at Fragmentum Regium, cum nonnullis scriptis editisque, *retortis*.

Quomodo Virgilius, et noster alibi loquuntur. *Heins.* *Manibus retortis*] Id est, revinctis. Sed dum *retortis* dicit, majorem vim exprimit.

32 *Castris*] Nam, ut inferius dicet, 'Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido.' *Quicquid obest*] Ut pudor et similia.

33 *Ad te sua brachia tendent*] Fragmentum Regium *ad te sua brachia tendens Vulgus*; quod sequor. Bene etiam unus Moreti *Vulgus canent*. Est autem Tibull. pentameter, apud quem habes, 'Miles, io, magna voce, Triumphæ, canet.' *Heins.* *Omnia te metuent*] Plus dixit genere neutro, quam si masculino, *Omnes* dixisset. *Sua brachia tendens*] Ut se victum ostendat, aut tibi applaudat. Tendere enim brachia ad aliquem, est deditiois indicium facere. *Brachia tendent*] Virgil. xi. 'Oremus pacem, et dextras tendamus inermes.' Sic et Græci, *χείρας προσχέμενοι*. Halicar. 3. quod fiebat *ἰκτῆρι θαλλῶ*.

34 *Vulgus*] Populus, plebs. *Io triumphæ*] Hæc vox erat clamantium militum per urbem, cum redeuntes in Capitolium imperatorem prosequerentur. *Io*, quando pro Inachi filia ponitur, primam syllabam producit: quando autem est interjectio, eandem corripit.

35 *Blanditiæ comites tibi erunt*] Te veluti milites triumphantem imperatorem comitabuntur; et recte: blanditiæ enim et illecebræ amore maxime nutriunt. *Blanditiæ comites*] Comites hi videntur provenire ex Veneris cingulo. Iliad. E. 216. *Ἐνδ' ἐνὶ μὲν φιλότῃς, ἐν δ' ἱμερῷ, ἐν δ' ὀδυσσῶν, Πάροισις, ἢ τ' ἐκλεψε νόον πύκα περ φρονέοντα*. Hæc sunt veneficia illa, et illecebræ, quibus vacuum pectus, tanquam vinculo quodam adstringitur. Quod Plautus videtur significare in Bacchid. i. 2. 28. 'O præligatum pectus.' Comites vero blanditiæ sunt: 'Vennatas, gaudium, Jocus, ludus, sermo, suavis suaviatio,' ibid. vs. 7.

'Cum tanta pompa:' vs. 6. *ibid.* *Terrorque, furorque*] Scribe, *errorque*, cum prima editione: 'error' enim et 'furor' pro amore passim apud Poëtas: de quo dicendum infra ad Eleg. 10. *Heins.*

36 *Partes tuas*] Tua incepta, tua castra.

37 *His militibus*] Scilicet blanditiis, errore, et furore.

39 *Lata*] Quod te triumphantem viderit. Ant perpetuum Veneris est epitheton. Hom. *Ἀποδότην φιλομεδέα*, id est, Venerem amantem risum. *Triumphanti*] Tibi. *Mater*] Venus.

40 *In ora*] Scil. tua. *Rosas*] Est enim rosæ flos propter pulchritudinem et suavem odorem Veneri sacer. Et sicut rosa brevi viget, ita et Venerea voluptas.

41 *Tu penna pulchros gemina variante capillos*] Fragmentum Regium et Neapolitanus codex cum excerptis Scaligeri, *Tu, pennas gemma, gemma variante capillos*; quam veram esse scripturam ne dubita. Remed. Amor. 'Hæc ego: movit Amor gemmatas aureus alas, Et mihi, Propositum perforce, dixit, opus:' ubi 'aureum' vocat Amorem, quomodo et hic versu proximo: ita *Ἔπος χρυσοχάλας* Anacreonti dictus. Posset et *variate* legi non insolenti Græcismo. *Heins.* *Gemma*] Dominicus. *Marius gemina*, id est, duplici, censet legendum: nam 'gemina penna' idem est quod Maro dixit, *Paribus alis*. *Variante*] Distinguente. *Alatus* autem Cupido pingitur, ad ostendam amantium levitatem et mutabilitatem: ut supra diximus de eodem puero.

42 *Aureus*] Pulcher. *Rotis*] Curru.

45 *Non possunt*] Ostendit quam facile et pronum sit in amorem prolabi.

46 *Fervida*] *Etsi*, inquit, facularum

tuarum ignis hominum cordibus non applicetur, vicino tamen vapore urit. *Vapore*] Calore. *Vapore*] Igneo afflatu. *Æneid.* v. 'lentuque carinas Est vapor.'

47 *Talis erat*] Cupidini blanditur Poëta. *Talis*, inquit, o Cupido, tui triumphantis est species, qualis fuit Liberi patris, qui orbem fere terrarum peragravit, quam plurimas nationes subegit, Indos denique debellavit, et primus omnium triumphavit, vectus Indico elephanto. *Domita*] Debellata. *Gangetide terra*] Id est, terra Indica a Gange maximo Indiæ fluvio. *Bacchus domita Gangetide terra*] *Metam.* iv. 20. 'Oriens tibi victus, adusque Decolor extremo qua cingitur India Gange;' et quæ seqq. Et de Ponto l. iv. *Epist.* 8. 61. 'Sic victor laudem superatis Liber ab India, Alcides capta traxit ab Æchalia.' Et *Fastor.* iii. vs. 465. 'Interea Liber depexos crinibus Indos Vincit, et Eoo dives ab orbe venit.'

48 *Tu gravis*] In omnibus, inquit, eris Baccho similis, hoc excepto, quod tu columbis, ille tigris est invecutus.

49 *Ergo cum possim*] *Ergo ego cum possim* septem codices; quomodo *Noster* sæpenumero alibi. *Heins.* *Ergo*] Huc omnia quæ dixerat tendebant, ut veniam a Cupidine impetraret.

50 *Parce*] Noli. *Opes*] Vires. *Perdere*] Male consumere. Victores enim eas vires perdere dicuntur, quæ in victos exercentur.

51 *Aspice*] Hæc in Cæsaris Augusti gratiam dicit. *Cognati*] Consanguinei. A Venere enim genus ducere gens Julia credebatur. Quod Horatius et Virgil. tangunt, per Julium Sidus, per Dionæum Cæsarem, &c. *Felicia arma*] Quæ felicitas sequitur. Clementissimus fuisse perhibetur Octavius Augustus.

ELEGIA III.

1 *Iusta precor: quæ me*] Bono usus est ordine Poëta: nam cum supra se Cupidinis captivum ostendisset, nunc ad puellam scribit, cujus amore correptus est, eam obsecrans, ut amata redamare velit, aut saltem se amari patiatur: dicitque, id se propter fidem et poëticam artem, quam callet, ac mores ingenuos mereri. *Iusta precor*] Causam petitionis ostendit, dicens. *Prædata est*] Cepit.

2 *Aut faciat cur*] Sui copiam mihi faciat, quæ erit causa ut eam semper amem.

3 *Ah nimium volui*] Voti putabam: nil temere tamen mutandum. *Heins.*

5 *Deserviat*] Quia, ut in præced. Epist. vs. 17. 'Acrius invito, multoque ferocius arget, Quam qui servitium ferre fatentur, amor.'

6 *Pura fide*] Id est, simplici, incorrupta: est autem perpetuum fidel epitheton. *Pura*] Hinc apud Romanos Fidel sacrificantes albo panno caput velabant. Bene a fide se commendat Poëta: nam, ut Propertius inquit, 'Multum in amore fides, multum constantia prodest.'

7 *Magna Nomina*] Qualia sunt, regis, dictatoris, consulis, magistri equitum, et similium. *Commendant*] Probant, decorant.

8 *Si nostri sanguinis auctor eques*] Rectius alii nec nostri. *Heins.* Nec nostri, &c.] Dominic. Marius legend. censet, *si nostri sanguinis auctor eques*: et dicit eum equestri familia natum fuisse, quod et ipse pluribus in locis asserit: ut in Trist. l. iv. ubi ait, 'Si quid id est, usque a proavis vetus ordinis hæres. Non modo fortunæ munere factus eques.' Et in lib. de Ponto: 'Si genus exequias, equites ab origine prima, Usque per innume-

ros inveniemur avos.' Sententia tamen auctoris alio ducit: ut nobiliss. et accuratiss. Heins. censet. *Magna Nomina*] Quæ et Virgil. 'Lavinia magna.'

9 *Nec meus*] Etia multa jugera non possideo. *Meus campus*] Sua rura intelligit, quæ in Pelignis habuit.

10 *Temperat et sumtus*] Malim, si per scriptos codices liceat, *sumtus*: ut *sumtu* pro *sumtui* dicatur *depylode*, aut præpositio subintelligatur. *Heins.* *Temperat et sumtus*] Parce impensas facit.

12 *Hoc faciunt*] *Faciunt* scripti nonnulli; hoc est, commendant; quod præstat. Puteaneus, *Hoc faciunt, ut, me qui tibi donat, Amor.* *Heins.* *Hoc faciunt*] Id est, me commendant. *Et*] Ordo est: Et amor, qui donat me tibi. *Hoc, supple, facit*: id est, me commendat, quia te vehementer amo.

13 *Et non cessuri nisi Dis sine crimine mores*] Puteaneus, *Et nulli censura et Dis sine crimine mores.* Neapolitanus et alii quinque, *Et nulli cessura fides; sine crimine mores*: quod admittendum reor. *Heins.*

14 *Nudaque*] Non sum, inquit, verutus, veterator, fallax, duplex, biliguus: verum contra simplex, apertus. *Nuda*] *Pura*, et est proprium simplicitatis epitheton.

15 *Non sum desertor Amoris*] *Desultor* optime Puteaneus et Arondelianus, cum ejusdem Puteani, Jureti, ac Scaligeri excerptis. Atque ita Carrio in Emendationibus restituendum monuit. Sex alii *delusor*: Neapolitanus *simulator*; frustra. Nec pro vulgata lectione ista Herus faciunt, 'Ad tua castra redi, socii desertor Amoris: 'desertor' enim 'amoris' est, qui non amat; 'desultor,' qui amat inconstan-

ter, nunc hanc nunc illam secutus. *Heins.* Non sum desultor amoris] Ea omnia a se remouet Poëta, quibus maxime offenduntur in amore puellæ. *Desultor*] Qui fortunati est oppidi similis, nec potest suam rem obtinere solus, sine multis sceminis. *Non desultor*] *Aratipetros.* Æschyl. Agam.

17 Quos dederint annos mihi fila sororum] Legi olim placebat, *serint annos*: ut apud Martial. Ep. i. 89. 'Cum mihi supremos Laches. perneuerit annos': sed aliter scripti codices, quibus accedo. *Heins.* Sororum] Parcarum: quas Sorores Lanificas et Martialis appellat. Tres autem esse perhibent, unam, quæ Clotho appellata, vitam hanc ordiatur; alteram, quæ contexit, et Lachesis dicitur; tertiam, quæ rumpat ac fislât, et Atropos nominatur.

18 Contingat] Optantis est. *Teque dolente mori*] Codex Regius *te moriente mori*, argute. Scripserat puto Noster, *teque obeunte mori.* *Heins.*

19 Te mihi materiam] Materiam meliores. *Idem.*

21 Carmine nomen habet] Scribe habent cum tribus codicibus, ut versui consular. Puteaneus mendose, *Carmina numen habent*; quod et alios codices occupauit. *Idem.* Carmine nomen] Quemadmodum, inquit, poëtarum carminibus celebres sunt Io, Leda, et Europa: ita et tu meo carmine celebraberis, eoque pacto ego ac tu immortalitatem consequemur. *Idem.* Hanc Inachi Argivorum fluminis filiam

Jupiter amavit. *Exterrita cornibus*] Ovid. in Epist. Hypermnestræ, 'Territaque est forma, territa voce sua.'

22 Quam] Ledam dicit, Tyndari regis conjugem, cum qua sub cynci forma Jupiter concubuisse dicitur: eamque ovum peperisse fabulantur Poëte, unde nati sunt Castor et Pollux. *Lusit*] Delusit, decepit, fefellit. *Adulter*] Jupiter. *Fluminea ave*] Id est, cygno, qui flumine gaudet.

23 Quaque super pontum] Europa, Agenoris Phœnicium regis filia, quam Jupiter in taurum versam rapuit, ac in Cretam transportauit. *Simulato iuuenco*] Falso bove: sub ejus forma Jupiter latebat.

24 Virginea tenuit cornua falsa manu] Cornua vera idem Carrio in Emendationibus; quomodo Puteaneus et Neapolitanus ex nostris; Arondelianus *vera*; duo alii *curua*; Excerpta Doussæ *pressa*; perperam. *Metamorph.* lib. xii. 'Cornua vara bouum multo rubefacta eruore:' quomodo illic quoque scribendum ex vestigiis veterum librorum. Lib. iiii. de Jove in bovem mutato, 'Cornua vara quidem, sed quæ contendere posses Facta manu:' ita scribo: *parba* nunc ibi legitur. Claudianus bello Getico, 'Vara per obscuras apparent cornua frondes;' non *vara*: quod est in vulgatis. Vide Nonnium in 'Obvarare,' et quæ noto *Met.* xi. 83. *Heins.* *Falsa*] Simulata. 25 *Pariter cantabimur*] Simul celebres erimus.

26 Nomina nostra] Nostræ laudes.

ELEGIA IV.

1 Epales nobiscum editurus eandem] Nobis editurus eandem Puteaneus et Mentalianus recte, ut jam monui ad Claudianum: qui pari Græcismo

eandem sorori, pro, eadem quæ soror, dixit. Ambrosianus unus et Moretannus, nobis epales; quod tantundem est. Noster *Met.* xiii. 'Et nuncille

'eadem nobis juratus in arma.' Lucræti lib. III. 'quorum unus Homerus Sceptra potitus eadem aliis sopitu' quiete est:' eadem qua alii quiete sopitus: et I. II. 'Atque animalibus sunt mortalibus una eademque.' Cicero Varroni Ep. Famil. IX. 'Erant enim nobis perirati, quasi quicquam de nostra salute decrevissemus, quod non idem illis censuissemus.' Ammianus I. XXVI. 'Arbetionis domum, cui antea tanquam eadem sibi sentienti, parcebat ut propriæ, jussit exinaniri.' Sic et 'simul nobis' Trist. v. El. 10. 'Quippe simul nobis habitat discrimine nullo Barbarus:' quod non est mutandum. Contra 'alias nobis epulas aditurus' dixere: quomodo Horatius, 'Ne quis sese alius Lysippo duceret ære;' hoc est præter Lysippum. Plautus, qui 'querit alia his, malam videtur quærere.' Sallustius, 'aliud bello malle.' Phædrus I. III. 'quod si accusator alius Sejano foret,' alius quam Sejanus. Heins.

3 Ergo] Hæc particula indignationi est accommodata. Convicia] Non ut amator.

5 Alteriusque sinus apte subjecta fovebis] Sic meliores constanter. Alii magno numero, *sine dextram subjecta: sinus dextram* Farnesianus: *sinum dextram* Regius. *Alterius captam dextram* unus Vaticanus: alius cum Aronde-liano, *Alteriusque apte dextram*: unus Mediceus, *Alteriusque sinu dextram subnira*. Ulcus opinor subesse. Heins.

7 Desine mirari] Sensus est: Quod in convivio Centauri Hippodames pulchritudine moti, eam rapiendi causa ad arma venerint, non est mirandum: nam et ego, qui non ita efferus sum ut Centauri, vix possum me continere, quin in te manus injiciam. Candida] Pulchra.

8 Atracta] Hippodame Atracis fin-vii filia, quæ Pirithoo Ixionis ex Deidamia filio nupsit. Vide Met. I. XII. Est autem hic Atracis patronymicum,

ut Tyndaris. Ambiguos viros] Id est, duplices, bimbembres. Centauros dicit. Traxit] Pulchritudine sua.

9 Nec mihi] Non sum, inquit, Centaurus. Nec equo mea membra cohererent] Centauri enim ex superiore parte sunt homines, inferiore equi.

15 Cum premit ille torum] Premit Puteaneus: et succurrit mox pro succurret: et Verba teges pro leges; quomodo et Neapolitanus et optimus Palatinus: forte tegens. Cæterum sub iis quæ sequuntur, Ibis ut accumbas, mendum latet. Heins. Cum premet ille] Maritus tuus. Torum] Lectulum in quo discumbitur.

17 Vultum loquacem] Qui loquentis officio fungetur.

18 Notas] Signa quibus sensus suos invicem exprimunt amantes sine voce.

19 Verba superciliis sine voce loquentia dicam] Ducam opinor Nasonem scripsisse, etsi pro vulgata scriptura membranæ omnes stant: sic 'longas in fletum ducere voces' Virgilio. Horatius Arte, 'Respicere exemplar vitæ morumque jubebo Doctum imitatore, et vivas hinc ducere voces.' Pari modo 'trahere verba,' 'voces,' 'sermonem' dicebant. Heins. Verba superciliis] Sic in I. de Arte, 'Multa supercilio, multa loquere notis.'

20 Verba leges digitis] Amantes enim transversis digitis literas formant, quibus sine voce loquantur.

23 Quod mente loquaris] Queraris excerpta Scaligeri et Puteani, cum Neapolitano et aliis quatuor. Plinius XI. 45. 'Est in aure ima memoriæ locus, quam tangentes antestamur.' Heins.

27 Tange manu mensam] Mentum Lipsius Elect. II. 6. perperam. Seneca Controvers. I. IX. 'In convivio constitit catenatus, qui cum languentes Prætoris oculis aspexit, existimans ipsum Prætoris beneficio dimitti, gratias isti agere, et utrisque manibus mensam tenens, Di, inquit, immortales tibi paræm gratiam refe-

rant.' *Idem*. *Tangunt quo more pre-*
cantes] Antiqui non existimabant pro-
futuram orationem solam, nisi præ-
cantes tenerent aras manibus. Virgil.
in sexto, 'Talibus orabat dictis, aras-
que tenebat.'

30 *Puerum*] Pincernam, ministrum.
Leviter] Ne vir sentiat te illius manu
temperatum poculum sprevisse, et
aliud a ministro petere. *Quod ipsa*
voles] *Velis* octo libri. *Heins.*

31 *Quæ tu reddideris*] Aut ministro,
aut in mensa, ubi fuerant, reposueris.

33 *Quos prægustaverit ipse*] *Quod*
Puteaneus cum aliis nonnullis. *Heins.*

35 *Nec premat indignis sinu tua*
colla lacertos] Non moverem contro-
versiam huic lectioni, nisi variarent
codices, quorum pars magna *Nec pre-*
mat ille suis: meliores tamen, *Nec*
premat impositis: recte. Ep. Paridis,
'Pænitet hospitii, cum me spectante
lacertos Imponit collo rusticus ille
tuo.' Infra lib. II. El. 16. 'Tu nos-
tris niveos humeris impone lacertos.'
Sic Fast. II. 'Positis urgetur pec-
tora palmis.' *Idem.*

36 *Mite*] Placidum caput tuum.
Rigido] Immitti, aspero mariti tui.

38 *Dedisse velis*] *Velim* Neapolita-
nus et Sarravianus; quod placet.
Mox *manum* Puteaneus et Arondelia-
nus pro *manus*. *Heins.*

40 *Et dicam, Mea sunt*] Hæc oscu-
la. *Injiciamque manus*] Tanquam in
mea jura.

41 *Hæc tamen*] Quamvis, inquit,
hæc quæ supra dixi me offendant,
tamen ea æquo animo patiar, dum-
modo non tangatur linea quæ in a-
more est quinta et ultima.

42 *Cæci timoris*] Id est, præcipitis,
maximi. *Domit.* *Illæ mihi cæci causa*
timoris] Ego 'cæcum timorem' acci-
pio, pro occulto et latente. *Micyll.*

43 *Nec crure cohære*] *Crura* quatuor
libri; ut sit Græcismus, quo plures
alii alludunt, in quibus *crura* coërce.
Heins. *Committit*] Consere, compone.

45 *Proterve*] Lascive, petulanter.

46 *Torqueor ipse mei*] *Esse mei* Pu-
teaneus. Scribe *ecce*. *Heins.*

47 *Properata*] Timebat enim ne
deprehenderetur.

48 *Veste sub injecta*] *Superjecta* pri-
ma editio, cum excerptis Puteani et
Scaligeri, atque ita unus Farnesianus.
Ep. Paridis, 'Membra superjecta
cum tua veste fovet.' Sic 'superin-
jectæ togæ' Fast. VI. et 'superinjecta
terra' Fast. V. Libro tamen Artis
Amatoriæ secundo, 'Parsque sub in-
jecta veste pudenda latet:' quan-
quam et illic *superjecta* duo codices
præferunt, sed illi non magnæ ancto-
ritatis. *Heins.* *Veste subinjecta*] 'Vesti-
contubernium.' Petron. Vide Epist.
Her. XVI. 222.

49 *Puteris*] Credaris.

50 *Conscia de tergo*] Malim *gremio*
cum quinque scriptis. *Heins.* *Pallia*]
Vestes. *Deme*] Detrahe.

52 *Dumque bibet*] *Bibit* Puteaneus
et multi alii. *Heins.* *Adde merum*]
Ut meracius bibat, et deinde altius
dormiat.

53 *Bene compositus*] Bene curatus,
qui se molliter et laute curaverit.
Compositus cino] Depositus. Plaut.

54 *Resque locusque*] Id est, loci et
rei occasio. *Consilium*] Quomodo
venereo furto operam dare possimus.

57 *Invenieris*] A me scilicet.

59 *Paucas quod prosit in horas*] *Pau-*
cas quoque prosit in horas Puteaneus.
Lege *quo prosit*. *Heins.*

61 *Includet*] Veluti feram. *Inclu-*
det] Ter. Phorm. V. 1. 'Conclusam
hic habeo uxorem sævam.'

62 *Persequar usque fores*] *Prosequar*
meliores. Pro *ad sævas fores* Aronde-
lianus *ad versas*: forte *ad surdas*; de
quo paulo post El. VI. 62. *Heins.*

66 *Blanditia taceant*] Verbulæ blan-
dula, dulcicula, ut *ῥῆ καὶ ψυχῇ*.

67 *Nil juvet opto*] *Idem ne juvet*:
et mox *sequetur*. *Heins.*

70 *Dedisse*] Dare simpliciter dici-
tur mulier, quæ alicui sui copiam fa-
cit *Domin.*

ELEGIA V.

1 *Horam*] Uterque lib. Maffianus leg. *umbram*. Eat autem meridiei periphrasis ex umbris mathematicæ descriptionis. *Ciofan*.

2 *Leocanda*] Reficienda, refocillanda. Requiescere igitur et meridiani volebat Naso.

5 *Fugiente Phæbo*] Occidente sole. *Crepuscula*] Crepusculum est lux dubia: et utrique tempori potest jungi. *Fugiente crepuscula Phæbo*] Senec. Herc. Fur. 669. 'Tennis relictæ lucis a tergo nitor, Fulgorque dubius solis afflictu cadit, Et ludit aciem: nocte sic mixta solet Præbere lumen primus aut serus dies.'

9 *Ecce Corinna venit*] Ecce, ex improviso. *Corinna*] Corinnæ dux fure: altera Thebana, quæ epigrammata et lyrica adeo feliciter scripsit, ut Pindarum lyrico certamine provocatum vicerit. Altera autem Thespia dicta. Ad Thebanam alludens Naso, ut ego existimo, et propter ingenii dotes, et corporis pulchritudinem, amicam suam venerationis causa mutato nomine *Corinnam* appellavit. *Tunica*] Hæc fœminas magis decet quam viros. Sed de tunicis plura leges apud Gel. vii. 12. *Velata*] Cooperta: induta ipsa Corinna. *Recincta*] Discincta tunica. *Domit*. *Recincta*] Ego *resincta*, expono simpliciter pro cincta et circumjecta. *Micyll*.

11 *In thalamos formosa Semiramis isse*] *In thalamosa miramis esse* Puteanus. Scribo *fanosa Semiramis*: dixi ad Epist. ix. 78. *Heins*. *Semiramis*] Hæc Nini regis Assyriorum fuit uxor, et animi magnitudine et corporis pulchritudine excellens. *In thalamos*] Quando scil. Ninus eam uxorem accepit. Hæc latius explicat Diodorus l. iii.

12 *Et multis Laïs amata proci*] Repone *viris* ex fide optimorum codicum. 'Proci' enim secundum Festum, 'qui poscunt aliquam in matrimonium'; hinc Penelopes proci; de quibus abunde dictum ad secundam Sabini epistolam. Nusquam procorum mentio apud Latinos scriptores occurrit quoties de meretricibus agitur, virorum passim: sic Propertius, 'Phryne tam multis facta beata viris.' Auctor obscæni carminis, 'Quæ tot nocte viros peregit una:' atque ita passim noster; qui et in Arte Amatoria proci vocabulo anxie abstinnit. Pro *Laïs* codices nonnulli *Thais*: sed nil necesse. Laidis Propertius etiam meminit cum Claudiano. *Heins*. *Laïs*] Hæc, ut Plutarch. in Nicæ vita scribit, ex Sicilia in Peloponnesum inter alios captivos parva adhuc puella est abducta. Dicta postea *Corinthia*, quod Corinthi habitaret. Cum autem ob elegantiam venustatemque formæ ad eam maximi ditiorum hominum ex omni Græcia conventus essent, famosissima meretrix est facta; nequaquam admittebat, nisi qui daret quod posceret.

13 *Diripi tunicam*] *Deripi* Puteanus et Neapolitanus nam Regio; recte: sic et 'detrahere' et 'deducere vestem.' Met. vi. noster, 'velamina Progne Deripit ex humeris auro fulgentia lato.' Sic et 'dereptus cortex' infra Eleg. xiv. 'Qualem clivosæ madidis in vallibus Idæ Ardua derepto cortice cedrus habet:' 'dereptam acum' habes ibidem paulo post: in Elegia de Nuce, 'Nudaque derepto cortice ligna patent:' ita illis locis optimi libri. Medicamine *Faciei*, 'dereptum cortice gummi;' sic enim scribo; vulgati illuc etiam di-

reptum. Met. lib. xi. 'dereptos arbore ramos;' ut et illic emendo. Vide Notas Met. lib. iiii. 52. 'deripere vagina ense' Fast. ii. 793. Met. vi. 551. x. 475. *Heins.* *Nec multum rara nocebat* Quod rara ac tennis esset. Coam enim vestem intelligit. *Multum rara*, valde translucida.

14 *Pugnabat*] Repugnabat, ne nudaretur. *Se tamen illa tegi*] *Sed tamen* meliores. Sic et Art. Amat. lib. i. 'Pugnando vinci sed tamen illa volet:' ut et ibi libri nonnulli. Quomodo idem mox. 'Sed voluit vinci viribus illa tamen.' *Heins.*

15 *Quæ cum ita pugnaret*] *Cumque*

ita rectius sex libri. Idem.

16 *Proditione sua*] Qui enim ita pugnant, ut superari velint, sunt proditores. Hoc vero proprium est mulieris, ut repugnet, nec velle videatur id quod magnopere appetit.

17 *Posito velamine*] Deposita tunica.

18 *Menda*] Deformitas, macula.

23 *Nil non laudabile vidi*] *Nihil ilaudabile* codex Neapolitanus et Junianus. *Heins.*

26 *Proveniant*] Contingant, accendant. Est optantis. *Medii dies*] Dixerat enim supra, 'Mediamque dies exegerat horam.' *Domit.*

ELEGIA VI.

1 *Janitor indigne*] *Indignum* Puteaneus cum optimo Palatino; recte. Met. v. 'nisi post altaria Phineus Isset; et (indignum) scelerato profuit ara.' Sic *mirum* sæpe apud Nostrium; et *antiquum*. Fast. ii. 'Furius (antiquum) populi superator Hetrusci Voverat, et voti solverat ante fidem.' Quæ vera illic lectio est: 'antiquum,' res antiqua. *Heins.* *Indignum*] Iste enim e servis unus erat, qui compedibus, ne fugeret, tenebatur. Illi nunc blanditur Naso, ut aperiat januam.

2 *Difficilem*] Duram, inexorabilem. *Moto cardine*] Versatis cardinibus. *Moto cardine*] 'Verso cardine.' Virgil.

3 *Quod precor, exiguum est*] Modus est in petitione.

4 *Obliquum latus*] Non adverso pectore irrumpam, sed intro me ducam, et aditum occupabo obliquo corpore. *Cipiat*] Admittat.

5 *Tenuavit*] Tenue et macilentum *Delph. et Var. Clas.*

Ovid.

reddidit. *Tales in usus*] Ut per antequissimum aditum propter corporis gracilitatem mihi ingredi liceat.

6 *Subducto corpore*] *Subtili corpore* excerpta Scaligeri et Puteani, quomodo et Arondelianus pro diversa lectione. Regius et Moreti unus *subducto pondere*: lib. ii. El. 10. 'Pondere, non nervis, corpora nostra carent.' *Heins.* *Subducto pondere*] Id est, detracto carnis pondere. *Subducto pondere*] Item et ille amator apud Theocrit. Idyll. ii. vs. 88. *Καί μεν χρὸς μὲν ὁμοῖος ἐγίβετο πολλὰκι θάψω...αὐτὰ δὲ λοιπὰ 'Οὐτ' ἔ' ἤς καὶ δέρμα.*

7 *Ille*] Scilicet, amor. *Per excubias*] Vigiliis. *Custodum*] Vigilum. *Leniter*] Placide, agilliter, sine strepitu: ut sentiri, qui ambulat, non possit.

9 *Simulacra vana*] Homer. Odyss. A. vs. 475. *ὄψα τε νεκροὶ Ἀφραδίης βαλουσι, θροῶν εἰδωλα καμώντων.* 'Tenuæ sine corpore vitæ.' Virgil. vi.

9 F

Et 'cava sub imagine formæ.' Et Metam. x. 14. 'Perque leves populos, simulacraque functa sepulcro.'

10 *Quisquis*] Melior est vetus lectio, si quis.

11 *Risit ut audiret*] *Ut audirem* meliores. Heins. *Risit, ut audirem*: ut sit sensus, tam effusum fuisse Cupidinis ac Veneris risum et cachinnum, ut ejus sonus auditus fuerit a Poëta.

13 *Venit amor*] Id est, amare cœpi.

14 *Strictas*] *Armatas*.

16 *Te nimium lentum timeo*] Ne in aperiendis foribus sis lentus: a te uno vita mea pendet, hinc tot a me blanditias andis.

17 *Aspice ut inideas, inimicæque claustra relaxa*] *Aspice, et ut videas, immitia claustra relaxa*, ex optimis libris est reponendum: quomodo jam in Observationibus l. ii. c. 21. emendavit noster Gronovius. Heins. *Immitia claustra relaxa*] Id est, aperi. Virg. 'Laxat claustra Sinon.' Domit.

23 *Redde vicem meritis*] Nunc, inquit, ne ingrato animo esse videaris, quandoquidem potes, mihi gratiam referas. *Grato licet esse, quod optas*] *Scribe, grato licet esse: quid obstat?* tres tamen codices, *quod opto*: idque Marius Niger amplectebatur. Ego nostram conjecturam veriolem præstare ausim. Ipse Naso Met. iv. 'Invide, dicebant, paries, quid amanti- bus obstat?' Heins.

24 *Tempora noctis eunt*] Sic et Comici Veteres: 'It hora,' 'it dies:' 'Sol abit.' *Tempora noctis eunt*] Prætereunt. *Excute postea seram*] Aperi.

25 *Sic nunquam dura religere catena*] Atqui jam religatus erat: primæ editiones et codices nonnulli ex scriptis, *sic unquam dura relevare catena*. Puteaneus cum Regio et Jureti Excerptis et Arondeliano, *sic unquam longa relevare catena*: longa etiam est in excerptis Scaligeri et Puteani: hoc est, quæ diu longumque te ligavit; recte. Fuit cum scribendum opinaretur, *sic unco longa relevare catena*: unci-

enim et læmi orbes qui catenas alligant vocabantur. Pro catena videtur posuisse Juvenalis Sat. XIII. 'dabit in laqueum vestigia noster Perfidus, et nigri patietur carceris uncum:' antea certe pro vecte, cui alligabantur captivi; atque ita potuerit intellexisse Naso. *Torquem* tamen uncam vocavit Propertius lib. iv. 'Torquis ab incisa decidit unca gála:' unci enim ad supplicium tracturam infgebantur gutturi; quomodo et catenæ collo affixæ. Propertius lib. iv. El. i. 'Et bene cum fixam mento discussersis uncam.' 'Qui fixo gutture fumant' apud Juvenalem: hinc emendandus noster in Ithide, 'Infususque tuis faucibus uncus erit.' *Ossibus* nunc legitur; ubi nos plura.

Heins.

26 *Serva*] *Servis* congruens et apta; Servi enim apud majores aquam bibe- bant.

27 *Orantem nequicquam, janitor, audis*] *Scribendum opinor audi*; ut sit vociferantis: nam *audis* est in uno Moreti. Heins.

29 *Munimina*] *Munitiones*.

30 *Prosumt*] *Proxime* tres scripti. *Sequenti versu facias pro facies bene optimus Palatinus: tres alii, faceres. Hostis etiam Puteaneus. Catallus, 'Quid faciant hestes capta crudelius urbe?' Heins.*

34 *Solus eram*] *Honesta locutio*.

35 *Nunquam dimittere possum*] *Nunquam dimittere possum meliores. Lege possim.* Heins. *Dimittore*] Id est, a me amittere.

36 *Ante veli a membris divideri ipse meis*] Id est, Morerer potius, quam amore carerem.

37 *Ergo Amor*] Comes est. *Et modicum vinum*] Hoc dicit, ne veluti ebrius expellatur. *Circa mea tempora*] Propter vini vapores fumidos, qui cerebrum petunt, unde fit ebrietas. *Circum mea tempora vinum*] *Circa* Puteaneus. Tibull. 'multo perfusus tempora vino.' Heins.

38 *Madidis*] Id est, unguento fluentibus.

41 *Lentus es? an somnus, qui te male præbet amanti*] Scribe, qui se male præbet amanti; atque ita codex Dousæ, et Sarravii, et Arondelianus. Somnus enim amantes rarus respicit. Infra El. 14. 'Quam se præbuerant ferro patienter et igni?' Ep. Cnones, 'Nec tamen Aurora male se præbebat amandum.' In Ibide, 'Ne se tibi præbeat aër.' At Puteaneus, qui te male perdat amanti. Forte, qui te male perdat, amanti Verba dat in ventos: nisi prodat malis; nam Excerpta Scalligeri et Puteani prædit. Epistola Penelopes, 'Utque sit hic somno proditus, ille dolo.' Ariadne, 'In quo me somnusque meus male prodidit, et tu.' Neapolitanus liber, qui te male perdidit amens. Heins. *Lentus*] Es ne, inquit, o janitor, dedita opera lentus, et piger ad januam mihi aperiendam? an quia somnus tibi molestus est? *Male præbet*] Te dormitante et lento, somnus mihi inofficius est.

43 *At meministi, primo*] At, inquit, quando ego te fallere volebam, dum furtim ad amicam me conferebam, tu plus nimio vigilabas, cum te vel maximo veterno irretitum cuperem: nunc, tum quando minime est opus, dormitas. *Cum te celare volebam*] *Me celare volebam* septem codices: quatuor te volebam; recte. Canace, 'id te celavimus unum.' Fast. III. 'Ut tegat hoc celetque viros Fortuna virillis Præstat.' Heins.

44 *Pervigil*] Plus est quam vigil. *In media sidera noctis*] Id est, in mediam noctem.

47 *Dummodo sic*] Supple, sit, ut sollicit cum servo janitore cubet amica. *In me dura transite catenæ*] Id est, Ego veluti servus et custos duris catenis religer, ut requiescendi cum amica et mihi detur facultas.

49 *Verso sonnerunt cardine postes*] Sic Virgil. vi. 'horrissono stridentes

cardine sacre Panduntur portæ.' Et Æneid. I. 'foribus cardo stridebat abenie.'

51 *Animoso*] Vehementi: et allusit ad ventos, qui et animæ dicuntur.

52 *Aura*] Ventus. Quando enim spes effectum suum non sortitur, eam vento ferri dicimus.

55 *Urbe silent tota*] De silentio noctis dicemus Metam. VII. 184.

57 *Ignique paratior ipse*] Ut sit sensus: Aut ego ipse paratior, id est, promptior, quam tu, ad aperiendum, ferro ignique petam veluti hostis et incendam.

58 *Quam face sustineo*] Quem Puteaneus et Arondelianus cum editionibus nonnullis: ignem subintelligit. Pro paratior primæ editiones et Scriverianus potentior. Mihi distichon hoc suspectum est. Heins.

59 *Vinum*] Virg. 'Bacchus et ad culpam causas dedit.' *Ni moderabile*] Quod modesti homines nunquam faciunt aut dicunt. Ter. Heaut. III. 2. 'Vel heri in vino quam immodestus fuisti.' Qualem Græci χαλάρων vocant.

60 *Ma*] Scilicet, nox. *Vacat*] Caret. *Liber*] Bacchus, sic dictus, quia curarum servitio animum liberat, et tristitiam removet. *Liber*] Vide Odys. Homer. Δ. v. 321. Νῆπτος... κακῶν ἐπιληθὼν ἀπάντων. Quod Platarch. vocat. Ἀνάδινον φάρμακον. Et Eurip. in Bacch. Οἶνον τέρεψς ἔλυσας. Lene tormentum ingenii. Horat.

62 *Movimus*] Fleximus. *Foribus durior*] Dixit enim supra, 'Roboribus duris janua fulta riget.' *O foribus durior ipse tuis*] *Surdior* Neapolitanus pro diversa lectione; eleganter: quomodo et Scriverianus codex. Paulo ante, 'Huc ades et surdas flamine tunde fores.' Martial. lib. x. 'Ad nocturna jaces fastosæ limina mœchæ: Et madet heu lacrymis janua surda tuis.' Infra Eleg. 8. 'Surda sit oranti tua janua, laxa ferenti.' Sic 'surda saxa' lib. III.

El. 7. 'Surdaque blanditiis saxa movere suis.' Et 'surdum fretum:' 'surdior freto:' de quo l. xiv. Met. fabula Iphidis dicemus. Sic supra Elegia 4. *surdas* puto similiter scribendum. 'Qua licet ad surdas prosequar usque fores:' nam veterrimus Pnteanus *sueras*. Vulgati *servas*. Heins.

63 *Nec te formosæ*] Non scripti. Heins. *Decuit servare*] Non dignus eras, ut tibi pulchræ puellæ custodia mandaretur.

65 *Jamque pruinosos*] Jam dies adveniat. *Pruinosos axes*] Quasi pruina aspersos, quæ matutino tempore a rore gelido constringitur. *Lucifer*] Veneris stella, quæ, quando præcedit solem, Lucifer, quando subsequitur, Hesperos appellatur.

66 *Miseros*] Mortales, scilicet; quia ad labores reducuntur. *Alas*] Gallum gallinaceum dicit, qui adventantem diem cantu prænunciat. *Miseros*] Ideoque Virgil. iv. 'Lenibant curas, et corda oblita laborum.'

67 *Non lætis*] Quia amica potiri non licuit.

68 *Tota nocte*] Ut ostendat se multum temporis frustra consumpsisse. Solebant autem amantes, cum noctu ad amicas coronati accedebant, nec admitterentur, limini capiti detractas coronas relinquere, aut postibus suspendere.

71 *Sentique abeuntis amorem*] Honorem meliores; et pro *Lente, Lenta*; ut ad dominam hæc referantur: sed initio elegiæ similiter, 'Te nimium len-

tum timeo.' Heins. *Abeuntis*] Discedens enim te valere jubeo, quod ab amore procedit. *Domit. Sentique abeuntis amorem*] Non quem erga te servum gero, sed quem erga dominam, cuius gratia totam noctem consumpsit. *Micyll.*

72 *Lente*] Ad obsequendum amantibus piger. *Turpis*] Quod amantem non admiseris.

73 *Crudeles*] Quia mea vota interclusistis. *Rigido*] Aspero, duro.

74 *Duraque consortæ*] Scripti plerique, ac in his meliores, *conservæ*. Janitoris conservas vocat fores: sic ille apud Plautum Asinar. Act. ii. Sc. 3. 'Nolo ego fores conservas meas a te verberarier.' Reddenda et Martiali ea vox ex veterrimis membranis, 'Quæ mala sint domini, quæ servi commoda nescis, Condyle, conservum te gemis esse diu:' vulgati *te servum*. Cicero lib. xii. Ep. Fam. 3. 'Dominum ferre non potuimus: conseruo servimus.' Neque aliter Plautus. Terentius, alii: sic et Jurisconsulti sæpe; apud quos 'ædes servæ,' 'arca serva,' 'fundus servus,' et similia occurrunt: quomodo et Noster paulo ante hac elegia 'servam aquam:' et 'servam manum' Fast. l. vi. et Remed. Amor. 'servum vitii pectus:' et Horatius 'servum pecus:' 'servæ leges' apud Rutilium elegantissimo Itinerario, 'Leges restituit, libertatemque reducit, Et servas famulis non sinit esse suis:' sic videtur legendum. Heins.

ELEGIA VII.

1 *Adde manus in vincla*] Amicam iratus Poëta, ita ut plerumque fit, verberaverat: sed postea facti eum pœnituit, unde multis argumentis in hac Elegia studet eam placare. *Adde manus*] Non puellam alloquitur, ut stulte quidam arbitrantur, sed amicum, quicumque adsit. *Meruere catenas*] Dum se supplicia libenter latu- rum in amicæ ultionem dicit, latenter in abalienatæ puellæ animum ingreditur, et benevolentiam captat.

2 *Dum furor omnis abest*] *Abit meliores.* *Heins.* *Dum furor omnis abit*] Alii, *Dum furor omnis abest*: hoc dicit, ut per furorem puellam verberasse videatur.

4 *Vesana*] *Malesana.*

5 *Tunc ego*] Non mirum, inquit, est, quod puellam, quam charissimam habeo, verberavi. Nam eo furore correptus fui, ut vel parentes, quibus post patriam nihil charius esse debet, vel inviolabiles Deos violare potuerim.

7 *Quid? non*] Ostendit quantum ira possit, exemplo Ajacis et Orestis. Moris enim est exemplo lenire quod purgare non possis. *Clypei dominus septemplicis*] Maximum enim clypeum e septem boum tergoribus confectum geassisse dicitur Ajax: de quo Homer. Iliad. vii. *Ajax*] Ajacem intelligit Telamonis regis filium, ex Hesione Laomedontis filia. Hinc Horat. Ajax 'Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Ulyssem Et Menelaum una mecum se occidere clamans.' Fuit et alter Ajax, Oilei filius, in cursu velocissimus. *Clypei septemplicis*] Homer. Iliad. H. *Σάκος ἦτορ πόρρον χάλκεον, ἐπταβόειον.* Quo respicit Virgil. x. 'ac clypeum, tot

ferri terga, tot æris, Cum pellis toties obeat circumdata tauri.'

8 *Stravit*] Per furorem interfecit.

9 *Et vindex in matre, patris malus ultor, &c.*] *Orestes*, Agamemnonis et Clytæmnestræ filius, Ægysthum matris adulterum, patris Agamemnonis interfectorem peremit. 'Nec matri pepercit:' eam enim, ut patrem ulcisceretur, interfecit. *Patris malus ultor*] Neque enim a filio matrem necari oportuit. Potuit enim sine Orestis scelere Clytæmnestræ factum puniri. *Malus ultor Orestes*] Vide Æschyl. Fab. v. et vi. et Sophocl. fab. ii. Ovid. Trist. iv. Eleg. 4. 'Dubium, pius, an sceleratus Orestes.' Et Juven. Satyr. viii. 'Par Agamemnonidæ crimen; sed causa facit rem Dissimilem: quippe ille Deis auctoribus, ultor Patris erat cæsi media inter pocula.' Et Ennius Eumenid. 'Dico ego vicisse Orestea, vos ab hoc facessite.' Ideoque apud Eurip. in Tauris, ipse Orestes, *φοῖβός μ' ἔσωσε, μαρτυρῶν ἴσας δέ μοι Ψήφους διπλόμηνε Πάλλας ὠλένη.*

10 *Tela*] Arcus. *In arcana Deas*] In Furias, quas solus ipse videbat, aut videre videbatur.

11 *Ergo*] Indignantis est particula. *Digestos*] Id est, compositos, ornatos. *Digestos potui violare capillos*] *Laniare* scripti; recte: nam violare jam præcesserat paulo ante. Ep. Medææ, 'Vix me continui, quin sic laniata capillos Clamarem:' et sæpe alibi. *Heins.*

12 *Mota*] Turbatæ.

13 *Sic formosa fuit*] *Sic mihi pulchra fuit* Sarravianus. Forte, *sic quoque pulchra fuit*. Pro dicam recte idem Sarravianus dicat; nisi cum

Neapolitano et tribus aliis malis, *dicunt*: duo Vaticani *fama est*. Heins. *Sic*] Scilicet turbatis capillis. *Schœneida*] Atalantam Schœnei filiam dicit, cujus formam et cultum describit Metam. l. viii.

14 *Mœnalias*] Arcadicas: nam Mœnalus est mons Arcadiæ. *Sollicitasse*] Sollicitas habuisse, et indesinenter feras persecutam, ut in perpetua essent fuga.

15 *Talis*] Ariadnæ, propter inspectionem Thesei abitum turbatæ, amicam comparat. Vide Diodorum libro quinto. Fuit autem Minois regis Cretæ ex Pasiphaë uxore filia.

16 *Flevit*] Flendo quæstæ est. *Præcipites*] Impetuosos, veloces. *Cressa*] Cretensis Ariadna.

17 *Sic, nisi vittatis quod erat*] *Talis*, inquit, erat etiam Cassandra quando ei in Minervæ templo Ajax Oilei vim intulit: nisi quod illa crines vitta coercerat, tu autem sine vittis es. *Vittatis*] Sacerdos enim et vates erat, et vittis sacerdotes crines cingebant: quod ostendit Maro *Æneid.* ii.

18 *Procubuit*] Prostrata est dum in Palladis templo vitaretur ab Ajace Oilei filio: qui ob hoc infandum scelus, domum rediens, a Pallade fulmine ictus, naufragio cum multis Græcis periit.

19 *Quis non mihi barbare dixit*] *Dicat* alter Mentelii. Heins.

20 *Ipsa*] Scilicet, puella. *Nihil*] Subintellige, dixit.

24 *Utilius potui*] *Utiliter* meliores. Heins.

25 *In mea dispendia*] Id est, in mea damna et detrimenta.

26 *Et potui penam fortis tuire meam*] *Valui* tuire septem scripti: tres *valui in esse*: *valui in esse* novem. At Puteaneus cum Juniano *valui in ipse*; quam veram esse lectionem jam monui Ep. ix. 96.

28 *Sacrilega*] Quia amicam verberantes quasi sacrilegium commisistis.

31 *Pessima Tydides*] Nimirum ami-

cam laudat, dum veluti Deam facit: sed hoc astute; a quavis enim muliere veniam impetrabis, si eam ita laudaveris, ut ex animo id fieri credat. *Tydides*] Diomedes, Tydei filius. *Monumenta*] *Exempla, historias.*

32 *Ille*] Diomedes. *Deam*] Venerem. *Perculit*] Percussit. *Ego*] Perculi Deam.

33 *Et minus ille nocens: me quam profitebar amare, Lasi*] *Lege At minus*; aut cum Sarraviano *Sed*. Deinde Puteaneus, *mihi quam profitebar amari Lasa sit*; lege *Lasa est*: nam Farnesianus et Dousæ liber *me quam profitebar amare Lasa est*. Arondelianus, *mihi quam profitebar amare Lasa est*. Heins. *Et minus*] Ordo est: Et ille Diomedes fait minus nocens: ego enim læsi illam quam profitebar me amare: ille autem crudelis fuit in hoste.

35 *I nunc, &c.*] *Triumphandum*, inquit, tibi est ex fœmina victa. Secum ironicās loquitur Poëta. *Victor*] Qui fœminam vicerat. *Victor molire triumphos*] Rectius codex Dousæ, *molite*. Heins.

36 *Votaque redde Jovi*] Qui enim triumphabant, in Capitolium ascendeant, ut Capitolino Jovi sacrificarent.

37 *Comitantum turba sequetur*] *Comitatus* Puteaneus: per appositionem, ut in illis Statii, 'Infelix comitatus eunti Hærebant nati.' Malim tamen, *comitatrix turba*; nam optimus Palatinus *comitatur*: Neapolitanus et duo alii *comitetur*: Junianus *comitantia*; Arondelianus, *comitatur turba sequentum*: alii aliter. Sic 'mendatrix lingua' Epistola Laodamiæ. Heins.

38 *Io*] Hæc enim vox erat militum, imperatorem triumphantem comitantium, 'Io triumphe.' *Victa puella*] 'Nullum memorabile nomen Fœminæ in pœna est, nec habet victoria landem.'

39 *Ante eas*] Ut in triumphali pompa assolent captivi. *Effuso*] Turbate.

41 *Aptius impressis fuerat livere labellis*] Palatinus unus cum uno Vaticanano, erat os livere; non invenuste. *Heins.*

42 *Et collum blandi*] *Collo* meliores. *Idem.*

43 *Tumidi*] Turgidi. *Ritu*] *More.* *Torrentis*] Rapidissimi fluminis. *Agbar*] Ferebar, impellebar.

46 *Intonuisse minas*] *Manus* Neapolitanus et Junianus. Certe de minis jam supra egerat. De hac locutione plura congesimus ad Claudianum. *Heins.*

48 *Ut mediam*] Scribe cum Puteaneo et tertio Palatino, eodemque optimo, tum et prima editione, *Aut tunicam summa deducere turpiter ora Ad mediam: media zona tulisset opem.* Atque ita ad Historiam Augustam Salmasius. Met. vi. 'dicitur unus Plesse Pelops, humeroque suas ad pectora postquam Deduxit vestes:' ita restituendum ex duobus scriptis; vulgati a pectora. Calpurnius Eclog. III. ubi Mopsus narrat se verberasse amicam, 'protinus ambas Deduxi tunicas, et pectora nuda cecidi:' ita scribe; hoc enim *deducere* dicebant. Juvenalis Sat. XIII. 'nemo dolorem Fingit in hoc casu, vestem deducere summam Contentus:' ita scripti; nam in vulgatis pari modo peccatur. *Heins.*

49 *Sustinui*] Non erubui: non abstinui. *Raptis a fronte capillis*] Sic et Metam. 'Arreptam prensis a fronte capillis.'

50 *Ferreus*] Crudelis. *Ingenuas*] Ipsius ingenuæ: in serva enim tolerabilis esset. *Ungue*] Unguibus, pugnīs.

51 *Amens albo sine sanguine vultu*] *Albo et sine sanguine* scripti potiores. Pro *amens*, multi veteres *gemens*: duo *demens*. *Lego tremens pavidō et sine sanguine vultu.* Met. vi. de Philomela, 'Illa tremit, velut agna pavens, quæ saucia cani Ore excussa lupi:' nisi pro *amens* malis *pavens*. *Heins.* *Amens*] Turbata ex timore, et quasi

sine mente. *Albo vultu*] Hoc est, palida. *Et sine sanguine*] Physice paloris causam tangit.

52 *Ceduntur*] Talis, inquit, ex albore facta est puella, qualia solent esse candidissima marmora Pari insulæ. *Partis fugis*] Est enim Paros insula una ex Cycladibus a Delo 38. millia passuum distans, marmore nobilis.

53 *Exanimis*] Quasi mortuos, et sine anima. *Artus*] Membra ipsius puellæ.

54 *Ut cum populeas ventilat aura comas*] Scripserat, nisi fallor, Naso *Cæsua populeas ventilat aura comas*: vide similem locum a me emendatum Remed. Amor. 264. *Heins.* *Comas*] Frondes, quæ esse dicuntur arborum crines.

55 *Utque levi Zephyro graciles vibrantur aristæ*] *Ut leni Zephyro gracilis vibratur arundo* meliores libri: dixi Epist. Hypermnestræ, 39. *Heins.* *Vibratur*] Concutitur, agitur.

56 *Tepido Noto*] Ad naturam venti retulit, qui cum fiat per zonam torridam a meridie, est calidus et pluvius. *Stringitur*] Crispatur, ac veluti in rugas contrahitur.

57 *Suspensa lacrymæ*] Retentæ, repressæ, ne oculi extillarent.

58 *De nive manat aqua*] Item Metam. III. 487. 'sed ut intabescere flavæ Igne levi ceræ, matutinæque pruinae Sole tepente solent.' Quo etiam referri possit illud Plauti in Mercat. 1. 2. 91. 'Edepol, cor miserum meum, quod guttatim cantabescit, quasi in aquam indideris salem.' Et Theocrit. Idyll. VII. 76. *Ἐδρε χιών ὥς τις κερειάχερο μακρὸν ὄψ' Ἀλφειῶν.* Et Mosch. Idyll. IV. 45. *οὐδ' ἤθελε λείβεσθαι ὄψιν.* *Manat*] Stillat liquecente nive.

62 *Formidatas*] Quas veluti violentas adhuc formidabat, nec eis credebatur. *Reppulit*] Rejecit.

63 *At tu*] Convertit sermonem ad puellam, eam monens ut velit se ulcisci: præsto enim se esse, a quo

poenas illa repetere possit. *Minuet]* Levabit.

66 *Quaslibet infirmas adjuvat ira manus]* Lege *Quamlibet* cum mellioribus quibusque scriptis : de qua locutione

egimus Epist. vi. 140. Deinde *adjuvat* scribendum cum Neapolitano et tribus aliis. Ep. Hyps. 'Quamlibet adverso signetur epistola vento.' *Heins.*

ELEGIA VIII.

1 *Est quædam, &c.]* Invectiva in ipsam lenam, quam execratur, ut ei omnia fere illa incommoda eveniant, quæ senili ætati acerbissima esse solent.

2 *Dipsas]* Nomina personarum, ut in comædiis, habere debent rationem et etymologiam. Eam enim ipsam sitim appellavit : quasi quæ propter ebrietatem et frequentem potum semper sitiât : *δίψα* enim, sive etiam *δίψος*, Græce sitis ; et *δίψω*, sitio.

3 *Nigri non, &c.]* Illa nunquam, nisi ebria, advenientem auroram vidit. *Nigri]* Sic Virg. 'Et nigri Memnonis arma.' Æthiops enim erat. *Parentem]* Auroram, cujus filius fuit Memnon, ex Tithono Laomedontis regis Trojani filio.

4 *Roseis]* Puniceis. Alludere tamen videtur ad Auroræ epitheton. Auroram enim Homerus *ροδοδάκτυλον* appellat. *Sobria]* Sine ebrietate. *Equis]* Quadrigis.

5 *Magas arteis]* Magicas arteis. Huius artis vanitatem Plinius tum alibi, tum lib. xxx. coarguit : quæ tamen artium fraudulentissima plurimum in toto terrarum orbe, plurimisque seculis valuit, eique auctoritas maxima fuit. *Ææque carmina novis]* Id est, incantationes quibus Ææa Circe usa est.

6 *In caput]* In suum fontem. *Arte]* Scilicet magica. *Recurvat]* Reflectit. *Liquidas aquas]* *Rapidus* unus Medi-

ceus cum excerptis Politiani ; quod magis ad rem. *Heins.* *Recurvat]* Ut versæ recurrant, et retro properent.

7 *Scit bene]* Optime callet quid possit. *Gramen]* Id est, herba. Ex herbis enim veneficia maxime fiunt. *Torto]* In turbinem verso. Rhombus præter alia significata, denotat etiam magicum instrumentum, filis quibusdam implicitum, quo in magica arte utebantur. Propert. 'Deficiunt magico torti sub carmine rhombi.'

8 *Licia]* Fila, stamina. Sed licia vim majorem in carminibus habere credantur, quod ita hominum mentes implicari posse existimantur, ut a liciis stamen implicatur. Plin. lib. Natur. histor. xxviii. *Quid valeat viri amantis equæ]* Hippomanes dicit, quod Aristot. teste præcipue ad amoris veneficia petitur. Et, ut Servius ait, Hippomanes est virus defluens ex equarum inguinibus, quo tempore feruntur amoris furore : ut dictum sit *ἐκ τοῦ πύθης μανίας, καὶ ἵππων*. Hesiodus hippomanem herbam esse dixit, qua si equi vescerentur in furorem vertentur. Plin. lib. viii. scribit, etiam equis innasci veneficium, Hippomanes appellatum, in fronte, caricæ magnitudine, colore nigro, quod statim edito partu devorat facta, aut partum ad ubera non admittit, si quis præreptum habeat. *Virus amantis equæ]* 'Matri præreptus amor.' Æn. iv.

9 *Cum voluit]* Hæc lena, quando-

cunque ei collibisset, cœlum aut nihilum aut serenum reddebat. *Glomerantur*] In globi figuram condensantur.

11 *Si qua fides*] Supple, est mihi: si mihi creditur.

13 *Vivam volitare per umbras*] *Veram* veteres editiones et quinque scripti cum codice Neapolitano: multi *visam*; quos inter Jureti et Puteani excerpta; duo *vetulam*; Puteanus *vetam*: sed postea t in r mutato, hoc est, *versam*. Opinor *suetam* scribendum; ut et apud Val. Flaccum lib. iv. 'aut vobis ergo fera saxa patescunt, Aut mea jam suetæ veniunt ad pabula diræ:' vulgati *sævæ*; quæ vox ter quaterve eadem pagina occurrit nimis inconcinne. *Heins. Versam*] Transmutatam in avem quæ strix a stridendo dicitur.

14 *Pluma*] Pro plumis. *Anile*] Cum invidia et contemptu dixit. *Tegit*] Vestiri.

15 *Duplex*] Plin. lib. vii. scribit, fœminas quidem omnes ubique visu nocere, quæ duplices pupillas habent.

16 *Fulminat*] Ut fulmen splendet. *Geminum lumen ab orbe venit*] *Gemino* Puteaneus et multi alii ex melioribus. Idem Puteaneus *micat* pro diversa lectione. Met. viii. 'Fulmen ab ore venit,' de apro Calydonio: quamvis nec alterum temere rejecerim. *Heins. Lumen ab orbe micat*] Absistunt flammæ. 'Igne tremunt oculi.' Silius. 'Ardent oculi; toto ex ore crudelitas eminet.' Cic. vii. in Verr. *ὀφθαλμοὺς θεῶν ὡς περ ἀστράτης*. Dio Prus. orat. 56. *Δυσαντιβλεπτος*. Et Homer. Il. N. 474. 'Ὀφθαλμὸς δ' ἔρα οἱ πύρι λάμπεται'. Et vs. 8. ibid. αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινὰ.

17 *Proasos atavosque*] Quasi difficilis sit eos evocare sepulchris, qui jam ante multos annos discesserint, quam qui nuper sunt mortui.

18 *Solidam*] Integram, plenam, nihil vacui aut concavi habentem. Hoc

dixit ut lenæ vires exaggeraret, et maximas esse ostenderet. *Longo carmine*] Diutina incantatione. *Findit*] Scindit, rumpit terram, unde umbras ejiciat.

19 *Thalamos violare pudicos*] *Temerare* Puteaneus aliiq̃ meliores; et recte. Epistola Cœnones, 'Ut minor Atrides temerati fœdera lecti Clamat.' Met. ii. 'An quæ per totam res est notissima Lesbos, Ignorata tibi est? patrium temerasse cubile Nyctimenen.' Infra lib. ii. El. 7. 'Cypassis Objicitur dominæ contemerasse torum.' Artis Amat. lib. i. 'At non Actorides lectum temeravit Achillis.' Sic et 'Venerem temerare maritam' epistola Paridis; et 'Apollinæ temerator matris' Tityos Statio: vide quæ notamus Pont. lib. ii. El. 2. 27. *Heins. Temerare*] Dum suis verbis uxorem ad adulterum, maritum ad pellicem inducit.

21 *Fors*] Casu, inquit, interfui hujus vetulæ sermonibus: non igitur ignota loquor. *Fors*] Casus. Fors, fortuna. *Me testem dedit*] Ut constet *ἡ τοίχους*, fingit auctor, se procul stantem omnia audivisse.

22 *Talia*] Qualia subijciam. *Occultare*] Occultare.

23 *Here*] Pro heri. *Mea lux*] Mea vita. *Beato*] Id est, diviti, eleganti.

24 *Hæsit, et in vultu, &c.*] Ut sit sensus: Ille juvenis beatus, cui te heri placuisse non ignoras, in te oculos coniectos semper habebat: quod signum est, eum tui amore irretitum fuisse. *Hæsit*] Defixus est.

25 *Et cur non placeas*] Cui non placeas unus Vatic. et Farnesianus: sic alibi, 'Tam doctas quis non possit amare manus?' *Heins. Et cui non placeas*] Omnibus placere debes. Et rationem reddens, subdit, *Nulli tua forma, &c.*] Nulli puellæ es postponenda.

26 *Memiseram*] Dolet Dipsas, puellam non habere cultum, qui dignus sit corporis pulchritudine.

27 *Tam fatix*] Tam dives.

30 *Signo nunc Venus apta tuo*] Tuum signum Venus est: hoc est, tibi propitium. Alii codices *suo*. Heins.

31 *Adveniens*] Dixerat enim supra, 'Mars abiit:' cum igitur Mars, adversum sidus, aberit, beneficum Veneris adveniens sidus jam prodesse incipit: quod ostendema, ait: 'Dives amator Te cupit:' te deperit; cui cura est id quod tibi deest, id eat, dignus corpore cultus.

33 *Est etiam facies*] Etiam facies est illi juveni: quæ merito tibi conferri possit: est pulcherrima illi facies.

34 *Si te non emptam*] Nisi ipse ultro pretium pollicens te amicam ex peteret sibi, tu illum tibi vel pretio deberes adjungere.

35 *Erubuit*] Hoc a Poëta dictum est, non a lena. Pudicam ergo facit Poëta amicam suam, quæ statim erubuerit, cum dixisset lena, 'emendus erat.' *Decet*] Anus excipit; senserat enim puellam erubuisse: ande ait: Candidam quidem faciem pulchritudinem reddit pudor: sed simulandus est, si vis tibi prodesse.

37 *Spectabis*] Spectare autem gremium dejectis oculis, modestiæ eat et pudoris. Hanc modestiam et pudorem conatur lena summa ope ab animo puellæ remove, ut facilius quod intendit ei possit persuadere. Nam pudor est hostis Cupidinis, ut supra dixit Naso. *Cum bene gremium spectabis*] Nam amatores solebant pretium et munera in amicæ gremio deponere.

39 *Forsitan inculta Tatius regnante Sabina*] *Immunda* meliores libri; et recte: sic 'mundus muliebris.' *Automus* puellas dicit Lucretius lib. iv. 'Nigra melichrus eat, immunda ac fœtida acosmos.' Cicero lib. ix. ad Atticum, sicut *ex rois éportukois* 'alienantur immundæ,' 'insulæ,' 'indecoræ:' 'immunda humus' sæpe apud nostrum: 'immundam vellus,' et 'im-

mundus caper,' et 'immunda manus' Art. Am. et 'immandus torus' Rem. Amor. 'immunda hara' Ep. prima. 'immunda historia' Trist. 'immandus pulvis' Fast. Fast. iv. 'Venerunt cultus mundaque cura sai.' Et lib. iii. 'Pauper, sed mundæ sedulitatis, anus:' ita in optimis libris locus uterque scribitur. 'Munda verba' pro nitidia dixit Arte Amat.: lib. iii. infra El. 10. 'Et puer eat et mundus Amor, sine sordibus annos, Et nullas vestes, ut sit apertus, habet:' quomodo et illic liber optimus. Apud Propertium, 'Mundus demissis institor in tunicis:' et 'mundus Menander' apud eundem. Heins. *Forsitan*] Non debes, inquit lena, usque adeo esse pudica, ut uno tantum aut duobus viris contenta esse velis. Hoc olim fortasse Sabinæ voluerunt, in quibus maxima fuit severitas. *Immunda*] Omnium urbanitatum expertes. *Tatius regnante*] Fuit hic Sabinorum rex, cum quo Romulus consociavit Romanum imperium.

40 *Habiles*] Aptæ. *Pluribus viris*] Uno enim (ut pudicas decet) contentæ erant.

41 *Externis armis*] Non domesticis et civilibus bellis, quibus antea urbs Roma flagraverat.

42 *Et Venus Æneæ*] At Venus meliores, rectius. Heins. *Venus regnat in urbe, &c.*] Id eat, Romæ. Æneas enim Veneris filius fuit, a quo Romanos originem trahere nemo ignorat. *Venus regnat*] Hic versus Augustum Dionem graviter offendere petuit.

43 *Ludent formosæ*] *Ludite formosæ* Sarravianus cum uno Moreti et Scriberiano: placet. Arte Amat. iii. 'Dum licet, et veros etiam nunc editis annos, Ludite.' Lib. ii. 'Ludite, sed furto celetur culpa modesto.' Infra, El. 10. 'Pareite, formosæ, pretium pro nocte paciati.' Heins.

44 *Si rusticitas non cetat*] Rusticam puellam vocat, quæ eat difficilis ad obsequendum amantibus. *Ipsa regat*]

Sic erat Sempronia illa, quæ (ut Salustius ait) libidine sic accensa fuit, ut sæpius peteret viros quam peteretur.

45 *Frontis rugas*] Has quoque rugas frontis, quas portas vertice, excute, &c. Alludit autem ad severum vultum puellæ, aversantis dicta lenæ. *Micyl.*

47 *Penelope*] Dipsas falso exemplo puellam pervertere tentat. *Juvenum*] Procorum. *Tentabat*] Experiebatur: ut quem viribus præstantiorem cognovisset, eum sibi virum legeret. *Tentabat in arcu*] Huc alludit Petron. 'Nemo meo melius nervum tendebat Ulysse, Sive illi laterrum, seu fuit artis opus.'

48 *Qui latus*] Lateris vires. *Argueret*] Ostenderet.

49 *Labitur*] Celeriter transit, fugit.

50 *Et celer admissis labitur annus equis*] Optime codex Sarravianus: *Ut celer admissis labitur annus equis*. Lib. III. Artis Amat. 'Ludite: eunt anni more fluentis aquæ.' Met. xv. 'Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu, Non secus ac flumen.' 'Admissas aquas' pro citatis quoque dixit. Epistola Phyllidis, 'Et sacer admissas exigit Hebrus aquas.' *Heins.* *Admissis*] Velocibus. Hoc autem dicit Dipsas, ut ævi brevis memor puella, dum est juvenis, plures amantes admittat: et, quantum possit, amori indulgeat. *Labitur*] Sic Senec. 'Tanquam ex torrente est hauriendum.' *τὸν ῥήγας ἀπορροῖαν πότῃρα*. Monet autem pessima hæc lena puellam, ut ætate utatur. Sic Bacchis in Heautont. II. 3. 'Quippe forma impulsu nostras amantes colunt, Hæc ubi immatura est, illi suum animum alio conferunt. Nisi si prospectum est interea aliquid, desertæ vivimus.' Et Sophoclidæca apud Plant. Pers. II. 2. 47. 'Tempori hanc vigilare oportet formulam, atque ætatum, Ne, capillo veripelle, fede semper servias.' Audi et Scapham, in Mostellar. I. 3.

44. 'Qui pol me, ubi ætate hoc caput colorem commutavit, Reliquit, deseruitque me: tibi idem futurum crede.'

51 *Æra nitent usu*] Hæc quatuor carmina nullum habent ordinem in sensu. Hoc ordine ab Ovidio relicta existimaverim: 'Forma, nisi admittas, nullo exercente senescit: Canescunt turpi tecta relicta situ. Æra nitent usu, vestis bona quærit haberi: Nec satis effectus unus et alter habent.' *Forma*] Sensus autem erit, formam esse exercendam multos admittendo amatores, et frequenter. Nam et æra usu splendent. Aliter senescere, et turpiorem fieri: sicuti etiam ædes ipsæ, quando ab hominibus non habitantur, carie et pedore, ac situ, et aranearum telis obitæ turpescunt. *Quærit haberi*] Quod nisi veste bona utaris, a tineis corrodetur: est enim hic *haberi*, tractari, &c. *Mic.*

52 *Canescunt*] Cana et alba fiunt ex situ. *Turpi*] Indecoro. *Relicta*] Deserta ab habitatoribus. *Situ*] Sordibus, et squalore quodam, qui intra opaca ædium quæ diu non purgantur esse solet.

53 *Senescit*] Ante diem fit senex et turpis.

54 *Nec satis*] Non sufficiunt, inquit, pauci amatores, ad sumptuosas vestes tibi emendas. *Unus et alter*] Pro paucis. *Effectus habent*] Id est, efficere possunt ut bonam habeas vestem. *Domit.* *Nec satis effectus*] Hoc est, pauci aliqui non sufficiunt ad hoc efficiendum, de quo modo dictum est. Estque genitivi casus. *Micyl.*

55 *E multis*] Amatoribus. *Invidiosa*] Odiosa.

56 *Venit*] Contingit. *Canis*] Canes pilos habentibus. *De grege*] De multis ovibus.

57 *Ecce, quid istis tuus vates*] Id est, Poëta Ovidius. *Nova*, id est, miranda.

58 *Amatoris millia*] Non tibi decerunt multa amatoris carmina legenda. Sed carmina quæ proeunt ad corporis cultum?

59 *Ipsæ Deus vatum*] Phœbus, musicæ artis inventor. *Palla*] Longa et ad vestigia usque demissa veste, qualem vates et citharœdi habere soliti erant. *Spectabilis*] Conspicuus. Intelligit autem Apollinis Palatini marmoreum simulachrum, quod, auctore Augusto, tanto artificio fuerat fabricatum, ut vivum esse, et plectra movere, et canere videretur. *Palla spectabilis*] Vide Metam. xi. de certam. Apollinis et Panos: ubi vs. 166. 'Ille, caput flavum lauro Parnasside vinctus, Verrit humum Tyrio saturata murice palla.' Et Æneid. vi. 'Nec non Threicius longa cum veste sacerdos.'

60 *Tractat*] Id est, movet. *Consona*] Consonantia, ut harmonia redatur. *Fila*] Nervos, chordas, quæ septem numero sunt.

61 *Qui dabis*] Pluris, inquit, faciendus tibi est amator qui munera dabit, quam qui optimus erit Poëta. *Sit major*] Majorem apud te habeat auctoritatem.

62 *Dare*] Afferre. *Res ingeniosa dare*] Superat omnium ingenia. Puellas capit, quibus nihil præter lucrum dulce est. Vide Amor. i. iii. El. 8. 33.

63 *Nec tu, &c.*] Noli, inquit Dipsas, humilioris fortunæ homines et viles despiciere, modo dent munera. Contra autem, vel nobilissimos exclude, nisi divitias habeant, quibus te ditare possint. *Si quis*] Qui, cum antea servus fuerit, aliquo casu dives factus, se a servitio redemerit.

64 *Despice*] Sperne. *Gypsati*] Creta illiti, ut venales servi habebant. Plin. lib. xxxv. cap. 16. Gypsum enim est calcis genus, de quo Plin. lib. xxxvi. cap. 24. Vult enim persuadere puellæ, nullius sortis homines, modo munera afferant, esse despiciendos. *Gypsati*] Vide hæc de re Clar. Gronov. ad Persam Plaut. i. 2. 22. 'albo rete.' Quo et alludit Cic. ad Trebatium: 'Hoc tibi tam ignos-

cemus, inquit, nos amici; quam ignoverant Medæ, quæ Corinthi arcem altam habebat, matronæ opulentæ, quibus illa manibus gypsatisimis persuasit, ne sibi vitio verterent,' &c. *Crimen inane*] Crimen enim non erit dedecus nec ignominia. *Crimen inane pedis*] Alii nomen; utramque lectionem Puteaneus agnoscit: tam hæc quam illa aridet. *Heins.*

65 *Nec te decipiant*] Nec te fallant alicujus stemmata et genus, ita ut ei gratis tui copiam facias. *Veteres*] Antiquæ, fumosæ. *Quinquatria*] Quid significet in hoc loco *Quinquatria*, non video. Quidam emendant, *Quinque atria*, ut sit numerus finitus pro infinito. Nonnulli *Plena atria*, legunt. *Atria*: in atriis enim solebant prisci Romani majorum statuas disponere, ad generis nobilitatem jactandam. *Ceræ*] Statuarum ex cera. *Domin. Quinquatria*] Festa Minervæ dicuntur, quæ mense Martio per quinque dies celebrabantur. Ac sunt qui putent, ostentationem aliquam, aut pompam imaginum, in hoc festo fieri solitam fuisse: et ideo per Metalepsin, festi nomen, pro rebus quæ in ipso celebrabantur, positum esse. Quod si igitur et mihi divinare liceat, legerrim: *Nec te decipiant veteris quicquam atria ceræ*: ut sit ordo: *Nec te quicquam decipiant atria ceræ veteris, &c. Veteris quinquatria ceræ*] *Veteris ceræ* Puteaneus. Illud *Quinquatria* non est nauci: nam si ad natalem suum alluderet, *quinquatus* dicere debuisset. Codex Douæ *Veneris quinquennia ceræ*. Nangerius et Ciofanus et Quernius in Egrejiis, *quinque atria* legendum contendunt. Lipsius in Electis *veteri cincta atria ceræ*. Barthius in Adversariis, *decipiat veteris quinquatria ceræ*, ut quinquatria sit porticus quinque ambulacrorum: audaci sane commentu. Ludovicus Orleantius ad Tacitum *decipiant quæ cingunt atria ceræ*. Petrus Scriverius, *veteres circa atria ceræ*; non male. Ju-

venalis, 'Tota licet veteres exornent atria ceræ.' *Heins.*

67 *Qui quia*] *Quin* Puteaneus cum duobus aliis: versus, ut fallor, mendosus. *Idem.*

70 *Ne fugiant, captos legibus ure tuis*] Videtur rescribendum, *Ne fugiat, captum legibus ure suis.* Superiora agunt de pulchro amatore: quo etiam hæc sunt referenda. *Suis legibus*; ut Ep. v. 'Et poteras falli legibus ipse tuis.' Ep. vi. 'leges sanciat ipse suas.' Val. Flaccus de Amyco, 'lege quod occidit ultus Ipse sua.' *Idem.*

72 *Et cave*] *Sed cave* recte prima editio. Neapolitanus *sed fuge*; quod jam præcesserat. *Idem. Constat*] Valeat.

73 *Sape nega noctem*] *Noctes* scripti. *Heins. Sape nega noctes*] Nam, ut inferius ait Naso: 'Quod licet, ingratus est: quod non licet, acrius urit.' *Nega noctes*] Officium nocturnum: sic Ter. Heaut. II. 2. 'nam quandam misere offendi ibi militem Ejus noctem orantem: hæc arte tractabat virum.' Et Plaut. in argum. Asinar. vs. 5. 'cedit noctem filius.' Et in Pænul. I. 2. vs. 62. ut Camer. et Turneb. legunt: 'Quo jus ego nebulae cyathos septem noctes non emam.' *Capitis*] Sic ipse Naso inferius de Corinna ait: 'Ah quoties sani capitis mentita dolorem, Cunctantem tardo jussit abire pede.'

74 *Modo*] Interdum. *Causas*] Scilicet, differendi concubitus. *Isis erit*] Hæc Inachi fluminis filia, a Jove in vaccam mutata est: tum in pristinam formam reversa et Dea facta, ab Ægyptiis colebatur: cujus sacra ad Romanos translata sunt, quibus sollemnibus Romanæ mulieres secubabant per plurimos dies, nec se viris admiscebant. *Quæ causas præbeat, Isis erit*] 'Simulat se a matre arcessi ad rem divinam; abit.' Ter. Hecyr. I. 2. Sic et Tibul. I. iv. ad Junon. 'Illa quidem ornandi causas tibi, Diva, re-

legat; Est tamen occulte cui placuisse velit.'

75 *Mox*] Paulo post. Recipe amatorem, ne huic patientiæ assuefact amator. *Colligat*] Paulatim contrahat.

76 *Relentescat*] Imminuatur, lentus fiat.

77 *Sarda*] Clausa. Amatorem, inquit, nummos ferentem admittes, ferentem preces excludes. *Laxa*] Aperta.

78 *Audiat exclusi verba receptus amans*] Ut largiora munera in posterum afferat, ne etiam ipse excludatur.

79 *Et quasi læsa prius*] Prior meliores. *Heins. Et quasi, &c.*] Quando, inquit, amatorem læseris, quasi tu ab illo prius læsa fueris, ei irascere.

80 *Vaneat culpa culpa repulsa tua*] Puteaneus et Arondelianus, *Vaneat culpa culpa repulsa tua*; recte, nisi quod sua legendum. Multum esse Nasonem in ea locutione jam alibi monuimus: nisi *culpa nova* cum Sarraiano malis; ut Remedio Amoris; 'Et prior est culpa culpa repulsa nova.' Codex Jureti *repressa*: sed *repulsa* bene habet. Artis Amat. II. 'Illæ munditiis amorum damna respondent.' *Heins. Vaneat*] Diluatur, in vanum et nihilum redigatur. *Vaneat culpa repulsa*] Culpa cum culpa comparata, composita, compensata extinguitur. Pax rursum. Id quod Terent. explicat in Eanuch. I. 1. 'Bellum, pax rursum.' Et ex Terentio Horat. Sat. II. 3. 'in amore hæc sunt mala: bellum, Pax rursum.' Quod ex Plauto sumtum: Mercat. I. L. 18. et seqq. 'Nam amorem hæc cuncta vitia sectari solent.'

81 *Spaciosum*] Longum.

82 *Sape*] Ne facias, inquit, ut diu tibi iratus sit amator; ne, dum inveterascit ira, fiat odium ingens. *Ira morata*] Ter. Hecyr. III. 1. 'Sed magnum nescio quid necesse est evenisse Parmeno, Unde ira inter eos

intercessit, quæ tam permansit diu.' Sic et Græci, *χόλος επίμονος Μήρις*. Qui dolores non facile excidunt animo. *Similitates*] *Odia*. *Morata*] Id est, dilata, in longum producta. Et est a mora deductum.

83 *Oculi coacti*] 'Falsa lacrymula, Quam, oculos terendo misere, vix vi expresserit.' Ter. Eun. 1. 1. Quod ex Plant. Pseud. 1. 1. 73. 'Pumiceos oculos habeo: non quo Lacrymam exorare, ut expuant unam modo.' Quod a Græco: *ἐμβαλόντες δάκρυα ποιητῆς τρέψῃ· καὶ δάκρυον οὐκ ἐνδὸν εἰς μέσον φέροντες*. *Coacti*] Etiam inviti, fictas lacrymas emittant.

84 *Et faciant udas ille vel ille genas*] *Ille vel illa* septem codices: finge ex zelotypia te plorare. Huc pertinet Elegia 7. lib. 11. *Heins*. *Udas*] Humefactas lacrymis. *Ille vel illa*] Alii *ille*, scil. amator: ut præ zelotypia eorum flere videaris: quod erit in causa, ut a te se amari credant.

85 *Nec si quem fallas*] *Fallos* meliores. *Heins*. *Perjurare*] Pejerare, falso jurare. *Non perjurare timeto*] Ut illæ solent, quæ non metuunt Deos. Ter. Heeyr. Et Plant. Amphitr. 11. 2. 206. 'Mulier es, audacter juras:' quali, ut Diogen. ne mortuæ quidem credendum. Ideoque Menand. recte monet, loco 70. de Jurejur. *φάλαρον ἔρκον εἰς ὕδωρ γράφε*. Unde proverbii loco, *ἔρκος ἐταλπας*, pro jurejur. nullius fidei.

86 *Commodat illusoie*] *In lusus* iidem. Neapolitanus in ludos. *Heins*. *Commodat*] Sensus est, Venerem non exaudire eos, qui illusi et decepti fuerunt ab amica; si contra decipientem illius munia imploraverint. Nam 'Jupiter ex alto perjuriam ridet amatorum.'

87 *Ad partes*] Ut suas hic partes, tanquam in fabula agant; vel, *κατὰ μέρος*. Juven. Sat. 14. 'est mihi sæpe vocandus Ad partes.' Plant. Asinar. 111. 3. 'Agēsia tu in partem nunc jam

hunc delude.' Et Cato de R. R. 'ad partes venire.' *Sollers*] Arguta, calida.

88 *Apte*] Non doceant apte, sed quid possit tibi apte emi.

89 *Multi si pauca rogabant*] *Multos* cum iisdem scribendum. *Heins*.

91 *Carpat amantem*] Paulatim absumat et attenuet opes amantis. *Carpat amantem*] Plant. Trucul. 14. 4. 35. 'Quæ cum multum abstulimus, haud multum apparet, quod datum est. Ita sunt gloriæ meretricum. Hæc fundi calamitas.' Ter. Quæ suo arbitratu evertant homines fundis, familiis. Plant. in Persa de Dordalo.

92 *Cito*] Celeriter, brevi tempore.

93 *Cum tibi deficient*] *Te deficient* iidem recte: sicut enim optimo illo sæculo loquebantur. Met. 11. 'qualis cum deficit orbem Esse solet.' Lib. 19. 'linguam defecerat humor.' Fast. 111. 'Jam quoque, quem secum tulerant, defecerat illos Victus.' Trist. 5. El. 13. 'Utque solebamus consumere longa loquendo Tempora, sermonem deficiente die:' ita istis locis veterrimi codices agnoscunt. Vide *Notas Metam.* 11. 382. *Heins*.

94 *Libo*] Id est, placenta. Est enim libum (ut Servio placet) placenta de farre et melle, sacrificiis apta. Dietum quod libandi causa fieret, ut Varro sentit. Mos autem erat, ut natali die discumbentibus liba appenderentur, a nulloque gustarentur prius, quam ab eo cujus natalis celebraretur: post cujus degustationem omnes degustabant, et bene precabantur.

95 *Rivale*] *Æmulo*.

97 *Ille*] *Amator*. *Viri*] Alterius amatoris. *Vestigia*] Indicia viri.

100 *Si tibi nil dederit*] Si sponte sua amator tibi nullum afferet munus, tu eum interrogabis, quænam merces in via sacra vendantur, quanti constent: te illarum aliquam cupere, sed nummis carere, ita ut ei ianuas, quid

tibi emere debeat. *Sacra via*] Via sacra erat Romæ a curia veteri versus Amphitheatrum, usque ad arcem Capitolinam.

101 *Abstuleris*] Ab amatore. *Donet*] Donare videatur.

102 *Commodet ille, roga*] *Ipsa* constanter meliores: quidam *ipse*: duo *usque*, quod arridet. *Heins.*

103 *Tegat*] Celet, ita ut aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habeas. *Blandire, noceque*] Per blanditias amatorem expiles, ita ei nocebis; aut, *Blandire*, ut eum ad amorem tuum pellicias: *noce*, ne in tædia vertatur amor, qui his artibus retinetur.

104 *Impia*] Dira, sæva.

105 *Hæc*] Mæ præcepta. *Præstiteris*] Observaveris. *Usu mihi cognita longo*] Quæ ego longa experientia cognovi. 'Et seris venit usus ab annis.'

106 *Nec tulerint*] Nec ego frustra, et quasi ventis jactans mea verba, te admonuerim.

107 *Sæpe mihi dices, Vivas bene*] *Vivæ bene* Puteaneus et a manu prima Sarravianus: recte. *Trist. v. El. 9.*

'Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector.' *Heins.*

Rogabis] Precaberis.

111 *Albam*] Canam. *Rerum*] Paucorum crinim.

112 *Rugosas*] Rugis aratas. *Distraherent*] Dissiparent, dilaniarent, scinderent. *Distraheremque genas*] *Distraherentque* Puteaneus cum aliis quibusdam: de manibus suis loquitur. *Heins.*

113 *Di tibi dent nulloque lares*] *Nudosque* quinque scripti. *Idem. Di tibi*] Nunc lenum imprecatur Naso. *Nullos lares*] Nullas ædes quas habites. *Inopemque*] Ut nemo tuæ senectuti opituletur.

114 *Et longas hyemes*] *Per* Farnesianus. *Puto Fer.* *Heins. Longas hyemes*] Ut frigoribus geluque conficiaris. Senes enim, propter sanguinis defectum, frigora maxime timent: hinc et *aprici*, id est, sole gaudentes, dicuntur. *Perpetuamque sitim*] Id est, æternam. Nullum fere tormentum durius bibacissimæ Dipsadi imprecari potuit, nisi ut perpetuo sitiât, nec habeat quo sitim pellat.

ELEGIA IX.

1 *Militat omnis amans*] Ad Atticum scribens Naso ostendit, amorem speciem esse militiæ.

2 *Attice*] Fuit hic Attiens poëtæ sodalis, ita charus, ut cum eo seria ludieraque omnia conferre solitus fuerit.

5 *Duces*] Militum ductores.

6 *Hos*] Scilicet, annos. *In socio bella puella viro*] *Toto* lege cum melioribus libris. *Amor. iii. El. 6.* 'Dicitur et socii jura dedisse tori.' *Art. i.* 'Atque erit in socii. femina. parte tori.'

Lib. II. 'Socii deprensa pellice lecti.' *Ænonæ* Epistola, 'sociati fœdera lecti:' et 'socialia jura,' alibi: et 'socialis torus' *Fast. II.* et 'sociare cubilia' *Ep. Briseidis*. Similiter peccatum erat *Epistola Herns XIX. 100.* ubi vide *Notas. Heins.*

7 *Pervigilant*] Quatuor vigilias nox continebat apud antiquos: singulis trium horarum spacio supputabantur, vigiles secundi primis, secundis tertiis, tertiis novissimis in statione succedebant, dato signo a tubicines. *Vigilant*

etiam amantes, dum intempesta nocte iter ad amicam faciunt, et ante clausas fores cantantes aut conquerentes morantur. *Terra requiescit uterque*] Humi enim plerumque milites cubant: hinc dura et laboriosa dicitur militia. Terra quoque et in duro limine amicæ requiescit amator.

8 *Ille*] Amator. *Fores dominæ servat*] Veluti custos. *Iste*] Miles: supple, servat fores. *Ducis*] Imperatoris. *At ille ducis*] *At iste* rectius nonnulli. *Heins.*

9 *Militis officium*] Officium est id quod unusquisque facere debet. *Longa est via*] Hinc apud historicos frequenter legimus, 'Longis itineribus defessi milites.' Amatores etiam vel longissima conficiunt itinera, ut ad amicam perveniant. *Mitte puellam*] Si miseris aliquo puellam, eam etiam ab arctico ad antarcticum polum usque sequetur amans.

10 *Exempto fine*] Sine fine.

11 *Adversos*] Oppositos, obstantes. *Duplicataque Flumina*] Torrentes intelligit, qui hybernis imbribus augentur. *Nimbo*] Imbre.

12 *Congestas conteret ille nives*] *Exteret* meliores; ut apud Statium Theb. x. 'gravis exterit artus Ungula.' Phædrus lib. i. Fab. 21. 'Asinus ut vidit ferum Impune lædi, calcibus frontem exterit:' ubi male scripti *extudit*. Plinius lib. xviii. c. 7. 'In area exterunt triticum et siligo et hordenum.' Lucret. 'validis extritus viribus ignis:' vidit quoque veram in Nasone scripturam perspicacissimus Gronovius in Observationibus. Gratius ex veteri codice Pithæi, 'Lineaque extritis lucent anconibus arma:' ubi tamen *expositis* liber Thuanæus. Deinde *conjectas nives* Jureti excerpta cum tribus aliis: unus *confertas*: duo *confectas*: *conjectas* sequor. Sic alibi 'nivem jactam' non uno loco dixit. Supra El. 7. 'Qualiter abjecta de nive manat aqua.' Trist. iii. El. 10. 'nix injecta sub Arcto.' Artis Amat.

11. 'Via per jactas candida facta nives.' *Heins.*

13 *Nec freta pressurus*] Navigaturus puellæ causa. *Causabitur*] Causari, est causam afferre, sive excusationem adducere. *Tumidas*] Vehementer flantes.

14 *Aptaque vertendis sidera quæret aquis*] *Verrendis* probe Sarravianus cum duobus aliis; tres alii *cerendis*. Catullus, 'Cæcula verrentes abiegnis æquora palmis.' Ennius: 'Verrunt extemplo placide mare marmore flavo.' Virgilius lib. iii. 'nautæ Admixi torquent apumas, et cæcula verrunt.' Mox, 'Certatim socii feriant mare, et æquora verrunt.' Et 'Verrimus et proni certantibus æquora remis.' Lib. vi. 'illi remis vada livida verrunt.' *Heins.* *Aptaque*] Non requirit, inquit, amator puellam sequens per mare, sub quo sidere sit navigandum, an a navigatione abstinendum.

15 *Frigora noctis*] Sæpe enim miles et amans foris et sub dio pernoctat.

17 *Mittitur*] Ut apud Homerum Ulysses et Diomedes in Trojanos a Græcis, Dolon in Græcos a Trojanis mittebantur. *Alter*] Id est, miles. *Speculator*] Explorator.

18 *Alter*] Scilicet, amans. *In rivali oculos tenet*] Observat ac speculatur quid rivalis agat.

19 *Ille*] Miles. *Graves urbes*] Molestas: utpote hostiles, quarum evetendarum causa multum laborant milites ac sudant. *Hic*] Amans. *Duræ*] Sævæ, crudelis: quia amantem non admittit.

20 *Obsidet*] Assidue desidet, excubat, servat. Eadem significatione apud Justin. i. 5. 'Regis custodibus omnes aditus obsidentibus.' Et Plaut. Pœn. ii. 2. 23. 'Servi ne obsideant.' Et alibi: 'Ego fui hodie solus obsessor fori.' Transferatur etiam eleganter ad alia. Justin. xlii. 4. 'Multæ pellices, ex quibus generata tanta juvenus erat, pro suis

quæque sollicitæ, animum senis obse-
debant.' Insidiantes alienæ pudici-
tiæ a Valer. Max. vocantur, 'Ob-
sessores alieni matrimonii.' Quo re-
ferri potest illud Senecæ in Hippol.
II. 559. 'Sed dux malorum fœmina;
hæc scelerum artifex Obsedit animos.'
Quod et Græcis usurpatum, Æschyl.
Agam. vs. 830. Δύσφρων γὰρ Ἰδς, καρ-
δίαν προσήμεινος, Ἀχῆος διπλοῖται τῷ πε-
παμένῳ νόσῳ. *Portas*] Hic aper-
tissime ostendit Naso, veram esse eo-
rum differentiam qui dicunt, portam
proprie murorum esse, munitionum-
que, atque castrorum; januam, oeu-
rium, fores, valvas, parietum ac do-
morum privatarum.

21 *Sæpe*] Alia similitudo inter mi-
litem et amantem. *Soporatus*] Dor-
mientes, sopore oppressos. *Invadere*]
Adoriri. *Profuat*] Utile fuit, scilicet,
militi.

22 *Cedere*] Interficere, perimere.

23 *Sic*] Per soporem. *Fera*] Acria,
fortia. *Ceciderunt*] Interierunt, et
trucidata ab Ulysse et Diomede, ut
ex Homero lib. x. Iliad. liquet.

24 *Et*] Quia abducti sunt ab Ulysse,
et ad Græca castra deducti. *Domi-
num*] Scilicet Rhesum.

25 *Nempe maritorum*] *Sæpe* pro di-
versa lectione Sarravianus: quod ar-
idet. Sic paulo ante. *Heins. Marito-
rum somnis utuntur*] Quia dormienti-
bus illis, ad eorum uxores accedunt,
easque subagitant.

26 *Sopitis*] Soporatis. *Hostibus*]
Ipsis maritis, quos hostes appellat.
Sua arma movent] Quia eorum uxores
subagitant: quæ vulnera ingenuo viro
acerbiora sunt, quam quæ ferro fiunt.
Movement] Admovent.

27 *Custodem transire manus*] Custo-
des enim apponebantur puellis asser-
vandis. Hos autem callidi amantes
plerumque falebant.

28 *Miseri*] Infelices. Amantes enim
vel hoc miseri jure dicuntur, quod sui
juris non sunt. Ordo est: Transire
manus custodem et catervas vigilum

Delph. et Var. Clas.

Ovid.

est opus militis et amantis semper
miseri. *Custodem manus*] Ad aman-
tem refertur: *vigilum catervas*, ad mi-
litem.

29 *Mars dubius*] Bella enim incer-
tos habent exitus. *Nec certu Venus*]
Incerta quoque et dubia sunt amoris
gaudia. *Victique resurgunt*] Ut apud
Virgil. in Æn. II. 'Quondam etiam
victis redit in præcordia virtus,'
'Victioresque cadunt Danai.'

30 *Posse jacere, cadunt*] *Jacent* qua-
tuor libri, non inveniuntur repetitione.
Heins.

31 *Vocabit amorem*] *Vocabat* Pute-
aneus et quatuor alii. Forte vocarat;
tres vocavit.

32 *Desinat*] Scilicet, vocare amorem
desidiam. *Experientia*] Usu et ex-
perientia docti.

33 *Magnus Achilles*] *Mastus* Pute-
aneus alique multi: quidam *fortis*;
etiam bene. *Heins. Ardet*] Amoris
incendio flagrat. *Abducta*] Abrepta
et ablata Achilli ab Agamemnone.
Briseide] Hippodamia Brisei filia.
Mastus] Propter amatæ puellæ abs-
sentiam. Melior mihi videtur vetus
lectio, quæ est, *magnus*. Hoc enim
cognomento illustres viri appellati
sunt, ut Alexander, Pompeius, &c.

34 *Dum licet, Argivas*] *Argoas* Pu-
teaneus et quatuor alii cum Jureti
excerptis; quod est *Argolicas*: quo-
modo Neapolitanus ac Sarravianus
cum tribus aliis. *Heins. Dum licet*]
Scilicet, per Achillis absentiam.

35 *Hector ab Andromaches complexi-
bus*] Post complexus amatæ uxoris.
Ibat in arma] Contra Græcos.

37 *Summa*] Id est, caput et dux.
Hinc *summates* dicti sunt principes,
quos et optimates appellant: ad quos
rerum summa pertinet. *Ducum*] Prin-
cipum Græcorum. *Atrides*] Aga-
memnon, Atrei filius, Mycenarum
rex. *Summa ducum*] Agamemnon, δ
βασιλεύς. Vide Epist. Hermion.
46. 'Dux erat ille ducum.' *Priameide*]
Cassandra, Priami filia. *Fertur*] Di-

citur, memoratur.

38 *Manadis*] Phœbadis, per furorem vaticinantis. Cassandra *Manas* etiam a Propertio dicitur lib. III. Vates enim erat, et Trojæ eversionem prædixit. *Effusis comis*] Turbatis, et per humeros sparsis capillis, ut vaticinantes per furorem habere solent. *Obstupuisse*] Attonitus fuisse propter illius egregiam formam.

39 *Mars quoque*] Nunc Martis bellorum Dei, in quo nulla potest esse desidia, exemplum affert. *Deprensus*] Scilicet, in adulterio a Vulcano. *Fabrilis vincula*] Laqueos fabrilis arte elaboratos.

41 *Ipse ego segnis eram*] Sui exemplum affert. Antea, inquit, ignavus natura eram: nunc me fortem reddidit amor. *Discincta*] Mollia, dissoluta, imbellia. Est autem proprium ociosorum: ut contra præcinctos, accinctos, strenuos dicimus. *Discincta otia*] Sic Virgil. VIII. 'Discinctos Afros,' prope fin. ubi vide Serv. et Juv. Sat. VIII. 'Cum tennes nuper

Marius discinxerat Afros.' Et Pers. Sat. III. 'Non pudet, ad morem discincti vivere Naccæ.' Et Sil. II. 'Discinctos inter Libycos.' Vide Amor. III. 2. 31.

42 *Mollierant*] Molles reddiderant: hinc ignavus eram. *Umbra*] Qua ociosi homines maxime delectantur. *Lectum et umbram* pro ocio posuit.

43 *Impulit*] Excitavit. *Cura*] Amor.

44 *Jussit*] Scilicet cura puellæ, amor. *Castris suis*] Id est, castris amoris. *Æra merere*] Stipendia facere.

45 *Inde vides vigilem*] *Agilem* Puteaneus et quatuor alii cum prima editione. *Heins.* *Inde*] Postquam me amor impulit. *Vides*] O Attice. *Vigilem*] Me scilicet.

46 *Qui non vult*] *Nolet* meliores; quo et alii alludunt, in quibus *noluit* vel *nollet*. *Heins.* *Qui noluit fieri*] Non solum, inquit, amor non est desidia, sed etiam desidiosos homines reddit fortissimos. *Domina*.

ELEGIA X.

1 *Qualis, ab Europa Phrygiis advecta carinis*] *Eurota* et *avecta* cum melioribus scribendum; ad Eurotam enim nata Helena. Est quoque id nomen corruptum in Agamemnone Senecæ Act. II. 'Spartamne repetes spreta et Eurotan tuum?' sic emenda: nam optimus codex *Medicens et curo tantum*; vulgo *insulse, et a tanto viro*; sed hoc, credo, viderit, qua est industria, Gronovius, cujus in scriptorem optimum animadversiones prælo describi jam cœptæ. *Heins.* *Qualis, ab Eurota Phrygiis advecta carinis, &c.*] Liberali ingenio præditus poëta, de-

dignabatur muneris tantum gratia ab amica se amari: quæ, quia precium petiit, ejus pulchritudinem mentis vicio imminutam esse dicit, nec eam amplius a se amari. *Qualis*] Ut majorem injiciat dolorem puellæ, laudat pulchritudinem ejus ante petitionem munerum: eamque comparat formosissimis.

2 *Conjugibus duobus*] Menelaum intelligit, qui legitimus erat conjux; et Paridem, qui Helenæ maritus esse volebat.

3 *Lede*] Quemadmodum Jupiter, in cynci formam versus, cum Lede Tya-

dari conjuge concubuerit, elegia tertia exposuimus. *Abditus*] Absconditus.

4 *Callidus*] Vaser, veterator, astutus. *Falsus*] Simulata, ficta. Neque enim illa vere avis erat. *Lusit*] Decepit, fefellit. *Adulter*] Jupiter. *Ave*] Cycno.

5 *Qualis Anymone*] Hæc Danaï filia fuit, admirabili forma prædita. Oblectabatur autem venandi studio.

6 *Cum premeret*] Quando aquam in urna gerebat. *Summi verticis comam*] Urna enim capiti imposita, comas premebat. *Urna comas*] Rectius *comam* nonnulli. *Heins*.

7 *Aquilamque*] Sollicitus, inquit, eram ne, propter egregiam tuam pulchritudinem, tui amore captus Jupiter te raperet. *Aquilam*] Ne ad te rapiendam a Jove mitteretur, ut olim ad Ganymedem. *Taurum*] Ne iterum Jupiter in taurum conversus te abduceret, quemadmodum Europam.

8 *Quicquid magno de Jove fecit amor*] Id est, formas illas omnes in quas amoris gratia Jupiter mutatus est. *De Jove fecit amor*] Vide Senec. Hippol. Chor. a. 1. 'Induit formas quoties minores Ipse qui cælum, nebulasque ducit;' et quæ seqq.

9 *Animique evanuit ardor*] *Resanuit error* Excerpta Puteani et Sarraavianus cum aliis nonnullis: quidam *resanuit ardor*. Puteanus et Arondelianus, *resanuit error*; recte: lib. II. El. 9. ut et illic idem codex, 'Cum bene pertæsum est, animoque resanuit ardor:' quod verbum vix alibi invenias; nisi apud unum Lactantium: ut jam monuit in Observationibus politissimus Gronovius, lib. II. 21. ubi hæc Nasonis duo loca pari modo emendavit. Cæterum *errorem* pro amore passim ponit Noster. Met. x. 'retinet malus error amantem:' sic enim veteres libri, exemplo Virgiliano, 'Ut me malus abstulit error.' Trist. I. El. 2. 'Imo ita, si scitis, si me malus abstulit error:' ut et illic

scripti quidam. Trist. II. 'Illo namque die, quo me malus abstulit error, Parva quidem periit, sed sine labe, domus.' Supra El. 2. apud Cupidinem, ex veteribus libris, 'Blanditiæ comites tibi erunt, Errorque, Furorque.' *Heins*. *Animique*] Neque amplius amoris tui incendio uror.

10 *Nec facies*] Nec jam me juvat ista tua facies.

11 *Munera pocis*] Amor enim non bene venditur auro.

14 *Mentis vitio*] Quia procax, et petulans, et avara facta es. Hæc enim sunt animi vitia. *Læsa*] Polluta, contaminata.

15 *Et puer est, et nudus Amor*] *Mundus* optimus Palatinus. Dixi supra Elegia 8. 39. *Heins*. *Et puer est*] Vult Naso simplicem et purum esse amorem. *Sine sordibus annos*] Habet, inquit, annos, id est, ætatem puerilem, in qua non regnat avaritia.

16 *Ut sit apertus*] Quinque veteres *opertus*. Lege cum Arundeliano, *quis sit opertus*. *Heins*.

17 *Puerum*] Quid, inquit, Cupidinem prostituitis precio, cum nudus sit, nec habeat sinus, in quos precium mittat? *Prostare*] *Pagare* significat, corporis turpitudine quæstum facere. *Prostant*] Venales. Plaut. Curcul. IV. 2. 21. 'Hi saltem in occultis locis prostant, vos in foro ipso: Vos fœnore, hi male suadendo, et lustris lacerant homines.'

18 *Quo pretium condas*] *Condas* Puteaneus. *Heins*. *Condas*] In sinu enim precium collocabant.

19 *Nec Venus*] Cupido, inquit, et Venus ferrea arma horrent, et imbelles sunt: non igitur decet eos merere et stipendium facere, ut fortes milites.

21 *Meretrix*] A merendo dicitur. *Certo are*] Certa et decreta pecunia. *Mercabilis*] Id est, venalis, quæ facile conducitur.

23 *Devovet*] Execratur. Hæc tamen, inquit, minus est reprehenden-

da, quia coacta peccat: tu autem, et tibi similes, sponte in teterrimum illud avaritiæ vitium prolabimini. *Lenonis avari*] Virtutes lenonum sic depingit Plaut. in Curcul. iv. 2. 'quibus sui nihil est, nisi una lingua.' Et deinde vs. 13. 'Qui abjurant, si quid creditum est.'

28 *Capta*] Allicit.

37 *Conducti vendunt perjuria testes*] Elegantissime quidem hoc expressit: conducuntur enim testes, dum pecunia corrupti ab eo, qui propter turpitudinem non satis fidit, in judicio adhibentur: ubi mercedulæ gratia falso jurantes, perjuria vendere a Nasone dicuntur.

38 *Non bene selecti*] Id est, non bene venditur justitia a corrupto iudice.

39 *Reos*] Rei omnes dicuntur qui in judicium veniunt, tam accusator quam defensor. *Empta*] A reis conducta.

40 *Quod faciat magnas opes*] Id enim fieri non potest, nisi vendatur justitia.

41 *Turpe tori*] Ut superiora turpia sunt, ita turpe est fœminam velle corporis vulgati quæstu patrimonium suum angere. *Census paternus*] Facultates paternas.

45 *Omnia*] Hæc est causa cur nulla gratia toro conducto debeatur: conductor enim tori, dato precio, nil amplius tibi debet.

47 *Parcite*] Nolite.

48 *Non habet*] Nunc timorem injicit puellis, ne precium concubitus faciant, et amantem deprædentur: cum hujusmodi sordidissimæ prædæ infelicissimos habeant exitus, quod probat exemplo Tarpeïæ et Eriphyles. *Sordida*] Avara.

49 *Non fuit armillas*] Tarpeïæ Vestalis historiam tangit, quæ Romanam arcem Sabinis prodidit: qui ob Sabinas mulieres raptas, duce Tatio, bellum Romanis intulerunt.

50 *Sacræ virginis caput*] Id est, Tarpeïæ, quæ Vestalis fuit.

51 *Ex quibus exierat*] *E quibus maiores.* Heins. *E quibus, &c.*] Nunc, ut ostendat, non bonum eventum sortiri sordidam prædam, adducit exemplum Eriphyles, quæ Amphiarai auguris Argivi uxor. Inquit igitur Naso: Monile illud muneri datum, quia avara admodum Eriphyle, quæ viri vitam vendidit, in ejus perniciem versum est. *Exierat*] Dum nasceretur. *Trajecit*] Transfodit. *Viscera*] Matris Eriphyles.

52 *Filius*] Alcmaeon. *Pana*] Cædis maternæ. *Monile*] Aureus torquis, olim a Venere Hermionæ datus: postea a Polynice Amphiarai uxor dono accepit, mariti proditionis precium.

53 *A divite munera possi*] *Pramnia* Puteaneus et plures alii: mihi repetitio magis arridet. Sequenti versum idem optimus codex, cum uno Moreti, *quod dare possit*: non quæ. Heins.

55 *Carpite, &c.*] Exigite munera ab illis, qui, quia ditissimi sunt, multa dare possunt.

56 *Alcinou*] Fuit Alcinous Nausithoi filius, rex Phæacum justissimus. Hic diligentissime hortos colebat. *Benignus*] Fertilis. *Alcinou ager*] Hæc de re vide Homer. Odyss. H. 'Phæacum felicibus obsita pomis Rura.' Lucan. x. Propert. Eleg. 1. 'Nec mea Phæacas æquant pomaria sylvas.' Vide et Plutarch. Sympos. v. qu. 8. et 9. Et Juven. Sat. v. 'Perpetuus Phæacum autumnus.' Vide et Eustath. ad Odyss. H. p. 445. Athen. lib. 1. c. 8. Diod. Sicul. lib. iii. c. 13. qui refert hoc ad beatas insulas.

57 *Officium pauper numeret*] Pateaneus et Arondelianus numerat. Forte *numera*; quomodo et alibi peccatum. Heins. *Officium*] Id est, obsequium vel beneficium. *Numeret*] In beneficii loco ponat, quod pro pecunia accipiat amica. *Pauper*] Officiosus igitur erit puellæ pauper. *Fidemque*] Dives enim hanc et illam, utcumque ei libuerit, pecunia corrumpere potest, ac amicam deserere: quod prop-

ter laopiam pauper non ita facile potest.

59 *Meritas*] Quæ laudem meruerint. *Celebrare*] Ornare.

60 *Dos*] Virtus, ars. Dotes ingenii sive animi dicuntur virtutes. *Arts meu*] Poëtica et Musica. *Nota sit arte mea*] *Nota sit* Puteaneus et plures alii; vere. *Heins.*

61 *Scinduntur vestes, gemmæ franguntur*] *Scinduntur et franguntur* meliores cum Puteaneo. *Idem. Scinduntur*] Per contentionem extollit poëticam facultatem. Omnia, inquit, munera, quæ ab amatore divite acce-

peris, non diu duratura sunt: fama autem, quam carminibus poëta tibi acquirat, æterna erit.

62 *Perennis*] Lucanus in 1x. 'O sacer et magnus vatum labor, omnia fato Eripis, et populis donas mortalibus ævum.'

64 *Quod nego*] Non igitur Poëta dedignatur tantum munera præbere, quantum ab amica posci: ad eorum opinionem refellendam, qui dicunt, danda esse omnino munera puellis: asseruntque, id utile esse ad benevolentiam captandam. *Domin.*

ELEGIA XI.

1 *Colligere incertos, et in ordine, &c.*] Napæ ancillæ literas ad amicam deferendas tradit, quibus noctem petebat. Sed primum benevolentiam captat, laudans eam ab officio suo, quod optime exequabatur: ab ingenii felicitate, a sedulitate et fide: quia his maxime opus erat ad tabellas reddendas dominæ. *Incertos*] Turbatos, indispositos. *Ponere*] Dirigere.

2 *Nec ancillas inter habenda*] Ita ut merearis haberi inter ingenuas mulieres.

3 *Ministeriis*] In dandis signis, in me admittendo, et janua clanculum aperienda.

5 *Sæpe venire ad me*] Numeri diores. Puto scribendum, *sæpe venire mihi*. Vide quæ noto lib. II. Artis Amatoriæ, vs. 11. *Heins. Hortata*] Quæ hortata es.

6 *Laborantis*] Ex amoris incendio.

7 *Peraratas*] Conscriptas. *Mane* refertur ad participium *peraratas*, non ad verbum *Perfer*.

8 *Obstantes*] Nocentes. *Sedula*] Diligens, officiosa. *Pelle*] A te remove.

9 *Nec, &c.*] Non tu barbara et adeo crudelis es, ut mihi laboranti succurrere nolis; tibi enim est natura longe melior tua sorte: unde ego crediderim, te quoque expertam fuisse amoris incendiis. *Venæ*] Lapidis enim et ipsi suas habent venas. *Silicium venæ*] Virg. VI. 'Quærit pars semina flammæ Abstrusa in venis silicis.' Georg. 'Et silicis venis abstrusum excuderet ignem.' *Ἄρεψα πυρός*. Homer. 'Durum in pectore ferrum, Ære gerens, solidoque datos adamante la-certos.' Stat. Thebaid. III. Et Noster Metam. IX. vs. 615. 'Nec rigidos silices, solidumque in pectore fer-rum Aut adamanta gerit.' Sic et Græci, *Παρυχλαεον δέμας*. 'Ἀρεπός ἐξ ἀδάμαστος. Σαρκὶ σιδερέλῃ.

10 *Sed tibi simplicitas ordine major inest*] Scribe cum melioribus *Nec tibi*. Nam et in comædiis subdolæ ac va-fræ tam ancillæ quam servi induce-bantur: vide notas lib. II. El. 7. vs. 17. *adest* quoque Puteaneus et Aron-delianus. *Heins. Ordine*] Tua sorte, scilicet servili.

11 *Credibile est*] Verisimile videtur.

12 *Militiæ*] Amatoriæ. Nam 'Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido.'

13 *Quæret*] Ipsa amica mea.

14 *Catera*] Quæ ego eam scire volo. *Cera*] Tabella cera illita. *Notata*] Inscripta.

15 *Dum loquor, hora fugit*] *Hora* fuit Puteaneus. Forte *hora ruit*: sic apud Virgilium, 'Nox ruit Ænea:' et 'ruit irrevocabile tempus' Juvenali. *Heins. Vacuæ*] Ociosæ, ac liberæ aliis negociis. *Bene*] Opportune.

16 *Ipsa legat*] *Ille* meliores. *Heins.*

18 *Ex tacito vultu*] *Et* scripti. *Lege E tacito.* Idem.

19 *Nec mora, perlectis*] Quam primum tabellas perlegerit. *Rescribat multa*] Ex affectu amantis. *Rescribat multa jubeto*] Putem videto. Nam alterum in ancilla nimis imperiosum. *Heins.*

20 *Splendida*] Splendebant enim hujuscemodi tabellæ cera illitæ: mirifice enim dedolabantur ac poliebantur. *Vacat*] Vacua est, ac sine litteris.

21 *Versus*] Non de carmine tantum, sed etiam de soluta oratione versus dicitur, a vertendo: quod cum ad extremum pagellæ scribens veneris, sive ad marginem, stilus vertatur. *Moretur*] Teneat. *Comprimat ordinibus versus*] Hoc est, ipsos versus sive lineas addenset, ita inter se jungat, ut sint angusta ac modica inter binos versus spacia sive interstitia. *Micyll.*

22 *Marginæ*] Extremitate tabellæ.

23 *Quid digitos apus est graphium lassare tenendo*] *Graphio* Puteaneus et Politiani excerpta: *graphio lassare* re-

tento Jureti codex, ut sit Græcismus. *Heins.*

24 *Hoc habeat scriptum*] *Fac habeat* puto rescribendum. *Idem.*

25 *Non ego victrices lauro redimire tabellas, &c.*] Alludit ad morem Romanum. Solebant enim literæ, quæ ab Imperatoribus, parta victoria, Romam super ea victoria mittebantur, lauro redimiri, atque ita consulibus reddi: unde et 'laureatæ' dicebantur. *Micyll.*

26 *Ponere in æde moror*] *Moror* recte meliores. *Heins. Media in æde*] In medio templo: honoris gratia. *Veneris*] Veneris genitricis, Romæ templum magnificentissimum erat, quod cum ipso Veneris simulachro incendio crematum est, Claudii principatu, ut refert Plin. lib. xxxiv. *Moror*] Differam.

27 *Subscribam*] Titulum hunc subjiciam. *Veneri fidas sibi*] Ordo est: Naso dedicat Veneri tabellas fidas sibi. *Ministras*] Poëta ministras suas appellat tabellas, quibus amores suos ad amicam miserat. *Sibi*] Scilicet, Nasoni. *Fidas sibi Naso tabellas*] *Ministras* iidem: probe: sic Trist. III. El. 7. 'Littera, sermonis fida ministra mei.' Epistola Cydippes, 'Lumina propositi facta ministra mei.' *Heins.*

28 *Dedicat*] Consecrat. *Nuper*] Modo. *Acer*] Acer arbor est, tilis fere similis. Ex acere igitur erant hæc tabellæ. Conficiebantur etiam ex buxo: et hodie quoque buxeis pugillaribus vulgo utuntur. Fiebant quoque ex citro, ex ebore, ex membranis: qui citrei, eborei, et membranei dicebantur. *Domini.*

ELEGIA XII.

1 *Flete meos casus; tristes rediere*
tabelle] Remissæ ab amica Nasoni
 fuerant tabellæ, in quibus scriptum
 erat, ne ad eam accederet Naso : mi-
 nime enim hoc fieri posse, ut noctem
 illam habeat. Quod infelicissimum
 nuncium fuisse omine præmonstra-
 tum dicit. Tum in ipsos pugillares
 plenīs velis invehitur, eisquē impre-
 catur.

2 Negat] Supple, dominam posse
hodie concedere mihi noctem.

4 *Resistit*] Hæsit. Observabant enim antiqui in limine ingredientium et egredientium pedes : nam si in limine icti pedes fuissent, Janus et Vesta irati putabantur.

6 *Sobria*] Non titubans, quod est
ebrii.

8 Referta] Plena. Notis] Literis.
Negaturis] Scilicet, noctem mihi.

9 Quam] Scilicet, ceram. Collec-
tam] Apes enim flores colligunt, unde
mel et favum et ceram postea confi-
ciant. Cicuta] Cicuta herba est (ut
lib. xxvi. scribit Plinius) venenosa,
publica Atheniensium pena, invisa
propter Socratem, qui cicuta periit.

10 *Corsica misit apis*] Corsica insula
est in Ligustico mari. Hanc scribit
Diodorus abundare terebinthina, ce-
ra, et melle. Corsicum etiam mel
amarum esse docet Plin. lib. xvi.

11 *At tanquam*] Nunc a colore tabellarum infelicitatem exprobrat. *Minio*] Rubro colore. *Penitus*] Valde. *Medicata*] Tincta, infecta, illita.

12. *Sanguinolentus erat*] Hoc est, tristis et feralis, qualia sunt quæ sanguine inficiuntur. *Micull.*

13 *Projectæ in triviis*] Tò in abest a
melioribus. Heins.

16 *Puræ manus*] *Puræ manus* di-

cuntur, nullo scelere et sanguine pollute. Senec. a. v. Med. 901. 'Vindicta levis est quam ferunt puræ manus': ubi videndas Doctiss. Gronovii. Nos pauca de nostro addemus. Eurip. Iphig. in Taur. 945. 'Ἔστιν γὰρ δόξα ψῆφος, ἣν Ἀπὸι ποτὲ δέδοται' de reū dh̄ xepōv μολογούσας. Qui respondet Accius apud Nonium: 'manus materno sordet sparsa sanguine'. Qualem virum Halicarnass. lib. II. vocat, *ἐσθία μακρὸν καὶ ἡμυμέτρον πόσις*. Et Theocr. Idyll. xxvi. vs. 25. de Bacchis, quæ Penthem discerpærant: 'Ἐς ὅθλας δ' ἄφελκτοτο σερπυλλῆρας ἀμύας πύρας. Qui omnes sacris arcebantur. Vide Liv. dec. v. lib. 5. ubi inter alia hæc habentur: 'cum omnis præfatio sacrorum eos, quibus non sint puræ manus, sacris arceat'.

18 *Duras præbuit illa cruce*] Scribe
diras, Heins.

19 *Ille dedit turpes*] In hac, inquit, sederunt obscenæ ac mali ominis aves. 'Turpes umbras,' propter avium turpitudinem. *Bubonibus*] Bubo avis est nocturna, funebris, et maxime abominata, publicis præcipue anapiciis. *Raucis bubonibus umbras*] *Ravis* Puteaneus. Arondelianus *raris*. Scribo *ravis*: ravum enim quod obtusum, sive de voce accipias sive de colore: hinc *ravis* pro *raucitate*; unde *rabulam* vult dictam Verrius: de qua voce videatur Festus. Color ravus inter flavum et cæsius medius: etsi pro *fuleo* Nonius accipit. Horatius certe Epod. xvi. 'ravos leones' dixit, 'Credula nec ravos timeant armenta leones': ita enim vetustissimi codices; quomodo 'ravum lupum' idem Od. iii. 27. appellat. *Heins.*

20 Strigis] Striges aves sunt nos.

turnæ, de quibus fabulosum arbitrat Plinius, ubera eas infantium labris immulgere.

21 *Hic*] Scilicet tabellis. Reprehendit se, quod infœlicissimis pugillaribus de amoribus suis verba commiserit.

22 *Mollia*] Saavia, placida, blanda.

23 *Aptius*] Convenientius. *Capiunt*] Caperent. *Vadimonia*] Id est, sponsones ad certum diem sistendi se iudicio. *Vadari*, enim, est spondere se certo die in iudicio affuturum, aut per se aut per advocatum. *Garula*] Inepte composita. *Ceræ*] Ceratæ tabulæ.

24 *Quas*] Tabellas ceratas. *Durore*] Id est, impudenti et inverecondo. Tales enim solent esse causarum defensores audacissimi, quidam, et impudentissimi proclamatores ac rabulæ. Vel *duro*, id est, severo, tristi. *Domin. Cognitor*] Cognitorem ego iudicem intelligo, non defensorem. Inde et cognitiones causarum, iudicationes sive iudicia. Et *cognoscere*, iudicare. *Micyll.*

25 *Ephemerides*] Quem Latini *dia-*

rium appellant, a Græcis *ἐφημερίς* dicitur: liber est, in quo per singulos dies res gestæ scribuntur.

27 *Ergo*] Nunc a nomine tabellarum, infœlicitatem earum ostendit. *Duplices*] Nam pugillares erant apud veteres pluribus distincti nominibus: alii quintuplices, alii duplices, quidam triplices nominabantur. *Sensu*] Expertus sum. *Domin. Duplices*] Quia *duplices*, fallaces et dolosos dicimus: ac si dicat, re ipsa nunc videre se, duplices illos fuisse duplices, quod est fallaces, et qui aliud primo aspectu præ se tulerint quam postea præstiterint. *Micyll.*

28 *Auspicii numerus non erat ille boni*] Impare enim numero cum superi gaudeant, par datur inferis; unde hic par numerus mali ominis causa fuisse dicitur a Poëta.

29 *Cariosa*] Cariem afferens rebus. Vetusta enim ligna teredinem sentiunt.

30 *Immundo*] Turpi, fædo, spurco. *Ceræ*] Qua illitæ estis. *Situ*] Squalore.

ELEGIA XIII.

1 *Jam super Oceanum venit a seniore marito*] Numeri in hoc versu parum sunt Nasoniani: metuo ne sciolus interpolarit. Quare scribendum censeo, *Jam super Oceanum venit seniore relicto*. Sic in Fastis lib. vi. 'Jam Phryx a nupta quereris Tithone relinqui.' Et 'Proxima prospiciet Tithono nupta relicta Parrhasiæ sacrum Pontificale Dem.' Et lib. iv. 'Cum Phrygiæ Assaraci Tithonia fratre relicto Sustulit immenso ter jubar orbe suum.' Certe Pateaneus, et

Arondelianns, *venit seniore marito: seniore relicto*, pro *relicto*, exaratum a properante manu fuerat; cujusmodi errores in vetustis codicibus passim observavi, nec uno exemplo nisi hinc ipsis Notis jam palam feci. Apud Valerium Flaccum locus extat insignis, quo castigando nunc defungar. Is est libro vii. ubi Medea agitur, 357. 'Cingitur inde sinna, et, qua sibi fida magis vis Nulla, Prometheæ florem de sanguine fibræ Caucasum promit, nutritaque gra-

mina tabo: Quæ sacer ille nives inter tristesque pruinas Durat alitque cruor: sic locum pessime in vulgatis libris adfectum corripo. Versu tertio in codicibus ante Carrionem editis legebatur, *Caucaseum tonitru nutritaque gramina promit*. Carrionis liber, *Caucaseum promit nutritaque gramina ponit*. Scriptum videlicet antiquitus fuerat *gramina nape* pro *tapo* sive *tabo*; nam *p* pro *b* vetustissimis exemplaribus haud raro irreperisse deprehendas: cum hæerent librarii, *ponit* reposerunt. *Tonitru* hic locum non habet, quod de fulmine postea sit acturus. Versu quinto legitur in editionibus, *Durat editque cruor*, nullo sensu; præsertim cum *adeso* sequatur eodem versu: *nimirum ut pro alit scripserat librarius, omisis duabus prioribus literis ob cognationem rōv at præcedentis verbi durat*. Sic et apud Martialem lib. vii. Ep. 93. cum nunc legatur, 'Non ab amore recens hircus, non ora leonis,' et in tribus quatuorve, quos inspexi, libris veterimis, *non a leonis* sit exaratum, haud dubito reponendum esse *non ala leonis*, pro axilla: nam *ala* non hominum tantum, sed brutorum quoque animalium. Sic alas elephantis assignat Plinius xi. 40. Cæterum quod diximus *b* et *p* frequenter confundi et misceri in vetustis exemplaribus, id manifestum fit ex *pube* et *puppe*; *nube* et *rupe* confusis: de quibus Notæ ad Met. lib. vii. 51. et lib. xi. 591. fusius egerunt: *suprema crepuscula* in Fastis veterrimi codices, cum *sub prima* sit legendum: et apud eundem Valerium lib. vii. 375. 'Qualis adhuc teneros ubi primum pallida fætus Mater ab excelso produxit in æra nido:' cum *supremam* illic perperam scribatur. Hæc in transcurso. *Heins. A seniore marito*] A Tithono.

2 *Pruinoso axe*] Pruinoso curru. Matutino enim tempore pruina, quæ est ros congelatus, cadit.

3 *Sic Memnonis umbras*] Umbra Far-

nesianus: alii nonnulli, *umbram*. Legendum *umbræ* vel *umbris*; nisi sequenti versu pro *parentet*, cum Neapolitano et quatuor aliis reponas *frequentet*. Non enim memini scriptores Latinos id verbum cum alio quam tertio casu coniunxisse. Pro *solenni cæde* Sarravianus, qui est inter optimos, *solenni more*; et sic pro diversa lectione unus Vaticanus. Puto *solenni Marte*: quomodo et lib. xiii. Met. in hac eadem fabula reponendum: 'parentali paritura Marte rebellant:' ut suo loco pluribus dicemus. *Heins. Sic Memnonis umbris*] Memnonem Tithoni et Auroræ filium, qui Trojanis in auxilium venit, bello Trojano Achilles interfecit. Cumque mater Jovem rogasset, ut aliquo honore filium interemptum donaret, ille rogi favillas ejusque socios in aves vertit, quæ a Memnone Memnonides cognominatæ, quotannis ad Memnonis sepulchrum inter se bella aspergerentes, suo regi parentare dicuntur. Fabulam narrat Ovid. Metam. xiii. *Sic*] Particula est, quæ precantibus utuntur. *Domin. Sic Memnonis umbras*] Mihi videtur *umbris* legendum esse, ut sit ordo: Sic annua avis parentet umbris Memnonis solenni cæde, &c. Nam et Cicero hoc verbum dativo junxit. *Micyl.*

4 *Parentet*] *Parentare* autem proprie est, parentibus justa celebrare. Hinc *parentalia* dicta sunt convivia quæ in parentum aut propinquorum mortibus fiebant.

5 *Nunc*] Matutino tempore.

8 *Liquidum*] Pro, liquide et clare. *Tenui*] Parvo, exiguo. *Tenui gutture cantat avis*] Tereti Regius. *Heins.*

10 *Rocida lora*] Id est, frena rore perfusa. *Purpurea manu*] Auroræ enim color purpureus est: unde ei rosas antiquitas dicavit. *Supprime*] Attrahe, ut currum trahentes equi inhi-beantur.

11 *Ante tuos*] Hæc quatuor versus margini adscriptos habet manu recen-

tiori Pateaneus. *Heins.* *Sidera servat*] Sic et Græci. Argon. Apollon. lib. III. vs. 1028. *Δὴ τότε μέσσην νύκτα διαμοιρῆδ' ἀφ' ἑαυτοῦ.* Et Halicarn. I. *νύκτα ἀσέληνον φυλάττες.* Vide et Epist. Leandr. vs. 167.

12 *Nec media nescit an erret*] Bene idem Puteaneus *nescius errat.* Ne enim nescius erret, sideribus refert acceptum, quæ navem regunt. *Heins.*

14 *Miles et armiferas*] Et miles sævus Pateaneus: nil muto. *Idem.*

15 *Prima subire jubes oneratos arva colonos*] Scripti cum primis editionibus fere omnes, *Prima bidente vides oneratos arva colentes*; et recte: nec male Junianus, *Prima bidente vides oneratos colla colonos*: bicens enim instrumentum rusticum. Noster Fast. IV. 'Ille suam peragebat humum, sive usus aratri, sive cavæ falcis, sive bidentis erat.' Et alibi, 'Sarcula nunc curvusque bicens et vomer aduncus Ruris opes niteant.' Meminit et Tibullus. *Heins.* *Bidente oneratos*] Id est, sarculo. Est enim *bicens* rusticum instrumentum, duos dentes habens. *Arva colentes*] Id est, agricolæ.

16 *Tardos*] Tarde incedentes. *Pandæ*] Subcurva.

19 *Atque eadem sponsi consultum ante atria mittis*] Alii *sponso*; atque ita a manu secunda Puteaneus, in quo legabatur, *Atque eadem sponsum cultos ante atria mittis*: et sequenti versu idem *ferant* pro *ferat*; quomodo et alii ex melioribus. Latet certe mendum; nisi mavis totum distichon a mala manu esse. Nam quid opus *consulti* hic meminisse, cuius sequenti versu mentionem sit factururus? *Heins.* *Eadem*] Tu, o Anroa. *Sponsum*] Maritum, qui cum recenter uxorem duxerit, cum illa diutius se oblectare deberet. *Consulti*] Jurisperiti. *Ante atria*] Eum expectans, dum e cubiculo prodeat.

20 *Unius ut verbi, &c.*] Sensus est, Ut consultus in lege, aut in alio

scripto, unum verbum pro utilitate consultoris interpretetur: quod nisi fieret maxima damna eum sequerentur. *Ferat*] Pro *auferat*, scilicet, consultus: id verbum interpretans ad utilitatem consultoris, quod alioqui ei nocere videbatur.

21 *Nec tu jucunda diserto es*] Tolle es ex auctoritate codicum præstantiorum. *Heins.* *Non tu jucunda*] Id est, molesta. *Consulto*] Jurisperito. *Diserto*] Causidico, eloquenti.

22 *Uterque*] Consultus et disertus: hic ad agendas causas, ille ad consulendum consultori.

23 *Tu ne faminei possint cessare la-certi*] Puteaneus et tres alii, *Tunc cum faminei possint cessare labores*: alii plures, *Tu cum: labores* etiam est in Arondeliano. *Heins.* *Cessare*] Quiescere.

24 *Pensa*] Lanæ nondum filatas, sed adhuc colo impositas: quod a colo pendeant.

28 *Nec fugerent*] *Ne fugerent* meliores: quinque *Nen.* Tibull. 'Hinc et fœmineus labor est, hinc pensa colusque.' *Heins.*

30 *Spissa*] Densa. *Equus*] Qui tuum curram trahit.

31 *Incida*] Quæ requiem mortalibus invides. *Quod erat*] A filii colore argumentum ducit, quo eam improbam et invidiam esse probet. Niger enim color et lividus proprius est invidiorum. *Filius*] Memnon. *Ater*] Niger. Æthiops enim erat.

33 *Quod si non Cephalis*] Numeri huc disticho duriore sunt, quam quos pro suis Ovidius admittat; et sane in optimo Puteaneo margini adscriptum erat; idque manu recentiori: qui præterea agnoscit, *Quid si Cephalio*. Certe de Cephalo cum mox sit acturus, otiosa est hoc loco ejus mentio. Mycillo etiam ac Grutero suspectum habebatur hoc distichon. *Heins.* *Cephalis*] Cephalum quidam Æoli, alii Deionei filium fuisse dicunt. Vide Hygin. c. 189.

34 *Nequitiam*] Lasciviam.

35 *Tithone*] Marito tuo. *De te narrare liceret*] *Liberet* puto: in Fastis, 'Nec libet, et longum est epulas narrare Deorum:' ubi pari modo peccabatur. *Heins.*

36 *Famina non cælo turpior ulla foret*] *Fabula* Puteaneus alter cum Excerptis Vossianis: recte. Noster supra El. ix. 39. 'Mars quoque deprensus fabrilla vincula sensit: Notior in cælo fabula nulla fuit.' Artis Amatoris libro i. 'Fabula narratur toto notissima cælo Malciberis capti Marsque Venusque dolis.' Et Met. lib. iv. de eadem re, 'diuque Hæc fuit in toto notissima fabula cælo.' Seneca Thyeste de Myrtilo, 'notior Nulla est Ioniis fabula navibus.' Idem Hippol. 'Phædrae quem Bromio prætulerit soror Omnes per populos fabula distulit.' Noster in Trist. 'Nomine sub nostro fabula nulla fuit.' Am. iii. El. i. 'Fabula (nec sentis) tota jactaris in urbe.' Art. ii. 'Ut quamque attigeris, fabula turpis erit.' Statius Achilleide, 'Ast ego vel primæ puerilis fabula culpæ, Narrabor famulis.' Neque aliter passim optimi auctores. *Heins.*

37 *Longo quia marcet ab ævo*] *Longo* quia grandior ævo Puteaneus et complures alii. Trist. iv. 'Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo,' de Macro: certe mox denuo sequitur, 'si vir tibi marcet ab annis:' hinc *grandævus*. Idem. *Longo*] Quia grandior ævo. Sic Flaccus: 'Longa Tithonum minuit senectus.'

38 *Inivas*] Scilicet mortalibus: ut supra; 'Quo properas ingrata viris, ingrata puellis?'

39 *At si quem Cephalum manibus*] *Quem magis Cephalum* Puteaneus: quod malles *Cephalum* Jureti Excerpta. Scribe, *quem malles Cephalum*. *Heins.*

40 *Lente*] Tarde: ut diutius amato javene frueretur. *Noctis equi*] Nox

enim et ipsa suo curru vehi dicitur.

41 *Curr ego plector amans*] *Plector* meliores. *Heins.* *Vtr*] Maritus Tithonus.

42 *Non me nupsisti*] Num Puteaneus et alii quidam ex præstantioribus. *Heins.*

43 *Aspice quos somnos*] *Lege* quot ex scriptis; et mox cum liisdem neque illius forma secunda tua, non tua est. Propert. lib. i. El. 2. ut scribendum: 'Aspice quot submittat humus formosa colores.' Idem. *Aspice quot*] Ut magis Anroram deprimat, extollit Lunam, quæ dilecto juveni perpetuos somnos donaverit. *Juveni*] Endymionem intelligit, quem dormientem in Larnio monte Carias Luna exosculabatur, jussitque perpetuo dormire.

44 *Nec illius forma secunda tua est*] Ordo et sensus est: Nec tua forma, o Aurora, est secunda; supple, formæ illius; id est, non pulchriorem formam, quam tu, habet Luna: quæ causa esse deberet, ut amantibus te mitiorem ac faciliorem præberes. *Domin.* *Forma secunda tua est*] Legere malim, *Nec illius forma secunda tua est*; ut Poëta videatur Auroræ objicere exemplum Lunæ, quæ cum æque pulchra sit atque illa, tamen patiatur juvenes et amantes dormire. *Micyll.*

45 *Deum genitor*] Jovem dicit, qui, quoniam singulorum cum summa benevolentia curam suscepit, pater est appellatus. Tangit autem hic Naso fabulam, quam plene describit Plautus in Amphitryone.

46 *Commisit noctes*] Vide Epist. Deianir. vs. 9. Hinc Sosia Plauti in Amphitr. i. 1. 132. 'Hæc nox scita est exercendo scorto conducto male.' *In sua vota*] Quæ erant, ut diutius cum Alcmena cubaret.

47 *Jurgia*] Convicia in Auroram. *Scires*] Pro, aliquis scire posset ipsam audisse jurgia.

ELEGIA XIV.

1 *Dicebam, Medicare tuos desiste capillos*] Nasonis amica, ut est puellarum ambitio et temeritas, ut pulchriores redderet sibi capillos, multis ac venenatis eos mendicamentis tinxit: unde paulatim defluentibus illis, penitus calva extitit: quapropter inconsolabiliter mœrebat. *Desiste*] Desine. *Medicare*] Medicamentis inficere.

2 *Tingere quam possis*] Puto rectius *tingere*; ne bis idem dicat; jam enim 'medicare capillos' præcessit. Med. Faciei, 'Rure sedent, finguntque comas.' Art. Am. l. 'Quid toties positas fngis inepta comas?' Statius Theb. v. 'Aspiciens floremque genæ et quas finxerat auro Ipsa comas.' Virgil. lib. iv. 'mollique fluentem Fronde premit crinem fingens, atque implicat auro.' Met. iv. 'Et finxit vultum, et meruit formosa videri.' Remed. Amor. 'Proderit et subito, cum se non finxerit ulli, Ad dominam celeres mane tulisse gradus,' quod ad faciem referendum. Neque aliter Phædras lib. ii. Fab. 30. de viro opera dum mulierum depilato, dum capillos ab iis ornari putat: 'Cum se putaret fingi cura mulierum, Calvus repente factus est:' sic scribo; vulgo *pingi*. Heins. *Nulla coma est*] Omnis enim defluerat.

3 *Si passa fores*] Si eos non amplius tentasses. *Spaciosius*] Pulchrius. *Quid erat speciosius illis*] *Spaciosius* Puteaneus cum duobus aliis, et Jureti Excerpta: recte. Heins.

4 *Contigerant*] A longitudine capillos landat. *Imum qua patet usque talus*] Demissi erant usque ad talos.

6 *Quid, quod*] Nunc a tensitate eos probat. Crassiores enim capilli damnantur. *Tenuis*] Subtiles. *Et quos or-*

nare timores] Ne præ nimia tenuitate rumperentur.

6 *Colorati*] Nigri. *Coloratos* optime dixit *Seras*, qui Indis sunt finitimi: ambo enim nimia solis vicinitate nigrescunt. *Seras* (ut in vi. scribit Plin.) regionem inhabitant quæ spectat æstivum orientem: et primi sunt hominum qui noscantur lanificio sylvarum nobiles, perfusam aqua depectentes frondinum caniciem. *Domia. Vela colorati qualia*] Videtur hæc similitudo ita accipienda esse, ut si dicat, capillitium illud totum ita fuisse tenue, ut sunt vela Serum. Aut rursum, pilos capilli illius ita tennes fuisse, ut simul juncti speciem talem præbuerint, qualem vela Serica solent. *Mycil.*

7 *Pede gracili*] Id est, exili et parvo. *Aranea*] Vide *Ælian.* de Hist. Animal. lib. i. cap. 12.

8 *Leve*] Sine pondere. *Deserta*] Derelicta, destituta: his enim locis non frequentatis suas telas subnectunt araneæ. *Deserta*] Similiter Catull. Eleg. 4. 'Nec tenuem texens sublimis aranea telam Deserto in Manli nomine opus facias.' Et Theocrit. Idyll. xvi. vs. 96. ἀράχνη δ' εἰς ὄηλ' ἀράχνας ἄντ' ἀδιαρρήσαστο. Hinc Proverb. καὶ ἀράχνη, pro loco sæto, inculto, et deserto. 'Putris et in vacuo texetur aranea lecto.' lib. iii. Eleg. 5.

9 *Nec tamen*] Nunc a colore laudantur a Poëta amicæ capilli. *Ater*] Niger. *Aureus*] Qui auri colorem imitaretur. *Nec erat color aureus illis*] Puteaneus et quidam alii, *usque erat tamen aureus ille*: nonnulli, *nec erat tamen aureus illis*; utrumque bene. Heins.

10 *Mixtus uterque*] Ex atro et au-

reo colore.

11 *Qualem*] Scilicet colorem. Quem descriperat capillorum colorem, similitudine arboris ante oculos ponit. Talem fuisse dicit, qualem habet cedrus, ubi illi corticem detraxeris. *Clivose*] Arduæ. Est autem *clivus*, descensus montis. *Madidis*] Aquosis, propter flumina et montes, quibus Ida abundat. *Ida*] Ida, sylva et mons fuit Trojanorum in Phrygia: est et in Creta mons ejusdem nominis.

12 *Ardua*] Proceræ, alta. *Derepto*] Detracto. *Cedrus*] Cedrus arbor est, quæ cariem, vetustatemque nunquam sentit. Cedrina quoque Deorum simulachra fiebant, ut durarent. *Derepto cortice*] *Derepto* Puteaneus: sic et paulo post codex idem 'derepta acu.' Dixi supra ad El. v. vs. 1. Optimus Palatinus *directa cortice*. Lego *derepta*: nam nostro ea vox ut plurimum fœminini est generis, de qua ad *Metamorph.* iv. 375. 'Derepta pelle' de Marsya in Ibide, ex scripto codice.

13 *Dociles*] Id est, faciles ornari et fingi. Hoc apertius exponens, subdit: 'Et centum flexibus,' orbibus, cincinnis.

14 *Et tibi nullius causa doloris erant*] Dum calamistro, pectine, et discriminali eos ornare, ta minime propter docilitatem lædebant.

15 *Non vallum pectinis illos*] *Vallus* legit ex codice Arondeliano, qui Pirckheimer olim fuit, in Observationibus Gronovius, ut et *Met.* viii. 'Stantque velut vallus setæ;' qui consulendus. *Observ.* lib. iii. cap. 18. *Heins.* *Vallus pectinis*] Suaviter dixit: vallus enim dicitur in castris aut urbibus, ipsa munitio: ut enim dentes pectinis ordine se sequuntur, ita et in vallo pali. *Vallus pectinis*] Vide *Epist.* Phœdr. vs. 159. 'Vallus radiis.' *Metam.* viii. 286. 'Stantque velut vallus, velut alta bastilia setæ.'

16 *Ornatricis*] A capillis. *Ornatricis*]

Sic Juvenal. *Satyr.* vi. 'Disponit ornem laceratis ipsa capillis Nuda hamero Pæcas infelix, nudisque mamillis.' Dicebantur autem ejusmodi ornatrices *φένδρες* ab Etymologia nominis *φένδρεω*. Vide Scholiast. Juvenal. ad *Satyr.* vi. 489. *Tuto corpore*] Hoc sequentia declarant.

17 *Est ornata*] Scilicet amica mea.

18 *Brachia direpta saucia fecit acu*] Jam supra monuimus *derepta* legi in optimo Puteaneo; sed quia paulo ante 'derepto cortice' habuimus, minus hoc loco id verbi nunc placet. Nonnulli *directa acu*. Puto *correpta acu*. Sed et *brachia fixit pro fecit* scribendum vel invitis membranis; *Brachia correpta saucia fixit acu*. Ecce locum prorsus similem libro iii. *Artis Amatoris*: 'Tuta sit ornatricis: odi, quæ sauciat ora Unguibus, et rapta brachia figit acu.' Ita et *acu figi crines* dicebantur: ut apud Martialem lib. ii. *Epigr.* 66. 'Unus de toto peccaverat orbe comarum Annulus: incerta non bene fixus acu:' quo loco malim reponi *torto orbe*; quomodo apud Nostrum paulo post sequetur, 'torto flexilis orbe sinus.' Ipse Martialis in *Apophoretis* *Epig.* 11. 'Tenuia ne madidos violent bombycina crines. Fingat acus tortas sas timeatque comas.' Magæ quoque simulachra cerea acu figebant. Hinc 'figere' et 'defigere' verba magica: de quibus ad *Epist.* vi. 91. ubi de Medea, 'simulachraque cerea figit, Et miserum tennes in jecur urget acus.' *Amor.* iii. *El.* 7. 'Sagave Pœnicea defixit nomina cera: Et medium tennes in jecur egit acus.' *Heins.* *Derepta acu*] Id est, celeriter de manibus rapta, ut irati faciunt. *Brachia*] Scilicet ancillæ ornatricia. Hanc mulierum sevitiam acerbe taxat Juvenalis *Satyra* sexta.

19 *Nondum digestis*] Nondum ornatis.

20 *Purpureo jacuit semisopita*] *Semisopina* ex Puteaneo aliisque meliori-

bus scribendum monui ad Epistolam decimam, vs. 15. *Heins. Purpureo*] Ostro et purpura instrato. *Semisuspina*] Id est, in latus cubans.

21 *Neglecta*] Inornata. *Ut Thracia Bacche*] Talis, inquit, erat amica mea neglecto crine, qualis mulier, quæ perfectis per furem Orgiis, Bacchi sacris, in quibus passis ac turbatis capillis insanientes discurrunt Bacchantes, cum defessa in gramineo campo se projecit, quiescit. *Thracia*] Thracia. In Thracia enim (ut scribit Pomponius Mela) sacra Liberi patris, Orpheo primum iuitante, celebrantur, apud Hebrum, sub Rhodope monte nivoso. *Ut Thracia Bacche*] *Thracia* Puteaneus recte: vide Notas ad Epist. xix. 26. Proxime verum duo Vaticani, in quibus *tetrica* et *territa*. *Heins.*

22 *Cum graciles essent tamen*] Non satisfaciunt numeri. Sarravianus et Vaticanus unus, *tantum lanuginis*: Mentelianus *tantum*, cum uno Mediceo: unus meus *cum et lanuginis*: Excerpta Jureti, *tamen et sunt luminis instar*. Puto scribendum, *Tam graciles lavesque tamen lanuginis instar*. *Heins. Lanuginis*] Ad lanæ similitudinem: qualem in adolescentium genis, et pomis cydoneis præsertim videmus. *Instar*] Ad similitudinem.

25 *Quam se præbuerant*] Malim præbuerunt: nam præbuerint duo libri. Vide Notas Epist. vii. *Heins. Ferro et igni*] Pro ferro igitur: id est, calamistro, quo capilli crispabantur.

26 *Ut fieret torto flexilis orbe sinus*] Cincinnnum dicit, quæ est annulatus capillus. *Nexilis orbe sinus*] *Flexilis* multi ex scriptis; quod rectius videtur. Val. Flaccus lib. v. 'Cui chlamys et multa spirat coma flexilis aura.' Martial. l. x. Ep. 65. 'Tu flexa nitidus coma vagaris.' Idem alibi, 'Flectere te nolim, sed nec turbare capillos.' Sic et 'flexæ ambages:' de quibus dictum Met. viii. 160. In Arondelliano *plexilis*. *Heins.*

27 *Istos*] Tam pulchros.

28 *Sponte*] Sine calamistri adminiculo. *Decent*] Decorati sunt. *Ferrea*] Dura, crudelis.

29 *Qui debeat uri*] Omnes enim decori sunt.

30 *Erudit*] Docet: quia jam eam continet formam, quam illi acus ipsæ præbere volunt.

31 *Periere*] Defluerunt.

32 *Quas vellet capiti*] *Quas portet* optimus Palatinus. *Lego quas optet*. *Heins.*

33 *Illis*] Quondam tuis crinibus. *Contulerim*] Comparaverim. *Quas quondam nuda Dione Pingitur*, &c.] Ad Veneris e mari exeuntis tabulam ab Apelle pictam alludit, quam (ut Plin. lib. xxxv. scribit) Divus Augustus dedicavit in delubro patris Cæsaris, quæ Anadyomene dicta est. Hujus inferiorem partem corruptam qui reficeret, non est inventus. *Dione*] Venus. Dione tamen Nympha fuit, Oceani et Tethyos filia, quæ ex Jove Venerem concepit: sed frequentius pro ipsa Venere ponitur.

35 *Quid male compositos*] Non damno hanc lectionem: libri tamen meliores cum Puteaneo *dispositos capillos*. Pont. iii. El. 3. 'Non bene dispositas comas, ut ante, comas.' Martial. l. xii. 'Dicet Achilleas disposuisse comas.' Tibull. 'Tunc putas illam pro te disponere crines?' Seneca in fragmentis, 'Sunt quæ Junoni ac Minervæ capillos disponant.' *Heins. Male compositos*] Non bene ornatos.

36 *Inepa*] Hic est blandum convicium.

37 *Consuetis*] Qui consueverint te integris capillis pulchriorem aspicere.

38 *Ut placeas*] Scilicet tibi in speculo. *Debes*] Debes oblivisci pristinam tuam formam, cum vigerent tui crines.

39 *Cantata herba*] Incantatæ. Hinc carmina *incantationes* dicuntur.

Pellicle] Pellices enim pedibus et manibus obnixae operam dant, ut uxores virorum, quos ad se pelliciunt, deformiores reddantur, quo facilius alienos maritos sibi devinciant.

40 *Non anus Hæmonia perfida lavit aqua*] Tacent hic interpretes, quos certus sum nihil horum intellexisse. Mihi quidem ista magicæ artis species prorsus ignota est: quanquam succurrunt illa ex libro II. Pastorum, 'Actoridem Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci Cæde per Hæmonias solvit Acastus aquas.' Sed illic de lustratione Pelei, re apud Thessalos gesta, agitur. Libri nonnulli veteres ab aliis inspecti, tum ex nostris Neapolitanus, Palatinus optimæ notæ, et meus chartaceus, *lavit aqua*. Opinor scribendum, *Non anus Hæmonia perfida lavit acu*: ut ad defixiones magicas referatur; de quibus nonnihil paulo ante diximus, et Epistola VI. 91. *Heins.* *Anus*] Vetula, venefica, *saga*. *Hæmonia aqua*] Id est, Thessalia, venefica. Thessalia enim beneficiis olim insignis fuit. *Perfida*] Fallax, quæ quidem frangit, dum promittit crines pulchriores fore, qui penitus defluunt et depereunt.

41 *Non tibi] Nec scripti; ut et sequenti versu. Heins.* *Via*] Violentia. *Morbis*] Nam capillorum defluvii sæpe causa est valetudo et morbus. *Procul omen abesto*] Sic alibi, 'Nullum sit in omine pondus.'

42 *Densas invida lingua comas*] Tam densæ, inquit, erant tuæ comæ, ut minime per invidiam aliquis fascinando illis nocere potuisset.

43 *Facta manu, culpaque tua*] Hinc vehementius dolebat ipsa. *Dispensida*] Damna.

45 *Nunc tibi captivos*] Hoc in Augusti gratiam dicit. *Captivos*] Ex captivarum capite recisos.

46 *Culta triumphatæ*] Male Puteaneus alique complures *Tuta*: hæ duæ voces frequenter in libris antiquis confunduntur; sic apud Martialem

scribendum lib. IX. Epig. 18. de speculo Earini, 'Addidit et nitidum sacratissimis crinibus orbem, Quo felix facies iudice culta fuit:' cum in optimo Thunæo codice *tuta* legatur; vulgati *tota*: frigide. Idem Martialis alibi, 'Captivis poteris cultior esse comis.' *Heins.* *Culta*] Ornata. *Triumphatæ*] A Druso. *Gentis*] Germanicæ.

47 *Comas*] Non tuas, sed Germanicas. *Rubebis*] Præ pudore.

48 *Empta nunc ego merce*] Martialis: 'Dentibus atque comis, nec te pudet, nteris emptis.' Hos capillos Propertius 'externos' vocat.

49 *Sicambram*] Sarravianus *Sycambram*. Puteaneus, *Sygambram*, quæ vera scriptura. Sic et in Claudiani veterrimo codice scribebatur. Ptolemæo *Σύγαμβροι*, *Σύγαμβροι* Straboni sunt: sic et Consolatione ad Liviam legendum, 'Ille genus Suevos acre indomitosque Sygambros Contudit.' 'Nec tibi deletos poterit narrare Sygambros.' *Heins.* *Sicambram*] Germanam. Sicambri enim sunt populi Germaniæ quos auspiciis Augusti Drusus subjugavit, et Augustus traduxit in Galliam, atque in proximis Rheni agris collocavit. Hi autem capillorum pulchritudine præ cæteris censentur.

50 *Memini cum fuit*] Quando ego non alienis et emptis, sed nativis capillis laudabar ab omnibus. *Ista mea*] *Mei* rectius tres scripti. Neapolitanus *Forma*, ut et Regius. Forte, *Forma tamen memini cum fuit ista meis*: nimirum comis; quod præcesserat. *Heins.*

53 *Antiquos*] Qui deflexerant. *Spectatque capillos*] *Spectare* sex scripti, cum Excerptis Jureti, quæ tu, Philiberte Mari, vir humanissime et ad omnem facte comitatem, mei iuris fecisti: ea scriptura placet. *Heins.*

55 *Collige cum vultu mentem*] Neque animo doleas, neque dolorem am-

plius facie et vultu prae te feras. *Reparabile*] Quod facile reparari poterit.

56 *Nativus*] Viva, naturali. *Conspiciere*] Conspicua eris. *Domina*.

ELEGIA XV.

1 *Quid mihi livor edax ignavos objicis annos*] Respondet Poëta hac Elegia iis, qui Poëticen ignaviam quandam dicunt: carminaque ipsa, opera inertum atque ociosorum ingeniorum. *Livor*] Pro invidia, et livere, pro invidere. *Edax*] Vorax, consumptor. Invidus enim livido dente se aliosque rodit et consumit.

2 *Inertis*] Ignavi et pigri.

3 *Non me*] Supple, objicis hoc mihi, me non sequi, &c. *More patrum*] More majorum. *Strenua*] Fortis. Juventutem dicit.

4 *Pramia*] Opes intelligit, quæ sunt militiæ præmia. *Pulcrulentis*] Quasi multo sudore pulveri admisto parta. Horat. 'Non indecoro pulvere sordidos.'

5 *Verbosas leges*] In quibus interpretandis opus est multis verbis.

6 *Voces prostituisse*] Turpiter in forensibus causis agendis venalem linguam habuisse. Antiqui enim oratores clientum causas gratuita opera agere solebant. Cum stomacho autem hic dixit *prostituisse*, quod verbum est meretricium: ut quam ingrata sibi fuerit hæc ars, ostenderet.

7 *Mortale est quod quæris opus*] Id est, divitiæ, quas sordida officia exercendo quæris. *Mihi fama perennis, &c.*] Sallustii consilium secutus est: 'Quoniam vita ipsa qua fruimur, brevis est, mihi rectius esse videtur, memoriam nostri quam maxime longam efficere.'

8 *Quæritur*] Acquiritur. *Ut toto semper in orbe canar*] Hoc boni Poëta

assequuntur. Naso etiam in Artibus: 'Me vatem celebrate viri, mihi dicite laudes: Cantetur toto nomen in orbe meum.'

9 *Vivet Mæonides*] Incipit enumerare Poëtas, quorum fama adhuc viget et in posterum magis magisque vigebit: ut probet Poëtarum famam perennem esse. Primum ex illis Poëtarum principem Homerum ponit. Ideo autem Mæonidem appellatum fuisse Homerum scribit Strabo, quod in Mæonia regione Phrygiæ, Smyrnam patriam habuit. *Tenedos dum stabit et Ide*] Quia quæ in his locis gesta sunt, cantat Homerus. Est autem *Tenedos* insula, quæ extra Hellespontum adversa Sigæo littori adjacet. *Dum stabit*] Sed semper stabit: locorum enim nomina non loca immutantur.

10 *Rapidas*] Veloces. *Simois*] Simois autem fluvius est Phrygiæ, qui ex Ida fluens, Ilium alluit, et prope mare Xantho admiscetur, facta palude: apud Sigæum promontorium in mare cadit.

11 *Vivet et Ascræus*] Id est, Hesiodus: et recte post Homerum posuit: nam cum super ætate Homeri atque Hesiodi non consentiatur; illa probabilior fuit sententia, Homerum aliquanto antiquiorem fuisse. Fuit autem Hesiodus Dii filius, ex Pycimede uxore: qui cum Æoles Cumæi essent, et paupertatem nimiam in eo loco ferre non possent, relicta patria, ad Ascræum vicum Bæotiæ confugerant: unde *Ascræus* dictus est Hesiodus.

Tumebit] *Targebit*. Scripsit enim Hesiodus de vitibus, cæterisque arboribus.

13 *Battinides*] Callimachus, qui fuit filius Battii.

14 *Quamvis ingenio non valet*] Quia non tam ingeniose scripsit, quod ad sententias graves: quam eleganter, quod ad verborum ornatum, et artis grammaticæ observationem: quod in contrarium evenit Ennio.

15 *Nulla Sophocleo, &c.*] Id est, Sophocles quoque semper vivit fama, quam ex tragædiis quas scripsit adipiscitur quotidie magis. Fuit poëta Atheniensis tragædiarum scriptor, qui gravius scripsit quam Euripides. *Iactura*] Damnum. *Cothurno*] Pro tragico style. Tragædiæ enim calceamentum est cothurnus, ut comædiæ soccus.

16 *Cum Sole et Luna semper Aratus erit*] Id est, Aratus erit æternus, ut est Sol et Luna, de quibus cum reliquis stellis scripsit. Fuit autem Aratus ex Asia Cilix, poëta celebris, filius Athenodori ex Litophyle uxore.

17 *Menander*] Sive Menandrus, absolutissimus apud Græcos comicus poëta fuit: unus omnium optime affectus expressit, atque omnem vitæ imaginem. Scripsit (ut quidam volunt) comédias centum et octo: ex his fabulis quæ extant quatuor translatis Terentius, Andriam, Eunuchum, Heautontimorumenon, et Adelphos. *Fallax servus*] Ut est apud Terent. in Andria Davus. *Durus pater*] Id est, crudelis, asper, severus, et minime filii, amoris operam dantibus, indulgens. *Improbæ*] Insatiabilis, impura, avara, perjura, quales lenones esse solent.

18 *Vivet dum*] *Vivent* tres libri rectius; et *Menandros* meliores postea; ut et *nasciat* pro *nasciet*. Heins. *Meretricis blanda*] Illecebrosa, quæ blanditiis illecebrisque misellos ad se attrahit et illaqueat amatores.

19 *Ennius*] Q. Ennium ex oppido Delphi. et Var. Clas.

Calabriæ Rudiiis oriendum fuisse testantur Strabo et Pomponius Mela: Rudimus igitur Ennius, primus omnium apud Italos versu heroico Annales scripsit, quibus Italæ bella cecinit. Contrariam igitur habuit naturam naturæ Callimachi, de quo supra dixit Naso: 'Quamvis ingenio non valet, arte valet.' Usus enim est sententiis optimis, et inventiono: verbis autem non admodum ornatis, et ordine parum decoro. *Animosique Accius*] L. Accius tragædiarum scriptor agnoscitur: natus Mancino et Serano Coss. parentibus libertinis: et seni jam Pacuvio Tarenti sua scripta recitavit. De hoc ita scribit Fabius lib. x. Tragædiæ scriptores Accius atque Pacuvius, clarissimi claritate sententiarum, verborumque pondere, auctoritate personarum: cæterum nitor et summa in excolendis operibus manns, magis videri potest temporibus quam ipsis defuisse. *Animosi oris*] Id est, gravis et altisoni. Fuit enim in Accio altitudo ingenii, sublimitasque verborum.

20 *Casurum*] Interiturum. Ambo enim poëtæ immortalitatem fama assequuntur.

21 *Varronem*] Nunc varians figuram Naso, per interrogationem asserit, Varronis poëtæ famam per omnia secula duraturam. Varronis nomine plures viri celebres apud antiquos fuerunt. Sed de illo P. Terentio Varro hic est intelligendum, qui Attacius dictus, ab Attace patria, qui vicus est in Gallia Narbonensi. Scripsit Argonautica, ita imitatus Rhodium Apollonium, ut ejus quatuor Argonauticon libros in Latinum translatisse videatur. *Primam ratem*] Navem Argo, quam primam undas tulcas fabulantur poëtæ. *Quæ nesciat ætas*] Quasi dicat, nulla ætas ignorabit: fama enim notissimus erit. *Primumque ratem*] Vide hac de re Epist. XII. 13. et Amor. II. Eleg. 11. 1.

22 *Æsonio duci*] Id est, Jasoni, Æso-

9 H

nis filio. *Aurea terga*] Aureum vellus, vide Epist. vi. 2.

23 *Carmina, &c.*] Donec, inquit, mundus stabit, Lucretius poëta legitur, et fama vivet. *Sublimis*] Qui ardua et sublimia, id est, rerum naturas descripsit.

24 *Exitio terras cum dabit una dies*] *Ima dies* Scaliger, sed frustra. Illa Lucretii respexit noster: 'Principio maria ac terras cælumque tuere, Horum naturam triplicem, tria corpora, Memmi, Tres species tam dissimiles, tria talia texta, Una dies dabit exitio.' Idem, 'At non multa virum sub signis millia ducta Una dies dabit exitio.' Sic et noster in Fastis, 'Una dies Fabios ad bellum miserat omnes, Ad bellum missos abstulit una dies.' Et in Ponticis, 'quamvis cecidere trecenti, Non omnes Fabios abstulit una dies.' Propert. 'Tantum operis belli sustulit una dies.' Statius Theb. iii. 'Felices, quos una dies, manus abstulit una.' Ansonius Idyllio de Rosa, 'Tot species tantosque ortus, variosque novatus, Una dies aperit, conficit una dies.' Atque ita passim optimi auctores. *Heins.* *Exitio terras cum dabit una dies*] Suaviter et ingeniose, dum de Lucretio loquitur, ipsius Lucretii opinionem et verba quoque ponit. Lucretius enim idem sensit quod et theologi nostri sentiunt, mundum quandoque interitum incendio, et deinde in melius innovatum iri, et fore cælum novum et terram novam.

25 *Tityrus, et segetes*] *Et fruges* meliores libri. Nil temere tamen mutandum, ut ad illa respexerit, 'Quid faciat lætas segetes.' *Heins.* *Tityrus, et segetes*] Nunc Virgilii Maronis famam perpetuam fore asserit. *Tityrus*] Per *Tityrum* Bucolicorum opus intelligit, quod, iubente Pollione, Virgilius, Theocritum imitatus, per triennium composuit atque emendavit. *Et segetes*] Georgica dicit, quæ ad Mæcenatem scripsit Maro. Hesio-

dum imitatus. *Æneiaque arma*] Per hoc tota Æneis Virgilianna significatur, quam ille in Cæsaris Augusti gratiam scripsit, annis undecim, sed nec emendavit, nec edidit: unde eam moriens præcepit incendi. *Æneia arma*] Id est, bella, quæ in Italia contra Latinum et Turnum gessit Æneas.

26 *Roma, triumphati dum caput orbis eris*] Id est, semper. Æternitatem enim Romano imperio ominatur. *Roma*] 'Nimium vobis Romana propago Visa potens, Superi, propria hæc si dona fuissent.' Eneid. vi. *Dum caput orbis erit*] *Eris* optimus Palatinus et unus Moreti pro diversa lectione. *Heins.*

27 *Donec erunt ignes, arcusque Cupidinis arma*] Id est, æternum legetur Tibullus. Cupido enim semper hæc arma geret; scilicet, faces et arcus, quibus amantium corda exurat et vulneret.

28 *Numeri*] Versus. *Culte*] Ornate. Quintilianus Tibullum poëtam et elegantem in primis ac tersum existimat. *Tibulli*] Albius Tibullus Romæ natus dicitur, eodem anno quo Ovidius, Hircio et Pansa Consulibus.

29 *Gallus et Hesperis* et *Gallus notus Eois*] Cornelius Gallus, Foro-Julienensis orator eximius, et poëta non mediocris fuit, qui Euphionem in Latinum transtulit: et de Cytheride Volumniæ libertæ, quam amavit, mutato nomine *Lycoridæ* appellans, Amorum libros quatuor scripsit. Sed huius Cornelii Galli nulla prorsus carmina extant. *Hesperis*] Id est, populis occidentalibus: propter Romam, quæ est occidentem versus, ubi Gallus et propter poëticam facultatem et propter principis amicitiam notissimus erat. *Eois*] Orientalibus.

30 *Et sua*] Id est, a se amata. *Lycoris*] Hæc Volumniæ libertæ *Cytheria* proprio nomine dicebatur. *Nota*] Carminibus Galli.

31 *Silices*] Saxa quibus strætæ sunt viæ. Sed et ad omnia saxa, ut sunt

sepulera, statuae, et alia hujusmodi monumenta, referre possumus. *Dens patientis aratri* Id est, dari vomeris. *Patiens* autem et *durum* propria et pulcherrima sunt vomeris epitheta.

32 *Ævo*] Temporis longinquitate.

33 *Cedant carminibus reges*] Sic Horat. Od. iv. 9. 'Vixere fortes ante Agamemnona Multi: sed omnes illacrymabiles Urgentur, ignotique longa Nocte, carent quia vate sacro.' *Reges regumque triumphis*] Nisi enim carmina essent, eorum gloria brevi extingueretur.

34 *Cedat et auriferi*] Carmina divitiis præponit. *Ripa beata* Id est, dives. *Tagi*] Tagus: fluvius est Lusitanæ, ob arenas auríferas cæteris ejusdem regionis amnibus antefertur. *Auriferi ripa beata Tagi*] *Benigna* Puteaneus atque alii complures non contemnendæ notæ; quod arripuit Salmasius ad Historiam Augustam: at mihi vulgata lectio magis probatur. 'Benignum' enim pro fertili, 'beatum' pro divite apud optimos auctores passim sumitur: recte ergo *beatus Tagus*; qui ab auro atque opulentia commendetur. *Heins.*

35 *Vilia*] Ut aurum, argentum, gemmas, quæ sapiens vilia existimat: illis tamen indoctum et ignobile vulgus inhiat, summamque in illis felicitatem esse arbitrat. *Mihi*] Quasi dicat, Qui odi vulgus profanum, et arceo. *Flavus Apollo*] Phæbus etiam a Græcis *χρυσόκοπος* cognominatur, a fulgore ridiorum, quæ sunt Solis cœmæ aureæ.

36 *Castaliæ aquæ*] Quæ fluit ex Castalio fonte, qui est in radicibus montis Parnassi, Musis et Apollini sacer. Allegorice autem hic Naso per Castaliæ aquæ pocula, carmina ipsa dicit, quibus præstat Apollo.

37 *Sustineamque*] Et myrto coronabor, ut poeta, scribens amatoria. *Mectuentem frigora myrtum*] Huic enim arbutulæ frigus maxime nocet.

38 *Atque ita sollicito*] *Atque a solli-*

cito rectius omnino quinquè scripti: *Heins. Sollicito*] Conveniens amantis epitheton: nam, ut alibi dixit Naso, 'Res est solliciti plena timoris amor.' *Multus*] Sic in iv. Trist. dicit: 'In toto plurimus orbe legar.'

39 *Pascitur*] Supra etiam appellavit livorem edacem. *In visis*] Et si ego, inquit, nunc non multum honoris consequor ex meis carminibus, non est mirum, nam viventium gloriam semper comitatur invidia.

40 *Tunc suus ex merito quemque tuetur honor*] Meliores, Cum suus ex merito quemque tuetur honos: sed tunc cum mox denuo sequitur. *Heins. Suus ex merito*] Sic Cicero pro Marcello: 'Servi igitur iis etiam iudicibus, qui multis post seculis de te iudicabunt, et quidem haud scio an incorruptius quam nos. Nam et sine amore, et sine cupiditate, et rursus sine odio, et sine invidia iudicabunt.'

41 *Ergo etiam*] Se quoque post mortem, dicit, carminum gratia immortalitatem assecuturum. *Supremus adederit ignis*] Cadavera cremare apud Romanos non fuit veteris instituti: terra enim condebantur. At, postquam longinquis bellis obrutos erui cognovere, tum demum illud est institutum. *Supremus adusserit ignis*] *Adederit* optime Puteaneus. Propert. l. iv. El. 7. 'Et solitam digito beryllon adederat ignis.' Nemesianus Eclog. iv. 'Tum tandem fessi, quos lusus adederat ignis, Sic sua desertis undarum vulnera sylvis.' Silius l. i. 'Dum penitus pluteis Vulcanum exercet adesit.' *Æneid.* l. ix. de igne, 'Corripuit tabulas et postibus hæsit adesit.' Idem Georg. iii. 'contactos artus sacer ignis edebat.' 'Ignis edit exta' Statius Theb. i. Idem Theb. vi. 'nocturna peredit Flamma nemus,' ubi nihil necesse reponi ex antiquis libris *peregit*. Horatius Od. iii. 4. 'nec peredit Impostam celer ignis Ætnam.' Idem Statius Theb. ix. 'Nullæ illum volucres, nulla impia

monstra, nec ipse, Si demus, plus ignis edat.' Theb. i. 'lustraliaque ex-ta Lacte novo perfusus edet Vulcanus ignis.' Hinc et 'ignis edax' passim poëta: ita et 'flamma vorat' Elegia in obitum Drusi, ut emendavimus vs. 134. *Heins. Adederit*] Con-

sumserit. Virgil. v. 'Lentusque carinas Est vapor.' Et *Æneid.* iv. 'Est mollis flamma medullas.'

42 *Pars mei*] Sic in Perorat. Metam. 'Parte tamen meliore mei super alta pereunns Astra ferar.'

AMORUM LIB. II.

ELEGIA I.

1 *Hæc quoque composui*] Libri veteres *Hoc. Heins. Hæc quoque composui Pelignis, &c.*] Ostendit Poëta, se, cum Gigantomachiam scribere cœpisset, Cupidinis exagitatum stimulis, grandia scribere desiisse, et ad Elegiarum lusum se retulisse. Tum removel deinde Naso a suis libellis tetricos et severos homines: ostenditque, a quibus legi velit. *Quoque*] Ut quæ in superiore sunt libro. *Pelignis natus*] Fuit enim Naso Sulmonensis. *Peligni* autem a Plinio ponuntur in quarta Italiæ regione: quorum populi sunt Corfinienses, Superequani, Sulmonenses. Hinc igitur Ovidius a Martiale et aliis 'Pelignus poëta' appellatur. *Aquosis*] Propter ingentem aquarum copiam quæ ex nivosis montibus deflunt, unde et Flaccus Od. iii. 'frigora Peligna' dixit: tum quod ibi multi sunt fontes et fluvii.

2 *Ille ego nequitia Naso poëta mea*] Forte *delicia Naso poëta tua*: ut Lectorem alloquat: sed et vulgata scriptura bene se habet. *Heins. Nequitia*] Lascivie.

3 *Hoc quoque jussit Amor*] Alludit ad id quod dixerat in i. Amorum, de Cupidine loquens: 'Quodque canas, vates, accipe, dixit, opus.' *Procul este severi*] *Severa* rectius tres codices: de puellis agit. Malim etiam *procul ite*; quod *estis* sequatur versu proximo. *Heins.*

4 *Non estis teneris*] Mollihus et lascivis. *Theatra*] Theatra pro spectatoribus posuit. *Modis*] Versibus.

5 *In facie sponso*] Coram sponso.

10 *Casus meos*] Quod enim Nasoni accidit in amore, id carminibus complexus est: quod legens amator, qui simili fortuna usus est, existimat suos casus a Nasone prædictos esse. *Iste poëta*] Ovidius.

11 *Assus eram*] Iterat quod in primo dixit: 'Arma gravi numero, violentaque bella parabam Edere,' &c. *Cælestia bella*] Id est, Gigantomachiam. Macrobius l. i. Saturn. Gigantes, inquit, quid aliud fuisse credendum est, quam hominum quandam impiam gentem, Deos negantem, et ideo existimatam Deos pellere de

coelesti sède voluisse? Ovidius igitur dicit, se hæc gigantum bella cum Diis gesta heroicis carminibus scribere cœpisse, et feliciter quidem: spiritus enim ad tantas res describendas sufficiebat: se tamen ab amica exclusum, ab incœpto destituisse, elegosque suos resumpsisse.

12 *Centimanumque Gygen*. *Gygan* nonnulli codices. Scaliger *Gygen* legebat: ut et Fast. iv. 'Quid gravins victore Gye captiva tulissem?' Trist. iv. El. 7. 'Centimanumque Gygen, semibovemque virum:' ubi *Gygen* pari modo foret reponendum. Certe unus Palatinus *Giam*: alii plures *Gygam*: Rottendorph. *Gian*. Apollodorus initio Bibliothecæ, Ὀδυσσεὺς πρῶτος τοῦ πωρὸς διωδόμενος κόμῳ γῆρας δὲ γῆρ ἐτέκνωσε πρῶτος τοῦ ἐκατόχχειρας προσγορευθέντας, Βρυδῶν, Γύην, Κοῖον. Sed cum cæteri auctores, Hesiodus nempe in Theogonia, ejusque ac Apollonii Rhodii Scholiastes, Palæphatus, Auctor Etymologici in *Περὶ ὀνόματων*, alii *Γύην* appellent, Hygino etiam *Gyges* sit, Apollodorum potius ex his emendandum, quam hos ex Apollodoro parum abest quin censeam. Horatius quoque Od. ii. 17. 'Nec si resurgat centimanus Gyges.' Od. iii. 4. 'Testis mearum centimanus Gyges Sententiarum:' quibus locis exemplaria nonnulla scripta a me inspecta *Gigas*. Theophilo in Apologia pro Christianis mendose *Γύγος* dicitur. Heins. *Satis oris erat*] Id est, ad tantam materiam scribendam spiritus mihi non deerat. *Satis oris erat*] Satis fiducia. Sumitur etiam pro impudentia. Vide Clariss. Gronovium Observ. l. iii. c. 12. Sic et Varro ad Cicer. l. ix. ep. 8. 'Misi autem ad te quatuor monitores non nimis verecundos. Nosti enim profecto os adolescentioris Academix.' Etiam pro sermone. Lucan. iii. 'Dissona vulgi Ora.' Et noster Metam. x. 19. 'Et falsi positis ambagibus

oris.' Quo referendum illud Phædri lib. i. prol. 'Duplex fabellis os est: quod risum movet, Et quod prudentis vitam consilio monet.' Pro quo perperam, *Duplex libelli mos est*.

13 *Cum male se tellus ulta est*] In sui enim ultionem terra contra Deos pugnaturum genus gigantum genuit. Et Naso in Fast. 'Terra feros partus, immania monstra, Gigantes Edidit, ansuros in Jovis ire domum. Mille manus illis dedit, et pro cruribus angues: atque ait, In magnos arma movete Deos.' *Ingenta*] Imposita, involuta. Est autem ordo, Cum Ossa ardua ingesta Olympo tulit Pelion devexum. Olympus autem, Pelion, et Ossa, Thessalix montes sunt altissimi.

14 *Devexum*] Inclinatam, pronam.

15 *In manibusque Jovem, et cum Jove fulmen habebam*] Sarravianus, Aron-dellianus, et quinque alii, cum prima editione, *In manibus nimbos et cum Jove fulmen habebam*: recte. Neque aliter Puteaneus, nisi quod in illo vox *nimbos* desideratur; unde natus error. Cæteri codices *Jupiter in manibus*. Duo præterea *habebat*; unus Moreti *habenti*; optime: refer ad sequentia, 'In manibus nimbos et cum Jove fulmen habenti, Clausit amica fores.' Ita 'nimbiferum ignem' vocat fulmen Pont. iii. ut recte meliores scripti, 'Sic affectantes cælestia regna Gigantas Ad Styga nimbifero vindicis igne datos:' nam vulgati *nubifero igne*; perperam. Heins.

17 *Clausit amica fores*] Exclusus fui. *Cum Jove*] Desii Gigantomachiam scribere. *Ego cum Jove fulmen omisi*] *Fulmen amisi* Puteaneus, a manu prima; sed emendatum *fulmina misi*, quomodo multi ex nostris; *mittere* pro *omitte*. Libri sex et cum *Jove*. Forte, *en cum Jove*. Heins.

19 *Ignoscas*] Mihi parcas. *Jurabant*] Quo minus clausæ essent fores. *Nil me tua tela jurabant*] Verba Putea-

neus, Palatinus optimus, Neap. Aron-
del. et quinque alii: reliqui *bella*.
Heins.

20 *Clausæ tuo majus*] Magis, inquit,
mihi nocent clausæ ab amica fores,
quam tua fulmina. In quo acerbissi-
mos amantium, qui excluduntur, do-
lores indicat. *Janua fulmen habet*]
Venuste Regius, unus Medicus cum
excerptis Jureti et Politiani *fulmen*
erat. Heins.

21 *Blanditias*] Quas continent *Elegi*.
Leves] Quibus non gravia, sed levia
et amatoria describuntur.

22 *Mollierant duras*] *Mollierunt* Pu-
teaneus: dixi ad Epistolam VII. 166.
Heins.

23 *Sanguinea*] Sanguinis colorem
referentis. *Sanguinea Luna*] Simili-
ter Virgil. de Cometis, *Æn.* x. 'Non
secus, ac liquida si quando nocte Co-
metæ Sanguinei lugubre rubent:'
quod ex Homer. *Iliad.* E. 5. et *Iliad.*
X. 30. *Λαμπρότατος μὲν ὅς ἐστι, καὶ δὲ
δὲ τε σῆμα τέτυκται.* *Deducere*] E cœlo
ducere: quod suis carminibus efficere
magi profitebantur. Unde Thessalæ
mulierculæ, timentes ne Luna audi-
ret ea carmina quibus incantaretur,
æneorum vasorum tinnitu obstrepe-
bant. Hinc Juvenalis Sat. vi. mu-
lieris loquacitatem carpens, ait:
'Nemo æra fatiget, Una laboranti
poterit succurrere Lunæ.'

24 *Solis equos*] 'Interea volucres
Pyroeis, Eous, et Æthon, Solis equi,
quartusque Phlegon.'

25 *Carminæ*] Carminum incanta-
mento. *Dissiliunt*] Crepant, rum-
pantur. *Angues*] Sic Maro: 'Frigi-
dus in pratis cantando rumpitur an-
guis.'

26 *Inque suos fontes*] Sic Tibullus,
'Fluminis hæc rapidi carmine vertit
itor.'

27 *Insertaque posti*] Quamvis robore
fores clausæ essent. *Insertaque posti*]
Commissa posti. Dicantur et inser-
tæ fenestræ: scil. in pariete, alioqui

cæco. *Æn.* III. 'qua se Plena per
insertas fundebat Luna fenestras';
ubi Servius dormitat.

28 *Quamvis robur erat*] *Quamvis ro-
buerat* Neapolitanus. Puto scriben-
dum, *Quamvis robore*, nimirum posti.
Heins. *Carminæ*] Carminibus, quibus
laudata est amica.

29 *Quid mihi profuerit*] *Profueris*
unus Medicus. Lege, *profueris A-
chille*. Heins. *Quid mihi profuerit*]
Quasi dicat, Nihil ad amicæ aditus
mihi faciliores faciendos. *Velox*] Per-
nix, impiger. Talis enim ab Homero
inducitur, *ποδάμνος Ἀχάλλεος*.

30 *Quid pro me Ajaces alter et alter
agent*] Versus haud dubie mendosus.
Sarravianus et octo alii, *Quid pro me
Atrides*; quod sequor, dum meliora
offerantur. Excerpta Politiani, *Quid
mihique Atrides*. Optimus Palat. et
duo alii, *Quid vero Atrides*. Scrive-
rianus, *Quidve aromethides*. Putea-
neus, *Quidve romethides*. Fortassis,
Quid, quæso, Atrides. Regius, *Quid
pro mecedes*: agant bene unus More-
ti. Heins. *Atrides*] Agamemnon et
Menelaus. *Agent*] Ad commovendam
in me amicæ benevolentiam, quasi
dicat, Nihil.

31 *Quique*] Ulyssem dicit, qui de-
cem annos bello Trojano impendit:
decem alios, dum plura videndi stu-
dio per terrarum orbem erraret, con-
sumpsit: et tandem post vigesimum
annum, uxorem revisit.

32 *Raptus, &c.*] Hoc quoque ex Ho-
meri *Iliade* dicit, ubi Hector ab A-
chille interfectus bigis raptatur. *Æ-
monitis*] Thessalis. Achilles enim The-
salus fuit. *Flebilis*] Dignus qui fleat.
Raptus Hector] Vide *Iliad.* X.
ex quo Virgil. *Æneid.* I. et Senec.
Troad. sic et Propert. II. 8. 'Fortem
illum Hæmonis Hectora traxit equis.'
Senex Chiron de hoc immani facinore
merito culpât Achillem, apud Dion.
Prus. Orat. 58. his verbis: 'Ὄσπερ τὰ
καὶδάμια τὰ ρήμια, θρῶν μνίαν ἀποστρε-

ῥωσιν ἔλκυσσι κύκλῳ. Vide Epist. III. 133.

33 *At facies tenera ut laudata est sæpe puella*] Versus duriter habitus a librariis : ut et est absunt a prima editione et melioribus scriptis. Quantilli negotii erat veram inde lectionem nobis reddidisse, hoc modo : *At facie tenera laudata sæpe puellæ*. Certe

⁴ Neap. et Aroudel. *tenera laudata sæpe puellæ* : alii nonnulli *laudataque*. Heins. *Laudata est*] Meis carminibus.

34 *Ad vatem*] Ad me poetam.

37 *Ad mea formosos vultus*] *Formosa* Sarravianus. Heins.

38 *Purpureus*] Pulcher. *Dictas*] Quasi pronunciat, quæ ego scribens excipiam. *Domin*.

ELEGIA II.

1 *Quem penes est dominam, &c.*] Priusquam elegiam hanc scriberet Naso, obambulantem in porticu Palatini Apollinis puellam quandam viderat : quæ quoniam ipsi valde placuerat, misit rogatum. Responsum autem est, minime id licere per custodis sævitiam. Unde nunc Ovidius custodem ipsum alloquitur, eique multis argumentis persuadere conatur, indulgendum esse puellæ, nec tam molestam ei exhibendam custodiam : quibusque modis id tuto efficere possit, docet. *Dominam servandi*] In quibusdam exemplaribus scriptum est, *Dominæ servanda* : recte utrumque. *Bagoë*] Spadonis est nomen. Spadonibus autem puellarum custodia antiquitus demandabatur.

2 *Perago*] Loquor.

4 *Danai agmen*] Belides dicit, quarum historia narratur a multis. Harum Danaïdum quinquaginta imagines erant in porticu Apollinis Palatini, cujus templum magnificentissimum in parte Palatinæ domus excavit Augustus, addiditque bibliothecam Græcam et Latinam.

5 *Noctemque rogavi*] Legitur in quibusdam manuscriptis exemplaribus, *mihi, scriptoque rogavi*. Quæ lectio magis placet, quia sequitur, 'Rescriptis trepida,' &c. *Misi noctemque ro-*

gavi] Scriptoque rogari Puteanens et alii ex melioribus : nonnulli tamen *misso scriptoque*. Heins.

8 *Quod nimium dominæ cura molesta tua est*] Censeo scribendum *tua es*. Tò est enim inconcinne duriterque geminetur hoc disticho. *Idem*. *Cura*] Diligens vinum custodia.

10 *Perire cupit*] *Perisse* meliores. Heins.

11 *Vir*] Maritus puellæ. *Quoque*] Latenter etiam custodem ipsum insipientem esse dicit, qui in servanda puella tantam adhibeat diligentiam.

13 *Gerat morem*] Indulgeat. *Furiosus*] Ex amore, qui furor est, aut zelotypia.

14 *Et castam, multis quæ placet*] *Custum, multis quod placet* meliores. Heins. *Et castum, &c.*] Innuit pudicam esse non posse, quæ, quia est formosissima, multis placeat. Hinc illud Juvenalis : 'Rara est adeo concordia formæ Atque pudicitix.'

15 *Tuo munere*] Illa enim hoc pro munere a te accepisse existimans, te amabit, et quandoque libertate etiam donabit.

17 *Obnoxia*] Perpetuo metuens ne crimen prodas.

18 *Times*] Ne detecto furto, tu, quod concius fueris, a puellæ marito plectaris.

19 *Matrem scripsisse putato*] *Misisse* Puteaneus, ut supra, vs. 6. *Heins.*

21 *Ibit ut adfectam, quæ non languēbit, amicam.* *Visat*: iudiciis ægra sit ille tuis] Hæc valde sunt mendosa. Scripti plerique *Ibit ad adfectam*, vel, *ad adfectam*: et postea *Visat et iudiciis*. Alter Puteaneus *Viset et iudiciis*. Sarravianus cum quatuor aliis *Visaque iudiciis*. Scribe: *Ibit ad adfectam, quæ non languēbit, amicam Visere?* iudiciis ægra sit illa tuis. 'Ibit visere' Græcismus poëtis, maxime Propertio, familiaris; de quo ad Claudianum. 'Adfecta amica' pro ægra, aut quæ se ægram simulet, recte dicitur; nec in *adfectam* mutandum. 'Visere ad aliquem,' etiam elegans loquendi modus, Terentio Plautoque non neglectus. Lucret. l. vi. 'Nam quicumque suos fugitabant visere ad ægros.' 'Revisere ad stabulum,' et 'revisere ad lunam' de signis cælestibus idem. Sed utrumque loquendi modum Terentius simul conjunxit, qui apposite satis in Hecyra Act. i. Sc. 2. 'Ægram esse simulant mulierem: nostra illico It visere ad eam: admisit nemo.' Denique 'iudiciis tuis,' ut Art. Am. ii. 'Sunt qui præcipiant herbas satorea nocentes Sumere: iudiciis istâ venena meis.' *Heins.* *Ibit visere*] Similis est Græcismus in illo ejusdem Comici, Andr. iii. 2. 4. 'Quod jussi, ei date bibere, et quantum imperavi:' id quod sciolus quidam, parum Latine dictum volebat. Sic antiquitas loqui amabat. Plaut. Pers. v. 2. 40. 'Age, circumfer mulsun, bibere da usque plenis cantharis.' Pherecrat. l. xi. de poculis. Δόσω σοι πῦν. Et alibi, Δός μοι κῦσαι. Et Homer. Odyss. ii. vs. 386. Δοίμην ἔχειν quod Virgil. etiam imitatur Æneid. v. 'Donat habere viro.' Et Cic. in Tuscul. 'Nisi quid habes dicere:' sic Sophocl. in Ajac. 296. οὐκ ἔχω λέγειν. Pro illo etiam, 'date bibere,' invenio dictum, 'quod bibat.' Plaut. Mostell. i. 4. 30. *Ibit*] Ille,

scilicet amator: quasi visendi causa. *Quæ non languēbit*] Non vere ægrotabit: sed se affectam simulaverit.

22 *Visere*] Amator. *Judiciis tuis*] Præ te feras, illam affecta esse valetudine, et commento subservias.

23 *Faciet*] Sui copiam tibi.

24 *Stertere fronte potes*] Potes meliores; sed frustra. *Heins.*

25 *Niligenam Isim*] *Linigeram* plerique. At Puteani excerpta cum Barberiniano et uno Moreti *linigeram*; probe: dixi Artis Amat. i. 79. *Idem.* *Linigeram*] Quia ejus sacerdotes lineis vestibus induti celebrabant. Alii legendum censent, *Niligenam*. Nam licet Io, quæ postea Isis Dea facta est, Inachi fluvii chæiæ filia fuerit, quod ostendit Nas in Metam. i. tamen et quia in Ægypto apud Nilum pristinam formam recepit, ibique ab Ægyptiis colebatur, unde etiam ejus sacra Romam advecta sunt, inde genita creditur. Quamquam et ad hoc faciat eorum opinio, qui dixerunt, Isidem Jovis Ægyptii regis filiam fuisse, eandemque cum Cerere esse. *Ad Isim*] Id est, apud Isim, et in Isidia templo, quod erat Romæ in Campo Martio, juxta ovile: in quo multa stupra, adulteria, et lenocinia fiebant.

26 *Nec tu curra theatra time*] Id est, sine ut spectatum in theatra se conferat puella: nec tam timidus sis ut id prohibeas. *Curra*] Quæ in hemicycli formam structa fuerunt.

27 *Conscius commissi*] Id est, adulterii. *Tollet*] Capiet. *Assiduos*] Perpetuos. *Honores*] Dum enim dominæ favorem sibi conciliaverit, eum omnes domestici honorabunt.

28 *Quis minor est autem*] *Est cauto* malim: sic Art. ii. 'Artis erunt cauto mollia jussa meæ.' At prima editio cum scriptis quibusdam, *unquam pro autem.* *Heins.*

29 *Ille*] Scilicet, commissi conscius. *Versatque domum*] Puto servatque. Illi cura domus committitur; nisi malis,

æstatque dñmi: ut apud Comicum, 'Solut Sannio servat domi.' Heins.

30 *Ille placet dominæ, cætera turba jacet*] Puteanens, Mentelianus, et Arondel. *Ille potens, alii sordida turba jacet*; quod sequor: nam 'placet' jam præceperat. Art. Amat. l. ii. ex antiquis exemplaribus, 'Utilitas tua sit; titulus donetur amicæ; Perde nihil: partes illa potentis agat.' Met. x. 'neve potentis Concenbitu vetito naturæ pollue fœdus.' Lib. iii. de pulchris puellis, 'Est illis sua dos forma sine arte potens.' Quomodo et Propertius lib. ii. El. 5. 'Cynthia forma potens, Cynthia forma levis.' Amor. iii. El. 11. 'Desine blanditias et verba potentia quondam Perdere.' Plura ad Metamorph. lib. iv. 325. Met. xii. 'Facit ira potentem:' ita libri veteres. Alii codices hoc loco: *Ille potens dominæ: cætera turba jacet*: 'potens dominæ,' ut 'potens mentis,' 'potens voti:' de quibus alibi dicemus. 'Jacere,' quomodo Fast. i. 'Pauper ubique jacet.' Lucetius l. v. 'Nam fuit in pretio magis æs, aurumque jacebat Propter inutilitatem hebeti microne retusum. Nunc jacet æs, aurum in summum successit honorem.' *Idem. Sordida*] Contempta, neglecta.

31 *Inanes*] Falsæ.

32 *Ambo domini*] Id est, puella et custos commissi consocius.

36 *Simulet lacrymas*] Quod sibi molestia nimium sit custodis cura: ut tibi ab ejus marito fides major habeatur. *Carnificem*] Hoc enim est convivium in servos.

37 *Tuto*] Sine criminis suspitione. *Diknai*] Refellat, confutet.

38 *In vero, falso crimine, deme fidem*] *In verum* Puteanens: recte, si *objiciens* superiori versu reponas pro *objicies*, levi mutatione. *Et vere* Sarravianus; non male: vide quæ noto ad Epist. xvi. 60. Unus Palatinus: *In verum falso*: tres libri, *In veri falso*:

duo *In falso veri*: unus *In falso veram*: Scrivianus *Et veram in falso*: prima editio *In ficto veri*: Barberinianus *In falso vero*. Posset quoque refingi, *Tu contra objiciens quæ tuto diknai illa, I veris falso crimine deme fidem, vel, I veram*. Heins. *I vero falso crimine deme fidem*] Ut sit sensus: Quando ipsum crimen quod objici potest, verum est, tu aliud falsum objice: ut cum hujus falsitas manifesto deprehendatur, etiam vero illi fides nulla detur: ita per falsum crimen vero fides demetur. *Micyll.*

39 *Sic tibi semper honos, sic alta pecunia crescit*] *Sic alta pecunia crescent* optime Pnteanens, cum ejusdem excerptis, et quinque alii codices; nisi quod Jureti excerpta, *sic orta pecunia crescent*. Lego, *sic curta pecunia crescent*: quomodo 'curtæ res' apud Horatium, 'Curta nescio quid semper abest rei;' et 'curtare rem.' 'Curta tabella' pro parva in Fast. l. ii. 'Heu quantum fati curta tabella fuit!' sic scribendum puto: 'curta supplex' Persio. Vide Notas Fast. ii. 645. 'Pecunia' proprie servorum sunt, teste Festo, Olim *aucta pecunia* legebam, ex illo Juvenalis loco, 'præstare tributa clientes Cogimur, et cultis augere pecunia servis.' *Heins.*

41 *Aspicias, &c.*] Deterret nunc aliorum exemplis custodem ab indicio furti, si quid commiserit puella. *Indicibus*] Illis qui secretum aliquod indicaverint.

42 *Squalidus*] Pædore ac situ plenus. *Orba fide*] Id est, carentia fide. *Pectora*] Hoc dicit, ut delinquenti dominæ fidem servet Bagous, nec ejus furta marito prodant.

45 *Dum*] Argi exemplo dicit non tam sævam esse debere custodum diligentiam. *Custos Junonia*] Id est, Argus, qui Junonis armenta servabat. *Io*] Inachi Argivorum regis filiam, a Jove in vaccam mutatam.

46 *Occidit*] A Mercurio Jovis ju-

su interfectus. *Illa*] *To. Dea*] *Isis*. Hanc fabulam exequitur Naso Metam. 1.

48 *Unde*] Id est, a quo. *Vir*] *Maritus. Incestum*] *Adulterium. Coactus*] Quasi ipse quoque non libenter id resciverit.

49 *Pæna minor merito*] *Supple*, fuit. Majorem, inquit, pœnam, quam compedibus teneri, meritis est index ille.

53 *Seu tepet*] *Friget* in amore, scilicet vir. *Securas*] *Negligentes*. Vir enim uxorem non amans, illius furta parum curat: sin amat, excruciat. *Judicium prodii*] *Perdis* Puteaneus et alii multi. Jureti excerpta *pergit*. Nil temere mutandum. *Heins.*

55 *Ex facili*] Id est, facile.

56 *Judicii sui*] *Sui mariti*, apud quem causa agitur.

57 *Ille neganti*] *Ipse* quatuor libri, non inconcinna repetitione; nisi malis *illa neganti*. *Heins.*

58 *Damnabitque oculos*] *Juxta* eorum opinionem, qui negant veros esse hominis sensus. *Damnabitque oculos*]

Quasi luscitiosi hominis: vide *Plant. Mil. Glor. 11. 3. 51.* ubi multa lepide dicta invenies. *Et sibi verba dabit*] Id est, seipsum decipiet.

59 *Aspiciet*] *Aspiciat* *Puteaneus. Heins.*

61 *Quid dispar certamen inis*] *Quam dispar* excerpta *Jureti* et *Politiani*, cum uno *Medicco* et *Farnesiano*. *Idem. Tibi verbera victo*] *Quod* illustrat *Plant. Mil. Glor. 11. 3. 22.* in simili casu: 'Verum enim tu istam, si te Dii ament, temere haud tollas fabulam. Tuis nunc cruribus capitique fraudem capitalem hinc creas. Nam tibi jam, ut pereas, paratum est dupliciter: nisi suppressis Tuum stultiloquium....Primum dum, si falso insimulas *Philocomasium*, hoc perieris: Iterum, si id verum est, tu ei custos additus perieris.'

62 *Adsunt*] *Imminent*, parata sunt. *Judicii*] *Mariti*.

64 *Toxica*] *Venena. Stricto*] *Nudato. Fulminat*] *Coruscat. Manus*] *Nostra*.

ELEGIA III.

Hanc *Scaliger* superiori censebat adnectendam. *Heins.*

1 *Hei mihi, quod dominam nec vir nec femina servas*] *Ad eundem Bagonn* hæc dicuntur ad quem superiore elegia. Eum rursus precatur, ne impedimento sit suis amoribus. *Hei mihi*] *Dolet*, quia superiore elegia minime motus erat *Bagonn*.

2 *Gaudia nosse potes*] *Ferre* *Neapolitanus* et *Doussé* excerpta. *Monui* ad *Ep. xviii. 43. Heins.*

7 *Non*] *Ostendit*, nihil aliud convenire ipsi *Bagoo*, nisi dominæ gratiam inire. *Equo*] *Ut sis eques*.

9 *Ista viri tractant*] *Tractent* melio-

res. *Heins. Spes*] *Ne* horum quicquam speres quod ad viros attineat.

10 *Sunt tibi*] *Sint* tres libri. *Heins. Signa*] *Vexilla Cupidinis*.

12 *Illa*] *Dominæ gratia*.

13 *Est etiam facies*] *Supple*, apta lusibus. *Anni*] *Omnis* enim ætas non est amori apta.

14 *Forma perire situ*] *Sic* supra: 'Forma, nisi admittas, nullo exercente senescit.'

18 *Munera*] *Quæ* tibi, si nobis morem gesseris, donabimus. *Tempus habes*] *Nam*, ut *Lucanus* ait, 'Semper nocuit differre paratis.' *Dominæ*.

ELEGIA IV.

2 *Falsa*] Pro falso contra verum pugnancia. *Pro vitiiis*] Pro defensione meorum vitiorum. Ille enim cum Propertio hæc dicat vere: 'Unicuique dedit vitium natura creato, Mi fortuna aliquid semper amare dedit.'

4 *Demens*] Quia mihi ipse noceo.

5 *Non esse quod odi*] *Odisse quod odi* plures scripti: alii *non nosse*. Heins. *Odi, nec possum cupiens non esse quod odi*] Impotentiam suam ostendit Poëta: licet enim cupiat eo vitio carere, id tamen non potest.

6 *Quod studeas*] *Quæ* Puteaneus cum prima editione et uno Vaticano: *quancquam* Arondel. Heins.

7 *Nam desunt vires*] Ordo est: Nam vires et jus, id est, potestas ad me regendum, desunt mihi. *Ad me mihi*] Junianus *in me mihi*; rectius: dixi supra l. i. El. 1. Heins.

9 *Invitet amores*] *Irritet* quatuor libri. Met. l. i. 'Tu face nescio quos esto contentus amores Irritare tua.' Sic 'irritata voluptas' Art. Am. ii. Fast. ii. 649. 'Tum sicco primas irritat cortice flammæ.' Vide quæ illic notamus. Heins.

11 *Oculos in me dejectu modestos*] Argute, et, si quid iudico, vere Junianus cum Jureti excerptis, *in se dejecta*. Epistola Cydippes, 'Luminaque in gremio veluti defixa tenebam.' Am. i. El. 8. 'Cum bene dejectis gremium spectabis ocellis.' Sic 'in terram' et 'humum oculos dejicere' passim poetæ: de quo Amor. iii. El. 7. 67. Heins. *Dejecta*] Si modeste, inquit, oculos in me mulier aliqua dejecerit, modestia illa ad amandum me inducit.

12 *Sunt pudor ille meæ*] *Fit pudor*

Barberinianns et alter Moreti. Heins.

13 *Procar*] Quæ oculis, vultu, verbis, libidinem præ se ferat.

15 *Rigidasque imitata Sabinas*] Jovenal. Sat. x. 'Rara est adeo concordia formæ Atque pudicitia. Sanctos licet horrida mores Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas...' Ita scribe ex veterrimo codice. Vulgati *Sabinos*. Heins.

16 *Velle*] Scilicet, mihi sui copiam facere. *Ex alto*] Dixit hic Naso, *ex alto*, quemadmodum supra, *ex facili*: *ex alto*, a longinquo.

17 *Sive est docta placet*] *Sive es docta, places*, Puteaneus cum optimo Palatino et quinque aliis: bene; nisi quod malim, *si qua es docta, places*. Heins.

18 *Placita est simplicitate sua*] *Places simplicitate tua* idem codex: nisi quod *placeas* emendatum postea; quomodo et alterum exemplar ejusdem Puteani et tres alii. At Palatinus optimus cum Barberiniano et duobus aliis, *placita es simplicitate tua*; recte: dixi Art. Amat. i. 37. et Epistola xix, sub finem. Capior Arondel. Neap. et Barberin. *Idem*.

19 *Callimachi*] Græci poetæ, qui primas in Elegia obtinuit. *Præ nostris*] Id est, nostrorum carminum comparatione. *Rustica*] Inepta, inculta.

20 *Illa placet*] *Ipsa* scripti. Heins.

23 *Sustinuisse femur*] *Femen* Neapolitanus. *Idem*.

23 *Molliter incedit; motu capit: altera dura est*] *Incessit* Puteaneus et alii plures. Deinde scribo, *altera dare*; scilicet incedit: et sequenti versu poterat *mollius isse*, pro *molliter esse*. Remed. Amor. 'Duriter iuce-

dit? fac ambulet.' Et Art. l. III. 'rusticus alter Motus in incessu, mollior alter erit.' Heins. *Molliter incessit*] Quod Petron. 'Frangere gradum, more Junonis.' *Capit*] Me ad amorem sui rapit. *Dura*] In incessu inepta et inconcinna.

25 *Hæc quia dulce canit*] Scribe *Hæc*. Pro *flectitque facillima vocem* unus Mediceus *flectitque*, eleganti Græcismo: de quo ad Claudianum plura. Heins. *Dulce canit*] Pro adverb. More Græcor. sic Horat. Od. i. 22. 'Dulce ridentem Lalagen amabo, Dulce loquentem.' Quibus in locutionibus poetæ multi sunt.

27 *Habili percurrit pollice chordas*] *Agili* rectius excerpta Jureti ac Puteani et tres scripti: sic Martial. lib. III. 'Percurrit agili corpus arte tracetrix.' Heins.

29 *Numerosaque brachia ducit*] Alii *movit* vel *jactat*. Sed nil mutandum esse dixi ad Met. IV. 353. Noster alibi, 'Sive aliquis molli deducit brachia gestu.' Heins. *Numerosa*] In numerum mota.

32 *Illic*] Ubi a mulieribus saltatur. *Hippolytum*] Hippolytus, Thesi ex Hippolyte Amazonum regina filius, positus hic a Nasone pro castissimo ac continentissimo. *Priapus erit*] Priapus pro lascivo posuit.

34 *Multa*] Totoque ingens extendi lecto: majoremque ejus partem magno tuo corpore occupare. Sic 'plu-

rima nux,' pro amygdala. Virgil. et 'plurima cervix,' pro opima et pingui. Item de monte 'Qui plurimus imminet urbi.'

35 *Hæc*] Non procera.

36 *Volo*] Desiderio.

37 *Culta*] Ornata. *Subit*] In mentem venit mihi. *Quid*] Scilicet, pulchritudinis. *Accedere*] Adjungi. *Quid cultæ accedere possit*] Si quid adfuerit adjumenti ad pulchritudinem: καὶ δὲ πλεονέκτης ὁ προσῆκων ἀλλοτρεῶς. Et Metam. II. 734. 'Tanta est fiducia formæ Quæ quanquam justa est, cura tamen adjuvat illam.'

40 *Est etiam in fusco*] Tollant in unus Moreti et Barberinianus. Heins.

42 *Leda*] Helenæ mater, Tyndari uxor. *Conspicienda*] Pulchra, dignæ quæ ab omnibus conspiciatur.

45 *Sollicitat*] Invitat, *Serior*] Provector.

46 *Hæc melior specie: moribus illa placet*] *Corporis illa placet*. Puteaneus et alii nonnulli: sed recte sex scripti, *Hæc melior specie corporis; illa sapit*. Heins. *Hæc*] Scilicet, nova ætas. *Specie corporis*] Specioso corpore. *Ille*] Scilicet, ætas senior. *Maribus placet*] Callet enim omneis artibus.

47 *Quisquam probat*] Rectius alii *probet*: at optimus Palatinus, *quas laudet in urbe; pro, Denique quas tota quis laudet in urbe puellas*.

48 *Ambiliosus*] Cupidus. *Domina*.

ELEGIA V.

1 *Nihil amor tanti est; abeat, pharetrate Cupido*] Vehementer dolet Poëta, quod, cum in convivio quodam fuisset cum amica, et se dormire simulasset, eam viderit cuidam convivæ mutuum amorem nutu, verbis, et

oculis ostendere.

3 *Peccasse*] Fidem mihi in amore non servasse.

4 *Hei mihi*] Rectius duo Moreti codices, *O mihi*. Heins.

5 *Non mihi deceptæ nudant tua facta*

tabellæ] Scribe *Non interceptæ* vel *Non mi interceptæ*. 'Intercipere litteras' mitatus optimis auctoribus loquendi modus. Metam. ix. 'ne res intercepte nostras.' In optimo Palatino *deleta*; etiam probe. Sic Art. Amor. 'Nec nisi deleta tutum est rescribere cera.' Malim tamen *Non male deletæ*. Heins. *Nudant*] Demonstrant. *Tua facta*] Tua furta. *Tabellæ*] Amatoris literæ.

6 *Crimen*] Si enim munera furtim missa accipit mulier, amatori concedere existimatur.

7 *Arguerem*] In te convincenda ita debilibus uterer argumentis, ut illis a te facile confutatis, ego causa caderem, tu victoriam adipisceris.

9 *Quod*] Pro, quam puellam.

11 *Ferrens*] Durus, crudelis. *Ferrens*] Sic et Græci. Mosch. Idyll. iv. 44. *τέρψς θυ' ἔχων νόον ἢ σιδῆρον Κάρτερον ἐν στήθεσσι*. Et Æschyl. *Σιδῆρόν ποτε θυγίς*. *Facet*] Indulget.

12 *Victa rea*] Victa puella, quam ream peregerit. *Palma*] Victoria. *Cruenta*] Cruentam dicit, quia non sine acerbissimo amantis dolore in tali causa vincit puella.

16 *Pars bona*] Natus, inquit, vestri vocis instar erant.

17 *Conscriptaque vino mensa*] In Artibus enim dixit: 'Blanditiasque leves tenni prescribere vino, Ut dominam in mensa se legat illa tuam.'

18 *Nec in digitis littera nulla fuit*] Digiti loquaces fuere, significatione aliqua litterarum.

19 *Sermonem agnovi, quid non videatur amanti*] *Quod non videatur agentem* scripti omnes; nisi quod Neapolitanus videbatur, et agenter unus Medicus: tertius Moreti, *quam non videatur agentem*. Latet aliquid. Heins. *Quod non videatur agentem*] Amatores enim pluribus presentibus, aut historiam, aut fabellam aliquam et amorem narrant, et sub alieno nomine de se et amica presente loquuntur, necorum amores deprehendantur. Qui-

dam hæc legunt per parenthesis et interrogationem. *Quid non videatur amanti*] Id est, 'quis fallere posset amantes?'

20 *Notis*] Literis.

21 *Frequens ierat mensa conciva relicta*] Scribe *remota* cum septem scriptis: ita enim moris erat, ut mensæ post finitum convivium removerentur. Art. Am. l. i. 'At cum discedit mensa conviva remota.' Metam. xxi. 'Mensa somnum petiere remota.' Virgilius, 'Postquam exenita fames epulis, mensæque remotæ.' Et, 'Postquam prima quies epulis, mensæque remotæ:' contra 'ponere' et 'apponere mensam' passim occurrit: sed quid in re trita moramur? Heins. *Ierat*] Abierat.

22 *Compositi*] Sic libro superiore, 'Si bene compositus vino somnoque jacebit.'

23 *Improba*] Lasciva et proterva.

26 *Cupido mollis amica ciro*] Optimus Palatinus et Neapolitanus, *cupido suo*. Ep. xx. 'Utraque victorem nempe secuta suum:' sic libri nonnulli veteres. Remedio Amoris, 'Frigidior glacie fac videare tuæ:' hoc est, dominæ, aut recte veteres libri: plura illic. Heins.

29 *Quo nunc mea gaudia differo*] Neapolitanus et quatuor alii, *defers*, cum Scaligeri Excerptis: recte. *Quo jam excerpta* Puteani. Forte *quoniam*: atque ita Arondelianus. *Idem*.

31 *Hæc tibi sunt mecum, mihi sunt*] Mentelianus *sint* utroque loco; idque rectius. *Idem*.

33 *Hæc ego*] Hoc Puteaneus. *Idem*. *Hoc ego*] Subandi, dixi clamitans et increpitans. *Quæque dolor linguæ dictavit*] Snaviter dicit, quæcunque ex dolore loqui coactus sum. *Linguæ*] Est dativ.

34 *Venit in ora pudor*] Rubor quidam scripti: et placet. Catull. 'Conscius ore rubor.' Heins.

35 *Coloratum*] Proprie dixit: colorari enim id dicitur, cuius alia sit

quam fuit facies. *Tithoni conjuge*] I. e. Aurora.

39 *Flavescere*] Flavum colorem vestidit contrahere.

40 *Mæonia fœmina*] Id est, Lydia: Mæonia enim regio est minoris Asiæ, quæ etiam a Lydo, Atys filio, Tyrheni fratre, Lydia cognominata fuit. *Assyrium*] Assyrium pro Indicum dixit. Assyria enim proxima est Indiæ. *Finxit*] Scilicet, ostro.

41 *Hic erat, aut aliquis color ille simillimus horum*] Legendum *His erat, aut alicui*, cum Puteaneo, Sarraviano, et quibusdam aliis, quod et Naugerius in suis invenerat.

44 *Decenter*] Cum decore.

45 *Sicut erant, et erant comiti*] Culti meliores omnes: sic 'inculti capilli' et 'incultæ comæ' passim. Fast. III. 'Edidit incultis talia verba comis.' *Heins.*

46 *Et fuit in teneras*] *Laniare capillos Mens fuit* quinque scripti cum prima editione. *Idem. Impetus*] Scilicet, mihi.

48 *Armis suis*] Id est, pulchritudine.

51 *Risit, et ex animo dedit oscula*] Imo *optima* cum Puteaneo, Arondeliano, et tribus aliis. *Sequentia* confirmant. *Heins.*

53 *Ne tam bona senserit alter*] Excerpta Scaligeri et Puteani cum Sarraviano et uno Palatino, *sumseris*; recte: Art. Am. 'Oscula qui sumsit, si non et cætera sumsit.' Supra El. 4. 'Oscula jam sumet, jam sola nec oscula sumet.' Infra El. 11. 'Et multa sine ordine sumam Oscula.' Fast. III. 'Oscula sumtaras subito Mars aspicit Annam.' Tibull. 'Osculaque admota sumere rapta manu.' *Heins. Alter*] Rivalis meus.

54 *Et volo non ex hac illa*] Vel *vellem* unus Moreti. *Lege, Et vellem ex hac non illa fuisse nota*: vel, *Deque vellem non hac illa fuisse nota*. *Heins.*

61 *Nunquam potuere doceri*] *Nunquam* Puteaneus et alii nonnulli: recte. *Idem.*

ELEGIA VI.

1 *Psittacus, Eois imitatrix ales ab Indis, Occidit*] Psittaci, quem sibi ab Orientalibus oris missum puellæ suæ donarat Ovidius, interitum deflet. *Ales mihi missus ab Indis*] *Imitatrix ales ab Indis* probe Puteaneus, et Regius, et unus Moreti, et tres quatuorve alii, cum Arondeliano; quod Brissonius et Carrion jam monuerunt. Statius, 'Humanæ sollers imitator psittace linguæ.' *Ψιττάκος ὁ βοροθύρπος* in Anthologia l. i. *Heins. Imitatrix ales*] 'Illa loquax humanæ vocis imago:' 37. hac El.

2 *Exequias ferte*] Minus hoc Lati-

num: et sane iidem libri *exequias* *ite*; quod verum est. Sic et 'pompam funeris ire' Fast. vi. ut habent libri veteres. *Heins.*

3 *Plangite*] Percutite. *Et pectora plangite pennis*] *Et passis plangite pennis* Arondelianus: sic 'passæ comæ' frequenter apud Nostrum; 'passæ palmæ' apud Germanicum Arateis: 'passis victoria pennis' nostro infra l. III. El. 2. *Heins.*

5 *Horrida*] Turbata. *Lanietur*] In summo enim dolore capillos lacerare consueverant.

6 *Pro longa resonent carmina vestra*

tuba] Arondelianns et unus Medicus nostra. Forte *garrula rostra*. Heins. *Pro longa resonant*] De funesta tibia loquitur. Institutum enim erat apud antiquos, ut præcedentibus tubicini- bus cadavera ad sepulchrum efferren- tur. Hinc (ut Aulus Gellius ait) 'si- ticines' appellati sunt tubicines, quod apud sitos, hoc est, vita functos et sepultos, canere soliti sint. *Lon- ga*] Directa. Nam et cornicines in funeribus adhibebantur.'

7 *Quid scelus*] Puteaneus *Quod*: opinor *Quo*. Heins. *Quid scelus*] Fa- bulam scribit Naso libro sexto *Meta- morphos*. Hic hortatur Naso luscini- am, quæ antiquæ injuriæ sibi a Te- reo illatæ memor, flebilibus vocibus scelus illud queri videtur, ut psittaci mortem querulis cantibus deploret. *Scelus*] Stuprum, et linguæ abscissio- nem. *Ismarii*] Threicii: a monte Is- maro Thraciæ, quem maxime incoluit Orpheus. Tyrannum Ismarium ap- pellat Tereum, qui rex Thracum fuit. *Philomela*] Quæ in lusciniam versa est.

9 *Miserum divertite funus*] *Devertite* scripti. *Lege devertite*; ad Philo- melam enim sermo est: quod ex ver- su proxime sequenti satis apparet. Art. Amat. II. 'Docta quid ad Medi- cas Erato deverteris artes?' ita codi- ces vetusti. Met. I. IX. 'Inferior vir- tute meas devertor ad artes.' Pont. IV. El. 14. 'Ad veteres scopulos ite- rum devertor.' Virgil. 'Castaliam molli devertitur orbita clivo:' quo- modo omnes vetusti codices, quos ego ac Pierius Valerianus inspeximus. Suetonius in Tiberio c. 12. 'nemine cum imperio aut magistratu tendente quoquam, quin deverteretur Rho- dum:' ita scripta exemplaria. Ma- him etiam *Alitis in caræ* quam *rare*; quia mox sequitur, 'rari forma colo- ris.' Heins.

10 *Magna sed antiqua est causa dolo- ris Itye*] *Sed antiqui causa doloris* bene Sarravianus; *antique est* Neapolita- næ, corrupte. *Idem*. *Itye*] Progne,

soror Philomelæ, quæ facta hirundo est. Met. VI.

11 *Libratis in aëre pennas*] *Cursus* scripti meliores. Noster Art. Am. I. II. 'Et movet ipse suas et nati res- picit alas Dædalus: et cursus susti- net usque suos.' Statius Theb. III. 'Nonne sub excelso spirantis limite cæli, Ampliaraë, vides, cursus ut nulla serenos Ales agat?' Ita et *me- atum* pro volatu dicebant; de quo ad Raptum Proserpinæ in Clandiano I. II. 74. Heins. *Libratis in aëre cursus*] Id Virgil. illustrat Æn. IV. 'Heic primum paribus nitens Cyllenius alis Constitit: hinc toto præceps se cor- pore ad undas Misit.' Quod et Me- tam. II. 710. 'Hinc se sustulerat pa- ribus Caducifer alia.' Ex Homer. Odyss. E. 51. *ἄλκυ ὑπὸ πτερύγεσσιν*. Spec- tamus enim hic Mercurium 'avi si- milem.'

12 *Turtur amice, dole*] *Turtur amica* unus Vaticanus: quomodo dici posse notant ad Virgilium veteres Gram- matici. Heins.

14 *Longa tenaxque fides*] Fragmentum Patavinum *firma*: ut in Pont. 'Firma tenaxque licet, solvetur in æquore navis.' *Idem*.

15 *Quod fuit*] Talem dicit fuisse inter psittacum et turturem amicitiam, qualis fuit olim inter Orestem et Pyladem. *Argolico*] Fuit enim Orestes Agamemnonis regis Mycenarum filius. *Juvenis Phocæus*] Id est, Pylades, Strophii Phocensis filius. *Argolico Orestis*] *Orestæ* Puteaneus et Neapolitanus; bene: dictum Ep. VIII. 9. Heins. *Juvenis Phocæus Orestæ*] Hujus mentionem facit Cicer. de Finib. 'Tria,' inquit, 'vix amico- rum paria reperiuntur, ut ad Orestem pervenias, profectus a Theseo. Hinc Pyladea amicitia.' De Theseo Bion. Idyll. 5. in fragment. 'Ὀλβιος ἦν Θα- σεύς τῷ Παιριδὶ παρόντος. Et mox de Oreste subjungit, 'Ὀλβιος ἦν χα- λκοῖσιν ἐν ἀλγείοισιν Ὀρέστης, οὐδὲνα οὐ ζυνὰς Πυλάδας φηγο κελεύθους.

17 *Quid tamen*] Subaudi, profuit,

ant juvlt. *Rari coloris*] Raræ enim aves virides sunt, ut psittacus.

19 *Ut datus es*] Id est, postquam datus es.

21 *Virides pennis hebetare smaragdus*] Smaragdi proprie virides. Scripti tamen meliores magna ex parte, et in his Pteaneus, *fragiles*. Heins. *Pennis*] Plumis tuis. *Hebetare*] Id est, efficere ut obscuri, hebetes, et minus virides viderentur, comparatione tnarum pennarum.

22 *Punica rostra*] A colore rubeo et splendido, qui puniceus, Græce *φωινίκεος* dicitur.

23 *Vocum simulantior ales*] Quatuor libri veteres *simulacior*: quo et alii nonnulli alludunt, quos inter Palatinus optimus et Arondelianus, *simulacior* exhibentes: sic 'sonax concha,' Met. i. et 'vigilaces curæ' l. ii. et 'expugnax herba' l. xiv. et 'fumax sulphur' Fast. iv. 'liquaces rivi' Remed. Am. 177. ex scriptis libris; et similia, de quibus suo loco. 'Crepacem molam' Mæcenas dixit apud Senecam Epist. 114. Cicero Catone, 'Ne vera de se prædicans nimis videretur aut insolens aut eloquax:' ut ibi est in vetustissimis libris: apud Plantum 'trahax:' apud Gratium 'curraces laquei:' apud Caium l. xviii. D. de ædil. edict. servus curax: 'si laboriosum aut curacem aut vigilacem esse adfirmaverit:' apud Symmachum l. i. Ep. 41. 'retinax advenarum lotos:' 'equus sternax' Maroni et Silio Italico: 'tagax' apud veterem poetam, qui nunc non succurrit: capax, rapax, edax, emax, salax, vorax, et similia apud nostrum. Heinsius.

24 *Blazo*] Balbutiente: nam a natura soli homini sermo attributus sit.

26 *Garrulus*] Loquax.

27 *Ecce coturnices*] Dolet, quod ferociiores aves vivant, et placidissimus psittacus perierit. *Inter sua*] Perdicum autem et coturnicum pugnas inter se describit Aristoteles, libro hono de Animalibus, capite octavo.

Inter fera prælia timent] *Sua prælia* meliores; recte: nam *fera bella* paulo ante præcesserant. Heins.

28 *Forsitan et fiunt*] *Fiant* Pteaneus et unus Moreti: in nonnullis aliis *fiunt*, proxime verum. *Idem*.

29 *Plenus*] Satur.

30 *In multos poterant ora vacare cibos*] *Poterat ora vocare* multi ex scriptis: at Pteaneus et Arondelianus *poterat ora vacare*; elegantiori Græcismo: quod et in suis Dominicus Marius Niger videtur invenisse. Unus Vaticanus *poterat ore vacare*. Heinsius.

31 *Nux*] Amygdalam intellige: psittacorum autem peculiaris cibus amygdala. *Causæ somni*] Appositio est. *Causæque papavera somni*] *Somnis* Neapolitanus. Fast. iv. 'somni-que papavera causas Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer.' Heins.

32 *Simplicis*] Non mixtæ alio li- quore.

33 *Vultur*] Hæc avis triduo ante aut biduo volat, ubi cadavera futura sunt. *Ducitque per aëra gyros*] Gyros, circuitus, orbes. Sic in Metam. ii. 'Iterque Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.' *Ducitque per aëra gyros Mitoius*] *Milvus* Pteaneus, Arondelianus, et sex alii; quomodo passim apud nostrum in optimis exemplaribus: ut Fastorum libro iii. bis, et Met. ii. sic et apud Horatium Epist. i. 16. Cæternum lege cum uno Vaticano et Farnesiano *ducenæque per aëra gyros*. Sed et *pluvius graculus augur aquæ* existimo scribendum pro *auctor*. Horat. Od. iii. 17. 'Aquæ nisi fallit augur Annosa cornix;' et Od. 37. 'Imbrium divina avis inminentum.' Posset et legi *garrulus augur*, ut de corvo intelligatur, quæ avis imbrium præsaga habetur. Certe *garrulus auctor* est in multis scriptis; sed *graculus pluvias prædicit* apud Avienum in prognosticis. Heins.

35 *Invisa Minerva*] Ad fabulam alludit, quam ipse Metam. ii. scribit.

36 *Quidem secis eiz morituru nocem*]

Hoc secundum Hesiodum, qui cornici novem nostras attribuit ætates: ut refert etiam Plinius l. vii.

37 *Ille loquax*] *Ille* sex scripti. *Heins.* *Humana vocis imago Psittacus*] Plin. l. x. Natur. hist. 'Super omnia,' inquit, 'humanas voces reddunt psittaci: et quidem sermocinantes, imperatores salutant,' &c.

38 *Extremo ab orbe*] Id est, ab extrema et ultima orbis parte, India ab oriente.

39 *Optima prima fere, &c.*] Optima, inquit, primum intereunt: pessima autem supersunt et diu vivunt, cum contra evenire deberet.

40 *Impletur numeris*] Quam diutissime vivunt. De ratione horum numerorum vide Macrob. ad Somn. Scipion. c. 13. ubi inter alia hæc habentur: 'Constat enim, numerorum certam constitutamque rationem animam sociare corporibus. Hi numeri dum supersunt, corpus animari non desinit. Cum vero deficiunt, mox arcana illa vis solvitur, qua societas illa constabat.' Impletis igitur numeris, corpus fatiscit, anima que seducitur artibus. Quod Virgil. attingit *Æneid.* vi. 'Explebo numerum:' ubi Servius minus placet.

41 *Phylacida*] Id est, Protesilai. Hic ex Phylace oppido Thessaliæ oriundus, filius fuit Isiphyli. Ejusdem uxor Laodamia Phylaceia dicta est. *Thersites*] Vir Græcus fuit, 'Quo non deformior alter Venerat ad Trojam, linguave protervior alter:' cum igitur ita et corporis et animi vitiis insignis esset, superstes tamen fuit Protesilao, *Thersites*] Hoc ex Sophocl. Philoct. 442. et seqq. illustratur.

42 *Cinis Hector*] Sic Senec. de Hercule in Ceta: 'tam parvus cinis Herculeus: huc hunc ille decrevit gigas. O quanta, Titan, in nihil moles abit.' Et alibi, 'Hoc est quod digitis quinque levatur onus.' *Viris fratribus*] Quod ex Homer. *Iliad.* Æ. 260. *Τὸς μὲν ἀνδρες* 'Ἀρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα

Delph. et Var. Clas.

ἀλεπτar ubi plura invenies huc spectantia.

43 *Timida*] Timentis ne morereris.

44 *Rapta Noto*] Id est, irrita, et quæ nullum pondus habuerunt.

45 *Non exhibitura*] Non data. *Sequentem*] Periiit enim septima die.

47 *Ignavo*] Pigro, et torpente præ ægritudine. *Stupuerunt*] Proferri non potuerunt.

49 *Colle sub Elysio*] Animæ psittaci mortui, quasi hominis dat Elysium. *Nigra*] Umbrosa. *Densa nemus ilice frondet*] Excerpta Politiani et unus Medicus *frondens*: ut ad *rd viret* referatur; nisi sequenti versu *Uvida* malis pro *Udaque*: nam unus Vaticanus *Virida*. *Heins.*

50 *Perpetuo*] In Elysiis enim campis ver est perpetuum.

52 *Obscenæ*] Turpes, rapaces: ut vultures, milvii, harpyiæ, et hujusmodi.

54 *Unica semper avis*] Unum enim in toto orbe, nec visum magnopere dicunt.

55 *Explicat ipsa suas ales Junonia pennas*] Atque suas alii multi: neutrum satisfacit. Forte legendum, *Explicat hic pictas ales Junonia pennas*: vel *Explicat et passas pennas*; ut de pavone Horatius, 'picta pandit spectacula cauda.' *Heins.* Tale quid latere existimo. *Ales Junonia*] Pavo. Pavones enim esse dicuntur in Junonis tutela.

57 *Nemorali sede*] Nam dixit: 'Colle sub Elysio nigra nemus ilice frondet.'

58 *Convertit volucres in sua vota pias*] *In sua verba scripti.* *Heins.* *In sua verba*] Dicit psittacum et iisdem verbis, et humanis vocibus, quibus dum viveret ad se homines convertebat et alliciebat, mortuum in Elysiis piarum avium umbras ad se itidem attrahere. Nam (ut in *Æneid.* vi. docet Maro) apud inferos iisdem quæque studiis teneri, quibus in vita delectabatur.

Ovid.

9 I

59 *Tumulus pro corpore magnus*] Puteanus alter cum excerptis Vossii *pro corpore parvus*: Excerpta Politiani *parvo*: *parvus* res ipsa est. Callimachus in Epigrammatis, *Σύντομος ἦν δ' εἶνος, δ' καὶ τάφος οὐ μακρὰ λέξω*. Noster Met. iv. 'Conatæque loqui

minimam pro corpore vocem Emitunt.' Met. xiii. 'Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.' Fast. lib. i. 'Dira viro facies: vires pro corpore: corpus Grande.' Postremum hujus Elegiæ distichon ab aliena manu videtur. *Heins.*

ELEGIA VII.

1 *Ergo ego sufficiam reus in nova*] Consuetudinem cum Cypassi Corinnæ ancilla fortim habebat Naso, quod nescio quo pacto persensisse videbatur Corinna: unde vehementer irata, et ipsi Nasoni et ancillæ furtivos concubitus frequenter objiciebat. In hac igitur elegia Poëta se expurgat, affirmans multis argumentis, ancillam pellicatus falso accusatam esse. *Ergo*] Particula hæc indignationem continet. *Domin.*

2 *Ut vincam, toties dimicuisse piget*] Etiam si vincam, et obtineam, tamen me pudet toties contendere ac dimicare. *Micyll.* *Toties dimicuisse pudet*] *Piget* meliores. *Heins.*

3 *Sive ego*] Zelotypiam mulieris ostendit. *Summa*] E quibus ludos spectabant mulieres.

4 *E multis*] Scilicet, fæminis. *Vetia*] Quasi merito dolere non possis.

6 *Notas*] Signa amatoria.

7 *Petis angue*] Laceras, scindis præ dolore: credis enim me captum amore puellæ quam laudo. *Capillos*] *Tuos*.

9 *Bonus color*] Vivus, purpureus. Sjc Cic. i. Officior. 'Bonitas coloris.' Dicit autem Poëta: Suspiscaris te negligi, cum valeo, et colore sum vivo: sin autem palleo, me fingis nri et carpi alterius puellæ ignibus.

11 *Atque ego peccati vellem modo*

conscius esse] *Vellem* mihi *conscius* esse meliores, quo et alii nonnulli tendunt, in quibus, *vellem* mihi *conscius* esse. Met. xiii. ut et illic optimi codices, 'Et quod præcipue vellem tibi demere possem.' *Heins.* *Atque ego*] Quam caute crimen dissimulat. *Vellem*, inquit, peccassem in quo me accusas, ut pœnam patientius ferrem.

13 *Nunc temere insimulas*] *Insultas* Neapolitanus cum excerptis Scaligeri et Puteani: frustra. Festus: 'Insimulare, crimen in aliquem confingere.' Glossæ Stephani, 'Insimulatur, διαβάλλει.' *Heins.*

15 *Auritus asellus*] Hinc adserenda vetus scriptura Phædro l. i. Fab. 11. de asino et leone venantibus, 'hic auritulus Clamorem sinitum totis tollit viribus:' ita enim veterimæ Vossii schedæ; nisi quod *auriculus* mendose exhibebant. Mox cum eodem codice repone in Phædro, 'Leonis adfiguntur horrendo impetu.' *Heinsius.*

16 *Verbere tardus erat*] *Lentus* est primæ editiones et scripti: sic noster de asino semper. Met. xi. 'Induiturque aures lente gradientis aselli:' et alibi. *Idem.*

17 *Ecce tuum sollers caput exornare Cypassis*] Codices vetustiores magno numero, recte, *Ecce, novum crimen,*

sollers ornare Cypassis: 'ornare' enim, non 'caput ornare' dicebant. Hinc et 'ornatrices' in Gruteri Inscriptionibus ancillæ, quæ comebant heras, passim dicuntur: sic 'ornatrix a titulis' pag. DLXXIX. Aponiæ successæ a tutul. ORNATR. G. BATONIUS EPIGONUS ATRIENSIS. De titulis vide Varronem et Festum: et pag. MCXVIII. 'ornatrix galeæ.' CALPURNIA L. ET C. L. GALEÆ ORNATRIX. ubi nota *galeam* dici pro galero vel galericulo comæ adscititiæ. Noster lib. I. El. 14. 'Ornatrici tuto corpore semper erat.' et Arte Amatoria: 'Tua sit ornatrici.' Duo codices non male, *Ecce (novum crimen) sollers ancilla Cypassis.* Heins.

19 *Si sit peccasse libido*] *Si sic* iidem meliores. Forte, *Di melius, quam, si mihi sit peccasse libido.* Idem.

23 *Ornandis operosa est illa capillis*] *Illa est operata* Puteaneus, Neapolitanus, et unus Palatinus: bene. Met. VIII. 'studioque operatus inhæsi:' ubi male *oneratus* legebatur.. 'Votis pudicis operari' Ep. IX. 35. 'Sistris Isidis operari' Art. Am. 'Operari sacris' sæpe alibi. Idem. *Operosa*] So-

lers, et quæ comendis capillis operam diligenter impendit.

24 *Et tibi per doctas grata ministra manus*] *Perdocta est* Puteaneus. Puto *perdocta manu*: sic eandem 'ponendis capillis perfectam' mox vocat. Ponticis, 'Dignam Mæoniis Phæacida condere chartis Cum te Pierides perdocere tuæ.' Usi eo verbo quo, quæ non semel Lucretius, Cicero, alii. Heins.

25 *Quæ sit tibi fida rogarem*] *Qui erat tibi fida.* Puteaneus mendose: alii complures *quæ tam tibi fida*; recte. Idem.

26 *Quid, nisi ut*] Rectius videatur, *Quo? nisi ut indicio juncta repulsa foret.* Idem. *Quid*] Nisi ut præter repulsam, dominæ etiam indicaret, me fidem fallere voluisse.

27 *Per Venerem juro*] Sic Tibul. 1. Eleg. 4. 'Nec jurare time. Veneris perjuria venti Irrita per terras et freta summa ferunt.' Quod tamen male præcipitur: et plerumque pejus provenit.

28 *Me non esse reum*] Id est, me non peccasse. *Domin. Admissi*] Peccati. *Micyll.*

ELEGIA VIII.

1 *Ponendis in mille modis*] *Modos* bene Puteaneus. Heins. *Comendis in mille modos perfecta capillis, &c.*] Cypasim interrogat, unde Corinna furtivos ejus concubitus scire potuerit: et se laudat, quod egregie crimen dissimulaverit. *Comendis*] *Ornandis.* Legitur in vetustissimis codicibus, *Ponendis in mille, &c.* *Mille modos*] Vario enim caput sibi ornant mulieres. *Perfecta*] Peritissima.

7 *Non tamen*] *Nam non alter Men-*

tellii: *Nunc tamen* Puteaneus: lege *Num tamen*; nam idem codex mox *num verbo* cum Neapolitano: *sex alii non verbo*; vulgati nec. Heins. *Tamen*] Quamvis persenserit. *Erubui*] Conscius enim sibi commissi criminis, cum arguitur, erubescit. *Verbo lapsus ullo*] Id est, titubavi, quod evenit illis, qui sunt sibi conscii peccati. *Verbo lapsus*] Ter. Heaut. II. 2. Clin. 'Verum illa ne quid titubet. S. perdocta est probe.' Quod ex Plauto suo, ut ple-

raque transtulit. Isti autem homines dicuntur facunde malli.

9 *Quid, quod in ancillam*] *Ancilla* rectius Puteaneus cum quatuor aliis: duo *ancillas*. Heins.

10 *Mente bona*] Communi sensu.

11 *Thessalus ancillæ facie*] Ducum exemplo dicit non pudendum esse domino ancillæ amorem. *Facie Briseidos ancillæ*] Huc alludit Horat. ex Homero: 'prius insolentem Serva Briseis niveo colore Movit Achillem.' Od. II. 4. *Thessalus*] Achilles, qui Thessalia fuit oriundus. *Ancillæ*] Servæ, captivæ. *Briseidos*] Hippodamiam dicit, Brisei filiam, quam Achilles amavit, eversa ejus patria Lynnesso, captam.

12 *Servæ, &c.*] Exemplum affert etiam Agamemnonis, qui Cassandram Priami regis filiam amavit, eamque post eversum Ilium captivam secum in Græciam abduxit. *Servæ*] Captiva. *Mycenæo duci*] Id est, Agamemnoni, qui Mycænis oriundus fuit. *Phæbas*] Mænas, vates. Cassandram designat, quæ a Phæbo vaticinandi facultatem acceperat. *Servæ Mycenæo duci*] Quæ de causa etiam Clytemnestra in caput Agamemnonis cum Ægistho conspiravit. Senec. Agam. vs. 255. 'Teneatque regem famula veridici Dei. Feresne thalami victa consortem tui?' Quod ex Æschyl. Agam. vs. 1436. Ἦ τ' αἰχμηλὸς ἦδε καὶ τερασκόπος, καὶ κοινὸς ἑκτρος τοῦδε, θεοφατῆρλόγος, Πιστὴ ἔσθηνος.

13 *Nec sum Tantalide, nec forti major Achille*] *Nec sum ego Tantalide major, nec major Achilli* Puteaneus: plures etiam alii *major nec major Achille*, et placet: multi *Non sum ego*; sed recte tres cum Arondeliano, *Non ego Tantalide*. Sarravianus *Non sum Tantalide*. Heins. *Tantalide*] Id est, Agamemnone, cujus avus fuit Tantalus, a quo patronymicum est Tantalides.

16 *Vidit te totis*] *Vidi* scribendum cum nonnullis scriptis, nisi malis *senot*. Nam duo codices *sensit*. Superiore etiam versu concinnius legas *in me deflexit*, quam, *in te*. Heins.

17 *Quanto præsentior*] Quam tu, scilicet: hoc est, andacior. *Si forte refert*] *Refers* libri veteres; quod verum esse monni Epist. v. 113. Tanaquillus Faber ad Phædrum lib. III. malit legi, *si fors refert*; hoc est, intereat: sed frustra. Heins.

19 *Tu Dea*] Per apostrophem, Venerem alloquens, ab illa veniam petit, precaturque ne male sibi eveniat perjurium. *Animi perjuria nostri*] *Animi puri* Puteaneus et Arondelianus; optime. Sic 'pure sacra facere,' et similia: sic animum 'purnum' et 'religionum' Cicero conjungit: 'purnum' et 'insontem' Horatius. 'Deus pura mente colendus' in distichis quæ sub Catonis nomine circumferuntur. Heins. *Animi perjuria puri*] Improbe sibi ignoscit poëta. An, cum lingua juravit, mens injurata dici potest?

20 *Carpathium*] Carpathus insula est inter Ægyptum et Rhodon posita, quæ Carpathio mari nomen dedit. Pro quocunque mari posuit Naso.

21 *Officiis*] Quia tuam causam egi apud Corinnam, quæ propter pellicatus suspicionem te odio prosequeretur.

22 *Fusca*] 'Est etiam in fusco grata colore Venus.'

24 *Est unum e dominis promeruisse satis*] *Unum est e dominis emeruisse satis* Puteaneus et Neapolitanus cum Arondeliano et quinque aliis: plures *Est unum e dominis emeruisse*; puto *demeruisse*. Lib. II. Art. 'Nec tibi sit servos demeruisse pudor.' Vide tamen quæ noto ad Epistol. vi. 188. ubi *emereri* pro *demereri* nonnunquam sumi docuimus. Heins.

ELEGIA IX.

1 *O nunquam pro me satis indignate Cupido*] Amantium levitatem et inconstantiam exprimens Naso, Cupidinem alloquitur. *Nunquam pro me*] Contra me semper stas, me figis, in meo corde desides.

3 *Qui nunquam, &c.*] Idem in primo dixit, 'Non sum desertor amoris.' *Nunquam reliqui*] Semper enim amavi.

6 *Pugnantes*] Juvenes et puellas tibi reluctantes, et qui tui imperii jura fugiunt.

7 *Quid non, &c.*] Conveniens esse dicit, ut illata sibi vulnera eorum auctor Cupido sanaret. Ut olim, 'Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hosti, Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.' *Æmonius*] Thessalus. *Quem*] Telephum. *Cuspide*] Peliadis hastæ. *Heros*] Achilles.

8 *Confossum*] Vulneratum. *Juvit*] Sanavit. *Cum petiit, medica postmodo juvit ope*] *Confossum* recte meliores: duo *Confossum*. Heins.

9 *Venator*] Deberes, inquit, o Cupido, fugientes insequi, nec in captivos tantopere sævire: venatoris exemplo, qui captas feras relinquit, et fugientes sectatur.

10 *Inventis*] Partis. *Ultiora*] Plura.

11 *Nos*] Amatores. *Populus tibi deditus*] *Subditus* Jureti excerpta, et tres alii ex melioribus. Heins.

12 *Reluctanti*] Tibi adversanti, tuæque imperia spernenti. *Manus*] Tua.

13 *Hamata recordere tela*] *Retundere* Puteanens cum Regio, uno Vaticano, et excerptis Jureti; recte: hoc est, obtusa reddere, hebetare. Lucanus l. vi. 'confringite tela Pectoris in cursu, jugulisque retundite ferrum.' Prudentius Cathemerin. 'Ultor retundit iram.' Idem cum quatuor

aliis mox relinquit. Heins. *Hamata tela*] Id est, sagittas, quarum cuspidibus hamos imitantur.

14 *Relinquit amor*] Dixit etiam in Artibus: 'Attenuant juvenum vigilatæ corpora noctes.'

16 *Hinc*] Ex his viris atque puellis tibi subjugatis.

17 *Roma, nisi, &c.*] Suadet Cupidini ut imperium suum propagare velit: exemplo Romæ, quæ ab initio pusilla, postea totum sibi terrarum orbem subiecit.

18 *Stramineis*] Estramine constructa, qualis fuerat casa Romuli. *Nunc quoque*] Ut antea fuit. *Stramineis casis*] Virgil. viii. 'Hinc ad Tarpeiam sedem et Capitolla ducit, Aurea nunc, olim sylvestribus horrida damis.' Et ibid. 'Romuleoque recens horrebat regia culmo.' *Nunc quoque densa casis*] *Tecta casis* libri veteres. Heins.

19 *Fessus in acceptos, &c.*] Ab amore militiæ vacationem et requiem consequi debere docet pluribus exemplis. *Fessus*] Longa militia. *Miles*] Veteranum dicit, qui emeritis atipendiis honestam ab Imperatore missionem consequitur.

21 *Subductam*] Proprie subducere navem, est in terram trahere. *Deducere* autem, est in mare mittere. *Celans*] Continent, abscondunt. *Navalia*] Navalia loca sunt, in quibus naves, et remi, nauticaque omnia instrumenta fiunt. *Pinnus*] Navem.

23 *Me quoque*] Jam tempus esse, dicit, ut ab amatoriiis doloribus procul degat ævum: exemplo veterani militis, gladiatoris, vetustæ navis, et equi senescentis. *Mervi*] Militavi.

24 *Defunctum*] Qui jam finivi hujus militiæ labores. Virg. 'O tandem

magnis pelagi defuncte periculis.'

25 *Vive, Deus, posito*] Puto, *Vive Deus*. Ausonius, Idyll. vii. 'quosdam Constat nolle Deos fieri.' *Heins.* *Vive*] Aperte nunc ostendit, se amori adeo obnoxium esse, ut ab illo nunquam discessurus sit. *Deus*] Qui hanc potestatem haberet. *Posito*] Deposito.

26 *Deprecer*] Pro, deprecarer, et recusarem: hoc, scilicet, ut sine amore viverem.

27 *Animique revanuit ardor*] *Animique relanguit ardor* Puteaneus a manu prima; sed emendatum *resanuit*; neque aliter Arondelianus: quomodo et lib. i. El. 10. quanquam hoc loco id verbi minus aptum videtur: alii *codices evanuit*. *Heins.*

30 *Frena retentantem*] Pressis repugnantem habenis; vel etiam, mordentem frena.

33 *Incerta*] Inconstans, instabilis, varia. Amor enim nullum in se neque modum neque consilium habet: sed temere omnia agit.

34 *Nota tela*] Id est, solita.

36 *Hic tibi sunt vires, hic tua dextra facit*] Malim huc *facit*, et *sint vires*; quod posterius in prima editione et duobus scriptis extat exemplaribus. *Heins.*

37 *Huc veniunt*] *Hic* Puteaneus. *Idem.*

38 *Vix ullis præ me nota pharetra tua est*] Prima editio cum melioribus, *Vix illis præ me nota pharetra tua est*; proxime verum. *Idem.*

39 *Infelix*] Infelicem eum vocat, qui nullo amoris incendio æstuans, tota nocte stertit.

41 *Somnus mortis imago*] Sic et *Hom.* *Iliad.* II. "ἔπην καὶ θανάτῳ διδυμῶσιν. Et *Coluth.* *Theban.* ἐπεὶ θανάτῳ συνέμτορος ὕπνος. Qui vocatur *ὕπνος ἀναγκαῖος* ἱερὸς ὕπνος χαλκεῖος ὕπνος. *Ferreus* somnus. Huc facit illud *Livii* lib. i. dec. 5. ubi *Histri* somno vinoque mersi a Romanis trucidantur: 'Somno,' inquit, 'mors continuata

est.' Et *Petron.* in *Halos*. 'Hic graves alios mero Obtruncat, et continuat in mortem ultimam Somnos.' Sic *Gorgias* apud *Ælian.* lib. II. "Ἡδὲ με ὁ θῆνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ. *Gelidæ*] *Maro* lib. vi. 'Et consanguineus leti sopor.'

42 *Quiescendi*] Quietem etiam mortem appellavit. Et *Maro* quietem duram dixit mortem.

43 *Voces*] Promissiones.

44 *Sperando*] Spes enim est amantis perpetua fere comes. *Sperando gaudia feram*] Sed illa spes hominis vigilantis est somnium. Τὸ ἐγρηγοῦτος ἐνύπνιον, ut in *Eurip.* *Herc. Fur.* ἐν φάει τί λείσσομεν ὄνειρον. 'Num ille somniat.' 'Ea quæ vigilans voluit.' *Ter. Andr.* Et *Virgil.* *Pharmac.* 'Credimus? an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?'

45 *Jurgia nectat*] Sic et *Græci*, πλέκειν λόγους μηχανορραφεῖν ὑφαίνειν δόλους.

46 *Fruar*] Potiar.

47 *Dubius Mars*] Incerti enim sunt bellorum exitus. *Cupido est*] Tollunt scripti plures τὸ est. *Heins.*

51 *Pulchra cum matre Cupido*] *Rogantem* pro diversa lectione *Puteaneus*. *Idem.*

52 *Indeserta*] Nunquam deserta, perpetua. *Indeserta regna*] Hoc loco præp. in, negative posita est: ut in multis. In aliis intensive, uti quoque τὸ ἐ in *Græcis*: sic in illo *Virgil.* XII. 'Turnus ut infractus:' ubi sane res ipsa satis indicat quid sit: quanquam alii obnitantur: *Sævit*, et *infracta* luctatur arundine telum *Eripere*. *Virgil.* *ibid.* Et *Metam.* vi. 632. 'infractaque constitit ira.' *Cicero* clare hoc explicat III. *Tuscul.* 'Verisimile est igitur, in quem cadit ægritudo, in eundem cadere timorem, et infractionem quandam animi, et demissionem.' *Regna gere*] *Tela gere* *Jureti* excerpta, cum tribus aliis. *Puteaneus* et *Sarravianus* pro diversa lectione *regna gere*; quo modo et *primus*

Moreti; vel *tene*; quod postremum amplector: idque Ciofanus in uno ex suis invenerat. In Fastis lib. III. 'Regna tenent fortes manibus pedibusque fugaces:' et sic sæpe alibi. *Heins.*

53 *Accedant*] Adjungantur. *Nimium vaga*] Id est, errans, et tuum impe-

rium fugiens.

54 *Ambobus populis*] Virorum, scilicet, et puellarum. *Sic*] Si regno tuo puellæ accesserint. *Dom. Ambobus populis*] Simile quid Aristoph. in Cerealib. τὰ βέλτιστα περὶ τὸν δῆμον γυναικῶν.

ELEGIA X.

1 *Tu, tu*] Iteratio hæc emphasim habet, et quasi decepti querelam continere videtur. *Græcius*] Græcius hic Nasonis fidissimus ac vetus sodalis, et humanioribus literis et militari disciplina egregius fuit: unde ad Consulatus honorem evectus est, eo tempore quo Naso in Scythia exulabat in Tomitano.

3 *Deprensus*] Scilicet, sum a Cupidine. *Inermis*] Si enim mihi non persuasisse, non posse quempiam eodem tempore duas amare, ego solius Corinnæ amore captus, armasse me contra aliarum amorem, nec victus fuisset tam facile.

4 *Tempore solus amo*] *Turpis amo* Puteaneus et quinque alii cum prima editione. *Heins.*

5 *Operosa cultibus ambæ*] *Operosis* Regius cum excerptis Dousæ et Politiani. *Heins. Operosa cultibus*] Quæ se mirifice ornant et excolunt. Sic supra: 'Adde, quod ornandis operosa est illa capillis.'

6 *Artibus*] Minervæ operibus.

8 *Et magis, &c.*] Ægre, inquit, mihi ambæ placent. Sed mira varietate utitur.

9 *Errat ut a ventis*] *Errant, ut ventis* meliores; quos inter Puteaneus, qui et *phaselos* Græco more. *Heins. Discordibus*] Contrariis, et sibi repugnantibus. *Aola*] Impulsa.

11 *Erycina*] Venus, ab Erycino monte Siciliæ, in quo religiosissime colebatur.

12 *Non erat*] *Nonne* cum Barberiniano et uno Vaticano. *Heins.*

15 *Sed tamen hoc melius*] Ut duas amem.

17 *Vacuo dormire cubili*] *Viduo* meliores. *Heins.*

18 *Et medio late ponere membra toro*] *Laxe* Puteaneus et quatuor alii; quod et in suis Naugerius invenerat: duo *lassa*, quod ad veram scripturam alludit. Art. Am. III. 'Hanc decet inflatos laxè jacuisse capillos.' *Heins. Laxe*] Qui solus sine socia puella dormit, dicitur laxè ponere membra medio toro.

20 *Sinque, &c.*] Non ego solus dormiam in meo lecto.

23 *Sufficiant graciles non sunt sine viribus artus*] *Sufficiam* codex Puteaneus: recte; nisi quod Neapolitani libri lectio non minus aridet, *Sufficiant graciles sed non sine viribus artus*; atque ita unus Vaticanus; nisi quod in illo et non sine. *Heins.*

27 *Consumsi gaudia noctis*] *Consumto* tempore rectius Excerpta Jureti, et plures alii. Propert. lib. I. Eleg. 3. 'Jamque ubi longa meæ consumsti tempora noctis?' *Heins.*

29 *Certamina mutua perdunt*] *Rumpunt* Puteaneus a manu secunda;

quod et in aliis multis invenire est: unus Vaticanus *produunt*. Nihil temere mutandum. Infra, 'Et, quæ me perdunt, oscula mille dedit.' *Idem*.

31 *Induat*] Per contentionem laudat suum consilium. *Contraria pectora telis*] Id est, se amet miles, et immortalem gloriam sanguine consequatur. Mortis enim et vulnerum contemptu laus victoris quæritur.

32 *Nomen*] Gloriam.

33 *Et quæ lassavit eundo*] *Arundo* Puteaneus; *irundo* Arondelianus. Scribe *arando*. Trist. 1. El. 2. 'La-

tum mutandis mercibus æquor aro.' lib. III. El. 12. 'Non nisi vicinas tutus araret aquas.' Virgilius, 'Vastum maris æquor arandum.' Et alibi, 'Nullum maris æquor arandum.' Petronius, 'gravidis freta pulsa carinis Jam perarabantur.' *Heins*.

38 *Conveniens vitæ*] Quod libidinosissime vixeris. *Mors fuit ista tuæ*] In uno Moreti *sua* pro diversa lectione est notatum; quod sequor. Lampridius in Heliogabalo: 'Alios ab ima parte perfoderunt, ut mors vitæ esset consentiens.' *Heins*.

ELEGIA XI.

1 *Prima malas docuit, &c.*] Navigatarum Baias Corinnam ab instituto revocare nititur Naso, maris pericula memorans. *Malas vias*] Humano generi perniciosas. *Docuit*] Monstravit. *Prima pinus*] Vide Epist. XII. 18. cui addemus ex Cic. de N. D. lib. II. ubi ille apud Actium pastor, qui, cum navem nunquam antea vidisset, et procul, uti divinum, et novum maris vehiculum Argonautarum e monte conspexisset, primo admirans et perterritus loquitur: 'tanta moles labitur, Fremebunda ex alto ingenti sonitu, et spiritu Præ se undas volvit, vertices vi suscitât,' &c. Dubitat, inquit Cicero, quæ sit ea natura quam cernit ignotam: idemque juvenibus visis, auditoque nantico cantu, incipit suspicari quid sit. Quod Cicero optime ad rationem philosophandi refert. Adeoque non temere hodie docent *οἱ προσκαρτεροῦντες*, assensum esse sustinendum a visis, et cum ratione deliberandum. *Mirantibus undis*] Sic *Æneid.* VIII. 'Labitur uncta vadis abies: mirantur et undæ, Miratur

nemus insuetum fulgentia longe Scuta virum, pictasque innare carinas.'

2 *Peliace vertice*] Pelion mons est Thessaliæ, ad meridiem spectans: in cujus summitate sunt maxima pineta. Juxta hunc montem navem Argo ædificavit Iason: unde Catullus, 'Peliaco quondam prognatæ vertice pinus,' &c.

3 *Concurrentes cautes*] Græcum verbum *Symplegades* interpretatur. *Symplegades* autem, quæ et *Cyanæ* dicuntur, duæ sunt insulæ, sive potius scopuli in Ponto, contra Thracium Bosphorum. Has fabulati sunt Poætæ inter se concurrisse: quoniam parvo discretæ intervallo, coeuntium speciem procul visentibus præbent: ut tradit Plin. IV. Natur. Hist. *Concurrentes cautes*] Vide Epist. XII. 121. Idem in Argon. Apol. IV. 784. ubi Juno Thetidi: *Ὀλοθα μὲν ὕσσον ἐμῶν ἐπὶ φρεσὶ τίεται ἥρωες Αἰσονίδης, οἳ τ' ἔλλοι ἁσσογητῆρες ἀέθλου, ὅση τέ σ' ἐδάσσα δὴ πλεγητὰς περιώντας Πέτρας, ἔνθα κινρὸς δεινὰ βρομέουσι θέλλαι.* Et lib. II. vs. 317: *Πέτρας μὲν πάμπρωτον ἀφαρ-*

μηδότες ἐμαῖο, Κνωέας ὕψοσθε δὴν ἀλλ' ἐν ἐνοχθῶν' ubi vide Scholiast. quare Κνωέας dicantur. Quod et ex Homer. discimus. Odyss. M. 75. νεφέλη δέ μιν ἀμφεβέβηκε Κνωήν, et quæ seqq. *Tomeraria*] Quia ausa est per medias Symplegades transire. *Cantes*] Scopulos.

4 *Conspicuum*] Insignem, spectabilem. *Fulvos vellere*] Aureum vellus dicit, ad quod rapiendum Jason profectus est. *Ovem*] Arietem: de quo alibi Næo, 'Aureus ille aries villo spectabilis aureo.'

5 *Remo freta longa moveret*] *Secaret* Sarravianus. Sequenti versu *meras* pro *pressa* prima editio, sed *pressa* pro *depressa*, ut 'pressa vallis' apud Gratium: ita et 'prensus' pro *depressus* passim apud poetas. *Heins.*

6 *Funeatas*] Letales, mortiferas. *Pressa*] Cyaneis illius. *Bibisset aquas*] Summersa esset, et naufragium fecisset.

7 *Patriosque penates*] *Sociosque scripti*. Nupta enim Corinna, ut patet ex lib. I. Elegia 4. et lib. II. Elegia 2. tum et aliis locis. De sociis penatibus monui ad Epist. v. 126. *Heins.*

8 *Fallaces*] Quid enim mari fallacius?

10 *Et gelidum Boream præcipitemque Notum*] *Boream et gelidumque Notum* Puteanus et Arondelianus. Scribe *egolidumque*; quomodo agnoscit Seneca Controversa. II. 10. etiam in Epitome ab Andrea Schotto edita: *non gelidumque* Neapolitanus et tres alii; *duo prætepidumque*. *Heins.*

12 *Una est, &c.*] Nihil aliud, inquit, est cernere, nisi mare cœruleum. *Injusti*] Quia, nullo discrimine, bonos et malos obruit. *Una est forma maris*] Mare undique, et undique cœlum. Nil nisi pontus et æther. Quod ex Homer. Odyss. E. 301. οὐδέ τις ἄλλη θάλασσα γαῖαν, ἀλλ' ὁπάρει ἥδ' ὁ δάλασσα.

14 *Mora*] Hoc dicit, quoniam, qui conchas, lapillos, et hujusmodi quæ-

runt, in littoribus pedetentim progredientes morantur.

15 *Signate puella*] *Signata* Puteanus et tres alii; at complures *signanda*. *Heins.*

16 *Hactenus*] Scil. in littoribus. *Cæca*] Periculosa.

17 *Et vobis alii*] Puto *At* vel *Ut*. *Heins.*

18 *Quas Scylla inflectit*] *Inflectet* meliores; nonnulli *infestat*. *Metamorph. XIII.* 'Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdidis Infestat.' *Id. Scylla*] Scyllam et Charybdin fabulantur Poëtæ monstra esse, in freto Siculo posita, quæ transeuntes naves vorent et absumant. Re autem vera Scylla saxum est, et Charybdis mare vorticibus plenum: ambo in Siculo mari, periculosa admodum navigantibus.

19 *Ceraunia*] *Ceraunia*, quæ et *A-croceraunia* dicuntur, sunt altissimi montes Epiri: a crebris fulminibus, quæ eos percunt, dicti; Græci enim κεραυνον fulmen appellant. Sunt autem naufragiis insignes: unde eos Horatius 'infames scopulos' dicit. *Violenta*] Propter crebra naufragia, quæ ibi fiunt.

20 *Quo lateant Syrtes magna minorque sinus*] Optime codex Regius, *quoque Malea sinus*. Infra El. 16. 'Nec timeam vestros, curva Malea, sinus.' Maleam cum Syrtibus quoque conjungit Propert. lib. III. 'Et placidum Syrtes portum, et bona littora nautis Præbeat hospitio curva Malea suo:' curva igitur et sinuosa Malea. *Heins.* *Quo sinus*] Plin. lib. v. Natur. hist. de Africa loquens: Tertius sinus, inquit, dividitur in geminos duarum Syrtium, vadoso ac reciproco mari. Dictæ autem sunt Syrtes a verbo Græco σίρην, id est, trahere. Syrtes autem adeo sunt periculose, ut quæ ad eas pervenerint naves, perierint. *Syrtes*] Virgil. v. quoque cum Syrtibus Maleam conjungit. 'Nunc animos, qui bus in Gæstulis Syrtibus nati, Ionioque

mari, Maleæque sequacibus undis.'

21 *Quod quisque loquatur*] *Loquentur* Barberinianus et unus Moreti; recte: de quo loquendi modo plura ad Metam. lib. v. 212. et Fast. ii. 737. Noster infra lib. iii. El. 2. 'Vincamus dominæ quisque favore snæ.' Remed. Amor. 'vindictæ quisque favete snæ.' Virgil. 'Quisque suos patimur Manes.' Artis Amat. i. 'Respiciunt, oculisque notant sibi quisque puellam.' Lib. iii. 'Nota sibi sint quæque:' ut libri veteres. Libro Artis i. ex antiquo codice, 'Sibi quæque videntur amanda.' Nuce, 'Devoveant umbras proxima quæque meas.' Fast. lib. i. 'nam Dis ut proxima quæque Nunc penna veras nunc datis ore notas.' Lib. ii. 'Oscula quisque suæ matri prope-rata tulerunt.' Rem. Amor. 'Dum sibi quisque placent, credula turba sumus;' ita lego: vulgati *placet*. Heins.

22 *Credenti nulla procella nocet*] *Qua- renti* Puteaneus. *Idem. Procella*] Hæc vis ventorum est cum pluvia: quod omnia procellat.

23 *Navita sollicitus et ventos horret*] *Qui ventos* Puteaneus, Arondelianus, et tres alii. *Lege qua;* in salo, nimium: alii codices *jam* vel *quoque*. Heins.

26 *Lelum*] Navigantes enim (ut Juvenalis ait) 'sunt digitis a morte remoti Quattuor aut tribus.'

27 *Quod si*] Nonnulli *Quid si*; rectius. Heins. *Quid si*] Alium terrorem injicit. *Concussas*] Commotas. *Triton*] Triton Neptuni filius, ejusdemque tubicen a Poëtis dicitur.

28 *Quam tibi sit toto*] Alii, *Qui tibi nunc toto*: vel, *toto est*: prima editio, *Quam tibi nunc toto est*; recte, *si rō est tollas*: *Quam tibi nunc toto nullus in ore color*] Heins. *Quam tibi sit toto nullus in ore color*] Id est, ex timore tota expallesces. *Nullus color*] Futura morte pallens. Cui opponitur bonus color: purpureum juventæ lumen.

29 *Tum*] Invocabis, inquit, Castorem et Pollucem in tempestate: quibus Neptunus dedit potestatem naufragis saluti esse, quorumque sidera alternis lucere dicunt. *Sidera Leda*] Horat. i. Od. 3. 'Sic fratres Helenæ, lucida sidera.' Quibus Eurip. Fab. ii. [Orestes] 1652. tertium Helenæ lumen addit: *Ζηρὸς γὰρ ὄδων ἔῃν νῦν ἄφθιτον χρεὼν, Καστορί τε, Πολυδεύκει τ' ἐν αἰθέροι πτυχαῖς Σίνθακος ἔσται, ναυτίλοις σωτήριος*. Castor autem et Pollux, *Δίδουχοι* *ἑταῖρες*, dicti, *ὅς τῃν πλεόντων ἐπιμελοῦμενοι*. Eustath. Iliad. A. vide et Horat. Od. i. 12. 'quorum simul alba nautis Stella refulsit, Desiit saxis agitata humor; Concident venti, fugiuntque nubes; Et minax (sic Di voluere) Ponto Unda recumbit.' Et Od. lib. iv. 8. Et Theocr. Idyl. xxii. vs. 17. 'Ἄλλ' ἔμπης ὁμῆς τε καὶ ἐκ βοθροῦ ἔλκετε νῆας Ἀλτροῖσιν ναύταισιν βιομένοισι θανέσθαι, &c. Voces] Invocas, implores, ut periclitanti navi adsint. *Generosa sidera*] Castorem et Pollucem, qui nobiles, et præclaro genere nati sunt. Eos enim ex Jove Leda peperit: quorum alter pugnus, alter equis fuit insignis. *Fæcunda*] Hic Naso dixit Ledam sæcundam, quia a Jove compressa, duo ova peperisse dicitur: ex quibus Castor, Pollux, Helena, et Clytæmnestra orti sunt. *Domin. Tum generosa voces, &c.*] Non videtur hunc locum satis intellexisse Commentator: neque enim Poëta de sideribus Castoris et Pollucis, quæ in cælo videntur, hoc loco intelligit: sed de iis ignibus, qui navibus inhærent, quos Castoris et Pollucis nomine nautæ invocant: de quibus Plin. lib. ii. 37. *Micyll.*

30 *Et, Felix*] Fælicem eum appellabis, qui, apreta navigatione, in terra se continuerit. *Quem sua terra tenet*] Rectius alii *quam*. Heins.

31 *Tutius*] Quam navigare. *Libellos*] Scil. Amorum.

32 *Threiciam lyram*] Quali Thracius Orpheus dicitur usus esse. *In-*

crepuisse] Personuisse. *Donna*.

33 *At ei*] Si, inquit, dum te a navigatione deterreo, nullam pondus mea verba habent, et omnino navigatura es, Dii te incolumem servent. *Mea verba procella*] *Dicta scripti*. *Heins*.

34 *Æqua*] Amica favens. *Tamen*] Quamvis me deseras, amoris nostri oblita. *Puppi*] Navi. *Galatea*] Una hæc Nympharum maris, filia fertur Nerei ac Doridis.

35 *Crimen*] Delictum: nisi enim puellam servaveritis incolumem, criminanda eritis. *Talis puella*] Quasi dicat: Pulcherrimæ, ac dignæ cui faveant Dei.

36 *Nereides*] Maris Nymphæ Nereides dicuntur, montium Orcades, sylvarum Dryades: quæ cum sylvis nascuntur, Hamadryades: fontium Napææ, vel Naiades. *Nereidumque pater*] Id est, Nereus: cujus filię sunt Nereides, ex Doride uxore.

38 *Ilia aura*] Quæ te revehet. *Fortior*] Vehementior: ut celerius revertaris. *Tuos sinus*] Tua vela. *Tuos sinus*] Malim suos. *Heins*.

39 *Tum*] Quando redibis in patriam. *Proclinet*] Dicit se cupere, ut amica Romam reditura, et vento et mari secundo utatur, ut citius ad sua littora appellat.

40 *Huc venti spectent, huc agat æstus aquas*] *Huc venti spirent* legendum: atque ita inveni postea in excerptis Donasæ. Sarravianus, *Huc ventus portet*. Pont. iv. El. 10. 'At Notus adverso tepidum qui spirat ab axe.' *Heins*.

41 *Ipsa roges*] Hoc eam facere cupit, quasi cupidam visendi suum Nasonem. *Zephyri veniant in lintea pleni*] *Soli* Puteaneus cum quatuor aliis. *Heins*.

42 *Moveas*] Tractes, redenndi cupiditate. *Turgida*] Inflata.

43 *De littore puppim*] Pinum ex-

cerpta Politiani. *Heins*.

44 *Nostros advehit illa Deos*] Id est, meam felicitatem.

45 *Excipiamque humeris*] *Ulnis* excerpta Jureti et Puteani cum codice Sarraviano et sex aliis. Sed vulgata respicit ad ritum illum, quo e navi alienis humeris per primas undas deferebantur vectores in terram: sic infra El. 18. de natante, 'Tu nostris niveos humeris impone lacertos.' et Epistola Herus, 'Nam modo te videor prope jam spectare natantem, Brachia nunc humeris humida ferre meis.' *Heins*. *Excipiamque humeris*] E navi descendantem Corinnam humeris ita feram, ut olim Eneas Anchisen. *Sine ordine*] Confusa. *Carpam*] Carptim rapiam.

46 *Victima*] Hostia. *Vota*] Participium est a verbo Voveo, voves. Sic Maro: 'Votum pro reditu simulant:' scilicet equum. *Cadet*] Mactabitur.

47 *Tori*] Mensæ.

48 *Pro mensa tumulus quilibet esse potest*] *Et tumulus mensæ quilibet esse potest* Puteaneus: tres *Pro mensa cumulus*: prima editio et scripti nonnulli *Et cumulus mensæ quilibet instat erit*, quomodo et Arondelianus; nec aliter Sarravianus, nisi quod in illo *tumulus*; et recte. *Heins*.

49 *Illic*] In littore. *Lyæo*] Vino. *Lyæus* namque est ex nominibus Bacchi, ἀπὸ τοῦ λύειν, id est, solvere: quod mentes hominum curis solvat et liberet.

51 *Properas*] Festinas. *Iniquæ*] Molestæ propter frigora et vigilias.

54 *Cur ego*] Quamobrem ego negem mea vota, quæ pro tuo reditu feci, valuisse, eis blandiens?

55 *Nitidissimus*] Candidissimus, mihi felicissimus.

56 *Lucifer*] Veneris stella. *Admissio*] Celeri, veloce.

ELEGIA XII.

1 *Ite triumphales circum mea tempora lauri*] Exultans lætatur, quod Corinna, quam diligentissime adhibito custode, clausisque foribus vir custodiebat, potitus fuerit: hancque victoriam triumpho dignissimam asserit, cum minime cruenta fuerit. *Lauri*] *Laurus* Puteaneus. *Heins.*

3 *Quam janua firma, tot hostes*] *Seraque* optimus Palatinus. *Quot hostes* unus Mediceus; bene: Vide *Epist.* VI. 118. *firmat ut hostis* Puteaneus; *firmus ut hostis* Neapolitanus: Aroudelianus *firmus ut hostis*; alii aliter, sed mendose. *Heins.* *Tot hostes*] Virum, custodem, et roboribus firmam januam, hostes dicit.

8 *Cincta*] Circumdata. *Ductu meo*] Per me, meo consilio, me duce.

9 *Pergama*] Victoriam suam per contentionem extollit, majorem se laudem adeptum esse dicens, quam Agamemnonem et Menelaum ex Troja capta: ipsi enim multis adjuvantibus vicerunt, Naso autem solus. *Bello bilustri*] Id est, decennali.

10 *Ex tot in Atridis*] *Atride* tres; prima editio et duo alii *Atridas*: sed *Atrida* verum est; quomodo Neapolitanus et Farnesianus. *Ep.* III. 'Si tibi ab Atrida pretio redimenda fuisset.' *Heins.* *Ex tot*] Scilicet militibus, qui mille navibus ad expeditionem contra Trojanos e tota Græcia profecti sunt. *In Atrida*] Agamemnone. *Quota*] Id est, minima.

11 *Seposita*] Remota, et ab omni milite dissors. *Dissors*] Segregata. Ipse dux, ipse comes. *Et ab omni milite discors*] *Dissors* Puteaneus optime: vide, de ea voce, quæ notamus ad *Epistolam* Sabini primam, vs. 35. *Heins.*

12 *Muneris*] Officii, id est, Neque ego rem gessi alienis auspiciis.

13 *Me duce*] Me imperatore. *Voti*] Quod erat, ut potirer puella. *Ad hunc voti finem*] *Hanc finem* Puteaneus: sic Lucretius passim, ut et Virgilius, Horatius: alii optimi ævi scriptores. In Ibide, ex antiquis libris, 'Quam finem vitæ Sardanapallus habet.' *Artis* Am. lib. 1. ex veteri codice, 'Legitimam finem flammæ virilis habet.' *Heins.*

15 *Nec casum*] Non inquit, Casu mihi victoria accidit, sed meo consilio, et mea cura. *Inmiserunt*] Interposuit. *Actis*] Gestis.

17 *Nec belli est nova causa mei*] Non ego primus pro fœmina bellare cœpi. *Repta*] A Paride.

18 *Tyndaris*] Helena, Tyndari Cebaliæ regis et Ledaë filia. *Europæ*] Europæ enim, id est, Græcis, bellum intulit. *Asiæ*] Id est, Trojanis.

19 *Fœmina*] Hippodamiam dicit, de qua multa diximus superiore lib. *Eleg.* 4. *Silvestres*] Horridos, montanos. Lapitharum enim populorum Thessaliæ sedes sunt Pindus et Othrys, montes ad occasum vergentes. *Populumque bimembrem*] Centauros dicit, et hos Thessaliæ populos, duplicem formam habentes, scilicet viri et equi. Hi, cum in Pirithoi nuptiis, vino et amore calentes, rapere novam nuptam Hippodamiam ausi fuissent, a Theseo et Lapithis populis fugati et devicti sunt. *Populumque biformem*] *Bimembrem* Excerpta Jurreti, et Barberinianns pro diversa lectione: dixi ad Claudianum. *Heins.*

20 *Turpiter*] Quia in convivio id fieri minime debuit. *Apposito mero*] Ubi incaluerant vino. Horat. Od. 1.

28. 'At ne quis modici transiliat muna Liberi, Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero.' De Romanorum antiqua epulandi et bibendi consuetudine vide Antiq. Rom. v. c. 30.

21 *Famina Trojanos*] Laviniam intelligit, Latini regis et Amatæ filiam, quam Æneæ in matrimonium pater dedit: unde Turnus Rutulorum rex, cui ante adventum Trojanorum in Italiam pacta Lavinia fuerat, prælatum sibi advenam ægre ferens, simul Æneæ Latinoque bellum intulit. *Trojanos*] Qui Æneam ducem in Italiam secuti sunt. *Nova bella movere*] *Fers* Sarraianus et duo alii rectius: nam 'nova causa' præcesserat. *Heins.*

22 *Impulsi*] Coëgit. Pius enim celebratur Æneas: idcirco non nisi necessitate impulsus bella gessisse dicitur. *Iuste*] Quia obsequendum fuit Deorum imperiis.

23 *Urbe*] Roma. *Recenti*] Nova,

nuper condita.

24 *Immisit*] Sabinarum historiam tangit; quam descripsere Florus, Livius, Dionys. Plutar. *Soceros*] Scilicet Romanis.

25 *Nivea conjuge*] Candida et pulchra juvenca. *Pugnantes tauros*] Virg. Georg. III. 'Illi alternantes multa vi prælia miscent: Versaque in obnixos urgentur cornu vasto Cum gemitu.' Et Æneid. XII. 'Cum duo conversis inimica in prælia tauri Frontibus incurrunt,...Stat pecus omne metu mutum, mussantque juvenæ, Quis nemori imperitet, quem tota armenta sequantur.'

27 *Me quoque qui multos*] Cum multis scripti potiores. Epistola Delaniræ, 'Me quoque cum multis, aed me sine crimine, amasti.' *Heins.*

28 *Militia*] Dixit enim 'Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido.' *Movere*] Movere signa dicitur exercitus pugnaturus. *Domin.*

ELEGIA XIII.

1 *Dum labefactat onus gravidæ temeraria ventris, &c.*] Corinna, Nasonis amica, cum se gravidam sensisset, medicaminibus abortum facere voluit: unde merito in gravissimam ægrotudinem inciderat. Quamobrem Poëta in hac elegia Isidem et Lucinam Deas invocavit, ut laboranti puellæ subveniant. *Labefactat*] Excutere tentans et herbarum succis, et manu, specillisque admotis. *Onus gravidæ ventris*] Fætum, et embryonem. *Temeraria*] Audax, quæ ausa est tantum periculum subire.

3 *Molita*] Quasi rem arduam et periculosam aggressa.

4 *Cadit ira metu*] Quia non audeo

illi irasci præ timore, ne gravior fiat morbus.

5 *Sed tamen*] Malim *Ettamen*. *Heins.* *Sed tamen*] Non tamen usque adeo Corinnæ succensere me decet, cum ego, ex quo gravis est, tanti periculi causa ei fuerim: licet hoc quoque dubium sit, an ex me.

6 *Est mihi pro facto æpe, quod esse potest*] Sæpenumero, inquit, id credo, quod etsi factum non sit, fieri tamen potuit. Quod est verisimile, ego plerumque pro vero habeo.

7 *Parætonium*] Locus est Ægypti, unde cujusdam coloris species nomen traxit: ut lib. xxxv. refert Plin. *Geminis*] Voluptuosa. Genio p. operam

dare dicimur, quando voluptatibus indulgemus. Strabo lib. xvii. scribit Canopi templam fuisse Serapidis, et cultu et religione excellens: ad cuius solennia per fossam ex Alexandria ingens turba descendebat. Nam die ac nocte naviculis plena erat virorum ac mulierum impudenter canentium, ac saltantium cum omni dissolutione. *Canopi*] Canopus civitas est, centum et viginti stadiis distans ab Alexandria, pedestri itinere vadentibus: in quadam Nili insula sita. *Genitaliaque arcta Canopi*] Quomodo genitalia arva Isidis, ubi Isis nata non esset? Ptoleus et nonnulli *gentilia*. Regius et tres alii *genitaliaque*; quod verum est. Sic 'rus geniale' Epistola Herus; et in *Metamorph.* 'platanus genialis;' et 'geniale littus' Statio lib. iv. Sylv. ad Marcellam. Elegos 'musingeniale' Noster vocat infra sub finem Amorum: et 'genialem prædam' de raptu Sabinarum. *Ægyptii enim molles et genio admodum indulgentis*. Sed de Canopo rem fuscus docet Strabo lib. xvii. 'Ἀντὶ πάντων δ' ἐστὶν ὁ τῶν πανηγυριστῶν ὄχλος τῶν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας κατοικούντων τῇ διάρυγι· πᾶσα γὰρ ἡμέρα καὶ νύξ πληθεῖ τῶν ἐν τοῖς πλοιαίοις καταλουμένων καὶ κατορχουμένων ἀναλθην μετὰ τῆς ἐσχάτης ἀκολασίας καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν' quæ mirifice illustrent Nostri illa Trist. lib. i. El. 3. 'Non ut Alexandri claram delatus in urbem Delicias videam, Nile jocose, tuas.' Hinc 'hilaris Canopus' Columellæ quoque dicitur lib. x. 'Nataque jam veniat hilari samuca Canopo:' et Gratio 'festivi turba Canopi:' quomodo legendum in Solinianis recte vidit Salmasius, cum æstivi perperam nunc legatur. Sic 'festum geniale' Nostro Fast. iii. 'Annæ festum geniale Perennæ:' et 'festum genialiter agere' Met. xi. de Bacchi sacris. *Heins.*

8 *Colis*] Habitas. *Memphis*] Memphis urbs est in angustiis Ægypti sita, ænium præclarissima, opportuno lo-

co: ubi Nilus in plures scissus partes, efficit formam τοῦ delta. *Pharon*] Pharos insula quædam est oblonga in Ægypto, opposita Alexandriæ: et continenti adjacet. Plin. lib. ii. et lib. xxxvi. scribit, in ea turrim ingentem fuisse, navigantibus lumen in tempestate exhibentem, a Philadelpho rege exstructam, quæ inter spectacula mundi connumeratur, quia mirifice super quatuor canceris vitreis locata est. *Pharon*] 'Pharos,' inquit Cæsar, Bel. Civ. in fine, 'est in insula turris, magna altitudine, mirificis operibus exstructa, quæ nomen ab insula accepit.' Deinde situm ejus describit: 'Hæc insula objecta Alexandriæ portum efficit: sed a superioribus regionibus in longitudinem passuum dcccc. in mare jactis molibus, angusto itinere, et ponte, cum oppido conjungitur;' et quæ seqq. Quod et Homer. noster Odyss. Δ. 354. Νῆσος ἐπειδὴ τις ἐστὶ πολυκλύστη ἐνὶ πάντεσσι, Αἰγύπτου προπάρειθε, (Φάρων δὲ ἐκ κλήσκουσι,) Τόσσον ἔνευθ', et seqq.

9 *Celer*] Rapidus, velox. *Delapsus ab alceo*] In alceo meliores. *Heins.*

10 *Per septem portas*] Per septem ostia, quorum hæc nomina geographi posuerunt: proximum Alexandriæ Canopicum, deinde Bolbitidum, Sebeniticum, Phanniticum, Mendesium, Tanicum, ultimamque Pelasiacum. Hinc Nilum septemfluum, et Maro septemgeminum appellavit.

11 *Sistra*] Sistrum erat instrumentum tinnulum, in tympani formam, quo in Isidis sacris utebantur sacerdotes. *Anubidis*] Scribit Diodorus, Anubim filium fuisse Osiridis, qui canem gestare, tanquam armorum insigne solitus: ex quo Ægyptii canem venerantur, et Anubim Deum canino capite effingunt. Hinc a Marone et Nasone dictus est *latrator Anubis*. Servius arbitratur hunc esse Mercurium.

12 *Sic*] Particula eat, qua precari solemus. *Osiris*] Fuisse hic dicitur

Jovis filius, ex Niobe filia Phoronei: qui post Ægyptum a se subjugatam, sibi uxorem adjunxit Isidem, primo dictam Io: tum a fratre occisus, pro Deo coli cœpit.

13 *Pigra*] Aut serpentum exprimit motum tardiozem: aut pigram dixit, quasi quæ diu blandiri sibi voluerit libatis dapibus, et per hoc grata sibi fuisse sacrificia ostenderet: aut aspidem intelligit, quam ab affectu *pigram* dixit, quod ejus ictus per pigrum somnum homines perire faciat. *Circum donaria serpens*] Circa meliores. *Heins.*

14 *Et comes in pompa corniger Apis eat*] Ægyptii credentes ex Pythagorico dogmate, interfecti Osiris animam in bovem transmigrasse, mutato nomine eum Apim, quod Ægyptiaca lingua *bovem* significat, appellarunt. Plin. lib. viii.

15 *Huc*] Ad ægotantem Corinnam. *Adhibe cultus*] Respice. Dii enim aspectu solo juvant.

16 *Nam vitam, &c.*] Sic Tibull. 'Phæbe, fave, laus magna tibi tribuetur, in uno Corpore servato restituisse duos.'

17 *Sæpe tibi meruit festis operata diebus*] Tibi dedit Puteaneus. Scribe sedit: alter Mentelii, *dedit incertis*: unus meus *cedit festis*. Art. Am. iii. 'Cum sedeat Phariæ sistris operata juvencæ.' Trist. ii. 'Isidis æde sedens cur hanc Saturnia quæret Egerit Ionio Bosporioque mari.' Pont. i. El. i. 'Vidi ego, linigeræ numen peccasse fatentem Isidis, Isiacos ante sedere focos.' Tibull. i. El. 3. 'Ut mea votivas persolvens Delia voces Ante sacras lino tecta fores sedeat.' Atque hæc de sacris Isidis. Sed et quibuscunque in templis sedebant operatæ. Virgil. lib. ii. 'Hic Hecuba et gnatæ nequiquam altaria circum, Præcipientes atra ceu tempestate columbæ, Condensæ, et Divum amplexæ simulacra, sedebant:' sic veterrimus Medicus. Mox dicet, 'Abdiderat sese atque aris invisâ sedebat.' *Heins. Cer-*

tis] Statutis: quotannis autem celebrabantur a Romanis mulieribus Isidis sacra. *Operata*] Proprie hoc verbo in sacris utimur, et significat sacra perficere.

18 *Qua cingit lauros Gallica turba tuas*] Quis cingit tres scripti; quod Mario Nigro placebat. Deinde *Gallica turba* Puteaneus et plurimi alii: sic Fast. ii. 'Cætera virgultis abdita turba latent:' ubi *turba* est in vulgatis. *Tingit* quoque Puteaneus uterque. Hæc obscurissima sunt et quæ Œdipum requirant interpretem. *Heins.* *Qua cingit*] In vetustissimis exemplaribus legitur, *Quæ*, pro quibus, scilicet diebus. *Cingit lauros*] Propter inventum Osirim. Solebant enim hi sacerdotes Isidi sacra celebrantes, circa octavam diei horam pila et sistra ferentes, primo cum fletu procedere: deinde canentes, et lauro coronati, triumphantium more cum maxima lætitia redibant. *Gallica*] Galli sacerdotes tam Cybeles quam Isidis dicebantur. Denominati autem sunt Galli, a Gallo Phrygiæ fluvio, cujus aquam potantes reddebantur insani. *Turba*] Et legitur *Turba. Tuas*] In honorem tui.

19 *Laborantes utero*] Sic Horat. Od. i. iii. 'Montium custos, nemorumque virgo, Quæ laborantes utero puellas Ter vocata audis, adimisque leto Diva triformis.'

20 *Onus*] Infantis.

21 *Lenis*] Propitia. *Precibusque favo Lucina puella*] *Precibusque meis fave Ilithyia* optime Puteaneus: nam et Latini hoc nomine usi. Noster Met. ix. 'Præpositam timidis parientibus Ilithyiam.' Virgil. Ciri, 'Per te sacra precor per numina Ilithyæ Ne tantum in facinus tam nulla mente feraris:' ita scribo istos versus. Ausonius Idyll. xii. 'At si difficilis trahit Ilithyia retrorsum, Tetragono absolvit dubiarum vincla morarum:' quomodo videtur scribendus locus mendosissimus; veterrimum namque ex-

emplar Vossianum, *At si difficilis trahit hiliabi sidera rursum*: certe *Ilithyia* nomen illic latere nullum dubium est: vulgati *trahit ilia sidera rursum*. Horatius carmine sæculari, 'Rite maturos aperire partus Lenis Ilithyia fuere matres.' *Heins.*

22 *Digna est*] Scilicet Corinna. *Quam jubeas muneris esse tui*] Id est, quæ tuo munere vivat: digna est, quæ a te vitam muneris loco accipiat.

23 *Candidus*] Purus, castus; virgini enim Dianæ sacrificaturus erat: aut *candidus*, id est, in veste candida et pura, ut mos erat sacerdotum.

24 *Vota*] Quæ ego vovi: ut supra, 'Victima vota cadet.'

25 *Adjiciam*] Muneribus adjungam. *Titulum*] Indicem, elogium. *Servata*

Naso Corinna] Hic est titulus: *Naso*, supple, hæc munera Dianæ obtulit: 'Servata Corinna,' id est, propter servatam Corinnam.

26 *Tu modo fac titulo muneribusque locum*] Id est, restitue salutem Corinnæ: hoc enim pacto locum facies muneribus meis et titulo.

27 *Si tamen*] Sermone convertit ad Corinnam: eandemque admonet, ne posthac errorem hunc committat, ut gravida abigere partum velit, quod perinde est ac si bella secum gereret. *Timore*] Timebat enim Corinna, ne moretur. *Naso* autem verebatur, ne ex admonitione magis ingravesceret Corinnæ morbus. Hinc dixit, 'Si fas est;' id est, si licet.

ELEGIA XIV.

1 *Immunus belli*] Id est, expertes.

2 *Peltatas*] Id est, peltis armatas. Sunt autem peltæ, scuta brevissima, in modum lunæ semiplenæ: his Amazones utebantur.

5 *Instituit*] Cæpit: sive instruxit, et docuit. *Teneros avellere fatus*] Convellere scripti potiores: sic Ep. Helenes, 'Desine molle precor verbis convellere pectus.' Met. xi. 'Sive dapes avido convellere dente parabat.' *Heins.*

6 *Digna perire*] Nam, ut in Artib. ait *Naso*, 'Lex non justior ulla est, quam necis artifices arte perire sua.'

8 *Sternetur pugna tristis arena tuæ*] Sumpta est metaphora a gladiatoribus, quibus pugnantibus arena in amphitheatro sternebatur, ne aut pugnantes cruore occisorum turparentur, aut cruor ipse spectatoribus horrorem incuteret.

10 *Genus hominum*] Humanum genus.

Vitio] Crimine et culpa matrum. *Deperitura*] De auget.

11 *Quique iterum*] Alter, inquit, Deucalion fuisset parandus, qui amisum, culpa matrum, genus humanum repararet. Fabulam narrat Ovid. lib. primo Metamorphoseos.

12 *Vacuo*] Sine hominibus. Sic *Maro*: 'Deucalion vacuum lapides jactavit in orbem' Unde homines nati, durum genus.'

13 *Quis Priami fregisset opes, &c.*] Si *Thetis* in utero *Achillem* filium suum necasset, quis ei similis fortitudine reperiri potuisset, qui *Trojam* diruisset? *Thetis* enim fuit *Nerei* ex *Doride* uxore filia, et *Pelei* uxor, *Achillisque* mater. *Iusta pondera*] Quid enim est justius, quam matrem ferre in utero infantem, quem conceperat?

15 *Ilia*] Numitoris regis *Albæ* filia, quæ *Rhea Sylvia*, et *Ilia* dicta est. Hæc, cum *Vestalis* virgo esset, a

Marte compressa, Romulum et Remum peperit, qui Romam condiderunt. *Tumido*] Gravido. *Geminos*] Gemellos: scilicet, Romulum et Remum, qui eodem partu sunt editi.

16 *Casurus*] Interiturus. *Dominæ Urbis*] Romæ.

17 *Temerasset*] Temere et improbe abegisset.

18 *Cæsaribus*] Romanis regibus, qui ab Ænea originem traxerunt. *Æneid.* i. 'Nascetur pulchra Trojanus origine Cæsar, Imperium Oceano, famam qui terminet astris,' &c. *Orba*] Privata, quasi re præclara.

19 *Tu*] Corinna.

22 *Vidiſsem nullos*] In lucem editus non essem. *Matre necante*] Si mater me nondum natum abjecisset. *Matre negante dies*] Necante potiores. *Heins.*

23 *Plenam*] Criminis est exaggeratio: nam tanto atrocius peccatur, quanto pulchrior est res quæ læditur. *Fraudas*] Quasi per fraudem privas. *Crescentibus*] Adhuc acerbis et immaturis.

24 *Acerba*] Immitia, immatura.

25 *Sponte fluent matura sua*] *Fluant matura sua* Puteaneus et unus Moreti; multi *fluent*. *Heins.*

26 *Pretium non leve moræ*] Rem magnam, pretiumque grande moræ.

27 *Vestra quid*] Cur et vobis et filiis vestris pariter nocetis?

28 *Venena datis*] Alludit ad morem malarum novercarum, quæ privignos veneno de medio tollere consueverunt.

29 *Colchida resperſam, &c.*] Pulcherrimo utitur argumento ad criminis exaggerationem. Si, inquit, Medea et Progne vehementer damnantur, quod injuriis maritorum irritatæ, in eorum ultionem proprios filios necarunt: multo vehementius vos estis culpandæ, quæ, nullo laceſſente, natos interficitis. *Colchida*] Medeam: a Colchis, regione Asiæ, unde oriunda fuit Medea, Ætæ Colchorum regis

Delph. et Var. Clas.

Ovid.

filia, quæ Jasonis amore capta eum juvit ad aureum vellus rapiendum, postquam sibi ab eo fides data esset matrimonii: quem in Græciam secuta est.

30 *Atque sua*] *Aque* unus Moreti: et recte. *Heins.* *Matre*] Progne. *Queruntur*] Lamentantur omnes, scelus tam atrox accensantes.

31 *Utraque*] Medea et Progne.

32 *Socii*] Communis. Optime filius dicitur mariti et uxoris socius sanguis.

33 *Quis vos irriſet Iason*] *Iaso* Puteaneus; ut et infra *El.* 18. 23. et sic *Artis.* III. 35. veterrimus Regiæ bibliothecæ codex; Latino more: sic *Agamemno, Amphitryo*: sic et *Lado* ex veteri codice *Fast.* lib. i. *Heins.*

35 *Hæc neque*] *Hoc* meliores. Neapolitanus *Hoc neque marmoreis*. Forte pro *Marmaricis*. Idem. *Armeniis*] Tigris enim est Armeniæ malum, quo etiam India et Hyrcania abundat. *Latebris*] Lustris.

36 *Perdere nec factus*] *Prodere* excerpta Politiani. *Heins.* *Ausa*] Immo mira diligentia catulos suos custodiunt, eorumque raptum impatientissime ferunt.

37 *Teneræ*] Delicatæ, quæ mitiores esse debent. *Non impune*] Non sine pœna: quam subiungit.

39 *Ferturque rogo*] *Toro* Sarravianus et unus ex meis; bene: in toro enim mortui efferebantur; quod et ab aliis jam animadversum. *Art. Am.* i. 'Interea sive illa toro resupina feratur;' quanquam de vivente illic agit. *Statius Theb.* vi. 'Ceu grande exequiis onus atque immensa ferantur Membra toro.' *Virgil.* 'Tum membra toro defleta reponunt.' *Noster Met.* ix. 'toroque Mortua componar.' Et lib. vi. 'Stabant cum vestibus atris Ante toros fratrum.' *Fast.* vi. 'Ducit supremos mœnia nulla toros.' In mortem Drusi, 'Flamma erat posito lenta subire toro:' et mox, 'Quemque premat sine te sternitur

9 K

ecce toro.' Pont. 1. El. 8. 'Cui nos et lacrymas supremum in munere funus Et dedimus medio scripta canenda toro.' Ita scribo: hunc *torum* etiam *lectum* votabant; de quo Elegia in mortem Drusi dicitur: 'ferri pro efferr. Art. Am. III. 'Proque viri est uxor funere læta sui.' Hinc 'ferri in exequias.' Fast. II. 'Fertur in exequias animi matrona virillis:' ubi frustra magnus Scaliger *exequias fertur* reponi cupiebat. *Heins.*

40 *Et merito*] Scilicet ista perit. *Qui modo cumque*] Pro quicunque.

42 *Ominibus*] Antiqui enim diligentissime omnia observabant. Hinc alibi Naso, 'Procul omen abesto.' Et, 'Nullum sit in omine pondus.'

44 *Et satis est*] Scribo *Id satis est.*

Lib. III. El. 2. sub finem, 'Hoc satis hic: alio cætera redde loco:' quomodo et ibi est emendandum. Et Trist. lib. IV. El. 10. 'Manibus hoc satis est: ad vos studiosa revertor Pectora;' ut recte vetus liber. Amor. lib. III. El. 8. 'Tantum ne nostros avidi liceantur amores; Id satis est: aliquid pauperis ease sinant:' ita scribo; male ibi quoque legitur, *Et satis est.* *Heins.* *Et satis est, pernam culpa secunda ferat*] Clausulam *Et satis est*, ad præcedentia refero, non ad sequentia: ut sit sensus: Et satis est, semel peccasse: scilicet id quod in superiore versu ponitur. Nam et præcedentem elegiam eadem sententia conclusit, hoc versu, 'Hac tibi sit pugna dimicuisse satia.' *Micyll.*

ELEGIA XV.

1 *Annule, formosæ digitum, &c.*] Corinnæ suæ anulum dono mittens Naso, dicit se sui muneris fortunæ invidere: et amatorie cupit in anulum ipsum magica arte se converti, ut diutius cum amica esse possit.

3 *Eas*] Abeas ad Corinnam. *Læta mente*] Non dixit, *hilari fronte*: nam possumus simulare lætitiā.

5 *Quam mecum convenit illi*] *Ille* Puteaneus et alii multi; sed *illi* scribendum; quod est in octo scriptis et antiquis editionibus: agit enim de domina. *Heins.*

6 *Iusto orbe*] Ut neque latus fluit, neque nimium arctus digito dolorem inferas.

7 *Tractaberis*] Frequenter tangeris.

9 *Munera*] Annulus.

10 *Artibus Eææ*] *Malim Eæis* cum primis editionibus et Barberiniano. Sic supra 1. El. 8. 'Eæa carmina:'

et infra 'Eæa venefica,' *Heins.* *Eæis*] Id est, Circes, Solis ex Persa nympha filiæ; quæ in feras homines mutabat. *Carpathiæ senis*] Proteum dicit, qui relicta patria Pallene, urbe Thessaliæ, in Carpathio insula et Carpathio mari regnavit, Oceani et Tethyos filius. Hunc artium peritum fuisse tradunt, et in varias sese formas vertere solitum, ut nunc animal, quandoque arbor, aut ignis, aut quid aliud videretur. Has nunc Protei artes, quibus humanam speciem exueret, et in annuli formam se mutaret, optat Naso. *Senis*] Quia Trojanis rebus interfuisse dicitur. Homerus enim scribit, vi coactum Proteum ab Agamemnone futura prædixisse. *Carpathii senis*] De Proteo multi multa: nos pauca addemus. Primus eum produxit Homer. Odyss. A. vs. 384. Παιδείας τις δέωπο γέρον ἄλιος ἤμερης, Ἀδάρωνος Πρωτοῦς Ἀλγύστιος,

ὄντι θαλάσσης Πόδας βέβηκε οἶδε, Ποσειδάωνος ὑποδράς. Deinde Virgil. Georgic. iv. Homerum secutus: Virgilium Stat. Thebaid. vii. vide et nostrum, Metam. viii. 737. et seqq. et passim alibi. Sunt qui putant hunc Proteum fuisse magnam Sophistam in Ægypto: quod videntur ex Homeri allato vers. colligere: imo, ipsum Cadmo Phœnica. Tzet. Chil. i. histor. 44. Philosophum eum summum vel Rhetora fuisse docet. Eustath. aliam et longe petitam adfert mythologiam, quæ minus placet. Athenæo Proteus est quivis κόλαξ, et forma, et oratione: lib. vi. c. 17. in princip. Quo non videtur abludere illud nostri Poëtæ l. i. Art. Amator. 759. 'Pec- toribus mores tot sunt, quot in orbe figuræ: Qui sapit inanmeris moribus aptus erit. Utque leves Proteus modo se tenuabat in undas; Nunc leo, nunc arbor, nunc erit hirtus aper.' Vide etiam Lucian. Fabulos. dialog Menelai et Protei: qui inter alia sic ridet: εἰ δὲ καὶ πῦρ γίνεσθαι δυνατόν ἐν τῇ θαλάττῃ οἰκοῦντα, τοῦτο παρὸ θαυμάζω, καὶ ἀπιστῶ.

13 *Harens*] Tenaciter digitum pre-
mens.

14 *Mira lapsus ab arte*] *Lexus* Pu-
teaneus; bene: nam 'elabar' præ-
cesserat. *Heins.*

17 *Humida tangam ora*] *Annulus*
enim prius humectatus ceræ imprimi-
tur.

18 *Scripta dolenda mihi*] *Amatorias*
litteras ad rivalem scriptas.

19 *Si dabor*] *Ancillæ. Ut condar*] *Abseondar*, reponar. *Loculis*] *Cap-
sulis* eburnis.

21 *Non ego dedecori tibi sum*] *Sim*
Puteaneus. Heins.

23 *Perfundes imbribus artus*] *Perfun-
dis* idem Puteaneus. Scribe *perfunde-
ris*; obvio apud Poëtæ Latinos Græ-
cismo. Sic lib. i. Metam. ex antiquis
codicibus, 'Pulchra verecundo suf-
funditur ora rubore:' ubi plura de
hoc loquendi modo. *Idem.*

24 *Perfer*] Patere, quasi dicat, Ne
me idcirco tuo digito detrahas. *Dam-
na*] *Aquæ* scilicet: obscurior enim
fit gemma.

25 *Sed puto te visa*] *Te nuda* Putea-
neus et duo alii cum Jureti Excerptis.
Quatuor scripti *quod membra*;
tres quia: puto, mihi membra. *Heins.*
26 *Et peraget*] *Peragam* idem Pu-
teaneus cum Barberiniano et uno
Moreti; duo alii *perages*: deinde *anu-
lus ille* pro ipse meliores. *Heins.*

27 *Proficiscere*] Ad puellam.

28 *Illa datam*] Cognoscat Corinna,
me sibi cum annulo fidem amoris de-
disse.

ELEGIA XVI.

1 *Parc me Sulmo tenet Peligni ter-
tia raris, &c.*] Cum rusticaretur Naso,
elegiam hanc scripsit: in qua docet,
quam fertilia et amœna sint sua ru-
ra. Sed tamen ingrata et injucunda
omnia sibi videri absente amica. *Sul-
mo*] Sulmo, quæ Nasonis patria fuit,
oppidum in Pelignis, distans Roma
nonaginta millibus passuum. *Parc*

tertia] A Plinio quoque Peligni in
treis populos dividuntur: scilicet
Corfinienses, Superequanos, et Sul-
monenses.

2 *Parva, sed*] Sic Fast. iv. 'Hac
ego Pelignos natalia rura petebam,
Parva, sed assiduis humida semper
aquis.'

3 *Admoto*] Quod terræ propius ac-

cesserit. *Sidere*] Calore, qui a sidere provenit. *Findat*] Rimis laxet, et aperiat.

4 *Icarii stella, &c.*] Caniclam minorem dicit. Hæc (ut lib. XII. Columella scribit) idibus Juliis oritur, ardentissimo ætatis tempore, sole primam partem leonis ingrediente. Tunc autem maxime solis calores accenduntur. Eadem stella *Sirius* quoque vocatur. Naso igitur sua rura laudans, vel ardentissimo dicit ætatis tempore, et canicularibus diebus ea uda, et amœnissimis rivulis irrigari, ideoque feracissima esse. *Icarii canis*] Id est, Mæræ: sic enim appellabatur canis illa, ex Hygino fabulam pete. *Proterea*] Maligna, pernicioſa.

5 *Pererrantur*] Irrigantur. *Liquentibus*] Fluentibus.

6 *Virat*] Viridis est, propter aquarum abundantiam. *In tenero solo*] In molli prato.

7 *Multoque feracior uva*] Lege *multaque feracior uva*. Seneca Hercule Furēte, 'Estne aliqua tellus Cereris et Bacchi ferax?' Cornelius Severus Ætna, 'Fertilis hæc segetisque feracior, altera vitis.' *Heins.*

8 *Bacciferam*] Ferentem baccas, id est, olivas. *Pallada*] Oleam: 'Oleæque Minerva inventrix.' *Rarus ager*] *Gratus* optime Puteaneus. Martialis notum illud, 'Non ingratus ager, focus perennis.' Unus Vaticanus, *grajus ager*: duo parvus: *nixus* est in Scriveriano. *Heins.*

9 *Resurgentes*] Crescentes.

10 *Gramineus*] Gramine plenus. *Obumbrat*] Circumcirca tegit umbris. *Humum madidam*] Terram madefactam. *Cespes*] Cespes, ut Servius ait, herba est cum propria terra evulsa.

11 *At*] Sed cum tot adsint commoda, unum vel maximum incommodum habeo, quod mea Corinna abest, nec mecum his voluptatibus et loci amœnitate fruitor. *Ignis*] Amica. Sic Maro in Bucol. 'At mihi sese offert

ultra meus ignis Amyntas.' *Peccavimus*] Erravimus. *Verbo uno*] Quia amphibolon erat. *Meus ignis abest*] Visus enim est dicere: Amoris incendium abest, nec amans amplius uror amore Corinnæ. Idcirco corrigit, subjiciens,

12 *Quæ movet ardores*] Id est, Corinna. *Est procul*] Abest. *Ardor*] Amoris incendium.

13 *Non ego, si, &c.*] Pro, medius inter Pollucem et Castorem. Si me, inquit, cælo Jupiter admitteret, et inter Geminos medium locaret, minime vellem in sede cælesti esse sine te. *Polluce et Castore*] Hi fratres conversi sunt in Geminos, Zodiaci signum, quod est inter Taurum et Cancrum, qui alternatim vivere dicuntur.

14 *In cæli parte*] In Zodiaco.

15 *Solliciti jacent*] Contra, 'Mollior ossa quiescant;' de illis qui amantur, et quibus quis bene precatur. *Terraque premantur iniqua*] Id est, gravi: tanquam pondus id mortuorum ossa sentiant.

16 *Secure*] Diviserunt. *Secure vias*] In longe diversas et disjunctas partes distulerunt. Quid sit secare viam, secare spem, docet Serv. *Æn.* x. 'Quæ cuique est fortuna hodie, quam quisque secat spem.' Secare autem viam proprie videtur significare, cum quis compendio utitur, notis viarum divitiis. Sic Virgil. x. 'Turnus curru medium secat agmen.' Et Silius, 'Fallaci gyro campum secat.' Noster intelligit terram viis divisam cæruleis, ut Poëtæ loquuntur. Lucet. vi. 'Qua via secta semel liquido pede detulit undas.'

17 *Aut juvenum*] At juvenum Puteaneus et multi alii. *Heins.*

19 *Si premerem ventosas horridus Alpes*] *Turbidus* prima editio: alii, *ventosi turbine Ponti vel venti*. Atqui 'horridus' pro frigido ponitur: sic 'horriſer Boreas:' 'horreſe' quoque pro frigere; de quo dicemus Arte

Amatoria. Vide et Notas Fast. i. 496.
Idem.

20 *Durum cum domina*] *Dummodo cum domina* scripti; recte: libro i. El. 6. 'Dummodo sic, in me duræ transite catenæ.' Fast. iv. 'Parva bonæ Cereri, dummodo casta, placent.' Lib. v. 'Et parere intacto, dummodo casta, viro.' Ep. Leandri, 'Dummodo cum domina molle fuisset iter.' Met. x. 'Dummodo tale nihil vigilans committere tentem.' *Idem.*

21 *Perrumpere*] Ut Horat. 'Perrupit Acheronta Hercules labor.'

22 *Non æquis*] Non propitiis, adversis.

23 *Quæ*] Scyllam Phorci dicit, quæ cum a Glauco Deo marino amaretur, a zelotypa Circe in marinum monstrum versa est. Maro: 'Prima hominis facies, et pulchro pectore virgo.' *Portenta*] Monstra, canes. *Latrant*] Virgil. 'Candida succinctam latrantibus inguina monstribus,' &c.

24 *Malea*] Promontorium est Lacedoniæ, quod quinque millia passuum in mare protenditur: ubi undæ adeo vorticossæ sunt, ut nautas persequi videantur. Cum igitur propter adversos ventorum flatūs ibi, periculosissima admodum sit navigatio, ortum est proverbium illud: 'Cum ad Maleam deflexeris, domesticos obliviscere.' Dicta autem est Malea a Maleo Argivorum rege, qui ibidem magnificentissimum Apollini templum erexit, quod *Maleoticum* appellavit.

25 *Saturata Charybdis*] Fœmina fuisse dicitur voracissima, quæ quia boves Herculis rapuit, a Jove fulminata est, et in mare præcipitata: ubi servat naturam suam.

26 *Ore receptat aquas*] *Resorbet* bene excerpta Dousæ et unus Medicus: *reportet* Barberinianus: primus Palatinus *reportat*, quod esset, *repolat*: sed *resorbet* impensæ placet. Ep. Medæ, de Charybdi, 'Quæque vomit fluctus totidem, totidemque resorbet,

Nos quoque Trinacriæ supposuisset aquæ.' Heins. *Ore resorbet aquas*] Quod ex Homero expressum, Odyss. M. 105. Nobilissimo Heins. debemus. *Τῆς μὲν γὰρ τ' ἀνίσταται ἐκ' ἡμεῖς, τῆς δ' ἀναρροῖσθαι Δευόν.* Sumserunt hoc Virgil. Ovid. Stat. et alii, qui mirifice hoc variarunt. Sunt autem duo periculosa navigantibus saxa in Siculo mari: vide Mytholog. Plaut. huc alludit in Trinum. iv. 1. 16. 'Ita jam quasi canes, haud secus, circumstant navem turbines venti: Imbres, fluctusque atque procellæ infensæ frangere malum,' &c. Caninæ enim dicuntur Scyllæ, et latrare, propter fluctuum undarumque collisionem, unde ille sonitus. Lucret. 'Aut rapidis canibus succinctas semimarinis Corporibus.' Cicer. i. de Resp. Arusp. ad oratoriam commodè transfert, unde juniores discant usum hujus humanitatis. 'Quam denique,' inquit, 'tam immanem Charybdin Poëtæ fingendo exprimere potuerunt, quæ tantos exhaurire gurgites posset, quantas iste Byzantium prædas exsorbuisset: aut tam eminentibus canibus Scyllam, tamque jejunis, quam quibus istum videtis Gelliis, Clodiiis, Titiis rostra ipsa mandentem.'

27 *Ventosa potentia*] Ventorum vis, quæ in mari maxime regnat. *Vincit*] Scilicet, navem eandem obruens. *Vincat*] *Vincit* et mox *auferet* meliores. Heins.

28 *Auferet*] Impediat, ne auxilio subeant.

30 *Dulce onus*] Te puellam.

31 *Sape petens, &c.*] Exemplo Leandri probat, nihil, vel periculosissimum, detertere posse amantem, si ille aut cum amica sit, aut ad eam iter habeat. *Juvenis*] Leander. *Undas*] Hellespontiacas.

32 *Tunc*] Quando obrutus undis periit. *Sed via ceca fuit*] Quia lucerna ab Hero in summa turri posita, quam observabat natans Leander, a vento impetuoso extincta est.

35 *Et vocet*] Evocet, educat. *Currentem*] Defluentem. *Undam*] Nam supra dixerat, 'Amnibus arva natent.' *Currentem rusticus undam*] Excerpta Puteani, Scaligeri, et Politiani venuste mehercules, *parentem undam*. Auctor Moreti, 'tectusque galero Sub juga parentes cogit lorata juven- cos.' Horatius Sat. i. 1. 'ut si quis asellum In campo doceat parentem currere frenis.' Avienus ora Mari- tima, 'qua tellus paret aratro.' 'Freta ventis parentia' habes apud Tibul- lum. *Heins.*

36 *Arboreas comas*] Frondes, quæ arborum comæ esse videntur. *Arbo- reas comas*] Pro frondibus, ubique apud poëtas. Unde etiam pergunt ad alia ejusdem generis, quæ de com- mis Latine dicuntur. 'Arbor tonsa comas,' Ovid. Et alibi, 'Posuitque comas arbor,' Lepide Martial. Epigr. XIII. 19. porri capitati: 'Mittit præ- cipuos nemoralis Aricia porros, In niveo virides stipite cerne comas.' Id quod vir doctus in Emblematicis suis ad amatorem vetulum transtulit, cui viridis seuectus nondum hebeta- verat sanguinem.

37 *Celebrare*] Frequentare.

39 *Sed*] Supple, videor celebrare. *Scythiam*] Regio est ad septentrio- nem spectans. Inhabitabilis ejus pri- ma pars a Scythico promontorio ob nives, proxima inculta sævitia gen- tium. *Cilicæque feros*] Cilices populi sunt in minori Asia, Syriæ proximi: qui etiam immanes et efferi sunt. *Britannos*] Gens inhospita et bellico- sa. Jacet hæc insula in Oceano, inter septentrionem et occasum. Dicebatur antea *Albion*, a quorundam montium candore: postea a Britonne rege, Britannia. *Virides*] Cæruleos: aut a cæcis oculis, aut a maris vici- nitate. Aut 'virides' appellantur, quia omnes se glausto inficiunt, quod cæruleum efficit colorem, ut horri- diores videantur in pugna. *Viridesque Britannos*] Meminit hujus Cæs. Bell.

Gall. v. 'Omnes vero,' inquit, 'Bri- tanni se vitro inficiunt, quod cæru- leum efficit colorem; hoc horribilio- res in pugna adspectu: capilloque promisso, et omni corporis parte ra- sa.'

40 *Quæque Prometheo, &c.*] Cauca- sum dicit montem inhospitalem et horridum: de quo Maro *Æneid.* iv. 'Sed duris genuit te cantibus horrens Caucasus.' *Prometheo cruore*] Pro- methei sanguine. Qui ex corroso ab aquila jecinore manans, Cancasi cau- tes et saxa madefecit. *Prometheo cruore*] *Æschyl.* Fab. i. [*Prome- theus.*] Argon. Apollon. ii. a versu 1251. Καὶ δὴ Κανκασίαν ὄρεον ἀνέτελ- λον ἐρίπναι Ἥλιδες, τόθι γυῖα περὶ στυ- φελόισι πάγουσιν Ἰαλόμενος χαλκέρσει ἀλκυοντέδρσι Προμηθεὺς Ἀλκιδὸν ἤπαι φέρβει παλμπετὲς ἀδύσονται. Vide Pau- san. Ellac. i. Et Lucian. Fabul. ubi Prometheus strenue causam suam agit contra Mercurium.

41 *Ulmus amat vites*] *Vitem* melio- res; concinnius. Deinde excerpta Jureti, *ritis non desinit ulmum*: de qua locutione agemus Artis iii. 726. *Heins.*

43 *Jurabas usque futuram*] *Juraras* Puteaneus cum Scaligeri excerptis. *Idem.*

44 *Oculos sidera nostra tuos*] Qui *ru- puere* meos alii: utrumque exemplis possit confirmari. *Idem.*

46 *Irritaque ut visum est*] *Irrita* qua *visum est* Puteaneus; recte: nisi quod quo malim. *Idem.*

47 *Si qua mei est cura*] Id est, si me amas. *In te pia cura relicta*] *Relicti* meliores. *Idem.*

48 *Pollicitis addere facta*] Fac sis nunc promissa appareant. 'Et me- mor sum, et diligens, ut quæ impores compareant.' Plaut. Amph. ii. 1. 83. ἥδ' ἡμέρα σοι τὴν ἐμὴν δέλξει χάρω. Eu- rip. Hel.

49 *Rapientibus*] Celeriter trahenti- bus. *Esseda*] *Esseda* currus sunt Gallorum: unde essedarii milites illi

appellati, qui ex essedis pugnare soliti sunt. *Mannis*] Manni, pusilli sunt equi, admodum agiles. His ad currum utebantur. *Esseda*] Cæs. Bell. Gall. iv. 'Genus hoc est ex essedis pugna: primo, per omnes partes perequitant, et tela conjiciunt, atque ipso terrore equorum, et strepitu rotarum, ordines plerumque perturbant: et, quum se inter equitum turmas insinuavere, ex essedis desiliunt,

et pedibus præliantur.' De Britannis.

50 *Ipsa*] Tu. *Admissas*] Id est, admissorum et velocium mannorum. *Concute lora*] Ex concussionem frenorum incitantur equi.

51 *At vos cum veniet*] *Qua veniet* meliores. *Heins.* *Tumidi*] Tergidi. Montes enim esse videntur terræ tumores. *Subsistite*] Descendite, in valles efficiamini.

ELEGIA XVII.

Si quis erit, qui turpe, &c.] Ingenue fatetur Naso, se Corinnæ captivum et mancipium esse. Conqueriturque de amica, quod conscia suæ pulchritudinis nimium superbiat, eumque ut dissimilem spernat.

3 *Licet*] Concedentis est. *Infamis*] Vulgi fabula. *Moderatus*] Parcius. *Dum me moderatus uras*] Sic cum melioribus scribendum. Perperam *moderantius* vulgati. Adi Notas Metam. i. 510. *Heins.*

4 *Quæ Paphon, &c.*] Id est, Venus, quæ Paphi celebre fanum habebat. Est autem Paphos urbs Cypri, quæ portum habebat, et templa magnifice structa. Virg. *Æneid.* lib. i. de Veneris loquens, ait: 'Ipsa Paphon sublimis abit, sedesque revisit Læta suas.' *Cythera*] Insula est Laconicæ: quæ antea Porphyris dicebatur, a purpurarum præstantia. Ad hanc Venus orta mari primum appulsa dicitur: unde Cytherææ cognomen traxit. In Cytheris templum erat Veneris magnificentissimum. Inflectitur autem plurativo numero tantum, Cythera, orum. *Fluctu pulsa*] Quia de insula loquitur.

5 *Atque utinam domina mitis*] *Miti* elegantius unus Moreti et Sarravia-

nus cum tribus aliis: ut alibi, 'Præda fuit canibus num minus ille suis?' *Heins.*

7 *Facies violenta Corinna est*] *Facies violenta Corinna est* optimus Palatinus, Puteaneus et tres alii: unus Med. *70 est non habet.* Scribe, *facies violenta Corinnæ (Me miserum!) cur est tam bene nota sibi?* Idem. *Violenta*] Fera, procax, superba. Nam 'Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam.'

8 *Cur est tam, &c.*] Cur tam bene pulchritudinem suam intelligit, quæ est causa ejus asperbiæ?

9 *Scilicet*] Speculum culpat, unde Corinna se formosam cognoscit.

10 *Nec*] Hoc quoque damni accedit, quod illa nunquam se in speculo conspicit, nisi ornatam: unde majores proveniunt fastus.

11 *Nimium dat in omnia regnum*] *Regni* venuste Puteaneus cum uno Vaticano et Barberiniano. *Heins.*

13 *Collatum*] Comparatum.

14 *Aptari*] Componi.

15 *Creditur*] *Traditur* Puteaneus et duo alii. *Heins.* *Calypso*] Calypso, ut Hesiodus voluit, Oceani et Tethyos, ut Homerus, Atlantis filia. *Calypso*] Vide Hom. *Odyss.* E. 118.

16 *Recusantem*] Qui recusabat ibi diutius contra Jovis imperium manere. Pro *recusantem* octo libri *reluctantem*. Heins.

17 *Credimus*] *Creditur* idem Puteaneus cum Neapolitano et uno Moreti ac Sarraiano. *Æquoream Nereida*] Id est, Thetidem, quæ Dea mortali Peleo nupsit: quorum nuptias Catullus pulcherrimo carmine prosecutus est. *Phthio regi*] Peleo qui regnavit Phthiæ, quod oppidum fuit Thessaliæ.

18 *Egeriam*] Fuit hæc Aricini nemoris Nympha, cum qua Numa Pompilius secundus rex Romanorum sibi nocturnos congressus esse simulavit: et Naso lib. III. Fastorum: 'Egeria est, quæ præbet æquas, Dea grata Camænis: Illa Numæ conjux, consiliumque fuit.' *Justo*] Nam justissimum fuisse Numam constat: dixit enim Livius: Iaclyta justitia religioque ea tempestate Numæ Pompilii erat. *Nostro concubuisse Numæ*] *Justo* meliores; quod conveniens Numæ epith. Heins.

19 *Quamvis, incude relicta, &c.*] Duo ponit, quibus maxime spernuntur amantes, artis vilitatem et corporis deformitatem. *Relicta*] Dum enim apud incudem se exercet, non videtur claudus.

20 *Obliquo*] Distorto. *Claudicet*] Claudus incedat.

21 *Impar*] Quia Hexametro supponitur pentametrum carmen. Sic Flaccus: 'Versibus impariter junctis.'

22 *Jungitur Herous*] *Heroum* Sarraianus; ut ait Græcismus: in *versus* Puteaneus. Heins. *Herous*] Heroicus hexameter, quo heroum gesta describuntur.

23 *Leges*] Conditiones. Utere, in-

quit, me quomodocunque tibi libitum fuerit.

24 *Te decet in medio*] *Te deceat medio* Puteaneus cum tribus aliis. Idem *foro pro toro*; sed perperam. Heins.

25 *Non tibi crimen ero*] Non tibi ignominiam aut dedecus et damnum afferam.

26 *Non erit hic vobis*] *Nobis* Puteaneus et multi alii. Heins. *Non erit hic*] Non pudendus, inquit, est noster amor. *Vobis*] Id est, tibi et aliis puellis. *Inficiandus*] Inficiari, sive inficias ire, est negare.

27 *Sunt mihi*] Tres scripti *sint tibi*, quod amplector; duo alii, *sunt tibi*; unus *sint mihi*. Heins. *Sunt mihi*] Poëtica facultas est mihi iustar maximarum divitiarum. *Falicia*] Bona. 'Vilia miretur vulgus; mihi flavus Apollo Pocula Castalia plena ministret aqua,' &c.

29 *Circumferat*] Ubique jactet se esse Corinnam. Amica enim Nasonis alio nomine appellabatur. Non igitur mirum est, ut temeraria aliqua, et laudis cupida, se Corinnam esse falso jactaverit.

30 *Ut fiat*] Scilicet, Corianna: id est, ut meis carminibus celebretur. *Quid non*] Quasi dicat, Quicquid ab ea peterem, mihi libenter concederet.

31 *Sed neque*] Quemadmodum, inquit, Eurotas et Padus diversi, una et eadem ripa fluere non possunt: sic tu sola, et non aliæ, meis carminibus celebraberis. *Diversi*] Alter enim finivus est Laconia, qui urbem Lacedæmona præterfluit. Padus autem, quem Græci Eridanum appellant, est in Gallia Cisalpina.

34 *Ingenio causas tu dabis una meo*] Sic libro primo dixit, 'Proveniant causa carmina digna tua.' *Domin*.

ELEGIA XVIII.

1 *Carmen ad iratum dum, &c.*] Transferebat Macer in Latinum Homeri Iliada; ad cujus principium alludens, 'Iratum Achillem' Naso dixit. *Achillen*] Sic Pateaneus. *Heins.*

2 *Juratis*] Qui juraverunt in Aulide, se non ante reversuros, quam Ilium caperetur. *Induis*] Hoc ad Maceri laudem dicit, qui non rem factam narrare, sed eam facere videatur. *Viris*] Græcis, qui e tota Græcia ad Trojanam expeditionem profecti sunt. *Juratis*] Bis dicuntur Græci de Helena conjurati: primum, cum Menelao collocaretur, iterum, cum a Paride rapta esset. Hinc Lycophr. in Cassand. 'Ὅρκων τὸ δευτεροῦχον ἔσαντες ζῶντες.' Jurabant omnes in læsi verba mariti.' Quod Pausan. in Achaic. 'Ὀμαγύριον' appellat. Cujus verba dictata in Corinthiac. Παράμηνον πολεμοῦντας ἐς τ' ἂν ἢ τὸ Ἰλίων ἔλθων, ἢ μαχομένους τελευτῇ σφῶς ἐπιλαβῆ. Ideoque et Græcia conjurata dicitur Horat. Od. i. 17.

3 *Macer*] Hic Æmilius Macer poëta Veronensis fuit, Nasoni amicissimus, cum quo et in Asiam et in Siciliam simul navigavit, et jocos seriaque conferre solebat. *Cessamus*] Cessare dicit se amatoriam scribere. *In umbra*] In otio.

4 *Ausuros grandia*] Me, qui audeo bella et heroica aggredi, ut Gigantomachiam, et Tragedias. *Frangit*] Vires meas attenuat.

5 *Dixi tandem*] Tandem dixi, meliores. *Heins.*

7 *Lachrymis vix illa retentis*] Vix a lachrymis temperans.

8 *Me miseram! cur*] Muliebrem querelam lascivia plenam mirifice exprobrat. *Cur te, dixit, amare pudet*] Jam te, dixit meliores: sic Trist. iv.

El. 8. 'Me miserum! si te jam paret esse meam.' *Heins.*

10 *Perdunt*] Nam ex nimia dulcedine et suavitate quasi mori videor. Et paulo inferius, 'Felix quem Veneris certamina mutua perdunt.'

11 *Vincor*] Unus Moreti, *Frangor.* ut epistola Penelop. 'Ille tamen precibusque meis lacrymisque pudicis Frangitur:' et sic sæpe alibi. *Heinsius.* *Vincor*] Quia rursus puellæ et amori succumbo. *Sumptis ab armis*] A Giganteis bellis, quæ susceperam scribere.

12 *Resque domi gestas, &c.*] Id est, amores compono. *Domi*] Quando cum puella me oblecto. *Bella*] Quando iræ intercesserunt inter nos, et exclusus ad bella impellor.

13 *Sceptra tamen*] Licet me sapius amor interpellaret, composui tamen tragiæ Medeam, et feliciter quidem. De qua sic Quintilianus: Ovidii Medea mihi videtur ostendere, quantum vir ille præstare potuerit, si ingenio suo temperare quam indulgere maluisset. *Cura nostra*] Sunt qui leg. *nostra verus*; id est, carmine elegiaco.

14 *Et huic operi*] Id est, tragiæ scribendis. *Quamlibet aptus*] Quantumvis idoneus. Pulcherrimam fuisse Ovidii Medeam, et ex ipsius poëtæ verbis, et ex judicio præstantium virorum qui eam viderunt, colligere possumus: hodie vero non extat.

15 *Pallamque meam, pictoque cothurnos, Sceptraque, &c.*] Id est, studium meum in tragiæ scribendis. Palla vestis erat demissa, qua indutus honestæ personæ in fabulis inducebantur: cujus repertor fuisse dicitur Æschylus. *Pictoque*] Picturatos, pulchros.

16 *Sceptraque*] Dixit supra, 'Sceptra tamen sumpsi.' *Privata*] Id est, humili: quia levia antea scribere solitus sum, tunc ad tragædiæ sublimitatem assurgo.

17 *Hinc*] A tragædiarum studio. *Deduxit*] Removit. *Numen dominæ*] Amatorie dixit. Amantes enim veluti numina puellas suas adorant. *Iuquæ*] Iratæ, inimicæ, mihi infensæ. Dixerat enim superius, 'Clansit amica fores,' &c.

18 *De cothurnato vate*] De me, poëta tragico.

19 *Quod licet*] Quod possumus. *Proftemur*] Proprie dixit: nam artium professores dicuntur, qui in eis eruditi sunt, aut eas publice docent: quemadmodum Naso amandi artem.

20 *Præceptis torqueor ipse meis*] *Urgor* meliores. Sequenti tamen elegia habes, 'Hei mihi! næ monitis torqueor ipse meis!' *Heins.*

21 *Aut quod Penelopes, &c.*] Nonnullas ex Heroidum epistolis, quas composuit, memorat.

22 *Scribimus*] Ludimus, componimus. *Et lachrymas*] Id est, epistolam querelis plenam, quam lachrymans ad Demophoontem tuum, ab eo relicta, scripsisti.

23 *Quod Paris*] Epistolam CEnones ad Paridem intelligit. *Et Macareus*] Ad quem Canace soror, turpi flagrans amore, epistolam misit. *Et quod male gratus*] Ingratus. *Iason*] Dux extant ad Jasonem epistolæ: altera, quam mittit Medea; altera, quam scribit Hypsipyle Thoantis filia: et de hac posteriore intelligit Poëta.

24 *Hippolytique parens*] Id est, Theseus ad quem epistola scripsit Ariadne Minois Cretæ regis filia, in Naxo insula ab ipso Theseo relicta.

26 *Aonia Lesbis amica lyra*] Alii *Aonio Lesbis amata viro*. Puteaneus *Æolia Lesbis amata lyra*; et a manu secunda *amica*: recte. Sic Sappho ipsa apud nostrum, 'Lesbides Æolia nomina dicta lyra.' Inde et 'Æolia

puella' Horatio dicta: et apud eundem habes 'Æoliis fidibus querentem Sappho.' In Anthologia, versibus incerti poëtæ, *Σαπφούς τ' Αλοῦδες χάρπτες* et in Epigrammate Antipatri inedito, *Σαπφὼ τοι κευθὲς, χθδὺν Αλοῦλ, τὴν μετὰ μοῦσαν Ἀθανάραν θνατὰν μοῦσαν ἀειδομένην*. *Heins.* *Lesbis*] Id est, Lesbicæ Sapphus epistolam ad Phoenem. *Amica lyra*] Quia lyricum carmen scripsit. *Lesbis*] Id est, ex Lesbos insula Hellesponti. Hinc Sappho.

27 *Quam cito de toto rediit celer orbe Sabinus*] *Meus Sabinus* repone cum vetustioribus. Recte præterea Mentelianus, *Quam celer e toto rediit meus orbe Sabinus!* *Heins.* *Quam celer*] Interrogatio hæc continet celeritatis admirationem. *E toto orbe*] Penetoto. *Rediit*] Suaviter dicit Sabinum amicum suum, quia Heroidum epistolis respondentes epistolas fecit, eas veluti tabellarium ex toto orbe retulisse. *Sabinus*] A. Sabinus eques Romanus, celeberrimus poëta fuit, Nasoni amicissimus: qui præter quod epistolis Heroidum respondit, scripsit etiam alia, ut Træzena, Fastorum opus: quod tamen inchoatum, occupatus morte ad coronidem perducere non potuit.

28 *Diversis locis*] In quibus tunc degebant heroidum viri.

29 *Candida*] Pulchra, sive potius bona, innocens, et pudica. *Signum*] Sigillum gemmæ, qua signata erat Ulyssis epistola.

30 *Scripta*] Literas. *Noverca*] Phædra.

31 *Jam pius Æneas*] *Impius* multi: unus Moreti *Et pius*. *Lege, En pius*. *Heins.* *Pius Æneas*] Vir pietate insignis. *Elisæ*] Elisa proprium fuit nomen Didonis: Dido enim lingua Phœnicia virago significat.

32 *Si modo vivit*] Quia poëtæ fabulantur eam, cum diutius Demophoontem frustra expectaret, existimassetque se ab illo spretam, amoris exagitationem furis, laqueo vitam finisse, et

in amygdalum arborem conversam.

33 *Tristis*] Quia recusabat Jason ad Hypsipylum unquam redire in Lemnon.

34 *Det votam*] Id est, ad Sappho rescripsit Phaon, se non rediturum: unde ipsa se ex Leucade in aquas præcipitavit, eoque pacto est amore liberata. *Votam*] Antea enim voverat, si, cum de Leucade se dejecisset, amoris igne levaretur, se Phæbo, cujus magnificum ibi templum erectum erat, lyram suam donaturam. *Lesbis amica*] *Anlata* meliores. *Heins.*

37 *Illic*] In opere tuo heroico. *Et adultera*] Helena, quæ violato matrimonii jure, adulterum Paridem secuta ad Trojam venit. Hoc enim scribere necesse est illi, qui a prima origine bellum Trojanum describendum suscepit. *Nobile crimen*] Nobilis bellorum causa, vel *crimen nobile* dicendum est, propter miram adulteræ pulchritudinem.

38 *Et comes extincto*] Protesilaus,

Isiphyli filius, ad Trojam cum quadraginta navibus se contulit, et primus omnium a viro Dardanio est interemptus. Hujus uxor Laodameia Acasti filia, cum dilectissimi mariti mortem cognovisset, optavit ut ejus umbram videret: quod cum impetrasset, non deserens eam, in ejus amplexibus periit.

40 *Dicio*] Canis. *A vestris castris*] Id est, bellis describendis. *In mea castra*] In Cupidinis castra, in quibus ego milito: id est, te confers ad amatoria scribenda. *Domina. In mea castra venis*] *Redis* prima editio, Sarravianus, et multi alii; recte: nam Macrum amatoria scripsisse jam ante, ex istis Tibullianis patet: 'Castra Macer sequitur: teneo quid fiet Amori? Sit comes, et collo fortiter arma gerat.' 'Redire in castra: Hero supra, 'In tua castra redi, socii desertor Amoris:' atque ita ex suis libris Ciofannus. *Heins.*

ELEGIA XIX.

1 *Si tibi non opus est servata, stulte, &c.*] Maritum puellæ, cujus amore nuper captus fuerat, alloquitur Naso: eum monens, ut uxorem diligentius servet. 2 *Magis velim*] Scilicet, illam amare.

3 *Quod licet, ingratum est*] 'Nolo nimis facilem, difficilemque nimis.' Quod nec crnciet, nec satiet. *Acrius*] Vehementius. *Urit*] Angit, sollicitat.

4 *Ferrens*] Durus, et quasi ab humanitate alienus.

5 *Speremus pariter, &c.*] Duo ponit quæ maxime in amante reperiuntur, spem et metum.

6 *Et faciat voto*] Id est, quandoque faciat puella, ut repulsam patiar:

quod erit in causa, ut eam ardentius cupiam: et sic erit locus voto et desiderio. *Rara*] 'Ne,' ut Iena supra dixerat, 'relentescat sæpe repulsus amor.' *Rara repulsa*] Sarravianus pro diversa lectione, Barberinianus et Arondelianus codices, *grata repulsa*. Potest et *cara repulsa* legi: quia 'ingratum' paulo ante præcesserat. Sed nil mutandum. Art. Amor. III. 'Miscenda est lætis rara repulsa jociis.' *Heins.*

7 *Quid mihi fortuna, quæ nunquam fallere possit*] Quidam codices, *Quid cum fortuna*: alii, *Quid fortuna mihi*, vel, *Quid mihi fortuna est*. Puteaneus cum excerptis Scaligeri, *Quo mihi*

fortunam; eleganter et vere: de quo loquendi modo copiose egimus ad Epistolam II. 53. Deinde *fallere curet* idem Puteaneus et unus Vatican. bene: septem alii *curat*. Idem.

8 *Quod nullo tempore, &c.*] Sic in Artibus ait: 'Quælibet extinctos injuria suscitât ignes: En ego confiteor, non nisi læsus amo.'

10 *Opem*] Modam, potestatem.

11 *Sani*] Quod nullo dolore afficiatur. *Mentita*] Lena superius sic puellam instruit: 'Sæpe nega noctem, capitis modo finge dolorem.' *Dolorem*] *Dolores* cum vetustioribus. Heins.

13 *Quantumque licebat*] Imo *libebat*, ut recte unus Moreti: dixi Ep. xv. 134. Idem.

14 *Insontis speciem præbuit ipsa nocens*] Puteaneus, *Insonti speciem præbuit esse nocens: esse* etiam optimus Palatinus et Aronde- lianus cum Scaligeri Excerptis: quidam codices *illa*. Latet aliquid. Forte, *Insontis speciem prætulit ore nocens*. Idem.

19 *Tu quoque*] Quemadmodum Corinna. *Rapuitisti*] Tua pulchritudine. *Ocellos*] Dixit etiam Propertius: 'Si nescis, oculi sunt in amore duces.'

20 *Sæpe face insidias*] Time Puteaneus, et plures ex præstantioribus alii. recte: Time me tibi insidiari, nec serio amare. Posset et *cave* pro *face* legi. Heins.

23 *Sic mihi durat*] Malo duret et adolescat. *Juvet* etiam et *sint* sequenti versu: certe *sint* extat in Neapolitano codice. Deinde *longos in usus*, non *annos*, optimus Palatinus et duo alii. Art. Am. lib. III. 'Si qua fides arti quam longo fecimus usu.' Am. I. El. 8. 'Hæc si præstiteris usu mihi cognita longo.' et sic sæpe Noster, de quo Pont. III. El. 6. 53. Idem.

25 *Pinguis amor*] Quemadmodum pinguiiores dulcioresque cibi stomachum corrumpunt, et fastidium movent: ita et amor, nulla amaritudine mixtus, in tædium vertitur. *Nimum-*

que patens] Exponit quod dixerat, 'Pinguis amor.' Appellat autem pinguem et patentem amorem illum, in quo amans nullam patitur repulsam. *Nimumque potens*] *Latens* Puteaneus et emendatum manu secunda *patens*; quomodo et optimus Palatinus et quinque alii: ut *patens amor* sit, ad quem aditus non intercluditur. Met. XIV. 'Si mea virginitas Phæbo patuisset amanti.' Et lib. X. 'Numen confessis aliqnod patet.' Sic 'patens campus,' et similia: tamen et in Arondeliano *latens*. 'Juvenes tibi mille patebunt,' ex scriptis. Art. I. 63. Heins.

27 *Si nunquam*] Exemplis Danaës et Ius probat, quod snpra proposuit: 'Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit.' Vide Metam. IV. *Habuisse*] Inclusam tenuisset. *Athenæa*] Turrim hanc ex ære et ferro munitam fuisse fabulantur poëtæ. *Athenæa turris*] Vide Eurip. Fab. 20. 'Ἐν χαλκῷ δὲ τοῖς ἀλυσί, Ἐν τυμβήρῃ βαλάνῳ. Vide Amor. lib. III. Eleg. 4. 21.

28 *De Jove*] Ὁ πάτερ, ὦ Ζεῦ... καὶ τὴ γυναικοφίλῃς. Theoc. Idyll. VIII. 60. Vide Apollodorum lib. II. Lucianus male metuit Jovi, ἵνα μὴ τῶν χρυσοχόων τῆς κατεργάσεται αὐτὸν χρυσὸν, ὅντα, in Fabulos. θεῶν Ἐκκλησιᾷ. *Facta parens*] Ex Jove enim Perseum peperit.

29 *Dum servat Juno mutata cornibus Io*] *Decoratam* duo libri; unus *munitam*; quinque *sinuatam*, quod arridet; nec male unus Moreti pro diversa lectione *Dum nimium servat custos Junonia Io*. Heins. *Servat*] Dilligenter servandam tradit Argo suo pastori.

31 *Arbore frondes, &c.*] Quia neque arboribus frondes, neque fluminibus aquæ desunt, quæ vilia sunt.

32 *E medio flumine potet aquam*] *E magno* scripti meliores. Quidam etiam *sumat aquam*; de quo dicendum Art. Am. III. 96. Heins.

34 *Hæc mihi*] Timet Poëta, ne suis

telis petatur. *Ne monitis torqueor*] *Torquear* Puteaneus et complures alii. Forte *næ torqueor*: tres libri cum prima editione *nam torqueor*; tres *quod torqueor*: sic supra, 'Hei mihi, quod dominam nec vir nec fœmina servas!' Arondelianus cum aliis compluribus *nunc torqueor*. Heins.

35 *Quodlibet eveniat*] *Quid libet* Puteaneus et alii multi. *Lege Cui libet* cum uno Moreti. *Idem. Indulgentia*] *Amicæ obsequium. Nobis*] *Amatoribus*.

36 *Ipsæ sequor*] *Usque* cum prima editione et duobus scriptis. Heins.

37 *Formosæ*] Ideoque diligentius servandæ. *Nimium secure*] *Nimium negligens*.

38 *Claudere nocte domum*] *Forem* meliores, ut sæpe alibi noster; multi *fores*. Heins.

40 *Quid latrent nocte silente canes*] Forte *cui latrent*. Trist. lib. II. 'Scit cui latretur, cum solus obambulat ipse.' Heins. *Noctæ silente*] *Concicinium* dicit. *Concubia* enim nocte omnia fere silent.

41 *Quas ferat*] *Quo* multi; nonnulli *Quid*. Heins.

42 *Cur toties*] Quia sæpenumero mulieres simulabant se religionis causa a maritis secubare, et in cubiculum suum adulteros furtim admittebant, eoque pacto viris imponebant. *Illa toro*] *Ipsa* meliores. Heins.

43 *Mordeat*] Tandem doleas. 'Male nihil sentis?' Catull.

44 *Detque locum*] *Daque* meliores; qui et *et* tolli jubent sequenti versu. Heins. *Daque locum*] Nullus enim locus aut materia est fraudibus et doli, quando maritus æquo animo patitur uxorem suam ab alio amari.

45 *Ille potest, &c.*] Sicuti enim facilitum est, in littore arenam furari nemine prohibente: ita est, amplecti

uxorem quæ a viro non custoditur, quæ omnibus patet, nullo vindice. *Vacuo*] *Deserto*, sine custodibus. *Furari*] *Clam surripere*.

46 *Uxorem stulti*] *Malim incauti*. Nam Tibulli illa imitatus est, 'At tu fallacis conjunx incaute puellæ, Me quoque servato, peccet ut illa nihil.' Quemadmodum et Trist. lib. II. 'Denique ab incauto nimium petit illa marito, Se quoque uti servet, peccet ut illa minus.' Contra 'cautus' et 'vafer maritus:' de quo Epist. 16. 314. Heins. *Stulti*] *Inspicientis*, cui facile imponi potest.

50 *Bene verba darem*] Tibi scilicet: hoc est, te fallerem, tibi imponerem.

52 *Concessi amoris*] Quem tam facile concedis.

53 *Adire*] Ad amicam me conferre.

54 *Vindice*] Ultore: ut impune mihi liceat omni nocte.

55 *Per nulla traham suspiria somnos*] Propertius libro tertio, 'Odi ego, quæ numquam pungunt suspiria somnos: Semper in iratam pallidus esse velim.'

57 *Lenone marito*] Mariti lenones dicuntur, qui uxorum adulteriis non offendantur.

58 *Vitio*] *Indulgentia*.

59 *Quin alium, quem tanta juvet patientia, quære*] Multi *quæres*: Scaligeri excerpta *quæres*: Puteaneus *quæris*, quod verum est: sic infra ex optimis codicibus lib. III. El. 7. 'Quin istic pudibunda jaces pars pessima nostri.' Horatius Epod. VI. 'Quin huc inanes, si potes, vertis minas, Et me remortuum petis?' quod Cruquius perperam mutavit: et sic passim teras. Latinitatis scriptores. Heins. *Patientia*] Quia dixit: 'Multa dique tuli.'

60 *Metibi*] *Sensus* est: Si me rivale oblectaris, prohibe me tibi esse rivalem: quæ ratio me rivalem faciet.

AMORUM LIB. III.

ELEGIA I.

1 *Stat vetus, et multos, &c.*] Decrevit Naso, duobus prioribus libris Elegiarum tertium addere, qui sine controversia cæteris est longe pulchrior: unde majorem et voluptatem et utilitatem lector sit capturus. *Vetus*] Vetustas omnis est veneranda. *Incidua*] Inviolata, quæ per multos annos cæsa non fuit. Sacros enim lucos incidere, nefas erat.

2 *Numen*] Deum aliquem. *Numen inesse loco*] Suum cuique loco genium et numen affinxerunt veteres. Vide Serv. ad illud *Æneid.* v. 'Incertus geniumne loci.' Hinc lucos colebant religione patrum late sacros.

3 *In medio*] Scil. sylvæ. Fortasse describit Poëta Aricinum nemus, de quo Fast. III. *Pumice*] Saxo vetustate corroso. *Pendens*] Imminens.

4 *Queruntur*] Querulos cantus cum suavitate edunt.

5 *Nemorulibus*] Id est, frondibus, umbris.

6 *Quod mea*] Cogitabam, quid potissimum canerem.

7 *Venit odoratos Elegeia nexa capillos*] An myrto nexa? an lauro? an alia quavis corona? Hoc sane additum oportuit; quomodo alibi, 'Necte comam myrto.' Sed scribe meo periculo, quicquid membranæ veteres obviuntur, *pexa capillos*. Heins. *Venit*] Hic Naso eleganti phantasia Elegiæ atque Tragiæ actiones attribuit: et quæ sint utrique propria, venustissime ostendit. *Odoratos*] Odo-

ribus perfusus: quia deliciosa est elegia.

8 *Et puto*] Ut puto.

9 *Decens*] Honestæ, pulchra. *Vestis tenuissima*] Propter tenuem et humilem elegorum materiam, et non sublime dicendi genus. *Cultus amantis*] Quia hoc carminis genere amatoria maxime describuntur. *Vultus amantis*] Rectius Moreti codex, *cultus*; quod ad vestem tenuissimam refer. Heins.

10 *In pedibus vitium*] Pentameter syllaba brevior est Hexametro.

11 *Ingenti passu*] Propter sublimem dicendi characterem, in quo versantur Tragiæ. *Violenta*] Quia tragiæ est narrare regnorum eversionem, et hujusmodi res violentas: ut Polydori necem, Medeam filios trucidantem, &c. taliaque violentiæ plena. *Tragædia*] Arrian. Epist. 1. 4. definit Tragædiam hoc modo: *Τί γάρ ἄλλο ἐστὶ τραγῳδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη, τεθναυμακόντων τὰ ἐκτὸς, διὰ μέτρον τοιοῦτο ἐπιδευκόμενα.*

12 *Fronte comæ torva*] Hoc dicit propter Tragiæ severitatem. *Palla*] Tragici est vestimenti genus. *Jacebat humi*] Unde tragici dicuntur pallam et syrma trahere.

13 *Sceptrum late regale tenebat*] Moxebat meliores libri magno numero cum prima editione. Heins. *Late regale*] Sic Maro dixit *Æneid.* 1. 'Hinc populum late regem.'

14 *Lydius apta pedum vincla cothurnus erat*] *Alla vincla* prima editio cum

Puteaneo, Sarraviano, optimo Palatino, Arondeliano, et septem aliis: quemodo apud Virgilium, 'Purpureoque alte suras vincire cothurno.' Sidonius, 'Laxo pes natet altus in cothurno.' Noster quoque infra 'altum cothurnum' hac elegia appellat. *Heins.* *Lydius cothurnus*] Id est, histrionicus. Histriones enim primum ex Lydia, id est, Hetruria, accersiti sunt. *Alta*] Quia cothurni sunt multo altiores quam calcei: et propemodum genua contingunt.

15 *Hac prior, Equis erit finis tibi, dixit, amoris*] Et prior iidem codices. *Amandi* quoque, non *amoris*, nisi quod in optimo Palatino *amator*: venuste. *Heins. Equis*] Quando desines amatoria scribere?

18 *Narrant in multas, &c.*] Triviales omnes, inquit, amores tuos loquuntur. *Secta*] Divisa. *Compita*] Quadrivia. Dicta, quod multæ viæ in unum confluant. Vide Serv. Georg. II. Hinc compitalia, festa quæ in compitis celebrantur: et ludi compitalitii.

19 *Vatem*] Te Poëtam. *Designat digito*] Demonstrat, indicat.

20 *Atque ait, Hic hic est*] *Hic ille est* Sarravianus cum prima editione. Ad Notas Met. XI. 6. *Heins. Hic est*] Persius: 'At pulchrum est digito monstrari, et dicier, Hic est.' *Ferus*] Crudelis.

21 *Fabula*] Scilicet tu, quia per totam urbem omnes de te loquuntur. *Fabula*] Pro sermone. Ter. Hecyr. IV. 3. 'Postremo nos jam fabulæ sumus, Pamphile; senex, atque anus.' Et alibi, 'Lupus in fabula:' pro quo Plaut. Stich. IV. 1. 71. 'Atque eccum tibi, lupum in sermone.' Et Pers. Sat. V. 'fabula fies.' *Jactaris*] Exagitaris.

22 *Dum tua praterito facta pudore refers*] Furta scribendum; quomodo et alibi non uno loco est peccatum: ut Trist. II. de Calvo, 'Detexit variis qui sua furta modis.' Pro *praterito*

pudore male codices nonnulli *postposito, praterito, neglecto*, et similia. Trist. II. 'Est et in obacenos deflexa Tragedia risus, Multaque prateriti verba pudoris habet:' quo loco nihil est mutandum. 'Prateriti pudoris verba,' in quibus verecundie ratio non habetur. *Heins.*

23 *Thyrsus*] Thyrsi proprie sunt hastæ hederis involutæ, quæ in Orgia Bacchi sacris quatiebantur. Ipse quoque Liber pater fingitur tenere thyrsus, quod est latens telum, cujus mucro hederæ circumtegitur. Hic autem ponitur pro Bacchico furore, id est, poëtico. *Pulsus*] Id est, percussus.

24 *Majus*] Quam opus Amorum.

25 *Materia*] Materiæ et argumenti levitate vilesceat ingenium tuum. *Cane facta virorum*] Heroica scribe.

26 *Hæc ærea*] Hic campus in quo exultent carmina tua. *Animo*] Dicendi sublimitate.

27 *Lusit*] Ludere enim dicuntur Poëtæ, levia scribentes.

28 *Primaque per numeros*] Amatoria carmina, ætati tuæ juvenili convenientia satis scripisti: nunc, quando ex prima juvenia exceessisti, majora aggredere. *Numeros*] Versus, carmina. *Suos*] Ætati proprios. Neque enim omnia in omni ætate decent.

30 *Leges*] Tragœdiæ leges exigunt spiritus sublimitatem et magnitudinem. *Spiritus iste*] Ipse Puteaneus et quinque alii. *Heins.*

31 *Movit caput*] Id est, concussit, agitavit: quod est Iratorum. *Pictis*] Picturatis, pulchris. *Innixa*] Sic Flaccus: 'Et docuit magnamque loqui, nitique cothurno.' *Innixa cothurnis*] Prima editio cum Sarraviano et decem aliis *innexa*; quomodo cothurnum 'vincla' paulo ante nominavit: et Virgilio, 'suras evincta cothurno.' *Heins.*

32 *Alteræ*] Elegia. *Limis*] Ant transverse tuentibus, quod irati est:

subirata enim erat Tragediæ. Aut 'limis,' id est, pætis, quod est lascivix: unde Venus pætis oculis pingitur.

35 *Gravibus verbis*] Molestis. Alludit ad gravitatem et pondus verborum, quæ tragediæ insunt. *Animosa*] Iracunda, animi vehementis, et elati spiritus.

36 *Me premis*] Me lædis: quia dixerat Tragedia superius, 'O argumenti lente Poëta tui.' Et paulo inferius, 'Materia premis ingenium:' quæ verba maxime Elegiam premebant. *An nunquam non gravis esse potes*] Semperne natura gravis eris?

37 *Imparibus numeris*] Elegis carminibus. *Imparibus*] Ad præsentem contentionem Tragediæ et Elegiæ referendum est: utraque enim elegiaco metro suam causam agit. *Micyl.*

38 *Meis*] Elegis.

39 *Non ego*] Non negaverim, inquit, tua carmina esse sublimiora nostris: sed tamen carmina nostra sunt materiæ convenientia: et mihi est ea in dominam potestas, quam tu minime habes.

40 *Obruat*] *Obruat* multi ex scriptis. *Obruat* duo. *Heins.* *Obruat*] Operit, ita ut vix videri possint. *Regis*] Quia in tragediis mentio fit de regum palatiis, in elegiis vero de amicæ foribus.

41 *Levis Cupido*] Ad eum supra quoque dixit: 'Tu levis es, multoque tuis ventosior alis.'

42 *Fortior*] Apta igitur sum meæ materiæ.

43 *Rustica sit sine me*] Fit multi ex scriptis cum prima editione; bene. *Heins.*

44 *Provenit*] Nata sum. *Lena*] Elegia enim, dum iratam amicam amanti conciliat, dum puellæ ad virum, viri ad puellam verba amatoria perfert, lenæ officio fungitur.

45 *Duro cothurno*] Severo carmine.

46 *Blanditiis*] Elegia enim blandi-

tias maxime continet: unde est, 'Blanda pharetratos Elegia cantet amores.' *Janua*] Amicæ. *Laxa*] *Aperta*.

47 *Et tamen*] Licet sim levis. *Emerui*] Merita sum. *Plus quam tu posse*] Majorem habere potestatem, quam tu habes.

48 *Supercilio tuo*] Tux severitati.

49 *Per me*] Mea opera.

50 *Obstricti*] Ego, inquit, Corinnam docui, quo pacto custodem decipere, et clausam januam aperire posset. *Liminis obstricti sollicitare forem*] *Adstricti* meliores. Deinde et *Idem* Puteaneus, optimus Palatinus, et quinque alii; verissime: vidit et Gronovius Obsrvat. l. II. c. 11. Apposite Propertius de Tarpeia, 'Prodiderat portæque fidem, patriamque jacentem.' Remedio Amoris, 'Sed tamen est artis strictissima janua nostræ:' ita scribendum ex libris. Sic contra 'janua laxa:' de quo lib. I. Fast. dicemus. Art. Am. lib. I. 456. 'pectora dolore adstricta' habes. *Heins.*

51 *Delabique*] Supple a superioribus, Per me didicit Corinna sensim e mariti lecto se surripere, et ad Nasonem pergere. *Velata*] Cooperta, vestita. *Recincta*] Discincta. *Tunica velata soluta*] *Recincta* multi ex scriptis. Quomodo supra lib. I. El. 5. 'Ecce Corinna venit tunica velata recincta.' Infra lib. III. El. 7. 'Nec mora; desiluit tunica velata recincta.' Artis I. 'Utque erat e somno tunica velata recincta.' Fast. III. 'Quaque metu rapitur tunica velata recincta.' Sic et zonam 'recinctam' dixit Epistola II. *Heins.*

52 *Atque impercussos*] Lego vel invitis libris *impercussos pedes*, hoc est, intrepidus. Contra Fast. II. 'Turbatum viso rettulit angue pedem.' *Idem.* *Nocte*] Per noctis tenebras.

53 *Ah quoties foribus duris incisa pependi*] Vel quoties Puteaneus et op-

timus Palatinus; recte. Pro *incisa*, Sarravianus et duo alii *illisa*; optimus Palatinus, Neapolitanus, et alii tres *conscisa*; duo *illusa*; quod Polittiano probabatur, ex illo Virgilii, 'Illusæque auro vestes.' Sed quid hoc ad rem? Unus, *infusa*; alius *concussa*; Excerpta Jureti *conscissa*. Heins. *Foribus duris*] Mos enim erat amatorum, qui non admissi ante amicæ ostium pernoctarent, in ipsis foribus literas incidere, quibus puellæ sævitiam objiciebant, aut blandiebantur. *Incisa*] Literæ proprie incidi dicuntur in marmore, in ligno, in ære.

57 *Quid cum me munus natali misit*] *Mittis* scribe cum Puteaneo et meo chartaceo. Et mox pro *Rupit* idem Puteaneus et unus Moreti *Rumpit*. Heins.

59 *Movi*] Excitavi. Ad Nasonem convertit sermonem. *Felicia*] Aliis enim aliud natura ingenium tribuit: benignius et felicius igitur Naso sortitus fuerat. *Semina*] Igniculos eos, de quibus Cicero in Tusculana tertia: quos igniculos, hominum ignavia et socordia sæpenumero extinguit. Quoniam igitur Ovid. se primum elegis exercuit, nunc dicit, Elegiam primam movisse suæ mentis semina.

60 *Munus*] Id est, scribendi feliciter facultatem, quam tibi donavi. *Ista*] Tragædia.

61 *Desierat: capi, Per vos utrasque rogamus*] Primo *desierant* ex quatuor libris reponendum. Deinde *per vos utramque* cum Puteaneo et multis aliis. Heins. *Desierant*] Ambæ, Tragædia scilicet et Elegia, finierant, et anis sermonibus modum imposuerant. *Capi*] Scilicet, eas alloqui.

62 *In vacuas auras*] *Vacuas auras*

Puteaneus, tertius Palatinus, et prima editio: atque ita legit Tanaquillus Faber in Phædrum c. 3. Noster Met. iv. 'aliquid vacuas referamus ad aures'; quod non est mutandum. 'Vacivas aures' dixit Plautus. Met. xii. 'E quibus hi vacuas implent sermonibus aures': ubi *auras* etiam nonnulli. Et postea, 'Verbaque tot fudit vacuas animosus in aures': etsi *auras* ibi pertinaciter tam scripti quam typis editi codices. 'In auras fundere verba' dicuntur, quos nemo exaudit: ut 'ventis verba profundere' Lucretio: 'tu fac ne ventis verba profundam.' Heins. *Timentis*] Scilicet iudicium meum. *In vacuas auras*] Ad nihilum, inquit, redigantur hæc vestra verba, quibus utraque timorem ostenditis, ne a me desera mini.

63 *Sceptro...cothurno*] Tragica scriptione.

64 *Jam nunc contracto magnus in orbe sonor*] *Contacto magnus in ore sonus* Puteaneus et optimus Palatinus cum Scaligeri Excerptis; recte: nisi quod *sonor* non est mutandum: alii *contacto orbe*, vel *contracto orbe*. Prima editio *cantato ore*; at frustra. Salmasius libro de Coma restituit, *contacto ore*; personati nempe tragædi: sed *contacto ore* non est sollicitandum; ponitur nempe pro adflato. Met. xiv. 'ambrosia dulci cum nectare mista Contigit os, fecitque Denm.' Epistola iv. 'Ut quos semideæ Dryades Faunique bicornes Nomine rerum mihi nascitur ordo, Majus opus moveo.' Domin.

70 *A tergo grandius urget opus*] Attentionem captat. Sic Æneid. l. vii. 'Major rerum mihi nascitur ordo, Majus opus moveo.' Domin.

ELEGIA II.

1 *Non ego nobilium venio spectator equorum, &c.*] Dum ludi Romæ celebrarentur, in theatrum et circum, quem 'maximum' dicebant, ingens utriusque sexus hominum multitudo ad spectandum confluebat. Juvenes puellis assidebant, lege loci permitte. Hinc Poëta in Artibus præcepit illi, qui puellam, quam amet, eligere cupiat, ut in his locis præcipue eam venetur. *Equorum*] Inde Equiria dicebantur hi ludi, qui in Circo maximo, inter Palatinum et Aventinum, quinto Idus Apriles fiebant. Sed potius de Circensibus.

2 *Cui tamen ipsa faves*] Sic enim præceperat in Artibus: 'Nec mora, quisquis erit cui favet illa, fave.'

5 *Tu cursum species, ego te*] *Spectas* meliores cum Puteaneo, qui etiam *cursum*. Forte *spectans*. Heins.

9 *Sacro*] Quia in Deorum honorem ludi fere omnes edebantur.

12 *Stringam*] Radam. *Interiore*] Propinquiore. *Interiore rota*] Compendio spatii: sic Cic. in Academ. quæst. ex Arato. 'quæ, cursu interiore, brevi convertitur orbe.' Et Noster vs. 70. 'admoto proximus axe subit,' Stat. Thebaid. vi. 'Speravit flexæ circum compendia metæ, Interius ductis Phœbæius augur habens, Anticipasse viam.' Et Æneid. v. 'Radit iter lævum interior, subitusque priorem Præterit, et metis tenet æquora tuta relictis.' Et deinde: 'dum proram ad saxa suburgit Interior:' ubi serv. 'interior, id est, sinisterior.' Quod et ex Lucano discimus VIII. 'non sic moderator equorum Dexteriore rota, lævum cum circuit axem, Cogit inoffensæ currus accedere metæ.' Quæ omnia ex perenni Homeri fonte, Iliad. V. vs. 334.

et seqq. ubi plenissimam hujus certaminis descriptionem habemus. Τῷ σὺ μὲν' ἐγγυρμῆτας, ἔλδαν σχεδὸν ἄρμα καὶ ἵππους Αἰὼς δὲ κλινοῖσθαι ἐν πλεῖστον ἐπὶ δίφρῳ, 'Hæc' ἐπ' ἀριώτερά τοι τὸν ἀνὰ τὸν δεξιὸν ἵππον Κένσαι δυσκλήσας, εἰς αἶτέ οἱ ἦντα χερσίν. 'En νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερός ἐγγυρμῆται: Et Theocrit. Idyll. xxiv. 117. 'Ἴππους δ' ἐξελθασσάσθαι ἐφ' ἁρματι, καὶ περὶ νύσσαν Ἀσφαλῆσας κάμπτοντα τροχῷ σὺρρυγα φυλάξαι.

14 *Fluent*] Elabentur.

15 *At quam parve Pelops Pisæo concidit axe*] *At quam parve* Puteaneus cum Menteliano et Neapolitano. Idem cum Barberiniano et duobus aliis, *Pisæa hasta*: quod verum est; neque aliter Jureti et Scaligeri Excerpta: habes fabulam apud Pindarum, qui Cœnomao Pelopen insequenti ἔγχος χάλκεον quoque dat. Apollonius libro i. Τὸν δὲ μεταδρομῶντην ἐπὶ Μυρτίλος ἤλασεν Ἴππου, Σὺν τῷ δ' Οὐρόμαος προτενὲς δόρυ χειρὶ μεμαρπῆς. Claudianus laude Serenæ, 'curru Pisæa marito Fugit tela Pelops.' Heins. *Pelops*] Tantalii filius, qui Pisam accesserat, visa Hippodamia, id concipiens connubium, corrumpit Myrtilum, aurigam patris, primi coitus pactione. Qui factis cereis axibus rotarum, effecit ut Pelops victoris hastam manu tenebat, qua procos perimebat, dum eos præcurrentes assequeretur: ut sit sensus: Pelops, dum Hippodamiam, quam secum in suis quadrigis vehebat, faciem cum stupore conspiceret, et propter hoc aliquantulum moraretur, parum abfuit, quin ab insequente Cœnomao fuerit occisus.

Pisae] A Pisa Arcadiæ oppido, quod præterfuit Alpheus amnis.

18 *Vincamus*] Hippodamiæ exemplo debemus, inquit, amantes victoriam adipisci, puella nostra nobis favente.

19 *Quid refugis*] Puellarum exprimit ingenium, quæ facile dissimulant.

20 *In lege loci*] Lex enim neminem prohibet, quo minus in publicis subelliis assideat. *Hæc commoda*] Ut tangere et alloqui puellam possis. *Circus*] Spacium erat oblongum, in cujus principio carceres, unde quadrigæ effundebantur, et equi currunt. Circi Romæ tres fuisse scribuntur, Maximus, Flaminius vel Apollinaris, et Neronis in Vaticano.

21 *Tu tamen*] Hæc omnia, licet non fuerint, tamen in puellæ gratiam dicit, ut illius animum sibi conciliet.

24 *Rigido nec preme terga genu*] *Rigida manu* Puteaneus et Arondelianus; sed male; lib. 1. Art. 'Respice præterea, post vos quicumque sedebit, Ne premat opposito mollia terga genu.' *Heins.*

25 *Dimissa jacent tua pallia terræ*] *Dimissæ jacent tibi terra* meliores: sic et lib. 1. Artis Amat. in iisdem, 'Pallia si terra nimium dimissa jacebunt.' Sic 'terra deponere, non terræ, Amor. III. El. 5. ex optimo codice. Vulgata tamen loco non ausim movere. *Idem. Pallia*] Vestes. Sic in Artibus; sed Pallia si terræ nimium dimissa jacebunt, Collige, et immunda sedulus effer humo.'

29 *Atalanta crura fugacis*] *Atalantis* scripti. Lege *Atalantes*. Pro *Melanion* Sarravianus *Milanion*: lege *Milanion*, et vide quæ noto Art. Amat. II. 188. Lib. III. Art. 'Milanion humeris Atalantes crura ferebat': sic et ibi ex optimis libris scribendum. *Heins.* *Atalantes*] Duæ fuerunt: altera Schœnel filia, nobilis cursu, altera Arcadica, quam perdidit amavit Milanion, et quæ speciosissima crura habuit. Qued ostendit Poëta et hic, et in

Artibus, dicens: 'Milanion humeris Atalantes crura ferebat: Si bona sunt, hoc sunt aspicienda modo.' *Fugacis*] Velocis.

31 *Succinctæ*] Venatricis habitum exprimit. *Succinctæ Diana*] Sic Virgil. I. 'Succinctam pharetra, et maculosæ tegmine Lyncis' ubi Servius non placet. Simpliciter intelligendum videtur, altius cinctam, et pharetram habentem. Quod ex illo patet, 'Nuda genu: quo respexit Noster. *Bastus*.' Et Ennius Annal. xv. 'Succinctei corda machairis.' 'Succinctus trabea.' Virgil. Veteres utebantur verbo *ἐκκνέμενος*, pro aocing, indui ad pugnam: *ἐκκνέμενος*, Hali-car. III. Contra, discinctus pro ignavo et inerti: 'Discinctus verna.' 'Discinctus nepos.' Transfertur etiam ad alia: pro instruere, munire, fulcire. Petron. in Schedio. 'His animum succinge bonis.' Justin. VI. 1. 'Pharnabazum et Tisaphernem maximarum gentium viribus succinctos.' et lib. xxxv. cap. 1. 'Totius orientis viribus succinctus.' Vide Amor. I. Eleg. 9. 41. 'discinctaque in otia natus.'

32 *Sequitur feras*] Persequitur jaculis, et clamore premit.

35 *Cætera*] Sic in Metamorph. 'Si qua latent, meliora putat.'

36 *Condita*] Celata.

37 *Vis tamen interea tenuis arcessere ventos*] *Faciles ventos* libri meliores; probe: vide Notas Trist. lib. I. El. 2. 81. *Heins.* *Interea*] Interim, dum ludi incipiant agi. *Faciles*] Leves, non impetuosos. *Arcessere*] Advocare.

38 *Quos faciant nostra mota flabella manu*] *Facies tabella* Puteaneus: *facies tabella* prima editio, cum Jureti excerptis, Neapolitano, et sex aliis: plures, *facies tabella*. *Tabella* hic legendum jam monui Notis ad lib. I. Artis 163. quæ consulantur. *Heins.* *Quos faciant nostra*] Hoc quoque ad ineundam puellæ gratiam facit.

41 *Alba nigro sparsa est tibi pulvere vestis*] *Alba levi* Puteaneus cum Excerptis Scaligeri et Politiani: in multis aliis extat brevi. Heins.

43 *Sed*] Particula hæc comica semper novum aliquid demonstrat. *Pompa*] *Pompa* in his ludis dicebatur ordo eorum, qui præcedentes, Deorum imagines circumferebant: post autem pompam sequebatur equorum cursus. *Linguis*] Quo ad verba et omina. *Animis*] Quo ad cogitationes bonas. *Favete*] Favere, inquit Festus, est bona fari: sed veteres Poëtæ pro silere usi sunt. Hoc autem verbo in sacris taciturnitas, in ludis favor indicitur. *Favete linguis*] *Εβήνετε*. Bona dicite verba.

45 *Sparsis Victoria pennis*] *Passis pennis* Puteaneus, Sarravianus, Arondelianus, et quinque alii; recte. Claudianus, 'Ipsa duci sacras Victoria panderet alas.' Sic et de pavone Horatius, 'picta pandet spectacula cauda.' Noster superiore libro El. 6. 'Ite piæ volucres et passis plangite pennis:' ita enim Arondelianus liber inter optimos: vulgati *pectora plangite pennis*. Heins. *Victoria*] *Victoriæ* simulachrum. *Pennis*] *Victoria* enim propter levitatem, et inconstantiam, ambiguitatemque alata fingeatur.

46 *Huc ades atque meus*] *Et meus* hic meliores. Heins. *Huc ades*] Mihi faveas, ut in amore meo vincam.

47 *Neptuno*] Cui sorte obtigit maris imperium: ex quo patet, inter reliquas Deorum imagines Circensibus Neptuni quoque simulachrum ferri solitum. *Nimium*] Per hoc, navigandi periculoseum studium damnat.

48 *Nil mihi cum pelago*] Sic *La-brax ille* Plant. in Rud. II. 6. a principio. 'Qui homo sese miserum et mendicum volet, Neptuno credat sese atque ætatem suam: Nam si quis quid cum eo rei commiscuit, Ad hoc exemplum amittit ornatum, domum.' Hinc Eurip. Hippol. *κατὰ ναυκλήρια*. *Me mea terra tenet*] *Capit*

meliores. Heins.

52 *Artifices in te verte*] Id est, tibi plaudas. Omnium fere artium, lanificii præsertim, Dea dicitur Minerva.

53 *Agricolæ Cereri*] Meliores *Ruricolæ*. Heins. *Tenero*] Quia puer fingitur. *Assurgite*] Honoris causa.

54 *Castor placet eques*] Quod Pollux pugil, Castor autem equorum domitor extiterit, præter Homerum, ostendit etiam Propertius: 'Qualis et Eurytæ Pollux et Castor habenis, Hic victor pugnis, ille futurus equis.' *Placet*] Sibi conciliet.

55 *Nos*] Veneris simulachrum alloquitur. *Blanda*] Perpetuum est Veneris epitheton. *Potentibus*] Quia 'Regnat, et in dominos jus habet ille Deos.' *Puerisque potentibus armis*] *Puerisque potentibus arcu* Puteaneus; recte: hinc illa, 'Armipotens,' 'ignipotens,' 'omnipotens,' et similia. Heins.

56 *Inceptis meis*] Quia modo puellam, cui assidebat, amare cœperat.

57 *Daque nova mentem dominae, ut patiat amor*] Libri præstantiores ut non agnoscunt. Magna etiam pars codicum, *novam mentem: novam dominae mentem* excerpta Dousæ. Scribe: *Daque bonam dominae mentem*. Libro I. El. 2. 'Mens bona ducetur manibus post terga revinctis.' Lib. II. El. 8. 'Quid quod, in ancilla si quis delinquere posset, Illam ego contendi mente carere bona?' Heins. *Mentem*] Animum, voluntatem.

60 *Pace loquor*] *Loquar* vetustiores; malim etiam *major eras*. Heinsius. (*Pace loquar Veneris*)] Hac parenthesi utimur, quando oratio nostra aliquem offendere videtur. *Major*] Scilicet, ipsa Veneri.

61 *Per superos juro testes*] *Per tibi tot juro testes*. *Juro tibi*; eleganter: sic lib. I. in Fast. 'Per tibi ego hunc juro fortem castumque cruorem.' Met. III. 'Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo Est Deus) adjuro.' Epistola Sapphus,

'Per tibi (qui nunquam longe discedat) Amorem Perque novem juro nomina nostra Deas.' Propertius libro II. Eleg. 20. 'Ossa tibi juro per matris et ossa parentis.' Mox vestustiores codices *tempus in omne peti, non fore*. Heins.

64 *Cancellis*] Clatris. Sunt autem ligna in transversum compacta instar retis, ex quorum foraminibus spectatur.

65 *Maxima*] Præcipua. *Jam vacuo*] Ante enim quam e carceribus emitterentur equi, omnes e Circo decedebant, ne impedimento essent currentibus. *Prætor*] Siquidem apud Romanos prætores præerant ludis exhibendis.

66 *Equo carcere*] Pro, æqualibus carceribus.

67 *Cui faveas video*] *Studeas* multi ex præstantioribus, quod probum: hinc 'studia partium.' Heins.

68 *Quod capias*] Imo Quid, cum Puteaneo et sex aliis. *Idem*.

69 *Spacioso circuit orbe*] Id enim industriæ et laboris erat in hoc certamine, ne adeo a meta agitator diversus abiret, ut inter ipsum et metam alius subiret; aut nimium metæ adhærens rotam frangeret. *Spacioso orbe*] Magno gyro.

70 *Admoto proximus axe subit*] Superius, vs. 12. quo etiam refer vs. 72. *Proximus arte subit*] *Subit* recte meliores. Heins.

72 *Tende*] Intende, trahe. *Valida*] Forti. *Lora sinistra*] Meta enim erat ad lævam.

73 *Favimus*] Puellam aspiciens hoc dixit. *Ignavo*] Inerti et pigro agitatori. *Sed eum revocate, Quirites*] *Sed enim* idem probe. Heins.

74 *Et date jactatis undique signa togis*] Togarum enim jactatio signum erat revocationis.

77 *Patent*] Aperti sunt. *Iterum*] Revocatus enim fuerat, *Reserato*

carcere] Apertis carceribus.'

78 *Et volat admissis*] *Evolat* præstantiores; nisi malis cum Juniano et tribus aliis *Et volat emissis*: emissis, scilicet, carcere: optimus Palatinus *Advolat amissis*. Heins. *Discolor*] *Discolor agmen* dixit, quia Circensibus ludis primitus fuerunt quatuor anrigarum factiones, Veneta, Prasina, Alba, et Rosea, a coloribus dictæ. Causam numeri et diversorum colorum hanc tradit Cassiodorus, ut quatuor anni tempora repræsentarentur. Siquidem Prasinus, qui color est viridis, virenti Veri dicatus erat, Rosens flammæ æstati, Venetus nubilæ hyemi, Albus pruinoso autumnno.

81 *Sunt*] Videbat enim agitatore, cui puella favebat, ad metam pervenisse, et jam victoriam adeptum. *Mea vota*] Quæ sunt, ut in amore mihi obsequatur puella.

82 *Ille*] Equorum agitator. *Palmanam*] Victoriam. *Palma petenda mihi est*] Reliquum est, inquit, ut ego quoque victoria potiar. *Palma petenda mea est*] *Mihi est* prima editio, Arondelianus, et Sarravianus cum sex aliis. Heins.

83 *Argutis*] Micantibus, radiantibus. *Argutis ocellis*] *Idem* Eleg. seq. vs. 9. 'Argutos habuit, radiant ut sidus, ocellos.' Quasi acute arguens animi affectum. Cic. I. de legib. 'Oculi nimis arguti, quemadmodum animo affecti sumus, loquuntur.' Item arguta exta: quæ maxime declarant, quod futurum sit. Instantes oculi. Epist. XVII. 78.

84 *Hoc satis est*] Excerpta Dousæ, *Hoc satis hic*: quod et Naugerius in suis invenerat; sequor: duo alii ex nostris, *Hæc satis hic*; etiam non male. Heins. *Hoc*] Scilicet quod ocellis promisisti. *Hic*] In Circo. *Redde*] Da mihi. *Domin*.

ELEGIA III.

1 *Esse Deos credamur*] Puteaneus et optimus Palatinus, *hic crede*. Scribe, *i, crede*; elegans loquendi modus, sed non raro ab oscitantibus librariis interversus: de quo nonnihil jam ad Claudianum diximus, et supra ad Epist. 4. 127. Ep. Deianiræ, 'I nunc tolle animos et fortia facta recense.' Epicedio Drusi, 'I nunc et, rebus tanta impendente ruina, In te unam oculos et tua damna refer.' Art. Am. 1. 'Atque ait exta tenens, Ite, placeat meo.' Remed. 'Tu tamen i, quamvis firmis retinebere vinculis: I procul, et longas carpere perge vias:' ita ex vestigiis membranarum utroque loco scribendum. Et postea, 'Quæris, ubi invenias? artes, i, perlege nostras;' sic veterrimus Regius. Et mox denuo, 'Tu tamen, i, numero pagna; præceptaque manu Contrahe.' Et 'I fruiere usque tua nullo prohibente puella.' Elegia de Nuce, 'Scilicet ite, oleas distringite, cædite menses:' ita et illic ex vestigiis veteris scripturæ emendo. Fast. vi. 'Si vir es, i, dictas exige dotis opes:' ubi perperam *indictas* nunc legitur. Pont. 11. El. 3. 'Nil nisi quod prodest, carum est: i, de- trahere menti. Spem fructus avidæ, nemo petendus erit:' sic et ibi ex vestigiis codicum refingo. Virgilius, 'Tyrrhenas, i, sterne acies: tege pace Latinos.' Catalectis Pithœi, 'I nunc et vitæ fugientis tempora vende Divitibus cœnis.' In iisdem pag. 33. 'I nunc et Reges tantum fuge; vivere doctus: Uni vive tibi, ne moriari tibi:' sic scribo; veterrimus enim codex Vossii sub finem, *nam moriari*; est ironia: idem codex *Nunc et Reges tantum fuge*: nimirum excidit *rd* I initio versus. Allusit ad illa Martia-

lis lib. x. Ep. 96. 'i, cole nunc reges.' Sic supra Amor. 1. El. 7. 'I nunc magnificos victor molire triumphos:' veterrimus Puteaneus *I* non agnoscit; unde alii codices postea finxerant, *Nunc jam, Nunc nunc, Nunc tibi*, et similia. Martialis lib. xi. 71. 'Vende senes servos, agros, i, vende paternos:' sic et ibi lego; nam duo libri veteres *ignoscent vende*: nihil usitatius hoc loquendi modo apud Poëtas. Sed illud minus obvium, pari modo *abi* illos dixisse. Lucretius lib. 111. 'Anfer, abi, hinc lacrimas, balatro, et compesce querelas:' ita locus mendosissimus fingendus; vulgati frigide, *Anfer abhinc lacrimas, barde, et compesce querelas*. Scripti plerique, quos inter duo Vossiani veterrimi *baratre*: unus Lambini *baratro*; quod illi frustra arisist: balatronem pro homine nihili aut nugaci veteres videntur sumsisse; quo significatu etiam apud Varronem occurrit lib. 11. de re rustica cap. 5. vide Festum in *Balatrones*, et Observationes parentis mei ad lib. 11. Sat. 3. Horatii: hæc *πατέριος*. Heins. *Esse Deos i, crede: fidem jurata sefellit, &c.*] Deceptus Naso puellæ iurejurando, cum eam nulla affectam pœna videret, de Diis dubitat. Aut, inquit, nulli sunt Diï, et falsa religione tene-mur: aut si sunt, puellis nimium indulgent. *Jurata*] Quæ juravit.

4 *Postquam numina lusi*] Rectius *lusi* quinque scripti cum excerptis Jureti. Sic infra, 'Et mecum *lusi* ridet inulta Deos.' 'Fallere Deos' Epistola 11. 37: ut illic observavi. Heins. *Lusi*] Pejerando.

6 *Lucet ore*] Tantum egregio decus enitet ore.

7 *Pedis est optissima forma*] Artifici-

ma meliores; frustra. *Heins.* *Pedis est artissima forma*] Non major factus est post perjurium.

8 *Longa decenasque*] Id est, longa cum decore. *Manet*] Postquam numina læsit.

9 *Argutos*] Micantes.

10 *Per quos mentita est*] Et puellæ per suos oculos jurabant. Tibullus libro tertio, 'Et si perque suos fallax juravit ocellos.' *Per quos mentita*] 'Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque verbis juravit.' Petron.

11 *Scilicet æterni*] *Æterno* prima editio cum Puteaneo, optimo Palatino, et sex aliis; quod esset pro *æternum*; ut habent duo alii. Plinius lib. II. cap. ult. 'Viret æterno hunc fontem igneum contegens fraxinus. Exit in Mutinensi agro statim Vulcano diebus.' *Heins.* *Falsum jurare*] Pejrare.

12 *Forma*] Corporis pulchritudo. *Habet numen*] In Deos jus habet.

14 *Et doluere mei*] Quasi hic dolor proveniret ex perjurio puellæ.

15 *Fefellerit illa*] *Fefellerat* meliores. *Heins.*

16 *Alterius meriti*] *Meritis* opt. Palatinus, et unus Moreti. *Idem.* *Alterius meritis*] Alterius peccatis. *Damnas*] Oculorum dolorem, quem pati debuerat ipsa puella, criminis rea.

17 *At non*] Cassiopea, Cephei regis Æthiopum uxor, adeo forma superbivit, ut ausa fuerit ubique jactare se Nereidibus esse pulchriorem. Fabulam tetigit Hyginus, et Naso Metam. IV. Inquit igitur hic Poëta: O Di, nonne satis invidiæ contraxistis quando pro Cassiopeæ matris peccato insontem filiam Andromedam mori jussistis? nunc quoque me immeritum perjuria puellæ luere facitis? *Cepheia virgo*] Andromeda, Cephei filia.

18 *Male formosa*] Quia formæ superbia adjuncta erat, unde mortis periculum filię evenit. *Jussa*] A Jove Ammone. Hoc tamen Poëta nunc

ad omnes Deos refert. *Parente*] Matre Cassiopea. *Mori*] Quia ceto devoranda exposita fuit.

19 *Quod vos*] Quod vos cum fraude testata est, et vos una mecum læserit. *Habuit sine pondere testes*] *Habui* cum castigatioribus scribendam. *Heins.*

27 *Nobis*] Ira, inquit, Deorum, viris tantum nocet, fœminis autem parcit. *Nobis*] Contra nos, in nostram perniciem. *Nobis accingitur*] Archaismus. Sic antiqui dicebant, ut Servius ad illud Virgil. 'impar congressus Achilli.' 'Pelidæ tunc ego forti Congressum Æneam, nec Dis nec viribus æquum, Nube cava eripui.' *Fatifero*] Fatum, id est, mortem, ferente: letifero. *Accingitur*] Armatur.

28 *Palladis*] Quæ et ipsa bellis præest. *Hasta*] Quod est Palladis telum: unde dicta est Pallas, ἄρδ τοῦ πάλαι, id est, a vibrando.

29 *Nobis*] In nostra damna. *Cervantur*] Intendantur.

33 *Imponere curat*] *Curet* opt. Palatinus; sed nil necesse: vide Iustia quæ noto ad Eleg. 8. I. *Heins.*

35 *Arces*] Sancta Deorum templa.

37 *Tot meruere pati*] Imo *peti*; fulmine nimirum: atque ita libri præstantiores; idque Clesanus in uno ex suis invenerat. Elegia de Nuce, 'Optavi valido fulminis igne peti.' Trist. I. El. I. 'Me reor infesto, cum tonat, igne peti.' *Heins.* *Tot meruere*] Cum Semelem Cadmi et Hermionis filiam Jupiter amaret, Juno pellicis impatiens eam de medio tollere decrevit. Fabulam narrat Ovid. Metam. III. *Arsis*] Jovis fulminibus incensa et extincta est.

38 *Officio*] Beneficio: quia obsecuta est Jovi. Senatus est: Cum Semele bene merita esset de Jove, ab illo pœnis est affecta: eoque pacto Jupiter illi gratiam retulit, beneficiorum memor.

39 *At si*] Sed si, inquit, Semele

subterfugisset Jovem cum fulminibus properantem in suos complexus, extincta non esset, nec ejus utero cæso Bacchus infans adhuc immaturus femori Jovis insutus fuisset. *Amanti*] Jovi.

40 *Pater*] Jupiter. *In Baccho*] Scilicet ferendo. *Matris onus*] Quod mater Semele ferre utero debuerat. Sane hac de causa Poëtæ bimatrem Bacchum appellarunt, et *Dithyrambon*, quod διὰ δῶ θυπῶν, hoc est, per duas jannas transierit. *Haberet onus*] *Opus* Puteaneus et Barberinianus cum Scaligeri Excerptis: sed *onus* rectum est. Adi Notas Fast. III. 718. *Heins.*

41 *Toto facio convitia cælo*] *Toti* magis arridet cum duobus scriptis: vide Notas Remed. Am. 507. *Idem.* *Convicia*] Jurgia. *Cælo*] Id est, Deis, qui cælum habitant.

43 *Sine fraude*] Sine læsione, impune. *Liceret*] Scilicet, per me: id est, permetterem.

45 *Ipse ego jurarem*] Perjurio puellæ perjurium meum adderem, dum eam defendere stunderem. *Verum jurasse puellas*] *Jurare* Puteaneus, Aron- delianus, et duo alii. *Heins.*

46 *Tetricis*] Severis. *Diceret esse Deis*] *Deus* idem cum prima editione et multis scriptis. *Heins.* *Tetricis*] De Dis non tristibus, Metam. IV. 187. Respicit Poëta ad illud Homer. Od. Θ. 361. Δειδῶν τοι δειδῶν γε καὶ ἐγγῶν ἐγγυδάσθαι.

47 *Tamen*] Licet tibi indulgeant. *Illorum*] Deorum. *Moderatius*] *Parcus.* *Dono*] Indulgentia.

48 *Aut oculis certe*] Aut saltem noli per meos oculos falso jurare, ne inde mihi dolor accedat. *Domin.*

ELEGIA IV.

1 *Dure vir, imposito teneræ custode puellæ, &c.*] Maritum puellæ, cui adhibitus fuerat custos, monet, ne tantopere servare eam velit: quia frustra id faciat. Ingenua enim mulier, quanto majorem habet peccandi potestatem, tanto minus peccat. *Imposito*] Ad- dito.

3 *Metu dempto*] Ablato peccandi timore. Sensus est: Si quæ, cui est peccandi potestas, non peccat, illa est dicenda casta et pudica: non autem, quæ, quia non licet, pudica esse cogitur.

5 *Uti*] Quamvis. *Bene*] Diligenter. *Corpus*] Scilicet, puellæ: quia animus servari minime potest. *Adultera mens est*] Quia animo et voluntate peccat.

6 *Custodiri*] Servari.

8 *Omnibus exclusis*] Prima editio et

duo scripti, *occlusis*; venusta repeti- tione: nisi superiore versu legas, *licet omnia serves*; quod est in quinque co- dicibus. *Heins.* *Intus*] In mente et animo.

10 *Nequitia*] Lasciviæ, libidinis. *Languidiora facit*] Hoc est, quod supra dixerat: 'Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit.'

12 *Obsequio vinces aptius ipse tuo*] *Illa* meliores, quod sequendum existi- mo. *Vincas* etiam unus Moreti. *Heins.*

13 *Contra sua frena tenacem*] *Vincta* meliores omnes recte: *frena* alterius interpretamentum est, quod et mox sequitur. *Idem.*

14 *Fulminis ire modo*] Id est, velo- cissime.

15 *Constitit*] Se repressit, cursum

inhibuit. *Concessas*] Immissas.

16 *Frenaque in effusas laxa jacere juba*] *In effusa juba* Puteaneus cum multis aliis. *Heins.* *In effusa juba*] Equi exemplo probavit Poëta, obsequium valere plus quam vim, ad regendam uxorem.

19 *Centum fronte*] Ius et Danaës exemplo ostendit, non tutum esse puellam servare: cum tutius sit, liberam amoto custode eam habere. Nam Penelopem nemo servabat; ea tamen, quamvis inter lascivam procorum turbam versaretur, pudicissima mansit, et absenti viro fidem incorrupta servavit. *Centum oculos*] Id est, plurimos. Argus enim non poterat, nisi quinquaginta oculos in fronte, et totidem in cervice habere, tot enim illi dat Naso, cujus hæc sunt verba ex lib. i. *Metamorph.* 'Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.' *Cervice*] Ut et aversum videre posset.

20 *Argus*] Hic Arestoris filius, armentorum Junonis pastor fuisse dicitur. *Hos*] Licet multi essent. *Sæpe fefellit*] Innuat Jovem sæpenumero oculatum Argum fefellisse, dum in Ius amasæ suæ amplexus iret, postquam in vaccam versa, et a Junone custodienda ipsi Argo est tradita; ut ostendat, parum prodesse custodiam.

21 *In thalamo Danaë saxo ferroque perenni*] *In thalamum perennem* prima editio et castigatior scripti: recte *perennem*; sic 'perennem adamantem' Met. xv. vs. 113. dixit: quem 'invictum' vocavit Pont. iv. El. 12. alludens ad Græcum adamantis nomen. Claudianus, 'Mansuroque adamante ligat.' *Heins.* *Danaë*] Acrisii Argivorum regis filia. *Saxo ferroque*] Id est, munitissima turri. *Danaë in thalamum tradita*] Quod etiam attingit Propert. ii. 32. 'Nec minus ærato Danaë circumdata muro, Non potuit magno casta negare Jovi.' Pausan. in Corinthiac. dicit subterraneum fuisse conditorium ibique thalamum

ex ære. Et Lucianus in Timoth. *Κατὰ τὴν Δανάην παρθενεύουσαν ἐν χαλκῷ ἢ σιδηρῷ θάλαμῳ.* Adi l. ii. Amor. Eleg. 19. 27. Et Horat. Od. iii. 16.

22 *Quæ fuerat virgo credita*] Idem meliores tradita. *Heins.* *Mater erat*] Quia ex Jove Perseum conceperat.

23 *Penelope*] Contra Penelope incustodita pudicitiam servavit. *Quamvis custode careret*] Carebat meliores. Scriverianus *vacaret*: sic Met. ii. 'Jupiter ut vidit fessam et custode vacantem.' *Heins.*

24 *Inter tam multos*] *Inter tot juvenes* Puteaneus, quod sequor; quomodo et Scaligeri excerpta et Arondelianus. *Idem. Intemerata*] Inviolata, incorrupta. Ergo unaquæque tuenda est ingenio suo.

25 *Quidquid*] Alio argumento dissuadet marito custodiam uxoris. *Servatur*] Custoditur. *Furem*] Adulterum.

26 *Cura*] Id est, servandi diligentia, et accurata custodia. *Vocat*] Provocat.

27 *Facie*] Faciei pulchritudine. *Il-la*] Tua uxor. *Sed amore mariti*] Arbitrantur enim, uxorem tuam longe pulchriorem esse, quam illis appareat, cum tu ex nimio amore ei custodem adhibueris.

29 *Proba*] Pudica, casta. Contra improba dicitur impudica et lasciva.

30 *Ipsæ timor*] Sensus est: Ipsa puella magis censetur timore mariti, quam corporis pulchritudine.

32 *Sola placet, Timeo*] Ordo est: Si qua potest dicere, Timeo, scilicet, mariti minas, custodis sævitiam, et hujusmodi verba: quibus ostendit fœmina non nisi difficulter adulteris copiam sui facere posse.

37 *Rusticus*] Durus, difficilis.

38 *Et notos*] Et non satis cognoscit ille mores urbis Romæ, in qua non possunt retineri puellæ, quo minus peccent.

39 *In qua*] Urbe Roma. *Martige-*

næ] A Marte geniti. *Sine crimine*] Ex sacrilegio enim nati sunt: quod gravius est crimen, quam adulterium.

40 *Ithadesque Remus*] Remos Puteaneus. *Heins.*

41 *Quid tibi formosa*] Alii, *Quid formosa tibi*: prima editio et duo scripti, *Quid tibi formosam*. Lege cum Puteaneo et optimo Palatino, *Quo tibi formosam*, ut jam monuimus Ep. II. 53. Arondelianus, *Quo tibi formosa*: vidit jam ad Senecam Gronovius. *Idem*. Si non nisi casta placebat] Si casta uxor tibi placebat, non formosam ducere debebas.

42 *Ista*] Forma et castitas. *Non*

possunt coire] Id est, misceri, et simul esse. Sic Juvenalis: 'Rara est adeo concordia formæ Atque pudicitia.'

44 *Rigidi*] Asperi. *Jura*] Potestatem.

46 *Sic*] Cum uxoris opera gratiam acquisiveris.

48 *Et quæ non tuleris*] *Dederis* codices meliores ad unum omnes. Pro domi Barberinus *dare*. Forte, *Et, quæ non dederis, multa videre dari*. *Heins.* *Et quæ non*] Præterquam quod ad convivia semper invitaberis, domi quoque tuæ, res crescet: nam adulteri multa munera uxori tuæ dabunt. *Domin.*

ELEGIA V.

Hæc Elegia, quæ sub finem operum Ovidianorum fragmenti nomine perperam hactenus legebatur, huc revocanda est ex fide optimorum ac veterrimorum codicum; uti parens meus jampridem monuit. *Heins.*

1 *Lassoos submitit ocellos*] *Lapsos* pro diversa lectione Sarravianus; utrumque probum est. Sic Seneca Ep. VIII. 'Oculos vigilia fatigatos cadentesque' dixit. Trist. III. El. 4. ex scriptis. 'Labentes oculos condet amica manus:' ubi plura. Propertius lib. I. El. 10. 'Quamvis labentes premeret mihi somnus ocellos.' Et Eleg. 2. ejusdem libri, 'Dum me jucundis lapsam sopor impulit alis:' ubi frustra *lassam* Lipsius reponit. Noster tamen Epistola Herus, 'subit furtim lumina fessa sopor.' Idem Propertius I. II. El. 16. 'Illa meos somno lapsos patefecit ocellos:' sic veteres libri. Quintilianus in Proœmio lib. VI, de filio moriente, 'Tuosne, o mea spes inanis, labentes oculos, tuum fugientem spiritum vidi?' Petronius, 'Ego tremulis manibus Eu-

molpi jam in soporem labentis lactiniam duxi.' *Idem.*

2 *Terruerant*] *Terruerunt* Puteaneus; recte: dixi Ep. VII. 166. *Idem.* *Visa*] Insomnia, quæ videre per quietem visus sum.

3 *Aprico*] Soli exposito, ac propter hoc florido et amœno. *Celeberrimus*] Maxime frequens.

5 *Area*] Campus, planities. Proprie area locus est æquus consolidatusque, in quo rustici frumentum triturant. *Gramineo*] Herboso.

6 *Humida*] Puteaneus *Uvida*. Avienus Ora Maritima, 'Uvetque semper dulcibus tellus aqua.' Sic 'uvida vestimenta' apud Horatium I. I. Od. 5. ut est in libris antiquis. Fast. IV. 'Valle sub umbrosa locus est aspergine multa Uvidus ex alto desiliens aquæ.' Et 'Huc ego Pelignos natalia rura petebam, Parva, sed assiduus uvida semper aquis:' sic repono; nam libri veteres *obvis*. Met. I. V. 'Frigora dant rami: varios humus uvida flores:' sic et ibi lego; nam *humus humida* ingratum sonat. Vir-

gilius Georg. i. 'et Jupiter uvidus Anstris:' quomodo veterrimus Medicus. In Bucolicis dixerat, 'Uvidus hyberna venit de glande Menalcas.' *Heins.*

11 *Nives recentes*] *Metam.* II. 854. 'Quippe color nivis est, quam nec vestigia duri Calcavere pedis, non solvit aquaticus auster.' Item de Ponto II. 'Et non calcata candidiora nive.' Sic et Rhesi equos Euripides comparat cum cygnorum candidis pennis: v. 618. *Ἀχιλλεύου δ' ὄρε τοταύλου κίρκου πτερόν.*

13 *Candidior*] Ordo est: Vacca candidior lacte, quod albet, spumis adhuc stridentibus, et modo reliquit ovem siccata.

14 *Reliquit ovem*] *Relinquit* Puteaneus et unus Vaticanus. *Heins.*

16 *Teneram*] Propter molles herbas.

17 *Lente*] Avide enim pascuntur, et tarde ruminant boves. *Revocatus*] In os reductas: eo enim pacto fit ruminatio.

18 *Atque iterum pasto*] Ita citat Servius ad Eclog. vi. frustra Puteaneus ergo *facto cibo*. *Heins.* *Atque iterum, &c.*] Ruminatorem describit.

19 *Somno vires adimente ferendi*] *Ferenti* Puteaneus, Arondelianus, et unus Moreti; scilicet, terræ: sic Statius, 'quantaque ferentem Fortunam virtute domas!' Ita et 'ferentes ventii' Poëtis. Fuit cum *virenti terræ* scribendum censerem: quod confirmat Mentelianus. *Heins.*

20 *Cornigerum terræ*] *Terra* Puteaneus et Arondelianus. *Idem.*

23 *Bovis*] Vaccæ. Per hunc candorem amicæ suæ simplicitatem ostendit. *Petulant rostro*] Per hoc designat lenæ procacitatem et petulantiam, in prævertendo puellæ animo.

24 *Fodit; et albescentis*] *Cedit* Fragmentum Patavinum; quod placet. Scriverianus *Rodit*. *Heins.* *Albescentis*] Per hoc candorem et probitatem ex puellæ animo sublatam demon-

strat.

25 *Dis cunctata*] Per hoc ostenditur puellæ probitas, quæ haud facile impelli potuerit, ut statim amatorem suum relinqueret. *Reliquit*] Rectius *relinquit* in Menteliano. *Heins.*

29 *Illic se rapuit*] *Illic* cum prima editione et scriptis melioribus: sic alibi, 'Quo te rapis?' *Idem.*

30 *Et petiit herbæ fertilioris opem*] *Humum* Puteaneus et Sarravianus cum prima editione, Jureti excerptis, ac quatuor aliis scriptis. *Idem.* *Petiit*] Carpsit: ut supra, 'Ecce potens variis immistas floribus herbas.' *Herbæ fertilioris*] Per hoc largioribus munibus, quam quæ a se dabantur, corruptam puellam demonstrat.

31 *Nocturnæ imaginis*] Id est, insomni. Somniorum autem interpretationem, sicut etiam ostentorum, Amphictyon primus invenit. Auctor Plin. Natur. hist. I. VII.

33 *Sic ego*] Subandi, dixi.

34 *Expendens*] Quatuor, *Exponens*; totidem *Expediens*. Quomodo Fast. III. in re simili, 'Expedit errantem nemori gratissima conjux.' Unus *Attendens*; duo *Extendens*; unus *Excedens*; unus Ambrosianus *Excutens*, non male. Vulgati quidam *Excudens*. *Heins.*

35 *Quem tu*] Verba sunt anguris interpretantis somnium.

36 *Æstus amoris*] Ardor ex amore proveniens, qui male vitatur.

40 *Ingenium domina lene movebit anus*] Scribe cum melioribus ac prima editione *lena anus*: septem alii *prona*. *Movebit* etiam rectius quatuor scripti. *Heins.* *Ingenium*] Bonam puellæ naturam et animum. *Movebit*] Sollicitabit, prævertet.

42 *Frigidus*] Solus, sine puella.

44 *Labe*] Turpitudine.

46 *Et ante oculos nox stetit alta meos*] Hoc quidem usu venire solet, ut præ nimio timore et dolore sensus amittamus, et vel medio die nos in tenebris esse existimemus. *Domin.*

. ELEGIA VI.

1 *Amnis*] Magis proprie inferius 'Torres' dixit. *Domin.* Amnis de quo hic agit Poëta, is est qui prope Sulmonis mœnia labitur, quem nostro idiomate *Vellam* dicimus. *Ciofan.* *Arundinibus*] Id est, cannis, calamis, quibus fluminum ripæ abundant. *Limosas*] Lutulentas, cœnosas. *Obsite*] Pro, obsitas et circumscitas habens ripas arundinibus.

2 *Ad dominam*] Ad amicam meam. Causam petitioni præponit, ne prima fronte arrogans videatur.

3 *Nec quæ*] Nec tibi sunt lintres et naviculæ, quæ fune trahantur, et ad ulteriorem ripam homines trajiciant. *Remigis*] Nautæ, qui remo naviculam impellat.

4 *Concava cymba*] Periphrasis est lintris. Lintres enim naviculæ sunt e cavatis arboribus confectæ. *Cymba*] Proprie cymba ea dicitur navicula, ejus in medio majore est latitudo; hanc Phœnices invenerunt. *Rudente*] Nautico fune.

5 *Refugi*] Recusavi, timui.

7 *Rafis*] Cum magno impetu fluis. *Appositis*] In manuscriptis legitur, *opposito*, id est, adverso monte: hic enim mons e regione et in conspectu fluminis erat. Hunc altum et sublimem montem *Majellam*, vocant. *Solutis*] Liquescentibus. *Opposito nivibus de monte solutis*] *Adposito* Puteaneus et reliqui majori ex parte: nisi quod in plerisque eorum *appositis*: *apposito monte*, recte; sic supra Elegia prima hujus libri 'appositam aquam' pro vicina dixit. Val. Flaccus l. v. 556. 'longo nam tuta recessu Puppis, et apposita fluvius defenditur urbe:' ubi pari modo in vulgatis libris peccatur. Corippus, 'Portus, quem geminæ complexant brachia

ripæ Mœnibus appositis.' Propertius lib. ii. El. 9. 'dominum lavit captiva cruentum Appositum flavis in Simoënta vadis:' quomodo locus vexatissimus scribendus; ni mavis *apposito Simoënte*. De 'fluviis vadis' nollem argutati essent viri ernditi. Amor. i. El. 2. 'appositas sparsit in ora rosas.' Infra El. 14. 'Apposita populum submovet ante sera:' ita codex optimus. Plura qui enpit, adeat, quæ notamus ad Epist. vii. et ix. *Heins.*

8 *Crassas*] Turbidas, cretosas. *Gurgite*] Alveo.

9 *Quid pauca dedisse quieti Tempora*] *Parca* libri quatuor: *parca* Puteaneus cum Jureti et Scaligeri excerptis. Sic lib. ii. El. 15. sub finem ex codice Menteliano, *parcum proficiscere munus*: 'Grana *parca*' ex antiquis libris Art. Am. l. iii. 54. et Fast. ii. 538. 'vena *parca*' Trist. iii. El. ult. ut scribendum puto: etiam Art. Am. iii. 'parca aluta,' et 'parca crimina,' ex scriptis codicibus. *Heins.* *Quid*] Frustra, inquit, ante lucem propere huc veni, siquidem hic cessandum est. *Quid pauca dedisse quieti Tempora*] Id est, me somno fraudasse festinationis causa.

10 *Quid nocti conseruisse diem*] Id est, ante diei ortum surrexisse? *Conseruisse*] Conjunxisse.

12 *Ripa premenda pede*] *Pedi* rectius quinque libri. *Heins.* *Premenda*] Calcanda. Si ad ulteriorem ripam pervenire non possum.

13 *Nunc ego*] Sic cupere dicit aut Persei talaria, aut Triptolemi currus, quibus per aërem vebatur ad ripam ulteriorem. *Opto pennas*] Mercurii talaria, alas. *Danaëius heros*] Id est, Perseus, Jovis et Danaë filius: fabulam pete ex Ovidio, Hygino, &c.

14 *Densum*] Spissum anguibus pro capillis. *Angue*] Pro anguibus. *Caput*] Scilicet, Medusæ.

15 *Nunc opto currum*] *Malo optem.* Trist. lib. III. 'Nunc ego Triptolemi cuperem conscendere currum.' *Heins.* *Currum*] Qui ab alatis draconibus per aëra tractus, Triptolemum vehebat, qui frumenti usum et agriculturam docuit: vide Nasonem *Metam.* v. *Cerealia semina*] Id est, fruges, quarum Ceres Dea dicitur.

16 *Rudo solum*] Incultam terram.

18 *Nec tulit hæc unquam*] *Nec tulit hæc, nec fert* duo Moreti, cum Neapolitano, Menteliano, ac uno Palatino, placet. Sic Homerus, 'Ὅς ἔδῃ τὰ τ' ἔδωρα, τὰ τ' ἐσθλότερα, πρὸ τ' ἔδωρα, de Calchante. Apollo apud nostrum *Met.* I. 'per me quod eritque fuitque Estque, patet.' *Heins.*

20 *Æternus eas*] Perpetuum suas. Ætatis enim tempore huiusmodi brevia flumina siccantur. *Labere sine tuo*] Effusus enim super ripas, terminum, ad quem fluere solitus fuerat, transierat.

21 *Non eris invidiæ, &c.*] Omnes te acerbissimo odio prosequuntur, quicunque audient, te mihi ad amicam properanti obstitisse. *Torrens*] Proprie torrens fluvijs is dicitur, qui ætatis tempore siccatur. *Ferendæ*] Tolerandæ. *Dominæ.*

25 *Inachus in media Bithynide*] Quidam in *Nympha.* Excerpta Politiani *Melia.* Puteaneus cum excerptis Scalligeri *Meliæ*; quomodo Parrhasius *Epist.* vi. et Naugerius in *Notis*; qui videantur. Hæc opinor Amyci Bebrycis mater fuit: nam et illa *Βιβυλὴ Μελην* Apollonio dicta initio libri II. Argonautic. hinc emenda Apollodorum libro primo: ubi 'Ἀμύκος Ποσειδάωνος παῖς καὶ Βιβυλὸς dicitur, cum vox una exciderit: scribendum enim καὶ Μελην Βιβυλὸς. *Melien* quoque Valerius Flaccus appellat, et Hyginus. *Heins.* *Inachus*] Fluvius hic est Achaïæ, sic dictus ab Inacho primo

Argivorum rege. *Melle*] Est nomen proprium Nymphæ, ex qua Neptunus Amycum suscepit: ut refert Servius super illud Virgilianum *Æneid.* v. 'Bebricia veniens Amyci de gente ferebat.' *Pallidus*] Quia color est hic aptus amanti.

26 *Gelidis incaluisse vasis*] A contrarijs exornavit. *Incaluisse*] Amoris incendio arsisse.

29 *Quid non Alpheon*] Fabula talis est: Arethusa virgo, Dianæ comes, cum post venationis laborem se ablueret in Alpheo flumine, ab eodem est adamata: illum tamen fugiens, ne virginitatem amitteret, Dianæ auxilio in fontem sui nominis mutata est, et in Siciliam per subterraneos meatus devenit, quousque eam insecutus est Alpheus: ut scribit Naso *Metam.* v. *Diversis currere terris*] Quia ab Arcadia per secretos meatus in Siciliam venit, dum Arethusam sequeretur, ut diximus.

30 *Virginis Arcadiæ*] Arethusæ. *Adegit*] Impulit.

31 *Te quoque promissam Xantho, Peneæ, Creusam Phthiotum terris occuluisse ferunt*] Suspicabar aliquando scribendum esse *promissam Xutho*; et intelligebam de Creusa Erechthei Athenarum Regis filia, quæ Xutho Thessalorum Regis filio nupsit: rem narrat Pausanias Achaïcorum initio; tum et alii, qui addunt ab Apolline compressam Ionem genuisse; atque hinc Apollinem *παρθένον* ab Atheniensibus cultum. Sed cum Pindarus Pythiorum *Od.* IX. Creusam Naidem Terræ filiam a Peneo amatam innuat, nunc muto sententiam. De Xutho tamen placet conjectura, quod is Thessalus fuerit. Xanthus toto orbe a Thessalia remotus locum hic vix habet: præsertim cum ejus amores paulo ante jam occurrerint. *Phthiotum* autem *terris* reposuimus ex Puteaneo codice; in quo *Phiotum* cum *Phthiadam* ante legeretur: sed quod codices plerique *Phitiadam* et *Phicia-*

dum agnoscunt, opinor scribi debere, *Creusam Phthiada sub terris occultis ferunt*. *Creusam Phthiada* ut ab Atheniensis altera Xuthi amica distinguat. De voce *Phthias* diximus ad Ep. vii. *Heins*. *Te quoque*] *Penens* quoque ejusdem *Nææræ*, quam *Xanthus* amavit, et cui antea promissa fuerat, amore captus, eam abscondidit apud *Phthiam*, ne sibi eriperetur. *Penee*] *Peneus* fluvius est Thessaliæ, qui inter *Ossam* et *Olympum* nemorosa convalle defluit. *Domin*. *Xantho Peneæ Nææræ*, &c.] *Creusam*. *Pindarus* Od. ix. *Pythiorum*, ex *Creusa Naiade*, et *Peneo*, *Hypseum* regem *Lapitharum* patrem *Cyrenes* natum dicit: ipsam autem *Creusam γαλας θυγατέρα* vocat.

33 *Asopus*] *Asopus* amnis juxta *Thebas* *Bæotias* fluit. Hic amavit *Theben* *Nympham*, ex qua quinque filias suscepit. *Martia*] *Bellicosa*. Aut quia ex ea *Mars* suscepit *Euadnen*. *Domin*.

34 *Natarum Thebe quinque futura parens*] Has quinque recenset interpret *Pindari* Od. vi. *Olympiorum*, his nominibus: *Corcyra*, *Ægina*, *Salamis*, *Thebe*, et *Harpinna*: easque natas ex *Metope* dicit, quæ filia *Ladonis*. Sed *Ovidius* allos secutus auctores videtur, qui matrem harum *Theben* facit, non *Metopen*. *Micayll*.

35 *Cornua si tua sunt ubi nunc*] *Si tua nunc ubi sint* meliores, recte. *Heins*. *Cornua si tua*] *Achelous* filius *Oceani* et *Tethyos*, pariter cum *Hercule* *Deianiram* (*Enei* *Calydoniæ* regis filiam) petierunt: quamobrem in certamen ambo descenderunt. *Fab*. scribit *Ovid*. *Metam*. ix. *Requiram*] *Quæram*.

36 *Irata manu*] *Pro*, manu *Herculis* irati. *Fracta*] *A fronte* rupta.

37 *Calydon*] *Calydonia* civitas fuit *Ætolia*, ubi regnavit *Eneus* *Deianiram* pater. *Ætolia*] *Regio* hæc est contigua *Acarmania*, *Phocidi*, et *Locris*: sic dicta ab *Ætolo* rege, *Martis* filio.

38 *Una*] *Sola* *Deianira* fuit tanti, ut *Achelous* esset coramibus mutilatus.

39 *Ille fluens*] *Nilus* quoque *Euadnen* *Asopi* filiam amavit. *Dices*] *Propter* ingentem aquarum copiam, aut quia sua inundatione fertilem et divitem reddit *Ægyptum*.

40 *Qui patriam*] *Nili* fons ignoratur, et incertus est; quamvis *Juba* rex *Nili* ortum reperisse dicatur in monte *Mauritanie*. *Patriam*] *Originem*, fontem. *Tanta*] *Tam copiosæ*. *Qui patriam celat aquæ*] *Multi multa* de *Nilo*, nec reperire ejus fontem potuerunt. *Noster* ad fabulas refert in *Metam*. ii. 254. 'Nilius in extremum fugit perterritus orbem, Occulitque caput, quod adhuc latet.' Vide inprimis *Plintarch*. de placit. *Philosophor*. ibidemque de *Nili* incremento varias variorum sententias: quarum pleræque ridiculæ. Interim non abs re videtur *Homeri* versiculus. Od. Δ. 581. 'Ἀψ' δ' εἰς Ἀλφειοῦ διωρέος ποταμοῖο ἄρῃσ' αἶας. Quod *Lucanus* x. videtur attingere: 'medio consurgis ab axe: idque fortasse ad australes et æstivas pluvias nivesque liquefactas referendum, unde illa inundatio et incrementum *Nili*. *Euripid*, quoque in *Helena* vers. 3. ad nives liquefactas respicit: *Λευκῆς τὰς ἐλὼντος χλοῖος ὑπαίρου γῆρας*,...*Νεῖλος**Καὶ Ἀλφειοῦ πύλον*. Vide *Lindsch*. in descriptione *Chinensi*. ubi de lacu *Caire*, fonte *Nili* in *Congo*.

41 *In Euadne collectam*] *Sensus* est: *Quamvis* *Nilus* maximam habeat aquarum copiam, illa tamen non potuit extinguere amoris incendium, quod ipse collegerat in *Euadne*, quam ardentissime amavit. *Asopide*] *Patronymicum* est a marito matris. *Euadne* enim hæc filia fuit *Martis* ex *Thebe* uxore *Asopi*. *Flammam*] *Amoris* incendium.

42 *Vincere*] *Extinguere*.

43 *Siccus*] *Enipeus* etiam fluvius, et *Tyro* *Salmonis* filia se invicem mire

amore dilexerunt. *Salmonida*] Id est, Tyro, filiam Salmonei, qui in Pisana regione dicitur regnasse. Hanc Neptunus in Enipei formam versus compressit, ex quo compressu nati sunt Pelias et Nelenus. *Enipeus*] Duos huius nominis fluvios legimus, alterum Achaiae, alterum Thessaliae.

45 *Nec te praterco, qui per cava saxa volutus*] *Volutus* Puteaneus et complures alii. Deinde Sarravianus cum *Menteliano* *Nec te pratercam*. Scribe, *Ne te pratercam*: cujusmodi errores plures in hoc opere deprehendimus. *Heins.* *Nec te praterco*] *Nec te* silentio involvo. *Qui per cava*] *Anienem* dicit. Anio enim fluvius, in monte Trebanorum ortus, lacus treis amenitate nobiles in Tiberim defert.

46 *Tiburis Argei spumifer arva rigas*] *Pomifer* Puteaneus et alii magno numero; optime. Propertius l. iv. El. 7. 'Ramosis Anio qua pomifer incubat arvis.' Horatius etiam, 'Et praeceps Anio, et Tiburni lucus, et vda Mobilibus pomaria ripis:' quem locum Naugerius quoque huc adduxit. Silius praeterea lib. iv. 'Pomifera arva Tiburis' dixit; et 'Pomosum Tibur:' Columella 'Et Turni lacus et pomosi Tiburis arva.' *Tibur* autem *Argeum*, ut apud Horatium 'Tibur Argeo positum colono.' *Heins.* *Tiburis Argei*] Quia Tibur condidere tres fratres, scilicet Tiburtus, Catillus, et Coras, quos Argivos fuisse testis est Maro lib. vii. Unde et dictum ab Horatio, Od. ii. 6. 'Tibur Argeo positum colono.' Oppidum autem hoc in Romae conspectu situm erat loco admodum clivoso. *Pomifer*] Propertius lib. iv. El. 7. dixit, 'Ramosis Anio qua pomifer incubat arvis.' *Rigas*] Irrigas, interfluis.

47 *Illa cui placuit*] Illa, in amnem Tiberim jussu Amulii regis Albanorum praecipitata fuit. Acreon autem scribit, mortuam Iliam sepultam fuisse ad ripam Anienis fluvii, qui in Tiberim incidit: abundanteque aquis

alveo, cineres Iliæ in Tiberim deduxisse. Inde fabulae datum locum, ut Tiberi nupsisse dicatur. *Cui*] *Anieni.* *Horrida*] Quia snis ungulibus prae nimio dolore faciem sibi dilaceraverat. *Quamvis erat horrida vultu*] *Cultu* meliores, cum prima editione; et hoc verum est: nisi quod Moreti unus *horrida cultus*; ut sit Græcismus: infra Tybris ad Iliam, 'Quo cultus abiere tui?' *Heins.*

49 *Illa gemens patruque nefas*] Exatimo scribendum *patrumque nefas*: sic et noster Met. xi. 'Quem (misera o pietas) ego tum patruoque dolore Corde tuli, fratrique pio solatia dixi.' Lib. xii. 'Annuit, atque animo pariter patruoque suoque Delius indulgens:' sic scribendum utroque loco ex optimis membranis: ut et Fast. iv. 'Ense cadit patruo Lansus:' apud Horatium habes 'patrum verbera linguae.' *Heins.* *Patrus*] Amulii, qui Numitorem fratrem regno pepulerat, ejusque virilem stirpem necari, et Iliam neptem, ut pariendi spem eriperet, Vestalem virginem esse jusserrat. *Delictaque Martis*] Quia a Marte stuprata fuerat.

52 *Raucæ ora*] Ad fluminis naturam refert.

53 *Teris*] Perambulas. *Anxia*] Sollicita.

54 *Idæo*] Trojano. *Laomedonte*] Laomedon fuit rex Trojae, Ili Trojani regis filius.

55 *Quo*] Cur tibi, inquit, non idem est cultus, quem habere soles? *Sola*] Incomitata. *Vagaris*] Erras.

56 *Vitta*] Vitis enim ligabant sibi capillos Vestales virgines. *Evinctas*] Obligatas. *Alba*] Ut pudicitiae candorem indicaret.

58 *Tundis aperta manu*] *Plangis* Puteaneus: parum refert. *Heins.*

59 *Et durum in pectore ferrum*] *Vivum ferrum* Puteaneus cum Scaligeri Excerptis; optime: hoc est quod alibi in Tristibus dixit, 'Et rigidam ferri semina pectus habent.' Saepè autem ea vox ad res non animatas

transfertur: sic 'viva saxa' Ep. Hypsip. et Met. vii. 'vivum gramen,' 'vivus cespes,' 'vivi fontes,' 'viva sulphura,' 'viva flamma,' et similia passim apud nostrum aliosque veteres. Sulpitius Severus in Dialogis: 'Donec, quod contra omnem naturam erat, lignum aridum in solo arente vivisceret.' Met. vii. 'extinctæque flamma revixit:' ita enim recte libri veteres: ubi plura. *Idem.*

60 *Qui tenero lachrymas, &c.* Id est, qui non congemiscit, quando lachrymantem puellam videt. *Lætus in ore ridet* *Lentus* probe Puteaneus, cum Scaligeri Excerptis: dixi ad Epist. xv vs. 169. *Idem.*

65 *Romana propago* *Trojana* Puteani et Scaligeri Excerpta et quatuor libri ex nostris. Supra dixit, 'Ilia ab Idæo Laomedonte genus:' atque ita lib. iii. Fastor. initio, videtur legendum, 'Tum quoque inermis eras cum te Trojana sacerdos Cepit, ut huic urbi semina digna dares:' et apud Statium epulo Domitiani: 'Trojanæ qualis sub collibus Albæ;' quod doctissimus Gronovius jam vidit. Nisi Romanam propaginem accipis, pro ea unde Romani propagati. *Idem.*

67 *Dixerat* Scilicet, Anio. *Ilia* Scilicet, Ilia. *Dejecta* Pro, dejectos habens oculos, modeste terram inuens.

68 *Tepido flebilis imbre sinus* *Teneros* Puteaneus, optimus Palatinus, et unus Moreti cum Sarraiano, cui id pro diversa lectione adscriptum: alii multi cum prima editione *tepidos sinus*. Fast. iv. 'Dixit, et ut lacrymæ (æque enim lacrymare Deorum) Decidit in tepidos lucida gutta sinus.' Art. Am. ii. 'Hospitis est tepido nocte recepta sinu.' Lib. iii. ex auctoritate vetustorum codicum, 'Quas tegat in tepido fascia lata sinu.' Epistola Briseidis, 'Te tenet in tepido mollis amica sinu.' Martial. ix. Ep. 59. 'Et latet in tepido plurima mappa sinu.' Calpurnius Ecloga v. 'natosque tepenti Ferte sinu tremu-

los.' Sed et *tepidas lacrymas* recte dici non inficior. *Heins.* *Tepidos imbre* Id est, lachrymis. *Flebilis* Flens.

69 *Molita* Conata, quæ paravit dare se præcipitem in fluvium. *Restitit* Se repressit. Puellaris metus exprimitur. *Altas* Altum et profundum promiscue usurpamus: 'Tum Maia genitum cælo demisit ab alto:' idemque vocat cælum profundum, Quod et de Silvius. Similiter de fastigio Æneid. ii. 'Illicet ignis edax summa ad fastigia vento Volvitur.' Alibi de imo: 'Forsitan et scrobibus quæ sint fastigia quæras.' Quod Serv. etiam annotat.

71 *Sæva tamen scindens* Lege *Sera* cum Puteaneo et decem aliis. Nonnulli etiam *Sero*; proxime verum. Trist. iv. El. 9. 'Nostraque vincetur lacrymis clementia seris.' *Heins.*

73 *O utinam mea tecta forent* Scribe *mea tecta forent*. Nam Puteaneus sequenti versu optime, *dum poterant virginis ossa legi, non tegi*; quod hactenus circumfertur. De ossilegio dixi ad Epist. x. 150. et Passeratius ad Propertii lib. ii. Eleg. 24. *Idem.*

75 *Vestalis* Deæ Vestæ sacerdos. Vestales, per decem annos sacra discebant, per totidem faciebant, et per alios decem cæteras docebant: peractis autem triginta annis, sacerdotio solutæ, nubere poterant. *Interit* Quia supra ad eam dixerat Anio: 'Tibi regia nostra patebit:' hoc est, te uxorem ducam.

76 *Iliacis focis* Sacrificiis Vestæ Deæ, quam a Phrygia Æneas in Italiam advexit. *Focis* Aris.

77 *Quid moror* Sic Virgiliana Dido: 'Quid moror? an mea Pygmalion dum mœnia frater Destruat?' *En digitis* Id est, Jam, inquit, infamis sum, et fabula vulgi. *Designor* Demonstror adultera digitis vulgi. *Adultera*, pro sacrilega dixit.

78 *Desit famosus* Nolo, inquit, vivere præ pudore amissæ pudicitie.

79 *Timidis prætendit ocellis* Recte,

tumidis Puteaneus et quatuor alii : ex fletu tumentes intelligit. *Heins.*

80 *Ita*] Clansis ocellis. *Misit*] Præcipitavit.

81 *Supponisse manus*] Scilicet, cidenti Iliæ. *Annis*] Anio.

82 *Et socii jura dedisse tori*] Hoc est, eam conjugem accepisse.

85 *Dum loquor*] Dum fluminum amores narro. *Increvit*] Auctus est torrens. *Latis spatiosus in undis*] Sic nostri. Naugerius ex suis malit *latis spatiosus undis*; quod et Grutero ardebat, et jam editiones nonnullas occupavit. *Heins.*

88 *Ceptum*] A me. *Rustice*] Difficilis, inurbane. *Iter*] Meum ad amicam.

89 *Quid si legitimum fueres, &c.*] Major esset tua insolentia et superbia, quando illegitimum et vile tantopere superbis.

91 *Nivibus collecte caducis*] Libri potiores *rivis*; et recte: de nivibus mox sequetur. Deinde Puteaneus, cum Scaligeri Excerptis, *pluviamque pro pluviasque*. *Heins.* *Rivis collecte caducis*] Nam mox ait, 'Fontis habet instar pluviasque nivesque solutas.'

93 *Niveque solutas*] Liquefactas.

95 *Lutulentus*] Cænosus, limosus, luto plenus, turbidus. *Brumali*] Hierno.

97 *Quis te unquam potuit*] *Quis te tum potuit*, Puteaneus; probe: æstivo tempore nimirum, quando arenam humum pulverulentum premis. *Heinsius.* *Haurire*] Bibere.

99 *Damnosus pecori curris*] Quia tuas aquas pecudes bibentes in morbos incidunt. *Damniosior agris*] Quia

inundati tuis aquis sterilescent.

100 *Hæc*] Scilicet, damna movent alios. *Mea damna*] Quia prohibeor in amicæ complexus ire.

101 *Huic ego næ demens*] *Væ* libri meliores magno numero cum prima editione: unus Mediceus, *ah demens*. Scriverianus *vah demens*. Lege, *Huic ego' ah demens*. Sic Epistola Herus: 'Mentior ah demens! ille secundus erat.' Virgil. 'Quo fugis, ah demens?' Deinde pro *fluminum amores*, quod præter morem Nasonis durius, duo codices, *flumen*; unus *flumini*: optimus Palatinus, *flumis*. Latere mendum suspicor. *Heins.* *Huic*] Quasi dicat, villissimo. *Væ demens*] Valde demens. *Væ*, particula interdum auget, interdum minuit.

102 *Jactasse*] Jactavisse, id est, inaniter et frustra dixisse. *Indigno*] Cui tantorum fluminum nomina et amores narrarentur. *Jactasse*] Eclog. II. 'studio jactabat inani:' ubi Servi 'Fondebat incassum.'

103 *Nescio quem spectans*] Puteaneus cum Jureti excerptis, *Nescio quem huc spectas: humo spectans* duo alii cum codice Neapolitano. *Nescio quam spectas*: Farnesianus: *amnem* etiam Puteaneus. Forte, *Nescio cui spreto Acheloon et Inachon amnes*. Latet certe mendum. *Heins.* *Nescio quem*] Id est, villissimum et ignobilem quandam torrentem aspiciens.

105 *Non candide*] Id est, turbide.

106 *Rapidi*] Maxime ardentes. Sol enim attrahit et rapit ad se liquorem: unde minores fluvii æstatis tempore siccantur. *Sicca*] Sine pluvii et nivibus, ut penitus areasca. *Domin.*

ELEGIA VII.

1 *Aut non formosa est, aut*] At pro
Aut ter geminandum ex auctoritate
Puteanei, Sarraviani, et trium alio-
rum; quomodo et Naugerius ex suis.
Vide Notas nostras initio Epist. XII.
Heins. Aut non formosa est, &c.] Ve-
hementissime dolet Naso, quod cum
sibi pulcherrima puella contigerit,
cum illa tamen dulce Veneris opus
peragere non potuerit: quod fortasse
evidenter, quia tunc Corinthe, quam
ardentissime amabat, recordatus est.
Alii leg. *At non formosa est, at non, &c.*
Ut ironice loquatur. Præcipuas
enim causas removet, quibus id eve-
nire potuerit: cum deformi enim for-
mina, aut inornata, aut non optata,
non mirum est si quis nequiverit.
Quod autem hæc puella formosa fue-
rit, ostendit inferius, dicens: 'At
qualem vidi, qualem tetigique puellam... Illius affectu Pylius juvenes-
cere posset.'

4 *Sed jacui*] *Se jacui*, optimus Pa-
latinus. Pate, *Et jacui*. Heins.

5 *Pariter*] Una mecum.

6 *Effati*] Languidi. *Fru*] Proprie
fruihur cum delectatione.

8 *Sithonia nice*] A Sithone monte
Thraciæ, qui perpetuis nivibus oper-
tus est.

9 *Cupida iucundantia lingua*] Repone
ex prima editione et tribus scriptis
cupida lingua; duo, *cupidis linguis*;
Puteaneus et tres alii, *cupide linguis*.
Heins.

12 *Publica*] Communia verba: ut
ὡς καὶ ψυχῇ, id est, vita et anima.

13 *Gelida*] Mortifera. *Cicuta*]
Venenum est publica Atheniensium
pœna invisa: ea enim Socratem ne-
cari iusserunt.

14 *Propositum meum*] Suum excerp-

ta Politiani et Barberialanus; con-
ciune: nam τὸ μέγα μέληρα præces-
serat. Heins.

15 *Species*] Non homo, sed veluti
simulachrum et imago hominis. *Et
inutile signum*] *Pondus*: ac sequenti
versu *Et non exactum corpus* Putea-
neus cum aliis nonnullis ex meliorum
numero. Nil mutem temere. Forte
tamen scribendum, *signumque et in-
tile pondus*: certe Arondelianus, *pon-
dusque et inutile lignum*. Heins.

16 *Exactum*] Exploratum, certum.
Dubium est, inquit, fuerimne corpus,
an umbra sine corpore. *Corpus an
umbra*] Umbras enim, tenues sine
corpore vitas, cava sub imagine for-
mæ volitare docuit docta comes Æ-
nean. Quas Lucian. in Menip. vocat
τρεπγυῖας τῶν νεκρῶν σκιάς ubi etiam
vide τὰς πρὸς τὸν ἥλιον ἀποτελούμενας
σκιάς, quod sane philosopho dignum.
Homerus Odyss. A. 475. *ἑρπύλλας ἐπὶ
λακάμῳ*. Ideoque non sine ratione
vs. 15. dixit, 'inutile signum,' quod
simulacrum, non ipsa res. Sic Nos-
ter Metam. x. 14. Umbras vocat,
'leves populos, simulacraque sancta
sepulcro.'

17 *Quæ mihi*] Si, inquit, juvenis
puellam decepi, et iners fui: cum ad
senectutem pervenero, multo seg-
nior in Venerem ero. *Quæ*] Inertis-
sima. *Siquidem est ventura*] Quia
nemini exploratum est, utrum ad
senectutem perventurus sit, an non.
Siquidem est ventura senectus] *Siqui-
dem ventura* Puteaneus cum quatuor
aliis: complures si *quæ est ventura*.
Fast. iv. 'Hoc quoque tentemus;
siquidem jejuna remansit.' Heins.
Senectus] Cum sanguis hebet, et vires
frigent in corpore effecto. Ideoque

et Homero Odys. A. 195. vocatur *καλεῖν γῆρας*. Sic Plant. lepide in Mercat. 4. 1. vs. 6. 'Sy. Nequeo mecastor, tantum hoc oneris est, quod fero. Do. Quid oneris? Sy. annos octoginta et quatuor.' *φοβῶ τὸ γῆρας*, οὐ γὰρ ἐρχεται μόνον. *Καλεῖν τὸ γῆρας ἔστιν ἀνθρώποις βῆρος*. Menand. in fragm. loc. 22. de Sen. Et Eurip. in Herc. Fur. τὸ δὲ γῆρας αἰὲ βαρύτερον Ἀἴνας σκοπέλων. Quod Cic. de Senect. exprimit.

18 *Numeris*] Perfectionibus, viribus, officiis. *Suis*] Sibi propriis. Proprium enim adolescentiæ est libidinibus flagrare.

19 *Quod me juvenemque virumque*] *Quo me* Puteaneus: dictum alibi. *Heins. Juvenemque virumque*] Inter ætatem juvenilem et virilem, quæ ætas ludo aptissima.

20 *Nec juvenem*] Quia nec juvenis nec viri officio functus sum.

21 *Sic flammæ*] Ita a me intacta surrexit amica, ut Vestalis virgo e lecto ad sacra se confert, et pudica soror a fratre mane surgit. *Sic sacerdos surgit*] "Ὅσιος ἀπ' ἐνῶς ἑν." Eurip. Ion. 150. *Pias æternæ*] Hypallage est: pro, sacerdos pia, et flammæ æternas. Nam in templo Dæ Vestæ ignis perpetuus servabatur, qui tamen quotannis renovabatur Calendis Martiis.

22 *Verenda*] Hoc verbo omnis suspicio sceleris removetur.

23 *At nuper*] Ex antea actis hoc dedecus abolere nititur. *Bis*] Subaudi a consequentibus, continuata est meo officio. *Flava*] A capillorum colore. *Pitko*] Fortasse hæc meretrix facillime aliquid persuadere poterat suis amatoribus. *Bis flava Chie*] Alii aliter. Puteaneus *Chide*; hoc est *χλιδή*. *Clyte* Barberinianus. *Heins.*

24 *Libas*] Nomen hoc meretricis est: forsitan a *λεῖβω*, libo ac degusto; sive a libandis osculis.

26 *Et memin*] *Me memin* in scriptis. *Heins.*

27 *Thessalico*] Thessalia enim veneficiis infamia. *Devota*] Incantata.

28 *Misero*] Mihi.

29 *Sagax Phænicea*] Sic Puteaneus et multi alii: quidam *punicea*; quomodo noster alibi. Sed *Punicea* legendum Metam. xii. 104. Apud Senecam Medea, 'Ostro sic niveus pæniceo color:' ubi tamen Mediceus liber *punicea*. *Heins. Saga*] *Saga*, dicitur incantatrix et malefica, quæ carminibus vel arcescere possit mala hominibus, vel pellere. *Phænicea*] *Purpurea*: ut sit color ignis, propter amoris incendium. *Nomina*] Meum nomen. Excantatores enim ceream imaginem fingeant, cum nomine illius quem incantabant.

30 *In jecur urget acus*] *Egit* meliores: vulgata lectio ex Epistola Hypsip. promanavit, 'Devovet absentes simulacraque cerea figit, Et miserum tenues in jecur urget acus.' Certe et hic loci *miserum jecur* in nonnullis scriptis. *Heins. In jecur*] Quia in jecore sedes amoris esse dicitur. *Jecur*] Lactant. vi. 15. et de Opif. Dei c. 14. 'Lætitia affectus,' inquit, 'in splene est: iræ in felle, libidinis in jecore, timoris in corde, ut medici dicunt.' Cui et Poëta accinit Od. i. 25. 'Cum tibi flagrans amor, et libido, Quæ solet matres furiare equorum, Sæviet circa jecur ulcerosum, Non sine questu.' Et Od. iv. 1. 'Si torrere jecur quæris idoneum.' Quod videtur ex Theocriti Idyll. xiiii. vs. 71. *Καλεῖν γὰρ ἔστω θεός ἦπαρ ἑμὸν σῶν*.

31 *Steriles vaneſcit in herbas*] *Sterilem herbam* libri meliores: et *læva aqua* sequenti versu. *Heins.*

32 *Deficiunt*] Fluere desinunt. *Carmine*] Incantatione.

34 *Nulla movente*] Nemine excutiente. *Fluunt*] Excantata poma ex arboribus sponte defluunt.

36 *Impatiens*] Debile. *Inde*] A magicis artibus.

39 *At qualem vidi, qualem*] *Vidi*

tantum Puteaneus ac Arondelianus, cum tribus Moreti et aliis duobus. *Heins.* *Qualem*] Formosissimam.

41 *Illius tactu*] *Ad tactum* Puteaneus, et *possit*: et *Tithonosque* pro *Tithonusque*. *Heins.* *Pylius*] Nestor, ex Pylo.

42 *Tithonus*] Fuit Laomedontis regis Trojæ filius: quem, quia juvenis, et forma egregius erat, Aurora adamavit, rapuitque: ex quo Memnonem peperit. Tithonus autem post longissimam optatamque vitam, audita filii morte, in cicadam versus esse dicitur. Posuit autem Naso Nestorem et Tithonum pro quibuscunque hominibus senio confectis. Adeo pulchra, inquit, est hæc puella, ut senes vel decrepiti, si eam attingant, juvenes fieri possint.

43 *Hæc*] Talis puella. *Sed vir non contigit illi*] Dixit et supra: 'Nec juvenem, nec me sensit amica virum.'

44 *Nova*] Quia ante sæpius ejusdem puellæ consuetudinem cupivit.

45 *Quo sum tam turpiter usus*] *Malo sim.* *Heins.* *Quo*] Scilicet, munere. *Tam turpiter*] Quia puellam in nullo usus tenuit.

47 *Recipi*] A puella admitti.

49 *Quid mihi fortunæ tantum*] *Quo* Puteaneus cum optimo Palatino: et nox, *quo regno*: vide Notas Epist. II. 53. *Heins.*

50 *Quid nisi*] Divites avari frustra possident divitias, cum illis uti timeant. Non aliter, inquit Poëta, puellam possedi: id est, sine usu.

51 *Aret*] Siti conficitur, siccus est. *Vulgator*] Proditor Tantalus, qui immortalium Deorum secreta, quæ communis cænæ usu perceperat, divulgavit, et hominibus prodidit.

52 *Tangat*] Tangere possit.

54 *Protinus*] Statim, sine aliqua expiatione. *Sanctos possit adire Deos*] Religio enim removel pollutum hominem a re divina.

55 *Sed puto non blanda*] Præfero quod est in nonnullis editionibus, *Sed*

non blanda, puto. *Heins.* *Sed non blanda*] Ironice loquitur, ut supra: 'At non formosa est,' &c. *Perdidit*] Quia frustra me est exosculata.

59 *Divosque virosque*] *Virosque* optime Puteaneus cum Jureti excerptis: sequentia confirmant: atque ita Lucas Fruterius in Verisimilibus conjecerat scribendum. *Heins.*

60 *Vixi*] Sensem habui.

61 *Quid juvat*] *Jubet* Puteaneus. *Lege, juvat*: et sic sequenti versu optimis Palatinus. *Heins.* *Phemius*] Homer. Odyss. X. v. 330. *Τερπιδῆς δέ τ' αἰδοῖς ἀλδραῖς κῆρα μέλαιναν φήμιος, δὲ β' ἤειδε μετὰ μνηστῆρων ἀνδράκην.* Et deinde 347. *Ἀτροιδάκτος δ' εἰμὶ θεὸς δέ μοι ἐν φρεσὶν ὄλβας Παντολὰς ἐνέφυσεν* et alibi.

62 *Quid miserum Thamyran*] Philamoni filius, cum ex urbe Echalia reverteretur, in Dorio Musas obvias habuit, easque, canendi scientia gloriabundus, in certamen provocavit: qua insolentia Musæ permotus, eum et modulatione, qua præclarus erat, et sensu videndi privaverunt. Hic autem poëta pro quocunque homine cæco *Thamyran* ponit. *Thamyran*] *Thamyran* Puteaneus: quidam *Thamyra*: utrumque rectum. *Heins.*

67 *Quæ nunc ecce rigent*] *Rigent* prima editio et sex scripti; optime: hinc et *arrigere* de illa parte. *Fast.* II. ex antiquis libris, 'Et rigidum cornu durius inguen erat.' Sic et 'rigidæ tentigo vulvæ' Juvenali dicta. Horatius Epod. VIII. 'Illitterati num magis nervi rigent, Minusve languet fascinum?' Ita locus ille scribendus. *Languere et rigere* inter se opponuntur, cum contraria sint. *Vulgo nam minus nervi rigent?* hinc et 'rigidus ruris custos' nostro Priapus dictus lib. I. *Fast.* et 'rigidus Deus' in Priapeis. In loco Horatiano Franciscus Guinetus scribi volebat notis ad Andriam Terentii Act. II. Sc. I. *Illitteratis num minus nervi rigent, Magisve languet fascinum.* Sed non per-

suadet: alii alia commentisunt. *Idem.*

68 *Militiamque suam*] Et Virgil. 'At non in Venerem segnes, nocturnaque bella.'

69 *Quin istic pudibunda jace*] *Jaces* meliores recte, dixi supra lib. II. El. 19. Prima editio, *pars pessima rerum*; non invenuste. *Heins.*

70 *Sic sim pollicitis captus, ut ante, tuis*] Libri fere omnes *sic sum*; et Puteaneus, *captus es*: unde *captus et* refinxit minima mutatione: atque ita unus Moreti, *Sic sum pollicitis captus et ante tuis.* *Idem.*

71 *Tu dominum fallis*] Malo dominum cum quatuor scriptis, atque in iis Neapolitano. *Idem.*

75 *Assurgere posse per artes*] *Consurgere* meliores. *Idem.*

79 *Lanis*] Id est, lancea imagine. Excantatores enim duas imagines, ex lana alteram, alteram ex cera fingebant.

81 *Nec mora: dissiluit*] Imo *desiluit*, ut est in melioribus; de lecto videlicet: sic supra Elegia prima, de Corinna itidem, 'Delabique toro tunica velata recincta.' *Heins. Desiluit*] E toro se corripuit.

82 *Et decuit*] Cum decore nudis pedibus proripuit.

83 *Intactam*] Ad tempus hoc dicit: alias *intacta* dicitur incorrupta virgo.

ELEGIA VIII.

1 *En quisquam ingenuas etiamdum suscipis artes*] *Suspicit* rectius alii: bene etiam Puteaneus, *Et quisquam.* Sic supra Eleg. 3. 'Et quisquam pia thura focis imponere curat?' In obitum Drusi, 'Et quisquam leges andet tibi dicere flendi?' Et sub finem, 'Et cuiquam miserandus ero?' Rem. Amor. 'Et quisquam praecepta potest mea dura vocare?' *Æneid.* lib. I. ex optimo Mediceo: 'et quisquam numen Junonis adorat Præterea, aut supplex aris imponit honorem?' non *adoret et imponat*, quod est in vulgatis. Noster infra El. 10. cum optimis libris, 'Hanc quisquam lacrymis lætari credit amantum?' *Heins. En quisquam ingenuas*] Exclusus ab amicis, cujusdam opulenti militis causa, Naso dolet et conqueritur, plus posse divitias quam ingenium: et rivalem in odium et invidiam adducit. *En*] Particula hæc comica est, et affectui servit. *Ingenuas*] Liberales, quibus ingenui homines institui debent.

2 *Dotes*] Id est, quibus in precio sit ille qui carmen facit. Unusquisque enim suis dotibus solet censeri.

3 *Ingenium quondam*] Sic in Artibus ait: 'Cura dncum fuerant olim regumque poëtæ, Præmiaque antiqui magna tulere chori: Nunc edera sine honore jacent.'

4 *At nunc barbaria est grandis*] *Lege barbaria est grandis* secundo casu: nisi malis cum quinque scriptis *barbaries grandis*; idque sequor. *Heins. At nunc barbaries*] Sed nunc, ait, barbarus, nullisque ingenuis artibus præditus existimatur esse qui pauper est, licet virtutes habeat. *Habere nihil*] Scilicet, divitiarum, et egenum esse.

5 *Libelli*] Scilicet, Amorum.

6 *Quo*] Admissi, inquit, fuere libelli: sed ego non admittor.

7 *Laudato*] Scilicet, mihi. *Janua clausa est*] Ab amicis. Nam (ut in Artibus ait Naso) 'Carmina laudantur, sed munera magna petuntur:

Danamodo sit dives, barbarus ille placet. Ipse licet venias Musis comitatus, Homere, Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.

9 *Per vulnera*] Quæ aliis ipse intulit, et sibi ab aliis illata sunt. *Cenae*] Scilicet, equestri, qui erat quadringentorum sestertiorum: nam qui eam summam habebant, inter equites Romanos numerabantur edicto Roscii Othonis.

10 *Sanguine factus eques*] Unus Moreti cum Jureti excerptis *sanguinolentus*: alter Puteani *sanguine sparsus*; quomodo et Vossii excerpta: optimus Palatinus, *sanguine parvus*; quod et ex suo Codice Barthius in *Adversariis* est secutus: sed frustra; cum id verbi jam præcesserit superiore versu. Proxime tamen veram lectionem, quam præ se fert Puteaneus ille, *sanguine pastus*. Met. viii. 'Actæo bis pastum sanguine monstrum.' Petronius, 'est mihi cordi Quippe cremare viros, et sanguine pascere luxum.' Sic 'pavit flumina sanguis' Claudiano, iii. Consulatū Honorii ex membranis, 101. ubi vide quæ noto. Sic in Tristibus codex præstantissimus, lib. iv. El. 4. 'Cæde pharetræ pascitur ara Deæ:' ubi plura. Val. Flaccus lib. vii. 'Vobisne domos, vobisne parentes Esse putem, ratis infandis quos sola rapinis Sævaque pascit hyems?' *Heins.* *Sanguine*] Id est, precio sanguinis.

11 *Formosis, stulta, lacertis*] *Pro stulta* tam hic quam sequenti versu Puteaneus *vita*. Mea vita, mea lux, blanditiæ amatorum. Propertius lib. i. El. 2. 'Quid juvat ornato procedere, vita, capillo?' atque ita ille passim alibi: optimus Palatinus utroque loco *fula*. Sequenti versu quidam, *Hujus in amplexus, stulta, venire potes?* etiam bene; in *amplexus jacere*, non *amplexu*, unus Moreti cum Puteaneo. *Heins.*

15 *Serum*] Quia sero factus est eques: et cum antea in extrema paupertate fuerit, nunc male conve-

nit illi serum. *Aurum*] Equestris annulus.

18 *Heus ubi*] *Lege Heus* cum melioribus. Vide Notas Epist. iv. 150. Tò est etiam meliores non agnoscent. *Heins.*

20 *Quæsitum*] Partum. *Corpore*] Corporis exercitio. Pugnando, inquit, divitias omnes quas possidet acquisivit.

21 *Quoties hominem jugulaverit ipse Indicet*] Ille meliores: *hostem jugulaverit* etiam Sarravianus; probe. *Pro Indicet*, Puteaneus *Et dicet*: Aronde-lianus *Dicat et hoc fasces*. *Legō Prædicet*. *Heins.*

22 *Atara*] Quæ pecuniis corrupta, non times homicidam et impurissimum hominem attractare.

23 *Purus*] Musarum ministri et sacerdotes sunt eruditi omnes. Hinc 'sacri' poëtæ dicuntur. *Purus sacerdos*] Nulla cæde et cruore maculatas manus habens, ut decet sacerdotem Phœbi; at ille miles scilicet, multo sanguine respersus, et impurus est. Ideoque impura dicuntur loca, quæ cæde et sanguine sunt polluta. Propert. lib. iv. Eleg. 1. De Appia: 'Appia, dic, quæso, quantum, te teste, triumphum Egerit effusis per tua saxa rotis. Spectaculum ipsa sedens primo temone pependit, Ansa per impuros frena movere locos.' Contra, 'pura' loca, quæ cadaveribus sublati purgata sunt. Quod ex Homero discimus Iliad. K. 199. 'Ἐν καθάρῃ, ὅθι δὴ νεκρὸν διεφάετο χάρως Πηλεΐδων. Et 'pura' domus, in qua nemo mortuus. Eurip. Helen. 1446. καθαρὰ γὰρ ἡμῶν δόμας. οὐ γὰρ ἐνθάδε Ψυχὴν ἀφῆκε. Pertinet hæc vox proinde ad multa. Sic mortem impuram vocat Homerus, quam quis elisis laqueo faucibus sibi ipse consciscit, anima interclusa. Odyss. X. v. 462. Μὴ μὲν δὴ καθαρῷ θανάτῳ ἀπὸ θυμῶν ἐλοίμην Τάων αἱ δὴ ἐμῇ κεφαλῇ κατ' ἐνελθεα χεῖρας. Κελεῖσθαι ἐν καθάρῃ. Pind. Olymp. vi. 'Ἐπὶ καθάρῃ τυφλ. Ha-

licarn. i. non amplius humanis crematis hostiis. Hasta pura: non præpilato ferro: qua donabantur thrones, qui tunc primum vicissent. Quod Serv. annotat ex Varron. de G. P. R. Docemur tamen ex Sueton. in Claud. non tironi magis quam veterano datam fuisse hastam puram: felix enim ille, donatus hasta pura a Claudio, non erat tiro, sed trium reginarum maritus. Adi quoque Amor. i. Eleg. 12. 16.

24 *Rigidas*] Asperas, duras. *Inane*] Nihil profuturum. *Canto carmen inane*] *Nomen inane* unus Moreti; ut de se ipso loquatur. *Heins.*

25 *Discite*] Cum nulla, inquit, præmia sint carminibus, divitiæque prævaleant, nullus sit qui posthac poeti- cam se dedat; sed rei militari, quæ divites reddit homines. *Hæc*] Humanitatis studia. *Inertes*] Desides, pigri, inutiles. Cum stomacho id dixit ex vulgi sententia, qui poeticam ut inutilem et ignavam cavillantur. *Non hæc quæ scimus inertes*] *Non quæ non scimus* Puteaneus. *Lege, non quæ nos scimus*; atque ita unus Moreti et unus meus, Arondelianus quoque pro diversa lectione: at Neapolitanus, non quod nos scimus. *Heins.*

26 *Et fera bella sequi*] *Castra sequi* Puteaneus cum Sarraviano et uno Moreti: sic Tibull. 'Castra Macer sequitur.' Arondelianus *lustra* mendose. Lucanus, 'Nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur.' *Idem.*

27 *Deducite*] Ingeniose Poëta verbum hoc elegit, quod utique rei congruit: nam et carmina proprie deduci dicuntur. *Primum pilum*] Id est, centuriam primam cohortis.

28 *Posses, Homere*] *Possis* Puteaneus. *Heins.*

29 *Admonitus*] Sciens. *Nihil esse potentius auro*] Hoc nobis Danaëa fabula declarat.

30 *Corrupta virginis*] Id est, Danaëa. *Precium ipse fuit*] Quia in aurum versas est.

31 *Merces*] Præmium amplexus. *Durus*] Difficilis, asper, intractabilis. *Pater*] Acrisius. *Ipsa*] Virgo Danaë. *Sœvera*] Minime inepta. Nullum admittens amantem: non amans hunc ludum. Ter. Eunuch. 11. 5. 'Hoc nemo fuit Minus ineptus, magis severus quisquam, nec magis continens.' Illud 'severum' Plautus explicat in Captiv. 1. 2. 'Ille demum antiquus est adolescens moribus; Cujus nunquam voltam tranquillavi gratis.'

32 *Fœrea turris erat*] *Lege erant.* *Heins.*

33 *Sapiens amator*] Est enim res ingeniosa, dare. Jupiter *θεωπος χυμὸς γεγὼς...ποθεὶν εὐδὸς τοῖτο κτήμα τοῖς ἀποροῖς.* Eurip. in fragmento Danaëa vs. 30. *Σαφὲς δὲ ποθεὶν εὐκ' ἔχον, εὐκ' μηχανῇ...Τοῖδ' ἔχοντες.* Istud autem Pindarus vocat *ἀντρέφρον.* Pyth. 7. *Ζεὺς κύκλος, ταῖρος, σάτυρος, χυμὸς, δὲ ἰσχυρά Λαῶν, Εὐρώπης, Ἀντιόπης, Δανάης.* 'Taurus, olor, Satyrus, fit et aurum Jupiter ardens Europen, Leden, Antiopen, Danaëa.'

34 *Jussa*] Nec potuit magno casta negare Jovi. *Dedit*] Sui copiam Jovi fecit.

35 *At cum regna senex cœli*] *Jura Scriverianus.* Met. xv. 'O cui jus cœli bis sex fecere labores!' *Heins.* *At cum*] Virgil. lib. viii. 'Aureaque (ut perhibent) illo sub rege fuerunt Se-cula.'

36 *Manibus*] Umbris Inferorum. *Admarat*] Apposuerat. *Massa*] Metallum pondus.

39 *Debat*] Præbebat, scilicet, terra. *Sine vomere*] Sic in Metamorph. 'Mox etiam fruges tellus inarata ferebat.'

41 *Terram scindebat aratro*] *Findat* quidam codices: *terras aperibat* excerpta Jureti venuste: *terras findat* excerpta Politiani. *Heins.*

42 *Fossor humum*] *Mensor* recte Puteaneus cum aliis sex. Sic Metam. libro i. 'Cantus humum longo signavit limite mensor:' ubi pari modo in

quibusdam libris peccatur. Horatius Od. i. 28. 'Et maris et terræ numeroque carentis arenæ Mensem' vocat Archytam. Hinc *agrimensura*, et *agrimensores*. Idem.

43 *Nec freta demisso verrebant eruta remo*] *Non freta dimissi. v. e. remo* Puteanus: *demissi remi* quatuor alii; recte. Idem. *Verrebant*] Sic Virgil. 'Certatim socii feriant mare, et æquora verrunt.' *Eruta*] Evulsa.

47 *Quid tibi turritis*] Scribe, tam hic quam sequenti versu, Quo ex auctoritate optimorum codicum, et vide notas nostras Artis Amatoriæ i. 303. *Heins. Turritis*] Turribus munita mœnia.

50 *Cur non et cælum*] Cum stomacho dixit. Sic Horat. 'Nil mortalibus arduum est: Cælum ipsum petimus stultitia.' *Tertia regnu*] Jovi sorte obtigit cælum, Neptuno mare, Plutoni terra. *Tertia regna petis*] *Tertia dona facis* Puteanus: *regna facis* excerpta Scaligeri. *Heins.*

51 *Qua licet*] Optimus Palatinus, *Qua libet*. Forte *Quamlibet*: de quo ad Epistolas est dictum. Idem. *Affectas*] *Nimia*, sed frustra petis. *Quirinus*] Romanus.

52 *Liber et Alcides*] Non damno hanc lectionem; cum tamen optimus Palatinus, *Viribus et Alcides*. Forte scribendum *Viribus, Alcides*. Certe in antiquis inscriptionibus *Virbialis Flaminis* occurrit mentio. *Heinsius. Liber*] Bacchus. *Alcides*] Hercules. *Cæsar*] Julius, Augusti pater. Hi omnes mortales fuerunt, et post mortem inter Deos fuisse relatos credidit posteritas.

55 *Curia pauperibus clausa est*] Quia non licet pauperibus quamvis sapientibus, consulendi gratia in curiam accedere. *Dat census*] Sic Fast. 'In precio precium nunc est: dat census honores, Census amicitias: pauper ubique jacet.' *Census*] Divitiæ. *Honores*] Magistratus.

57 *Campus*] Scilicet, Martius, ubi

comitia habebantur. *Forum*] Ubi jura reddebantur.

59 *Nostros avidi lucentur amores*] *Liciantur* Puteanus: quo et optimus Palatinus alludit, in quo *ejiciantur*. Arondelianus etiam *ejiciantur*; cum diversa lectione *velliciantur*. Scribe *liceantur*. *Liceri* et *licitari* pretium offerre pro re venali. Festus, 'Licitati, in mercando sive pugnando contententes.' Vide et Nonium in eodem verbo. In aliis codicibus est, *venentur, prædentur, precientur, lanientur, luctentur*, et similia. Verbum *liceri* minus notum loco corrumpendo ansam dedit: quod tamen et apud Martialem exstat. *Heins.* *Nostros amores*] Nostram puellam.

60 *Et satis est, aliquam pauperis esse sinant*] *Aliquid libri meliores*. Præterea legebam *Id satis est*. Sic apud Martial. l. iiii. Ep. 5. pro *Hoc satis est*, libri veteres *Et satis est*. Lege *Id*. Vide Notas supra Amor. ii. El. 12. 44. Hoc tamen loco nihil mutandum præter distinctionem. *Satis est sinant aliquid esse pauperis. Heins.*

61 *Tetricas licet illa Sabinas*] *Rigidas unus Mediceus*: ut Amor. ii. El. 4. 'Aspera si visa est, rigidisque imitata Sabinas:' alii codices, *duras, fortes, tetras*: unus Farnesianus, *tacitas Sabinas*. Puto, *Tatias*: vide quæ noto Fast. i. 261. *Idem*.

62 *Multa*] Munera. 'Hæc etiam clausas expugnant arma pudicas;' ut Propertius ait.

63 *Me*] Quia nihil affero. *Prohibet*] In puellæ amplexus ire. *In me*] Quasi dicat, Non in eos qui afferunt. *Illa*] Amica mea.

64 *Si dederim*] Si precium attulerim. *Cedet*] Sic Tibullus elegia quarta libro secundo, 'Sed precium si grande feras, custodia victa est: Nec prohibent claves, et canis ipse tacet.' *Uterque*] Scilicet, custos et maritus.

66 *Pulvere mutat*] In pulverem resolvat, id est, ad nihilum redigat. *Dom*.

ELEGIA IX.

1 *Mater*] Aurora. *Mater*] Thetis.

4 *Ex vero nunc tibi nomen*] Elegia enim dicitur ἀπὸ τοῦ ἐλέγου, id est, a luctu. *Nunc tibi nomen eris*] Quidam inest. Heins.

5 *Ille*] Optimus amorum scriptor.

6 *Inane*] Carens anima.

11 *Excipiant*] Proprie enim cadentia excipiuntur.

14 *Castris, pulcher Iule, tuis*] Tectis meliores. Heins. *Pulcher Iule*] Ex Virgil. qui Æn. v. ait: 'Formaque ante omnes pulcher Iulus.'

15 *Confusa*] Turbata.

16 *Juveni*] Adonin autem intelligit, quem ardentissime Venus amavit. Is dum venaretur, ab apro in inguine vulneratus interiit, non sine maximo Veneris dolore. Fabulam scribit Naso Metam. x. *Ferus aper*] Trux aper. Metam. x. 715. Hunc autem Veneri luctum debuit Diana propter Hippolyti miserabilem interitum. Sic enim interminatur apud Eurip. in Hippolyto v. 1420. Ἐγὼ γὰρ αὐτῆς ἄλλον ἐξ ἐμῆς χειρὸς, Ὃς ἐν μέλισσα φίλτατος κυροῖ βροτῶν, Τόξος ἀφύκτους τοῦδε τιμωρήσομαι.

17 *Cura*] Amor, ut Veneris justissima cura.

18 *Nos*] Poëtas. *Numen habere*] Secundum Platonem. Sic Naso Fast. vi. 'Est Deus in nobis, agitante calvescimus illo: Impetus hic sacræ semina mentis habet.' *Numen*] Et fuit in tanto non parvum pectore numen. Silius l. xiii. laudat autem Homerum prolixè.

19 *Importuna*] Molesta. *Profanat*] Violat.

20 *Obcuras*] Nigras. Inferis enim et morti omnia nigra dantur.

21 *Quid*] Probat exemplis, quod

proposuerat: scilicet, mortem omnibus manus injicere, nulla habita aut generis, aut doctrinæ, alteriusve relatione. *Pater*] Apollo; secundum eorum opinionem, qui dicunt Orpheum Apollinis ex Musa Calliope filium fuisse. *Ismario*] Thracio. Ismarus enim mons est Thraciæ. *Mater*] Calliopea.

23 *Et Linon in silvis idem pater abditus altis*] *Et Linon altis* Puteaneus cum optimo Palatino, Arondeliano, et tribus aliis: venusta mehercules repetitione: pro quo alii, *edidit, abditum in*, vel *expositum*, et similia. Cæterum Puteaneus a manu prima *Ækinon*; ut ntroque forsitan loco sit scribendum *Ækinon*; priori certe: sic unus Vaticanus atque unus Mediceus; quomodo cantus ille vocatus, quo Linum Apollo dessevit: atque ita Scaliger in margine codicis sui emendarat. Nota illa Moschi, Ἀλῶν μοι στοναχῆτε νόνα. Hesychius, Ἀλῶνος, δῶνος, θρήνος. Vide Athenæum et Sophoclis Scholiasten in Ajace. Sed nec ἄλῶνος semper carmen lugubre. Athenæus l. xiv. Ἄλῶνος δὲ καὶ ἄλῶνος οὐ μόνον ἐν πάνθεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν εὐτυχίᾳ πολλῇ κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν. Rutgersius præterea Venusanis Lectionibus cap. 5. in silvis *Idæ* legendum contendit; quomodo unus Vaticanus. Apollo nimirum tularis Troadi Deus. Heins.

24 *Invicta concinuisse lyra*] Legeram eodem Rutgersio et quibusdam codicibus *invita lyra*. Idem.

25 *Aspice Maonidem*] *Adjice* meliores; et recte. *Idem. Maoniden*] Homerum.

27 *Hunc quoque summa dies*] Zinslerlingus ex veteri libro, *magna dies*: nostri omnes pro vulgata lectione

stant; quibus accedo. *Heins.* *Averno*] Avernus est lacus in sinu Baiano prope Puteolos. Hic pro inferno ponitur, quia inde ad inferos aditum esse vulgo credunt.

28 *Effugiant avidos*] *Diffugiant* vestustiores cum prima editione. *Heins.*

30 *Tarda quæ nocturno tela, &c.*] Scribit Homerus in *Odyssea*, Penelopen, cum a prociis sollicitaretur, pollicitam se tunc conditionem accepturam, cum telas finem imposuisset: utque procos in longum duceret, quantum per diem texuisset, tantum per noctem ad lucernam detexuisse solitam. Hic igitur Poëta per 'Trojanum laborem,' *Iliada*: per 'telam retextam,' *Odysseam* intelligit. *Tela retexta*] Sic ipsa de se, *Ep. i.* 'Nec mihi querenti spatiosam fallere noctem Lasaret viduas pendula tela manus.' Penelope autem hanc sese telam instituisse simulabat ad *ῥαψῖον Ἀλέκτρης ἡρώ.* Simile hujus exemplum habemus *Aeneid. ix.* ubi mater Euryali: 'nec te, tua funera, mater Produxi, pressive oculos, aut vulnera lavi, Vesta tegens, tibi quam noctes festina diesque Urgebam, et tela curas solabar aniles.' Ad Penelopes *ῥαψῖον καὶ περὶ τρυφῶν* videtur Plautus alludere in *Pseud. i. 4. 7.* 'Neque ad detexundam telam certos terminos Habes:' ubi vide Casaub. qui hoc eleganter explicat. Quid ait 'pallium detexere,' docet Donza in *Amphitr. Plant. i. 138.* Quo refer illud *Aeneid. x.* 'Dum textit Imaona Halesus:' id est, spoliat.

31 *Sic*] Per carmina.

32 *Altera*] *Nemesis.* *Cura recens*] Amor novus. *Altera*] Delia. Primum enim Tibullus Deliam, tum Nemesein amavit.

33 *Quid nos sacra juvant*] Bene eos Puteaneus et quinque alii; ut ad Nemesein et Deliam referatur: nisi nunc præferas cum aliis codicibus. Respexit illa Tibulli, ubi *mihi* pro tibi repono. 'Quid tua nunc Isis mihi,

Delia quid mihi prosunt Illa tua toties æra repulsa manu?' *Heinsius.* *Quid*] Nihil, inquit, prodest religio, si nemini mors parcit. *Ægyptia*] Ex *Ægypto* enim Isidis sacra Romam advecta sunt.

35 *Cum rapiant*] *Rapiunt* meliores. *Heins.*

37 *Vive pius, moriere tamen*] *Morieris pius* iidem cum Puteaneo; recte: nisi quod Neapolitani codicis lectio omnino aridet, in quo, *Vive pius, moriture pius*; quomodo legendum jam pridem conjeceram. *Idem.*

38 *Mors tamen a templis*] *Mors* gravis codices castigatiores magno numero et prima editio. *Idem.* *Cava busta*] In sepulchra. *Bustum* tamen proprie locus dicitur, in quo combustorum cadaverum cineres reponuntur. Aut potius id quod ex combusto cadavere restat.

39 *Jacet ecce Tibullus*] *Ille Tibullus* excerpta Jureti. Vide *Notas* ad *Ep. xiv. 95.* Supra, 'Ille tui vates operis, tua fama Tibullus Ardet.' *Heins.*

40 *Vix manet e toto parva quod urna capis*] *Et tanto* rectius unus Palatinus et unus Vaticanus. Præterea in uno Moreti et Menteliano *curva urna.* Putem *curta.* *Met. xiii.* 'Jam cinis est, et de tam magno restat Achille Neacio quid, parvam quod non bene compleat urnam.' *Propert. lib. ii. El. 9.* 'et tanti corpus Achillis Maximaque in parva sustulit ossa manu.' *Heins.*

42 *Pectoribus*] *Corpore.* *Pasci*] Proprie ignis dicitur pasci materia quam comburit.

43 *Aurea*] Ad Capitollum alludit.

45 *Erycis quæ possides arces*] Id est, Venus, cui magnificentissimum templum structum fuit in Erycino monte Siciliæ: unde ipsa Venus appellatur a poetis Erycina.

47 *Sed tamen hoc melius*] Ut mortuus sit inter suorum manus. *Phœacia tellus*] *Corcyra*, Ionii maris insula,

olim Phœacum patria, ubi Alcinoüs regnavit. In hac insula Tibullus Messalam secutus, in adversam valeditudinem inciderat: qua tamen levatus, Romam rediit, ubi mortem obiit.

48 *Supposuisset*] Sepelivisset. *Vili humo*] Respectu Italix.

49 *Hic certe manibus*] Puteaneus et optime Palatinus *Hinc* tam hic quam sequenti hexametro: alii tres *Huic* cum Jnreti Excerptis. At idem Puteaneus cum Sarraviano et Farnesiano *madidos fugientes*: septem *madidos fugientis*. Forte, *madidos fugienti pressit ocellos*, ut sint 'madidi ocelli,' quos Met. iv. vocat, 'oculos jam morte natantes:' et Epicedio Drusi, 'Lumina cœrulea jam jamque nantantia morte.' Sed opinor scribendum *gravidos fugienti pressit ocellos*: quomodo Met. iv. 'oculos jam morte gravatos Pyramus erexit:' et apud Virgilium Dido moritura, 'Illa graves oculos conata attollere.' *Heins.*

52 *Dilacerata comas*] *Dilaniata* cum prima editione et scriptis compluribus. *Idem.*

53 *Tuis*] Osculis. *Prior*] Delia, quam primum amavit.

54 *Oscula*] Id optavit ipse Tibullus Elegia prima lib. i. dicens: 'Te spectem, suprema mihi cum venerit hora, Et teneam moriens deficiente manu. Flebis et arsuro positum me, Delia, lecto: Tristibus et lachrimis oscula mista dabis.'

56 *Vixisti, dum tuus ignis eram*] Quasi hæc mors ex eo provenerit, quod Nemesin amarit.

57 *Cui*] Scilicet, Delix. *Tibi sunt*] Quid tu tantopere doles meis damnis? *Tibi sunt mea damna dolori*] *Sint* Moreti. *Heins.*

60 *In Elysia valle Tibullus*] Hoc prædixit ipse Tibullus l. i. Eleg. 3.

inquiens: 'Sed me, quod facilis tenero sum semper amori, Ipsa Venus campos ducet in Elysios.'

61 *Obovis huic venies*] *Venies* Puteaneus et alius Moreti. *Heins.*

62 *Calvo*] Calvus poëta. Propert. l. ii. 'Hæc eadem docti confessa est pagina Calvi, Cum caneret miserum funera Quintilix.' *Docte Catulle*] Catullus Veronensis fuit, poëtarum elegantissimus eruditissimusque. Non est autem mirum, Nasonem hic Calvum et Catullum conjungere: horum enim carmina a musicæ modulatoribus Hermogene, Tigellio, et Demetrio cantabantur.

63 *Quoque*] Sicut Catullus et Calvus. *Si falsum est*] Nam si verum esset crimen illud, inter impiorum umbras in Tartaro acerbis pœnis multaretur, neque in Elysio cum piis esset. *Temerati*] Violati. Suspicio enim fuit, Cornelium Gallum conjurasse in Augustum: cumque senatui damnandus traditus esset, sua se manu interfecisse. *Amici*] Augusti: qui eum adeo amavit, ut Ægypti provinciam illi primum commiserit.

64 *Prodigè*] Contemptor: ut apud Horat. 'Animæque magnæ Prodigum Paulum.'

65 *Si qua est modo corporis umbra*] *Si qua modo* Puteaneus a manu emendatrice: Excerpta Jureti et tres alii codices, *si quid modo corporis umbra est*: recte. Pont. iv. El. 1. 'Da mihi (si quid ea est) hebetantem pectora Lethen.' El. 13. 'Styx quoque (si quid ea est) bene commutabitur Istro.' Prudentius Proëmio Cathem. 'Cum jam, quicquid id est, quod fueram, mors aboleverit.' *Heins.*

68 *Et sit humus cineri non onerosa tuo*] Sic solebant antiqui amicis mortuis precari. *Micyl.*

ELEGIA X.

1 *Cerealis*] Hujus Deæ ludi celebrabantur Romæ quinto Idus Aprilis.

3 *Flava*] A maturæ segetis colore.

4 *Inhibes*] Prohibes.

7 *Hirsuti*] Asperi, inculti, sylvestres. *Torrebant*] Coquebant. Sic Æn. I. 'Frugesque receptas Et torrere parant flammis, et frangere saxo.' *Farra*] Frumenta.

8 *Nec notum terris*] Nec sciebant mortales quid area esset. *Area*] Area locus est in agris, creta consolidatus, ubi sectæ fruges teruntur et aresunt.

9 *Quercus*] In Epiro enim Dodona urbs fuit, juxta quam Jovi sacrum nemus erat, glandibus abundans. *Oracula prima*] Appositio est. Hoc dicit, quia fama est, in Dodonæo nemore arbores fuisse, quæ responsa darent. Virg. Georg. II. 'Atque habitæ quondam Graiis oracula quercus.' *Quercus oracula*] Dodonæa quercus vetustissima credebatur, et verissima edere oracula: cujus et Homer. mentionem facit Odyss. II. 327. τὸν δ' ἐς Δωδώνην φέτο βήμεναι, ὅθρ'α θεοῖο Ἐκ δρυὸς ὑψιμέροιο Διὸς βούλην ἐπακούειν. Unde et Lucan. VI. 'primis quid frugibus altrix Ore Jovis Dodona sonat.' Et noster Metam. XIII. Herodot. lib. II. τὸ γὰρ δὴ μαντήιον τοῦτο νερόμωστο ἀρχαῖότατον τῶν ἐν Ἑλλάδι χρηστηρίων εἶναι. Et Eurip. in Phœnis. Σεμνὰ Δωδώνης βῆδρα. 'Hæc tibi non hominem, sed quercus crede Pelasgas Dicere.' Art. Amat. II. 541.

10 *Hæc cibus, et teneri cespitis herba torus*] Puteaneus cum multis aliis mellioris notæ *Hæc erat, et teneri cespitis herba cibus*; Quod amplector; neque aliter Jureti et Scaligeri excerpta. Similis locus Fast. IV. 'Pa-

nis erant primis virides mortalibus herbæ Quas tellus nullo sollicitante dabat. Et modo carpebant vivax e cespite gramen, Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant. Postmodo glans nata est: bene erat jam glande reperta: Duraque magnificas quercus habebat opes. Prima Ceres, homine ad meliora alimenta vocato, Mutavit glandes utiliore cibo.' Nihil ibi de toro gramineo. Artis tamen I. II. 'Tum genus humanum solis errabat in arvis: Idque meræ vires et rude corpus erat. Sylva domus fuerat, cibus herba, cubilia frondes.' *Heins.*

11 *Prima Ceres*] Sic in Met. v. ait: 'Prima Ceres unco glebam dimovit aratro, Prima dedit fruges alimentaque mitia terris.'

12 *Coloratas*] Flavas, maturas. *Comas*] Fruges.

13 *Prima jugis lauros*] *Jugo* excerpta Politiani; quod mollius. *Heins.*

14 *Curvo dente*] Periphrasis est vomeris.

15 *Hanc*] Quæ tot ac tanta mortalibus munera attulit. *Credit*] Credibile non esse, tam liberalem et mitem Deam lætari cruciatibus et tormentis amantum. *Lætari credat quantum*] *Credit* meliores. cum prima editione; dixi supra El. 8. *Heins.*

17 *Quamvis agros amet*] Licet rude degat, non tamen est rustica, id est, severa, difficilis.

18 *Nec vacuum pectus amoris habes*] *Viduum* libri castigatiores magna copia cum vetustis editionibus. *Heins.*

19 *Cretes*] Cretenses. *Nec fingunt omnia Cretes*] Hoc dixit, quia de Cretensibus proverbialiter dicitur, Κρήτες ἀεὶ ψεύδονται.

20 *Superba*] Id est, nobilis, insig-

nis. *Nutrito Jove*] Vide Fabulam. Scribunt nonnulli ideo fictum esse, ut in Creta natus dicatur Jupiter; quia Cretenses primo religionem invenerunt.

21 *Sideream*] Sideribus ornatam. *Mundi arcem*] Cælum. *Temperat*] Moderatur, regit.

22 *Lac bibitis*] Scribit Lactantius, Amaltheam una cum sorore Melissa aluisse Jovem puerum lacte caprino ac melle.

23 *Testis*] Creta. *Laudatur*] Probat. *Alumno*] Jove.

24 *Fassuram Cererem*] Adeo hæc quæ mox dicam nota sunt, ut nec ipsa Ceres sit negatura. *Crimina*] Amores suos. *Crimina nota*] Nostra quinque ex melioribus. Sequenti versu *Iason* unus Vaticanus. *Heins.*

25 *Viderat*] Cereris amores narrare incipit. *Iasium*] Jasius Jovis fuit filius ex Electra. Scribit Diodorus Cadmum Agenoris filium uxorem duxisse Harmoniam, Jasii sororem: quas nuptias a Diis primum celebratas ferunt, Cereremque in gratiam Jasii ex frumento panem attulisse. *Sub Cretæa Ida*] Ad differentiam *Idæ Phrygiæ*. *Diva*] Ceres.

26 *Figentem*] Jaculo percutientem. *Certa*] Ejus enim ictus nunquam fallerat.

27 *Flammam rapere medulla*] Ut amoris incendio ardere cæpit.

28 *Hinc pudor, ex illa parte*] Multi libri *ex alia*. Sarravianus *ast alia parte*. *Heins.*

30 *Sata*] Segetes.

31 *Cum bene*] Licet diligentissime terram colerent, non tamen idcirco uberiore proveniebant fruges.

33 *Ierant*] Jacta et sparsa fuerant. *Æqualiter*] Hoc ratio agriculturæ exigit.

35 *Diva potens frugum*] Periphrasis est Cereris. *Silvis errabat in altis*]

Cessabat meliores: quomodo supra; 'Nos, Macer, ignava Veneris cessamus in umbra.' *Heins.*

38 *Qua tulerat se Dea*] Per quemcunque locum transierat Ceres. *Messis*] Seges. Proprie tamen fructuum perceptio, messis dicitur.

39 *Ipse locus nemorum*] In sylvis minus proveniunt fruges: idcirco Poëtica hoc dicit. *Canebat*] Arva enim maturis segetibus canescunt. Sic, in *Metamorph.* 'Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.'

40 *Metebat*] Adunco dente decubiebat, ut metere videretur.

41 *Legifer*] Minos primus Cretensibus leges dedit.

42 *Cereris longus ut esset amor*] *Malim Cereri*. *Heins.* 'Longus] Ut diutius fertilis esset Creta.

43 *Qui tibi secubitus*] Alii codices *Quid concinne*; unus *Palatinus* *Quod*: et sequenti versu *Hoc pro Hos*. *Heins.*

45 *Cur ego sum tristis*] *Sim meliores*. *Idem.* *Cur ego*] Nulla, inquit, est causa quamobrem ego tristis esse debeam tuis solennibus: nata enim, quam lachrymans per universum orbem quærebas, inventa tibi est nxor Plutonis: unde tua sacra cum voluptate et lætitia celebrari deberent, non cum amantium lachrymis et tormentis. *Nata*] Filia tua Proserpina.

46 *Regnaque quam Juno forte minora rogat*] *Sorte minora* plerique libri; et recte: *sorte minore* Puteaneus et sex alii. Posset etiam legi, *Regnaque Junonis sorte minora regat*. De hac sorte inter tres fratres ducta plena Poëtarum ubique scripta. *Heins.* *Regna*] Infernum. *Quam Juno*] Junonis regna sorte majora sunt, quia in orbis divisione Jovi cælum obtigit.

47 *Festadies, Veneremque vocat*] Alii codices *Cereremque colat*. *Vocat*, ut *Fast. iv.* 'Scena sonat, ludique vocant: spectate, Quirites.'

ELEGIA XI.

1 *Multa diuque tuli, &c.*] Hæc elegia mirum in modum exprimit amantum inconstantiam. *Vitiis*] Puellæ.

3 *Fugique catenas*] *Rupique* Scriverianus. *Heins.*

4 *Et qua non puduit ferre*] *Depudit* bene Jureti excerpta. Epist. iv. 'Depudit, profugusque rubor sua signa reliquit.' *Idem.*

6 *Venerunt capiti cornua sera meo*] Id est, Sero admodum meam ignominiam animadverti. *Domia.* *Cornua sera meo*] Id est, Sero tandem cæpi indignari, et me opponere. *Micyl.*

8 *Sæpe tulisti*] Alibi: 'Ut valeas, multa dolenda feres: Sæpe hibi succos, quamvis invitus, amaros *Æger*,' &c. *Lassia*] Morbo jacentibus.

11 *Nescio cui*] Nescio in cuius gratiam. Cum contemptu dixit.

12 *Excubui ante domum*] Justin. viii. 4. optime utitur hoc verbo: ubi de Græcia, bellum deprecante, loquitur: 'regum certe,' inquit, 'gentiumque semper victricem, et multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare sedibus.' Vide et Phædr. 3. in prol. ad Entych. 'tradere vigiliam suam alteri.' Qua etiam Cicero utitur locutione ad Brutum Epist. Fam. l. ii. 24. 'Cupio jam,' inquit, 'vigiliam meam, Brute, tibi tradere.' Horat. Od. iv. 13. 'pota cupidinem Lentum sollicitas. Ille virentis et et Doctæ psallere Chiræ Pulchris excubat in genis.' *Excubui*] Vigilavi. *Clausam servus ut ante domum*] Excerpta Scaligeri, Pateani, et Jureti, cum sex aliis forem: quod probarem, nisi 'foribus' mox sequeretur. *Heins.*

13 *Vidi ego cum foribus*] Meliores scripti *vid ego* non agnoscunt; quare licet tollatur. *Idem.* *Foribus*] A foribus amicæ.

17 *Quando ego non*] Id est, semper. *Spatiantis*] Mos enim erat Romanis viris et mulieribus, refrigerationis gratia sub aliqua porticu ætatis tempore spatari. *Lateri spatiantis adhæsi*] Patienter Puteaneus cum duobus aliis. *Heins.*

21 *Vana mendacia lingua*] Τὸ γὰρ ψεύδεσθαι καὶ πᾶσι ἀνθρώποις μισεῖσθαι ἄξιον, καὶ οὐδὲ μετρίοις δούλοις συγγνωστόν. Plutarch. de liber. educ. Plaut. eleganter in Curcul. iv. 1. 9. 'Qui perjurum convenire vult hominem, mitto in Comitium: Qui mendacem et gloriosum, apud Cloacinæ sacrum.' Et in Pseud. i. 5. 12. 'Homines qui gestant, quique auscultant crimina, si meo arbitrato liceat, omnes pendean't, Gestores linguæ, auditores auribus.'

26 *Veni, rivali non erat ægra meo*] *Veni, et rivali scripti* plerique cum prima editione. *Heins.*

27 *His*] Scilicet superius commemoratis. *Et qua taceo*] Plura alia quam memoravi, perpeasus sum. *Duravi*] Pro, obdurai. *Micyll.*

29 *Jam mea*] Se jam extra periculum constitutum esse dicit. *Votiva corona*] Quam ego in tempestate vovi.

30 *Lata tumescentes*] *Lenta* scribendum, quicquid libri veteres disentiunt, dixi Epist. xix. 81. at nunc eam conjecturam invenio confirmatam in codice Arondeliano. *Heins.* *Lata*] Quod periculum evasit. *Tumescentes*] Turgidas, inflatas. *Æquoris*] Allegoricæ ad puellæ inconstantiam et fraudem respiciens, ipsam æquori comparavit. *Audii*] Non horrescit, ut antea, quia in tuto est.

31 *Potentia quondam*] Quæ olim valebant, et poterant mihi persuadere quicquid volebas.

32 *Non ego cum stultus*] *Non ego* nunc Scriverianus; rectius. *Heins.*

33 *In contraria ducant*] *Tendant* meliores; nonnulli *vertunt*. *Sequenti* versu *vincit* pro *vincet* iidem præstantiores. *Idem.*

34 *Hac amor, hac odium*] *Vide* Epist. xix. 173. 'Calor et reverentia pugnant.'

35 *Odero, si potero*] Distichon hoc Ovidianum non videtur esse. *Heins.*

37 *Nequitiam*] *Amica* improbitatem. *Fugientem*] *Me. Forma*] Pulchritudo corporis. *Reducet*] Revocabit. *Forma reducit*] *Reducet* Puteaneus. *Heins.*

38 *Morum crimina*] Id est, malos mores.

39 *Sine te*] Quia corpus tuum amo. *Nec tecum vivere possum*] Quia animum odi.

40 *Voti*] Volantatis, desiderii.

42 *Non facit ad mores tam bona forma*] Deducerant ergo mores, quem

vultus honestat.

43 *Facta merent odium*] *Movent* quidam codices: merent pro merentur. *Medicamine faciei*: 'mundicie crimine nulla merent;' si tamen locus iste est sanus. *Heins. Exorat*] Impetrat a me amorem.

44 *Vitiis plus valet illa suis*] Quia non prohibent ejus mores, quo minus eam amem.

46 *Qui dant fallendos*] *Qui dent* legendum cum codice Neapolitano. *Vide* Notas ad Epistolam xv. 187. *Heins.*

48 *Qui rapuere meos*] Sic libro secundo Amorum: 'Per te, perque oculos, qui rapuere meos.'

49 *Quidquid eris*] Qualiscunque fueris.

51 *Lintea*] Vela. *Potius*] Quam te coactus amem. *Ferentibus*] Secundis, prosperis.

52 *Cagar*] Tuis illecebris. *Domini.*

ELEGIA XII.

3 *Quodoe putem sidus nostris occurrere votis*] *Fatis* Puteaneus et multi alii. Epistola (Enones vulgatam tueretur, 'Quis Deus opposuit nostris sua numina votis?' *Heins. Occurrere*] Obstat, obesse, impedimentum afferre.

6 *Sic est*] *Sic erat* meliores; nisi quod Sarravianus cum duobus aliis *Sic erit*. Lib. i. El. 2. 'Sic erat: hæserunt molles in corde sagittæ.' *Heins. Ingenio*] Ingeniosis carminibus. *Prostat*] Prostare est, turpitudine corporis quæstum facere, ut meretrices.

10 *Vendibilis*] Venalis.

11 *Duce me productus amator*] *Perductus* Puteaneus et quatuor alii: hinc

'perductores' pro lenonibus apud Comicos. *Heins.*

12 *Est adaperita*] Patefacta est rivali ad amicam introeunti.

15 *Cum Thebæ, cum Troja foret*] *Forent* prima editio cum quinque scriptis: eadem *Thebe* quoque agnoscit; atque ita Puteaneus: neque aliter Statius pluresque ex antiquis singulari numero. *Heins. Cum*] Cum multa alia essent, de quibus canere potuisssem, Corinnam solam meis carminibus celebrandam suscepi. *Thebæ*] Thebana bella: de quibus Papinius cecinit, et operi titulum 'Thebaldos' indidit. *Troja*] Trojana bella: quæ apud Latinos Macer Nasonis amicus

scribebat. *Cæsaris acta*] Hoc in Augusti gratiam dixit.

16 *Movii*] Ad scribendum de ejus pulchritudine.

17 *Adversis Musis*] *Aversis* Puteaneus et complures alii: dictum initio Epistolæ vii. *Heins.*

19 *Ut testes*] Tanquam testes, quos mentiri non deceat.

20 *Maluerim*] *Malueram* scripti. *Heins.*

21 *Per nos*] Scilicet, poëtas, qui hæc fingimus. Probat, quod supra dixit, non debere poëtas ut testes audiri quia monstrosa et naturæ repugnantia scribunt. *Scylla*] Duas fuisse Scyllas fabulantur poëtæ, alteram Nisi Megarensium regis filiam: alteram autem Scyllam Phorci filiam, quam Glaucus amavit, quamque Circe Glauci amore capta in canes media sui parte mutavit. Fabulas scribit Naso *Metam.* viii. et xiv. *Patri*] Niso. *Canos*] Ad illius ætatem respiciens hoc dixit. Coma enim, quam furata est Scylla suo patri, purpurea fuisse dicitur. *Canos furata capillos*] *Canos* Puteaneus et quinque alii, quod sit, pretiosos: sed male. *Met.* viii. de Niso, 'Inter honoratos medio de vertice canos Crinis inhærebat magni fiducia regni.' *Heins.*

22 *Pube*] Virgil. 'Prima hominis facies, et pulchro pectore virgo Pube tenus: postrema immani corpore piatrix.'

23 *Pennas*] Talaria: quibus usus est Perseus, dum Medusam interficeret. *Crinibus angues*] Medusam Phorci filiam intelligit.

24 *Abantiades*] Significat Bellerophonem, Glauci regis Ephyræ filium, qui usus esse dicitur Pegaso alato equo, cum vinceret Chimæram. *Alite equo*] Id est, Pegaso: *Metam.* iv. *Fertur*] Per nos poëtas, qui hæc fingimus.

25 *Tityon*] Tityus Jovis ex Elara filius, cum Latonæ vim inferre tentasset, ab Apolline sagittis confossus

est: et apud inferos ea pœna damnatus, ut ejus jecur semper renascens volucres exederent. Hunc Poëtæ adeo magnum finxerunt, ut ejus corpus novem jugera terræ occuparet. *Metam.* iv.

26 *Et tria*] Cerberum tricipitem dicit, qui fingitur pro pilis habere serpentes.

27 *Fecimus Enceladum*] *Enceladon* Moreti unus. Puteaneus deficiebat hoc loco. *Heins.* *Fecimus*] Proprie poëtæ facere dicuntur. *Enceladon*] Enceladus fuit Titani et Terræ filius, qui cum Deis bella gerere ausus est, eum Jupiter fulmine percussit, et monti Ætæ supposuit.

28 *Ambiguæ*] Duplicis, bimembris. Et sic per ambiguum virginem poteris intelligere Sirenem, cujus a capite usque ad pubem forma erat formosæ virginis, cætera in duos pisces reflexos desinebant. Aut, qui sensus fortasse erit melior, per virginem ambiguum accipe Circen, quæ ambigua, id est, duplex, fallax, et varia fuit. *Viros*] Id est, Ulyssi socios, qui carminibus Circæ in varias feras mutati sunt.

29 *Æolios Ithacis*] Scribit Homerus Æolum ventorum regem Ulyssi, ut tutior navigaret, ventos utre conclusiones dedisse: sed socios in coriis aurum inclusum existimantes, utrem Ulysse dormiente dissolvisse, *Metam.* iv. *Inclusimus utribus Euros*] Hanc fabulam habemus in Homer. *Odyss.* K. vs. 19. Δῶκε δὲ μοι δελφας ἀρκὺν βοῶς ἐννέδροιο. Ἐνθα δὲ βυκτάνων ἀνέμων κατ'ἔθηκε κέλευθα. Hinc et Lycophr. *Casandr.* Βύκτας ἐν ἀρκυῖ συγκραταλέλους βοῶς. Et Noster *Metam.* xiv. 224. 'Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos: Quos bovis inclusos tergo memorabile munus Dulichium sumsisse ducem,' &c.

30 *Proditor*] Quia Deorum secreta mortalibus prodidit.

31 *De Niobe*] Niobe Tantali filia, et Amphionis uxor, cum septem filios totidemque filias forma egregias pe-

perisset, ea re in tantam superbiam elata est, ut se Latonæ præferret: unde ejus proles omnis Apollinis et Dianæ sagittis interit, ipsa autem Niobe in marmor mutata. Fabulam narrat Naso Metam. vi. *Virgine*] Callistone. Calisto enim Lycaonis Arcadiæ regis filia: vide Metam. ii.

82 *Concinis*] Mortuum cantu deflet. *Odrysiarum*] Threïcium: ab Odrysarum gente, quæ Thracia fuit. *Cecropis*] Atheniensis. *Ales*] Progenem dicit, Pandionis Athenarum regis filiam: quæ, ut maritum Tereum ulcisceretur, ei Itym filium communem apposuit comedendum. Tum in hirundinem mutata esse dicitur, Itys in phasianum.

34 *Virgine*] Enropa, Agenoris Phœnicum regis filia.

85 *Protea*] De Proteo Oceani et Tethyos filio, qui se in varias formas secundum poetarum figmenta vertere solebat, diximus libro superiore, elegia decima quinta. *Thebanaque semina dentes*] Fabulantur poetæ, Cadmum Agenoris filium a patria profugum, maximi cujusdam serpentis dentes jussu Palladis seminasse: unde subito orti sunt armati homines, qui omnes præter quinque, quos condendæ urbis Thebarum socios habuit Cadmus, mutuis vulneribus se confecerunt. Fabulam Ovid. Metam. iii. describit. *Thebanaque semina dentes*] Vide Epist. vi. 11.

86 *Vomerent*] Jason Æsonis filius, ut aureum vellus raperet, boves ore naribusque ignem efflantes jugo sub-

misisse a poetis dicitur. *Lego Naso-* nem Metam. vii.

37 *Flere genis electra*] Apostrophe est ad Phaëtonem. Fabula narratur a Nasone Metam. ii. Ordo est: O auriga, subandi a superioribus, Quid referam tuas sorores flere electra genis? *Flere genis*] A genis. *Electra*] Quod Græci *ἤλεκτρον*, a sole, dicebant; id Latini, quia arboris succum credidere, succinum appellitarunt: hodie vulgo *ambra* dicitur. *Auriga*] Phaëton. *Sorores*] Heliades.

88 *Quæque rates fuerant*] *Fuerint* legendam cum octo libris: possit et *fuerunt* rescribi. *Heins.* *Quæque rates*] Subandi a superioribus, Quid referam? Scribit Virgil. *Æneæ* naves, ne a Rutulis incenderentur, in Cybeles gratiam a Jove mutatas fuisse in marinas Nymphas.

89 *Averruntque diem*] Fabulantur Poetæ, Atreum et Thyestem Pelopis ex Hippodamia filios, cum sibi in dissensione nocere non possent, in simulatam gratiam rediisse. Inde captata occasione, cum fratri uxorem Thyestes subagitasset, illi Atreum filios epulandos apposuit: quæ scelera Sol, ne pollueretur, avernus effugisse dicitur. *Mensis*] Epulis. *Furiis*] Furiis impulsus Atreus.

40 *Duraque percussam saxa secuta lyram*] Amphion, Jovis et Antiopes, sive Mercurii filius, tanta cantus suavitate valuit, ut ad citharam canens, saxa ad struenda Thebarum moenia traxisset a Poëtis dicatur. *Domini*.

ELEGIA XIII.

1 *Cum mihi pomiferis, &c.*] Cum Nasoni e Phaliscorum gente uxor contigisset, illius gratia ad Phaliscos pervenit: ubi sacrorum Junonis *ri-*
Delph. et Var. Clus.

tum edidit, et simul originem Phaliscorum docet. *Pomiferis*] In Phaliscis enim maxima provenit pomorum copia. *Conjux*] Aut primam aut

Ovid.

9 N

secundam intellige. Treis enim uxores habuit Poëta, quarum duabus repudiatis, cum tertia conjunctissime vixit.

2 *Mania*] Falerios oppidum Phaliscorum. *Victa, Camille, tibi*] M. Furius Camillus, vir summa virtute præditus, Faliscos ad deditionem coëgit. Vide Flor. i. 12. *Tibi*] A te. *Victa, Camille, tibi*] Falerios intelligit. Excerpta Puteani et Jureti tamen cum octo scriptis *culta tibi*; ut Veios designet: multi ex scriptis *juncta tibi, vel, juncta tuis*. Heins.

3 *Castæ...Junoni*] In honorem Junonis, quæ maxime a Phaliscis colebatur.

4 *Per celebres ludos indigenamque bovem*] *Et celebres* scripti plerique cum prima editione. Jureti Excerpta, *indigenæque Jovi*; frustra. Faliscus enim ager victimis pascendis dictus. Heins. *Ludos*] Ludi antiquitus dicebantur omnia spectacula publica, quæ in Deorum honorem fiebant.

5 *Grande mora pretium*] *Voco meritum* quatuor codices. Forte, *Grande loco meritum*. Martialis l. viii. Ep. 64. 'Grande loci meritum testantur et altera dona.' Sed vulgata scriptura bene se habet. Epistola Didus, 'Grande moræ pretium tuta futura via est.' Heins.

6 *Difficilis via*] Phalisci enim montana fere incolunt.

7 *Stat vetus*] Lacum describit, in quo ara Junoni constituta erat.

8 *Aspice*] Id est, Si aspexeris, concedes. *Numen inesse loco*] Sic supra: 'Credibile est, illi numen inesse loco.' *Concedes numinis esse locum*] *Numen inesse loco* Excerpta Scaligeri, Puteani, ac Jureti, cum nostrorum multis. Fast. iii. 'Lucus Aventino suberat niger ilicis umbra, Quo possis viso dicere, Numen inest.' Heins.

10 *Ara per antiquas facta, &c.*] Antiqui enim non ambitiosi erant, nec in exornandis rebus multum elaborabant.

11 *Hic ubi personis*] *Præsonis* sex scripti. Pro *Hic, Hac* Sarravianus; tres alii *Hinc*. Lege *Huc*. Heins.

12 *It*] Proccedit. *Velatus*] Velis et vestibus stratus. Dicit enim inferius: 'Qua ventura Dea est, juvenes timidæque puellæ Præbuerant latas veste jacente vias.'

14 *Herba Phalisca suis*] Ex religione: ut supra, 'indigenamque bovem.' Dom. *Campis herba Phalisca suis*] Perinde ac si dicat, Quales peculiariter in agro Phalisco habentur, propter amnem Clitumnum, cujus aqua candida facit. *Micyll*.

16 *Minor victima*] Quæ dicantur majores victimæ, quæ minores, ex Livio et aliis cognitum est. Hodie licenter confundimus Hostias cum Victimis. Veteres autem victimas eas vocabant, quæ post victoriam immolabantur: hostias, quum in hostem irent. Quod et Servius notat ad Æn. i. 'Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra.'

18 *Invisæ*] Ex omnibus brutis solam capellam Juno odit. *Domina Dea*] Junoni: quæ uxor dicitur Jovis, qui omnibus dominatur.

21 *Incessitur*] Petitur. *Index*] Capella: cujus indicio fugiens Juno in sylvis inventa est.

23 *Dea*] Junonis simulachrum.

24 *Præbuerant latas veste jacente vias*] *Præverrunt* optime excerpta Scaligeri, Puteani, ac Jureti; etiam Arondelianus liber pro diversa lectione. Auctor Moreti, 'Præverrit cauda silices gremiumque molarum.' Unus tamen Mediceus *velarant*; unus Vaticanus *Præbuerunt*: Junianus *Prævertunt*; alius Vaticanus *Straverunt*: forte *Præsternunt*. Heins.

26 *Auratos*] Aureis calceamentis ornatos. *Palla*] Vestis longa.

27 *More patrum sanctæ*] *Grato* excerpta Puteani, Scaligeri, ac Jureti. Lege *Graio*: atque ita Arondelianus, et pro diversa lectione Sarravianus et Barberinianus: optimus Palatinus

Gratum. Mox dicet, 'Argiva est pompæ facies.' Statius Theb. ix. 'Militiamque truem sexum indignata frequento, More nihil Graio.' *Heins. Albis]* Albarum enim vestium usus in sacrificiis.

28 *Tradita sacra]* Sarravianus *Condita:* ut Arte Amatoria, 'Condita si non sunt Veneris mysteria cistis.' In Fastis tamen, 'Cœptaque sunt pure tradita sacra coli.' Met. l. xi. 'cui Thracius Orpheus Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.' *Heins. Tradita]* Sibi imposita. *Vertice]* Capite.

29 *Ore favent populi]* Favet populus unus Politiani et Moreti. Puto favent populus. *Heins. Ore favent populi]* Id est, tacent.

31 *Agamemnone caso, Et scelus, &c.]* Halesum alii aurigam, alii filium Agamemnonis fuisse dicunt. Is, ubi Aga-

memnon uxoris Clytæmnestræ et Ægistî adulteri insidiis interfectus est, sceleris atrocitate permotus, patriam fugiens, in Italiam se contulit: et oppidum, quod non longe a Sabinis distabat, condidit: quod a suo nomine *Phalesum*, præposito *P.* nominavit: id postea *Phaliscum* appellarunt. *Cæso]* Ab Ægisto et Clytæmnestra interfecto. *Scelus]* Agamemnonis cædem.

33 *Terraque marique]* *Fretoque* scripti plerique, cum prima editione. *Heins.*

34 *Mania]* Phalesum. *Alta]* Qula in monte posita.

35 *Ille]* Halesus, qui Græcus erat: apud Græcos autem Juno maxime colebatur.

36 *Sint]* Sacra Junonia: per quæ ipsam Deam intelligit. *Suo populo]* Phaliscis. *Domin.*

ELEGIA XIV.

1 *Cum sis formosa]* Quia difficile est formosam mulierem pudicam esse.

2 *Sed ne sis]* Ne cogar tua furta deprehendere.

3 *Nostra censura]* Nostrum iudicium.

4 *Sed tamen ut tentes]* *Sed tantum* Mentelianus. Excerpta Jureti, *Sed tantum tentes;* recte. *Heins.*

6 *Solaque]* Famosæ, inquit, et meretrices illæ tantum appellandæ sunt, quæ palam peccant: non illæ quarum furta dissimulantur.

7 *Quis furor]* In Artibus, inquit Poëta: 'Præcipue Cytherea jubet sua sacra taceri.' *In luce fateri]* *Sub luce* duo ex mellioribus. *Heins.*

9 *Ignoto]* Ignobili; per quod vilem et diabolarem meretricem ostendit.

10 *Opposita sera]* *Apposita* Putea-

neus cum Jureti excerptis: vide quæ supra ad Elegiam 6. hujus libri notamus. Lib. II. Artis, quomodo et illic in membranis: 'Atque erit apposita janua firma sera:' ut et Fastor. l. i. 'Et jam contigerant portam. Saturnia custos Demserat appositas insidiosa seras.' Neque aliter apud Festum in *Adserere* antiqui codices: 'unde etiam seræ appellantur, quia foribus admotæ apponuntur.' 'Addere postibus seram' noster in Arte dixit: 'Et centum duris postibus adde seras.' Apud Appuleium, 'adducta fore pessulis firmatis.' *Heins. Populum]* Prætereuntes. *Summovet]* Removet, et arcet. *Ante]* Priusquam corpus suum Quiriti jungat. *Apposita sera]* Ostio pessalum obdit, et fores claudit.

12 *Commisi]* Peccati. *Perages in-*

dicium] Tu ipsa tui peccati eris index.

13 *Saltemque imitare pudicas*] *Saltemque* meliores; rectius: *imitare* etiam Junianus; probe. Tres alii cum Arondeliano *pudicam*; quomodo libri veteres. *Arte Amatoria* I. 'imitataque amantum Verba.' *Heins.*

17 *Locus*] Lectum dicit.

18 *Sit procul inde pudor*] *Stet procul* Puteaneus: sic alibi, 'stat pudor ante genas.' *Heins.*

19 *Hinc*] E lecto.

21 *Tunicam tibi sit posuisse pudori*] *Rubori* rectius Sarravianus: nam 'pudor' præcesserat. Vide quæ observavi ad *Epist.* xx. 202. *Heins.*

25 *Nec verba iuvantia cessent*] *Desint* tres libri. *Idem.*

27 *Metuentem crimina vultum*] *Id* est, severum, honestum.

28 *Opus*] *Amoris. Diffiteatur*] *Neget, celet.*

29 *Da populo, da verba mihi*] *Me* et populum falle. *Sine*] Permite. *Nescius*] Tui furti ignarus. *Errem*] *In* dubio sim an peccaveris.

34 *Collaque conspicio dentis*] *Compositi dentis* Hafniensis: *conspicuo* Neapolitanus. *Lege conspiciui dentis.* *Heins.*

37 *Mens abit*] *Fugit Sarravianus*; ut I. 11. *Artis*, 'misera mensque colorque fugit'; ita libri veteres. *Epistola Deianiræ*, 'Mens fugit admonit; frigusque perambulat artus.' *Barberinianus* vero et *Arondelianus* *Mens habet*: ut et in *Tristibus*, 'Temporis adversi sic mihi sensus habet.' *Vulgata* tamen lectio proba est. *Fast.* II. 'Mens abit et morior, quoties pugnantis imago Me subit.' *Id.*

42 *Falsi criminis instar eris*] *Facti muneris* optimus *Palatinus*: at in *Puteaneo*, *Sarraviano*, et quinque aliis, *falsi muneris*. Nil muto; nisi quod scribendum puto, *falsi criminis instar erunt*: nimirum, quæ parabis celare. *Heins.* *Eris*] Scilicet, verum crimen.

44 *Probra*] Tua flagitia et crimina.

47 *Prona tibi*] *Ordo* est: *Palma*, id est, victoria, est *prona tibi* vincere cupientem vinci. *Prona*] *Facilis*, *Cupientem*] Scilicet, me, qui victoriam non quero.

49 *Contingat*] *Liceat tibi. Superare*] Vincere me. *Verbis duobus*] 'Non feci.'

50 *Causa*] *Causæ honestate. Judice*] Scilicet, me. *Domin.*

ELEGIA XV.

1 *Mater Amorum*] *Venus.*

2 *Traditur hæc Elegis ultima meta meis*] Rectius hic *Elegis* unus *Moreti*. *Scrivarianus* his; alius *hoc*. *Pro meta*, quidam codices, tam scripti quam editi, *charta*: optimus *Palatinus* *nota*: *Mentelianus* *cura*. *Lipsius* *Antiquis* *Lectonibus* et ad *Symmachum* *Juretus creta* legendum contendunt. Sed *perperam*. *Scribe minima* *mutatione*, vel *invitis membranis*, *Raditur hic Elegis ultima meta meis*. *Elegos* enim tanquam *curru vectos* designat pas-

sim *Noster*. *Sic Art. Am.* I. 'imphribus vecta *Thalia* rotis.' 'Radere metam' quid sit, non est ut multis explicem. *Nihil aptius* aut *elegantius* dici potuit. 'Terere metam' id ipsum alibi vocat. *Simile mendum* ex *Propertio* *instuli* I. II. *El.* I. 'Hoc si quis vitium poterit mihi demere, solus *Tantalea* poterit radere poma manu:' sic enim scribendum censeo: *radere* pro *corraderere* posuit. *Noster* *Metam.* I. XIV. 'Raserat *Occidans Tartessia littora Phæbus*:' sic et ibi

opimor esse reponendum. Nam libri vetustiores, *Sparserrat*: vulgati *Præserat*. 'Radere littora' Virgilius quoque dixit, etsi alio sensu, 'Proxima Circæ radantur littora terræ.' Et alibi, 'Ille inter navemque Gyæ scopulosque sonantes Rasis iter lævum interior.' Val. Flaccus lib. v. 'alba Carambis Raditur,' ab Argo videlicet. 'Ripas radentia flumina' Læcretius similiter dixit. Noster, 'sicco freta radere passu' Met. x. Medic. Faciei 'radenti tubera nitro' est legendum pro *eradenti*. Sic 'radere nomen fastis' apud Ciceronem pro *eradere*: 'radere cultros' Martial. l. ix. Ep. 72. 'Delibata semel summos modo purpura cultros Raserat:' sic scribendum puto; quod mollitiem capillorum optime exprimit: vulgo *sparserrat*, et *Et libata*. 'Lima radere librum' Noster Trist. et Martial. x. Ep. 2. 'Tybris radit arenas' Fast. i. 'Aquosus Eurus arva radit imbribus' Horatio Epod. xvi. *Heins.* *Ultima meta*] Id est, ultimus terminus. *Ultima*] Quia in curuli certamine plures erant metæ. *Ultima meta*] Quod explicat Virgil. *Æn.* v. 'Jamque fere spatio extremo, fessique sub ipsam Finem adventabant.'

4 *Nec me*] Quia juvenis hæc lusi. *Dedecere meæ*] *Tua* malim cum uno Moreti: nam 'meis' sub finem proximi pentametri jam præcesserat. *Heins.*

5 *Si quid id est*] Esse ex equestri ordine. *A proavis*] Modeste se a genere laudat. *Ordinis*] Equestris.

6 *Modo*] Nuper. Ad illud refert quod dixit, 'Vetus ordinis hæres.' *Militia turbine factus eques*] Rivalem suum obiter mordet, de quo supra dixit: 'Ecce recens dives parto per vulnera censu, Præfertur nobis sanguine factus eques.' *Domin.* *Turbine*] Pro turbulentia et inquietudine: aut certe pro rotatione equorum, quos in gyrum circumagere so-

lebant. Quasi dicat: Non bello aut arte aliqua militari equestrem dignitatem consecutus sum: sed a majoribus accepi, &c. *Micyl.* *Militia turbine factus eques*] Quidam fortune munere; ut lib. iv. Trist. Elegia ult. *Heins.*

7 *Mantua Virgilio*] Quemadmodum Mantua Virgilio, et Verona Catullo alumnis lætatur et illustris est: sic ego, inquit, Pelignam gentem illustrabo.

9 *Quam sua libertas*] Quam legendum cum quatuor scriptis atque ita Scaliger ia ora libri sui emendarat. Mox *Martia Roma* unus Moreti. *Heins.* *Quam*] Scilicet, Pelignam gentem: laus enim hæc patriæ Nasonis in ipsum quoque redundat. *Honestæ*] Honestissima enim arma sunt, quæ pro libertate sumuntur. *Coëgerat*] Impulerat: est enim boni viri, ut non nisi coactus ad arma confugiat. *Libertas*] 'Virei validis cum viribus' luctant, Libertatem ut perpetuassent maxime.' *Enn.* *Annal.* ix. *Lucan.* vii. 'hæc libera nasci, Hæc vult turba mori.' Sic Metius ad suos Albanos: *ἐλευθεροί γὰρ ἐξ ἐλευθέρων ἐσόμεν.* *Halic.* iii. *ἐμφυτον γὰρ πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ἐλευθερίας πάθος.*

10 *Socias manus*] Quando omnes fere socii populi Romani defecerunt, et ad arma conversi sunt. Unde maximus terror et sollicitudo Romanis incessit. *Lege* Lucium Floram lib. iii. *Anxia*] Sollicita. Adeo enim consternatos sociali bello Romanos legimus, ut magnos ludos Jovi Optim. Maxim. si Rempubl. in meliorem statum vertisset, voverint.

11 *Spectans*] Aspiciens. *Hospes*] Peregrinus. *Sulmonis*] Quæ est mea patria.

12 *Quæ campi*] Quæ rectius duo scripti: nam 'quæ' sequitur. *Heins.* *Jugera pauca*] Parvum fuisse Sulmonis oppidum ostendit.

13 *Tantum*] Tam magnum. Mos est poetarum, hujuscemodi laudes si-

bi attribuere. *Ferre*] Proferre, gignere. *Poëtam*] Nasonem.

15 *Culte puer*] Satis superque, inquit, amoribus indulsi: nunc ad majora tendo. Ordo est: O puer culte longo tempore mihi, et parens pueri, vellite signa, &c. *Culte*] Amate. *Puerique parens mihi tempore longo*] *Tempore in omni* excerpta Jureti et unus Moreti. Scriverianus, *parens amat hostia cultus*. Arondelianus pro diversa lectione *amat hostia cultu*. Optimus Palatinus, *parens Amathuntia culta*. Scribe, *Amathusia culti*; ab Amathunte Amathusia, ut a Rhamnunte Rhamnusia, a Selinunte Selinusia: hinc 'creta Selinusia' apud Plinium; sic 'Amathusiacas bidentis' noster dixit Met. x. Amathuntem enim ab Amathusa Cinyræ matre appellatam volunt. Quomodo et apud Catallum lego, 'Nam, mihi quam dederit duplex Amathusia curam, Scitis.' Et in Ciri Virgiliana, 'Nam te jactari, non est Amathusia nostri Tam rudis, ut nullo possim cognoscere signo:' ubi et nostra male legitur. Catulli illa respiciebat, 'non

est Dea nescia nostri, Quæ dulem curis miscet amaritiem.' 'Non est Amathusia nostri Tam rudis,' pro, nos non simus tam rudes Amathusiæ aut Veneris. Symmachus l. i. Ep. 8. 'Amathusias renidens.' Sic in iis versibus scribendum esse alibi monemus; non *Amathusium*, ut nunc legitur. Si quis *Amathuntia* præfracte tuetur, non omnino me oppono: nam et *Selinuntii* apud Ciceronem occurrunt, et *Hydruntii* apud Plinium: præstat tamen alterum. *Heins*.

16 *Vellite*] Extrahite. *Signa*] Vexilla.

17 *Corniger*] Cornua gerens. Quare cum cornibus fingatur Bacchus, docet Diodorus l. iv. *Increpuit*] Scilicet me, monens ut majora scriberem. *Thyrso*] Furore.

18 *Pulcanda est magnis aræ major*] *Majora* mihi scribenda sunt. *Magnis equis*] Ad carminis qualitatem refert: id est, heroicis carminibus. *Aræ*] Campus. Hoc ad materiam.

19 *Imbellis*] Qui respuunt bellicam et altam materiam. *Genialis*] A Genio, voluptatis Deo.

ARTIS AMATORIÆ LIB. I.

P. OVIDII NASONIS ARTIS AMATORIÆ LIBER PRIMUS] DE ARTE AMANDI hactenus inscripti sunt in vulgatis editionibus hi libri: nos veram inscriptionem revocavimus; quam veterrimus Codex Gallicus bibliothecæ Regiæ, Francisci Jureti, Josephi Scaligeri, ac Claudii Puteani excerpta, cum fragmento Oxoniensi Bodleianæ bibliothecæ iidem antiquissimè agnoscunt. Seneca excerptis Controversiarum III. 7. 'Iste sensus est ejus, qui hoc sæculum Amatoris non Artibus tantum, sed sententiis implevit. Ovidius enim in libris Metamorphoseon dicit, 'Ipse suos artus,' &c. Aurelius Victor vulgatus, in vita Augusti Cæsaris: 'Nam et poetam Ovidium, qui et Naso, pro eo quod tres libellos Artis Amatoriæ conscripserat, exilio damnavit.' Freculphus VIII. 10. Chronici: 'Quibus diebus Ovidius poeta in exilio diem obiit, qui ab Augusto sene damnatus fuerat, propter libros Amatoriæ Artis, quos composuerat.' Neque alia nomine ab Eutyche Grammatico hi libri citantur, aut a Scholiastis Mss. in Metamorphoseis, ac cætera ejusdem opera; idque passim. Vocat quidem ARTEM AMANDI ipse Ovidius primo hujus operis versu, sed legi carminis id dedit, quæ verum poematis hujus titulum non admittebat: unde et errorem natum existimo. Πρωταγορίδου ἀποδοκῆς ἀπορῶντα laudat Athenæus I. IV. Heins.

1 Si quis in hoc artem, &c.] Ex Latinorum poetarum consuetudine proponit, invocat, et narrat Ovidius. Nam primis duobus versibus amatoriæ artem se doctum profitetur; deinde Venerem Amorum matrem invocat: narrat postremo, quomodo invenienda et concilianda sit amica. In hoc populo] In Romana civitate. Artem amandi] Modum conciliandæ amicæ.

2 Me legat] Hoc legat codex Regius et Bodleianus cum duobus aliis; sed nil muto. Tres etiam doctus eat, non amet; et placet: quo alii alludunt nonnulli, in quibus erat vel erit. Heins.

3 Arte citæ] Ut naves et currus gubernantur a perito homine, ita et amor regi debet ab optimo magistro. Remoque rates veloce reguntur] Moventur Regius, Bodleianus, et alii nonnulli cum excerptis Scaligeri et Puteani; placet. Epist. Laodam. 'Cum venies veloce move remoque carinam.' Viro clarissimo mihiq; conjunctissimo Jano Vlitio legendum videbatur, Arte cita remique rates velique reguntur: nec obnoit, dummodo moventur admittamus. Heins.

5 Curribus Automedon] Automedon Diorei filius fuit, et Achillis auriga. Unde quum aurigam designant poetæ, eum Automedonta appellant. Lentis habenis] Flexibilibus, et se implicantibus.

6 Tiphys in Æmonia] Tiphys fuit gubernator Argonautarum, qui in ea

expeditione periit. *In Æmonia puppe]* In Argo navi, fabricata in Thessalia.

8 *Tiphys et Automedon, &c.]* Dicar esse optimus amoris magister, ut Tiphys et Automedon habiti sunt optimi gubernatores.

9 *Ille quidem ferus est]* Fateor sævum esse Cupidinem. *Et qui mihi sæpe repugnat]* Repugnet excerpta Puteani et Scaligeri cum optimo Regio et Bodleiano. *Heins.*

11 *Phillyrides puerum]* Chiron filius fuit Saturni ex Phillyra Oceani filia: cum qua ille in equum conversus, dum per Thraciam Jovem filium quærit, consuevit. Hic herbariam disciplinam invenit: docuitque Achillem medicinam et citharædicam artem, ut Statius tradit. *Perfecit Achillem]* Sic a manu prima codex Regius, et quatuor alii; quomodo Naugerius monuit legendum, non *præfecit*. Sic Amor. l. ii. 'Ponendis in mille modos perfecta capillis.' *Heins.*

12 *Contudit]* Domuit.

13 *Perterruit hostes]* *Exterruit* libri meliores constanter. *Heins.* *Exterruit socios]* Centauros perterrefecit, quum Pelion habitaret.

14 *Amosum senem]* Longævum Chironem.

15 *Quas Hector sensurus erat]* Hoc dicit, quoniam Achilles Hectorem occidit.

17 *Æacide Chiron præceptor]* Vide Stat. Achilleid. 'nam tunc labor unus Nosse salutiferas dubiis animantibus herbas, Aut monstrare lyra veteres Heroas alumno.' *Ælian. l. ix. "Ομηρος τὸν Ἀχιλλεῖα πεποίηκε τὴν ὀργὴν πλείοντα τὴν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα διὰ Μουσικῆς, ἣς ἔμαθε παρὰ τοῦ σοφιστοῦ Χείρωνος.* Et Sen. Troad. 830. 'hic recumbens Montis exesi spatiosus antro Jam truci Chiron pneri magister, Tinnulas plectro feriente chordas, Tunc quoque ingentes acuebat iras Bella canendo.'

18 *Uterque puer]* Et Cupido et Achilles. *Natus uterque Dea]* Cupido

ex Venere, Achilles ex Thetide.

18 *Sed tamen et tauri cervix]* Tauri et equi exemplo probat, Cupidinem posse gubernari. *Tauri cervix oneratur aratro]* *Tauri curvis onerantur aratris* unus Ambrosianus et unus Vaticanus. Aratra passim 'curva' nostro aliisque poetis dicuntur. *Heins.*

24 *Ultor ero]* Docendo modum amandi.

25 *Non ego, Phæbe, datas]* Non dicam, me artem amatoriam ab Apolline, non ab avium auspiciis, non a Musis; sed ab usu, et longa amandi peritia accepisse.

26 *Æria voce avis]* Garritu volucrum: quem angures maxime observabant.

27 *Nec mihi sunt viæ Clio]* Hesiodum dicit: qui cum patris oves pasceret juxta Heliconem, a Musis ad fontem Hippocrenem ductus, poeta evasit. Clio autem una est ex Musis: sic appellata propter gloriam, quæ ex poetarum laudibus oritur. *Clinusque sorores]* Reliquas Musas intellige. *Clinus* autem genitivus est Græcus. *Clio Clinusque sorores]* *Cliosque* scripti: sic in Priapeis Epigramm. 67. cum in priscais codicibus, 'Pene- lopes primam Dido fac prima sequatur,' exstet, facile apparet *Didus* esse reponendum: vulgati *Didonis prima*, præter usum cultioris ævi. *Heins.*

28 *Ascræ]* Vicus est in Theapiis, juxta Heliconis partem: quam Dios et Pycimede Hesiodi parentes incoluerunt, relicta patria Cuma.

29 *Unus opus moret hoc]* Usu et experientia doctus hæc canto.

31 *Este procul vitæ tenues]* Rejicit Vestales, et matronas castissimas, quas tenui vitta et iustitia denotat. Stola autem matronæ utebantur ad imos pedes: quam iustitia assuta, hoc est, tenuissima fasciola, ambibat. Hanc nonnulli limbum appellant. Vitta vero Vestalium peculiaris erat,

qua capillos ligabant. Magis tamen placet, ut per 'vittas,' puellas virgines, et nondum nuptas intelligas, potius quam Vestales virgines: quas etiam vitta utebantur. Ovid. in Metam. 'Vitta coërcebat positos sine lege capillos.'

33 *Venerem tutam*] Ignobiles feminas, ad quas est aditus tutus: quum e diverso ad nobiles periculosus sit. *Concessaque furta*] Amores lege permissos, et aditu faciles. *Nos Venerem tutam*] Libro Tristium secundo, ubi quatuor hi versus repetuntur, legere est, 'Nil nisi legitimum concessaque furta canemus.' *Heins.*

37 *Placidam exorare puellam*] Placitam ex melioribus libris omnino est legendum: et mox, *Tot tibi tanque dabit formosae Roma puellas*, non namque dabit. Epistola Acontii, 'Per gladios alii placitas rapuere puellas.' Amor. 1. Eleg. 10. 'Non aries placitam munere captat ovem.' Lib. II. El. 4. 'Sive rudis, placita es simplicitate tua.' Art. III. 'Nec Thuscus placitis devehit amnis aquia.' Et mox, 'Nos facimus placitae late praeconia formae;' ut illis locis restituendum. Plura vide Notis ad Epistolam XIX. 208. *Idem. Exorare*] Precibus et blanditiis tibi morigeram reddere.

39 *Hic modus*] Hæc mensura. *Nostro curru*] Nostris præceptis. Est enim similitudo ab aurigis sumpta. *Signabitur area*] Describetur spatium operis.

40 *Hæc erit admissa meta*] Currendum erit per hoc spaclum. *Admissa rota*] Admoto vel celeri curru. *Meta terenda rota*] Memini illorum Propertii, 'Septima quam metam triverit arte rota.' Memini et a Nostro I. II. mox dici, 'Interior curru meta terenda meo est.' Libri tamen meliores hoc loco *meta premenda*; nec male: unus Vaticanus cum Ambrosiano, *tenenda*; quomodo Trist. I. IV.

El. 8. 'Nec procul a metis, quas pene tenere videbar.' Virgilius I. V. 'Jamque propinquabant scopulo, metanque tenebant.' Paulo post etiam nonnulli codices *meta tenenda*, non *terenda*. *Heins.*

41 *Dum licet*] Dum nihil tibi obstat: vel dum fas est per ætatem; nam semem non decet. *Loris solutis*] Amota omni alia cura.

43 *Hæc tibi non veniet tenues*] *Tenues veniet* meliores libri. *Heins.*

44 *Quærenda est*] Non enim dormienti tibi hæc confecturi sunt superi. Nec sine tua opera deducetur tibi amica.

45 *Ubi retia tendat*] *Ponat* Argentinensis liber; etiam non male: sic et infra 263. libri meliores, 'Hactenus unde legas quod amas, ubi retia ponas.' Virgilius Georg. I. 'Tunc gruibus pedicas et retia ponere cervis.' Noster quoque Metam. VII. 'positarum lina plagarum.' Et alibi, 'in laqueos, quos posuere, cadent.' *Heins.*

47 *Qui sustinet hamos*] Periphrasis est piscatoris. *Sustinet hamos*] Continet fragmentum Bodleianum et tres quatuorve alii codices. Sic infra, 'pressas continet arte jubeas.' *Heins.*

49 *Longo amori*] Diu duraturo.

51 *Dare vela*] Non est, inquit, longius navigandum, ut puellam invenias: quemadmodum fecit Paris, qui in Græciam navigavit.

52 *Longa terenda via est*] Non etiam peragrandi erit terra, ut fecit Perseus, qui a Polydecte Magnetis filio ad Gorgonas missus, Andromedan invenit in littore, ceto expositam, ut in Metam. docet Ovid.

53 *Andromedan*] *Andromedan* lege, ut meliores libri; quod jam modum notis ad Epist. XVIII. 149. in cæteris Naugerii conjecturam expressimus. Nam scripti codices cum vulgatis *portavit*; et *Raptaque sic*. *Heins. Nigris portavit ab Indis*] In Jappe, quem est in Palestina, ante diluvium con-

dita, ubi Cepheus regnavit, id factum fuisse prædicant. *Nigris* autem, hoc est, fuscis, solis ardore.

57 *Gargara quot segetes*] Gargara sunt in Mysia, quæ est Hellesponti provincia. Hic autem pro oppido accipitur, frugum feraci. *Methymna racemos*] Methymna est urbs Lesbiorum, in qua vinum optimum nascitur.

59 *Quot cælum stellas*] Distichon hoc non esse Ovidianæ notæ contendit. Pentameter ex illis Nostri adumbratus est Amor. i. El. 8. 'Nunc Mars externis animos exercet in armis: At Venus Æneæ regnat in urbe sui.' In Oxoniensi fragmento legebatur, *Mater in Æneæ constitit urbe sui. Constitit etiam Regius. Heins.*

60 *Mater et Æneæ*] Venus, Æneæ mater, Romæ sedem habet: ex quo ostendit, lascivas esse Romanas mulieres.

63 *Sive cupis juvenem*] Majorem nam tu puellam.

64 *Cogeris voti*] Scripti plerique, *Cogeris et. Puto, Cogere et. Comelianus codex superiori versu non male, juvenes tibi mille patebant*: patebit tibi aditus ad mille juvenes; dictum Notis ad Amor. ii. El. 19. vs. 25. *Heins. Cogeris voti nescius esse tui*] Ignorabis quænam ex tam multis puellis eligenda sit.

66 *Crebrius agmen erit*] *Plenius* meliora exemplaria; idque constanter. *Heins.*

67 *Tu modo Pompeia*] Porticus olim Romæ erigebantur, ad inambulationes et umbras. Inter cæteras maximæ fuit admirationis porticus Corinthia, ad Circum Flaminium erecta a Cneo Octavio: ita appellata propter æs Corinthium, quod erat in columnis.

68 *Quum sol Herculei*] Quum Sol est in Leone. Sol enim 13. Calend. Aug. in Leonem transitum facit. Designat ætatem. *Herculei leonis*] Nemeæum leonem dicit, quem Hercules inermis occidit, et inter sidera collocatus est.

69 *Aut ubi muneribus*] Sunt qui intelligant de templo Concordiæ. Mihi magis placet, intelligas de porticu Octaviæ.

70 *Externo marmore*] Peregrino marmore: quod e Laconia, Phrygia, Numidia, Paro, Caristo advehebant.

71 *Priacis tabellis*] Antiquorum pictorum clarissimis picturis, quæ in porticibus locabantur.

72 *Livia nomen habet*] Porticus Liviæ meminit Ovidius in *Fastis*: 'Disce tamen veniens ætas, ubi Livia nupsit Porticus, immensæ tecta fuisset domus.' *Domin.* Porticus Livia, teste P. Victore, erat in tertia urbis regione, prope Suburram. *Ciofan.*

73 *Quaque parare necem miseris*] Porticum Apollinis Palatini intelligit. Nam Augustus templum Apollinis in parte Palatinæ domus excitavit, cui addidit porticum cum bibliotheca Græca Latinaque. In ea erant imagines Danaïdum quinquaginta.

74 *Belides*] Danaïdes. Belus enim pater fuit Danaï et Ægypti.

75 *Nec te prætereas*] In templis adulteria exerceri solita, docet Juvenalis. Intelligit autem hic Ovidius de templo Veneris: quæ ritu Assyrio Romæ colebatur cum Adonide, maxima veneratione. Fuit autem Adonis filius regis Cinyræ, et Myrrhæ ejus filiæ, quem ardentissime amavit Venus: sed ab apro vulneratus interiit, non sine Dææ luctu maximo. Is deinde in florem mutatus est, ut docet Ovid. in *Metam.*

76 *Cultaque Judæa septima sacra viro*] Syro optime Bodleianum fragmentum pro diversa lectione. Nisi quod *Idumæo Syro* reponi malim; quod magis poeticum: etsi et Judæos Syris fuisse adscriptos ex Strabone liquet. Ptolemæus: *Παλαιστίνη Συρίας, ἤντις καὶ Ἰουδαία καλεῖται, θέσις.* Infra vs. 418. similiter ex Puteaneis excerptis scribendum, 'Culta Palæstino septima sacra Syro:' nam et illic viro legebatur. In fragmento Bod-

Ielano tam illic quam hic *Deo*. T. bullus lib. 1. 'Alba Palæstino sancta columba Syro:' ubi minime ferendum suo; quod Scaligeri codex exhibebat, illo non improbante. Syria enim triplex apud veteres Geographos, *Ἰϋπλη Κολχη, Φωκίαν, καὶ Παλαιστίνην*. *Heins.* *Cultusque Judææ*] Cærimonias Judæicas accipe, ad quas confluebant Romanæ puellæ. Sed eas Tiberius postmodum compescuit. *Septima sacra*] Cærimonie Judæorum, quæ fiebant septimo quoque die, quem Judæi Sabbatum appellant.

77 *Nec fuge Niligena Memphitica temple juvenæ*] Ad Nilum Io cum non sit genita, perperam Niligena dicatur. Scripti plerique *linigera*; sed *linigera* verum est; quod in optimo Regio, Pateani excerptis, et duobus tribusve aliis extat. Pont. Eleg. 1. 1. 'Vidi ego linigeræ numen violasse fatentem Isidis Isiacos ante sedere focos.' Et Amor. 11. El. 2. 'Nec tu linigeram fieri quid possit ad Isin Quæsieris.' Quibus locis pari modo turbant libri veteres. Linigera quemadmodum Isis, sic ejus quoque sacerdotes linigeri poëtis passim dicti. Noster Met. 1. 'Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.' 'Linigeri calvi' Martiali iidem lib. XII. Ep. 29. et Juvenall, 'Qui grege linigero circumdatus et grege calvo.' Claudianus, 'plurimus infra Liniger imposito suspirat vecte sacerdos.' Sed hac de re jam copiose egerunt viri eruditi. *Heins.* *Nec fuge linigera*] Templum Isidis dicit: quod fuit proximum ei campo, qui erat conjunctus campo Martio. Juven. 'Isidis antiquo quæ proxima surgit ovili.' Hujus Deæ sacra celebrabantur quotannis a mulieribus, decem continuis diebus, ut ostendit Propertius, ubi sæpenumero scortationes et lenocinia exercebantur. *Memphitica sacra*] Egyptia. Memphis enim urbs in angustiis Egypti sita fuit. *Juvenæ*]

Isidis, quam Juno mutavit in vaccam.

78 *Multas illa facit*] Multæ illic vitiantur. *Quod fuit ipsa Jovi*] Nam Io, quæ postea Isis dicta fuit, a Jove compressa est.

79 *Quis credere posset*] Possit meliores. *Heins.*

80 *Arguto foro*] Frementi litigantium vocibus et convitiis.

81 *Subdita qua Veneris*] Qua, ubi. Appiam aquam dicit: nam Appius Claudius in censura viam munivit, quæ a porta Latina, sive Capena, quam etiam Fontinale Pompeius appellat, Brundisium usque ducebat. *Facto de marmore*] Nam in foro C. Cæsaris erat Veneris genitricis, quod fecit Archelaus: sed festinatione dedicandi reliquit imperfectum.

82 *Appias*] Ab Appio Censore eo ducta, ubi postea forum Cæsar exstruxit. *Expressis*] Ejaculatis, emissis. *Æra pulsat aquas*] Id est, e fontibus in altum erumpens, ærem ferit.

83 *Capitur consultus amore*] Amoris vetustiores libri. Lege *Amori*, id est, Cupidini; atque ita fragmentum Bodleianum, cum alio codice quem Andreas Cavalcantes Patricius Florentinus, vir ad comitatem et elegantias factus, mihi dono obtulit. 'Consultus' pro jurisconsulto: ut Noster Amorum lib. 1. El. 13. 'Nec tu consulto, nec tu jucunda deserto es.' Et mox, 'Hæc eadem sponsum consulti ante atria mittit.' Horatius, 'Eris tu, qui modo miles, Mercator, tu consultus modo,' &c. Et 'consultor' apud eundem, 'Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsant.' *Heins.* *Consultus*] Jurisperitus. *Aliis cavis*] Reos defendit.

85 *Desunt sua verba*] Nescit jurisperitus uti apud amicam eloquentia, qua in foro uti solet.

86 *Resque novæ*] Novæ causæ, non judiciales, sed amoris. *Causaque agenda sua est*] Unus Vatican. et Palatin.

subit. Rottendorphianus *sub est.* Scribe cum Politiani codice, *causaque agenda sui est:* sui ipsius causa, non aliena. *Heins.*

89 *Sed tu præcipue*] Fœminæ ad spectandos ludos ex omni urbis parte in theatrum decurrebant. *Curvis theatris*] Curvum theatrum appellat propter formam hemicycli quam obtinebat.

90 *Voto fertiliora*] In theatro uberior est puellarum copia, quam spes. *Votis fertiliora tuis*] *Voto tuo meliores.* *Heins.*

93 *Longum formica per agmen*] Quod ex *Æneid.* iv. videtur desumptum: 'It nigrum campis agmen,' et quæ seqq. Et hoc ex Ennio et Acilio.

95 *Et olentia nactæ Pascua*] Non damno penitus hanc lectionem, quam codices scripti tuentur: minimum tamen abest, quin *Hymettia pascua* reponendum censeam. Sic infra pro *Hymettia mella* plurimæ membranæ *humentia.* Laudatissimum mel Atticum ex Hymetto monte; ut et Hyblæum favi Siculi. Noster *Met.* x. 'ut Hymettia sole Cera remollescit,' 'Hymettia' quoque 'mella' habes apud Horatium; et sane frequenter in hisce propriis nominibus peccatur: sic in *Tristibus* pro 'Pæstana rosaria' nunc legitur *et amæna*; ut suo loco dicetur. *Heins.*

96 *Per flores et thyma*] 'Fervet opus, redolentque thymum fragrantia mella.'

101 *Sollicitos*] A Romulo primum in theatro cœpisse lascivam licentiam, ostendit. *Sollicitos ludos*] Inquietos, et curarum amoris plenos.

102 *Rapta Sabina*] Noster *Fast.* iii. 187. 'Jamque loco majus nomen Romanus habebat; Nec conjux illi, nec socer ullus erat. Spernebant generos inopes vicinia dives;' et quæ seqq.

103 *Tunc neque marmoreo*] Vela in

theatris umbram faciebant: quod primus omnium invenit Q. Catulus, quum Capitolium dedicaret. Mox Cæsar totum forum Romanum in-textit. *Pendebant*] Sic et Propert. 'Nec sinuosa cavo pendebant vela theatro.' *Marmoreo theatro*] Theatra quondam non ex marmore structa erant; ut postea theatrum Pompeii.

104 *Nec fuerant liquido*] Croco trito, et mero infuso vasi vitreo, quod Martial. 'nimbum' appellat, spargebantur theatra, populo nimia opulentia luxuriante, ut testis est Plin. *Pulpita rubra croco*] Similiter in *Fast.* i. 342. 'Nec fuerant rubri cognita fila croci.' Vide *Ep.* xxi. 162.

105 *Illic, quas tolerant*] Scena prius frondibus e Palatino monte decerp-tis ornabatur. At postea Claud. Pulcher scenam varietate colorum adumbravit.

107 *In gradibus de cespite factis*] Hanc Romanorum tunc temporis honestam paupertatem vel continentiam laudat Poëta i. *Fast.* i. 203. 'Frondebis ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis: Pascebatque suas ipse Senator oves. Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem, Et fœnum capiti supposuisse, fuit.'

108 *Qualibet hirsutas*] Coronam frondeam gestabant majores in spectandis ludis. Postea tanta inolevit luxuria, ut etiam rosacea cœperint uti. *Hirsutas comas*] Quia Romani antea intonsi fuerunt. Olim tonsores non fuisse, significant antiquorum statuarum.

109 *Respiciunt*] Lustrant, et inquirunt quam rapiunt.

110 *Multa movent*] Cum animo suo taciti cogitant, inque varias partes rapiunt, et volvunt per singula.

111 *Rudem modum*] Rudem modulationem. Rudibus adhuc hujus artis Hetruscis: quia quondam tam inflexo sono, nec multiforatili tibia utebantur. *Tibicine Thauco*] Quia ex He-

truria venerant tibicines: quorum ad sacra tibiæ ex buxo fiebant, ludicræ vero ex loti arbore. Deinde ex ossibus asininis, postea ex argento.

112 *Lydius aquatam*] *Ludius* Scalliger et Politianus; nec aliter pro diversa lectione in Moreti libro. *Ludii* iidem qui histriones: de quibus cum alii jam abunde ex professo egerint, quod addam non habeo. Ad rem tamen facit Livii locus l. vii. c. 2. 'Ladiones ex Hetruria acciti, ad tibicinis modos saltantes hand indecoros motus more Tusco dabant.' Optimus Regius *Ludis* a manu prima, sed emendatum postea *Lydius*. Heins. *Pulsat pede humum*] Saltat. Sic Hor. Od. i. 37. 'nunc pede libero pulsanda tellus.' De veterum saltatione vide Athen. l. i. c. 14. 18. et 19. Homer. Odyss. 8. 364. αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς Μαρμαρυγᾶς θηεῖτο ποδῶν, θαυμάζε δὲ θυμῷ. Quod Didym. explicat, illas pedum micationes vocans τὰς συντάξεις τῶν ποδῶν καὶ ἡσέως et deinde ἐν γὰρ ταῖς λέξεσιν καὶ ἡσέσι ἀποτίλλει τῶν ποδῶν ἡσέως.

113 *In medio planctu*] In media populi plaudentis lætitia.

114 *Rex populo*] Romulus signum dedit rapiendi virgines Sabinas.

115 *Animum clamore fatentes*] Hostili et incondito fremitu, qualem tollere solent qui in hostem procurrunt: Δορικτονον ἀλαλόν. Pindar. Nem. iii. Et Diod. Sicul. xiv. 2. de Persis, Ἐπεφύθησαν οἱ Πέρσαι διεσκοιασμένοι καταπληκτικῶς, καὶ μετὰ βοῆς ἐπιφερόμενοι.

117 *Ut fugiunt aquilas*] Idem in Metam. 'Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ.' *Ut fugiunt columbæ*] Similiter de accipitre. Horat. Od. i. 37. 'Remis adurgens, accipiter velut Molleis columbas, aut leporem citus Venator, in campis nivalis Æmoniz.' Ideoque et Homero Iliad. O. vocatur, Ἰρη φασσάφνος.

118 *Utque fugit visos*] *Ut fugit visos* Regius et Bodleianus: in quinque

aliis, *Ut fugit invisos*: sed nulla opus mutatione. Pont. ii. El. 7. 'Sæpe canem longe visum fugit agna, lupumque Credit: et ipsa suam nescia vitat opem.' Heins. *Agna novella*] Tenua: recens a matre. Sic Cicer. 'novellæ arbores.' 'Præda novella,' Art. iii. 560. Quo vulgo utuntur pro commentariis et actis.

119 *Sine lege*] Sine ordine.

121 *Nam timor unus erat*] Omnes pariter timebant. *Facies non una timoris*] Quia aliæ aliam timoris faciem ostendebant. Quædam enim mortem, aliæ captivitatem, et alia id genus supplicia timebant.

122 *Pars laniat*] *Laniant* Vaticanus unus cum codice Patritii Junii; et tum *sedent lege*. Heins.

124 *Hæc fugit, illa manet*] *Hæc manet, illa fugit* scripti fere omnes. *Idem*.

125 *Genialis præda*] Generandis liberis parata.

126 *Ipse decere pudor*] Vetusiores timor. Heins.

127 *Si qua repugnabat nimium, comitemque negabat*] *Repugnarat* et *negarat* melioris notæ libri: sed *comitem negarat* non placet, ut æ subintelligatur. Nimirum huic loco accidit, quod aliis multis, ut repetitio ejusdem vocis neglecta a supinis librariis causam errori dederit. *Lege, Si qua repugnarat nimium, nimiumque negarat*. Plures hujusmodi errores deteximus a librariis commissos Notis ad Epist. vi. 29. *Idem*.

129 *Atque ita, Quid teneros*] Livius quoque docet, Romanos precibus, quæ maxime ad muliebrem ingenium efficaces sunt, Sabinas raptas conciliasse.

133 *Solemnia theatra*] In quibus solennes ludi exhibentur.

134 *Insidiosa manent*] Ex eo tempore quo raptæ sunt Sabinæ, semper in theatris paratæ fuerant puellis ab amantibus insidiæ.

135 *Nec te nobilium*] Sunt qui hoc ad equiria tantum referendum putant: quæ fiebant quinto Idus Apri-

les, in Circo maximo, inter Palatinum et Aventinum. Magis placet intelligas de ludis omnibus qui fiebant in Circo. Inter quos etiam Megalesiaci, qui in honorem magnæ matris celebrabantur, magna hominum frequentia.

136 *Multa commoda*] Quia eo conflunt puellæ. *Circus habet*] Circus dictus est, quod circum metas pompa ferebatur, et equi currebant: ut auctor est Varro. Tres autem Circos Romæ fuisse legimus: Maximum, Flaminium vel Apollinarem, et Neronianum in Vaticano. Disponebatur autem circus in formam spaci oblongi: et in summitate circi carceres erant, unde equi curribus juncti ad cursum incitabantur.

139 *Proximus a domina*] *Ad dominam* multi ex scriptis. Forte, *Proximus at dominam*: ut apud Ciceronem lib. i. Ep. 9. ad Atticum, 'Proximus Pompeium sedebam.' *Heins.*

140 *Quam potes*] Scripti majori ex parte *qua*: sed nihil mutandum. Vid. lib. iii. 262. *Idem.*

141 *Et bene quod cogit si nolit linea jungi*] *Si nolis* recte castigatiores libri. Amor. lib. iii. El. 2. 'Quid frustra refugis? cogit nos linea jungi. Hæc ex lege loci commoda Circus habet.' Hinc apparet infra vs. 497. scribendum esse, *Nec sine te curvo sedeat spatiosa theatro*: idque cum melioribus libris. *Idem.* *Et bene te cogit*] Sedendi ordo et locus jungit te puellæ, etiam si id ipsa nolle. *Mer.* *Et bene te cogit, si nolis, linea jungi*] Per lineam funiculum, aut simile aliquid intelligo, quo sedilia in circo distincta fuere. *Micyl.*

142 *Qua tibi tangenda est*] Quod Regius et unus Palatinus, ut referantur hæc ad 70 *Et bene.* Oxoniensis *Quid*: primus Vaticanus *Quo*; proxime verum. *Heins.*

144 *Et moveant primos*] Primus sermo sit cum puella, quisnam sit futurus victor in ludis, ex omnium sen-

tentia, vel simile quid.

145 *Cujus equi veniant*] Docet juvenes studijs puellarum obsequi debere, favendo ei quem ipsa laudavit, ex illis quatuor fictionibus Circensium ludorum, a panni coloribus denominatis.

147 *At quum pompa frequens*] Qualis sit hæc pompa in ludis Megalesiacis, docet in Fast. *At cum pompa frequens, &c.*] De ea pompa intellige quæ ipsum certamen præibat, in qua Deorum imagines per circum et circa metam gestabantur. *Micyl.* *Pompa frequens certantibus ibit ephelis*] *Cælestibus eburnis* Jureti liber et fragmentum Oxoniense: quomodo et Comelini codex pro diversa lectione; optime. Vide de hac Deorum pompa per Circum ferri solita ipsam Ovidium copiose agentem Amor. lib. iii. El. 2. quibus totus hic locus mire illustratur. *Heins.*

148 *Tu Veneri dominæ*] In pompa Megalesiaca non modo ipsam Cybelen deferabant in circum, sed alia quoque simulacra: id quod etiam in pompa Cereris fieri solitum testatur Ovid. in Fast. Amantes autem Veneri potissimum assurgebant.

153 *Pallia si terræ*] Pallium supratunicam gestabatur a viris et mulieribus. *Terræ nimium demissa*] Terra dimissa Regius et Oxoniensis cum aliis nonnullis monui Amor. iii. El. 2. vs. 25. *Heins.*

154 *In munda sedulus effer humo*] *Immunda humo* bene libri veteres: nonnulli *auffer*. *Idem.* *Effer humo*] Id est, amoveas e loco immundo.

155 *Protinus officii pretium*] *Officio* Regius, Oxoniensis, et unus ex meis, quo vir optimus Angelus Apropius Intimelius me donavit. *Heins.*

159 *Parva leves capiunt animos*] Parvis hujusmodi officiis conciliantur puellæ.

160 *Pulvinum facili*] *Pulvinar* multi ex scriptis; sed male. Pulvinaria enim proprie in sacris locum habent. Epistola Herus, 'Collaque pulvine

nostra ferenda dedi.' *Heins. Pulvinum facili supponuisse manu*] Huc non incommode videtur referri posse illud *Plant. in Stich. i. 2. 35.* 'Pr. asside hic, Pater. An. Non sedeo istic: vos sedete: ego sedero in subsellio. Pr. Mane pulvinum. An. bene procuras mihi: satis sic fultum est mihi.'

161 *Profuit et tennes ventos movisse flabello*] *Tenui ventos*, scripti plerique. Regius tamen et Oxoniensis, *tenui vento movisse tabellam*; optime. Intimeli codex *ventos movisse tabello*: in uno Vaticano, *tenui tabella*; quod maxime placet; neque aliter Aronelianus. In Farnesiano *scabella*: duo alii *flagello*. *Amorum lib. iii. El. 2.* 'Vis tamen interea tennes accessere ventos, Quos faciat nostra mota tabella manu.' Ita et illo loco vetustiores libri, ut *Salmasius* in suis quoque invenerat; ut testatur ad *Pallium Tertulliani*. Apud *Propertium lib. iv. El. 9.* *Hercules* de se, 'Mollis et hirsutum cepit mihi fascia pectus, Et manibus duris apta tabella fuit:' ita scribo; vulgo inepte legitur *apta puella fuit*. *Noster Fast. ii. de Omphale* eadem, 'Aurea pellebant rapidos umbracula soles, Quæ tamen *Herculeæ* sustinere manus.' *Flabellum* Latine dici haud ignoro, cum *Terentius* ac *Martialis* ea voce sint usi, sed primam ejus vocis syllabam non posse corripì habeo persuasum. Producent certe *Propertius*, et *Martialis*. Fiebant autem *flabella* ex tabulis tenuioribus, unde et *tabellæ* dictæ. Puto pari modo corrigendum esse carmen de *Mensibus*, quod in *Catalectis Pithæanis* extat, 'Angustum penitus torret *Phaëthontius* ardor: Quem recreant fessum, gillo, fabilla, melo.' Ita enim legitur posterior versus in codice longe vetustissimo, quem *Petrus Scriverius* mihi aliquando utendum dedit. Nec in diversum abit alter, qui penes multæ eruditionis virum *Isaacum Vossium* extat; in quo *gillo, faula*. *Eliæ Vi-*

neti codex *gillo, saula*. Scripserat auctor, nisi fallor, *gillo, tabella*: unde *tavella* et mox *taula, saula, faula* factum. Nisi *flabella* ab eo relictum fuisse credimus, non habita metri ratione. Esse enim carmen posteriorum temporum vox *gello* abunde evincit, cum *gellonem* *Isidorus* in *Glossis basilicæ* interpretetur, vas nempe vitreum: de quo videndus *Scaliger* ad illa *Propertii l. iv.* 'Vitrique æstiva suppellex': nam quod idem *facilla* pro *fabella* agnoscit in illo carmine, non persuadet, nec probo: aliter tamen *gillonem* seu *gellonem* interpretantur *Glossæ* optimæ *Mss.* in quibus, *Aquale, gello, ποδόκοilon*. *Heins.*

164 *Sparsaque sollicito*] *Ludos gladiatorios* intelligit, de quibus multa *Juvenalis*. Exhibebantur autem in foro arena constrato: unde arena pro loco accipitur, ubi munus gladiatorum exhibebatur. *Tristem* autem arenam appellat, propter gladiatorum vulnera.

166 *Vulnera habet*] *Vulneratur a Cupidine*. *Vulnus habet*] *Proprie* de gladiatoribus: quorum si quis vulneraretur, spectatores clamabant, 'habet,' i. e. ictus est, percussus est. Sic *Virgil. xii.* 'Desuper altus equo graviter ferit, atque ita fatur: Hoc habet: hæc melior magnis data victima divis.' Quo etiam referunt illud *Terent.* 'certe captus est: habet.' Et *Plaut. Mostell. iii. 2. 26.* 'Hoc habet: repperi, qui senem ducerem:' ubi *Donatus*: 'Vox propria in gladiatores vulneratos, aut irretitos: vel insultantis adversarii: vel vulgi acclamantis.' Et in *Rudente*, *iv. 4. 99.* 'Hoc habet, solutum est:' ubi *Taubm.* 'tralatitio more exultantium exclamat statim a solutione.'

168 *Posito pignore*] *Amantes in spectaculis sponsione facta anulos deponebant, quum alii alium victorem fore affirmarent.*

169 *Saucius ingenuis*] *Amator sensit, se esse a Cupidine vulneratum.*

170 *Et pars spectati vulneris ipse fuit*] Regius et Oxoniensis cum Excerptis Scaligeri ac Puteani, *spectati muneris*; egregie, ut jam monui ad Claudianum, in Rufin. II. 396. intelligit enim munus gladiatorium. Sic 'spectare munus' Martiali, 'Spectabat modo solus inter omnes Nigris munus Horatius lacernis.' Cur autem munera dicta causam adfert Servius Æn. III. 'Apud veteres etiam homines interficiebantur; sed mortuo Junio Bruto cum multæ gentes ad ejus funus captivos misissent, nepos illius eos, qui missi erant, inter se composuit, et sic pugnaverunt: et quod muneri missi erant, inde munus appellatum.' Quanquam munus vocatum, quicquid spectaculi aut in theatris aut in circis exhiberetur. 'Circi munus' dixit noster Fast. v. *Heins.*

171 *Quid modo, quum belli*] Augustus Cæsar præter cæteros ludos, quorum assiduitate, varietate, et magnificentia omnes antecessit, dedit etiam prælium navale circa Tiberim, cavato solo, in quo postea fuit Cæsarum æmus: quibus diebus custodes in urbe disposuit, ne raritate remanentium grassatoribus obnoxia esset.

172 *Persidas indixit Cecropiasque rates*] *Cecropidasque* lege cum prima editione et multis scriptis. Schedæ Oxonienses *Cecropetasque*: sic 'Dardanides rates' ex veteri libro, et 'Argolides puppes' Remediis Amoris: et 'Parætonides rates' lib. III. infra: et 'Dardanides pinus' lib. I. Fast. et 'Hæmonides aquæ' ex veteri libro Fast. II. 'Bistonides aquæ' Trist. I. El. 9. itidem ex veteri codice: 'Pegasides undæ' Trist. III. El. 7. quod male mutant libri veteres. Plura a me hujus generis observata ad Epist. IX. 73. *Heins.* *Persidas induxit*] Classem designat, quam M. Antonius (ut docet Plutarch.) partim orientalibus copiis, partim viatoribus, agasonibus, messoribus, adolescentulis per to-

tam Græciam a magistris captis, collegerat, et contra Augustum duxerat: quæ deinde apud Actium devicta, et Romam adducta, in naumachia Cæsaris pulcherrimum præbuit spectaculum. *Persidas* ergo, Orientis populos accipe. *Induxit*] Invenit in cavatum circa Tiberim solum ut pugnarent. *Cecropidas*] Athenienses, qui Antonianas partes secuti sunt.

173 *Ab utroque mari*] Ab orientali et occidentali plaga.

177 *Ecce parat Cæsar*] Augustus, finito Hispano bello, in Syriam ad componendum Orientis statum venit; metumque Phrahati iniecit, ne bellum Parthis inferret. Itaque tota Parthia captivi ex Crassiano sive Antonii exercitu recollecti, signaque cum his militaria Augusto remissa. *Mer. Domito, quod defuit, &c.*] De Caio magis quam de Tiberio intelligendum hoc loco et sequentibus videtur: propterea quod Tiberius, Lucio et Caio jam mortuis, in Cæsarum familiam adoptatus demum fuit: ut per id tempus, quando ipse in Armeniam profectus est, id quod longe ante mortem C. et Lucii factum est, Cæsar dici nondum potuerit. Deinde, quod et *puerum* vocat: quo nomine immerito, ut puto, Tiberius vocaretur, qui jam plusquam viginti ætatis annos impleverat, cum expeditio Syriaca susciperetur.

179 *Crassi gaudete*] M. Crassum patrem, et Publium filium, spectatæ virtutis adolescentem designat, quos Parthi trucidarunt.

180 *Signaque*] Signa a Parthis his sunt adempta Romanis: primo Crasso devicto, deinde etiam M. Antonio.

181 *Primisque ducem profertur in armis*] *Armis* sex libri: sic Met. VIII. 'et primis etiamnum Nestor in armis:' ut quidem illic complures membranæ ex melioribus. Intelligenda autem hæc de Caio Cæsare Agrippæ filio, qui ab Augusto adoptatus expeditionem Parthicam suscepit. Rom

narrant Dio et Paterculus. Adi Notas Met. VIII. 813. *Heins.*

183 *Parcite natales*] Puerilis ætatis immaturam virtutem divinitati Cæsarum ascribit. *Timidi*] Pavidī et timētes, ne quid adversi accidat Caio contra Parthos eunti, propter ætatem. *Natales Deorum*] Dies quibus nati sunt Dii, seu partus Deorum.

187 *Tirynthius*] Hercules, a Tirynthe oppido, haud longe a Mycænis, appellatus: ex quo pulsus Amphitryon, ejus pater conventitus, Thebas concessit.

189 *Nunc quoque qui puer es*] Bacchus Bœotias Thebas patriam habuit. Puer orbem peragravit, Multas domuit nationes. Primus omnium triumphavit, vectus Indico elephanto.

191 *Auspiciis animisque patris*] Ita castigatioris libri: ante perperam annis in utroque versu legebatur. *Heins.* *Auspiciis annisque patris*] Auspiciis et annis Augusti patris per adoptionem; quasi dicat, Multum tibi puero conferent auspicia et anni Augusti. Tiberius, sive Caius, dicitur arma movere auspiciis Augusti: quoniam ei Cæsar bellum gerendum mandarat. Romæ enim consuetudo erat, ut nihil domi forisque gereretur, nisi captatis auspiciis. Captabantur autem auspicia duobus modis, aut volatu aut garritu avium: quarum quædam oscines, quædam præpetes dicebantur.

193 *Tale rudimentum*] Tale initium, sub tanto nomine Cæs. Augusti patris.

195 *Quum tibi sint fratres*] Vel M. Agrippam et Lucium innuit, quos læsos dicit propter jus accipiendi rectores. Vel si ad Tiberium referas, Caium et Lucium intelligit, quos ex Julia nepotes Augustus adoptavit: quibus intra triennium defunctis, adoptatur ab Augusto Tiberius simul cum fratre M. Agrippa, quos læsos dicit Poëta propter Caium a Parthis interemptum.

196 *Jura tuere patris*] Nam Arme-
Delph. et Var. Claz.

nios, victo rege Tigraue, in hoc unum servitutis genus asseruerat Pompeius, ut rectores a Romanis acciperent. Intermissum ergo jus Augustus primo per Caium, deinde per Tiberium recuperare voluit.

197 *Genitor patriæque, tuusque*] Augusto senatus populusque Romanus per Valerium Messalam patris patriæ cognomen detulerunt.

198 *Hostis*] Parthos. *Regna rapit*] Armeniam dicit, quæ ad Parthos defecerat. *Ab invito parente*] Ab Augusto id moleste ferente.

199 *Pia tela*] Quia causa tua est honesta. *Sceleratas ille sagittas*] Quia Parthorum causa iniqua est.

200 *Stabit pro signis*] Placet cum uno Vaticano legi *Stabunt*. *Heins.* *Stabunt pro signis*] Romanæ militiæ consuetudinem notat. Solebant enim in exercitu numen aliquod Imperatores præferre: ut C. Cæsar victricem Venerem, Pompeius Herculem invictum in auxilium vocabat.

202 *Eoas opes*] Parthicas gentes. *Dux meus*] Tiberius, vel Caius.

204 *Deus e vobis alter*] Cæsarem Augustum dicit, qui vivus divinos meruit honores, et mortuus in Deorum numerum relatus est. *Alter es, alteris*] Intelligit autem Martem et Augustum, quorum alter, hoc est, Mars, jam Deus erat: alter autem, Augustus scilicet, futurus erat. Non autem de Caio Tiberiove intelligendum, quorum nentro neque vivo neque mortuo divini honores constituti fuere.

205 *Votivæque carmina*] Quæ Diis vovi, si Parthos viceris.

207 *Consistes*] In concione stabis. *Meis verbis*] Meo carmine.

208 *O desint animis*] *Fac desint* unus Vaticanus. *Heins.* *O desint animis ne mea verba tuis*] Utinam nostra carmina respondeant et paria sint tuis animis ingentibus: nec deficiant mea verba, quam scribam gesta tua, et Parthos a te debellatos.

Ovid.

G O

209 *Terga Parthorum*] Fugam Parthorum. *Romanaque pectora*] Romanas vires et victoriam.

210 *Telaque ab adverso*] Plutarchus scribit, Parthos in fuga etiam sagittas emittere consuevisse, idque post Scythas omnium optime facere: unde fugientes non minori hostes afficiebant calamitate, quam stantes.

211 *Quid fugis ut vincas? quid victos, Parthe, relinquis*] Ita ne? ut victos Ovidius Romanos appellarit, ob exercitum Crassi a Parthis deletum? absit omen. Indignum sane id fuerit maiestate nominis Romani. Quid ergo? Libri sex, *quid victo, Parthe, relinquis?* Nec aliter fragmentum Bodleianum, nisi quod *relinques* in eo. Arondelianus, *Quod fugis ut vincas, quid te victo parte relinques?* Scribe meo periculo, *Qui fugis ut vincas, quid victo, Parthe, relinques?* hoc est, Quid tibi ipsi victo relinques? Quid aliud victus facias? In Vintimiliano certe codice, *Quo fugis?* Heins. *Quid fugis, ut vincas*] Apostrophe ad Parthos est, quorum pugnandi morem deridet.

214 *Quattuor in niveis*] Triumphii forma describitur.

216 *Ne possint tui*] Causam assignat, cur catena vincti sint captivi.

218 *Diffundetque animos*] Exhilarabit. *Illa dies*] *Ista* meliores omnes; et superiori versus *lati juvenes*: et sequenti cum *regum nomina quæret*. Heins.

220 *Quæ loca*] Nam homines et loca imaginibus scriptisque in triumpho præferebantur.

223 *Hic est Euphrates*] Qui sarta arundinea capite gestabit, illum Euphratem esse dicito. Coronæ enim ex arundine a Poëtis fluminum Diis dantur.

224 *Cui coma dependet œrrula*] Qui capillos habet cœruleos. *Tigris erit*] Tigris fluvius est qui ex Armeniis fluit, a celeritate dictus. Medi enim tigrim sagittam appellant.

226 *Hos fac Armenios*] Regius fa-

cia, cum duobus aliis: totidem cum fragmento Bodleiano, *facit*. Scribe, *Hos facile Armenios*. Simile mendum tollendum ex Ponticorum lib. i. El. 3. 'Non petis ut bene sit, sed uti male tutius:' ubi Vaticanus unus, *petis*: alius *pete quod*; cum vera lectio sit, *Non petito ut bene sit, sed uti male tutius*. Et lib. ii. Metamorph. fabula Phaëthontis, 'polumque Effugit Australem;' cum *Effugito* sit refingendum. Remed. Amor. 'Exige quod cantet:' vetustissimi libri, *Exige ut*, pro *Exigito ut*. Epist. iv. sub finem, 'Perlegis, et lacrymas finge videre meas,' pro *perlegito*. Heins. *Hos fac Armenios*] Finge illos esse Armenios, quos devicit Augustus per Tiberium. *Hæc est Danaïa Persis*] Persis regio est orientalis post Carmaniam, a Perse Danaës nepote cognominata.

226 *In Achamenis vallibus*] Hoc est, Persicis.

227 *Et erunt quæ nomina dicas*] Finges nomen.

229 *Dant etiam positis*] Inter epulas quoque poteris tibi amicam conciliare.

231 *Sape illic positis*] Lege *positis* cum codice Regio: et intellige, *Bacchi*, quod sequitur. Infra hoc libro, 'Ergo ubi contigerint positi tibi munera Bacchi.' Artis iii. 'Et moveat posito brachia iussa mero.' Ep. Herus, 'Dilatitur posito serior hora mero.' Paridis, 'Hostibus eveniant convivia talia nostris, Exuperior posito qualia sæpe mero.' Met. vi. Fabula Philomelæ, 'Regales epulæ mensis, et Bacchus in auro Ponitur.' Fast. ii. 'Ecce nurum regis fuis per colla coronis Inveniant posito pervigilare mera.' Lib. iii. 301. 'Plenaque adorati Dis ponit pocula Bacchi:' sic emendo; cum hactenus legatur, *disponit*. Eodem libro, 'Et duncunt posito duras crateræ choreas.' Lib. v. 'Nunc dape, nunc posito menæ nictare Lyæo.' Amor. lib. iv. 'posito quod candida vino Atracis ambiguos

trahit in arma viros.' Lib. II. El. 11. 'Illic apposito narrabis multa Lyæo.' Propertius lib. II. El. 3. 'Quantum quod posito formose saltat Iaccho' Sed exemplorum jam satis est. Sic et 'posita mensa' et 'apposita' passim; ut paulo ante noster. *Heins.*

232 *Purpureus Amor*] Formosus Cupido, qui inter epulas versatur. *Pressis*] Demulsit, inclinando ad amoris illecebram, priorem animi ferociam et fastum. *Bersman.*

234 *Et capto stat gravis ille loco*] Libri veteres *capto* vel *cepto*. Sic Calpurnius Eclog. v. 'Sit tibi cœli Villis amor, cœptamque pater ne desere terram.' In Catalectis Pithœi, 'Occidit infelix cœpto modo flore juventæ.' Sic 'cœptum carmen' Lucanus initio Panegyrici ad Pisonem: 'cœptus furor' Seneca Hercule Furente, et 'cœpta verba' Hippolyto: 'Iter cœptum annus peragui' nostro Fast. I. et I. IV. 'cœptum perficere opus;' atque his similia plura, quæ passim occurrunt. *Heins.*

239 *Tunc pauper cornua sumit*] Fit protervus: in effusam prolabitur audaciam.

243 *Illic sæpe animos, &c.*] In conviviis sæpenumero juvenes capti sunt amore.

244 *Et Venus in vinis*] Vera lectio: ne dubita. Epistola Paridis, 'Sæpe mero volui flammam compescere, at illa Crevit: et ebrietas ignis in igne fuit.' Claudianus de bello Gildon. 'Ut vino calefacta Venus, tum sævior ardet Ebrietas.' Hinc natum apud Græcos proverbium *ἄρδεν ἐν τῷ ἄρδι*, de quo Zenobius et Apostolius videndi. Perperam alii, *Venus in venis*. Callimachus apud Athenæum lib. II. *Ὁβρις μὲν ὑπὸ τῶν τοῦτοι μένος*. *Heins.* *Ignis in igne fuit*] Amoris calor addit calor vini.

245 *Hic tu fallaci*] Docet, eligendam esse amicam in luce et sole.

246 *Necque merumque nocet*] *Nocent* meliores. *Heins.*

248 *Vincis utramque Venus*] *Utramque Deam* Intimeli et Comelini liber. *Idem.*

251 *De tincta murice lana*] Murex genus conchæ est, a purpura haud dissimilis: sed pro purpura accipitur a Poëtis.

253 *Quid tibi femineus*] Docet, amantes quoque posse in sylvis puellas conciliare, præsertim si venatione delectentur. *Mer.*

255 *Quid referam Baias*] *Baiæ* a Baio Ulyxis socio nomen traxere. Fuit autem oppidum Campaniæ amicissimum. Quo sub æstivum tempus, salubritatis causa, navigabant matronæ cymbis, variis coloribus pictis, ubi nocturna canentium convivia et aymphonæ audiebantur. *Prætexta quæ littora velis*] *Bais* fragmentum Oxoniense. Puto *Baulis*. *Bauli* enim *Bais* vicini, et quidem in ipso littore. Vide Cluverii Italian. *Utrunque* locum conjunxit quoque Martialis, lib. IV. 'Dum petit a Baulis mater Cerellia Baias, Occidit insani crimine mersa freti.' Potest et ferri *prætexta Bais littora*, ut totum illum tractum littoralem designet, qui a Puteolis Misenum usque promontorium incurvus tenditur, ac sinuosus. Sed et *prætexta velis littora* ita intelligi possunt, ut apud Virgil. lib. VI. 'littora curvæ Prætexant puppes.' Per sinum enim istum inter Pateolos et *Bais* lintres frequentissime volabant. *Prætexta villis littora* Gronovius etiam eleganter conjiciebat. Sequenti versu multi libri *manet aquam*. *Heins.*

256 *Et quæ de calido*] *Baiæ* habebant aquas calidas, et ad voluptatem et sanandos morbos accommodatissimas.

257 *Valeus referens*] Amoris valnus.

259 *Ecce suburbana*] Locum describit, ubi erat Diana templum: de quo in Fastis Ovid. *Suburbana Diana*] Templum enim non longe aberat ab Aricia.

260 *Partaque per gladios, &c.*] Poëta historiam et morem tangit, quo sacerdotes apud Ariciam alii aliis succedebant. Non enim ingenui hoc munus obibant, sed servi, iidemque fugitivi. Qui singulari certamine inter sese dimicantes, cum victoria etiam sacerdotum adipiscebantur: semperque victor idem, et successor alterius erat. Per 'regnum' ergo sacerdotum intellige: nam et ipse sacerdos rex nemoralis, a nemore scil. Aricino, ubi templum Deæ erat, vocabatur. *Micyll.*

261 *Ille quod est virgo*] Diana enim a poëtis virginitatis Dea appellatur.

262 *Multa vulnera*] Quia illic multi amore capiuntur.

263 *Hactenus unde legas*] Docuit, ubi quærenda esset amica: nunc quemadmodum concilianda sit, præcipit. *Unde legas*] Unde eligas. *Ubi retia tendas*] Ponas scripti meliores; nisi quod in Oxoniensi *pones*. 'Tendi retia' usitatum optimis auctoribus non ignoro: sed et alterum elegans, pro quo librorum pugnat auctoritas; idque eo magis arridet, quod 'plagas tendere' paulo post sequatur: dixi supra 45. Sequenti versu *imparibus rotis*, non *modis*, reponendum ex eorundem codicum auctoritate. Pont. III. El. 4. 'Ferre etiam molles elegi tam vasta triumphi Pondera disparibus non potuere rotis.' Atque ita legendum jam vidit Zinzerlingius in *Promulsæ Criticæ*. Jureti codex *notis*; proxime verum. *Heins.*

264 *Imparibus modis*] Inæquali modulatione, Hexametri et Pentametri.

267 *Quisquis ubique viri*] Videtur legendum, *Quotquot ubique viri*, vel *Quicquid ubique virum*. *Heins.*

269 *Prima fiducia*] Prima spes. *Veniat fiducia cunctas*] *Fiducia formæ* Regius et Oxoniensis. *Lego formæ* *Poesse capi*, puellas tua forma capi posse. Idem Oxoniensis *capias* sequenti versu. *Heins.*

272 *Mænalius canis*] Canis Arcadi-

cus, venaticus, qui in Mænalo monte feras insequitur.

273 *Tentata repugnet*] *Capitata* Vaticanus unus. *Infra*, 'Nec teneras semper tutum captare puellas.' *Epistola Acontii*, 'Sit dubium possione capi, captabere certe.' Nihil tamen temere hic mutandum. *Heins.*

276 *Male dissimulat*] Nescit amorem celare. *Tectius illa cupit*] Cautior est in regendo amore.

278 *Rogantis agat*] *Agat* meliores libri: *blanda rogansque cogat*, pro *blanda rogantis agat* Oxoniensis. *Heinsius.*

280 *Adhinnit*] Quo desiderium et voluptatem Veneris significat. Cicero in *Pison*. translate dixit: 'Sic suos sensus voluptarios omnes incitavit; sic ad illius hanc orationem adhinnivit.'

281 *Parcior in nobis nec tam furiosa libido est*] *Fortior* primæ editiones, et *Intimelianus* codex pro diversa lectione; eleganter: quomodo et *Naugerius* conjiciebat: et in margine *Gryphianæ* legitur editionis. 'Fortis' enim Ovidio pro eo, qui moderatur adfectibus, sæpe ponitur. *Remed. Am.* 'Fortius e multis mater desiderat unum, Quam quæ flens clamat, Tu mihi solus eras.' Ita enim illic legit optimus liber *Regius*. Paulo ante dixerat, 'Hortor et ut pariter binas habeatis amicas. Fortior est, plures si quis habere potest.' *Lib. II.* ut et illic scribendum puto, 'fortior ille est, Quo veniunt alii conciliante viro.' *Met. VII.* *Fabula Medæ*, 'Et jam fortis erat, fractusque resederat ardor.' *Pont. lib. I. El. 4.* 'Sic ego mente jacens et acerbo sancius ictu, Admonitu cæpi fortior esse tuo.' *Epistola Herus*: 'Urimur igne pari, sed sum tibi viribus impar. Fortius ingenium suspicor esse viris.' *Auctor Elegiæ in obitum Drusi*, 'Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu, Fortior ut possis cladibus esse tuis.' Et mox, 'Omnia jam metuo: fortior ante

ful.' Plura vide Notis ad Remed. Amor. vs. 463. *Heins.*

282 *Legitimum finem*] *Legitimum* Mentelii liber: adi notas ad Amor. I. II. El. 12. Propertius I. I. Eleg. 16. 'Nullane finis erit?' *Æn.* lib. II. 'Hæc finis Priami fatorum.' Lib. III. 'Quam fessis finem rebus dabis?' et lib. V. 327. 'sub ipsam Finem:' quomodo illis locis Grammatici veteres et præstantiores membranæ agnoscunt. Noster in *ibide*, 'Quam finem vitæ Sardanapallus habet:' ita optimus codex. *Idem.* *Legitimum finem*] Certum miodum. *Flamma virilis*] Amor virorum.

283 *Byblida quid referam*] Exemplis agit, amori esse magis obnoxias feminas quam viros. Byblis ex filia Mæandri nata, Caunum fratrem turpiter amavit: qui, scelesto amore cognito, ex patria profugit. Fabulam Plinius narrat. Et Ovid. in *Metam.*

284 *Et est laqueo*] Hic laqueo eam dicit vitam finivisse: in *Metam.* vero aliter ejus exitum describit.

285 *Myrrha patrem*] Fabulam in *Metam.* narrat. *Qua filia debet*] Quo meliores. *Heins.*

286 *Obducto cortice*] *Abducto* tres libri. Commelinianus cum uno *Palatino adducto*; placet: *conducto cortice* dixit *Met.* IV. *Idem.* *Obducto cortice*] Nam in arborem mutata est.

287 *Illius lacrymis*] *Illius* et scripti nonnulli; haud male. *Illius* e Oxoniensis. Puto, *Illis* et *lacrymis*, quas arbore fundit odore, *Ungimur.* *Heins.* *Illius lacrymis*] Myrrhæ guttis, ex arbore stillantibus.

289 *Vallibus Ida*] *Ida* mons fuit non modo Troicus, sed et Cretensis.

291 *Tenui media inter cornua nigro*] Alii *tenui virga*: unus *Vaticanus gyro.* Sed nil mutandum. 'Nigro' ut 'albo' apud Virgilium I. III. *Georg.* 'Nec mihi displiceat maculis insignis et albo, Aut juga detrectans.' Noster *Met.* III. 'Et nigram medio frontem

distinctus ab albo Harpalos.' *Heins.* *Tenui nigro*] Macula nigra, sed parva. *Mer.*

292 *Una fuit labe*] Hanc solum habuit maculam nigram. *Micyll.*

293 *Illum Gnosiadesque Cydoniadesque juvenca*] Mire variant hic libri: meliores tamen *Gnosiades Cydoneaque*; quod sequendum duxi; nisi quod *Gnosiadesque* lego vel invitis scriptis, cum prior in *Cydon* syllaba corripitur ab antiquis scriptoribus: apud Maronem tamen 'Cydon' nomen viri productum exstat. *Heins.* *Gnosiadesque*] Cretenses, a Gnoso Cretæ urbe, quam condidit Minos. *Cydoneaque*] A Cydone, ejusdem Cretæ oppido, condito ab eodem Minoë.

297 *Centum quæ sustinet urbes*] Creta enim a Creta nympha, Hesperidis filia, cognominata, centum fuit urbium clara, ut Plinius docet. Et Strabo scribit, eam Hecatopolin appellatam esse.

298 *Quamvis sit mendax*] Cretenses enim mendaces appellantur.

299 *Ipsa novas frondes et prætæ tenerima*] *Per prætæ* libri nonnulli; sed male. Frondes et herbas sic quoque conjunxit *Metam.* I. de Io, 'Frondibus arboreis et amara pascitur herba.' *Heins.*

301 *Ituram*] Pasiphaën taurum secuturam.

302 *A bove victus erat*] Quia illa pluris faciebat taurum quam maritum.

303 *Quid tibi, Pasiphaë, pretiosas sumere vestes*] Omnino scribendum, vel contra libros, *Quo tibi?* eleganter enim id cum infinitivo jungitur. Certe in codice Regio, *Quod tibi*; sic apud Persium Sat. I. 'Quo didicisse:' ubi veterrimus codex Puteaneorum fratrum *Quod.* Similiter scriptum exhibebat Amor. III. El. 8. 'Quo tibi turritis incingere mœnibus urbes? Quo fera discordes addere in arma manus?' ut recte meliores libri. Horatius lib. I. Sat. 6. 'Quo tibi Tul-

Il Sumere depositum clavum, fierique tribuno? Noster Fastor. lib. v. ex vestigiis veteris libri: 'Quo tibi nunc solitas mitti post terga sagittas?' Pont. lib. i. El. 6. ex antiquis itidem libris, 'Quo mihi diversum fama contendere in orbem?' Similiter dicebant, 'Quo tibi, si contendas,' eadem elegia, ut ex vestigiis veterum librorum est legendum, 'Quo tibi, si calida positus laudare Syene?' *Heins.*

304 *Ille tuus*] *Iste Oxoniensis. Idem.*

310 *Virum fallere*] Maritum Minoas decipere. *Falle viro*] Ames hominem, non taurum.

312 *Concita Baccha*] Sacerdos Bacchi, furore numinis impulsæ. *Aonio Deo*] Baccho, qui in Bœotia colitur, ubi erat Thebe, natale solum Liberi patris et Herculis: et Cithæron, fabulis carminibus celebratissimus.

315 *Ut ante ipsum teneris exultat*] *Exulset* meliora exemplaria. Et mox, *quin se stulta docere putet*, non *placere*: ita in Metam. iv. 'Et quid se deceat spectatas consilii undas.' Remedio Amor. 'Et nihil est quod se dedecuisse putent': codex tamen Regius et Oxoniensis, *quin est ulta docere*. Forte *quin et stulta docere putet*. *Heinsius.*

318 *Sub juga curva trahi*] *Juga panda* primaeditio cum quatuor scriptis; quæ vox in deliciis est nostro. Epistola Hypsipyles, 'Isse sacros Marti sub juga panda boves.' Amor. lib. i. El. 13. 'Prima vocas tardos sub juga panda boves.' Pont. lib. i. El. 9. 'Ducam ruricolæ sub juga panda boves.' Sic et 'pandus asellus,' 'panda carina,' 'pandum rostrum,' et similia apud nostrum passim. Vide Notas Metamorph. l. x. 270. *Idem.*

323 *Et modo se fieri Europam*] *Se* *Europen fieri* castigatioris libri. *Idem.*

324 *Altera quod bos est*] Io facta est vacca.

327 *Cressa Thyesteo*] *Æropen* Cretensem Atrei uxorem cum Thyeste

concubuisse, scribit Seneca: quod ægre ferens Atreus, liberos ei epulandos apposuit: quæ Sol, ne polleretur, effugit. *Thyesteo amore*] Nefando Thyestis concubitu.

328 *O quantum est*] *Et quantum* Regius cum tribus aliis. Puto, *At quantum est*. *Ha quantum* decem alii. Oxoniensis, *Et quantum est uno posse carere viro*. *Heins.*

329 *Non medium rupiasset iter*] Non in medio itinere. Sol cursum avertisset, ne scelus conspiceret. *Rupiasset medium iter*] Interrupisset: nec perrexisset, retrocessisset. Sic Sen. in Thyest. 776. 'O Phœbe patiens, fugeris retro licet, Medioque ruptum merseris cælo diem.' Sic dicimus, rumpere vocem, pro abrumpere, tacere. Infra vs. 539. 'Excidit illa metu, rupitque novissima verba.' Contra, rumpere silentia, pro loqui. *Æneid. x.* 'quid me alta silentia cogis Rumpere, et obductum verbis vulgare dolorem?' Vide *Æneid. y.* ibique Servium, 'Composito rumpit vocem.' *Curruque retorto*] Curru reflexo, et ad orientem, unde discesserat, redeunti.

331 *Filia purpureos*] Scylla, Nisi Megarensium regis filia, captæ amore Minois, qui ejus patriam obsidebat, purpuream comam patris, in qua fata urbis constabant, illi attulit; sed a Minœ spreta, in avem cyrin a Neptuno mutata est: ut in Metamorphosi narrat Ovid.

332 *Puppe celsa*] Cui hæserat, dum Minos discederet. *Puppe cadens celsa facta refertur avis*] Multi codices, *Hunc hostem patitur cum reliquis avibus*: at in Oxoniensi nec hic nec sequens versus ille, *Altera Scylla maris monstrum medicamine Circes*, exstabat, ut nec in Regio secundæ notæ: at optimus manu recentiori margini adscriptos agnoscebat, alterumque legebat hoc modo, *Altera Scylla novum Circes medicamine monstrum*. Patavinus Trevisani, *Filium sed Phœrci cor-*

repta cupidine Glauci. Alii codices aliter legunt hos versus; quæ Grammaticorum commenta sunt. Utrumque autem delendum esse pluribus docui ad Sabina Penelopem. *Heins.*

333 *Qui Martem terris]* Terra meliores. *Idem.* *Qui Martem terra]* Agamemnon post excidium Trojanæ urbis totum annum erravit. Deinde in patriam venit: sed sceleratæ conjugis Clytæmnestræ dolis, ab Ægistho adultero incantus in convivio obtruncatur. *Martem terra]* Ex prælio enim Trojano incolumis evasit. *Neptunum effugit]* Evasit maris procellas.

334 *Atrides victima]* Agamemnon enim convivio exceptus ab impia conjugē, tanquam bos cecidit. *Odyss. Δ. 534.* Τὸν δ' οὐκ εἰδὼς ἔλασπον ἀνθρώπων, καὶ κἀνέφρε Δεινύλοσας, ὅς τις τὴν κἀνέφρε βοῶν ἐπὶ φέρεν. Similiter *Juven. Satyr. x. de Priamo:* 'Et ruit ante aram summi Jovis, ut vetulus bos.' Et *Senec. Agamemni. 897.* 'Armat bipenni Tyndaris dextram furens: Qualisque ad aras colla tauro-rum prius Designat oculis, ante quam ferro petat.' 'Mactati more juvenei.'

335 *Cui non defleta est]* Jason, rapto vellere, id Creonti Corinthiorum regi detulit: cujus filiam Creusam, vel Glaucon (ut maluit *Diodorus*), uxorem duxit, repudiata Medea: quæ irata regiam cum conjugē Creusa incendit, laniavitque filios duos, quos ex Jasone suscepit. De Jasone plura legito apud *Diodorum* in v. *Flamma]* Quia Medea Creusam absumsit. *Creusæ Ephyræ]* Id est, Creusæ Corinthiæ. Corinthas enim urbs Achaïæ, quæ prius dicebatur *Ephyra*, ut docet *Plinius*.

336 *Nece natorum]* Duos enim filios ex Jasone interemit.

337 *Flevit Amyntorides]* Phoenix filius fuit Amyntoris filii Cercaphi: quem Phocidem, alii Ormenium genuisse volunt. Hic cum amica patris rem habebat: sed post multas ejus

imprecationes ex Helladē discessit. Is igitur ad Peleum fugit, quem filio Achilli comitem præceptoremque dedit. *Per inania lumina Phaniæ]* *Per inania* quidam: ut apud Martialem, 'magnum sed perinane sophos,' unica voce. *Heins.*

338 *Hippolytum rapidi]* Phædræ etiam exemplo, majorem esse in foeminis quam in viris amorem, ostendit. *Rapidi diripulæ equi]* *Pavidi* est in nonnullis: ut *Remedio Amoris,* 'Perdat opes Phædra, parces, Neptune, nepoti, Nec faciet pavidos taurus avitus equos.' Eisdem equos 'consternatos' et 'attonitos' alibi vocat. *Regius, Oxoniensis,* et quatuor alii, *rubidi equi.* *Heins.*

339 *Quid fœdis immeritis]* Phineus rex fuit Arcadiæ: qui repudiata Cleopatra, uxorem Harpalicem Scythicam duxit, cujus instinctu taurus occæcavit. Sed in hujus rei vindictam mox illum Dii oculis privarunt, et Harpyias aves immiserunt, quæ dapes diripiebant, atque ventris profluvio fœdabant.

341 *Sunt ista libidine mota]* *Cupidine plena* Oxoniensis. *Heins. Fæminea libidine]* Amore muliebri.

343 *Cunotas superare puellas]* Imo *operare*; quod emendatiores membranæ agnoscunt: quanquam *superare* pro *expugnare* possit capi; ut in isto *Virgilii,* 'dominamque potentem Supplicibus supera donis:' quomodo et idem alibi locutus. *Heins.*

346 *Ut jam fallaris]* Quam negaverit mulier. *Tuta repulsa]* Quia nihil mali ex ea consequeris.

348 *Et capiant animos plus aliena suis]* *Suos* Jureti et Politiani codex cum aliis quibusdam. Oxoniensis *animis plus aliena suis.* Metuo ne distichon sit ab interpolatrici manu confectum, cum ad rem non satis faciat: idque eo magis, quod 'alienis' mox de-nuo sequatur, inconcinna repetitione. *Heins.*

351 *Captata nosse puella]* *Captan-*

de Intimelianus. Idem. Ancillam captandæ puellæ nosse] Hæc enim disciplina est amatoribus: 'munerariæ ancillas primum, ad dominam qui affectant viam.' Hinc callida ancilla ad Menæchm. Sosicl. III. 3. 17. 'An. Amabo, mi Menæchme, in aureis da mihi Faciundas pondo duum nummum stalagmiæ, Ut te libenter videam, cum ad nos veneris. ME. Fiat.' Et in Asinar. I. 3. 31. 'Volt placere sese amicæ, volt mihi, volt pedissequæ, Volt famulis, volt etiam ancillis: et quoque catulo meo Subblanditur novus amator.'

352 *Molliat*] Molles et faciles reddat. *Tuos accessus*] Tuos aditus ad amicam. *Mer.*

353 *Proxima consiliis domina sit ut illa videto*] Td ut libri quidam non agnoscunt. Oxoniensis et Petavianus, *sit an illa*. Forte *Conscia consiliis*; *consiliis* etiam est in Commeliniano; de qua voce Met. I. 711. actum est: sic Ep. Helenæ legendum videtur, 'Quæ mihi sunt comites conciliumque duæ,' non *consilium*. Heins.

354 *Neve parum tacitis conscia, &c.*] Sensus est: Videto ne parum fida sit tacitis joci conscia: hoc est, concilia eam tibi sic, ut lusibus occultis vestris, quorum conscia fuerit ipsa, silentium adhibeat.

359 *Latissima rerum*] Amica hilaris.

360 *Luxuriabit humo*] *Luxuriavit* Regius et Oxoniensis cum aliis nonnullis. Jureti *luxuriatur*. Lege *luxuriarit*: et sic unus Vaticanus. Heins.

363 *Defensus est Ilion armis*] *Ilios* Regius, Oxoniensis, alique non pauci ex melioribus. Vide notas ad Epistolam primam, vs. 48. *Idem*.

366 *Tunc facies*] *Tum facias* tres scripti. *Idem*.

368 *Remigis addat opem*] Subremiget: negotium nostrum promoveat, et in amore adjutrix sit, quo melius proveniat: uti, qui remis et velis utantur, procedunt citatius. Et eam

sententiam esse Virgillii x. *Æneid.* mihi persuadeo; non simpliciter, *subnatat*, ut vult Servius: versus hi sunt: 'Pone sequens dextra puppim tenet, ipsaque dorso Eminent, ac læva tacitis subremigat undis.' Id quod ex sequentibus clarum est: 'Dixerat: et dextra discedens impulit altam, Haud ignara modi, puppim: fugit illa per undas Ocior et jaculo, et ventos æquante sagitta.' Atque id remigis esse puto opem velo addere.

370 *Ut puto, non poteris ipsa*] *Poteras ipse* Regius; alius *poteras ipsa*: nihil videtur mutandum. Non poteris vicem illi in amando referre. *Heins. Referre vicem*] Referre gratiam amanti. *Mer. Ipsa referre vicem*] Hoc est, compensare id quod conjux in te peccavit; te ulcisci. *Micyll.*

373 *Sed propera, ne vela cadant, iraque residant*] *Properet* Oxoniensis, ut ad ancillam referatur. Deinde *auræque residant* unus Palatinus, ut in metaphora persiat; quo alludunt duo alii, in quibus *viresque*. *Æn. VII.* 'omnisque repente resedit Flatus.' *Heins. Ne vela cadant*] Ne opportunitas negligatur: in tempore enim venire, omnium est rerum primum. *Πολλὰν γὰρ ὁ καιρὸς γίγεται παρατρίος*. Menand. 'Dum vocat aura ratem.'

375 *Violare ministram*] Duo codices *vitare*; unus *mollire*: temerare opinor legendum Nasoniano verbo. Vide Notas Amor. lib. I. El. 8. 19. *Heins.*

377 *Hæc ad concubitum*] *A concubitu* Regius a manu prima, cum Scaligeri et Puteani excerptis. Sequenti etiam versu te parat pro temperat ex auctoritate optimorum codicum scribendum: quod in Observationibus jam monuit accuratissimus Gronovius I. I. c. 10. *Idem*.

379 *Casus in eventu est*] Successus rei pendet e fortuna. *Licet hic indulgeat ausis*] Scripti plurimi *hæc*; nimirum ancilla; et recte. *Heins.*

381 *Acuta cacumina*] Albertus Rubens, magno rei literariæ damno nuper extinctus, retulit mihi aliquando vidisse se codicem, in quo *acuta Cernamia* legeretur: nostri omnes cum vulgatis sentiunt. *Idem.*

385 *Comes illa sequatur*] *Comes* inde unus Palatinus; non male. *Heins.*

388 *Per mare ventus agat*] Scribe agit cum melioribus. *Idem.*

389 *Aut nunquam tentes, aut perfice*] *Aut non tentasses* Regius et multi alii: Jureti codex, nec pauci alii, *Aut non tentabis.* Oxoniensis, *tentares.* Lego *Aut non tentaris.* Mutarunt id scioli, quod nescirent ultimam syllabam sæpe produci in hujusmodi verbis: qua de re diximus ad Epistolam VII. 53. Noster infra hoc ipso libro, 447. 'Si dederis aliquid, poteris ratione relinqui:' cum vulgo legatur, *si dederis quicquam.* Sequenti versu ipsa veni pro illa iidem libri. *Idem.*

390 *Cum semel in partem criminis illa venit*] Quasi dicat, Nunquam illa de domina indicabit marito, postquam ipsa quoque in eadem culpa erit, et in societatem criminis venit. *Micyl.*

391 *Non avis utiliter*] Avis exemplo docet, ancillam non tuto intactam relinqui, cum semel tentatur.

392 *Laxis cassibus*] Non bene tentis retibus.

393 *Piscis retinetur ab hamo*] *Tenetur* scripti. *Heins.*

394 *Opprime tentatam*] Scripti fere omnes *Perprime*; id est, usque preme. *Idem.*

395 *Communi noxia culpa*] Alii *conscia culpa*: duo *noxia culpa*. Patavinus unus *obnoxia culpa*. Scribe, *communis obnoxia culpa*. Accius apud Festum in Noxa, 'Te esse huic noxæ obnoxium.' Ausonius Cupidine Cruci adfixo, 'Ipsa etiam simili genitrix obnoxia culpæ Alma Vennus.' Phædrus libro I. Fab. 10. 'Lepus arguebat vulpem furti crimine: Negabat illa se esse culpæ obnoxiam:' ita scribo; non quod ignorem 'culpæ proximum'

et 'affinem' Latine dici: sed quod id minus huic loco convenire censeam, ubi de ipsa culpa agitur. Opportunum vero rō *proximus culpæ* apud Val. Flaccum lib. III. in oratione Mopsi, 'At quibus invito maduerunt sanguine dextræ. Si fors læva tulit miseros et proxima culpæ:' sic emenda; perperam nunc circumfertur, *Si fors sæva tulit miseros, sed proxima culpa*: agit enim de iis, qui nolentes eadem admiserunt. Apud eundem Valerium ex eadem Mopsi oratione aliud mendum tollatur, 'sed nostra requirit Cura viam, memori jam pridem cognita vittæ:' sic enim restituo, cum *memori vate* nunc occupet scriptas ac vulgatas, quos vidi, codices. Atque ita libro IV. quoque restituendum puto in oratione Phinei, 'Salve o mihi longum Expectata manus, nostrisque, ait, agnita vittis:' quod sequentia confirmant; *votis* nunc legitur: 'vittas' pro vaticinio posuit. *Communi noxia culpa* pro *obnoxia* apud nostrum absorpta una syllaba, cujusmodi mendas non paucas alibi castigavimus: sic apud eundem Valerium hoc ipso tertio libro vs. 213. 'graviorque oculos jam luce propinqua Umbra premit,' scribendum, cum *locos* inepte legatur. Idem Valerius libro IV. 'Sævit inops Amycus, nullo discrimine sese Præcipitans, avidusque viri (respectat ovariantes Quippe procul Minyas) cæstu velatus utroque Irruit:' rō *velatus* otiosum; jam enim *cæstu velatum* satius descripserat, si tamen id recte dicitur. Legendum *cæstuque elatus utroque*. Sublato utroque cæstu, quod improvidum, et contra regulam artis. Opinor etiam reponendum *avidusque iræ*; nam sequitur mox 'trucis ultro Advolat ora viri.' 'Elatas mediis aquis Alcides' eidem Valerio libro II. et lib. I. 'elatis cornibus amnes:' et 'elata dextra' libro III. et lib. VIII. et 'elata securi' libro V. pro sublata, Apud Gratium, 'Ipse Deus cultor-

que feri Tiryntius orbis Hinc decus et famæ primum impetravit honorem: perperam *primus patravit* nunc legitur. 'Impetrare,' secunda produncta, apud Gratium bis alibi, et apud Propertium occurrit. *Heins. Noxia*] Nocens ancilla, vel conscia et obnoxia.

397 *Sed bene celatur*] Quicquid tibi ancilla dixerit de amica. *Bene si celabitur index*] Ancilla.

400 *Et nautis aspicienda putat*] Tempora non modo ab agricola et nauta, sed etiam ab amante observanda esse dicit.

401 *Nec semper*] Non omni tempore seminandum est.

402 *Viridi aqua*] Mari glauco. Nam austris spirantibus, mare fit glaucum et cœrulum; aquilonibus, obscurius atriusve.

403 *Nec tenerus semper tutum est*] Potiores scripti, *Nec tenerus semper tutum captare*. Heins.

404 *Fiet idem*] Captabitur puella.

405 *Si dies suberit*] Tò suberit paulo ante præcesserat. Quare malim *sive dies aderit*; quod est in duobus; totidem fuerit. Aut forte *veniet* scribendum. *Heins. Dies natalis*] Amicæ: qui apud priscos habebatur in magna veneratione. *Sive calendæ*] Ovid. in Fastis docet cur matronæ Romanæ, Calendis Martiis Junoni sacrificent. Mittebantur autem munera ad amicas Calendis Martiis.

406 *Quas Venerem Marti*] Hoc dicit, quia Calendæ Martiæ etiam Veneri serviebant, quoniam colebatur a mulieribus. Vel quia Martiæ Calendæ Aprilen Veneri dictum præcedebant.

407 *Sigillis*] Parvis statuâ, quibus etiam theatra ornabantur. Scribit Plin. lib. vii. cap. 3. Pompeium Magnam, in ornamentis theatri mirabiles famâ posuisse effigies. Ordo autem est: Sive non erit ornatus circus sigillis, ut fuit ante: quia primo illa solum parvis statuâ ornabatur, de-

inde regalibus muneribus ornari cœpit. Dicit Ovidius, Non captandas esse puellas tempore quo tragœdia aliqua recitatur: quia tunc puellæ sunt tristes, propter flebilem tragœdiæ materiam.

408 *Sed regum positus*] Obeliscos dicit, qui in medio circo locabantur. Est autem obeliscus lapis in figuram metæ cujusdam, sensim in excelsum consurgens. *Mer. Circus habebit opes*] Ego vero simpliciter accipio de quibuscunque regum opibus ac spoliis, Romam per imperatores allatis, quibus circus et theatra exornari solebant. Innuit Poëta, cum varie ac speciosis rebus circus exornatus erit, ita ut puellæ illis contemplandis vacare magis quam amatori velint, tunc abstinendum esse: tunc enim operam in illis conciliandis frustra sumi, *Micyll.*

409 *Differ opus*] Quia hyems, et Pliades, et Hædi instant: hoc est, non esse tentandum puellæ animum tunc, quia periclitaturus sit amator, perinde ut nauta, qui sub ortum aut occasum Pleiadum et Hædorum navigationem instituit. *Micyll. Pleiades instant*] Libri veterrimi *Pliades*; ut et alibi in iisdem scribi videas apud Virgilium Mediceum et Germanicum Cæsarem Vossii literis majoribus Romanis exaratos: atque ita semper scribendum censeo, quoties ea vox trisyllaba occurrit. Cæterum legendum videtur, *dum tristes hyems, dum Pliades instant, Dum tener æquorea mergitur Hædus aqua*: ut metaphorice hæc omnia dicantur. *Heins.*

410 *Hædus aqua*] Auriga hædos humeris gestat, qui a poëtis 'Olenium pecus' appellatur. Et 'capram Oleniam' appellat Ovid. in Metamorph. Oriantur autem Hædi 5. Calend. Octob. In ortu autem et occasu tempestatem pluviâque faciunt.

411 *Tunc bene desinitur*] Cessatur a captanda puella.

413 *Tunc licet incipias*] Oxoniensis *Tu licet*; et sequor: sic infra, 'Tu licet et Tamyran superes et Amœbea cantu.' Et lib. III. Pont. El. 4. 'Tu licet erroris sub imagine crimen obambres.' Heins. *Qua febilis Allia*] Allia fluvius est undecim millibus passuum ab urbe distans, Crustamenlis defluens montibus: apud quem delictæ sunt a Gallis copiae Romanæ ad 15. Calend. Sextiles; quem diem atrum, velut infausta appellatione damnarunt.

415 *Quaque die redeunt*] Saturnalia intelligit, id est, diem Saturno sacrum, qui erat ad decimum quartum, vel decimum sextum Calendas Januarias. Erant autem dies lætitiæ et jocorum pleni: quibus arma sumere, et pœnas a nocente exigere piaculum erat.

416 *Palastino*] Viro Judæo. Nam Judæi diem, quem Latini Saturnum dicunt, Sabbatum appellant, et observant mira superstitione. *Septima festa*] Saturnalia. *Septima festa viro*] Syro legendum esse ex Puteani et Scaligeri excerptis jam supra monui. Heins.

418 *Sit atra*] Sit infausta.

419 *Invenit artem Femina*] Quam natura instruxit dolis, sed vim negavit. Sic Orestes in Taur. Eurip. 1032. *Δεῦρ' ἄρ' αἱ γυναῖκες ἐβόλεον ῥήγας*. Hinc proverbii locum fecit *Τὸ γυναικῶν τι δόξας*. Et in Med. *Καὶν πύργον τέκτορες*.

421 *Veniet discinctus*] Oxoniensis *veniat*; et sequenti versu *Expediat*; quomodo et duo alii; recte: modo pro *Quas illa reponas, Has illa*. Heins.

428 *Littera poscetur, nec didicisse juvat*] *Ne didicisse juvat* Regius, Oxoniensis, aliique nonnulli: Ne prosit forte, quod didicisti literas. Sic Trist. II. 'Hei mihi cur didici? cur me docere parentes? Litteraque est oculos ulla morata meos?' Heins. *Littera poscetur*] Petet a te syngraphum

pro euntis mercibus, ut inatitori caution sit.

429 *Quid quasi natali*] Arbitror ab Ovidio fuisse scriptum, *Quid sua natali cum poscit munera libo*. Mox libri nonnulli pro *illa, ipsa sibi*. Heins. *Natali libo*] Sic etiam in Amoribus: 'Quam tibi deficient poscendi munera causæ, Natalem libo testificare tuum.'

430 *Nascitur illa sibi*] Fingit natalem suum adesse, ut mittas ei munera.

432 *Lapis*] Margarita. *Elapsusque eaus*] Fingit ex aure unionem dedisse.

433 *Multa rogant reddenda dari*] Commodus his inest sensus. Libri tamen uno consensu meliores *utenda dari*, nisi quod Jureti codex pro *vulgata* stat lectione: quidam etiam *fradenda sibi*; unus, *optanda dari*. Heins.

437 *Cera vadam tentet*] Sollicitandam esse literis amicam dicit. *Cera*] Literam scriptæ in tabulis ceratis. *Vadam tentet*] Sollicitet et experiatur animum puellæ.

438 *Cera tuæ primum conicia mentis* est] *Nuncia* Oxoniensis, *Sarravianus*, et unus *Palatinus*; bene. Noster Epist. Hypsip. 'Cur mihi fama prior, quam nuncia litera venit?' Epist. XVII. ut quidem illic scribendum videtur, 'Hactenus arcanum furtivæ nuntia mentis Littera jam laeso pollice sistat opus.' Pont. lib. IV. El. 11. 'Nuncia nam luctus mihi nuper epistola venit.' Epistola Paridis, 'Uror: habes animi nuncia verba mei.' Statius Sylv. lib. IV. ad Julium Menecratem, 'Protinus ingenti non venit nuncia curvæ Literæ.' Sic et 'vultus nuncia fama' Epistola Paridis. Heins.

439 *Imitataque amantum Verba*] Neapolitanus *mentem*. *Lego amantem*: vel, *amorem*; nam *amorem* est in Oxoniensi. Infra, 'Est tibi agendus amans, imitandaque vulnera verba.' Sic Amor. lib. III. El. 14. 'imi-

tare pudicam,' ut veteres libri; non *pudicus* cum vulgatis. *Idem.*

441 *Hectora donavit Priamo*] Precio redemptum. Vide Iliad. Ω. 'Εὐχέσθου δ' ἅς ἀπὸ τῆς 'Ἐκτορὸς κεφαλῆς ἀρετῆς' ἄρῃα. Quod invidia notat Virg. *Æneid.* 1. 'Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.' Sen. *Agam.* 447. 'Et emto redditum corpus rogo.' Quo Plautus alludit, solens, in *Mercat.* 11. 4. vs. 20. 'Achillem orabo, aurum mihi det, Hector quo expensus fuit.'

446 *Spes apta Dea*] Miserum enim sine spe vivere. *Sed tamen apta Dea est*] Spes tamen hominibus comoda.

447 *Si dederis quicquam*] *Dederis* aliquid libri plerique meliores; et recte. Diximus *enpra* l. 11. 389. *Infra*, 'Sed non, quo dederis a littore carbasa, vento Utendum est:' ita et illic veteres libri; ut et in *Remedio Amoris*, 'Munera, quæ dederis, habeat sine lite jabeto.' *Amor.* 11. El. 2. 'Quod dederis illi, reddat ut ille tibi.' *Trist.* v. El. 5. 'Terga vapor dederis, Ansoniamque petas.' Horatius, 'Cuncta manus avidas fugient hæredis, amico Quæ dederis animo.' *Fast.* 1. 'Da mihi te placidum: dederis in carmina vires:' ubi *dederisque* insulse reponunt. *Met.* vii. 'vitam dederitis in undis.' Vide quæ noto ad *Epistolam Didus*, vs. 51. ubi plura hujus notæ. *Heins.* *Poteris ratione relinqui*] Quia, quum acceperit quod volet, te relinquet.

448 *Præteritum tulerit perdiditque nihil*] *Tulerit* unus Patavinus; tertius Regius, *perdiditque*; nil muta. Videbitur accepisse, quod promiseras, nec quicquam perdet. *Heins.* *Præteritum tulerit*] Illa, quod voluerit, abstulerit, habeatque, nempe a te munera data: nihil autem reddiderit sui, nec voluptatem tuam expleverit.

449 *Et quæ non dederis*] *At quod*

meliores libri; nisi quod Oxoniensis *At quæ non dederas.* *Heins.*

451 *Sic*] *Sperando.* *Lusor*] Aleator.

452 *Revocat cupidus alea sape manus*] *Alea* blanda ex suo codice Zinzerlingus *Promulside Critica*; quod et in *Commeliniano* et quatuor aliis ipse offendi. *Pont.* 1. 1. El. 6. 'Nec tenet incertas alea blanda manus.' Sic et Martiali, 'blanda vagus alea December,' l. iv. *Epigr.* 14. et apud eundem l. 1. 'Supposita est blando nunquam tibi tessera talo.' Sequenti versu *primo* pro *primum* meliores libri. *Heins.*

454 *Si dederit gratis*] Regius et Oxoniensis, *Ne dederit*; argute. *Sperat* enim se impostum non daturum gratis. Superiora hanc lectionem confirmant. *Ambrosianus* *Ne dederit*; alius, *Nec dederit.* *Idem.*

457 *Littera Cydippen*] *Acontius* ex Cæa insula Delum navigavit ad sacra Dianæ, quæ a virginibus celebrabantur: ubi in amorem *Cydippes* exarsit: et quum aperte non auderet eam uxorem petere, ipse dolo et fraude pomum ad pedes puellæ projecit, in quo hæc carmina scripta erant; 'Juro tibi sane per mystica sacra Dianæ, Me tibi venturam comitem, sponsamque futuram.' Puella, pomo accepto, doli ignara, carmen legit, visumque est sese uxorem polliceri *Acontio*. Erat enim lex, ut quæ in templo Dianæ Delicæ dicerentur, rata essent.

462 *Sed lateant vires*] *Dissimulandam* esse eloquentiam dicit; id quod etiam præcipit *Fabius*: quo plus dicentibus fidei, minusque suspectæ advocatorum insidias forent. *In fronte disertus*] Ne præ te feras, aut jactes artem.

464 *Effugiant voces*] *Cera* libri tres; probe. *Verba magistra* *Argentinen-sis*: vide *Notas* in *Epistolam Sapphus* vs. 83. sed τὸ *magistra* hic minus placet. *Heins.*

465 *Declamat amica*] *Declamet* vel rius meliores. *Idem*.

466 *Littera causa fuit*] Epistolam dicit nimis disertam, et in declamationis modum compositam. *Valens littera*] Epistola dicendi efficax.

467 *Consuetaque verba*] Alii *consuetaque*; hoc est cauta, prudentia: sed alterum præstat. Noster *Metam. xi.* 'Addidit his voces et consuetissima cuique Verba:' et infra libro *iii.* Artis, 'Munda, sed e medio consuetaque verba puellæ Scribite: sermonis publica forma placet.' *Heins.*

469 *Scriptum*] Litteras missas.

477 *Perstes modo*] *Persta* libri plerique. *Heins.*

480 *Legat ipsa tuas*] *Legat* uoque iidem. *Idem*.

482 *Per numeros veniant*] *Venient* Oxoniensis, et quatuor alii; duo veniant. *Idem*.

484 *Quæque roget*] Legendum vel invitæ libris, *Quaque roget*: de epistola intellige. *Idem*.

487 *Sive illa toro resupina feratur*] *Feretur* scripti. *Idem*.

488 *Dissimulante*] Quasi nescias, quæ sit in lectica.

489 *Odiosas afferat aures*] *Offerat* Regius et Oxoniensis cum uno Vaticano. Dixi *Epist. xx. 194.* *Heins.*

490 *Abde*] Abasconde, ne intelligaris. *Ambigua notis*] Dubio sermone.

495 *Nec tibi de mediis aliquam transire columnis*] *Aliquot transire columnas* Oxoniensis et decem alii; quæ vera lectio: *aliquot columnas* Regius: quidam *aliquot columnis*; quos inter Arondelianus; etiam non male. Lapidēs autem milliares intelligit. *Heins.* *Aliquot transire columnas*] Partem porticus, quæ columnis fulta erat.

497 *Sedeat speciosa theatro*] *Spatiosa* libri majori ex parte; idque vere: vide supra vs. 143. *Heins.*

501 *Et plaudas aliquo mimo saltante puellæ*] *Aliquam mimo saltante puellam* optime Scaligeri excerpta cum codice Oxoniensi; neque aliter veterrimus

Regius a manu prima. Remedio Amoris, ubi agit de theatris, 'Illic assidue ficti saltantur amantes:' quæ vera illic lectio est. Juvenalis, 'Chironomom Ledam molli saltante Bathyllo.' *Idem*.

502 *Et foveas illi*] *Ut foveas* potiores scripti. *Idem.* *Quicquid agatur amans*] Quicumque amans repræsentetur ab aliquo mimo saltante fabulam.

503 *Cum surgit, surgas, donec sedet illa, sedeto*] *Surges* et *sedebis* iidem scripti: *surgit* etiam quidam. *Heins.*

505 *Torquere*] Crispare. *Ferro*] Calamistro.

506 *Mordaci pumice*] *Pumices*, ut Plinius scribit, sunt in usu corporum lævigandorum fœminis, jam quidem et viris. Precium in candore, et in minimo pondere, et ut quam maxime spongiosi aridique sint.

508 *Exubulata*] Ulnatu celebrata.

509 *Forma viros neglecta decet*] Cultus negligentia in viro laudatur: unde mollius ornatos a se rejicit Phædra: 'Sint procul a nobis juvenes ut fœmina compti, Fine colli modico forma virilis amat.' *Minoida*] Phædræ: nota est fabula.

512 *Aptus Adonis*] Adonis in sylvis amatus est a Venere.

513 *Fuscentur*] Sole nigrescant. *Corpora Campo*] Campum Martium intellige: ubi juvenes Romani variis certaminibus corpora exercebant. Horat. 'Car apricum oderit campum Patiens pulveris atque solis?'

514 *Sine labe*] Toga sine macula et sordibus. *Et sine labe togæ*] *Sit sine labe* Arondeliano. *Heins.*

515 *Linguaque nec rigeat*] *Ne rigeat* plerique libri veteres. *Idem*.

516 *In laxa pelle*] In calceo majori.

517 *Deformet capillos*] Deformes faciat capillos, sectos in gradus.

518 *Sit docta barba resecta manu*] *Sit tuta* Oxoniensis et Regius; quod non capio, nisi legendum *scita manu*; idque verum arbitrator. Sic in Fastis

‘curvæ scita Thalia lyre:’ et ‘scitus vadorum’ Metam. ix. ‘scite et literate præscriptæ literæ’ Ciceroni oratione in Pisonem. Multi sunt in ea voce Plautus ac Terentius: tum et Tullius. Sequenti versu *Ut nihil emineant* pro *Et veteres fere omnes, certe præcipui.* Heins.

522 *Nec lœdat naves*] *Lœdant* iidem. Duo præterea libri *dusque paterque gregis*, non *virque*, quod mox sequitur. *Dus gregis*, ut in istis, ‘Dux gregis ipse caper deerraverat.’ Heins. *Nec lœdat naves*] *Alæ* sive axillæ, partes sunt sub brachiis, per quas natura expellit sordidiores humores, qui fœtidum relinquunt odorem, nisi munditia succurratur. Hinc proverbium est ‘hircum in alis cubare,’ quoniam male olet. Horat. ‘An gravis hirsutis cubet hircus in alis.’

523 *Cætera*] Superfluum cultum et mundum.

524 *Vel si quis male vir*] *Et si quis scripti.* Pathicôs intelligit. Heins.

527 *Gnosis in ignotis*] Theseus superato Minotauro Ariadnæ auxilio, cum ea et sorore Phædra Athenas redibat. Ariadnæ promiserat, se eam ducturum uxorem, Hippolyto vero filio Phædræ daturum. Quare quum Diam appulisset, Ariadnam dormientem reliquit, ipse cum Phædra abiit. Fast. iii. et Metam. viii. *Gnosis in ignotis amens*] Ariadna, a Gnoso Cretæ urbe, Minois regia.

528 *Dia feritur*] Alluitur. Dia insula Cretæ adjacens.

530 *Croceus comas*] Flavos capillos.

532 *Indigno imbrev*] Indignis lachrymis.

536 *Quid mihi fiet*] Etiam aufer. casu. Ter. Heaut. ‘Quid te faturum censes.’ Quod Plautinum. Mostellar. 1. 3. 65. ‘Di me faciant quod volunt.’ Id est, de me. Ut in Epidic. 1. 2. 48. ‘Quid de ille fiet fidicina igitur.’ Qui et daudi casu in Trucul. 11. 8. 3. ‘Quid mihi futurum est.’

539 *Excidit illa motu*] Omnem me-

tus illi animum expectoravit. Ut Ennius. Sen. casum addit, in Hippol. 589. ‘Quam bene excideram mihi:’ et ad omnes affectus accommodatur. Sic Græci, ἐκπίπτειν φρενῶν. Eurip. Hippolyt. 365. καταλίσσει φρενῶν, quo Senec. respexit in d. l. ‘Excidit; et miseræ voxque colorque fugit.’ Art. Aman. 11. 450. *Rupit*] Interemisit territa cymbalorum strepitu. Mer.

541 *Mimallonides*] Mimalionides sunt Bacchæ mulieres, dictæ a monte minoris Asiæ, qui Mimas dicitur, ubi sacra fieri consuevere. *Sparsis in terga capillis*] De more Bacchantium. *Mimallonides*] Vide Epist. x. 41.

543 *Leves Satyri*] Veloces Satyri. Ovid. ‘Me Satyri celeres, sylvis ego tecta latebam, Quæsierant, rapido turba proterva pede.’ *Prævia turba Dei*] Malim *Deo*: ut vitetur κακοφύλα. Heins.

543 *Silenus*] Silenus fuit Bacchi pædagogus, ac nutritor, bonorumque institutor studiorum: plurimum Dionysio ad virtutem et gloriam, resque bellicas profuit. Sileni appellantur Satyri seniores, qui in exteriori Oceano insulas multas desertas incolunt.

544 *Et pressas continet arte júbæ*] Præ nimia ebrietate titubat. *Pressas júbæ*] Malim *pressas*. Heins.

548 *Surge, pater*] Senex Oxoniensis et Sarravianus. Sequenti versu *a curru* quinque libri. Heins.

550 *Tigrisbus adjunctis*] Carru enim Bacchus vehitur, quem tigris et lynces ducunt. Idecirco autem dicuntur currum Bacchi trahere simul cum lyncibus, quod (ut tradit Solinus) utrumque animal uvæ depascitur.

551 *Et color et Theseus*] Politiani liber et Hafniensis, *Et color et senus*. Heins. *Et Theseus, et vox abiectæ, &c.*] Vox, Theseum vociferans.

553 *Steriles agitat quas ventus aristas*] Putabam aliquando legendum *steriles arena*; quod sic Virgilium quoque locutum meminisse: nunc nihil mutandum censeo: intelligit aristas sole

adnatas, ac proinde steriles. Epist. v. 'Et minus est in te, quam summa pondus arista, Quæ levis assiduus solibus usta riget.' Adi Notas ad Epist. xiv. 39. *Heins.*

557 *Cælo spectabere sidus*] *Spectabile* Arondelianus; ut ex eo monuit legendum præstantissimus Gronovius Observat. ii. 21. cui subscribo: quamquam reliqui nostri vulgatam sequuntur. Sequenti versu scripti plerique *Cressa Corona*, non *puella*. De Ariadnes Corona in cælum relata fuse noster l. iii. Fastorum alique jam egerunt. Trist. l. x. Eleg. 3. 'Sic micet æternum vicinaque sidera vincat Conjugis in cælo Cressa Corona tuæ.' Ut vere illic Zulichemianus liber, cum in vulgatis sit *clara Corona*. 'Gnosida Coronam' vocat in Fastis Noster; 'Gnosiam Coronam' Virgilius; Statius 'Coronam Gnosiacam.' *Idem.*

558 *Sæpe reges dubiam*] Nautæ solebant dirigere cursum ad siderum rationem: nec septentriones tantum, sed etiam illis vicinas stellas intuebantur, ut Booten, Oriona, et coronam Ariadnæ, quam humero sinistro prope contingit Arctophylax. *Dubiam ratem*] Navem viæ ignaram.

560 *Cessit arena pede*] *Pedi* sex libri; bene. *Heins.*

562 *Ut facile est*] *In facili est* Regius et unus Patavinus. Oxoniensis et Vaticanus unus, *en facile est*: sic 'ex facili,' Remed. Amor. 'ex facili gaudia ferre licet:' et supra, 'Quod licet, ex facili, si volet illa, feres:' et in Fastis, 'Non ex difficili causa petenda subest.' *Idem.*

563 *Hymenæa canunt*] De more nuptientium invocabant Hymenæa, quem Catullus Musæ Uraniæ filium appellat. Enchyos enim bonus filius est: quo nomine eum Jupiter pater appellavit. *Pars Hymenæa canunt: pars altera Evox clamant*] Mire variant hic veteres libri. Regius cum Excerptis Scaligeri et Puteani, aliisque nonnullis atque eos inter Arondeliano, *Pars*

Hymenæa canunt, pars clamant Evion evox. Nec abludit Oxoniensis, in quo *Evio evox*; forte pro *Evie evox*. Posset et legi *Evan evox*; ut verus sit spondaicus. Jureti liber, *Pars Hymenæa vocat, pars altera clamat ehohe*. Alii codices, *pars Evion Evie clamat*, et his similia, quæ recensere odiosum foret. Quare scribi etiam posset, *Hymen pars Hymenæa canunt, pars Evie evox*: vel *Evan evox*, vel *Evie Evan*; ut Lucretio, 'graditur simul Evins Evan.' Columella libro x. 'Exstimulet vatem per Dindyma casta Cybelles, Perque Cithæronem, Nyseia per juga Bacchi, Per sua Parnassi, per amica silentia Musis Pierii nemoris, Bacchea voce frementem, Delie io Pæan, teque Evie Evox Evan:' sic versus mendosissimi scribendi. Paulo ante etiam reponendum, *Ista canat majore Deo*; non *majora*. *Heins.*

567 *Nocturnaque sacra*] Bacchi sacra, Orgia, Bacchanalia, et Trieterica appellata, nocte fiebant. *Nyctelius*] Nocturnus est.

568 *Ne jubeant capiti vina nocere tuo*] Scaliger conjiciebat, *Ne subeant capiti vina nociva tuo*. Lego, *Ne subeant nocere*, usitato Græcismo. Noster in Tristibus l. i. El. 6. 'Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere fors.' Statius Theb. vi. 'Sunt et qui vado subeant concurrere ferro.' Propertius, lib. iv. El. 2. 'Clamabis capiti vina subisse tuo:' quæ vera lectio. *Idem* l. ii. El. 27. 'Neu subeant labris pocula nigra tuis.' *Idem.*

569 *Sermone latentia ficto*] *Tecto* scripti nostri. *Idem.*

571 *Perascribere vino*] *Præscribere* Regius cum quatuor aliis: nil muto. *Idem.*

573 *Oculis fatentibus ignem*] Instantibus. Ut in Epist. Helen. vs. 78. in oculis enim et genis amor excubare videtur: unde ignis ille absistit. *Fotentibus ignem*] *Fotentibus* tres libri; sed vulgata non est sollicitanda. *Heins.*

574 *Vultus habet*] Sic et ad Corin-
nam: 'Me specta, nutusque meos,
vultumque loquacem.'

576 *Quaque bibis*] *Bibet* potiores:
et Jureti codex cum quibusdam aliis,
tu quoque parte bibis: ut Epistola
Helenæ, 'modo pocula proxima no-
bis Samis, quaque bibi, tu quoque
parte bibis.' *Heins.*

577 *Et quemcumque cibum*] Probe in
uno Vaticano *Et quodcumque cibi*. Sic
Remedio Amoris ex antiquis libris,
'Quodcumque in corpore mendæ est.'
Idem.

580 *Utilior votis*] *Vobis* Regius alii-
que multi. *Idem.*

581 *Huic si forte bibas*] *Si forte* Pu-
teani et Scaligeri excerpta; vere:
notum illud, 'Nec regna vini sortiere
talis;' tum et hoc, 'Quem Venus ar-
bitrum dicet bibendi.' De lege Talaria
conviviorum jam abunde disseruerunt
homines eruditi. *Idem.* *Huic*] Marito
puellæ.

582 *Capiti missa corona tuo*] *Demta*
corona Jureti codex, Ambrosianus
unus et Neapolitanus: infra lib. II.
'Et capiti demtas in fore pone rosas.'
Met. xv. fabula Cipi, 'Et demta
capiti populo prohibente corona.'
Epistola Medæ, 'Demta forent capiti
quam mala multa meo!' Pro vulgata
amen lectione faciunt, quæ notavi
Fast. II. 634. *Heins.* *Demta corona tuo*]
In potu atque hilaritate coronis ute-
bantur, ut docet Plinius.

583 *Prior omnia sumat*] *Omina* Sca-
liger; cujus ut et Jureti codex se-
quenti versu *Neu dubites*. Pro *sive*
erit inferior Regius mendose *si velit*.
Lege sive sit: atque ita decem scripti.
Heins.

584 *Verba secunda*] Optata, aures
juvantia, quibus cum capi posse putes.

585 *Tuta frequensque ria est per*
amici fallere nomen] Fuit cum *Trita*
frequensque via est opinarer legendum.
Nunc nihil mutò; nisi quod *amicum*
nomen cum codice Patricii Junii et
uno Vaticano amplector. Manilius

lib. II. 'illis (sæpe est nam subdolos
astus) Scorpis aspergit noxas sub
nomine amico:' ubi perperam vir
magnus nomine amici reponit ex codice
Gemblacensi. Pro *subdolos actus*
emendavi *astus*: sic 'ungues amicos'
dixit Juvenalis Sat. v. ut in Leidensi
codice legitur, 'custos adfixus ibidem
Qui numeret gemmas, unguisque ob-
servet amicos.' 'Ventus amicus'
Nostro Met. XIII. 440. 'amica causa'
Trist. I. El. 8. 65. 'amica lima'
Pont. II. El. 4. 17. quomodo ista ex
codicibus vetustis castigavi. Sic
'alumnus numen' in Metam. et
'cognatum nomen' in Fastis, aliaque
his similia. *Heins.*

587 *Inde procurator nimium quoque*
multa procurat] De propinatore propi-
nante, quod viri eruditi, depravatos
codices secuti, hic produunt, a vero
alienum est. Libri certe meliores
nihil variant. Agit de procuratori-
bus, quos domini absentes rebus suis
constituebant, quique ista occasione
eorum auctoritate, quorum res cura-
bant, nonnunquam abutebantur. Ita
cum Naugerio etiam doctissimus Gro-
novius locum capit; qui illud *videnda*
sequenti versu interpretatur pro pro-
videnda et curanda: ut apud Tere-
ntium, 'Aliud sodes lenius vide:' et
Ciceronem, 'Mandavi ei, ut prandi-
um nobis videret:' et sæpe apud
eundem. Neque aliter magnus Cujac-
ius Observat. XII. 24. qui addidit
locum Varronis, 'Tu domi videbis:'
et Planti, 'Qui herilem rem procrnat,
videt.' Perperam igitur tres codices
cum Jureti libro, qui *jubenda*; et Rot-
tendorphian. qui *bibenda* exhibent;
quod postremum tamen Scaligero
quoque conjectanti in mentem vene-
rat. *Idem.*

589 *Certa tibi a nobis*] Regius τὸ α
non agnoscit. *Idem.*

590 *Officium præstent*] 'Ὁ γὰρ νοῦς
ἐπὶ οἴνου διαφθαρεὶς τὰντα πάσχει τοῖς
ἄρμασι τοῖς τοῖς ἡνιόχους ἀπεβάλλουσιν.
Isocrat. ad Demonic. Hoc nempe

illud poculum Circæum, quo ex homine fiebat fera. 'Αὐτὸ γὰρ ἀνθρώπος, τῇ τῆς ἀπερίης καὶ κακίας ἀπὸ μέγας κτήσιν θεός, ἢ θηρίον γενέσθαι λέγεται. Hier. ad carn. Pythag. v. 53. Vide v. 54. quid sit ὁμοίη τῆς περιπόνησιν.

592 *Faciles ad fera bella manus*] Regius et sex alii *fera verba*: hoc est, manus cavete inter jurgia nimium paratas et promptas, per quas ad verbera a verbis veniatur. *Heins.*

593 *Occidit Eurytion*] Centaurus in nuptiis Pirithoi mero incaluit: et quum Hippodamea rapuisset, a Theseo vasto cratere prostratus, animam vinumque evomuit; ut in *Metam.* xii.

597 *Ebrietas ut vera nocet, sic ficta juvabit*] Docet quandoque simulandam esse ebrietatem.

599 *Et quicquid dices faciesve*] *Ut quicquid facias dicasve* scripti meliores. Sed vere Neapolitanus *Ut, quicquid facias dicesve*. Τὸ *Ut* refer ad 'Credatur.' *Heins.*

601 *Et bene, dic, Domine*] *Dominam* scribendum existimo vel contra libros. Plautus *Sticho* Act. v. Sc. 4. 'Tibi propino decuma fonte. tibi tute inde, si sapis. sA. Bene vos, bene nos, bene te, bene me, bene nostram etiam Stephanium:' ut precor valere, subintelligatur. Noster in *Fastis* l. ii. 'Et, bene nos, bene te, patriæ pater optime, Cæsar, Dicite:' ubi *bene tu* perperam hactenus legebatur. Tibullus, 'Et bene Messalam, sua quisque ad pocula dicat.' Quod mutari a Scaligero nolim; etsi non ignorem ista Plauti *Persa* Act. v. Sc. 1. 'Bene mihi, bene vobis, bene amicæ meæ.' Et mox, 'Bene omnibus nobis! hoc mea manus tuæ poculum donat, Bene ei qui invidet mihi, et ei qui hoc gaudio gaudet:' unde liquet utrumque in usu fuisse. *Dormiat* etiam pro *dormiet* recte veteres libri: et *discedet* sequenti versu pro *discedit*. Idem. *Bene dic dominæ*] Φέρε, τύχῃ ἀγαθῇ, poculum offerentis vox. *Athen.* xv.

Delph. et Var. Clas.

c. 13. Τὸ τ' ἀγαθὸν δαίμονος ποτήριον, καὶ Διὸς Σοφῆπος, καὶ Ὑγιείας. Idem l. 11. Ἦτοι ἐδεξιοῦντο προκίνορες δαυτοῖς ταῖς δεξιαῖς hoc est, ut Virgil. 'statnere dextris pocula.' Et Plaut. in *Pers.* v. 1. 22. 'Tua factum opera BENE omnibus nobis, hoc mea manus tuæ poculum donat.'

604 *Turba locumque dabit*] *Locusque dabit* unus Vaticanus. Lege, *locumque dabit*; et sic Jureti liber: sic 'Turba ruunt,' et similia passim. *Heins.*

606 *Velle latus*] Sic et in *Hecyr.* iii. 5. 'Noli fodere, jussi.' Et Plaut. *Menæch.* iv. 2. 49. 'Non hercle ego quidem usquam quidquam nuto neque nicto tibi.' Et in *Trucul.* iv. 3. 14. 'Omnium primum diversæ state, hem sic: istuc volo. Neve inter vos significetis, ego ero paries.'

609 *Sub nostras leges*] Non finem statuo orationi. Nec præfinito loqui necesse est. Sic Argyrippus apud Plaut. *Asinar.* i. 2. 26. 'Meo modo loquar quæ volam, quoniam intus non licitum est mihi.' *Veniet facundia leges*] *Veniat* meliores libri. Scribo, *Ne veniat.* *Heins.*

610 *Fac tantum cupias*] Imo incipias. quod in multis codicibus extat, et in *Erfurtano* Zinzerlingus invenit. Notum illud, 'Dimidium facti, qui bene cœpit, habet:' et adagium Græcum, Ἀρχὴ δὲ τοῖς ἡμῶν παρὸς. *Heins.*

911 *Est et agendus amans*] *Vetustiora* *Est tibi agendus.* Idem. *Agendus amans*] Amantis partes agendæ, vulnusque amoris exhibendum.

612 *Hinc tibi queratur*] *Regius*, *Excerpta* Scaligeri, prima editio, et decem libri scripti, *Hac tibi. Lege, Hac tibi queratur quam libet arte fides.* De voce *quamlibet*, quæ Ovidio in deliciis est, jam egi *Notis* ad *Ep.* vi. 140. *Heins.*

613 *Sibi quæque videtur amanda*] *Videntur* unus meus; venuste: vide quæ noto *Amor.* ii. *El.* 11. 21. *Idem.*

614 *Forma placet*] Nulla enim illi

Ovid.

9 P

sexui fit major, quam spretæ formæ, injuria.

617 *Imitantibus*] Simulantibus se amare.

618 *Qui modo fictus erat*] *Falsus* libri meliores: et sane 'finxerat' jam præcessit. *Heins.*

619 *Animum*] Amantis puellæ. *Furtim deprendere nunc sit*] Est Græcismus, de quo infra II. 26. male igitur potior librorum pars *fas sit*; at Regius et Oxoniensis, cum Excerptis Scaligeri, et alio codice, *non sit*. Proximo versu pro *ripa subitur*, Lincolnensis *salitur*. Arondelianus *cavatur*. *Heins.*

625 *Nam cur in Phrygiis*] Cur Juno et Pallas descenderunt ad judicium Paridis, quo ille malum aureum, velut victoriæ calculum, Veneri dandum censuit? nempe quia ambæ se Veneri præferendas formæ elegantia credere.

626 *Non tenuisse*] Non obtinuisse.

627 *Laudatas ostendit avis*] *Malo ostendat*, quod in Sarraviano est, et quatuor aliis. Arondelianus et Aprosianus *extendit*: an *distendit*? 'picta pandit spectacula cauda' de pavone, Horatius: 'distenta umbracula' mox habebimus. *Heins. Avis Jumentia*] Pavonem designat, cujus caudæ Argi oculos, a Mercurio interfecti, Junonem apposuisse, narrat in Metam.

628 *Recondit opes*] Aureas pennas versicoloreque abscondit.

632 *Pollicitis testes*] *Pollicito* libri: quotibet *addo* etiam in nonnullis. Forte *quantibet adde*, ut paulo ante. *Heins.*

633 *Perjuria amantum*] Quære Ep. xx. 82. et Amor. II. Eleg. 7. 27.

635 *Per Styga*] Virgilinus, 'Dii cujus jurare timent, et fallere numen.'

636 *Nunc facit ille*] *Ipsæ* libri. Et superiori versu quidam *falso jurare* cum Regio; male. Amor. III. 'Scilicet æterni falsum jurare puellis Dii quoque concedunt.' *Heins.*

638 *Thura merumque*] Thure et vino Deos colamus.

639 *Nec securus quies*] Secundum

Stoicos dicit, Deos curare mortalia, et nocentes punire. *Secura quies*] Ut impius Epicurus docebat, et ejus sectatores, qui didicerant 'Deos securum agere ævum, nec ira nec gratia tangi.'

640 *Innocui victis*] *Innocui* scripti. *Heins.*

644 *Hac minus est una fraude*] *Hac magis est* Regius et alii quidam. Sed probe Oxoniensis et Scaligeri excerpta cum potioribus, *Hac magis est una fraude*. Jureti codex alique tres, *Hac magis est una parte*. Idem.

647 *Dicitur Ægyptus*] *Ægyptos* Regius. Pro *juvantibus* Ramirezius in Martialem *rigantibus* reponit; sed perperam. Noster Pont. I. II. El. I. 'Jupiter utilibus quoties juvat imbribus agros, Mixta tenax segetes crescere lappa solet;' ut vere illic membranæ meliores. Plinius Epist. VII. 9. 'Utque sacris fontes non sola incendia sistant; Saepe etiam flores vernaque prata juvant.' Ita scriptum offendi in veterrimo libro Mediceo; neque aliter edidit in catalectis Pithæus. Nam vulgati eodices *rigunt* agnoscent. Seneca Natural. Quæst. IV. 2. de Nilo, 'aut nulli imbræ sunt aut rari, et qui insuetam aquis cælestibus terram non adjuvent.' Sic et rei rusticæ scriptores nonnunquam locutos memini. Sequenti versu *annos novem* libri plerique, non *annis*. Idem. *Dicitur Ægypto*] Exemplis arguit, meretricias fraudes fraude propulsandas esse. Basiris rex Ægypti Neptuni et Libyes filius fuit, sub quo quum novem annis nimia siccitate magna esset sterilitas, Thraëus docuit Basirim, humana hospitem nece posse aquas elici: sed primus ipse immolatus est. Inde cum cæteri quoque hospites simili modo mactarentur, ab Hercule Basiris eadem pœna affectus interit.

648 *Imbribus*] Nili irrigationem intelligit.

650 *Hospitis effuso sanguine*] *Adfusa*

Regius, ut ad aram Jovis respiciat. Ep. Laodamiæ, 'Ut solet adfuso surgere flamma mero.' Pont. 1. El. 3. ex veteri codice, 'Ut solet adfuso vena redire mero.' Sic et apud Martialem scribendum l. ix. Ep. 62. 'Crevit et adfuso lætior umbra mero;' ubi de platano agit. Plinius lib. xvi. Nat. Hist. c. 44. 'Est in suburbano Tusculani agri colle, qui Corne appellatur, locus antiqua religione Dianæ sacratus a Latio: velut arte tonsili coma, fagei nemoris. In hoc arborem eximiam ætate nostra admiravit Passienus Crispus, bis consul, orator, Agrippinæ matrimonio et Nerone privigno clarior postea; osculari cunctique eam solitus, non modo cubare sub ea, vinumque illi affundere:' ubi scribendum, *sacratus a Tatio*; ut in Priapeis ipso initio Petrus Scriverius recte castigabat, 'Conveniens Tatio pone supercili-um;' cum *Latio* perperam legatur. Apud Propertium quoque lib. ii. Eleg. 33. Passeratus scribendum censebat, 'Largius affuso madeat tibi mensa Falerno;' pro *effuso*: sed vide ne *infuso* illic reponendum sit, cum de potatione agat potius quam de libatione. *Heins.*

653 *Et Phalaris*] Perillus ad Agrigentinum tyrannum Phalaridem taurum æreum attulit: docuitque, eo includi posse noxios, et imposito circumquaque igni, vocem bovis mugientis andiri. Tyrannus opus laudavit, ut ipse in epistolis scripsit: sed artificem primum experiri voluit.

657 *Ergo et perjuras merito perjuria fallunt*] *Ut fallant* scripti plerique: sed Regius et Oxoniensis *ut fallent*; quinque alii *ut perjuras merito perjuria fallunt*; quod verum puto, ut parenthesis hæc includantur. Sequenti versu *femina lusa, non læsa*, codex meus; et placet. *Heins.*

659 *Adamanta movebis*] Fræminam durissimam.

662 *Deficiunt, uda lumina tange ma-*

na] Primo *Deficient* est in melioribus: deinde *uncta manu* Regius cum Politi-
tiani codice et quinque aliis. Oxoniensis *cuncta*: tres *uncta*: duo *unda*: sed *uncta* verum est: sic et 'unctas comas' pro unguento delibutis l. v. Fastorum dixit. *Heins.*

666 *Pugnando vinci se tamen illa volet*] *Sed tamen* scripti nonnulli: dictum Amor. 1. El. 5. *Idem.*

668 *Dura oscula*] Hinc puella apud Theocrit. Idyl. xxvii. 7. *Καλὸν σοι δαυδλὰς φιλεῖν, οὐκ ἔστι γὰρ κέρων.*

670 *Perdere dignus erat*] *Erit* meliores. Et superiori versu, *si non et cætera sumet*, vel *sumit*. *Heins.*

671 *Pleno post oscula voto*] *Facto* Jureti et Intimelli liber. Forte *furto*. *Idem.*

673 *Vim licet appellent*] *Appelles*, et *vis ista*, Jureti et Intimelli libri. *Idem.*

676 *Gaudet*] *Ὅμμασιν αἰδομένη, κραδίη δὲ οἱ ἔνδον ἰδύσθην.* Theocr. Idyll. xxvii. 69.

679 *Vim passa est Phæbe*] Phœben et Ilairam formæ elegantia excellentes Leucippus pater despondit Idæ et Lynceus fratribus: quas quum rapuissent Castor et Pollux, inter eos pugnatum est ante Spartanam urbem, ut Hyginus docet. *Vim passa est*] Rapta est enim a Castore et Pollace. *Sorori*] Ilairæ. *Vis est illata sorori*] *Allata* Regius et Oxoniensis cum sex aliis; bene: dictum Epist. xvii. 21. *Heins.*

680 *Et gratus raptis*] *Rapta* meliores. *Idem.* *Raptor uterque*] Castor et Pollux.

681 *Fabula nota quidem*] *Vim* puel-
lis gratam esse, docet exemplo Deidamiæ Lycomedis regis filiæ, apud quem Thetis Achillem sub muliebri habitu celavit: quoniam a Proteo acceperat, illum perituum esse in bello Trojano.

682 *Scyrias Æmonio*] Puella Scyrias, Deidamia filia Lycomedis, regis Scyri. Quæ clarissima propter Ly-

comedis cum Achille affinitatem, et Achillis filium Neoptolemum ibi procreatum. *Victa puella viro*] *Juncta meliores*: et sequenti versu sua *præmia*, non mala, ut vulgati. Forte legendum *Hæmonio juncta puella toro*. Frequenter enim inter se confunduntur viro et toro; ut monui. Epist. xix. 100. Propertius, 'Sciria non viduo Deidamia toro:' ita enim vetus codex: vulgati et illic viro. Heins.

688 *Jam Dea*] Venus. *Præmia*] Helenam, quam Venus Paridi promiserat.

684 *Vincere digna Venus*] *Duas* pro diversa lectione Oxoniensis; quomodo et prima editio et tres scripti. *Venus* ex Glossa videtur natum. Epistola Paridis, 'Arbitet es formæ, certamina siste Dearum, Vincere quæ forma digna sit una duas.' Heins.

686 *Grataque in Iliaci*] *Lege Grataque* cum Jureti codice et aliis nonnullis; atque ita prima editio: supra, 'Raptaque sit Phrygio Graia puella viro.' Simile mendum ex Metamorph. l. iv. sustulimus. *Idem*.

687 *Jurabant omnes*] Vide Amor. ii. 18. 2.

690 *Veste longa*] Thetis sœmineo habitu Achillem induit.

692 *Titulos*] Gloriam. *Alia arte Palladis*] Quoniam tractabis arma et prælia, quorum Pallas quoque fuit princeps. *Mer*.

693 *Clypeo manus apta terendo*] *Tenenda est* Oxoniensis: *terenda est* alii nonnulli. Puto, *terendo est*; et sic unus Vaticanus: *ferendo* tamen non ablegem. Heins.

695 *Succinctos stamine fusos*] Vide Amor. ii. Eleg. 3. 31. *Succinctos fusos*] Alligatos.

696 *Pelias hasta*] Hasta Achillis, a Pelio Thessaliæ monte. Ea erat ex fraxino, tantæ magnitudinis, ut cum Patroclus arma sumpsisset ab Achille, hastam reliquerit tanquam intractabilem. *Pelias hasta*] Homer. Iliad. T. vs. 387. 'Ἐκ δ' ἄρα σφραγος πατρός

Ἴον ἐσπάσατ' ἔγχος, Βριθὺν, μέγα, σφραγόν· τὸ μὲν οὐ δύνατ' ἄλλος Ἀχαιῶν Πάλλειν, ἀλλὰ μιν ὅλος ἐπίστατο πῆλαι Ἀχιλλεύς, Πηλιάδα μελήν, τὴν πατρὶ φίλῃ τάμει Χείρων Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἤρθεσσιν.

697 *Virgo regalis*] Deidamia, regis filia.

698 *Comperit*] Nam antea crediderat puellam esse Achillem.

702 *Fortia sumpserat arma*] Achilles jam deposita colo, et muliebribus exercitiis relictis, induerat arma bellica, ut cum Græcis ad Trojam abiret: nihilominus tamen Deidamia instabat rogando, ut maneret, &c. *Micyll*.

705 *Quiddam cœpisse priorem*] Meliores libri *quadam* vel *quandam*. Scribe *quondam* cum prima editione et tribus scriptis: vide Notas Epistola xvii. 71. Heins.

708 *Expectet*] *Expectat* meliores libri; et mox *Excipiet* pro *Excipiat*. Pro comiter perperam multi *molliter*. Fast. ii. 'Comiter excipitur: sanguine junctus erat.' *Idem*.

715 *Tumidos accedere fastus*] *Flatus* Oxoniensis; vennate. L. iii. 511. 'Odimus immodicos (expertæ credite) flatus:' sic videtur legendum; nam vetus liber illic *fatus*. Propertius lib. ii. El. 25. 'Mendaces indunt flatus in amore secundo;' non *secundi*, quod nunc legitur. Statius Theb. iii. 'Cum magniloquos luit impia flatus Tantalus.' Et l. i. 'Attollit flatus ducis, et sedisse superbum Dejecto se fratre putat.' Drances de Turno, 'Det libertatem fandi, flatusque remittat.' Seneca Agamemnone, 'Tamen superba et impotens flatu nimis Fortuna magno spiritus tumidos daret.' *Idem* Thyeste, 'Ponite inflatos tumidosque vultus.' Valerius Flaccus libro iii. 'Non hi tum flatus, non ista superbia dictis.' Et paulo ante, 'tali mentem pars maxima flatu Erigit, et vana glescunt præcordia lingua.' Corippus Africanus libro iii.

'Quod tua ventosis inflata superbia verbis Jactitat.' 'Tumentes flatus' in re simili dixit Anianianus Marcellinus : memini et apud Silium id occurrere : ad Claudianum plura. Cæterum Regius, Oxoniensis, Jureti codex et alii nonnulli, *abscedere*, non *accedere*, contrario plane sensu ; sed male. *Heins. Tumidos flatus*] Sic et Græci. Theocr. In scuto Hercul. vs. 24. *ὄρεσ' οὐρανὸν πτελορρες*. Et Eurip. in Herc. Fur. *πρόας θέπας πρέας*.

722 *Qui fuerat cultor factus, amator erat*] Puto, *Qui fuerat cultor fictus, amator erat*. Heins.

725 *Turpis in agricola*] *Et agricola libri veteres. Idem.*

726 *Sub Jove*] Sub cælo aperto. Horatius : 'Manet sub Jove frigido Venator.'

727 *Et tu Palladiæ*] *Et tua Regius, Oxoniensis, Jureti codex, et tres alii; bene, ut ad 'corpora' referatur. Palma coronæ pro fama quatuor libri; nec damno. Heins. Palladiæ coronæ*] Coronæ oleaginæ. Est enim olea arbor sacra Palladi, qua victores in Olympico certamine coronabantur. Erant olim in Græcia quatuor ludorum genera præ cæteris celebratissima. Ludi Olympici, qui celebrabantur quinto quoque anno, magna hominum frequentia, in honorem Jovis Olympici. Pythii, Apollini sacri, in quibus victor poma referebat. Isthmii vero ludi erant Palæmoni dicati : victori corona ex apio dabatur. Nemæi, in memoriam Archemori instituti : victores pinea corona ornati discedebant.

730 *Hoc decet : hoc multi non valuisse putant*] *Hic decet* bene nonnulli codices : nimirum *color*. *Hic decet, hunc multi* Excerpta Scaligeri et Puteani cum aliis quibusdam : *putant* etiam Regius et duo alii. *Pro multi* unus mens *vultu*. Forte, *Hic decet, hoc vultu non valuisse putant* : ex hoc vultu colligant ac persuadeantur puellæ te non valere, et ægrum esse præ nimio

sui amore. *Tę putent* sic et usus est l. 11. 'Quo magis o juvenes deprendere parcite vestras. Peccent : peccantes verba dedisse putent.' *Hic multi non valuisse putent*, prima editio. *Heins.*

731 *Pallidus in Lyricæ sylvis errabat Orion*] Noti sunt Amores Orionis, qui Cænopionis filiam perditte amarit, quam Meropen alii, Parthenius in Eroticis cap. 20. Hæro appellat. De Lyricæ nihil legisse me memini. Nec constant sibi veteres membranæ. Jureti codex *Pallidus in Licea* : in *Lincea* unus ex meis, ut et Regius ; nisi quod a manu secunda *Linea*, quomodo in multis aliis. Arondelianus in *silvis Lincea*, vel *Licea*, vel *Lincea*. Cæteri, *Lincam, Lincem, Licie, Litie, Lincie, Licita*, in *Linceis, ilincis*, et similia. Nam codex Oxoniensis hunc versum non habebat. *Lege in Dirces sylvis*. Nam Orion Thebanus, hinc 'Bæotus' sæpe poëtis dicitur ; et Dirce fons Thebani agri, quem inter alios Statius in Thebaide sua ludentis versibus descripsit. Regius etiam *Arion* pro *Orion*. De Daphnidis Amoribus ex Parthenio, Scholiaste Theocriti, Junio Philargyro, et Servio res est non plane ignota. *Idem.*

732 *Pallidus in lenta*] Ex Mercurio et Nympha Daphnidem natum in Sicilia, scribit Diodorus : et a laurorum multitudine, in quas divertebantur Nymphæ, ita appellatum. Educatus a Nymphis boum permulta possedit armenta, a quorum cura *bucolos* est dictus. Quum esset ingenio acri, studiumque plurimum gubernandis bobus impenderet, carmen bucolicum, quod postea a Siculis in pretio habitum fuit, invenit. In Dianæ gratiam venatui operam dedit, eamque fistula et cantu bucolico delectavit. *Lenta*] Dura, et tarda ad amandum Daphnidem.

734 *Pileolum nitidis imponisse comis*] *Palliolum* melioris notæ libri, nec dubium quin recte. Qui enim

infirmæ valetudinis erant, palliolis obnubebant caput. Quintilianus : 'Palliolum, sicut fascias et focalia, sola potest excusare valetudo.' Monuit jam ad Historiam Augustam Salmasius. Sequenti versu *Attenuant* : et *e magno qui sit amore* nonnulli, non in magno. Heins.

739 *Conquerar, an moneam mistum fas esse nefasque*] Libri meliores *fas omne nefasque*. Deinde Regius *Cum querar ad moneam. Admoneam* etiam est in Oxoniensi. Scribe, *Num querar ac moneam mistum fas omne nefasque*, *Nomen amicitias, nomen inane fidem?* ut esse subintelligatur. Nisi quis malit *Conquerar an taceam*, quod est in excerptis Politiani, et tribus a me inspectis. *Idem*.

741 *Quod amas*] *Quod ames* meliores. *Idem*.

743 *At non Actorides*] Perpaucos amicis fidos fuisse commemorat : sed nullos tales reperiri amplius posse, ostendit. *Actorides*, patronymicum est, ab avo deductum. Actor enim fuit pater Menæti, patris Patrocli. *Lectum Achillis*] Hippodamiam Brisei filiam. *Lectum temeravit Achillis*] *Achilles* Regius, Oxoniensis, et alii quidam. Scribe *Achillei* : sic *Ulyssæi*, pro *Ulyssis*, passim quoque tam apud Virgilium quam nostrum. Remed. Amor. vs. 473. 'ope tutus Achillei,' ex vestigiis vetusti codicis : in veterimo codice Virgillii Mediceo semper *Achilli* et *Ulyssi* scribitur in secundo casu; et *Oili*, non *Oilei* : quomodo et *Orontii* : et sane *Achillei* et *Ulyssæi* apud Horatium quadrisyllaba sunt. Pluribus de his accurate disputavit ex antiquis grammaticis Pierius Valerianus ad vs. 30. libri primi *Æneidos*. 'Persei ala' apud Propertium; et 'Persei nxor.' Vide Notas Gronovii ad Livium XLII. 25. nos plura ad *Metamorphoses*. Heins.

744 *Ad Pirithoum*] Initium amicitiae inter Theseum et Pirithoum, et

quam se mutuo dilexerint, docet Plutarch. in Theseo. *Phædra pudica fuit*] Pirithous non violavit Phædræ, uxorem Thesei. Mer.

745 *Qua Pallada Phæbus*] *Quod Regius*; reliqui plerique, *quo*, ut supra, 'Myrrha patrem, sed non quo filia debet, amavit' Heins.

747 *Laturas poma myricas*] *Jacturas* Regius, Oxoniensis, et sex alii; quomodo in Observationibus ex Aronde- liano codice restituit præclare Gronovius l. 18. qui videatur omnino. 'Cornua jacta' Art. III. 'Nec faciunt cervos cornua jacta senes.' Sic et alibi 'nix jacta.' Mox *e medio flumine* libri meliores. Remed. Amor. 'Cedimus, e medio jam licet amne bibas.' *Idem*.

753 *Fidumque sodalem*] *Carumque* castigiores; nam *fidos* præcesserat superiori versu. *Idem*.

761 *Utque levis Proteus modo se tenuabat in undas*] Primo *leves undas* reponendum est ex auctoritate optimi Regii, fragmenti veterrimi Oxoniensis, et octo vel novem aliorum codicum. 'Leves aquas' noster alibi non uno loco dixit : ut in Fastis, 'leves cursum sustinuistis aquæ.' Pro *tenuabat*, deinde, idem Regius, et duo alii *tenuavit* : sed probe prima editio et unus Vaticanus, *tenuabit* : et sequenti versu pro *erat*, fragmentum Oxoniense, Codex Regius, et duo alii, *erit*; verissime. Instar Protei, inquit, modo in leves undas, nunc in leonem, aut aprum, aut arborem se mutabit. De Proteo noster pluribus libro Met. VIII. et res est cæteroquin nota. Porro Horatii ista, Satyra III. 2. respexit hoc loco noster, ubi agit de malo debitore. 'Scribe decem a Nerio; non est satis: adde Cicutæ Nodosi tabulas centum : mille adde catenas : Effugiet tamen, has sceleratus vincula Proteus. Cum rapies in jus malis ridentem alienis, Fiet aper, modo avis, modo saxum, et, cum volet, arbor.' Nam prover-

bii locum obtinuisse videtur, ut qui urgentes eludebant, Protei dicerentur. Idem Horatius libro 1. Epist. 1. 'Quæ teneam vultus mutantem Protea nodo?' *Idem.*

766 *Longius insidias curva videbit anus*] Ridicule profecto. Causæ scilicet multum est, cur anus jam curvata præ senio insidias amatorum metuat. Quis credat optimo poetæ tale quid excidisse? Tollit scrupulum codex Regius, in quo a manu prima legebatur *cerva anus*. Nec aliter in

Oxonienæ pro diversa lectione. 'Cervum senem' pari modo Lucretius dixit lib. III. et Noster infra lib. III. 'Nec faciunt cervum cornua jacta senem.' Similes autem metaphorsæ familiares sunt Nostro, quoties de puellis agit: sic supra: 'Saucius arrepto piscis teneatur ab hamo.' Et postea, 'lepus hic aliis exagitandus erit.' Et initio sequentis libri, 'Decidit in casses præda petita meos.' sed nihil opus est, ut elegantissimam lectionem pluribus adstruamus. *Idem.*

ARTIS AMATORIÆ LIB. II.

1 *Dicite, Io Pæan*] Ex tribus partibus quas proposuerat Ovid. duas absolvit: tertia superest, quam nunc exequitur. Docet enim in hoc l. II. quemadmodum ab amatore conservandus diu sit amicæ amor, quam assiduo labore sibi morigeram reddidit. *Dicite, Io Pæan*] Triumphandum esse dicit de amica victa: et Apollinem invocandum, ut in triumphis fieri solebat. Pæan autem non modo Apollinem significat, sed ipsius et cæterorum Deorum laudem.

2 *In casses meos*] Capta est. *Præda petita*] Puella quæsitæ.

3 *Lætus amans donet*] Donat optimus Regius cum aliis nonnullis et prima editione. Forte *dona*. Heins.

4 *Praferor Ascræo*] Præponor Hesiodo, ab Ascræ Bæotiæ vico appellato. *Mæonioque seni*] Homero, a Mæone patre, eodemque patruo, ut Plutarchus scribit.

5 *Ab armiferis Amyciis*] A bellicosæ Amyciæ. Amyciæ autem fuit civitas Laconia, patria Helenæ. *Priameius*

hospes] Paris, quem Menelaus suscepit hospitio.

6 *Conjuge vela dabit*] Dedit meliores. *Heins.*

7 *Talis erat, qui te curru*] Enomæus rex Pisæ et Elidis in Peloponneso, filius Martis et Æginæ, quum accepisset ex oraculo, se moriturum quamprimum filia nupsisset, eam in perpetua virginitate asservandam curavit. Itaque, quicumque filiam peteret, cursum certabat. Habebat enim duos velocissimos equos, Psilham et Harpinam. Tandem Pelops, Tantali filius, ex Peloponneso veniens, corrupto Myrtilo, victor evasit. Enomæus, existimans advenisse responsi tempus, sibi mortem conscivit. Pelops, ducta uxore Hippodamia, Pisæ regnum tenuit. *Diodorus.*

8 *Peregrinis rotis*] Carra peregrini Pelopis.

9 *Tua pinus*] Amoris cursus.

10 *Et longe*] Nam plura adhuc restant dicenda.

11 *Non satis invenisse tibi est me*

vate puellam] Regius cum reliquis plerisque, *Non satis est venisse tibi; optime: sic et Græci fere συνέχεον* de re venerea honesto vocabulo utebantur. Noster infra, 'Hoc est, uxores quod non patiaturs amari: Conveniunt illas, cum volnere, viri.' Epistola Sapphus, 'Jam tibi Sicelides veniunt nova præda puellæ.' Amor. i. El. 10. 'Quæ Venus ex æquo ventura est grata duobus; Altera cur illam vendit, et alter emit?' El. 11. 'Sæpe venire mihi dubitantem hortata Corinnam.' ut illic scribendum videtur. Martial. l. i. Ep. 71. 'Omnis ab infuso numeretur amica Falerno; Et quia nulla venit, tu mihi, somne, veni.' In Apophoretis, 'Tunc triplices nostros non villia dona putabis, Venturam cum se scribet amica tibi.' Propertius l. ii. El. 14. 'Sic veniet hodie, si qua negavit heri.' El. 18. 'Mi formosa sat es, si modo sæpe venis.' ita scribo; ubi *τὸ venit* perperam interpretatur magnus Scaliger. El. 20. 'Speranti subito si qua venire negat.' Noster infra, 'fortior ille est, Quo veniunt alii conciliante viro.' uxores nimirum; ita corrigendum. Modus loquendi Propertio admodum familiaris. Heins.

15 *Puer et Cytherea*] Cupidinem et Venerem invocat. *Si quando*] Favistis.

17 *Remanere*] Durare.

19 *Quibus evolet alas*] *Avolet* Regius et alii complures cum prima editione; quod sequor: sed et multi *advolat*; proxime verum. Heins.

21 *Hospitis*] Dædalus genere Atheniensis, natus ex Metione Eupalami, præclarus architectus fuit. Fabulam refert Diodor. et Ovid. in Metam. *Præcluserat omnia*] Terras et maria clauserat. *Præcluserat omnia Minos*] *Præstruxerat* meliores libri magno numero; rectius: nam *clausit* mox sequitur. Dædalus ipse Met. viii. de Minoë, 'Terras licet, inquit, et undas Obstruat: at cælum certe patet:

ibimus illac. Omnia possideat, non possidet aëra Minos.' Fast. i. de Caco, 'Ille aditum fracti præstrinxerat objice montis.' Heins.

23 *Crimine matris*] Pasiphaës infando amore. *Ut clausit*] Posteaquam labyrinthum ædificavit.

25 *Sit modus exitio*] Verba sunt Dædali precantis Minos.

26 *Terra paterna*] Urbs Athenæ.

28 *Da mihi posse mori*] *Sit mihi Jureti* excerpta eleganti Græcismo, *γένοιστο, ἔστω, ἐνδέχεται*. Sic contra, *Non est, οὐκ ἔστι*. *Non sit, Ne sit, μὴ γένοιστο, μὴ δ' ἔστω* οὐκ ἔστω, pro non licet, non datur. Imitatus hunc Nasonia locum Maximianus in Elegiis, 'Nunc, quia longa mihi gravis est et inutilis ætas, Vivere cum nequeam, sit mihi posse mori.' Libet paulum exspatiari, ut modum loquendi elegantem illustremus. Tibullus l. i. El. 6. 'Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.' Et l. iii. El. 4. 'Nec tibi sit duos acuias in pectora dentes.' Virgilius, 'Tu procul a patria, nec sit mihi credere tantum.' Noster superiori libro, quod non est mutandum, 'Blanditis animum furtim comprehendere nunc sit.' Lib. iii. Art. 'Nec mihi tot positus numero comprehendere nunc sit.' ita scribo, vel invitis scriptis codicibus; vulgo nunc legitur *fas est*. Et hoc ipso libro, 'O quater et quoties numero comprehendere non est, Felicem!' sic lego ex scriptis; vulgo, *O quantum*: unde emendandus in itineralio Rutilius, 'O quater et quoties non est numerare beatos, Nasci felici qui mernere solo!' ita enim scribo, cum perperam ibi extet, *O quantum et quoties possem numerare beatos*! Respexit illa Rutilius Trist. iii. El. 12. 'O quater, et quoties non est numerare, beatum, Non interdicta cui licet urbe frui:' ubi etiam codices plurimi *O quantum*; frustra. Trist. v. El. 11. 'Utque aliis, quorum numerum comprehendere non est, Cæsareum numen, sic mihi mite

fait.' Noster lib. III. infra, 'Quid minus Andromedæ fuerat sperare re-
vinctæ, Quam dotes ulli posse pla-
cere suas?' ita præstantiores libri;
recte: vulgati, *Quid minus Andromede
poterat sperare relicta.* Met. II. 'Et
modo, quos illi fato contingere non
est, Prospicit occasus:' quomodo et
ille locus corrigendus; ubi plura.
Fast. II. 'et quam corrumpere non
est:' pro, quam non datur corrup-
pere. Met. III. fabula Narcissi, 'li-
ceat, quod tangere non est, Aspicere.'
Trist. I. I. El. 1. ad Deos, 'Fallere
quos non est, hanc mihi fertis opem.'
Pont. IV. El. 12. 'Quid mandem,
quæris? peream, nisi dicere vix est.'
Virgilius præfatione Eneidos, 'Si
mihi susceptum fuerit decurrere mu-
nus.' Silius I. VI. 'Sed mihi sit Sty-
gios ante intravisse penates, Talia
quam videam ferientes pacta Latinos.'
Lib. VIII. 'nec longius uti His opibus
Battoque fuit.' Lib. III. El. 4. 'Sic
tamen hæc absunt, ut quæ contin-
gere non est Corpore, sint oculis
cuncta videnda meis.' Virg. Georg.
IV. 'Scis, Proteu, scis ipse: neque
est te fallere cuiquam.' Horat. Sat.
I. 5. 'Mansuri oppidulo, quod versu
dicere non est.' Propert. I. II. El. 10.
'Ut caput in magnis ubi non est tan-
gere signis, Ponitur his imos ante
corona pedes.' Idem I. I. El. 20.
'Nec tibi sit duros montes et frigida
saxa, Galle, nec expertos semper
adire lacus:' ita codices, quos con-
sului, ex scriptis meliores. 'Duri
montes,' usitato poetis Epitheto. Nos-
ter Met. XIV. 'durisque in montibus
ortæ Molle fretum celebrant.' Idem
Propertius I. III. El. 3. 'Nec tibi sit
rauco prætoria classica cornu Flare.'
Germanicus Arateis, 'Est etiam pro-
pior Deum cognoscere motu.' *Ἔστι
γνώσκειν.* Avienus Prognosticis, 'Nec
minus ex aliis aderit cognoscere mo-
tus Æquoris, et magnos cæli callere
tumultus.' *Πάρεσται γινώσκειν.* Græ-
cismus et ille, Martialis I. XII. Ep. 11.

'Et si forte (sed hoc vix est spe-
rare) vacabit.' Et Ep. 82. ejusdem
libri, 'Effugere e thermis et circa
balnea non est Hermogenen, omni tu
licet arte velis.' Et I. XI. 'Effugere
non est, Basse, basiatores.' Ex quibus
duobus postremis locis liquet et apud
nostrum infra loco vexatissimo scri-
bendum esse, 'Effugere hunc non
est, cave ne tibi possit amica Dicere.'
Met. IX. 'Et quoniam non est ad vos
incumbere nobis:' ita enim ex vesti-
giis scriptorum codicum reponendum
videtur: vulgati, *mihi fas ad vos in-
cumbere non est.* Heins.

29 *Senis*] Patris Dædali.

30 *Puero*] Filio Icaro.

32 *Dicere, at egressus*] *Et egressus*
scripti plerique: Regius *dicere egres-
sus*: prima editio et sex scripti, *re-
gressus*. Lege, *regressus nec dabat ille.*
Heins.

33 *Quod simul. ac*] *Simul ut Regius*
cum Scaligeri et Jureti excerptis et
octo aliis; sed frustra. Met. II. 'Quod
simul ac sensere, ruunt.' Quatuor
libri, *nunc o nunc Dædale*; concinnius.
Sentit etiam recte Commelinianus. Id.

35 *Possidet et terras*] Argentinus
et unus Vaticanus et pro diversa le-
ctione Arondelianus, *Possidet en. Lego,
Possidet en terras, en possidet aquora
Minos.* Idem. *Possidet et terras et
aquora*] Virgil. IX. 'Nec spes ulla
fugæ: rerum pars altera ademta est:
Terra autem in manibus nostris.'
Quod imitatur Lucan. 'Abstulimus
terras, exclusimus æquore toto. Ecce
maris magno claudit nos objice pon-
tus, Deest jam terra fugæ.' Hom.
II. II. *Χάρης δ' ἄλγυν ἐτι μοῖραν ἔχοντες
Ἀργείων.*

37 *Restat iter cæli*] Cælo Politiani
excerpta et duo alii; non male. *Cælo
tentabimus ire*] Cælum Sarravianus et
duo alii. Vide Notas ad Epist. VII.
40. Heins.

42 *Sunt mihi*] *Sint mihi* Regius et
Puteani excerpta. Idem. *Jura no-
vanda*] Naturæ jura Dædalus dicitur

innovare, quum aërem volacribus concessum tentat, relicta terra.

43 *Ingenium mala sæpe movent*] Pericula reddunt hominem ingeniosum.

44 *Aëria vias*] Horat. 'Expertus vacuum Dædalus aëra Pennis non homini datis.'

45 *Remigium volucrum disponit in ordine pennas*] Alas remigium quoque Græci vocant nonnunquam: sic *ερεσας πτερών* Lucianus Timone de Mercurio. 'Ο μὲν ἀπελθὺς, ὅς δοκεῖ. Τεκμαίρομαι γὰρ τῇ εἰρεσίᾳ τῶν πτερών. Sic et 'alarum remigium' Virgilius in hac eadem de Dædalo Fabula: et 'Dædaleum remigium' auctor supplementi ad Plantinum Amphitryonem, 'non ocyus quivi, si me Dædaleis tulissem remigiis.' Noster 'alarum remos.' Met. v. 'Posse super fluctus alarum insistere remis Optastis.' Silius l. xii. de Dædalo, 'natumque solutis Pennarum remis et non felicibus alis Turbida plaudentem vidit freta.' Lucret. vi. 'Remigil obliit pennarum vela remittunt: ubi remigium simpliciter habes; quomodo et apud Avienum in Phænomenis, de cygno, 'dextro late Cepheida dextram Radens remigio.' 'Pennarum' quoque 'vela' Lucretianum imitatus Apuleius in Floridis, de Aquila, 'Velificatas alas quo libuit advertens modico candæ gubernaculo: et Noster infra, 'Quaque ferent auræ, vela secunda dato,' de alis. 'Pedum remigium' dixit Statius Theb. ix. hinc 'tranare nubila' obivum, tanquam de mari. Cæterum id quinque scriptis *Remigium volucris* legitur: sed *volucres pennas*, ut unus habet Palatinus, probum est, eleganti appositione: sic 'volucer Cupido,' et similia. 'Volucris turba' pro avibus Met. v. ex optimis libris, 'nuper et istæ Auxerunt volucrem victæ certamine turbam:' non *volucrum*. Fast. i. ex antiquis itidem libris, 'Tuta diu volucris proles tum denique cæsa est.' Heins.

54 *Qua licet*] *Quem licet* meliores cum prima editione: nonnulli *Quem libet*: Commelinianus et tres alii, *Quam libet*, etiam non male. Vide Notas Ep. vi. 140. *Idem*.

55 *Virgo Tegea*] Calisto Arcadia ab urbe Tegea, Lycaonis Arcadiæ regis filia, a Jove compressa, mutata fuit a Junone in ursam, quam Jupiter cum filio inter sidera collocavit: eamque Arcton, filium Arctophylaca nominavit. Fabulam narrat Ovid. et plenius Hyginus. *Comesque Bootæ*] Arcton, planstrum nominarunt: nam ex septem stellis, duas quæ pariles videntur, pro bobus habuerunt: reliquis vero quinque, figuram planstri dederunt. Proximam illi stellam Booten dixerunt, a bobus, quos videtur agitare. Hunc et Arctophylaca, id est, ursæ custodem, appellari diximus. *Comesque Bootes*] Novi illa Hesychii, Βούρης, ὁ Ὀρίων et Βουρεῖν ἀποτρίψῃ θεῖ δ' Ὀρίων θύσῃ Ἀδωνες ubi Orion cum *Boota* confunditur: quomodo alii cum Icaro unum faciunt; unde *Actæus Bootes* Valerio Flacco dictus l. ii. 69. qui locus non est sollicitandus. Propertio quoque l. ii. El. 33. 'Flectunt Icaril sidera tarda boves.' Hic tamen scribe *Bootæ* cum optimo Regio et uno Patavino. Neque obstat sidera hæc minus sibi vicina esse, cum et Catullus 'proximum Hydrochoo Orionem' ponat carmine de Coma Berenices; nisi pro *Hydrochoo* scribendum illic *Heniocho*. Heins.

56 *Ensifer Orion*] *Ensifer* Regius cum quinque aliis et prima editione: sic et meliores libri quarto Fastorum, 'Ensifer Orion æquore mensus erat.' *Idem. Ensifer Orion*] Orionis sidus observari a nautis, docet etiam Virg. *Ensifer* autem appellatur, quoniam tres stellæ sunt, quibus gladius in ejus dextra formatur, ut Hyg. docet.

57 *Me pennis sectare*] Ne aspicias ulla sidera, sed me tantum volatu subsequere.

58 *Sit tibi cura sequi*] Tua cura prima editio cum melioribus scriptis; et mox *timeo* pro *caveto*; et *sibi factus* pro *sis*; et *timide* pro *timidus*. Heins.

63 *Inter utrumque vota*] Medium tene.

71 *Monte minor collis*] Collem Cretæ describit, unde Dædalus cum filio evolavit.

78 *Inceptum dextra reliquit opus*] *Relinquit* nonnulli; unus Vaticanus, *remisit*; alter Regius *remittit*. Sic Fast. II. 'Desinit in lacrymas, inceptaque fila remisit.' Met. VI. 'Aspicit hanc torvis, inceptaque fila remisit'; ita et illic quidam ex antiquis libris: quomodo et *remissa ambages* de quo ad Epist. VII. 149. Heins.

79 *Jam Samos a lava fuerat*] Fuerant cum melioribus. Sequenti etiam hexametro unus meus cum Vaticano uno erant: pro *Calydna* Regius veterimus *Palimne*; prima editio cum nonnullis scriptis *Palymne*, forte pro *Calymne*: tam enim Calymnam quam Calydnam inter insulas recenset Stephanus. Certe Met. VIII. 'Dextra Lebinthos erat fecundaque melle Calymna,' occurrit in eadem hac narratione; sive *Calymne*, ut libri meliores agnoscunt constanter, nisi quod *Calydne* in uno regio illic offendi: alii *Calymne* et *Calyne*. Apud Strabonem quoque sub finem libri X. non constant sibi codices, qui modo hanc modo illam lectionem agnoscunt. De melle tamen Calymnio subscribit Ovidianæ lectioni in Metamorphosi,

Ἄπαν μὲν οὖν τὸ νησιωτικὸν μέλι, ὡς ἐπιτοπλὸν ἀποτεῖν ἐστὶ, καὶ ἐνὶ μέλλων τῇ Ἀττικῇ· τὸ δὲ ἐν ταῖς νήσοις, διαφερόντως· μέλιστα δὲ τὸ Καλύδιον. At Plinius lib. XI. cap. 13. de melle: 'Ibi optimum semper, ubi optimorum calliculis florum conditur. Atticæ regionis hic et Siculæ Hymetto et Hybla ab locis, mox Calydna insula.' Eustathius ad illa Homeri Iliad. B. Νήσους τε Καλύδνας, inter alia, Νήσοι αἱ Καλύδνας εἰσὶν, ἃς ἕτεροι διὰ τοῦ μ'

γράφουσι Καλύδνας. δι. διὰ ἀγαθὸν μέλι τὸ Καλύδιον. Deinde ubi diversas sententias retulit de his insulis, Καλύδνας νήσοι κατὰ τνας αἱ Σποράδες, ὅν μὲν Καλύδνας. *Calydnas* numero plurali efferrunt: ut apud Senecam Troadibus ex fide optimi Medicei, 'Semper Euripo properante Chalcis, Quolibet vento faciles Calydnæ.' Nam vulgatum *Echydna* nihil est: nisi *Echina* repinas, quomodo Echinadas esse dictas ἀπὸ Ἑχίνου μάρτυρος testatur Stephanus Byzantius, cujus etiam nominis oppidum fuerit in Acarnania. Heins. *Jam Samos a lava*] Samos (ut Apuleius scribit) modica insula est, in mari Icario, adversa Mileto, ad occidentem ejus sita. In ea fanum fuit Junonis, antiquitate celebre. *Naxos*] Naxos una est ex Cycladibus.

80 *Et Paros*] Paros quoque inter Cyclades ponitur, marmore nobilis. *Et Clario Delos*] Delos Cycladum est longe clarissima, natali et templo Apollinis, et mercatu celebrata. *Clario Deo*] Apollini dicto, ut arbitratu Servius: vel a Clario oppido, in confinio Colophoniorum: vel a Claro, Cycladum una, ubi colebatur.

81 *Dextra Lebinthos erat*] Lebinthos quoque una est ex Cycladibus. *Umbrosa Calydnæ*] Calydnæ insula a Strabone ponitur inter Sporadas. Ovid. in Metam. 'Fecundaque melle Calydnæ.'

82 *Cinctaque piscosis Astypalæa*] Astypalæa insula est Sporadum una, unam habens civitatem. Hæc ad Cnidiam oram protenditur, longa, sublimis, angusta.

83 *Incautis nimium temerarius annis*] *Armis* prima editio cum primo Mediceo: unus Vaticanus et unus Ambrosianus *alis*: alius Vaticanus *ausis*, quod placet. Heins.

84 *Deservitque patrem*] *Ducem* malo cum Moreti et Mentelii codice: sic Dædalus ad Icarum Met. VIII. 'Me dace carpe viam.' Fast. lib. IV. 'Dux comiti narrat, quam sit sibi fi-

lius æger.' Lib. vi. 'Nympha jubet quæri de more remotius antrum. Utque comes sequitur, destituitque ducem.' *Idem. Deseruitque ducem*] Viam, quam tenebat dux pater, reliquit.

85 *Deo propiore*] Sole vicino.

86 *Nec tenues venti*] *Ventos* potiores scripti. *Heins.*

93 *Non jam pater*] *Nec jam* iidem cum prima editione. *Idem. Nec jam pater*] Filio jam perditio.

95 *Icare, clamabat*] *Dum clamat* Lincolnensis. *Heins.*

96 *Æquora nomen habent*] Ab Icaro enim Icarium mare appellatum fuit.

98 *Deum volucrum*] Cupidinem alatum.

99 *Fallitur, Æmonias*] Magicam vanitatem in Perside a Zoroastre ortam scribit Plinius, tum deinde transisse ad Thessalas urbes. Æmonia enim Thessalia cognominata est, ab Æmone Deucalionis filio.

100 *A teneri fronte revellit equi*] Carunculam intelligit, quæ nascitur in fronte pulli: de qua Plinius hæc: Et sane equis innasci amoris veneficium, hippomanes appellatum, in fronte, caricæ magnitudine, colore nigro, quod statim edito partu devorat fœta, aut partum ad ubera non admittit: si quis præreptum habeat, olfactu in rabiem agitur. *Fronte revellit equi*] Sic Juvenal. Satyr. vi. 'Et furere incipias: ut avunculus ille Neronis, Cui totam tremuli frontem Casonia pulli Infudit.' Æneid. iv. 'Quæritur et nascentis equi de fronte revulsus, Et matri præreptus amor:' ubi videndus Servius. *Revellit*] *Revellet* Regius: alii tres *revellat*. *Heins.*

101 *Medeides herbæ*] Veneficæ herbæ, quibus utebatur Medea. *Ut vivat amor*] Ut permaneat.

102 *Mistaque cum Magicis mersa venena sonis*] *Marsa* legendum omnino cum prima editione et scriptis quamplurimis. Sed necdum sanum præstiterim locum, nisi cum optimo Re-

gio et excerptis Scaligeri ac Pateani reponas, *nænia Marsa*. Cantus enim magicus Marsorum serpentibus fatalis creditus. Atque ita lib. vi. Fastrorum optimi codices, de strigibus, 'Sive igitur nascuntur aves, seu carmine fiunt, Næniaque in volucres Marsa figurat annus:' ubi *Nænia falsa* vulgo legebatur. Horat. Ep. xvi. 'vincor, ut credam miser Sabella pectus increpare carmina, Caputque Marsa dissilire nænia.' Et Ep. v. 'Ad me recurret, nec vocata mens tua Marsis redibit vocibus.' Noster Medicamine Faciei, 'Nec mediæ Marsis finduntur cantibus angues.' Lucilius lib. Sat. 'Jam dirumpetur medius, jam ut Marsu' colubras Dirumpit cantu' venas cum extenderit omnes.' Pomponius Pistoribus, 'Mirum est, ni hæc Marsa est, in colubros callet Cantuncularum.' Silius lib. viii. 'Hæ bellare acies norant: at Marsica pubes Et bellare mann, et chelydri cantare soporem, Viperumque herbis hebetare et carmine dentem.' Hinc 'serpentum domitores Marsos' appellant Plinius ac Gellius: eosque originem a Marso Circes filio ducere testantur, ut artis magicæ peritia, qua vulgo male audiebant, in iis nequaquam sit miranda. Arnobius lib. ii. 'Adversus ictus noxios, et venenatos colubrarum morsus, remedia sæpe conquirimus, et protegimus nos laminis, Psyllis, Marsis vendentibus, aliisque institutoribus atque planis.' Marsos ob artis cognitionem cum Psyllis frequenter veteres conjungebant, quo modo Plinius lib. xv. 2. et Gellius lib. xvi. 11. locis jam citatis. Julius Firmicus, 'sub angue nati Marsi erunt, vel qui venenis ex herbarum pigmentis confectis salutaria soleant hominibus remedia comparare.' Similia his et idem alibi. Virgil. lib. vii. 'neque ejus juvere in vulnera cantus Somniferi, et Marsis quæsitæ montibus herbæ.' *Heins. Marsa venena*]

Herbarum succos dicit: aut carmina, quibus Marsi utebantur. Aut certe serpentes dicit, a Marsis domitos, quarum membrana in veneficiis utebantur. Marsi autem populi fuere in Italia, Albæ finitimi, prope Fucinum lacum. Gellius scribit, Marsorum genti datum esse, ut serpentium virulentorum domitores essent, et incantationibus, herbarumque succis faciant miracula medelarum. Cum *magici sonis*] Cum carminibus magicis.

103 *Phasias Æsonidem*] Exemplis docet, non posse magicis carminibus amorem retineri. Phasias autem Medea appellatur, a Phasi Colchorum fluvio. *Æsonidem*] Jasonem Æsonis filium. *Circe tenuisset Ulyssem*] Sol (ut Diodorus refert) duos procreavit pueros, Æeten et Persen. E Perse nata est Hecate, quæ prima aconitum invenit. Patrem veneno sustulit. Poëtæ tamen dicunt, Circen ex Sole et Persa Oceanî filia ortam.

104 *Carminæ*] Incantatione. *Posses amor*] *Possis* meliores. *Heins.*

105 *Nec data profuerint*] *Alii profuerant.* Lego *profuerunt*: sic supra l. i. 'Profuit et tenui ventos movisse tabella.' Et Medicamine Faciei, 'Profuit et marathos bene olentibus addere myrrhis.' *Idem.* *Philtra pallentia*] Quæ reddunt homines pallidos. Philtra enim pocula et venena sunt, quæ amorem ingerunt.

109 *Sic licet antiquo Nireus adamatus Homero*] *Scilicet* quinque libri: unus, *si licet*: alius, *sic licet*. Scribe, *sic licet*, atque ita Moreti codex. Licet, inquit, Nireum ab Homero tantopere laudatum æques pulchritudine, aut Hylan. Reapexit illa, *Νῆρεὺς δὲ κάλλιστος ἀνὴρ ἐπὶ ἴλιον ἦλθε τῶν ἑλλων Δαναῶν* quare Thersiten Lucianus apud inferos cum Nireo colloquentem sic inducit, *ὦν μὲν ἦδη τοῦτ' ἔχω, ὅτι ὁμοίος εἶμι σοι, καὶ οὐδὲν τηλικούτου διαφέρεις, ἥλικον σε Ὀμηρος ἐκέλευς ὁ τυφλὸς ἐπῆνεσεν, ἀπάντων εὐμορφότατον προσειπῶν.* Hinc *Νῆρεὺς εὐμορφότε-*

pos adagium apud Græcos, et *Νῆρεὺς κάλλων* sic in priorē editione jam castigaram, quod alius sibi postea vindicavit. Tò *adamatus* cave mantes. *Berman.* *Sis licet antiquo Nireus*] Nireus Caropei filius et Aglaes, ex Sime insula, tribus navibus ad bellum Trojanum profectus, omnium pulcherrimus fuisse scribitur Homero, secundo Iliad. præter Achillem. Propert. 'Nirea non facies, quamvis sit candida, cepit.'

110 *Crimine raptus Hylas*] *Crimina* primus Vaticanus, ut epistola Pardiæ, 'Et tua sim, quæso, crimina solus ego.' Et in Amor. 'Vestrum crimen erit talis jactura puellæ.' Tibullus, 'Tam formosa tuum mortua crimen erit:' atque ita passim poëtæ. *Heins.* *Tener Hylas*] Quum Hercules per Dryopas iter faceret, a Thiodamante, quem arantem invenerat, cibum petiit. Sed cum ille hoc negaret, Hercules bovem ab aratro abductum mactavit: inter eos pugna orta, Thiodamas periit. Tum Hylam, ejus filium Hercules abduxit: qui et a patre Thiodamantens dicitur a Propert. Sed quum Argonautæ in Bithyniam venissent, Hylas ab Hercule aquatum missus, a nymphis ob pulchritudinem raptus dicitur. Juvenalis: 'Et multum quæsitus Hylas, urnamque secutus.' *Crimine Naiadum*] Nympharum amore, vel insidiis Nympharum, a quibus captus est.

115 *Nec semper viola, nec semper lilia florent*] Mire turbatur versus hic in vetustis libris: alii codices, *mollia lilia*, vel *candida*; optimus Regius, *Nec viola semper, nec hyacinthia lilia florent*, cum glossa adscripta, 'id est, Apollinea,' sed *τὸ ὑακ* linea subductum erat, quo id delendum esse significabatur: certe *cinthia lilia* in sex aliis quoque inveni. Unde fuit cum legendum censereim, *Nec viola aut semper hyacinthia lilia florent*: lilia enim et *hyacinthus* solo colore distinguuntur; nisi malis *hyacinthina*: quo-

modo 'flore[m] hyacinthinum' Catullus dixit. Hæc olim: nunc scribo, *Nec viola semper, nec hiantia lilia florent*: atque id confirmat cum Palatinus unus, tum codex probæ notæ, quo Andreas Cavalcantes Patricius Florentinus vir eleganter eruditus me donavit. Præterea in uno Ambrosiano id ipsum quæque offendi, et in Hafniensi ac Mentelliano; duo alii *olentia*, proxime verum: lilia optime 'hiantia' dicuntur, quod omnium florum maxime patula sint. De floribus Columella libro. x. 'Pangite tunc varios terrestria sidera flores. Candida leucoia, et flaventia lumina calthæ Narcissique comas, et hiantes apta leones Hora seri:' sic scribendos puto mendosissimos versus. Leontopetalum florem intelligit, de quo Dioscorides: vulgo pessime legitur, *Pingit et in varias, et hiantis sava leonis Ora feri*. Vetustus codex *Pingit et unco varios*. *Pangere* non semel alibi in eodem Columellæ carmine occurrit. Propertius lib. iv. El. 2. 'Nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter Impositus fronti langueat ante meæ.' Sic idem 'calamum hiantem' alicubi vocat pro fistula, 'Capripedes calamo Panes hiantes canent;' quæ ex illis Lucretii est imitatus lib. iv. 'cum Pan Unco sæpe labro calamos percurrit hiantes.' *Heins.*

119 *Jam molire animum, qui daret, et astrue formam*] Recte *adstrue formæ* optimus Regius cum Scaligeri excerptis et septem aliis; hoc est, asperadde. Sic 'novum veteri ædificio adstruere' dixit Columella; neque aliter optimi Latinitatis auctores. 'Moliri animum' eleganter dixit: est enim moliri, magno conatu et magno molimine aliquid agere: sic 'moliri terram,' et 'moliri carmina.' Met. xiv. ex veteri codice; ubi plura. Nonnunquam et ad ornatum refertur; quomodo hoc loco et in illis Terentii, 'Dum moluntur, dum comuntur, annus est.' *Idem.*

122 *Duas linguas*] Græcam et Latinam.

124 *Æquoreas torsit amore Deas*] Scribe *æquoreum Deam*; nisi et Circe Deabus æquoreis accensenda. *Heins.*

125 *Al quoties*] *O quoties meliores*. Malim etiam illo *properante*. *Idem.* *Calypso*] Calypso, Nympha fuit, Oceani et Tethyos filia. Homerus tamen eam Atlantæ filiam fuisse scribit. *Doluit Calypso*] Odyss. E. 203. *Διογενὲς Λαερτιάδην, πολυμήχαν' Ὀδυσσεύ, ὅτε τω δὴ οἰκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν Ἀθήνα νῦν ἐθέλεισθαι;* Quod Propert. assumit, l. 15. 'At non sic Ithaci digressu mota Calypso Desertis olim fieverat æquoribus. Et quamvis nunquam posthac visura, dolebat Illa tamen, longæ conscia lætitiæ.'

127 *Hæc Troja casus iterumque iterumque rogabat*] *Hic* prima editio cum Cavalcantiano. Puto *Hæc rogante*, vel *Huic roganti*; sic et infra pro 'muros in littore fecit,' idem codex *muros factos* habet: quare placet reponi, *Hæc, inquit, Troja est; muros in littore factis*. *Heins.* *Iterumque iterumque rogabat*] Ex Virg. *Æneid.* iv. 'Iliacæque iterum demens audire labores Exposcit, pendetque iterum narrantis ab ore.'

130 *Ducis Odrysi*] Rhesi, regis Thraciæ. *Odrysiæ* autem eum appellat, ab Odrysarum gente, quam in Thracia fuisse Plinius docet. Rhesus autem Phoronei filius fuit; qui cum candidissimis et pernicissimis equis, et curru auro argentoque ornatissimo in auxilium Trojanorum venerat: sed noctu a Diomede et Ulysse interfectus est, et equi abducti fuere, ut Homerus *Iliad.* x. ostendit.

135 *Campus erat, campum fecit*] *Campumque facit*, emendationis notæ libri magno numero. *Heins.* *Cæde Dolonis*] Dolon, Eumedis filius, a Trojanis missus speculator ad Græcorum castra, pactus pro remuneratione Achillis equos, in Diomedem et Ulyssem incidit, qui speculatum quo-

que ierant ad Trojanos. Illi promissa ei impunitate Trojanorum consilia ab eo didicere. Inter cætera facti certiores de adventu Rhesi, Dolonem interficiunt, Thracum castra aggrediuntur, et equos inde abducunt.

136 *Æmonios equos*] Equos Achillis. *Harmonios dum vigil optat equos*] Hom. II. K. 322. Ἡ μὲν τοὺς ἵππους τε, καὶ ἄρματα ποικίλα χαλκῷ, δασέμεν, οἱ φορέουσιν ἀμέμωνα Πηλεΐωνα. De equis autem Achilles habemus II. P. vs. 76. οἱ δ' ἀλεγυοὶ ἄνδρες γε θνητοῖσι δαήμεναι, ἧδ' ὀφέσθαι Ἄλλω γ' ἢ Ἀχίλλῃ. Ideoque *Æneid.* XII. 'Hic quondam, castra ut Danaum speculator adiret, Ausus Pelidæ pretium sibi poscere currus; Illum Tydides alio pro talibus ausis Affecit pretio; nec equis adspirat Achillis.' Hinc et prov. *Δόλως ἀγρότερος*. Quia metu mortis deinde omnia prodidit. Quod et noster in *Metamorph.* XIII. 244. 'Phrygia de gente Dplona Interimo; non ante tamen, quam cuncta cœgi Prodere, et edidici quid perfida Troja pararet.' Et deinde, 'Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hostis.' Vide et Euripid. *Rhesum*.

137 *Sithonii*] Threicii. Nam (ut Gellius scribit) Thracia Sithon prius dicebatur.

138 *Captis nocte reversus equis*] Reversus potiores scripti: probe. Ulysses in Sabiniana responsione, 'Evasi et Thracum cæso duce prælia Rhæso In mea captivis castra revector equis.' *Heins.*

141 *Tum Dea*] Calypso.

143 *Fallaci timide confide figura*] Duo codices *timide ne crede*. Forte, *fallaci timide te crede figura*. *Heins.* *Fallaci timide confide figura*] Timidius spem ponas in pulchritudine tua.

144 *Atque aliquid corpore plurius habe*] Aut aliquid meliores. *Heins.*

145 *Dextera indulgentia*] Obsequium. *Capit mentes*] Allicit puellas.

146 *Asperitas odium savaque bella movet*] Verba movet quatuor libri:

duo *bella movent*. Commelinianus cum Arondeliano *savaque verba movent*; reete. *Heins.*

150 *Turres*] *Columbaria*, peristæreones. *Chaonis ales*] Columba Epirotica. Species pro genere. Chaonia pars est Epiri, a Chaone Trojano appellata, ut voluit Maro. Erat illic templum Jovis Dodonei, ubi columbæ humana voce dabant responsa. *Quas colat*] Propter ejus mansuetudinem.

153 *Lite fugant*] *Fugent Regius* et Lincolniensis cum excerptis Puteani et Scaligeri. *Credant quoque sequenti versu pro credunt* iidem; et *res pro rem* meliores omnes: sequor. *Heins.* *Lite fugant*] Uxores de dote cum maritis contendant, non amantes, inter quos hæc inimicitiarum causa minime intercedit.

154 *Rem sibi semper agi*] Signate verbis usus est, quibus in divitiis utebantur. Dicebant enim: 'Tuas res tibi habeto, tuas res agito.'

156 *Optatos sonos*] Placita verba.

159 *Auræque juvenia verba*] *Auræque* iidem cum prima editione; rectius. Sic et infra optimus codex, 'tibi semper præbeat aurem.' *Heins.*

161 *Præceptor amandi*] *Amoris* multi codices. Lib. I. 'Æacidæ Chiron, ego sum præceptor Amoris.' Infra, 'Is mihi, lasolvi dixit præceptor Amoris.' *Idem.*

163 *Qui cum libet, Accipe, dicit*] *Qui cui libet* legi cum uno Palatino malim. *Idem.*

164 *Inventis plus habet ille meis*] *Plus placet* Regius et multi alii cum Jureti excerptis: plures cum prima editione et excerptis Puteani ac Scaligeri, *plus valet*. *Idem.*

169 *Me iratum memini*] *Me memini iratum* scripti et primæ editiones. *Id.*

170 *Hæc mihi quam multos abstulit ira dies*] *Illa* scripti plerique. Regius pro diversa lectione *Heu mihi*; atque ita magnus scriptorum numerus, vel *Hei*: prima editio *Hic*. Legendum.

forte, *Lis mihi quam multas abstulit illa dies!* Sic lib. II. Tristium, 'Nec male commissa est nobis fortuna reor-um, Usque decem decies inspicenda viris,' nullo sensu nunc legitur, cum *Lis*que reponendum sit. Cæterum de hac lite vide Eleg. 6. l. 1. Amorum. *Idem.* *Quam multos dies*] Quia excluderet me amica.

173 *At vos si sapitis*] *Qui sapitis* nonnulli. *Heins.*

177 *Nec erit tibi comis amica*] *Tibi amanti* meliores cum prima editione. *Idem.*

180 *Franges, si vires experire tuas*] *Frangis* meliores: *experire* etiam nonnulli. *Idem.*

183 *Tumidosque leones*] *Numidasque* Regius cum Puteani ac Scaligeri excerptis, et duodecim aliis. Jureti excerpta cum nonnullis *Numidosque*: prima editio *mundosque*: duo *timidosque*: unus *undasque*; quæ omnia ad veram lectionem alludunt. Martial. l. VIII. Epist. 55. de leone eleganter et vere: 'Sed cujus tremere ipsi quoque jura leones: Cui diadema daret marmore picta Nomas.' 'Ursos Numidas' habes apud Juvenalem Sat. IV. El. 6. 'Tempore Pænorum com-pescitur ira leonum:' quomodo et Virgilius in Eclogis et in Ciri. 'Gæ-tulos' Plautus Menæclimis et Hora-tius Od. I. 23. et Statius Theb. IX. sic 'Armenię tigres' alibi non uno loco occurrunt, et 'Ossæa ursa' Met. XII. ubi male *obæcanam* reponunt. Veram hujus loci lectionem Fruterius quoque vidit in Verisimilibus. *Idem.*

185 *Nonacrina Atalanta*] *Atalante* Arcadica, a Nonacri urbe appellata. Duas autem *Atalantas* fuisse legimus: alteram nobilem cursu, alteram vero Arcadicam: de qua nunc Ovi-dius loquitur, ex qua natus est Par-thenopæus. Hanc amavit Hyleus et Mimalion: qui obsequiis tandem puella potitus est, ut docet Propertius. *Mer.*

188 *Meluniona*] Valde turbant in

hoc nomine veteres libri; sed lege *Milaniona* cum Regio: qui libro etiam III. cum aliis melioribus, 'Milanion humeris Atalantes crura ferebat.' Reliqui codices, *Minaliona* aut *Mimaliona*. Apud Græcos *Μιλανίων* est: ut Xenophonti de Venatione, at poetis *Μελα-νίων* sic Musæus, Παρθένος οὐ σὲ λέλη-θεν ἀπ' Ἀρκადίης Ἀταλάντη, ἥποτε Μελανίωνος ἐρασσάμενός φθγεν εὐστέρ. Atque ita Tzetzes quoque Chiliad. XII. 453. et Scholiastes Apollonii Rhodii, Ἀταλάντῃ Ἰδώνος θυγάτηρ, ἣν ἔγημε Μελανίων ἐτέρα γὰρ ἔστιν ἡ Ἀργεία ἢ Σχοινέως, ἣν ἔγημεν Ἰππομέδων. Ubi Ἰασίωνος θυγάτηρ scribendum est, et ἣν ἔγημεν Ἰππογένους: quamquam apud Johannem Tzetzen Chiliad. XII. 453. etiam Hippomedon dicitur: sed locus est mendosus. Repone igitur Ἠπῶνται Ἰππομένει pro Ἰππομέδωντι. Antiphanus Comicus citatur ἐν Μελανίωνι apud Athenæum l. X. Amorum libro III. Eleg. 2. et apud Propertium libro I. Eleg. 1. quoque *Milanionis* nomen castigandum est. Apud Palsæphatum *Μηλανίων* est: apud Apollodorum modo *Μελανίων*, modo *Μελανίων*. *Melanon* etiam Servio ad l. VI. Æn. 'Parthenopæus Menalip-pæ et Martis sive Melanionis filius.' *Heins.*

189 *Fallentia retia*] *Fallacia* cum scriptis et priscis editionibus. *Idem.*

191 *Sensis et Hylæi contentum*] Sic esse legendum, ex Callimacho patet, hymno in Dianam: ubi de Hylæo et Rhæco centauris agit. Intelligimus autem hic, Poëtam illud voluisse significare, in gratiam Atalantæ Melanionem sustinuisse ab Hylæo ultro sauciari. Quod et versus innuere videtur, qui infra sequitur: 'Pectora nec missis jubeo præbere sagittis,' &c. *Micyl.*

192 *Notior alter erat*] Arcus Cupidinis.

194 *Nec jubeo collo retia ferre tuo*] Tò jubeo cum denuo occurrat versus proxime sequenti, hic nequaquam

videtur admittendum; nec juvant tamen libri veteres. Censeo nihilominus scribendum esse ex Nasonis sententia, *Subdola nec collo retia ferre tuo*: ut apud Martialem, 'Subdola tenduntur crassis modo retia turdis.' Et, 'Subdola famose, moneo, fuge retia mœchæ.' Et, 'Nunc tendit avidis rete subdolum turdis.' Noster ipse 'fallacia retia' paulo ante dixerat. *Heins.*

196 *Artis erunt cauta mollia iussa mea*] Lege *cauto*: cautis ac prudentibus, inquit, non difficilis erit ars mea. Sic infra, 'Crimina sunt cautis ista timenda viris.' *Idem.*

198 *Fac modo quas partes illa jubebit agas*] *Eas* Regius cum multis aliis non contemnendæ notæ: quare scribendum fortassis, etsi vulgata non displicet, *Fac modo quas partes illa subibit, eas*, pro *subeas*: *subibit* certe in altero Regio legebatur. *Idem.*

199 *Arguit*] *Arguet*, et *dices* sequenti versu meliores cum prima editione: et *mox flevit*, pro *flevit*. *Idem.*

204 *Tu male jactato*] Ut te vincat amica. *Tu bene jacta dato*] Concede illi puncta meliora. *Mer.* *Seu ludet, numerosque manu jactabit eburnos, Tu male jactato, tu male jacta dato*] Præcipit amanti cum amica sua ludenti, ut et male tesseræ jactet, et male calculos moveat, et sic de industria perdat, ac se vinci patiatur. Male ergo hodie legitur: *tu bene jacta dato*: nos ex vet. libris ita correximus. Jactabantur tesseræ, dabantur calculi, id est, promovebantur: dare enim calculum dicebant, pro *movere*. In jactandis tesseris fortuna dominabatur; in dandis, hoc est, promovendis calculis sola ars locum habebat: male ergo jactabat, qui in tesserarum jactu fortunam parum sibi faventem habebat: male autem calculum dabat, qui male ludebat et imperite, nec ex arte calculum promovebat. *Salmas*: *Tu bene jacta dato*] *Male jacta scripti* cum prima editione

Delph. et Var. Clas.

Ovid.

quod *Salmasio* *Notis* in *Historiam Augustam* arridebat. *Heins.*

205 *Seu jacies talas*] Talus rectus est in articulo pedis ventre eminens, ut vertebra ligatus, ut *Plinius* docet; quo veteres in ludendo usi sunt. Hunc Græci 'astragalum' appellant; et 'astragalizontes' dicuntur a *Plinio* talis ludentes. *Ne pœna sequatur*] Ne doleat amica, se esse a te superatam. *Mer.* Vel pœnam hic accipe pro pecunia seu mulcta, quam qui victus est persolvere necesse habet. *Micyll.*

206 *Damnosi facito*] In tali latus, quod unitatem significat, canis sive canicula dicebatur, et semper jacturam afferebat.

207 *Sive latrocinii sub imagine calculi*] Calculus is est, qui etiam latro, sive per diminutionem latrunculus appellatur: vulgo 'schacum' dicimus. *Martial.* 'Hic mihi biseno numeratur tessera puncto: Calculus hic gemino discolor hoste perit.' *Sub imagine latrocinii*] Sub forma rapiendæ et occidendi militis tui. Nam qui ludent calculis, insidiantur semper collusoribus. Et is ludus est quasi pugnæ cujusdam simulachrum.

208 *Miles tuus*] Tuus calculus: qui in eo certamine militis partes agit. Calculi enim duas in partes divisi sunt: et alii milites, alii hostes dicuntur. *Fac pereat*] Capiatur. Tunc enim dicitur perire. *Vitreo ab hoste*] Ab hostili calculo, qui ex vitro constabat.

209 *Ipse tene distincta tuis umbracula virgis*] *Distenta* suis virgis meliores; proprio distinguendi verbo hic usus est. *Heins.* *Umbracula*] Umbraculum, vel umbella, ab umbra deductur. Est autem capitis tegmentum adversus solem. *Distincta*] Divisa. Alii legunt *distenta*, id est, lata. *Suis virgis*] Vel calamis, vel pennis, ex quibus fiunt umbracula.

212 *Soleam deme*] Quibus plantæ tantum in fine teguntur ac teretibus habenis junctæ sunt, 'soleas' appel-

9 Q

lari, scribit Gellius : ' crepidas' voce Græca.

213 *Quamvis horrebis et ipse*] Nonnulli *algebis*: sed *horrere* pro *algere* rectum est. Juvenalis, 'horrenti tunicam non reddere servo': hinc et 'horror' pro frigore. *Heins.*

215 *Quamvis sit turpe, placebit*] *Quamvis tibi turpe* venusta repetitione Sarravianus, et prior viri humanissimi Jacobi Mentelii. *Idem.*

217 *Ille fatigata vincendo monstra noverca*] *Præbendo* Regius cum excerptis Scaligeri et sex aliis præstantioris notæ, quod tamen non satisfacit: totidem scripti cum prima editione *perdendo*; ut epist. iv. 'Silvaeque perdendas præbeat alta feras.' Impensius tamen placet, quod in codice Argentinensi offendebar, *perimendo*; atque ita insistens vestigiis optimi Regii jam ante conjeceram legendum: duo codices *premendo*. Hæc æmulatur Met. ix. ubi Hercules, 'defessa jubendo est Sæva Jovis conjunx, ego sum indefessus agendo.' *Idem. Ille fatigata*] Ordo est: Ille qui meruit cælum, &c. creditur tenuisse calathum. Designat autem Herculem, qui (ut Diodorus scribit) quam Iphitum ex turri Tirynthia præcipitasset, et purgari mox vellet, vendique oporteret ex oraculo Apollinis, ut eo precio Iphiti liberis satisfaceret, Omphalæ reginæ Lydorum venditus, regionem latronibus purgavit. *Fatigata noverca*] Junonis, jam defessæ imperando. *Perimendo monstra*] Sic *Æneid.* viii. 'ut duros mille labores Rege sub Eurytheo, fatis Junonis iniquæ Pertulerit,' et quæ seqq. Et alibi 'usque graves dum terra labores Præbuit.' Et Senec. Herc. Fur. vs. 40. 'monstra jam desunt mihi: Minorque labor est Herculi jussa exequi, Quam mihi jubere.' Ideoque laborioso functus fato dicitur. Tzetz. Chil. xii. Histor. 417. τὸν Ἡρακλῆν λέγουσι μὲν τὸ τετραῖδι: τετραῖερα, et quæ seqq. Sic et

ipse apud inferos de se fatetur Ulysses. Odyss. A. vs. 619. Ζηρὸς μὲν τοῖς ἱερὰ Κροτοῖος, ἀτὰρ δι' ὧν ἔλχον ἀνέσπετο.

218 *Meruit cælum*] Et propter virtutem, et quia erat filius Jovis. *Quod prior ipse tulit*] Hercules cælum ab Atlante susceptum sustinuit; quod ideo fingitur, quoniam Atlas ei tradidit scientiam. Constat enim, Herculem fuisse philosophum: unde non immerito tot monstra dicitur vicisse.

219 *Inter Ioniacas calathum tenuisse puellas*] *Ionicus* inter prima editio et potiores scripti: alii *Inter Ioniacas*, vel *Iontas inter*. Comelinianus *Inter Achaiadas*. Scribo, *Inter Mæonidas* vel *Mygdonidas*; quod posterius malo. Lyda enim aut Phrygia Omphale, quæ et *Mæonis* nostro dicta lib. ii. Fastorum. Neque me fugiunt quæ ad *Epistolam* ix. 73. hoc de loco notavi, sed accuratius singula perpendenti, tam illic quam hic censeo legendum, *Inter Mygdonidas calathum tenuisse puellas*. Nam 'Mæonia zona' illic paulo ante præcesserat. Sed et eadem *Epistola* ix. 101. 'Hæc tu Mygdonio potes insignitus amicta Dicere,' opinor a Nasone nobis relictum: non, *Sidonio amictu*; quod in editis ac scriptis exemplaribus nunc legitur. *Heins. Inter Ioniacas puellas*] Inter puellas Mæonias. Ionia pars est minoris Asiæ. *Calathum tenuisse*] Nam apud Omphalem pro ancilla servivit: et clavam, leonis pellem, arcum, sagittasque concessit Omphalæ: ipse vero monilia, gemmas, mitram, zonam, cæteraque mulierum gestamina sumpsit, nevitque etiam interdum.

221 *Tirynthius*] Hercules, a Tirynthe oppido appellatus; ex quo postea Eurystheus illam veluti sibi insidiantem eiecit, cum matre Alcmena.

222 *Quod ipse tulit*] *Quod ille meliores.* *Heins.*

223 *Adesse foro*] Ut ejus causam tenearis in judicio.

225 *Occurras aliquo tibi dixeris*]

Scribe, alio; nam de foro jam egerat. Neapolitanus aliqui si dixerit. Puto pro alibi. Vide notas ad Epistolam XII. 80. Heins.

227 *Epulis perfuncta redibit*] *Epula Regius*; hoc est, ni fallor, *epulo*: nisi nfallis *epulas perfuncta*; ut apud Lucretium, 'Omnia perfunctus vitai prœmia.' Sic et 'officium fungi' Terentius, et 'munera fungi' Tacitus dixerunt. Remediis Amoris, 'Dixeris ut veniat pacta tibi nocte, venito.' *Idem*.

229 *Rare erit, et dicet, Venias*] *Eris* prima editio cum scriptis quatuor et Jureti excerptis. Scribe etiam, *dicet venias*, pro ut venias; nempe, ad se; ut se convenias: 'dicere' pro jubere: hinc legem dicere. *Idem*.

230 *Si rota*] Si currus.

231 *Grave tempus*] Gravis cœli temperies. Designat autem frigus. *Sitiensæ Canicula*] Oriens cum Leone, æstu omnia urit.

234 *Signa tuenda*] Jureti codex cum multis aliis *signa ferenda*; nil muto. *Heins*.

236 *Mollibus his castris*] *In castris* quinque libri. Neapolitanus et. Forte hæc. *Idem*. *Mollibus his castris*] In quibus mollis fovetur voluptas.

238 *Frigidus in nuda sæpe jacebis humo*] *Et nuda* meliores: *manabis* etiam excerpta Jureti; ut apud Horatium, 'manet sub Jove frigido Venator.' Suetonius in Octavio, 'Matutina vigilia offendebar, ac si vel officii vel sacri causa maturius evigilandum esset: ne id contra commodum faceret, in proximo cujuscunque domesticorum cœnaculo manebat.' Hinc 'emansores.' Glossæ Stephani, *Emansio, Παννυχισμός. Emanet, διαύει, παννυχέει. Heins*.

239 *Cynthia Admeti vacas pavise per æstus*] Scripti multi *per herbas*. Sed aut *Phœri* legendum cum Regio, Jureti, Scaligeri, ac Puteani excerptis, et Lincolnensi codice, aut *Phœras* cum uno Vaticano et Patavino ac

prima editione. Vide quæ de hoc loco jam a nobis notata sunt ad Epist. v. 151. *Idem*. *Cynthia Admeti*] Apollinis exemplo amatorem quoque dicit debere omnia perferre, ut amica potiat. Apollo (ut Servius scribit) ob occisos Cyclopas spoliatus divinitate, Admeti, regis Thessaliæ, novem annos pavit armenta. *Admeti vacas*] Vide Eurip. Fab. vi. [Alcest.] Apollodor. i. et lib. iii. Tzetz. Chil. i. histor. 63. περί Ἀλκυσίδος. *Phœras*] Thessalas. Phœræ enim oppidum est Thessaliæ.

241 *Exue fastus*] Pone superbiam.

243 *Si tibi per tutum placitumque negabitur ire*] *Placidumque* scripti plerique. Sed diu est quod *planumque* vidi corrigendum; quod unus ex Vaticanis postmodum confirmavit. 'Plana' arduis et præruptis opponuntur. Seneca Phœnissia, ita enim optimus Medicus inscribit Tragediam, quæ Thebaidis nomine perperam circumfertur, 'In plana tendis? vado: prærupta appetis? Non obsto; sed præcedo.' *Heins*.

244 *Opposita janua sulta sera*] *Apposita* alter Regius: diximus Amor. iii. El. 14. *Idem*.

246 *Fenestra*] Quodlibet in pariete foramen. Sic Æn. ii. 'ingentem lato dedit ore fenestram.' Quod et ex Statio probatur, Thebaid. x. 'Armataque vomunt stridentia tela fenestrate.'

247 *Ut causam tibi se sciet esse pericli*] Te ejus causa periculum adiisse.

249 *Sape*] Leandrum sæpenumero adiisse mortis periculum constat, quo se fidum amicæ ostenderet.

252 *Servos demeruisse pudor*] *Emernisse* codex Moreti et unus Vaticanus. Vide Notas ad Epist. vi. 188. *Heins*. *Demeruisse*] Beneficio conciliasse.

254 *Junge tuas humiles, ambitiones, manus*] Imo *tuis* cum optimo Regio; quo alludunt Politiani excerpta et unus Palatinus, in quibus *meis*. *Heins*.

256 *Fortuna munera parva tuæ*] *Malim parca*: nam 'parva' mox sequitur: sic apud Martialem lib. v. Epigr. ult. pro *munera parva* puto reponendum *parca*, quia 'minora' sequitur; ne bis idem dicat. *Idem*.

257 *Porrige et ancilla*] Ordo est: *Porrige et munera ancillæ*, quæ Gallica, lusa maritali veste, luce pendendit poenas. *Porrige et ancilla*] *Dona etiam aliquid ancillæ*. *Penas luce pendendit*] Quia si maritus deprehenderet eam esse uxoris lenam, mane illam pulsaret: Sunt qui legant: *Porrige et ancillæ, quia penas luce pendendit*; ut sit ordo: *Porrige et ancillæ ea luce*, qua manus Gallica lusa maritali veste, pendendit poenas; hoc est: *Dona etiam ancillam aliquo munere nonis Iuliis*, quem diem Romæ ancillæ magnifice ornatae, circumdando jocandoque cum occurrentibus scommatibus agunt. Historiam refert Macrobius lib. Saturn. i. c. 2. *Ea luce*] *Eo die*. *Penas pendendit*] Quia eos Romani dormientes trucidarunt in castris. *Mer*. *Qua penas luce pendendit*] Hoc est, festo ancillarum, quod peragebatur nonis Iulii, quæ et Caprotinæ dicebantur. *Micyl*. *Qua penas luce pendendit*] Nonas Caprotinas intelligit. *Heins*.

258 *Quæ Gallica*] Quæ ancilla ex gente Galliæ. *Lusa maritali veste*] Decepta veste mariti. Credens enim ancilla, adulterum se introducere nocte ad dominam, insciens maritum alia veste indutum, ut fidem uxoris expectaretur, recepit.

263 *Cum bene dives ager*] Non gemmas, nec aurum, sed dona rustica mittenda esse dicit. *Pondere mutant*] Dum rami præ nimia pomorum copia curvantur.

266 *Illa vel in Sacra*] *Illa tibi in Sacra* quidam. *Heins*. *In Sacra Via*] Ubi poma vendebantur. 'Sacra' autem 'Via' ideo appellatur, quod in ea fœdus ictum est inter Romulum et Tatium.

268 *At nunc castaneas, nunc amat illa nuces*] *Scribe non amat cum Regio*, Scaligeri excerptis, et uno Patavino; nisi malis *haud amat*. Nam Hafnien-sis *aut amat*. Argute avaritiam notat in puellis sui sæculi. Atque ita legendum videri Janus quoque Vlitius noster per literas me monuit, neque aliter nobilissimus Donsa in suo codice conjectarat. Respicit autem illa, 'Castaneasque nuces, mea quas Amaryllis amabat:' quo alludunt etiam Catalecta Petroniana, 'Nolo nnces, Amarylli, tuas, nec cerea pruna. Rusticus hæc Corydon munera magna putet.' Sic et noster de castaneis lib. iiii. 'Nec glandes, Amarylli, tuæ, nec amygdala desunt.' In Copa, 'Castaneasque nuces, et suave rubentia mala.' Calpurnius Ecloga ii. 'Mille rendenti dabimus tibi cortice Chias, Castaneasque nuces.' Serenus Sammonicus c. 80. 'Proderit et pueris, quos dentis origo fatigat, Castaneas coxisse nuces.' *Heins*.

269 *Quin etiam turdoque licet*] Turdi sermonem humanum imitantur. Hi in Germania hyeme maxime cernuntur. Inter aves primæ sunt. Martial. 'Inter aves turdus, si quis, me iudice, certet, Inter quadrupes gloria prima lepus.' Mittebantur autem in corona pendentes. *Missaque corona*] Turdis corona alligatis.

271 *Turpiter his emitur*] Captatores hæreditatum execratur, qui viventibus munera mittebant, ut scriberentur hæredes. *Orba senectus*] Senectus sine liberis.

282 *Alter non doctæ, sed tamen esse volunt*] Scripti potiores cum prima editione, *Alter non doctæ turba, sed esse volunt*. *Heins*.

283 *Utraque laudetur*] *Laudentur* Neapolitanus cum uno Vaticano; concinnius: turbam subintellige. Ad Notas Fast. lib. i. 696. *Idem*.

285 *His ergo atque illis*] *Aut illis libri meliores*. *Idem*. *Vigilatum carmen*] Elegans carmen et multa vigilia

politum. *In ipso*] In laudem ipsarum.

286 *Exigui muneris instar erit*] *Habet* tres scripti. Vide quæ noto ad Epist. xvi. 360. *Heins.* *Erit instar muneris*] *Erit* fortasse gratum, perinde ac munus.

287 *At quod eris per te factururus*] *Eras* malim: ut mox, 'Quod factururus eras, debeat illa tibi.' *Heins.*

294 *Partes illa petentis agat*] *Potentis agat* scribendum cum potioribus scriptis jam monuimus Notis ad Amor. lib. II. El. 2. 30. *Idem.*

297 *Sive erit in Tyriis*] In veste purpurea, dicta a Tyro olim insula nobili conchylio atque purpura.

298 *Sive erit in Cois*] *Cos* insula est in Ægeæ, ex adverso Atticæ, quæ a Latinis Cæa appellatur, unde et *Cous* et *Cæus* deduci potest. Cæa autem vestis bombycina erat, ad luxum foeminarum inventa, valde tenuis. Vide Plin. II. 22.

299 *Aurata est*] Si est aurea veste amicta.

300 *Gausapa si sumis*] *Sumit* membræ castigationes: aliter tamen Sospater et Priscianus, qui hunc versum citant. *Heins.* *Gausapa si sumis*] *Gausape* vestis erat villosa, quæ hyemali tempore gestabatur. De hoc nomine Carisius lib. I. et post eum Priscianus lib. VII.

301 *Asstiterit tunicata*] *Tunica* vestis erat, quæ longiores usque ad digitos manicas habebat, fluebat usque ad talos. *Mox incendia*] *Clama*: dic contenta voce, tunicam confecturam illam calore.

303 *Discrimen*] *Divisio* crinium in capite.

304 *Torte capille places*] *Place* *Regius* et tres alii. *Heins.* *Torserit igne comam*] Si calamistro, hoc est, acu ferrea calefacta, crispas fecerit capillos.

306 *Et cum desierit*] *Et quod desierit* *Regius* alique duo. *Heins.* *Verba querentis*] Quod tam cito desierit.

308 *Et querula gaudia voce notes*] De querula voce jam præcesserat, cum dixit: 'verba querentis habe:' scripti et quædam gaudia voce notes, vel, et quædam gaudia vocis habe. Nisi quod *Regius* et quatuor alii cum *Jureti* ac *Scaligeri* excerptis quædam gaudia noctis habe; neque aliter prima editio. Præterea unus mens chartaceus et quæ das gaudia vocis habe. *Locus* haud dubie corruptus, nihil tamen nunc succurrit, quod convenientius sit, quam si refingas atque datu gaudia nocte probes. 'Dare noctem' in re venera usitatum. *Noster Remed.* *Amor.* 'Institor heu noctes, quas mihi non dat, habet.' Et, 'Est data nox: dubita nocte venire data.' Et mox apposite, 'Hic mihi lasciva gaudia nocte dedit.' 'Gaudia noctis' *Epist. Leandri,* 'Non magis illius numerari gaudia noctis, Hellespontiaci quam maris alga potest:' atque ita passim 'gaudia' pro coitu aut concubitu ponit. *Heins.*

309 *Si fuerit torva violentior ipse Medusa*] *Ut fuerit* *Regius* cum excerptis *Scaligeri* et quatuor aliis. *Adi Notas Pont. I. El. 7. 50.* meliores etiam violentior illa. *Idem.* *Violentior*] *Asperior*, difficilior ad amandum. *Torva Medusa*] Quæ se intuentes mutabat in saxum. Aut 'torva' propter aspectum, et crines in serpentes mutatos a *Minerva*, cujus rei causam *Ovid.* in *Metam.* IV. describit.

310 *Æqua*] *Mutuo amore.* Sic ille apud *Ter. Eunuch. I. 2.* 'utinam esset mihi pars æqua amoris tecum.' Item in *Plant. Rud. II. 6. 68.* 'Æquas habemus partes.' Et in *Trin. II. 4.* 'PH. Bene volt tibi. LE. edepol mutuom mecum facit.' Sic, 'Mutuum sentire.' *Cæs.* Et *Cicer.* 'Mutuus me sensus admonet.'

311 *Verbis simulator in illis*] *Turbis* *Regius*; ut de concubita pergat loqui. *Heins.*

312 *Nec vultu*] *Videndum* est, ne vultu videaris aliter sentire, quam lo-

queris.

317 *Cum modo frigoribus premimur*] Premitur et solvitur Regius, ut ad ærem aut annum hæc referantur. Mox si cubarit videtur scribendum, pro cubabit: etsi ἀρχαῖος; sequens τὸ σε- serit ita requirit. Sane Plinius x. 47. 'cubatium' pro cubitum dixit. Heins.

322 *Tunc sere, quæ plena*] Quod plena scripti potiores. Idem.

324 *Quæ sinit illa manus*] Sinit ipsa iidem; subintellige, fieri: sic infra l. III. 'petite hinc præcepta, puellæ, Quas pudor et leges et sua jura sinunt.' Amor. III. El. 4. 'pauci, quod sinit alter, amant.' Idem.

327 *Quotiesque licebit*] Libebit scribe cum Regio et Sarraviano: dixi Epist. xv. vs. 134. Idem.

329 *Et veniat quæ lustrat anus*] Sq- crum pro amicæ salute faciendum esse dicit: cnjus meminit Apuleius in ultimo Metam. quo dicit, summum sacerdotem Isis teda lucida, et ovo, et sulphure, sollemnissimisque preci- bus usum fuisse.

330 *Præferat et tremula sulphur et ova manu*] Prima editio cum Lincol- niensi et uno Vaticano, *sulphura vicia*: sed cum ovorum quoque usus in lustrationibus sit notissimus, nil hoc loco mutandum censeo. Superiori versu pro *Et veniat*, unus Vaticanus *Ter veniat quæ lustrat anus*; ut *Ter* ad τὸ lustrat referatur. Heins. *Sulphur*] Quod ideo κακὸν ἄκος vocat Homer. Odyss. X. 481. καὶ θεῖον τῆς. Vide Plin. xxxv. 15. et xvi. 10. Et Theocr. Idyll. xxiv. 94. Καθάρσθαι δὲ τρυφώσαντε δάμα θεῶν. Lucian. in Diogene, ὁδὸν ἐκ καθάρσιου. Adi Tætz. Hinstor. 440. Chil. XII. περὶ θεῶν ἀντροπῶν, καὶ τὴν θεῶν καλῆσαν.

332 *In thalamos multis hæc via fecit iter*] In tabulis scripti plerique cum prima editione. Regius cum duode- cim aliis, *In tabulas*; quod verum est: intellige tabulas supremæ voluntatis seu testamenta. Sic Horatius, Juve- nalis, alij auctores cum Jurisconsultis

passim loquuntur; eamque lectionem in suis quoque codicibus Nangerius invenerat. Heins.

335 *Neve cibos præbe*] Scripti pleri- que *cibos prohibe*. Regius cum duobus Vaticanis et prima editione *cibo pro- hibere*, quod verum est. Odiosum enim est, et male ægros habet, si cibo pro- hibentur. Nam, 'Nitimur in veti- tum semper, cupimusque negata. Sic interdictis imminet æger aquis.' Geminus huic, de quo agimus, locus Re- medio Amoris, 'Sæpe bibi succos, quamvis invitus, amarus Æger: et oranti mensa negata mihi est.' 'Pro- hibere cibo,' ut 'prohibere aquis et aditu.' Met. VI. 'Quid prohibetis aquis? usus communis aquarum est.' Et lib. XII. 'prohibent aditu littus- que tuentur Troës.' Quibus locis in vulgatis libris pari modo peccabatur: 'prohibere thalamis' apud Claudi- um initio Raptus Proserpinæ, ut et ibi restituimus. Met. VIII. 'obstruxi- mus orbem Terrarum nobis, ut Cræte sola pateret. Hac quoque sic pro- hibes:' ita et ibi recte vetustiores libri. Met. XV. 'Vos urbe virum prohibete, Quirites.' Sic apud Vir- gillum, 'hospitio prohibemur arenæ.' Val. Flaccus lib. III. 'quæ me hos- pita tellus Accipiet? quæ non primis prohibebit arenis?' Cornelius Nepos vita Hannibal, 'Alpicos conantes prohibere transitu concidit:' ubi perperam transitum nunc legitur. Se- neca Theb. 'morte prohiberi haud queo.' Idem.

337 *Sed non quod dederis a littore carbasa vento*] Cum dederis erat emen- datum in Regio. Scribe cui dederis; ut tertii sit casus: vel quis dederis ven- tis; nam ventis erat in Regio: 'dare carbasa vento:' usitatus loquendi modus poetis. Sequenti versu pro *potiare* idem Regius *potiore*. Lego, *potiere*; et sic prima editio cum tri- bus aut quatuor scriptis. Idem.

339 *Vires sibi colligit usu*] Colligit Regius et octo alii ex melioribus. Idem.

345 *Nihil assuetudine majus*] *Nil scripti potiores*: quatuor *nil consuetudine*; concinnius. *Idem*.

346 *Quam tu dum capias*] *Captas* unus Vaticanus: placet, ut de puella intelligatur. *Idem*.

347 *Præbeat aures*] *Aurem* rectius in Sarraviano: dixi supra. *Idem*.

348 *Exhibeat vultus neque diesque tuas*] *Exhibeat* unus Regius; recte. *Idem*.

349 *Posse requiri*] *Posse* te ab ea peti.

350 *Tum procul absenti cura futurus eris*] Sarravianus et prior Moreti, *abi*; recte: *Tunc procul, absenti cura futurus, abi*; vel *cum procul*, ut Regius alique nonnulli; nisi quod *eris* in illis, non *abi*: unus tamen Mentelii, *I procul*; sed alterum præstat. *Heins*. *Tum procul*] *Tunc* ab ea te aliquandiu amovebis.

351 *Da requiem*] *Da* amicæ, sine te respirandi spacium.

353 *Phyllida Demophoon*] *Absentes* magis desiderari, probat exemplis. Nam Phyllis impatientius Demophoonis absentiam tulit, Penelope Ulyssis.

355 *Penelopen abeant*] Prior Mentelii hoc distichon non agnoscit; et abesse potest salva orationis serie: est enim frigidiusculum. *Heins*.

356 *Phylacides tuus*] *Tuus* Protesilaus. Ab avo sic dictus. Fuit enim Phylacus pater Iphicli, Iphiclus Protesilai. Hic ad bellum Trojanum profectus, quam in Anlide tempestate teneretur, ab uxore Laodamia Acasti filia epistolam accepit: quæ, quantum ob ejus absentiam anxia fuerit, facile ostendit.

357 *Sed mora tuta brevis*] *Non diutius* abstinendum esse dicit ab amicæ conspectu. *Lentescent tempore*] *Minuuntur* intervallo temporis.

359 *Dum Menelaus abest*] *Menelai* exemplo, absentiam amantum non esse tutam, docet. Nam cum ille in Cretam profectus esset, et Paridem

domi reliquisset, Helena capta ejus amore, mariti absentis immemor, cum Paride in Asiam navigavit.

361 *Quis stupor*] *Qui stupor* Regius et tres alii. *Heins*.

363 *Credis, furiosæ, columbas*] *Committis* ovem lupo.

368 *Quo nisi consilio est una puella tua*] *Quid nisi* Regius et Junianus. Remed. Amor. 'Quid nisi secretas læserunt Phyllida sylvæ?' Art. lib. III. 'Quid, nisi quam sumes, dic tibi, perdis aquam?' Mox, 'Quæ nunc sub Phæbo ducibusque palatia fulgent, Quid nisi araturis pascua bubus erant?' Amor. II. Eleg. 7. 'Scilicet ancillam, quæ tam tibi fida, rogare? Quid, nisi ut indicio juncta repulsa foret?' Trist. II. 'Quid nisi Mæonides Venerem Martemque ligatos Narrat in obscæno corpora pressa toro?' *abi* frustra reponunt, *quis nisi*. *Heins*.

371 *Viderit Atrides*] *Menelaus ipse* judicet.

373 *Sed neque fulvus aper*] *Diligentissime* videndum esse docet, ne amica intelligat te aliam amare.

374 *Fulmineo ore*] *Similiter* Metam. VIII. 280. 'dentes æquantur dentibus India: Fulmen ab ore venit; frondes afflatibus ardent;' et L. I. 305. 'nec vires fulminis apro Prosunt.' Quia instar fulminis ruit et igitur: formidabilis et vulnificus. *Rapidos dum rotat ore canes*] *Rabidos* Regius et alii nonnulli cum prima editione: cum etiam meliores. Amor. III. et Artis I. I. de Scylla, 'Pabe premit rabidos inguinibusque canes.' Ep. I. Sabini de Hecuba, 'Et stetit in rabidam protinus acta canem.' *Heins*.

380 *Cornibus icla*] *Furore* stimolata. *Aonii Dei*] *Bacchi*, qui Thebas patriam habuit in Bœotia, quam primum Aones barbari tenuerunt, a quibus Aonia Bœotia cognominata est.

381 *Conjugis admissum*] *Jasonem*, scribit Diodorus, annis decem cum

Medea Corinthi apud Creontem regem vixisse : cuius filia, quam Glaucom appellat, uxore sumpta, Medeam expulit. *Violataque jura mariti*] *Marita* Regius; ne bis idem dicat. Cæterum hi versus eo, quo exhibemus ordine, legebantur in prima editione et scriptis exemplaribus plerisque. *Heins.*

382 Phasias] *Medea a poëtis Phasias dicitur, a Phasi fluvio, qui Colchion influit.*

383 Altera dira parens] *Altera mater etiam ulta est per natum jura mariti violata. Progenem autem Terei regis Daulidis uxorem intelligit, quæ filium occidit, et patri apposuit, propter violatam sororem Philomeiam. Metam. vi. Mer.*

385 Hoc firmos rumpit amores] *Soluit scripti cum prima editione. Heins.*

387 Mea censura] *Meum judicium. Uni puella*] *Ut cum una puella tantum rem habeatis. Donat censura puella*] *Placet cum Lincolnensi libro reponi, damnat censura; de quo ad Claudianum. Heins.*

388 Nupta tenere potest] *Potes alter Mentelii. Idem.*

390 Gloria peccati nulla petenda tui] *Sui meliores; recte: dictum alibi. Idem.*

394 Non uno est semper conveniendi loco] *Non uno est omnis scripti plerique cum prima editione, id quod superiora confirmant. Idem.*

396 Inspice] *Ne quid scripseris quod amicam lædat. Plus legunt*] *Plura interpretantur in literis quam scripseris.*

398 Et modo quæ quæsta est ipsa] *Meliores, Et, modo quod quæsta est, ipse querare, facit. Heins.*

399 Dum fuit Atrides] *Clytemnestra exemplo probat, lassoas fœminas ulcisci injurias. Una contentus*] *Sola Clytemnestra uxore contentus.*

401 Audierat laurumque] *Causam assignat, quare facta sit uxor Agamemnonis impudica, vitio mariti.*

Laurum et vittas] *Quod ex Homer. Iliad. A. 14. Στέμμα τ' ἔχων ἐν χειρὶ ἐκβόλου Ἀπόλλωνος, Χρυσέην δὲ στέφανον. Sic et Virgil. viii. 'vitta comatos prætereundere ramos.' Κλάδος ἐλαίας ἐργὸν περιπεπληγμένος. Plutarch. Hinc et vocatur εἰρυσιδῶν. Chryses autem laureatas vittas tulit, quod Apollinis esset sacerdos.*

403 Audierat] *Clytemnestra etiam senserat. Lyrnesi*] *Hippodamia. Fuit enim ex Lyrneso oppido in ora Trojæ, contra Lesbos. Tuos abducta dolores*] *Regius cum aliis nonnullis, abducta; sed frustra. Ep. Hermiones, 'Abducta viduum conjuge flere virum.' Rem. Amor. 'Hoc et in abducta Briseide flebat Achilles.' Heins.*

405 Hæc tantum audierat] *Tamen meliores, et Priameida ipsam. Sic Epistola Deianiræ: 'Hæc tamen audieram: licuit non credere famæ: En venit ad sensus mollis ab aure dolor.' Idem. Priameida viderat ipsa*] *Cassandram enim Priami filiam, everso Ilio, Agamemnon Mycenæ duxit.*

406 Victor erat præda præda pudenda sua] *Prior Mentelianus probe, erat præda præda pudenda tua. Heins. Præda præda pudenda sua*] *Agamemnonem dicit fuisse Cassandræ prædam, quoniam ejus amore captus tenebatur.*

407 Thyestiadem] *Ægisthum dicit, Thyestis filium.*

408 Ultra virum] *Quia rem habebat cum Ægistho; vel, quia eum occidit in convivio.*

409 Si qua tamen acta patebunt] *Si quæ Regius et quatuor alii. Puto si cui. Heins.*

411 Tu neque subjectus] *Tum meliores. Idem.*

413 Sed lateri ne parce tuo] *Nos parce scripti multi cum prima editione. Pro pax omnis in illo, meliores in uno. Scribe, Sed lateri nec parce tuo: pax omnis in uno Concubitu: prior hoc inficienda Venus. Idem. Pax in*

uas] Sic Andromache in Troad. Eurip. vs. 660. Καίτοι λέγουσιν, ὅς μὲ ἐσφόνη χαλῇ τὸ θυμένους γυναικὸς εἰς δούρῳς λέχος. 'Oscula da flenti: Veneris da gaudia flenti. Pax erit: hoc uno solvitur ira modo.' Lib. II. 459. Art.

415 *Saturea*] *Saturea* herba est, quam *thymbra*m Plinius nominat. Dicta est a Satyris, ut quidam putant: quod, qui ea utuntur, salaces fiant ut Satyri. Alii, a saturnitate. Ejus vis est calidissimæ naturæ, et incitat Venerem. Martialis: 'Sed nihil erucæ faciunt, bulbique salaces.'

417 *Aut piper urtica*] *Piper* calidum est et succum. Scribit Plinius, urticæ semen cum semine lini lateri mederi, si addatur hysopum, et piperis aliquid.

418 *Flava pyretra*] *Pyretrum* herba est, ab ignea vi appellata. Calida est et sicca: ideo rebus venerels apta.

420 *Quam tenet altus Eryx*] Venerem dicit. Nam Eryx, Veneris et Butæ regis filius, super locum excelsum civitatem condidit in Sicilia, in cujus arce matri templum dicavit: quam civitatem Venns plurimum dilexit: unde ipsa *Erycina* dicta est.

421 *Candidus Alcatheo*] Quam Pandionis regis quatuor essent filii, Ægeus, Lycus, Pallas, et Nisus, et Attica regio quatuor esset in partes divisa, Niso Megara sorte obtulerunt, qui Niseam condidit, quæ alteram arcem habuit: quam Ovidius Alcatheon appellat. Hic autem Ovidius bulbos Megarici soli designat, quos maxime probat Cato: sunt enim calidissimæ naturæ. *Urbe Pelasga*] Urbe, quam permisti Pelasgi habitarent. Pelasgi oriundi ab Arcadibus. *Alcatheo qui mittitur urbe Pelasga*] *Pelasgi* Vaticanus unus cum Tomasiniانو: sic Ep. Hypermn. 'Ducimur Inachides magni sub tecta Pelasgi.' Pelasgi

enim proprie dicuntur a Pelasgia Argolica urbe; hinc et Juno Pelasgia. Recte ergo Danans Argorum rex Pelasgus: recte et Alcatheus, utpote qui filius Pelopis fuerit. Codices nonnulli *Alcatheo* ut Met. VIII. 'Prætentatque sui vires Mavortis in urbe Alcatheo:' ubi tamen *Alcatheo* etiam in vetusto codice inveni; et recte: nisi præferas *arce Alcatheo*, quod in duobus codicibus offendi. *Alcatheo* enim arx Megaris appellabatur teste Pausania. Trist. I. El. 9. 'Et quos Alcatheo memorant a mœnibus ortos Sedibus his profugum constituisse larem:' ubi *Alcatheo*, et *Alcatheo*s scripti plerique. Alcatheum autem Megaras condidisse, operam ei navante Apolline, ferunt veteres. Theognis: τοῖς τε ἑσπέραις, ἀπὸς μὲν ἐνέργωντας πόλιν ἔκρην Ἀλκαθέου Πέλοπος τοῦδ' ἡρακλῆος. Heins.

424 *Quasque tulit folio*] Nucleos pineos dicit, quos in usum Veneris adhiberi solitos, docuimus ex sententia Apitii. Et Plinius docet, nucleos nucis pinæ infirmitatem virilium roborare, renibus et vesicæ utiles esse. *Pinus acula*] Pinus ideo acuta appellatur, quia folium habet capillamenti modo prætenue, longumque, et mucrone aculeatum, ut Plinius docet.

425 *Docta quid ad magicas Erato converteris artes*] *Deverteris* scripti plerique; nisi quod Regius *deverteris*: quomodo semper in vetustioribus libris scribi jam observavimus ad l. II. Amor. El. 6. ubi et de hoc loco: unus mens *reverteris*; proxime verum. Sed cur *magicas artes*? Lege omnino *medicas artes* cum Moreti codice. Remedio Amoris sub finem, 'Ecce cibos etiam, medicinas fangar ut omni Munere, quos fugias, quosque sequare, dabo:' ubi de cibis ad rem veneream facientibus, ut et hoc loco. *Idem. Deverteris*] Moraris narando.

426 *Interior curru meta terenda meo* est] *Tenda* Regius; unde scripti com-

plures *tenenda* cum prima editione: utrumque probum est. Vide Notas ad l. i. 40. *Heins. Interior metu*] Redi ad Eleg. 3. Amor. III. 12.

427 *Qui modo celabas*] Ad amantem redit. *Celabas*] Amicam. *Tua crimina*] Inhonesti amoris crimen.

431 *Threicio Borea*] Qui spirat per Thraciam, et septentrionalem plagam.

433 *Modo dat fluitantia rector*] *Det* cum scriptis melioribus et prima editione. *Heins. Fluitantia lora*] Laxas et solutas habenas. *Fluitantia lora*] *Æneid.* v. 'Non tam præcipites bigugi certamine campum Corripuere, ruuntque effusi carcere currus: Nec sic immissis aurigæ undantia lora Concussere jugis, pronique in verbera pendent.'

435 *Et si nulla subest armula*] Forte *subis*: ut l. i. 'Cum tibi juranti credidit, ipse subit.' *Heins.*

440 *Summo candet in igne cinis*] Si cinis, quomodo candet? In Regio et nunc Vaticano calet contra metrum, unde alii, *summo qui calet, sed calet, cum calet, qui latet*, et similia. Scribe, *summo canet in igne cinis*. Hinc passim apud Poëtâs, 'cinis canus' et 'favilla cana' dicuntur. Noster infra l. III. 'canere' quoque dixit de violariis: 'Hos ego, qui canent, frutices violaria vidi.' *Heins.*

443 *Pigra situ*] Tarda amandi deusitudine. *Pigra situ*] Videtur Poëta respexisse ad *Æneid.* vii. 'Sed te victa situ, verique effeta senectus, O mater, curis nequidquam exercet.' Quanquam in dissimili ætate. Sic et Senec. *Ædip.* 817. 'Prima languescit ænium Memoria, longo lassa sublabens situ.'

447 *O quantum et quoties numero comprehendere non est, Felicem*] *O quater* Regius cum quatuor aliis; recte: dixi de hoc loco supra vs. 38. Posset et legi *Ter quater*: ut Pont. l. iv. El. 9. 'Ter quater imperii lætus honore tui.' Virgil. 'o terque quater-

que beati.' Horat. 'Felices ter et amplius': sed nil temere mutandum. *Heins.*

449 *Crimen peruenit ad aures*] Intelligit te allam amare.

450 *Excidit*] Redi ad Art. Amat. i. 539.

458 *Inque tuo fletus est accipienda sinu*] *Tuos sinus* scripti. *Heins.*

460 *Hoc uno solvitur ira modo*] Vel, tollitur Regius; quod et in aliis nonnullis occurrit. *Idem. Hoc uno solvitur ira modo*] Vide supra vs. 413. 'Pax omnis in uno est.'

464 *Illo, crede mihi, gratia nata loco est*] *Iuncta* tres scripti; quomodo et Arondelianus. Unde Petrus Scriverius, approbante in Observationibus Gronovio, *Illic, crede mihi, gratia iuncta loco est*. *Heins. Illo gratia nata loco est*] Ubi dulce morari est. 'Carpamæ dulcia.' Pers. v. 'Ἀποδίνῃ φεία θεός. Eurip. Phœnis. Et noster ii. de Remed. 'Illo lotophagos, illo Sirenas in antro Esse puta.' Prudenter autem hic navigandum, *Μὴ δλας ἔχων γῶσθον μετὰ γυναικῶν*. Quanquam Pictocler. Plauti, in suppositis, a. l. vs. 21. sibi facile ignoscit, 'et ætati licere plusculum jacturæ facere' existimat. Sic tamen flos ætatis delibatus imminuitur: ut præclare Pindar. Pyth. Od. iv. 'Ἀδρῆαις πέριε δράκον Νύκτεσσιν ἐνθ' ἀμέριαις ἱερὸν εὐχῶας ἔστρον. Et Od. ix. ibid. 'Ἥ δὲ καὶ ἐκ λεχέων κείρεν μελῆδεά πολαν.

467 *Prima fuit rerum*] Homines per Venerem primam conciliatos dicit: ut doceat, amicam iratam posse quoque reconciliari.

468 *Unaque erat facies, sidera, terra, frutum*] *Erant facies* scripti multi cum prima editione; recte: sic in Fastis l. i. 'Ignis, aquæ, tellus, unus acervus erant.' Met. i. 'Ante mare et tellus, et quod tegit omnia cælum, Unus erant totos nature vultus in orbe:' sic et ibi scribendum opinor. *Heins.*

469 *Max cælum impositum terris*]

Per cælum ignem et aërem denotat.

470 *Inane Chaos*] Chaos fuit quædam ab initio unitas hians, patensque in profundum: quam principium fuisse dicunt productionis omnium rerum.

471 *Silva feras cepit, volucres agitatilis aër*] Interpolarunt hunc locum, ex libro Metamorphoseon primo, qui posteriorem in *aër* syllabam non posse produci existimant. Nam scripti veteres cum primis editionibus constanter, et recte, *Silva feras, volucres aër accepit habendas*. Heins.

473 *Tum genus huminum solis errabat in agris*] Cic. quoque idem refert his verbis: 'Nam fuit quoddam tempus, quum in agris homines passim bestiarum more vagabantur, et sibi victu ferino vitam propagabant: nec ratione animi quicquam, sed pleraque viribus corporis administrabant.' *Solis errabat in agris*] Veteres enim et rudes illi homines olim, sub Saturno, montes, rupes, et cava arbores incolabant pro domibus, ferarum modo. Ideoque Virgil. rude illud, et indocile vocat genus hominum, truncis et robore duro natum, quæ neque mos neque cultus. Quod et de Arcadib. Apoll. in Argon. iv. 265. 'Ἀρκάδες, οἱ καὶ πρόθεοι σεληνιαῖς ἰδέσθωνται Λόβω φηγὸν βοῶντες ἐν ὄρεσιν.

474 *Hicque meræ vires*] Idque potiores scripti cum prima editione. Heins.

477 *Blanda truces animos*] Amor (inquit) reddidit homines mansuetos et placidos.

478 *Constiterant uno famina virque toro*] Loco recte cum prima editione scripti; nam in *toro* non statur: et tori usus illa tempestate haud ullus erat, nisi frondes pro toro accipis. Heins.

479 *Quid facerem*] Probe Aronde-lianus, *Quod facerent, ipsi nullo didicere magistro*. Idem.

482 *Invenit in media*] Convenit unus

Regius: sic l. III. 'Conveniunt illas cum volvere viri.' Idem.

483 *Cerva parem sequitur*] Sic et in Met. ix. 'Sequitur sua fœmina cervum.' *Parem* autem, aut ejusdem generis, aut pariter copulatum. Sic in Fastis: 'Et docuit jungi cum pare quemque sua.' *Serpens serpente tenetur*] Viperæ coeunt complexu, adeo circumvolutæ sibi, ut una existimari biceps possit; auctor Plin.

485 *Salitur*] Initur.

486 *Immundum marem*] Hircum male olentem.

487 *In furias agitantur equa*] Virgil. 'Scilicet ante omnes furor est insignis equarum.' *Spatioque remota*] Disjunctæ locorum intervallo. *Spatioque remoto*] *Remota* scripti nonnulli cum prima editione. Lego, *spatioque remota Per loca*. Heins.

491 *Succos Machaonios*] Scribit Dioscorus, Esculapium filios reliquisse Machaonem et Podalirium, qui cum Agamemnone ad Trojam navigarant, et plurimum curandis vulneribus profuisse: nude eis immunitas rerum omnium est concessa.

493 *Manifestus Apollo*] In nimbo. Sic Virgil. iv. 'ipse Deum manifesto in lumine vidi.' Sed non omnium oculi sunt idonei ad id dijudicandum: ideoque Minerva ad Tydid. Iliad. E. 127. 'Ἀχλὺν δ' αὖ τοι ἄν' ὀφθαλμῶν ἔλον, ἢ πρὶν ἐπῆεν, "Ὀφρ' εὖ γινώσκεις, ἡμὲν θεδν, ἡδὲ καὶ ἑνδρα. Hujus meminit Socrat. in Alcibiad. II. apud Platon.

496 *Vates ille videndus adest*] Prima editio cum scriptis plerisque *adit*. Regius cum uno Patavino *abit*. Septem alii *erat*. Quatuor *ait*. Comelinianus ex melioribus *agit*; ne dubita quin vere. Statius Theb. III. 'Sed me vester amor, nimiusque arcana profari Phœbus agit.' Achilleide, 'Non patiar: meus iste, meus. Tu Diva profundi, Et me Phœbus agit.' Nota etiam illa Fast. vi. 'Est Deus in nobis; agitante calescimus illo.' Avi-

enus Arateis, 'major, Major agit mentem solito Deus.' Sic et 'agi furis,' et similia. *Heins.*

498 *Discipulos tuos*] Quibus tradis præcepta amandi. *Ad mea templa*] *Ædem Apollinis Delphici* intelligit; de qua multa Justinus l. xxiv.

499 *Est ubi diversum*] *Ibi* majori ex parte scripti: nisi quod Regius et duo alii cum prima editione tibi. *Heins.* *Est ibi diversum*] Sapientissimum dictum Chilonis Lacedæmonii designat, quo jubet unumquemque se agnoscere. Juvenalis: 'E cœlo descendit γῆδὶ σκαυρόν.'

505 *Taciturna silentia viles*] *Rumpat* excerpta Jureti et quatuor ex nostris. *Metam.* l. 'Jupiter hoc iterum sermone silentia rupit.' *Met.* xi. 'nec voce silentia rumpunt Sollicitive canes, canibusve sagacior anser.' *Val. Flaccus* l. iii. 'Ingemuit Juno, tandemque silentia rumpit.' *Libro v.* 'Non tulit hæc animis, quin longa silentia Pallas Rumperet irridens.' *Silius* l. v. 'Isque insueta tuba monstravit murmura primus Gentibus, et bellis ignava silentia rupit.' *Claudius* iv. *Cons. Honorii*, 'Et dudum taciti rupere silentia Delphi.' *Alcimus Avitus*, 'Perstrepuat subitns, rumpitque silentia clamor.' *Heins.* *Taciturna silentia rumpat*] *Adi* *Epist.* xiv. 34.

508 *Vesanus scripta poeta legat*] *Non sams* libri veteres cum prima editione. *Heins.*

515 *Quod lædit amantes*] *Lædat* scripti potiores. *Heins.*

517 *Quot lepores in Atho*] *Athos* mons est Macedoniæ, quem Xerxes rex Persarum continenti abscidit in longitudine passuum mille quingentorum, adeo sublimis, ut altior æstimeretur quam unde imbres cadunt. *Statius*: 'Ingenti tellurem proximus umbra Vestit Athon, nemorumque obscurat imagine pontum.' *Pascuntur in Hybla*] *Hybla* fuit urbs Siciliæ,

ab Hyblone rege dicta, ut voluit Thucydides. Hæc postea Magara appellata fuit: unde Maro apes 'Hyblæas' appellat, quæ in Sicilia mel optimum conficiebant.

520 *Multo spicula felle madent*] *Virent* unus Regius; de qua lectione diximus ad Aponum Claudiani, sub finem. *Met.* ii. 'Pectora felle virent.' *Heins.* *Spicula*] *Tela Cupidinis. Multo felle*] Multo dolore.

521 *Quam tu fortasse videbis*] *Videres* Regius. *Forte tibi quam fortasse videre est.* *Heins.*

524 *Perfer et immunda*] *Perfer et in nuda* tres libri; etiam bene. *Vide* notas ad *Epist.* xiv. 14. *Quidam in dura*: supra tamen lib. i. 'Pallia si terræ nimium dimissa jacebunt, Collice, et immunda sedulus effert humo.' *Pro ponere multi ponito*; male: unus *Perfer in nuda. Lege perfer in immunda ponere.* *Amor.* iii. *El.* 11. 'Ergo ego sustinui, foribus tam sæpe repulsis Ingenuum dura ponere corpus humo.' *Idem.*

528 *Limine pone rosas*] *In fore* scripti. *Fast.* ii. 'custos in fore nullus erat.'

531 *Effugere hinc non est, quare tibi possit amica Dicere. Non omni tempore sensus abest*] *Codices* quidam *Effugere huic*: quare scribo, *Effugere hunc non est*; de qua correctione adeantar notæ nostræ supra hoc libro ad vs. 28. unde liquet a magno Scaligero pro *Dicere* frustra *Cedere* reponi. *Pro abest* prima editio cum *Regio*, *Jureti* excerptis, et scriptis plerisque, *obest*: *Neapolitanus* et sex alii *adest*; quod amplector. *Intelligit sensum rerum amatoriarum.* *Noster infra*, 'Tu quoque, cui sensum Veneris natura negavit.' Sed ne sic quidem locus integer satis aut perspicuus, nisi reponas pro *quare, cave ne*: *Effugere hunc non est, cave ne tibi possit amica Dicere: non omni tempore sensus adest. Cave* a verbo antiquo *caveo* ter-

tis conjugationis. Noster Amor. i. El. 8. 'Sed cave ne gratis hic tibi constet amor.' Pont. iii. El. 1. 'Hanc cave degeneres, et sint præconia nostra Vera vide.' Sic non Cicero tantum in Arateis aut Lucretius, sed Horatius quoque et Tibullus et Propertius non uno loco. Certe libro primo supra in veterrimo Regio codice *care* pro *cave* offendi scriptum. Propertio redde hoc verbum, lib. iv. Eleg. de Tarpeia, 'Cras, ut rumor ait, tota pugnabitur urbe: Tu cave spinosi roscida terga jugi:' ita enim scribendum esse sequentia evincunt; neque aliter exstat in nonnullis membranis: vulgati *Tu cape*. Heins.

538 *Difficilis labor*] Ut patienti animo rivalem feras; quod perquam difficile esse, ostendit Propertius dicens, 'Rivalem possum non ego ferre Jovem.'

540 *Eris magni victor in arce Jovis*] Triumphabis de amica, ut imperatores, qui triumphantes ad ædem Jovis Capitolini vehebantur triumphali curru.

541 *Quercus Pelasgus*] Pelasgi Dodoneum Jovis templum construxerunt, subjectum monti Tomaro, centum fontibus celebrato. In eo loco Probus grammaticus scribit columbas et quercus humana voce responsa dedisse. Virg. 'Atque habitæ Graiis oracula quercus.' *Quercus Pelasgus*] Redi ad Amor. iii. 10. 9.

542 *Istis majus*] Ut rivalem feras patienter.

543 *Innuet*] Illa nutu significat rivali. *Scribet*] Ad rivalem. *Ne tange tabellas*] Ne resigna literas.

545 *Hoc in legitima præstant*] *Præstant* in uno Vaticano rectius: ut supra, 'Lite fugent nuptæque viros, nuptasque mariti.' Heins. *Præstant*] Ut eant quo velint.

549 *Ad partes venis*] Adi Amor. i. 8. 87.

550 *Quotibet ira ferat*] *Feret* scripti cum prima editione. Heins.

553 *Doctior ille est, Quo veniunt alii conciliante viri*] *Viro Regius*, excerpta Jureti, et multi alii ex melioribus; optime: 'veniunt,' uxores uimirum. Quo conciliante uxores veniunt alii viro: egimus jam de hoc loco initio hujus libri. Præterea pro *doctior* opinor esse scribendum *fortior*, quicquid obnituntur libri veteres: et id quoque jam monitum a nobis lib. i. 281. *Idem*.

556 *Fassus ab ore pudor*] *Lassus* prima editio et multi ex scriptis; ut Ep. Didus, 'Exige læse pudor pœnas, violatæ Sichæo.' In pluribus *fallens*; forte pro *pulsus*. Neapolitanus codex probe, *Ne fugiat fasso victus ab ore pudor*. *Idem*.

560 *In causam damni*] *In causa* meliores. *Idem*.

561 *Fabula narratur*] *Malim narratur*; Mars et Venus videlicet: et mox, 'Ut quamque attigeris, fabula turpis erunt.' Martial. l. xii. ad Semproniam, 'Dulcis in Elysio narratis fabula campo.' Statius Achilleide, 'At ego vel primæ puerilis fabula culpæ Narrabor famulis.' Horat. Epod. xi. 'Per urbem Fabula quanta fui!' Tibullus lib. ii. Eleg. 3. 'Fabula nunc ille est.' Et alibi, 'Parce, puer, quæso: ne turpis fabula fiam.' Noster Amor. l. iii. Eleg. 1. 'Fabula, nec sentis, tota jactaris in urbè.' Plura ad Amor. l. i. Eleg. 13. Heins. *Fabula narratur toto notissima celo*] 'Quid nisi Mæonides Venerem Martemque ligatos Narrat?' Adagium in Suida *Ἡφαίστιος δεσπότης*, de re inexplicabili. Affabulationem invenies in Eustath. Odyss. 8. qui satis honestam præfert orationem. Athenæus quoque l. 12. humaniter hoc excusat, nempe, cantorem hunc dehortari voluisse hoc exemplo Phæacas a malis moribus: item l. xii. in princp. ad mores refert corrigendos, *ὅς γὰρ ἀπεργὰ κακὰ ἔργα κίχδαι τοὺς ᾠοδῶν ἀνδρῶν*. Quod præclare Homerus epiphonema huic fabulæ subjicit.

562 *Mulciberis*] Vulcani, qui a mulcendo *Mulciber* appellatur: quoniam ignis sit, et omnia mulcet. Scribit Diodorus Vulcanum ferri, æris, auri, argenti, omniumque quæ arte fabricantur, artem invenisse, cæterosque docuisse: quapropter harum rerum opifices omnes, vota sacraque huic Deo maxime facientes, ignem in æternam memoriam suscepti beneficii Vulcanum vocavere.

567 *Pedem risisse mariti*] *Podes* scripti et prima editio. *Heins.*

569 *Marte palam simul est Vulcanum imitata decebat*] *Simulet* quinque libri; *simulat* Moreti codex. Et pro *decebat* unus Patavinus *decenter*; ut infra l. III. 'discant lacrymare decenter.' In illo Tibulli, 'Mille habet ornatus, mille decenter habet.' *Idem.* *Marte palam simul est*] Coram Marte. *Vulcanum imitata*] Vulcanum claudicantem.

571 *Sed bene concubitus primo*] *Primus* prima editio cum scriptis plerisque. *Heins.*

573 *Quis Solem fallere possit*] Redi ad Epist. XII. 78. *Fallere posset*] *Possit* scripti plerique. *Heins.*

579 *Fingit iter Lemnos*] Lemnos insula est in Ægæo mari ante montem Atho. In eam insulam Jupiter Vulcanum e cælo dejecit: hinc a Poëtis Lemnius et Tardipes appellatur.

582 *Continuisse ferunt*] *Putant* scripti cum prima editione. *Heins.*

584 *Partibus obocænis opposuisse manus*] *Apposuisse* sex scripti; recte: quatuor *imposuisse*: vide Notas ad Epist. IX. 60. *Idem.*

585 *Hic aliquis ridens*] *Hos* tres scripti; plures *Hinc*: nil mutandum. *Idem.* *Hos aliquis ridens*] Aliquis de Dis non tristibus: adi Homer. Odys. 6. 340. unde hæc translata sunt.

587 *Vix precibus, Neptune, &c.*] Venus enim dicitur nata ex spuma maris: ideo pro ea Neptunus Vulcanum exoravit, ut vincula solveret.

588 *Mars Cretæ occupat, illa Paphon*]

Mars Thracen Joannes Rutgerius in Vennais Lectionibus; quod ego optimi doctissimique avunculi scriptum aliquando luci dabo; quomodo et in ora codicis sui Scaliger: optime. Mars enim Thracius, cui nihil cum Creta est negotii. Certe Patavinus unus *Thracem*. *Idem.* *Ille Paphon*] Venus Paphon abiit. Est enim urbs Cypri duplex, Paphos scilicet, et Palæpaphos, id est, antiqua Paphos; utraque Veneri sacra: unde Venerem Paphiam et Palæpaphiam appellamus.

589 *Hoc tibi profecit, Vulcane*] *Regius profecto*: cæteri plerique *profecto*. *Lege profectum*; quomodo jamdudum conjeci: quod Vaticanus unus confirmat. Hoc profecisti, inquit, Vulcane, ut liberius nunc faciant, postquam pudor abesse cœpit, quod tegebant ante. Nam et sequenti versu scribendum ut *pudor omnis abest*, non et *pudor*; quod scriptos editosque perperam occupavit præter Patavinum unum. *Heins.*

593 *Deprensa Dione*] Dionem seu Venerem dicit suo et Vulcani exemplo monere et jubere cæteros, ne mutuo sibi insidias faciant. Dione autem nympa fuit Oceani et Tethyos filia, ex qua Jupiter Venerem sustulit.

594 *Insidias illas, quas tulit ipsa, dare*] *Pati* rectius in nonnullis legitur *vestustioribus*; nisi mavis, *Insidiis illis, quas tulit ipsa, peti*: certe in uno Vaticano *peti* legebatur. *Heins.*

598 *Quos faciunt*] Justitiam servare, et non resignare alienas literas. *Merul. Ignis et unda viros*] Sensus Poëtæ est, literas amatorum, si interceptæ adeo videntur, interceptant illi qui, adhibitis igne et aqua, justi, hoc est, legitimi mariti facti sunt, non rivalet, aut similis conditionis. Solebant autem in solennibus nuptiis, quibus uxor et maritus legitime jungebantur, ignis et aqua adhiberi, quæ utrinque sponsus et nova nupta contingeret: ad significandum, quod, ut hæc ele-

menta, potissimum ac maxime necessaria, inter se in commune tangerent : ita cæteras quoque res necessarias communes essent habituri. *Micyll.*

600 *Instita nulla*] Nulla matrona. *Luditur*] Ridetur, violatur.

601 *Quis Cereris ritus audet vulgare profanus*] *Audit vulgare profanis* recte meliores libri. Hinc illa sacrorum formula passim obvia, 'procul este profani;' et apud Græcos *ἐκὰς ἐκὰς ἔστω βέβηλοι* et *ἐκὰς ἐκὰς ὅστις ἀλεπρός* excluderentur enim non initiati. Orpheus apud Clementem et Tatianum, *θύρας δ' ἐκπέσθε βεβήλους Πᾶσιν ὁμῶς*. Horatius, 'Illum vetabo, qui Cereris sacrum Vulgarit arcanæ, sub isdem Sit trabibus, fragilemque mecum Solvat phaselum.' *Heins.* *Quis Cereris ritus*] Scribit Diodor. Cererem, Proserpinam quærentem, facibus in Ætna accensis : varias orbis partes peragrassæ : hominesque, qui eam susceperant, frumenti usum docuisse. Primi fuerunt Siculi, deinde Athenienses, qui hanc Deam publice præ ceteris colere, cum sacrificiis amplissimis, tum Eleusinæ mysteriis : quæ antiquitate castimoniamque apud homines sunt vulgata. *Mysteria Cereris Atticæ nulla magis re quam silentio sacrata sunt. Cereris ritus vulgare profanis*] Sic illa de suis sacris. *Τούτοις ἡ καλὸν μόνον, τὰ δ' ἕλλα στυγῶ.* Vide Herod. De Cereris initiatione lib. II. 'Hæc sacra Græci *θεομορφία* vocant : absit ut eloquar,' inquit. Hic ritus a filiabus Danaës, ex Ægypto venientibus, in Græciam illatus creditur. 'Hinc fida silentia sacris.' Virgil. Nempè instituta ab hominibus callidia, ut, quid colat populus, nesciat. Lactant. v. 18. Itaque sub specie religionis pii tantum et casti admittebantur, profanis exclusis. Ut Nobiliss. *Heins.* Græco versiculo ex Orph. annotavit : cuius principium est : *Δέχομαι οὖς θέμις ἐστίν.*

602 *Magnaue Threicia sacra reperta Samo*] Sacra Cereris, et quæ fiebant

in Samothracia, secreta fuisse, docet Diodorus in VI. his verbis : Nam ceremoniæ, quas Athenienses omnium celeberrimas in Eleusina faciunt, quæque in Samothracia, atque in Thracia, unde eas Orpheus sumpsisse traditur, fiant, in Gnoso apud Cretam prisca lege statutoque tempore celebrantur : quo palam est, ejusmodi ceremonias ab eis ad alias gentes fuisse traductas. Vide Macrob.

603 *Eximia est virtus præstare silentia rebus*] *Exigua scripti potiores* cum prima editione : et sequenti versu *At contra*, pro *Et*. Supra dixerat I. II. Am. Eleg. 2. 'Quis minor est antem quam tacuisse labor?' Curtius I. IV. 'Lingua apud Persas gravius castigatur, quam ullum probum : nec magnam rem Magi sustineri posse credunt ab eo cui tacere grave sit, quod homini facillimum esse voluerit natura.' *Heins.*

605 *Quam bene*] *O bene* iidem veteres : et sequenti versu *Garrulus Tantalus* transpositis vocibus. Trist. I. 'O bene ; quod non sum mecum descendere passus!' *Idem.*

606 *Garrulus*] Qui Deorum secreta hominibus prodidit.

609 *Cistis*] Loco tuto et secreto. Alludit autem ad Cereris sacra, quæ more Attico in cistulis recondita capitibus virginum sustinebantur : quas *Canephoras* appellabant. *Mer. Condita si non sunt*] Confundit hoc loco Merula ceremonias Cereris, et Canephorias. Aliud enim *κανηφορεῖν* Græcis fuit, aliud *cistæ* Cereris : *κανηφορεῖν* enim puellæ Græcorum solebant, vel cum in pompa Minervæ sacris, quæ *Panathenæica* dicebantur, canistra capitibus imposita gerebant, quibus ea, quæ Deæ offerenda essent, continebantur. *Cistæ* autem in sacris Cereris inter symbola habebantur, significantes clausa atque arcana omnia haberi debere, (sive in iis inclusa sacra Deæ fuerint, ut hic Merula putat, sive secus;) periinde ut in ceremoniis Bac-

chi vannus, cujus et Virgil. meminit. Quod autem silentium adhiberi sacris Cereris necesse fuerit, vulgo notum est. *Micyll.*

610 *Nec cava vesanis*] Nec inanis galeæ pulsu, tanquam ære Corybantum, aut tubæ clangore omnibus retegantur: vult enim Venus celari sua furta. Sane per 'cava æra' Poëtæ tubas designant, per 'flexum' vero 'æs' cornu intelligimus, quo in præliis utebantur majores. Ovid. 'Non tuba directi, non æris cornua flexi.' Melius tamen est, ut per 'flexum æs' buccinam intelligamus. *Itibus æra sonant*] Amicissimus et doctissimus Hadrianus Wallius noster, *Nec cava vesanis ictibus æra sonent*: et recte. Monet sine multo strepitu peragenda esse Veneris sacra; et alludit ad sacra Isidis ac Cybeles, in quibus plurimus sistrorum ac tympanorum usus. Proximo versu videtur scribendum, *illa quidem inter nos medio versantur in usu.* Heins.

612 *Sic tamen inter nos*] *Sed sic inter nos* libri veteres plerique cum prima editione. *Idem.*

618 *Parque sub injecta veste*] *Superjecta veste* duo codices. De hoc loco actum a nobis Amor. i. El. 4. 48. *Idem.*

623 *Non sub Jove*] Non in luce, ant aperto.

626 *At nunc nocturnis*] Eos damnat, qui quod nocte egerunt, die proferrunt. *Mer.*

627 *Scilicet excuties omnes ubi quæque puella est*] *Ubicunque puella est* prima editio cum multis scriptorum. Lege cum Comeliniano et quatuor aliis, *omnes ubicunque puellas.* Sic Amor. lib. iii. El. 9. 'Te Dea munificam gentes ubicunque loquuntur.' Virgilius Æn. vii. 'torvumque repente Clamat, Io matres audite ubicunque Latine.' Statius Sylv. i. Soteriis, 'legesque urbesque ubicunque togatæ Certent lætitia.' Et Theb. xi. 'Convéniant ubicunque natus matresque

Pelasgæ Longævique patres.' Heins. *Scilicet excuties omnes, &c.*] Monet poëta, minime hoc esse faciendum. *Micyll.*

629 *Nec desint*] *Ne meliores.* Heins.

633 *Corpora si nequeunt, quæ possunt nomina tangunt*] *Tractant* natus Ambrosianus, et optimus Regius, pro, attréctant. Pont. iii. El. 3. 'Qualis in aëriæ tergo solet esse columbæ, Tractantum multæ quam tetigere manus.' Gratius Cynegetico: 'illi aggeribus tentare superbis Æthera, tum matres ausi tractare Deorum.' ita locus vexatissimus scribendus, nisi attréctare mavis. *Idem.*

634 *Famaque non facto crimine crimen habet*] *Non tacto corpore* scripti fere omnes cum prima editione; quod omnino admittendum. Bene igitur *tractant* pro *tangunt* superiori versu reposuimus, ne bis eodem verbo odiose utatur. *Idem.*

636 *Et centum duris postibus adde æras*] *Obde* Regius cum Scaligeri excerptis et aliis nonnullis: sic et obdere pessulum foribus' apud Comicos: 'obdere forem' infra lib. iii. ex antiquis codicibus: 'Obde forem: et duro dicat tibi janitor ore, Non potes: exclusum te quoque tanget amor.' Fast. i. 'Pace fores obdo, ne qua discedere possit.' Pont. ii. Eleg. 2. 'Nec rigidam timidis vocibus obde forem.' Fast. i. 'Proque domo longis spelunca recessibus ingens Obdita:' ita veterrimus Vaticanus; vulgati, *Abdita.* Reddenda est ea vox Propertio lib. ii. Eleg. 10. ad Cynthiam, 'Anæ ego transirem tua limina clausa maritus, Respiciens udis obdita luminibus? Ah mea tum quales faceret tibi tibia somnos, Tibia funesta tristior illa tuba!' sic locus ille mendosissimus constituendus. Pro *obdita* vulgati nullo sensu *perdita*; scripti *proditā*, quod paulo ante præcesserat, 'Quam possim nuptæ prodere amore facem:' ita enim illic reponi debere recte vidit Passeratius ex illo Virgiliano, 'Non

jam conjugium antiquum, quod prodidit, oro.' Tertio versu cum vulgati agnoscant, *caneret mea Cynthia cantus*, scripti omnes, *caneret mea tibia somnos*, repono *faceret somnos*; quod id elegans et Latinum aciam. Noster alibi, 'Et faciat somnos hæc tibi cura breves.' Paulo post apud eundem loco vexatissimo scribendum, *Quod mea si teneræ comitarent castra puella*: sed jam satis est. *Idem*.

637 *Ubi nominis extat adulter*] Cum nominis scripti. *Idem*.

640 *Mystica furta*] Clausa et secreta.

641 *Exprobrare puellis*] Puella multi ex scriptis. *Heins*.

642 *Utile quæ multis*] Nam multis Regius; alii *quod*; prima editio, et decem scripti, *quam*. *Idem*.

643 *Nec suus Andromedæ*] Andromeda fusca fuisse dicitur: placuit tamen illa Perseo, qui eam ceto liberavit, et uxorem duxit.

644 *Mobilis penna*] Talaria designat. Persens enim, Mercurio dilectus, talaria ab eo et petasum accepit, et galeam, qua indutus ex adverso non poterat videri. Accepit et a Vulcano falcem ex adamante factam, qua Medusam Gorgona interfecit. Auctor Hyg. *Mobilis in gemino pede penna*] De talaribus dictum invenies Ep. xvi. 68.

645 *Omnibus Andromache*] Andromachæ filia fuit Ætioneis Thebarum regis, uxorque Hectoris, grandi corpore: ea nomen accepit a virili pugna.

646 *Unus qui modicam*] Quamvis Andromache esset grandi statura, id tamen tanquam vitium illi nunquam exprobravit Hector maritus, imo eam esse modicam dicebat.

647 *Male*] Scil. moleste fers puellæ vitium.

648 *Leniet: incipiens*] Scribe cum uno Medico, *Lenit*, at: et sic editiones nonnullæ. Regius et multi ex scriptis, *Lenit*, et. *Heins*.

Delph. et Var. Claus.

651 *Mox etiam ventis*] *Mox eadem* Regius pro diversa lectione et quatuor alii: bene. Met. xiv. 'Mox eadem Teucras fuerat mensura carinas.' *Idem*.

653 *Omnes de corpore mendas*] *E corpore scripti. Idem*.

657 *Nominibus mollire licet*] Puellæ vitia aliqua honesta appellatione poteris imminuere.

658 *Illyrica pice*] Quæ in Illyria nascitur, supra Macedoniam et Thraciam.

659 *Si pæta est, Veneri similis: si flava, Minervæ*] Locus valde affectus. Agit de vitiosis oculis Naso; atqui pæti oculi parum vitiosi sunt, quos in Venere tantopere commendatos fuisse constet ab ipso Paride, egregio illo formarum spectatore. Noster Remediis Amoris, 'Pæta sub Idæo iudice Cypris erat.' Hinc φιλομειδής 'Ἀφροδίτη passim Græcis poetis. Sed nec flavi oculi vitiosi, imo Pallade laudabantur: quare et γλαυκῶπις illa Homero aliisque frequentissime dicta. Auctor Priapeiorum, 'Minerva flavo lumine est, Venus pæto:' quod in utraque illic pulchrum ducitur. Quid ergo? ῥὰ pæta in membranis vetustioribus non comparet; pro quo *crassa* plerique, vel *grassa*; nonnulli et *læta*, sed ii recentiores: codex Regius omnium antiquissimus, *Si crasia est Veneris similis*; etiam mendose. Mihi dubium vix est Nasonem scripsisse, *Si qua straba est, Veneri similis*: subaudi *sit*, quod sequitur proximo pentametro. Strabo et strabus dicebatur Latinis, quemadmodum Græcis σπαρβός καὶ σπαβόν. Nonius Marcellus, 'Strabones sunt strabi, quos nunc dicimus.' Strabones cum pætiæ quoque conjunxit Horatius lib. i. Sat. 3. 'At, pater ut gnati, sic nos debemus amici, Si quod sit, vitium non fastidire: strabonem Appellat pætum pater:' nihil magis appositum conjecturæ nostræ adstruendæ in medium proferri poterat. Sed et pari modo

Ovid.

9 R

Cicero, qui locus quoque ad rem facit, libro primo de Natura Deorum: 'Nævus in articulo pueri delectat Alcæum: at est corporis macula nævus: illi tamen hoc lumen videbatur. Redeo ad Deos. Ecquos, si non tam (lege *jam*) strabones, at pætulos esse arbitramur? ecquos nævum habere?' Plinius Hist. Natural. xi. 37. 'Uni animalium homini oculi depravantur: unde cognomina Strabonum et Pætorum.' Cognata ergo vitia pætorum ac strabonum oculorum, quorum tamen alternum sit gratum, ingratum alterum. Nunc de Minerva videamus. Pro *flava* prima editio eum sex septemve scriptis *parva*: *parva* etiam optimus Regius, et *flava* pro diversa lectione. Arondelianus *flamma*: secundus Ambrosianus *prava*; proxime verum: est enim *rava* legendum. Festus, 'Ravillæ a ravis oculis; quemadmodum cæsullæ a cæsiis.' Non diffiteor 'flavam' passim Palladem a poetis appellari: sed tum capillus ejus inuitur. Est autem color *ravus*, si Festo credimus, 'inter flavum et cæsiū.' Sic Horatio leones modo 'cæsii' dicuntur, modo 'ravi.' Vide quæ notamus Amor. l. i. El. 12. de hac voce. Hinc 'cæsii Palladis oculi' sæpe occurrunt apud scriptores. Cæsii igitur et flavi oculi non tam vitiosi, quam vitiosis, hoc est, ravis, proximi, ac proinde etiam nonnunquam improbat. At festivissimus Anacreon Ode xxviii. ad pictorem de Amica sua, quam depingi volebat: Τὸ δὲ βλέμμα νῦν ἀληθὲς ἄσπερ τὸ πρὶν ποιεῖσσι "Ἄμα γλαυκὸν, ἔς. Ἀδελφὸς, Ἄμα δ' ὕγρον, ἔς Κυθήρης. Apud Terentium Heautontim. Act. v. Sc. 5. 'So. Gnate mi, ego pol tibi dabo illam lepidam, quam tu facile ames, Filiam Phanocratæ nostri. Cl. Rufanne illam virginem, Cæsiam, sparso ore, aduoco naso? non possum, pater.' Cæterum Palladis oculos nonnunquam improbatos esse ex Nonno patet Dionysiac. libro primo, Ζοὶ γάμος, ἦν ἐθελῆς, διαρῆσθαι ὄγνον

'Ἀθήνης. Εἰ δέ σοι οὐ γλαυκῶπις ἐπέσθαι, δέχυντο Λητῶ. Ἡ Χάρων, ἡ Κυθήρεια, ἡ Ἀρτεμις, ἡ γάμον Ἑβης. Propertius l. ii. El. 28. de Cynthia ægrotante: 'An contempta tibi Junonis templa Pelasgæ? Palladis aut oculos ausa negare bonos?' Apud Hyginum quoque Pallas a Venere et Junone rideatur ob cæsios oculos; et apud Antonium Liberalem Fab. xv. Agron nigros sororum oculos cæsiae Deæ gratos esse irridens negat. Apud Lucianum Dialogis Deorum Vulcanus ad Jovem de Minerva, γλαυκῶπις μὲν, ἀλλὰ κοσμεῖ καὶ τοῦτο ἡ κόρυς. Apud eundem Paridis Judicio Venus Minervæ, ἐπισείεις τὸν λόφος, καὶ τὸν δικαστὴν φοβεῖς; ἡ δὲ δέας μὴ σοι ἐλέγχεται τὸ γλαυκὸν τῶν ὁμμάτων ἐνευ τοῦ φοβεροῦ βλέποντων; 'Ravum' autem colorem contemptui objectum fuisse, hominesque 'raves' pro pessimis habitos ex Festi fragmentis discimus: ubi plura de hoc colore ad rem. 'Ravam' etiam vocem dictam fuisse ex illo constat, pro qua *raucam* vocem nunc in multis scriptorum locis legi est suspicio. Confido versum mendosissimum nostra industria jam bene se habere: *Si qua straba est, Veneri similis; si rava, Minervæ.* Heins.

600 *Macie quæ male visa sua est*] *Male visa* Gulielmus legit Verisimilium l. i. c. 12. et Theodorus Marcius ad Horatii Od. i. 5. *mala visa* Parens meus; quomodo κακὸν ὁνομασθαι Πάνας pro λεπτόποδες apud Theocritum; eamque lectionem in tribus codicibus inveni. Sic 'pes malus' apud Nostram et 'dens malus' pro pravo. Vulgatam lectionem tuetur Cl. Gervartius Electorum l. iii. c. 6. unus Vaticanus et unus Palatinus, *male sicca*; non inscite, ut 'male sicca' opponatur 'succe plena.' Sed quid moramur? optimus Regius, Sarravianus, et octo aut novem alii ex melioribus cum prima editione, *male riva*; quo nihil verius: atque ita jam pridem castigavit Salmasius Notis ad

Tertulliani Pallium ex Laetii loco prorsus simili, 'Ἰσχυρὸν ἐρωτικὸν τὸν fit, cum vivere non quit Præ macie : neque aliter Lucilius, 'vix vivum hominem ac monogrammon' dixit. Noster Met. xv. 'Nec catulus, partu quem reddidit ursæ recenti, Sed male viva caro est : ' quanquam sensu paulum diverso. Idemquæ jam ante Salmasium ab aliis occupatum monuit clarissimus Gevartius in Electis, qui addit Dousam *male nisa* castigasse, quomodo Gulielmum et Marsilium legere jam monui. Porro *τὸ male viva* marginem Mycillianæ ac Bersmanianæ editionum jam dudum inedit. Quæ cum ita sese habeant, miror existisse nuper admodum Tanaquillum Fabrum, virum cætera eruditum et ingeniosum, sed præ nimio sui amore caligantem haud raro; quod ferendum utcumque esset, si hæc *φιλανθρία* et immoderata sui ostentatio cum malignitate et contemptu alieno non conjungeretur. Hunc, inquam, Tanaquillum Fabrum miror in Epistolis nuper editis ausum affirmare, nævum in hoc ipso, de quo nunc agimus, Nasoniano loco a nemine animadversum, nedum sublatum fuisse; cum vix alius in toto Nasone locus occurrat, qui ingenia nostri temporis plura exercuerit, atque in se converterit, ut jam vidimus: nec monere id neglexit meus pater in editione sua, qua se usum esse Faber ipse non diffitetur. Latud vero magis mirandum tam secure et confidenter Salmasiana scripnia a Fabro compilari, et cum pulvisculo, quod aiunt, hoc est, cum Lucretiano loco, qui Nasoniani castigationem unice confirmet, corradi, atque in succum et sanguinem Epistolarum suarum converti. Sed non novum in illo id esse alibi uberius ostendemus. Nunc se ultro offert Horatii locus ille ex Arte Poëtica, 'Ut ridentibus arident, ita flentibus adsunt,' in quo *flentibus adsunt* reponit. Id quod Theodorus Marcilius suis ad Horatium

commentariis Lutetiam jam pridem editis, et Michaël Piccartus Periculis Criticia, diu ante illum observant monuerantque. In tanta librorum copia atque ubertate, qua abundans, fieri posse non nego, ut in meam subinde ea nobis ignavis veniant, quæ ab aliis ante nos jam sint dicta. Sed humanitatis lex, et ipsæ hæc literæ, quarum præcipuum condimentum innocentia candorque ac benignitas sunt, postulant omnino, ne in altero insectemur eum errorem, qui a nobis quoque aut commissus sit, aut committi possit. Nam quod emendationes nonnullas, quæ in Nasonis mei editione jam ante decennium publice legebantur, sibi vindicavit, non sum is ego, qui hominibus literatis parum in me permittam. Hoc quoque præter morem meum est, quod nunc in hanc contentionis arenam descendo. Sed urit me, ut aperte tecum agam, Clarissime Menagi, et male habet, quod hic ipse Faber Epistola LXXIX. a carpendo parente meo, viro nec male, ut scis, de litteris dum vixit merito, et nunc, quod rei caput est, a vivis sublato, procacem et contumeliosum calamm haud continuit. Non quod eruditionis laudem illi detractum ivit, (atque utinam ivisset! pateret enim ignominia, qua appetitur;) sed quod fidem ejus et ingenuitatem in discrimen vocat. Hanc tam atrocem injuriam nisi amoliar a sepulcro optimi parentis, indignus profecto sum, qui aliquo inter homines cordatos habear loco. Magno gentem mehercules vestram studio senex noster a teneris est prosecutus. Testantur tot scripta ejus, Thuanis, Janinis, Busenvalliis, Maureriis, Scaligeris, Casaubonis, aliis, partim dicata, horum partim laudes ore pleno prædicantia. Ejus vero tam profusi affectus fructum hunc tulit, ut identidem a vestris hominibus publice sit laceratus, vixque ullum inter adversarios suos numerarit, præter unum

Gasperem Schioppium, qui Gallus non esset. Videlicet in formis etiam elegantissimis navi nonnunquam apparent: et sunt in humanissima gente sui quoque Theristæ et Alastores. De Salmasio non queror, qui cum nemini suorum temporum literato pepercerit, non magis quam ille Schioppius, quem insignis maledicentia Zoiolo quovis nobillorem reddidit, nihil profecto rationis est, cur parentis mei causam potiorum ducam, quam cæterorum omnium, qui ætate nostra clarnere, quorum nemo virulentum ejus dentem evasit. Nec queror de Joanne Croyo, qui non solum oblitus patriæque patriæque Latini, ac communium studiorum, sed ordinis quoque sui, homo Theologus senio confectum parentem meum nulla provocatus injuria petulantissime exagitarit. Audio enim illum a collegis suis officii admonitum, quibus facinus istud barbarum displicebat, resipuisse. Possim alios proferre, quos missos facio, ne tibi sim gravis. Atque hæc vivo patri contigisse, ac proinde invidiæ et obtreactioni exposito, minus indignor. De Claudio Sarravio et hoc ipso Fabro nondum cicatricem vulnus duxisse fateor. Sed de Sarravio alibi videbimus, qui, cum Salmasiani moris malignitatem satis haberet perspectam, ut de ea moribundus etiam sit conquestus, tam serviliter tamen ei obsecutus atque adulatus est in epistolis, ut ejus simultatibus, quas propemodum innumeras exercebat, immiscere sese, easque pro suis ducere haud sit gravatus, Heinsiumque nunc miris laudibus extollat, (levitatem, quæso, in homine togato et Senatore non ferendam vide,) nunc sugillet ac contemptissime excipiat; calumniam quoque ei non unam aspergat. Denique apud Heinsium totus sit Heinsianus, Salmasianus apud Salmasium, hoc est, Heinsii obtreactionis insignis. Ignosce, quæso, mi Menagi, si delicias istas patriciarum ar-

tum nos Batavi, quæ rusticitas est nostra, non assequimur aut approbamus. Sed Sarravio pessime consultum ivere, qui epistolas istas divulgavit, non sublati atque erasis iis, quæ integritatis famam in illo ipso prorsus evertunt. Nam quam candide cum nobis egerit, et tu ex me olim intellexisti, et ipsam facti indignissimi ante mortem puduisse non ignorant illi, qui eo usi sunt familiariter. Deceveram hæc concoquere et dissimulare in publico, ne cum larvis luctandum mihi esset, sed quoniam per filium ejus id non licuit, dicentur e alio loco et testimonio suis confirmabuntur, quæ extorsisse se mihi invito fortasse nolit. Nunc de Fabro videamus. Accusatus ille Heinsium in Epistolis, quod locum Horatianum ex Callimachi epigrammate expressum observavit, dissimulata Scaligeri laude, qui id ipsum observasset jam ante, idque in Epistola ad Salmasium exarata. Si consuluisset primas Horatii Heinsiani editiones Faber, jam sciret, extitisse publice eam Heinsii observationem, ante editam Scaligeri epistolam: itaque probandum accusatori fuerat, Scaligeri epistolam, cum necdum laci esset commissa, ab Heinsio perlectam fuisse: quod probabit nunquam: probandum etiam, Anthologiæ Græcæ partem ineditam, in qua Callimachi id exstat epigramma, in manus Heinsianas nunquam devenisse; ejusque notitiam Heinsio ex sola Scaligeri epistola datam. Atqui norunt populares nostri, Heinsium totis fere quinquaginta annis curam habuisse publicæ Leidensium bibliothecæ: norunt in eadem bibliotheca asservari Anthologiæ ineditæ exemplar: quem librum ab Heinsio diligenter perlectum fuisse manus ejus satis evincit, quæ in ipso codice passim apparet. Evincunt et poemata ejus, in quibus multa passim occurrunt inserta hujus Anthologiæ a se Latinis donata versibus. Jam vero imitatio Callimachi

Horatiana adeo est aperta ac luculenta, ut qui Flaccum vel semel legerit, incideritque poeta in hoc ipsum Callimachi epigramma, facillime deprehensus sit tam manifestam imitationem. Neque dubium est, quin ante Heinsium hoc Turnebus, Lambinus, Torrentius, alii, quos jactat Faber, et qui Horatius suis commentariis illustrare viri eruditi, animadversuri fuerint, si Callimachi epigramma in illorum manus incidisset. At vero, quando severus adeo est Faber, ut Heinsium multa cum acerbitate vellicandum putet, quod ignarus in eadem cum Scaligero conspirarit observatione, de se viderit, qui Salmasianas ad Pallium Tertulliani Notas sibi perfectas esse diffiteri non possit, aut si diffiteatur, fidem se non inventurum sat sciat. Illud vero minime omnium ferendum, quod in eadem, qua Heinsium exagitat epistola, Horatiani alterius loci castigationem non solum sibi sit ausus vindicare, quam Marcellio et Piccarto deberi jam ostendi, verum etiam, quod alterum nescio quem hominem doctum furti accuset, qui eundem Horatii locum a se quoque pari modo restitutum esse affirmarit. Nonnulla sane Tanaquillus Faber feliciter in Nasone restituit, sed quorum pars major partim a me in priore editione, partim ab aliis sit occupata; in nonnullis lapsus et conjecturae falsus est: nec propterea illum insectatus sum; sed silentio plerumque involvi, quae reprehensionem merebantur; quae laude digna judicabam, praedicavi ingenue. Exuat mores istos feroculos Tanaquillus vester, quos ipse in discipulis credo suis, quo est supercilio, non ferret, ferulaque ac scutica debellandos sibi proponeret. Hoc si impetrare a se potest, nos ingenio ejus et studio, quod rei literariae augenda dedicavit dedicabitque, favemus inter primos atque applande-

mus. Non ignorat penes me exstare epistolam suam, in qua inclementer multa dicuntur in virum quendam doctissimum, cujus tamen amicum apud alios se sit professus: quae si proferatur in lucem, facile appareat, non solos scriptores antiquos esse, in quibus multum emendandum restet. Me quidem amicum posthac experietur licet, si injuriam parenti meo illatam publice agnoscat; et agnoscat, nisi omnem prorsus candorem ejuravit. Haec copiosius praeter iustitutum. Sed nec tute improbabis tam pie velitationis causam, si de paterna existimatione agi memineris, Doctissime Menagi, cujus patrocinium ipsa naturae jura unice mihi commendunt. Nunc in Nasone pergamus. *Heins.*

661 *Dic agilem, quaecumque brevis]* *Habilem* scripti cum prima editione: etiam bene. Amor. II. 4. 'Haec habilia brevitate sua est.' *Idem.*

662 *Proximitate boni]* Propter virtutum et vitiorum confinia.

666 *Albentes jam ligat illa comas]* *Legit* prima editio cum Jureti ac Scaligeri excerptis et aliis quibusdam scriptis. At Regius cum potioribus *legit*; recte: alii *legat* vel *liget*: *legit*, evellendas scilicet. Phaedrus lib. II. Fab. 33. 'Ambae videri dum volunt illi pares, Capillos homini legere coepere invicem:' hoc est, evellere; ut ipse mox. *Idem.*

671 *Aut mare navigiis]* *Remigiis*, et *terras*, pro *terram*, meliores scripti cum prima editione. *Idem.*

674 *Hac quoque fecit opes]* *Idem* libri *quarit opes*: proprie. Sic Amor. II. 10. 'Quaerat avaras opes:' et I. III. 8. 'Tam male quaesitas pulvere mutet opes.' Et paulo ante, 'Quaesitum est illi sanguine, quicquid habet;' pro 'acquisitum.' Fast. II. 'Atque ita quaesitas arte ferebat opes.' Scribe praeterea *militia est* cum Jureti excerptis. *Idem.*

680 *Invenit plures]* Prima editio

cum tribus scriptis *Invenit et*: alii plerique *Inveniet*: unus ex meis *Inveniat*, quod amplector. *Idem*.

582 *Quod juvat, ex æquo famina virque ferunt*] *Juret et ferant* scripti meliores, et sequenti versu *utrumque resolunt pro utrimque*; nec aliter prima editio: at *Regius lubet pro juvat*. *Idem*.

687 *Qua datur officio*] De officio habuimus Ep. vi. 17.

690 *Utque morer meme sustineamque roget*] *Memet* primo reponendam cum scriptis plerisque et prima editione. Deinde *Regius* et quinque alii *Atque*; unus meus *Ubique*. Puto, *Quæque morer memet sustineamque rogent*; ut ad 'voces' referatur. *Heins*.

693 *Hæc bona*] Has voluptates, quæ sunt in ea quæ caret flore.

694 *Post septem lustra*] Post trigessimum quintum annum.

696 *Consulibus priscis*] Vina enim, quot annos haberent, per consules designabant. *Condita testa*] Appositio est: id est, dolia terræ infossa; ut fieri solitum fuisse *Plinius* in xiv. testatur.

697 *Nec platanus nini æra potest*] *Platanus* arbor est, umbræ gratia tantum ex alieno petita orbe, ut *Plinius* docet: fuitque in usu apud Romanos ad umbras ambulationum. *Obsistere ventis*] *Vento* plerique scripti. At *Regius* cum decem aliis *Phæbo*; optime. Atque ita in Observationibus doctissimus *Gronovius* l. i. c. 5. qui adeundus. *Heins*.

699 *Hermionem*] Filiam *Helenæ* et *Menelai*.

700 *Et melior Gorge*] *Gorge* filia fuit *Althææ*, matris *Meleagri*; et *Ænei regis Calydoniæ*.

701 *At Venerem quicumque voles attingere æram*] *Ad Venerem* scripti meliores. *Plautus Mercat. Act. i. Sc. 1.* 'hoc ideo fit, quia Quæ nihil attingunt ad rem, nec sunt usui, hæc Amator profert sæpe adverso tempore.' *Heins*.

707 *Invenient digiti quid agant*] *Quod agant* cum *Regio*, aliis quibusdam scriptis, ac prima editione: similiter initio l. iii. *Fast.* reponendum, 'invenies, et quod inermis agas.' *Idem*.

708 *Spicula tingit amor*] *Tangit* multi ex scriptis: sed placet cum *Jureti Excerptis* et quinque aliis *figit* legi. *Idem*.

710 *Non solum bellis*] *Nec solum* scripti. *Idem*.

711 *In capta Lyrneside*] In *Hippodamia*, ex oppido *Lyrneso*.

718 *Tarda perficienda mora*] Scripti fere omnes cum prima editione *projienda*; unus *Regius prospicienda*; tres *proficienda*. Unde arduum non fuit conjectare *prolicienda*; quod unus *Patavinus* confirmat. *Statio Theb. iv.* 'non ille ad sanguinis hausus Cætera cen pubes, alimve accedit ad imbrem, Immortale odium spirans: seu prolicit ultro Aonius vates.' Ita scribendum, cum in veteribus codicibus legatur *proligit*; vulgati *prosiluit*. Apud *Plautum* *Circulione* merobiba anus illa de vino, 'Ejus odor cupidam huc me per tenebras prolicit foras.' Sic 'prolectare' in *Fastis* l. iv. 433. ex antiquis codicibus; ubi plura. Sic *allicere* et *elicere* supra, 'Dulcibus est verbis alliciendus amor.' Et mox, 'Acribus est stimulis eliciendus amor.' Et lib. iii. 'Comibus est oculis alliciendus amor.' Hunc *electare* et *allectare*; quomodo et *illectare* ab *illicere*, et *pellectare* a *pellicere*. *Heins*.

723 *Accedant questus, accedat*] *Accedent, accedet* scripti meliores. *Idem*.

725 *Sed neque tu dominam velis majoribus unus Desere*] *Desine* scripti cum prima editione constanter, præter codicem *Arondelianum*, et tres quatuorve alios recentioris notæ. *Met. iii.* 'Quo fugis' oro, mane: nec me, crudelis, arantem *Desine*, clamavit: quomodo illic scripti. Lib. vi. 'Desine, *Phæbus* ait, (pœnæ mora lon-

ga) querelas:’ ita et ibi ex vestigijs optimorum codicum reponendum. Lib. vii. ‘Nen me morte sua sceleratum desinat oro.’ Pont. lib. ii. El. 7. ‘Cepta tene, quæso, nec in ænore desine navem.’ Lib. iv. El. 8. ‘Sed dare materiam nobis, quam carmina mavis: Nec tamen ex toto desinere illa potes.’ Quomodo tribus illis locis nonnulla exemplaria probæ notæ. Virgilius, ‘Desine Mænaios mecum, mea tibia, versus:’ et ‘Desine plura, puer.’ Silius lib. xii. ‘Cede Deis tandem, et Titania desine bella:’ ita Ciceronem, Suetonium, Gellium quoque locutos alii jam monuerunt. Apuleius Met. v. ‘Lugubres voces desinite, et diutinis lacrymis madentes genas siccate.’ Val. Flaccus, ‘Desinite amplexus, propiusque accedite dextræ;’ sed ibi scribendum est, *Dem sinite amplexus*. Idem.

729 *Hic tibi servandus tenor est*] *Versandus* scripti potiores cum prima editione. *Idem*.

734 *Serta myrtæ*] Quod res Veneris descripserim, cui myrtus dicata est, qua lyriçi et elegi poëtæ coronabantur.

735 *Podalirius*] Fuit Æsculapii filius, et frater Machaonia. *Arte medendi*] Malim *arte medenti*, pro arte medica. Sic et Met. vii. scribo, ‘pugnatum est arte medenti:’ et lib. xv. ex veteri libro, ‘Postquam mortalia cernunt Tentamenta nihil, nihil artes posse medentes:’ ut ‘verba medentia’ apud Statium. *Heins.*

736 *Æcides dextra, pectore Nestor erat*] Hippias apud Platonem, ‘Ὀμηρον, inquit, πεποιηκέναι ἄριστον μὲν ἄνδρα Ἀχιλλέα τῶν εἰς Τροίαν ἀφικημένων, σοφώτατον δὲ Νέστορα, πολυτροπώτατον δ’ Ὀδυσσεύα. Adi et Tzetz. περὶ τοῦ φρον. Ὀδυσσ. καὶ Νέστ. *Pectore*] Eloquentia, et consilio utpote cuius ex ore dulcior melle fluebat oratio.

737 *Quantus erat Calchas extis*] Calchas Thestoris filius fuit, longe omnium ariolandi peritia, quam ab Apolline dicerat, præstantissimam.

741 *Dederat Vulcanus Achilli*] Mortuo enim Patroclo, qui ab Hectore Achillis armis spoliatus, Thetis a Vulcano petiit, ut in ejus gratiam arma filio fabricaret.

ARTIS AMATORIÆ LIB. III.

1 *Prima dedi Danais*] *Arma dedi* reponatur cum scriptis et prima editione. *Heins.* *Arma dedi Danais*] Fatetur Ovidius, se primis duobus voluminibus dedisse præcepta amatoria, et docuisse amantes, quibus modis possent puellas capere. Nunc e diverso pollicetur, se puellis quoque arma allaturum, quibus se tueri possint. *Danais*] Viris pugnantibus con-

tra puellas: ut Danaï in bello Trojano contra Amazones.

2 *Et turba, Penthesilea, tuæ*] *Turma* rectius in Regio, Scaligeri excerptis, et octo aliis. Pont. iv. El. 10. ‘Et tu femineæ Thermodon cognite turmæ.’ Propertius, ‘Qualis Amazonidum nudatis bellica mammis Thermodontiacæ turma lavatur aquæ.’ Statius Kalendis Decembribus Sylv. i. ‘Cre-

das ad Tanain ferumque Phasin Thermodontiacas calere turmas.' Claudianus Rapt. Pros. lib. II. 'Qualis Amazonidum peltis exultat aduncis Flava cohors: quoties Arcton populata virago Hippolyte niveas ducit post prœlia turmas.' Theb. XII. 'Isset et Arctoas Cadmea ad mœnia ducens Hippolyte turmas.' Val. Flaccus de Amazonibus lib. IV. 'Iudo volitans cum turma superbo Pulvereis exultat equis.' 'Turma' autem pro turba sæpe poëtæ utuntur; de quo alibi plura dicentur. *Heins. Et turma, Penthesilea, tuæ* Per Amazonas et catervam Penthesileæ, fœminas omnes designat. Fuit autem Penthesilea Amazonum regina. Trojanis auxilio affuit: quæ post Hectoris obitum, multis præclaris belli facinoribus editis, ab Achille interfecta est.

3 *Pares*] Utrique armati.

7 *Quid virus in angus Adjicis*] In anguem prima editio cum quinque scriptis. *Heins. Quid virus, &c.*] Cur venenum addis serpenti, quum id illi a natura sit datum? Ex quo innuit, mulieres, natura callidas, fore his præceptis magis insidiosas amanti-bus.

8 *Rapidis tradis ovile lupis*] Alii *rabidis lupis*, sed prima editio, *Regius, Arondelianus*, et quatuor alii, *rabide lupæ*; bene: de fœminis enim agitur. Avien. Fab. I. 'rabido quod foret esca lupo.' Prudentius Psychomach. 'rabidorum more luperum Crimina persultant' Idem Cathem. 'Impavidus lupus inter oves Tristis obambulat, et rabidum Sanguinalis immemor os cohibet.' Sed et 'rapax lupus' nostro Triat. IV. El. I. *Heins.*

11 *Minor Atrides*] Menelaus, ex duobus fratribus minor natu. Hoc dicit propter Helenam, quæ Paridem marito Menelao præposuit. *Helenæque sororem*] Clytemnestram, quæ cum Ægistho adultero rem habebat.

12 *Atrides major*] Agamemnon.

13 *Si scelere, &c.*] Amphiarum Œclei filium dicit, augurandi arte peritissimum, qui adolescens Argonautas secutus est. Sed quum postea suaderent amici Polynicis, ut ad bellum Thebanum iretur; isque prævideret, si ei bello afforet, se periturum, idque propterea recusaret; ferunt Polynicem aureum torquem a Venere Hermionæ datum, Amphiarai uxori, quo belli societatem viro persuaderet, donasse. *Talaionia Eriphyles*] Talaionis Argivorum regis filia.

16 *Totidem lustris*] Decem aliis annis, quibus pugnatum est contra Trojanos.

17 *Respice Phylaciden*] Respice Protesilaum, qui ad Trojam cum quadraginta navibus navigavit: quem, ex cunctis Græcis primum e navi in litus descendentem, vir Dardanus interemit: cujus mors magnum uxori, magnum desolatæ domui, magnum etiam bellatoribus sociis desiderium reliquit. Nam quum Laodamia ejus uxor, Acasti filia, maritum in bello cecidisse intellexisset, optavit ut ejus umbram videret; qua re concessa, non deserens eam, in ejus amplexibus periit: ut Servius docet. Protesilaus autem Phylacides a Phylace Phthioticæ regionis Thessaliæ urbe, quæ sub ejus fuit imperio, appellatus est: vel ab avo Phylaco, Iphicli patre. Laodamia quoque Phylacis, a poëtis appellatur. *Comes isse marito*] Mortua enim Laodamia in amplexu viri Protesilai, cum eo comes ad inferos profecta est. Sunt qui hoc de Didone intelligant.

19 *Fata Pheretiada*] Admetus Pheretis filius Thessalus Alcestin Pelia filiam uxorem duxit: quæ tanto amore maritum dilexit, ut pro eo mortem non recusarit, quum ejus parentes id facere neglexissent. *Conjux Pagasæa*] Alcestis Thessala. Pagasæ enim sunt Pherarum emporium, dictæ (ut Strabo scribit) propter vicinos fontes, id est, pagas, qui fre-

quentes aquarum ubertatem effundunt: vel quod eo in loco Pelias Argo navem compegerit, quæ Pagasæa ideo a poetis appellata fuit, et Jason Pagasæus. *Conjux Pagasæa*] De Alcestide habes in Eurip. Fab. vi. [Alcest.] Ridet hæc Juvenal. Sat. vi. non longe a fine. 'Spectant subeuntem fata mariti Alcestin: similis si permutatio detur Morte viri, cupiant animam servare catellæ.' Claudian. in Laud. Ser. Regin. aliter hujus meminit: 'Dignis an vates alios exercuit unquam Fœminæ virtutis opus: quod sponte redeunto Casta maritali successit Thessala fato, Inque suos migrare virum non abnuitt annos? Hoc Graii memorant.'

21 *Cineres miscibimus, inquit*] Scribo *miscibimus*. In obitum Drusi, 'Miscetur cinerique cinis atque ossibus ossa.' Propertius libro iii. Eleg. 4. 'Victor cum victis pariter miscetur umbris.' Anacreon, 'Ολγῇ δὲ κείσόμεθα Κόνις δούλιον λυθέντων, In veteri Epigrammate, ἐν δ' Ἀχέρonti 'Οστία καὶ σποδὶ παρθεὶ κείσόμεθα. Heins.

22 *Iphias in medios desiliit rogos*] Hanc fabulam habemus in Eurip. Suppl. 8. ubi inter alia a vs. 1059. 'Ἐταῦθα γὰρ δὴ καλλίνικος ἔρχομαι Νικῶσα... Πάσας γυναικας, ὡς δέδορκεν ἦλος,... Ἀρετῇ πῶσαι γὰρ σὺνθανοῦσα κείσομαι... Ἄισον θανόντος Καπαίου τῆνδ' εἰς πυρὸν. De hoc barbaro τῶν σὺνθανόντων more, qui præcipue Indis fuit familiaris, hoc docet Cicero Tusculan. 5. 'Mulieres vero in India,' inquit, 'cum est cuiusque earum vir mortuus, in certamen judiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit, (plures enim singulis solent esse nuptæ); quæ est victrix, ea læta, prosequentibus suis, una cum viro in rogam imponitur. Illa victa, mæsta discedit.' De interitu autem Capanei reperies in Stat. Thebaid. x. Adi nostrum de Cons. ad Liv. vs. 323.

23 *Ipsa quoque et cultu*] Virtus et

nomine et habitu muliebri Romæ colitur: quod significat, in eo sexu virtutem esse.

24 *Nec mirum, populo si placet ipsa suo*] Non et illa scripti cum prima editione: et sequenti versu *Nec tamen*. Heins. *Populo suo*] Muliebri turbæ.

25 *Hæ mentes*] Virtute prædita.

26 *Vela minora*] Mulieres minus bonæ.

28 *Femina præcipio*] Præcipiam potiores scripti. Heins.

29 *Excutit arcus*] *Discutit* prima editio cum plerisque membranis, etiam Regio; nisi quod ille pro diversa lectione *effugit*; quod et in multis aliis invenit. *Idem*.

30 *Parcius hæc video*] Malim *videas*. *Idem*.

32 *Paucaque, si quæras, crimina fraudis habent*] *Parcaque* Sarravianus. Lego, *Raraque, si quæras, crimina fraudis habet*. In Nuce, 'Raraque in hoc ævo est, quæ velit esse parens:' certe unus Palatinus, *habet*. *Idem*.

33 *Phasiadem matrem*] *Phasidem* Regius cum multis aliis. Sed verum est quod prima editio et tres scripti agnoscunt, *Phasida jam matrem*. Ep. Paridis, 'Phasida puppe nova vexit Pagasæus Iason.' Ep. Herus, 'Ut semel intravit Colchos Pagasæus Iason, Impositam celeri Phasida puppe tulit.' Fast. i. 'Credulus immerita Phasida fovit ope.' 'Phasides aves' apud Martialem. Regius etiam *Iaso*: dictum Amor. i. ii. El. 14. *Idem*. *Phasiada jam matrem*] Medeam, a Phasi Colchorum flavio dictam. Probat autem, puellas sæpius falli quam viros.

34 *Altera nupta sinus*] Vel *toros* Regius. Emenda in transcurso locum Propertii valde depravatum, i. ii. El. 21. ubi de hac ipsa Creusa agit, 'Colchida sic hospes quondam decipit Iason, Ejecta est: tennit namque Creusa domum.' Posterioriorem versum quis non videt corruptum

esse? quomodo enim tenuisse domum Jasonis dici potest, quæ ipso nuptiarum die conflagravit? Scripti plerique *tenuis domo* vel *tenui*. Scribe, *Lecta Creontea est namque Creusa domo*. Creon enim Creusæ pater. Nos in nostris ad Propertium notis eam castigationem pluribus adstruimus. *Heins. Altera nupta*] Creusa. In *Æsonios sinus*] In sinus Jasonis Æsonis filii.

35 *Quantum te Theseu*] In te scripti et prima editio. *Heins. Quantum in te Theseu*] Quum Theseus in Cretam navigasset, Ariadne Minois filia, ejus specie capta docuit eum, quo pacto posset Minotaurum occidere: deinde cum eo nocte clam recedens, in insulam appulit Naxum. Ibi ferunt, Dionysium Ariadnes pulchritudine captum, a Theseo virginem abstulisse, duxisseque uxorem. Ovidius tamen scribit, eam dormientem a Theseo in insula relictam.

37 *Quare novem cur isse vias dicatur*] Ita ex suis libris castigavit ad Claudianum Janus Parrhasius. Regius *cur una vices dicantur*: et emendatum postea, *cur una vices iter isset*, quomodo plurimi ex scriptis: tres, *cur una vices iterasset*; unus *cur una vices sic isset*; prima editio cum sex scriptis, *quare novem vicibus cur una feratur*; unus *cur una vices feratur*; alius, *Quare novem vices cur una ter isset*: sed solus codex Regius hic audiendus: qui nobis inter tantas fluctuationes Cynosura est. Ejus vestigiis iasistens, levi mutatione gennuam, nisi fallor, lectionem habebis, si pro his, *vices dicantur*, reponas *Quare novem cur una via dicatur*: vel *dicantur*: cur novem viæ appellentur, quæ una est via. Remed. Amor. 'Vixisset Phyllis, si me foret usa magistro, Et per quod novies, sæpius isset, iter.' Et postea, 'Limes erat tenuis longa subnubilis umbra, Quo tulit illa suos ad mare sæpe pedes. Nona terebatur miseræ via.'

Alludit ad vicum in Thracia, qui inde dictus *έντά δρόμω*, postea Amphipolis; cujus Geographi passim meminerunt. De origine nominis jam dixi. Coluthus, *Φέλλιδος άντέλλοντα φίλῃρος έδρακε τήμβον, Καί δρόμον ένεδεκυκλον άλήμονος είδε κελεύθου*, et quæ sequuntur. Hyginus Fab. lxx. de Phyllide et Demophoonte: 'Qui die constituta cum non venisset, illa eo die dicitur novies ad litus cucurrisse, quod ex ea *έντάδος* Græce appellatur:' et sic locus is etiam Hesychio appellatur, cum aliis *έντά δδοι* dicatur, ut jam vidimus; atque ita tam in Hygino quam Hesychio videtur corrigendum. *Heins.*

39 *Et famam*] At rectius duo libri. *Idem.*

40 *Elissa*] Elissa est nomen Didonis proprium: Dido enim lingua Phœnissa virago dicitur.

43 *Nescirent*] Ignorarent puellæ amandi modum.

47 *Gemini libelli*] Duo volumina superiora.

49 *Probra Therapnæ*] Stesichorum poëtam designat, in cujus ore infantis Iuscinia cecinit, ut Plinius tradit, mirabili aspicio summum eum poëtam futurum præmonstrans. Hic in Helenam carmen contumeliæ plenum scripsit, quo Castor et Pollux eum luminibus privarunt: sed quum in somno monitus palinodiam cecinisset, visum recepit. *Maritæ Therapnæ*] Therapnæ oppidum fuit Laconiæ. Ibi nata est Helena: unde a poëtis *Therapnæa* appellatur.

51 *Si bene te novi*] Novi scripti plerique cum prima editione. Forte, *Si bene me novi*; et pro *vivis* sequenti versu *vives*, ut versui consulatur. *Heins.*

54 *Granaque pauca*] Pauca myrti baccas.

55 *Sensimus acceptum numen quoque: purius æther Fulcit*] *Acceptis* prima editio cum scriptis plerisque; recte: post accepta folia et grana myrti.

Prior etiam æther iidem. Heins. Accepit] Donis myrti a Venere sumptis.

56 *Cessit onus*] Scribendi difficultas amota est, favente Venere.

57 *Dum facit ingenium*] Putabam ingenio. Dum Cytherea facit ingenio, hoc est, favet. In Tristibus, 'Cultor et antiates doctorum summe virorum, Qui facis ingenio semper amice meo.' Vide quæ annotamus ad Epist. II. vs. 39. *Heins.*

58 *Quas pudor, et leges, et sua jura sinunt*] *Vita sinit* Regius. Puto, *Qua pudor, et leges, et sua vitta sinit*: ut Pont. 'Qua sinit officium militiæque labor.' Supra lib. II. 'Perque tuas fiant, qua sinet ipsa, manus.' hoc refer, quod initio hujus poematis dixerat, 'Este procul vittæ tennes insignis pudoris.' *Idem.* *Quas pudor*] Nam matronas et castas rejicio.

61 *Veros etiam nunc editis annos*] Regius mendose *veros etiamnum receditis annos*: unus meus *veros nunc editis*: metuo ut tō editis integrum sit. Pro *veros*, aliquando conjiciebam *vernos*: ut Propert. I. IV. El. 5. 'Dum vernat sanguis, dum rugis integer annus, Utere, ne quis eat liber amore dies.' Arondelianns *teneros annos*. Sed *veri anni* videntur esse juveniles, ac proinde amoribus apti: supra I. I. 'Ante oculos veniet vera puella tuos.' hoc est, quæ revera sit puella. *Heins.*

63 *Nec, quæ præterit, rursus revocabitur unda*] *Iterum* scripti plerique cum prima editione: placet. Vide Notas ad Epist. VI. 31. *Idem.*

67 *Qui cæment frutices, violaria vidi*] Id ipsum Daphnis suæ puellæ quoque oceinit apud Theocr. Idyll. XXVII. 8. Δ. Μὴ κανχῶ· τάχα γὰρ σε παρέρχεται, ὅς τις θύαρ, ἤβη. K. 'Α σταφυλὶς σταφίς ἐστι, καὶ οὐ ῥόδον αὖθις ἀλείται. Quo etiam spectant anavissimi versiculi Idyll. 23. a vs. 28. Καὶ τὸ ῥόδον καλὸν ἐστὶ, καὶ ὁ χρόνος αὐτὸ διαρρίπτει. Καὶ κάλλος καλὸν ἐστὶ τὸ παιδικὸν ἀλλ' ἀλείγων ἕψ. *Cæment*] *Arent.*

68 *Hæc*] De hac spina quæ aruit,

et ubi ante fuerant rosæ, nil præter spinas videmus.

69 *Excludis amantes*] *Amantem* recitius quidam libri. *Heinsius.*

71 *Nec tua frangetur janua*] Sic Horat. Od. I. 25. ad Lydiam: 'Parcius junctas quatiant fenestras Ictibus crebris juvenes protervi: Nec tibi somnos adimunt, amatque Janua li-men.'

72 *Sparsa*] Nocte coronati amantes stabant ante limen amicæ, et exclusi coronas relinquebant.

75 *A virgine juras*] *Jures* scripti plerique cum prima editione. *Heins.*

76 *Sparguntur subito per caput omne coma*] *Spargentur* iidem: lege etiam *subita coma*; dictum Epist. XVIII. 160. *Idem.*

78 *Nec faciunt cervos*] Cornua cervi mares habent: eaque omnibus annis statuto veris tempore amittunt: et latent amissis, veluti inermes. Indicia ætatis in illis gerunt, singulis annis adjicientibus ramos usque ad sextum annum. Ab eo tempore æmilia reviviscunt; nec potest ætas discerni: sed dentibus, quos paucos habent aut nullos, senectæ declarantur: nullique in imis cornibus rami. Vita his longa: centesimum annum excedunt.

79 *Vestra sine auxilio fugiunt bona*] *Nostra* Regius et multi alii: sic infra etiam nonnulli ex scriptis, 'damna munera nostra carent.' *Heins.*

81 *Adde quod et partus*] Partus quoque ipse puellis admittit juveniæ florem, quod antequam eveniat, utendum esse ætate docet. *Faciunt breviora juveniæ Tempora*] *Seniora* Regius cum Politiani excerptis, prima editione, et quinque scriptis: nil mutuo. *Heins.*

83 *Latmius Endymion*] Dearum exemplis dicit Veneri indulgendum esse. Endymion autem dictus est a Luna amatus, quæ cum dormientem fovit amplexu in Latmio monte Carie, quoniam (ut scribit Plinius) primus ejus

cursum deprehendit.

84 *Nec Cephalus*] Anroram Cephalis amore captam docet Ovid. in Metam. vi. *Deæ roseæ*] Auroræ.

85 *Ut taceam de te, quem nunc quoque luget, Adoni: Unde habet Ænean Harmonienque Venus*] Codex optimus Regius, *Ut Veneri, quem luget adhuc, ponetur, Adonis, Unde habet Ænean Harmoniamque suos?* Vennuste, si donetur Adonis levi mutatione reponas: donetur, pro condonetur. Pont. II. El. 7. 'Culpa gravis precibus donatur sæpe suorum.' Sic Juno apud Horatium Od. III. 3. Quirinum 'Marti redonabo.' Statius Thebaid. VII. 'An suspectus ego? abscedo et mea vulnera dono.' Val. Flaccus libro I. 473. 'Donat et Iphiclo pelagus, juvenumque labores Æsonides;' hoc est remittit. Seneca Phœnissis Actu primo, 'Subinde et aures ingerunt, quicquid mihi Donatis oculi:' hoc est, cujus mihi gratiam fecistis; sic pulcherrime codex egregius Medicææ bibliothecæ a me cum vulgatis libris collatus. Deprehendit quoque elegantiam ejus lectionis Gronovius noster. In vulgatis *Negastis oculi*. Heinsius.

86 *Harmonienque*] Harmonie filia fuit Veneris et Martis, quæ Cadmo nupsit.

93 *Quis vetet*] *Quid vetat* Junianus. Scribe, *Quid vetet*: dixi ad Epist. x. 88. Heins.

94 *Quisve cavum vastas in mare servet aquas*] *Cavo in mare scripti potiores cum prima editione; recte: sic in Trist. lib. v. El. 1. 'Exiguum pleno de mare demat aquæ.'* Idem.

95 *Et tamen ulla viro mulier non expedit, inquit*] Nihil sensus est in hoc carmine. Scribe, vel invitis membranis, *Det tamen ulla viro mulier, non expedit, inquit*: non expedit ut mulier ulla det viro. 'Dare' pro copiam sui facere usitatum poetis. Noster supra, 'Quæ dant, quæque negant, gaudent tamen esse rogatæ;' et sæpe alibi. Martialis quoque, 'Casta igitur

nulla est? castæ sunt mille. Quid ergo Casta facit? non dat; non tamen illa negat.' Sic idem passim alibi. Hinc etiam 'dare gaudia,' et 'dare noctem.' *Inquis*] Ut in Trist. lib. v. El. 1. 'At poteras, inquis, melius mala ferre silendo.' Sequenti versu sumes pro sumis libri veteres; quæ magnus Scaliger ad Propertium de lotio reddendo, et eum secutus Bersmannus, interpretantur. Nolim factum: 'sumere aquam' usitatum pro lavare partes obscenas, quod post rem Venerem peractam, aut nocturnas pollutiones fiebat, aut etiam post exoneratam alvum. Noster. I. III. Amor. El. 7. de re simili, 'Neve suæ possent intactam scire ministræ, Dedecus hoc sumta dissimulavit aqua.' Et infra hoc libro, 'Scilicet obstabit custos ne scribere possis, Sumendæ detur cum tibi tempus aquæ.' Martialis lib. II. 'Quod fellas, et aquam potas, nil Lesbia peccas. Qua tibi parte opus est, Lesbia, sumis aquam.' Et in Priapeis Epigramma: 'Falce minax et parte tui majore, Priape, Ad fontem, quæso, dic mihi, qua sit iter. Vade per has vites, sed si quam carperis uvam, Quas aliter sumas, hospes, habebis aquas:' ita scribendum. Certe cum Plautus dixit 'sumere aquam e puteo,' de lotio non intelligebat. Idem.

101 *Ordior a cultu*] *Ordior* Regius. Idem. *Liber*] Vinum.

103 *Forma Dei munus*] *Lege Deum*: aliquis Christianus hoc interpolavit, puto. Sequenti etiam versu malim carent. Heins.

107 *Corpora si veteres*] Docet radi majorum ætate, puellas non usas fuisse cura in cultu corporis, uti postea didicere puellæ Romanæ: quas hortatur, ut externo nitore faciem commendarent.

108 *Non veteres cultus sic habuere viri*] *Nec scripti cum prima editione*. Deinde cum Regio, Neapolitano, et duobus aliis legendum *cultus viros*.

Med. Faciei, ad puellas, 'Nec tamen indignor, si vobis cura placendi, Cum comotos habeant sæcūla nostra viros.' *Heins.*

109 *Valentes*] Crassas et densas, non quales tum Romæ gestabant, bombycinas et pellucas plerasque, ut supra quoque meminit. *Micyll.*

111 *Scilicet Ajaci conjux*] Tecmesam dicit, cujus amore tenebatur Ajax. *Conjux ornata veniret*] Venires bene Regius et quinque alii. Sequenti etiam versu vetustiores plerique *tegimen* pro *tegmen*: *tegumen* Regius cum uno Ambrosiano; quod placet. *Heins.*

112 *Cui tegmen*] Qui habet non ornatisimum et preciosum scutum, sed ex pellibus boum, ut rudi ætati conveniens. Homer. *Iliad.* vii.

113 *Nunc aurea Roma est Et magnas domiti possidet orbis opes*] Td est in quibusdam libris non comparat. Deinde plerique veteres, *Et domiti magnas*. *Lincolniensis, edomiti.* Scribe, *nunc aurea Roma Edomiti magnas possidet orbis opes.* Sic in *Fastis* lib. iv. de eadem Roma, 'Crevit, et edomito snstulit orbe caput.' Priori etiam versu *Comelinianus* eleganter *Simplicitas rudis illa fuit*: de quo ad *Epistolam* xvii. 192. *Heins.* *Aurea Roma*] Vel pulchra, vel dives: vel propter Capitolium, quod anratum fuisse docet Maro eo versu: 'Atque his auratis volitans argenteus anser Porticibus.'

115 *Quæque fuerunt*] Vel sub Tarquinio, vel Romulo regnante: unde in *Fastis* scribit: 'Inppiter angusta vix tutus stabat in æde, Inque Jovis dextra fictile fulmen erat. Frondibus ornabat, quæ nunc Capitolia gemis.'

116 *Alterius dices*] *Dicas* *Lincolniensis*; bene. *Heins.* *Alterius Jovis*] Quam hujus qui nunc in his colitur. Capitolium autem mons est Romæ, a capite hominis invento ab aperientibus fundamenta, ut *Livius* et *Dionysius* scribunt.

117 *Curia, consilio*] *Concilio* *Comelinianus* et quinque alii; recte: ceterum prima editio et alie nonnullæ, ut et tres scripti, *consilii dignissima* tanti secundo casu; quod et alibi apud nostrum in veterrimis libris offendi. Vide *Notas Trist.* iv. El. 3. vs. 57. *Aronellianus, consilii nunc quæ dignissima* tanti: nunc est dignissima tanti Regius: forte nunc *en.* *Heins.* *Curia consilio*] Curiam duorum generum fuisse, scribit *Varro*, ubi curarent sacerdotes res divinas, et ubi senatus humanas: ut curia *Hostilia*, quam primus ædificavit *Hostilius rex*. Ante hanc rostra erant, de quibus in octavo *Livius* scribit.

118 *De stipula*] Sic etiam *Virgilius*: 'Romuleoque recens horrebat regia culmo.' *Tatius regna tenente*] *T. Tatius* *Sabino* pariter cum *Romulo* regnante, ut *Livius* docet.

119 *Quæ nunc sub Phæbo*] *Apollinis* *Palatini* templum intelligit, quod in *Palatio* *Augustus* ædificavit. *Ducibusque palatia fulgent*] Per duces, imperatores designat, et *Augustum* potissimum, ac *Tiberium*: quorum alter in *Palatio* habitavit, alter vero illic etiam natus est. *Palatium* autem ideò appellatum est, quod (ut *Varro* docet) *Palantes* cum *Euandro* venerunt, qui etiam *Palatini* *Aborigines* ex agro *Rheatino*, qui appellatur *Palatium*, ibi consederunt. Alii a *Palatia* uxore *Latini* putaverunt.

123 *Terra subducitur aurum*] *Terræ* scripti. *Heins.*

124 *Lectæque concha venit*] *Margaritas* intelligit, quæ nascuntur in conchis. Earum dos omnis in candore, magnitudine, orbe, lævore, pondere. *Diverso littore*] *Rubri*, scilicet, et *Indici maris*, ubi clariores nascuntur. *Concha venit*] Tres nostri *bacca*; quod *Gronovio* placebat *Observat.* l. ii. cap. 21. ex *Pirckheimeriano*: meliores tamen cum vulgatum amplectantur, nil ausim mutare. Nam per *conchas* *baccæ* intelliguntur, quæ in con-

chis nascuntur ut plurimum. Sic Calloe Virgiliano, 'Indi conchea bacca maris.' Tibullus libro II. Eleg. 4. 'Hic dat avaritiæ causas, et Coa puellis Vestis, et e rubro lucida concha mari.' Et lib. III. Eleg. 3. 'Quidve in Erythræo legitur quæ littore concha, Tinctaque Sidonio murice lana juvat?' Propertius libro I. Eleg. 8. 'Hanc ego non auro, non Indis flectere conchis, Sed potui blandi carminis obsequio.' Libro III. El. 12. 'Et venit e rubro concha Erycina salo.' Ita et concham pro purpura ponebant. *Idem.*

126 *Nec quia caruleæ mole fugantur aquæ* Nec quia sumptuosissima eriguntur ædificia, ubi fuerant maria. *Aquæ fugantur mole* Sic Horat. Od. III. 1. 'Contracta pisces æquora sentiunt, Jactis in altum molibus: huc frequens Cæmenta demittit redemptor Cum famulis, dominusque terræ Fastidiosus.'

133 *Nec sint sine lege capilli* Scribe, *ne sint.* Scripti tamen plerique cum prima editione *non sint.* Heins.

134 *Adnotæ manus* Ad ornandum adhibetæ.

137 *Discrimina* Divisionem capillorum. *Puri capitis* Sine ullo velamine.

139 *Exiguum modum* Crines in orbem redactos: quem 'cincinnum' Juvenalis, 'annulum' Martialis appellat.

143 *Succinctæ Diana* Agili et expeditæ. *Religetur* Capillos post cervicem collectos astringat, ita tamen ut deficiant.

145 *Hanc decet inflatos* Huic Regius et duo alii; quod cum τῶ *jacuisse* construendum: et sic mox idem codex cum plurimis aliis *Hanc placet ornari*, non *Huic.* 'Hanc' scilicet 'ornari.' Heins.

147 *Testudine Cyllenææ* Reticulo corvo in modum testudinis, quo utuntur mulieres ad ornatum capitis. Testudinem autem 'Cyllenæam' appel-

lat, quoniam Cyllenius Mercurius dicitur, a Cyllene monte Arcadiæ, qui (ut scribit Diodorus) ad formam testudinis lyram invenit.

149 *Numerabis in ilice frondes* Glandes scripti plerique cum prima editione. Amor. III. El. 6. 'Illicibus glandes cantataque vitibus uva Decidit.' Met. VII. 'veluti cum putria motis Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.' Lib. X. 'Enodisque abies, curvataque glandibus ilex.' Virgilius, 'Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.' Hinc 'glans iligna' apud Horatium aliosque occurrit. Lege præterea *numeraris*: sic et supra peccatum non semel. Heins.

151 *Nec mihi tot cultus numero comprehendere fas est* Tot positus recte libri veteres magno numero; nisi quod Regius *posito*; prima editio *positos* cum scriptis nonnullis: *positus* etiam in suis Zinzerlingus invenerat. Met. II. 'Non erat hujus opus, lanam molire trahendo, Nec positu variare comas.' Medic. Faciei, 'Vultis adornatos positu variare capillos.' Hinc 'ponere,' 'componere,' 'disponere' comas. Noster infra, 'Quique suas ponunt in statione comas.' In Amoribus, 'Ponere compositas in statione comas.' Et, 'Ponendis in mille modos perfecta capillis.' Cæterum existimo hinc quoque exulare Græcismum Ovidio usitatum, sed ab imperitis librariis passim ejectum, quicquid veteres libri pro vulgata lectione digladiantur. Scribe igitur, *Nec mihi tot positus numero comprehendere nunc sit.* Vide Notas ad lib. II. 21. *Idem.*

154 *Hesternam credas* Hinc emenda Propertium lib. XV. 'Et potes hesternis manibus componere crines:' ita diu est quod scribendum vidi: quam conjecturam confirmavit postea Neapolitanus codex satis vetustus, et alter qui penes me extat. De externis et adscititiis crinibus, quæ dici possint, scio: sed huic opprobrio hic

locus non est. Potes, inquit, singulia diebus crines componere. 'Hesternas coronas' pari modo dixit lib. II. Eleg. 34. pro heri plexis; ut recte illic restituit Lipsius: et 'hesternas lucernas' libro III. El. 7. quæ vera illic scriptura: 'hesternas rosas' noster libro III. Amor. Eleg. 7. pro heri carptis. *Idem. Illa repexa*] Paulo ante ornata, iterum pectitur.

155 *Ars casum simulet*] Capillos casu inornatos esse simulabis, quum tamen eos pexueris. *Sic capta vidit in urbe*] Hercules Iolen, Euryti filiam in Æchalia dominantis, uxorem petiit. Pater, quia Megaram uxorem ille paulo ante dimiserat, veritus ne idem filiz eveniret, super eo se matrimonio consulturum dixit. Hercules frustratus in Etoliam venit, et Deianiram (Cenci ex Althea duxit uxorem. Deinde in Æchalia contra Euryti liberos, quoniam Iole uxor ei negata fuerat, exercitum duxit. Urbe capta, Euryti filios Toxeum, Molionem, ac Pytium occidit: Iolen vero abduxit, quam miro amore persecutus est: auctor Diodorus. *Sic capta ut vidit in urbe*] *Capta vidit ut urbe Regius* et duo alii; recte: cæteri fere omnes *capta vidit in urbe. Ars casus similis, pro casum simulet*, idem Regius. *Heins.*

156 *Sic capta vidit in urbe Alcides Iolen*] 'Hoc usitatum est Herculi, captas amat.' Senec. Herc. in Æta, 362. et 377. 'Ubique caluit, sed levi caluit face.'

157 *Euhoe*] Vox est bacchantis.

158 *Gnossi relicta, suos*] Ariadnam significat.

160 *Damna pianda*] Quia corporis vitia celatis. *Mer. Damna pianda modis*] 'Pianda' dixit improprie, pro compensanda, et quasi dissimulanda, sive celanda. *Micyl.*

161 *Raptique atate capilli*] Defluvium capillorum in muliere rarum, in spadonibus non visum, nec in ullo ante Veneris usum.

163 *Femina caniciem Germanis in-*

ficit herbis] Ostendit fœminas ætatis etiam vitia posse celare. *Germanis herbis*] Quibus Germani utuntur ad colorandos capillos. *Caniciem*] Canos capillos.

164 *Vero*] Nativo colore.

165 *Crinibus emptis*] Fœminæ enim, defluentibus capillis, alienis utuntur. Et Martialis, 'Dentibus atque comis, nec te pudet, uteris emptis.'

167 *Nec pudor est emisse palam*] *Rubor* libri meliores cum prima editione: dixi Epistola xx. 204. *Helna.*

168 *Herculis ante oculos*] Hercules Romæ ædem habuit, foro boario proximam, ubi ejus statuam sacravit Euander, quæ triumphalis dicebatur, et per triumphos vestiebatur habitu triumphali. Hujus templum, ut Solinus docet, nec canes nec muscæ ingrediebantur. Fuit et Romæ ad portam trigeminam juxta Tyberim ædes Herculis. Fuit quoque ad Circum Flaminium ædes Herculi cum Mæulis communis, inde dictus Musagetes. Fuit etiam Hercules apud circum maximum in ædo Pompeii Magni, opus Myronis: cujus meminit Ovid. in Fastis.

169 *Non jam segmenta requiro*] *Nec nunc Regius* et decem alii. Jureti excerpta *nec enim*: alii aliter. *Cornelianus* aliiq. novem cum prima editione *nec vos*; quo sex alii cum Neapolitano alludunt, non vos: sed præstat alterum, quod et Zinzerlingo placebat: *rubes* etiam Regius sequenti versu et nunc Vaticanus cum prima editione. *Heins. Segmenta*] Vestes aureas, vel potius segmentatas: hinc 'segmentarii.' Sunt etiam segmenta fasciolarum quædam, quæ extremam partem vestis ambiunt, a crebris sectionibus appellata. *Juvenalia*, 'Segmenta et longos habitus mollia sumunt.'

172 *Census suorum*] Quicquid possident. *Census corpore ferre suos*] *Suo* tres libri. *Heins.*

173 *Aëris ecce color*] *Cæsius* appel-

latur, a cœli colore: eum quidam 'hyacinthinum' appellant.

175 *Qui quondam Phryxum et Hellen*] Referendum ad aureum arietis Phryxi colorem: Tibi enim, inquit, similia, qui Phryxum et Hellen eripuiati ex insidiis novercæ. Phryxus, Athamantis regis Thebarum ex Nephele filius, novercæ insidias declinans, una cum sorore Helle e Græcia aufugit: quibus transfretantibus juxta quoddam Deorum oraculum ex Europa in Asiam super aureo ariete, sunt virginem in mare delapsam, dedisse Hellesponto nomen: Phryxum a Ponto proficiscentem, delatum in Colchida: qui quum secundum oraculum arietem sacrificasset, pellem in templo Martis suspendit: auctor Plodorus.

176 *Inois dolis*] Insidiis novercæ Inus, quare conati sunt fugere.

177 *Hic undas imitatur*] Rectius imitatus in uno Vaticano et Politiani excerptis. *Heins.* *Hic undas imitatur*] Glaucum, hoc est, viridem colorem designat, quem Hyalum quoque appellatus.

181 *Paphias myrtos*] Veneri dicatas. Unde Romæ ara vetus fuit Veneris Myrtæ, quam *Murtiam* vocabant. *Amethystos*] Amethystinus color est violaceus, ab amethysto gemma appellatus. *Purpureos amethystos*] *Purpureas* Regins et Sarravianus cum duobus aliis; probe: dixi ad Claudianum pluribus. Priscianus Periegesi, *Purpureoque amethystus inest suffusa rubore.* *Heins.*

182 *Threiciamve gruem*] Quam Maro *Strymoniam* appellavit. Est enim *Strymon* Macedonia terminus, qui eam a Thracia dividit, ad quam æstatis tempore multæ advolant grues.

183 *Nec glandes, Amarylli, tuæ*] Alludit ad illud Maronis carmen: 'Castaneasque nuces, mea quas Amaryllis amabat.' Colorem autem eum designat, quem in castaneis videmus. *Mer.*

184 *Et sua celeribus nomina, &c.*]

Qui color cerinus dicitur, a quo 'Cerinarii,' qui cerina, id est, cerei coloris vestes tingunt sive inficiunt.

186 *Pigraque fugit hyems*] Cedit scripti multi, et prima editio. *Heins.*

187 *Plures succos*] Plures colores. *Elige certos*] Elige decentes colores.

188 *Omnibus unus erit*] *Omnis erit* meliores cum prima editione: argute. Scribonius Largus præfatione, ubi de Compositionibus, 'Quædam quibusdam magis, et non omnes omnibus conveniunt.' Propertius l. iii. El. 8. 'Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta.' Maximilianus Elegia prima, 'Diversos diversa juvant: non omnibus annis Omnia conveniunt: res prius apta nocet.' Calvus in fragmentis Oratorum, 'neque ambitus magis quam omnium legum omnia judicia interierunt.' *Heins.*

189 *Pulla decet niveas*] *Decent et decebant* libri veteres cum prima editione. *Idem.*

190 *Cum rapta est*] Scribe *capta est*: quanquam aliter codices antiqui. Vide notas ad Epistolam iii. 16. *Idem.* *Quum rapta est*] Vel ab Achille, diruta ejus patria: vel ab Agamemnone Achilli erepta, missis præconibus Talthybio et Enryhate, qui eam abduxere invitam, mæstam, et recusantem.

191 *Cephei*] Andromeda, filia Cephei Æthiopum regis.

192 *Pressa Seriphos erat*] Vel a te calcata et habitata, quum in eam delata es a Perseo: vel parum mari eminens. Est enim Seriphos parva insula, Cycladum una, in qua ea facta vulguntur quæ de Perseo dicuntur in fabulis.

193 *Quam sæpe admoni*] Ubi vero? certe nusquam in his libris, quod sciam. Optime Regins, *Quam pæne*: Excerpta Politiani bene; proxime verum. Unus Palatinus, *Quod pæne*. Negat esse monendum de axillarum factore, cum per se satis id caveatur a puellis non omnino stupidis. *Heins.*

Ne trux caper iret in alas] Ne male olerent alæ, in quibus hircus cubat.

195 *Sed non Caucasæ*] Non doceo fœminas barbaras, et incultas, et montium incolas. Est enim *Caucasus* mons ab India usque ad Taurum porrectus.

196 *Quaque bibunt*] *Bibunt* Regius et quinque alii: sequor. *Heins.* *Mysæ Cæicæ*] *Calcus* fluvius est Phrygiæ, a Mysia veniens.

198 *Oraque suscepta mane laventur aqua*] Ne rubiginem contrahant: aut violetur halitus, quod fit ciborum ac dentium vitia, maxime senio. Utile est autem, mero ante somnos colluere ora propter halitum, frigida mane. *Mer.*

199 *Candorem querere cera*] An creta? quomodo apud Martialem, 'Crasior in facie vetulæ stat creta Fabulæ.' Et, 'Quam cretata timet Fabulla nimbos.' In Catalectis Petronianis, 'Dum sumit creteam faciem Sertoria, cretam Perdidit illa, simul perdidit et faciem:' ita scribendum. Sic apud Ovidium *Metam.* vii. ex vestigiis optimorum codicum, 'creteis regionibus applicat angues:' ut illic dicemus. Horat. Epod. 'neque illi Jam manet humida creta colorque Stercore fucatus crocodili.' *Heins.*

201 *Arte supercilii*] Fœminæ calamistro et coloribus raritatem superciliorum emendabant. Juvenal. 'Ille supercilium madida fuligine tinctum, Obliqua producit acu.'

202 *Parva aluta*] Parvum tectorium, quasi quædam pellis. Est enim 'aluta,' mollior pellis.

203 *Nec pudor est, oculos*] Cinere et croco utebantur mulieres ad venustandos oculos. Utebantur etiam stibio.

204 *Lucide Cydne, croco*] Cydneus fluvius est Ciliciæ, quem a Tauro ortum habere scribit Strabo. In Cilicia autem optimum crocum nascebatur, quo in venustandis oculis utebantur.

205 *Est mihi, quo dixi*] Libellum *Delph.* et *Var. Clus.*

Ovidius composuit de medicamine faciei, quem desideramus: nam eum qui extat non Ovidii esse, quidam arbitrantur.

207 *Læsa petitote puellæ*] *Læsa figura* prima editio et quatuor scripti; probe: alibi, 'Nunc mentis vitio læsa figura tuæ est.' *Heins.*

209 *Non tamen expositas*] *Comeliolannas, et positas*; forte ut *positas*. Vide de eo loquendi modo, quæ noto ad Epist. v. 83. 'positæ pyxides,' nt 'posita venena' *Remed.* vs. 351. *Idem.*

210 *Dissimulata juvet*] *Juvat* scripti cum prima editione. *Idem.*

213 *Æsopa quid redolent, quamvis mittantur Athenis*] Magnus Scaliger reponebat, *Æsopa quid redolent, quamvis mutantur athenis.* *Æsopa* certe in Regio et uno Vaticano. *Remed. Amor.* 'Pyxidas invenies, et rerum mille colores, Et finire in tepidos æsopa lapsa sinus.' *Ολοστρος καὶ Ολοστρον καὶ Ολοστρον, ὁ τῆς αλύδος ὀστρος* sordes ovium, vel sordes ovillæ lanæ adhærentes, aut lana succida et sordida prope nates ovium, vel etiam pinguedo quæ exprimitur ex hisce sordibus. *Ολοστρον, ἔριον ὑπὸ πᾶσι προβάτων* ita Hesychius. *Æsypum* autem neutro genere quoties dicitur, subintellige medicamentum. *Ολοστρον φάρμακον* sic Græci medici sæpe: quomodo hic apud Nasonem: erat autem fœtidi odoris *Æsypum*: hinc *ολοστροπὸς* et *ολοστροπῆς*, qui redolet æsypum. Cæteram frustra est vir maximus, qui pro 'mittantur Athenis,' *mutantur athenis* reponit. Plinius xxviii. 2.

Quin ipsæ sordes pecudum, sudorque fœminum et alarum, adhærentes lanis (*Æsypum* vocant) innumeros prope usuhabent. In Atticis ovibus genito palma: ut jam liqueat, Athenis cur mitti dixerit Ovidius. Galenus quoque lib. xiii. Meth. laudat τὸ Ἀττικὸν ὀλοστρον etsi perperam apud illum ὑσσώκων legatur, frequenti errore. Pergit Plinius. 'Fit pluribus

Orid.

9 S

modis : sed probatissimum lana ab his partibus recenti concepta, aut quibuscunque sordibus succidis primum collectis ac lento igni in æneo vase subfervefactis et refrigeratis, pingulique, quod supernatat, collecto in fictili vase, iterumque decocta priori materia : quæ pinguetudo utraque frigida aqua lavatur, et in linteo sicatur, ac sole torretur, donec candida fiat ac translucida. Tum in stannea pyxide conditur. Probato autem, ut sordium virus oleat, et manu fricante ex aqua non liquetur, sed albescat ut cerusa.' Quæ omnia fere ad verbum hausit ex Dioscoride lib. II. cap. 84. ut et suam cœsypì compositionem Aëtius lib. II. Tetrabibl. cap. 120. *Idem.*

214 *Immunda vellere succus ovis]* Immundo scripti cum prima editione; bene: *mittatur* etiam non *mittatur* versu præcedenti codex Regius. *Idem.*

216 *Dentes perfricuisse probem]* De-fricuisse iidem etiam probe. Sic apud Catullum, 'dens Ibera defricatus urina:' et eidem, 'Dentem atque rusam defricare gingivam:' et apud Horatium, 'quod sale multo Urbem defricuit Lucilins.' Cæterum huc allusit auctor epigrammatis in Catalectis Petronianis, venusti sane sed valde depravati. Adscribam illud, quomodo emendandum censeo, 'Semper munditias, semper, Basilissa, decores, Semper compositas arte recente comas, Et comtos semper cultus, unguentaque semper, Omnia sollicita comta videre manu, Non amo: neglectum mihi se quæ comit, amica, Et decor ornatæ simplicitate placet. Vincula nec cures capitis discussa soluti, Nec coram faciem me lavet illa suam. Fingere se semper, non est confidere amori. Quid quod sæpe decor, cum prohibetur, adest?' Versu sexto et octavo vestigiis Vossiani codicis institimus, in quo *Sedet ornate et coram faciem mel habet illa*

suam. In vulgatis libris omnia inquinatissima sunt. *Idem.*

217 *Ista dabunt faciem]* Curam Regius et quinque alii: puto *formam*: supra, '*Admotæ formam dantque negantque manus.*' *Idem.*

219 *Signa Myronis]* Myrones duos fuisse Plinius scribit, alterum Lycium, Polycleti discipulum, qui floruit Olympiade 87. alterum vero Eleutheris natum, Ageladis discipulum.

220 *Pondus iners]* *Æs sine forma.*

224 *Nuda Venus]* Potes intelligero de Venere Praxitelica, nuda illa, Gnidiæ antecedente, et quemcunque alium locum nobilitatura: quæ fuit in templo Bruti Callaici, apud Circum Flamineum, cuius meminit Plin. *Exprimit imbre comas]* Tanquam exiens a mari ex quo nata fertur: talem enim eam fecerat, qualem etiam Apelles pinxerat. Videtur ad Venerem alludere, quam *Ἀνδρὸς ὡς ἑσπερὸς* Græci vocant.

226 *Aptius a summa]* Aptius, inquit, aspicere ab amante, quam extremam manum imposueris tuo cultui. *Conspiciere]* *Conspiciere* Sarravianus et unus Patavinus. *Heins.*

227 *Cur mihi nota tui]* *Tuo in ore* rectius tres scripti. *Idem.*

228 *Claude fores thalamis, quæ rude cogis opus]* *Forem* prima editio cum scriptis potioribus; sic passim noster. Puto et *Obde forem*: de quo lib. II. 636. Deinde Regius, *quid rude cogis*; at prima editio, et Sarravianus, *quid rude prodix opus?* recte: quatuor alii, *quæ prodix*; unus *quod prodix*. Forte *quo prodix?* De prodendi verbo hac significatione dictum Fast. v. 508. *Idem.*

230 *Offendit]* *Offendat* Regius et quinque alii: prima editio *Offendet* cum tribus scriptis. *Idem.*

231 *Aurea signa]* Quæ inter columnas locabantur: nade in M. Scauri theatro legimus signa ærea inter columnas fuisse numero tria millia.

232 *Quam tenuis bractea ligna tegat]*

Tegat jam præcessit superiori pentametro: *ligat* Farnesianus. Scribo *linat*; ut alludatur ad derivationem vocis: *bractea* enim, seu *ἄκρεια ἀνὰ τοῦ ἀπὸ* deducitur, a linendo. Hinc *Martialis* quoque, *Epigr.* ix. 57. 'Et linit *Hesperium* bractea viva pecus.' 'Bracteam,' sputum' idem vocat *Epigr.* viii. 33. 'Hoc linitur sputo *Jani Caryota* calendis.' Idem lib. i. 'Nec quæ *Callaico* linuntur auro:' sic et 'illita porticus auro' apud *Calpurnium* *Eclg.* vii. et 'aurum vestibus illitum' *Horatio* *Od.* iv. 9. et 'vestes auro illitæ' apud *Senecam* *Hippolyto* Act. 2. *Noster* *Met.* xi. 'Neve male optato maneat circumlitus auro.' *Noster* *Medicamine* *Faciæ*, 'Culta placent: auro sublimia tecta linuntur.' Hinc *bractearii*, *καταλουργοί*, et *bracteatores*, *καταλοιποί*. Eleganter *Arnobius* 'bracteolis fucari,' lib. vi. 'Antiochum *Cyzicenum* ferunt quindecim cubitorum *Jovem* ex delubro aureum sustulisse, et ex ære bracteolis subatituisse fucatum:' ita et 'aërius bracteolæ fucus' *Ausonio* *Epist.* 4. ad *Symmachum*: 'auro inbracteari' apud *Æmianum* lib. xiv. et 'inbracteatum auro' lib. xvii. sic et 'linere cedro.' Vide *Notas* ad *Trist.* i. 5. 7. ubi pro *ligetur* similiter linatur reponimus. *Heins.* *Tenuis bractea*] *Tenuis lamina.*

236 *Ut jaceant fusi per tua colla veto*] *Terga* scripti fere omnes cum prima editione. *Lege sua tergo*: sic infra, 'Spectentur tergo, quis sua terga placent.' Multas in hac locutione *Ovidius*, ut jam alibi copiosè est dictum. Mox infra, 'Arida nec vinculis crura resolve suis:' ita et illic libri veteres: *vetem* etiam recte unus ex meis. *Heins.*

237 *Morosa*] *Difficilis, querula.*

238 *Nec lapsus sæpe resolve comas*] *Laxus* prima editio et quinque scripti: tres *lassus*; totidem *nexas*. Puto pro *pexas*. *Propertius* tamen l. i. El. 3. 'Et modo gaudebam lapsos formare

capillos.' *Laxus* etiam placet: supra, 'Huic decet inflatos laxè jacuisse capillos:' quibus *adstrictæ* ibidem opponit, 'Illa sit adstrictis impedienda comis.' *B. Hieronymus* adversus *Rufinum*, 'Habent acus muliereæ, quibus ornatorum crinium compago retinetur, ne laxius fluant.' *Petronius*, 'Serta placent, fractique enervi corpore gressus, Et laxi crines, et tot nova nomina vestis.' *Heins.*

239 *Tuta sit ornatrix*] Ne eam pulses.

242 *Plorat ad incisæ*] *Et invisæ* scripti plerique cum prima editione; sed perperam. Superiorem versum puto scribendum, *Devoct, ut tangit.* *Heins.*

244 *In æde*] In loco minime viris pervio. *Bonæ Deæ*] Ad quam viris non erat accessus. *Propert.* 'Sacra Bonæ maribus non adeunda Deæ.'

246 *Perversas comas*] Capillos confusos et disturbatos.

247 *Tam fædi pudoris*] Ut deprehendatur puella, dum ornat caput.

248 *In auris Parthas*] In uxores *Parthorum*, hostes *Romani* nominis.

249 *Turpe pecus mutilum: turpis sine gramine campus*] *Turpe* est primus *Pavatinus*; recte: sic infra, 'Turpejacens mulier multo madefacta *Lyæo*.' *Amor.* i. 9. 'Turpe senex miles, turpe senilis amor.' Supra, 'Turpe vir et mulier juncti modo protinus hostes.' *Pecus mutilum* pro depilato ponit. Sic *Nemesianus* in *Cynergetico* de *Sileno*, 'Applauditque manu mutilum caput.' *Sileni* enim calvi. *Heins.* *Pecus mutilum*] Sine cornibus.

251 *Non mihi renistis, Semele, Ledaque, docendæ*] Non hæc scribuntur pulcherrimis, ut fuit *Semele*, *Cadmī Thebarum regis filia*, aut *Leda*, *Hele-næ* mater.

252 *Sidoni, vecta bove*] *Sidonis Europa* dicitur, a *Sidone* urbe: quam a *Phœnicibus* conditam, a piscium ubertate, quos *sidones* vocant, appellatam scribit *Justinus*.

254 *Troice raptor*] *Trois* *Johannis*

analectrides malim, quod earum etiam usus in lecto fuerit: ita et *δυολεκτρίδες, concubinae*. Olim refingebam *analectrides, ἀπὸ τοῦ ἀναλέκτομαι, retrocedo*; vel, *analectides*. Alexis Comicus apud Athenæum l. XIII. ἐν τῷ δράματι ἐπιγραφομένη Ἰσοσύδιον, multa ad rem habet, et inter cætera de tumore dorsi cohíbendo, *κοιλίαν ἀδρὴν ἔχει*; *Τιτίδαις τανταῖσι τούτων, ὧν ἔχουσ' οἱ Κωμικοί, Ὅρθα προσθείσαι, τοιαῦτα γοῖν, αὐτῶν τῆς κοιλίας, Ὡσπερὲ κορτοῖσι τοῖτοισ, εἰς τὸ προσθ' ἀπήγαγον*. Ubi vides etiam pectori adhibitas fuisse virgas tiliaceas. Antoninus Pius apud Capitolinum, 'fasciatur tiliaceis tabulis in pectore positis, ut rectus incederet.' *Idem*.

274 *Angustum circum fascia pectus eat*] *Regius alter Inflatum pectus*: quod verum est. Remediis Amoris, 'Durius incedit? fac ambulet: omne papillæ Pectus habent? vitium fascia nulla tegat.' Sic et 'inflatos capillos' supra dixerat: 'Hanc decet inflatos laxè jacuisse capillos.' Intelligit autem Strophium, quod 'luctantes papillas vincibat,' ut cum Catullo loquar. Nonius certe Strophium vocat 'fasciam brevem, quæ virginealem papillarum tumorem cohíbet.' Martial. Apoph. 134. 'Fascia crescentes dominæ compesce papillas.' *Idem*.

275 *Exiguo signet gestu, quodcumque loquatur*] *Loquetur* Regius: unus Vaticanus *signes et loqueris*; duo alii *signi*. Junianus *signat*. Scribe, *Exiguo signa gestu quodcumque loqueris*. *Idem*.

276 *Et scaber unguis erit*] *Erunt* recte Bartholi Bartholini clarissimi et humanissimi viri. *Idem*.

283 *Sint parvæ utrinque lacunæ*] *Parvæque* scripti plerique cum prima editione, nisi quod Regius, *parisquæ*. Forte *pariles et utrinque lacunæ*: nam τὸ *que* geminatum offendit aures durior sono: ea vox Ovidio in deliciis, ut dicemus Met. vii. 688. *Idem*.

286 *Famineumque sonent*] *Sonet* li-dem libri: quod si sequamur, *contenderit etiam* superiori versu erit scribendum, vel *contendat* ut. *Idem*.

287 *Perverso cachinno*] Tarpi risu.

288 *Cum risu lecta est altera*] *Risum* *usa est* vel *lata*. Regius *usa*, etiam duo alii: unus *lusa*: duo alii, *risuque usa est*. Puto, *Cum risu effusa est*; vel, quod malim, *In risum effusa est altera*. Heins.

289 *Quiddam atque inamabile ridet*] Tres libri cum Jureti Excerptis, *quiddamque inamabile*. Scribe, *quiddamque inamabile stridet*. *Idem*.

290 *Ut rudis a scabra turpis avella mola*] *Ad scabram molam* scripti multi: probe. *Idem*.

294 *Lingua coacta sono*] Unus meus *subdola lingua*. Sic supra i. 'Fac tibi subdola blæso lingua sono.' *Idem*.

295 *Quædam male reddere verba*] *Male verba recidere quædam* unus Patavinus et Argentinensis: in Aropdeliano pro diversa lectione, *quædam rescindere*. *Idem*.

296 *Discunt posse minus*] *Discunt* blæsa verba pronunciare, quod negavit illis natura.

297 *Omnibus his, quando pronunt]* Scripti cum prima editione *quoniam*; etsi alterum quoque non inelegans. Junianus, *magnam prodest impendere curam: magnam (prodest) impendite curam* prior Mentelianus; quæ lectio aridet præ reliquis. Heins.

298 *Famineo corpora ferre gradu*] Redi ad Amor. ii. 4. 23. Sic Enrip. Med. vs. 1164. ἀδρὴν βαλὼντα παλλεῖν καὶ ποδῖ. Cui Poëta opponit Rem. Am. vs. 327. 'Durius incedit.'

300 *Allicit ignotos illa*] *Legendum ille*; de inceasu agit. Deinde *Alliget* prima editio, cum multis scriptis, quos inter et Regius: fortasse rectius. Terentius Adelphis Act. v. 3. 'D. istam psaltriam Una illuc mecum hinc abstraham. M. pugnaveris. Eo pacto prorsum illi alligaris filium.'

Apposite Propertius de Cynthia l. 1. El. 5. 'Illa feros animis alligat una viros.' Heins.

301 *Hæc movet arte latus*] Alia in incesum movet se mollius quam par sit.

302 *Excipit*] Accipit scripti cum prima editione. Heins. *Extensos pedes*] Quasi digitis pedum insistas.

303 *Ille velut conjunx*] Alia velocius incedit, ut videatur rustica, aut varicosa. *Conjux rubicunda*] Fortis axor, nec mollis. *Umbri mariti*] Umbri populi Italiæ fortissimi fuere, quos ipsorum fœminæ in incesu imitabantur. *Umbri conjux rubicunda mariti*] *Catonis* unus Patavinus. Puto, *coloni*: ut apud Statium l. v. Sylvar. Pietate Abascantii, 'velut Appula conjux Agricolæ parci.' Sequentem versum Quintiliani illa de gestu pedum illustrent II. 3. 'Variare supra modum et in stando deforme est, et accedente motu prope obscœnum.' Heins.

304 *Ingentes gradus*] Ampliores gressus. *Varica*] Quasi varica. Vari seu varici dicantur, qui obtortis introrsum cruribus distorte ambulant. *Mer*. Sed 'varica' non hoc loco accipitur de pedum vitio; sed varicam ingentes gradus ferre dicit, quæ grandis incedit, et ingentes passus metitur; quod fieri non potest, nisi multum apertis et varicatis cruribus. *Salmas*. *Ingentes varica fertque gradus*] Magnis it passibus. 'Magno Megareia præceps Arva rapit passu.' Stat. Thebaid. x. Qualem solent concitati homines ferre gradum: unde ex incesu quoque notatur animus: quod poëta hoc loco videtur innuere. Sic Senec. in Herc. Fur. de Lyco. 329. 'Sed, ecce, sævus, ac minas vultu gerens, Et qualis animo est, talis incesu venit, Aliena dextra sceptrâ concutiens manu.' *Μακρὰ θύβασθον*, Iliad. E. 809. de Ajace commoto. Quo respexit Lucian. in Dialog. *Ἀλλας ὅτιερ μεγάλα βα-*

πῶν. 'Feroci Ingenio torvus, prægrandique gradu,' Pacuv. Plant. Aulular. l. 1. 10. 'Testudineum istum tibi ego grandibo gradum.' Spissigradus, Pœnul. III. 1. 3.

305 *Sed sit, ut in multis, modus hic quoque*] Ita libri omnes. Censeo scribendum nihilominus, *Sed sit, ut in cultu, modus hic quoque*. De cultu enim fœminarum egit paulo ante. Heins.

307 *Pars humeri tamen ima tui*] Hic locus in mentem mihi revocat alterum Propertianum in fabula Hylæ lepidissima, sed pesime a librariis habitata, quæ ingenia nostri temporis critica non minus exercuit, quam Hylas ipse antiquos olim poëtas: locus est l. 1. 20. 'Tandem haurire parat demissis flumina palmis Innixus dextro plena trahens humero:' quo loco scribendum, *Nixus, et exserto plena trahens humero*. Sequens versus conjecturam confirmat, qui ad exsertum humerum referendus, 'Cujus ut accensæ Dryades candore puellæ.' 'Exerere humerum' elegans et Latinum; de quo nos pluribus aliquando ad ipsum Propertium. *Idem*.

311 *Monstra maris Sirenes erant*] Puellas admonet, ut cantare discant. Sirenes autem fuerunt Achelai, et Musæ Calliopes, vel (ut alii malunt) Terpsichores filiæ, numero tres, Parthenope, Leucosia, et Ligia: quarum una voce, alia cithara, tertia tibiis utebatur. Has aiunt cantus dulcedine naves detinere solitas, et sopitos homines mergere. Quare cum Ulysses ante eorum littora navigaret, sociorum aures cera obturavit, et illæsus evasit. Easdem scribit Enæb. meretrices fuisse, solitas navigantes decipere. *Sirenes*] Apollon. in Argon. l. IV. 891. illarum sedem in insulis ponit, *ἀλλὰ δὲ νῆσον Καλὴν, ἀνθεμόεσσαν ἐσθδρακον, ἐνθα λίγεια Σειρήνες σίνοντι* 'Ἀχαιῶδες, ἥδερσι θεόλογουσι μολπήσιν ὄντις παρὰ πείσμα βάλλοντο. Æneid. v. non longe a fine, in scopu-

lis et saxi maris locat: ubi consule Servium: 'Jamque adeo scopulos Sirenum advecta subibat, Difficiles quondam, multorumque ossibus albos.' Quod ex Homer. *Odyss.* M. 44. Ἀλλὰ τε Ξειρήνες λεγυρή θέλγουσιν ἀοιδῇ, Ἥμεναι ἐν λειμῶνι· πολλὸς δ' ἄμφ' ὀστέων θίς Ἀνδρῶν τυβομένων, περὶ δὲ ῥινοὶ μνύθουσιν. Cantum illarum, quo invitabant prætereuntem Ulyssem, videbis in Homer. d. l. vs. 184. Quos versiculos Cicero Latine reddidit *De Finib.* v. 'O decus Argolicum quin puppim flectis, Ulysseas,' et quæ seqq.

312 *Quaslibet admissus detinere rates*] Scribe cum Regio *Quamlibet*: sic in *Trist.* l. i. El. 9. 'Quamlibet egressas occupat ante rates.' Vide *Notas* ad *Epist.* vi. 140. eandem vocem hoc ipso libro mox semel iterumque restituenus. *Heins.*

313 *Sisyphides*] Ulysses Sisyphi filius, qui *Autolyca* *Laërtæ* desponsatam violavit, ex eaque Ulyssem peperit. *Pæne resolutis Corpora*] *Erat* enim malo navis alligatus.

314 *Ilita cera*] *Circes* consilio, ne cantus suavitate decor periret.

318 *Niliacis modis*] *Canticis Ægyptiis.* *Cantilenæ* namque Ægyptiæ et *Gaditanæ* ob lasciviam maxime placebant. *Martial.* 'Cantica qui Nili, qui *Gaditana* susurrat.'

321 *Rhodopeius Orpheus*] *Threicius.* Fuit enim *Thrax* genere, ut *Diodor.* scribit, filius *Cæagri* et *Calliopes*.

323 *Saxa tuo cantu*] *Jupiter* in *Satyri* formam *Antiopem* *Nictei* filiam compressit: quæ iram paternam verita, ad *Epopeum* regem *Sicyonum* se contulit: ubi *Zethum* et *Amphionem* peperit, quos pastor educavit. *Nicteo* deinde mortuo ob dolorem amissæ filiæ, ejus frater *Lycus*, ducto exercitu, *Epopeum* occidit, *Antiope*que abduxit: quam *Dirce* uxori custodiendam tradidit. Ea quum fugisset, filios ad ulciscendam *Dircen* impulit. Hi eam revinctam taurorum sylvestrium caudis, laniarunt ad eum

locum, qui fontis *Dircæi* ab ea nomen accepit: unde *Ovidius* *Amphionæ* matris vindicem appellavit.

324 *Fecerunt muros*] *Thebanos* enim muros *lyra* struxisse dicitur *Amphion.*

327 *Genialia nautia palma Verrere*] *Verrere* eleganter *Regius* et *Aronde-lianus*; quomodo et *Scaliger* in ora sui codicis conjecerat legendum. In eodem *nubila*; sed *nautia*, *ναύλια*, probum est; quæ *νάβλα* apud *Suidam*: vide et *Pollucem.* *Heins.* *Genialia nautia palma Verrere*] *Nablium*, sive *nanlinum*, instrumentum est musicum. Vide *Politian.* *Miscell.* 14. 'Genialia' delectantia.

329 *Sit tibi Callimachi*] *Callimachus* progenitorem habuit *Battum*, qui *Cyrenen* condidit. Poëta simul, et grammaticæ studiosus, cui primas in *Elegia* tribuit *Quintilianus.* *Coï Poëtæ*] *Philetas*, Poëta simul, et antiquorum scriptorum censor, ex *Co insula.*

330 *Teia Musa*] *Anacreon*, Poëta lyricus, auctore *Strabone*, *Teon* patriam habuit, quem *Plinius* scribit acino uvæ passæ strangulatum.

331 *Nota sit et Sappho*] *Sappho* *Mitylenæa* cum *Alcæo* claruit, cui in poëtica nullam fœminam comparandam acribit *Strabo*: scripsit enim elegias, libros lyricos novem: carmen invenit, quod a se *Sapphicum* *Genominavit*: prima etiam plectrum reperit.

332 *Cuius pater vafri*] *Terentium* innuit, qui in *Phormione* *Getam* inducit, *Chremetem* et *Demiphontem* senes fallentem.

334 *Sive aliquid Galli*] *Cornelius Gallus* *Forojuliensis* fuit, *Euphori-nem* in *Latinum* transtulit.

335 *Dictaque Varroni*] *Eusebius* *chronographus* *Varrones* duos fuisse scribit: alter *M. Terentius Varro* appellatus, philosophus pariter et Poëta, *Romanorum* omnium (ut *Fabius* auctor est) eruditissimus, linguæ *Latine* peritissimus, et omnis antiquita-

tis. Alter fuit P. Terentius Varro Attacinus, ab Attace vico Narbonensis provincie, ubi natus est. De hoc nunc loquitur Ovidius.

336 *Germanæ tuæ*] Quæ ex ariete aureo decidit, cuius vellus postea in templo Martis in Colchide fixum Argonautæ abstulerunt.

342 *Partes duas*] Viros et fœminas.

343 *Deque tribus libris*] *Deve* scripti cum prima editione. Regius *Deve* cerem libris titulos quo signat amorum; quod monstrum lectionis non capio; tamen et in uno Palatino, *De veterum libris*. An *Deve* trium? Sequenti versu quod legas bene libri iidem. Heins.

347 *Ita velis*] Ut legatur et canteur meum opus.

351 *Artifices lateris, scenæ spectacula amantur*] *Malo emuntur*: sic Trist. II. 'Quæ mimis prodest, scena est lucrosa poetæ: Tantaque non parvo crimina Prætor emit. Inspice ludorum sumtus, Auguste, tuorum: Emta tibi magno talia multa leges.' Heins. *Artifices lateris*] Histriones latera in scena concinne moventes. Ars autem histrionica adeo olim Romæ claruit, ut Clodius Æsopus, histrio-tragicus ex eo quæstu patinam sexcentis sestertiis insignem fecerit, in qua posuit aves cantu aliquo aut sermone humano vocales: et ejus filius Clodius, relictus ab eo in amplis opibus hæres, uniones in cœna magni pretii devoravit, ut auctor est Plinius.

353 *Talorum dicere jactus*] *Discere* multi ex scriptis: *ducere* Junianus et primus Patavinus; recte: sic infra, 'Ducere consuescat multas manus una figuras.' Heins.

356 *Quam subout partem*] Cui sit periculo subiecta. *Quamque vocet*] Quot puncta cupiat ad obtinendam victoriam.

357 *Latronum prælia*] Calculorum ludum.

358 *Unus cum gemino*] Caute ludendum est, quum solus latrunculus tuus cum duobus hostibus pugnam capes.

sit, et obsidetur.

359 *Bellatorque suo prencus sine compare pugnet*] *Sua compare*, et bellat, prima editio cum Regio, Sarraviano, et aliis quibusdam. Plures bellet. Sequenti versu etiam recurrit legendum. Ut hæc omnia ad latrunculorum lusum referantur. 'Sua compare,' uxore. Amor. III. 5. 'Tu vir, et in vacca compare taurus eras.' Heins. *Bellatorque*] Quem equitem regem appellant in calculis. Sunt qui intelligi malint equitem. *Sine sua compare*] Sine eo latrunculo, quem in eo ludo reginam nominant. Alii vero equitem collusoris accipiant.

361 *Reticuloque pilæ*] Reticulum appellat alveolum, signatum in retis formam. Pilam vero, quam peditem in calculis dicunt. *Fundantur*] Spargantur in alveolo, et ducantur semel tantum.

362 *Quam tollas*] Quam rapias adversario.

363 *Est genus, &c.*] Ludum eum designat, qui constat ex duodecim calculis. *Tenui ratione reductum Spicula*] *Scriptula* Scaliger, et Salmasius ad Historiam Augustam; qui videndus: codices quidam *reductum*. Forte, *tenui statione reductum*. Heins.

367 *Mille face esse jocos*] *Facesse* Regius et quatuor alii. Reliqui *fac esse*. Idem.

371 *Tunc sumus incanti*] *Lege, Dum sumus* cum prima editione et quatuor scriptis: et *aperimur in ipso*, pro *ab ipso*, meliores libri. Idem.

377 *Nulla fides tabulis, quæ non per vota petuntur*] *Tabula* Regius princeps et quatuor alii: tertius Regius pro diversa lectione *talia*. Scribo, *Nulla fides talis, qui non per vota petuntur*: aut, quod malo, *per vota terantur*. Nihil sibi promittunt nec bene sperant de jactu talorum, cui vota desint. Ita nostri aleatores etiamnum, qui sine votis et jurejurando nihil moliantur in lusu. Si *tabula* cum primo Regio mavis, legendum, *Nulla*

fides tabula: quæ non per vota petuntur? sed præstat altera scriptura. *Idem.*

383 *Sunt illis celeresque pila]* *Teresque* tertius Regius pro diversa lectione; quod placet: sic 'teres malum' apud auctorem Panegyrici ad Pisonem. Ausonio, 'mundi instar habens, teres atque rotundus.' *Idem.* *Celeresque pila]* Utebantur enim pila, quam paganicam appellabant. *Jaculumque]* Jaculo etiam exercebantur Romani.

385 *Nec vos Campus habet]* Campi Martii admirabilis erat magnitudo: suppedibat enim curules pariter cursus, et alia equestria certamina expedita. *Gelidissima virgo]* Aquam virginem intelligit: a virgine, quæ ejus fontem indicavit, ita appellata, ut Frontinus docet.

386 *Nec Tuscus placida]* Tuscum ideo Tybrim nominat, quoniam ab Apennino defluens, per Tusciam Romanam deferitur. *Placida devehit amnis aqua]* *Placida aqua* Tyberi non recte datur, cum sit rapidus. Scribe *placida aqua:* et adi quæ notamus ad Epistolam XIX. 208. *Heins. Placida aqua]* Sic Virgil. 'Leni fluit agmine Thybris.' Et *Æneid.* VIII. 'fluvio Tiberinus amœno.'

387 *Pompeias ire per umbras]* Porticus Pompeii erat in Campo Martio.

388 *Virginis athereis]* Æstatem designat: nam Sol per Cancrum et Leonem transiens, et Virginem, æstatem efficit, ex sententia Hygini.

389 *Sacrata palatia]* Palatinum collem consecratum Apollini, cui templum in eo Augustum erexisse diximus, cujus meminit Ovid. in *Fast.* IV.

390 *Ille Paratonias meruit in alta rates]* *Paratonias* optimus Regius et duo alii. Puto *Paratonidas:* vide notas supra I. I. 172. *Heins. Paratonias]* *Ægyptias.* Est enim Parætium urbs *Ægypti* in ora maritima, et portus ingens 40. fere stadiorum. Hanc alii Parætium, alii Ammoniam, vo-

cant. Intelligit autem Apollinem, qui in prælio apud Actium contra M. Antonium et Cleopatram affuit Augusto.

391 *Quæque soror]* Porticum Octavianam dicit, ita appellatam ab Octavia sorore Augusti. *Conjuxque ducis]* Livia porticum, e Livia uxore Augusti cognominatam, accipe.

392 *Navalique gener]* Agrippam Augusti generum dicit; ejus enim filiam Juliam duxit uxorem. Illum Augustus navali corona donavit, qua donari solebat, qui primus in hostium navem armatus transiisset. *Nævis honore]* Respicit Poëta ad illud *Æn.* VIII. 'Parte alia, ventis et Dis Agrippa secundis Arduus, agmen agens; cui belli insigne superbum Tempora navali fulgent rostrata corona.'

393 *Vincte thuricremas]* De templo Isidis, repete quæ diximus in primo. *Vacca Memphitides]* Isidis *Ægyptum,* quæ olim in vaccam mutata, apud *Ægyptios* colebatur.

394 *Terna theatra]* Trina codex unus Patavinus. *Heins. Terna theatra]* Ea in campo proximo Campo Martio fuisse, docet Strabo: unde hic 'conspicuis locis' addidit Ovid. erant enim eo in loco præclara ædificia. *Conspicuis terna theatra locis]* Adi Barth. Marlian. in epitom. antiq. Rom. topograph. VI. 12.

395 *Maculata sanguine arena]* *Maculosa* scripti cum prima editione. Ausonius de Cæsaribus, 'Commodus insequitur maculosa sanguine arena.' *Heins. Sanguine]* Gladiatorium errore.

396 *Metaque ferventi]* Ludos Circenses dicit. *Mer.*

399 *Thamyran superes atque Orpheæ cantu]* Et *Amæba* scripti potiores cum prima editione; nisi quod in nonnullis *Amæbaque:* frustra. Nihil certius: quod et sibi in membranis fuisse inventum monuit me per litteras vir celeberrimus Joannes Fredericus Gronovius, ac demum in Ob-

servationibus iv. 15. est testatus. Fuit autem Amœbeus Citharœdus Atheniensis magni nominis, cuius ex Aristemæ de Citharœdis libro meminuit Athenæus lib. xiv. Zenoni cœtaneum facit Plutarchus *περὶ τῆς ἀθικῆς ἀρετῆς*. Laudat eum a continentia Clemens Alexandrinus l. iii. Strom. Ælianus Histor. Animal. vi. 1. et Variæ Historiæ iii. 30. Miror interpretes, imprimis Ciofanum, cui copia fuit tot veterum librorum, hunc locum præterisse indictum. *Heins. Tu licet et Thamyran*] Thamyras Philamonis filius, rediens ex urbe Ætolia, quum Mnæas habuisset obvias, scientia cantandi gloriabundus, affirmavit se eas superaturum, si secum certare auderent. Ad quam insolentem vocem filix Jovis exarserunt, et modulationem, et pulsandæ citharæ peritiam, et communem homini sensum abstulerunt. Hæc Homerus in Iliad. ii. Diodorus eum lyra et cantu tantum privatum scribit.

401 *Si Venerem Cœus*] Apelles ex Epheso Olymp. 3. sornit: in pictura solus plura quam cæteri omnes contulit, voluminibus editis, quæ doctrinam eam continebant. Hic pinxit Venerem exeuntem e mari, quam Divus Augustus dedicavit in delubro patris Cæsaris, quæ Anadyomene vocatur. *Mer. Nunquam posuisset*] Ita scriptum in optimis membranis reperi; cum vulgo legatur, *pinxisset*: *γυψῶς*, tam de pictoribus quam de scriptoribus dicitur: et *γυψῶς* non solum quicquid scriptum, sed etiam quicquid pictum est. Hinc et 'ponere' de utrisque. *Salmas. Nunquam pinxisset Apelles*] *Nunquam posuisset* prima editio, cum Regio, Sarraviano, Jureti excerptis, et quinque aut sex aliis scriptis: recte. Horatius, 'Hic ære, at liquidis ille coloribus Sollers nunc hominem ponere, nunc Deum.' Atque ita Salmasius quoque ex veteri codice ad Pallium Tertulliani reposuit; recte addito hoc ipso Hora-

tiano loco, qui Nasoniani loci restitutionem egregie confirmat; ut dubitandum non sit de Regii codicis scriptura. Neque aliter Echo apud Ausonium in Epigrammatis, 'Vane, quid affectas speciem mihi ponere pictor?' *Heins.*

404 *Hoc votum*] Ut fama vigeat.

405 *Cura Ducum fuerant*] *Deum* Regius et quatuor alii. Elegia in Obitu Tibulli noster, 'At sacri vates, et Divum cura vocamur.' Minutius Octavio, 'qui adhuc rudi sæculo in ipsius mundi natalibus, meruerunt Deos vel faciles habere, vel Reges:' sed tamen *ducum* cura retineri malo. Præterea *fuerant* legendum cum Excerptis Jureti: vide *Notas* ad Epist. vii. 166. Poëtas olim ducibus curæ fuisse Pausanias docet in Atticis exemplo Philoxeni et Arati. Sic Euripides Archelao Macedoniæ regi, Anacreon Polycrati Samio, Simonides, Pindarus, Bacchilides Hieroni Siciliæ tyranno, lidem quoque Anacreon, et Simonides Hipparcho Pisistrati filio carissimi fuere. *Heins. Cura ducum fuerant olim*] Horatius quoque ostendit, Poëtas olim fuisse in precio, eo versu: 'Sic honor et nomen divinis vatibus atque Carminibus venit.'

409 *Ennius emeruit*, *Calabris in montibus ortus*, *Contiguus poni*, *Scipio magne, tibi*] Ita optime hunc locum restituit Janus Parrhasius et feliciter interpretatus est Commentario ad Raptum Proserpinæ Claudiani, cum in scriptis omnibus sit *hortos vel ortos*. Et posteriori versu *contiguus pene tibi*, vel *tuis*. Regius *panis*. *Poni*, sepeliri: vide infra notas vs. 736. *Heins. Ennius emeruit*] Q. Ennius in Calabria Rudias patriam habuit. Scripsit primus apud Latinos versu heroico Annales, quibus bella Italiæ cecinit, et secundum bellum Punicum, in gratiam Scipionis, carmine minus polito: nam ingenio valuit, sed arte caruit.

410 *Contiguus poni*, *Scipio magne*,

tibi] Quod confirmat Cic. pro Arch. Poeta: 'Carus fuit Africano superiori noster Ennius; itaque etiam in sepulcro Scipionum putatur esse constitutus e marmore.'

413 *Sed fama invigilare juvat]* Vigilare scripti potiores cum prima editione: quomodo apud Propertium 'studiis vigilare severis.' Rectius quoque juvet Aprosianns. Juvet vos vigilare in spem famæ. Heins.

415 *Clausa fuisset]* Regius *clusa*: sic passim in antiquis libris. Idem.

417 *Utilis est vobis formosæ cura puellæ]* Turba scribendum cum prima editione, codice Regio, et uno Vaticano. Et sequenti versu *ferre pedes*, non *ferre*, quicquid obstant libri veteres; qui tamen *ultra limina*, pro *extra*, constanter, et recte. Turba pro populo. Remed. Amor. 'Ipse face in turba, cum venit illa, locum.' Sic et eodem libro, vs. 581. 'Non tibi secretis (augent secreta furores) Est opus: auxilio turba futura tibi est.' ita enim isti versus ex fide veterrimi codicis scribendi. Idem.

421 *Mulier formosa]* Speciosa scripti cum prima editione. Idem.

426 *Quo minime credis]* Credas unus Vatic. bene: Junianus *credes*. Idem.

428 *Inque plagas]* Plagam scripti cum prima editione. Idem.

429 *Quid minus Andromede potuit sperare revincta]* Andromeda fuerat sperare revincta lege cum prima editione et potioribus scriptis; nisi quod in nonnullis eorum *selecta* et *revincta*: Regius tamen *revincta*. Diximus de hoc loco supra Notis ad l. II. 28. Germanicus in Arateis de Cassiopia, 'Sic tendit palmas ceu sit planetura relictam Andromedam meritæ non iusta piacula matris: ubi revinctam similiter puto scribendum. Idem. Quid minus Andromeda] Nunquam, inquit, sperasset Andromeda auxilium Persei.

431 *Funere sæpe viri]* Sæpenumero puella mariti mortem deplorans, in

ipso funere virum alium invenit. *Funere sæpe viri]* Cujus malitiæ insigne exemplum suppeditat Petronius. *Ire solutis]* *Ise* scripti magno numero. Heins.

437 *Fœmina quid faciet]* Faciat, et sit vir, pro vir sit, scripti plerique cum prima editione. Idem.

439 *Troja maneret]* Docet puellas Priami exemplo, non adolescentibus credendum esse, sed majoribus natu.

440 *Præceptis Priami si foret usa senio]* Priamæ tuis prima editio, Regius, et complures alii: sed *Priami* sui verum est, quod septem aut octo veteres agnoscunt. Heins. *Præceptis Priami]* Qui suadebat reddendam esse Helenam.

441 *Grassantur amoris]* Grassentur meliores cum prima editione: et petant sequenti versu. Heins.

442 *Perque aditus tales]* Per speciem ficti amoris. *Lucra pudenda petunt]* Simulant se vos amare: sed nihil aliud a vobis petunt, quam dedecus vestrum.

444 *Cingula pressa]* Sic et Remed. Amor. 'Et nova velocem cingula lædat equum.' Regius tamen cum aliis nonnullis *lingula* habet; alii *ligula*. Intelligit fasciam, qua cingebatur toga. Certe nimis operosa ac morosa togæ structura molliorem probebat; quod et in Hortensio notarunt veteres. Heins.

445 *Filo tenuissima]* Ex tenui lana.

451 *Has Venus e templis multo radiantibus auro Lata videt lites Appiadesque Dea]* Lenta codex Regius; et recte: vide quæ notamus ad Epist. XIX. 82. et Epist. XV. 169. Hoc primum: deinde in nonnullis aliis *vides*: qui etiam *Appiadesque tuæ*; quomodo et optimus Regius. Scribe, *Lenta vides lites, Appiadesque tuæ*: ut per Appiadas meretrices intelligat. Valde illæ Deæ Appiades magnum Turnebum exercuerunt Advers. I. V. Scio 'Appiada Minervam' a Cicerone dici libro III. Familiar. Epist. I. scio

et Musarum ædem in via Appia fuisse: sed quid illæ ad has lites? Quare olim *Appiadesque viæ* legendum videbatur. Nunc libros veteres sequendos duco. In Arondeliano, *Leta videt lites Appiadesque suas*. Extra urbem plebs submæniana et meretriculæ habitabant; maxime via Appia: quod ex hoc loco liquide apparet. Lib. 1. ubi loca describit amantibus adeunda. 'Subdita qua Veneris facto de marmore templo Appias expressis aëra pulseat aquis. Illo sæpe loco capitur consultus Amori:' et quæ sequuntur. Rem. Amor. 'Turpe vir et mulier juncti modo, protinus hostes, Non illas lites Appias ipsa probet:' ubi fortè legendum, *Non Venus has lites Appias ipsa probet*. Sic et lib. 1. ubi de via Appia, 'Hunc Venus et templis, quæ sunt confinia, ridet.' Heins.

464 *Crimen amanti habent*] Quia alios decipiunt, ipsæ ab amantibus deceptæ.

465 *Discite ab alterius vestris timuisse querelis*] *Vobis timuisse* Thomasini codex, concinnius. Heins.

467 *Cecropides*] Athenienses puellæ, a rege Cecrope: per quas omnes designat. *Juranti Theseo*] Viro perfido, ut fuit Theseus, qui Ariadnam reliquit.

468 *Quos faciet testes, fecit et ante Deos*] Præclarum hujus et commodum habemus exemplum in Livio, Lib. 10. Decad. III. non longe a fine: ubi Pœnorum legati, ob perfidiam suspecti, cum rogarentur, per quos Deos fœdus icturi essent, cum eos, per quos ante ictum esset, fefellissent; Asdrubal quidam respondisse fertur; Per eosdem, qui tam infesti sunt fœdera violentibus. *Fecit et ante Deos*] Antea Deos adhibuit testes, et tamen fidem violavit.

461 *Si bene promittent*] *Promittant* quidam ex melioribus; alii *promittunt*. Heins.

463 *Ille potest vigiles*] Quæ allo

munere promissas noctes negabit, audebit etiam violare sacra Vestæ et Isidis, et necare virum veneno. *Vigiles flammæ*] Inextinctum ignem, qui in templo Vestæ servabatur. *Vigiles flammæ extinguere Vestæ*] *Vigilis* rectius legas. Nam *vigilis* in uno Patavino. Pont. 1. 'Ut vigil infusa Pallade Vesta solet.' Heins.

469 *Verba vadum tentant*] *Tentant* iidem. Pro *abiegnis tabellis* prima editio, Regius, et alii nonnulli ex melioribus, *alienis*; unde fuit cum legendum putarim in *acerne scripta tabellis*: quomodo noster Amor. 1. 11. sed et *abiegnæ* probum: ita 'abies' sumitur Plauto Persa. *Idem*.

471 *Inspice, dumque leges*] *Quodque leges* meliores cum prima editione. *Idem*.

475 *Sed neque te facilem juveni promitte roganti*] *Malum* permittit. *Idem*.

476 *Nec tamen edure, quod petit ille, nega*] *E duro* scripti meliores cum prima editione: alii quidam *e toto*: tertius Regius et unus Vaticanus, *e duro ore*; optime: sic 'dari pueroris et audax' Metam. v. Supra, 'Postibus eduræ supplex blandire puellæ,' ut et illic scribendum monuimus; nisi *e duro* hic sumptum velis, ut ex facili, ex difficili, ex toto, et similia. Supra in Amoribus, 'Culpa nec ex facili, quamvis manifesta, probatur.' Supra, 'Quæ datur ex facili non est mihi grata voluptas.' Et 'Protinus ex facili gaudia ferre licet.' Infra, 'Quod datur ex facili, longum male nutrit amorem.' In Fastis, 'Non ex difficili causa petenda subest.' In Tristibus, 'Non tamen ex toto deserere illa potes.' *Idem*.

478 *Spes magis hinc veniat*] *Speoque magis veniat* prima editio et scripti plerique. Puto *opes magis hinc veniat*: vide Notas ad Epist. IV. 113. *Idem*.

479 *Munda, sed e medio*] *Blanda* unus Vaticanus: quomodo supra 1. 1. 'Sit tibi credibilis sermo, consuetaque verba, Blanda tamen, præsens ut

videare loqui:’ nihil tamen temere mutandum. *Idem.*

481 *Dubius scriptis exarsit amator*] *Dubius* cum prima editione, Regio, et tribus aliis. *Idem.*

483 *Quamvis vitæ careatis honore*] *Quamvis* sitis infames.

485 *Ancilla puerique manus ferat arte tabellas*] *Puerique* deinde prima editio et tres scripti *ante*; duo *apte*; *Sarravianus* et alius *arte*; unus, *arce*. *Lege apta* cum *Argentinenſi*, uno *Patavino*, et *Vaticano*. *Supra* ‘*Accipiat missas apta ministra notas.*’ *Amor.* II. 7. ‘*Est tibi per doctas apta ministra manus.*’ Et ad *Cypasim*, ‘*Apta quidem dominæ, sed magis apta mihi.*’ *Met.* IX. ubi *Byblis* queritur de famulo cum literis misso; ‘*Non adiit apte, non legit idonea credo Tempora.*’ *Heins.*

486 *Pignora nec juveni credite vestra nove*] ‘*Juveni novo*;’ *novo amanti*: ut *supra*, ‘*novus viso casse resistet amans.*’ Sed libri omnes veteres cum prima editione *puero*, quod jam præcessit. *Junianus rudi*. Forte *vernæ rudi*: ita sæpe pro servo poëtæ: *Regius, credita nostra. Idem. Vestra pignora*] *Vestras literas. Juveni novo*] *Novus*, inquit, amator literas amicæ servat, quibus tanquam fulmine utatur in puniendâ amica: timet enim semper, ne iratus amator illas marito ostendat.

494 *Per quos*] *Quorum causa hæc moneo.*

496 *Nec teneat geminas*] *Ne Regius* cum prima editione, et quinque aliis scriptis; bene. *Heins.*

497 *Fœmina dicatur*] *Fœmina* in literis appellet se nomine amatoris, *Scribentis semper amator*] *Scribenti* quatuor codices. *Heins.*

499 *Si licet a parvis*] *Sed licet scripi* meliores cum priscis editionibus. *Lege Sed libet*; quomodo alter *Menteti*: nam *Moreti codex Si libet*. *Aroundelianus Sed placet*. Vide *Notas ad Epist.* XV. 144. *Idem.*

501 *Rapidos compescere mores*] *Prima editio* cum *Regio* et octo aliis *rabidos*; quod verum est. *Idem.*

504 *Gorgoneo sœvius angue micant*] *Ignescripti* omnes potiores cum prima editione; hoc est, oculis *Gorgoneis*. *Sic Met.* III. ‘*Ignem micant oculi, corpus tumet omne veneno.*’ *Libro VIII.* ‘*Sanguine et igne micant oculi, riget horrida cervix.*’ *Virgilius*, ‘*Oculis micat acribus ignis.*’ *Pro sœvius* unus *Vaticanus fortius*. *Puto, torvius*. lib. I. ‘*Si fuerit torva violentior illa Medusa.*’ *Idem.*

505 *Non est mihi tibia tanti*] *Non es* libri meliores cum prima editione. *Sic in Fastis codices vetusti*, ‘*Ars mihi non tanti es, valeas mea tibia, dixit*:’ ubi legendum *Ah mihi non tanti es*. *Metamorph.* VI. de *Marsya*, ‘*quid me mihi detrahis?* inquit; *Ah piget, ah non est, clamabat, tibia tanti!*’ ubi pari modo *non es* reponendum videtur. Ita et *tibiam* alloquitur *Propertius* II. *Eleg.* 30. ‘*Hic locus est in quo, tibia docta, sonas. Quæ non jure vado Mæandri jacta natasti, Turpia cum faceret Palladis ora timor.*’ *Idem.*

509 *Nec minus in vultu damnosa superbia vestro*] *Nec timeat vultu* prima editio et plurimi ex scriptis; sed paulo ante præcesserat ‘*Ora tument ira.*’ *Idem.*

510 *Comibus oculis*] *Læto aspectu.*

511 *Odinus immodicos (experto credite) fastus*] *Unus meus satus. Patò satus*. Vide *notas ad l.* I. 715. *Argute etiam Regius* cum *Neapolitano* et uno *Vaticano expertæ credite*. *Heins.*

515 *Sic ubi prælusit*] *Prolusit* cum prima editione scripti meliores. *Seneca Hippol.* ‘*Ut cepit animos, seque prætentans satis Prolusit iræ*:’ ita optimus *Mediceus*; nec dubita quin recte. *Propertius Eleg.* IV. 4. ‘*Vidit arenosis Tatium proindere campis*:’ sic scripti constanter; neque aliter passim codices castigatissimi apud scriptores antiquos, ut etiam testatur

ad Senecam Herculem Furentem Gronovius noster. Apud Virgil. Georg. III. 'sparsa ad pugnam proindit arena.' Auctor Panegyrici ad Pisones, 'Tunc etiam levibus veluti prolapsit in armis.' *Idem.*

517 *Tecmessam diligit Ajax*] Quia mœsta erat et severa.

518 *Nos hilarem populum*] Nos minime tristes lætam etiam fœminam volumus.

519 *Nunquam ego, te, Andromache, rogarem*] Fuit enim fidissima suo Hectori conjux: et non ἀνδρὶ μαχομένη, ut nonnulli volunt. Quod patet ex illo Eurip. Troad. vs. 640. 'Α γὰρ γυναιξὶ σάφ' ἔστι εὐρημένα, ταῦτ' ἐξεμύχθουν' Ἐκτορος κατὰ στέγας. Et deinde vs. 668. Σὲ δ', ὦ φίλ', Ἐκτορ, εἶχον ἀνδρὶ ἀρκούντ' μοι, Εὐνέει, γέρε, πλοῦτον τε κἀνδρὲς μέγαν.

520 *Amica foret*] Fores rectius legatur. *Heins.*

521 *Cum cogar credere partu*] *Nisi cogar credere partus* prima editio et duo scripti. Mentelianus *nisi cogar credere partu*. Lege, *Credere vix videar, nisi cogar credere partu*, vel *cogant partus*. Natus enim ex Andromacha Hectori Astyanax, ex Tecmessa Ajaci Eurysaces, a quo Eurysacidæ clarissima apud Athenienses familia. *Idem.*

525 *Quid vetat a magnis*] Exempla ducum ad res amatorias, &c. *Mycill.*

527 *Huic centum commisit jure regendos*] Optime Regius et nunc Vaticanus, *vite*: quomodo Cujacius observat. XII. 84. ex suis scriptis, de vite, quam centurio gestabat, loquitur: de qua et Martialis, 'Vare, Parætônias Latia modo vite per urbes Cognite.' Juvenalis de Mario, 'Nodosam posthac frangebat vertice vitem.' Silius de Ennio, 'Latæque superbum Vitis adornabat dextram decus.' Nihil frequentius apud rei militaris scriptores. Neque aliter hunc locum emendavit ad Statium doctissimus Gronovius. Codex alter

Regius Marte regendos. Heins.

529 *Quem quisque erit aptus in usum*] *Ad usum scripti*. Deinde *quisque* sive Neapolitanus et prior Ambrosianus; bene. *Idem.*

532 *Causam sepe clientis agat*] Malim nempe. *Idem.*

534 *Nam chorus*] *Hic chorus* molliores scripti cum prima editione; unus Regius *Nos chorus*. *Idem.*

535 *Placida late præconia forma*] Posset et *lati* legi; certe in Aronde-liano *late*. *Idem.*

536 *Nemesia*] Tibullus Deliam et Nemesin amavit. *Cynthia*] Propertii amica.

537 *Vesper*] Occidentalis plaga: *Lycoris*] Galli Poëtæ amica. Eam 'Cithereidam' appellatam fuisse Servius scribit.

538 *Nostra Corinna*] Corinnæ dum fuerunt: altera Thebana, quæ scriptis epigrammata et lyrica poemata: de qua Propertius. Altera Thespia, quæ a quibusdam 'Corinthia' dicitur. Ovid. amicam suam 'Corinnam' appellavit ab eruditione et formæ elegantia, de qua ipse alibi: 'Nomine non vero dicta Corinna mihi.'

540 *Et facit ad mores ars quoque nostra bonos*] *Suos* scripti cum prima editione; bene: sic Martialis 'mores' pro bonis moribus ponit Epigr. XI. 18. 'Mores non habet hic meus libellus.' Eleganter autem et Ovidiane *suos*: sic supra lib. II. 'Sit anus in blanda sedulitate modus.' Et 'Gloria peccati nulla petenda sui.' Et hoc ipso libro, 'pectendos coram præbere capillos, Ut jaceant fusi per sua terga, veto:' ita istis locis libri veteres. Paulo post, 'Sit sua in infida proditione fides:' ut ibi scribendum censeo. Plura hujus notæ alibi non uno loco congressimus. *Heins.*

541 *Nec amor nos urget habendi*] *Nec amor nos tangit* scripti plerique meliores cum prima editione; quod secuti sumus. Infra, 'exclusum te quoque tanget amor:' tres tamen, *nec*

amor nos urit, de quo Amor. 1. 2. 2. vulgata scriptura Virgilii auctoritate se tuetur, qui in Georgicis, 'Cecropias innatus apes amor urget habendi.' Idem.

545 *Ingenium placida mollitur ab arte*] *Mollimur* optime Sarravianus cum quatuor aliis: usitatus Nasoni Græcismus. Idem.

549 *Est Deus in nobis, sunt et*] *Et sunt* scripti. Lege cum uno Vaticano, *Et Deus in nobis, et sunt commercia celi*. Idem. *Est Deus in nobis*] Idem etiam ostendit Plato de Furore poetico: unde non immerito Ennius sanctos poetas appellavit.

554 *Viso casse*] Cognitis insidiis.

555 *Sed neque rector equum*] Prima editio cum Regio et multis aliis *vector*: probe: nam *rector regit equum* odiosa repetitione non placet. Pro *regit* iidem codices *reget*; sed *regat*, quod in tribus aliis est, amplector: sic Trist. 1. 3. 115. *vector* pro nauta; ut illic legi 'in codicibus scriptis monui. Heins. Qui nuper sensit habenas] Qui nondum est domitus.

556 *Comparibus fratris*] *Æquis* habenis.

557 *Nec stabiles annis animos*] Amoris duo genera esse docet: alterum juvenum, alterum majorum natu. Quomodo autem cum utroque agendum sit, designat eleganter Ovidius.

558 *Idem limes*] Eadem via.

562 *Cingenda est*] Munienda est. *Altis sepibus*] Ne rivalis subeat.

564 *Non bene cum sociis regna Venusque manent*] Sic et Lucanus: 'Omnisque potestas impatiens consortis erit.'

571 *Ista decent pueros*] *Animos* Bartholinianus; placet. Heins.

573 *Ut humida tæda*] *Fæna* Sarravianus et multi alii: Regius *fræna*; quod idem est: multi etiam *ligna*: nihil mutandum. Idem.

575 *Certior hic amor est*] In majoribus natu amor est certior. *Brevis et facundior ille*] Qui est in juvene. Bre-

vis et facundior ille] Prima editio, cum Regio et multis aliis scriptorum, *gravis*. Vulgatæ lectioni sequens versus videtur suffragari. Regius, *gravis et facundior: illa Qua fugiunt. Jureti excerpta, quamvis facundior. Arondelianus, Certior huic amor est, gravis et facundior illi. Heins.*

576 *Carpite poma*] Fructum colligite, o puellæ, a junioribus, antequam discedant a vobis juvenes amatores.

577 *Reservabimus hosti*] *Reservavimus* editio prima et scripti meliores. Sequenti versu iidem *Et sit* vel *Et fit*. Latet aliquid. Lege, *Sit sua in infida pro ditione fides*: ut l. 11. 'Sit suus in blanda sedulitate modus.' 'Sua fides,' quia promiserat omnia se traditurum puellis non minus quam viris. Forte etiam legendum, *Mænia tradantur, pro omnia. Heins.*

579 *Quod datur ex facili*] Non semper intromittendum esse dicit amatorem: ne quod ex facili dederis, contemptum pariat: raritas enim conciliat rebus admirationem.

581 *Ante fores jaceant, Crudelis janua, clument*] *Jaceat*, et dicat prima editio cum scriptis melioribus: et agat sequenti versu. Heins.

583 *Dulcia non ferimus*] Viri aspernantur quod facile consequuntur. *Renovamur*] Ardentiores reddimur in amando. *Succo renovamur amaro*] *Renovemur* Regius: quo alludunt tres alii in quibus, *removemur. Heins.*

584 *Ventis suis*] Nimium secundis.

587 *Claude fores: duro dicat tibi janitor ore*] Regius et tres alii, *Adde forem, et duro*. Prima editio cum Sarraviano et decem aliis, *Obde forem, et*; quod placet: ut diximus supra lib. 11. 634. Quidam *Claude forem, et. Sibi* etiam pro *tibi* plerique scripti; sed frustra. Forte tamen pro *Claude forem*, vel quod in aliis est, *Adde forem* et *Abde*, scribendum, *Cede fore*; pro, abscede a foribus: ut janitoris herum increpantis hoc sit. Sic 'cedere domo' epistola Medæ, 'Ausus Æsonia

dicere cede domo.' Scriptum nempe *Cæde* pro *Cede* fuerat; ut infra, in optimo Regio, 'Et cædat lecto quamlibet ægra suo.' Sequenti versu nihil mutandum; nisi pro *te quoque*, placet *sic quoque*, cum altero Ambrosiano et uno meo: quo plurimi ex scriptis videntur spectare, in quibus, *se quoque*. Sensus est, Obdantur tibi ipsi fores tuæ, et dicat tibi duro ore janitor, Non potes admitti; dubium non est, quin te quoque, si excludaris, uxoris tuæ amor sit tacturus, quam nunc vix amas. Arondelianus liber, *Obde forem duro dicat sub janitor ære*: ita enim in illo scribitur, non *Claude fores duro*; id quod probavit se doctissimo Gronovio Observat. III. 19. ut 'durum æs' de catenis janitoris intelligatur. Heins.

590 *Meis telis*] Meis his præceptis.

591 *Dum cadat*] *Cadit* meliores scripti. Puto etiam scribendum, *captus tibi nuper amator*; vel *captivus nuper amator*. Sic 'captata puella' l. 1. Artis. Idem.

594 *Senescit amor*] *Senescet* rectius prima editio et quatuor scripti. Idem.

595 *Reserato carcere*] *Apertis* carceribus, unde equi procurrunt.

597 *Quoslibet extinctos*] Prima editio cum scriptis plerisque *Quælibet*. Regius et Arondelianus et unus Patavinus *Quamlibet*; recte: vide notas ad Epist. VI. 140. *Suscilet* etiam Jureti Excerpta et duo alii pro *suscitaf*. Heins.

599 *Ne sit manifesta doloris*] *Non sit* scripti cum prima editione. Idem.

606 *Signa timentis habe*] *Verba* scripti plerique cum prima editione; perperam. Remedio Amoris: 'Et nulla in vultu signa dolentis habe.' Idem.

609 *Sed miscenda tamen*] *Admiscenda* cum prima editione et scriptis plerisque: *timenti* etiam unus ex meis pro *timori*; argute: ut timentem seu timidam Venerem secernere opponat. Idem.

613 *Rata sit custodia nuptæ*] Hoc est, habeat certum custodem, a quo observetur et custodiat, ne quis ad eam furtim veniat, &c. Quasi dicat: In nuptis hoc jus est ac licitum, ut habeant suos custodes: solutæ autem ac liberæ debebunt sine custode agere, &c. *Micyl*.

614 *Jusque pudorque*] *Duxque* prima editio, cum Regio, Sarraviano, et duobus aliis: ut *Legem* *Juliam* respiciat; sed puto *fasque* scribendum. Heins.

615 *Te quoque servari*] *Libertinam* feminam docet posse custodes fallere. Est autem 'vindicta,' virga, qua servi libertate donabantur, a prætore Vindicio appellata, ut Liv. docet. *Mer*.

617 *Adsit modo certa voluntas*] *Voluptas* prima editio cum scriptis posterioribus: non sequor. Heins.

621 *Conscia cum possit*] *Malim* *Nuncia*, quanquam et alterum probum est. Idem.

622 *In medio fascia lata sinu*] *In tepido sinu* scripti fere omnes cum prima editione: dixi *Amor*. lib. III. 6. 68. Idem.

623 *Solea chartas celare ligatas*] *Sura* editio prima et scripti præstantiores magno numero; recte: nisi quod *malim sura ligata*: sic 'vinctum pedem' mox docet; fascia enim suræ obligabantur. *Gratius tegat imas fascia suras*: sic 'suræ cothurno vinctæ' Maroni. Pro *chartas* etiam unus Regius cum prima editione *ceras*; bene illud quoque: ita passim *Noster*: *ceram* unus Vaticanus. De solea sequens versus est intelligendus. Idem.

624 *Sub pede vincto*] *Sub calceo*. *Blandas notas*] *Literas* amatorias.

629 *Fallet et humiduli*] *Docet*, lini viridis succo posse amicam etiam tuto scribere ad amantem. *Acumine lini humiduli*] *Acuta* avena viridis lini, qua scribebant amantes: postea carbonis pulvere conspersæ literæ legebantur.

630 *Et feras*] *Ferat* multi ex scriptis. *Lego, Ut ferat.* Heins.

631 *Adfuit Acrisio*] *At fuit* duo Regii. *Idem. Servanda puellæ*] Danaën dicit, quam pater Acrisius in turri mœnea clauserat.

633 *Quid faciet custos, cum sint tot in orbe theatra*] *Faciat*, et in urbe, rependum cum prima editione et melioribus scriptis. *Heins. Tot in urbe theatra*] Tria theatra simul et amphitheatrum scribit Strabo fuisse eo campo, qui Campo Martio adjacet: quibus in locis poterit esse puella sine custode.

634 *Iunctos equos*] Hoc est, aurationes et certamina equestria, quæ in Circo fieri solebant. *Micyl.*

635 *Quum sedeat Pharia*] *Sacra Isidis* dicit, quæ ex Ægypto Romam translata fuerunt, dicente Lucano: 'Nos in templa tuam Romana accipimus Isim.' Ea autem celebrabantur a Romanis mulieribus, castimonia multorum dierum. *Sistris*] Sistrum crebra agitatione argutum erat, multis crepitaculis circumsonantibus: unde Papin. id 'multisonum' appellavit. *Pharia sacris operata juvenca*] *Sistris* scripti potiores cum prima editione; quam lectionem non est ut multis adstruam: cum de sistro Isidis res sit vel pueris notissima. *Tibullus de sistris*: 'Quid tua nunc Isis mihi, Delia? quid mihi prosunt Illa tua toties vera repulsa manu?' *Heins.*

637 *Cum fugit a templis*] *Fugit a templis* cum tribus scriptis scribendum: alii magno numero *fugit* proxime verum. Sequenti versu pro *Præterquam* scripti plerique *Præter quos*; sed frustra: *Trist. iv. 6.* 'Cuncta potest igitur tacito pede lapsa votustas Præterquam curas attenuare meas.' *Idem. Cum fugit*] *Cum expellat. Oculos virorum*] Nam sacris Bonæ Dææ non licebat viris interesse. *Propert. 'Sacra Bonæ maribus non adenda Dææ.'*

639 *Tunicam celante puella*] *Tunicas Delph. et Var. Clas.*

prima editio et scripti. Sequenti versu pro *furtivos jocos* *Sarravianus, Comelinianus, et octo alii viros*; probe. 'Furtivi viri' aut adulteri, aut qui clam irrepserant. *Pont. iii. 3.* 'Quas lex furtivos arcet habere viros.' Excerpta *Jureti, Celent furtivos balnea tuta viros, non multa*; etiam bene: alludit autem simul ad *λυαριον κλέπτας* et fures balnearios, de quorum subdola rapacitate plurima apud veteres est querela. Vide *Freherum Parerg. ii. 12. Heins.*

642 *Et celet lecto quemlibet agra suo*] *Et cedat lecto quamlibet agra suo* optimus *Regius* cum *Scaligeri* excerptis, quomodo omnino scribendum. Neque aliter *Aprobianus*, nisi quod in illo, *quatibet*; male: dixi de voce *quamlibet* ad *Epist. vi. 140.* 'Cedere lecto,' ut 'cedere domo,' supra: 'tota cedet uterque domo.' Editiones quædam cum nonnullis scriptis, *Tollat et in lectum quemlibet agra suam. Farnesianus, Et credat lecto cum libet agra suo. Idem.*

643 *Quid agatur adultera clavis*] *Quid agamus* scripti plerique cum prima editione. *Idem. Adultera clavis*] Quasi altera facta. *Nomine cum doceat, quid agamus, adultera clavis*] Hoc est: Cum ipsa clavis, quæ 'adulterina' dicitur, quam puella vel amator habet, doceat ac moneat suo nomine, quid agatur, sive in quem usum ac finem ipsa comparata sit, hoc est, adulteria exerceri. *Micyl.*

644 *Quasque petet non det janua sola vias*] *Petes* editiones vetustæ, cum *Regio* codice et multis aliis: alii nonnulli *petas. Lego, Quasque petas, nempe amicam; vel etiam, Quasque patens non det janua sola, vias*: quod verius est. *Adultera clavis* cum *vias* doceat, quas non sola patens janua det: hoc est, cum *vias* doceat quibus occlusum ostium adulterinæ clavis ope intres. *Clavem adulteram* pro adulterina ponit, argute ludens eo in nomine. *Clavis adulterina, quæ ad*

Ovid.

9 T

imitationem veræ clavis erat facta: sic 'signum adulterinum' dixit Cicero pro Cluentio, 'Testamentum in alias tabulas transcriptum signis adulterinis obsignavit.' *Heins. Janua sola*] Quia sunt et fenestræ.

646 *Illa vel Hispano lecta sit uva jugo*]. Laetana provincia est Hispaniæ, quæ vinum pessimum mittebat. Potes, inquit Ovidius, multo vino vel pessimo janitori somnum inducere: aut certe optimo vino, quod etiam nascebatur in Hispania, janus præfectum evincendum esse dicit.

650 *Longa jungitur illa mora*] *Ipsa mora* scripti cum prima editione; recte. Non male, inquit, ancilla ipsa cum custode coit, idque lente, quo is diutius detineatur: sic 'jungere Venerem', 'jungere corpus,' de quibus ad Remedia Amoris dicitur. *Heins.*

651 *Præceptaque parva monere*] *Malò moneri.* Idem.

653 *Munera, crede mihi, capiunt*] *Capitant* Farnesianus: sic Amor. 1. 'Non aries placitam munere captat ovem.' *Paræmia Græca* apud Platonem de Rep. III. *Δῶρα θεῶν ῥέλθει, καὶ αἰδούλους βασιλῆας.* Euripides in *Medea*, *Πέθειν δῶρα καὶ θεοῦ λόγος.* Argute Petronius, 'Ipse Senatus recti bonique præceptor mille pondo auri Capitolio promittere solet, et ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Jovem quoque peculo exorat.' *Heins.*

656 *Ipse vir accepto munere mutus erit*] Prima editio cum Regio, Sarra-
viano, et aliis nonnullis, *Ipse quoque*: sed vulgatum præstat. *Idem.*

657 *Longum redimendus in ævum*] *Longum in annum* Jureti Excerpta; venuste. Fast. IV. 'Hoc pater Iliades cum longum scriberet annum Vidit.' Met. 1. 'longue perit labor irritus anni.' Amor. 1. 3. 'Accipe per longos tibi qui deserviat annos.' *Idem.*

662 *Exagitatus erit*] *Exagitandus* rectius quidam scripti cum Jureti excerptis, nisi malis, *Et lepus ipse*

aliis exagitandus eris: nam Sarra-
vianus, *eris.* Idem.

663 *Quæ præbet lectum studiosa lo-
cumque*] Quicquid pro vulgata stant libri veteres, scribe, cui *præbes lectum studiosa locumque*: vel *focumque*. Tangit violati hospitii sacrilegium. *Idem.*

666 *Vicem dominæ*] Quia cum illa rem habui loco dominæ.

667 *Quid aperto pectore in hostem
Mittor*] *Nitor* Cavalcantianus cum duobus Vaticanis: quod aridet. Met. 11. 'Nitor in adversum, nec me, qui cætera, vincit Impetus.' In Amor. 'Nititur in vetitum.' Epist. Phædræ, 'ignotas nitor in artes:' sic ex optimo codice scribendum, ut suo loco dixi. Pont. 11. 7. 'Et quot aves motis nitantur in aëra pennis.' *Heins.* *In hostem mittor*] Aperiendo consilium foemina, quæ tanquam hostes viris insidiantur. *Aperto pectore*] Apertis consiliis.

671 *Ego cæpta fideliter edam*] *Præcepta* duo codices: sic supra, 'Quod si quid præcepta valent mea.' Et, 'Formosæ minus artis opem præceptaque curant.' Et, 'Quid juvat ambages præceptaque parva monere?' et sic sæpe his libris. *Heins.*

672 *Lemniadum gladios in mea fata
dabo*] *Regius Lemnias et*: Farnesianus *Lemnios et*: quinque *Lemniades*: tres, *Lemniadis*: duo, *Lemniadi*: unus *Lemniados*. Scribe, *Lemnias*; et vide quæ noto ad Epistolam XIII. 137. atque iis adde locum Propertii, egregie, nisi fallor, a me restitutum, qui exstat lib. IV. Elegia prima, 'Quo ruis imprudens vaga dicere facta, Propertii? Non sunt ah dextra candida fila colo! Aversis Charisin cantas: aversus Apollo Poscitur invita verba pigenda lyra:' ita quippe ista censeo constituenda, quæ videamus nunc singula. Primo versa *vaga facta non vage*, lego, quia 'imprudens' præcesserat. Secundo legebatur *a dextra condita fila colo*; a pro ah: quomodo sæpe apud Propertium peccatur, ut alibi pluri-

bis dicemus: posset et *tam dextra* legi. *Candida* etiam *fila* malui quam *condita*; quod Naso pari modo in Tristibus, 'Non ita sunt fati candida fila mei.' Pro *Aversis Charisin cantas*, in scriptis editisque legebatur *Accersis lacrymis cantus*, nullo sensu; nisi quod in codice magni Scaligeri, *Accersis lacrymis Charites*; quod illi arsisit, non mihi. Tò *Charites* nempe diversam lectionem rōi *lacrymis* designat; pro quo *charitis* antiquitus sit lectum. Versu postremo *Poscitur* reposui. Nam in uno Vossiano *Poscis* et. Vulgati *Poscis* ab. Pro *fata* apud Nasonem scripti plerique *damna*: *Regius, fama*. Nil muto. *Idem*. *Lemniades*] Quæ una nocte viros trucidarunt.

673 *Credamus amari*] *Credamur* prima editio et unus Vaticanus. *Heins*.

675 *Et suspiret ab alto*] Tò *et* non agnoscunt libri meliores, nec prima editio. *Idem*.

678 *Et laniet digitis*] Prælia puelarum cum amantibus designat Horatius: 'Nos prælia virginum Sectis in juvenes unguibus acrim.' *Mer*.

680 *Cura carpitur ipsa mei*] *Ista* ex scriptis et prima editione. *Heins*.

683 *Sed te, quæcunque est*] *Es* ex liidem. Remed. 'At tu, quicunque es, quem nostra licentia lædit.' *Idem*.

684 *Nec sis*] *Ne* multi scripti. *Lege Neu sis* cum uno Palatino. *Idem*.

687 *Florentis Hymetti*] Vestitur enim semper floribus Hymettus mons Atticæ, melle celebratus, et effossione marmorum, ut Strabo scribit.

690 *Rosmaris et laurus*] *Ros maris* et *lauri* ex scriptis. *Heins*. *Ros maris*] *Ros* maris etiam a Plinio libanotis appellatur. *Et laurus*] *Laurus* (ut Diod. docet) ab Apolline inventa est, ob idque ei consecrata fertur. Triumphis dicata erat, gratissima janitrix domibus Cæsarum atque Pontificum, dicente Ovidio in Met. Vide Plin. l. xv.

691 *Nec densum foliis buxum*] *Dense*

foliis buxi quatuor codices: totidem *denus foliis buxus*. Puto, *denaque nec foliis buxus* cum uno Patavino. Sic 'multifora buxus' Met. xii. et apud Martialem, 'Multifido buxus quæ tibi dente datur.' *Heins*.

692 *Nec tenues cytis*] *Cytisus* frutex est, miris laudibus celebratus ab Antinomacho Atheniensi, pabulo ovium. Non enim ex alio pabulo lactis major copia, aut melior. *Cullaque pinus abest*] *Tinus* legendum censet Salmasius ad Solinum, p. 387. Ego quemadmodum facile concesserim in Columella et Virgiliano Culicetinum reponi debere, ita hoc loco scripturam receptam haud mutem. Intelligit autem *pinum domesticam* seu *hortensem*: ac proinde *cultam* dixit ut a sylvestri pinu distinguat. Virgil. 'Fraxinus in sylvis pulcherrima, pinus in hortis:' ubi Pelesseus Episcopus Monpessulanus volebat reponi *pinus in oris*; quod illa oris maritimis gaudeat: sed erravit. Vegetius iv. 34. 'Ex cupressu ergo et pinn domestica sive sylvestri lalice et abiete præcipue libarna contextitur.' Per 'cultam tinum' quid possit intelligi, præter laurum, non video; cum lauri jam meminisset Ovidius: atque ita bis idem dixerit. Nam quod *χαμαίτερος* intelligebatur a Scaligero, ne illud quidem admiserim, cum *χαμαίτερος* inter herbas a Plinio recensetur, et vocetur ab eo 'abiga:' pinus nusquam appelletur. Describere autem Ovidium non frutices solummodo, sed arbores quoque, ex buxo liquet, de qua paulo ante egerat. At libro Metam. x. ubi arbores varias recenset, illo versu, 'Et bicolor myrtus, et baccis cærulea ficus:' cum libri vetustiores *pinus* agnoscant, *tinum* reponi debere non est dubium: quod Salmasium non vidisse miror. Ita enim Plinius l. xv. cap. alt. de tino: 'Hanc sylvestrem laurum aliqui intelligunt, nonnulli sui generis arborem: differt color; est

enim cærelea bacca.' Junius Philargyrus ad illum versum quarto Georg. 'Ipse thymum pinosque ferens. Legitur et tinos. Est autem Ianus sylvestris cærelea bacca.' Recte ergo Ovidius 'baccis cærum tinum' dixit. *Heins.*

694 *Herbaque summa tremat*] *Tremunt bene alter Regius et Lincolnensis. Idem.*

697 *Quæque meos relevet æstus*] *Quoque reponendum cum duobus Vaticanis. Idem.*

699 *Conjugis*] *Procridis.*

700 *Auditos sonos*] *Auditam vocem, qua auram vocabat.*

701 *Quasi pellicia, Auræ*] *Credidit enim, auram vocatam non ventum, sed pellicem.*

702 *Mota dolore fuit*] *Muta scripti potiores cum prima editione; recte: sic 'muta metu Iphianassa' apud Lucretium. Virgilius, 'Stat pecus omne metu mutum': ita quoque apud Senecam Medea Act. II. ex optimo Mediceo reponendum: 'Sile, obsecro questusque secreto abditos Manda dolori: gravia quisquis vulnera Patientem et æquo mutus animo pertulit, Referre potuit:' vulgo *immutus*. Rem. Amor. 'lectica prodeat, inquit. Prodierat: visa conjuge mutus erat.' Supra, 'Ipse vir accepto munere mutus erit.' Prudentius l. II. contra Symmachum, 'Quæ regio gradibus vacuis jejunia dira Sustinet? aut quæ Janiculi mola muta quiescit?' sic scribo; vulgati et scripti male *mota* vel *nota*: strepitum enim inter versandum molæ edebant, unde 'crepantes' dixit Mæcenas apud Senecam. Sic idem Prudentius Passione Hippolyti 'muta marmora' vocat sepulcra, quæ inscriptionem non habent, 'Sunt et muta tamen tacitas claudencia tumbas Marmora.' *Heins.**

703 *Palluit, ut sera, lectis de vite racemis*] *Sera lectus de vite racemus, aut lectis racemis scripti plerique: alii æctis racemis: sera lectis de vite racemibus prima editio et septem scripti.*

Vulgata lectio non est sollicitanda, quam et Regius codex tuetur. Remedio Amoris, 'mataram rusticus uvam Deligit.' Fast. III. 'Dum legit in ramo pictas temerarius uvas, Decidit.' Priapeiorum auctor Epigr. II. 'Uvæque quales flava legit Arete.' 'Vinum legere' dixit Varro l. V. R. R. Varro l. V. L. L. 'Nam Flamen Dialis auspicatur vindemiam, et ut jussit vinum legere, agna Jovi facit: inter ejus exta cæsa et porrecta Flamen prorsus vinum legit.' Martial. Epigr. VI. 49. 'Nam si vel minimos manu rapaci Hoc de palmite legeris racemos:' sic omnino scribendum, non *læseris*: quod tamen editos ac manu exaratos, quos vidi, codices omnes occupavit. Sic et 'poma legere' passim apud auctores, et 'lecta apyrina' apud Martialem Xenii Epigr. 43. De ficu Fast. II. 'Stabat adhuc ficus duris densissima pomis, Tentat eam rostro; non erat apta legi.' 'Sera frondes' ut Virgil. 'seras posuit cum vinea frondes.' Fast. VI. 'Quid faceret, color oris erat, qui frondibus olim Esse solet seris, quas nova læsit hyems.' *Heins.*

704 *Nova hyems*] *Autumnus: Ut nova æstas pro vere. Æneid. I. 'Qualis apes æstate nova per florea rura Exercet sub sole labor.' Sic etiam æstas adulta, Autumnus adultus, pro præcipite et inclinante. Redi ad Epist. XVIII. 55. 'Transit in æstatem, post Ver, robustior annus, Fitque valens juvenis.' Metam. XV. 206. ubi eleganter quatuor anni partes cum ætate hominis comparantur.*

706 *Non satis apta*] *Nondum maturata.*

707 *Utque animus rediit*] *Epistola VI. 31. monui ex melioribus libris legendum esse, Ut rediit animus: ita certe prima editio, Regius, Sarraviannus, excerpta Jureti, atque alii complures: vide quæ illic notamus. Heins.*

711 *Ut prope perventum est, comites in valle reliquit*] *Regius relinquit, nec*

est agnoscit; atque ita quinque aut sex. *Idem.*

713 *Quid tibi mentis erat*] *Erit* unus; alius *eras*: certe 'erat' sequitur. Scribe, *Quid tibi mentis, io?* sic paulo post ex antiquis libris, 'Labor io, chara lumina conde manu.' Met. III. 'Io geminæ, clamavit, adeste sorores:' sic et ibi veteres libri. Epistola Hypermnestræ, 'quid io freta longa pererras?' *Idem.*

719 *Locus est*] Quo veniebat Cephalus. *Et nomen*] Auræ. *Et index*] Accusator Cephalæ et Auræ.

720 *Et quia mens semper quod timet, esse putet*] Putat scripti plerique cum prima editione. *Et quæ mens* tres scripti cum Arondeliano. *Et quod amans*. Lege *Et quia amans*: sicut Epist. I. 'Res est solliciti plena timoris amor.' In Tristibus, 'Datque tuus casti signa timoris amor.' *Idem.*

721 *Vidit ut oppressam vestigia corporis herbam*] *Vidit et oppressa herba* scripti cum prima editione plerique; frustra: est enim elegans appositio. *Idem.*

722 *Pulsantur trepidi corde micante sinus*] Redi ad v. 37. Epist. Ænon. Plaut. Cistellar. II. 3. 9. 'Horret corpus, cor salit.' Et Anul. IV. 3. 'Cor mihi cæpit in pectus emicare.'

725 *Ecce rediit Cephalus proles Cyllenia*] Cephalus in Metamorph. ab Ovid. Æoli, a Strabone Dionei, filius fertur: qui ex Athenis profugus, ab Amphitryone Dulichium accepit, ab eoque postea insula Cephalenia est appellata. Cur autem ab Ovidio 'proles Cyllenia' dicatur, docet Strabo I. x. *Mer. Proles Cyllenia*] Credimus prolem Cylleniam a Poëta dici Cephalum, eo quod a quibusdam Mercurii, quem vulgo Cylleonium vocant Poëtæ, filius habitus fuerit. Cujus rei testem Hyginum habemus, c. 241. *Micyll. Proles Cyllenia sylvia*] *Sylvia Cyllenia proles*, Scalliger et Leopardus Miscell. VII. 23. Hellenia, ab Hellene Æoli patre; qui

Cephalæ proavus fuerit. Sed vulgata lectionem non esse sollicitandam pluribus ad Met. VII. 673. monui. Mercurii enim filius Cephalus a nonnullis est creditus. *Heins.*

726 *Fervida spargit aqua*] Scripti plerique cum prima editione *pulsat*: quod et Zinzerlingus in Promulside Critica est amplexus. Nec ignoro sic alibi Ovidium locutum. Sed præcessit paulo ante, 'Pulsantur trepidi corde micante sinus.' Noster Fast. v. 'Spargit aquis aditus.' Et ibidem, 'Virgaque rorantes laurea spargit aquas.' Duo codices *lavit aqua*, ut Remedio Amoris, 'Arida nec sitiens ora lavabis aqua.' *Idem.*

730 *Et mens, et rediit*] *Ut mens et rediit* duo libri: duo alii, *Ut mens, ut rediit*, dixi ad Epist. XII. 33. *Idem.*

731 *Oppositas frondes*] *Appositas* Saravianus; bene: quod et in suis Naugerius invenerat. Vide notas Epist. VII. 100. *Idem.*

733 *Ille feram sonuisse ratus*] *Vidisse* Regius et sex alii. Scribe, *movisse*: scriptum fuit *Ille feram otisse*, omissio altero *m*, qui frequens error in libris antiquis. Ibidem, 'juveniliter arcum Corripit.' Arcus scripti plerique cum prima editione: deinde *Arripit* tres scripti: ut Met. v. 'arcum Arripit, et, Mecum tibi sunt certamina dixit.' Met. XIII. 'arripit ense, Et mens hic certe est.' *Idem.*

738 *Hic locus*] Pectus menm. *A Cephalo vulnera semper habet*] Prius enim sollicita eram, ne captas esses Auræ amore; nunc vero jaculo me fixisti.

740 *Hoc faciet positam te mihi terra levem*] Codex Regius mendose, *Hoc face et posita ex et mihi terra liust*. Sed scribendum est *posita te mihi*: et sic Aprosianus, quod et e suis annotavit Naugerius. 'Positi' vel 'compositi' mortui. Ovid. Fast. III. ut bene veteres libri, 'Compositusque cinis, tumalique in marmore carmen Hoc brevæ, quod moriens ipsa reliquit,

erat.' Horat. i. Sat. 9. 28. 'Omnes composui: felices.' Fast. v. 'Compositique nepos busta piabat avi.' Et mox, 'Illa, qua positis justa feruntur avis.' Statius Theb. viii. 'positus-que beata Morte pater.' Lib. xii. 'Hei mihi, quod positos humus alma diesque resolvit.' Et mox, 'Dum funus putat omne suum, visuque sagaci Rimatur positos.' In veteri Epicedio Inscript. apud Gruterum, 'Heu positæ natæ mihi posuere parentes.' Noster Epist. Ariad. 'Nec positos artus unget amica manus.' Sic intelligendum et snpra, quod dicit, 'Ennius emeruit Calabris in montibus ortus Contiguus poni, Scipio magne, tibi.' Trist. iii. 3. de ossibus suis, 'Inque suburbanis mortua pone solo.' Sic et sæpe Epicedio Drusi. Heins.

741 *Suspectam auram*] *Suspectas auras* scripti et prima editio. Idem.

742 *Jam morior: cara lumina conde manu*] *Labor jam* quatuor libri: duo *Labor et o.* Recte autem prima editio, Regius, et duo Vaticani, *Labor io.* Diximus paulo ante. *Labi pro mori:* sic Met. x. 'Laberis Cēbalide prima frandate juvena.' Parthenopæus moriens apud Statium Theb. ix. 'Labimur: i miseram, Dorcen, solare parentem.' Et de Creonte moribundo Theb. xii. 'ille oculis extremo errore solutis Labitur.' Apud eundem in Silvii Priscilla moriens, 'Hæc dicit labens, sociosque amplectitur artus.' Camilla apud Virgilium, 'Labitur exsanguis, labuntur frigida letho Lumina.' Val. Flaccus v. 'Argolicus morbis fatisque rapacibus Idmon Labitur.' Idem. *Chara lumina conde manu*] Scribit Plinius morientibus oculos operire, rursusque in rogo patefacere, Quiritium magno ritu sacratum fuisse. Solebant autem propinquiore mortuorum oculos claudere.

743 *Dixit, et inoauto*] Scripti cum primis editionibus huic disticho sequens præponunt, *Ille sinu domina:*

et recte. Modo pro *Dixit*, rescribas *Exit*, ut sit repetitio verborum Procridis. Nam *rd dixit* hic locum non habet, etsi in omnibus antiquis libris legitur: quod cum viderent correctores, ordinem versuum inverterunt. Heins.

747 *Sed repetamus iter: nudis mihi rebus agendum est*] Scripti plerique cum prima editione, 'Sed repetamus opus: mihi nudis rebus eundem est.' Frustra. Rutilius Itinerario, 'Carmine proposito jam repetamus iter.' Heins. *Sed repetamus iter*] A diverticulo ad rem redeamus.

749 *Scilicet expectas, ut te in convivium ducam*] *Sollicite expectes, dum te* scripti plerique cum prima editione: et *queras* nonnulli libri sequenti versu. Heins. *In convivium ducam*] Ut doceam quomodo cœnandum sit apud amatorem.

752 *Grata mora venies*] *Veniens* Regius et quatuor alii: unus *Grata mora est Veneris*; unus Vaticanus cum prima editione *Grata mora Venus est*: non male. Sed rectius Neapolitanus cum Cavalcantiano, *Grata mora est Veneri*. Heins.

753 *Et si turpis eris*] *Lege Etsi*. Idem.

755 *Est quidam gestus edendi*] *Diu* est quod vidi *quiddam* reponi debere, quod prima editio confirmat, et unus Vatic. Ex Pont. ii. El. 1. 'Quod precor eveniet: sunt quædam oracula vatam:' scribe *sunt quiddam*. ProPERT. lib. iv. 'Sunt aliquid manes:' sic 'Est aliquid' et 'sunt aliquid:' in Amoribus lib. ii. 'Omina sunt aliquid.' Remed. Amor. 'Est aliquid valida sceptrâ tenere manu.' Met. xii. 'Est aliquid non esse satum Nereide; sed qui Nereaque et natas et totum temperat æquor.' Idem.

757 *Neve domi præsume dapes; sed desine citra Quam cupias, paulo quam potes esse minus*] *Locus* perplexissimus. Vetustæ editiones *Neve diu*. Sarravianus et septem alii, *Neve nimis*.

Sed pro vulgata stant vetustiores libri; et recte omnia constabunt, si pro *sed desine*, et *desine* reponas: et sequenti versu pro *cupias*, *capies*, ut in Regio est et aliis quatuor. Multi *cupies* proxime verum. 'Præsumere,' quomodo apud Plin. xxxvi. 'Theophrastus auctor est, potiores in certamine bibendi præsumere farinam ejus.' Tangit et damnat morem puellarum quarundam, quæ domi præsumebant dapes, ut in convivio a cibis abstinerent; quod et nunc apud multas in usu est. Tres *cupias*, *capere*, ut apud Horatium Sat. i. 1. 'Non tunc hoc capiet venter plus quam mena.' Noster Metam. vii. 'Plusque capit, quo plura suam demittit in alvum;' ita censeo scribendum. Lucret. lib. iv. 'Nec refert quicquam, quo victu corpus alatur. Dummodo quod capias, concoctum didere possis.' 'Est' pro edit apud Virgilium et Gratum: 'esses' pro edisses apud Val. Maxim. iv. 3. sub finem: 'esset' pro ederet Hygin. Fab. 139. 'Estur' pro editor dixit noster Pont. i. El. 1. 'Estur ut occulta vitata teredine navis.' Sensus est, desine priusquam capies paulo minus, quam potes edere. Vir doctus in Epistolis nuper editis, 'paulo quam potes esque minus,' pro *ede*. Sed proferat exemplum velim vel unicuique, quo liqueat veteres 'es' pro *ede* dixisse. Perperam etiam Merula lectionem *Neve nimis præsume dapes* approbat. Saltem *nimis dapis*, vel *Neu nimium præsume dapis* refinxisset. *Idem*.

760 *Oderit, et dicet*] *Dicat* Regius et tres alii ex melioribus: rectius. *Idem*.

762 *Non male, Bacche, facis*] Hoc est, non inutiliter aut inconvenienter jungeris cum amore. *Micyll*.

763 *Hoc quoque vide*] Qua patiens caput est: id est, quatenus caput tuum potationes et crapulam ferre potest, &c.

764 *Nec quæ sint singula, bina vide*]

Smyrn. i. Καὶ ἔβρακε διπλὰ πέντα. Quod est, οὐχ ὀρέγῃ, ἀλλὰ παρορέγῃ, ἐκτραπόμενον καὶ παρακινούμενον τοῖς λογισμοῖς. Emota mente circumferri. Plutarch. de Pentheo advers. Stoicos. Sic Cyclops ebrins, Eurip. ὁμῶς μου νοσεῖ. Juven. Sat. vi. 'Cum jam vertigine tectum Ambulat, et geminis exsurgit mensa Incernis.' Senec. æmulatur Virgil. Agam. 728. 'Sed ecce gemino sole præfulget dies, Geminumque duplices Argos attollit domos.' Aliam hujus rei Lactantius affert rationem quam Farnab. h. l. De opific. Dei cap. 9. Quia visus oculorum intentione animi constat: qui, una cum lumine mentis vitiatiss, caligat et distorquetur. Huc alludere videtur Plaut. Mil. ii. 4. 16. 'Oculi, qui plus vident, quam quod vident.'

767 *Nec somno tutum est posita*] Lege cum castigatioribus, 'Nec somnis posita tutum succumbere mensa:' et sic prima quoque editio. *Heins*.

771 *Nota sibi sit quæque*] *Sint* Regius et unus Vaticanus: vide Notas ad Amor. ii. 11. 21. *Idem*.

774 *Spectetur tergo, cui sua terga placent*] *Spectentur*, quis sua Regius et sex alii: et superiori versu *eris* pro *erit* bene multi veteres. *Idem*.

775 *Melanon humeris Atalanta crura ferobat*] *Milanon* meliores: alii, *Milanon* aut *Mimalion*; dixi Art. ii. 188. *Atalantes* quoque scribendum cum Regio et quatuor alii. Multi *Atalantis*. Sequenti versu *hoc sunt accipienda modo non aspicienda* Comelinianus, Neapolitanus, et septem alii: bene; nam 'conspicienda' mox sequitur. Amor. iii. El. 2. 'Taliamilanon Atalantes crura fugacis Optavit manibus sustinuisse sua.' *Idem*.

781 *Carent quoque cætera menda*] *Quoque pectora scripti meliores*; cui etiam prior Mentelianus. Lege, *carent* cui *pectora munda*: ut concursus vitetur duum a: vide supra hoc libro Notas 361. *Quoi scriptum erat*: hinc quoque factum. *Idem*.

782 *Semper in obliquo fusa sit illa toro*] Optime prima editio et scripti meliorem, *Stet vir, in obliquo fusa sit ipsa toro*. Idem.

783 *Ut Phylleia mater*] *Ut Phylleia* Bersmannus; sed frustra. Vide Notas ad Epist. XIII. 35. Idem. *Ut Phylleia mater*] Tanquam quæ Bacchi sacra celebraus, demittit capillos per colla. A Phylla autem Magnesie oppido, Baccham Phylleiam appellavit.

784 *Et effusis colla reflecte comis*] *Reflecte* prior Mentelii. Aprosianus, *reflecte*. *Lege, colla replere*: sive passivum sit, Græcismo usitato, sive infinitivum. *Reflecte* quem hic locum habeat non video. Heins.

787 *Mille modi Veneris*] Joci Regius et Scaligeri Excerpta, cum aliis nonnullis: sed nil mutandum. Noster Am. III. EL. 7. de concubitu, 'Quos ego non fixi disposuique modos?' de re Venerea: et alibi, 'Inque modos Venerem mille figuret amor.' Martial. Epigr. IX. 69. 'Lassus mille modis illud puerile poposci.' 'Jocos' paulo post vocabit. Idem.

789 *Sed neque Phœbei tripodes*] Tripodes erant mensæ in templo Apollinis Delphici, ex quibus Phæbades vaticinabantur. *Nec corniger Hammon*] Hammonem dicit, qui in Cyrenaica regione colebatur, et dabat responsa. 'Corniger' autem ideo appellatur, quoniam Ammon galea in bello usus est, cujus insigne fuit arietis caput. Sunt qui ipsum asserant natura parvula habuisse cornua, prop-

terea ejus filium Dionysium eodem fuisse aspectu: postarisque traditum, Deum cornua gestasse.

790 *Quam mea Musa canet*] *Canent* rectius quatuor libri: unus *canat*. Puto *canent*. Heins.

794 *Res juvet ista duos*] *Ille* meliores: quidam una cum Jureti excerptis et codice Sarraviano. Idem.

799 *Ille, puella*] *Puella* Regius: sex alii cum prima editione, *puella est*; sed bene Sarravianus, *puella es*. Idem.

801 *Tantum cum finges*] Cum simulas Jureti excerpta. *Lege, dum simulas*. Nonnulli ex melioribus, *Dum nimium simulas*: duo *Tute cum simulas*. Forte, *At tu dum simulas*. Idem.

803 *Quod juvat*] *Juvet* quidam. Idem.

805 *Quæ poscit munus amantem*] *Pocet* prima editio et Regius; qui et *amantes*. Idem.

806 *Ille suas nolit*] *Nollet* Regius et multi alii: plures *nolet*; quod sequor. Idem.

809 *Lusus*] Opus meum. *Cygnis discedere tempus*] Non immerito poeta, qui est in tutela Apollinis, et cecinit res Veneris, ab avibus utrique numini dicatis vectum se fuisse dicit. Sed currum Veneris non modo olores ducunt, sed etiam columbæ. *Cygnis discedere tempus*] *Descendere* Regius: alii multi *descendere*, pro *descendere* currum, quem olores traxerunt: bene. Heins.

812 *Spoliis*] Exuviis amantum. *Micyl*.

REMEDIA AMORIS.

DE REMEDIO AMORIS LIBER PRIMUS] Codex Regius et alii nonnulli librum unum faciunt ex duobus, et recte. Noster enim ipse 'libellum' vocat hujus poematis initio. Deinde idem Regius *Remediorum Amoris librum* inscribit: et hoc quoque recte. P. OVIDII NASONIS ARTIS AMATORUM LIB. III. EXPL. INCIPIT EJUSDEM REMEDIORUM LIBER I. Unus quoque Vaticanus *De Remediis Amoris* inscribit. *Heins.*

1 *Legerat hujus Amor titulum nemque libelli*] Scripturus de remedio amoris Ovidius, primo se excusat Cupidini: ostenditque, non eum adversari velle suis præceptis, sed his se opem ferre paratum esse, qui adeo impatienter amant, ut quandoque necesse sit præ nimio amore, aut laqueo, aut ferro, aut alla via vitam finire: quod quidem alienum esse dicit a Cupidinis regnis, qui amantum lachrymis tantummodo contentus, citra mortem joculari solet.

5 *Non ego Tydides*] Non soleo ego pugnare contra te, aut matrem Venerem, ut olim Diomedes, ut in Iliad. E. scribit Homerus. *A quo tua saucia mater*] Id quod ipsa acerbe queritur apud Virgil. *Æn.* x. 'Atque iterum in Teucros Ætolis surgit ab Arpis Tydides: equidem, credo, mea vulnera restant; Et, tua progenies, mortalia demoror arma.' Et auctor ipse, iratam expertus, deinde factum damnat, *Æneid.* xi. 'Hæc adeo ex illo mihi tam speranda fuerunt Tempore, cum ferro caelestia corpora, demens, Appetii, et Veneris violavi vulnere dextram.' Noster hoc sæpiusculum in usus suos convertit. *Fast.* iv. Ex Pont.

ii. 2. et alibi. Sed huic amorum matri non congruebat grave Martis opus: Iliad. E. 428. Ὁδ' τοι, τέκνον ἄνδρ', δέδοται πολέμῳ ἔργα ἅλλα σὶ γ' ὑμάρτεσσι μετέρχου ἔργα γάμοιο.

6 *Martis equis*] Verba Veneris, Martis currum sibi orantis, hæc sunt. Iliad. E. 359. φῖλε κασίγνη', ἐκέρυσαι τέ με, ὅς σε μοι ἵππους, Ὀπρ' ἐς Ὀλύμπου ἱερῆαι, τ' ἀθανάτων ἔθες ἐστί. Ἄλλῃ ἔχθουμαι ἔλκος, ὃ μὲν σπέρδεις σβέσας ἀνὴρ Τροϊδῆς, ὃς νῦν γε καὶ δὲ δὴ παρὶ μάχῃσσι.

9 *Qua posses arte parari*] *Possis* rectius quidam scripti, et sequenti versu, quod nunc ratio est, non *qua*. *Heins.* *Qua posses arte parari*] Quo posses conciliari amantibus. Designat autem libros *Artis amatorum*.

11 *Nec prodimus*] Nec tanquam proditores oppugnamus. *Nostris artibus*] *Nostra amatoria præcepta*.

12 *Nec nova præteritum Musa retexit opus*] *Prætextum* prior *Mentellianus*. Sic *Pont.* i. 4. 'Quod tua texuerunt scripta retexit opus:' quomodo vetus codex. *Matius* apud *Ciceronem* Lib. xi. Ep. 28. 'An quod adolescens præstiti, id nunc ætate præcipitata commutem, ac me ipse retexam.' Sic et alibi idem. *Heins.*

13 *Feliciter ardet*] *Ardens Naviget*, *Puteaneus* optimus: et recte. *Idem.*

14 *Et vento naviget ille suo*] Et amare pergat.

16 *Ne pereat*] Ne conficiatur amore. *Nostræ artis*] *Nostrorum præceptorum*.

17 *Cur aliquis collum laqueo nodatus amator*] *Collo laqueum nodatus ab alto* *Puteaneus* præstantissimus et due alii. *Scribo, laqueo ab arte*: et sequenti versu *Et trabe sublimi*, non *A*.

Nam *amator* ex Glossa irrepsit, et ea vox paulo post denuo sequitur. *Pendere e trabe*, quomodo 'pendere e collo' et similia. Senec. Theb. 'Ferum negabis? noxias lapsa vias Cludes? et arctis colla laqueis inseri Prohibebis? herbas, quæ ferant, lethum auferas? Ubique mors est.' Sic ibi scribo, non *ferunt*: sic 'innodatum guttur laquei nexibus' dixit Amianus lib. xxxix. *Heins.*

18 *Triste pendit onus*] Ideoque Homero appellatur *μη κάβαρος δάκρυος*. Eurip. Helen. vs. 306. 'Ασχημονες μὲν ἀρχόμενοι περὶ πόσιος ἔδην τοῖσι δούλοισι δυσπενέσι νομίζεσαν.

19 *Cur aliquis rigido fodiat sua pectora ferro*] Viscera rectius Jureti Excerpta cum Puteaneo: *fodit* etiam scribendum cum quatuor scriptis superiora evincunt. *Heins.*

25 *Nudis sagittis*] Vel expromptis e pharetra, vel non occulto sed aperto Marte.

26 *Mortifero vulnere tela caret*] Scripti omnes meliores sanguine: prima editio cum uno Farnesiano *lethifero sanguine*; ut Fast. i. 'Sanguine lethifero totus miscbitur orbis.' Amor. ii. 12. 'In qua quæcunque est sanguine præda caret.' *Heins.*

27 *Vitricus et gladii*] Martem designat, quem Diodorus scribit primum fabricatis armis armasse milites, pugnandique ac certandi morem induxisse.

29 *Maternas artes*] Jocos Veneris matris. *Tuto quibus utimur*] Quibus nos amantes utimur sine mortis periculo.

34 *Verbaque dent caute qualibet arte viro*] Non damno hanc lectionem. Opinor tamen scribendum, *quamlibet apta*. In Amoris, 'huic operi quamlibet aptus eram.' Sic 'apta verba joco' Epistola Sapphus, Artis lib. ii. et in Fastis. *Arte* pro *apta* perperam etiam alibi scriptum offendas. Vide Notas lib. Artis iii. 485. potest et *quamlibet* cum *caute* conjungi. *Heins.*

35 *Et modo blanditias*] Sic Tibullus januam execrando inquit: 'Janua difficilis dominæ te verberet imber.' Et paulo post blanditiis utitur, quom inquit: 'Et mala si qua tibi dixit dementia nostra, Ignoscas, capiti sint precor illa meo.'

40 *Propositum opus*] Libros de remedio amoris.

44 *Vulnus opemque feret*] 'Vulnus' intelligit præcepta amatoria; 'opem' vero remedium amoris.

45 *Terra salutaris herbas*] *Salutares* est in libris melioribus: pro *nocentes* unus Puteaneus *nocivas*. Sic 'nocivum periculum' dixit Phædrus i. Fab. 30. Noster Trist. v. Eleg. 10. 'tela nociva,' ut in veteri codice legitur, non *noxia*; eamque vocem Arte Amatoria Scaliger restitutam cupiebat, ut monuimus Artis ii. 436. *Heins.*

47 *Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hosti*] Regius cum optimo Puteaneo et Hafniensi probe, *Vulnus in Herculeo quæ quondam fecerat hoste*. Telephus enim Herculis ex Auge filius. *Idem. Vulnus in Herculeo*] Telephus (ut in quinto scribit Diodorus) filius fuit Herculis et Auges, filie Alei regis Arcadiæ: qui inter virgulta inventus, quod a cervâ nutritus esset, Telephi nomen accepit. Hic donatus a pastoribus Coryto, Thessaliæ regi, a quo ut filius educatus, vir factus, matrem investigans, Delphos venit: responsoque accepto, ut in Mysiam navigaret ad Teuthrantem regem, inventa matre cognitoque cuius esset filius, magno in honore est habitus. Teuthras virili stirpe carens, Argiopen filiam Telepho dedit, eumque reliquit regni successorem. Græci deinde ignorantes iter ad Trojam, in Mysiam per errorem pervenerunt. Contra quos Telephus in pugnam descendens, insequensque Ulyssem cecidit: ibique ab Achille, qui imminebat, vulneratur. Et quum respondisset oraculum,

Telephi vulnus sanari non posse, nisi iterum ab Achille eodem in loco vulneraretur, in Græciam navigavit, quo ex Mysia Græci redierant: promisitque Achilli in præmium sanati vulneris, se ducem futurum ad littus Trojanum: ac ita sanatus est, dicente Ovidio in *Metam.*

51 *Ad vestros usus*] Quia multa dicet agenda a viris, quæ non decent paellas.

52 *Attamen exemplo*] Exemplo præceptorum, quæ viris dabuntur, poterunt et fœminæ quid agendum sit intelligere.

53 *Sævas extinguere flammæ*] Unus Puteaneus *distinguere*: alius ex meis *austringere*. Puto, *restringere*: infra, 'Nutritur vento, vento restringitur ignis.' *Heins.* *Sævas flammæ*] Amorem intolerabilem.

54 *Nec servum vitiiis pectus habere tuum*] Scripti plerique suum rectius: duo vitii suum; quinque vitii tuum. Regius vitii tui. Lege vitii sui: atque ita alter Regius. Sic 'servi pœnæ' apud Jurisconsultos. Vide Notas ad Amor. i. 6. sub finem. 'Sui vitii;' quomodo 'suis amor' supra vs. 42. 'sua vindicta' infra vs. 74. 'sua re-tia' vs. 202. 'sua aura' vs. 264. quælia nos plurimis locis Nasoni restitui-mus. *Heins.*

56 *Novies*] Phyllis enim ad littus sola profecta est, ut prospiceret an Demophoon veniret.

58 *Dardanias rates*] *Dardanidas* tres scripti: rectius. Vide Notas Artis i. 172. *Heins.*

60 *Socii sanguinis*] Communium liberorum: δὲ ἐταῖρας.

62 *Per facinus*] Per vim Philomelæ illatam. *Fieri avis*] Non mernisset mutari in upupam.

63 *Pasiphaën*] *Metam.* ix. 740.

64 *Da Phædrum*] Quæ privigni Hippolyti amore exarsit.

65 *Redde Parin nobis*] Ita libri veteres; cum Nasonem scripsisse cen-seam, *Crede Parin nobis*: sic infra,

'qui fueras dominæ male creditus uni.' *Heins.*

66 *Nec manibus Danaum Pergama victa cadent*] *Manibus Danaïs* Regius et Puteaneus optimi, et Arondelia-nus, quomodo Epistola tertia 'Da-naas opes,' et viii. 'Danaum ignem' ac 'Danaum militem,' et 'rem Da-naam' *Met.* xiiii. veteres libri. Deinde pro *cadent* plerique veteres *fo-rent*, nisi fallor, pro *ruent*: 'ruit alto a culmine Troja;' et 'Urbs antiqua ruit:' de eadem Propertius ii. Eleg. 8. ut scribendum similiter puto, 'Et Thebæ steterunt, atque Troja ruit;' quamquam et vulgata proba est, in Nasone, quam liber Regius tuetur. *Heins.*

67 *Scylla*] *Metam.* viii.

69 *Damnosa curas*] Damnum et mortem afferentes.

70 *Rectaque cum sociis me duce navis eat*] Sic in Art. i. se Typhin appel-lavit.

73 *Vitiiis suppressa levabo Pectora*] Quantivis pretii est, quod in Regio, Puteaneo, Lincolnensi, et Scaligeri excerptis legebatur *dominis suppressa*. Scribe, *Dominis oppressa Pectora*. Jureti Excerpta et duo alii proxime verum *damnis suppressa*: supra, 'vitii servum pectus' dixerat. Sallustius egregie in fragmentis: 'Porro ii, quibus bis die ventrem onerare, nul-lam noctem sine scorto quiescere mos est; ubi animum, quem domi-nari decebat, servitio oppressere, ne-quaquam eo postea hebeti atque claudo pro exercito uti volunt.' Lucretius Lib. ii. 'natura videtur Li-bera continuo, et dominis privata superbia.' Monosticha de moribus in Catalectis Pithœi, 'Tu, si animo re-geris, rex es; si corpore, servus.' Cicero de Republ. i. vi. apud Non-nium in *Expleri*: 'Graves enim domi-næ cogitationum libidines, infinita quædam cogunt atque imperant,' &c. Idem adeatur sub finem Somnii Sci-pionis: et Lactant. vii. 1. Plura

huc congerere possemus ex Philosphorum placitis, sed commentarios non scribimus. Vide ad hanc rem divinam Horatii Sat. II. apud quem frugi ille Davus super tota hac re egregie philosophatur. *Heins.*

74 *Vindicta sua*] Libertati: a virga, qua servi a prætore libertate denabantur.

75 *Te precor incipiens*] Alii codices, *o vates*. Sed Jureti Excerpta, *arcitenens*: optime. Apollinem sic passim dici, Dianam quoque, qui nescit, valde is oportet peregrinus ac hospes sit in scriptis poetarum veterum. Noster Met. VI. 'motus erat, cum jam revocabile telum Non fuit, Arcitenens.' Sic et in fabula Daphnes Metamorph. I. Qua voce Apollinem a Nævio lib. II. belli Punici, Hostio lib. II. belli Histrici, ac Lucretio designatum monet Macrobius Saturnal. VI. 5. Quod Virgilius, Statius, alii, postea sunt imitati. Idem 'Arcipotens' Valerio Flacco dictus lib. V. Sic et 'anguitenens', signum cæleste, et 'thyrsitenens' Bacchus dictus a veteri poeta in Catalectis Pithæi, iudicio Coci et Pistoris, 'Thyrsitenens satyros facio et saturo ego plures.' Ita enim versus mendosissimus videtur scribendus. *Heins.*

76 *Carminis repertor*] Sic Tibull. 'Nec prosunt elegi, nec carminis autor Apollo.' Versum enim heroicum Pythio oraculo debemus. *Et medica opes*] Quam Apollo invenit. Ovid. 'Inventum medicina meum est, opifexque per orbem Dicor, et herbarum subjecta potentia vobis.'

77 *Mœdenti*] Remedia amantibus afferenti.

78 *Utraque cura*] Et poetica et medicina.

79 *Dum licet*] Nondum amori obnoxius. *Et medici motus*] Moderatus amor. *Tangunt præcordia*] Sollicitant mentem. Quid autem sint 'præcordia', docet Plinius. Exta homini ab inferiore viscerum parte separantur

membranis, quæ præcordia appellant, quia cordi prætenduntur.

80 *Siste pedem*] Gradum duo scripti, ut Virgilius: 'Siste gradum, teque aspectu ne subtrahere nostro.' *Heins.* *Si piget*] Te amare. *In primo limine*] In primo aditu amoris. *Siste*] Ne ulterius procedas.

81 *Mala semina*] Mala principia.

83 *Teneras mora percoquit uvæ*] De-coquit scripti nonnulli, etiam ex melioribus, cum prima editione: nil muta tamen. Germanicus Cæsar in fragmento prognosticorum imedito, 'Libra tumescentes musto bene percoquit uvæ.' Proprie autem 'coqui' de vindemia. Virgilius, 'Mitis in apricis coquitur vindemia saxis.' Hinc 'coctura' dicebatur ea cæli temperies, quæ uvæ maturas reddebat. Vide Plin. XIV. 4. et 6. Martialis, 'Cæcuba saccentur, quæque annus coxit Opimi.' Et, 'Cæcuba Fundanis generosa coquantur Amyclia.' Nam aliud est 'decoquere olus' apud Horatium, et 'humorem musti Vulcani decoquere' apud Virgilium, *Heins.*

84 *Qua fuit herba*] Scripti plerique quod: et recte. *Idem.*

90 *Læuro jugo*] Servituti amoris nocitura.

93 *Nec te venturas differ in horas*] *Prefer* Puteaneus optimus: eleganter. Hinc *res prolata*: sic et infra vs. 642. meliores libri, 'Nec si scire voleas, quid agat tamen illa, rogabis. Profer: erit lucro lingua retenta suo.' *Heins.*

95 *Verba dat omnis amans*] Amantes omnes se ipsos fallunt, differendo amoris remedia.

97 *Flumina pauca vides magnis, &c.*] Quod est: Flumina non statim ab ortu suo magna sunt, sed plerumque augentur in cursu, aquis undecunque affluentibus.

100 *Tegeres vultus cortice, Myrrha*] Metam. X. 498. 'mersitque suam in cortice vultus.'

103 *Veneris decerpere flores*] Fruc-

tum prima editio cum Puteaneo, Regio, et quatuor aliis: multi, fructus vel flos; parum refert. Puto *præcæpere* esse scribendum: nimirum antequam desinamus amare. *Heins.*

104 *Cras quoque fiet idem*] Sic Græci: Δός μοι τὴν σήμερον, καὶ λαβέ σοι τὴν αὔριον.

108 *In capto pectore sedit amor*] *In capto* septem libri. Puto *incauto pectore*. Art. III. 'incauto paulatim pectore lapsus Excipitur miseri spiritus ore viri.' Infra, 'Affluit incautis insidiosus amor.' Vulgatæ tamen scripturæ contraversia haud movenda temere. *Heins.*

109 *Majus opus superest*] Major est difficultas ferendæ opis.

111 *Qua lævus fuerat partem*] Quam veterrimus Regius, ut sit Græcismus, in quibus elegantiss est multus noster. Supra, 'collum nodatus laqueo: teneram cuspidem læsa manum' Fast. IV. atque ita alibi infinitis propemodum locis. *Heins.* *Pæantius heros*] Philoctetes, Pæantis filius, a quo Hercules, ut Servius scribit, in Ceta, hominem exuens, petivit, ne alicui sui corporis reliquias indicaret, jurareque coëgit; et suas sagittas, Hydræ felle tinctas, dedit. Et cum responsum fuisset, Herculis sagittis opus esse ad expugnandam Trojam, inventus est Philoctetes: et de Hercule interrogatus, negavit se scire: deinde quum congeretur, confessus est mortuum; sepulchrumque, ne iurandum falaret, non voce, sed pede ostendit. Post hæc quum duceretur ad bellum, casu in eum pedem, quo sepulchrum ostendit, sagitta cecidit: vulneraque immedicabili confectus est: cujus fœtor quum a Græcis sustineri non posset, in Lemno relictus est. Vide Ovid. Met. XIII. *Pæantius heros*] Adi Sophocl. fab. 7. [Philoctetes] Hæc fabula a multis celebrata est. Noster quoque pluribus in locis. Homer. II. B. 721. in catalogo Heroum, 'Ἄλλ' ὁ μὲν ἐν νήσῳ κείτῳ κρατὶ ἑλγυει πύσχαν,

Δάμνη ἐν ἡγαθῇ, θῆ μιν λίσσιν ὕλες Ἀχαιῶν, Ἐλκεῖ μοχθίζοντα κακῇ ἀλοφρονος ὄθρου. Ἐνθ' ὄγε κείτ' ἀχέων τάχα θῆ μνήσασθαι ἑπῆλλον Ἀργείῳ παρὰ νηυσὶ φιλοκῆτῳ ἑκτακτος. Omnem rem, velut in compendium missam, hic videmus. Pausan. in Arcadicis etiam hujus meminit, et a dracone morsum asserit. Dio Prus. Orat. 59. Attius: 'Cui viperino morsu venæ viscerum... Veneno imbutæ tetros cruciatus cient.' Et Noster Triumtum v. 4. 12. 'Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.' Item Eleg. 2. 13. 'Pæne decem totis aluit Pæantius annis Pestiferum tumido vulnus ab angue datum.' Alii sagittas veneno imbutas malunt.

112 *Debuerat celeri præsecuisse manu*] *Certa debuerat* Puteani et Jureti codex: neque aliter Regius, nisi quod in eo mendose, *Cætera debuerat*. Amor. III. 3. 'Viderat Iasium Cretæa diva sub Ida Figentem certa terga ferina manu.' Martial. lib. VI. de Othone, 'Damnavit mūto staturum sanguine Martem, Et fodit certa pectora nuda manu.' Martialis spectacula, 'O quam certa fuit librato dextera telo!' Sic 'certa sagitta' Met. I. fabula Daphnes: 'certa securis' Pont. IV. Eleg. 4. 'certi venatus' apud Claudianum, ubi nonnihil dictum est. *Heins.*

113 *Post multos annos*] 'Contempla hanc sedem, in qua ego novem hyemes, saxo stratus, pertuli.' Attius. Adonduus etiam Calab. Smyrn. lib. V. ubi Ajax Ulyssi exprobrat πανωργυράτῃ.

114 *Supremam bellis imposuisse manu*] Ultimum finem: nam post excidium Trojanum præ pudore noluit in patriam redire; sed in Calabriam venit, ubi Petilium condidit. *Supremam bellis imposuisse manu*] Sic Met. XIII. 403. 'Imposita est sero tandem manus ultima bello.' Quod fatale fuisse affirmant. Ideoque vs. 54. eodem Metam. 'debita Trojanis apicula fati.' Alii duplex, alii fuisse triplex Trojæ fatum velant. Pausan. in Eliac.

quo dicit fata: 'Ἡρακλέους τόξα, καὶ
δορυὶν Πέλοπος. Adi etiam Cassand.
Lycophr.

115 *Nascentes properabam pellere
morbos*] Amorem surgentem.

116 *Admorceo tardam nunc quoque
lentus opem*] Nunc tibi meliores libri:
recte. Heins.

119 *Dum furor*] Cum prima editio
et meliores scripti. Idem.

121 *Qui cum discedere possit*] Descen-
dere iidem: probe. Malo etiam *Pug-*
net sequenti versu, quam *Pugnat*. Id.

123 *Impatiens animus, &c.*] Amato-
ris animus in medio amoris cursu con-
stitutus.

129 *Animumque expleverit ægrum.*
Impleverit scripti cum prima editione.
Heins.

131 *Temporibus medicina valet*] Ve-
terrimus Regius, *Temporis ars medicina
fere est*: eleganter mehercules; hoc
est, ars quæ se ad temporis oportuni-
tatem componit. Sic 'Temporis arma'
dixit Trist. iv. El. ult. 'Insolita cepi
temporis arma manu:' arma ad quæ
capienda temporis necessitate com-
pellebar: ubi frustra vir maximus
tum prius reponit. Idem.

135 *Nostra medicabilis arte*] *Nostræ*
arti Regius, Puteaneus, et tres alii:
probe. Idem.

137 *Hæc quod fecere tuentur*] *Ut fe-*
ceret iidem: hoc est, ubi, postquam
fecere, aut quemadmodum fecere, ita
et tuentur. Multi alii, *quæ fecere*.
Idem.

138 *Jucundi causa mali*] Otium:
σχολή τετραπύον κακόν. Eurip.

141 *Quam platanus rivo gaudet*] *Limo*
tres scripti: sed Regius et Scaligeri
Excerpta optime vino. Atque ita jam
restituit exactissimus Gronovius, qui
videndus Observationum i. 5. Neque
aliter Dousa divinarat, in ora codicis
sui. Hinc 'platanum genialem' Nos-
ter dicit Met. x. Heins.

143 *Qui finem queris amoris*] *Amori*
rectius duo libri: sic infra, 'hinc
odiis semina quære tuis,' quomodo et

illic videtur scribendum. Et mox ex
antiquis libris, 'Tu quoque qui causam
finito quæris amoris.' Idem.

144 *Cedit amor rebus*] Quia aliquid
agendo amor tollitur.

145 *Vindice*] Qui te cogat e stratis
surgere.

146 *Multo tempora quassa mero*] Per-
cussus tempora Baccho. Tib. i. 2. 3.
Qui οὐρανὸν ἔλκει. Redi ad Epist. Her.
xiv. 29.

147 *Animo sine vulnere vires*] *Nervos*
scripti meliores: *animis* etiam recto
quidam. Heins.

150 *Vacua menti*] Animo ocioso.

152 *Urbana splendida castra togæ*] *Candida castra* venuste Jureti codex:
age candidatam, inquit, atque in
ambitu honorum mentem distrahe.
Heins.

155 *Ecce fugax Parthus*] Bellum
Parthicum designat, quod Caius, vel
Tiberius, snmpsit Augusti auspiciis.
'Fugacem' autem Parthum appellat,
quoniam Parthi in fuga solent a tergo
sagittas emittere, adeo ut fugientes
non minores hostibus afferant cala-
mitates, quam consistentes.

158 *Bina tropæa*] 'Tropæa' autem
apud Græcos fuere arbores amputatæ,
eo in loco, ubi hostes vicissent, atque
in fugam vertissent: amputabant
enim ramos arborum, ac deinde arma
spoliisque hosti detractis ornabant,
ut esset posteris monumentum victo-
riæ partæ in eo loco. Dicta autem
sunt tropæa a τροπή, quod qui hostem
in fugam vertisset tropæum mere-
retur. *Tropæa*] Virgil. xi. 5. hæc om-
nia exequitur: 'Ingentem quercum,
decisis undique ramis, Constituunt,'
et seqq.

159 *Ætola cuspide*] Telo Diomedis,
regis Ætoliz.

160 *Mandat amatori bella gerenda
suo*] Hoc est: Ipsa quidem abstinet
bellis, gerenda autem eadem com-
mittit amatori suo, id est, Marti, a
quo amabatur. Micryll.

161 *Queritur Ægiathus*] *Queritis*

Scaligeri excerpta: probe. Fast. v. 'Quæritis unde pntem Maio data nomina mensi?' Et eodem libro, 'Nunc ubi sunt quæritis? urna tegit.' Lib. iv. 'Cur igitur Veneris festam Vinalia dicant Quæritis?' Propertius l. ii. Eleg. 1. 'Quæritis, unde mihi toties scribantur amores?' Noster infra, 'Quæris, ubi invenias? Artes, h, perlege nostras.' Medea, 'Dos ubi sit quæris?' Et sic alibi quoque. *Heins. Quæritur, Ægisthus*] Ex Pelelope, a quo Peleponesus cognominata est, natus est Thyestes, qui concubuit cum Ærope uxore fratris Atrei, et cum filia Pelopeia incestum perpetravit: cujus filius Ægisthus rem habebat cum Clytemnestra, et ambo Agamemnonem occiderunt.

164 *Quo tulerat vires Græcia tota suas*] Scripti omnes cum prima editione, *Transtulerat*. Sic Fast. i. 'Trans-tulit Evander silvestria numina secum.' Lib. vi. 'Imperium secum transferet illa loci.' Met. xiii. 'Permanet Aoniis Nereus violentus in undis, Velaque non transfert.' Claudian. bello Gild. 'socia comitentur classe Sycambri. Pallida translatum jam sentiat Africa Rhenum.' Cæterum Regius veterrimus, *Transtulerant Græcia*; quod non est de nihilo. Fast. lib. i. 'Festa corymbiferi celebrabant Græcia Bacchi:' quomodo et illic tiber annus ex melioribus. Et mox, 'Juraque ab hac terra cætera terra petent:' ita vetustissimus Zulichemius. Fast. ii. 'Græcia principium moris dedit: illa nocentes Impia Iustratos ponere facta putant:' Sic ibi optimus Mazarinianus et duo alii. Fast. i. 'Curia pauperibus clausa est: dant census honores, Census amicitias:' ita optimus codex Arondelianus. Sic 'vicinia spernebant:' de quo Fast. iii. 189. et Met. ii. 688. et apud Silium lib. iii. codex itidem egregius exhibebat, 'Vos quoque desertis in castra mapalibus itis, Misceri gregibus Gætulia sueta ferarum.'

Plures invenies hujusmodi loquendi modos in commentario Gromoviano de pecunia veteri, c. 3. *Heins.*

167 *Quod potuit, fecit; ne nil ageretur, amavit*] Regius cum Pateano et Scaligeri excerptis rectius, 'Quod potuit, ne nil illic ageretur, amavit.' *Idem. Quod potuit, fecit*] Cum Ægistho nihil relinqueretur agendum, amor, quod solum poterat facere, indulsit.

169 *Rura quoque oblectant*] *Oblectent* malim. *Heins.*

171 *Colla jube domitos*] *Indomitos* quidam ex melioribus. *Idem.*

173 *Cerealia semina*] Farnesianus *munera*. Pont. iii. Eleg. 8. 'Femina pro lana Cerealia munera frangit.' Medicamine Faciei, 'Cultus humum sterilem Cerealia pendere jussit Munera:' quibus locis tamen nonnulli codices *semina*. Avienus descriptione Orbis, 'Hi quanquam steriles decurrant semper arenas, Munera nec carpant Cerealia.' Sic et 'munus Cereale' apud Ausonium Epig. 126. Priscianus Periegesi, 'Non Bacchi donum, Cereris nec munera norunt.' Epigramma in Catalectis Pithæi de mensibus, 'Quintilis messis Cereali germine gaudens:' sic scribe, non *mensis*. 'Cerealia dona' Noster Fast. i. 'Neve graves cultis Cerealia dona cavete Agmine læsuro depopulentur aves.' Nemesianus Cynegetico, 'Tunc rursus miscere sero Cerealia dona Conveniet.' Avienus Ora Maritima, 'Qna dona flavæ Cereris educat solum.' At Amor. iii. Eleg. 6. 'Nunc opto curram de quo Cerealia primum Semina venerunt in rude missa solum:' ita ibi constanter codices; ut et Met. i. 'Semina tum primum longis Cerealia sulcis Obruta sunt.' *Idem.*

177 *Aspice labentes*] *Liquaces* pro diversa lectione optimus Puteaneus: eleganter, a *liquando*. Sic noster in Fastis, 'expressis mella liquata favis.' Id inverterunt, qui primam syl-

labam non posse produci crediderant. Met. viii. 'flagrantem mater ab igne Eripuit ramum, sparsitque liquacibus undis.' Ita illic etiam vetus codex. Met. iii. 'Quæ simul aspexit liquaci rursus in unda:' ita censeo scribendum, vel *liquenti*. Nam vulgatum *liquefacta unda* omnino ineptum est. Etiam apud Prudentium Cathemer. Hymno v. parum abest quin reponendum censeam, 'Cui jejuna heremi saxa liquacibus Exundant scatebris, et latices novos Faudit scissa silex:' quanquam non ignoro 'loquaces' etiam 'scatebras' dici posse; sed sane quod in nonnullis exemplaribus illic legitur 'madentibus scatebris' glossema est τοῦ *liquacibus*. De ejusmodi vocibus nonnihil dixi Amorum ii. 6. 32. *Idem*.

180 *Jam referunt*] *Ut referant* multi ex scriptis; sed Regius et sex alii, *Jam referent*: bene. *Idem*.

181 *Modulatur arundine carmen*] *Moderatur* Jureti Excerpta, et multi alii: *meditatur* unus, Medicus, quod placet, ut initio Tityri Virgiliani. *Idem*.

185 *Quid cum suppositos fugiunt examina fumos*] *Suppositos taxos* Jureti Excerpta; *compositas taxos* Puteaneus; Regius, *compositos fumos*. Lego *suppositas taxos*: nisi mavis *combustas taxos*. Virgilius Georg. iv. de apibus, 'Nec propius tectis taxum sine, neve rubentes Ure foco cancrps.' Et Ecloga ix. quæ noster respexit, 'Sic tæa Cynæus fugiant examina taxoa.' De fumo apibus noxio cæteroquin res minime ignota. Scholiastes Apollonii l. ii. ad illa de Apibus, *καὶ τὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐκ τῶν ἀποσπασσέντων*: conysse fumo apes fugari asserit: *αἰδοῦσαι δὲ καὶ κινεῖν κύνους*: *θύμους γὰρ μάλιστα ὁ ταύτης κινεῖς*. *Idem*.

186 *Denti vimina curva favi*] *Vimina torta* optimus Puteaneus: quomodo 'funes torti,' 'capilli torti,' et alia. 'Rotia torta' apud Tibullum l. iv. *Idem*. *Vimina torta*] Alvearia

ex viminibus contexta.

189 *Maturas rusticus uvas Colligit*] *Maturam uvam* scripti meliores: pro *Colligit* Puteaneus et duo alii *deligit*. Sic Epist. Phædræ, 'deligere rosam' dixit: hinc 'delectus.' Supra sub finem Art. iii. simpliciter dixit, 'lecti de vite racemi.' Apud Propertium, 'Celsaque mortali deligere astra manu.' *Heins*.

191 *Desectas alligat herbas*] *Colligit* prima editio cum scriptis nonnullis: codex Moreti pro diversa lectione *aggregat*. Forte *aggrat*, ut de feno intelligat, quod convertitur et in cumulos coacervatur, quos 'metam feni' et 'fœnistriam' Rei Rusticæ scriptores appellant. Hinc 'fœnum in metam exstruere' apud Columellam: cui tamen ii. 18. de feno 'desectam herbam religare,' idem est, quod 'alligare' Nasoni. Per 'desectam' igitur 'herbam' fœnum intelligit: hinc Severus in Ætna, 'Planaque desecto surgant fœnalia campo.' *Idem*.

192 *Raro pectine*] Rastro.

193 *Plantas deponere in hortis*] *Plantam* scripti: deinde nonnulli *deducere* vel *defigere*. Sed nil mutandum. Virgil. Georg. ii. 'Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum Deposuit sulcis.' Auctor Moreti, 'varias disponere plantas Norat, et occultas committere semina terræ.' *Heins*.

195 *Venerit insitio*] Cum aderit vernum inserendi tempus. De insitione autem plura legito apud Plinium in xvii. *Fac ramum ramus adeptet*] Tangit duos illos modos inserendi, quos Maro posuit.

196 *Peragrinis comis*] *Folliis alienis* arboris: nam cerasus in salice, plantanus in lauro, laurus in ceraso nascuntur. *Stet arbor comis*] Frondibus. Redi ad Amor. ii. 16. vs. 36.

197 *Voluptas*] Agriculturae.

200 *A Phœbi sorore*] A Diana, venationis Dea.

202 *Nunc tua frondosis retia tende jugis*] Puto nunc sua; ut sæpe Noster: supra, 'Ut sua, quod peperit, vix ferat arbor onus.' Superiori versu *catulo sequaci pro sagaci* codex Jureti: sed nil muta; est enim 'sagax' perpetuum canum epitheton. Noster, 'canibusque sagacior anser.' Ha- lient. de canibus, 'Venandique sa- gax virtus.' Seneca Thyeste, 'Sic cum feras vestigat, et longo sagax Loro tenetur Umber.' Idem Hippo- lyto de canibus, 'Nunc demissi nare sagaci captent auras.' Vide Festum in 'sagaces.' Servius de Anubide *Æn. viii.* 'quidam hunc Mercurium volunt, quia nihil est cane sagacius.' Sic Ennius quoque et Gratinus de ca- nibus, aliique passim. *Heins.*

206 *Pingui membra quiete levat*] Sic Regius cum Scaligeri excerptis, et Puteaneus pro diversa lectione. Re- liqui fere, *dulci quiete*; perperam: dictum Notis ad Epist. xii. 170. *Idem.*

208 *Aut lino*] Aut retibus. *Aut calamis*] Aut sagittis. Aut calammum aucupatorium intelligit, quo viscato aves capiuntur.

210 *Æra recurva*] Hamos.

212 *Tu tantum quamvis firmis reti- nebers vinculis, I procul, et longas car- pere perge vias*] Ita Regius cum vul- gatis: cæteri majori ex parte cum prima editione, *Tu tamen et*: duo, *Tu tamen infirmis quamvis*: quartus Puteaneus, *Tu tamen hic quamvis*: Ju- reti codex, *Tu tandem firmis quamvis*, et tres alii. Scribe, *Tu tamen i, quam- vis firmis retinebere vinculis, I procul*: dixi Amor. iii. El. 3. nisi mavis, *Tu tamen hinc i procul*. Deinde *frange mo- ras* duo; unus, *posce vias*; alius *perge moras*. *Rampere perge moras* unus Vaticanus, ut apud Virgilium, 'Eia age rumpe moras.' Certe *ꝛò vias* cum mox sequatur, hoc loco alienum videtur. *Heins.*

215 *Flebis et occurret*] *Ut occurret* omnino legendum, quicquid obnitun-

Delph. et Var. Clas.

Ovid.

tur libri veteres. Fast. ii. 'Fleat ta- men, ut geminas in loca jussa ferunt.' sic et ibi scribendum. *Idem.*

217 *Sed quando minus*] *Quanto cum scriptis. Idem.*

219 *Nec pluvias opta*] Quæ moram tibi abitro injiciant: at prima edi- tio *vites* cum duobus Farnesianis: lege *vita*. Sic apud Gratium, 'et pluvias et Cauri frigora vitent.' Et contra 'vitare æstum,' Amor. iii. El. 5. Et 'vitare solem' Nuce. *Idem.* *Nec te peregrina morentur Sabbata*] Sabbati enim diem aliquo profecturi, tanquam atrum et perniciosum, prop- ter frigidum et nocens Saturni sidus, maxime verentur, et infelicem exis- timant. 'Peregrinam' autem ideo appellat, quia peregrini Judæi eum diem in primis observant.

220 *Nec damnis Allia nota suis*] Po- ëta hic loquitur de diebus atris et inanspicatis, quale tum sabbatum habitum fuit, propter Judæos: item Alliensis dies, quo Romani a Gallis ad Alliam flumen superati ac cæsi sunt: de qua re supra quoque dictum. *Micyll. Damnis Allia nota suis*] *Alea* scripti perperam: deinde *nata* tres scripti cum prima editione; forsam recte. Propertius i. Eleg. 6. 'Non ego sum laudi, non natus idoneus ar- mis.' Et apud eundem i. iii. 8. 'Hic natus ad pacem, hic castrensibus utilis armis.' Et, 'O nimis exitio nata thea- tra meo.' Eodem libro El. 3. 'Non tu natus equo, non fortibus utilis armis.' Paris Sabini, 'Tyndaris heu flammis nata puella meis.' Pont. iii. Eleg. i. cum optimis libris, 'Telegonique pa-rens vertendis nata figuris.' Eleg. 2. 'Fœmina sacra facit tædæ non nata jugali': sic et illic puto scribendum. Trist. iv. Eleg. ult. 'Fortia verboni natus ad arma fori.' 'Natus lædere' Elegia de Nuce, 'At rubus et sentes tantummodo lædere natæ.' Epistola Paridis, 'O facies oculos nata tenere meos.' *Heins.*

222 *Nec, maneat ut prope, frange mo-*

9 U

ras] Quod est: Ne ipse tibiingas moras, quo causam manendi ac cessandi habeas, &c. *Micyl.*

229 *Ferrum patiaris et ignes*] *Patieris* scripti: idque sequens versus requirit, ubi pro *lavabis* prima editio et scripti *levabis*, ut *Epist. iv.* 'arentem quæ levet nuda sitim.' *Heins.*

233 *Artis tristissima janua nostræ*] *Strictissima* decem scripti; quod verum est: hinc *adstringere limen*; de quo dixi *Notis ad Amor. iii. El. 1.* vs. 50. sic 'janua laxa'; de quo ad *Fast. ii. 456. Idem.*

235 *Aspicis ut pressos urant iuga*] Hanc lectionem tuetur ad Statium *Oronovius cap. 9.* et *Elencho Anti-diatribes*; qui videatur: alii codices *pressos. Idem. Pressos juvencos*] *Aatro* subditos.

240 *Prædens culpa splendida verba tua*] *Prætendens* primo cum prima editione et scriptis legendum plerique. Deinde *culpa facta sua* cum *Sarraviano*; *facta tua* quatuor alii, ut apud *Horatium l. ii. Ep. 1.* 'Scriptores carmine fædo *Splendida facta linunt.*' *Heinsius. Prætendens culpa splendida verba*] *Verisimilia, speciosa.* Redi ad *Epist. Her. v. 130. et 131.* 'culpam nomine veles.'

243 *Nec satis esse putas*] *Multi puta* rectius. *Heins. Lentus abesto*] *Diu absis* ab urbe.

244 *Cinis*] *Amoris æstus refrixerit.* An huc referri possit illud *Plantii*? in *Mil. iv. 2. vs. 10.* 'Meam laudat speciem: edepol hujus sermo nos, haud cineres quæritat.' *Lepida* enim et nitida nimis fœmina quærit illum, qui nondum ex amœnis rebus exaruerit. Est hic ludus poëticus. *Viri celeberrimi* ad hunc locum rationes firmæ stant, quas non attingo.

247 *Quicquid eras fueris, sitiens avidusque redibis*] *Quisquis es affueris, unus: Quisquis et duo: Quicquid eris fueras* alius: upus *Vaticanus* *Quid quod et affueris*, proxime verum. Reliqui cum prima editione *Quicquid et*

abfueris. *Regins* *Quicquid et afueris.* *Scribe, Quid quod, ut abfueris, avidus sitiensque redibis?* nam posteriores voces eo legunt ordine scripti omnes meliores; de quo dixi *Epist. vii. 53.* malim et *damno suo* sequenti versu: sic infra, 642. 'Erit lucro lingua retenta suo,' ex veteri codice. *Heins.*

249 *Videris Hæmonia*] *Hæc* vera lectio est, licet *Fallitur* sit in plerisque scriptis: atque ita loquitur *Artis l. ii.* 'Fallitur *Hæmonias* si quis decurrit ad artes.' Adeantur *Notæ Pont. i. Eleg. 2. Idem. Mala pabula*] *Herbas nocentes. Hæmonia terræ*] *Terræ Thessaliæ*, ubi ars magica olim floruit.

254 *Non anus*] *Non saga*, et venefica mulier. *Carmine*] *Incantatione. Rumpet humum*] *Terram findet.* *Tibul.* 'Hæc cantu finditque solum, manesque sepulcris Elicit.'

255 *Non seges ex aliis*] *Docet* *Cicero*, et *Seneca*, messes in agros traduci posse magicis præstigiis: unde in *xii. Tabulis* tantum erat, ne quis alienam segetem pelliceret. *Virgil.* 'Atque satas alio vidi traducere messes.'

256 *Nec subito Phæbi*] *Non inficetur sol*, me duce, quod a *Magia* fieri solet.

257 *Ut solet æquoreas*] *Tybris* cursu solito in mare descendit: non autem retro, quod magi efficiebant. *Tybrim* autem pro quocunque posuit flumine.

258 *In nivis luna vehetur equis*] *Per me* etiam luna non deducetur e cœlo magico carmine.

259 *Recantatas curas*] *Amores* magicis carminibus repressos.

260 *Vivo sulphure*] *Id* sacrum inteligit, quo adhibito sulphure, ovo, et teda lustrabantur amantes.

261 *Quid te Phasiacæ*] *Pasiphe* *Regius* et duo alii; tres *Phasidae*; unus *Phasiadæ*; alius *Persidos.* *Lege Phasiados terræ*: dixi *Epist. xiv. 164.* Sic *Phasias* passim pro *Medea. Heins. Terræ Phasiacæ*] *Colchon insulam de-*

signal, a flumine *Phasis* dictam. Medeam autem dicit, quæ, relicta patria, Jasonem sequuta est.

263 Quid tibi profuerunt *Perseides herbe*? Herbæ veneficæ, sic dictæ a Persæ nympha Oceani filia, ex qua Sol gennit Circen. Vel a Perse; nam Sol ex Persa duos filios habuit, *Æëtam* et *Persen*. Ex Persæ nata est *Hecate*, quæ quum patrem veneno absumsisset, nupsit *Aëtæ* patruo, tresque liberos sustulit, *Circen*, *Medeam*, et *Ægialeum*: auctor *Diodor*.

264 Cum tibi *Neritias abstulit hora rates*? Cum sua optime Regius et alii decem. Ita et scribo Amor. i. El. 7. vs. 54. 'Ut sua populeas ventilat aura comas.' Pro hora etiam aura ex prima editione et scriptis præstantioribus reponendum. Deinde *Neritias*, quod sæpius apud nostrum occurret, perperam in *Naricias* scripti libri plerique mutant. '*Narycius*' enim est *Locrensis*: '*Neritius*' seu '*Nericus*,' *Ithacensis* aut *Epirota*. Sic libro viii. Met. '*Naryciusque Lelex*:' quomodo scribendum. Recte *Narycius*, ut hunc *Locrensem* a *Lelege* autochthone primo *Imconum* rege distinguat. *Homerus* *Iliad*. B. 631. Αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς ἦγε Κεφαλῆνας μεγάθυμους, ὧς β' Ἰθάκην εἶχον καὶ Νήριτον εἰνὸς φύλλον et quæ sequuntur ubi *Eustathius*, *Nήριτον* τὸ ἔρος διὰ τοῦ π' τὸ γὰρ διὰ τοῦ κ' *Νήρικον* πόλις Ἠπειροῦ ἐς δεξιόταται. Hinc Ἰθάκην *Νηρικίην* dixit *Periegetes*: quare non penitus est dammandum illud *Naricias* ἀπὸ τοῦ *Νηρικίου*, seu *Νηρικίου* *Dorico*: quamquam Naso *Homerum* in plerisque sequitur auctorem. Met. xiv. '*Neritius* *Macareus* comes experientis *Ulyssi*.' Et eodem libro, '*Neritiæque* ratis viderunt fragmina lætis *Vulibus*.' Et *Fastorum* iv. '*Dux quoque Neritius*' de *Ulysse*: sic enim meliores. Et *Trist.* i. *Eleg.* 4. bis: et *Met.* xiii. '*Neritiasque* domos regnum fallacis *Ulyssi*.' *Noster* *Trist.* i. *El.* 4. '*Nec mihi Dulichium domus*

est *Ithaceve Sameve*:' ubi plerique veteres *Samos*:c. Idem. *Eustathius* *Neriti* montis nomen deducit ἀπὸ *Νηρίου υἱοῦ Περσέδου* ad *Odysa*. P. *Nerici* oppidi ipse quoque *Homerus* meminit *Oydss*. Ω. sed *Neriti* sæpius. *Noster* lib. xiii. 'Et jam *Dulichios* portus, *Ithacamque Samonque*, *Neritiasque* domos regnum fallacis *Ulyssi*, Præter erant vecti:' ubi nihil necesse contra auctoritatem veterum librorum *Samenque* reponi, cum *Homerus* quoque *Iliad*. B. ubi apparatus classis *Ulyssæ* describit, loco jam supra adducto inter alia, Ὄτε Ζακύνθος εἶχον, ἧ' οἱ Σάμος ἀμφενέμορτο ubi *Eustathius*, λέγεται δὲ καὶ Σάμη ἧς ὁ πόλις, καὶ Σάμος καὶ Σάμη atque ita quoque alibi *Homerus*. In *Odyssea* tamen *Σάμη* vocat frequentius; ut libro A. 246. Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ Ἰθάκῃ Ζακύνθῳ quod *Virgilius* expressit *Æn.* lib. iii. 'apparet fluctu nemorosa *Zacynthos*, *Dulichiumque*, *Sameque*, et *Neritos* ardua saxis:' ubi *Servius*: '*Same* *Cephalenæ* civitas: nam *Samos* in *Asia* est:' qui non meminerat præter hanc nostram, tertiam quoque esse in *Thracia*, *Samothracem* dictam. *Trist.* i. 4. '*Nec mihi Dulichium domus* est, *Ithaceve*, *Samosve*:' sic ibi constanter veteres; vulgati *Sameve*. Certe *Samon* *Nostro* fuisse dictam, apparet ex *Epistola* prima, ubi habes '*Dulichios*, *Samiosque*.' *Samius* enim *Sami* incola dicitur, quemadmodum *Samæus* *Samæ*. *Eustathius* in A. *Odys.* Σάμη νῆσος περὶ Κεφαλληνίαν, λεγομένη καὶ Σάμος καὶ ὁ πόλις αὐτῆς, Σαμαῖος, ὁ μὲν τοῖς τῆς ἰσῆας Σάμου πόλις Σάμος λέγεται. *Ansonius* quoque in *Periocha* *Odysæ* iv. 'Circa *Asteriam* ergo insulam, quæ *Ithacam* *Samumque* interjacet, delitescentes occasionem fraudis expectant.' Atque hæc de *Nerito* et *Nerico* *Epiri*. Nunc de *Naryce* aut *Narycio* videamus. *Stephanus Byzantinus*: Νάρυξ

πάλις Δαρκίλιος, θηλυκῶς λεγομένη. Τὴν δὲ Ναρύκιον τὴν πόλιν φασίν, 'εἰς ἣς Ἀἶας' δ' πολλῆς Ναρύκιος, καὶ Ναρύκία δὲ οὐδετέρως' λέγεται καὶ Ναρύκη καὶ Ναρύκαϊος θηλυκῶς, καὶ οὐδετέρως' quæ fere totidem verbis habes apud Suidam in Νάρυξ. Hinc 'Narycios Locros' dixit Virgilius de colonia Locrensi in Calabria, quam et noster Metam. xv. 'Narycium' vocat: ita enim scribo; cum non Stephano tantum ac Suidæ, sed Plinio quoque 'Narycium' non 'Narycia' dicatur: atque inde quoque 'Naryciæ picis lucos' idem Virgilius in Georgicis dixit: et Columella, 'so- bolem dabit illa capacem Naryciæ picis, aut Actæi mellis Hymetti:' sed Virgiliannus locus de pice Brutia intelligendus, quam commendat Plinius; Locri enim in Brutiis: ea est vera lectio apud Virgilium; neque aliter vetustissimi codices, etsi Probus et Servius 'Mariciæque' illic agnoscunt: mendose. Alter etiam de pice Locride non Brutia perperam interpretatur; sed in duobus Servii vetustis codicibus Leidensis bibliothecæ, 'Naryciæ picis, a loco, in quo abundant picæ:' male vulgo, *abundant pices*. Hæc scripseram, cum obtulit se mihi Scholiastes Virgilii ineditus, qui meam de pice Brutia interpretationem confirmat: eum audi; 'Naryciæ, Brutia, quæ in similitudinem picis arborum corticibus fluunt. Item, Naryciæ, Brutia, quæ in silva (lego quæ ea in silva) sunt.' 'Hic et Narycii posuerant mœnia Locri.' Interpretes ex hoc Virgilii loco non satis se expediunt, cujus nec mentem videtur assecutus Plinius; nam cum libro xiv. 20. picem Brutiā jam commendasset, subjungit paulo post, Naryciam a Virgilio laudari. Hæc copiosius præter institutum. *Heins. Neritias rates*] Naves Ulyssis.

268 *Longus et invito pectore sedit amor*] Lege at *invito* cum præcis editionibus et duobus scriptis: alii nonnulli in *invito*. Pro *sedit* frustra Pate-

aneus et nonnulli alii *mansit*. Noster supra, 'Et vetus in capto pectore sedit amor.' Epist. ii. 'Sedit in ingenio Cressa relicta tino.' Epist. iv. 'Sarcinaque hæc animo non sedet apta meo.' Amor. i. 2. 'Nec in lecto pallia nostra sedent.' Trist. iii. 9. ex veteribus libris, 'Pallor in attonitæ virginis ore sedet.' Met. ii. 'Pallor in ore sedet, macies in pectore toto.' Plura ex Martiali Gronovius noster collegit Observ. lib. ix. c. 3. *Heins.*

269 *Vertere quæ poteras*] Scripti cum prima editione *tu poteras*: mihi tamen vulgatum magis arridet. *Idem. Homines in mille figuras*] Circe enim deformabat homines in mille figuras animalium, ut docet Virgilius.

270 *Antui jura tui*] Potestatem tuæ mentis, quæ erat amori obnoxia.

272 *Dulichium ducem*] Ulyssem, sic appellatum a Dulichio insula, una ex Echinadibus.

280 *Utilior centus*] *Utilius tempus* quatuor libri; ut Epist. Laodamiæ, 'Illud erat sævis utile tempus aquis.' *Heins.*

281 *Nova Troja resurgit*] Sic Luc. ix. 'grata vice mœnia reddent. Ansonidæ Phrygibus, Romanaque Pergama surgent.' Propert. iv. Eleg. 1. 'Dicam, Troja cades, et Troia Roma resurges.' Ennius. Annal. i. 'In Roma Troja revixit.' His addemus mutnam Iliensium ac Romanorum gratulationem: 'Iliensibus Æneam, cæterosque cum eo duces a se profectos; Romanis, se ab his procreatos referentibus. Optabilem Trojæ ruinam fuisse, ut tam feliciter renasceretur.' Hæc erat illa 'Trojæ renascens fortuna.' Hor. Od. iii. 3. Consule Celeberrimum Gronovium, Sen. Troach. 472. 'Recidiva ponas Pergama.' Virgilius sæpe utitur hac voce.

282 *Non aliquis socios rursus ad arma vocat*] Hæc non sunt nauci: optimus Puteaneus *Rhenus*, ut et Argentinensis vere, nisi quod scribo, *alius Rhenus*

ad arma vocat. Victoriam de Rhese passim jactat et ostentat Ulysses. Ita in Responsione Sabiniana ad Ovidianam Penelopen; ita Met. XIII. in oratione adversus Ajacem; ita Artis II. ubi cum Calypso colloquens inducitur: bene etiam unus Farnesianus *in arma*. Vide notas ad Epist. III. 136. *Heins.*

283 *Hic amor, hic pax est*] *Et pax* meliores, præter Excerpta Jureti. Sequens versus aut spurius est, aut aliquid hic excidit. *Idem.* *Male vulneror*] Nimio amore angor.

286 *Irrita cum velis verba*] *Cum votis* Puteanus: forte *cum velis vota*; sed supra in Epistola Sapphus, 'Qui mea verba ferunt, vellem tua vela referrent.' Et, 'Demophoon, ventis et verba et vela dedisti.' *Heins.*

287 *Assuetas ad artes*] *Ad artes* magicas.

289 *Ergo quisquis opem*] In uno Regio, *Ergo age quisquis opem*; ut Art. I. 'Ergo age ne dubita cunctas superare puellas.' Et II. 'Ergo age et iratæ medicamina fortia præbe.' *Heins.*

291 *Domina retinebit in urbe*] Sic bene Regius. Reliqui fere *dominæ in urbe*; male. Martialis III. 'Plus sane placeat, domina qui natus in urbe est.' Lib. IX. 'Octavum domina marmor ab urbe legis.' Nemesianus Eclog. I. 'Non sic dulce sonas, ut te placatus Apollo Provehat, et felix dominam perducatur ad urbem.' Eclog. II. 'Tityrus e silvis dominam pervenit ad urbem.' Et Calpurnius Eclog. IV. 'Tu mihi talis eris, qualis, qui dulce sonantem Tityron e silvis dominam perduxit ad urbem.' Sic et 'dominam Romam' Martial. lib. X. et 'dominas arces' Rutilius: sic et Græci frequenter βασιλεύσαν πόλιν. *Idem.*

293 *Optimus vindex*] Optimus defensor et liberator. Qui rupit] Qui potuit solvere. *Ladentia pectus* Vin-

cula] Amorem, amatoris mentem torquentem.

294 *Dedoluitque semel*] Semel amoris impatientiam et dolorem abiecit.

295 *Sed cui*] *Malo Si cui* cum duobus scriptis. *Heins.*

299 *Sceleratæ facta puellæ*] Alii *verba aut dicta*. Sarravianus *regna*: eleganter mehercules. Sic de regno amatorio supra, 'At si quis male fert indignæ regna puellæ.' Horat. Od. IV. 1. 'Non sum qualis eram bonæ sub regno Cynaræ.' Propertii Cynthia III. 10. 'Inque meum semper stent tua regna caput.' Et. II. 10. 'Et subito felix nunc mea regna tenet.' Lib. IV. 7. 'Longa mea in libris regna fuere tuis.' Et mox, 'Et quereretur lecti frigida regna mei.' *Idem.*

301 *Nec ea contenta rapina est*] Puteaneus et quinque alii *contenta rapina*. Scribe, *nec ea contenta rapina*. Sub titulum nostros misit avara lares. Frustra scripti sub titulo. Tibullus, 'si jusserit illa, Ite sub imperium sub titulumque lares.' *Idem.*

304 *Ante suas fores*] *Suam forem* unus meus: bene. *Idem.*

307 *Per totos marcescant omnia sensus*] Unus *vanescent*, alius *manescent*: prior Mentelianus *acescant*. Regius cum duobus aliis *inacescant*: vere; atque ita, quem nihil præterit, perspicacissimus Gronovius Observ. lib. II. c. 21. Is plura de eo verbo collegit. *Non cessent* codex Jureti frustra: *inacescere* Scribonius Largus Compositione CIV. et Marcellus Empiricus quoque dixerunt. Sic 'inamarescere' Horat. II. Sat. 7. 'Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitiæ.' *Idem.*

308 *Odii semina quære tui*] *Malo tuis odiis*, dixi supra ad v. 143. Sequenti versu *possis* pro *posses* meliores. *Idem.*

314 *Æger*] Amore captus.

315 *Profuit assidue*] *Assidua amica*

Regius: eleganter. Sic in Ibide libri veteres, 'Visceraque assidue dedita præbet avi.' *Heins.*

318 *Ut verum confiteamur*] Vere tam hic quam sequenti pentametro libri meliores, et recte. Infra, 'Sic facies vere, quod meditatus eris.' *Idem.*

320 *Nec tamen*] Et tamen scribe cum Puteaneo et Argentinensi: aliter sensus non constabit; et sequenti versu, *Quam brevis est! nec erat*, cum eodem Puteaneo et duobus aliis: vulgati insolse, et erat. *Idem.*

322 *Hinc odio*] Hæc scripti plerique. *Idem.*

323 *Et mala sunt vicina bonis*] Lego, *Ut mala sunt vicina bonis*: hoc est, quemadmodum. *Idem.*

325 *Quam potes*] Regius, Puteaneus, et plures alii, *Qua potes*; nil muta: dictum alibi. Sic infra libri quidam veteres, 'Et modo, quam poterat, latum spectabat in æquor.' Trist. i. El. 8. 'Quam potes excusa, nec amici desere causam.' Sic libri quidam veteres: ut et III. El. 3. 'Quam potes, extenua forti mala corde ferendo.' Et Eleg. iv. 'Et quam quisque potest, oro, mala nostra levate.' El. 7. 'Effuge venturos, quam potes, usque rogos.' Lib. iv. Eleg. 8. 'Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde est.' Met. III. vs. 300. ex antiquis itidem libris, 'Quam tamen usque potest, vires sibi demere tentat.' Et lib. VIII. 'Quam potuit precibus deus annuit.' Val. Maximus iv. 1. 'Fabius Maximus cum a se quinquies, et a patre, avo, proavo, majoribusque suis sæpenu-mero consulatum gestum animadverteret; comitiis, quibus filius ejus summo consensu consul creabatur, quam potuit, constanter cum populo egit, ut vacationem aliquando hujus bonoris Fabiæ genti daret.' *Idem.*

326 *Brevi limite*] Brevi via: trans- eundo de virtute ad vitium.

329 *Et poterit dici petulans*] Invere- cunda poterit appellari. *Quæ rustica*

non est] Quæ est urbana. Fabius 'urbanitatem' appellat, in qua nihil absorum, nihil agreste, nihil incondi- tum, nihil peregrinum neque sensu, neque verbis, neque ore, gestuve pos- sit deprehendi.

331 *Caret tua dote puella*] *Tua ser- mina dote* scripti fere omnes cum pri- ma editione; bene: ita sæpe pro amica Noster: nam 'puella' mox sequitur. *Heins.*

332 *Blandis sonis*] Blandis verbis.

333 *Exige quod cantet*] *Ut cantet* Regius et Puteaneus cum alio Regio: uti cantet Scaligeri Excerpta et Jureti cum uno Puteaneo. Lege, *erigito cantet*: sæpe sic peccatum. Pro si *qua est*, unus ex meis si *qua sint*. Forte, *si cui sine voce puella est*. *Heins.*

334 *Fac saltet, nescit si qua movere pedem*] *Movere manum* Regius, et pro diversa lectione Puteaneus cum Lin- colniensi: optime. *Movere manum*, *χερσὸν κινῆν*: sic et lego Met. xiv. 'In numerum motis manibus duxere cho- reas.' 'Jactare in numerum brachia' Lucretio, et 'mollia mobiliter brachia mittere' l. iv. Gestus enim ma- nuum et brachiorum in saltatione puellarum plus commendabatur, quam pedum motus. Noster sic passim Fast. III. 'Illic et cantant quicquid didicere theatris, Et jactant faciles ad sua verba manus.' Art. Am. III. 'Quis dñbitet, quin scire velim sal- tare puellam, Ut moveatposito brachia docta mero?' ubi forte *brachia ducta* reponendum. Amor. II. 4. 'Illa placet gestu, numerosaque brachia ducit, Et tenerum molli torquet ab arte latus.' Et Ponticorum l. iv. 2. 'Sive quod in tenebris numerosos po- nere gestus, Quodque legat nemo scribere carmen, idem est:' ubi per- peram *grævus* in multis codicibus ex- stat. Noster infra, 'Enervant ani- mos loti, citharæque lyraque, Et vox, et numeris brachia mota suis.' Lib. II. 'Brachia saltantis, vocem mirare canentis, Et quod desiderit, verba que-

rentis habe.' Ita Juvenalis cum dixit; 'Chironomon Lædam molli saltante Bathyllo,' designat gesticulatione manuum saltationem potissimum fuisse confectam. Propertius II. Eleg. 22. 'Sive aliquis molli deducit candida gestu Brachia: seu varios incinit ore modos.' Statius Sylvarum I. III. ad Uxorem, 'Candida seu molli deducit brachia motu,' hoc est, saltat: male diducit legitur. L. III. Artis, 'Cui vox est, canta, cui mollia brachia, salta; Et quacunque potes dote placere, place.' 'Ducere' igitur et 'deducere brachia,' in saltatione idem quod movere. Sed et 'jactare' dicebant. Propertius IV. Eleg. 9. 'Nanus et ipse suos breviter concretus in artus Jactabat truncas ad cava buxa manus.' Noster Fast. III. 'Illic et cantant quicquid didicere theatris, Et jactant faciles ad sua verba manus.' Sed et de saltatione Epistola Leandri, 'Jactabam liquido brachia lenta mari.' Quare parum abest, quin apud Propertium IV. Eleg. 5. illis versibus, 'In mores te verte viri: si cantica jactat, I comes; et voces ebria junge tuas,' *si brachia jactat* censeam reponendum. *Idem.*

335 *Barbara sermone est*] *Sermonem est* Patavinus: ut ait Græcismus, cuius notæ multi occurrunt apud Nasonem nostrum. *Idem.*

337 *Durius incedit, face ut ambulet*] Scripti plerique *fac ambulat*. Regius, *fac inambulet*. Excerpta Scaligeri *face inambulet*; recte: *face* pro *fac* usitatissimum nostro. 'Inambulandi' verbo frequenter usus est Cicero: hinc et 'inambulatio' apud Catullum. *Idem.*

337 *Omne papilla Pectus habent: vitium fascia nulla tegat*] *Pectus habent tumida*, priscæ editiones et Sarravianus cum quatuor aliis codicibus: quod præ vulgata lectione placet. Malim etiam *fascia nulla liget*, quam *teget*. Sic Martialis, 'Fascia luctan-

tes dominæ compesce papillas.' *Idem.*

339 *Narra quod rideat illa*] Multi *ipæ*; unus *ipsam*; Regius *illi*: distingue, *narra, quod rideat, illi*; nisi malis forte, *quo rideat, et quo fleat*. *Idem.*

340 *Mollibus est oculis*] Si habet oculos ad flendum faciles.

341 *Cum se non finxerit ulli*] Cum nondum se fucaverit, aut gemmis ornaverit, ut alicui placeat.

346 *Hæc ægide*] *Ægis* est munitum pectoris æreum, habens in medio Gorgonis caput: quod munitum si in pectore numinis fuerit, ægis vocatur; si in pectore hominis, sicut in antiquis imperatorum statuis videmus, lorica dicitur. Hic autem gemmas, quibus teguntur fœminæ, ægida appellat. Ovidius, quod illa defendant deformitatem his ornamentis, ut ægis pectus tuetur.

347 *Improvisus ades*] Puellam improvise adeas, antequam ornatur. *Inermem*] Inornatam.

348 *Vitiis excidet ipse suis*] Scripti *illa*: sic et alibi noster, ut Art. I. r. 'Excidit illa metu, rupitque novissima verba.' Lib. II. 'Quæ, simul invasas crimen pervenit ad aures, Excidit, et miseræ voxque colorque fugit.' Lib. III. 'Procris ut accepit nomen, quasi pellicis Auræ, Excidit, et subito muta dolore fuit.' Trist. I. Eleg. 1. 'Ingenium tantis excidet omne malis.' Eleg. 5. 'Si quid et in nobis vivi fuit Ante vigoris, Extinctum longis excidit omne malis.' Eleg. 4. 'Quam subeant animo meritorum oblivio nostro, Et longa pietas excidat ista die.' 'Excidere sibi' dixit Seneca Hippol. 'Quis me dolori reddit, atque æstus graves Reponit animo? quam bene excideram mihi!' Phædra, deliquium animi passa. 'Linqui' dixit noster Epist. Phyllidis: 'Linquor, et ancillis excipienda cado.' Fastorum V. 'Excidit, et lævo fixa sagitta pede est.' *Excidet*] Animo tuo. *Suis vitiis*] Sua turpitudine.

349 *Non tamen*] *Nec* prima editio et scripti nonnulli. *Heins.*

350 *Fallit enim multas*] *Multos* Regius; et bene. *Idem.*

351 *Tum quoque compositis sua cum linit ora venenis*] *Compositis cum linit* Regius corrupte; forte pro *liverit*: ita enim dicebant quoque veteres, non *laverit* tantummodo: vel, *cum positis sua leverit ora venenis*. *Cum positis sua collinet* Puteaneus cum quinque aliis; recte: unus *colliget*; quod proximum vero. Sic apud Horatium, 'crines pulvere collinea.' *Compositis cum linit ora venenis* prima editio et ex scriptis multi; non male, a *liniendo*, si lex metri id ferret. 'Posita venena,' nempe, in mensa. Art. Am. III. 'Nec tamen ut positas mensa deprendat amator Pyxidas:' ubi dixi de hoc loco. Sic 'posita lucerna' Epist. HERNUS; et 'positæ dapes' sæpe alibi; et 'positus Bacchus;' de quo Artis I. I. Unus codex Regius *delinit*, alius *delinet*; quo verbo usus est Accius. *Idem.* *Compositis venenis*] *Fucum* intelligit, quo mulieres faciem fingunt.

355 *Illa tuas redolent, Phineas*] *Phineus* rex fuit Arcadiæ, qui filios locæcavit: in ejus vindictam, illum quoque Dii oculis privarunt. Dapibus non poterat vesci: nam admotæ Harpyiæ mensis, eas ventris proluvie fœdabant. Fabulam habes Metam. VII. 3. et Diod.

356 *Nausea facta meo est*] *Malim nata*; sed libri obstant. *Heins.*

357 *Medio Veneris præstamus in usu*] *Medios in usus* Puteaneus et quatuor alii; *præstamus* idem cum Jureti libro; sed Farnesianus unus *præstentur*, quod sequor. *Idem.*

364 *Quam volet impugnent*] *Impugnet* plerique scripti. Pro *Quam volet*, Qui prima editio et exarati calamo quatuordecim: *Quod volet* Regius et Puteaneus et multi alii: duo *Quamlibet*; de quo ad Epist. VI. 140. unus *Quolibet*; unus item, *Qua valet*: Excerpta Puteani *Quo valet*. Latet ali-

quid. Jureti excerpta *Quam valet*. *Idem.*

365 *Ingenium magni livor*] Tangit Ovidius historiam quam Vitruvius lib. VII. de Architectura refert. Ea talis est: Quum Zoilus libros in Homerum composuisset, Alexandriæ eos recitavit Ptolemæo regi: cui nullum ille dedit responsum, quod tantum poëtam immerito culpari videret. Is postea ad egestatem compulsus, regem adiit, rogans ut sibi aliquid dari juberet. Tum rex respondit: Homerus, qui ante annos mille decessit, ævo perpetuo tot millia hominum pascit. Quare tu quoque debes, qui meliori ingenio te profiteris, non modo unum, sed etiam plures alere posse. Accusatus deinde Zoilus parricidii, cruci affixus est. Hic ergo cum esset Homerus obtrektor adoptavit sibi hoc cognomen, ut Homeromastix vocaretur.

366 *Quisquis es*] Recte. Non enim constabat, quis aut cujus fuisset Zoilus. *Heins.*

367 *Et tua sacrilega*] Maronem dicit, qui cecinit adventum Ænæ in Italiam, &c. Et tamen clarissimus poëta non caruit obtrektore.

369 *Summa petit livor*] Distichon hoc superfluum est, cum de livore jam egerit. *Heins.*

372 *Exige quæque*] Sarravianus quodque: Regius, quidque; bene. *Idem.*

373 *Mæonio pede*] Versu heroico, quali natus est Homerus.

376 *Versibus e mediis*] *Uisibus e mediis* Regius. *Lego Lusibus*: sic Pont. IV. Eleg. ult. 'Et tua cum socco Musa, Meliase, levi:' scripserat enim ludicra et jocos Melissus, ut illic dicimus. *Versibus e medicis* Puteaneus. Reliqui plerique majori ex parte *Versibus in mediis*. Heinaius. *Versibus e mediis*] E mediocri dicendi genere, et rebus ac personis conveniente. Est enim Comœdia, privatæ civilisque fortunæ, sine periculo vitæ, comprehensio. *Soccus habendus*

erit] *Socum* pro comico stylo posuit, ut supra *cothurnum* pro tragico.

377 *Liber in adversos hostes*] Iambicum carmen est maledicum, a iambo pede sic appellatum. Hujus carminis præcipui scriptores fuere apud Græcos Archilochus et Hipponax: apud Romanos vero Lucilius, Catullus, Horatius.

378 *Extremum œu trahat ille pedem*] Duplicem iambicum versum designat: scilicet, rectum iambicum, et choriambum, vel scazonta, hoc est, claudicantem. Ambo autem versus trimetri appellantur: constat enim sex pedibus, suntque utrique ad maledicentiam facti. Per 'celerem' ergo 'pedem', rectum iambicum: per 'extremum' vero, claudicantem et scazonta intelligito.

379 *Blanda elegeia*] Versibus imperiter junctis querimonia primum; Post etiam inclusa est voti sententia compos.

380 *Et levis arbitrio ludat amica suo*] *Laudat* Regius, et *cantat* superiori versu: *laudat* etiam quinque alii; plures, *plaudat*; unus, *laudat*. Forte scribendum, *Et levis arbitrio plaudat amica tuo*: hoc est, tuis desideriis applaudit æqua.

381 *Callimachi numeris*] Versibus elegiæ, in quibus scribendis Callimachus primas obtinuit. *Achilles*] Fortium gesta.

382 *Cydippe*] Cujus nominis pœma scripserat Callimachus, ex quo fragmenta ab antiquis Grammaticis citantur. *Heins. Cydippe*] *Amica Acontii*: hoc est, materia mollis et lasciva. *Oris tui*] Tui carminis et cantus. *Homerus enim virorum fortium facta cecinit, non autem amatoria. Non est oris, Homere, tui*] Redi ad Amor. II. 1. 12.

383 *Quis feret*] Rectius alii *ferat*: et tum sequenti versu *Peccet* quoque sit scribendum. Si quis agat etiam recte prima editio cum Puteaneo et multis aliis. *Heins. Quis ferat An-*

dromaches peragentem Thaida partes] Redi ad Art. III. 519. 'Nunquam ego te, *Andromache*, nec te, *Tecmessa*, rogarem.' Fuit enim gravissima femina. Quod graviter exprimit Virg. *Æneid.* III. 'Hen! quis te casus dejectam conjuge tanto Excipit? aut quæ digna satis fortuna revisit? *Hectoris Andromache*.'

388 *Vicinus*] *Vicinus* Regius alique complures. *Heins. Vicinus*] *Superavimus invidos. Acta rea est*] Agere reum, est reum accusare; peragere vero reum, est condemnare.

391 *Sed nimium properas*] *Invide*.

392 *Et capient anni carmina multa mei*] Scripti non pauci *capient animi carmina plura*: plura quoque codex Jureti: *capiant* Regius. Politiani liber *capient animi carmina magna mei*; quod placet: modo *capiant* cum Regio admittas: hinc 'capax animus.' Legebam aliquando pro *carmina multa, culta*: ut de Horatio in Tristibus, 'Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.' *Heins.*

393 *Stadium fama mihi crescit honore*] *Lege fama honora*: ut apud Statium Theb. II. 'Vos quoque Thespiadæ non inficiatus honora Arcuerim fama:' quo respicit unus codex Patavinus, in quo *honesta*; editio prima et scripti nonnulli *amore*. Sed cum Regius et Puteaneus a manu prima agnoscant, *mihi crevit honori*, alii *sex crescit honori*, forte legas rectius *fama studium mihi cessit honori*, vel, *cedit*: nam in uno Vaticano est *credit*. Sic 'bene cedere' in Fastis I. II. vs. 380. 'Et memorem famam, quis bene cessit, habent.' ita locus mendosissimus ex vestigiis veterum librorum est scribendus; ubi plura. *Idem*.

394 *Principio cliui*] In aditu et primordio famæ comparandæ nonnulla est mihi difficultas. *Noxter anhelat equus*] *Vester* Regius et tres alii; melius: ut ad livorem referatur. *Heins.*

396 *Quantum Virgilio nobile debet opus*] *Epos* legebat Muretus apud Cio-

fanum: quod si hoc loco admittimus, etiam Statio erit reddendum, ubi de Heroo carmine Sylv. 1. Epithalamio Stellæ, 'eat enthea vittis, Atque hederis redimita cohors, ut pollet ovanti Quisque lyra: sed præcipue qui nobile gressu Extremo fraudatis epos:' ita enim scribo. Martialis, 'Scribebamus epos; cœpisti et scribere: cessi.' 'Forte epos' dixit Horatius, ubi agit de Vario. Hoc tamen Nasonis loco, vulgatam lectionem non temere sollicitem, præsertim cum scripti codices nostri omnes pro ea stent. Nam per *nobile opus* quid intelligat, satis apparet, cum de Virgilio loquatur. Sic idem Statius Sylv. 1v. 'Jam diu lato spatiosa campo Fortis heroos Erato labores Differ, atque ingens opus in minores Contrahe gyros.' Propertius Eleg. 111. 2. 'quis te Carminis heroi tangere iussit opus?' *Idem.*

398 Gyro curre tuo] Tuam materiam et opus exequere.

399 *Petetur*] *Lege petentur*: versus enim exigit ut *rd concubitus* sit pluralis numeri. *Heins.*

401 *Pleno si corpore sumas*] *Pectore* Puteaneus et Jureti excerpta cum aliis nonnullis. *Idem.*

403 *Tua prima voluptas*] *Tibi recitis* duo libri. *Idem.*

405 *Frigora soles*] Concinnius Saravianus et quinque alii, *frigora sole*: alii totidem *frigora soles*, proxime verum. *Idem.*

407 *Veneris quoque jungere figuram*] *Venerem jungere figura* Regius et Puteaneus pro diversa lectione, bene; quomodo et duo alii: et sequenti versu pro *quæque decere putes, quæque libri meliores; putas* Regius et multi alii. Scribe, *quæque decere potest*: alioquin sensum vix commodum elicias: alter Regius, *Venerem finge figura*; sed Jureti codex et Puteani, *Veneri quoque jungere figuram, Quam minime jungi quæque decere putes*. 'Jungere Venerem' elegantius est. Art. lib. 11.

'Utque velis, Venerem jungunt per mille figuras.' Martialis Epigr. 11. 53. 'Quod plebeia Venus gemino tibi jungitur asse:' ita scribe; cum nullo sensu in vulgatis legatur *vincitur*. In antiquis codicibus, maxime Bibbilitani poëtæ, *c* et *g* promiscue confunduntur. Noster in Ibide, 'Quæque sui Venerem junxit cum fratre mariti Locris.' Tibullus Eleg. 1. 9. 'hunc ego credam Cum trucibus Venerem jungere posse feris.' Et Eleg. 1v. 13. 'Hoc primum juncta est fœdere nostra Venus.' Auctor Argumentorum Virgillii lib. 1v. de Ænea et Didone, 'Veneris clam fœdera jungunt.' Sic 'jungere membra' Noster lib. 11. Fast. 'vitat Ventrata soror summo jungere membra Deo:' ut et alibi non semel. 'Jungere' quoque 'gaudia' et 'amplexus,' et 'corpora:' 'jungere concubitus' Avienus descriptione orbis: sic 'committere Venerem' Propertius Eleg. 11. 15. ut quidam codices, 'Non juvat in cæco Venerem committere motu.' Et Eleg. 1v. 7. 'Sæpe Venus trivio commissa, et pectore misto Fecerunt tepidas pallia nostra vias:' ita et illo loco ex vetustis libris legendum. Cæterum figuram Veneris alibi quoque dixit Trist. 11. 'Sic quæ concubitus varios Venerisque figuras Exprimat, est aliquo picta tabella loco.' Eodem libro 'Veneris stantes ad genus omne' dixerat. Auctor etiam obscœni carminis, 'Quo tot figuras, quot Philænis enarrat, Non admovente, pruriosa discedit:' ita ex vestigiis libri vetusti legendum, qui habebat *admonetis*; nam *prævirginosa* lex carminis non admittit: versus isti mendosissimi erant. *Idem.*

409 *Raro tibi vera fatentur*] *Rara* Puteaneus et editiones nonnullæ. Regius *rara est ibi vera*. Lego *rara sibi vera*; et sic alter Regius. Blandiuntur, inquit, sibi et verba dant. Vulgata lectio quid sibi velit non video. *Idem.*

411 *Tunc etiam jubeo*] *Jubeas alter Regius. Lego jubeam. Idem.*

415 *Dum piget, et nullam malles tetigisse puellam*] *Malis Regius, Puteaneus, et duo alii: forte, ut nullam malis. Sæpe sic peccatum. Idem.*

417 *Quæcunque in corpore menda est*] *Quodcunque mendum Regius et Puteaneus cum tribus aliis. Lego, quodcunque mendi: dixi supra. Septem alii quodcunque menda est; etiam bene. Idem.*

423 *Tu tantum numero pugna*] *Duo libri, Tu tamen et: unus, Tu tamen in: alius Tu tantum in. Lege Tu tantum, i, numero pugna: vide quæ notavi Amor. III. 4. 1. Præceptaque in usum Puteaneus, non unum. Idem.*

424 *Grandis aceruus*] *Magnus quidam ex melioribus. Idem.*

435 *Attrahat ille*] *Attrahet scripti meliores. Idem.*

438 *Et vidit quæ mox*] *Mox libri meliores, sed male. Idem.*

440 *Expedienda tamen*] *Experienda Puteaneus et multi alii ex scriptis cum prima editione: sic infra vice versa scribendum est, 'Spe citius monitis expedire meis;' ubi experire legebatur.*

446 *Sectaque subducto stipite flamma perit*] *Ita Jureti codex: quod ferri non potest, cum mox præcesserit. Prima editio et major scriptorum pars Magnaque: octo codices, Lataque: quinque Aitaque: tres Lentaque: duo, Multaque: unus, Cunctaque: alius, Totaque: vetustissima editio, et quinque scripti, Læaque: Politiani Læaque: Regius Hasaque vel Cassaque; quod postremum amplector. Vide Notas Fast. VI. 406. Puteaneus Totaque et Lataque vel Læaque pro diversa lectione. Præterea pro subducto Regius optimus et septem alii seducto: etiam bene. Nec male diducto Puteaneus cum alio ex nostris. Heins.*

447 *Ceratas puppes*] *Naves vel pice vel cera illitas.*

448 *Nec satis*] *Non satis scripti majori ex parte. Heins.*

449 *Qui sibi jam pridem solatia bina paravit*] *'Commodius esse opinor duplici spe nrtier.' Ter. Phorm. IV. 2. Cui respondet illud Plauti in Trucul. IV. 4. 15. 'Sed tamen Cogitato, mus pusillus quam sit sapiens bestia, Ætatem qui uni cubili nunquam committit suam. Quia si unum ostium obsideatur, aliud per fugium gerit.'*

451 *At tibi qui fueras*] *Docet ab eo qui uni tantum puellæ addictus fuerat, alteram quoque inveniendam esse, quo prior amor ab altero vincatur. Fueras dominæ] Fueris Regius, Puteaneus, et septem alii. Heins.*

453 *In Prognide perdidit ignes*] *Variant hic denuo codices. Naugerius notat Phronide ex suis; qui de hac fabula nihil sibi esse compertum fatetur. Puteaneus Procride: Regius, Prognade: alter, Prognide: Prognide Patavinus. Lego Procride. Procridis enim amore captus Minoas, cum eam Cephalo elapsam et fugitivam excepisset in Creta, cane donasse velocissimo fertur, de quo ad lib. VII. Met. nobis erit agendum. Ejus rei meminit Scholiastes Germanici inter alios: sed præ ceteris Antoninus Liberalis cap. 41. Metam. Palæphatus etiam, et Pollux. Cæterum pro perdidit ignes optime Puteaneus, prodidit; ut et duo aut tres alii. 'Prodere' Donatus ad Terentium pro deserere, projicere exponit frequenter: sic Dido de Ænea, 'Non jam conjugium antiquum, quod prodidit, oro.' Propertius Eleg. II. 7. 'Nam citius paterer caput hoc discedere collo, Quam possem nuptæ prodere amore faces.' Idem. Procride] Procris enim, Cephalæ uxor, Minoas laborantem sanavit, ut scribit Hyginus.*

455 *Amphilochi frater ne Phegida semper amaret*] *Amaris rectius legatur. Cæterum totus hic versus valde est turbatus in libris scriptis: ita ta-*

men ut ad vulgatam li lectionem alludant, cui controversia non est movenda. Historiam hanc tangit noster etiam in *Metamorph.* ix. sed paucis verbis. Agitur autem hic de Alcæone, qui Alpheisibœæ Phegei filię Callirhoën Acheloi filiam superduxit: rem narrant cum alii, tum Pausanias in Arcadicis, et Apollodorus. Alcæon et Amphilochns Amphiarai filii: male ergo *Antiochi frater* in multis codicibus. Apud Lucianum quoque in *Pseudomanti* hic Amphiarai filius perperam *Ἀμφιδόχος* appellatur, pro *Ἀμφιδόχος*. Heins. *Amphilochi frater*] Fabula talis est: Alcæon filius vatis Amphiarai quærebat purgari ob interfectam matrem Eriphylen, venitque ad Phegeum patrem Alpheisibœæ, cui dedit monile matrum preciosum, cuius et maritus factus est. Profectus deinde ad Acheloum, filiam ejus adamavit, nomine Callirhoën: quæ quum et ipsa monile illud posceret, rediit ad Alpheisibœam: sed illic a Temeno et Axione Alpheisibœæ fratribus interfectus est. Alpheisibœa autem fratres in ultionem necati mariti interfecit. Ovid. in *Met.* viii. fabulam breviter tangit.

457 *Et Paris Cænonen summos tenuisset in annos*] Rectius Regius, *Paris Cænone*. Idem ad annos cum aliis plerisque. Heins.

458 *Æbalia pellice*] Helena ex Lacedæmonia.

459 *Odrysius tyranno*] Tereo regi Daulidis, oriundo a Thracibus.

460 *Clausa sororis*] Philomelæ, a Tereo ductæ in stabula, ibique inclusæ.

461 *Turba fatigat*] *Malim fatiget*. Heins.

463 *Parcius e multis mater desiderat unam*] Regius præstantissimus *Fortius*. Lege *Fortius*; et vide quæ notavi vs. 281. libri primi *Artis*. 'Fortis,' quæ dolori moderatur, et adfectibus: idque ex placito Stoicorum, apud quos fortitudo in robore animi

consistit potius, quam in corporis viribus. Statius *Theb.* v. 'At non magnanimo pietas ignava Lycurgo. Fortior ille malis, lacrymasque insana resorbet Ira patria.' Et *Sylv.* lib. ii. consolatione ad Ursum, 'O quam divitiis censoque exutus opimo Fortior, Urse, fores!' *Idem*.

464 *Quam quæ flens clamat*] Regius mendose, *Quem quoque flens*. Sarra-vianus, qui *flens*. Lege, *Quam cui flens clamat*. *Idem*.

465 *Et ne forte putet*] Prima editio et duo libri scripti *Ac*; alius, *Sed*. Scribo *At*. Pro *condere jura Aronde-lianus prodere*. *Idem*.

469 *Amabat*] Unus Puteaneus *amarat*. *Idem*.

471 *Bene contigit illi*] Prima editio cum scriptis fere omnibus *bene convenit illi*, præter optimos Regium et Puteaneum, in quibus *convenit illis*; vere. Martial. *Epigr.* viii. 35. 'Miror non bene convenire vobis.' *Fast.* iv. 'Contrahere agrestes, et mœnia ponere utrique Convenit.' *Pont.* iii. 2. 'Extitit hoc unum, quo non convenit illis.' Pro *tuo* mox *multi tuam*. *Idem*.

473 *Calchas ope tutus Achillis*] Cum Agamemnon raptam Chryseida nollet patri reddere, Apollo per novem dies totidemque noctes sagittas emittens, primum jumenta, deinde homines percussit. Quam rem quum Achilles ad senatum retulisset, placuit Calchantem augurem consuli. Qui cum timeret divinationem proloqui propter Agamemnonem, juravit ei Achilles, se vivo neminem passurum ipsi injurias manus afferre, ne ipsum quidem Agamemnonem. Quibus verbis tutus Calchas, pestilentiam docuit posse sedari, si Chryseis patri redderetur. Quo facto, Agamemnon Briseida Achilli eripuit, ut in primo *Iliad.* cecinit Homerus. *Ope tutus Achillis*] *Achilli* Farnesianus, recte omnino: ita Virgilius sæpe; sic et 'Ulyssi' Noster in *Metam.* passim

secundo casu : monui ad librum Aristi. 743. *Heins.*

475 *Atrides ait, Est illius proxima forma*] Numeri duriore, quam ut Nasoniani videantur. Nec constant sibi libri veteres: quorum nonnulli, *Est, ait Atrides*; concinnius. Sed Jureti et Puteani codex, *Atrides ait, jam illius est proxima forma*: duo alii, *Atrides ait, illius est proxima*: duo alii, *Hæc, ait Atrides, illius proxima forma est. Lego, Est, ait Atrides, illi quam proxima forma*: in quo nihil mihi permisi, nisi quod pro *illius jam* veteri lectione reposui *illi quam*. Idem.

476 *Et si prima sinat littera*] *Syllaba* Regius cum Lincolniensi et uno meo recte. Nam inter Briseidem et Chryseidem tota prima syllaba differt: de sola prima littera manifeste falsum est. Sic lib. II. Fast. 'prima sed illi Dicta bis antiquum syllaba nomen erat.' Idem. *Et si prima sinat syllaba*] Si Briseis, non Chryseis diceretur.

478 *Sin minus*] Scripti tam hic quam aliis locis semper *Si minus*. *Heins. Imperium sentiet ille meum*] *Iliad. A. vs. 80.* Calchas ipse Achilli: *Κελεύσων γὰρ βασιλεὺς; ὅτε χόσεται ἀνδρὶ χερσὶ.* Et Nestor ibidem, 278. *ἐπεὶ σὺ ποθ' ὁμοίης ἔμμορε τιμῆς Ἀκχιτοῦχος βασιλεὺς, ὅτε Ζεὺς κύδος ἔδωκεν.* Silius II. 'armat Majestas æterna ducem.' Ideoque sceptrum Agamemnoni a Jove permissum atque datum esse per ordinem successionis non temere confingit Homerus B. *Iliad. a vs. 101.* Eadem ratione *Æschyl. Χρηφὺρ* præcipit *οὐρανοῦχον ἀρχὸν σέβειν.* Alexander, Amyntæ filius, ad Athenienses de Xerxe, καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἑνθρονον ἢ βασιλῆός ἐστι, καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. Herod. 8. 'sunt longæ regibus manus.' Et Pindar. Olym. od. I. in fine: *ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι, τὸ δ' ἔσχατον κορυφούται βασιλεῦσι.*

479 *Accusat*] *Incusat* prima editio et ex scriptis satis multi. *Heins.*

481 *Nam si Rex ego sum*] Scribo

sim; ita postulat τὸ *dormiat*, quod sequitur: nisi mavis *sum* et *dormiet*. Sequenti versu pro *eat* liber Vaticanus *eas*. Puto, *In mea, Theriste, regna licebit, eas*. Idem.

483 *Hanc habuit solatia magna prioris*] *Solatia bina* mens et Vossianus: placet. Supra, 'Qui sibi jam pridem solatia bina paravit.' Idem.

484 *Prior cura*] Prior Chryseidis amor. *Nova*] Novo amore Briseidis.

486 *In bivio detineatur amor*] *Distineatur* Regius, et Scaligeri Excerpta; recte: Sarravianus *destituatur*. Dixi Epistola VIII. 69. Horatius libro IV. Od. 5. 'Ut mater juvenem, quam Notus invido Flatu Carpathii trans maris æquora Cunctantem spatio longius annuo Dulci distinet a domo:' ita meliores codices; non *detinet*. Idem. *In bivio*] In duabus puellis.

487 *Artes tu perlege nostras*] *En perlege* duo libri: totidem cum prima editione, *jam perlege*. Sed vere Regius, *i, perlege*. Vide Notas ad Amor. III. 3. *Heins.*

488 *Jam tibi navis erit*] *Eat* repone cum Politiani Excerptis et duodecim ad minimum nostris. Sic supra, 'Rectaque cum sociis me duce navis eat:' et infra, 'Quaque vocant fluctus, hac tibi remus eat:' vel *navis eat*; ut illic est in nonnullis scriptis. Fast. IV. 'Dum licet, et spirant flamina, navis eat.' Trist. V. Eleg. 6. 'Quod superest, tutum per mare navis eat.' Et Eleg. ult. 'Vela damus, quamvis remige navis eat.' Alibi in Tristibus, 'Sed non per placidas it mea navis aquas.' Idem.

490 *Edocet ore meo*] *Perdocet* scripti cum prima editione. Idem.

491 *Media Ætna*] Maximo æstu amoris.

492 *Frigidior domina fac videre tuæ*] Videtur scribendum *domina tua*. Nisi quod unus Puteaneus et unus Leidensis, *Frigidior glacie*; quod arridet. Sic Epist. I. 'Frigidius glacie pectus amantis erat:' et Ariadna, 'Frigidior

glacie seanimisque sui : *tua*, pro amicæ tuæ. Tibull. lib. iv. Eleg. 7. 'Dicetur si quis non habuisse suam : ita enim legendum videtur ; nisi *sua* malis. Noster infra ex veteri codice, 'Jamque face e multis una sit illa tuis.' Horatius Od. i. 15. 'Non hoc pollicitus tuæ : ' Helenæ, subaudi : nam ad Paridem est sermo. Propert. Eleg. i. 9. 'Et nihil iratæ posse negare tuæ.' Eleg. iii. 7. 'Me doceat livor mecum habuisse meam.' Noster lib. i. Artis de Pasiphaë, 'Atque ait, exta tenens, Ite placete meo.' Hinc illa apud nostrum passim obvia, 'Clamabò, Meus eat.' 'Dicam, Meus es.' 'Exclamat, Meus es.' Artis lib. ii. 'Quo magis, o Jvenes, deprendere parcite vestras.' Fast. ii. 'Est locus : antiqui Capream dixere paludem, Forte tuis illic, Romule, jura dabas.' 'Tuis,' nempe civibus. Frustra viris reponunt. *Heins.*

493 *Nec si*] *Ne si* scripti cum prima editione. *Idem.*

495 *Medias abrumpere flammæ*] *Curas* prima editio cum scriptis melioribus ; omnino bene : 'cura' enim pro amoribus. Sic Dido apud Virgilium, 'gravi jamdudum saucia cura.' Met. vi. ex antiquo codice, 'ne capiunt inclusas pectora curas.' Sic Noster, sic Tibullus ac Propertius, sic alii passim. Sequenti versu pro *imperi fera jussa*, rectius Puteaneus et duo alii ex melioribus, jura. Vide Notas sub finem Epist. iii. *Idem.* *Medias abrumpere curas*] Medium amorem, non primum, sed paulatim solvere.

496 *Quid non est, simula*] *Non es* lege cum melioribus. *Heins.* *Positos furores*] Depositum amorem vehementem.

501 *Simularat amare*] *Simulabat* scripti et prima editio. *Heins.*

507 *Nec dic convitia posti*] *Nec fac* prima editio et scripti meliores magno numero. Amor. i. 7. 'At taciti fecere tamen convitia vultus.' Lib. iii. 3. 'Quid queror, et toti facio convitia

cælo.' Et apposite ad hunc locum Met. xiv. 'posuitque in limine duro Molle latus, tristisque seræ convitia fecit.' Epist. Leandri, 'Nec faciam surdis convitia fluctibus ulla.' Cydippe, 'Quam sæpe, ut tardis, feci convitia, remis!' Propertius Eleg. i. 6. 'Ut mihi deducta faciat convitia puppi Cynthia.' Jureti codex et sex ex nostris, *fer convitia. Fac incendia posti* pro diversa lectione Puteaneus. Sic Artis lib. iii. 'Ille vetus miles sensim et sapienter amabit, Multaque tironi non patiendâ feret. Nec franget postes, nec sævis ignibus uret.' Amor. i. 6. ad janitorem, 'Aut ego jam ferroque ignique parator omni, Quem face sustineo, tecta superba petam.' *Idem.*

512 *Ferus*] *Ferus* scripti cum prima editione. *Idem.*

513 *Te quoque fallit amor, dum sit tibi finis amandi*] *Tunc quoque fallit amor, ne sit tibi Pateaneus.* Pro *fallit* multi *fallat*. Pro *dum sit*, Sarravianus *dum sit* : tres nisi sit : alii *nec, ne, ni* : unus *ut sit*. Regius, *Te quoque falle tamen, nec sit tibi finis amandi* ; quod secuti sumus. *Falle tamen* etiam in excerptis Pollitiani et uno ex nostris. Non satis est, inquit, ut fallas dominam, atque illi persuadeas te non amare, sed tibi quoque ipsi persuadeas velim, non eo fine hæc a te agi, ut amare desinas. *Idem.*

517 *Nec tibi tam placeat ut te contemnere possit*] Puteaneus *sibi* pro diversa lectione : quod et Patavinus agnoscebat. Regius, *Nec sibi tam placeat, nec te*. Scripti plerique *quod te* cum prima editione : unus meus pro diversa lectione *quo* : recte. *Idem.*

521 *Tibi ni patientia desit*] *Alli, si non* : unus Vaticanus, *nisi patientia*. Lege *nisi si* ; et vide Notas ad Epist. iv. 111. *sapientia etiam* in nonnullis. Regius, *Posse pati facie est, ubi sapientia desit*. Puto, *nisi si sapientia desit*. Sic supra, 'Artis erunt cauto mollia jussa mœræ.' *Idem.*

522 *Protinus ex facili gaudia ferre licet*] *Lego Protinus*: ut supra, 'Prona venit cupidis in sua vota fides:' et, 'Prona tibi vinci cupientem vincere palma est.' Sed Puteaneus a manu prima *Promptius*, quod sequor. *Idem*.

525 *Variabimus artes*] *Variamus et bene Puteaneus*, nisi *variemus* mavis. *Idem*.

528 *Auxilium multis succus et herba fuit*] Male quidam codices *tulit*, vel *dedit*. *Auxilio fuit* non male duo codices. Sic infra vs. 581. 'auxilio turba futura tibi est:' ut quidem legendum. Met. xii. 'nec onus cava parma sinistræ Auxilio mihi sunt.' Nihil tamen hic mutem: vide Notas Fast. ii. 408. *Idem*.

529 *Nec abire potes*] *Nec potes longius discedere ab amica*.

531 *Desino luctari*] *Cessa pugnare cum amore. Referant tua carbasa*] *Re-deas ad amicam. Referant tua carbasa centi*] *Referent libri meliores cum prima editione*: scribendum est *referant sine*; nam 'tua' paulo ante præcessit: nisi mavis, *sua carbasa*. Et mox, *Quoque vocant pro Quaque Puteaneus*. *Heins*.

535 *Præcordia poscunt*] *Poscant malo*.

537 *Utere et usque tua*] *Regius et Puteaneus cum quatuor aliis et prima editione Et fruire: alter Regius in-fruire: duo sic fruire. Scribe I fruire; et vide Notas ad Amor. iii. 3. Codex tamen Scaligeri et unus Vaticanus Perfruire: sic Epist. Herm. 'Perfruor infelix liberiore malo.'* *Idem*.

539 *Tædia quære mali: faciunt et tædia finem*] *Faciunt quoque octo: tres, quia: unus nam. Scribe, Tædia quære: malis faciunt et tædia finem.* *Idem*.

540 *Jam quoque cum credes posse carere mane*] *Credas multi ex melioribus. Lege, Tum quoque, cum credes posse carere, mane.* *Idem.* *Mane*] *Persevera in amore.*

541 *Dum bene te cumulas, et copia tollit amorem*] *Cumulcs et tollet scripti*

cum prima editione. Sequenti versum pro *libet esse* veteres plerique *juvet vel juvat*; sed meliores *juvet*. Scaligeri codex et unus Vaticanus *Infatidita*. *Lego*, minima mutatione, *Dum bene te cumulas, et copia tollat amorem* *E fastidita non juvet isse domo*: pro *Et reposuimus E*; pro *esse, isse*; in quibus frequentissime peccant libri veteres. Cætera auctoritate codicum scriptorum nituntur. Avienus Fab. xxxvii. 'Nec custodita fas sit abire domo.' Apud Valerium Flaccum similis error commissus lib. iii. 'quod si jam bella manebant, Et placitum hoc superis: nonne hic mea justius issent Funera? neque tuus melius nunc plangeret error?' non hæc mea justius essent nunc legitur. Propertius, 'Issent Phlegæo melius tibi funera campo.' *Heins*. *Dum bene te cumulas*] *Dum bene te expleas amore*.

544 *Hunc si tu quaris*] *Tu si quæres meliores.* *Heins*.

545 *Qui timet ut sua sit, ne quis sibi subtrahat illam*] *Detrahat prima editio et plerique scripti: sic Met. vi. 'Quid me mihi detrahis? inquit.'* Præterea legendum, 'Qui timet, ut sua sit; neu quis sibi detrahat illam.' *Idem*.

546 *Vix ope sanus erit*] *Alii libri tutus: unus saluus.* Sed nil muta. Patavinus *sanus erat*. *Lego sanus est*. Vide Notas in Elegiam de morte Drusi sub finem. *Idem*.

547 *Plus amat e natis*] *Timorem probat amorem augere. Ordo est: Mater plerumque e duobus natis plus amat illum pro 'cujus reditu timet, quod gerit arma, hoc est, quia militat.*

549 *Est prope Collinam*] *Porta Collina etiam Salaria dicebatur, qua in collem Quirinalem ibatur. Illi propinquum fuit templum Veneris Erycinæ.*

550 *Imposuit nomina*] *Quia cognominatum est templum Veneris Erycinæ, ab Eryce colle Siciliæ.*

551 *Lethæus Amor*] *Cupido, oblivionem amoris inducens amantibus.*

563 Oblivia] Amoris.

566 Sed puto somnus erat] Scribo nec puto. Infra, 'Destituit somnum: si modo somnus erat.' Fast. iii. 'Utile sit faustumque precor, quod imagine somni Vidimus: an somne clarius illud erat?' Superiori versu pro *Hic* meliores libri *Is*. Heins.

568 Hæc quoque] Hoc quoque meliores. *Idem*.

560 Omnibus illa Deus] Ille scripti plerique cum prima editione; sed male: refer ad mala. *Idem*.

561 Qui Putcal] Enumerat res Poëta, ad quas animum referendum esse dixit. Erat autem Puteal locus Romæ, ad quem conveniebant fenestratores. Porphyrius vero dicit, sedem fuisse prætorum prope Circum Fabianum: quod Libonis dicebatur, quia a Libone illud primum tribunal et subsellia collocata sunt. Janumque timet] Vel mensem Januarium, quo in jus trahebantur debitores a creditoribus: vel forum iudiciale intelligit, quod erat propinquum templo Jani. Celeræque Kalendas] Celeres appellat Kalendas, quod debitori tempus solvendi videbatur celerius advenisse quam vellet. Horat. 'Quod nisi cum tristes misero venere Kalendæ, Mercedem, aut nummos, unde unde extricat.'

563 Cui durus pater est, ut voto cætera cedant] Concinnius quatuor scripti, Cui pater est durus, ut votis cætera cedant; nisi quod transpositis vocibus lego, votis ut. Heins.

565 Cum conjuge vivit] Dormit Politiani codex et Cantabrigiensis: ut Epist. Helenæ, 'et tu sine conjuge dormis.' *Idem*.

566 Uxorem fato credat obesse suo] Facto adesse vel abesse scripti plerique. Nil muto. *Idem*.

569 Ille habet in reditu navem] Navim Regius: sic idem cum aliis melioribus paulo post, 'media navim Palinurus in unda Deserit.' *Idem*.

570 Damno littora sæva suo] Littora

fæda prima editio et scripti omnes meliores. Quid si fæta legas? sic noster Metam. xiv. 'Littora Cumarum, loca fæta palustribus ulvis.' Æneid. i. 'Nimborum in patriam, loca fæta furentibus austris, Æoliam venit.' *Idem*.

571 Hunc flia nubilis angat] Te flia iidem libri; et hoc bene: angant etiam Puteaneus. *Idem*.

573 Ut posses odisse] Possis iidem. *Idem*. Et posses odisse tuam, Pari] Paris quoque odisset Helenam, si fratrum pericula considerasset.

574 Substituisse tuis] Sustinuisse scripti plerique cum Jureti et Scalligeri excerptis. Excerpta Politiani et sex alii codices, *Præposuisse*. Lego *proposuisse*. Supra, 'Proponent animo multa ferenda suo.' Sic paulo ante, 'Propositis irenis sæpe repugnat equus:' ubi scripti fere omnes, *præpositis*. Vulgatam tamen lectionem non damno; quomodo et alios locutos memini, sed loca non succurrunt. Heins.

575 Plura loquebatur: placidum puerilis imago Destituit somnum] Scripti nonnulli *placide* et *Destituit somnum* cum prima editione; vel etiam *Destituit somno*: perperam. 'Plura loquebatur,' hoc est, postquam plura esset locuta, destituit somnum. *Idem*.

577 Media navem Palinurus in unda] Navim Regius et Puteaneus cum uno Vaticano, ut jam dixi. Deinde *medias undas* Puteaneus. *Idem*. *Palinurus*] Lethæus Cupido, optimus magister remedii amoris, ut Palinurus fuit optimus navis Æneæ gubernator. *Deserit navem*] Deserit materiam hanc meam.

581 Nam tibi secretos, augent secreta furoræ, Est opus auxilio, turba futura tibi est] Hæc inquinatissima sunt. Pro *secretos* alter Regius *secretis*. Pro *Nam* Puteaneus *Non*. Et sequenti versu pro *auxilio*, in populo: alii *Nunc* vel *Jam*. Codex Regius optime, *Non tibi secretis (augent secreta furoræ) Est*

opus: auxilio turba futura tibi est: cui scripturæ nihil de nostro addidimas, præter nudas distinctiones. 'Turbam' pro populi confluxu ponit hic, ut et libro de Art. Am. III. 417. ubi vide notas nostras. Heins.

587 *Nec sit tua jamna clausa*] *Sit tibi meliores.* Idem.

588 *Nec tenebris luctus flebilis adde tuos*] *Vultus flebilis abde* cum prima editione et liisdem scriptis reponendum; *abde* tuis prima editio et Regius. *Lego abde* suis: nam 'oculos tuos' paulo ante præcesserat. Idem.

589 *Semper habe Pyladen aliquem, qui curet Oresten*] *Pyladen, qui te procurat* Mentelianus; alius, *Pyladen te cum qui curet*; duo, *socium qui curet*; tres, *qui te consoletur*: malim *qui te soletur*. Latet aliquid mendi. Idem.

593 *Edono*] *Edonio* scripti, vel *Aonio*: quod posterius Nangerius in Notis suis et Alexander Paganinus apud Ciofanum amplectuntur; quia scilicet noster Art. lib. I. 'Fertur ut Aonio concita Baccha Deo,' et I. II. 'Aonii cornibus icta Dei, dixerit.' Sed 'de Bacchis Thraciis, et cultu Bacchi in Thracia res est notissima. Noster Met. VI. 'Tempus erat quo sacra solent trieterica Bacchi Sithoniæ celebrare nurus.' Et alibi, 'Ismaricæ celebrant repetita triennia Bacchæ.' *Celebrans trieterica* Saravianus: vide Trist. IV. I. 42. Idem. *Trieterica*] Triennialia sacra. Liberi enim sacra (ut docet Servius) tertio quoque anno novabantur.

595 *Et modo, qua poterat, latum spectabat in æquor*] *Longam æquor* scripti omnes meliores cum primis editionibus. Am. II. 41. 'O utinam, ne quis remo freta longa moveret, Argo funestas pressa bibisæet aquas!' Epist. Hypermnestræ, 'quid, Io, freta longa pererras?' Epist. Parid. 'Longa Phereclæa per freta puppe vias.' Fast. III. 'Ille vehit per freta longa duos.' Horatius, 'Dum longus inter sæviat Ilion Trojamque pontus.' Pro

Delph. et Var. Glas.

qua poterat, quatuor quad, totidem quam: vide Notas supra vs. 325. Heins.

596 *In arenosa humo*] In littore.

598 *Ruptaque singulū verba loquentis*] *Raptaque* Regius et Puteaneus: non probo. Idem *Regius dolentis* pro diversa lectione, quomodo septem alii; recte: sed *querentis* puto scribendum, quo verbo noster impense gaudet. Sic infra vs. 644. 'Deque tua domina multa querenda refert:' ubi libri veteres similiter, *dolenda*. Heins. *Raptaque singulū verba loquentis erant*] Quod Virgilius illustrat, Æn. III. 'vix pauca furenti Subjiclo, et raris turbatus vocibus hisco.' Mox deinde: 'Et multum lacrimas verba inter singula fundit.' Hor. Satyr. I. 6. 'Ut veni coram, singultum pauca locutus:' item Od. IV. I. 'Manat rara meas lacrima per genas? Cur facunda parum decore Inter verba cadit lingua silentio?' *ἀπαυδῶ ἱεροῦ φωνῆς*. Theocrit. Idyll. XIII. vs. 59. Quæ dicuntur Apuleio lib. V. 'verba dimidiata,' 'tertiata,' 'quartata:' quod est, singulta crebro verba interficere. 600 *Qua tulit ipsa*] *Quo tulit illa* meliores cum primis editionibus. Heins.

601 *Videris, inquit*] Optimus Patavinus *videris*; ut se ipsam alloquatur: quomodo sæpe alias. Vide Notas ad Epist. X. 75. De Elegantia verbi 'videris' dixit Pont. I. 2. Idem. *Videris*] Demophoon aspexeris.

603 *Aspicit et ramos, dubitat, refugitque quod audet, Et timet, et digitos ad sua colla refert*] Rectius puto scribendum, *Aspicit et ramos dubitans fugiensque quod audet, Et timide digitos ad sua colla refert*: timide ut infra, 'Tu timide flammæ perfida verba dabis?' Idem.

604 *Et digitos ad sua colla refert*] *Zonam* collo innectit.

605 *Sithoni*] O Phyllis ex Thracia, quæ prius Sithonia dicebatur.

606 *Non flasset*] *Flesses* Jureti co-

9 X

Ovid.

dex et septem alii cum altero Regio: duo mei et duo alii *fleres*; ut rō *Sithoni* in superiori versu cum *syloa* construat. *Non sola* in superiori versu scripti, pro *ne*. Heins.

607 *Nimium secreta cavete*] *Timete* scripti et prima editio. *Idem*.

611 *Decidit*] *Duo Accidit*. Regius *Reccidit*, pro *Recidit*: ut fere semper scribitur in vetustissimis libris, quando prima syllaba producit: recte. *Recidit* etiam est in excerptis Scaligeri. Vide Epist. XIV. 46. *Idem*. *Recidit*] Redit ad ingenium et pristinum morbum amoris.

612 *Et quæ deciderant tela*] *Conciderant* plerique veteres; unus *ceciderant*; alius *reciderant*: sed Sarravianus, alter Regius, et unus Vaticanus *condiderat*; probe: in pharetra videlicet. Sic in Fast. lib. II. 'Conditaque in pharetra tela minora sua.' Propertius II. Eleg. 16. 'Illa, qua vicit, condidit arma manu.' Horatius Carmine Sæc. 'Conditio mitis placidusque telo.' Et Epod. VII. 'Cur dexteris Aptantur enses conditi?' Auctor Panegyrici ad Pisonem, 'Ignea quia etiam superum pater arma recondit.' Heins.

618 *Si quis amas, nec vis*] *Illud nec vis* non est nauci; cum satis superque initio operis inculcarit Ovidius, se iis, qui cupiant ab amore liberari, medicinam factorum. Scripserat, ni fallor, Noster, *Si quis amas, urbis facito contagia vitæ*; vel *turbæ contagia*: de qua voce paulo ante. *Idem*. *Nec vis*] *Amare*. *Contagia*] *Contagia* appellent amantum consortia. Juvenal. 'Dedit hanc contagio labem, Et dabit in plures,' &c.

619 *Manat amor tectus*] *Furtim* amor redit, et illabitur pectori. *Ab amante*] *Ab amantum* consuetudine.

623 *Vulnus in antiquum*] *In pristinum* dolorem. *Cicatrix*] *Amor* antea sanatus. *Male firma cicatrix*] *Male sana* quidam libri; non male: sed sanus præcessit. Heins.

625 *Proximus a tectis*] *E tectis*-Pu-

teaneus et Vaticanus. *Idem*.

628 *Officium neve colatur idem*] *Nec cætera facias, quæ, dum puellam conciliares, faciebas*.

630 *Alter orbis*] *Alia regio*.

632 *Et multum satiens incitat unda sitim*] *Lege multam sitim* cum prima editione et Bartholiniano; neque aliter pro diversa lectione Puteaneus. Sic libro III. Fastor. 'multæ sedulitatis anus;' et ibid. 'Consilium multæ calliditatis;' et lib. I. 'Multam præterito tempore, nacta fidem;' ut scribendum censeo; ubi nunc legitur *Multaque præterea*: 'multa vetustas' Fast. V. 132. ex antiquis libris: infra, 'Multa sit ut placeas alienæ cura puellæ:' ubi *Nulla* perperam nunc legitur. Heins.

635 *Littora*] *Finem amandi*.

638 *Et quisquis dominæ*] *Quicquid* bene quinque libri. Heins. *Pars erit ulla*] *Amicus*.

640 *Suppliciter*] *Fictum et suppliciter* duo adverbia dure concurrunt. Puto legendum, *nec flens ancillula fictum Supplicet, et dominæ nomine dicat Ave*. Heins.

642 *Perfer*] *Prima editio* cum Puteaneo et tribus aliis, *Profer*; eleganter denuo: monui supra vs. 93. *Pro lucro tuo* Regius etiam bene suo: dixi supra vs. 248. *Idem*. *Lingua retenta*] *Sermo* non habitus de amica.

643 *Qui causam finito reddis amor*] *Sic* pro diversa lectione Puteaneus: qui tamen cum Regio, Scaligeri Excerptis, et tribus aliis, *finitis reddis amoris*; quod verum est. Tu, inquit, cum reddes causam sodalibus tuis, quare desieris amare. Alii magno numero *finitis quæris amoris* cum Excerptis Jureti: 'finem vesani quære amoris' apud Propertium II. El. 15. Primæ editiones cum duobus scriptis, *fugitivi quæris amoris*: apud Horatium Od. I. 19. 'finitis animum reddere amoribus.' Heins.

645 *Melius sit te ulciscere tacendo*] *Sic ulciscere* meliores scripti cum primis editionibus; recte: ut rō et sub-

intelligatur. Pro *tacendo* Cantabrig. *querendo*: forte *premendo*; hoc est, tegendo et occultando injuriam: *tacendo* minus placet, ne bis idem dicat; nam sequitur, 'Et malim taceas.' *Heins.*

646 *Ut desideris*] *Dum desideris* meliores. *Idem.* *Dum effluit illa*] Donec illa tibi elabatur.

651 *Torrens solet altius ire*] *Acris* bene quinque scripti: sic Claudianus, 'Acrior et tacitas rapidus prætermat ingens Danubius ripas.' *Altior* *Regius.* *Heins.*

653 *Fallat*] Amor paulatim ita evanescat, ut non sentiat. *Per molles gradus*] Per facilem viam, hoc est, sensim. *Evandus exeat auras*] *Radicitus* nonnulli ex scriptis: sed nihil muto. Met. v. 'Pectoraque in teneas abeunt evanida rivos.' *Idem.*

654 *Perque gradus molles amoveatur amor*] Quod et Cicero præcipit (sed in causa honestiore) ad Pompon. Atticum de Amicit. 'Tales igitur,' inquit, 'amicitiæ sunt remissione usus levandæ, et (ut Catonem dicere audivi) dissuendæ magis, quam discindendæ snnt.' *Emoriatur amor*] *Emolliatur* *Vossianus*; *emoderatur* *Mentelianus*; *emoveatur* quatuor. Nil muta. *Heins.*

656 *Exitus iste*] Iste amoris finis. *Ingeniis feris*] *Duræ* et immitis naturæ.

657 *Nec curandus adest*] *Regius* et pro diversa lectione *Puteaneus*, *Non curare sat est*; neque aliter *Scaligeri* *Excerpta*: duo *Non curandus adest*: *Non curasse sat est* prima editio. Sequenti versu pro *amat* et *desinit* scripti plerique *amet* et *desinat*: *Regius amat* et *desinet*; recte. *Heins.*

658 *Aut ægre desinit esse miser*] *Dif.* facile sanatu.

660 *Appias ipsa*] *Ipsa* *Venus* genitrix, cujus templum erat in foro C. Cæsaris, ab aqua *Appia*, quæ illic erat, cognominata.

662 *Liber oberrat amor*] *Aberrat* *Regius*, et *sex* alii; bene: hoc est, abit.

Heins.

663 *Forte aderat juvenis*] Imo *aderam juveni* cum *Regio*, *Puteaneus*, uno ex meis, et prima editione: 'aderam,' *advocationem* præstabam; ita illud quoque intelligendum lib. iii. *Artis*, 'Munera det dives, jus qui profitebitur, adait.' Et *Art. Am. ii.* 'Inssus adesse foro, jussa maturius hora Fac semper venias.' Huc spectat locus quoque ille apud *Gellium* lib. i. cap. 22. ubi prætor ad imperitum patronum, qui se 'causæ superesse' dixisset, 'Tu plane, inquit, superes, non ades.' Pro *lectica tenebat* *Vaticanus* unus *tenebas*; non ineleganter. *Idem.*

665 *Lectica prodeat*] Exeat amica de lectica.

666 *Mutus erat*] Erat sine voce, visa amica.

667 *Duplices tabellæ*] *Codicillos* dicit, in quibus jura continebantur.

669 *Tutius est aptumque magis*] Nemo mihi persuaserit hoc distichon *Nasonianæ* venæ factum esse. *Heins.*

670 *A thalamis*] A lecto et amore. *Mer.*

671 *Munera quæ dederas*] *Dederis* *Puteaneus* et tres alii: vide *Notas* ad *Epist. vii. 51.* et *Art. i. vs. 447.* *Habeat sine lege* *Puteaneus.* *Heins.* *Munera quæ dederis, &c.*] Verba artis sunt: sic enim solebat dicere, qui divortium faciebat: 'Ab eas, valeas, tuas res tibi habeas.' *Micyll.*

672 *Magno bona*] Liberando te ab amicæ amore.

673 *Conducat in unum*] Libri meliores *conducat* vel *conducit*; sic supra, 'Quod si quid præcepta valent mea.' *Heins.* *Canus conducat in unum*] *Scil.* locum. Sic et *Græci*: *eis ἐν ἑνῷ χωρῷ* *Theocr. Idyll. vi. 1.* *συλλέγειν eis ἐν ἑνῷ χωρῷ* *Halicar. ii.* *Eurip. simpliciter, eis ἐν συλλέγειν* *Phœniss. 465.* *Noster* ad *Æneid. viii.* 'Si visurus eum vivo, et venturus in unum.'

674 *Arma*] Præcepta, consilia.

675 *Hic opus est armis*: hic, o fortissime, pugna] *Nunc opus est* *Regius*, *Puteaneus*, et plures alii. Pro *hic* o idem

Puteaneus, Jureti codex, alique multi, *nunc o*: unus, *his o*: alii duo, *hic hic fortissime*: unus Leidensis, *His opus est armis, his o*. Puto scribendum, *Hic opus his armis*: *his hic, fortissime, pugna*: vel, *Nunc opus his armis*: *his nunc, fortissime, pugna*. Heins.

676 *Penthesilea*] *Amica tua*.

677 *Nunc durum lumen amicæ*] *Amanti rectius Regius et duo alii*: sex, *amantis*. Heins.

678 *Mediis Deis*] Qui, quasi ad partes vocati intervenerunt medi, iurejurando inter duos dato. Sic Virgil. sed in causa dispari: 'Quos inter medius venit furor.' Etiam de inopinato intervenit, *Æn.* 1. 'Ne qua scire dolos, mediusque occurrere possit.'

679 *Nec compone comas, cum sis venturus ad illam*] *Comam* Puteaneus, et tres alii (sed paulo durius) *et illam*. Deinde *quia sis venturus* meliores omnes: quinque alii minoris notæ, *si sis*. Heins.

680 *Nec toga sit laxo*] Molles et libidinosi ad pedes togam demittebant. Nam alias toga fuit signum collecta subcingebatur.

682 *Jam face ut et multis una sit illa tibi*] *Jam facito e multis* Regius; quidam alii *Jam face e multis*, vel *Jam fac*: *face* pro *fac* cum in deliciis sit Ovidio, scribam libenter, *Jamque face e multis*. Ep. 11. 'Phylli face expectes Demophonta tuum:' et sic passim alibi. Supra, 'Durius incedit; face inambulet.' Sed et superiori versu pro *Nulla cura omnino Multa* legendum, ut paulo ante monui; quicquid libri veteres dissentiunt. *Multa sit ut placeas alienæ cura puella, Jamque face e multis illa sit una tibi*: Eo, inquit, curam converte, ut alii puellæ placeas: utque tuam illam non nisi inter multas ames; ne sola sensus tuos occupet. *E multis una sit illa tibi*] *Sit illa* unus ex meis: vide Notas supra vs. 492. Heins.

683 *Quid præcipue vestris conatibus obstat*] *Obstat* scripti: vel, *quod obstat*.

Nostris etiam conatibus Puteaneus et multi alii cum prima editione; quod sequentia confirmant. Sic infra, '*Æmulus est nostri maxima causa mali*.' *Idem*.

686 *Dum sibi quisque placet*] *Malo placent*: vide Notas Amor. II. 11. 21. *Idem*.

695 *Nec peccata refer*: *ne diluat ipsa cavebit*] *Nec diluat ipsa caveo* plerique scripti: quidam etiam *illa* vel *ipse caveo*: alter Regius, *Nec peccata refer, nec cui facit ipsa favebis*: alius, *illa favebis*: sed recte ille omnium optimus et venuste, *Nec peccata refer; ne diluat: ipsa favebis*. Sic Amor. II. 2. 'Tu contra objecis, quod tuto diluat illa.' *Idem*.

697 *Qui silet*] Qui non dicit probra puellæ.

699 *Non ego Dulichias furiali more sagittas*] Andreas Nangerius tersissimus vir ingenii, et omnium optime de Nasone meritis, valde æstuat in hoc loco, nec scire se negat, quænam sint *Dulichias* istæ *sagittæ*; et jure sane: sunt enim nullæ. Scaligeri excerpta et optimus Regius, *Dulichio furiali*; quod et in altero ejusdem Bibliothecæ codice pro diversa lectione erat notatum. Scribe, *Non ego Dulichio furiales more sagittas*: et sequenti versu pro *raplas faces* lege *rapidæ* cum Lincolnensi libro: unus Farnesianus *rubidas*: '*rapidæ faces*,' quomodo '*rapidi ignes*:' per '*furiales sagittas*,' Cupidinis sagittas intelligit. '*Dulichio more*,' more Ulyssis, quia amores suos cum Calypso et Circe, de quibus supra, nimis præceps abruptit. Omnia jam plana et perspicua sunt. Heins.

701 *Nec nos purpureas*] *Nec amantes* retinebimus invitos, quo minus evolent ad quam velint puellam.

703 *Concilium est quodcumque cano*] Scribe *Concilium*: atque ita in uno codice Gallicano scriptum offendi. Hoc est nimirum quod supra dixerat, 'Et quisquam præcepta potest mea dura vocare, En etiam partes concii-

hiantis ago.' Concilium pro conciliatione, aut conciliatu, ut Lucretius loqui amat: qui et 'concilii' voce hac qua Noster significatione est usus. Met. II. 'Hoc mihi concilium tecum dixisse manebit.' Ita ibi est scribendum ex auctoritate optimorum codicum. Diximus nonnihil de hac voce ad Claudianum, lib. I. in Eutrop. vs. 368. 'Corporalia concilia' pro coitu dixit Arnobius. *Heins.*

708 *Murice cum Tyrio*] Cum Tyria purpura, quæ omnium laudatissima habebatur, præsertim sidibapha erat.

711 *Utraque*] Et Juno et Pallas.

712 *Sed sibi collatam vincis*] Vicit libri meliores cum prima editione: alia tamen editio ex primis et duo scripti, tibi collatam vincis; etiam bene. *Heins.*

713 *Confer et artes*] *Artem* meliores. *Idem.*

714 *Tantum judicio*] Vide ne præ amore plus placeat amica quam par sit. *Ne tuus obsit amor*] Alii *obstet*: nos meliores sequimur. *Suus amor* est in Sarraviano; probe: quod jam sæpius supra inculcatum. *Heins.*

715 *Exiguum est, quod deinde canam*] Quidam *rd est* non agnoscunt. Forte, *Exiguum quid*. *Heins.*

719 *Omnia pone feros*] Omnia scripta cremato.

720 *Ardoris sit rogos iste mei*] Iste sit finis mei amoris.

721 *Thestias absentem*] Ceneus in magna frumenti copia, quum cæteris Diis, sola Diana neglecta, sacrificasset, irata Dea, Calydonium aprum ingenti magnitudine ad vastandam late patriam propinquam immisit. Ad hunc tollendum Meleager, ætate viribusque integer, pluribus assumptis secum sociis, aprum jaculatus, occisæ beatæ præmium (id erat feræ pellis) omnium consensu tulit. Cum in venatione Atalanta, Schœnei filia, adesset, ejus amore captus, pellem occisæ feræ ipsi concessit. Quod factum, qui una venati fuerant Thestii

filii ægre ferentes, Atalantæ per insidias, cum Arcadium rediret, pellem abstulere. Meleager puellæ auxilium ferens, Althææ matris fratres necavit. Illa Meleagrum execrata filio mortem imprecata est. Fabulam narrat Ovidius in Metamorph. *Thestias*] Althea, Thestii filia.

722 *Tu timide flammis perfida verba dabis*] *Flammæ* meliores. *Heins.*

723 *Ceras*] *Imagines cereas*.

724 *Carperis*] Delectaris hoc modo, quia Protesilai mariti ceream imaginem Laodamia finxerat, in Epistola: 'Dum tamen arma geris diverso miles in orbe, Quæ referat vulnus, est mihi cera, tuos.'

725 *Et loco sæpe nocent*] *Multa Regius*. *Heins.*

726 *Causas illa doloris habent*] Legendum *causas mille*; atque ita Leidensis unus et Cantabrigensis: supra *Arte* amat. 'Et quis non causas mille doloris habet?' *Idem.*

729 *Admonitu recreatur amor*] Alii *renovatur* et *revocatur*. 'Recreare' dixit, quomodo Horatius, 'Arbor æstiva recreatur aura.' Non dubita tamen præferre Regii codicis lectionem, in quo, *refricatur*: sic 'refricare obductam reipublicæ cicatricem.' Pro *vulnus novatum* alter *Regius vulnus coactum*, quod sit conductum; quomodo 'cogere rugas' et similia: potest et *coalitum* legi pro *coalitum*. Plinius IX. 51. 'A partu coalescit vulnus, quod et in cæcis serpentibus tradunt.' *Arte* Am. 'Dum novus in viridi coalescit cortice ramus.' Mentellanus, *creatum*, sed vide *Notas* Pont. IV. 11. *Idem*. *Recreatur admonitu*] Fovetur recordatione. *Vulnusque novatum*] *Amor* recrudescens.

730 *Scinditur*] *Aperitur*. *Culpa pusilla*] Rectius multi ex scriptis *causa*. *Heins.*

732 *Et ex minimo*] *Et e minimo* cum *hbris* veteribus. *Idem.*

733 *Revocabit amorem*] *Renovabit*

potiores libri : malim tamen *renovarit*. Idem.

734 *Flamma redardescet*] Sic Regius : Puteaneus et Farnes. *retardescet* : reliqui plerique cum prima editione, *recandescet* ; ut alibi, 'totoque recanduit ore,' et sæpe alibi, præsertim in *Metamorph.* Nonnulli *recalcescet*, vel *recalcescit*. Forte *recalcescit* ; quomodo 'recalfacere' dixit Met. viii. 'calidumque priori Cæde recalfecit consorti sanguine ferrum.' 'Redardescere,' ut in 'redamare,' 'redarguere,' 'redambulare,' et 'redauspicare' apud Plantum et multos alios. Idem. *Flamma recandescet*] Renovabitur amor.

735 *Argolicæ cuperent*] *Argolides* meliores : monui Art. Am. lib. i. 172. *Argolicæ cuperent*] Docet a simili, loca quæ nocent amanti vitanda esse. Nauplius Palamedis pater, ut ulcisceretur filii necem, elevata facula, signum dedit ex Caphareo, Euboïæ promontorio, Græcis naufragio laborantibus : qui credentes eos ignes indicare portum tutissimum, inter asperissimos scopulos naufragium fecerunt.

736 *Teque, senex*] Nauplium Palamedis patrem dicit.

737 *Præterita cautus Niside*] Strabo in nono scribit, juxta petras Scironides Minoam rupem prorumpere in pelagus, Nisææ effici antem portum. Fuit autem Nisæa Megarensium emporium, quod etiam Minoa vocabatur : a qua Poëta procellosum mare, et oram illam Niseida appellavit. *Niside*] Perperam major scriptorum pars *Ripheide* : dixi ad Epist. i. Sabini, vs. 33. Heins.

739 *Hæc Acrocerania vita*] Effuge hæc loca, tanquam nautæ fugiunt Ceraunia. Horat. 'Qui vidit mare turbidum, Et infames scopulos, Acrocerania.'

740 *Hic movit*] Malo vomat : pntetur vomere. Heins. *Hic vomit epotas*] Charybdis fœmina fuit voracissima,

ut docet Servius : quæ quia Herculis boves rapuit, a Jove dicitur fulminata, et in mare præcipitata : unde naturam pristinam servat, nam sorbet universa.

741 *Quæ non possunt*] Possint lege. Heins.

742 *Jurare solent*] *Levare* Regius et duo alii cum prima editione. Idem.

743 *Perdat opes Phædra*] Si Phædra sit sine divitiis. *Parces, Neptune, nepoti*] Non capiatur privigni Hippolyti amore, nec ille interficietur a Neptuno, immisso tauro. Fabulam elegantissime narrat Ovid. in ultimo *Metamorph.*

747 *Cur nemo est Hecalen, nulla est quæ ceperit Irun*] *Iron* Regius et decem alii cum nonnullis editionibus : malo, *Cur Hecalen nullus, nulla est quæ ceperit Iron.* *Hecale*] Anus pauperula, quæ Theseum excepisse hospitio dicitur. Qua de re Apuleius.

751 *Non indulgere theatris*] Non frequentare theatra, in quibus lasciva agitari solent. Propertius : 'O nimis exitio nata theatra meo.'

753 *Enervant animos citharæ cantusque lyaræque*] *Citharæque jocique* Excerpta Politiani et multi alii : unus *citharæ jocique* ; quomodo et a Vincentio Belluacensi meminî citatum. Regius, *citharæ lutosque lyaræque* ; optime pro *lotos* : quomodo Scaligeri quoque Excerpta : atque ita jam ad Solinum Salmasius ex suis codicibus. Repone eandem vocem Met. iv. ex vestigiis veterum codicum, 'Sertaque dependent tectis : lotique, lyaræque Tibiaque et cantus animi felicia læti Argumenta sonant :' vulgo *et ubique*. Heins.

754 *Et vox*] Verba lasciva cantantium in theatris. *Numeris brachia mota suis*] Concinnis gesticulationibus manuum, brachiisque in numerum jactatis, ex disciplina saltatoria. Cicer. iii. de Finib. 'Motus certus datus saltatori.' Qui motus, pro gentium ingenio, diversus erat. Horat. Od. iiii.

6. 'Motus doceri gaudet Ionjos Matura virgo.' 'Illa placet gestu, numerosaque brachia ducit.' Amor. II. 4. 29: Etiam ad pedum jactationem. Lucret. II. 'Ludunt, in numerumque exultant sanguine læti.'

755 *Illic assidue ficti saltantur amantes*] Alii codices, *cantantur amantes* vel *amores* et similia. Sed nil mutandum. Vide Notas Art. vs. 501. *Heins.*

756 *Quid caveas actor, quid juvet arte docet*] Locus mendosus. Scripti plerique auctor, et *juvat*. Regius *qua juvet*. Lego *Quos caveas actor, qua juvet arte, docet*: 'caveas' dixit pro spectatoribus in cavea sedentibus. *Idem.* *Quid caveas*] Quid vites tanquam damnosum: nam comœdia est vitæ speculum.

757 *Poëtas*] Elegos et molles dicit.

758 *Dotes meas*] Meos libros.

759 *Callimachus fugito*] Callimachus in elegia princeps habetur, Fabii iudicio. Fuit Cyrenæus a Batto oriundus. *Non est inimicus amori*] Quia res amatorias et lascivas scripsit versus elegiaco: nam Lyden amavit, de qua elegias scripsit.

760 *Tu quoque, Coë, noces*] Philetas etiam ex Coö insula in mari Carpathio elegiam scripsit, et in eo scribendi genere secundas tulit, ut Fabius docet.

761 *Me certe Sappho*] Sapphus opera erant lasciva: unde et in Arte Amandi ita scripsit: 'Nota sit et Sappho, quid enim lascivius illa'

762 *Teia Musa*] Anacreon Poëta, patria Teius.

764 *Cujus opus Cynthia sola fuit*] Propertium quoque non tuto legi posse docet.

766 *Carmina tale sonant*] *Dulce* Jureti codex cum reliquis majori ex parte: ut Trist. v. 1. 'Invenies toto carmine dulce nihil.' *Heins.*

768 *Nostri maxima causa mali*] *Ves- tri* Vaticanus; sed nil opus: vide supra, vs. 682. *Idem.*

772 *Alterius viri*] Pyrrhi, Achillis filii.

674 *Nupta latus abesse tua*] *Lentus* lege cum prima editione et scriptis plerisque. Sic sæpe: Ep. I. 'Quas habitas terras, aut ubi lentus abes.' Ep. II. 'At tu lentus abes, nec te jurata reducant Numina.' Vide Notas Epistol. xv. 169. *Heins.*

775 *Tum demum uxore curere*] Nunc demum prima editio cum Regio et duobus aliis. *Idem.*

778 *Viro Plisthenio*] Agamemnoni Plisthenis filio. *Mer.* Tres fuerunt Pelopis filii, Atreus, Thyestes, et Plisthenes: quorum ultimus hic, cum juvenis diem obiisset, relictis Agamemnone et Menelao filiis, horum curam Atreus in se suscepit, eosque educavit. *Atridas* vocet, nulla Plisthenis facta mentione. *Micyll.* *Plisthenio gaudia ferre viro*] Regius et unus Vaticanus *toro*; bene: consule quæ notamus Ep. XIX. 100. *Heins.* *Plisthenio*] Per contemtum Agamemnona et Menelaon vocatos fuisse Plisthenios a militibus, et ignobiles Atridas, propter iniquum armorum iudicium, affirmat D. Crætenus. l. v.

779 *Fecit Atrides*] Agamemnon rem habuit cum Briseide.

783 *Nam sibi quod nunquam, &c.*] Agamemnon in Iliad. IX. cum maximis muneribus pollicetur, se etiam Briseida, quam Achilli eripuerat, remissurum, eamque integerrimam; magnumque iurjurandum interponit. *Nunquam tactam Briseida*] Iliad. T. 261. *Μὴ μὲν ἐγὼ κούρη Βρισηΐδι χεῖρ' ἐπεινεῖκα, οὐτ' ἐνὴς πρόφασιν κεχηρμένως, οὐτε τεῦ ἄλλου· ἄλλ' ἔμεν ἀπορτίμαστος ἐν κλισίῃσιν ἐμῇσιν.* Agamemnona vero jurasse per sceptrum, non reperio.

784 *Sceptrum non putat esse Deos*] Quia, credit, aliud esse jurare per sceptrum, aliud per Deos.

789 *Illo Lotophagos*] Lotophagi fuere populi Africæ, incolentes Me-

nyngen insulam, ut scribit Strabo: sic appellati, quoniam comedunt loton, quæ est arbor ferens fructum suavissimum, et tam dulcem cibum, ut (auctore Plinio libro XIV.) nomen etiam genti terræque dederit, nimis hospitali advenarum, oblivione patriæ. Nam Ulysses in Africam delatus, socios escitatum misit: qui gustata loto, nunquam renunciare, aut redire curabant: cibi enim suavitate snorum obliti erant, quos Ulysses inultos ad navem reduxit. *In illo antro*] In amicæ aditu.

790 *Remis adlice vela tuis*] Hic de nullo suis legendum. *Heins.* *Adlice vela*] Ocyssime transi.

793 *Aut certe*] *At certe* libri meliores cum prima editione: sic Met. XI. 'At certe vellem, quoniam fugitivus abibas, Me quoque duxisses.' *Heins.*

796 *Ecce cibos etiam*] Cibos quoque libidinem incitantes, vitandos esse dicit.

797 *Daunius bulbus*] Bulbus ex Apulia, quem post Africanos laudat Plinius l. XIX.

798 *An veniat Megaris*] Megara urbs fuit Atticæ, de qua Pausanias lib. I.

801 *Utilius sumas acuentes lumina rutas*] Ruta sculptores et pictores

usos fuisse scribit, oculorum causa, Plinius XX. Eadem generationes impedit.

804 *Monitus experiere meos*] *Monitis meis* scripti plerique cum prima editione. *Lege, Spe brevius monitis expediare meis.* Vide notas supra vs. 440. ubi jam id monui: sic in Fast. l. III. 'Expediit hærentem nemori gratissima conjux.' Certe Vaticanus unus, *excipiare*: Hafniensis non male, *erudiare*; in Fast. 'Erudit infirmas ut sua mater aves.' *Heins.*

805 *Vina parant animos*] *Animum* libri plerique veteres cum prima editione. *Idem.*

806 *Ut stupeant*] *Idem Et stupeant.* *Idem.*

807 *Nutritur vento*] *Ignem ventus alit*, Jureti excerpta, codex Puteaneus, et sex alii. Mox *flammas* prima editio cum tribus scriptis, non *flammas*. *Idem.*

810 *Si qua est inter utrumque nocet*] *Inter utrumque bene scripti quatuor.* *Idem.*

811 *Hoc opus exegi*] *Ecce opus malim.* *Idem.*

813 *Postmodo reddatis*] Scripti fere omnes cum vetustis editionibus *reddetis*. Forte, *Eos modo reddatis.* *Idem.*

MEDICAMINA FACIEI.

Integram hunc libellum fuisse ex ipso Ovidio colligimus, qui in Arte Amatoria, 'Est mihi, quo dixi vestrae Medicamina formæ, Parvus, sed cura grande libellus, opus.' De inscriptione non satis constat: quæ vulgo circumfertur, ex hoc Ovidii versu videtur confata. Scripti, quos vidi, nullam agnoscunt, præter unum Vaticanum, qui *De Ornatu faciei* inscribit: prima tamen editio *Medicamentum faciem* vocat. Quid si *Artem Medicandæ faciei* inscribamus? Heins.

1 *Discite quæ faciem commendat cura puellas*] Traditurus Naso puellis præcepta de medicamentis et cultu faciei, primum docet, in omnibus utilem esse cultum, cultaque omnia maxime placere. Deinde puellarum ambitionem circa cultum et curam placendi ostendit: easque docet, inanem esse curam circa philtrea et magicas artes; potius esse morum probitatem: cum forma sit bonum fragile. Tum, quo modo, et ex quibus rebus fiat illud faciei medicamentum, demonstrat. *Commendat*] Decoret, pulchriorem reddat.

2 *Forma tuenda*] *Cura tuenda* veteres omnes nostri. Marius Niger ex suis alterum profert et Ciofanus ex uno Maffeiano. Forte, *Et quo sint vobis ora tuenda modo*. Heins.

3 *Cultus humum quondam*] *Humum sterilem* prima editio cum scriptis plerisque; recte: quod et in duobus suis Ciofanus invenerat. *Idem. Cultus humum*] Sic in Artibus: 'Ordinar cultu, cultis bene Liber ab uvis Provenit,' &c. *Jussit*] Qui agrum colit, 'jubere' dicitur: ager autem, qui colitur, colenti parere: Sic Virg. in

Georg. 'Exercetque frequens tellurem, atque imperat arvis.'

4 *Interiere*] Priorem illum effertum et silvestrem victum inventa agricultura sublatum esse dicit. *Rubi*] Rubus est genus fraticis spinosum, et mora ferens: dictum, quod ejus vixulta rubeant. Plin. l. xxiv.

5 *Succos emendat*] Scilicet, per insitionem, ut inferius apertius docet. *Acerbos*] Amaros.

6 *Fissasque*] Ostendit, quo pacto fiat insitio; de qua Plinius l. xvii. Natur. hist. *Adoptivas*] Suaviter, quod proprium est hominibus, ad arbores transfert. *Adoptivas opes*] Adoptio enim imitatur naturam.

8 *Nigra*] Proprium est terræ epitheton a colore.

9 *Vellera*] Lanæ, vestes. *Sæpe eadem*] Iterantur enim, ut magis colorentur. Fortasse dibapham purpuram dicit, quam preciosissimam fuisse constat: de qua Flaccus: 'Te bis Afro murice tinctæ Vestient lanæ.' *Tyrio*] Tyria enim purpura apud antiquos laudatissima existimabatur. Plin. l. v. *Medicantur*] Inficiuntur. *Atheno*] Labro, vase ex ære confiato.

10 *Sectile*] Secatur enim ebur ad varia ornamenta, et maxime ad laquearia tectorum. Horat. 'Non ebur, neque aureum Mea renidet in domo lacunar.' Maro in Georg. 'India mittite ebur.'

11 *Forstian*] Priscæ, inquit, illæ Romanæ mulieres corporis cultum negligebant, malebantque agros quam se coli: at vobis longe aliud est ingenium, et animi mollities.

12 *Quam æ*] 'Simplicitas radis

ante fuit, nunc aurea Roma est.'

13 *Cum*] Quando. *Matrona*] Materfamilias. *Altum sedile*] Intelligit sedilia quæ in hortis constituebantur. *Rubicunda*] Non arte, sed sanguine et colore nativo. Per quod robustiorem rusticanamque mulierem ostendit. *Matrona rubicunda*] Quæ nulla mala re muliebri expolita. Cui 'verus color, corpus solidum, et succi plenum:' ubi δ *χρῶς δμῶς πανταχοῦ συνίσταται*. Damoxen. lib. II. Contra redditur juncea curatura: *καλὰ μὴν σκέλη φέρουσα*. Plato Comic. IX.

14 *Assiduo durum pollice nebat opus*] Lanificio enim Romanæ priscæ exercebantur.

15 *Ipsa*] Non ancilla aliqua. *Clau-debat*] Septis et ovilibus includebat. *Filia paverat*] Hanc priscorum Romanorum severitatem ostendit et Flaccus Od. III. 6. inquires: 'Sed rusticorum mascula militum Proles, Sabellis docta ligonibus Versare glebas, et severæ Matris ad arbitrium recisos Portare fustes,' &c.

17 *Teneras puellas*] Reprehendit hanc morum corruptelam Horat. Od. III. 6. 'Fingitur artibus Jam nunc, et incestos amores De tenero meditatatur ungui.'

19 *Odoratos*] Unguentis delibutos. *Positu*] Ornatu.

21 *Oriente petitos*] *Paratos* Neapolitanus et Mentelianus; hoc est, emtos: libro tamen VII. Metamorph. 'Addidit extremo lapides Oriente petitos.' Heins.

22 *Et quantos onus est*] Quanto bonus duo libri: totidem, et quantus honor est. Lege, *Et quantos oneri est*. Met. x. 'Ipsa sibi est oneri cervix.' Seneca Hercule Cæto, 'Nec gemmiferas detrahit anres Lapis Eoa lectus in unda.' Idem. *Et quantos*] Subaudi tantos, id est, tam magnos, ut oneri sit tulisse duos aure. *Aure*] Plin. Natur. hist. II. Idem l. IX. de margaritis. Cleopatra quoque auri-bus gerebat unionem illum, singulare

et vere unicum naturæ opus: quem, spectante Antonio, liquefactum aceto absorbit. *Mer*.

23 *Nec tamen indignum, si vobis cura placendi*] *Sit vobis scripti plerique*: sed alterum ex suis Marius Niger recte præfert. *Non tamen iidem nostri*. Heins.

24 *Comptos*] Cultos, ornatos. Nam 'Fine coli modico forma virilis amat.' *Secula nostra*] Sic in Arte: 'Corpora si veteres non sic coluere puellæ, Nec veteres cultus sic habnere viri.'

25 *Feminea vestri potiuntur lege mariti*] Ita scripti. Sed legendum *poliuntur*: sic 'mores frugalitatis lege polire' dixit Petronius: 'Artis severæ si quis hamat effectus, Mentemque magnis applicat, prius mores Frugalitatis lege poliat exacta.' Quomodo mendosissimos versus esse restituendos censeo. Heins. *Feminea lege*] Quia muliebriter se ornant.

26 *Et vix*] Omnes, inquit, mulieres cultus sibi vindicarent viri: quo fit, ut nihil ab illis relictum sit, quod uxor sibi addere possit.

27 *Per se quæque parat, et quos veneratur amores Refert munditia crimina nulla merens*] Hæc fœdiissime sunt inquinata. *Pro se quæque parat, sex libri; quos et veneretur, nonnulli alii, cum prima editione: venerentur duo*. *Pro Refert unus Præfert*. Non video quid commodius extricari possit, quam si legas, *Proin se quæque parat; nec quo veneratur amores Refert: mundicie crimina nulla merent, vel mundicies meret*; ut in Amorib. 'Facta merent odium.' *Proin* una syllaba, ut apud Maronem, 'Proinde tona eloquio:' sic et *dein* monosyllabum. 'Parare' pro ornare; unde 'paratus' pro cultus. Propertius libro II. El. 24. 'Et se plus uni si qua parare potest.' De 'venatu amoris' alibi dictum. Viderint acutiores; ego enim hic mihi vix satisfacio. Posset et legi, *Se sibi quæque parent, nec quo veneratur amores Refert: munditie cri-*

mina nulla ferent. Heins. *Per se quæque paret, &c.*] Non, inquit, refert, ut se exornet et excolat mulier: quæ enim munditiis studet, landanda potius quam improbanda videtur. Illud potius refert, quos amores ipsa sibi paret et venetur. Nam cultus non cogit puellas peccare: nec, licet ornatissimæ sint, omnibusque placeant, idque sibi gratissimum contingat, idcirco impudicæ fiunt. Legimus enim, Claudiam illam Romanam pudicissimam, cultus studiosissimam fuisse, aliasque complures. Bonæ enim puellæ non ipsæ per se amores quærunt, sed relinquunt hoc negotium parentibus, qui maritum legitimum, quem semper ament, inveniunt. *Venetur amores*] Inhonestæ puellæ non manent auspices, ultro eunt nuptum: *Ἰδούσιν ὁμενολοίσι. παρθένου ἀλφεοίβοιαι. Ἀυδῶ δὴμὸν αἱ θυγατέρες πορεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερύδας ἐς τὸ ἀν συνουκῆσαι τοῦτο ποιεῖν.* *Ἐκδιδόσιν δὲ αὐταὶ ἑωυτάς.* Herod. l. i.

30 *Athos*] Athos mons est inter Thraciam et Macedoniam, tam arduus, ut usque ad Lemnum insulam per 86. millia passuum ejus umbra protendatur: unde Virgil. *Æneid.* xii. inquit: 'Quantus Eryx, aut quantus Athos.'

31 *Quæcunque voluptas*] Quotacunque malum cum Mycillo: vide *Epist.* xiiii. 60. ubi dictum. *Cuicunque* malit Niger. Heins. *Quotacunque*] Est etiam quotacunque, hoc est, aliqua voluptas, placuisse sibi, &c. *Mycill.*

32 *Grataque forma sua est*] Delectant etiam castas præconia formæ.

33 *Laudatas*] Pavo (ut Plin. l. x. scribit) laudatus expandit colores, adverso maxime sole, quia sic fulgentius radiat.

34 *Et forma muta superbit avis*] Scio muta animalia dici: sed libri plerique multa; puto pro culta: unus Palatinus lata; unus Patavinus cauda. Forte, cauda superbit avis. Ciofanus ex

uno suo cantu profert: an lauta avis? nam et 'lauti,' splendide vestiti. Mycillus, qui stulta legit, aliud agebat. Heins.

35 *Sic potius nos tanget amor*] Scripti cum prima editione, urget: unus Ambrosianus, vos uret. Lege, *Hinc potius nos urat Amor*: vide notas *Amor.* i. *Eleg.* 2. 11. *Idem.* *Sic potius, &c.*] Si se mulier adornaverit munditiisque excoluerit. *Nos tanget amor*] Facilius nos viros in amorem vestrum trahetis cultu corporis, quam magicis artibus.

38 *Tentate*] Experiamini. *Nocens*] In farorem enim vertit. *Virus amantis equæ*] Hippomanes dicit: de quo diximus in *Amoribus* i. 8. *Virus amantis equæ*] *Adi Amor.* i. 8. 8. Virgil. *Georgic.* iii. 'Hinc demum, Hippomanes vero quod nomine dicunt Pastores, lentum destillat ab inguine virus.' Et Juvenal. *Satyr.* vi. vocat 'Frontem pulli tremuli.'

39 *Nec*] Vanam dicit esse magicam artem, asserens neque angues incantatione rumpi, neque flumina in suos fontes redire, neque lunam cælo deduci posse. *Marsis cantibus*] Marsi populi fuerant Italiæ, qui a Circes filio originem trahebant, et ideo serpentium domitores extiterunt. Plin. lib. *Natur. hist.* xxi. *Finduntur cantibus angues*] Tres libri *fundantur*; duo *findantur*; et sic citat Charisius: neque aliter sensus requirit. Quare sequenti versu, pro *Nec redit*, scribendum, *Nec ruat in fontes unda supina suos*; vel *repetat fontes*. Deinde et *excutiatur*: ita hisce omnibus sensus suus constabit. Heins.

40 *Supina*] Quæ supina videretur, si in contrarium verteret cursum. *Dom.*

41 *Temesea ara*] Temese in Italia Brutiorum oppidum fuit, a Latinis Templâ dictum, ut Plinius l. iii. docet. Ibi erant aurifodinæ: quas tamen suo tempore defecisse Strabo scribit. *Removerit*] Ut enim in su-

perioribus diximus, credebant stulti mortales, e cœlo Lunam extrahi posse incantatorum carminibus, nisi æris tinnitu obstrepentes laboranti succurrerent. Inquit igitur Poëta nunc: licet nullus tympanis æris strepitus fiat, omniaque æra removeantur, non tamen lunam e cœlo deduci.

44 *Ingenio facile conciliante placet*] *Facies placet* bene prima editio cum duobus scriptis; tres alii *facies placet*: unde Mycillus, *puella Ingenio faciem conciliante placet*: quod tantundem est. *Idem*.

45 *Certus*] Hinc in Catilina Salustius: 'Divitiarum et formæ gloria fluxa atque fragilis est; virtus clara æternaque habetur.'

46 *Aratus*] Quibusdam veluti sulcis turpatus. Sic in Artibus: 'Jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.'

50 *Perque suos annos hinc bene pendet amor*] Hæc nihili sunt; nec juvant libri veteres. Scribe nihilominus, *longum probitas perdurat in ævum, Fortque suos annos: hinc bene pendet amor*. Quintilianus II. 4. 'Quare mihi ne maturitas quidem ipsa festinet, nec musta in lacu statim austera sint: sic et annos ferent.' Ita et 'ætatem ferre.' Simile mendum insedit codices Valerii Flacci I. vs. 767. ubi pro *Talia fert lacrymans*, perperam per *lacrymas* nunc legitur. *Heins*.

51 *Dic age*] *Lege Disce age* cum Menteliano; nam 'jube' paulo post sequitur: prima editio et septem scripti, *Discite*, ut initio operis; quod et Marius Niger agnoscit. Mycillus malit *Ergo age*. *Lege etiam dimiseris* cum iisdem scriptis et prima editione: postquam somnus te destituit. *Idem*.

54 *Erue*] *Nuda*, extrahe. *De palea*] *Palea* proprie est folliculus ipse granulorum, dicta a pala, ut Varroni placet: pala enim ventilatur, ut frumentum purgetur. *Tegminibus*] *Corticibus*. Exponit quod dixerat. Decorticatum bordeum Græci *πρωτό-*

νν vocant.

55 *Ervi*] *Ervum*, quod et Græci *ἔρβορον* dicunt, genus est leguminis. *Ervi farina* (ut Varro ait) maculas corporis emendat.

56 *Sed cumulent libras*] Forte *Et cumulent libras*. *Heins*. *Nuda*] *Tegminibus* et *paleis* exuta.

59 *Et quæ prima cadent*] *Cervi soli animalium* (ut lib. VIII. scribit Plin.) omnibus annis, statuto veris tempore, cornua amittunt. Ergo dixit Poëta, 'prima:' quia quotannis cornua cervis decidunt, et ipse de cervo loquitur cui tunc primum cornua deciderint. *Prima cadent*] *Cadunt* scripti quinque et prima editio. *Heins*.

60 *Contra in hac solida sexta face assis eat*] Hæc mendosa sunt: in *hoc solida* tres libri; in *hac solida* duo; unus, et *hoc solido*. Moreti codex, in *hoc solida sexta fac agis eat: sexta* etiam in aliis. Legendum, et *huc solidi sexta face assis eat*: in *hac* lectio est Nigri. Infra, 'Huc novies tanto plus tibi mellis eat; sexta, subintellige pars: sic 'sextula,' sexta pars uncie apud Rhemniam de ponderibus: 'solidus as' vel 'assis,' idem qui et 'solida libra' antiquis. *Idem*.

61 *Namque ubi*] *Jamque* prima editio et scripti: quomodo Marius quoque Niger et Nangerius ex suis annotarunt. *Idem*. *Pulverea*] Quæ est instar pulveris. *Fuerint confusa*] Id est, mista: scilicet cornua illa cervi. *Farina*] Quæ confecta fuerit ex bordeo, et ervo, atque ovis.

62 *Protinus in mundis omnia cerne cavis*] Ita legit Domitius Marius Niger ex suis libris, vel *innumeris*; quod et alii secuti sunt: in *numeris cavis* scripti nostri cum prima editione præter duos, qui in *numeris avis*: in *numeris conde cavis*, Neapolitanus. *Lego, In cribris omnia cerne cavis*: ita medici passim loquuntur. Nostrer infra, 'per densa foramina cerne.' Hinc 'succernere cribris' apud Plinium, et 'cribris incernere' apud

Columellam. *Heins.* *Cerne*] Secerne farinam a furfure. *Dom.* Mycill. censet legendum, *Protinus innumeris.* Intelligit enim cribrum, cuius cava, hoc est, foramina, infinita sunt. *Micyll.*

63 *Bulbos*] 'Bulbus' est, quem Græci *βολβον* dicunt, cepæ instar Ascaloniæ. Plura sunt bulborum genera, ut docet Plinius XIX. et XX. Bulbi omnes calidi et visci di sunt: comesti excitant Venerem, linguam et fauces exasperant, succum corpori addunt, stomachum inflant.

65 *Sextantemque trahat*] *Terat* scripti plerique. Neapolitanus *sextanteque trahat*; alii duo *sextantem trahere*: sic et mox vs. 80. *lego trahant*; bulbi nempe: vide quæ noto mox vs. 92.

67 *Quæcumque afficiet*] Malim *inficiet.* *Heins.*

69 *Nec tu pallentes*] Aut ad colorem ipsorum refer, aut ab effectu dictos pallentes accipe: quod, qui gustaverint, pallescant. Est leguminis genus, ab omnibus animalibus amaritudine sua tutum. De hoc Plinius plura libro XVIII. 14.

70 *Et simul instantis corpora finge seræ*] *Frugifera* scripti potiores; quomodo et ex suis Ciofanus notat: unus ex nostris *frigefere.* Ciofani unus, *fige fecce.* Ipse Nigri emendationem probat, *legentis instantis corpora frange fabæ*; quod et Mycillus amplectitur, et Muretus. Ego diu est quod insistens propius vestigiis depravatæ lectionis emendabam, *Et simul instantes corpora frige fabas*: nam *instantes* habebat codex unus Patavinus: 'instantes corpora' recte 'fabas' dixit, quod nihil sit flatulentius iis. Est autem 'frigere,' idem quod torrere. Plin. XVIII. 7. 'Græci perfusum aqua hordeum siccant nocte una, ac postero die frugunt, deinde molis frangunt.' Hinc 'frictum cicer' apud Plautum, 'frictum triticum,' 'frictum sal,' 'fricta ova' apud alios passim. Pro ducti autem primam syllabam inde

liquet, quod Nonius Marcellus observet, 'Frigit, quando significat erigit, corripere primam syllabam:' quod non addidisset, si in 'frigit' pro torret eundem usum obtinere opinatus esset. Diomedes l. I. 'Sunt quædam perfecta a diversis instantibus derivata; ut *frigeo, frigescis, frixi*: et *frigo, frigis, frixi*. Idem notat Phocas Grammaticus. Apud Festum, *Frigere* et *frictum* a Græco venit *φριγεῖν*. Lege, *φρυγεῖν*. Nam vetustus codex Vossianus *frigia*. Glossæ Stephani: '*Frigit, φρύγει, τηγνίζει*,' bene. Fuit cum *pinæ fabas* legendum putarem; ut auctor Panegyrici apud Pisonem, 'Humida callosa cum pinaret hordea dextra.' Superiori versus *pro-nudare lupinos*, quod Marii Nigri commentum est, (nam in scriptis *nudare* nusquam compareret,) quicquid ille de suis id adfirmet, probetque Ciofanus, prima editio et tres scripti præbere. Moreti codex *pallere* et sex alii. Ambrosianus *torrere*: 'Torrida farra' Fast. II. initio de februis: non male unus Patavinus S. Antonii *terrere*. Palatinus *ferre*. Scribo, *frendere lupinos*. Seren. Sammon. 'Copia farris uti frendentibus edita saxis.' Festus: '*Frendere* est frangere: unde et faba *fressa*: inde et dentibus dicimus *frendere*. Pacuvius apud Nonium Antiopa: 'Frige frendo solas ac sic probere. Accius Troadibus, Saxo fruges frendas.' Nihil his inquinatus. Lege, *Fruges frende mola ac saxis probe*. Papias: '*Fressa, fracta, divisa, molita, a frende* dicta.' Hinc '*fressa faba*' apud Martialem, Columellam, alios: et '*cicera fressa*' apud eundem Columellam. Varro de Re Rust. 'Amisso nomine lactentis dicuntur nefrendes ab eo, quod nondum fabam frendere possint.' 'Pallentes lupinos' dixit, ut 'pallentem fabam' Martialis. *Heins.*

71 *Æquo discrimine*] *Æqua* differentia, ut singula habeant ternas libras.

lulum immutatis literis, vulgo *Sale Armoniaco* vocitant, quem triremes nostræ ex Alexandria frequenter afferre solent. *Mascula thura*] Plinius l. xxii. de thure loquens, ait: Quod ex eo rotunditate guttæ pependit, masculum vocamus.

95 *Hordea*] Itali quidem (ut Plin. lib. xviii. ait) maxime oriza gaudent: ex qua ptisanam faciunt. *Cremorem*] Cremor id fortasse est, quod Dioscorides *κρημνον* appellat. Cornelius Celsus 'cremorem ptisanæ' pro succo fere accipit, ut hic Naso. *Illis infunde cremorem*] Rectius tres libri *adfunde*. Heins.

96 *Æquent expensas*] Idem, inquit, sit pondus in thure et Ammoniaco sale, quod in rosis, quas una manus

prehenderit. *Expensas*] *Expensas*, ad libram scilicet: id est, ponderatas. *Micyll*.

97 *Tempore sit parvo*] Etsi, inquit, non diu hoc medicamine fœmina sibi vultum illeverit, omneis tamen maculas ex ore fugabit. *Mulier licet illita vultum*] *Molli vultu* quinque scripti: *mollis vultu* prima editio et sex alii: *molli vultus* duo. Lego, *Tempore sis parvo molles licet illita vultus*; non sit. Supra, 'Nec tu pallentes dubita torrere lupinos:' et, 'Nec cernasa tibi nec nitri spuma rubentis Desit.' Heins.

98 *Nulhus in ore color*] *Multus* quinque libri; bene: quod et Ciofanus observavit. *Idem*.

HALIEUTICON.

Hoc poematum cum Ovidianum esse testetur Plinius, non est quod de auctore dubitemus: sed lacerum ad nos pervenit, nec id in fine tantum, cum ipsum quoque initium desideretur. Reliqua etiam valde luxata ac turbata sunt. Nam nisi justum hoc fuit poema, inopportune admodum (dicendum enim) inseritur digressio illa de quadrupedibus, nisi et illa ex alio opere huc irrepsit, aut post Nasonis mortem, quæ in scriniis ejus inventa erant, aliquis turbato ordine vulgavit. Cæterum Hieronymus Columna Commentariis ad Ennii Phætica hoc Halieuticon Ovidii longe auctius in lucem profert, descriptum ex veterrimo, ut ait, codice a Sertorio Quadrimano, cui id acceptum refert. Sed nollem vir cætera naris amantissimus passus esset sibi fucum hic seri. Esse enim ab homine medio-

cris ingenii conficta liquido apparet, nec linguæ Latinæ satis perito. Cæterum quicquid in recensione hujus fragmenti castigavimus, id codici Thuaneo ante septingentos annos scripto debetur: ne in singulis, præsertim levioribus, diu sit hærendum cum tædio lectoris. Idem vetus codex, INCIPIT OVIDII VERSUS DE PRÆCIBUS ET FERIS. Codex chartaceus Ambrosianus inscribit HALIEUTICON cum vulgatis. Heins.

Si hoc poema, quod Halieuticon inscripsit Ovidius, ad nos integrum pervenisset, nemo sane esset ex omnibus honestarum artium professoribus, quin ex eo summos fructus summa cum voluptate perciperet. Sed quando neque spes ulla est, fore, ut reperiat, neque ullus hodie, quod equidem sciam, extat liber scriptus, cuius ope, quæ maxima ac turpissima

et inflicta sunt vulnera, sanari possint, dandam esse operam censui, ut, si quid auxilii, quod perexiguum plane est, industria mea adferre possit, experirer. *Hercules Ciofan.*

1 *Dedit arma per omnes*] Nescio an satis Latine: deinde de omnibus falsum est. *Lego, Dedit arma, fere et omnes Admonuitque sui.* Heins.

2 *Vitulus sic namque minaci*] Thuan. *vitulus quæ manuque minatur*: Ambrosian. *vitulus manuque minatur*; quare minatur reposuimus. *Idem.*

8 *Præsidiumque datum sentire*] Potentis nempe naturæ: quod et Horatius attingit eleganter Sat. II. 1. 'si quis se iudice certet, Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque Impetret hoc natura potens, sic collige mecum: Dente lupus, cornu taurus ferit; unde nisi intus Monstratum?' Id quod ad Philosophiam accommodatum pulchre explicat Arrian. Epict. I. I. c. 2. *ἐπιθετό τις, πόθεν ὅν αἰσθησέμεθα τοῦ κατὰ πρόσωπον ἑκαστος, πόθεν δ' ὁ ταῦρος, ἐφη, λόγος ἐπελθόντος, μόνος αἰσθάνεται τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς, καὶ προβέβληκεν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀγέλης; ἢ ὅλον, ὅτι εὐθὺς, ἅμα τῇ τὴν παρασκευὴν ἔχειν, ἀπαντῇ καὶ σὺν αὐτοῖς αὐτῆς καὶ ἡμῶν τοῖσιν ὅς τις ἂν ἔχῃ τοιαύτην παρασκευὴν, οὐκ ἀγνοήσει αὐτὴν ἔφην δὲ ταῦρος οὐ γίνεταί, οὐδὲ γενναῖος ἄνθρωπος ἀλλὰ δεῖ χειμασκήσαι, παρασκευάσασθαι καὶ μὴ εἰκὴ προσπῆδῶν ἐπὶ τὰ μηδὲν προσήκοντα.*

9 *Sic et Scaurus arte sub undis*] Plinii hæc verba sunt I. XXX. c. 2. Scaurum inclusum nassis non fronte erumpere, nec infestis viminibus caput inserere, sed aversum caudæ ictibus crebris laxare fores, atque ita retrorsum erumpere. Quam luctam ejus si forte alius Scaurus extrinsecus videat, apprehensa mordicus cauda adjutat. Quo loco, quem nullis propemodum immutatis verbis ab Ovidio mutuatus est Plinius, amici hominis conjectura nititur. Scaurus autem marinus et saxatilis est, dictus ἐκ τοῦ σκαλπεῖν,

Dolph. et Var. Clas.

quod salire est; vel, ut alii, pascere: quamvis in eo significato vix reperiat: dentes serratos non habet, pectinatimque coëuntes, ut ceteri pisces, sed planos et latos, solumque inter pisces ruminat, ut infra dicturus est Ovidius: alga, herbisque vescitur: Coriandro delectatur, ut Aristoteles lib. II. de hist. 13. ait. Hunc autem piscem ob eximiam saporis gratiam ac suavitatem Ennius Jovis pæne cerebrum vocat. De Scaro etiam Elianus cum alibi tum lib. I. 6.

10 *Decidit*] Ante hunc versum legatur *sim*: cætera hiatu unius versus relicto; quod ex diversa lectione τοῦ *Decidit* natum puto; cui aliquis superscripserit *In*; hoc est, vel, *Incidit*. 'Incidere escam,' ut 'Incidere terras.' Met. VII. 'Incidit exosæ dictas a pellice terras.' Virgil. Æn. IX. 'Bellatorque animos Deus incidit:' ita vetustissimus Medicen. Gesneri editio hic uno versu est lectione alii; sed nescio qua nitatur auctoritate. *Heins.*

12 *Aversus crebro veniens sub*] *Pro veniens* cod. Thuan. et Ambrosian. *vimen*. Pro sub margo editionis Gesneri sed. *Lego, Aversa crebro vimen sed verbere caudæ Laxans subsequitur*: 'vimen,' nassam ex viminibus textam vocat. *Idem.*

14 *Si forte aliquis dampnus nataret*] *Aliquis dam pronata retro* Thuan. Ambrosian. *dum pro nata rete*. Scribe, *si forte alius, dum prænatat, arto*: 'arto' sc. vimine, quod sequitur. 'Prænatat' pro præternatat; nisi malis, *prepe, dum natat*: posset et *dum pone nataret* cum Pantagatho et Gesnero. *Idem.*

16 *Aversi caudam*] *Aversum* uterque codex. *Lege Aversaam. Ita addidi ex utroque veteri libro. Idem.*

17 *Nato quem texitque resultat*] *Uber servato quem texit inresultet* Thuan. Ambrosian. *Uberet nato quem texit quem resultat*. Pnto, *atque ita tandem Victor servato, quem texit, cive resultat*:

Ovid.

9 Y

vel, quem trahit. Idem.

18 *Sepia tarda fugæ*] Sepia e mol-
lum est genere: marina est et lito-
ralis, sepium habet, quod cum spinis
proportionem obtinet, sicut Lolligo,
Gladiolum. Mollia omnia proprium
atramentum habent, eo tamen pluri-
mum abundant Sepiæ quod litoralem
agant vitam, et nihil præterea illis
Natura dederit, quo aut sese tueri,
aut piscantium manus evadere pos-
sint; præsertim cum earum motus
tardissimus sit. Hæc de Sepia Guli-
elmus Giscaferius. Vide et Ælium
l. i. c. 35.

20 *Nigram vomit illa cruorem*] Lege
vomit ore: nam 'illa' præcesserat: at-
que ita Pantagathus. Heins.

21 *Avertitque vices*] Vias scripti.
Idem.

22 *Clausus rete Lupus*] Gulielmus
Giscaferius, Lupus, Latine; *λῦπα*,
Græce; *Spigola*, Italice. E mari fla-
mina ingreditur, in aquis dulcibus
non nascitur: a parvis squillis inter-
fiscitur, Mugiles insequitur, inter
quos perpetua est inimicitia. *Quam-
vis immatis*] Immitis, Thuan. Heins.

23 *Et acer Dimotis cauda submissus
cedet armis*] Pantagathus legebat si-
dit arenis. *Submissus cedit armis in au-
stri*] Thuan. et Ambr. *ridet arenis in
auras*. Lege, *vidit arenis*: in auras se-
quentis versus duæ ultimæ sunt vo-
ces. Met. lib. i. ex antiquis libris,
'Quæsitique diu terris ubi sidere de-
tur:' cum *sistere* illic legeretur in
vulgatis. Possit et scribi *se dat arenis*.
Idem.

25 *Dolos saltu deludit inultus*] Lege
inultos. Met. ii. 'Nil poterit Jano
nisi inultos flere dolores.' Idem.

26 *Et Muræna*] *Μύραινα*, Græce:
Morena, Italice. Muræna litoralis est,
et marina: rabies ei velut canino
generi accidit. Giscaferius. Hunc lo-
cum adumbravit Plinius lib. xxxii. 2.
ubi ita: Murænam maculas appetere
ipsas, consciam teretis ac lubrici ter-
gi, tum multiplici flexu se laxare, do-

nec evadat.

30 *At contra scopulis, &c.*] Idem
tradit Ælianus l. vii. c. 11. et Plin. l.
ix. c. 29. l. xxxii. c. 2.

32 *Et sub lege loci*] Ovidiana locu-
tio Artis i. 'Hæc ex lege loci com-
moda circus habet.' Amor. iii. 2.
'Qua tibi tangenda est lege puella
loci.' Heins.

33 *Atque ubi prædam, &c.*] Panta-
gathus legendum putavit, *setis*, non
retis, vere. Equinus enim, ut nunc
quoque fit, setis albis ad suspenden-
dos hamos captandis piscibus usos
priscos, docet Plutarchus in libello
de industria animalium. Ejusque rei
rationem adfert Oppianus lib. iii.
Eundem morem ostendit et Ovidius
Metam. iii.

34 *Pendentem retis*] *Setis* bene
Thuan. et Ambr. Heins.

37 *At Mugil*] De Mugili Plinius,
eodem lib. c. 17. et 42. et alibi.

38 *Lupus acri concitus ira*] De Lu-
po, deque ejus cum Mugili inimicitia:
eodem lib. cap. 62. De Lupo etiam
Ælianus lib. i. cap. 31.

42 *Muræna nocendi*] De Muræna
idem Ælianus lib. i. cap. 3. et lib. x.
cap. ult. Plinius multis in locis.

43 *Auxilioque sibi*] Lege *sui* ex
Thuan. et deinde *cominus* pro *eo mi-
nus* ex utroque scripto. Sequenti
versu, *hamos ponat captura minaces*
Thuan. Heins.

45 *Anthias his tergo, &c.*] De hoc
pisce idem Plinius lib. ix. 59. Est
autem a Græcis vocatus *λεπὸς ἰχθύς*,
ut ait Aristoteles de hist. anim. lib. 9.
37. quod in eo loco sit ubi nulla re-
periatur bellua. De eodem etiam pis-
ce Ælianus lib. i. 3. et lib. viii. 27.
Plutarchus in libro, cui titulum fecit,
An terrenæ bestię aquatilibus sint
prudentiores. *Tergo quæ non videt*]
Vidit Thuan. *quem non vidit* Ambros.
Lege, *quæ concutit*, vel *quæ continet*.
Met. i. 'Sanguineaque manu crepi-
tancia concutit arma.' Met. xii.
'Armaque concussit, certamque equi-

tavit in orbem: sic et sæpe alibi.
Heins.

47 *Corpore lina secat fixumque, &c.*] His carminibus, quæ post hunc verum sequuntur, usque ad illud, *Nec tamen in medias*, et reliqua, quidvis aliud, quam quod ad piscationem pertineat, continetur; iis enim omnibus carminibus de venatione sermonem esse perspicue cognoscitur. Unde facile crediderim fragmentum hoc jam deploratum totum esse perturbatum, et ex duobus non sanis corporibus unum non integrum ac vegetum effectum.

48 *Cætera quæ densas*] *Et cætera* Thuan. *Æthera* Ambros. Puto, *At fera quæ densas habitant animalia silvas*. Multa hic deerant in Ambrosiano, videlicet de quadrupedibus agentia: et adscriptum, 'Multa hic desunt.'
Heins.

51 *Ipsa sequi natura, &c.*] Hic versus est infra. Unde hæc omnia e suis locis convulsa, et turpissimo mendo deformata, vel etiam adulterina esse, qui iudicio pollet nullo negotio animadvertet. Post hunc versum reponendum putat, qui legitur sextus ab hoc, 'Fœdus,' &c. Aldus Manutius, Pauli F. Aldi N.

52 *Impiger et telo*] Scribe cum Thuan. *ecce Leo*: et sic Ciofanus. *Sternere pergit*] Putabam *servet*, vel quid simile. Sed et Valerius Flaccus l. i. 'Ergo anteire metus, juvenemque extinguere pergit Æsonium,' de Pelia. *Heins.*

55 *Concussitque toros et viribus addidit iram*] *Addidit iram* Thuan. et *prodedit* pro prodidit. Lego, *Concussatque toros, et viribus adjicit iram, Prodigus*. Tò *Prodigus* a viro clarissimo mihi conjunctissimo Jano Vlitio jam occupatum video. *Idem.*

58 *Ferocia mentis*] *Menti* reponit Aldus.

60 *Et ruit*] *Se ruit* Thuan. Forte, *iram dum nunciat* (vel *conclat*) *hirtis, Se ruit*. Eleganter: sic 'omnia ruere'

Germanicus fragmento Prognosticorum, 'Scorpios at raris ne quis cava terra gravetur Horrebit pluviis: ac diris omnia nimbis Continuisque ruet:' ita ex vestigiis codicis Putanei est scribendum. *Heins.*

63 *Et fulvo tergo*] *Ut* Thuan. *Idem.*

64 *Et capto fugiens Cervus sine fine timore*] *Reposui cauto timore*; quod passim in vetustissimis Ovidii codicibus pro *cauto capto* scribi animadvertim. Trist. iii. 4. 'Sed timor officium cantas compescit.' Sequens versus ex quinquagesimo primo hujus poematii repetitus perperam videtur. *Idem.*

66 *Hic generosus*] Puto legendum *Hinc*; et pro *Nam* sequenti versu *Jam*. *Idem.*

68 *Seu septem spaciis Circo*] Hinc emenda Gratium sub finem Cnægetici, ubi legendum, 'ille vigeat Septem actus spatiis,' de Numida equo. Cum nunc scribatur *Centum spatiis*. In Catalectis Pithœi pag. 75. epigrammate de Circo, 'Septem etiam gyris claudunt certamina palmæ. Quod cælum stringunt cingula sorte pari:' ita vetustissimus codex, ubi vulgati, *Sæpe etiam gyris condunt certamina planæ*. Seneca Epist. xxx. 'Quomodo manifestior notari solet agitatorum lætitia, cum septimo spatii palmæ appropinquant.' Lactantius libro vii. Divinar. institut. cap. 27. 'Quoniam decursis propositi operis septem spatiis ad metam provecti sumus.' Suetonius Domitiano, 'singulos missus a septenis spatiis ad quinos corripuit.' 'Septimam orbitam' et 'septimam rotam' dixit Propertius, septem circi spatia respiciens; 'septem gyros' Arnobius: sic et alios locutos recorder. *Idem.*

72 *Quantoque venit spectabilis actu*] Malim *quanto teniat*: vel, *quanto ut veniat*. *Idem.*

73 *Compescatque solimi* Thuan. Forte, *concutiatque solum*. *Idem.*

75 *Quæ laus prima Canum*] Qui Thuan. lego, *Dein*, vel *Quid*. Idem.

80 *Quem si collatis effugit armis*] *Locus mendosus*: forte *quæ*, ut ad feram referatur. *Idem*.

85 *Loci melius moderabere funem*] *Finem* Thuan. et *quoci pro loci*. *Idem*.

86 *Lentos calamos*] Redi ad *Epist. Leand.* xviii. 58. 'Brachia lenta.' Ubi etiam de lento arcu, et remo lento.

87 *Purum litus*] Liberum, apertum, nulla saxorum asperitate præditum: Nullis 'montibus obstipeis obstantibus.' Ennius *Annal.* xvi. Quod imitari videtur Statius *Thebaid.* vii. 'Nulli aliis a montibus obstant Despectus.' Sic dicitur 'pura humus' Tacit. *Annal.* ii. Et Liv. iii. 4. 'Signis collatis dimicare puro ac patenti campo.' *Purum* itaque, sive patens, cum ex terra nihil eminet. Cicer. i. de *divinat.* Sic et Græci, *κελεύθῳ ἐν καθαρῷ*, *Olymp.* vi. ἐς *φανερόν* ὁδόν, ibid. *Pindar.*

91 *Oblectetque moras*] *Scribe omnino Objectetque.* Heins.

92 *Descripsit sedes varias*] *Varie* Thuan. ut supra: 'Nam varie quidam fugiantque petuntque.' An *Dissepit*? ut in *Metamorph.* lib. i. sed nihil temere muta. *Idem*.

94 *Scombrigue*] *Idem.* *Scombrus*, Latine: *σκόμβρος*, Græce: *Macarello*, Italice. *Marinus*, in arenosis litoribus est. *Bovesque*] De *Bobus* *Ælianus* lib. i. 20.

95 *Hippuri celeres*] *Hippurus* a cande equinæ similitudine nomen accepit, pinna scilicet a capite ad caudam deducta, quæ candæ equinæ simillima est: hieme latitat, æstate tantum capitur: *carnivorus* est: nostris litoribus ignotus: Hispanis cognitus, a quibus vocatur *Lampurga*. *Giscaf.*

96 *Et pretiosus Elops, &c.*] Quod, ut scribit *Columella*, in mari *Pamphylio* tantum capitur. *Idem* tradidit *Ælianus* i. viii. 26. qui quidem

piscis squamas ad os versas habere dicitur. *Elops*] Et ex *Plinio*, et infra ex hoc nostro perspicue constat, *Elophen* ab *Accipensere* diversum esse: qua in re nonnulli eruditi errarunt. *Pretiosus*] *Præclarus* dicitur a *Lucillo*: 'Quem præclarus *Elops*, quem *Ægypto* *Sargus* movebit.' *Elops* autem per simplex *E* metri causa hic scribendum.

97 *At durus*] *Ac* bene scripti. *Heins.* *Xiphias*] *Plinio* ix. 49. *Trigon* vocatur. De quo *Ælianus* ix. 40. et xiv. 22. *Oppianus* ii. Latine, *Gladus*: Italice, *Pesce spada*. *Giscaf.* *Marinus* est, et *Thunni* et *Gladii* agitantur circiter *Canis* exortum: habent enim utrique per id tempus sub pinna ceu *vermiculum*, effigie *Scorpionis*, magnitudine *Aranei*: ad *Cetaceam* magnitudinem pervenit: rostro est acuto, utramque *maxillam* rostratam habet; *inferiorem* tamen brevem, et *triangularem*: *superiorem* magis osseam, *duriorem*, *longissimam*, *ensiformem*.

98 *Thunni*] *Thunus*, Latine: *θύνος*, Græce: *Tonno*, Italice. Ubi primum natus est, Latinis *Cordila*; ubi ad sex menses pervenit, *Pelamis*; ubi ad annum, *Thunus* dicitur. A verbo Græco *θύνω*, quod est cum impetu promoveri: ubi major factus est *ἀκύνος*: in immensum auctus, *κέρη*. *Giscaf.*

99 *Parva Echineis adest mirum*] *Parvo* *Parva Echineis*, at et (*mirum*) *moræ puppibus ingens.* *Heins.* *Parva Echineis adest*] *Plin.* ix. 25. *Parvo* admodum pisce, *Echeneide* carinis adherente, *naves* tardius ire creduntur: inde nomine imposito, quem *piscem* Latini *Remoram* vocant: sed qui *sit*, et quæ ejus notæ, *diversa* inter se tradiderunt *Oppianus*, *Ælianus*, et *Aristoteles*.

100 *Tuque comes ratium, tractique*] De *Pompyli* natura *Ælianus* ii. 15. et xv. 33. *Plin.* ix. 15. et alibi. Hic autem piscis *Neptuno* sacer est,

quod navigia ad portum usque sequatur.

108 *Cantharus*] De hoc pisce *Ælianus* 1. 27. *Tum concolor illis Orphas*] *Orpham* *Cernuam* vocat *Gaza* Latine: adeo *ὀψιππος* est, ut etiam dissectus diu vivat, ut ait *Aristoteles*: cito adolescit, cum biennium vita non superest. *Giscaf.*

104 *Erythrinus*] *Plinius* 1x. 16. et alibi. *Giscaf.* Latinis, *Rubellio*: Italia, *Fravolino*, dicitur. *Marinus* est *Aristoteli*: *Oppiano* vero littoralis: in mari tantum reperitur: omnes femine sunt, eo quod omnes gravidæ capiantur, sicut et *Hiatulæ*: hoc autem non toto anni tempore, sed in eunte æstate intelligendum est.

105 *Insignis Sargus*] *Festus*: 'Sargus piscis genus, qui in *Egyptio* mari fere nascitur.' De *Sargo* *Plinius* quinque in locis, et *Ælianus* 1. 24. *Giscafer*. *Σάργος*, Græce: *Sargus*, Latine: *Sargo*, Italice: littoralis, marinus, Auratis, et *Sparis* fere similis, latior, rotundior tamen est: bis parit, Vere et Autumno: plures habet uxores, et pro iis certamen init: caprarum est amantissimus: nulli lutarii reliquias sequitur.

106 *Sparulus*] *Sparus* Auratæ similis est, adeo ut etiam piscatoribus frequenter imponat. Verum rotundiore, minore, et magis compresso est corpore. *Giscaferius*.

107 *Et rutilus Pagrus*] *Pagrus*, Græce *πάργος*, seu *φάργος*, quod voracissimus sit, ab *Erythino* diversus est, ut notat *Rondeletius*: distinguitur magnitudine corporis, et latitudine, et rostri figura. Fallitur *Jovius*, qui *Pagrum* eum esse existimat, qui vulgo Romanis *Fravolino*, et Gallis *Narbonenalis* *Fragellus* vocatur, cum is potius *Erythrinus* sit. *Et fulvi Synodontes*] *Συνδόντες οὐρύππες χαράδρ*, et Latinis *Dentis*, eundem piscem significant: nomen enim ab extantibus, et prominentibus dentibus impositum est.

Romanis *Dentale*. *Giscaf.* De eodem pisce *Ælianus* 1. 49.

108 *Et ex se Conspiciens Chæne, &c.*] Idem tradit *Plin.* 1x. 16. et xxxii. cap. ult.

110 *Et rarus Faber*] *Faber* is est, qui *χαλκὸς* Græcis, vel *reūs*. *Plinio* *Faber* dicitur: Romanis *pece* *S. Pietro*: Gallis *Dores*. Captus grunnit suum more: Romæ in foro piscario frequens est. *Et pictæ Mormyres*] *Mormures* *Gazæ* dicuntur: Græcis *μὲρμυροι*, vel *μὲρμύλλοι*, quod etiam nomen hodie Romani imitari videntur, a quibus *Mormilli* vocantur. *Lyncis* pallis in lateribus, parallelis insignis est, unde ab *Ovidio* *pictæ* dicuntur. *Giscaf.*

111 *Chrysophrus*] *Aurata*, Latine: *Orata*, Italice: Littoralis, marinus, et in marinis stagnis capitur, æstate mediis fervoribus, diebus circiter sexaginta, ut *Glaucus* et *Asellus*, latet: hieme etiam laborat, solum carne vescitur: timidissimus est. *Giscaf.* *Umbra*] Idem *Giscaf.* *σκλαυρα*, Græce: *Umbra*, Latine: *Ombrina*, Italice, quod suo natatu oculos effugiens piscis umbra potius, quam verus piscis, intuentibus appareat. *Ansonius*: 'Effugiens oculos celeri levis *Umbra* natata.' *Marinus* piscis est, loca saxosa et herbis virentia incolens, carnivorus est, et solivagus.

112 *Percæque*] *Plin.* 1x. 16. et *Anson.* in *Mosel* ubi ita scribit: 'Nec te delicias mensarum, *Perca*, silebo, *Amnigenos* inter pisces dignande.'

113 *Quin laude insignis, &c.*] Aliter videtur tradere *Ælianus* 1. 43.

114 *Merulaque virentes*] Idem eodem lib. cap. 19. ejus mentio est apud *Plinium*.

115 *Conger*] Idem *Plin.* 1x. 20. *Giscafer*. *Κόνγρος*, Græce: *Groncho*, Italice. *Marinus* est, et littoralis, albicans, nigrans, ambigue.

116 *Et capitis duro nocturnus Scorpius ictu*] *Ciacconus* legit, *Et captus*

duro, &c. probabilis admodum conjectura: Scorpii autem non semel mentio est apud *Ælium*, et apud *Plinium* ix. 51. *Giscaf.* de eo ita: Littoralis, in saxosis, et arenosis litoribus maris, Oppiano teste, aut in alto agit, Ovidio testè: bis in anno parit, et alga et carne vescitur: cuius ictus venenatus est: solivagus est. Græce *σκορπίος*: Latine, *Scorpius*: Italice, *Strofano*: Gallice, *Scorpeno*. *Scorpius*] Libri veteres *Scorpios*. *Heins.*

117 *Glaucus*] De *Glaucio* *Ælianus* i. 17. sed ne verbum quidem de hoc, quod hic ait *Ovidius*. *Æstivo sidere*] Exorto Cane, id est, quo in cælo Canis conspicitur.

119 *Ut scarus, epastas, &c.*] Idem auctor ii. 53. ubi, quod poëta noster hic affirmat, se ab aliis accepisse testatur: idem fere *Plinius* ix. 15. et alibi.

120 *Fecundumque genus, &c.*] Depravatus locus, ita ab Octavio *Pantagatho* restitutus est, *Mæna*, *Lamiroque*, &c. *Mænæ*] *Menule* vulgo Romæ dicuntur. *Smarisque*] De hoc pisce *Plin.* lib. xxxii. cap. ult. *Smyrusque*, alii legebant. *Meryzque* alius. *Mencamirosque Smarisque*] *Lege Mæna Lamyrosque*: de *Lamyro* *Plinius* xxxii. 11. de *Mæna* egimus *Fast.* ii. 578. *Heins.*

121 *Chromis*] *Plinius* ix. 15. et alibi: De *Chromi* sic *Bossuetus*: 'Æstate excellit, doleat cum tempore bruma, Nam duros lapides in capite ille gerit. Majorem ergo χρόμιν sumes sed tempore messis, Namque χρόμιν tum fit pinguior et melior,' &c. *Salpa*] Idem auctor non uno loco. *Giscaf.* Σάλην, Græce: *Salpa*, Italice. *Marinus* piscis est, et in marinis lacubus vivit: et herbosa arena laxatur: autumnus tantum parit, sicut et *Sargus*, clarissime audit: erro non est, stercore et alga vescitur.

122 *Atque avium dulces nidos imitata*] Ingeniosissimus *Vilitius* noster notis ad *Halienticon* suis ex *Plinio* emendat feliciter, *Atque avium Phicis nidos imitata*: qui videatur tam hoc quam aliis hujus poematii locis egregie a se illustratis. *Heins.* *Atque avium dulces, &c.*] *Phycidi* uni id tribuit *Aristoteles*, *Plutarchus*, et *Plinius*. Hæc *Pantagathus*, qui verum deesse suspicabatur.

123 *Et Squalus tenui suffusus sanguine Mullus*] Assentior *Aldo* *Aldi* M. qui legit, *Et squamæ tenui, &c.* Est autem usitata figura: ut, 'Oculos suffusa nitentis.' *Ansonius* in *Mossella* eodem sensu vocat *Mullos Puniceos*: ubi ita legitur: 'Marinus Solus puniceis faciliis contendere Mullis.' *Mullus*] Hujus piscis apud utrumque, quibus potissimum utor auctoribus, frequens mentio est. *Giscaf.* Græce, γρήλα: Italice, *Triglia*. *Marinus* est *Galeno*: *Aristoteli* vero litoralis: *Oppiano* saxatilis dicitur: parit ter in anno. *Dianæ* sacrificabatur. *Oceanus* Septentrionalis et Occidentalis hunc gignit. Carne, alga, concha, et cæno vescitur. Leporem marinum insequitur: homini noxius, et eo vescitur.

124 *Soleæ*] Hujus item piscis creberrima apud eundem *Plinium* mentio.

125 *Passer*] Idem ix. 20. *Rhombus*] Idem auctor.

127 *Extremi pass.*] *Pareus* *Thuan.* *Pareus* *Ambros.* *Heins.*

128 *Gobius*] *Giscaf.* γοβίδς, Græce, *Govion*, Gallice. Fluviatilis est, calvariis cadaverum in aquam projectis maxime delectatur: qua industria Galli piscatores equorum, et bovm capitibus plurimos una capiunt. Sunt etiam *Gobii* marini, et litorales, in arenosis aut scopulis degentes, quorum tres sunt differentię, albicantium, nigrorum, et flavescantium: ejusdem tamen speciei: luto, algæ,

et musco vescitur: gregalis est, nobilis et suavissimus.

130 *Lolligo*] Plinius multis in locis: *Ælianus* ix. 52. Giscaf. *rebbis*, Græce: *Calamaro*, Italice: *Lolligo*, Latine. Marinus est, ex mollium genere, sicut *Polypus* et *Sepia*: vendi spatium tam *Sepiæ* quam *Lolligæ* breve est. Nam, paucis exceptis, biennium non explent: numquam illi deest copia atramenti. *Sinuosaque Cess.*] Præclare, ut omnia, hoc vulnus sanavit *Pantagathus*; legit enim, *Cestra*. Est autem *Cestra*, piscis, quæ in capite habet duos aculeos, quibus *Thunnum* vel maxime infestat, ac persequitur. *Aldus Aldi M.* reponerat, *Thessa*, quo de pisce *Plin.* xxxii. 2. *Sinuosaque cess.*] *Caris* libri scripti. Sed hæc omnia accuratius perpendemus in uberiores notis secundæ curæ. *Heins.*

131 *Et tam deformi: non, &c.*] Ingeniose dictum. *Asellus*] *Ælianus* v. 20. et vi. 29. Giscaf. *tyos*, Græce: *Asellus*, Latine: *Merluccio*, Italice. Duo *Asellorum* genera, primum, *tyos*; *Plinio* *Bacchus* vocatur, hi in alto mari capiuntur: alterum genus, *Gallarius* dicitur: litoralis est; latet plu-

rimo tempore.

132 *Tuque peregrinis, Accipenser*] De *Accipensere* *Plin.* ix. 17. et alibi. Italice, *Storione*. De *Accipensere*, varia est inter scriptores sententia, quisnam sit, et quo apud nos vocetur nomine. *Paulus Jovius* *Sturum* esse nostrum arbitratur. Hoc animadvertendum existimo, mirum videri *Accipenserem* ab *Ovidio* *peregrinum* vocari, si noster *Sturio* sit, cum non procul a mœnibus Urbis in *Tiberi Vere* et *Æstate* *Sturiones* laudatissimi frequenter capiantur. Hoc autem argumento facile credi posse alium esse *Accipenserem*, qui e remotis maribus *Romam* vehi solitus esset. Hæc *Giscaferius*. Ego vero in ea sententia maneo, ab *Ovidio* significari arbitror *Accipenserem* esse nobiliorem ac præstantiorem in *peregrino mari* quam in nostro, et propterea dici, 'Tuque peregrinis, *Accipenser*, nobilis undis.' Hujus tam fœde ac misere corrupti ac mutilati operis bis mentio est apud *Plinium*: semel xxxii. 2. his verbis: 'Mihî videntur mira, quæ *Ovidius* prodit piscium ingenia in eo volumine, quod *Halieuticon* inscribitur.'

CONSOLATIO AD LIVIAM AUGUSTAM.

Poëmation hoc quantivis pretii, et dignum Genio ac majestate sæculi *Nasoniani*, qui primus eruit e tenebris, næ ille insignem thesaurum uisibus publicis est largitus! *Pedonem Albinovanum* ejus auctorem *Scaliger* aliique constituunt. Ego, etsi nihil temere adfirmo, videor tamen mihi non omnino falli, qui *Nasoni*

hunc fœtum haud esse adscribendum arbitrer. Inscriptionem ejus, quam primæ editiones et scripti codices constanter agnoscunt, admittendam duxi, nisi quod in iis ad *Ovidium* auctorem hæc elegia refertur, cum ad alium potius quemvis illorum temporum poëtam debuerit. Est quidem carmen longe præstantissimum in-

dignis modis acceptum per librarium oscitantiam, nobis tamen vel sic curæ erit, ut aliquanto emendatius Imposterum legatur: quanquam in libris vetustis minimum præsidii fuit; quorum unum Romæ apud amicum vidi, secundum Florentiæ in Medicea bibliotheca. Tertius et quartus penes me extant, quorum altero heredes Combiani Venetiis me donarunt, altero vir amicissimus Lucas Langermannus Neapoli advecto. Omnes post inventam jam artem typographicam exarati, et per omnia prope modum primis editionibus respondentes, quas etiam religiose consulimus. Interim, dum subsidia majoris momenti circumspiciuntur, videamus, si quid conferri a nobis possit ad detergendos nævos, qui scripto pulcherrimo non pauci etiamnum adhærent. In iis autem indagandis quemadmodum non omnino infelicitè versati sumus, ita conjecturæ interdum nobis sunt subnatæ, quas Scaligero, Lipsio, Rutgersio, aliis in mentem ante nos venisse serius cum essemus edocti, viros tamen præstantissimos sua laude non fraudavimus, id quod suis locis, ni fallor, apparebit. *Heins.*

2 *Dimidium nominis*] Altero nempe filiorum, Druso, morte absumto. Quod repetitur vs. 4.

3 *Jam legis in Drusum miserabile, Livia, &c.*] Expolitio propositionis est, qua superiora latius explicat et declarat. Nam et Drusum ipsum jam nominat, et miserabile carmen, hoc est, elegiam in illum, sive illius mortem, se edere indicat.

5 *Nec tua te pietas distendit*] *Malim ac distendit.* *Heins.* *Nec tua pietas*] Amor maternus, *φιλσοπορῖα*, quæ erga liberos pietas est, jam se plane transfert ad unum, antea inter duos dividebatur; adeoque nec quidquam materni affectus superstiti Tiberio decedit.

7 *Et quicquam leges audent*] Modum ac finem, quatenus doleas.

8 *Lachrymas temperat ore tuas*] *Hos* est, consolando et dicendo moderatur ac lenit. Estque hæc conclusio expolitionis, a qua ad narrationem, sive querelam transit Poëta.

9 *Quamvis hoc contigit, omnes Alterius luctu*] *Scribe, Hic mihi! quam facile est (quamvis hic contigit omnes) Alterius luctu fortia verba loqui!* *quamvis hic luctus omnes contingit.* Viderunt ex parte veram lectionem in Variis Rutgersius et Behotius in Apophoretis. *Heins.* *Quamvis hic contigit omnes*] Ut sit sensus: Facile est, in alterius luctu fortia verba loqui, quamvis hic luctus non alterius, hoc est, privati alicujus sit, sed æque ad omnes pertineat.

10 *Alterius luctu*] Notum est illud Terent. Andr. II. 1. 'Facile omnes, cum valemus,' &c. Quod ex Plant. Epid. I. 2. 43. 'Facile tu istuc sine periculo et cura, corde libero Fabulare. Novi ego nostros: mihi dolet, quem ego vapulo.' Similiter et Græci. Eurip. Hercul. Fur. vs. 1249. *ἄν' ἔσθ' ὅν γε συμφορὰς, με νοθεύεις.* Et in Alcest. *ῥῶν παρανοῦν ἢ παθόντα καρτερεῖν.* His addimus Joseph. Scalligeri annotat. in hunc locum: Hanc sententiam prius extulerat Æschylus Prometh. *Ἐλαφρὸν, ὅστις πημάτων ἔξω πόδα ἔχει, παρανοῦν, νοθεύειν τε τοὺς κακῆς Πράσσοντας.* Dio historicus. *Ὅτι ῥῶν παρανοῦναι ἑτέρους ἐστίν, ἢ αὐτὸν παθόντα καρτερεῖν, πάντῃ καλῶς εἰρηται.* Fortia verba] Quæ jubeant, animo forti ac firmo esse dolentem.

11 *Scilicet exiguo percussus*] Quasi dicat: Hand quamquam ita parvam ac contemnendam cladem accepisti, ut dolori resistere, ac forti animo esse possis: nam occidit juvenis ille, qui exemplum morum ac vitæ cæteris esse poterat, &c.

13 *Exemplum venerabile morum*] Sic et Paternulus: 'Morum certe dulcedo ac suavitas, et adversus amicos æqua ac par sui æstimatio, inimitabilis fuisse dicitur.'

14 *Maximus ille armis, maximus ille toga*] Hoc est, bello ac pace inclytus.

15 *Ille modo eripuit latebrosus*] Bello Rhetico scilicet, de quo Paterculus, 'Reversum inde Neronem,' inquit, 'Cæsar haud mediocris belli molem experiri statuit, adjutore operis dato fratre ipsius Druso Claudio.'

16 *Et titulum belli dux duce fratre tulit*] Hoc est, dux Rhetici belli appellatus fuit, quamquam fratrem haberet ducem. Additus enim in partem operis Tiberie fratri fuit.

17 *Ille genus Suevos acre*] Suevi Germaniæ populus, qui illo tamen tempore ad Albim habitavit, ea loca tenens quæ hodie Marchiæ et Pomeraniæ nomine vocantur. *Indomitosque Sicambros*] Hi olim ad Rhenum habitaverunt, iis locis quæ hodie Geldri tenent. Postea Augustus eos in deditionem acceptos in Galliam traxit; ut Suetonius auctor est.

19 *Ignotumque tibi meruit, Romane, triumphum*] Hoc est, de gentibus hactenus tibi ignotis.

20 *Protulit in terras imperiumque novas*] Hoc est, Romanum imperium propagavit, terrasque novas, id est, hactenus ignotas Romanis, eidem subjecit. Quanquam, ut Florus lib. iv. ait, difficilius est provincias obtinere, quam facere: viribus parantur, jure retinentur.

22 *Armifera Dea*] Palladi.

23 *Gradivumque patrem*] Qui Marsiter, Mars pater dicitur: Homero ἀλλοπρόβαλλος.

24 *Et quocumque coli est*] Tollen- dum est ex fide priscarum editionum. *Heins. Et quocumque coli jusque pius- que Deos*] Hoc est, ceterosque Deos legitimos ac patrios.

25 *Maternaque agitabas mente triumphos*] Id est, affectu materno præcipiebans animo triumphos filii.

27 *Funera ducenda*] Pro producenda. *Æneid. ix.* 'nec te, tua funera, mater Produxi.'

28 *Jovis arces*] Capitolio. Quod Ci-

cero illustrat Catilla. i. in peroratione: 'Tum tu, Jupiter, qui iisdem, quibus hæc urbs, auspiciis a Romulo es constitutus; quem Statorem hujus urbis atque imperii vere nominamus,' &c. et alibi.

31 *Gratantem*] Id est, gratulan- tem. Alias idem verbum significat Diis agere gratias, et supplicare. *Gratantem*] Gratulari et gratari promiscue usurpatum reperimus. Liv. 'Templum gratantes ovantesque adiere.' Cic. ad Brutum Epist. xi. 18. 'Sed tamen recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia Deorum templa fecimus.'

34 *Collaque et os oculoque*] Libri scripti cum priscis editionibus partim *oque oculoque*, partim *os oculos*; ut fortassis legendum sit, *hos oculos*, vel, *hoc oculos illius ore premam*: hoc meo ore premam illius oculos. *Heins.*

35 *Talis erit: sic occurret, &c.*] *Idēstos* ab effictione gestuum reducis filii. Sunt autem verba matris, secum spe et gaudio ita loquentis.

37 *Gaudia magna foves*] *Vana* omnino legendum quod notat ex libris Beramannus; nec aliter postrema Aldi. *Heins. Gaudia vana foves*] Ex persona Poëtæ, qui monet Liviam ne nimium spe falsa ducatur: quando Drusus, quem ipsa tantopere expectat, rediturus non sit. *Gaudia vana foves*] Redi ad Epist. iv. 15.

39 *Cæsaris illud opus*] Hoc est, Drusus, qui Cæsaris opera ad id fastigium venerat, ut esset veluti altera quædam pars familiæ Cæsaris ac Liviae. Nam et adoptatus a Cæsare fuit, et successor ipsi destinatus, ut Suetonius ait. *Veluti pars altera vestri*] Lege, *voti pars altera vestri*. Ovidius Fast. l. v. 'En ego dimidium vestri parsque altera voti.' Sic idem Drusus, 'duplicis pars altera partus' non semel infra vocabitur. *Heins.*

42 *Vire*] Scilicet, Augusto.

43 *Quidque pudicitia tantum inviolata bonorum*] Locus contaminatissimus,

cui utcumque consuletur, si *meruisse* pro *inviolata* reponas, quod ex veteri libro Bersmannus notat. Sed cum nostri omnes pro vulgata lectione stent, Bersmanno nihil temere hic deferam. Muretus notarat in libro suo corrigendum, *Cumque pudicitia*. Sed ne sic quidem sensus constabit. Cogitabam aliquando, *Quidque pudicitia tantum cumulare bonorum*: certe tale quid voluit auctor. Heins. *Quidque pudicitia tantum*] Locus dubius, et, ut nunc legitur, non ita facile explicandus. Nam sive nominativo casu accipias nomen *pudicitia* (cui tamen repugnat per *pudicitiam* sive ablativo positum, sententia atque ordo verborum non satis constabunt. Proinde dubito, an pro voce *inviolata* verbum aliquod infinitivum, quale fuerit *meruisse*, quæsisse, cumulasse aut simile reponi debeat; ut sit sensus: Quid tibi nunc prodest, tot ac tantos honores per *pudicitiam* quæsisisse, ut si illi cum hac conferantur, hæc, quæquam alias præcipuam ac primam laudem meretur, inter illos tamen ultima videri queat?

45 *Contra sua secula rectum*] Contra mores ejus seculi corruptos ac prave. Neque enim ullum sceleris genus est quod illo seculo non fuerit perpetratum, quando omne in præcipiti vitium stetit, ut Juvenalis ait.

46 *Altius et vitis exersuisse*] Epexegesis: idem enim dicit, illam scilicet superiorem vitis fuisse, hoc est, a vitis invictam, eaque velut ex alto desuperiasse.

47 *Fortunam habuisse nocendi*] Hoc est, facultatem. Et hoc ad amplificationem virtutis attinet: multis enim voluntas lædendi non deest; sed quia facultatem non habent, abinent.

48 *Nec quemquam nervos*] *Nervos*, vires dicit, sive potentiam. Laudat clementiam illius: ut quæ in magna potentia ita se gesserit, ut potentiam ejus nemo metuerit.

49 *Nec vires errasse tuas*] 'Bella viri

pacemque gerant, quæis bella gerenda.' Virgil. vii. Quod ex Homer. Iliad. v. πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. Quod et noster in Metam. xii. 'Bella relinque viris.' Sophocl. fab. 2. [Electra.] Μέλει γὰρ ἄνδρι, μὴ γυνὴ βουλευέτω. Sic et Telemachus matri, Odys. φ. vs. 351. ἀμφιπόλοισι κέλευε ἔργον ἐπαίχσθαι: τόξον δ' ἄνδρεσσι μελήσει Πῆρσι, μάστιγα δ' ἐμοί: τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ. Eosdem vers. etiam invenies Odys. A. 356. Et Apollon. in Argonaut. i. 303. Ἀλλὰ σὺ μὲν τῶν ἀδελφῶν ἀμφιπόλοισιν ἔκπλες Μίμνε δόμοις, 'Femina quippe venit rebus minus apta gerendis: Nec talem spectat vir generosus opem.' Nec vires errasse tuas campoque] Neque pro potentia tua suffragia in comitiis, quæ in campo Martio fiebant, corrupis, neque in foro judicia.

50 *Quamque libet citra constituisse domum*] Puto continuisse legendum: continuisse te vires tuas citra quamcunque domum. Heins.

51 *Nempe per hos etiam*] Nam et per mulieres, inquit, exercet fortuna vim suam aliquando, multosque sæpe injuste evertit: quod postea sub Claudio et Nerone factum, quorum alterius uxor Messalina cognitionibus principis adesse solebat, multosque interventu suo indigne pervertit; alterius autem mater Agrippina, etiam ipsa Claudii uxor, suggestum conscendebat, legationesque audiebat. Mox totam filii vitam et imperium gubernabat: id quod ex Taciti libris, xi. et xii. patet.

52 *Et incerta est hic quoque nixa rota*] Etiam hic instabilis et inconstans esse solet, instar rotæ volubilis.

53 *Hic quoque sentitur*] Scilicet fortuna. Ne quid non improba carpat] Id est, ut quovis loco, et per omnem sexum vim ac potestatem suam exerceat. Improbæ] Insatiabilis. Carpat] Deripiat, invadat, vel lædat. Ne quid non improba carpat] Puto non quid. Heins.

54 *Et injustum jus sibi ubique facit]* Expostulat cum Fortuna non tam in omnes quam in Liviam sæviēte. Quare reflexerim libens, *iniqua facit*. Similis error infra quoque commissus vs. 371. *Idem*.

57 *Quid si non habitu sic se gessisset]* Argumentum *non habere*, ut Fabius vocat. Tale est et quarto Æneidos illud: 'Quid si non arva aliena, domosque Ignotas peteres?' *Habitu]* Moribus, ac tota vita.

60 *Debit humanis altior esse malis]* Et hoc propter majestatem Cæsaris, quem tanti fecere Romani, ut divinos honores etiam vivo decernerent.

61 *Sacer ille locatus in arce]* *Sacer ipse* priacæ editiones cum membranis constanter. *Heins*.

65 *Vidimus erepta]* *Arripere* superiorum, cum enumeratione earum cladum, quæ Cæsari in hoc genere ante mortem Drusi accidere. Quamquam enim, inquit, Cæsar expers omnis luctus esse debebat, vidimus tamen morēntem illum, quando scilicet sororis ipsius filius Marcellus fato ereptus fuit: qui luctus non minus magnus ac publicus fuit, quam hic ob Drusi mortem susceptus. Fuit autem Marcellus Octaviæ sororis Augusti filius, ex C. Marcello priore marito: nam postea eadem etiam M. Antonio nupsit. De hoc et Virg. meminit, Æneid. vi.

67 *Condidit Agrippam]* Hic gener Augusti fuit ex Julia, ob virtutem ab illo ascitus: nam et dux navali bello contra Sextum Pompeium, et mox apud Actium contra Antonium fuit: ubi ita bene rem gessit, ut corona navali ab eodem Augusto donaretur: ejus rei et Virgil. meminit libro octavo Æneid. 'Parte alia ventis et Diis Agrippa secundis Arduus,' &c. Decessit autem, superstate Augusto, relictis filiis ex Julia, Caio, Lucio, et Agrippa; filiabus autem Julia et Agrippina.

68 *Et cepit generos jam locus ille*

duos] Marcellum et Agrippam: utrique enim Julia nupta fuit; ut Suetonius in Augusto. Qui Juliam primum, inquit, Marcello Octaviæ sororis suæ filio, tantumque pneritiam egresso: dein ut is obiit, M. Agrippæ nuptui dedit, exorata sorore, ut sibi generum cederet.

69 *Vix posito Agrippa tumuli]* Hoc est: Vix dum mortuus sepultusque fuerat Agrippa, et ecce tertius luctus, tertiumque funus accessit, Octaviæ sororis scilicet: hæc enim non ita longe post Agrippam decessit, cum Drusus jam in Germania bellum gereret: 'Agrippa posito,' hoc est, sepulto. *Tumuli janua]* Sic enim veterum monumenta et sepulchra aedificabantur, ut haberent januam, tectum, et interiorē cellam, ubi corpora, aut etiam cineres deponerentur.

70 *Perfecit officium]* *Percipit* Lipsius ad Consolationem Senecæ ad Marciam. *Heins*. *Officium funeris]* Redi ad Epist. vi. 17.

71 *Ecce ter ante datis]* Scilicet, lachrymis: primo Marcello, mox Agrippæ, ultimo sorori Octaviæ. *Jactura novissima Drusus]* Drusus, cujus jactura, sive mors, post tres superiores ultimo loco secuta est.

74 *Domus ista]* Sepulchrum, monumentum Cæsaris.

76 *Cedis, et incassum tua nomina; Druse]* Hoc est: Moreris, neque tibi quicquam prosunt magnifica tua nomina et tituli.

76 *Ultima sit fati hæc summa]* *Educat*, pro, Atque utinam hæc querela, licet alias summa atque gravissima, de fato, sive morte tua, ultima sit, neque amplius conqueramur.

79 *Nec tu tot verba bonorum]* Optime avunculus meus Joannes Rütgersius in Variis Lectionibus, *nec cui tot turba bonorum*; atque ita tres scripti; cum veterrima editione: minus bene Scaliger, *nam cui tot turba bonorum*. *Heins*.

81 *Nec genitrix tua*] Livia.

82 *Partus duos*] Te Drusum, et fratrem Tiberium.

85 *Neronem*] Tiberium. Cognomento enim Nero dicebatur, a patre Nerone, cui Livia nupta fuit, antequam ab Augusto duceretur.

86 *Pallida promissa*] Malim *Squalida ora*: et sequenti versu *proflente colorem*, vel *prodente*. Noster infra, 'At comitum squalent immissis ora capillis.' Pont. l. III. 4. 'Squalidus immittat fracta sub arundine crimes Rhenus.' Trist. l. 3. 'Squalidus immissis hirta per ora comis.' Libro IV. Eleg. 2. 'Squalida promissis qui tegit ora comis.' Fastorum III. 'Squalenti Dido sanguinolenta coma.' Heins. *Promissa coma*] Id enim lugentium erat, promittere barbam ac comam, ac sordidatos incedere et squalidos.

87 *Disimilem sui*] Squalidum ac tristem, cum ipse alias formosus ac pulcher videri soleret.

88 *Quam toto luctus in orbe fuit*] In ore omnino scribendum cum Rutgerio. Heins.

91 *Adfigique*] Malim *Adfigique*; quia 'fixa lumina' sequitur. Idem.

93 *Et tenuit vultu lumina fixa tuo*] Te aspexit coram immoto vultu. *Tenuit lumina fixa*] Æneid. II. 'intentioneque ora tenebant.' Ubi Servius, 'immobiles vultus habebant:' ut, 'Tenuitque inhians tria Cerberus ora.' Enn. in Incert. 'Ora tenent rebus.'

93 *Lumina cærulea*] Cæruleam mortem, pro nigra dixit. *Natantia lumina*] Floitantis et moribunda. *Natantia lumina morte*] Errantia; ut Æneid. IV. Item 'oculi græva.' Quod Noster in Metam. IV. 144. quoque exprimit: 'oculos jam morte gravatos Pyramus erexit.' 'Oculos semineces,' infra vs. 493.

94 *Fraternas jam subitura manus*] Id est, jam claudenda fratris manibus. Solebant enim hoc officium præstare

morientibus propinquiore.

95 *Suprema neque oscula fixit*] Fregegit duæ editiones ex vetustioribus. Forte legit: ut de Hecuba Met. XIII. 'Osculaque ore legit, consuetaque pectora plangit:' sic enim veteres nonnulli libri exaratum illic exhibent: *sumpsit* tamen hic codex usus: alii tres, *figit*: an *figit*? ut Met. IV. de Thisbe, 'gelidis in vultibus oscula fingens:' sed 'figere oscula' usitatum; nec loco movendum. Heins.

96 *Frigida nec movit membra tremante sinu*] Ne dubita fecit reponere, vel contra libros; quod et Lipsio in Epistolicis Quæstionibus probabatur. Tibullus libro I. Eleg. 8. 'Ut foveat molli frigida membra sinu.' et apud Maronem Æn. IV. de Anna, 'Semanimemque sinu germanam amplexa fovebat.' Idem.

97 *Apposito hiato*] Hoc est, ore. Nam et hoc solebant matres excipere spiritum morientis ore, atque inspirare denuo, ad prorogandam scilicet vitam. *Excepit animam fugientem*] Sic Anna. Æneid. IV. 'extremus si quis super halitus errat, Ore legam.' Item infra vs. 158.

98 *Nec traxit cæcos per tua membra comas*] *Sectas comas* corrige: atque ita idem Lipsius. Ovidius Met. III. 'Naiades et sectos fratri imposuere capillos.' Statius Theb. VI. 'Mæstarumque super libamina secta comarum:' ita scribe, cum vetus liber Tibullus *serta* exhibeat. Idem Statius lib. XII. 'Cæsariem ferro minuit, sectisque jacentis Obnubit tensa ora comis.' Martialis lib. II. Ep. 66. 'Hoc facinus Lalage speculo, quo viderat, ulta est, Cæditur et sectis icta, Plecusa comis:' sic emendo. *Et cecidit sectis* inconcinne illic nunc legitur. Propertii enim illa cogitabat, libro IV. Eleg. 7. 'Cæditur et Lalage tortis suspensa capillis.' Val. Flaccus lib. II. 'Hinc Dea cum lacrymis et nota veste Nereæ, Secta genas: Utinam non hic tibi nuncius essem O

soror?' sic corrigo. Vulgo perperam *Icta genus*. Unde *Picta* et *Ficta* faciunt. Epist. Enones, 'Et secui maddas ungue rigente genas.' Hoc tamen loco fortasse *casas comas* legi sit satius, ut Mediceus liber agnoscit. *Heins.* *Casas comas*] Redi ad Epist. II. 116. Quibus addimus ex Eurip. Alcest. vs. 425. Πᾶσιν δὲ Θεσσαλοῖσιν, δὲ ἐν κρατὶ, Πέθος γυναῖκος τῆςδε κοινοῦσθαι λόγῳ, Κουρὴ ξυρῆκει, καὶ μελαμπέκλῃ σπολῇ. Et deinde, μονόμικτος Πέλουσι σιδήρῳ τέμνεται' αἰχένῳ φόβῳ.

99 *Dum te fera bella morantur*] Retinent, in Germania videlicet.

100 *Utilior patriæ*] Dum pro imperio propagando bellum geris, teque ipsum interea et salutem tuam negligis.

101 *Liquitur*] Scilicet, mater: id est, mœrore ac luctu resolvitur. *Solibus icta*] Solaribus radiis percussæ et liquefactæ. *Liquitur ut nives*] Contabescit: καταρθῶν Enrip. Alcest. vs. 622. Redi ad Amor. I. 7. 58.

103 *Irrisæque tales*] Hæc etiam fœde corrupta sunt. Combianus liber, quod interpolatricem manum sapit, *Te queritur, casusque etiam derisæ malignos*.

106 *Daulius ales*] Nota autem est fabula de Tereo et Philomela, quomodo hæc ab illo vi compressa fuerit, lingua etiam abscissa, ne facinus hoc eloqui posset: et rursum quo pacto sorores Philomela et Progne se ultæ fuerint, occiso Ity filio, Tereoque patri epularum vice appposito. Lusciniam igitur querulo suo cantu adhuc lagere fatum Ityos fingunt poëtæ, quem hic Threicium vocat, quia Tereus Thrax fuit. Dauliaden autem Philomelam, sive quis Prognem intelligere maluerit, ab eo dicit, quod Daulide habitavit Terens. *Mitis nunc denique*] Quasi quæ tum immitis fuerit, cum Ityum interfecere mater et matertera. Aut si per 'Daulida' intelligas Prognem, quæ sit in hirundinem versa, 'mitis' dicetur, quia nunc

eum hominibus conversetur, et sub tectis iisdem habitat.

107 *Halcyonum tales*] Halcyone et Ceyx conjuges fuere, quorum cum alter naufragio periisset, altera quæque in mare se præcipitavit. Quorum Dii miserti, ambos in aves convertere, quas halcyones Græci vocant, Latini alcedines. Hæc circa brumam fortificant in mari, per quos dies ipsum mare tranquillissimum esse solet: unde iisdem etiam *Alcedonia* vocantur. Metam. XI. 410.

109 *Sic phœnos novis*] Diomedem aves intelligit, in quas socii Diomedis conversi dicuntur, cum ille in insula, quæ ab eodem *Diomedes* appellata est, subito disparuisset. Hæc nusquam alibi quam in sola hac insula cernuntur, circa sepulchrum et delubrum Diomedis, fulicarum similes. Advenas barbaros infestant: Græcis tantum adulantur miro sensu, veluti generi Diomedis hoc tribuentes.

110 *Eniden*] Diomedem, filium Tydei, Eneli nepotem. Fuit enim Tydens, Eneli filius, frater Meleagri.

111 *Sic et Clymeneides alte*] *Alto* Rutgersius: *alte* libri scripti. Distingue, *sic et Clymeneides, alte* Cum juvenis patriis excidit ictus equis. Martialis lib. XII. Epigr. 29. 'Casuras alte sic rapit Iris aquas.' Seneca Hercule Furente Act. primo ex veteri codice, 'Alte virtus animosa cadit:' nam *Alto* nunc vulgatur. Hercule Cætæo, 'Alte illa cecidit, quæ viro caret Hercule.' Noster infra, ut est in antiquis libris, 'Imposuit te alte Fortuna:' et postea, 'Nata quod es alte.' *Heins.* *Sic flevit Clymene*] Mater Phaëthontis, ob casum filii scilicet, cum fulmine a Jove prostratus in Eridanum decidisset. *Sic et Clymeneides*] Sorores Phaëthontis, quæ cum fratrem diutius et gravius lugerent, tandem in arbores conversæ sunt, quas alii populos volunt esse, alii alnos.

112 *Cum juvenis patriis excidit ictus equis*] Hoc est, curru solis, quem regendum sibi sumpserat.

114 *Suspensusque oculis fortior ictus agit*] Lege, *Suspensusque oculis fortior intus agit*. Vidit ex parte veram lectionem Rutgersius. Heins.

117 *In vires abiit flendi mora*] Hoc est: Quo diutius opprimuntur lachrymæ; eo copiosiores mox erumpunt, quasi per moram collectis viribus. *Plenior unda defluit, &c.*] Ut aqua, inquit, quæ retinetur aut obturatur, majore mox impetu defluit: ita et lachrymæ per tempus retentæ.

122 *Gloria confecta, nate, parentis*] *Confecta*, scilicet mœrore: at veteres editiones *conspecta*. Heins.

125 *Tumulo portaris et igni*] Hoc est ad tumulum et rogam.

126 *Hæc dona*] Rogus et tumulus.

133 *Artus amplector inanes*] Vita carentes, mortuos.

134 *Et vorat hos ipsos flamma rogasque sinus*] Evocat libri veteres. Combianus præterea *sinus pro sinus*. Rutgersius *suos*. Parvo negotio corrigendum, *Et vorat hos ipsos flamma rogasque sinus*. Prudentius *repi ore pædæ*. Passione Sancti Hippolyti, 'Sit pyra quæ multos devoret una reos:' et Passione Sancti Romani, 'Ignis parandus jam tibi tristis rogi, Qui fine digno corpus istud devoret.' Sic 'edere flamma' dicebatur pro urere. Vide notas ad Eleg. ult. lib. i. Amor. vs. 41. Heins.

136 *Ungere, nate, manus*] Solebant enim corpora defunctorum, antequam cremarentur, lavari et ungi.

138 *Affigoque manus*] Recte veteres editiones *Effigique*, ut jam monimus ad Epist. xx. 134. Heins.

141 *Quo primum vidi fasces*] Quos probe Combianus liber et vetus editio, ut et Pitheus. Quam Rutgersius. *Idem*. *Quo primum vidi fasces*] Hoc est, insignia consulatus tui, quo significat, absentem nominatum esse consulem.

142 *Et vidi eversas*] *Inversos* Lipsium et ad Catalecta Lindenbrogius: nil temere mutem. Ovidius in mortem Tibulli, 'Ecce puer Veneris fert eversamque pharetram.' Heins. *Et vidi eversas*] Solebant enim ipsa signia atque arma defunctorum in funere inverti. *Indiciumque mali*] Quæ insignia eversa significabant malum, hoc est, mortem tuam. *Eversas*] Sic Ter. Heant. 22. 'Eversas cervices.' Virgil. simplici utitur, *Æneid. xi.* 'et versis Arcades armis.'

143 *Lux hæc carissima venit*] Contrarium vult poëta. Quare *maximissima* legendum cum postrema Aldi. Heins.

146 *Materni celeberrimine nomine Drusus avi*] Nam et maternum genus ex Drusorum familia traxit, primusque pater Livie insertus est Liviorum familie, ut Suetonius auctor est in Tiberio. Atque hinc ipsa quoque Livia cognomento Drusilla, a patre scilicet, appellata fuit.

149 *Nec cum victorem referatur*] *Referetur* veteres. Heins.

150 *Dicere jam potero, Major, an alter, adest*] Hoc est, Tiberius an Drusus. Fuit enim Tiberius major natu quam Drusus. Victores autem ambo redierant ex Rhætiis: alter, Drusus scilicet, etiam ex Germanis.

151 *Ultima contigimus*] Ad extremum pervenimus. *Jus matris habemus ab uno*] Quod matris nomine vocet, id ab uno tantum habeo, Tiberio scilicet.

161 *Quod licet, hoc certe*] O certe scribendum videri monuimus ad Epist. Penelopes. Heins.

167 *Quin etiam corpus matri vix vixque remissum*] Parum enim absuit, inquit, quin omnino ne corpus quidem filii defuncti visura mater fuerim, exercitu contendente, scil. ut illud in Germania sepeliretur.

168 *Exequiis carui, Livie, pene suis*] *Tuis* olim legebam; quod Barthio quoque in Adversariis est probatum:

sed nil necesse: ut 'suis' sit sibi debitis exequiis. *Heins.*

170 *Inter quaque ruit*] *Inter quæ periit* vere legebat Rutgerius. Infra, 'Ille meus periit, periit arma inter et enses.' Barthius in *Adversariis*, meruit. *Inter quaque ruens* veteres nonnulli, quod Nangerius secutus. *Idem.*

171 *Frater*] Tiberius: qui nuncio valetudinis evocatus, raptim occurrerat, corpusque fratris (ut Suetonius addit) pedibus toto itinere prægrediens, Romam usque pervexit.

172 *Et Drusum prunæ*] *Primæ* plerique veteres; nisi quod Combrianus cum duabus vetustis editionibus patriæ eleganter: quomodo Andreas quoque Nangerius nitidissimi vir ingenii, et ad Senecam Lipsius. *Heins.* *Quod licuitque*] Neque enim Drusum, sed cadaver illius reddidit.

177 *Consuluit fractis*] *Consul inquit* veteres nonnulli probe. Id quod jam ab aliis est deprehensum. *Heinsius.* *Consuluit fractis merentem*] Versus haud dubie corruptus. Lego igitur pro *Consuluit*, *Consul inquit fractis*, &c. ut sit sensus: Is qui tum consul erat, ingreditur urbem consul ac victor, fractis fascibus, et eversis insignibus quibus scilicet casus illius significetur; qualis ergo ingressurus, et qua specie, esset, si non victor, sed victus fuisset?

182 *Gentibus adversis*] Sic luceant; quod futurum erat, devictis ipsis, et urbibus eorum direptis.

183 *Incerti clauduntque domos*] Hoc est, promiscue omnes. Claudii etiam solent domus, et tabernæ civitatum, in publico luctu: hominesque passim cursitare, et de rebus, quæ et quales acciderint, percontari.

185 *Jura silent*] Justitium indicitur, quod item in publica clade ac luctu fieri solebat. *Sine vindice*] Sine iudice.

186 *Aspicitur toto purpura nulla foro*] Ipsi etiam magistratus, qui alias prætextati incedere solebant, mutant

vestem.

189 *Obacuros delubra tenent*] Latent obscuro, neque audent attollere oculos ad preces colentium, consilii invidia quam meruerant clade hac Drusi.

193 *Quid ego jam credulus, inquit*] Lege cum vetustis libris, *Quid ego autem credulus*: alii, *quod ego aut*, mendose; sed verum proxime. *Heins.*

197 *Vota insuscepta reliquit*] Hoc est: Quæ suscipere, sive vovere constituerat, ea intermisit.

202 *Funeris exequiis adsumus omnis Eques*] Totus ordo equestris prosecutur funus illius. Prima autem persona nititur, ut se quoque eodem numero complectatur.

205 *Auctorisque sui*] Drusi, qui illam pepererat. *Imaginem mœsta*] Specie lugubri ac funebri.

206 *Quæ victrix templis debita, &c.*] Nam triumphantes lauream in Capitolio dedicare et suspendere solebant. Meruerat autem jam ante ornamenta triumphalia, et jus ovandi, ut Suetonius tradit.

207 *Certat onus luctu*] Imo lecti cum uno veteri libro et Nangerio. *Heins.*

208 *Officio sedula colla dare*] Officio supremo et exequiali.

209 *Et vocis et lachrymis laudasti, Caesar, alumnus*] Apostrophe ad Augustum, ut qui ipse quoque supremos honores defuncto persolverit; ita pro concione illam laudando, ut Deos precaretur, quo similes ei Cæsares suos facerent, sibi quoque tam honestum quandoque exitum darent, quam illi dedissent, ut ait Suetonius.

210 *Tristia cum medius rumperet ossa dolor*] Cum lachrymæ intervenientes sermonem cœplum interromperent.

211 *Tu lethum optasti, Dis aversantibus, omen, Par tibi*] Legendum et distinguendum aliquando videbatur hoc modo: *Tu lethum optasti, Dis aversantibus omen Par tibi, si sinerent te tua fata mori.* Agitur hoc loco, ut pas-

sim, pœta de Augusto, tanquam de Deo. Optasti, inquit, mori, jure Dis vœmen aversantibus, quod et ipsis par foret ac conveniret morituris, si fata te mori sinerent. Vulgata tamen scriptura defendi potest. *Heins.*

213 *Sed tibi debetur*] Sed tu mortalis non es, verum immortalis, et cum reliquis cœlitibus jungendus. Et hoc Pœta in adulationem Augusti addit; cui mox divinos honores Romani decrevere.

215 *Quid petiit? vult ille tibi ut*] *Quod petiit* libri veteres. Corrigen- dum itaque, *Quod petiit, tulit ille, tibi ut sua facta placerent*: et sic cum Nangerio codex unus antiquus. *Quod petiit, tulit ille* Lipsius Epistoliciis Questionibus; minus bene. *Heins.* *Quid petiit*] Scilicet, Drusus.

216 *Magnaue laudatus prœmia mor- tis habet*] Hoc est, mortis casum compensat tua laudatione.

217 *Armataque rogam celebrant*] Suetonius in Claudio: Cæterum in- quiens, exercitus honorarium ei tumulum excitavit, circa quem dein- cept statuto die quotannis miles decurreret, Galliarumque civitates publice supplicarent. *Armataque rogam cohortes celebrant, ter clamore vocant*] Virg. *Æn.* xi. 'Ter circum accensos, cincti fulgentibus armis, Decurrere rogos: ter mœstum funeris ignem Lastrare in equis, ululatusque ore dedere.' Apollon. *Argonautic.* iv. 1534. ἵκεν δ' ἄνωγ' ἀσπερὶ παύοντα Μυρμέναι· τρίς δ' ἄμφ' οὖν ἔντασι θυηθόντες Εἰς κτερόν ἰσχυόντα, χυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔθεντο. Et L. I. vs. 1059. Τρίς περὶ χαλκείους δίχα τεύχεσι θυηθόντες Τόμβῳ δρεκτη- ρίζαν, θραύσαντό τ' ἀέθλων ἢ θέμις, ἀκτεδὼν λευκάδιον. Quod et alii sunt imitati ex Homer. *Illad.* V. in funere Patrocli.

218 *Et pedes exequias*] Libri veteres *At*, præter Combianum, in quo *At*. *Heins.*

221 *Adhorrui undis*] Tres libri ab- horruit: unus inhorruit, quod Nangerio arridebat. *Idem.*

222 *Sustulit e medio*] *Et medio* priscae editiones cum Nangerio: *Et tulit e medio* Combianus. Lege *Ex- tulit et medio*. *Idem.*

223 *Muscoque et arundine crinem*] *Æneid.* viii. 'eum tenuis glauco ve- labat amictu Carbasus, et crineis um- brosa tegebat arundo.'

224 *Caruleum magna legit ab ore manu*] *Caruleo* margo editionis Gry- phianæ. Lege, *Caruleo magna tergit ab ore manu*. Sic Cydippes *Epist.* 'Spissaque de nitidis tergit amema comia.' *Heins.*

227 *Fluminis ictu*] *Auctu* Rutger- sius. Ego nil tentem temere, quan- quam poteram *actu*. *Idem.* *Fluminis ictu*] Immisso flumine. Nam juxta Tyberim cremabatur, in campo Mar- tio.

229 *Cursusque inhiebat equorum*] Quid cum equis Tyberino? Unus ve- tus liber *aquarum*, quod ex snis arri- puit Nangerius: sed hoc jam præ- cessit. Locus mendo inquinatus. *Heins.*

231 *Sed Mavors templo vicinus*] Mars Gradvus scilicet, cujus tem- plum non longe a Tyberi dista- bat.

233 *Quamquam amnes decet ira*] Al- ludit ad id, quod amnes, cum cres- cunt et exundant, maxime fremere et iratis similes videri solent.

234 *Non tibi, non ullis*] *Nullis* ve- teres libri. Forte, *aliis*, vel *ulli*. *Heins.*

235 *Iste meus perii*] Quia in bello, et apud exercitum. *Periitque arma inter et enses*] *Periit arma inter*, bene, veteres: producitur enim ultima syl- laba, ut jam alibi non semel monui- mus. *Heins.*

236 *Et dux pro patria: funere cau- sa latet*] Hæc corrupta sunt haud dubie. Scallger, *Et lux pro patria fu- nere clausa latet*. Veteres omnes fu- nera. Unus etiam *patria*. Cogita- bam aliquando, *Et lux pro patria lu- mine clausa latet*, vel *jacet*. Sed hoc agit hic Mavors, ut Drusum sibi vin-

dicet. Quare aliud quid exsculpendam. *Idem.*

238 *Auctor abit operis*] Victæ scilicet Germaniæ, quantum ejus inter Rhenum et Albim est. *Sed tamen extat opus*] Victoria scilicet, et res gestæ.

240 *Pollice quæ certo pensa severa trahunt*] Sappho, 'Et data sunt vitæ fila severa meæ.' Perperam igitur vetustæ editiones, in quibus, *Impia quæ certo pollice pensa trahunt*: nisi *Invida pensa* reponas. *Heins.* *Pollice certo*] Immutabili. *Pensa severa*] Quæ non possunt exorari, ut vel breviora vel longiora ducantur. *Pensa severa*] Redi ad Epist. xv. 82.

241 *Remus Iliades*] Filius Iliæ, quæ et Rhea Sylvia dicta fuit, ex qua Mars Romulum et Remum procreasse dicitur. *Et frater conditor urbis*] Romæ scilicet, quæ a Romulo condita et appellata est. *Conditor urbis*] Ennius Ann. i. 'Certabant urbem Romanæ Remanæ vocarent.'

242 *Stagna profunda*] Hoc est, mortem, quoniam mortui ad inferos et stagna Acherontis descendere credebantur.

243 *De tribus*] Scilicet, Parcis. *Partem accipe muneris*] Hoc est, dimidium.

244 *Alter erit*] Scilicet, Romulus.

245 *Hic tibi*] Scilicet, conceditur: sive donatur, ut inter Deos referatur. *Cæsar promissus uterque*] Julius et Augustus: nam et ii inter Deos habiti cultique a Romanis fuere.

247 *Nec tu, Tyberine, repugna Irrita*] Irrite legendum, ut ex suis jam notavit Nangerius. *Heins.*

249 *Nec juvenis positi*] Drusi in rogo jam collocati.

250 *Admissis aquis*] Immissis veteres omnes; nec damno: atque ita ex suis Nangerius. *Heins.*

254 *Erravit*] Vagata est circa vel infra torum, ita ut ipsum non accenderet. *Lenta sub usque toro*] Veteres

Delph. et Var. Clas.

nibi usque. Lege subitque cum Lipelo Epistolicis Quæstionibus, *Flamma diu cunctata caput contingere sanctum Erravit, posito lenta subitque toro*: nisi malis *lenta subisse.* Sic 'lentus sedere' Tibullo l. i. El. 10. quod perperam mutant. *Heins.*

255 *Sylvas*] Materiam, sive ea quæ superimposita erant: *ὅλη* enim Græcis materiam significat, et sylvam. *Alimenta que sumis*] *Æneid.* i. 'Suscepitque ignem foliis, atque arida circum Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.'

256 *Æthera subjectis lambit et astra comis*] Hyperbole: pro, In altum ascendit, supra ipsum rogam.

260 *Et facilis vultus*] Faciles vetustæ editiones. *Heins.*

268 *Seque opus ingenis, &c.*] Hoc est: Materiam et argumentum etiam poëtis dabit, ubi ingenia sua exercent.

269 *Stabis et in rostris*] Hoc est: Statua tibi collocabitur pro rostris, aut in foro, cum specioso et honorifico titulo rerum gestarum; id quod olim bene meritis de republica fieri solebat.

270 *Causaque dicemur nos tibi, Druse, necis*] Quia bellum gerendo nostramque causam agendo interiisti.

273 *Aspiciam regum*] Quando scilicet in triumpho ducentur.

278 *Carnifici in mæsto carcere dandus erit*] Solebant enim triumphati hostes in carcerem conjici, et ibi a carnifice jugulari: postea cadavera eorum in publicum trahi, et vulgi oculis spectanda objici.

279 *Lætisque oculis lætusque ridebo*] Ne bis idem dicat, videtur scribendum, *lætisque oculis lætusque ridebo.* Sic 'lentum risum' dixit Horatius Od. ii. 16. eleganter, 'Lætus in præsens animus, quod ultra est Oderit curare: et amara lento Temperet risu:' ita codices plerique; perperam *lætum risum* Muretus reposnit, cum 'Lætus' paulo ante præcesserit.

Ovid.

9 Z

Heins. Lentis oculis] Ad satietatem spectantibus.

283 *Adjice Ledaos concordia sidera fratres]* Redit ad superiora Poëta, et ut illic facta, et rerum bellicarum titulos; ita hic quæ domi instituerit, prædicat. Ex quibus præcipuum, de quo hic meminit, templum Castori et Polluci ædificatum in foro Romano, quod postea a fratre utriusque nomine dedicatum fuit. Item Pollucis et Castoris ædem dedicavit suo fratrisque nomine de manubiis. *Ledaos fratres]* Ex Leda genitos. *Concordia sidera]* Ex iis enim Geminorum sidus constitutum antiqui crediderunt.

285 *Quam parvo numeros implevit principis ævo]* Quam brevi vitæ spacio implevit numeros, sive officium principis, bella scilicet maxima conficiendo, et urbem publicis ædificiis exornando. *Numeros implevit]* Redi ad Amor. II. 6. 40.

286 *In patriam meritis oculavitque senex]* Hoc est: Et quantum ad meritum magnitudinem attinet, videri jam senex et multorum annorum poterat: quod res tot ac tantæ gestæ longum tempus longamque ætatem desiderabant.

287 *Nec sua conspiciet munera]* Templum suo nomine instauratum et dedicatum.

288 *Nec sua præ templi]* Pro templi unns ex nostris, quod Naugerio placebat. Noster Pont. II. 'Victima pro templo cur cadat icta Jovis?' *Heins. Nec sua præ templi nomina fronte leget]* Nomina, et titulos suos, in primo ingressu templi scriptos.

289 *Sæpe Nero in lacrymas]* Illacrymans cum eodem Naugerio, ex veteri libro. *Heins.*

290 *Cur adeo fratres heu sine fratre Deos]* Scaliger, *Cur adeo frater heu sine fratre tuo es?* Sed vulgata lectio optime habet: 'adire Deos' usitatus loquendi modus; hinc Amor. I. III. 6. Naso, 'A tenera surgit sic quisquam

mane puella, Protinus ut sanctos possit adire Deos.' Propertius I. II. Eleg. ult. 'Solum te nostros lætor adire Deos.' Et I. III. El. 23. 'Cogor et undisonos cum prece adire Deos.' Tibullus I. I. El. 2. 'Num feror incestus sedes adiisse Deorum?' In obscæno carmine similiter Ep. 13. Lex. XII. tabb. apud Ciceronem I. II. de Legibus: AD DIVOS ADEUNTO CASTE. Fratres autem Dei Castores dicebantur, aut fratres κατ' ἔξοχην, quomodo eosdem τῶ θεῷ Græci, Lacones τῶ σὺν dixerunt. Naso Pont. II. El. 2. 'Fratribus assimilis quos proxima templa tenentes Divus ab excelsa Julius æde videt.' Fast. I. I. 'Fratribus illa Deis fratres de gente Deorum Circa Juturnæ composuere lacus.' Suetonius Caligula: 'Æde Castoris et Pollucis in vestibulum transfigurata consistens, sæpe inter fratres Deos medium adorandum se adeuntibus exhibebat.' Quare et gratificaturi Tiberio postmodum, affectum ejus erga Drusum cum affectu Castorum componebant. Valerius Maximus I. v. 5. postquam Tiberii pietatem in Drusum multis commendarat: 'His scio equidem nullum aliud quam Castoris et Pollucis specimen consanguineæ caritatis convenienter adjici posse.' Idem. *Cur adeo fratres heu]* Cur ego fratrum Deorum templum dedico, Castoris et Pollucis scilicet, fratre ipse meo spoliatus, &c.

292 *Hæc te debuerant tempora]* Hæc tempora te nobis referre sive restituere debebant. *Victor eras]* Devictis scilicet jam Germanis.

293 *Consule nos]* Caremus scilicet. Erat enim eo anno consul, quo perit.

294 *Invenit tota]* *Invenit et Mediceus.* Reliqui omnes *Invenit in tota.* Puto, *Invenit en tota.* *Heins. Invenit en tota maror in urbe locum]* Ita quidem vulgo legitur. Puto autem legendum esse, *Invenit hic tota maror in urbe locum.* Est autem translatio;

quasi dicat: Neque hic mœror ad tuos tantum pertinet, sed et ad omnes qui in tota urbe sunt pervenit.

295 *At comitum squalent*] Squalore luctum præ se ferunt. *Immissis capillis*] Pro promissis: ut mos lugentium erat.

296 *Infelix turba*] Propter amissum ducem.

299 *Quid referam de te*] Nova querelæ amplificatio, a persona conjugis Drusi. Fuit autem hæc Antonia, M. Antonii ex Octavia sorore Augusti filia, ex qua Drusus Germanicum et Claudium Cæsarem genuit.

300 *Atque eadem Drusi digna parente natus*] Livia. Hujus enim nurus fuit Antonia.

303 *Alteram jam forti*] Lege tam forti. Heins.

303 *Tu filia Cæsaris illi*] Distingue cum priscis libris, *tu filia Cæsaris: illi Nec minor es magni conjuge viæ Jovis*. Idem. *Tu filia Cæsaris*] Eodem te loco ille habuit, ac si filia Cæsaris fuisses. Neque enim filia, sed neptis Augusti fuit.

308 *Et mota in nomen frigida lingua tuum*] Hoc est: Etiam jam moriens, et frigescente incipiens, tui meminit.

309 *Infelix recipis, non quem promiserat ipse*] Hæc te infelicem ac miseram, quæ alium illum recipis quam ipse se redditurum promiserat: nam victorem se redditurum promiserat.

312 *Ensibus et Suevos terga dedisse suis*] Fuerunt tum Snevi qui ad Albim habitabant. Et notum est, Drusum ad Albim usque arma protulisse.

314 *Et si quid miri vidit in orbe novo*] Hoc est, Germania, quæ hæcenus Romanis, tanquam alius orbis, incognita fuerat. Neque enim Julius Cæsar nisi extremam illius partem viderat, transgressus in alteram ripam Rheni, ponte circa Agrippinam Coloniam facto.

315 *Frigidus*] Mortuus. Virgil. vi. de Misenò: 'corpusque lavant frigentis et ungunt.'

316 *Quæque premat, sine*] Torsu funebribus scilicet, qui rogo imponebatur, cui mortui corpus impositum, una cremari solebat.

319 *Religatus ad axem*] Redi ad Epist. i. 36.

321 *Hoc fuit Evadne*] Evadne uxor Capanei fuit, unius ex septem ducibus qui contra Thebas profecti fuerant. Hæc igitur, interfecto fulmine marito, eo quod jactaret temere, se invito Jove Thebas capturum esse, in tantos luctus et dolores exarsit, ut rogo quo mariti corpus cremabatur, se ultro immiserit, atque una cum illo vitam finierit. *Ferienda coruscis*] *Furibunda* prima editio. Puto, *feriunda*; sic 'potiunda' et similia apud Ovidium. Heins.

322 *Capaneus*] Eurip. Suppl. 640. 'Ὁν Ζεὺς κεραυνῷ πυρρόλαρ καταβαλοῖ. Quod Statius Thebaid. x. magnifice: 'Taliam jactantem toto Jove fulmen adactum Corripuit: primæ fugere in nubila cristæ: Et clypei niger umbo cadit. Jamque omnia lucent Membra viri,' &c.

323 *Amplexaque natos*] Germanicum scilicet et Claudium, quæ pignora sola, tu relicta, sive vidua, de Druso reliqua habes. Habuit autem et filiam Livillam nomine, ut Suetonius in Claudio affirmat.

329 *Ille pio in arvo*] Hoc est, campo Elysio, ubi gentium opinio felices umbras conquirere post hanc vitam credidit.

331 *Magnaue maternis majoribus gloria*] Magna gloria existens avis, sive majoribus maternis, a quibus Livia genus suum traxit, a Claudii scilicet et Livii. *Æqua paternis*] Neonibus scilicet et Claudii. Nam ex Claudiorum stirpe utrumque genus traxit, paternum a Tiberio Nerone, maternum ab Appio Pulchro.

332 *Quadrijugis aureus ibit equis*] Hoc est, triumphum ducet. Et alludit ad id Poëta, quod veteres credere, quæ quisque studia apud supe-

ros tractarit, iisdem et post mortem exerceri solere.

333 *Regaliq[ue] habitu*] Qualis triumphantium esse solebat. *Curruq[ue] eburno*] Triumphali, in quo sella eburnea ponebatur.

334 *Tempora vinctus*] Coronatus. *Fronde triumphali*] Laureæ. Ea enim triumphantium erat.

336 *Consulis imperio conspicuum decus*] Et præterea fasces, aliaque consulum insignia. Per quod Poëta illud quoque indicare voluit, quod eo anno, quo mortuus est Drusus, idem consul quoque fuerit designatus.

337 *Gaudebuntque suæ merito cognomine gentis*] Gaudebunt ad nomen suæ gentis; hoc est, Neronum et Drusorum, etiam Germanici titulum accessisse.

338 *Quod solum domito*] Scribe *solum* cum veteri libro. Primo enim Druso inter Romanos Germanici nomen est delatum. *Heins.*

339 *Cepisse tot annos*] Intra tam paucos annos confici potuisse.

340 *Magna viri latum querere facta locum*] Pro factis illius amplia, etiam ampliorem illi ac digniorem locum assignandum esse: aut, magna atque egregia facta, etiam magnum spacium sive tempus gerendi postulare; ut 'locus' pro temporis spacio accipiat.

341 *Hæc ipsum sublime ferent*] Pro, in sublime, adverbialiter: hoc est, extollent, et Diis parem facient.

343 *Femina digna illis, quos aurea condidit ætas*] Quæ aureo sæculo illo vivere; hoc est, digna quæ cum heroum uxoribus, quas antiquitas celebravit, compareris.

344 *Principibus natis*] Tiberio et Druso. *Principe digna viro*] Cæsare Augusto.

346 *Quo surgas aspice*] Hoc est, Cui sis nupta, ex cujus thalamo, prodeas mæne: Cæsaris scilicet, et summi principis.

347 *Non eadem vulgusq[ue]*] Non ea-

dem vulgo et principibus conveniunt: illi leviores et vulgares affectus conveniunt; principibus et præstantibus viris convenit virtus ac fortitudo.

348 *Ista domus*] Cæsarium. Sensus videtur esse: Præcipue autem præstare domus Cæsarium hoc debet, ut videat quid se deceat, ne vulgare quid aut molle in se admittat.

349 *Imposuit te alto Fortuna, locumque teneri*] Libri veteres *alte*; ut supra diximus. Deinde *locumque teneri* ex Combiano et priscis editionibus scribendum. *Heins.*

351 *Ad te oculos auresque trahis*] Omnes te aspiciunt, te observant: et quicquid facis vel dicis, id omne in conspectu positum est. *Ad te oculos auresque trahis*] Quod Claudian. in iv. Consul. Honor. præclare explicat: 'Hoc te præterea crebro sermone monebo: Ut te totius medio telluris in orbe Vivere cognoscas: cunctis tua gentibus esse Facta palam; nec posse dari regalibus usquam Secretum vitiiis.'

353 *Alta mane*] Altum ac fortem animam habe, scil. qui hæc terrena despiciere et velut ex alto contemplare possit.

354 *Infragilemque animum*] Firmum ac fortem, ut præsentī clade non frangaris animo. *Quo potes*] Quod cum veteribus libris. *Heins.* *Infragilemque animum*] Inconcussum et immotum. Hinc tamen non sequitur infractum idem significare, quod docuimus supra, Amor. ii. 9. 52. in vocab. *indeserta*. Cui addimus ex Virg. vii. 'ne noster honos, infractave cedat Fama loco.' Et. l. ix. *Æneid.* 'torpent infractæ ad prælia vires.'

355 *An melius per te virtutum exempla petemus*] Non potes melius virtutis exemplum nobis cæteris præbere, quam si in præsentia te principe dignam geres: hoc est, fortem et immotam ad hæc domestica mala.

356 *Quam si Romanae]* Quin tu vetustæ editiones: et tum superiori versu *Jam melius* sit legendum. *Heins.*

359 *Tendimus huc omnes]* Ad navem Charontis scilicet: hoc est, ad mortem.

361 *Ecce necem intentam cælo]* Etiam cælum, terra, et mære interitura dicuntur, inquit, quo minus tu jam graviter filii interitum feras.

362 *Casurum triplex vaticinatur opus]* Lege, *Casurumque triplex vaticinatur opus*: ut Sibyllina Oracula aut Philosophos intelligat, Epicureos potissimum, qui mundum non fore æternum censebant. Ovidius Trist. lib. II. 'Explicat ut causas rapidi Lucretius ignis, Casurumque triplex vaticinatur opus': sic enim scribendum, cum *Causarumque* insulse extet in libris vulgatis; quod magno Scaligero temere persuasit, hoc etiam loco *Casurum* reponendum esse. Ad Lucretii illa respexit noster lib. V. 'tria talia texta Una dies dabit exitio.' *Heins.*

366 *Et qua natus erat, &c.]* Gloria domus Cæsareæ.

367 *Sed mortalis erat]* Erit veteres plerique. Forte refingendum enim; nam 'erat' jam præcessit. *Heins.*

369 *Vita data est utenda]* *Γράμν.* Vita nulli propria atque perpetua est, sed velut usui nobis data: quam qui dedit, quovis tempore repetere potest. Sic et Lucretius: 'Vitaque mancipio nulli datur, omnibus usn.'

371 *Arbitriis tempus dispensat ubique]* *Inique* veteres nonnulli. Emen-
da *arbitriis iniquis.* *Heins.*

372 *Ille rapit juvenes: sustulit illa senes]* Imo *sustinet*, cum iisdem veteribus libris, etiam Naugerianis. Frustra vulgatam lectionem Scaliger tnetur. Ad verbum fere hæc expressit Cælius Firmianus Symposius in Catalectis veterum poetarum, carmine de Fortuna: 'Hæc aufert juvenes et retinet senes, Injusto arbitrio temporis dividens.' *Idem.*

373 *Totumque per orbem fulminat]*

Hoc est, fulminis more omnia, quæ vult, prosternit.

376 *Potentis heræ]* Dominae Fortunæ. Cicero pro Marcell. 'Quin etiam illa ipsa rerum humanarum Domina Fortuna in istius se societatem gloriæ non offert.' Et in I. Officiis. ex Ennio, 'Ferro non auro vitam cernamus uterque, Vosne velit, an me regnare, Hera, quidque ferat, fors.'

379 *Nata quod es alte]* *Alte* es veteres plerique, ne peccet in rationem metri versus. Sed puto scribendum *Nata quod es celsæ*: ut in illo Statii, 'et celsæ natorum æquavit honori:' vel, *Nata quod excelsæ es.* Nam Naugerii codices, *Nata quod ex alto es.* *Heins.*

382 *Gessit et invicta prospera bella manu]* *Gestat* libri veteres: an *Gestat tela?* *Idem.*

383 *Neronis]* Drusus et Tiberius Drusi Neronis filii. *Spes maternaque vota]* Ut scilicet bellis invicti forent, devictis ubique hostibus redirent, ipsi Augusto grati ac chari essent, &c.

384 *Quod pulsus toties]* Ut Rheti et vicini populi ab utroque duce: a Druso autem et Germani.

385 *Rhenus et Alpinae valles]* Hoc est, Rheti, qui a fontibus Rheni incipientes, per valles Alpium ad Noricos usque pertinebant.

386 *Testis Itargus]* *Iturgus* Scaliger. Sed omnino de hoc loco consulendas in Germania antiqua diligentissimus Cluverius, qui receptam scripturam tuetur. *Heins.*

387 *Danubiusque capax]* *Rapax* in Combiano est et duabus vetustis editionibus. Vide notas Fast. IV. 568. Sequentia valde depravata sunt. *Idem.*

389 *Armeniusque fugax]* De Armeniis a Tiberio superatis, etiam meminit Eusebius in Chronicis, et Paterculus libro II. *Et tandem Dalmata supplex]* Quia aliquoties victi, rursus defecerant ac rebellant.

390 *Pannonii]* Hos Augustus per

Virbium ducem domuit, ut Florus tradit: ut autem Livius, per Tiberium Neronem, Drusi fratrem.

391 *Et modo Germani*] *Germanus orbis* cum Mediceo reponatur. *Heins.*

392 *Aspice quam meritis*] Emendandum puto, *Aspice quod meritis culpa sit una minor*. Idem. *Aspice quot meritis culpa sit una minor*] Epiphonema, quo superiorem locum concludit, et Liviam admonet, ut collatis inter se bonis ac malis, quæ a fortuna accepit, cogitet se longe majora ac plura hactenus accepisse, quam quæ cum præsentī clade ac morte filii conferenda sint. *Culpa una*] Fortunæ scilicet, quia filium abstulit. *Quam meritis minor*] Pro, quanto minor beneficiis ante datis.

393 *Adde quod est absens fletus*] *Functus* cum Mediceo et Combiano reponē. Sic in Sabini epistola secunda, 'functæ prope sortis annus,' est prope mortua: idque Lipsio in mentem venit. Alii duo codices *fatus*, quod editiones nonnullas occupavit. *Heins.* *Adde quod est absens fatus*, &c.] Ita vulgo legitur: sed legendam *fletus*, aut *functus*. Ita enim et sententia postalat. Cum enim Liviam monet Poëta, ut præsentem cladem moderatius ferat, etiam illud pro argumento adducit, quod absens defletus est, aut defunctus: neque necesse fuit coram morientem illum aspicere: levius enim feriunt animos mala, quæ absentibus accidunt, quam quæ in oculos incurrunt, et coram aspiciuntur.

394 *Semineces oculos*] Oculos in morte natantes: ut supra vs. 98.

395 *Qui dolor et menti*] *Quique dolor menti* vetustæ editiones. *Heins.*

396 *Acciperes luctus*] *Lege Accipere* es: quomodo Rutgersius; neque aliter veteres libri. *Idem.*

402 *Flammifera petiit eum*] Hoc est, fulmine percussit. Fortassis autem intelligit ea, de quibus mox meminuit, Junonis, Minervæ, et Cæsaris

aliquid, sive a Cæsare conditum, aut dedicatum.

403 *Junonisque gravi nocte*] Hoc distichon aut adulterium est, aut pro conclamato habendum. Combii codex *Junonisque Grais nota*: primæ editiones, *gradus note*. *Heins.* *Impavida Minervæ*] Utpote bellicæ Deæ: unde et ἀρπυρῶν ab Homero dicitur, hoc est, indomita.

404 *Sanctaque et immensi Cæsaris icta manus*] *Sanctaque dirini* quidam ex veteribus. Forte, *Sancta quoque immeriti Cæsaris icta domus*. Nam domus in suis invenit Nangerius. *Heins.* *Immensi Cæsaris icta manus*] Intelligo statuum Cæsaris de cælo tactam, manumque ejusdem parte aliqua læsam.

406 *Lucifer et solitas destituisse vias*] Quia mane ante solem non apparuit solito more, propter nubes scilicet, et obscuritatem aëris.

408 *Stella non præcunte*] Scilicet Lucifero, qui diem ipsum antecedere, et orientem significare solet.

410 *Et mergi Stygia nobile numen aqua*] Lege omnino *lumen*; et sic ana ex vetustis editionibus cum Scaligero. *Heins.*

411 *At tu qui superas*] Apostrophe ad Tiberinum, cui precatur, ut longevitate mortem Drusi compenset. *Superes solatia matri*] Qui reliquus existens, solatium matris es, quo illa amissum alterum compensat, casumque suum solatur.

413 *Perque annos*] Vivas longævus, et tot annos, quot pariter utriusque vitæ debebantur.

414 *Et vivat nato*] Et mater Livia tecum vivat, et anus fiat.

417 *Tu tamen ana potes*] Hæc omnia corruptissima sunt. Sensus utcumque constabit si *usque potes*, vel, *ora potes* refingatur. *Heins.* *Tu tamen ana*] Redit ad Liviam, et tacite corripit, quod tantum dolorem ob filii mortem ceperit, ut etiam inedia perire statuerit: adeoque etiam perisset, inquit, nisi Cæsar illi subvenisset, &c.

420 *Cæsar opem*] Augustus, qui etiam invitam et detrectantem cibum numere adegit.

421 *Et ius immiscuit illis*] Simul rogavit et imperavit.

423 *Nec minor est nato*] Etiam filius, scilicet Tiberius, non minorem curam in te recreanda adhibet. *Servandi cura parentis*] Imo *servanda*, ut vere Combianus et primæ editiones. *Heins.*

425 *Conjugis et nati*] Incertum est, Drusi uxorem Antoniam, an Juliam Tiberii, Augusti filiam intelligat. *Meritum pervenit ad omnes*] Coniunctum cum salute publica. Omnium quippe intererat te vivere, nec inedia perire.

431 *Ille redemptus ad ignes*] Redi ad Art. Amat. i. 41.

432 *Nullaque umbra renavit*] Hinc a Virgil. *Æneid.* vi. dicitur 'ripa irremeabilis undæ.' Et deinde ibid. 'Fata obstant, tristisque palus inna-bilis unda Alligat, et novies Styx inter-fusa cœrcet.'

433 *Populator Achilles*] Plautus al-ludit in Milite iv. 2. 63. 'Age, mi Achilles, fiat quod te oro. Expro-me benignum ex tete ingenium, urbi-cape.' Ex Homero, qui aliquoties *πολλήροπον* eum appellat: quod Cicero epitheton soli Ulyssi tribui affirmat in Epist. xiii. ad Plancum. x. Fami-liar.

435 *Ille carruleum Panope*] Hoc est, illius mortem flevit etiam Panope soror Thetidis, dissoluto ac sparso per colla crine, perinde ut lugentes solent.

437 *Consortes Deæ centum*] Conso-rtes Deas, ejusdem generis et condi-tionis vocat, Nereides scilicet.

439 *Et Thetis*] Thetis mater Achil-lis.

441 *Prieca quid huc repeto*] Hæc Mediceus. *Heins.* *Marcellum Octavia flevit*] Filium ex Caio Marcello na-tum, de quo supra.

442 *Et flevis populo*] Ipse Octavius utrumque, hoc est, Marcellum et Dru-sum, palam seu coram populo, hoc

est, publice flevit, quando funebribus orationibus illos laudavit.

444 *Non ulla fila tenenda manu*] *Re-nenda*; quomodo et Salmasius ad In-scriptionem Herodis Attici tam hic quam Fast. vi. 'At Clotho Lachesis-que dolent sua fila reneri.' Apud Sta-tium tamen in Sylvis, 'parcarum fila tenebo. Extendamque colos:' nisi et illic *renebo* legendum. *Ἀνακλωθῆναι* Græcis: apud Lacianum, *τὰ μὲν πρα-χθέντα οὐδὲ Κλάθω ἔτι ἀνακλώσκειν* ἐν. 'Revolvere fila' dixit Metam. l. ii. 654. ubi vide quæ notamus. *Heins.*

445 *Ipse tibi emissus nebulosum littus Averni*] Mediceus et Combianus cum prima editione, *nebulosi in littore*; recte si tollas *τὸ ἐν*, quod superven-tum est. *Idem.* *Ipse tibi emissus*] Prosopopœia defuncti filii. *Averni*] Palus est Campaniæ, pestiferi halitus: unde finxerant poëtæ, descen-sum sive aditum ad inferos ibi esse. *Averni littore*] *Διμυρὶ ἕσπρος*, Lycophr. Cassandr. unde nomen ducat, clare docet Lucr. vi. 'Nunc age, Aorne, tibi quæ sint loca juncta, lacusque Expediam, quali natura prædita con-stant. Principio, quod Aorna vocan-tar, nomen id ab re Impositum est, quia sunt avibus contraria cunctis.' Id quod Virg. vi. transtulit, et expo-livit: 'Spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatus, Scrupea, tuta lacu nigro, nemorumque tenebris: Quam super haud ullæ poterant impune vo-lantes Tendere iter pinnis: talis sese halitus atris Fancibus effundens su-pera ad convexa ferebat: Unde lo-cum Graii dixerunt nomine Aornon.' Post Virgil. Silius xii. 'Stagna inter celebrem nunc mitia monstrat Aor-non: Tum tristi nemore atque umbris nigrantibus horrens, Et formidatus volncri, letale vomebat Suffuso viras cælo.' Vide Strabon. Geogr. lib. i. Apollodor. i. Bibliothec. *Ἐφίπετο δὲ πολλή μὲν οὐ' αὐτῶν ἐμύχλη, πολλὸς δὲ πάταγος, ἥ δ' ἀδύνατον καὶ περὶ τοὺς δ' αὐτῶν εἰλεῖν.*

449 *Hic ævum fuit implendum*] Facis scilicet vita extendenda fuit, non ætate, non annis ociosis atque inertibus.

450 *Hostibus eveniat longa senecta metu*] Scribe, *Hostibus meis*, etiam Scaligero id probante. *Heins.*

451 *Hoc atavi monuere mei, proavi- que*] Appii scilicet. Nam ex gente Claudiorum utrumque genus traxit, ut Suetonius affirmat; paternum a Tiberio Nerone, maternum ab Appio Pulchro, qui ambo Appii Cæci filii fuerunt. Insertus autem et Liviorum familiæ fuit, adoptato in eam materno avo.

452 *Fregerunt ambo Punica bella duces*] Arbitror Claudium Caudicem intelligi, et Claudium Neronem: quorum qui Caudex cognominatus fuit, primus freto trajecto Pænos Sicilia expulit, bello Punico primo. Alter autem adventantem ex Hispania cum ingentibus copiis Asdrubalem, priusquam Annibali fratri conjungeretur, oppressit.

453 *Hoc domus ista docet*] Scilicet Cæsaris, in quam ipse quoque ascitus sum per te, ducta uxore scilicet altera Antoniarum, ex Antonio et sorore Augusti Octavia genita, et cohæres Augusti liberis institutus: ut Suetonius in Claudio.

454 *Exitus hic*] Scilicet tantis rebus gestis, tantaque parta gloria.

455 *Nec meritis quicquam illa juvant*] Locus corruptus. Quid si reponamus, *Nec meritis quicquam illa juvat, magis obfuit iste, Mater, honos.* Nil, inquit, mihi adoptivo profuit domus Cæsaris: imo magis obfuit, dum tituli et honores festinantur. Lipsius in Epistolicis, *magis obfuit illis*, et sic codex Romanus. Gronovius suis ad me literis, *Nec meritis (quanquam illa juvant magis) obfuit istis, Mater, honos.* Inducit ipsum Drusum matri pro solatio ingentem res a se gestas. Tum subjicit: Etsi majus in his momentum, tamen et illud pro solatio valere po-

test, quod virtus mea illustri gratia excepta est, quod pro ea honores et præmia tributa sunt. Hæc vir ille sagacissimus, quibus subscribo. *Heins.*

456 *Titulis nomina plena vides*] Vides nomen meum copiose atque prolixè ornatum variis titulis, ut sequitur.

457 *Et ignoti*] Suetonius: Senatus decrevit ei Germanici cognomen posterisque ejus, &c. *Ignoti orbis*] Nam ante Drusum nemo Romanorum dumcum ad interiorè Germaniam pervenerat.

458 *Qui fuit heu mortis*] Lege Cui fuit, atque ita Lipsius ad Tacitum. *Heins.*

461 *Decursumque virum*] Cæterum, inquit idem Suetonius, exercitus honorarium tumulum ei excitavit; circa quem deinceps statim die quotannis miles decurreret, Galliarumque civitates publice supplicarent. *Donaque regum*] Principum Galliarum et Germaniæ.

462 *Cunctaque per titulos*] Victaque præstabit scribi, ni fallor. Pro oppida lecta malim quoque *lata*, a ferendo: cujus verbi usus est frequens cum de tropæis aliisque rebus agitur, quæ in triumpho aut ferali pompa circumferebantur. Ipse Ovidius Trist. 'Cribus in etiam fertur Germania passis.' *Heins.* *Victaque per titulos oppida lecta suas*] Scilicet quæ ab ipso devicta aut capta fuerant, quæ in pompa funebri etiam ipsa tum prælata velut in triumpho fuere.

464 *Quæ fuit ante meum*] Parum abest, quin refingam, etsi audaciore conjectura, *Quæ subiere meum tam generosa torum*: ut supra, 'Certat onus lecti studiosa subire juventus.' *Heins.* *Quæ fuit ante meum tam generosa torum*] Neque hic locus omnino planus est. Quid enim per generositatem istam intelligamus, quam juvenus ante torum, sive lectum, in quo cadaver mortui Drusi positum, et ad sepulturam elatum fuit, spec-

tandum dedit? nisi si quos fuisse Poëta innuat, qui se quoque interfec-
turi fuerint dolore amissi ducis.

466 *Et merui*] Emerui cum Mediceo, nec aliter Naugerius: sic Ovidius passim, pro merui. *Heins.*

467 *Et cuiquam miserandus ero*] Conclusio, quasi dicat: Nulli igitur miserandus videri debeo, quod paucos annos vitæ impleverim: sed potius celebrandus, qui tantam rerum gestarum gloriam tantosque honores consecutus sum.

469 *Si quid modo sentit in umbra*] Achilles de Patrocli umbra, *Iliad.* Ψ. 103. Ὁ πόποι, ἡ δὲ τίς ἐστι καὶ εἰν Ἀἴδαο δόμοισι Ψυχὴ καὶ εἰδωλόν, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἐνὶ πύμῳ. Eurip. *Helen.* vs. 1020. et seqq. δ τοῦς τῶν καθ' ὧν ὄντων, ζῆ μὲν οὐ, γνῶμην δ' ἔχει Ἀδάντων εἰς Ἀδάντων αἰθέρ' ἔμπεδόν.

470 *Nec tu de tanto crede minora viro*] Ne credas illum, tantum præ-

sertim virum, minora, hoc est, humiliora aut molliora, de seipso statuere quam qualia hactenus a nobis sub illius persona recitata sunt.

471 *Filius*] Tiberius, qui virtute sua unus pro multis erit.

472 *Parasque tui partus sit tibi salva prior*] *Lego it tibi salva:* ut in istis Ovidii *Fast.* iv. 'Sospes eas semperque parens.' Elegia de Nuce, 'In columis tanto præside raptor eat;' ut scribendum censeo. *Met.* ii. 'Tutus eas: lapis iste prius tua furta loquatur.' Epistola Leandri, 'I felix litera, dixi.' Rem. Amor. 'Ille Machaonia vix ope sanus eat:' sic vetus liber. *Heins.* *Paras tui partus prior*] Grandior enim natus Tiberius fuit, et ante Drusum natus.

473 *Est conjux tutela hominum*] Eoque enim et pater patriæ appellatus fuit, et Augustus.

NUX, ELEGIA.

3 *Obrueret*] Obruitur proprie, qui vi, qui subito, qui multitudine opprimitur. Nec ineleganter *capit* dictum est, pro fert. *Erasm.* *Manifestos nocentes*] De quibus vel indemnatis supplicium jure sumi possit: cum eorum delicta sint omnibus manifesta. *Dom.*

4 *Publica*] Popularis ira. *Lentam*] Segnem, pigram, tardam: ab effectu. *Dom.*

5 *Nil ego peccavi, &c.*] Ludit Poëta, nimirum in argumento ficto ludicroque. Nam alioqui, quod Nux injuriam vocat, prodest ad fertilitatem. Etenim si nuces perticis decutiantur, copiosius proveniunt in proximum annum, quam si decerperentur. *Erasm.*

Nisi si peccare videtur] Quidam scripti *fatetur*, vel *fatetur*. Meliores tamen *docetur*. Regius *vocetur*, recte; nisi quod vocatur malo: id enim Latinus. *Met.* x. 'Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse vocari Culpa potest, nisi culpa potest et amasse vocari.' *Heins.*

9 *Cum domini memores*] Olim quæque arbor suo Deo sacra erat, in cuius tutela credebatur esse: vitis Bacco, olea Minervæ, esculus Jovi, &c.

10 *Agricola fructu proveniente Deos*] *Lege Agricolas Deos*, quicquid libri veteres dissentiant. *Met.* viii. 'Cepus ab agricolis superos pervenit ad omnes Ambitiosus honos.' Sic et Priapus 'Ruricola Deus' poëtis.

Possset et Agricolam Deum legi, quemcumque Deum agricolam. Sic Tibullus lib. i. Eleg. prima, 'Et quodcumque mihi pomum novus educat annus, Libatam agricolæ ponitur ante Deo:' ubi nihil mutandum; quamquam Agricolas ante Deos nonnulli legunt: aut si quid mutetur, pro Libatam libens reponam Libandum. Idem Tibullus Eleg. 5. 'Illa Deo sciet agricolæ pro viribus uvam, Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.' Et l. ii. Eleg. 1. 'dum carmine nostro Redditur agricolis gratia cœlitibus.' Proveniente] Certe primi fructus, quos hinc Latini primitias appellant, Græci ἀραρχὰς, Diis consecrabantur: quò videlicet in proximum annum auferent etiam arborum fœturam. Erasm.

12 *Oleas*] Pro olivis dixit. Est enim olea arbor, oliva bacca. *Suas*] Quas ipsa invenit.

13 *Matrem*] Ipsam arborem, quæ velut mater fructus gignit. *Ramo laboranti*] Præ multitudinem et magnitudine fructuum. *Dom. Pomaque lassissent matrem*] Sic Ovidius: 'Aspice curvatas pomorum pondere ramos, Ut sua quod peperit vix ferat arbor onus.' Furcis autem suppositis fulciuntur rami impares oneri. *Erasm.*

14 *Furca*] Pertica in duo cacumina divisa, dicta a ferendò.

17 *At postquam platanis*] Postquam, inquit, major honos platanis sterilibus quam fructiferis arboribus haberi cœpit, cæteræ arbores, quæ antea fructus annuatim ferebant, sterilescere ceperunt. Horat. Od. ii. 15. *Platanis*] Platanus arbor est sterilis, sed voluptatis et umbræ causa expetitur; maxime enim latas umbras efficit. Plin. lib. xii. *Dom. Steriles umbras*] Sterilem umbram meliores libri: et sequenti versu *honos* pro *honor*. Heins.

18 *Venit honos*] Plinius de platanis loquens lib. xii. 'Tantum,' inquit, 'postea honoris increvit, ut mero infuso enutrientur: compertum id

maxime prodesse radicibus.' Et apud Macrob. lib. iii. Saturn. 'Hortensium platanos suas vino irrigare consueviase.'

19 *Nos quoque fructifera*] *Frugifera* scripti plerique; nec respondendum. Jurisconsulti certe tam frugiferas arbores quam fructiferas agnoscunt: frugiferarum Columella non semel meminit. Tacitus de Germania, 'Satius ferax, frugiferarum arborum impatiens.' Apud Pliniam lib. xv. titulus est, 'Natura frugiferarum arborum.' Habes et 'frugifera arbusta' apud Minutium Felicem in Octavio. Cicero lib. v. Tuscul. Quæst. 'Neque est ullum arboris genus, quod non ita vigeat interiore quodam motu, et suis quoque seminibus inclusis, ut aut flores, aut fruges fundat, aut bacca.' Cornificius apud Servium ad lib. i. Georg. 'Ut folia quæ frugibus arboris tegmina gignantur.' Quercum et ilicem inter frugiferas ponit Horatius, sed improprie, Sat. i. 16. 'si quercus et ilex Multa fruge pecus, multa dominum juvet umbra.' Nemesianus Eclog. 1. 'Dant Fauni quod quisque valet: de vite racemos, De campo culmos, omni ex arbore fruges.' Columella, 'Quo Bacchi genus, aut aliena stirpe gravata Mitis adoptatis curvetur frugibus arbor.' Heins.

26 *Ista*] Ordo est: *Ista querela fuit digna Clytæmnestra. Dom. Ista Clytæmnestra, &c.*] Est quidem, inquit, hæc querela mihi cum Clytæmnestra communis: cui nocuit peperisse, propterea quod ab Oreste filio sit occisa. Verum illi minus justa fuit hæc querela, quod ipsa prius occidisset maritum, scelus scelere provocans: ego nihil commisi, nisi quod pario. *Erasm.*

28 *Palladis arbor*] Meditatur esse quod est ipsa Dea, quæ sterilis est, et virgo: ut nec periphrasis ait ociosa. *Erasm.*

30 *Sylvæ*] Sylvas autem materias

vocat, inter quas sunt pyrus et malus: cum vitis et aliæ quædam sint inutiles materiis. *Erasm.*

33 *Nunquam tamen ulla feritur*] Repone nunquid ex melioribus libris: et sequenti versu, *sola conspicienda coma est*. Vide Notas Epist. xvi. 364. *Heins.*

34 *Sola coma*] Solis frondibus.

38 *Nudaque detecto cortice*] *Dejecto* scripti plerique; unus, *delecto*; alius *dijecto*; vetusta editio, cum Bartholini et Langermanni libris *decripto*. Lege, *derepto cortice*. Adi notas ad lib. 1. Amorum Eleg. 5. Fabricius *direpto*. *Heins.*

39 *Sed spes inducta rapinæ*] *Indicta* Mentellii liber: alius *illustra*: *indulta* Fabricii codex. *Idem.*

41 *Sic reus ille fere est, &c.*] Confirmat argumentum exemplis. Erat olim sceleratissimum quæstus genus sycophantarum et quadruplatorum, qui divitibus intendebant calumniam, ut ex lite aliquid abraderent. Huic malo non erant obnoxii, quibus nihil erat. *Erasm.* Sic] Quemadmodum ego. *Reus est*] Id est, reus sit, et condemnatur. *De quo victoria lucro*] Qui si condemnatur, iudicem lucrum consequetur.

43 *Insidias*] A grassatoribus et latronibus. *Qui scit se ferre*] Subaudi aliquid, ut aurum, argentum, et cætera id-genus preciosa.

44 *Cur timeat*] Lege *Cui timeat*; quod et Mario Nigro videbatur. *Heins.* *Inanis*] Carens nummis, et huiusmodi rebus preciosis: ut est illud, 'Cantabit vacuus coram latrone viator.'

45 *Quia causa petendi est*] Ob fructus scilicet quos fero. *Dom.* *Causa petendi*] Petendi dixit passive, causa earum petar. *Erasm.*

46 *Cætera turba vires*] *Virent* Ambrosianus. *Heins.* *Cætera turba*] Contemptum dixit turbam infrugiferarum arborum. *Erasm.*

47 *Nam quod habent frutices aliquando proxima nostro*] Nobis potior scrip-

torum pars. Pro aliquando legendum alii quæque cum Moreti codice: Lovaniensis ex nostris et Fabricii codex *alioquin*. *Heins.*

48 *Fragmina*] Fragmenta, ramos fractos. *Læso vimine*] *Fractis* virgultis. *Quod læso vimine*] *Collæso* duo veteres: sed probo quod Ambrosianus habet, *quæ læso*. *Heins.*

51 *Idque fide careat*] Homo caret fide, cui non creditur. Res caret fide, quæ non creditur. Est autem elegans ingressus ad argumentum irrefutabile. Mentiar, si non hoc ipsa res loquitur. *Erasm.*

53 *Mentem*] Animum, voluntatem: id est, si ipsi frutices et herbæ sensum haberent, et verbis eam exprimere possent. *Dom.* *Ergo si sapiant, &c.*] Jucundum *Idæos* est, exaggeratione mali. Crudele erat, ob fecunditatem sic lædi: sed intolerabilius malum, si calamitati addatur odium, præsertim vicinarum, a quibus expectari amari. *Erasm.*

58 *Inveniat dedit quid mihi præter humum*] Vetusta editio cum Mediceo codice, *Invenies quod det nil mihi*: alia cum tribus scriptis, *Invenias dedit quid mihi*: unus *Invenies dedit quid mihi*: alius, *Inveniat*: duo, *Inveniat si quid det mihi*. Lege, *Invenias, qui det nil mihi, præter humum*; nam in uno Vaticano, *Inveniet qui det nil*. *Heins.*

61 *Me, sata, &c.*] Ordo est: Fundus imus habet me in margine extremo, ne lædam sata, quoniam dicor lædere sata. *Lædere dicor*] Callide, nec inficiatur quod manifestum est: nec agnoscit quod erat obfuturum. *Erasm.*

62 *Imus fundus*] Ima et ultima pars fundi. 'Fundus' ager dictus est, quod planus sit. *Margine*] Extremitas omnium rerum dicitur margo.

63 *Non mihi fals*] Oxoniensis ex vetustioribus *Nunc*. Lege hoc et sequenti versu *Num*. *Heins.* *Fals Saturnia*] Falcem Saturno, qui Græcis *Κρόνος*, s. *Χρόνος* dicitur, antiqui *Ροῦτος* tribuant, quod tempus omnia con-

sumat, demetat, incidat. Sic in veterē epigrammate: *Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τὴ φαρὰς ἔχον; ἀνδράσι 'Ὅς ἀκμῆς πύσης δέξιτρος τελέθω.* Vel quod vitis frugumque ei competat disciplina. Quod Macrobius confirmat i. Saturnal. ideoque in Siciliam decidisse falcem ejus volunt, quod ea terra omnium sit fertilissima. Virgil. vii. 'Vitisator, curvam servans sub imagine falcem.' *Falx Saturnia*] Quia Saturni insigne est falx. Falcem autem idcirco attribunt Saturno, quia a Græcia *χρῶνος*, id est, tempus vocatur; quippe tempus omnia metit et secat: aut quia Italici populis genus vitis demonstravit, ipsamque vitem deputare docuit. *Nimias umbras*] Id est, ramos nimium frondentes: quorum umbræ fructibus sunt impedimento, quo minus maturescant. *Dom. Non mihi falx, &c.*] Id potissimum opus est in vitibus quoties supra modum luxuriant pampini et flagella. *Erasm.*

64 *Renovat*] Instaurat. *Duratam renovat*] Conducit id multis arboribus: sed in vite necessaria repastinatio. Ablaqueantur et cæteræ arbores, ne sterilescent. Nihil his opus nuci. *Erasm.*

65 *Sole licet, &c.*] Quibus remediis subveniatur arbori, ne radix siccitate sterilescent, docet Plin. lib. xvii. 19. Ovidius attigit tria præcipua remedia, putationem, ablaqueationem, et irrigationem. *Erasm.*

67 *Nova nux*] Novus fructus: *Maturas*] Maturitatem fructuum ostendentes. Maturis enim nucibus, cortex finditur, et rimas agit. *Cortice*] Operimentum illud intelligit, quod est instar calicis pulvinati, non ligneum putamen. *Dom. At cum maturas, &c.*] Cortex dehiscens in juglandibus, maturitatis indicium est. Eleganter autem dixit, 'agere rimas,' pro findi. *Erasm.*

68 *Ad partes*] Sic lib. i. Amorum dixit: 'Servus, et ad partes solers ancilla paratur,' 'Ad parteis,' a fa-

bularum actione translatum est. Unde qui suo fungitur officio, suas partes agere dicitur. *Erasm.* *Ad partes*] Redi ad Amor. i. Eleg. 8. 87. *Pertica sæva venit*] Longa duo libri: ut in istis Ovidii, 'Pertica suspensus portabat longa maniplos.' *Heins.*

71 *Mensis secundis*] Antiqui duas mensas disponebant: alteram, quæ ad satietatem erat, 'ordinariam' vocabant: alteram, quæ ad delectationem proficiebat, 'secundam' appellabant: unde Flacc. 'Tum pensilis uva secundas, Et nux ornabat mensas.' *Mensis secundis*] Secundæ mensæ pomorum erant, et bellariorum: quo nomine omne genus secundæ mensæ venit. *Macrob. Saturnal. iii. 18. 19. 20.* Consule et Servium ad *Æneid. i. vs. 723.* 'Postquam prima quies epulis, mensæque remotæ: qui Poëtam respicere ait ad Romanorum epulandi morem, apud quos duæ mensæ, una epularum, altera pocnorum.

73 *Has puer aut certo rectas dicerbat ictu*] *Dilaminat* multi ex scriptis. Unde Erasmus *dilaminat*; ingeniose: quomodo et codex Medicus cum prisca editione; etsi verbum id sit novum: certe *laminam nucis infra hic* idem auctor appellat. *Politianus* coniciebat, *deliniat*: *delineat* Fabricius; *divulkerat* codex Patricii Junii: *dissoparat* duo alii: *Mureti delaminat*. Pro *rectas* etiam in multis veteribus *lectas*. Puto scribendum *sectas dilaminat*. *Heins.* *Has*] Scilicet, nucas. Nunc incipit describere ludos, qui nucibus a pueris exercentur. *Dom. Rectas dilaminat ictu*] Dilaminare dixit, pro in duas laminas deducere. Id fit, quoties solutis commissuris finditur nux in duas partes. Unde paulo post 'laminam' vocat putamen fissile. Illud interim erat artis, certo ictu tangere commissuram.

74 *Aut pronas*] Rectius *pronus* cum Regio et Mentellii codice. *Heins.*

75 *Quatuor in nucibus, &c.*] Facete vocat 'aleam,' quasi periculum. Sum-

mum autem periculum, si vinearis, est in quatuor nucibus, ut ad summum incalescat certamen: si unam tribus impositam secueris, auferis quatuor. *Erasm.*

77 *Clivum*] Declivitatem et descensum. *Dom.* *Per tabula clivum, &c.*] Altera ludendi species est, ut dispositis in seriem nucibus, per tabulam declivem volvatur nux: quæ si tangat quam oportet, vincit qui misit. *Erasm.*

78 *Quælibet una suam*] *Quamlibet* meliores. *Heins.*

79 *Est etiam, par sit*] *Hujus* ludi meminit et Flaccus: 'Ludere par impar, equitare in arandine longa.' Nec vero nucibus tantum aut castaneis ludere par impar soliti erant antiqui, sed etiam nummis. *Dom.*

80 *Auferat*] Tanquam victor. *Opes*] Ad sensum puerorum, qui magno æstimant divinas et prædictas ob conjecturæ periculum. 'Augurem' vocat conjectatorem.

81 *Est quoque de creta*] *Fit quoque* potior librorum pars; recte. Pro figura etiam figuram cum iisdem legendum. *Heins.* *Fit quoque de creta, &c.*] Tertium lusus genus describit. E creta pingitur ampla figura triangularis, qualem habet apud Græcos *Δέτρα* majuscula forma scriptum. Eandem figuram apud *Egyptios* cursu suo facit Nilus: unde et loco nomen inditum. Et huic similis ostenditur in cælo super caput Arietis. Hac notant tres stellæ, duabus lineis æqualibus: tertia brevior: sed quæ in angulo stellam clariorem habeat, Græci *δὲ τριων* appellant.

83 *Hæc ubi distincta, &c.*] In lineis itaque pictis, certis intervallis, quos hic gradus vocat, disponuntur nuces. Puer qui stat in medio, jactu virgæ quot tetigerit, tot aufert. *Erasm.*

84 *Quot tetigit virga, tot capit ipse nuce*] *Ipsæ* nonnulli; ille duo. Sed vetus editio, codex Regius, et *Lan-germanni* recte *tot capit inde*: quare

et in superiori versu scribendam, qui constitit *in*us, non *qua*. *Heins.*

85 *Vas quoque*] Sic a quibusdam et nostra tempestate ludi videmus. Alter enim puerorum vasculum aliquod ut pelvim ponit, et cum altero convenit, ut quot ille procul stans in pelvim nuces miserit, tot lucretur: quæcunque autem extra pelvim ceciderint, amittantur. *Cavum*] Ut missas nuces continere possit.

86 *Levi*] Agili. *Nux una*] Lex enim est in hoc ludo, ne plures simul jaciantur.

87 *Secreto*] A publica via remoto. *Soli domino*] Quippe dominus, cum maturi sunt fructus, eos decerpit absque arboris læsione.

88 *Tributa*] Tributum dicitur vectigal quod a subditis solvitur. *Dom.* *Ferre tributa*] Fingit enim nucem frugi, dominoque fidelem, quo judicatur atrocior injuria. Et grave est ei qui bonæ fidei est, non posse, quod debet, reddere. *Erasm.*

89 *Hominum*] Prætereuntiam. *Rotarum*] Plaustrorum et vehiculorum.

92 *Annumerare*] Sumpta est metaphoræ a debitoribus, qui acceptam pecuniam creditoribus annumerant.

93 *Fætus*] Fructus. *Dom.* *At mihi maturos, &c.*] Alludit ad abortus, quæ præcipua infelicitas est inter foeminas, quoties fœtus immaturus ejicitur. *Erasm.* *Fœtus maturos*] Redi ad *Epist.* xx. 9.

94 *Ante diem*] Ante debitum tempus. *Opes*] Fructus.

95 *Lamina*] Bractea. Corticem intelligit. *Mollis*] Tenella, non firma. *Quod intra est*] Quod est intra nucleum. *Dom.* *Lamina mollis*] Putamen durescit maturitate. Est quiddam in nuce, quod discriminet partes nuclei; id quoque maturitate lignescit. Vide *Plin.* l. xv. c. 22. *Tenero est in lacte*] Succus est lacteus magis quam nucleus. *Ulli bono*] Bonum pro commodo dixit substantive. *Erasm.* *Tenero est in lacte quod intra est*] *Tene-*

ro. de lacte quod intro est Oxoniensis; tener et de lacte quod intro est Neapolitanus; tenero de lacte quod intus vetas editio et quinque scripti; tenero de lacte quod intra est duo; teneroque in lacte quod intro est Vaticana. Scribo, ut cum superioribus hæc cohæreant, *Lamina molliis adhuc tenero dum lacte, quod intus, vel intro est.* Heins.

97 *Jam tamen invenio*] *Invenias* scribe ex libris Naugerii: ut supra, 'Invenias, qui det nil mihi præter humum.' Idem.

98 *Præfatinato*] Id est, præpropero, ante tempus: deberet enim sinere ut maturescerent nuceæ. *Erasm.*

99 *Rapti*] Fructuum a viatoribus raptorum.

100 *Majorem*] *Subaudi*, partem. *Domini*] Cui tributa solvere teneor.

101 *Ubi nuda cacumina vidit*] *Ut vidit* vetus editio et scripti nonnulli: et sequenti versu eadem editio cum Mediceo, *Boreæ frementis*; ut in Tristibus, 'Inter utrumque fremunt immani turbine venti.' *Heins.* *Nuda*] *Nudata*, privata.

102 *Boreæ furentis*] Nullus enim ventus violentior. Facete dixit, 'opus.' Sic enim loquuntur: Hoc fecit Boreas: Hoc tuum est opus. *Erasm.* *Triste*] Damnosum. *Dom.*

103 *Æstibus*] Nihil æstatis calidius. *Spoliatus*] Scilicet, foliis.

106 *Nec ventus damno*] Septem scripti meliores cum veteri editione *fraudi*; probe. Neque aliter ex suis Ciofanus, qui videatur: sic Fast. vi. 'Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat.' *Heins.* *Sol*] Solem ad æstus refert, gelu ad frigus.

107 *Peperisse nocet*] Sic supra: 'Certe ego si nunquam peperissem, tutior essem.' *Nocet esse feracem*] *Malim feraci*, si per libros liceat: sic Metam. ix. 'verum nocet esse sorori.' lib. i. 'Sed nocet esse Deo;' ut et illic scribendum censeo. *Symposium Ænigm.* LIII. 'quamvis placet esse

maritæ;' ita lego: nam V. C. Vossianus marito. *Vulgati maritam.* Vide quæ noto ad Ep. xiv. 4. et 64. Lucretius l. v. ut quidam codices, 'Qui nunquam vero vitæ gustavit amorem, Nec fuit in numero, quid obest non esse creato?' Sic contra *profuit*: Noster Met. viii. 'nec fortibus illic Profuit armentis, nec equis velocibus esse.' Met. xi. ut quidem legendum puto, 'Quid peperisse duos, et Dis placuisse duobus, Et forti genitore, et progenitore Tonanti Esse satæ prodest?' *Propertius* El. iii. 17. 'Quid genus aut virtus, aut optima profuit illi Mater, et amplexo Cæsaris esse focos?' ita recte Scaliger ex vestigiis vetusti codicis. *Heins.*

108 *Quæque fuit*] *Prædam* vocat non quod raptum est, sed quod rapi posset. *Erasm.* *Est mihi præda malo*] Scripti veteres magna ex parte *heu mihi præda malo est*; vel *hec*; vel *hei*. Lege, et mihi *præda malo est.* *Heins.*

109 *Præda malo, Polydore, fuit tibi*] Exemplis Polydori, Amphiarai, et Atlantis horti probat, prædam nocere. Polydorus filius fuit Priami Trojani regis: quem pater, rebus Trojanis diffidens, cum magno auri pondere alendum Polymnestori Thraciæ regi, tunc amico suo, miserat; eo quidem consilio, ut si forte Troja a Græcis erueretur, ipse Trojanum genus et urbem quandoque instauraret. Verum perfidus Polymnestor, eversa Troja, spe auri et prædæ miserum Polydorum interfecit. Vide Maronem *Æneid.* iii. *Præda nefanda Conjugis*] Quemadmodum Eriphyle, accepto pulcherrimo monili a Polynice, Amphiarum augurem Argivum maritum suum Thebano bello latitantem prodiderit, diximus Amorum l. i. El. 10. *Præda*] Monile illud preciosum, quod olim a Venere donatum fuerat Hermione, postea a Polynice muneri datum Eriphylæ. *Dom.* *Nefanda Conjugis*] Erasmus credit esse

fabulam de Helena per Menelaum bello repetita. *Nefanda Conjugis]* Sceleste Eriphyles.

110 *Aonia]* Apollineum. Nam Amphiarus Apollinis vates et augur celebris fuit. Aonia enim fere tota Apollini et Musis est consecrata. *Virum]* Maritum Amphiarum. *Misit ad arma]* In arma meliores. *Heinsius.*

111 *Hesperii regis pomaria]* Si, inquit, Hesperidum hortus non habuisset aurum, ab Hercule spoliatus non fuisset. Fabulantur enim Poëtæ, Atlantem Libyæ regem amœnissimum viridarium habuisse, in quo arbores aurea mala ferentes: huicque custodiendo vigilem draconem appositum. Hercules tamen ab Eurytheo missus, interfecto dracone, aurea mala inde abstulit. *Dom.*

113 *Ladera natæ]* Græce dixit potius quam Latine, pro natæ ad lædendum, *ῥεφύγας βλάπτειν.*

114 *Viadicta]* Quia vulnerant tentantem attingere. *Erasm.*

115 *Aduncis hamis]* Obuncis duo libri: unus *obuncis.* Heins. *Hamis]* Spinis, hamorum similitudinem habentibus.

116 *Missa]* Emissa. *Petunt]* Feriunt.

117 *Quid si non aptas, &c.]* Non solum, inquit, fructifera et innocua, verum etiam aliis modis commoda sum viatori: videlicet sub umbram meam confugit, quum non tolerat æstum solis, aut quum sub dio subito oborta pluvia occupavit. *Erasm. Solem fugientibus]* Mutantibus scripti fere omnes; quod quamvis video quomodo explicari possit, tamen vitantibus poni debere existimo. Amor. III. 6. 'Ipse sub arboreis vitabam frondibus æstum.' Tibullus libro primo Eleg. 1. 'Canis æstivos ortus vitare sub umbra Arboris' pari modo dixit. *Heins.*

118 *Funditur]* Rimas præ nimia calore contrahit. Vide l. II. Amerum:

'Et micet Icarii stella proterva Canis.' *Icario Cane]* Id est, Canicula. *Dom. Icario Cane]* Hic est Sirius; sive *ἠποκείων*, quod sit in capite stellæ quæ Canis dicitur. In eo signo cum sol est, æstus est vehementissimus. Produunt hunc fuisse comitem Icarii, qui domini corpus extincti prodiderit. Ob hoc officium meruit locum inter sidera. *Erasm.*

120 *Non expectata]* Repentina et improvisa.

123 *Hæc mihi]* Ad hæc, inquit, patior querelam domini mei, qui mihi imputat quod ager obrutus sit lapidibus. *Hæc]* Saxorum ictus et vulnera.

124 *Causabor quare sit lapideus ager]* Recte Salmasius, *Causa habeor. Lapidæus]* Lapidibus, quibus ego petor, plenus. Oxoniensis *Causabor*, queritur. *Heins.*

127 *Aliis]* Scilicet, arboribus.

128 *Illo me tutam tempore præstat hyems]* Scripti nonnulli *Illo ut non metuam.* Forte, *Illo, ne metuam.* *Heins.*

129 *Nuda]* Sine frondibus et fructibus. *Tunc]* Hyberno tempore.

131 *At simul induimus nostris sua munera ramis]* Tò sua hic non placet. Puto scribendum, *At simul induimur nostris nova munera ramis.* *Heins.*

133 *Forsitan hoc aliquis dicat]* Hic aliquis dicat cum veteri editione et quatuor scriptis legendum. *Idem.*

135 *Si licet hoc; oleas]* Scripti plerique *Scilicet*: et pro hoc, prima editio et quinque mann exarati *has*; duo *hic*; unus *huc*. Opinor refigendum, *Scilicet ite, oleas distringite*: de quo loquendi modo a me actum Amor. III. 3. 1. 'Distringere' quomodo Columella lib. XI. 2. 'Tum et olea distringenda est, ex qua velis viride oleum efficere.' Martialis. I. XII. Ep. 29. 'Hoc quoque si deerit, medios distringere lectos Mensarumque pedes non timet Hermogenes.' *Idem.*

137 *Eadem petulantia*] Eadem procacitas rapiendi quæcunque vicina sunt publicæ viæ.

138 *Juris idem*] Eadem rapiendi potestas. *Dom.* *Tuis muris*] Nove dixit, pro in tuos muros. *Erasm.*

139 *Prima de fronte tabernæ*] *Prima* concinnius vetus editio, et quatuor scripti: sic in Tristibus, 'primi fronte libelli.' *Heins.* *Fronte*] Ubi res venales exponi solent, ut ab omnibus conspiciantur. *Tabernæ*] Scilicet, argentariæ.

140 *Tollat*] Impune auferat: quippe frons tabernæ vicina est viæ publicæ.

142 *Et quascunque potest tangere, tollat opes*] Quidam libri, *tollere, tollat.* Neapolitanus, *tangere, tangat.* *Heins.*

144 *Incolumis tanto præside raptor erit*] *Eat* præstare dixi supra notis in Consolationem ad Liviam sub finem. *Idem.* *Incolumis*] Impunitus. *Tanto præside*] Quantum scilicet est Augustus. Laudat Augusti justitiam. *Præside*] Imperatore. *Raptor*] Qui argentum, aurum, gemmas, aut alias opes rapuerit.

145 *At*] Non urbi solum, sed universo mundo Augustus pacem peperit. *Ille Deus*] Divus Augustus. *Pacem intra mania tantum*] *Finis* libri veteres magna ex parte; duo, *figit.* *Mediceus* et vetus editio, *pater intra mania sumit.* Latet aliquid. *Heins.*

146 *Sparsit in orbe suum*] *Spargit* veteres libri. *Idem.*

148 *Et tutam non licet esse nucem*] *Tuta* nuci plerique scripti. Sed verum est, *tuta mihi*; quod vetus editio cum Mediceo et Erfurtano libro agnoscunt: vide notas in Epistolam xiv. 64. *Idem.*

151 *At*] Sed loco nidorum avium, saxa inhærent. *Bifurco*] Bifurcato, bicorni, ut lapis hærrere ibi possit.

153 *Admissa*] Commissa crimina.

154 *Et crimen vox est*] *Nox* est Vaticanus, non male: *nax* est vetus editio cum Ambrosiano. Multi alii, *Cri-*

men ut est uxor. Cogitavi aliquando *Et crimen noxa est inficiata suum*; ut 'noxam' pro quocunque noxio ponat. *Heins.*

155 *Nostra*] Illi, inquit, qui nobis injuriam inferunt, non possunt crimen negare, succo meorum fructuum, qui eorum manns inficit, prodente. *Notat*] Inficit, colorat. *Fusco*] Sub-nigro.

156 *Inficiente*] Tingente.

157 *Ille*] Scilicet, succua.

158 *Non profectura aqua*] *Frustra* enim manus illo succo infectæ aqua lavantur.

161 *Turbine*] Obscuro nimbo, qui non erumpit nisi cum impetuosissimis procellis. *Verti*] Evelli. *Dom.* *Optavi quoties, &c.*] Tragicæ sunt imprecationes: 'Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras.' Turbo, qui nascitur ex variis ventis inter se concurrentibus, totas arbores aut evertit radicibus, aut rumpit medias. Ideo appellat 'cæcum,' quod insano tumultu ruat.

163 *Raperent*] Diriperent. *Mea poma*] Meos fructus, id est, nuces. Vel, aut ego ipsa possem amovere a me causam ob quam petor, ut Fibri faciunt. Sunt autem Fibri canes Pontici, quorum testes, Castorea appellati, ad medicamenta expetuntur: unde, ubi se quæri sentiunt, eos sibi secant. De his Cicero: 'Redimunt se,' inquit, 'ea parte corporis, propter quam maxime expetuntur.'

165 *Sic ubi detracta est*] *Dejecta* vetus editio et Mediceus liber. Puto *rejecta.* *Heins.*

166 *Quod superest*] Reliquum corpus. *Pontice*] In Ponto enim regione maxima est horum animalium copia.

167 *Tela*] Saxa, quæ in me contorqueat.

168 *Destinat*] Designat. Miserum est prævidere vulnus, nec posse vitare. *Erasm.*

171 *Ut saepe sagittis*] Interpretes hic mihi non satisfaciunt. Nec ego versum obscurissimum capio. *Heins.*

173 *Utque gravem patiens*] *Pascens* octo scripti ex nostris; alii duo cum veteri editione, *patiens est*; quod et Ciofanus ac Fabricius ex suis probaverunt. Erfurtanus codex satis antiquus *pascens*. Forte *candens vacca*. Victimæ enim albæ, ut ex antiquis anctoribus est compestum, nisi quæ Dis inferis credebantur. *Trist. iv. 2.* 'Candidaque adducta collum percussa securi' Victimæ purpureo sanguine tingat hominum: atque ita passim de victimis Poëta. *Idem.*

180 *Et liceat misera dedecus esse semel*] Nihil sani est in hoc versu, aut quod Latini leporis gustum præ se ferat. Quare aut delendum hoc distichon, aut, quod præstiterit, totus locus sic erit constituendus, *Si merui, videorque nocens, impone flamma, Ne utraque functis uride membra focia. Si merui, videorque nocens, excidite ferro: Ut liceat misera dedoluisse semel.* 'Dedoluisse semel,' ut Remedio Amoris, 'Optimus ille fait vindex lædentiæ pectus Vincula qui rupit, dedoluitque semel.' Quomodo alibi etiam Ovidius. *Heins.*

A. SABINI EPISTOLÆ TRES.

EPIST. I. ULYSSES PENELOPÆ.

Nullo videre mihi contigit cedicis manu exaratos, in quibus hæ extarent epistolæ. In primis etiam editionibus desiderantur: nec satis constat, cui gloriam inventi hujus thesauri debeamus. Suspicio tamen idem exemplar, quod Cydippes, ac Sapphus epistolam integram nobis servavit, et Paridis anctiorem, cuius etiam hic publicis consuluisse. Eustathius quidem Swarthius in Analectis exemplar calamo descriptam epistolarn Sabini ad partes interdum vocat, quod Gasparis Barthii fuerit, ejusdemque ipse Barthius in *Adversariis* subinde mentionem facit: sed cum et hunc et illum, dum in vis essent, per amicos rogarim, ut *Delph. et Var. Clas.*

usum istius libri mihi præstarent, atque alter me ad alterum ablegarit, facile intellexi, vanam a me spem fore: nec tanti sane sunt quæ ex illo, si Dis placet, vetusto codice ab his promuntur, ut salivam nobis de ipso libro evolvendo excitare debeant. Primas itaque haram epistolarum editiones, alteram Venetiis An. mccccxxxv. alteram Parmæ procuram An. mccccxxxix. adhibendas duxi: in cæteris dividendo res æ me gesta est. *Heins.*

3 *Gemmas fideles*] Annuli signum integrum, intactum.

6 *Quam tibi quaque tuli dicere, quaque feram*] Aut fero corrigendum videtur, aut totus versus sic constitu-

Orid.

10 A

endus, *Quam tibi quæ tulerim dicere, quæque feram.* Heins.

7 *Fictus furor*] Ut declinaret ea simulatione militiæ munus. Quod in contentione armorum Metam. XIII. Ajax Ulyssi objicit vs. 84. 'An quod in arma prior, nulloque sub indice veni, Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille, Ultima qui cepit, detrectabat furore Militiam ficto, donec solertior isto, Et sibi inutillior, timidi commenta retextit Naupliades animi, vitataque traxit ad arma?'

11 *Nil tibi rescribam curas*] Lege minima mutatione meo periculo, *curæ est.* Curæ, inquit, mihi est, ut nil rescribam, utque properem venire. Respiciebat nempe illa Penelopes, 'Nil mihi rescribas ut tamen, ipse veni.' Non absimilis locus sequenti epistola, 'Est animus reditus, sed pia causa tenet.' Swarthio placebat, *Nil mihi rescribam cur vis?* Heins.

16 *Causa timoris erant*] *Erat prima editio.* Idem.

17 *Evasi et Thracum caso duce prælia Rhæso*] Ita distingue: *Evasi*, inquit, *Thracum* gentis pugnacissimæ arma, dum necopini et sopiti cum duce Rhæso a me opprimuntur. Allud agebat Swarthius dum corrigit, *Evasi*, ut *Thracum ceciderunt prælium Rhæso.* Idem.

20 *Fatalis palmæ*] Palladii.

22 *Urite Trois equum*] *Æneid. II.* 'At Capys, et quorum melior sententia menti, Aut pelago Danaum insidias suspectate gentis dona Præcipitare jubent, subjectisque nrere flammis.' Adi Homer. Odyss. 6. ubi Demodocus cantor in convivio totam hanc fabulam decantat. Accius in Delphico inscriptionem hujus equi talem facit: MINERVÆ. DONUM. ARMIPOTENTÆ. DANAI. ABEUNTES. DICANT. Vocatus fuit hic equus Durateus. Lucret. I. 'Nec clam Durateus Troai Pergama partu Inflammasset equus nocturno Grajugenarum.' Quod ex Ennio: 'nam maximo saltu supe-

rabit Gravidus armatis equus Qui suo partu tollat ardua Pergama.' Unde Virgil. VI. 'Cum fatalis equus saltu super ardua venit Pergama, et armatum peditem gravis extulit alvo.' Quo etiam alludit Plaut. Bacchid. IV. 9. 16. et seqq. 'Ego sum Ulysses, cujus consilio hæc geruntur. Tum quæ hic sunt scriptæ literæ, hoc in equo sunt milites Armati atque animati probe,' et quæ seqq. Durateus autem dictus est equus, vel a materia; vel, quod magis arridet, ab armato milite et hasta. Φωκείος Ἐπειός, μηχαναῖσι Παλλάδος Ἐγκέμον' Ἰππον τευχέων ζωαρμύσας, Πύργων ἔπεμψεν ἐντός, ἐλέθριον βάρος. Ὅθεν πρὸς ἀνδρῶν ἰσότηραν κληθήσεται Δούρειος Ἴππος, κρυπτὸν ἀμύσγων δόρυ. Eurip. Troad. Non longe a principio.

31 *Qui me tot casibus unus Duravit*] Puto, *unum duravit.* Nam post τὸ *solus* odiosa et superflua sit repetitio τοῦ *unus.* Heins.

33 *Illam non acidis canibus Nereia virgo*] De Scylla haud dubie agit, quam cur Nereiam appellet virginem, fateor me non videre. Ne quid te morer, refinge, *Niseia virgo.* Virgilius in Ciri, 'Per mare cæruleum trahitur Niseia virgo.' Recte, inquis. Agitur enim illic de Scylla Nisi. Sed quid hoc ad alteram a Glaucō amatam Phorci et Crateidis nymphæ filiam (nam apud Servium in Eclog. VI. *Cretheidis filia* mendose dicitur) sive, ut veteri Scholiastæ in Odysseam Homeri aliisque placet, ex Phorco et Hecate genitam, quam Sabinus nunc innuit? At confundunt promiscue ambas Poëtæ, quod ut liquidius appareat, exemplis evincetur. Noster ipse cum Metamorphoseon libro octavo, et decimo tertio ac quarto etsi manifeste distinguat, tamen in Remediis Amoris, 'Præterita cantus Niseide navita gaudet.' Et Fastorum IV. 'Et vos Nisei naufraga turba canes.' ubi *Scyllæi canes* perperam membrana complures reponunt: ut et *Ripheide* in superiori versu frustra.

Artis Amatoriae libro primo, 'Filla purpureos Niso furata capillos Puppe cadens celsa facta refertur avis. Altera Scylla maris monstrum, medicamine Circes Pube premit rabidos inguinibusque canes.' Ubi interpolatores strenue grassati sunt, cum versus duo mediū ab optimis ac veterimīs libris absint; idque recte, ut suo loco monuimus. Ne dubites, enī id ipsum distichon Amorum III. 12. paucis mutatis: 'Per nos Scylla patri canos furata capillos Pube premit rabidos inguinibusque canes.' Nec desunt codices, qui eos versus parimodo interpolent, quo in Arte Amatoria est factum. Sic Philomelam ubique Ityis matrem facit Ovidius, in Metamorphosi Progen. Ibidem Ēnei filiam Deianiram, at Dexameni in Ibide. Adeo rari sibi constant poetæ in narrandis fabulis. Id enim velle nunc probare, immensi voluminis foret argumentum. Virgilius Ecloga vi. 'Quid referam aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est Candida succinctam latrantibus inguina monstris Dulichias vexasse rates?' sic enim cum aliæ membranæ ex optimis, tum codex Medicus longe præstantissimus scriptum exhibent. Nam in vulgatis nunc invenias, *aut quam fama secuta est*. Agnoscit etiam dubiam Servius illic lectionem, sed incertus, quod mirere, quamnam amplectatur ex duabus. Ipse quoque Virgilius in Ciri Scyllam utramque a poetis confundi asseverat. Versus non ascribam: jam enim sum nimius. *Heins.*

35 *Nec in uno corpore discors Parthenope*] *Dissors* reponendum: '*dissors*, quod diversæ sortis est aut naturæ, cui opponitur *consors* vox Ovidio usitata. Sic et *exors*, sine sorte, ἀκλῆτος ita 'exortem honorem' apud Virgilium interpretatur Servius: sic 'compar,' 'dispar' et 'separ,' 'separem urnam' dixit Val. Flaccus lib. v. quomodo et 'separem ductum.' Pru-

dentius similiter 'congrex' et 'se-grex.' Error hic frequenter apud optimos auctores commissus. Ut *discors* pro *dissors* legatur voce parum nota hactenus: Lucanus I. 584. 'Monstra jubet primum, quæ nullo semine dissors Protulerat Natura, rapi:' non *discors*; quod descriptos manu ac typis codices occupavit. Seneca Medea Act. IV. in Choro, 'Tibi hæc Typhoëus membra quæ dissors tulit:' sic scribo. Typhoëam vocat dissortem, quod corpori humano pedes anguineos et centum brachia committeret. Nam quod apud eandem Senecam Hercule Furanti in membranīs Medicis scriptum offendi, Act. III. Sc. 1. de Styge, 'A fonte dissors manat hic primo latex;' si admittimus, *dissors* erit, ab aliis omnibus diversus. Illud vero certum, eandem vocem esse reddendam Nasoni Metamorph. VIII. de Pasiphaë, 'Quæ torvam ligno decepit adultera taurum, Dissortemque utero foetum tulit:' hoc est foetum sortis non humanæ. Minotaurum videlicet; qui Claudiano in Epigrammatis, 'dispariles monstro commissus in artus ... Cres puer.' Lucretius lib. v. 'Aut rabidis canibus succinctas seminarinis Corporibus Scyllas, et cætera de genere horum Inter se quorum dissortia membra videmus.' Ita et ibi corrigendum. *Rabidis* præterea *canibus* pro *rapidis* reponendum puto: quod ita de canibus Scyllæis passim auctores. Hinc 'Scyllæ rabidum voracis inguen' Sidonio, Statio quoque Thebaid. IX. 'Hoc tibi semidei manus tribuere parentes, Nec mortalis avus? sic nostro in gurgite regnas? Mitior heu misero dissors alienaque tellus, Mitior unda maris: de Crenæo agitur, Fauni et Ismenidis Nymphæ filio, quem in Ismeno amne occisum mater deplangit: 'dissortem allenamque igitur tellurem' vocat respectu aquarum, e quibus originem Crenæus trahebat. Libri editi et

scripti mira pertinacia utroque loco mendosi sunt. Petronius, 'Mirari equidem tam dissortem libidinem capi, atque inter monstra numerare, quod ancilla haberet matronæ superbiam, et matrona ancillæ humilitatem.' Pari modo et illic est peccatum. Ovidius de suo libro *Amorum* 11. 7. 'At mea seposita est, et ab omni mille dissors. Gloria; nec titulum numeris alter habet.' sic enim manifeste scriptum exhibet optimus Puteanorum fratrum liber, cujus auctoritas mihi prævit, ad reliquos, quos modo produxi, locos in integrum restituendos. Apud eundem Ovidium *Fast.* 1v. similiter censeo corrigendam, 'An quia cunctarum contraria semina rerum sunt duo dissortes ignis et unda Dei.' Paulinus carmine Sapphico ad Nicetam Episcopum, 'Te petrem dicit plaga tota Boræ: Ad tuos fatus Scythæ mitigatur: Et sui dissors fera te magistro Pectora ponit.' Ita omnino scribo, licet veterrimus Isanci Vossii viri clarissimi codex a vulgatis libris nihil discedat. Non enim 'sui discors', sed 'discors sibi' Paulinus dixisset, ut Latine loquentibus mos est. Noster in *Tristibus*, 'Ipse sibi discors, tanquam mandetur ab illis; Scinditur in partes atra favilla duas.' Ipse Paulinus paulo post, 'Pascitur consors vitulus leoni,' ut quidam Vossianus liber; nam vulgati *concor.* Sed jam plus satis de hac voce. *Idem.*

37 *Non quod Colchiacas artes tentaverit: herbis*] Arte prima editio; divide ab a in duas litteras, et habebis *ci. Circe* pro *Circe*. Emenda igitur locum turbatissimum levi mutatione, *Non quod Colchiacis Circe tentaverit herbis.* De Circe profecto hic agi ex sequentibus liquido apparet. Altera Diva est Calypso. *Idem.*

38 *Mortalia demere filia*] Calypso immortalitatem Ulyssi promittebat, si secum in amoribus sævum transigaret. Quod Cicero de *leg.* 11. tangit:

'Ithacam in asperissimis saxa, tanquam nidulum, affixam, Ulysses immortalitati, quam Dea obtulit, anteposuit.' *Hom. Odys.* A. et A.

45 *Causa Calypso*] *Casta Swarthus* ex veteri libro; nec obnitor. *Heins.*

49 *Tot vina liquentia semper*] Etsi non ignorem 'vina liquentia' Virgilio etiam bis dici *Æneid.* v. hoc tamen loco magis apposite *licentia* legatur; quod Barthio etiam Swarthioque est visum: 'libera vina' dixerat Horatius; sic 'licentes Fannos' Statius *Theb.* 1v. et 'licentem ludum' *Theb.* v. et in *Sylvis*: 'licens LuperCUS' Propertio. Noster ipse paulo post 'vacantia vina,' quo vacuæ et otiosæ mentes teneantur, dixit. *Idem.*

50 *Hei mihi! quid credam? pignore casta manes*] Lege totum distichon hoc modo, *Tot juvenes inter, tot vina licentia, semper (Hei mihi! quo credam pignore?) casta manes:* nec aliter Swarthus in *Analectis*, et in *Adversariis* Barthius, nisi quod distinctione præterea locum juvenis. *Idem.*

51 *Curve placent ulli*] *Malo places.* *Heins.*

54 *Et captum revocas pallida semper opus*] Scribe, ut cum sequentibus hæc cohaereant, *Et captum revoces callida semper opus.* *Td pallida* locum hic non habebat. Tangit dolum nocturnum retextæ telæ. *Idem.*

57 *Tuo superatus in antro*] *At melius, Polypheme, tuo si præsum in antro ex veteri libro Swarthus:* ego nil temere mutem, nisi *depremsus* reponatur. *Idem.*

65 *Meque querentem*] *Delrius.* Commentario in *Tragœdias Senecæ*, *terque querentem* legit; sed nulla opus mutatione. *Idem.*

66 *Ab amplexu ter resoluta meo*] *Ter revoluta* prætulerim. Sic lib. x. *Met.* de umbra Eurydice, 'revolutaque rursus eodem est.' *Virgil. lib. vi.* 'Rursus et in veterem fato revoluta figuram.' *Idem.*

68 *In Hæstureas intulit arma domos*]

Scriptoratur, puto, Sabianus, impulsit: ut Met. xii. 'immemitas urbes Elinque Pylonque diruit, inque meos ferram flammamque penates Impulit.' *Idem.*

70 *Illam enim forte sit comitata virum*] Fortes it: refer ad τὸ umbras, quod praecessit: et hoc vidit Swarthius. *Idem.*

71 *Necdum illi Lachesis dictos numeraverat annos*] Praestiterit legi perneverat: ut apud Martialem lib. i. Ep. 89. 'Cum mihi supremos Lachesis perneverit annos.' *Idem.*

72 *Animam per vulnera mille profudit*] Per adultera sola vetus liber Swarthii; non inconcinne. *Idem.*

73 *Latet pro fodere penus*] Latet dici opinatur Swarthius ελπωρῆς, sed non persuadet. Puto scribendum *hæc pro fodere*, lecti scilicet. Ad Cassandram ab Agamemnone amatam refer. *Idem.*

80 *Externos ipse secuta viros*] Malim toros: hæc enim duo in Ovidianis codicibus frequenter confunduntur. Sic sequenti epistola Graios viros pro Graios toros: et epistola Herus Abydeno viro in vulgatis. *Idem.*

83 *Defectis Hecubam potius*] Hecubem potui prima editio. *Idem.*

87 *Latratu*] Hecuba in canem versa fingitur, propter rabiem. Eurip. Hecub. 1256. Κῶν γυνήσιν, πόρ' ἔχουσα βέρυππα. Quod Cicer. i. Tus-

culanar. explicat: 'Hecubam autem putant propter animi rabiem et acerbitem quandam fingi in canem esse conversam.' Plaut. Menech. v. 1. 'Non tu scis, Mulier, Hecubam quapropter canem Graii esse praedicant? Omnia mala ingererat, quenquam adspexerat. Itaque adeo jure cepta appellari est Canis.' 'Rictuque ad verba parato Latravit conata loqui.' Metam. xiii. 670. et multa alii. Sepulcrum ejus apud Abydum Cynossema appellatum.

90 *Eolus infans incubuitque Notis*] Malim effusus. In Ibide, 'Parasque eadem cœli Zephyros emittet et Euros.' *Heins.*

103 *Cujus modo noverat arma*] Scribe, *focerat*. Ovidius Trist. i. 4. 'Causa mea est melior, qui non contraria fovi Arma.' *Idem.*

107 *Felix Plixthenides*] Imo *Plisthenide*. Menelaum hæc spectant cum Helena uxore ad paternos lares contendente Troja jam capta. *Idem.*

111 *Oscula nec ventis certe tenuere*] Malim certi: sic 'certus Boreas' et 'certa mora' Epistola Herns, ubi plura congesimus. *Idem.*

115 *Tecum mihi sospite tecto*] Lento: atque ita Swarthius et ad Propertium Livineius. *Idem.*

120 *Nam male commissus*] Jam male puto. *Idem.*

EPIST. II. DEMOPHOON PHYLLIDI.

1 *Phyllidi Demophoon patria dimittit ab urbe*] Videtur scribendam, *Phylli, hanc Demophoon patria tibi mittit ab urbe*: ut imitatio sit istius Ovidiani, 'Hanc tua Penelope lento tibi mittit, Ulysse.' *Heins.*

4 *Sed tam non felix*] Sed tamen felix prima editio. Latet mendum. Forte,

Esset tam felix. Sensus certe tale quid postulat. *Idem.*

5 *Quo socero nequicquam, Phylli, timebas*] Timebas repono: nihil verius. Sic sequenti epistola, 'quo me genitore superbum Arguis.' *Idem.*

10 *Alcida magni non minor esse comes*] Imo, *Alcida magni*, non minor

ipse, comes. Paris Helenæ, 'pulchræ filia Ledaë Ibit in amplexus, pulchrior ipsa, tuos.' Amor. III. Eleg. 2. 'Dum sequitur fortes, fortior ipsa, feras.' Martial. lib. XI. Epigr. 51. 'Silius Andinæ succurrere censuit umbræ: Silius en vatem, non minor ipse, colit.' Ita versus contaminatissimos censeo scribendos, ex codicum vetustorum vestigiis. *Idem.*

13 *Arguor auxilii, quem credis causa fuisse*] Prima editio, *Arguor exilii qui credis.* Scribo non audaci conjectura, et distingo, *Arguor exilii, si credis, causa fuisse:* vel *quis credat,* per parentheses interrogatoriam. *Idem.*

14 *Nec tacitum frater, nec sinit esse reum*] Corrigendum, si quid video, *Nec tacitum frater me sinit esse reum:* tacitum non sinit esse reum, quia palam et aperte accusat. *Idem.*

19 *Forſitan aut nondum factis occurrere rebus*] Reponendum tam hoc quam sequenti versu *fractis pro factis,* sic postulante sententia. Malim etiam *fractis succurrere rebus,* quam *occurrere.* Naso in Tristibus: 'Quo magis o pauci lapsis succurrite rebus.' 'Fractæ res,' ut in illo Horatiano, 'postquam res mea Janum Ad medium fracta est:' et 'fractæ opes Teucrum' Virgilio. *Idem.*

21 *Cum potiora tibi*] Imo *Cur* tam hic quam proximo versu; nisi illic *Quo* malis. Præterea arridet, *Cur potiora tuis,* ut τὸ regnis subintelligatur. *Idem.*

23 *Inſonat his Athamas*] Lege *Acamas.* Is enim Thesei filius, Demophoontis frater, ex belli Trojani, cui interfuit, scriptoribus notus. Vide de ejus et Laodices amoribus Parthenium in Eroticis cap. 16. Simile mendum inſedit Virgilii codices vulgatos Æneidos lib. II. ubi nonnullos ex iis recenset, qui equo durateo fuerant inclusi, 'Demissum lapsi per funem Acamasque Thoasque Pelidesque Neoptolemus, primusque Machaon:' sic enim scribendum ex vetustissimis li-

bris. In Mediceo venerandæ antiquitatis codice *Achamasque* inveni exaratum addita adſpiratione: unde proclivis error *C* in *T* mutato ex *Acamante* in *Athamantem*, ut vulgati libri nunc exhibent. Servius Fuldensis ad illum locum 'Athamas Demophoontis filius Perrechia nepos:' qui locus est mutilus. Scribendum enim, *Acamas Demophoontis frater, filius Thesei, Ægei et Æthra nepos.* Quod est verum. Auctor de Origine Romana: 'Itaque, Primus, ex ea quoque significatione est, e qua illud in secundo Æneidos, de enumeratione eorum qui equo Durio digrediebantur. Nam cum nominasset Thessandrum, Stenelum, Ulyssem, Acamanta, Thoanta, Neoptolemum, post intulit, Primusque Machaon.' Male et illic *Athamanta* scribitur. Cæterum Acamantem ac Demophoontem fratres equo Trojano cum aliis proceribus se credidisse testatur Quintus Smyrnaeus, lib. XII. Δημοφών τε καὶ Ἀμφίμαχος, κρατερὸς Ἀγαπήνωρ, Σὺν δ' Ἀκάμας τε Μέγες τε κρατεῶν Φιλέος υἱός. Et Triphiodorus in eadem de equo narratione, Δημοφώντ' Ἀκάμας τε δοῖα Θησὶ τέκνῃ. ut de Virgiliani loci restitutione non sit dubitandum. Pausanias quoque in Atticis, ubi donaria Arcis describit, et inter illa equum Durium ex ære conflatum, καὶ Μενεσθεῖς, inquit, καὶ Τεύκρος, ὑπερκύπτουσιν ἐξ αὐτοῦ, προσέτι δὲ καὶ οἱ παῖδες οἱ Θησέως. Virgilius tamen Demophoontem, ut plures alios, omisit. Apud Harpocrationem Sophoclis, Acamas Tragedia citatur: ubi Athamantis nomen reponendum censet magnus Casaubonus: sed frustra. Acamantem enim scenis argumentum dedisse ex Luciani libello περὶ ὀρχήσεως apparet, inter alias enim leges, quas præscribit mimo, exactam fabularum cognitionem ab eo exigit, quarum plurimas postquam recensuit, Ætra, inquit, ὁ Ἀκάμας καὶ ἡ Φυλλίς, καὶ ἡ προτέρα δὲ τῆς Ἑλένης Ἀρπαγή, καὶ ἡ στρατεία τῶν Διοσκούρων ἐπὶ τὴν πόλιν

καὶ τὸ Ἰσχυρόν πάθος, καὶ Ἡρακλεῖδων
κάθοδος: ubi Acamanti amores Phyllidis videtur vindicare, quomodo et Tzetzes Commentario in Lycophronem. Sed reliqui omnes de Demophoonte consentiunt. Ab hoc Acamante, qui regnum Athenis post Menesthenm obtinuit, tribus Acamantia nomen est mutata, ex qua Pericles fuit; et Acamantium seu Acamantis magnæ Phrygiæ oppidum. Videntus Stephanus in Ἀκαμαντίων. *Idem.*

26 *Fecisse hic nostras*] Puto hæc: de Æthra enim est sermo, non de Acamante. *Idem.*

30 *Respice jure Deos*] Scripserat Sabinus *respice dure*; nisi præfers *iture*: sed alterum præstat. *Idem.*

40 *Libertas meritis est mihi facta tuis*] Placet reponi, *Libertas meritis hæc mihi parva tuis.* *Idem.*

41 *Dices non duro*] Ut a superioribus hæc aptius dependeant, legendum, *Dicere.* *Idem.*

49 *Et quoties oculis circumdat sidera, dixit*] Opinor a Sabino relictum fuisse, *Et, quoties oculis circumstant sidera, dixit*: ut perstet Demophoon in incepto ad patrem sermone: aut, si propius insistendum vulgatæ lectioni, *Et quoties oculos circumstant sidera, dixit*: sed tum paulo ante refingatur, *Ignoscet fasso: memor est Minoidos ipse.* *Idem.*

67 *Da spatium*] Lege, *Des spatium veniamque, peto.* *Idem.*

71 *Patria quoque jactor in illa*] In ipsa scribendum. De turbata Theseldomo jam fuse supra a Demophoonte est actum. *Idem.*

72 *Auxilium superest*] *Superes* probe prima editio. *Idem.*

79 *Toto laudatur in orbe*] Malo, *Penelopen audis, toto laudetur ut orbe*: quomodo in Tristibus Naso, 'Cernis, ut Admeti laudetur, et Hectoris uxor.' *Idem.*

81 *Illā pie*] *Pia telæ.* *Idem.*

82 *Instantes distulit arte toros*] Din est quod *procos* corrigendum vidi:

confirmat id prima editio Pont. l. III. El. 1. 'Æmula Penelopæ fieres, si fraude pudica Instantes velles fallere nupta procos.' Metamorph. lib. x. 'instantum turbam violenta procorum Conditione fugat:' sic enim rectius legas, quam *instantem turbam.* *Μνησῆρες*, sive proci Penelopes in proverbium abierunt. Naso Trist. lib. II. 'Aut quid Odyssea est, nisi fœmina propter amorem, Dum vir abest, multis una petita prociis?' ita recte veteres libri, non multis viris. Propertii lib. II. Eleg. 9. illa respexit: 'Penelope poterat bis denos salva per annos Vivere tam multis fœmina digna prociis.' Claudianus laudē Serenæ, 'Penelope trahat arte procos.' Ausonius Epistola XIII. 'Qualem Penelopæ nebulonum mensa procorum Alcinoique habuit.' Nec aliter passim idem Ausonius, Horatius, Virgilius in Culice, Statius in Sylvis, Ovidius, alii, quoties de Penelope sermo instituitur. *Idem.*

83 *Revocaret stamina noctis*] Scribe, *Cum properata palam revocarent stamina noctes.* *Idem.*

87 *Estque tibi pectus*] Puto, *Estne tibi pectus cujusquam accedere tadæ; vel, accendere tadus.* *Idem.*

92 *Demophoon dices*] *Dicens.* *Idem.*

93 *Demophoon redit huc*] *Rediit* recte prima editio. Producit enim ultimam syllabam in *rediit*, *adiit*, *abiit*, *subiit*, *iniit*, Ovidius, nec sine aliorum poetarum exemplo, quanquam locis ab interpolatrici manu plerumque male acceptis: qua de re jam copiose egimus Notis ad Epistolam VI.

94 *Et hybernas dum quoque currit aquas*] Prima editio *dum quoque credit.* Ego ex hoc et sequenti versu sensum commodum non elicio. *Idem.*

103 *Excuset patrem fati in parte relicta*] Versus mendosus. Videtur corrigendum, *Accuset patrem fati si forte relicta Gnoxis; non merui cur ferar ipse nocens.* Viderint acutiores. Non enim est unius tot nævis mederi. *Idem.*

EPIST. III. PARIS ŒNONÆ.

5 *Si levat hic iras*] *Si levat hoc doctissimus Gronovius: nec dubium quin recte. Heins.*

6 *Quid refert? causa tu meliore careres*] Sensus requirit, ut *calces* pro *cares* substituatur: nisi preferendum, *cadēs*, vel *cadis*. Quid refert, inquit, causam meam a me ipso damnari, si tu causa meliore nihilominus cadis? hoc est, si alios amores tuis præfero: ad Helenam refer. *Idem.*

7 *Damnatumque sibi me sub sua jura Cupido*] *Non sub sua jura primæ editiones. Legendum videlicet, non sub tua jura. Idem.*

12 *Hoc domino tunc retinendus eram*] *Hoc domino Gronovius. Putavi quondam, hunc domino tunc retinendus eram: habeo et alias conjecturas in promptu; sed in quibus mihi non satisfaciam. Tū eram in fine versus repeti non placet. Pro quo erum fortassis aut era scriptum fuerit, omissa, ut solet, aspiratione. Sensus erit non incongruus, si legas, quo me genitore superbum Argula, hoc domino, te retinendus hera; vel quid simile. Idem.*

15 *Reginamque Hecuben nisi matris nomine noram*] Scribendum, ni fallor, *Reginamque Hecuben non matris nomine noxam. Idem.*

18 *Læsa es et læsam*] Ut versui consulatur, scribe, *Læderis, et læsam scribis amare tamen: nam prima editio Læderes. Idem.*

20 *Dejecta memor es tu tamen usque fatis*] *Emenda Rejete facis. Byblis, lib. ix. Metamorph. 'Ergo ego, quæ fueram non rejectura pētentem, Ipsa petam' non neglectura, quod est in aliis. Ibidem paulo post, 'Et, si rejicerer, potui moritura videri.' Rejici ei idem quod repelli in re amatoria. Horatius Od. III. 9. 'Si flava ex-*

entitur Chloe, Rejectæque patet jamua Lydiæ.' Idem.

24 *Nec cecinit Graios illa vocare viros*] *Hæc et sequentia mire perplexa sunt. Forte, Et cecinit Graios illa vocare toros: 'vocare,' scilicet, me: vel, Hanc cecinit Graios illa vocare viros: hoc est, post se trahere. Gronov. tamen Hanc cecinit Graios illa tenere toros. Idem.*

26 *Utque tuam supplex poscere cogor opem*] *Cogor lege. Reliqua, inquit, quæ soror prædixerat, jam apparuerunt vera: unum superest, de vulneribus meis, ut cogar tuam opem exposcere. Idem.*

28 *Victuri jam nunc pectora sume tibi*] *Hæc quoque sæde corrupta sunt, nec libet conjecturis minime certis indulgere, ne abutamur otio. Prima editio, Victura jam nunc pectore. Idem.*

35 *Imperat illa Deus*] *Deis scribendum, hinc θεῶν ὀνόματι Anacreonti Cupido dictas. Epistola Phædræ, 'Regnat et in dominos jus habet ille Deos.' Plena sunt scripta veterum amatoria hisce deliciis, quæ nunc non vacat compilare. Idem.*

41 *Pinniferamque Idem*] *'Pinniferamque;' quo epitheto de Ida etiam usus Statius in Sylvis coma Earini, 'Pinnifera multum felicitior Ida.' Virgilius lib. v. 'Aut Ida in magna radicebus eructa pinus.' Sic et 'Pinnifer Simois' Statio dictus Theb. XII. est enim Phrygia pineis sylvis instructissima: unde et Idææ Matri hæc arbor sacra. Idem.*

45 *Dicitur et Coa sedisse in vesta puella*] *Lege Coa in veste. Omphale enim Lyda, non Coa. Propertius lib. 1. Eleg. 2. 'Quid juvat ornato procedere, vita, capillo? Et teneas Coa veste movere sinus?' Et lib. 11. El.*

1. 'Hoc totum e Coa veste volumen erit.' Tibullus lib. II. Eleg. 4. 'Hic dat avaritia causas, et Coa puellis Vestis.' *Idem.*

51 *Considere tamen digna tua pellice damna*] *Consolare vel Consolere* respondendum. *Idem.*

63 *Deprensa conjux illa*] *Deprensam* illam prima editio. *Idem.*

66 *Prætulit Anchisen hic abitura suum*] Prima editio *habitura*. Gryphina, hinc *abitura*. Lego hinc *habitura*. *Idem.*

68 *Visaque post latam jacuit ulta Deam*] *Locus* foedissime depravatus. *Idem.*

69 *Quid mirum est potuisse pari succurrere amori, Immunis sub quo non fuit ipse Paris*] Nihil etiam hic sani apparet. Erunt tamen omnia perspicua, si reponas, *Quid mirum est potuisse Paris succumbere Amori, Immunis sub quo non fuit ipse parens?* Præcedentia abunde confirmant hanc lectionem. *Idem.*

73 *Cogi mihi rapta tumultus*] *Cogit* lege. Pro *rapta* etiam *Sparta* malum, ut versus sic constituatur, *Et magnus (videt) cogit mihi Sparta tumultus:* militem a Græcis jam cogi subinducat. *Parta* pro *Sparta* scriptum primo fuerat; hinc transpositis syllabis *rapta* est natum. Simile mendum Fastorum codices tam typis descriptos quam exaratos manu inedit lib. VI. 'Indeluit Juno raptum quod pellice natum Educet: at sanguis ille sororis erat.' Cum Ovidius scriptum haud dubie reliquerit, *partum quod pellice natum*. Per *partum* autem *Bacchus* ex *Semele* prognatus intelligitur. *Idem.*

75 *Belli ne non sit causa probanda*] Propertii illa respexit, ut ex veteri libro sunt emendanda, 'Digna quidem facies, pro qua vel obiret Achilles, Vel Priamo belli causa probanda fuit.' *Idem.*

78 *Sic metuenda mihi est*] Lege, *Quam sibi sic repetunt, sic retinenda*

mihi est: 'mihi,' scilicet armato. *Idem.*

81 *Cum te nec Phæbi*] Scribe, ut *Latinitatis ratio* habeatur, *Nam te.* *Idem.*

82 *Phæbeusque Hæcetes somnia vera vides*] *Omina* vera Passeratius legit ad Propertium IV. Eleg. 4. quomodo Propertius ipse 'omina tunc' illic dixit. Vide quæ notamus ad Epist. IX. 40. Apud Corippum Africanum Pietas Justino in somnis apparet, 'Hæc ne vana putes aut credas omnia fingi, Accelera, manifesta loquar: non omnia, ut nunc legitur: ipse 'visionem' mox vocat, et 'ostensa.' 'Atque ostensa sibi caræ referebat amanti.' *Idem.*

83 *Te cum sideribus tecum deducere lunam, Nubibus, &c.*] *Cælo deducere Lunam* olim refigendum videbatur, quod et Scaligero placuisse animadverto; ut ad imitationem illorum hæc dicta sint, 'Carmina vel cælo possunt deducere Lunam.' Certe *Lunæ* deductio in magicis notissima, qua arte sagæ Thessalæ inprimis nobiles. Cæterum quod 'deducere' est optimis auctoribus, de quo verbo satis obvio in veterum commentariis nos alibi plura conguessimus, id 'deripere' *Lunam cælo* et 'devocare' est Horatio in Epodis. Hunc vero Sabini locum quod spectat, eum quo diligentius perpendo, eo certius adducor, ut pro *tecum non cælo*, quomodo prius, sed *tectam* opiner reponendum: sic denique versum emendem ac distinguam, *Te cum sideribus tectam deducere Lunam Nubibus, et meminisse surripuisse diem.* *Idem.*

89 *Ipse pater seu rem nata male tuus haberet*] Diu me exercuit hic locus, et quidem frustra: nec tamen defuit successus post longam meditationem, dum alia ex aliis, ut fit, sese offerunt. Scriptum fuerat prima a librariis *Ipse pater seu rem*; unde *seu rem* postea factum, cum nil mutari debuerit: promiscue enim duæ istæ

literæ *u* et *b* inter se confunduntur: *ceu ren* igitur pro *Cebren*; quomodo *Ænones* pater dictus. Deinde pro *haberet* suspicor *habere* vel *haboret* exaratum fuisse, addita temere aspiratione. Quare omnia jam sint perspicua, si refingas versum hoc modo, *Ipsæ pater Cebrem natæ male tutus ab ore Cantatas quoties restitit inter aquas!* Parthenius in *Eroticis* c. 4. 'Ἀλέξανδρος ὁ Πρίδμου, Βουκολῶν κατὰ τὴν Ἰδὴν, ἡρώδῃ τῆς Κεβρήνος θυγατρὸς Οἰώνως. Apollodorus l. iii. 'Ἀλέξανδρος δὲ Οἰωνὴν τὴν Κεβρήνος τοῦ ποταμοῦ θυγατέρα γαμέει. Lycophronis Scholiastes. Οἰώνῃ θυγάτηρ ἦν Κεβρήνος, ἥ Οἰώνως. Est et Κέβρη *Æoliæ* civitas apud Scylacem. Adeatur etiam Stephanus Byzantinus de Urbibus in Κεβρήν. Idem.

91 *Nunc locus Ænone est: nunc illas tende, paravi!* Ne suspensum te teneam, Lector, locus mendosissimus hoc modo est constituendus, *Nunc locus Ænone est: nunc illam ostende: parabis Sive tuos ignes pellere, sive meos:* Nunc tibi locus est, nunc ostende illam *Ænonem*, quam modo dixi: 'Illam ostende,' ut apud Auctorem *Herculis Cætei* Act. ii. 'Conjngem ostende *Herculis:* illas tende pro illam ostende; sic supra epistola *Ulyssis* curas pro curâ est. Epistola *Didus* initio *meritæ famam* pro *merita et famam*. Sæpe per hasce editiones a librariis peccatum; quod quatuor aut quinque nunc exemplis confirmabo, cum pluribus possim. *Valerius Flaccus* lib. i. 70. 'nunc ærii plantaria vellet *Perseos*, aut curru sævos frenasse dracones. Creditæ ut ignaras *Cereri* qui vomere terras Imbuit, et flava quercum damnavit arista.' Ita locus vexatissimus constituendus, qui de *Triptolemo* agit: pro *Creditæ* ut scripserat librarius, *Creditut*; unde *Creditus* deinde factum. Notum illud *Nostri*, *Artis* l. i. 'Nec semper credenda *Ceres* fallacibus arvis.' Et *Artis* ii. 'Credita nec semper sulci

cum fœnore reddunt.' Hinc etiam 'semina credere terræ' aut 'sulcis,' et similia passim apud poetas. *Tibullus*, 'pax sulcis credit aratis *Semina*, quæ multo fœnore reddat ager.' Variis conjecturis locus hic *Valerii* tentatus est, sed quæ omnes a vulgata scriptura longius recedunt. Apud eundem *Valerium* lib. iv. 41. 'Si non ira Deum cælo implacabilis urget,' scribendum esse *Notis* ad l. x. *Met.* 399. pluribus adstruximus; cum sine ullo sensu, vel si placabilis urget nunc legatur. Apud eundem lib. vi. 353. 'magno veluti cum turbine sese *Ipsius Æoliæ* frangant in limine venti:' sic ex vetusto *Carrionis* codice nunc circumfertur, cum antea legeretur *Ipsius Euboia*. Scribendum autem *Rupis* ubi *Æoliæ*: quod *Juvenalis* initio *Satyræ* i. 'Æoliis inclusum rupibus antrum' dixit. *Lucanus* 'saxum Æolium.' Nunc de duobus *Silii Italici* locis videamus, quorum alter exstat lib. iii. non longe ab initio, ubi de laboribus *Herculis* agitur, 'Nec levior vinci *Libyæ* telluris alumnus *Matre* super, stratique genus deforme bimembres *Centauri*, frontemque timet minor omnis *Acarnan*.' Postremus versus subobscurus est. Nam quod *Dausqueius* de *Abantibus* olim comatis, postea crinem non alentibus, ex *Eustathio* interpretatur, ad labores *Herculis*, qui a *Silio* recensentur, non facit. In veteri *Puteanorum* fratrum codice, *frontemque timet nunc omnis Acarnan*. In *Oxonien-*si, et *Coloniensi* longe præstantissimo, *frontemque minor nunc omnis Acarnan*. Scribe *frontemque minor truncam annis Acarnan: trunc* exaratum primo fuerat, pro *truncum*; cum τὸ ἀν γεινᾶν librarius neglexisset; inde nunc postea factum. Intelligendum autem de *Acheloo* *Acarnaniæ* fluvio, qui cum *Hercule* congressus singulari certamine, ab eo devictus, et altero cornu a fronte revulso truncatus est. Idem *Silius* lib. viii. ubi con-

gressum Annæ et Æneæ describit, 'Tum sic Æneæ dulci repetitus amore, Tellurem hanc juro.' Ita ridicule circumfertur et nullo sensu. *Retitus* nimirum expresserat librarius pro *dulci irretitus*: hinc *repetitus* insulse factum. Sic 'nullo frons irretita capistro' apud Calpurnium Ecloga vi. 'Obretire' et 'circumretire' apud Lucretium occurrunt. In Priapeis quoque pari modo non semel peccatum: ut Epigrammate xi. 'Quædam senior Hectoris parente, Cumææ soror, ut puto, Sibyllæ.' Ita refinxit Scaliger, cum *senior* ante legeretur contra legem metricam. Sed istam castigationem Latini sermonis usus vix admittit. Putabam aliquando *Quædam annosior*: at cum in quinque libris scriptis, quorum unus satis antiquus, legatur *Quædam junior*; non dubito carminis auctorem scripsisse, *Quædam haud junior Hectoris parente*: qua voce Horatius ter quaterque est usus. Epigrammate lxxviii. locus est depositus ac conclamatus, quem non infelicitè, ut puto, restituimus. 'Sed rudis hic dominum toties audire legentem Constituitque meras edidicique notas.' ita editi. Unus ex scriptis duobus, qui penes me exstant, secundo versu, *Chorus meracas*; alter *Carpsei meracas*; unus Medicus *Choris meracas*; Romanus cæteris vetustior *Corismeracas*. Repone meo periculo, 'Sed rudis hic dominum toties audire legentem Cogor, Homeriacas edidicique notas.' Pro eo quod sequitur, 'Psoleon ille vocat, quod nos psolenta vocamus: Id quod nos culum, culeon ille vocat.' alter mens pro vulgata lectione stat, alter præstantioris notæ, *quod psolenta cherannon*. Mediceus *psolenta cerannon*; Romanus *ceranon*: nimirum a poetæ manu erat *ψολδεντα κεραυνόν*, qui Homeri illa Odysseæ Ω. respexit. Καὶ τὸδε δὴ Κρονίδης ἀφείκε ψολδεντα κεραυνόν. Sed nondum integer est versus. Quid enim sibi volunt illa, *ψαλέων ille vocat*?

nam τὸ ψαλέων in Homero nusquam occurrit. Cum æstnarem, oportune me admonuit felicissimus horum studiorum Gronovius corrigendam sibi videri, *Ille vocat, quod nos psolon, ψολδεντα κεραυνόν*: *ψαλὸς* enim *verpus*; cui conjecturæ accedo: posset et *psolon* legi. Cæterum allusio vocum *culi* et *κουλέων* (nam *κουλέων* scribendum, quod Scaligero jam monitum) respicit illa Iliados A. 'Αψ δ' ἐς κουλέων ὥσε μέγα ξίφος, de Achille Agamemnoni manus intentante; aut etiam illa de Menelao et Paride dimicaturis Iliados Γ. 'Ἀτρεΐδης δέ, ἐρυσσόμενος χεῖρεςσι μάχαιραν, ἥ οἱ πὰρ ξίφος μέγα κουλέων αἰὲν ἔορτο' qui versus libro T. denuo occurrunt. Quod vero subiungit, ita scribendum, *Ψερδαλέον* certe nisi *res non munda* vocatur: nam libri scripti *Merdaleon*; ea vox Homero est familiaris. Illud tamen *res non munda* vix satis explicat Priapi mentem: quare minimum abest quin opiner debere reponi, *Ψερδαλέον* certe *merda huic immunda* vocatur: ut et hoc loco ex elisione concurrentium vocalium sit peccatum, dum *res non munda* substituitur pro *merda immunda*. Sic Priapus apud Horatium in Satyris, 'merdis caput inquinèr albis.' Sed age, quoniam manum admoveere cepimus elegantissimis versibus, quanquam sic satis obscenis, eos porro expurgemus. Sequens igitur epigramma, cuius initium, 'Quid nisi Tænario,' huic ipsi, in quo castigando sudavimus, est annectendum, ut unum ex duobus fiat, scribendumque, *Qui, nisi Tænario*. 'Qui,' Homerum subintellige, de quo præcedentes versus egerant. Mox pro *Tantalida bene si non nota fuisset*, reponendum, *bene si non tenta fuisset*. Τὸ *tenta* in simili significatione passim apud auctorem Priapeiorum occurrit. Vulgatum a Priapi mente et simplicitate prorsus alienum est. Paulo post pro *fallentis Ulyssæi* malo *fallacis Ulyssæi*: et pro

Hinc legitur et Hinc legimus, utroque loco Hic, in Odyssea videlicet; atque ita præstantiores scripti. Pro Grædia Dulichii jussu tulisse viri, duo ex præstantioribus codicibus vasa petisse; quod magis arridet, quam vasa tulisse, quod in aliis nonnullis inveni, quodque Lipsio Schioppoque probabatur. Per vasa quid intelligat, non est ut moneam. Pro convivio vias, codex Romanus veterrimus Vincentii Ubaldini, convivio quæras: aliquanto rectius. Pro seu fuit artis opus, idem cum Mediceo satis probæ notæ, sive erat artis opus. Puto, sive illud laterum, sive erat artis opus. Pro modo vos intendite, Ubaldinianus vos nunc et

tendite; tres alii vos nunc intendite. Puto vos nunc contendite: 'contendere aream' familiare optimis scriptoribus. Libuit paulum exspatiari, ut erudito Lectori castigationes nostras in Nasonem si minus quandoque probavimus, earum loco in aliis scriptoribus quæ a nobis restituta sunt, probemus. Atque hæc sunt, quæ modo lam qualemcnque hæc A. Gabini epistolis, quæ tres ex pluribus supersunt, allatura credidi. Si quis post me manum secundam his castigandis pari sedulitate adhorit, fore auguror, ut pristino mitiori maxima sui ex parte restitutæ mox legantur.

METAMORPHOSEON LIB. I.

FAB. I. Arg. Ovidius in hujus operis initio brevissime ea de quibus est scripturus proponit, et Deos, ut sibi adesse velint, rogat, et narrationem ab ipso mundi primordio orditur. *Raph.*

METAMORPHOSEON LIBER PRIMUS] Nihil verius hac lectione, quam optimus liber Bernegger., alter codicum splendidissimus Equitis ac Baroneti Rogerii Twisden, et Patavinus Sancti Joannis in Viridario agnoscunt, sub finem quoque voluminis ex Balthasaris Moreti V. Cl. codicibus unus, et initio libri septimi Mediceus primæ notæ sic exhibebant. Neque aliter in Græca horum librorum Metaphrasi Planudes. Reliqui METAMORPHOSEOS, perperam: quod Farnabius quoque jam vidit. Gennina hujus poematis inscriptio extat apud Senecam patrem Epitome Controvers. III.

7. et apud filium in Apocolocyntosi, Tertullianum adversus Valentinianos, Fulgentium libro II. Mythologici, Servium ac Priscianum sæpe: quamquam apud hunc contracte nonnunquam *Metam.* vel *Metamorph.* exaratum occurrit, quomodo et bis apud Probum. Apud Servium *Æneid.* XII. mendose legitur de Apolline, 'Ipsa in Ovidii Metamorphosi ait, Inventum medicina mensum est,' cum *Metamorphosis* sit scribendum Græca enuntiatione. Apud Quintilianum etiam I. IV. c. 1. Institutionum Oratoriarum, in vulgatis exemplaribus male *Metamorphosis* pro *Metamorphoses* hoc poema inscribitur. Ad Græcorum quippe exemplum *Μεταμορφώσεων* titulum huic operi Naso præfixit. Callisthenis *Μεταμορφώσεων* a Plutarcho citantur in Parallels. Male apud Apostolium in *Αἰγυρίου νόμος*

legitur Καλλισθένης ἐν δευτέρῃ Μεταμορφόσεων. Citat et Parthenii Μεταμορφόσεις Eustathius Scholias in Dionysium Periergeten; et Theodori idem Phalaris in Paralipsis c. 22. cum Stobæo; Didymarchi Antoninus Liberalis narratione XIII. qui et ipse opus suum, quod etiamnum extat, Μεταμορφόσεων συναγέγειν inscripsit. Eiusdem argumenti fuerunt Nicandri Ἐρεπιδύματα, Corinnae Ἐρεπιδος βιβλίοι, Antigoni Ἀλλοιόσεις, quarum idem Antoninus atque meminerunt, ut jam ex parte a Farnobio est observatum. Heins.

1 *Corpora mutata in novas formas*] Sic enim ipse Trist. II. 'in facies corpora versa novas.' Quam Hypalagen si admisisset modo, vel etiam advertisset Scalig. Hypercritic. c. 7. non licenter adeo atque infeliceiter operis hujus principium, ob brevitate puram ac scitam laudatum prius, locutionis deinde innsitæ damnasset, neque pro laudato hoc Ovidii disticho dono obtulisset nobis pentastichon malum et suum (consulto et eleganter a poeta factum Judicat Ger. Vossius, ut qui de corporum conversione esset dicturus, a verborum conversione auspicaretur). *Mutatus dicere*] Nec inmitti æque censura, quæ abam me iteratam resisset, quæ compositio veteribus poetis, hisque majorum gentium, usque adeo non displicuit, ut etiam in delitiis fuerit, obtinueritque inter Schemata locum, Parecbasis nuncupata. Farn.

2 *Nam vos mutastis et illas*] Codex Palatinus antiquissimus, et veterrimæ schedæ Leodicenses, nam *Di mutastis*, concinna et nervosa, si quid video, repetitione: neque aliter in optimo Berneggeriano et uno Hamburgeri a manu prima fuerat exaratum. Mox, pro *Ante mare et terras*, unus Mediceus, recentior quidem ille, sed ex vetori, quod passim apparebat, descriptus, longe elegantius, *Ante mare et tellus*, nempe, unus erat vul-

tus: eamque scripturam Carolus Viannus in præstantissimo codice a se deprehensam fuisse asseverat: sic Art. Amator. lib. II. 'Unaque erant facies sidera, terra, fructum.' Fast. I. I. 'Ignis, aquæ, tellus, unus acervus erant:' ut et hic fortassis unus erat vultus sit scribendum. Infra tellurem, mare, et cælum uno quoque versu est complexus, 'Quo mare, quo tellus, correptaque regia cali Ardeat.' Heins. Et illas] Inquit idem Scal. 'et quid aliud?' Non aliud certe quam ab irata Critica impactum sigillum supercilioso Censori, qui Causalem a Copulativa non discreverit. Habet enim Coniunctio et, vim Emphaticam in Ætiologia Invocationis, quasi dicat, *Dii* (nam et, id est, etiam, vos mutastis illas) *aspirate corporis meis*. Jamdudum exploræ est ab eruditis Interpretatio ab ordine illo; Nam mutastis vos et illas. Quo quidem modo, inquit Raphaët Regius, sensus ex eleganti insulsus redditur; peritque universa Emphaseos gratia. Ineptum utique foret et supervacuum, quando vox ista illas includat etiam ipsas Deorum mutatas formas. Farn.

3 *Aspiratis meis*] Adente, favete. Metaph. a navigantibus quibus vento aspirante opus est. Sic Virgil. 'Aspirat pino fortuna labori.' Pontan.

4 *Perpetuum deducite*] Εὐκλυς ἐναύλουδον, continuum, nequam interruptum, quæ summa laus est tam ingenii tam artificii poetæ nostri, fabulas tot, tam reconditas, tam varii argumenti, continua serie, et quasi contigua structura, ad modum annulorum in torque aut catena consessorum, ab orbe usque condito ad Augusti tempora, connectentis. Morat. Od. I. 7. 'Carmine perpetuo celebrare.' Farn. Ad mea tempora] Uaque ad ætatem, ad memoriam meam: ad principium scilicet imperii Augusti. Pont. Deducite] Voci perpetuum comode respondet deducite, a lanam fa-

cientibus seu fila ducentibus sump-
tum. *Idem.*

5 *Ante mare et terras*] Hæc est nar-
ratio, quam a prima mundi origine
poëta sic repetit, ut describat pri-
mam omnium mutationem. Nam, ex
Hesiodi sententia, primum omnium
fuisse Chaos ait, hoc est, quandam
rerum omnium sine ulla forma con-
fusionem, ex qua primum elementa
quatuor, ac totum mundum effectum
esse ait: cum antea nihil foret dis-
tinctum, sed omnia essent confusa.
Deinde narrat quemadmodum in qua-
tuor elementa fuerit commutatum,
sicque discretum, ut æther summum
locum propter levitatem apprehen-
derit, proximum aër, aqua tertium,
in infimum terra propter gravitatem
detrusa fuerit. *R. R.*

6 *Unus erat*] Antequam mundi
partes erant distributæ et designatæ,
cælum expansum, sidera emersa, ele-
menta disclusa; tellus scilicet (sub-
sidente ad centrum quasi πέντρον ἔδος
graviori τῆς ὕλης facie) in medio
pressa et λοφώπορος suspensa, aqua
diffusa, &c. latuerunt rerum semina
inerti mole promiscue confusa, quam
Chaos poëtæ, primam materiam in-
digitarunt philosophi. 'Unaque erat
facies, sidera, terra, fretum.' Noster
2. de Arte. 'Ὁ δ' οὐρανός τε γαῖα τ' ἦν
μορφή μία. Euripid. Menalippa. At-
que hinc lucem fore auguror līs quæ
sequuntur: 'Quæque erat et tellus,'
&c. Litatum simul Scaligeri captiun-
culæ: 'Qui,' inquit, 'poterant esse
si non erant?' Repudium denique et
nuncium misum lectioni Porphyrio-
nis ad 4. Oden. iii. lib. Horat. 'Qua-
que fuit tellus; illic et pontus, ut
aër: ' *quaque* pro quaquaversum, ut
pro ubi exposito. *Farn. Naturæ*] Pa-
rentis et auctoris omnium rerum. Na-
tura enim vis est quædam qua omnia
nascuntur: quam Seneca nihil aliud
esse quam Deum sensit. *R. R. Vul-
tus*] Postquam omnia dissociata et
discreta sunt, litemque illam melior

natura diremit, non est unus naturæ
vultus. Alius siquidem cæli, alius
terræ, &c. *Pont.*

7 *Chaos*] Τὸν μεταξὺ τῆς καὶ οὐρανὸς
νοῦτον τόπον.

9 *Discordia semina, &c.*] Hoc est,
semina et primordia rerum male con-
iunctarum, inter se dissidentia, in
eundem locum conductæ et congre-
gatæ. Semina vero omnium rerum
sunt elementa quatuor. *R. R.*

13 *Circumfuso*] Nam terram undi-
que aërem habere Physici demon-
strant. *R.* Ipsemet Ovid. hos ip-
sum παρὰ πᾶσιν Fast. vi. hanc, in-
quam, terræ in medio suspensæ λοφ-
ώπορος luculenter exsequitur: 'Terra
pilæ similis, nullo fulmine nixa,
Aëre subjecto tam grave pendet
onus,' &c. *Pont.*

13 *Ponderibus librata suis*] Suspensa
τῇ λοφώπορίᾳ, ut æqualitate ponderum
in neutram partem propenderet at-
que inclinaret. Vide Plat. Phædr. et
Tarneb. Advers. iv. 17. *Bersman.*
Nec brachia longa, &c.] Per 'brachia,'
aquas Oceani intelligit, quibus ille
velut brachiis quibusdam terram am-
plectitur.

14 *Margine*] Nam margo, unius-
cujusque rei extremitas dicitur. *Por-
rexerat*] Extenderat. 'Amphitrite'
ponitur hic pro Oceano universam
terram circumcunte: παρὰ τὸ ἀμφι-
τελλεῖν, terram enim circumcirca terit
seu alluit mare. *R.*

15 *Quaque erat et tellus*] Mirifice
hic turbant libri veteres: quorum
nonnulli, *Ut qua erat et tellus*: alii iti-
dem ex vetustioribus, *Quaque erat
tellus*: alii aliter: quas lectiones pi-
get adscribere, quod plures sint, nec
magnæ rei. In quibusdam *Utque erat
et tellus*: quod Gifanio arridebat in
Indice Lucretiano, et in suspectis
Lectionibus Gaspari Schioppio: non
itidem mihi; qui sequor lectionem
unius Medicei ex optimo exemplari
descripti, *Quaque fuit tellus*: neque
aliter ex Porphyrione Jacobus a

Cruce; nam erat versu proxime sequenti minus concinne iteraretur. *Heins.* Quaque erat] Id est, qua parte, ubi. Sic Liv. lib. iv. 'Anxur fuit, qua nunc Tarracinae sunt.' *Ciof.*

17 *Lucis egens aër*] 'Superi spoliatus luminis aër.' Lucret. *Nulli manebat*] Hoc verbum admittit geminum casum, accus. et dativ. Sed pro *exspecto*, tantum accus. *Aeneid.* ix. 'nec partum gratia talem Parva manet:' et paulo post, 'Hæc eadem matricæ tuæ generique manebunt.' Et Cicero post redit. ad Senat. 'Id mihi manet.' Similiter Græci utrumque casum admittunt. Homer. *Odyss.* i. 172. 'Ἄλλοι μὲν νῦν μέμνη' ἐμοὶ ἐρήρες ἑταῖροι. 'Ἰστία δ' ἡθεοὶ μεσονύκτιον ἐξεκθάουρον, Ἡρακλῆα μένοντες. Theocrit. *Idyll.* xiii. 70. Et *Idyll.* xiv. 67. *Τολμασεῖς ἐπὶ Ἰστρίᾳ μένεν θρασὺν ἄσπιδιόταν.* *Nulli sua forma*] 'Vultum' et 'imaginem' alibi vocat, quam hic 'formam' et 'figuram' vult intelligi. *R. Pont.*

19 *Frigida pugnabant calidis*] 'Ἐλληνομός. Diceret enim Græcus, τὰ ψυχρὰ ἐμάχοντο τοῖς θερμοῖς. Latini adderent præpositionem cum. *Pont.* 'Pugnabant calidis.' *Aeneid.* iv. 'placitone etiam pugnabis amorī.' *Ecl.* v. 'Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.' Item *Martial.* 'noli pugnare duobus.'

20 *Sine pondere habentia*] *Τὸ βάρος ἔχοντα* reluctata τοῖς ἔνευ βάρους, quibus pondus inerat pugnasse pondere vacantibus, levia gravibus. *Pont.*

21 *Et melior natura*] Nihil autem aliud est natura, ut Seneca ait, quam Deus et divina quædam ratio toti mundo et partibus ejus inserta. Proinde particulam *et*, expositive hic accipiunt Grammatici, quasi dicas, Deus sive Natura, 'Ille opifex rerum, mundi melioris origo,' infra vs. 79. qui numero, mensura, pondere disposuit omnia; elementa singula propria donavit sede, peculio suo dotavit. Sed videndus Philo περί κοσμο-

ποιίας, et Ambrosii Hexameron, et *Plaisidæ κοσμογονία. Farn.*

23 *Liquidum cælum*] Pro æthere posuit, nam et æther purissimus est: 'liquidum' ergo est purum, clarum, ab omni corruptione remotum. *R.*

24 *Cæcoque acervo*] Quoniam congeries illa ac moles elementorum indiscretorum carebat luce, jacebatque in altissimis tenebris. *Cæcum παθηκὺς* Poëtis, quod non cernitur, cum sit corpus quod latet, quod occultum est. *Pont.* *Acervo*] Mole confusa, *Chao. Farn.*

25 *Locis concordis*] Tria rerum principia statuit Hesiodus in *Theogonia*, *Chaos*, *Terram*, *Amorem*. *Empedocles* elementa quatuor, et facultates duas, *Amicitiam* et *Litem*. Verum de his placitis, ut et elementorum qualitatibus, videndus naturæ promicondus *Aristoteles*, et *Philosophi* alii: nec non *Laërtius*, atque *Plutarchus* de *Placitis Philosophorum. Farn.*

26 *Ignæ convexi vis*] Periphrasis est ætheris atque ignis, qui supremum propter levitatem sibi locum vindicavit. *R.*

28 *Proximus est, &c.*] Jovis nomine æther sive ignis, Junonis aër μυθολογικῶς significatur. Et quoniam calor ille æthereus agit in aërem, cujus summa pars ad ætheream puritatem propius accedit; hinc Junonem Jovis et sororem et conjugem dixerunt. *Pont.* *Proximus est aër*] Huc pertinet andax illud Homeri commentum de Junone in aëre a Jove suspensa, *Iliad* O. a vs. 18. 'Ἢ οὐ μέμνη ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖν Ἀκμονας ἡκα δύνω, περὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἦλα χερσέων, ἐρήκτορ; Consulendus et *Calab. Smyrn.* lib. x. Quod tamen *Eurip.* in *Herc. Farente*, 1341. tanquam minus pie dictum repudiat: 'Ἐγὼ δὲ τοὺς θεοὺς οὐτε λέκτρ', ἀ μὴ θέμης, πτόργειν νομίζω, δεσμὰ τ' ἐξάπτειν χερσῶν. Οὐτ' ἤϊλασι πάποι', οὐτε τίλομαι. Mythologia tamen non inexpectata

est, Ideoque bono jure ferri debet: id quod Euripides eo ip loco intelligere nolsit.

29 *Elementaque grandia traxit*] Hoc est, partes graviores ex illo æervo secum traxit: vi enim naturali omnia gravia et ponderosa deorsum trahuntur. R.

30 *Circumfluit latus*] Aqua ultimam est elementorum, quatenus terram cingit et ambit: non autem habita ratione centri, cui vicinior terra.

31 *Solidumque coëscuit orbem*] Hoc est, continuit solidum et durum terræ orbem: coëscere enim eam non posset, nisi undique ipsam complecteretur. R.

FAB. II. 22 *Quinque fuit ille Deorum*] Innuit se ignorare quisnam Deorum ille fuerit qui quatuor elementa distinxit: hoc est, utrum Deum an Naturam meliorem vocet: illud autem intelligit, majorem ac potentiorum aliquem fuisse, quam quos vulgus pro Diis haberet. R.

33 *Congeriem*] Non prius dispositam secuit, sed secuit et disposuit radem illam molem; *Ἰσίδωρον ὑπὸ νεύου*. Pont. *Secuit*] Separavit ac divisit. *In membra*] In quatuor Elementa tanquam in partes diduxit.

35 *Glomeravit*] Effecit in similitudinem magni globi et pilæ, quæ ex omni parte sibi est æqualis. R. *Magni speciem*] Mare cum terra constituent unum globum. *Farnab.*

36 *Tum frata diffudit*] Diffundi rectius Urbinas et Langermannianus habet, ut ad rō jussit referatur: sic paulo post, 'jussit et extendi campos.' *Heins.* *Tumescere*] Inflari, tempestate erigi.

37 *Ambita terræ*] Undique a mari circumdata.

39 *Declivia*] Deorum labentia. *Obliquis ripis*] Fluvii naturam lapsus anguiniū exprimunt, et ita ripas obliquas efficiunt. Hinc Dii fluviorum præsidēs, propter riparum alveorumque curvatas flexusque, ad cornuum

taurinum similitudinem cornuti fingebantur. Vide Hieron. Magium Miscell. IV. 2.

40 *Partim sorbentur, &c.*] Sunt flumina quæ terræ latebras subeunt, et rursus alibi emergunt: ut Ladon Arcadiæ, de quo Pausanias; Alpheus, de quo Virgil. *Æneid.* III. &c. *Pont.*

41 *Campoque recepta*] *Æquore.* Sic infra 315. 'Latus liquidarum campus aquarum.' *Farn.* *Campo aque*] Campus et æquor promiscue narrantur. Virgil. 'Campos liquentes,' vocat maris æquor: 'campos salis ære ruebant.' 'Immensum maris æquor.' *Μέγα λαιῖνα θαλάσσης.* 'Æquum solum.' Et æquor pro campo vel agro: Virgil. *Georgic.* I. 'At prius ignotum ferro quam scindimas æquor.' Quod Livius *Decad.* III. 7. illustrat. 'Velut maris vasti, sic immensa panditur planities, ut subjectos campos terminare oculis haud facile queas.' *In mare perueniunt*] In fine lib. VIII. 'Utque fretum recipit de tota flumina terra, Nec satiatur aquis, peregrinosque exhibet amnes.' Cur mare incrementum non capiat, cum omnia flumina fontesque recipiat, causas aliquot profert Isidorus XIII. 14.

42 *Pro ripis*] In mare se exonerant. *Ripæ* enim propriè fluminum sunt, *litora* maris. *Farn.*

45 *Dux dextra, &c.*] *Dextra* pars mundi hic accipienda est de Septentrione, *sinistra* de Meridie. Vide Turneb. XVIII. 35. *Pont.* *Utque dux*] Dividunt celum Astronomi secundum latitudinem in quinque Zonas: mediam inter Tropicos Torridam vocant; duas extremas, polis subjectas, hanc ad polum Arcticum Dextram, illam ad Antarcticum Sinistram. Inter has et Torridam alternatimque Temperatam statuunt. Cui divisioni et terram subjacentem spondere volunt. Mediam propter solis ardores antiqui credebant inhabitabilem, ut et duas extremas

propter frigus. Vide Jo. de Sacro Bosco, ad eum Clavium et alios; ad somn. Scip. Macrobiū; Tusc. Quæst. 1. lib. et quæ nos ad Virgil. Georg. 1. *Farn.*

47 *Sic onus inclusum*] Periphrasis terræ. Nam terra, quæ est ponderosa, quinque etiam zonis distinguitur.

48 *Cura Dei*] Deus ipse, more Græco. *Cura Dei*] *Æneid.* xi. 'Tabulis exarsit dictis violentia Turni.' Quo etiam refer illud *Æneid.* iv. 'Odora canum vis.' i. e. canes odorisequi. *Metamorph.* xii. de Nestore: 'avi prudentia nostri.' Item *Metam.* viii. 303. 'Et cum Pirithoo felix concordia Thesens:' quod Græcis familiare: *ἱερὸν μένος Ἀλκυονίδο. Σθένος Ἰδομενῆος.* Homer. et alii sæpe. *Totidemque plagæ*] Spatiis ac zonis cœlestibus quinque, pari numero spatia et plagæ et zonæ in terris respondent. De utrisque simul agit Macrob. in Somn. Scipion. ii. 2. et i. 15. *Pont.*

52 *Qui quanto est pondere terræ, Pondere aquæ levior*] *Pondus aquæ levius* veterrimus codex Constantii Fanensis, et excerpta Vaticana Johannis Calandræ; argute: quæ lectio marginem quoque Griphianæ editionis occupavit: alia Excerpta Vaticana, *qui quanto est pondere terræ Pondere aquæ gravior.* Heins.

54 *Consistere nubes*] Malim *considere.* Idem.

56 *Et cum fulminibus*] Fulmina quoque, inquit, et venti frigora adducentes in aëre generantur. Fulmen autem ignis est ex concursu ventorum elisus in terramque delatus. Ventus autem est impetus aëris in unam partem fluentis. *Facientes frigora*] Jacobus a Cruce legit *facientes fulgura ventos*, motus iis versibus qui habentur lib. iii. 'Quis nimbos immixtaque fulgura ventis Addidit, et tonitrus, et inevitabile fulmen?'

59 *Quique regat*] *Regant cum op-*
Delph. et Var. Clas.

timo Florentino et mmo Moreti. Silius libro vii. de ventis, 'Distraxere fretum, ac diversa ad littora volvunt Æquor quisque suum.' Plura de hoc loquendi modo alibi observamus. *Heins. Regat*] Id est, cohibeat. Ita in Jure: 'Actio finium regundorum.' *Ciof.*

60 *Fratrum*] Ventorum, qui Auroræ et Astræi Gigantis filii. Hes. Theog. *Farn.*

61 *Nabathæaque regna*] Orientalia. Nabath enim Ismaëlis filius, ut Josephus scribit, una cum undecim fratribus suis, omnem terram ab Euphrate ad mare rubrum usque positam tenuit, Nabathæamque provinciam nominavit. *R. Euris ad Auro-ram*] Noti sunt illi versus Manilii lib. i. 'Asper ab axe ruit Boreas, fugit Euris ab ortu, Austro habet medium solem, Zephyrusque cadentem.' Adi Senecam Nat. Quæst. v. 6. ista citantem. *Nabathæaque*] Arabiæ regionem. *Farn.*

62 *Juga subdita*] Montes subjectos radiis Solis exorientis.

63 *Vesper et occiduo*] Euro contrarius Zephyrus, ab occidente flat.

64 *Septemque Triones*] *Trionem* idem Florentinus, Berneggerianus, et Urbinas; recte: ut *τμήσις* sit sen *διακομή.* Virgilius Georgic. lib. iii. 'Talis Hyperboreo septem subjecta Trioni Gens effrena virum.' Avienus Phænomenis, 'alius septem vicina Trioni Astra tenet.' 'Trionem' veteres dicebant pro Trionibus, ut pro Septem Trionibus, 'Septentrionem.' Hinc *Trionis* cognomentum Lucretiæ et Fulcinæ apud Romanos familiis inditum. Extant apud me denarii argentei, quibus inscriptum L. LUCRETII TRIO, septem stellis additis, quales numos in eadem familia Fulvius Ursinus expressit. Apud nostrum inferius lib. x. idem optimus Medicæus, 'interque Trionem Flexerat obliquo plaustrum temone Bootea.' Heins. *Septemque Triones*] *Pris-*

Ovid.

10 B

ea lingua *Triones*, boves dicebantur aratorii. Septem autem stellæ ita in ea parte cœli sunt collocatæ, ut plaustrum cum bobus effingere videantur; et illi regioni Septentrioni nomen imposuerunt. Gell. lib. II. 21. *R. Septemque triones*] *Ἀμαζαν ἐλάχυν*, ursam majorem. A. Gell. II. 21.

65 *Contraria tellus*] Meridionalis, Antarctica, Septentrionali opposita. F.

67 *Liquidum*] Pnum, et ab omni fœce remotum.

69 *Vix ita limitibus discreverat omnia certis*] *Vix* ea meliores. Deinde veteres plerique *discerperat*, vel *disceperat*: alii una alteraque litera mutata diversis modis eodem alludunt. *Disseperat* nempe reponendum, quomodo Leodicense fragmentum vetustissimæ notæ, ne dubitare possis. Lucretius I. I. 'Aër dissepit colles, atque aëra montes:' sic et apud eundem I. VI. 'saxea domorum dissepita;' et apud Boëtium I. IV. de Consolatione Philosophiæ, 'dissepita suo fonte elementa.' Seneca Medea, 'Bene dissepiti fœdera mundi Traxit in unam Thessala pinus.' Statius Theb. x. 'dissepitoque aggere rursus Utitur.' Hinc et 'dissepimentum' Festo. Silius I. XI. 'Tum Deus ut liquidi dissepset stagna profundis, Tellurisque globum media tellure locasset.' Ita nempe censeo scribendum: vel certe *discesset*: nam veterrimus liber Coloniensis *disclisset*. Vulgati nullo sensu *discussit*; nisi *discussit* reponas. Apud Nostrum quoque I. V. fortasse sic legendum, 'septem dissepitus in ostia Nilus,' pro *discretus*: nam veteres nonnulli, *discerptus*. Et lib. XI. 'Juncta palus huic est raris obsepita salictis,' non *obessa* cum vulgatis: nam scripti duo *obsecta*. 'Obsepiendi' verbo Tullius ac Livius non semel utantur: 'consepire' passim apud auctores extat. Hinc 'ager conseptus' apud Ciceronem Catone; 'orbis conseptus' apud Auctorem Herculis

Cetæi, et 'conseptus gurgis' apud Ausonium Mosella. Avienus ora Maritima, 'Nam Punicorum lingua conseptum locum Gadir vocabat.' 'Intersepire' habes apud Ciceronem et Livium sæpe: etiam apud Plinium Nat. Hist. XVII. 21. Scribitur autem id verbum in antiquis codicibus plerumque per diphthongum. Heins.

70 *Massa latuere sub ipsa*] Illa meliores: et *effervescere* versu proximo: et *animantibus* pro *animalibus* paulo post. *Idem*.

71 *Effervescere*] Sic Mss. omnes, pro quo interlinearis surrepsit lectio, *fulgescere*. *Toto fulgescere cœlo*] Incredibilem cœli ornatum, ex stellarum planetarumque quibus consitum est elegantia ac splendore, depingit initio suorum Annalium Constantinus Mânasses. *Pont*.

73 *Astra tenent*] Platonicos sequitur, qui astra et Deos in ordinem animalium retulerunt. *Solum*] Fundamentum ei cui subjacet, τὸ θεμέριον sic mare navibus solum, terra viris, &c. Serv. ad *Æneid.* VII. ubi mensæ vel quadræ dicuntur a Virgilio 'Cereale solum.' *Solum*] Redi ad Epist. VI. 67.

76 *Sanctius*] Comparativus pro positivo: non enim cætera animalia sancta erant. Sanctum ergo animal homo, id est, admirabile, suspiciendum, venerandum, minimeque violandum, aut injuriosius tractandum. *Pont*.

78 *Divino semine fecit*] Hoc ex Academia et Stoa, quibus anima humana est scintilla cœlestis, et divinæ particula auræ. *Farn. Natus homo*] Cur ultimo loco, post omnia reliqua conditus sit homo, causam edit Philo de mundi opificio: 'Haud prius regem advenire oportebat, quam ei domicilium et palatium, et quibus indigebat essent præparata. Quemadmodum et herbas Deus ante animalia condidit, ut mox pabulum reperirent.' Et homo rerum dominus, et finis quodam-

modo ob quem procreata cætera : itaque ante illum procreanda fuerunt. *Divino semine fecit*] Significat, nos mentes e divina mente delibatas habere. Ita et Lucret. l. II. 'Denique cœlesti sumus omnes semine oriundi.'

70 *Mundi melioris origo*] Alii *imago*: utrumque ex sententia veterum philosophorum. Apud Maronem lib. XII. 'Tum pater Æneas Romanæ stirpis origo.' *Heins.*

82 *Satus Iapete*] Prometheus, quem cur poëtæ finxerint ἀθανάτοιοινα, vide Cœlium Rhodigin. VII. 19. *Farn. Mistam fluvialibus undis*] Tellus mista fluvialibus undis, est lutum; et quorum melior indoles, perspicax et prudens ingenium, de meliore luto ficti dicuntur. Juvenal. Sat. XIV. 'De meliore luto finxit præcordia Titan.' Titan hic est Prometheus Iapeti filius, Titamis nepos. Enumerat causas Rhodig. VII. 19. ob quas Poëtæ Prometheus hominem e luto finxisse prodiderint. *Pont. Mistam undis*] Πάντες γὰρ γαῖης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα. 'Εκ γῆς πάντα γίνεσθαι, καὶ ἐκ γῆς τελευτῆ. Itaque Menelaus apud Homer. H. 99. Achivos increpat. 'Ἄλλ' ὅμοις μὲν πάντες ὕδαρ καὶ γαῖα γένοισθε. Quasi dicat, Nihil habetis ætherii sensus, moriamini igitur, et in principia resolvamini. Antholog. I. 65. Epigr. 7. τοῖς δὲ φύσει μαλακοῖς ἢ φύσει ἔστιν ὕδαρ. Plutarchus adversus Epicurum meminit hujus vers. inqniens, αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστιν ὃ δέδωκεν ἡ φύσις, τὸ ἀναλίσθητον καὶ διδύμιον. Vide et Lucian. Fabulos. Dial. Προμηθεὺς, ἢ Καβκας. Huc alludit Propert. Eleg. II. 16. 'Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas, Quæ tibi terra velim, quæ tibi fiat aqua.'

84 *Pronaque cum spectent*] Vide Cic. de Natura Deorum II. et de Leg. Seneca Epist. 94. Apul. I. Apol. Lacrant. II. I. *Farn.*

85 *Os homini sublime*] 'Nonne vides hominum ut celsos ad sidera vul-

tus Sustulerit Deus, et sublimia finxerit ora?' &c. *Cælitumque videre Jussit*] Tueri rectius est in duobus Mediceis: neque aliter vetus Prudentii Scholiastæ in Oxoniensi Bodlei bibliotheca, etsi Lactantius et Isidorus vulgatam lectionem agnoscant. Sic apud poëtam, 'tædet cœli convexa tueri.' *Heins.*

FAB. III. Arg. *Aurea prima sata est ætas*] Ex variis hominum moribus quatuor ætates factæ videntur, quibus pro morum qualitate a metallis nomina imposita fuere. Prima namque Aurea fuit appellata, quod optimis moribus illo tempore, quo Saturnus regnavit, homines floruerint. Secunda Argentea, quod, quo tempore cœpit regnare Juppiter, in vitia homines inclinare cœperunt. Tertia Ærea, quam bella occuparunt. Quarta Ferrea, quod in ea a nullo crudelitatis genere se homines abstinere constat.

89 *Vindice*] Hoc est, punitore et castigatore: nam nulli tum erant iudices, nulli lictores, nulli rerum capitalium vindices, nec ulli carceres. *Pont.* Fabulæ hujus originem acceptam relatam volunt Sibyllis, nec non Hebræis, a quibus forte inaudierant Græci quædam de statua per somnum oblata Nabuchodonosori, cui caput aureum, hñmeri argentei, &c. quam interpretatus est Daniel de quatuor imperiis. Refert Hesiod. quinque ætates: a quo non pauca mutnatus est noster, ut et ab Arato et Fabio Pictore. Quinam poëtæ in eodem argumento luserint: vide Indicem nostrum Poëticum. *Farn.*

91 *Nec vincla minantia fixo Ære ligabantur*] Verba minacia recte meliores. Leges enim intelligit, quas æreis tabulis inscriptas et loco conspicuo adfixas publice legendas proponi mos erat: hinc 'leges figere' et 'refigere,' pro leges ferre et abrogare. *Legebantur* præterea, non *ligabantur* excerpta Calandræ Vaticana, tres

Medicei, et unus Bononiensis; quod etiam amplector. *Heins.*

92 *Turba timebat*] *Timebant tres scripti. Mox sine vindice tuti in nonnullis inter meliores; sed jam præcesserat vindice nullo. Idem.*

98 *Non tuba, &c.*] *Tuba peditum, et est directa: lituus incurvus.*

99 *Non galea, non ensis erat*] *Erant concinnius antiqui quinque. Mox secuta mentes Gronovianus primus, non gentes. Simili modo peccatur apud Val. Flaccum l. ii. 'Sævior haud alio mortales tempore gentes Terror agit; cum mentes sit reponendum. Ipse Valerius lib. iii. 'pendent mortalia longo Corda metu.' Noster l. ii. 'obscurus mortalia pectora terras.' Et hoc ipso libro paulo ante, 'humanas motura tonitrua mentes.' *Heins.**

101 *Ipsa quoque immunis*] *Virgil. Georg. ii. 'Ante Jovem nulli subigebant arva coloni.' Id est, regnante Saturno, antequam mundus esset sub Jove. Pont.*

102 *Per se dabat*] *Κάρπον δ' ἔφεπε ξείλῳπος ἄρουρα Αἰδομένη πολλὸν τε, καὶ ἔφθορον. Hesiod. ἔργ. Farn.*

104 *Arbuteos factus*] *Alii leg. Arboreos factus: ut l. xv. Pythagoras, et Virg. Georg. i. Farn.*

105 *Rubetia*] *Asperis et spinosis. Rubetum autem dicitur locus, rubis et spinis consitus. R.*

106 *Jovis arbore glandes*] *Dicendum hic, quæ arbores, quæ plantæ quibus Diis sacræ. Jovi, quercus, ilex, æsculus. Apollini, laurus, oleaster, hyacinthus, myrica, juniperus. Marti, fraxinus, gramen. Minervæ, olea. Veneri, myrtus, rosa. Herculi, populus. Baccho, vitis, edera, folia ficus, narcissus, pampinus. Plutoni, cupressus. Laribus, allium. Eumenidibus, alnus, cedrus. Cereri, crocus. Proserpinæ, narcissus. Musia, palma. Genio, platanus. Mercurio, portulaca. *Patula arbore*] Hoc est, in latum patentibus diffusa ramis. *Pont.* *Jovis arbore glandes*] *Quercu,**

Jovi sacra, uti laurus Apollini, Herculi populus, Marti fraxinus; sed Minervæ olea, ut habet Avieni fab. Farn.

FAB. IV. Arg. *Postquam Saturno*] *Auræ ætati, qua Saturnus regnavit, subnectitur argentea, in qua regnavit Juppiter, quæ ut aurea deterior, sic est ænea melior. Primus autem omnium Juppiter ver illud auræ ætatis perpetuum in quatuor tempora commutavit, Ver, Æstatem, Autumnum, et Hyemem. Tumque primum calores atque frigora aërem infestare cœperunt, ideoque homines antra et speluncas pro domibus habitare, atque agros colere coacti sunt. R.*

113 *Saturno tenebrosa*] *Fabulam Saturni a Jove exacti et in Tartara deturbati lege apud Natalem Comitem ii. 2. Lactantium vii. 13. Macrob. i. 7. Farn.*

114 *Subiitque argentea proles*] *Subiit cum castigatioribus restituentum, ita sensu postulante. Rationem Notis ad Epist. vii. reddidimus. Virg. lib. viii. 'hæc, inquit, limina victor Alcides subiit: hæc illum regia cepit.' Statius Theb. x. 'subiit ultricia Tydeus Tartara.' Horat. Sat. i. 9. 'Cum gravior dorso subiit onus.' Val. Flaccus l. iv. 'et monstri subiit absentis imago.' Lib. viii. 'Ille silet: tantus subiit ut virginis horror:' ubi perperam Barthius subiit vi. Apud Virgilium libro ix. in veterrimis codicibus legitur, 'Italiam fatis petiit auctoribus.' Sic et Persius alique: producit etiam in adiit, rediit, periiit, abiit, et similibus postrema syllaba sequente vocali. *Heins.**

115 *Auro deterior*] *Χρυσὸς ὄντε φύλῃ ἐναλίγκιον ὄντε νόημα. Hesiod. ἔργ.*

117 *Inæquales autumnos*] *Temperie et tempestate incertos, modo calore æstuant, modo frigore rigentes; atque hinc morbidos. Farn.*

121 *Tum primum subiere domos*] *De-mus in optimo Florentino, et priori Hamburgensi: ut repetitio versum*

gratiorem reddat. Deinde in eodem, aliisque melioris notæ octo ant decem, *rinctæ cortice virgæ, non junctæ*; etiam probe. *Heins.*

125 *Tertia post illam*] *Post illas Berneggerianus, Urbinas, primus Medicus, et Noricus: idque rectius. Id.*

128 *Vena pejoria*] Metallum deterioris. Optima vena auri si ad mores referas. *R.*

129 *Fugere pudor*] ὄχρητο μὲν πίσσις, &c. Theognis. Lege et Juvenalis Sat. sextam. 'Credo pudicitiam Saturno rege moratam,' &c.

133 *Quaque diu steterant*] τίποτε μὲν τὴν ἀνέμοισιν ἀλώσιμον, &c. Anthol. a. els Nῆας, &c. *Farn.*

135 *Ceu lumina Solis et auræ*] Fragmentum Leodicense, Neap. Urbin. Bernegg. et quatuor alii ex melioribus *auras*; quod lex Latinitatis exigit. Vivianus ex suis *aura*, quomodo unus Basileensis; sed frustra. *Heins.*

138 *Itum est in viscera terræ*] 'Video,' inquit Sen. Benef. VII. 10. 'ferrum ex liadem tenebris prolatum, quibus argentum et aurum: ne aut instrumentum in cædes mutuas deesset, aut precium.' Lege et ipsius Epistol. 94. et Plin. præfat. 'Imus in viscera ejus,' &c. *Farn.* *Viscera terræ*] In intimas terræ partes fodiendo descendunt; et scrutari ceperant profunda terrarum.

142 *Quod pugnat utroque*] Quis non audit Philippi Macedonis arma victricia, ἀργυρέας λόγχας, et asinum auro onustum, Græciam auro ejus non ferro subactam? *Farn.*

144 *Non hospes ab hospite*] Οὐδὲ ξείνος ξενωδόχῳ, καὶ ἑταίρος ἑταίρῳ, &c. Hes. ἔργ. citantur hi Nostri poëtæ versus a Seneca Benef. v. 15. *Farn.*

146 *Imminet exitio vir conjugis*] Quæ mulieres suos viros, et contra, qui viri suas mulieres necaverint. Hygin. Fab. CXXI. et CXXII. *Pont.*

147 *Lurida terribiles miscent*] Ab effectu Juven. Sat. I. 'Nigros ef-

ferre maritos,' veneno scilicet extinctos. *Farn.*

149 *Jacet*] In nullo pretio est. *Et virgo Astræa*] Id est, Justitia. Vide Gell. XIV. 4. *R.* *Virgo cæde madentes*] Ἀθανάτων μετὰ φόλον ἔχον, πρόλιπόν τ' ἀνθρώπους Αἰδῶς καὶ Νέμεως. Hesiod. ἔργ.

150 *Astræa reliquit*] Astræi filia: Hesiodo Jovis filia: cur virgo fingatur, et graphicam Justitiæ imaginem gerat, vide apud A. Gell. XIV. 4. Vide quæ ad vs. 500. l. VIII. *Farn.*

FAB. V. 151 *Gigantias*] ἴσως τις τὰ παρὰ τοῖς ποιηταῖς μεμυθευμένα περὶ τῶν γεγόντων οἴεται τὸν νομοθέτην ἀντίπτεσθαι, πλείστον ὅσον διεστηκότα τοῦ μυθοπλαστῶν, καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας ἔχουσιν αὐτῆς ἐπιβαίνειν ἀξιοῦντα. Philo Jud. I. de Gigantibus. Erant autem γηγενεῖς Terræ et Cæli filii. Οὐνεκα γῆς ἐγένοντο καὶ αἵματος Οὐλύμποιο. Orpheus. Vide Claudiani Gigantomachiam, et quæ citantur a nobis in Poëtico Indice, sub titulo, *Gigantomachia*. Videantur et Mythologi, Hyginus XXVIII. fab. Apollodorus lib. I. Ant. Liberalis fab. XXVIII. Ge. Sabinus, Natalis Comes VI. 21. et 22. quorum alii interpretantur Gigantes: fuisse rebelles, seditiosos, impios, sacrilegos: alii Tyrannos, alii ventos Typhonas. Οὐ μὲν ἐς ἀγῶνα ἐλθεῖν τοῖς θεοῖς, ἀλλ' ὀβριεῖν μὲν τάχα ἐς τοὺς νεφελῶν καὶ τὰ ἔδη, &c. Philostratus I. v. de vita Apollonii cap. 6. in cujus Heroicis lege et tit. ἀμπελοργάν. Philo lib. de Gigant. γῆς μὲν γεγόνاسι ἑσθρακοὶ οἱ θηρευτικοὶ τῶν σάματος ἡδονῶν, &c. Josephus I. I. cap. 4. refert, progeniem hanc fuisse Angelorum, seu filiorum Dei cum filiabus hominum congregientium. *Farn.* *Gigantes*, terrigenæ dicti, utpote e terra geniti. Fuerunt immani corporum granditate, robore prævalido, aspectu horribili. Vide Crinit. II. 11. Hier. Magium I. 4. *Pont.*

152 *Affectasse ferunt*] Redi ad Amor.

L. 1. 14. *Gigantes*] *Gigantas* quatuor ex antiquioribus, de quo ad Fastos: sic et infra lib. v. vs. 319. restitui- mus. Prudentius Hamartig. ex co- dice Puteaneo longe antiquissimo, 'fulmineos cogens ad bella Gigantas.' Martial. lib. vi. 'Ipse tuos nobis re- legas licet usque Gigantas:.' sic libri meliores, ut et apud Claudianum iv. Cons. Honor. 'olim domitura gigan- tas.' Neque aliter apud Statium non uno loco; et apud Lucanum in opti- mis membran. Plura vide ad Fast. III. 439. Heins.

155 *Excussit subjectum Pelion Ossæ*] *Subjecto* multi ex vetustioribus: *sub- jecto Ossa* secundus Palatinus et unus Bersmanni: optimus Thuanus *sub- jectum Ossa*: unus Palatinus *subjectum Pelion Ossam*: codex, quo vir optimus doctissimusque Carolus Sprotius me donavit, pro diversa lectione exhibe- bat *subjectam Pelion Ossam*. Scribe, *excussit subjectam Pelio Ossam*: vel quod in uno Ambrosiano pro diversa itidem lectione legebatur, *subjecto Pelio Ossam*. Quidam enim poëta- rum Pelion Ossæ subjectum ferunt fuisse, quidam Ossam Pelio subjec- tam. Posteriorem tamen lectionem veriorē duco. Atque ita jam con- jecerat legi debere vir exactissimæ eruditionis noster Gronovius in Ob- servationibus, ex illo Virgiliano, 'Ter sunt conati imponere Pelio Os- sam.' Idem.

157 *Multo natorum sanguine*] Unus Leidensis merito, quod arridet. Mox pro *sua stirpis* optimæ notæ Thua- neus et unus Vossianus *fera stirpis*. Idem.

160 *In faciem hominum*] In formam et figuram humanam. Sic dicitur, facies maris, facies cœli, &c. Adeo- que omnis externa species et forma, oculis exposita, facies appellatur. Hinc superficies.

162 *Scires e sanguine natam*] *Natos* plerique meliores: mox etiam, *Ingen-*

tes animo et dignas Jove. Heins.

FAB. VI. ARG. *Quæ pater ut sum- ma*] Jupiter cum eorum hominum crudelitatem, qui e sanguine gigan- tum nati erant, esset contemplatus, ac inprimis tetram Lycaonis, Arca- diæ regis, feritatem perpendisset; in universum genus humanum est com- motus. Quare Diis omnibus congregatis, et consilium suum de perdendo genere humano, et quæ a Lycaone mala passus erat, exponit, utque il- lum in lupum commutaverit.

165 *Fæda convivia*] Tetra, crudelia. Nam Lycaon Pelasgi filius, hospitio susceptos non solum interficiebat, sed etiam convivis comedendos ap- ponebat. Quod cum Jupiter cognovisset, ejusque domum ingressus, fac- tas insidias comperisset; et domum incendit, et Lycaonem in lupum ani- mal rapacissimum convertit. R.

167 *Conciliumque vocat*] De duode- cim consiliariis et assessoribus Jovis, ut censuit antiquitas, nonnihil Turneb. Adversarior. xxv. 12.

168 *Est via sublimis*] Cælo puro ac sereno tenues quasdam, et veluti can- didas nubeculas, cœu lactis longe la- teque profusi copiam intuemur noe- turno tempore, a qua lactis imagine circulus ille δ γαλακτίας seu γαλαξίας Græcis, Latinis 'circulus lacteus,' Poëtis 'via lactea' nominatur. Pont.

169 *Lactea nomen habet*] De lacteo circulo, præter philosophos, vide Ma- crob. i. 15. de somnio Scip. et Ma- nil. astron. i. lib. et Hygin. lib. ii. et Turneb. Adv. xiii. 2. Farn.

171 *Deorum nobilium*] Hoc est, clarorum, qui majorum gentium Dii ap- pellantur, et sunt duodecim numero: quos et 'potentes Cælicolas' vocat. *Celebrantur*] Frequentantur. *Valvis apertis*] Januis patentibus. Muret. Variar. i. 17. R.

172 *Celebrantur*] Redi ad Epist. xv. 11.

173 *Plebs habitat*] *Habitant* Ham-

hurg. unus Mediolan. et unus Medic. nec longe post *quisque parabant* pro *parabat* ex meis unus, unus item ex Medicis: dixi paulo ante. *Heinsius. Plebs habitat*] Plebem vocat multitudinem Deorum minorum. *A fronte potentes*] Intellige quosdam nobiles Deos in aditu hujus viæ habitare. Vide Alexand. ab Alexand. vi. 4. et ibid. Tiraquell. *Pont.*

174 *Cælicolæ*] Qui scilicet majorum sunt gentium: Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars, Mercurius, Jupiter, Neptunus, Vulcanus, Apollo. Vide Arnobium lib. iv. *Farn.*

175 *Si verbis audacia detur*] Si id asserere auderem.

178 *Celsior ipse loco*] Sublimior cæteris, ut reges sedere solent; quo facilius conspiciatur audiaturque ab omnibus. *Sceptro eburno*] Sceptra veterum regum erant hastilia, aureis æreisque bullis ornata, e ligno aut ebore. *Σαήντρον α στήντω, iunitor, incumbo.* *Pont.*

179 *Concussit terque quaterque*] Sæpius commovit. Crebra enim concussio capitis indignationem significat. *R. Terrificum capitis*] Exprimere voluit illud Homeri Iliad. A. 7H, *καὶ κινάησιν ἐπ' ὀφρύσι νεῖος Κρονίων* 'Αμβρόσιαι δ' ἔρα χεῖραι ἐπεβρόσαντο ἑναιέας Κρονίος ἐπ' ἀθανάτοιο' μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλύμπου. *Farn.*

180 *Cæsariem, qua sidera movit*] Æneid. x. 'Annuit, et totum nutu tremefecit Olympum.' Quod Homerium est: *μέγαν ἐλέλιξεν Ὀλύμπου.*

183 *Qua centum brachia, &c.*] Centum manus. Unde et gigantes Centimani, a centum manibus, vocantur. Alludere autem Poëta videtur ad Briareum gigantem et Cottum et Gygen illius fratres, quos Hesiodus in Theogonia singulos centum manus habuisse ait.

184 *Anguipedum captivo*] *Δρακονόποδες* finguntur gigantes: utrum ab invisâ illa hominibus forma? an ab

incessu superbo? an quod nihil rectum, nihil superum cogitarent, totius vitæ eorum gressu atque processu in infernâ mergente? ut Macrobi. Saturn. i. 20. et Crinitus II. 11. an denique ab ambitione sinuosa? Natal. Comes vi. 22. *Brachia*] *Κόττος τε, Βριδρεῖς τε, Γύγης δ' ὑπερβάρη τέκνα. Τῶν ἑκατὼν μὲν χεῖρες ἀπ' ὧμων ἑστασάντο, Ἀπλάστοι, κεφαλὰ δὲ ἐκάστη πενήκοντα* &c. Hesiod. Theogon. de Gigantibus. Vide Hieron. Magium lib. i. cap. 4. et F. B. V. Sapient. cap. 2.

187 *Nereus circumtonat*] Deus est marinus, sed pro Oceano ponitur, qui universam circuit terram, qua orbis terræ patet. *R. Circumsoudt orbem*] *Circumtonat* quatuor veteres. Avienus ora maritima, 'Hic salis Ægei tractus tonat.' *Heins.*

188 *Per flumina juro Infera*] *Per Stygem* paludem jurat, mortale genus totum esse perdendum. Stygis autem numen Dii fallere metuebant, ut ait Virg. 'Dii cujus jurare timent et fallere numen.' Quia ipsa Styx conjuratorum contra Jovem Deorum, cum illum vincere voluerunt, insidias patefecerat, hanc illi dignitatem concessit, ut Dii jusjurandum per Stygem sanctissimum haberent. *Pont. Per flumina juro*] Vide Metamorph. II. 45. *Farn.*

190 *Cuncta prius tentanda*] *Tentata* ex meorum uno revocandum. Versu proximo tollunt *τὸ* est optimus Florentinus et unus Ambrosianus. *Heinsius.*

192 *Sunt rustica numina Fauni*] De Faunis agricolarum Diis lege Natal. v. 9. de Nymphis, earumque generibus cap. 12. De Satyris cap. 7. De Sylvanis cap. 10. *Pont. Semidei*] Quas ait pars sincera docet, Semidei, et Numina ruris, Dæmones, Heroës, *Ἀνδρῶν ἡρώων θαῖον γένος, οἱ καλέονται ἡμίθεοι*, Hesiod. i. *ἔργ.* Ciofanus ex vet. cod. legit, *sunt rustica numina Nymphæ, Faunique, Satyrique, et mont.*

Noster in Ibin: 'Vos quoque plebs superum, Fauni, Satyrique, Laresque, Fluminaque, et Nymphæ, Semideumque genus.' Quos omnes se in montes recepisse credebant, a Jove monitos, ut sibi a diluvio caverent. *Farn.*

193 *Nymphæ*] Diis omnibus Nymphæ quædam erant attributæ ad ministerium. Habuit Jupiter, ut hic vides. Habuit Neptunus, et Hesiodus illi dat quinquaginta. Habuit Phœbus Aganippidas suas et Aonias. Habuere etiam Deæ, ut Juno i. *Æneid.* 'Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ:' ut Diana Venatrices; Thetis Nereidas. *Pont.*

198 *Lycaon*] Arcadiæ tyrannus: de quo vide Apollodorum lib. iii. et Nat. Comitem ix. 9. *Farn.*

199 *Confremuere omnes*] Simul omnes fremuere et murmurare, facinoris immanitate commoti. *Confremuere omnes*] Testati sunt assensum cum indignatione. Alibi simpliciter pro assentire. Virgil. x. 'Talibus orabat, Juno, cunctique fremebant Cælicolæ assensu vario: ceu flamma prima, Cum deprensa fremunt silvis, et cæca volutant Murmura, venturos nautis prodentia ventos.' Et i. *Æneid.* 'Talibus Ilioneus. Cunctis simul ore fremebant Dardanidæ.'

200 *Deposcut]* Ad supplicium. *Ma- nus impia scivit]* Conjurantium in Augustum, quorum meminit Suetonius cap. 19. neque enim placet intelligere de Julio Cæs. qui conjurationi non superfuit. *Deposcut]* Ad supplicium. *Æneid.* viii. 'Regem ad supplicium præsentī Martē reposcunt.' Et *Æneid.* ii. 'Dardanidæ infensi pœnas cum sanguine poscant.'

207 *Substitit ut clamor]* Postquam cessavit clamor, Jovis auctoritate cohibitus. *R.*

208 *Silentia rumpit]* Redi ad Art. i. 329.

209 *Curam hanc demittite]* *Dimittite* cum melioribus: quatuor *curam*

dimittite. Sed enim apud Virgilium *Æneid.* vi. 'in regna Lavini Dardanidæ venient; dimitte hanc pectore curam:' sic enim bibliothecæ Leiden- sis codex: *mitte hanc de pectore curam* vulgati. Mox malim, *Cui tamen ad- missa:* nam unus Palat. *Quæ tamen amissum.* Heins.

211 *Contigerat nostras]* Verisimile est, Gentiles multa a sacris libris, vel lectione vel auditione, accepisse: vel etiam a Chaldæis et *Ægyptiis*, inter quos vixerant Hebræi. 'Quis,' inquit Tertullianus in *Apologetico* contra gentes, 'poëtarum, quis sophistarum, qui non omnino de fonte prophetarum potaverit? inde igitur philosophi sitim ingenii sui rigaverunt;' et quæ seqq. cap. 47. Deus certe ipse, ut habetur lib. *Geneseos* xviii. dicit, 'Descendam, et videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non sit ita, ut sciam.' *Farn.*

215 *Minor fuit ipsa infamia vero]* *Ipsæ vero* præstitit. *Heins.* *Minor vero]* Majora namque scelera et plura ab Jove deprehensa fuere quam ferebantur.

216 *Mænala transieram]* Mænalus autem et urbs et mons est Arcadiæ celeberrimus, a Mænalo Arcadiæ filio denominatus. *R.*

217 *Et cum Cylleno]* *Cyllene*, quicquid libri veteres dissentiant. *Κυλλήνη* Græcia est. *Heins.* *Lycæ]* Montis Arcadiæ, cujus regem proleptice nuncupat poëta Arcada: quum Arcadia postea dicta sit, ab Arcade filio Callistus, quæ filia erat Lycaonis: *Farn.* *Et cum Cyllene]* Mons Arcadiæ Mercurio dicatus: unde etiam *Cyllenius* appellatur.

218 *Arcados]* Lycaonis, Arcadiæ regis.

219 *Crepuscula]* Redi ad Amor. i. 5. 5. Epist. x. 7.

222 *Discrimine aperto]* Manifesto periculo.

225 *Hæc illi placet experientia veri]*

Rerum numerosius, quod in secundo Mediceo extabat. *Heins.*

226 *Missi de gente Molossa*] Veterimus Palatinus *amici. Lege Amyci:* ut nomen obsidi sit Amyco. Sic 'Ophioides Amycus' lib. xii. Passim hoc nomen occurrit apud poëtas. *Idem.* *Missi de gente Molossa*] Molossi populi sunt Epiri, a quibus bello victis Lycaon obsides acceperat, quorum unum jugulavit, ut ipsum Jovi apponeret. *R.*

230 *Quos simul imposuit mensis*] Hoc Hyginus lib. ii. tit. Arctophylax, refert de Arcade Calistonis filio, cæso a Lycaone. Verum idem in fab. 176. narrat, Lycaonis filios Jovem tentaturos, Deusne esset, carnem humanam cum alia mistam ei in epulo apposuisse. Quod itidem tradit Apollodorus lib. iii. Natal. Comes ix. 9. scribit Lycaonem in lupum versum, quod in ara Jovis Lycæi infante macato humanum sanguinem libaverat. Boccatus refert Lycaonem obsidem, a Molossis devictis sibi datum, eorundem legatis repetentibus edendum apposuisse. Aliter Clemens Alex. Admonit. ad gentes. Aliter Pausanias in Atticis.

233 *Exululat*] Valde ululat. *Ab ipso Colligit, &c.*] Quia, inquit, loqui non poterat, in rabiem actus est, quam ab hominibus in pecudes transiit. *R.*

235 *Utitur in pecudes*] Multi veteres *Vertitur*; quod præstat. Lib. xi. 'Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris.' Lib. xii. 'Vertere in Æaciden, cæcosque ulciscere fratres.' *Heins.*

237 *Fit lupus*] Multi multa de Lycanthropis Plin. viii. cap. 22. Cœl. Rhodig. xxvii. 12. Aug. de civit. Dei xviii. 17. et 18. Miranda sed non credenda Olaus Magnus xviii. 45. et Cigogna iv. 5. Hier. Magius iv. 12. Bullingerus ii. adversus Magos, 29. Boissardus de Magia, cap. 6. *Farn.*

238 *Violentia vulgus*] *Vulku* rectius uterque Erfurtensis, secundus Palat. et Leidensis unus. *Heins.*

FAB. vii. Arg. *Occidit una domus*] Posteaquam Jupiter exemplo Lycaonis ostendit quam tetris sceleribus infecti sint homines, concludit totum genus humanum penitus esse perendum. Sicque poëta fabulam cum fabula ac mutationem cum mutatione connectit. Narraturus enim quemadmodum lapides a Dencalione et Pyrrha post terga jacti, partim in mares partim in fœminas fuisse conversi, ante describit diluvium, quo genus humanum fuit extinctum. *Raph.*

241 *Fera regnat Erinnyes*] Plena sunt omnia scelera. De Erinnybus fuse Natalis iii. 10. Eadem sunt Furæ, Eumenides, Erinnyes. Et Gyrard. Syntagm. 6. *Pont.*

244 *Pars voce probant*] Allusum videtur ad Curiam Romanam, in qua Majorum gentium patres sententiam dicebant; Minorum gentium patres in aliorum sententias pedibus ibant, unde pedarii dicti. Aul. Gel. iii. 18. *Farn.*

246 *Est tamen humani generis jactura*] Scribit Plato, omnia hominum causa procreata; homines propter Deos, a quibus cognoscantur, implorentur, et colantur. *Pont.*

249 *Populandas tradere terras*] *Genetes* quatuor scripti. *Heins.*

255 *Totusque ardesceret axis*] *Longusque* ex melioribus. Infra lib. vi. 'Inficere ingenti longum curvamine cœlum.' Sic et apud Virgilium Georg. iii. 'resonant sylvæque et longus Olympus:' ut in omnium vetustissimo codice Mediceo scriptum offendi. *Idem.*

256 *Esse quoque in fatiis*] Deflagrationem mundi futuram (inquit Lactantius lib. de ira Dei cap. 23.) vaticinata est Sibylla his versibus: *Καί ποτε τὴν ὀργὴν θεὸν οὐκ ἔτι πρᾶσσοντα 'Αλλ' ἔξερθόντα, καὶ ἐξολόντα τὴ γέναν 'Ανθρώπων ἅπαναν ὅτ' ἐμπρησμοῦ*

ἀπόθωρα; subicitque ibidem tres hosce Ovidii versus. Quod et Seneca præcivit Consolat. ad Marciam, sub ipsa calce libri: 'Cum tempus advenerit, quo se mundus renovaturus extinguat, &c. et omni flagrante materia uno igne quicquid nunc ex disposito lucet, ardebit.' Idem Natural. Quæstionum lib. III. 28. 'Qua ratione, inquis? Eadem, qua conflagratio futura est. Utrumque sit, cum Deo visum ordiri meliora, vetera finire. Aqua et ignis terrenis dominantur. Ex his ortus, et ex his interitus est,' &c. *Farn.*

260 *Genus mortale*] Annon jure summo res suas repetitum veniant SS. Patres, Justinus Martyr. I. apol. Lactantius lib. II. de origine erroris, alii; meritoque arguant Ethnicos furti simul et adulterii? 'Qui,' ut ait Tertullianus Apologetico contra gentes, cap. 47. 'nostram hanc parataram suis opinionibus ad fabulas et philosophicas sententias adulteraverunt, et de una via obliquos multos tramites et inextricabiles aciderunt.' Quæcunque enim facio audieram de universali illo diluvio Noëtico, A. Mundi 1636. deferunt ad diluvium singulare quod contigit in Thessalia A. Mundi 1437. regnante ibi Deucalione, qui, ut habet Arrianus lib. II. rerum Bithynicarum, in editos montes cum suis confugit. Sed audi Lucianum in lib. de Dea Syria referentem quæ tradiderint Græci: *ὁ βρισηὶς κάρτα ὄντες, ἀθέμιστα ἔργα ἐπρασαν*, &c. 'Injurii utique nefaria perpetrarunt opera, &c. quamobrem maxima illos consequuta est calamitas. Telus enim multam aquam effudit, imbres magni fuerunt, flumina solito majora decurrerunt, mare ascendit altius, eo usque, dum omnia aquis inundarentur, atque omnes perirent, Deucalion solus hominum superfuit in secundam generationem, pietatis gratia, Arcam quippe magnam, *ἀρκα μεγάλην*, cum uxore et liberis ascendit, cum ipso feræ et pecudes,

bina ex uno quoque genere,' &c. Quibus adde quod refert Plutarchus lib. de solertia animalium: 'Columbam e Deucalionis arca emissam nunciam fuisse tempestatis, cum rediret; serenitatis, cum evolaret.' Videatur et Berosus et Justinus lib. II. *Farn.*

262 *Protinus Æoliis, &c.*] De generalibus et provincialibus eluvionibus copiose Lælius Bisciola Horar. subseciv. tom. I. l. 19. cap. 13. De provincialibus Justin. lib. II. Aristot. meteor. 2. Orosius lib. I. cap. 9. August. de Civ. Dei. Isidor. XIV. 22. *Æoliis antris*] *Æneid.* I. 'Nimborum in patriam, loca fœta furentibus austris, Æliam venit,' &c.

268 *Utque manu late*] *Manus lata* meliores. Versu proximo *hinc densi*, non *et*, optimus Florent. Neapol. primus Vaticanus, et secundus Medicæ. Paulo ante *ruit unda capillis*, pro *ruit*, prior Erfurtensis; quod sequor: nisi *pluit* reponendum. *Heins.* *Pendentia nubila pressit*] Verbum *pressit* aquarum descendantium copiam exprimit. Veluti spongia ebria compressa, nubes aquam fundebant. *Pont.*

270 *Nuntia Junonis*] Pluvias siquidem denuntiat, quæ in aère, quem Juno suo nomine designat, concipiuntur: seu quoniam e nubibus fiunt, quibus Juno præest, ut Servius ait. De causis Iridis multa Seneca Quæst. Nat. I. 3. et seqq. Cælius Rhodig. XII. 30. *Pont.* *Varios induta colores*] Virgil. IV. 'Mille trahens varios adverso sole colores.' Rationem physicam confirmat Hesiod. *Θεογον.* p. 780. *Παῖρα δὲ θαύματος θυγάτηρ πόδας ὠκεία Ἴρις, Ἀγγελὴ πωλεῖται ἐς εἶρην νῦν θαλάσσης, Ὀρνέη Ἴρις καὶ νεῖκος ἐν ἀθανάτοις ἔσθαι*, et quæ seqq.

272 *Deplorata colonis*] *Coloni* rectius Neapol. Bernegger. et unus Medicæus. *Heins.*

275 *Cæruleus frater*] Neptuni periphrasis. *Auxiliaribus undis*] Auxilium afferentibus ad perdendum ge-

nus humanum.

279 *Domos*] Fontes. Vide vs. 574. infr. *Mole remota*] Obice quocunque. *Farn. Mole remota*] 'Molemque et montes insuper altos Imposuit; regemque dedit, qui fœdere certo Et premere, et laxas sciret dare jussus habenas.'

280 *Totas habenas*] Translatio ab equis sumpta, qui habenis inhihentur.

281 *Fontibus ora relaxant*] Fontium exitus: qui et in fluviis ostia dicuntur. Aditus domorum et limina etiam ora dicuntur: uti partes domus, membra Plinio vocantur. *Æneid. vi.* 'nec enim ante dehiscent Attonitæ magna ora domus.'

282 *Ipse tridente*] Hinc terræ motus et cum his eluviones elicit: hinc *ἑωσφύαιος*, et *ἑωσφύου*, a Poëtis dictus. *Farn.*

284 *Motuque vias patefecit aquarum*] *Sinus* cum Erfurtano altero et uno *Leideni*: idque ex veteri codice quoque annotarat Gruterus. Mox pro *pressa*que latent turres rectius apud Senecam l. iii. cap. 27. Nat. Quæst. *pressa*que labant legitur. *Heins.*

292 *Omnia pontus erat*] Erant meliores: et mox *supra segetes*, non *super*. Idem.

296 *Summa piscem*] 'Piscium et summa genus hæc ait ulmo, Nota quæ sedes fuerat columbis,' &c. Horat. Od. i. 2. *Farn.*

297 *Si fors tulit*] Si casu evenit. R. Sic Mss. uterque subscribit Mureto, l. xvi. var. lect. c. 9. *el τόχου*. Cic. 'si forte': male vulgo legitur, *sic fors tulit*. *Farn.*

300 *Phocæ*] A Latinis vituli marini appellantur. Plin. ix. 8. *Phocæ*] Redi ad Ep. x. vs. 87.

302 *Nereides*] Nymphæ sunt marinæ, a Nereo patre appellatæ.

303 *Agitataque roborâ*] Impulsa ligna ac truncos percipiunt.

304 *Nat lupus*] 'Ingeniosissimus ille poëtarum,' inquit Senec. Nat.

Quæst. iii. 27. 'egregie et pro magnitudine rei dixit, Omnia pontas erant; deerant quoque littora ponto; nisi tantum impetum ingenii et materię ad pueriles ineptias reduxisset, Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones. Non est,' inquit, 'res satis sobria lascivire devorato orbe terrarum, &c. Magnifice hæc, si non curavit quid oves et lupi faciant.' Spero me habere quo nostrum ab hac sugillatione asseram; idque principis poëtarum exemplo. Neque enim hic (alibi forte) lascivit, sed serio et sobrie curat quid agat lupus inter oves; ut qui salutis suæ satagat non respiciens prædam, sibi prospiciat rapinæ utique immemor. Virgilius Georg. iii. in hypotyposi diræ et omnia populantis pestis, post tauros, equos, sues, homines, hostias lue abreptas, adjicit et feras, rapinæ præ langnore immemores, promiscue inter assuetas prædas obambulare: 'Non lupus insidias explorat ovilia circum, Nec gregibus nocturnus obambulat': quare? 'acrior illum Cura domat: timidi damæ cervique fugaces Nunc interque canes et circum tecta vagantur.' *Farn.*

305 *Fulminis apro*] Utrum ab exercitis utrinque dentibus fulminis cuspidis referentibus? an quia ut fulmen 'obliqua præstringit lumina flamma?' Sic et aper 'obliqua latrantes dissipat ictu,' viii. 344. *Εἰ δὲ πλαγίως τοῖς δδοῦσι θύοι τῶν κυνῶν, τὸ τρίχωμα ἐπέφλεξε*. Pollux v. 12. Vide viii. 389. *Farn.*

306 *Crua nec ablato, &c.*] Scio esse qui *alato* legant: quod nobis tamen non probatur. Præsertim, cum ut recte in suo codice notaverat Gruterus, ipse auctor l. ii. hujus operis, ita locutus sit. De *Europe* nempe: 'pavet hæc; litusque ablata relictum Respicit.' Ita hic, 'cervo ablato,' marinis, nempe, fluctibus. *Heinsius.* *Ablato*] Celeritate pedum subducto.

307 *Ubi sistere possit*] *Detur* primus

Mediceus, unus Palat. et Bononiensis. Virgilius *Æneid.* iii. 'Incerti quo fata ferant, ubi sistere detur.' Alter præterea Mediceus ex veterrimo exemplari descriptus *sidere*; quomodo jam ante conjeceramus: sic optimi passim scriptores; nisi quod obstat Virgilianus videtur locus. Noster l. ii. 632. ex scriptis codicibus: 'Inter aves albas vetuit considerare corvum.' Horatius Sat. i. 8. 'Ast importunas volucres in vertice arundo Terret fixa, vetatque novis considerare in hortis.' Sed et ipse Maro *Æn.* vi. de columbis: 'Tollunt se celeres, liquidumque per aëra lapsæ Sedibus optatis gemina super arbore sidunt.' *Heins.*

310 *Novi fluctus*] Magnæ undæ et inusitate, et nunquam antehac ibi visæ.

313 *Separat Aonios, &c.*] Topographia et loci descriptio. Montem enim Parnassum describit, in cuius cacumen, sua altitudine ab undis tutum, Deucalion et Pyrrha se receperunt. Phocis regio est inter Bœotiam et Atticam, a Phoco denominata, in qua mons Parnassus duobus collibus emiciens conspicitur. *Ab Actæis arvis*] Ab Attica regione, quæ olim Actæa, ab ἄκρη, *littus*, dicta. R. *Separat Aonios*] Hypallage: Aonia, id est, Bœotia separat Phocenses ab Atticis. *Farn.*

315 *Latus campus aquarum*] *Μέγα λαίμα θαλάσσης*. Redi ad vs. 41. h. l.

316 *Petit ardens astra*] Duobus cacuminibus tendit in altum sidera versus: quorum unum (ut Herodot. lib. viii. ait) Tithoreum, alterum Hyampeum vocant: hoc Phæbo, illud Bacco sacrum. *Pont.*

318 *Hic ubi Deucalion*] Deucalion Promethei filius, vir integer ac pius. Vide Hygin. Fab. clxiii.

320 *Corycidas Nymphas*] Nymphas antri Corycii: quod et ipsum dictum a Nympha Corycia, ex qua Apollo genuit Lycorum, a quo urbs nominata est *Lycorea*. Pausanias in Phocidis,

et Delphici dicti *Lycorea*. Schol. Apollon. ii. 713. atque hinc *Lucianus* in Timone ait, arcam appulsi ad Lycorim montem. *Numina montis*] Numina regionis, Indigetes, et Deos Topicos salutare atque adorare advenis moris erat. *Numina montis adorant*] *Adorant* meliores: et mox *metuentior Deorum* vel *Dearum* iidem, non *reventior*: sic 'metuentior undæ' Epistola Herus. Noster Fast. vi. de Numa, 'quo non metuentius ullum Numinis ingenium terra Sabina tulit:' quomodo et 'metuens pericli' apud Maronem, *Æn.* v. 'metuens Divum matertera' apud Persium, 'et metuens natura mali' apud Severum in *Ætna*, et 'rixarum metuens Gratia' apud Horatium Od. iii. 19. et 'metuens alterius viri castitas' Od. iii. 24. et 'futuri metuens mens' Sat. ii. 2. 'virgæ metueas Achilles,' Jovenali Sat. vii. 'metuens domini Roma' Lucano l. vii. *Heins.*

321 *Fatidicamque Themis*] Terræ, quæ prima tenebat oraculum, successit Themis, huic Apollo. 'Cum regna Themis tripodasque teneret.' Lucan. v. 81. et quæ nos ibi: 'responsa Themidis priora Delphis,' Sidonius 9. Carm. 'Spiritus elementorum,' inquit Am. Marcellinus l. ii. 'et potestates substantiales suppeditant nobis divini muneris et verba vaticina, quibus numen præesse Themidis dicitur: quam ex eo quod fixa fatali lege decreta præscire fas sit in posterum, quæ *rebeluena* sermo Græcus appellat, ita cognominatam, in cubili solioque Jovis Theologi veteres collocarunt.' Ovid. Metam. vii. 760. *Farn.*

325 *Et superasse virum*] Videt cum iisdem melioribus. *Heins.*

328 *Aquilone remotis*] Ab Aquilone depulsis. Est enim Aquilo ventus nubila dissipans, ac serenitatem inducens. R.

331 *Mulcet aquas*] *Æneid.* i. 'Et mulcere dedit fluctus, et tollere ventos.' Quod ex Homer. Odyss. K. 21.

Καὶδον γὰρ ταυτὴν ἀνέμων ποταμὸς Κρο-
νίων, 'Ἡμὲν παύμεναι, ἢδ' ὀρῶμεν ἐν κ'
ἰθὺργοι.

332 *Innato murice*] Ingenitis muri-
cibus: vel gerentes humeris ingeni-
tos sibi murices et conchas. Est au-
tem murex concha ex cujus sanguine
purpureus conficitur color.

333 *Caruleum Tritona*] *Caruleos*
conciunius sit, ut ad humeros refera-
tur. Mox pro *conchaque sonanti*, *con-*
chaque nonnulli. Naugerius et Vivia-
nus *sonaci* ex suis notant; neque ali-
ter Calandræ Vaticana Excerpta. Re-
spexit hæc Nasonis Apuleius Metam.
l. iv. 'Jam passim maria persultan-
tes Tritonum catervæ, hic concha
sonaci leniter buccinat, ille serico
tegmine flagrantis Solis obsistit ini-
mici.' Idem l. viii. 'attritum den-
tium sonacem' de apro dixit, Vide
Notas Amor. ii. 6. 23. *Heins.* *Con-*
chaque sonanti] Beroaldus legendum
censet *sonaci*. Ex opinione et reli-
gione veterum interpretandum cen-
set Turneb. ii. 21. credentium Trito-
nem Neptuni buccinatorem canoro
immanique clamore aquas increpare
et tanquam auritas vocare, quæ ejus
imperio consueverint parere.

336 *Tortilis, &c.*] Retorta in latitu-
dinem. *Quæ turbine crescit*] Quæ ab
ore angusto incipit, et in amplum de-
sinit ad turbinis similitudinem.

337 *Quæ in medio concepit ubi æra*
ponto] Tolle τὸ in ex auctoritate co-
dicum, et ex quatuor libris repone
concepit ut. *Heins.* *Concepit ubi æra*
Postquam inflari cæpit. *In medio pon-*
to] Quo possit commodius ex omni
parte a marinis fluctibus velut ani-
matis exaudiri.

338 *Utroque jacentia*] Sole oriente
et occidente, universo denique terræ
marisque tractu. *Farn.*

340 *Cecinit recessus*] Imo *receptus*
cum secundo Palatino, codice Langii,
et Berneggeriano, atque adeo cum
excerptis Calandræ. Sic et Trist.
iv. 9. ex fide optimorum codicum

cane Musa receptus est reponendum.
Heins.

346 *Nudata cacumina*] Foliis privata
atque spoliata. *R.* *Postque diem*]
Post multos dies, tempus longum:
annum scilicet, si Noëticum intelligas
Diluvium. *Farn.*

347 *Limumque in fronde*] Oblimatæ
et lutulentæ relinquebantur frondes
arborum, propter aquam per alluvio-
nes et colluviones necessario turba-
tam sædatamque.

349 *Desolatas terras*] Destitutas ho-
minibus et animantibus. *R.* *Desola-*
tas terras] Virgil. xi. 'ingentes et de-
solavimus agros.'

351 *Soror*] Patruelis, non germa-
na; filia scil. Epimethei ex Pandora,
uti et Deucalion erat Promethei fi-
lius, ex Asia uxore: uterque autem
Prometheus et Epimethens filii erant
Japeti. *Farn.* *Soror*] Item et frater
pro patruelle Epist. Heroid. viii. 28.
Quod ex fragment. Pacuvii. 'nam
me æquum est frui Fraternis armis,
mihiq; adjudicariet Vel quod pro-
pinquus, vel quod virtute æmulus.'

352 *Patruelis origo*] Deucalion enim
et Pyrrha patruelles fuerunt. Nam
Japetus duos sustulisse filios dicitur;
Prometheum, qui Deucalionem, et
Epimetheum, qui Pyrrham genuit. *R.*

353 *Ipsa pericula*] Validissimum
vinculum, naturæ sorte, cognationis
lege, conjugii fœdere firmius: συνδύεις
γὰρ καὶ ἐχθιστοὺς ὁ νόμος φέβος. Arist.
Polit. v. *Farn.*

355 *Nos duo turba sumus*] Est quod
infra dicit: 'Nunc genus iu nobis
restat mortale duobus.'

357 *Etiannum*] Sic Neapolitanus.
Heins.

358 *Quis animus, miseranda, foret*]
Quid animi unus Vossianus et unus
meus cum Naugerii codice et mar-
gine editionis Gryphianæ: primus
Vaticanus *Quid animus*; proxime ve-
rum. Epist. Canaces, 'Quid mihi tunc
animi censes, germane, fuisse? Met.
v. 'Quid mihi tunc animi miseræ

fuit? Lib. vii. 'Quid mihi tunc animi fuit? an quod debuit esse?' Lib. xiv. 'Quid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem Sensem animumque) fuit?' *Idem*.

361 *Si te quoque pontus haberet*] *Te modo rectius nonnulli: et possim mox pro possem. Idem.*

363 *Paternis*] Prometheus fingitur hominum imagines e luto finxisse, atque has igne cœlitus surrepto amasse; vel quia rudes homines ad civilem vitam revocarit, artibusque inventis instruxerit; an quod primus artem invenerit statuas et simulachra fingendi. Lactantius div. inst. de orig. ii. *Paternis*] De Prometheo multi multa. Attius apud Sriver. 'undeignem mortalibus Divisse cluet doctu' Prometheus Clepsisse dolo, pœnasque Jovi Fato expendisse supremo.' Quod Cicero Tusculan. Quæst. ii. ita reddit: 'Veniat Æschylus, non poëta tantum, sed Pythagoras; sic enim accepiamus: quomodo fert apud eum Prometheus dolorem, quem accepit ob furtum Lemnium, unde ignis lucet mortalibus clam divinis? eum Prometheus doctus clepsisse dolo, pœnasque Jovi fato expendisse supremo,' et quæ seqq. Adi Æschyl. Fab. i. Prometh. 'Ἐξείπεν γραμμάτων συνθέσεις Προμηθεύς. Tzet. Chiliad. vi. histor. 82. περὶ τοῦ Προμηθεύς, ubi inter alia: 'Ὡς νοῦς ὁ προβουλότατος ὁ Προμηθεύς ὑπάρχει, τὸν νοῦν τὸν ὑπερόβουλον λέγει δ' Ἐπιμηθεά. Adi et Hesiod. et alios. De Prometheo victo invenies p. 3094. vs. 40.

366 *Exempla manemus*] Exemplaria. 'Comœdiam,' inquit Plinius l. vii. Epist. 'ad exemplum veteris Comœdiæ scriptam tam bene, ut esse quandoque possit exemplar.' Farn.

368 *Per sacras sortes*] Per oracula et Deorum responsa. Turneb. v. 21.

369 *Cephisidas undas*] Cephisus Bœotia fluv. Delphos præterfluens. Lucan. iii. 177. 'quos impiger ambit Fatidica Cephissos aqua.'

370 *Et nondum liquidas, sed jam*] Optimus Thuan. *Ut nondum: unus Medic. sic jam.* Lege, quomodo sibi quoque videri corrigendum esse ad me perscripsit eruditissimus Gronovius, 'Ut nondum liquidas, sic jam vada nota secantes.' Heins. *Ut nondum liquidas*] Nondum puras, sed limo turbidas. *Vada nota secantes*] Sed jam alveos suos tenentes; neque enim ripis egrediebantur. *Secantes*] Redi ad p. 3092. v. 16.

371 *Libatos*] Sic Eurip. Ion. a v. 116. Ἄλλ', ὃ Φοῖβον Δελφοὶ θέπατες, τὰς Κασταλλίας ἀργυροειδέας Balvere δίνας καθαρὰς δὲ δρόσοις Ἀφροδρανέμενοι, στέλχετε ναοὺς. Στόμα τ' εὐφημῶν φρονεῖν ἀγαθόν. Quod etiam Virgil. attingit Æneid. iv. 'Dic corpus properet fluviali spargere lympha.' *Liquores*] Aquæ vivæ; id est, fluentis et Themidi sacre aspergine se lustraverunt. Farn. *Inde ubi libatos, &c.*] Themidi sacer erat ille amnis. Antiqui templa ingressuri, Deosque precaturi, prius se aqua aspergebant et lavabant.

374 *Pallebant musco*] Ita constanter libri veteres. Accedo tamen reponentibus *squallabant*: sic 'squallere situ,' et similia: sed apud Val. Flaccum l. i. 775. 'Sordidus et multa pallens ferrugine taurus;' ubi tamen *squallens* pari modo censeo reponentum. Heins.

376 *Pavens dedit*] Quasi præsentem numine, horrore quodam perfusi et venerabundi. Pont.

381 *Sortemque dedit*] Responsum oraculi; ut modo vs. 368. *Discedite*] Ritu sacro atque ex more augurum. *Templo*] Templum enim est locus auguris manu vel lituo designatus.

382 *Velate caput*] Velati capite Deos adorabant, humiles se et indignos confessi, aut veriti ne quid mali ominis sacra inturbaret. Plutarch. Rom. Quæst. x. et Helenus Æneid. iii. 'Purpureo velare comas adopertus amictu; Ne qua inter sanctos ignes in honore Deorum Hostilis facies œ-

currat et omnia turbet,' et quæ nos ibi. *Et velate caput*] Virg. *Æneid.* iv. 'Tuque ipsa pia tege tempora vitta.' *Cinctasque resolvite vestes*] Virg. *Æn.* iv. de Didone. 'Unum exuta pedem vinculis, in veste recincta Testatur moritura Deos;' ubi Serv. *Cinctasque resolvite vestes*] Piaçulum enim in sacrificio est, aliquid esse religatum. *Farn.* *Velate*] Operite ac tegite. *Resolvite*] Distingite vestes vestras, quæ sunt cinctæ. *R.*

384 *Rumpitque silentia voce*] Redi ad Art. i. 329.

386 *Pavido rogat ore, pavetque*] *Timido ore* Arondelianus: unus Vossianus *timetque*. Opinor debere restitui, *Detque sibi veniam, timido rogat ore, paventi Ludere jactatis maternas ossibus umbras.* Heins.

387 *Umbras*] Animas, quas lædi credebatur antiquitas, illata cadaveribus aut tumulis injuria. *Farn.*

390 *Promethideos*] Dencalion Promethei filius. *Epimethida*] Pyrrham, Epimethei filiam.

398 *Magna parens*] Respexisse ingeniosissimum poetam opinatur Muretus Var. Lect. x. 2. ad historiam Rom. Liv. i. lib. cum regis adolescentibus responsum esset, eum regnatum Romæ, qui primus matri osculum tulisset: Brutus e navi descendens simulato casu terram osculatus est, &c. Vetus item Grammaticus, de eo qui ad lapidem offendisset, dixit, *ἦς βορρῶν ἐγχεμῆδης πόδα*. Quæ etiam valet analogia in venis terræ de aqua et metallis.

395 *Augurio quanquam*] Interpretatione saneta, sana, felici. *Farn.* *Titania*] Pyrrha, Japeti Titanis nephis. *R.*

397 *Tentare nocebat*] *Nocebit* meliores. Pro *Discedunt*, optimus Florentinus, primus Palatinus, et alii quatuor, *Descendant*: e templis enim per gradus descendebatur. *Heins.*

405 *De marmore capta*] *Capto* primus Palatinus, quod præstat. *Idem.*

406 *Non exacta satis*] Exculta, perfecta. *Rudibus signis*] Inelaboratis statuis. *R.*

511 *Superorum numine*] *Munere* veteres quinquæ. Et mox *faciem virilem* pro virorum unus mens et unus Mediolanensis. *Heins.* *Superorum munere*] Diis faventibus et juvantibus.

414 *Genus durum*] *Unde homines nati durum genus.* Virg. *Geor.* i. atque hinc a λῆας lapis dici volunt λαοὶ populos: *ἐκ δὲ λίθων ἐγένοντο ἄνθρωποι, λαοὶ δὲ καλοῦνται.* Supra de progenie nata e gigantum sanguine, 'scires e sanguine natam.' *Farn.*

FAB. VIII. 416 *Animalia formis*] Ex corruptione quidem nasci insecta, neque Academia negaverit neque Lycæum: quin et adstruit ipsa experientia. Animantia quædam ex terræ visceribus Solis agentia vinasci, inter Ægyptiorum placita recenset Porphyrius: a quibus fortasse fabulæ hinc, una cum ipsa similitudine Nili terram imprægnantis, ansa, et fides historico Melæ hoc idem ex nostro referenti in Ægypto sua. Omitto quæ adducit Plutarchus v. 19. de placitis philosophorum, et Convivial. Quæst. ii. 3. Sed quis ferat Avicennam? qui lib. de Diluviis asserit ex reliquo cadaverum humanorum seminio a Sole animato, homines post immensas terrarum inundationes natos. *Farnabius.*

419 *Intumescere æstu*] Ut prægnantes solent.

420 *Vivaci solo*] Terra, vitam subministrante.

422 *Septemfluvius Nilus*] Exemplo declarat, reliqua animalia ex terra sponte fuisse orta; Nilus autem fluvius, singulis quibusque annis Ægyptum inundans, fecundam non solum frumentorum, sed variorum quoque animalium eam reddit. Vide Plin. vii. Senec. Natural. iii. 26. *Ælian.* histor. animal. x. 44. *Septemfluvius* idcirco dicitur, quod septem ostiis in mare erumpit. *R.* *Sic ubi deseruit*] De Nili incremento et Natura videas-

tur Jo. Bap. Sfortia. *Farn.*

423 *Nihus*] Redi ad Amor. III. 40.

424 *Sidere*] Sole. *Farn.*

426 *Modo cepta per ipsum*] *Sub ipsum* rectius Bersmanni codex et excerpta Calandræ Vaticana, cum codice Leodicensi S. Jacobi, et postrema Naugerii editione. *Heins.*

428 *Trunca vident humeris*] *Numeris* vere libri meliores; nondum *numerus* omnibus absoluta. Mox iidem *codem in corpore*. Met. VII. 'Utque hominis faciem materna sumit in alvo, Perque suos intus numeros componitur infans.' *Idem. Numeris suis*] Amor. II. 40. De numeris militariibus. p. 106. v. 24.

430 *Quippe ubi temperiem*] *Empedocleam* simul *litem* et *amicitiam* respicere videtur. Qua de re vide q. uæ ad vs. 25. supra. *Farn.*

437 *Novæ monstra*] Nunquam antehac visa, adeoque mira. Vide Epist. XII. 13. Sic et Græci. Eurip. Herc. Fur. 965. 'Ὡς καὶ, τί πῶς αὖ; τίς δ' ἄνθρωπος ξενόσεως τῆσδ'; et monstra dicuntur ἀνθρώπων tanquam res novæ, et sine more occurrentes.

438 *Illæ quidem nollet*] Gigantes Terra lubens et læta peperit, ut et progeniem ex gigantum sanguine; Pythona non item, sed invita. *Python*] Α πύθων, Exhalationis enim putredinem a Diluvio gravem Sol radiorum tanquam sagittarum ictu attenuavit exsiccatique. Alias mythologias vide apud Macrobiū Saturn. I. 17. Nat. Comit. IV. 10. Cæli. Rhodig. XVI. 19. Ant. Liberal. cap. 28. *Τυφὸν ἐγένετο γῆς υἱὸς ἑκατοῖς δακτύλοις ἔχων*, &c. *Farn.* Vide Franc. Lusign. Parerg. II. 11.

439 *Incognite serpens*] *Incognita* Bernegger. Neap. et octo vel decem alii. Apposite Lucanus lib. VI. 'hinc maxima serpens Descendit Python, Cyrrhæaque fluxit in antra.' qui hunc Næsonis locum videtur respexisse. Ita et pro *Hunc* mox *Hanc* idem Neapolitanus et secundus Me-

diceus: ut et paulo post 'perdomitam serpentem' vocat. Libro II. fabula Ocyrhoës 'diram serpentem' dixit. *Heins.*

441 *Deus arcitenens*] Apollo κλυτὰ τεύχεα.

443 *Mille gravem*] Liber Zinzerlingi, *gravi telis*, ut epitheton sit pharetræ, non draconis. 'Pharetra gravis,' est plena, referta telis. *Pont.*

444 *Per vulnera nigra*] Hypallage: Nigrum enim venenum vel sanguinem venenatum per vulnera effusus intelligimus. *R.*

446 *Instituit sacros*] Vide et Scal. poet. I. 23. A Diomede tamen Pausanias in Corinthiacis Pythia instituta scribit; ab Eurylocho Thessalo, Pindari interpret. *Certamine ludos*] Pagilatu, cursu pedestri et curuli. *Farnab. Instituit sacros*] Sciendum apud Græcos nobilitate fuisse quatuor ludorum genera, Olympiacos, Pythios, Isthmicos, Nemeæos; de quibus Pausanias, II. 3. Natal. Com. V. 12. et 34. Scalig. Poët. I. 23. *Pont.*

447 *Pythia perdomitæ*] Rectius *domitæ* meliores. Pro *Hic* versus proximo Neapol. et secundus Medicæ cum codice Johannis Georgii Grævii viri doctissimi, *Hic*. *Heins.*

449 *Esculææ frondis honorem*] Coronam ex frondibus esculi confectam. Esculus enim arbor est glandifera, sic dicta, quod prisci ex illius fructu escam sumerent. *R.*

FAB. IX. 452 *Peneia*] Daphne fingitur Penei filia, quod lanrus abunde nascatur in ripis Penei, qui fluvius, e radicibus Pindi montis ortus, per Tempe amœnissimum Thessaliæ nemus labitur, infra vs. 569. Hodie *Salampræ*, ut alii, *Pezin*. Ladonis autem filiam esse volunt Philostratus, Aphthonius, alii. *Farn.*

453 *Sors ignara*] *Fors* cum melloribus. Mox *rieta serpente* primus et secundas Medicei, Neap. Bernegger. Thnan. et duo alii. *Heins.*

461 *Nescio quos amores*] Cum quo-

dam contemptu hæc dicuntur; ac si diceret, leves, molles, atque viris negligendos. *R.*

463 *Assere*] Arroga, vindica tibi.

465 *Cuncta Deo*] *Deis* olim legēbam. Nunc sequor scripturam Berneggeriani codicis, quam Vossianus nūus, unus item Moreti pro diversa lectione agnoscunt, *Cuncta tibi*. Silius libro xv. 'mortalibus alti Quantum cælicolæ, tantundem animalibus isti Præcellunt cunctis.' *Heins.*

468 *Deque sagittifera*] *Eque* præstantiores. *Parnasi* etiam pro *Parnassi* constanter. *Idem.*

474 *Fugit altera*] Fingitur Daphne Apollinem fugere, quod laurus nūbram et opaca loca amet.

477 *Vitta coërcebat*] *Vitta* tegmen est capitis muliebre. Et alia virginum, alia matronarum. *Vitta* duntaxat fluentes capillos colligebat. *Sine lege*] *Sine ordine. R.*

479 *Nemora avia*] Rectius alii *nemorum avia*: sic 'nemorum secreta' non longe post, et 'opaca nemorum' apud Statium Theb. primo, et Theb. xii. 'arcana nemorum': 'nemora' tamen 'avia' Lucretius quoque dixit non uno loco. *Heins.*

480 *Hymen*] Nuptiæ. Vide quæ nos ad Senecæ Thebaid. 262. de Hymenæo. *Farn.*

483 *Tædas exoræ*] De facibus, quæ in nuptiis præferebantur sponsis, vide quæ ad Senecæ Thebaida 263. et 507. *Farn.* *Tædas jugales*] Nuptias. Novis enim nuptis quinque facies accensæ præferebantur, ut Plutarchus scribit in problematis. *R.*

484 *Suffundens ora rubore*] Repone *suffunditur* cum Bernegger. secundo Palat. primo Gronovii, vetustiore Erfurtano, et duobus aliis: multi sunt in his Græcismis Poëtæ. *Heins.*

485 *Blandis lacertis*] Pro ipsa blanda, per Hypallagen.

486 *Da mihi perpetua*] Ipsa Diana apud Callimachum, *Δός μοι παρθένος αἰδίων, ἔκστα, φιλδοσέω.* Concessit

Delph. et Var. Clas.

Jupiter, *φέρειν, τέκος, ὅσος* θειλημὸς Ἀτρίχης. Et *Μηδὲ τινα μῦσθαι τῆς παρθένου*, eodem hymno in Dianam. *Farn.*

591 *Quodque cupit*] Rectius primus Palat. Erfurt. et alii nonnulli, *Quæque*, videlicet connubia. *Quamque* quatuor non contemnendæ notæ. *Heins.*

492 *Leves stipulæ*] *Stipulæ* ita incensæ rationem et causam reddit Virgil. Georg. i. 85. 'Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis: Sive inde occultas vires,' &c. *Farn. Adolentur*] Comburantur.

493 *Quas forte viator*] Ita constanter libri veteres, nisi quod in tribus *sæpe*. Scribendum tamen, *quas nocte viator Vel nimis admovit*; ut nocti respondeat *τῇ sub luce*. *Heins.* *Viator*] Viatores aiunt noctu iter pergentes ferre secum facies, quas adveniente luce negligenter abijciunt aliquando, unde sepibus incendium. 'Semus tamque facem vigilata nocte viator.' *Fast. iv. 167. Farn.*

496 *Sterilem*] Vanum, ex quo nullam voluptatem est habiturus.

504 *Nympha, precor, Peneæ, mane*] *Penei* optimus Florent. et Neapolitanus. Sic paulo ante, 'Hoc Deus in Nympha Peneide fixit.' In *Fastis* l. vi. 'Dodoni' et 'Cadmei' agnoscunt præstantiores libri pro *Dodona* et *Cadmea*. Nec dubito apud Horatium Od. i. 26. 'Pimplæi dulcis' pro *Pimplæa* reponi debere: sic et *Epist. xvi.* 'Ledæi' pro *Ledæa* monui scribendum esse, et *Epist. xviii.* 'Sesti puella' pro *Sesta*. *Heins.*

505 *Sic agna*] 'Non ego te, tigris int aspera Getulusve leo, frangere persequor.' *Horat. Od. i. 23. Farn.*

509 *Crura notent*] *Secent* decem ex melioribus: ut in illo Virgiliano, 'hirsuti secuērunt corpora sentes.' Et, 'Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas.' Hinc 'rubum non æquam cruribus' Colamella dixit lib. x. loco depravato; qui sic emendandus, *Nec manibus mites ferulas, nec*

Ovid.

10 C

*cruribus aqua Terga rubi spinisque fer-
vut pakuron acutis.* Propert. iv. Eleg. 4.
'Rettulit hirsutis brachia secta ru-
bis.' Tibullus tamen lib. iv. 'Can-
didaque hamatis crura notare rubis.'
Heins.

510 *Moderantius, oro, Curre*] *Moderatius* cum castigatioribus membra-
nis; neque aliter Ciofanus: alterum
enim vix Latinum est. Epist. xviii.
'Parce, precor, facilemque move
moderatius auram.' Et Amor. ii. 17.
'Dum me moderatius urat': quibus
locis pari modo peccabatur. *Idem.*

515 *Delphica tellus*] Unde *Oracula*
Delphica sunt dicta. R. Delphi urbs
Phocidis in Achaia ad Parnassum,
oraculo Apollinis clara. *Farn.*

516 *Claros*] Opp. Ioniæ, ubi mons
et locus Apollini sacer. *Tenedos*]
Insula maris Ægei. *Patareæque re-
gia*] Urbs Lyciæ, templo et oraculo
Apollinis clara. *Farn.*

518 *Per me concordant*] Hoc est,
Musices et harmoniæ ego sum inven-
tor.

519 *Certa quidem*] Κεῖνος διὰ τευτὴν
ἐλαχ' ἀνέρα, κείνος δοῖδόν· φοῖβον γὰρ
καὶ τῶνον ἐπιπύκνεται καὶ δοῖδόν. Κείνον
δὲ θοῖαλ, καὶ μάστιγες ἐκ δὲ τοῦ φοῖβου
ἵητορ δέδασιν ἀνδράβλησιν θανάτοιο.
Callimachus Hymn. in Apollinem.
Farn. *Certa quidem nostra, &c.*] Se
peritum quidem esse sagittarium pro-
fitetur: sed Cupidinem, a quo erat
percuttus, peritorem esse ait. R.

520 *Vacuo pectore*] Libero amoris
affectu.

521 *Opifexque per orbem Dicor*] *Opiferque*
scribendum cum emendatis
libris: hinc Apollo βοηθόςμνος et βο-
σθηρ apud Græcos. *Heins.*

522 *Herbarum*] Quas in medicina
potentes sol e terra elicit.

525 *Rapido Pencia cursu*] *Timido*
plerique veteres; et recte; 'pedi-
bus timor addidit alas.' *Heins.*

528 *Vibrabant*] Ventilabant, agita-
bant.

529 *Impulsas capillos*] *Impexos* ter-

tius Medicus et tres alii. Max me-
liores, *Auctaque forma fuga est.* *Heins.*

531 *Utque monebat Ipse Amor*] *Mo-
cebat* primæ notæ Regius, unus Ar-
gent. et unus Leidensis; probe:
'Qui tamen insequitur pennis adju-
tus Amoris Ocyor est:' ut paulo
post noster.

533 *Canis*] 'Leporemque læsum Gal-
lici canis dente.' Martial. Epigr. iii.
47. *Vacuo*] Patente campo, in quo
nullæ segetes, arbores nullæ. *Farn.*

537 *An sit comprehensus*] *Deprensus*
malo cum aliis. Lib. vii. 'Et modo
deprendi, modo se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est.' Trist. iii. 'Ut-
que fugax avidis cervus deprensus ab
ursis.' Sic et alibi non semel. *Heins.*

541 *Tergoque fugacis*] *Fugati* unus
Leidensis. *Lege fugaci*; atque ita
Langermannianus a manu prima: l.
ix. 'fugientia terga sagitta Trajicit.'
Auctor Elegiæ in obitum Mæcenatis,
'Militis Eoi fugientia terga secutus';
non *fugientis*, quod nunc legitur. Vide
Notas ad Epist. ii. 93. *Idem.* *Ter-
goque fugaci imminet*] *Æneid.* v. 'Ec-
ce volat, calcemque terit jam calce
Diores, Incumbens humero.' Et *Æn.*
ii. 'illum ardens infesto vulnere
Pyrrhus Insequitur: jam' jamque
manu tenet, et premit hasta.'

546 *Qua nimium placui, Tellus, ait,
hice*] *Aut hiece* rectius multi ex anti-
quis. Quidam hos duos versus supe-
riori præponunt: veterrimus Palati-
nus hunc non agnoscit: unus Grono-
vianus neutrum habet; et certe tol-
lendi videntur; nisi legas ordine in-
verso, *Quæ facis ut ledar, Tellus, aut
hice, vel istam* *Qua nimium placui, mu-
tando perde figuram.* Sed ego Ovidia-
nos esse non existimo. *Heins.*

548 *Occupat artus*] *Alliget* primæ
Basileensis, Langianus, et alter Re-
gius; quæ placet scriptura, nisi quod
aggelat reponi malim: id enim ver-
bum passim in *alligat* depravatam
nunc in usu esse propemodum desiit:
ut in illo Lucani iv. 'tum frigidus

artus Alligat atque animum subducto robore torpor.' Et Germanici Cæsaris de Capricorno, 'Pigra ministeria; et nautis tremor alligat artus: ita enim vulgati libri ante Grotianam editionem, et scriptus codex Puteanens. Sic 'congelare' Val. Flaccus lib. III. 'ceu pectora nautis Congelat hyberni vultus Jovis, agricolisve, Cum coit imbre minax:' perperam *umbra minax* nunc legitur. Et 'regulare,' quo verbo Columella ter quaterve est usus. Juvenalis Satyra VI. 'timent pavidoque gelantur Pectore.' Lucanus VII. 'stat corde gelato Attonitus.' Libro IX. 'vultusque gelassent Perseos aversi;' pro riguissent. Claudianus libro II. in Eutropium, 'Cornua cana gelu mirantibus extulit undis Rhenus, et exsanguem glacie timor alligat Istrum:' ubi nihil mutandum, cum 'gelu' præcesserit. Apud Valerium Flaccum quoque libro primo, 'Serus fessos sopor alligat artus,' recte se habet: quomodo et Senecæ Hercule Furente, 'Sopor indomitos alliget artus:' et in illo Lucani libro primo, 'Diriguere metu: gelidos pavor alligat artus;' ita enim meliores libri, non *occupat*. Statius Theb. X. 'ut quemque ligatum Obruerat tellure sopor.' *Idem*.

552 *Ora cacumen habent*] Obiit rectius in Berneggeriano, Langiano, Cantabrigiensi, et pro diversa lectione in primo Gronoviano. Alii nonnulli *habet*, verum proxime. Lib. XI. 'buxoque simillimus ora Pallor obit.' Lib. IX. 'frigidus artus, Dum loquor, horror obit:' ita enim ex vestigiis veterum codicum videtur esse scribendum. Ut et lib. VII. 'calidus vestigia pulvis obibat.' Val. Flaccus lib. III. 'en frigidus orbes Purpureos jam somnus obit.' *Idem*.

553 *Hanc quoque*] Laurum Apollini (inquit Eusebii præpar. Enang. II.) dedicarunt, quia ignea est, unde odio Dæmonibus, et si comburitur, pluri-

mum sonat, quod prædicendi virtutem significat, &c. 'Nam Phœbi Delphica laurus Terribili sonitu flamma crepitante crematur.' Lucret. lib. VI. divinationis symbolum esse voluit. Lycophronis Cassandra, *Δαφνὸς φάσας ἐκ λαμῶν ἔστα*. 'Vera cano, sic usque sacras innoxia Lauros Vescar.' Vates apud Tibullum I. II. El. 5. Vide quæ nos ad Senecæ Œdipum vs. 16. Neque *φύρον* solum *μαρτυρόν*, sed *ἀλεξίκακον* est. Cuius virtutes vide apud Matthiolum in Dioscoridem I. 90. et Dodonæum. *Farn.* 559 *Te citharæ*] Hinc laureati in scena citharædi.

560 *Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum Vox canet*] Inconcinna repetitio. Scribe, vel invitis priscis exemplaribus, *Tu ducibus Lætiis aderis*: certe in optimo Florentino *lætis* a manu prima legebatur; in uno Moreti *lectis*. Heins. *Tu ducibus*] Laurus, inquit Plinius XV. 30. triumphis proprie dicatur, gratissima domibus janitrix Cæsarum Pontificumque. Quæ sola et domos exornat et ante limina excubat: et infra: Romanis præcipue lætitiæ victoriarumque nuncia additur literis, et militum lanceis pilisque. Ex his in gremio Jovis Opt. Max. deponitur, quoties lætitiā nova victoria attulit. Trist. IV. 1. *Læta triumphum*] Triumphus pompam, acclamationes, jocorum licentiam, coronas, sacrificia, ornatus, &c. lege apud Alex. ab Alex. VI. 6. *Farn.*

561 *Longas visent Capitolia pompas*] Malim cum duobus meis, et Scaligeri ac Jureti excerptis et Græviano codice, *longæ pompa*, nisi præferendum *ducent pompas* cum Barheriniano. Epist. Medææ: 'pompam pater, inquit, Iason Ducet.' Heins. *Longas pompas*] Captivorum ac rerum omnium pretiosarum in bello captarum, simulacrorum præterea urbium expugnatarum: hæc enim omnia in triumpho gestabantur.

563 *Mediamque tuebere quercum*] Hinc intelligunt nonnulli mediam inter duas lauros ante Imperatoris fores plantatam stetisse quercum: aliud tamen declarant Dionis hæc verba l. LIIL. καὶ γὰρ τό, τε τὰς δάφνας πρὸ τῶν βασιλείων αὐτοῦ προτίθεσθαι, καὶ τὸ τὸν στέφανον τὸν δρυινὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀρτᾶσθαι, τότε οἱ, ὡς καὶ αὐτοὺς τε πολέμους νικῶντι καὶ τοὺς πολλὰς σώζοντι ἀφηρίσθη. Vide et Ovid. Trist. III. 1. et Val. Max. II. 3.

564 *Intonsis caput*] Apollo, quem eundem cum Baccho esse volunt, comatus fingitur et imberbis, quo radii Solis et virgo nunquam senescens significatur. Hesychio est ἀκροσεκόμης: ἐξ οὗ δηλοῦνται φοβεῖς ἀπενθής, καθαροὺς ὡν παντὸς πάθους.

566 *Πάαν*] Apollo, πάλαν, sagittis, id est, radiis feriens, vel πάλαν morbos sedans. Ab acclamatione ἑε παῖ. Scal. Poët. cap. 23. *Farn.*

FAB. X. 568 *Est nemus Æmonia*] Tempe, amœnissimam Æmoniaë vallem, describit Poëta, quo commodius *Ious*, Inachi amnis filiaë, metamorphosin in juvenecam cum superiore connectat. Nam juxta Tempe est spelunca Penei fluvii, Daphnes patris, ad quem consolandum omnes vicini amnes conveniunt, præter Inachum, qui amissam filiam lugebat. Vide Ælian. Var. hist. III. 1. Plin. IV. cap. 8. *Æmonia*] Thessaliaë. Æmonia enim Thessalia dicitur, ab Æmone Chlorig Pelasgi filio, Thessali autem patre.

569 *Per qua Peneus*] Quorum amœnitatem celebrant multi. Venustius nemo quam Ælianus, Var. hist. III. 1. *Farn.*

570 *Spumosis undis*] Non fertur placido cursu, sed rapido; et ob saxa latentia unda spumis incanescit. *Pont.*

571 *Dejectuque gravi*] Vehementi, præcipiti lapsu.

572 *Summisque aspergine sylvis In-
stit*] Implet Berneger. pr. Ambros. Cantabrig. Thuan. alique nonnulli:

summasque sylvas Implet eleganter optimus Florentinus Sancti Marci, Neapol. secundus Mediceus, unus Moreti, tres quatuorve alii præterea; nisi quod in nonnullis *Impulit* mendose: sic apud Val. Flaccum libri IV. initio, 'Dixit et arcano redolentem nectare rorem Depluit:' ut scribendum puto: *Detulit* nunc legitur. Propertius lib. II. El. 20. 'Nec tantum Niobe bis sex ad busta superba Sollicito lacrymæ depluit e sipyllo:' ita locus ille castigandus: *tantum lacrymæ*, ut apud Maronem, 'Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.' *Depluere* in veteri libro Propertii extare Palmerius testatur; recte. Errat autem Passeratius, qui *depluere* non alia opinatur significatione sumi, quam qua degradinare et detonare sumitur; hoc est, pro pluere desinit. At Columella x. de Jove: 'Inque sinus matris violento depluit imbre.' Sed ut ad 'impluere' redeamus, Prudentius libro II. contra Symmachum, 'Velivolum ratibus mare finditur, impluit imber, Aura volat tenuis, vegetatur mobilis aër:' ita scribo: *influit* nunc legitur. Pari modo et 'perpluere' habes apud Tibullum lib. I. El. 10. 'At nobis, Pax alma, veni, spicamque teneto: Perpluat et pomis candidus ante sinus:' ubi *perfluat* male circumfertur in vulgatis codicibus. Prudentius de arboribus pomiferis Cathemerin. Hymno III. 'Arbor onus tremefacta suum Deciduo gravis imbre pluit.' Ita et 'glandes de ilice pluere' dicti paulo ante Maroni. *Heins.*

573 *Et sonitu plus; &c.*] Non solum, inquit, vicini, sed longe quoque stantes strepitum illius sentiunt. *R.*

574 *Hæc domus, &c.*] Peneus hic habet sedem suam, hic habitat. *Pont. Domus*] Fontes ipsos appellant poëtæ domos numinum aquaticorum. Horat. Od. I. 7. 'Quam domus Alburnæ resonantis.' Cyrene Georg. IV.

'Sonitum thalamo sub fluminis alti Sensit.' Mox vers. 583. 'Inachus... imo reconditus antro Fletibus auget aquas.' Supra vs. 279. 'aperite domos,' &c. *Farn.*

575 *In his residens*] *In hoc* meliores: et *hæ ædes* iidem paulo ante. *Heins.* *Facto de cautibus antro*] Respicit ad illud Virgil. 1. 'Scopulis pendentibus antrum... Vivoque sedilia saxo.' Quod ex Homer. *Odyss.* N. a vs. 95. explicat Porphyrius, post sententias et vitam Pythagoræ, ubi multa reperiuntur utilia.

576 *Nymphisque colentibus*] *Nymphae* fluminum proprie dicuntur *Naiades*.

579 *Populifer Spercheus*] *Spercheos* et *Amphrysos* Græca enunciatione libri meliores. *Ἰσπερχεός*, *Spercheus*. *Ἀλφεός*, *Alpheus*. *Πηνειός*, *Peneus*. *Δαρείος*, *Dareus*; nam ita in antiquissimis Curtii exemplaribus *Mediceæ* et *Vossianæ* bibliothecæ scribitur. Hinc 'ripæ *Spercheides*' II. 250. et VII. 231. 'Spercheides undæ' apud nostrum ex fide veterum exemplarium; non *Sperchiades*, quod est in vulgatis. Apud Virgilium quoque, 'Spercheosque et virginibus bacchata Lacænis Taygeta' veterrimus ille codex *Mediceus* exhibebat. Apud *Ausonius* in *Professoribus Carmine VIII.* 'Spercheus Grammaticus'; quomodo illic tam scripti quam editi libri agnoscunt. Vide plura XII. 262. *Heins.* *Populifer Spercheos*] *Populos* arbores ferens. *Spercheos* autem fluvius est *Thessaliæ*, qui ex *Pelio* monte ortus in *Maliacum* labitur sinum. Sic dictus, quod sit velocissimi cursus, a *σπερχεω*, festinare. *Enipeus*] Fluvius *Thessaliæ*, ex *Othry* monte in *Apidanum* defluens.

580 *Apidanusque*] Qui est *Thessaliæ* fluvius, quem idcirco *Poëta senem* appellat, quod tarde admodum fluat, donec *Enipeum* admittat. Vide *Ælian.* II. 32. *Lernique Amphrysos*] Hic

quoque fluvius est *Thessaliæ* leniter fluens: juxta quem *Admeti* regis armenta pavit *Apollo*. Et *Æas*] *Fluvius Epiri*, juxta muros *Dyrrachii* labens. *R.*

582 *Erroribus*] 'Errores' vocat flexuosos et obliquos eorum lapsus. Et cum 'errare' undas dicat, non mirum, si eadem libertate 'fessas' dicat: nam qui errant in itineribus fatigantur. *Pon.*

583 *Inachus unus abest*] *Inachus* fluvius est *Achaïæ*, ab *Inacho* rege sic dictus. Ejus filiam *Io*, cum deprehendisset *Jupiter* spatiantem, compressit; ac ne id a *Junone* agnosceretur, ipsam mutavit in juveneam. *Mœrens* itaque *Inachus* propter amissam filiam se domi continebat; ut et mœsti et lugentes solent, publicum vitantes. *Io*, accusativus est Græcus, ab *Io*, *Ius*. *R.*

586 *An sit apud manes*] *An sit mortua*.

588 *Patrio flumine*] Ab *Inacho Achaïæ* fluvio. *Redeuntem Jupiter illam*] *Jupiter Io* nonnulli. *Heins.*

591 *Aut horum aut horum nemorum et monstraverat ambas*] *Veterrimus Florentin.* *Neap. Thuan.* et antiquissimæ schedæ *Leodicenses*, *Altorum nemorum, et nemorum monstraverat umbras*: quam lectionem *Carolus Vivianus* quoque ex pervetusto codice notavit, et ego vulgatæ præferendam esse censeo: secundus *Palatinus* mendose, *Du horum nemorum aut horum, et monstraverat umbras*. Forte, *Eia horum nemorum, et nemorum monstraverat umbras*: nam *Altorum* minus placet, cum altissimus versu proximo sequatur. Similiter ea vox corrupta libro II. 691. et lib. VII. Posset et legi *solorum nemorum*; ut in illo *Virgiliano* lib. XI. 'juga longa petebat *Solorum* nemorum.' *Heins.*

598 *Latebras ferarum*] *Sylvas*, in quibus occultantur feræ. *R.*

599 *Pascua Lerna*] *Lerna palus* est

Argivorum in Peloponneso, in qua habitavit Hydra serpens ab Hercule interfecta.

598 *Lirœa reliquerat*] *Lirœa lique- rat* pr. Vatic. Val. Flaccus lib. iv. in hac eadem fabula, 'dominam Lirœa tellus Antraque deprensæ tremuerunt conscia sylvæ.' *Heins.* *Lyrœa*] Lyr- cæi montis etiam Stephanus meminit: a quo idem et *Λύρκειον ὕδωρ* appellari ait; cujus et Statius meminit, ubi ait: 'Aret Lerna nocens, aret Lyr- cæus et ingens Inachus,' &c. *R.* *Lyr- cœa*] Perperam legitur vulgo *Lycœa*, ejus: prima corripitur: quum Lyr- ceus etiam sit Arcadiæ mons ex quo Inachum fluere agnoscunt Geographi. Strabo vi. ἐνθένδε ἐς Ἄργος διὰ κύμα τεμὼν δῆμον ἔκει τὸν Λυρκίον. Idem viii. p. 370. 'Peῖ δ' αὐτῆς πλησίον δ' Ἰνα- χίς, χαλαρρόδης ποταμὸς, ἔχων τὰς πη- γὰς ἐκ Λυρκίου τοῦ κατὰ τὴν Κυνουρίας ὁροῦ τῆς Ἀρκάδας. Paus. in Corinthiacis, *Λυρκίαν* opp. unica litera mu- tata dictam esse postea Lyrceam a Lyrco Abanthis notho, qui eam occu- pavit. Item Apollonius lib. i. Ste- phanus, et Statius iv. Alii *Dircœa*. Farn.

603 *Non fluminis illas*] Physici ai- unt, nebulas aut a fluviiis, aut a va- poribus terræ generari.

606 *Deprensa furti mariti*] De fur- tivo et rapto amplexu reperies in Epist. Leand. xviii. 64. *Bene nosset*] *Jam nosset* meliores. *Heins.*

606 *Delapsaque ab æthere summo*] Celeritatem notat venientis: tan- quam quæ aliis delata. *Æn.* i. 'Æ- theria quos lapsa plaga Jovis ales aperto Turbabat cœlo.' Item *Æneid.* iv. 'Vade, age, gæte, voca Zephy- ros, et labere pennis.'

610 *Nitentem juvencam*] Præstanti et nitido corpore. Horat. 'Agnæ ni- tida.' Virg. 'Equi nitentes.' 'Tauri nitentes.' Phædr. iii. 7. 4. 'unde sic, quæso, nites? Aut quo cibo fe- elisti tantum corporis?' Quia, nampe,

perpastus erat: inde illa habitudo corporis, et color, et nitor. *Plaut.* *Bacchid.* v. 2. 6. 'At pol nitem, haud sordidæ videntur ambæ:' i. e. libe- raliter vivunt, et corpus procurant: unde corpulentiores atque habitiores. *Epidic.* i. 1. 8. 'Qui Græcis dicun- tur *εἰσωματεῖν*: quibus δ *χρὺς διαλῶς πανταχοῦ συνίσταται.* *Damoxen.* lib. ii. Contra dicitur *Σκελετός, ἔκτος, καλὰ μὲν σκέλη φέρων.* *Plat. Comic.* i. ix. *Juncus.*

612 *Speciem*] Pulchritudinem.

615 *E terra*] Ignote et obscuro ge- nere ortum, cujusque ignorabantur parentes, eum veteres appellabant Terræ filium. *Farn.* *E terra genitam*] Lactant. ii. 11. prolixè hæc omnia exequitur. Et i. 11. 'Ignotis paren- tibus natos, terræ filios nominemus.' Quod ibi per contemptum dicitur: ut in Virgil. 'Terræ omniparentis alum- ni.' Quomodo et Cicer. de Cn. Octavio. Et Pers. Sat. vi. 'Progenies terræ.' Contra, quorum virtutem miramur, de cœlo cecidisse dici- mus. Lactant. d. i. Quod et Ci- cero, 'quasi cœlo delapsus.' Re- peritur tamen in meliorem partem accipi. Pausan. *Arcadic.* de Pelasgo. Ἀργίθεον Πέλαγον ἐν ἐφικέμοισιν ὕρασι Γαῖα μέλαι' ἀνέβαινε, ἵνα θνητῶν γένος εἴη.

620 *Sociæ generisque torique*] Nam Juno et soror esse et uxor Jovis fini- gitur.

623 *Anxia furti*] Ne Jupiter ad consuetudinem ejus rediret.

624 *Aristoridæ Argo*] *Leges Arcto- ridæ.* Apollodorus lib. ii. de Argo, δὲ Ἀσκληπιῶδης μὲν Ἀρίστορος λέγει μὲν, Φερειῶδης δὲ Ἰνδάχου. Idem tamen alibi Agenoris filium facit. *Heins.* *Argo*] Argus universæ mundi machi- næ typus est, cujus caput cœli præ se fert imaginem, oculi stellarum, quæ inferiara respiciunt. Io ergo, si terram capias, non minus ab Argo nocturno, vicibus æternis respicitur,

quàm a Cyclope diurno, id est, Sole. Si vacca sit, Lunam crescentem referant cornua, nuptaque est Osiridi, cujus cornua pleno orbe coëuntia Solem referunt. Utrumque numinum loco Egyptios, Persas, alios coluisse notum est. Alias Mythologias quæ Historiam, quæ Physicam, nec non Mores spectant, habes apud Natal. Comitum VIII. 18. Vide etiam Clarissimi Viri Joan. Seldeni 4. cap. Syntagmatis I. de Diis Syris. *Farn.*

627 *In statione manebant*] Hoc est, vigilabant. Translatio est a militibus sumpta, qui in statione tunc manere dicuntur, cum diligenter excubias agunt. R.

628 *Constitit quocunque loco*] *Modo* meliores. *Heins.*

632 *Fronibus arboreis*] *Arbutis* Berneggerianus aliquanto rectius. Malim etiam *amara vescitur herba*, quam *pascitur*; quod 'pasci' paulo ante præcesserit. Horatius Sat. II. 3. 'Ac potius foliis parvus vescatur amaris.' *Idem.*

637 *Et conata queri*] Scribe cum primo Palatino et uno meo *Conatogue queri*. Urbinas codex *Conatogue loqui*: jam monui ad Epistolam Hypermæstræ. Grævianus *Conataque queri*. *Idem.*

639 *Venit et ad ripas ubi ludere sæpe solebat*, *Inachidas ripas*] *Venit et ad patrias* editiones nonnullæ et scripti complures: unus Basil. *Venerat ad ripas*. Puto, *Venerat ut patrias*, ubi *ludere sæpe solebat*, *Inachis ad ripas*. Vide Notas I. II. 630. *Idem.*

641 *Sæpeque exterrita fugit*] Rectius in multis, *seque externata refugit*: 'exterrita' jam præcesserat. Lib. XI. 'Externata fugam frustra tentabat.' In Ibin, 'Externati Solis equi' et infra lib. II. 'Consternantur equi' de Phaëthonte: ita enim meliora exemplaria. *Idem.*

647 *Verba supersint*] *Sequantur* iidem. Met. XI. 'Lingua tacet; nec vox tentataque verba sequuntur.' Apud Ma-

ronem Æn. XII. 'non corpore notæ Sufficiunt vires, nec vox aut verba sequuntur.' Statius Theb. XI. 'nec verba diu tentata sequuntur.' *Idem.*

653 *Ingeminat*] Exclamationem illam 'Me miserum,' duplicat.

654 *Tu non inventa reperta es*. *Luctus eras levior*] Nugantur Grammatici, qui ex hoc loco contendunt inter *reperire* et *invenire* differentiam esse. Quicquid obnituntur libri veteres, meo periculo scribe, *tu non inventa reperta Luctus eras levior*: idque postea Parræum in Lexico Critico jam vidisse deprehendi. Tu cum nondum inventa esses luctus levior eras, quam nunc es inventa. *Heins.* *Inventa reperta es*] Neque hic locum habet elegantia Laur. Vallæ III. 1. Neque illa duorum ludi-magistrorum lis apud Alex. ab Alex. I. 21. super differentia verborum *Invenio* et *Reperio*. Elegantior mihi olim suboluit sensus, ex illis Cereis verbis, ubi innotuisset illi de filia a Platone raptâ: 'Et quæsitâ diu tandem mihi nata, reperta est: Si reperire vocas amittere certius: aut si Scire ubi sit, reperire vocas,' infra v. vs. 518. Quasi dicat Inachus, Tu inventa, non es inventa tamen: quam puellam me inventurum sperabam desiderabamque, ecce vaccam invenio. Itaque tui desideratæ luctus eras levior, quam ita forma mutata inventæ. Quam conjecturam meam postea ab aliis confirmatam reperi. *Farn.*

656 *Suspiria ducis*] *Prodis* unus Medicæus, unus Basileensis, et unus meus: nam 'ducere' jam præcesserat paulo ante. *Heins.*

660 *Et de grege*] *Nunc de grege* nonnulli veteres, ut legibus metricis consulatur. Mox puto scribendum, *sed nocet esse Deo, non Deum*. Vide Notas in Elegiam de Nuce 107. *Idem.*

664 *Talia marcentem stellatus submovet Argus*] *Marcenti* longe elegantius primus Moreti: et octo alii *Talia marcenti natam submovet*: in nonnullis,

dicenti, querenti, miranti, et similia; sed perperam. Silius l. xvii. 'Talia dum mœret, diversis flatibus acta In geminum ruit unda latus.' *Idem. Stellatus Argus*] Quod ejus oculi ad similitudinem stellarum micarent.

666 *Ipsæ procul*] Prope. Nam in propinquum montem ascenderat, unde sedens in omnes partes spectaret. Sic Virgil. Ecloga viii. 'Serta procul tantum capiti delapsa.' *Pont.*

667 *Partes speculatur in omnes*] *Speculetur* malim; atque ita in uno Mediceo a manu prima extabat, *Heins.*

FAB. xi. 668 *Phoronidos*] Phoronei neptis. Phoroneus Inachi pater fuit.

670 *Pleias enixa est*] Maia, una ex septem Atlantis filiabus, 'Pleiadum pulcherrima.' *Lethoque*] Unde nomen illi 'Αρυσφόρως. *Farn.*

671 *Alas pedibus*] Hoc est, talaria alata; quæ idcirco Mercurio attribuantur, quod planetarum omnium sit velocissimus. *Virgam somniferam*] Caduceum dicit: de quo Virg. Æneid. iv. 'Tum virgam capit: hac animas ille evocat orco Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit: Dat somnos, adimitque, et lumina morte resignat.' *R.*

672 *Tegmenque capillis*] Petasum et pileum, quem causiam dicunt. *Alas pedibus*] Epist. Parid. xvi. 68.

673 *Hæc ubi disposuit*] Ubi se his instruxit et ornavit. *Pont.*

677 *Dum venit, adductas*] *Abductas* scribendum vel invitis libris, quod furacissimo Deo conveniens. Lib. ii. 'Incusoditæ Pyllos memorantur in agros Processisse boves: videt has Atlantide Maia Natus, et arte sua silvis occultat abactas.' Pro *venit* etiam multi veterum *veit* vel *vehit*. Puto, *Dumque agit abductas*, ut cum sequenti versu hæc construuntur. Scriptum primo fuerat *eliso τῇ α*, *Dumque git abducta*. Inde *Dum veit* postea factum: sic libro iv. 'obscurum timido pede fugit in antrum: Dumque fugit, tergo velamina lapsa

relinquit.' *Heins. Structis cantas*] *Fistula*, ex septem disparibus avenis in alæ formam crescentibus compacta: sic lib. ii. 191. de aliis Dædaleis: 'sic rusticæ quondam *Fistula* disparibus paulatim surgit avenis.' *Farn.*

678 *Nova artis*] *Tibiæ*, noviter a Mercurio inventæ.

679 *Hoc poteris mecum considerare saxo*] *Poteris* cum melioribus: primus Moreti et sex septemve alii *requiescere saxo*, ut apud Maronem Eclog. i. 'Hic tamen hanc mecum poteris requiescere noctem:' ita enim legit Arusiannus Messius in Elocutionum libello necdum edito, quem nos Neapoli aliquando descripsimus. *Vulgati hæc poteris requiescere nocte.* Tibullus Eleg. iii. 7. 'Quam vellem longas tecum requiescere noctes!' *Heins.*

684 *Servantia lumina*] Oculos observantes atque custodientes vaccam. *R. Vincere*] Sopire *fistulæ cantu* vigiles Argi oculos. *Farn.*

FAB. xii. Arg. *Tum Deus Arcadiæ, &c.*] Causam hic refert inquisitionis Argi de *fistula*: et tam concinne fabulam fabulæ connectit Poëta, ut cum multas simul describat transfigurationes, minime tamen a proposito discedat. Exponit enim quemadmodum Syrix Nympha Ladonis fluvii filia, ardentem a Pane Deo amata; et ne virginitatem amitteret, in arundinem apud Ladonem fluvium fuerit commutata, ex qua Pan ad mitigandos amoris ardores sibi *fistulam* composuerit: unde Virg. 'Pan primus calamos cera conjungere plures Instituit.' *R.*

690 *Inter Hamadryadas*] De his Gerald. Syntagm. 5. Natal. lib. v. c. 11. *Hamadryadas*] Nymphas arborum, quæ cum arboribus nascuntur una et intereunt: ex *ἄνα* et *δρῦς*. *Nonacris*] *Arcadicas*. Nonacris mons est Arcadiæ cum urbe cognomine.

693 *Et quoscunque Deos*] Sylvanos, Faunos ac Panas; ait: hos namque sylvarum ac nemorum Deos antiqui-

tas putabat. R.

604 *Ortygiam*] Dianam, natam in Delo insula, quæ et Ortygia, a copia coturnicum. F. *Ipsamque colebat Virginitate Deam*] *Ipsaque* castigationes libri. *Heins.*

700 *Talia verba refert*] Quæ hic sequebantur, tibi nubere *Nympha volentis* *Votis cede Dei*, ejicienda esse, quod minime sint Latina, et præcipuam hujus narrationis venustatem subvertant, jam alii monuere: quibus nos subscripsimus, fidem et auctoritatem optimorum codicum secuti. Proplura referre etiam verba reposuimus ex iisdem libris. Malim præterea referri, si per scripta exemplaria liceat. *Heins. Restabat*] Restabat ut reliquam fabulam pertexeret: sprevisse scil. Nympham illius preces, fugisse, orasse Nymphas ut mutari posset, mutatam fuisse. *Farn.*

702 *Placidum Ladonis ad amnem*] 'Citum Ladonem' Noster l. ii. Fast. vocat, et lib. v. Fast. 'rapacem': quomodo igitur *placidum*? Recte unus Medicus et unus Caroli Stroz. *Placidum amnem*: vide Notas Fast. iii. 652. nisi patrium forte scripsit noster, ut Ladonis filiam Syringa faciat. *Heins. Ladonis*] Ansam fabulæ dedit natura fluvii, quem Dionysius vocat, *Εὐκλάμων ποταμὸν καὶ θορότατον Ἀσδῶνα*. *Σύμφρξ* Græce significat fistulam pastoritiam, a *σὺφρξ* sibilu. Lucretius lib. v. 'et Zephyri cava per calamorum sibila primum Agrestes docuere,' &c. Illa inventa retulit Pana in numerum Deorum; sed de plebe. Natal. Comes v. 6. legatur, et Francisci Baconi de Sapientia veterum, c. 6. *Pan sive Natura*. *Farn.*

703 *Venerat*] *Venerit* cum Florentino Sancti Marci, primo Mediceo, primo Palatino, et tribus aliis. Deinde Cantabrigiensis optimus, hic illi curam impediens undis eleganter, non illam: illa secundus Medicus proxime verum. *Heins.*

707 *Dumque ibi suspirat*] Ibi in ca-

lamo suspirat Syrius. Vel potius Pan, ob amissam Nympham.

710 *Hoc mihi colloquium*] *Consilium* plerique veteres. Scribe *consilium* cum Lovaniensi libro: quam lectionem in duobus veterrimis exemplaribus Ciofanus quoque non intellectam monet extare. Nonnulli ex nostris *consilium*: *Hoc mihi consilium tecum manebit*; hoc me tibi conciliabit: concillo contrarium discidium. Lucret. lib. ii. 'Conciliis et discidiis exercita crebris.' Vide Notas ad Remed. Amor. 703. *Heins.*

713 *Nomen tenuisse*] Græci namque fistulam Syringa vocant ab ipsa puella.

718 *Qua collo confusæ*] Qua caput conjungitur cum collo.

719 *Præruptam rupem*] Dariusculum hoc: quare *cantem* cum primo Moreti præferam; vel *molem*, cum Patricii Junii codice: ut apud Lucanum vi. 'Conspexere prærupta in caute sedentem.' *Heins.*

720 *Arge, jaces*] *Æn.* x. 'Istic nunc, metuende, jace.' *Hom.* *Iliad.* X. 386. *Κεῖται πὰρ ρήεσσι νέκυσ ἐκλαυστος, ὀδαντος, Πάρροντος*, et alibi: de iis, qui ferro pereunt, qui non sua morte defunguntur. Cui contrarium, stare, incolumem esse. *Æneid.* ii. 'Dum stabat regno incolumis.'

726 *Eriinnyn*] Furoris æstrum. 'Hoc quondam monstro horribiles exercuit iras Inachis Juno pestem meditata juvenæ.' *Virgil.* *Georg.* iii. *Farn.*

726 *Pellicis Argolicæ*] *Ἰοὺς* Inachi Argivorum fluvii filis. *In pectore condidit*] *In pectora* rectius liber Joannis Sixii. *Heins.*

727 *Præfugam per totum terruit orbem*] *Propert.* *Eleg.* ii. 33. 'Tu certe Jovis occultis in amoribus, Io, Sensisti multas quid sit inire vias.' *Apolodor.* ii. *Plutarch.* in lib. de malig. *Herod. Mosch.* *Idyll.* ii. a vs. 44. De æstro ejus, et tabani stimulo, *Æschyl.* *τῆς τῶν Ἰερῆς.* v. 308. *Bac.* *τί δ' αὖ*

ἤρεψεν ἄλλο δυσπότημα βοί; Κορ. Βοη-
λάτην μύσπα, κυνητήριον, Ὀλοτρον καλοῦ-
σιν αἰτὸν οἱ Νέλλου πέλας. Βασ. Τοιγάρ
νυν ἐκ γῆς ἤλασεν μακρὴ δρόμῳ.

728 Nile] A Phœnicibus raptam ex
Argis Io scribit Herodotus in Clío
per initium libri, et ab iis in Ægyptum
deportatam. Ibi, aiunt, cum Æ-
gyptios multa nova inventa docuisset,
Api regi nupsisse. Farn.

729 Lactisomo mugitu] Plurimi ve-
teres *multisomo*; forte pro *mutisomo*.
Hinc 'muta animalia,' et 'vox muta,'
pro incondita voce. Sic lib. xiv. de
sociis Ulyssis in porcos mutatis, 'pro
verbis edere mutum Murmur:' ita
libri nonnulli; ut et paulo post, 'Et
lapides visi mugitus edere mutos:'
non *raucum murmur*, et *mugitus raucos*,
cum vulgatis. Præcedenti quoque
versu *tollens*, non *tendens*, meliores.
Heins.

737 Stygius] Vide quæ ad 189.
supra. Farn.

747 Nunc Dea linigera, &c.] Nunc,
inquit, Io pro Dea Iside colitur ab
Ægyptiis lineas vestes gestantibus.
Isidis namque sacerdotes lineis ves-
tibus utebantur. Isidem vero Ægyptii
Lunam esse putant, ut Osiridem So-
lem. Vide Diodorum. R. *Niligena*
turba] Rectius nonnulli *linigera*; ut
jam monuimus Art. Amat. plurimi
lanigera; mendose. Mox pro *Hinc*
Epaphus malim *Hinc* cum uno Rogerii
Twisdeni, viri splendidissimi. Heins.

748 Epaphus] Herodotus in Euterpe
Apin Græca lingua Epaphum esse
ait, et in Thalia; est autem hic Apia,

idemque Epaphus, e vacca genitus,
&c. Farn.

752 Nec sibi cedentem] Quia Phæbo
patre Deo natus esset, æque ac Epa-
phus, verum non æque magno Deo
ut ille: nam quid Jove majus habe-
tur? Cedere ergo Phæthon Epapho
debuisset hac in parte. Sed Phæ-
thonti animos augebat, quod avum
haberet Jovem, et Epaphus de avo
gloriarı non poterat: nam Saturni
nullum jam nomen erat. Pont.

753 Inachides] Epaphus, Inachi
nepos.

756 Ad Clymenen] Quæ fertur Nym-
pha fuisse Oceani, et Tethyos filia, ex
qua Apollo sustulit Phæthontem. R.
Tulit] More puerorum, qui offensi ab
æqualibus rem ad parentes deferunt,
et ab iis vindictam petunt. Pont.

757 En ego liber] Ille ego liber longe
efficacius libri vetustiores; quod alii
jam monuerunt. Heins.

761 Ede notam] Prode Grævianns:
de qua locutione libro vi. non longe
ab initio adeantur notæ: ubi 'pro-
dere fœtum' pro edere vetustæ mem-
branæ. Idem.

769 Nos auditque videtque] Redi ad
Ep. Med. vs. 78. 'Per genus et nomen
cuncta videntis avi.'

771 Negot ille videndum] Ipse me-
liores. Heins.

776 Emicat] Exilit. Nam 'emi-
care' cum subsiliente corpore læti-
tiam notat. Emicat] Virgil. 'Juve-
num manus emicat ardens Ligtus in
Hesperium;' et alibi.

METAMORPHOSEON LIB. II.

1 *Regia solis erat*] Volunt nonnulli Poëtam intendisse digitum ad Augusti Templum cum porticu et bibliotheca magnifice extractum in parte Palatii. Alii, habuisse eum ante oculos regiam Latini a Virgilio descriptam Æneid. vii. Ego certe credo Poëtam, quo fuit ingenio, in mentem suam tantum tinxisse calamus, atque inde cum Phaëthonte suo 'concepisse æthera mente.' Nisi forte in manibus habuerit Euripidis Phaëthonta qui nobis interit, ejus meminit Athenæus lib. ii. et ejus a Longino, dum exempla poeticæ phantasie adfert, specimen citatur, inibique præcepta Phœbi Phaëthontem suum monentis instituentisque, infra ad vs. 54. et 133. *Farn.*

2 *Micante auro*] Micare, per intervalla lucere, et se movere. Proprie, *Mica auri*. Lucrēt. lib. i. Enn. incert. loc. 'Omnia tumendo mari videas fervente micari.' pro moveri. *Auro*] Lege Senecam hos versus citantem; epist. 115. *Pyropo*] Gemma radiante instar carbunculi. Neque enim placet de ære coronario: quod Plinius xxxiv. 8. scribit, 'auri certis scrupulis mixtum prætenui pyropi bractea ignescere.' *Farn.*

3 *Faustigia summa tegebat*] Tenebat plerique veteres, et recte, ut et lumine versum proximo pro lumine. Vide *Notas* Faust. iii. 219. Met. xi. 257. *Heins.*

5 *Opus*] Tum artificium, tum argumentum. 'Materiæ non cedit opus.' Martial. viii. 51. *Farn.*

7 *Quod imminet orbi*] Nomine orbis hic cape aërem, terram, aquam, quorum velut tectum quoddam est cælum. *Pont.*

8 *Tritona canorum*] Triton enim tibicen Neptuni. *Tritona*] Lib. i. 333. *Farn.*

9 *Protea*] Amor. ii. 15. 10. De Art. Am. i. 761.

10 *Ægæona*] Ἐγῶλιον θεόν, Deum marinum, Hesychio, quem tamen eundem cum Briareo facit Hom. II. A. et Virg. Æneid. x. *Farn.*

11 *Doridaque*] Doris Nympha fuit, Oceani et Tethys filia ac Nerei uxor, ex qua maxima Nympharum multitudo est nata, quas Nereidas de patris nomine vocant. *R. Pars nare videtur*] Quatuor videntur. *Heins.*

12 *Mole sedens*] Scopulo. Lib. xiii. vs. 924. Glaucus de se, 'Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.' *Farn.*

16 *Fluminaque et Nymphas*] Et *Nymphæque* Gryph. editio. Lege *Fluminaque Nymphasque*, Nasoniano more. *Heins.*

18 *Signaque*] Sedebat itaque Phœbus in Æquatore, hinc inde Zodiaci signis divisus, Septentrionalibus ad dextram, Australibus ad sinistram. *Farn.*

24 *Claris smaragdis*] *Clara smaragdo* Thuan. Barberin. alique nonnulli. *Heins.*

26 *Horæ*] Solis ministræ, cæli janitricæ, κυλῶποι τοῦ οὐρανοῦ. Homer. II. E. κύλαι μήκον οὐρανοῦ, ἅς ἔχον ἄραι, &c. *Farn.*

31 *Inde loco medius*] Medio in loco illo residens. *Pont. Inde loco medius*] Virgil. Æneid. v. 'Circus erat, quo se multis cum millibus heros Consessum medium tulit:' et alibi. *Rerum novitate*] Mira omnia quæ nova, et nunquam visa. Adi Epistol. xii. 13. Plaut. Mostellar. i. 4. 31. utrumque conjungit: 'Num mirum aut novum quippiam facit?' quod et Græcis usurpatum. Metam. i. 437.

37 *Nec falsa imagine*] Falsa imago est falsum nomen patris, sub quo illa

celare potest crimen suum. *Pont.*
Falsa sub imagine] Ep. Heroid. xvii.
 45.

44 *Et illud Me tribuente feres*] *Ut feras* meliores: et mox *curvus* rogat non petit. *Heins.*

46 *Diis juranda*] 'Ὅστε μέγιστος Ὁρνος δευτέρως τε πάλαι μακάρεσσι θεοῖσιν. Homer. in hymno Apollinis. Θεῶν μέγαν ὄρκον. Hesiod. Theog. Ὁρκωμότους ἀφθίτους ἔσρας. Lycophron. Rationem vide apud utriusque commentatorem Io. et Is. Tzetzen. Reddidimus et nos ad vs. 712. Hercul. Furent. Senecæ. Vide et Clariss. Fr. Baconi Sapientiam Veterum, cap. 5. 'Styx sive Fœdera.' Vide infra lib. iii. 291. *Farn.*

50 *Temeraria*] *Temeritas* mei promissi cessit in temerariam tuam petitionem. *Farn.*

51 *Utinam promissa liceret*] Atqui non licet, sicut ipse infra constitetur: 'Ne dubita, dabitur, Stygias iuravimus undas.' *Pont.*

54 *Et quæ non viribus istis Munera conveniunt*] *Nec conveniant* cum melioribus. *Heins.* *Quæ nec viribus*] Ex Phaëthonte Euripidia, cujus meminit Athenæus lib. ii. videntur desumpti versus isti; Μὴ θύγῃς ἥλιον ταύριον ἔπειρος ἔν. Μῆδ' ἀναβῆς τῆν διόρπον, ἐλαύνει μὴ μάθων, quos citat Clemens Alexand. lib. iii. ταύρωγον, cap. 2. *Farn.*

57 *Plus etiam*] Vers. 190. infra. *F.* *Contingere possit*] *Fas* sit præstare opinor, quod in nonnullis extat. *Mul- ti fas est.* Puto tamen *par est*, aut *par sit*: sic Lucretius frequenter; ut lib. iv. 'Stultitiæque ibi se damnet, tribuisse quod illi Plus videat, quam mortali concedere par est.' *Heins.*

58 *Affectus*] Amor. i. 1. 14.

63 *Quid Jove majus habetur*] *Meliores habemus.* In Tristibus, 'Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?' *Idem agit* pro *aget currus.* *Heins.*

64 *Enituntur equi*] *Enitantur* cum

Cantabrigiensi optimo. *Idem.*

66 *Si timor, et trepides*] *Fit* et *trepidat* vetustiores: quomodo et Seneca libro de Providentia agnoscit. *Idem.* *Timor*] Infra ad vs. 179. *Farn.*

67 *Ultima prona via*] *Ascensus* propter acclivitatem laboriosus, medium propter altitudinem terribile, descensus propter casum plena metus sunt. *Pont.* *Prona via*] Epist. xviii. 121.

68 *Quæ me subjectis*] Lucret. rv. 'In pelago nautis ex undis ortus, in undis Sol fit uti videatur obire et condere lumen,' &c.

70 *Vertigine*] Revolutione et conversione. *Vertigine*] Motu violento, quo primum Mobile orbis subjectos ab ortu ad occasum, inde per Antipodum Horizontem ad ortum nostrum 24. horarum spatio incitatissima conversione rapit, super polos mundi. *Farn.*

71 *Volumine*] A volvendo. Virgil. v. de serpente: 'Septem ingens gyros, septena volumina traxit,' quod et agmen vocat. Item Æneid. ii. 'sinuatque immensa volumine terga.' *Torget*] Convertit. Sidera namque fixa una cum cælo vertuntur: Planetæ vero contra cæli motum nituntur; unde infert,

72 *Nitor in adversum*] Cælum namque ab Oriente in Occidentem volvitur, secumque trahit et Solem et reliquos planetas. Sol vero cum aliis planetis, suo ac naturali motu, contra cæli conversionem nititur, hoc est, cum quodam nisu et conatu movetur. *Nec me*] Neque me sub Ecliptica linea manentem moratur illa primi Mobilis impetuosa rotatio; sicut deviant cæteri planetæ retrogradi, citius aut tardius moventes, propter *Apades.* *Farn.*

74 *Quid agas*] *Agas* *Thnan.* Cantabrig. secundus *Palat.* et sex alii. *Heins.*

75 *Citus axis*] Celerrima illa rotatio cæli, quam hic 'citus axem' no-

minat. Alioqui 'axis' est linea recta, per centrum sphaeræ ad illius circumferentiam transiens, circa quam sphaera ipsa volvitur. *Pont.*

76 *Urbesque Deorum] Domosque* duo Medicei et unus Ambrosianus cum uno Thuanæo. *Heins.*

78 *Esse] Unus Moreti Ecce: unus Palat. Ire: quatuor alii Isse. Iter est ire, pro eundem. Idem.*

80 *Adversi tauri] Oppositi: nam versus Orientem spectat Taurus.*

81 *Æmoniosque arcus] Sagittarium.* Enumerat autem Phæbus signa Zodiaci terribiliora aspectu, quo facilius ab improba cupiditate regendi currum Solis, filium deterreat. *R. Æmoniosque] Sagittarium, ex Chirone Thessalo.* Vexat se hic Scal. vii. Hypercrit. quod annuum Solis laborem poëta ad unius diei pensum exigat. Sed neque imperitus rerum harum Ovidius. Speciose, non exacte locatum inducit Solem, quo juvenem deterreat.

82 *Longo] Dnorum quippe signorum pene spatium occupat, in Libram porrectus.*

83 *Aliter] Contra quam Scorpius: hic scilicet occasum versus, ille orientem spectat.*

85 *Naribus] 'Cum primum alto se gurgite tollunt Solis equi, lucemque elatis naribus efflant.' Æneid. xii. Farn.*

86 *Ubi incaluerit] Ut incaluerit mul-ti. Heins.*

93 *In pectore] Meliores in pectora: et mox Eque tot, pro Deque. Idem.*

94 *Inserere] Immittere.*

104 *Propositumque premis] Tenet undecim libri veteres recte; si quid video. Aft. Amat. i. 'Lecturam spera, propositumque tene.' Cornelius Nepos vita Eumenis, 'Itaque hoc propositum tenuit.' Metam. x. noster, 'Propositumque tenax, quodcumque sit, orat ut ipsi Indiceet.' Ita Horatius quoque 'Justum et tenacem propositi virum' dixit. *Heins.**

*Propositumque tenet] Vide, inquit Seneca lib. de Providentia, quam alte descendere debeat virtus; scies illi non per secura vadendum esse: 'Ardua prima via est, et qua vix,' &c. Hæc cum audisset ille generosus adolescens: Placet, inquit, via: ascendo. Est tanti per ista ire casuro. Non desinit tamen pater acrem animum metu territare: 'Utque viam teneas, nulloque errore traharis; Per tamen adversi,' &c. Post hæc ait; 'Finge datos currus.' His, inquit juvenis, quibus me deterreri putas, incitor: libet illic stare, ubi ipse Sol trepidat: humilis et inertis est, tuta sectari: per alta virtus it. *Farn.**

106 *Qua licuit] Quatenus, et quousque potuit.*

106 *Vulcania] Ex officina Vulcani.*

107 *Aureus] Non est cur disertissimo Poëtæ litem intendat Diomedes Grammaticus affectati decoris et nimii cultus, si ad principem Poëtarum Virg. attendat, lumen orationi ab hac eadem repetitione sæpius conciliantem, Æneid. iv. v. vii. xi. et xii. nec raro Homerum idem factitantem. Lege Senecæ Epistol. 115. qua ratione hos inducat versus. *Farn. Aureus] Non sine ratione videtur poëta voculam eam 'aureus' repetere. Quocumque enim oculos verteres, aurum occurrebat: neque id novum. Virgil. Æneid. iv., 'ostroque insignis et auro.' 'Aurea purpuream subnectit fibula vestem.' 'Quoi pharetra ex auro, crines nodantur in aarum.' Quod ex Homer. Nihil nisi aurum in oculis erat.**

109 *Per juga] Etiam pro equis jugalibus. Virgil. v. 'aurigæ immixta undantia lora Concussere jugis.' Hoc autem loco videtur Ovid. per juga intelligere ipsam currus sellam: uti in navibus transtra: ζυγά. Virg. vi. 'Inde alias animas, quæ per juga longa sedebant.'*

110 *Repercurso] Radiis solaribus. ad leve et solidum corpus refractis.*

Farn. Repercusso Phæbo] *Epist. Leand. xviii. 77.*

112 *Nitido ortu*] *Rutilo* primus Mediceus et tres alii cum Norico. *Heins.*

113 *Et plena rosarum*] Nam antiquitas Auroræ rosas dicavit. *R. Rosarum*] *Aurora* Græcis poetis est *ροδοδάκτυλος*, *ροδόπηχος*, *ροδόπενλος*, *ροδόχρους*. *Farn.*

114 *Diffugiunt*] Evanescent scilicet languidæ, a Solis majore luce minores obscuratæ. *Farn. Diffugiunt stellæ*] Ex sententia vulgi. Neque enim stellæ diffugere possunt, quum sint fixæ, sed adveniente Aurora fulgere desinunt. *Cogit Lucifer*] *Congregat*, et ante se agit. *Lucifer* enim Græce *φάσφαρος* dicitur: ultimus est, qui desinit fulgere Sole oriente: priusque incipit lucere illo occidente, et tunc *Hesperus* vocatur. *R.*

115 *Cali statione exit*] *Venusta* translatio a stationariis. Mortalibus enim sopitis, sidera, quasi in statione excubant, et servant. Idem non minus venuste de *Argi oculis*, l. præced. 626. 'Inde suis vicibus capiebant bina quietem, Cætera servabant, atque in statione manebant.' *Novissimus*] *Veneris stella*, quam terræ propiorem series lustrat Sol quam fixas stellæ. *Farn.*

116 *Tum pater*] In optimo Florentino et Neap. erasa vetus lectio. *At pater* *Thuan.* et sex alii. *Quæ patere* primus *Palatinus*, excerpta *Theatini* *Romana*, et quinque alii. *Quæ petere* *Langianus*: *pater* vix locum hic habet, cum mox sequatur, 'Tum pater.' Forte, *Ut pariter terras mundumque rubescere vidit*: *Titan*, nimium, quod mox subjungitur. *Heins.*

118 *Velocibus imperat Horis*] *Horæ* autem ideo Solis equorum curam habere finguntur, quod ex cursu Solis oriantur, seu potius mensurentur et distinguantur. *Horis*] *Supra* ad vs. 26. *Farn.*

120 *Ambrosiæ succo*] *Herba* suavisima, qua Dii vescuntur, quaque immortales efficiuntur. Simul etiam eo

alludere videtur, quod Sol medicamentum inventor et auctor. *R. Ambrosiæ*] 'Axe sub *Hesperio* sunt pascua Solis equorum: *Ambrosiam* pro gramine habent.' lib. iv.

122 *Medicamine*] Cui inerat virtus *ἀλαξίπυρος* vel *ἀναξίπυρος*. *Farn.*

124 *Radios*] *Coronam* radios emittentem, quam ipse gestare consuevit.

126 *His saltem monitis parere paternis*] *Paternis* *Bernegger.* *Thuan.* et quatuor alii. *Scribe, Si potes hic saltem monitis parere paternis.* *Heins.*

128 *Inhibere volentes*] *Volentes* plurimi veterum: sic apud *Virgilium* *Georg. iii.* 'Ipsa autem macie tenuant armenta volentes.' Ita præstantissimus liber *Mediceus*. Sic *Silius* et *Statius* sæpe. *Properent* etiam unus mens. *Idem.*

129 *Nec tibi*] Non eundem recte per quinque circulos parallelos: sed per *Zodiacum*, qui *Æquatorem* oblique intersecans *Tropicum Cancri* a dextra, *Arcticum* versus, attingit; *Tropicum Capricorni* a sinistra, ad *Antarcticum*. *Farn. Arcus*] *Circulos*, qui et *Zonæ* dicuntur. Cælum enim in quinque circulos æqualiter a se distantes divisum est: *arcticum*, *antarcticum*, *tropicum cancri*, *tropicum capricorni*, *æquinoctialem*: quorum *æquinoctialis* est *medius*. *Zodiacus* autem obliquus est *circulus*, qui *æquinoctialem* secat, et ad *tropicum cancri* et *capricorni* usque pervenit. *R.*

130 *Sectus in obliquum*] *Periphrasis* est *Zodiaci*.

132 *Polumque Effugit Australem*] *Effugito* est reponendum ex primo et secundo *Palatino*, primo *Basileensi*, et aliis tribus. Mox *Hac fit iter Noricus*, non sit. *Heins.*

133 *Hac sit iter*] *Longinus* *περὶ θύους* laudans *Phantasiam Euripidis* ista citat ex *Phaëthonte ipsius*: *τῷ γούν φαέθοντι παραδιδούς τὰς ἥπλας δ' ἥλιος, ἔλα δέ, &c.* *Phaëthonti* habenas tradens Sol, *Impelle* non in *Lybicum*

ætherem incidens, &c. sed ito supra septem Pleiadas cursum tenens. *Farn.*

139 *Tortum declinet*] Qui flexu sinuoso labitur anguis 'Circum, perque duas in morem fluminis Arctos.' Virg. Georg. i. *Declinet ad anguem*] In anguem Twisdeni codex alter. *Heins.*

139 *Aram*] Sidus Australe, constans 7. stellis, non longe a cauda Scorpii. Latus autem mundi Austrinum, depressius: Boreale, nobis sublimè. *Farn.*

142 *Hesperio litore*] Atlantico: quocum nox pervenit, relinquat terras necesse est.

143 *Non est mora libera*] Non est integrum nobis morari. *Non est mora libera nobis*] Fortasse respicit ad illud Virg. Æneid. xii. 'neque enim Turno mora libera mortis.'

144 *Et fulget*] *Effulget* recte primus Gronovianus pro diversa lectione: posset et *en fulget* legi. *Heins.*

147 *Solidis sedibus*] Quibus fidenter, et sine periculo insistat. Sic Virgil. Æneid. vii. 'jam sidere terræ.' *Etiamnum*] Sic optimus Thuanus. *Heins.*

150 *Occupat*] Τασαῖρ' ἀκούσας ἑμαρπεν ἥβας, κρούσας δὲ πλεῦρὰν πτεροφόρων ὀχημάτων, μεθήκεν. Longinus ex Euripide, supr. vs. 133. *F. · Occupat*] Celeritatem notat. Virgil. vi. 'Occupat Æneas aditum custode sepulto, Evaditque celer ripam.' *Juvenili corpore*] Levi et juvenili impetu. Redi ad Epist. Leandr. 35.

153 *Pyroeis, Eous, et Æthon*] *Et Eous* Cantabrig. et quatuor alii: quomodo et Scholiastes Statii manu vetricima exaratus Vaticanæ bibliothecæ agnoscit. *Heins.*

155 *Repagula*] Obstacula. Alludit ad carceres, e quibus equi in certaminibus mittebantur. *R. Repagula pulsant*] Βαλβίδας, ὀπληγγα, carceres. *Farnab.*

156 *Tethys*] Oceani uxor et Clymenes mater, apud quam Sol pernoctare creditur.

157 *Immensi copia cæli*] *Mundi* cum plerisque; recte: sic 'moenia mundi' apud Lucretium sæpe pro cælo. Græcis quoque κόσμος καὶ οὐρανός ejusdem non raro significationis; atque ita Poëtæ Latini passim. *Heins.*

158 *Corripuere viam*] Velociter currere cœperunt. *Per aëra*] Αἱ ἔκταται ἐν' αἰθέρος πύχας, Longinus, ut modo. *Farn.*

159 *Obstantes acindunt nebulas*] Primus Regius et unus Thuan. *findunt*; sic lib. iv. 'Et celeri fissum præpes per inane volatu:' quomodo ex vestigiis veterum librorum scribendum. *Heins.*

165 *Sic onere insueto vacuos dat in aëre saltus*] *In aëra* nonnulli ex melioribus. Deinde *onere* quoque *assueto* Florentinus Sancti Marci, primus Vaticanus, Cantabrig. secundus Palat. Urbin. et duo aut tres alii: 'onere assueto vacui saltus' eleganter dicuntur; nisi mavis reponi, *onere assueto vacuus dat saltum curvus*. Idem.

166 *Succutiturque*] Sursum valde quatitur.

168 *Quadrijuges*] Meliores *Quadrijugi*. *Heins. Quadrijugi*] Quatuor equi uno iugo alligati.

171 *Triones*] Ἀμαζα ἐλκχ. *Ursa* major, constans ex 27. stellis, quarum septem incidiōres plaustrī formam referunt.

172 *Vetito*] Anachronismus prolepticus; si fabulam advertas, qua Juno pellicem Calisto cum filio in astra relatos indignata, hoc ab Oceano impetrabit infra vs. 530.: si veritatem, quia polo elevato vicina hæc astra, Helice et Cynosura. *Farn. Et vetito æquore*] Quia nunquam occidunt. Hinc Virgil. 'Circum perque duas in morem fluminis Arctos; Arctos Oceani metuentes æquore tingi.' *R.*

177 *Tardus*] Utpote polo vicinior, adeoque ambitus illi minor. *Farn.*

179 *Penitus penitusque jacentes*] *Patentes* Sancti Marci Florentinus, Thuan. Cantabrig. secundus Pal. sec.

Mediceus, et duo alii. Fast. iv. 'Proxima cum veniet terras viaura patentes Memnonis in roseis lutea mater equi.' Nihil tamen muto. Adi Notas lib. viii. 749. *Heins.* *Penitus penitusque*] Hoc est, valde depressas ac longe a se remotas: nam geminatum illud adverbium, immensum illud intervallum significat inter cælum et terras.

181 *Tenebræ*] Vertigo caligans of-fusa est oculis et animo in media luce, imo in tanta. *Ἐμψαοις δέχουρας.* *Farn.*

183 *Jam cognosce*] Meliores *Jamque* agnosce. *Heins.*

184 *Jam Meropis dici, &c.*] *Filius* subintelligatur: Merops enim Clymenes fuit maritus: quanquam Meropes homines dicantur apud Homerum, quod divisas habeant voces: qua in significatione hic quoque accipi potest: ac si diceret, cupiens jam hominis filius, magis quam Dei, appellari. *R.*

185 *Remisit fræna*] Translat. a navibus ad currum. Vice versa a curribus ad naves Virgil. v. *Fræna autem et habenæ* ut equo, sic navi competunt: Homer. *Odyss.* Δ. 708. ἄλδς ἱπποὶ Ἀνδράσι γίγνονται. Et *Odyss.* N. 81. 'Ἡ δ', ἔσθ' ἐν πεδίῳ τετράροισι ἔρσαντες ἱπποὶ, Πάντες ἐμ' ὁρμηθέντες πρὸς πληγῆσιν ἰμασθλῆς, Ἱψόσ' αἰρούμενοι, βίμψα πρήσσουσι κέλενθον.' *Ὡς ἔρα τῆς πρύμνῃ μὲν αἰέρετο, &c.* Quod Virgil. egregie imitatur *Æneid.* v. et vi. 'Classique immittit habenas.' Quod et Senecæ placuit *Med.* va. 3. 'novam frenare docuisti ratem.' ubi vide *Delr.* et *Doctiss. Gronov.* *Æschyl.* *Prometh.* Ἀνδρῶν περ' εὖρε ναυτίλων ὀχλήματα. *Plaut. Rud.* i. 5. va. 10. 'Nempe equo ligneo per vias cæruleas Estis vectæ.' Etiam de fontibus et aquis: 'Fluminibus vestris totas immittite habenas.' *Metam.* i. 280. 'ac fontibus ora relaxant, Et defrenato volvuntur in æquora cursu.' va. 282. *Ibid.*

187 *Multum cæli post terga relictum*] *Relicti* si per libros veteres liceat. Certe unus meus *relinqui.* Regius unus *relinquit.* *Heins.*

189 *Quos illi fatum contingere non est*] *Diu* est quod *fato* vidi legendum, ut Græcismus sit *ὅτε τῶν, non licet.* Eam postea lectionem ab optimo Berneggeriano confirmatam deprehendi: sic lib. ix. ex vestigiis veterum librorum scribo, va. 385. 'Et quoniam fato non est incumbere vobis.' Plura de hoc loquendi modo congeassimus lib. ii. *Artis Amatoris,* non longe ab initio. *Idem.*

196 *Scorpius*] *Scorpius* meliores. *Idem.* *Scorpius*] Signum Zodiaci constans stell. 21. duorum pene signorum spatia occupans: chelæ siquidem Libram constituere videntur; scorpium vero ipsum cauda recurva designat. *Farn.*

197 *In spatium duorum, &c.*] Alterum namque brachii; alterum cauda facit. Vide Virgil. *Georg.* i. 33. 'Qua locus Erigonem,' &c. *R.*

198 *Madidum*] A caloris vicinia sudantem, æstuantem, sævientem. *Farn.*

201 *Summo sensere jacentia tergo*] Alii *tetigere*: nempe reponendam summum *tetigere tergum* ex Neapolitano et Urbinati. *Heins.*

205 *Avia currum*] 'Avia cum Phaëthonta rapax vis Solis equorum Æthere raptavit toto.' *Lucret.* v. va. 398.

206 *Per decline*] *Declivos* scripti: vide Notas *Fast.* iii. 13. et mox *ambustaque* *nubila* non *combustaque* meliores. *Heins.*

217 *Athos*] Mons est Macedoniæ altissimus. *Taurusque, &c.*] *Taurus* Ciliciæ mons est. *Tmolus*] *Fl.* et mons Phrygiæ: melle, vino, et creco abundans. *Cete*] Mons Thessaliæ, Herculis morte, rogo et sepulchro nobilis. *R.*

218 *Et tum sicca*] *Nunc sicca* Urbin. et tres alii. *Heins.* *Celeberrima*] Quam inde *πολυπύλαα* appellat *Homerus.* Sunt qui leg. *creberrima* *fœ-*

tibus. Farn. *Ida*] Mons Phrygiæ celeberrimus.

219 *Nondum*] Nondum infamis morte Orphei qui filius erat *Æagri*, de quo vid. lib. XI. 1. Farn. *Virgineusque Helicon*] Mons Bæotiæ est Helicon; quem ideo *Virgineum* appellat, quia Mnisis est consecratus. *Hæmos*] Hæmos, mons Thraciæ altissimus; in quo Orpheus *Æagrii* fluvii filius dicitur a Mænadibus fuisse discerptus, a quo etiam *Æagrius* fuit appellatus. *Hæmus*] *Hamos* Barberinus; ut alibi. Pro *Ætna* etiam *Ætnæ* meliores. Heins.

220 *Geminatis*] Nativis suis l. xv. 340. atque his incendii Phæthontæi. Farn.

221 *Parnassusque*] Vs. 316. l. i. Farn. *Parnassusque biceps*] Mons Phocidis in duos vertices divisus. *Eryx*] Mons Siciliæ Veneri sacer; unde et *Erycina* dicitur. Et *Cynthus*] Mons Deli, unde Cynthius Apollo vocatur. *Othrys*] Mons Thessaliæ.

222 *Mimasque*] Mons est minoris Asiæ, haud longe distans a Colophone; perpetuis nivibus obrutus, a Minante gigante denominatus. *Rhodope*] Mons Thraciæ nivosus. R.

223 *Dindyma*] Mons Phrygiæ matri Deorum sacer. *Mycale*] Mons et urbs Cariæ. *Natusque*] Bacchatus jugis, 'ubi auditio stimulant Trieterica Baccho Orgia, nocturnusque vocat clamore Cithæron.' Virgil. *Æn.* iv. vid. et Nostrum sub exitu lib. III.

224 *Scythia*] Scythia regio est ad Septentrionem frigidissima. *Caucasus*] Mons Scythiæ Promethei relegatione notissimus.

225 *Ossaque cum Pindo*] Montes Thessaliæ altissimi. *Olympus*] Verticem illius accolæ cælum vocant. Unde et factum, ut Poëtæ Olympum pro cælo ponant. R.

226 *Nubifer*] 'Vertice se attollens pater Apenninus ad auras.' Virgil. *Æn.* XII. Farn. *Apenninus*] Mons est longissimus Italiam dividens.

Delph. et Var. Clas.

230 *Candescere*] Ignescere et inflammari.

235 *Sanguine*] Inter Metamorphoseis numerare licet plurimas causas naturales ad fabulas detortas transferri. Farn.

237 *Tum facta est Libye*] Regio Africæ aridissima, sic dicta, quod *Λιβύη δ' ὄρεδ' ὅς* quod deficit pluvia, ut Servius scribit. *Raptis*] Exsiccatis, ereptis. R.

239 *Querit Bæotia Dircen*] *Queritur* optimus Florentia. Urbin. et decem aut duodecim alii. Heins. *Bæotia Dircen*] Dirce fons est notissimus Bæotiæ, a Dirce, uxore Lyci, in eum conversa. R.

240 *Ephyre*] Corinthus. Farn. *Argos Amymonem*] Amymone fons est apud Argos, ab Amymone Danaï Argivorum regis filia in hunc conversa. *Pirenidas*] Pirene fons est Acrocorinthis, quæ urbs prius Ephyre fuit appellata. Sic dictus a Pirene muliere, in quem ob fletum, quo filiorum morte affecta est, fingitur fuisse conversa. R.

241 *Nec sortita loco*] Non solum fontes exaruerunt, sed etiam amnes latissimi sunt exsiccati. R.

242 *Tanais*] Fluvius est Scythiæ maximus, Europam ab Asia dividens.

243 *Peneusque senex*] *Peneosque*; et mox *Mæandros* pro *Mæander*, et *Alpheos* pro *Alpheus* castigatioribus, et *Tanarius* *Eurotas*, non *Tanareus*. *Taurapros* Græcis. *Alpheos* quoque apud Senecam Medea, et bis Thyeste scriptum in optimis membranis extat. Heins. *Peneosque senex*] Fluvius Thessaliæ. *Theutrantæusque*] Caycus fluvius est Mysiæ, Teuthrantiam irrigans regionem: unde et Teuthrantæus cognominatur. Teuthrantia autem urbs Mysiæ, a Teuthrante, qui ex Auge Telephum suscepit, appellata. R.

244 *Et celer Ismenos*] Fluvius Bæotiæ, ab Ismeno Pelagi filio denominatus. Cum *Phocaico Erymantho*] *Ery-*

Ovid.

10 D

manthus Phocidis est fluvius, et Arcadiæ mons.

245 *Arsurusque iterum Xanthus*] Fluvius est Trojæ. *Lycormas*] Hic *Euenus* postea ab Eueno, qui se in eum præcipitavit, fuit appellatus. *R. Arsurusque*] Trojano nempe bello, ubi Vulcani vi arsit et exaruit Xanthus. Il. 9. δδ' ἐς ποταμὸν τρέψε φλόγα παμφανόσσαν, &c. *Flavusque*] Flavus volvens arenas *Lycormas* *Ætolia* fluvius.

246 *Mæandros*] Fluvius Phrygiæ sinuosis flexibus prolapsus (600. ut numerant gyris) in fontem suum multoties referri videtur. *Farn.*

247 *Mygdoniusque Melas*] Fluvius est Mygdoniæ, qui oves nigras efficere dicitur: unde et nomen accepit. *Tanareus*] Eurotas, Laconia fluvius. *Farn.*

248 *Euphrates*] Fluvius majoris Armeniæ maximus, qui Babylonem in duas dividens partes, in mare Rubrum descendit. *Orontes*] Fluvius Syriæ ex Libano monte decurrens; qui Typhon prius dictus est, a Typhone gigante illo fulminato. *Orontis* autem nomen accepit ab eo, qui omnium primus illum ponte iunxit.

249 *Thermoodonque citus*] Scribe *Thermoodonque*, ut est in nonnullis antiquis; *Θερμώδων*: nam *Θερμώδων* legi carminis hexametri repugnat. *Heins.* *Thermoodonque citus*] Fluvius Scythiæ, juxta quem Amazones olim habitavere: is olim Araxes quoque dictus. *Ganges*] Fluvius est Indiæ notissimus. *Phasis*] Fluvius Colchorum, unde Phasiani sunt dicti. *Ister*] Fluv. Pannoniæ, qui et Danubius dicitur.

250 *Alpheus*] Fluvius Elidis juxta Pisam urbem decurrens, qui absorptus a terra subter mare in fontem Arethusam apud Syracusas influit. Vide Virgil. *Æneid.* III. *Ripa Spercheides*] *Sperchii* fluvii Thessaliæ velocissimi, qui in Maliacum exit si-

num. *Ripa Sperchiades ardent*] *Spercheides* constanter in vetustioribus; et recte: vide quæ notavi supra ad lib. I. 579. *Heins.*

251 *Tagus*] Fluvius Hispaniæ, anreas vehens arenas, quæ tunc incendio liquescebant.

252 *Et qui Mæonias*] *Lydiæ* fluviorum. Nam *Lydia* a *Mæone* fluvio, *Mæonia* fuit appellata. *Celebrabant carmine ripas*] *Celebrabant*, vel *celebrarent* in melioribus. *Heins.*

253 *Caystro*] *Cayster* fluvius est Asiæ; præter Asiam paludem labens. Virgil. *Georg.* I. 'Quæ Asia circum Dulcibus in pratis rimantur stagna Caystri.' *Fluminea volucres*] *Cygni* flumina incolentes. *R.*

257 *Hebrum*] *Hebron* pro diversa lectione veterrimus *Neapolitanus*: et *Tybrin* Regius prima notæ. *Heins.*

258 *Hesperiosque amnes*] Occidentales. Nam *Rhenus* fluvius est Galliam a Germania dividens: *Rhodanus* vero Galliæ fluvius: *Padus*, Italiæ, qui etiam *Eridanus* vocatur.

264 *Exsistunt montes*] *Exiliunt* in uno *Leidensi* et uno *Ciofani*: sed τὸ *Dissiliit præcæsserat*: alius *Leidensis* *Emergunt*: in nonnullis *Apparent*. *Silius* libro primo: 'Herculei ponto cæpere existere colles.' *Heins.* *Exsistunt montes*] *Apparent*, ac extra aquas stant. *Sparsas*] Unde et *σπάρσας* dictæ. Virgil. *Æneid.* III. 'Sparsasque per æquor Cycladas, et crebris legimus freta consita terris.' *Cyclades* vero quod κύκλον, id est, circulum inter se formant. *Farn.*

268 *Exanimata jacent*] *Natant* meliores; et mox *tepidis antris* pro *antris*: nec dubita quin vere. *Heins.*

269 *Doridaque*] *Oceani* et *Tethyos* filiam, *Nerei* uxorem, matrem *Nympharum* marinarum. *Farn.*

271 *Aëris ignes*] *Ætus* quatuor antiqui. Mox pro *contractosque* in melioribus *contractos*; ut aquas pelagi innuat constare ex fontibus undique contractis. *Heins.*

273 *Contractos fontes*] Ex omni loco congregatos atque coactos; ob nimium enim æstus fontes omnes in ima terræ, tanquam in gremium matris, refugerant, ne penitus exsiccarentur.

274 *In opacæ viscera matris*] Ad fontes hic restringitur 'matris' nomen, quos terra tanquam mater ex utero videtur fundere. *Pont.*

275 *Sustulit omniferos vultus*] *Omnitenens* ex scriptis Giphanius indice Lucretiano; et sic Langianus: *oppressos* Florentinus S. Marci: *Thuaueus omniparens*; ut 'terra omniparens' Lucretio non semel dicta: *παμμήτωρ*; sic 'omniparens Olympus' Virgilio, et apud Val. Flaccum, 'omnituens Sol'; duo alii *omniferos*: forte *omniperos vultus*: sic 'gemellipara Diva' Met. vi. 'frugipari fœtus' apud Lucretium initio l. vi. quomodo illic optimi duo Vossiani codices: et 'floriparum ver' Ausonio in Idyllis: tres veteres, *horriferos*; an *herbiferos*, vel *herbiparos*? sic 'herbiferi colles' initio l. xiv. *Zulichemianus omniferos*: primus et secundus Palatinus cum primo Vaticano, Neap. aliisque nonnullis *igniferos*. Cogitabam aliquando *auctiferos vultus*: ut Ciceroni, 'Jupiter auctiferas lustravit lumine terras.' *Heins.* *Omniferos*] Omnia ferentes et producentes. *Omniferos vultus*] Hinc et Græcis *παμμήτωρ* dicitur: et Virg. *Æneid.* vi. 'Terra omniparens.' *Collo tenuis*] Usque ad collum. *Sustulit*] Videtur poëta respexisse ad locum Pausaniæ in Atticis, *Ἐστὶ δὲ καὶ γῆς ἡγασμα ἱερευούσης Ἰσας τὸν Ἀἰά*: Est apud Athenienses simulachrum terræ Jovi supplicantis ut e cœlo imbrem demitteret.

278 *Sacraque ita voce locuta est*] *Sicæque* Urbinas et unus Ciofani; elegantior. *Heins.*

281 *Ignæ tuo*] Tuo fulmine. *Auctore*] Jove potius quam Phaëthonte. *Farn.*

284 *Inque oculis fumum*: volitant super ora favilla] Mirus hic denno scriptorum exemplarium dissensus, quem accuratius piget recensere. Vetustiores tamen, *Inque oculis tantum, tantum super ora favilla*: quod placeret, nisi meminissem *τὸ ora* mox præcessisse: nonnulli, *Inque oculis tantum, volitant super ora favilla*; vel, *volitantque per ora*: unus meus, *Inque oculis fumi tantum: super ora favilla*. Scribe, *Inque oculis fumi tantum, tantumque favilla*. *Tò tantum* neglexerat repetere librarius, solemni errore, ut alibi monuimus: hinc versui faciendo tot lectiones enatæ. *Heins.*

288 *Alimenta*] Prodigæ rerum omnium quæ ad victum mortalium, et ad cultum Deorum pertinent. *Farn.*

289 *Vobis quoque thura ministro*] Quod thura omnino concinnius in uno Patavino. *Heins.*

294 *Circumspice utrinque*] *Utrumque* meliores; nempe polum: et *vitaverit*, pro *violaverit*. Idem. *Utrumque*] Plato in Timæo fabulam refert ad montanarum regionum incendia. In Phædone ad affectuum incontinentiam. Ita Clemens Alex. Stromat. 6. Lucianus in Astrologia, ad Solis cursum a Phaëthonte deprehensum, sed imperfecte relictum. Tertullianus ad conflagrationem Sodomæ. Ramires ad Heliam in curru igneo raptum. Pentecontarch. 26. Atque ad temeraria Principum juvenum imperia. *Farn.*

296 *Atlas laborat*] Atlas mons Mæritanæ, qui cælum ideo sustinere dicitur, quod Atlas, qui in illum montem fertur transmutatus, primus omnium Astrologica scrutari cœperit. Vide Rhodigin. vii. 12. Vitruv. vi. 10. *Atlas*] Elegantem Atlantis descriptionem habemus *Æneid.* iv. 'jamque volans apicem et latera ardua cernit Atlantis duri, cælum qui vertice fulcit: Atlantis, cinctum as-

aidne cui nubibus atris Piniferum caput, et vento pulsatur et imbris. Nix humeros infusa tegit: tum flumina mento Præcipitant senis, et glacie riget horrida barba.

303 *Propioraque manibus antra*] Hoc est, speluncas inferis propiores.

306 *Summam petit arcem*] Cum sit altissimum in natura cælum, est tamen in ipso aliquid altius illo; 'verticem cæli' vocat Virgil. *Pont.*

307 *Unde*] Ex qua arce. *Inducere*] Immittere: inde *ῥεφέλῃ γέρετρα* Zeds, *nubicogus Jupiter.* *Pont.*

310 *Demitteret imbres*] *Dimitteret* scripti. *Heins.*

311 *Intonat*] Utcumque neget Lucretius lib. vi. 'Palmina gignier e crassis, alteque putandum est Nubibus extractis: nam cælo nulla sereno, Nec leviter densis mittuntur nubibus unquam.' 'Hic tamen emicuit cælo tacitum sine nubibus ullis Fulmen,' Lucan. i. Et, 'Diespiter per purum tonantes Egit equos volucrumque currum.' Horat. Od. i. 34. *Farn.* *Dextra ab aure*] Gestum tela mittentium exprimit. *Dextra libratum fulmen ab aure*] Respexit poeta ad Virgil. *Æneid.* ix. 'Ecce, aliud summa telum librabat ab aure:' ubi Servius: 'Duobus modis tela manibus emittuntur, vel ab aure vel a latere.'

312 *In aurigam*] Phaëthontem, currus Solis aurigam.

313 *Compescuit ignibus ignes*] *Ὀξύμωρον.* Ignis ignem potius anget: verum flamma valentior minus valentem oppressit; sicut infirmiora a robustioribus in natura subiguntur in eodem genere. *P.*

314 *Consternantur equi*] *Consternantur* cum antiquioribus. Vide *Notas* i. 641. et *saltu facto*, non *verso*: et *versu proximo Colla iugo excutiant*, non *eripiunt*. *Heins.*

315 *Excutiant*] Ita Mss. elegantius, per Hypallagen, quam quod vulgo

legitur, *eripiunt*. *Farn.*

320 *Volvitur in præceps*] In caput cadit.

323 *Quem procul a patria*] Longe enim Italia Padusque ab Æthiopia distant. *R.*

324 *Eridanus*] Fluvius Italiæ, qui alio nomine Padus dicitur. *Excipit*] Longe quippe ab Æthiopia distat Eridanus Italiæ sin. max. *Ἐρδὰ ποτ' ἀβαλδερρὶ τυκὲλς πρὸς στέρνα κεραυνῷ, Ἥμιδαῖς Φαίδων πτόεν ἄρματος ἡέλλιοιο.* Apollonius Arg. iv. *Farn.* *Fumantiaque abluit ora*] 'Fumantia corpora' denno habes versu proximo: quare *spumantia ora* cum primo Mediceo rescribat, ut de equis intelligamus. *L. vi.* 'dum certum flectit in orbem Quadrupedes cursus, spumantiaque ora coercet.' *Lib. viii.* 'stratis insignia pietis Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat.' *Æneid.* xii. 'spumantia frænis Ora citatorum dextra contorsit equorum.' Certe Noricens *spumantia flamma corpora* versu proximo agnoscit. *Heins.*

FAB. II. et III. 325 *Naiades Hesperiae*] Nymphæ Italiæ ac Occidentales. *Trifida flamma*] Fulmine, quod ita pingebatur. Ut enim tridens Neptuno, sic trifidum fulmen attribuitur Jovi. A triplici potestate sic dictum volunt: ferit enim, penetrat, et adurit. *R.*

326 *Signant quoque carmine factum*] *Signantque hoc carmine saxum* cum duobus Leidensibus: alii multi ex melioribus *signant quoque saxum*; proxime verum. *Lib. viii.* 'Affusæque jacent tumulto, signataque saxo Nomina complexæ lacrymas in nomina fundunt.' Sic et 'aquas nomine signare.' *Trist.* i. 1. 90. *Lucanus* l. viii. de Pompeii busto, 'Interea parvo signemus littora saxo.' *Heins.* *Carmine*] Epitaphio, eoque rite concepto inscriptoque. Situs enim est, qui combustus et tumulatus. *Cicer.* ii. de legibus. *Farn.* *Sig-*

nant carmine saxum] Cippo et sepulchri saxo epitaphium inscribunt.

328 *Quem si non tenuit*] Huc alldidit Seneca, cap. 21. de vita beata: 'Qui hoc facere proponet, volet, tentabit, ad Deos iter faciet: nã ille, etiamsi non tenuerit, magnis tamen excidet ansis.' *Farn.*

329 *At pater obductos*] *Nam pater* vetustiores; et recte: sequitur enim, 'At Clymene.' Sic l. vi. 'Nam pater Amphion:' et l. iv. 'Nam pater occiderat:' plurimi alii huc etiam alldunt, in quibus *Jam pater.* Heins.

335 *Percussit*] Peragravit totum terrarum orbem.

340 *Nec minus Heliades lugent*] *Fletus* scribendum cum Urbinati, tertio Mediceo, primo Palatino, utroque Hamburgensi, priori Erfurtano, et aliis undecim. *Heins.* *Heliades*] Solis filiae, ἀδὲ τοῦ ἡλίου, a Sole: quæ etiam a fratre *Phaëthontiadēs* appellatæ fuerunt. Earum nomina sunt Phaëthus, Lampetia, Phœbe. Quæ cum fratrem per quatuor menses assidue flevisset, tandem Jovis miseratione in populos, vel, ut alii volunt, in alnos mutatæ sunt. Lachrymæ vero ipsarum, in succina seu electra conversæ fuere. *R.* Phaëthontis sorores: trium hic mentio. Jo. Tzetzes 137. Chil. iv. nominat quinque; Hyginus fab. 154. nominat septem. *Inania*] Sic Virgil. *Æneid.* vi. 'Animamque nepotis His saltem accumuleni donis, et fungar inani Munere:' et *Æneid.* xi. 'vano mœsti comitamur honore.'

342 *Non auditurum*] Scilicet, miseræ querelas Phaëthonta nocte dieque vocant. *Farn.*

344 *Luna quater junctis, &c.*] Quatuor menses transierant. Transit ad Metamorphosin Heliadam.

346 *E quis Phaëthus*] Phaëthontis sorores alii in αἰγίπους, populos nigras, alii in alnos mutatas fuisse fabulantur. Virg. *Eclog.* vi. *Æn.* x. Tzetzes Chiliad. iv. 137. *Farn.*

356 *Nisi quo trahit*] *Trahat* meliores. *Heins.*

359 *Ramos abruptis*] *Abrumpere* rectius Urbinas, Barberinianus, et unus Moreti. *Idem.*

361 *Parce, precor*] 'Quid miserum, Ænea, laceras? jam parce sepulto: Parce pias scelerare manus,' &c. Polydorus apud Virgil. *Æneid.* iii.

363 *In verba novissima*] Hoc est, cortex os obducens verba Heliadam ultima occupavit.

364 *Inde fluxit*] Rem naturalem, ut solet, fabulæ accommodat. Quam vero arboris esse lacrymam volunt, Plin. xxxvii. 2. et 3. Solin. cap. 23. Ambrosius hexaëm. ii. 15. Bituminis esse genus asserit Dalecampius ad 3. cap. xxxvii. lib. Plin. in Septentrionalium littorum tractu, e terra scaturiens, molle quidem, sed maris fluctibus et temporis diuturnitate durescere. Lege etiam Lucianum περὶ ἡλέκτρον. *Farn.*

365 *Electra*] Nomen inditum videtur a Sole, qui Homero ἡλέκτωρ. Homer. *Iliad.* 2. 513. Τεύχεσι παμφαίρων, ἔσθ' ἡλέκτωρ, ἰβέθκει. *Farn.*

366 *Nuribus Latinis*] Italis mulieribus.

FAB. IV. 367 *Affuit huic monstro*] Cygnus Stheneli filius, rex Liguriæ, Phaëthonti et sanguine materno et summa benevolentia devinctus, cum relicta Liguria ad Padi ripas venisset, multumque amici casum deflesset, in avem sui nominis fuit commutatus.

370 *Ligurum populos*] Lignria Italia regio est, inter amnes Varum et Macram sita, Thuscis contermina, cujus caput Genna est.

374 *Collumque a pectore longe*] *Longum* rectius alii. Mox pro *Penna latus velat*, octo ex præstantioribus vestit. Virgilius in Ciri, 'Marmoreum volucris vestivit tegmine corpus.' *Heins.*

377 *Cycnus avis*] Cygnum Ligurum regem in Musicis claruisse refert

Pausanias in Atticis: sed in avem mutatum minime fide dignum videri, uti nec ipsam avem mortis suæ præsciam canere. Lege Lucian. *περὶ τοῦ ἡλέκτρον καὶ τῶν κύκλων*. Nec se *coloque, Stagna*] Naturalem causam transfert ad fabulas. *Farn.*

FAB. V. et VI. 382 *Cum deficit orbi*] *Orbem* recte Florentinus S. Marci, et unus ex meis, cum priore Hamburgensi: alii *orbe* magno numero. Adi *Notas Amor. lib. i. 8. 93.* Apud Tibullum quoque III. 4. videtur scribendum de somno, 'sollicitas deficit ille domos:' ante *domos* nunc circumfertur: et apud Silium X. 192. 'non hasta viros, non deficit ensis:' cum contra mentem ejus viro nunc legatur. *Heins.* *Cum deficit*] Ubi deliquiam et Eclipsin patitur, opaci Lunæ corporis intersectu obscuratus, neque tamen simul totum deficit orbem, sed partem.

385 *Officiumque negat*] *Malim negans.* *Heins.* *Officiumque*] Agendi earrum, cujus beneficio illustratur orbis. *Farn.*

392 *Ignipedum equorum*] *Ignipedes equi* nescio an recte dicantur: quare fuit cum *anipedum* rescribi debere censerem: quale mendum et ex Martiali sustulimus *Notis ad Epist. vi. 32.* Sed Statius initio Thebaidos de Phæbo, 'ignipedum frenator equorum.' Prudentius tamen l. i. contra Symmachum vs. 360. de Solis equis, 'Cernuat ora senex barbatus et oscula figit Cruribus ænipedum, si fas est credere, equorum:' quomodo illic constanter editi ac scripti codices; nisi quod *æripedum* in nonnullis: quamquam illic de Solis statua agitur ænea. Vide *Notas ad Epist. vi. 32.* Quidam tamen scripti meliores, quos later Florentinus S. Marci, Neap. Thuan. Bernegg. *igniferum.* *Heins.*

397 *Preibusque*] Juno infra l. iv. 472. 'Imperium, promissa, preces confundit in unum.' *Farn.*

398 *Colligit amantes*] *Mihi triam*

horam versuum fides nonnihil est suspecta, tertii imprimis. Pro *doletis* alter *Regius domans*: duo alii *furens.* *Heins.*

405 *Arcadia sua*] A se amatæ. Sive propter Mæiam, quæ in Cyllene, ipsius Arcadiæ monte, Mercurium peperit; sive ad illud Poëta alludit, quod Arcades, non minus quam Cretenses, apud se natum esse Jovem contendunt. *Sua*] Ubi natus est. Namque Cretenses, ortum sibi Jovis vindicantes, pro mendacibus rejicit Callimachus l. hymn. 'Ἐν δὲ σε Παρ-
ῃσιν 'Ποῖν τέκεν, &c. tradit idem Pausanias in Arcadicia.

406 *Audentia labi flumina*] *Audacia* labi unus Vossianus: sic apud Horatium, 'audax omnia perpeti.' Et apud Senecam Hercule Furenti, 'Audax ire vias irremeabiles:' et 'audax scandere fluctus' Statio Thebaidos l. II. *Heins.*

409 *In virgine Nonacrina*] Virginem Nonacrinam, appellat Callistodem Lycaonis filiam, quam cum vidisset Jupiter, ita excellenti ejus pulchritudine captus est, ut cum blanditiis ea potiri non posset, se fluxerit Dianam, cujus Callisto fidissima comes erat. Hac igitur arte compressa ab Jove, cum Arcadem peperisset, in ursam ab Junone, ne iterum Jovi placeret, conversa est. Eam vero cum filius Arcas jam adultus in venatione ferire vellet, miseratione Jovis ambo in sidera fuere translati, ac juxta polam, qui ab ipsis Arcticus fuit cognominatus, collocati. *Nonacrina*] Nonacris et urbs et mons est Arcadiæ, unde Nonacrinus derivatur, et pro Arcadio per Synecdoch. ponitur.

412 *Variare comas*] Variis coloribus ornare, id quod lascivæ virgines maxime facere solent. *Ubi fibula vestem*] Cui in multis veterum: alii non pauci sed: novem *hæc*: nil muto. *Heins.*

413 *Vitta*] Tegmen capitis, quo mulieres continent capillos. *Neglectos*] Impexos, inornatos.

415 *Miles erat Phæbes*] Dianæ. *Menalon*] Mons Arcadiæ celeberrimus, et urbs clarissima a Mænalo Lycaonis filio condita. *Menalon*] Montem Arcadiæ.

416 *Trivia*] Dianæ, quæ tres sortitur vias sub Zodiaco, secundum longitudinem, latitudinem, altitudinem; motu scilicet proprio nec non violento, ab Ecliptica devio, et Apsidalium: excentrico, in ἀνωγελῶ et περὶγελῶ. Sed vide quæ nos ad Hippolytum Senecæ vs. 411. quibus adde quæ habet Athenæus VII. 21. *Farn.*

417 *Uterius spatium*] Meridiem jam pertransisse significat. *R.*

419 *Exiit hic humero pharetram*] Iterum videtur ad Virgil. *Æneid.* v. Poëta respicere: 'Hæc fatus, duplicem ex humeris rejecit amictum, Et magnos membrorum artus, magna ossa, lacertosque Exiit, atque iugens media consistit arena.' Ubi tamen τὸ exuere ad τὸ nudare etiam inclinat. *Exiit*] Deposuit. *Retendit*] Remittit, laxat arcum.

424 *Sunt o sunt jurgia tanti*] *Sunt o tua jurgia tanti*, Bernegg. duo alii, *sua jurgia*; in qua locatione multus est noster. *Heins.*

425 *Cultum*] Habitum et ornatum Dianæ.

427 *Cespitem virgo*] 'Solo, quod texerat herba,' modo vs. 420.

433 *Se sine crimine*] Et vi virginis illata se prodit. *Farn.*

435 *Aspiceret utinam Saturnia*] Hæc per parenthesin Junoni a Poëta dicuntur in Callistis defensionem. *R.*

437 *Superum petit æthera victor*] 'Superum æthera,' Silius l. VIII. 'Hanc postquam in tristes Italum Saturnia pugnans Hortata est, celeri superum petit æthera curru.' *Heins.* *Victor*] Voti compos. *Farn.*

438 *Conscia sylva*] Stupri ab Jove illati.

441 *Dictynna*] Diana: ἀνδ τὸν δικτύων, a retibus quibus usa venatrix Dea. Aliis, quod nomen hoc sibi as-

sumere dignata est Diana in honorem et memoriam Britomartis comitis suæ, quæ Minoën præ amore insequentem cum fugeret, se in mare præcipitavit. Cretes postea, dira grassante peste, oraculo moniti virginis cadaver retibus e mari extraxere, atque Dianæ templum sub Dictynnæ nomine extractum dicavere. Diodor. l. VI. paulo aliter hanc fabulam in Corinthiacis. Aliis Dictynna est luna, ἀνδ τοῦ δρῆκειν τὰς ἀκτῖνας: aliter etiam Anton. Liberalis c. 40. *Βερρόμαγρις.* *Farn.*

446 *Numerumque accessit ad harum*] *Numerosque* Florentinus S. Marci: sic in Amoribus, 'Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.' Vide Notas ad Epist. VIII. 24. *Heins.*

453 *Orbe nono*] Nono mense.

454 *Cum Dea venatu*] *Venatrix* rectius in nonnullis antiquis. Minucius Octavio, 'Diana est interim alte succincta venatrix.' Hinc 'Ἀπτεῖς ἀποτρέπα. *Heins.* *Fraternis languida*, &c.] Defessa fervoribus Solis sui fratris.

459 *Tingamus corpora*] Olinor Nazonem scripsisse *tingamus*: quales Græcismos in deliciis in passim habet. *Heins.*

460 *Parrhasia*] Callisto Arcadica: est autem Parrhasia regio Arcadiæ, ubi mons et sylva cognomines, quam a Parrhaso Lycaonis filio nomen habere tradit Stephanns.

464 *Sacros*] Fontes, quibus perennis erat scaturigo, numen habere credebantur.

465 *Cynthia*] Diana, a Cyntho Deli monte, ubi nata. *Farn.*

466 *Senecrat hoc olim*, &c.] Jam pridem de hoc furto Jovis cognoverat Juno: sed ultionem in tempus aliud rejecerat.

468 *Arcas*] Videatur Germanicus Cæsar Interpres Phaenomenon Arati, et Natalis Comes IX. 9. *Farn.*

469 *De pellice*] De Callistone.

470 *Quo simul obvertit*] Postquam, inquit, convertit et oculos et animam

in Arcadem e Callistone natum, ex-
candescere cœpit. Quo] In quem
puerum.

471 *Hoc etiam restabat, adultera, dix-
it]* Hoc unum multi: alter Regins,
hoc unum restabat, adultera, nobis? nam
rō dixit mox denuo sequitur. Deinde
adinam tibi nempe, pro namque, melio-
res. Heins.

476 *Adversa prensis a fronte capillis]*
Plerique veteres *arreptam* vel *adver-
sam*: Florentinus S. Marci, *aversam*:
duo alii ex melioribus *aversa*. Lego
arreptis adversa fronte capillis. Lib. iv.
'Hujus ut arreptum laniabat vertice
crinem:' nisi mavis *arrepta prensis a
fronte capillis*; ut l. ix. 'prensamque
ipsis Dea sœva capillis Traxit.' Idem.

478 *Brachia]* Callisto, ut habet Pa-
læphatus, venatrix erat: illa ingressa
aliquando ursæ cubile, interfecta est
ab ursā; quæ mox egressa, a Callis-
tus comitatu in ursam mutata crede-
batur. Sed vide Pausaniam i. 4.
Hyginum ii. 1. Commentatorem in
Arati Phænomena. Farn.

482 *Neve preces animos et verba pre-
cantia flectant]* Non video quid inter
preces et *verba* intersit *precantia*. Quare
censco scribendum, *Neve truces ani-
mos per verba precantia flectat*: 'flec-
tere feros animos' dixit similiter nos-
ter Epistola Phædræ. In Catalectis
Pithœi de Ratione Tabulæ, 'Flecte
truces animos; ut vere ludere possis':
perperam *Plecte* illic legitur. In uno
tamen meo *verba superflua dicat*. Forte,
verba superflua ducant. Heins.

489 *Sola sylva]* Deserta et ab ho-
minibus non habitata.

493 *Oblita quid esset]* Oblita se
esse ursam ac feram.

495 *Pater esset in illis]* Lycaonem
enim Callistoni patrem in lupum fu-
isse conversum, l. i. narravit Poëta.
R. Lycaon scilicet in ursum mutatus,
ut l. i. Farn.

497 *Ter quinque ferens natalibus an-
nos]* Fere natalibus actis prior Erfur-
tanus, Cantabrig. Langermann. et

Calandræ Excerpta; quod probum
est: idque in suis Constantius Fanen-
sis quoque invenerat. Paulo ante
cum eodem Langermanniano, Bar-
berino, et duobus aliis parenti pro-
parentes rescribendum. Lib. vii. 'Jam-
que aderat Theseus proles ignara pa-
renti.' Heins. *Ter quinque ferens, &c.]*
Hoc est, annos quindecim natus.

499 *Erymanthidas]* Arcadicas. Ery-
manthus quippe Arcadiæ mons est,
apro ab Hercule cæso celebris. Farn.

503 *Propiusque accedere fugit]* *Ac-
cedere averti* bene Cantabrig. secun-
dus Palat. primus Mediceus, Urbin.
prior. Erfur. et sex alii; ut cum se-
quentibus hæc cohæreant: verbum
id Lucretio familiare. Apud Hora-
tium Sat. ii. 6. 'urbis aventes Mœ-
nia nocturni subrepere.' Heins.

506 *Inania]* Immensum vacuum
Lucr. l. i. per spatium aërium, quod
inane videtur. Farn.

509 *Canam]* Spumis, nec non æ-
tate, ut quæ omnium rerum, imo ip-
sorū Deorum mater, 'Ἰκεαὶν γὰρ θεῶν
γένεσθαι, καὶ μητέρα Τηθύος' unde et iis
reverentia. Hom. II. ̐. Farn. *Ad
canam Thetyn]* Thetys Cæli et Vestæ
filia fuisse dicitur, uxor Oceani ac
Junonis matris, multorumque Deo-
rum mater. Et sæpe pro mari acci-
pitur. R.

510 *Quorum reverentia]* Oceanus et
Thetys magno in honore sunt apud
omnes Deos, quia antiquissimi. Alter
Deorum parens: altera mater sive
matris. Vide Natal. viii. l. R.

513 *Sedibus hic adsim]* *Huc adsim*
rectius nonnulli cum interrogationis
nota. Mox *Mentior* probe Lovani-
ensis liber, pro *Mentior*: vide de hac
locutione, quæ infra l. iii. 271. nota-
mus. Heins.

516 *Circulus]* Circulus Arcticus:
vide quæ ad vs. 45. l. i. Farn. *Illic ubi
circulus æzem]* Hoc est, ad polum sep-
tentrionalem, ubi est ultimus ac bre-
vissimus circulus.

517 *Spatioque brevissimus ambit]*

Exit Berneggerianus, Rottendorphii, Thysii codices, et fragmentum Cantabrig. venuste: cum quarto casu Virgilius etiam posuit non semel. Statius Theb. vi. 'venientem cludit et exit Sponte ruens.' Et l. ii. 'æthera tardo Lucifer exit equo.' Ibid. 'Achelous Echinadas exit.' Fulgentius Astronomico, 'metam Sol eminus exit:' sic et alii passim. Heins.

518 *Est vero*] Multi veterum *Est aliquid. Putem, Estne aliquid.* Florentinus S. Marci *Est vero quis qui. Forte, Estne ergo quis qui. Mox pro-* *sim rectius quam prosum* Rottendorph. Heins.

520 *O ego quantum egi*] *Ecce ego* tres antiqui: unus Mediceus *Ergo:* unus Patavinus *Eu ego.* Forte *Eia ego;* vel *Euge ego;* nisi quod tres alii *En ego;* recte, ni fallor: *εἰπονικός.* Idem. *O ego quantum egi*] Ironici.

522 *Sontibus*] Nocentibus, pellicibusque meis.

523 *Vindictet antiquam faciem*] Restituat illi formam priorem, sicut et restituit suam Io nepti Phoronei e vacca in mulierem restitutæ, lib. i. 740. Farn.

524 *Quod in ante Phoronide*] Quod ante in Phoronide, id est, in Io Phoronidis nepte; quæ cum in vaccam Junonis metu fuisset convēsa, humanæ tandem formæ a Jove fuit restituta.

526 *Socerumque Lycaona nunt*] *Sumat* plerique veteres: et tum scribatur cum quinque *collocet,* pro *collocat:* et *ducat,* pro *ducit,* cum tribus aliis. Heins.

527 *Tangit*] Commovet. *Alumna*] Nam Juno a Tethy fuit educata. R. Ita Juno, Iliad. E. *Ὡς μ' ἐν σφοῖσι δέμοισιν ἐν τρέφον ἦδ' ἀνταλλαν, Δαΐμονι: Πείης, ὕε, &c.* ratione Physica, quod ex aqua rarefacta et attenuata gignitur ac nutritur aër, ejus regionem infimam statuunt Junonem. Farn.

528 *Gurgite*] Ad fabulam traducit causam naturalem, quod sidera polo

nobis elevato vicina non subeant horizontem, qui poëtis et vulgo mare. Idem. *Septem triones*] Majorem urbem cum Arctophylace, vel potius cum minore urbs.

529 *Sideraque in cælum*] Optime cælo egregius Thuanæ bibliothecæ codex, cum secundo Mediceo, Neapolitano, Urbinati, et duobus aliis: est autem per appositionem dictum, 'cælum stupri merces.' Pont. iii. 3. 'Pro quibus exilium misero mihi redita merces.' Plurimus est in hoc loquendi modo noster. Adi Notas Epist. vi. 146. Heins.

FAB. VII. 531 *Di maris ananuerant*] Oceanus et Tethys nutu promiserant se prohibitueros ne Septentriones mare descendant. *Habiti Saturnia curru*] Scribe *agili;* quicquid membranæ veteres dissentiunt. Ponticis, 'Esseda nos agili sive tulere rota.' 'Levem currum' sæpe alibi dixit. Seneca Medea, 'Video Triviæ currus agiles.' Hæc jam scripseram typographo traditurus, cum in codice membraneo Grævii nostri *agili curru* exaratum offendi. Heins.

532 *Pavonibus pictis*] Quidam *junctis* non male. Idem. *Pavonibus*] Quorum candas gemmis stellantibus ex Argi oculis ornat Juno. l. i. 723. Picti vero pavones proprie trahunt currum Junonis, propter variegatam et multicolorem aëris naturam: qua de causa et Iris eidem nuncia et ministra est. Farn.

533 *Tam nuper*] Repetitio *παρὰ σκευαστική* ad connexionem seq. fabulæ. Farn.

534 *Quam tu nuper eras*] Corvus initio fuit candidus, sed quum ejus indicio Apollo cognovisset Coronida amicam cum alio quodam juvene rem habere, eamque sagittis interfecisset, puerumque Æsculapium excoiso utero extraxisset, pœnitentia ductus, corvum indicem, sibi aliquid præmil sperantem, ex albo nigrum fecit.

537 *Sine labe*] Præter communem

notionem etiam significat ruuam, cladem, calamitatem. Ennius loc. inc. 'Metuo legionibus labem.' Et Virgil. *Æneid.* II. 'Hæc mihi prima mali labes.'

538 *Nec servaturis*] Allusum ad historiam quæ habetur apud Livium v. Gallos per noctis silentia ad summum Capitoliū obsessi ascendisse, ita ut non custodes solum fallerent, sed et canes: anseres tamen clangore et strepitu alarum excitasse M. Manlium, dein alios, qui Gallos præcípites deturbarunt. *Farn. Servaturis Capitoliā anseribus*] Ex Virgil. *Æneid.* VIII. 'Atque hic auratis volitans argenteus anser Porticibus, Gallos in limine adesse canebat.'

542 *Larissæa*] Ex Larissa Thessaliæ urbe, Achillis patria. *Farn. Larissæa Coronis*] Duæ fuerunt Coronides, quarum altera ab Apolline, altera a Neptuno fuit adamata.

543 *Æmonia*] Thessalia.

544 *Ales Phæbeius*] Corvus propter auguria, vatinia, et præsgia Apollini sacer. *Farn.*

FAB. VIII. 551 *Quid fuerim*] Comes namque fui Minervæ. *Quid sim*] Nunc a comitatu Minervæ repulsa contemnor.

553 *Pallas*] De ortu Erichthonii e semine Vulcani, viui Minervæ parantis, in terram effuso obsignati, et tribus virginibus Cecropidis commendati, vide Lactantium de falsa religione I. 17. Antigonum *τορπιῶν παραδόξων συναγωγῇ* 18. Pansaniam in Atticis. Nomen illi fecerunt *ἔπις* cum Minerva, et *χθόν* unde satus. Natal. Com. IV. 5. et IX. 11. *Farn.*

554 *Actæo*] Attico.

555 *Gemino de Cecrope*] Cecrops idcirco geminus ac biformis dicitur, quod ex parte homo, ex parte serpens fuisse perhibetur. Demosthenes ideo hoc fictum dicit, quod et prudentia in consiliis summa esset; et in rebus agenda, viribus ac audacia uteretur. Unde et Athenienses Cecropidæ vo-

cantur. Et tres fuerunt filii, Pandrosos, Herse, Agramnos: vel, ut alii leg. Aglauros. R. *Gemino*] Cecrops *ἄφωτος* dictus, vel, quia ex Sai urbe Ægypti advena Athenis primus regnavit, utriusque lingus: vel quia primus marem femiæ matrimonio iunxit, ut auctor est Justin. I. II. Tzetzes in Lycophronem. *Farn.*

556 *Servandam dederat, sic inconfessa quid esset*] *Servandum* probe meliores: præterea nonnulli, *sed non confessa*. Bernegger. *tamen inconfessa*; duo *nec eis confessa*; alii *sed enim inconfessa*: cæterum a priore Regio, priore Erfurtano, et aliis duobus abest hic versus: et est profecto tollendus, quod adstruunt primus Vaticanus, Urbanus, et sex alii, in quibus versut proximo *Hanc legem dederat*, pro *Et legem dederat*, scriptum occurrit. Si versum hunc admittis, proxime legendum, *Et legem addiderat*, ne quem offendat ociosa repetitio *τοῦ dederat*: sed præstat omnino deleri versum, quem dixi. *Heins.*

558 *Dux sine*] Antigonus *τορπιῶν παραδόξων συναγωγῇ* refert Agraulon (sic enim nominat Aglauron) et Pandrosion cistam aperuisse, et conspexisse circa Erichthonium deos serpentes; quod negant alii. *Farn.*

560 *Nodosque manu diducit*] *Deducit* veteres plerique: an *seducit*? Mox *at intus*, non *et*, Junianus. *Heins.*

563 *Acta Dea refere*] Gesta a Cecropis filiabus Minervæ nuncio.

563 *Ut dicar*] Cornicem ob garrulitatem aversatur prudentiæ Dea. In Minervæ templis lucisque raro, Athenis omnino non adspicitur. *Plin.* x. 12.

564 *Noctis ævem*] Nocturnam, quæ Minervæ sacra, quia noctivida in tenebris perspicit: ales noctis, quæ Euphrone dicta; namque *ἐν νύκτι βουλῇ* ut et propter oculos cæcos, qui illi cum Minerva communes, quæ et ipsa *γλαυκῶπις*. Quin et frequens est Athenis urbi Minervæ. *Farn.*

567 *Me petiit: ipsa licet hoc ex Palade quæras*] Hic denuo mirifice turbant libri veteres. Piget diversas lectiones ascribere, quod constet vulgatam esse incorruptam. Non potuerunt nimirum ferre produci postremam in *petiit* syllabam inciti librarii: hoc errori ansam dedit. Atqui nihil magis usitatum optimis poetis esse, atque adeo Nasoni ipsi, jam supra ostendimus t. 114. *Heins.*

569 *Nam me Phocaica*] Phocis regio est Græciæ, finitima Atticæ: unde Phocaica deducitur.

579 *Pro Virgine Virgo*] Pallas, perpetua gaudens virginitate.

583 *Inque cutem radices fixerat imas*] Egerat meliores magno numero; quod magis Latinum. Remed. Amor. 'Et mala radices altius arbor agit.' *Heins.*

587 *Sed summa*] Malim *Et cum Arondeliano. Idem.*

590 *Nyctemene*] Nyctei regis Lesbi filia, quæ patris amore capta, incesti pœnas dedit, in noctuam mutata: hinc lucifuga, ab avibus, interdum si prodeat, incessitur. *Farn.*

FAB. IX. 591 *Per totam Lesbion*] Insula est Egæi maris, a conditore sic denominata.

597 *Nos vatum spernimus omen*] Sapientes viri et Heroës etiam antiquitus omnia vana spreverunt. Hector apud Homer. *Iliad.* M. 253. *Εἰς ὁλὸς ἀπιστος, ἀνέστηθαί περὶ πόλιν.* Quem versiculum Sil. Ital. lib. v. sic reddidit: 'sed magnus in hostem Augur adest ensis, pulcrumque et milite dignum Auspicium Latio quod in armis dextera præstat.' Cicero quoque vers. Homer. hunc repetit in *Epist.* 3. lib. II. ad Attic. item in *Cat. M.* de Senect. de Q. Maximo dicit: 'qui augur cum esset, ausum fuisse eloqui, optimis auspiciis ea geri, quæ pro Reipublicæ salute gererentur; quæ contra remp. fierent, contra auspicia fieri.' Apud Lucan. lib. IX. vox digna Catone auditur: 'me non oracula certum Sed mors certa facit; pavidò

fortique cadendum est. Hoc satis est dixisse Jovem.' *Ἀπὸ τῆς μάχης ἡ εὐθυσία.* Eurip. Helen.

598 *Dominoque*] Apollini.

599 *Cum juvene*] Thessalio, scilicet Isthye. *R.*

603 *Arma assucta capis*] *Rapit* Medicus unus ex melioribus: quod impetum indignantis animi pulchre exprimit. Lib. v. 'quos ille tetenderat arcus Arripit.' *Artis* lib. III. 'Juveniliter arcum Corripit.' *Heins.*

609 *Duo nunc moriemur*] Et ego et infans in utero conceptus.

614 *Odit æcem*] Corvum. *Crimen*] Coronidis concubitum cum Æmonio juvene.

615 *Nec non arcumque manumque Nervumque arcumque Urbinas*, et pro diversa lectione Cantabrigiensis; sed nihil necesse. *Heins.*

619 *Rogumque parari vidit*] *Sensit* Scholiastes Statii Theb. VI. et mox pro *Ora licet lacrymis, Ora decet* idem Scholiastes: quod Basileensis unus confirmat. In *Fastis* lib. IV. 'neque enim lacrymare decorum est.' *Idem.*

624 *Dextra libratus ab aure*] Respicit poeta ad Virgil. *Æneid.* v. 'Dixit, et adversi contra stetit ora jvenci, Qui donum astabat pugnae: duosque reducta Libravit dextra media inter cornua cestus Arduus,' &c. et alibi, quod paulo ante habuimus.

626 *Ingratos odores*] Virg. 'Ingrate cineri.' Munus flebile, et triste ministerium.

627 *Injustaque*] Quorum se ingratam injustumque damnabat auctorem. Jacobus Bononiensis interpretatur parvas extemporales exequias: legitque, *injustaque busta*; minus recte: est enim *ἀέθνη* justa injusta. Vide Jo. Ger. Vossium lib. v. *Instit. Rhetor. F.*

629 *Natum*] Æsculapium.

630 *Geminique*] *Ἀνθρώπων μέχρις ἀμφαλοῦ ἴππον τὰ κάτω μέρη,* &c. Jo. Tzetzes *Chil.* 94. lib. VII. ut qui satatus fuerit a Saturno in forma equi ex

Philyra. Chirurgia quippe, quam et primi exercebant medici, non ad homines solum, sed ad iumenta se extendebat, erantque iidem medici, chirurgi, veterinarii. Centaurus erat, sed justus, artis medicæ, equestris, venatoriæ peritissimus, nec non Astronomiæ et Musicæ. *Farn.* *Chironis*] Qui Chiron geminus dicitur. Nam ex parte anteriori homo, ex posteriore equus videbatur.

632 *Consistere corvum*] *Considerare* Neapolitanus et Mediceus secundus; ut jam libro I. 307. diximus: et sic forte legendum libro XI. 'Nec tamen hac profugum considerare Pelea terra Fata sinunt:' ut apud Virgil. 'Vultis et his mecum pariter considerare regnis?' Et, 'Non venit in mentem, quorum consederis arvis?' Propertius, 'licet Atracii consederis oris.' *Heins.*

FAB. X. 633 *Semifer*] Chiron semiferus. *Divina stirpis alumno*] *Æsculapio* Apollinis filio. *R.*

635 *Ecce venit rutilis, &c.*] *Ocyrhoë*, Chironis ex Nympha quadam Caici fluvii filia, quum factorum arcana reseraret, Jovis ira in equam fuit conversa.

636 *Nympha Chariclo*] 'Ita Pollitianus et Naugerius ex Pindaro et Scholiaste Apollonii. Antea legebatur *Cayci*, quod in plerisque scriptis extat, idque miror Viviano arrisiasse. *Charicto* decem nostri ex melioribus; quod et alii ante nos in suis exemplaribus invenerant; unde exigua mutatione *Chariclo* nata: secundus *Palat.* *Charipto*: quintus *Caristo*: *Carista* Cantabrig. Alia *Chariclo* Callimachi et Apollodori, quæ Tiresiam ex Ewere peperit. *Heins.*

637 *Fluminis in rapidi ripis, enixa*] Censeo scribendum *Fluminis in patrii ripis*, ut fluminis filiam fuisse designet. Sic lib. IX. 'Hic tibi dum sequitur patriæ curvamina ripæ Cognita Cyaneæ.' Propertius Eleg. I. 2. 'Eveni patriis filia littoribus,' Horatius Od.

I. 20. 'paterni fluminis ripas' Tybrin vocat. Noster Met. I. 'Venerat et patrias, ubi ludere sæpe solebat, Inachis ad ripas.' Adi Notas lib. I. 702. *Idem.*

638 *Ocyrhoën*] Quæ fuit Nympha, Oceani et Tethyos filia, sic dicta ab *ὠκρς*, *celer*, et *ρῆς*, *fluxus*: est enim velox fluvius. *R.* *Artes paternas*] Medicinam, Astronomiam, Musicam. *Farn.*

640 *Vaticinos furores*] *Faticinos* cum melioribus: nisi quod *rd fatidicos* Urbinatis libri magis arridet; quia 'canebat' præcessit. *Heins.*

641 *Incaluitque Deo*] Spiritu divino. *Deo*] *Ἐνθουιασµῷ*, afflatu divino, quo de vide quæ nos ad *Æneid.* VI. et ad *Lucan.* V. 80. *Farn.*

642 *Totique salutaris orbi*] *Æsculapius* enim adeo præstans in Medicina fuit, ut etiam Hippolytum ab inferis revocaverit; propter quod a Jove fulmine fuit exstinctus, ac postea Deus effectus. *R.*

645 *Ditis*] *Plutone* scilicet quærente, et Jove indignante, Hippolytum ab equis discerptum restitui ab *Æsculapio* in vitam posse: 'Ipse repertorem medicinæ talis et artis Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad undas.' Virgil. *Æneid.* VII. '*Æsculapius* et ipse, non sine flagitio Apollinis natus, quid fecit aliud divinis honoribus dignum, nisi quod sanavit Hippolytum? mortem sane habuit clariorem, quod a Deo meruit fulminari.' Lactant. lib. I. de falsa relig. c. 10.

648 *Et bis tua*] Primo, e matris morientis intero raptus; secundo, ubi a fulminis conflagratione reviviscens divinitatem consecutus ea. *Farn.*

649 *Tu quoque, chære pater*] Patri quoque Chironi *Ocyrhoë* exitum prædicit. Nam Chiron non tantum Centaurorum justissimus, sed et cæteros homines justitia dicitur superasse: quum Herculem hospitio suscepisset, sagittasque hydræ sanguine tipetas manibus tractaret, una earum e manibus lapsa, pedem ipsius percussit, ip-

sumque tantis doloribus affecit, ut nono die miseratione Deorum in astra fuerit sublatu. *R. Nunc immortalis]* Non jam mortalis castigatiores. *Heins.*

652 *Sanguine serpentis]* Hydræ, quæ cum centum capita haberet, ab Hercule fuit interfecta, ejus sanguine Herculis sagittæ tinctæ insanabilia vulnera inferebant.

654 *Triplexque Dea tua fila resolvunt]* Alter Regius *revolvent. els τοὺν αὐτὸν τρέφει τὸν ἄτρακτον.* Luciani *Ζεὺς ἐλεγχόμενος.* Propertius iv. 7. 'Juro ego fatorum nulli revolubile stamen, Tergeminumque canem; sic mihi molle sonet.' ita scribendi isti versus: nam vulgati *revocabile carmen*, et *Tergeminusque canis*: vetusti codices, *revolubile carmen*. Silius lib. II. de Penelope, 'Fallacis toties revolutæ stamine telæ.' Statius Theb. vii. 'immites scis nulla revolvere Parcas Stamina.' Seneca Hercule Furenti, 'Duræ peragunt pensa sorores, Nec sua retro fila revolvunt.' 'Retexere' dixit Noëter Met. x. 'Eurydice, oro, properata retexitæ fila:' non ut in vulgatis legitur, *fata*: 'renere' in Fastis; de quo verbo vide quæ notamus Epicedio Drusi 444. 'iterata pensa sororum' Statius Theb. viii. Lucano, 'repetita sororum fila.' Hoc tamen Nasonis loco a vulgata lectione non est temere recedendum; ut 'fila resolvunt,' pro secabunt, dixerit. *Heins.*

657 *Atque ita, Prævertunt me]* Occupant et impediunt. Nam in fati erat, ut verteretur in equam. *R. Prævertunt, inquit, mea fata]* Me, inquit, mea fata, plerique veteres: sex, *prævertunt, inquit, me fata*: recte. *Heins.*

663 *Cognataque pectora]* Corpora ex melioribus. Mox pro *confusaque verba fuerunt*, primus Palat. et sex aut septem alii, *fuerunt*. Placebat aliquando *feruntur*: ut supra hoc libro, 'vox iracunda, minaxque, Plenaque terroris rauco de gutture, fertur.' *Heins.*

675 *Nomen quoque]* Εὐρίππη jam dicta, quæ prius Ocyrhoë. Julius Polux l. iv. Εὐρίππη ἢ Χέλρνος, ὑπἄλλα-τομένη ἐκς Ἰππων παρ' Εὐρωπίδης. Vide Jan. Parrhas. Epist. vii. *Monstra dederunt]* Dedere denno meliores. Præcedenti versu post *novata*, τὸ ἐστ multi codices non agnoscunt. *Lege novata. Heins.*

FAB. XI. Arg. *Flebat, opemque tuam, &c.]* Mutationem Battæ in lapidem indicem, superiori fabulæ poëta annectit. Nam Apollo, quum ob pulsatos interfectosque Cyclopas, quod Jovi fulmen contra Æsculapium suppeditassent, divinitate privatus, Admeti regis Thessaliæ armenta in pastorali habitu pasceret; Mercurius boves quæ longius sorte processerant, furto abactas in sylva occultavit, Battæque cuidam equarum custodi, a quo uno visus fuerat, mandavit, ne cuiquam illud furtum indicaret: quod quidem ut libentius faceret, vaccam ei pulcherrimam dono dedit. Battus vero ei pollicitus est, se nunquam alicui vaccas illas indicaturum: et lapidem proximum ibi celerius quam se quicquam indicaturum. Mercurius, ut hominis experiretur fidem, suscepta alia figura ad eum paulo post rediit, rogans an vaccas quasdam illac transeuntes vidisset; pollicensque si indicaret se vaccam cum tauro daturum. Quod cum accepisset Battus, sub quo monte boves pascerebantur indicavit: quam ob perfidiam eum Mercurius in lapidem, qui Index dicitur, commutavit.

676 *Philyreus heros]* Chiron, Philyræ ex Saturno filius. *Fara.*

677 *Nam nec rescindere magni]* Alii *jam nec*, vel *nec jam*: quatuor *sed nec*; quod aridet. *Heins. Rescindere]* Mutare, rumpere.

679 *Elim]* Urbs Peloponnesi est Elis, ab Eleo Tantalii filio sic appellata: vel ut alii, ab Eleo Neptuni filio. Altera est Arcadiæ; tertia Hispaniæ. *Messenique arta]* Mossena

et regio et urbs fuit Peloponnesi, Pylo propinqua, juxta quam Amphrysus labitur. Est et Messene urbs Siciliæ, unde Messenius derivatur.

681 *Onusque fuit baculus silvestris olivæ*] *Baculum silvestre sinistra* Florentinus S. Marci, et secundus Palatinus, quod et Politianus in ora codicis sui ex veteri libro notarat, teste Carolo Viviano; et ego in Excerptis optimi codicis Leodicensis inveni; neque aliam lectionem sensus admittit. Hinc fit, ut in nonnullis exemplaribus minus castigatis ab interpolatrici manu scriptum occurrat, *onusque fuit dextra silvestris olivæ*: vel, *onus dextra baculus silvestris olivæ*: in nonnullis codicibus erasa vetus est scriptura. Vulgatam certe lectionem si tuemur, non est cui respondeat *et alterius*, quod de dextra intelligendum. Tam *baculum* quam *baculus* dicebatur optimis scriptoribus: infra hoc ipso libro idem optimus Florentinus S. Marci, quo vetustiores non vidi, '*baculumque capit, quod spinæ totum Vincula cingebant*:' ubi quæ in vulgatis. Lib. xv. de Esculapio, '*baculumque tenens agreste sinistra*:' quod mire confirmat nostram lectionem. Silius lib. xiii. '*Pastorale Deo baculum, pellisque sinistram Velat grata latus teneræ de corpore damæ*.' Nec dubito, quin libro primo Fast. pari modo sit scribendum, '*Tum Deus incumbens baculo, quod dextra gerebat*;' etsi manu exarati codices pro vulgata stant.

Heins.

682 *Septenis fistula cannis*] *Vetustiores e septem cannis*. Idem.

685 *Atlantide Maia Natus*] *Atlantide matre* prior Regins, opt. Thuan. Bernegger. Cantabrig. et primus Gronovii: ut *et Maia* ex Glossemate irreperit. Idem.

686 *Arte sua*] Furto scilicet gratuito, utique canit Horat. Od. i. 10. '*jocosus*:' quem locum huic consonum

lege. *Abactus*] Buculas duodecim, boves centum, taurumque armenti virum, abegisse Mercnrium refert Ant. Liberalis Metam. 23. *Farn.*

687 *Natus in illo Rure*] Libri veteres notus; recte: nam '*natus*' præcesserat. *Heins.*

688 *Battum vicinia tota vocabat*] Alii *vicinia hunc rura vocabant*, vel *vicinia rura vocabant*. Florentinus S. Marci *vicinaque tota vocabant*. Codex Urbinas, quartus Palat. et decem alii, *vicinia tota vocabant*; optime. Vide omnino Notas Fast. iii. 181. et quæ Remed. Amor. observamus vs. 164. Virgil. Georg. ii. '*Non eadem arboribus pendent vindemia: nostris*.' Ita longe vetustissimus Mediceus liber. Sic apud Phædrum '*concurrant familia*;' quod perperam mutavit Rigaltius. Ausonius Periocha Iliad. iii. '*Argivos sua quemque acies in bella sequuntur*.' Consule doctissimum Gronovium de Pecunia veteri, p. 169. Idem.

689 *Nele*] Pater Nestoris fuit Neleus, rex Pyli. R.

690 *Nobiliumque*] Palmis in certaminibus. Virgil. Georg. i. '*Eliadum palmas Epeiros equarum*.' *Farn.*

691 *Hunc timuit; blandaque manu seduxit, et illi, Quisquis es, hospes ait*] *Hunc et illi male coherent*, cum de eodem Batto agatur. Quare censeo reponendam vocem sæpe alibi corruptam, et *eia, Quisquis es, hospes, ait*; quam conjecturam confirmat, quod præcesserat, *blandaque manu seduxit*: certe unus Mediceus, *se ducit et ait*. Adi Notas lib. i. 591. Horat. Sat. i. 1. '*eia, Quid statis? nolunt: atqui licet esse beatius*.' Et Sat. ii. 6. '*Eia, Ne prior officio quisquam respondeat, urge*.' *Heins.*

696 *Tua farta loquatur*] *Loquatur* rectius nonnulli codices. Idem.

699 *Limite*] Pyllos a Messeniis determinante. *Farn.*

700 *Furtoque*] Furtum indica.

701 *Juncta suo pariter dabitur tibi*

fœmina taure] Pretium debitor tibi *fœmina* optimus Thuanæus; recte: supra dixerat simili locutione, 'nitidam cape præmia vaccam.' Plenus est horum Noster. Epist. Paridis, 'Di facerent, pretium magni certaminis esses.' Helenæ, 'Judicii pretium qua data dicar ego.' Adi quæ notamus, Epist. vi. 146. *Heins.*

703 *Montibus, inquit, eunt, et eunt sub montibus illis*] *Erant* utroque loco libri veteres; nisi quod Florentinus S. Marci, Neapolitanus, primus Vatican. secundus Palat. et quatuor alii, *Montibus, inquit, erunt, et erant*; verissime: quomodo in Observationibus jam vidit restituendum sagacissimus Gronovius noster. *Idem. Et erant*] Allasum volunt ad Battum quandam ineptum poetam, qui in versibus suis eadem identidem iterare solebat. Battum eadem verba titubanter repetentem deridet itidem Mercurius. Vide Erasmi adag. *Βαττολογία, et βατταρίζω. Farn.*

706 *Index*] Utrum viæ et milliarium? an utique metallorum? Lapis Lydius, Heraclius, index *βάσανος*. Ant. Liberalis dict. 23. Metamorph. *Ἐρμῆς δὲ χαλεπῆρας, ὅτι διχόμυθος ἦν, ἐράπειεν αὐτὸν τῇ ῥάβδῳ, καὶ μετέβαλεν εἰς πέτρην, &c. λέγεται δὲ καὶ ὁ τόπος παροδευόντων ἄχρι νῦν σκωπία Βάττου. Farn. Index*] Lapis, quo utimur ad aurum argentumque probandum. *R.*

FAB. XII. 709 *Munychiosque*] Munychia namque promontorium est Pyraei portus Atticæ, a Munycho dicta illa porticus, quia illic ædificavit templum Munychiæ Dianæ. Vide Joh. Scoppam l. i. c. 35. Tom. i. Critic. *Gratiam Minervæ*] Periphrasis est Atticæ terræ, quæ Minervæ gratissima. *R. Munychiosque*] Atticos; juxta Athenas inter Piræeum et Sunium. *Δόφος ἰστέον ἡ Μουνυχία χερρόνησος, &c.* Strabo lib. ix. et Pausan. in Atticis.

710 *Lycæi*] Locus amœnus prope Athenas, a Lycio Pandionis filio nomen habens, ubi Athenienses deinde,

operis præfecto Pericle, condiderunt gymnasium. Frustra sunt qui vel Lycæum Arcadicam aut Corinthiacum hic somniant. *Farn. Lycæi*] Exculsi Aristotelicis disputationibus. Nam Lycæum est gymnasium Athenis, in quo deambulans Aristoteles de Philosophia disserebat. A Lyco Pandionis filio sic dictus ille locus. *R.*

711 *Ille forte*] In celeberrimo Palladis festo, cui hinc nomen *καρφηρία*, virgines nobiles ac nobiles canistra ferebant Deæ, in quibus inerant ea quæ ad Panathenæorum et aliarum pompæ sacræ pertinebant. Suidas: 'Ut Attica virgo Cum sacris Cereis,' Horat. Sermon. ii. 8. Nec non Cereris Theamophoriæ aliisque Origiis, suæ *καρφηρία*.

713 *Pura coronatis portabant sacra canistris*] Alii *Thura*; perperam: ut et *Phura* nonnulli et *Pulchra*. *Teda* Constantius Fanensis ex vetori codice: alter codicum Rogerii Twisden, *Septa*; eleganter: sic lib. iv. sub finem, ex veteri codice, 'Esse locum solidæ septum munimine molis.' hinc 'sepes portarum' pro septo. Trist. i. l. 81. Adi illic notas. Sic 'classam aggeribus septam,' et 'feram venantium corona septam,' et 'septam armis Didonem,' et 'feram pennæ formidine septam' Virgilius dixit. Eidem Æneas 'nube septus:' et 'aëre septus' Jason Valerio Flacco, et 'septus in arcto leo' eidem Flacco. *H. Coronatis*] Corollis floreis redimita hæc canistra potius crediderim, quam esse ad marginem usque plena, quod de poculis dicitur. *Farn. Coronatis canistris, &c.*] Canephoria ea sacra vocata sunt, atque hinc ipse etiam virgines illa nobiliores, *καρφηρία* dicebantur. Natal. iii. 18. et v. 13. *R.*

714 *Deus ales*] Mercurius citus. Omnium enim planetarum celeritatem suam conficit cursum.

715 *Sed in orbem curvat eundem*] In orbem ideo volasse dicitur, ut diutius

aspectu Hæres amatæ fruere. *R.*

716 *Milvius*] *Milvus* meliores : jam dictum *Amor.* II. 6. 34. *Heins.*

719 *Spemque suam*] *Extâ* victimarum, quam prædam sperat, et cui inhiat. *Pont.*

720 *Super Actæus arces*] *Athenienses.*

721 *Inclinat cursus*] *Convertit* volatus. *Circinat*] *Circundat*, et in gymrum volat.

723 *Quanto, quam Lucifer, aurea Phæbe*] *Quanto te, Lucifer*, Bernegger. prior *Regius*, et duo *Medicei* : placet. *Heins.*

727 *Balearica funda*] *Balearia* primus *Vaticani*. *Urbini*. *Neapol.* aliique plurimi; quomodo et codices variant I. IV. 709. *Heins.* *Balearica*, &c.] *Qua Balearium insularum incolæ maxime utuntur. Baleares autem insulæ sunt duæ, Hispaniæ adjacentes, quarum incolæ optimi sunt funditores. Plumbeum pilam.* *R.* *Balearica*] *Balearium insulæ sub Hispania, hodie Majorca et Minorca: incolæ olim peritissimi funditores.* *Farn.*

728 *Incandescit*] *Motu scilicet et attritione aëris incandescit et liquefit. Incandescit eundo*] *Virg.* IV. 'Liquefacit.'

733 *Permulcet comas*] *Pectit* capillos.

736 *Talaria*] *Redi* ad *Art.* II. 644.

737 *Ebore et testudine cultos*] *Ex præstantioribus nonnulli comtos: sic 'comti ebore ac vitro parietes'* *Boëtio* lib. I. *Consol. Philos.* *Vulgata* tamen lectio non est temere sollicitanda. *Statius*; *Theb.* VI. 'varia formidine cultum Tollit in astra nefas:' ubi agit de *Gorgoneo capite.* *Heins.*

739 *Aglauros*] *Quia Πάρθερος atque Έρη* nomen a rore habere videntur: sunt qui *Άγραιδν* etiam ab agris dici volunt, quasi *agrestis* et immitis: certe *Antigonus* *ιστοριών παραδόντων σωτηρίαν* habet, *Άγραιδν*, non *Άγλαυρόν*. *Respice* vs. 561. quæ nos ad illum.

743 *Qui jussa*] *Διακτοπος, κήρυξ*, internuncius *Deorum*. *Mercurius*, inquit *Arnobius*, quasi quidam *Medicurius* dictus est: quod inter loquentes duos media currat et reciproctur oratio, &c. lib. III. *advers. gentes.* *Pont.*

752 *Luminis orbes*] *Orbem* meliores. *Heins.*

755 *Ægida*] *Scutum* seu *loricam* *Jovi* et *Palladi* propriam, *της αλγης*, capræ, vel potius squamoso *draconis* corio contextam, in qua *Medusæ* caput, homines in lapides convertens, lib. V. 180. *Subit*] *Palladi* in mentem venit. *Arcana*] *Supra* vs. 554. *Farn.* *Hanc*] *Aglauron.*

757 *Lemnicam stirpem*] *Lemnicola* *Florentinus* *S. Marci*, *Thuan.* *Cantabrig.* *Neapol.* et prior *Erfurtanus.* *Heins.* *Lemnicola stirpem*] *Erichthonium* filium *Vulcani*, qui in *Lemnum* insulam e cælo cecidit. *R.*

758 *Ingratamque Deo fore jam ingratamque sorori*] *Cantabrigiensis* aliique duodecim, ut hiatus relinquatur, *et jam* tollunt. *Florent.* *S. Marci*, primus *Palat.* *Excerpta* *Theat.* tertius *Mediceus*, *Arond.* et prior *Hamburg.* *Et gratamque Deo fore jam, gratamque sorori: quod sequor, senem* postulante: nisi mavis, *Jam gratamque Deo fore, jam gratamque sorori;* cujus lectionis vestigia extant in *Urbinati*, *Bernegger.* secundo *Palat.* et uno *Caroli Strozze:* sed sincerior altera scriptura. *Heins.*

760 *Poposcerat*] *Poposcerit* cum uno *Basileensi.* *Idem.*

760 *Invidia lecto*] *Plaut.* *Capteiv.* III. 4. 'Est miserorum ut malvolentes sint, atque inuideant bonis.' *Pindar.* *Pyth.* I. *Κρόσσον γὰρ εὐκταρμῶν φθόρος. Χαλκὸν χοῦλον κίον γούνα.* *Theocrit.* *Idyll.* X.

761 *Imis in vallibus hujus*] *Vallibus* *atri* præstantiores. *Heins.*

765 *Bello metuenda virago*] *Belli* optimus *Thuan.* *Urbini.* *Bernegger.* secundus *Palatin.* primus *Bononiensis*, alter *Rogerii Twisden*, *Zulichemia-*

mus et alter Hamburgensis; recte: tres alii bellis. Claudianus vi. Cons. Honorii, ex antiquo codice, 'gladiique tremendum Gurgite sidereo subterluit Oriona.' Martialis Epigr. vi. 64. 'nasique timendum Omnia crudelis lanius per compita portat;' sic veterrimum exemplar Thuanæ bibliothecæ: nam vulgata *nasique*. 'Mens interrita leti,' Met. x. *Idem*.

766 *Neque enim succederet, &c.*] Hoc est, Palladi, ut quæ est Dea, non licet Invidiæ domum ingredi. *R.*

771 *Surgit hamo pigre*] *Pigra meliores. Heins.*

774 *Vultumque Deæ ad suspiria duxit*] *Vultumque ima*, primus Medic. primus Vatic. Bernegger. Florent. Cantabr. alique multi ex præstantioribus; quæ lectio Viviano quoque ardebat. *Idem.* *Vultumque Deæ ad suspiria, &c.*] Ad vultum Deæ suspiria traxit. Quum enim vultum Deæ vidisset hilarem, formosam, ac decoram, invidia et dolore affecta, suspiravit. *R.*

778 *Nisi quem*] Nam alienis malis tanquam suis bonis lætatur, pascitque se κακόχαρτος, ἐπὶ χαίρειναιος.

779 *Vigilantibus excita curis*] *Vigilacibus* Florentinus S. Marci, Thuan. Bernegger. Cantabrigiensis, prior Erfurt. et prior Hamburgensis; quomodo et Politianus in suo codice notarat Viviano teste. Sic apud Propertium Eleg. iv. 7. 'Jamne tibi exciderunt vigilacis tecta suburræ;' ut libri veteres. 'Vigilaces canes' Columellæ l. vii. Ausonio in Ephemeridibus, 'vigilax hirundo.' Caius L. xviii. D. de ædil. edict. 'Si constantem, aut laboriosum, aut curacem, aut vigilacem esse affirmaverit.' Vide Notas Amor. l. ii. vi. 23. *Heins.*

780 *Intabescit*] Lignitur; paulatim consumitur. Quod Plantus explicat in Mercat. i. 1. 'Cor meum guttatim contabescit, cor miserum meum, quasi in aquam indideris salelem.' Eurip. Androm. τάκομαι ἐν πέλ-

Delph. et Var. Clau.

τρίνα πιδάκβεσσα λίβας.

781 *Carpiunt*] 'Ο φθόνος ἐστὶ κέραιον ἔχει δὲ τι καλὸν ἐν αὐτῷ. Τῆκε γὰρ φθονερῶν ὕμματα καὶ κραδίη. Farn.

783 *Tritonia*] Vel a Τρεῖς, quod lingua Cretum caput significat; eo quod ex capite Jovis nata sit. *R.* Vel a palude Tritone Libyæ, juxta quam nata est, ubi 'Stagni quæta Vultus vidit aqua, posuitque in margine plantas, Et se dilecta Tritonida dixit ab unda,' Lucan. ix. 352. Farn.

788 *Murmura parva dedisti*] *Malim rauca*: nam tertius Thuanus pauca: tres aut quatuor alii *præva*: forte pro *raua*. Adi Festum in ea voce. Noster lib. xiv. 'pro verbis edere raucum murmur.' lib. xiii. 'missum rauco cum murmure saxum Morsibus insequitur.' Trist. iii. 10. 'Et raucum Getico murmur in ore fuit.' Mox pro *successurumque Minervæ Indoluit*, Vivianus ex suis *successu namque*; quomodo primus Medicæus et alii nonnulli ex nostris: quidam ex præstantioribus *successibus atque vel successibus usque*: prior Regius, *successus namque*: Florentinus S. Marci, *successum utique* vel *utrique*. Videlicet *successumque* pro *successurumque* erat exaratum facili obvioque errore: hinc tot diversarum lectionum monstra propagata sunt. Argute: doluit *successurum* Minervæ mandatum de Pandroso invidiæ tabo inficienda. Neque aliter pro diversa lectione veterimus primæ notæ Palat. *Heins.*

789 *Quem spinea tortum Vincula cingebant*] Jam supra monuimus ex Florentino S. Marci quod esse scribendum: totum etiam, non *tortum* præstantiores constanter. Tò vincula semper habui suspectum: in secundo Mediceo pro diversa lectione *cingula*. Forte, quod *spinea totum Ungula cingebat*; ut ipsas spinas vocet ungulas spineas a similitudine: 'hamatas,' videlicet, 'sentes,' quas mox dicet: et sane ungulæ erant tormenti genus, quo carnifices utebantur; 'sulcantes

Ovid.

10 E

ungulæ' dictæ in Cod. de Malefic. L. Etsi. 'bisulca' Prudentio *nepl oreph.* Hymno primo, 'Ille virgas et secures et bisulcas ungulas Ultro fortis expetebat.' et alibi non semel. Similis diversitas est apud eundem *Passione Romani* vs. 110. ubi alii *codices ungulis*, alii *vinculis*. Idem.

792 *Exuritque*] Urentibus oculis fascinat: 'uritque videndo.' *Summa*] Respicit tum naturam invidiæ, quæ summa petit, et pestilenti affiatu, 'Ceu fulmine summa vaporat,' *Lucr.* v. tum historias duas: Tarquinii Superbi summa papaverum capita baculo decutientis in horto coram nuntio misso sibi a filio Sexto qui simplices Gabios fefellerat. *Liv.* l. i. necnon *Thrasymbuli* supereminentes spicas coram *Periandri* nuncio demetentis. *Laërt.* l. i. quod *Periandrum* fecisse coram *Thrasymbulo* nuncio refert *Aristot. Politic.* iii. *Farn.* *Summa papaveru carpit*] Sic vetustiores; alii *cammina*: et mox pro *Ingentisque opibusque*, alii *Ingeniis opibus*: meliores *Ingeniis opibusque*. *Heins.*

794 *Tritonida*] Athenas artibus, studiis, et pace florentes. *Farn.*

797 *Sed postquam, &c.*] Supra narravit, regiam habuisse tres thalamos, ebore et testudine cultos; quorum dexter *Pandrosi*, lævas *Aglauri*, medius *Herses* fuerit. Relictis itaque aliis, sinistrum ingreditur *Invidia*, effectum datura quod sibi *Pallas* mandaverat. *Pont.* *Cecrope*] *Aglauri.* *Farn.*

798 *Ferrugine*] *Invidia*, quæ ut rubigo ferrum, animum exedit. *Farn.* *Ferrugine*] Nigricante manu, quasi ferrugine imbuta. Ferri rubigo vocatur *ferrugo*. *Ferrugine*] Colorem obscurum et subnigrum hic intelligit: sic *Poëta* *Metamorph.* xv. 'Cæruleus, et vultum ferrugine *Lucifer* atra ... Sparsus erat.' *Statius*, 'Ferruginea frons.' 'Ferrugineum nemus.' *Kudveas yevædhes* *Argon.* i. 'Viridem ferrugine barbam.' *Statius.* *Plautus* in *Milite*, iv. 4. 'Causiam habens ferrugi-

neam: Palliolum ferrugineum.' *Virg.* vi. 'Cymbam ferrugineam' vocat. De 'Ferrugine Ibera' vide *Servium*.

802 *Neve mali causa*] Ne causæ doloris longius absint, efficit ut felicitatem sororis semper ante oculos cum maximo dolore et cruciatu habere videatur.

805 *Cunctaque*] Objecti speciem ampliat, quo gravior irritetur doleatque. *Farn.*

806 *Cecropis*] *Aglauros*, *Cecropis* filia. *Mordetur*] Cruciatu.

808 *Liquitur*] Liquecit, atque ut nix ad Solem consumitur. *Incerto*] Vibrante radios modo remissiores, modo validiores. *Farn.*

809 *Feliciisque bonis aliter non uritur* *Herses*] *Non lenius* plerique veteres: quidam *non lenius*: quatuor *non aliter*: primus *Basil.* *non lenius*. *Omnino* scribendum *non secius*; ut apud *Virgilium*, 'Interea toto non secius aëre ningit.' et libro vii. 'Fillius ardetes haud secius æquore campi Exercebat eqnos;' ubi *segius* plurimi veteres: et lib. ix. ex optimis membranarum, 'instat non secius, ac rotat ense *Fulmineum*.' *Silius* lib. vi. 'At circumfusi non secius undique dextram Prensare.' *Noster* lib. vii. ex vestigiis veterum librorum, 'Copula detrahitur canibus, quos illa sequentes Effugit, et volueri non secius alite ludit.' Lib. x. ex antiquis libris, 'Quæ quanquam Scythica non secius ire sagitta Aonio visa est juveni.' utroque loco *segius* nunc legitur; ut et lib. viii. 'Ira feri mota est: nec fulmine secius arsit.' libro xi. 'trepidant haud secius omnes, Quam solet urbs, aliis murum fodientibus extra.' ita enim corrigo. Usitatus *Emilio Probo* loquendi modus, nisi quod in vita *Datamæ* male etiamnum *nihilò segnius* pro *secius* legitur. Etiam apud *Val. Flaccum* lib. iii. 'non secius ille Occupat arva furens:' *segius* scribebant librarii pro *secius*; hinc promanavit error, quanquam *actius* haud raro in veterrimis mem-

branis exaratum occurrat. Prudentius libro II. contra Symmachum, 'nec fluctus secius hosti Obsequitur, quam cum licita fert transtra carinæ:' et Hamartig. 'nec secius aurea dona Justorum dirimente Chao.' Columella III. 4. 'Id enim quasi caput et columen est impensarum, quoniam in eo consistit, melius an sequius terræ mandaverit paterfamilias pecuniam;' ita veterrimus liber, non *segnius*. Heins.

811 *Lenique tepore cremantur*] Vapore duo veteres; ut apud Maronem *Æneid.* v. 'lentusque carinas Est vapor.' Heins.

813 *Sæpe velut crimen rig. &c.*] Quasi in concubinatum Herse Mercurio se dare pararet; crimen hoc ad Cæropem parentem deferre, sororemque accusare decernit Aglauros. Morosum senem, 'rigidum' vocat. *Pont.*

816 *Jactanti*] Frustra dicenti. *Desine*] Me precibus et blandis verbis sollicitare. *Farn.*

819 *Cælataque fores*] Quidam codices *Cælestique*. *Æratas* putabam olim scribendum, quanquam haud ignarus æreas virosum principum fores opere cæ lato insignes fuisse. Noster lib. II. *Fastorum*, 'Excipit ærata juvenem Collatia porta.' *Claudianus* tamen, 'Cælataque fores mediisque volantia signa Nubibus.' *Heins.*

820 *Partes quascunque sedendo Flectimus*] *Flectitur* plerique veteres. Sed *Flectimur* vere primus Vaticanus, familiari poetis Græcismo. Prudentius *Psychomach.* 'Nequicquam loris auriga comamque madentem Pulvere sedatur;' ex vetustissimo codice Puteaneo: *sedat* humi est in vulgatis. Mox ex iisdem membranarum, 'Jam loculos ditata fidem spectabat inanes;' non *fide* cum libris editis. *Idem.*

822 *Pugnat se tollere*] *Se attollere* meliores. Mox pro *per ungues*, nonnulli *artus*: ut *Epistola Hyperm.* 'frigusque perambulat artus:' sed

nil muta. *Lucretius*, lib. III. 'In pedibus primum digitos livescere et ungues; Inde pedes et crura mori: post inde per artus Ire alios tractim gelidi vestigia lethi.' *Idem.* *Recto trunco*] Erecto pectore. *Pugnat recto*] Contendit exurgere et se erigere. *Farn.*

823 *Riget*] Rigida ac dura facta.

827 *Letalis hyems*] Mortiferum frigus.

828 *Respiramina*] Pulmonis respiraciones.

831 *Signum exanguis*] Statua sine sanguine. In statuam namque lapideam Aglauros fuit conversa. *Oraque*] *Pausanias* in Atticis scribit, Minervæ interdicto, ne depositam cistam curiose inspicerent, paruisse quidem Pandrosen: reliquis sorores cistam resignasse, visoque Erichthonio, furiis agitata ex præcepti arcis loco se misisse. Quod de una earum intimasse videtur Noster in *Diris* in *Ibin*: 'Livida se scopulis ut virgo misit ab altis, Dixerat invito quæ mala verba Deo.' *Farn.*

FAB. XIII. 836 *Sevocat hunc genitor*] Jupiter, Europæ Agenoris Phœnicum regis filiæ amore captus, Mercurio ab Attica redeunti mandat, ut se quam primum in Phœniciam conferat, regisque armenta ad litus compellat, ibi namque cum aliis virginibus Europam spatiari viderat. Id vero quum effecisset Mercurius, omni deposita majestate, Jupiter in taurum se convertit, cujus dorsum post multas blanditias Europa ascendere ausa, in Cretam per mare ab Jove est advecta. *Sevocat*] *Seorsim* vocat.

838 *Subitoque celer delabere cursu*] *Solitoque* meliores. *Heins.*

839 *Tuam matrem tellus*] Periphrasis est Phœniciæ, quæ a parte sinistram Septentrionem versus subjicitur Pleiadibus, quarum una est Maia, Mercurii mater. *R. Sinistra*] Hæret hic interpretibus aqua, quibus sum-

mæ dividiæ ortæ, Qui fieri possit, ut Phœnices suspiciant Pleiades sinistras? Quas credo ita componi posse. Primum non hoc disertim dicit Poëta, Phœniciam suspicere Pleiadas a sinistra. Verum Amphibolia est. Namque et tellus Sidonis a sinistra sita poterat etiam suspicere Pleiadas. Deinde pro imaginaria et relativa cœli situs ratione, varie a variis gentibus considerata. Græcis quippe antica pars Septentrio, Romanis Meridies, ita tamen ut, licet anteriori corporis parte ad Austrum versi essent, faciem tamen versus Orientem flecterent. Ubi demonstrat Ant. Delrius in curis secundis ad Thyesten Senecæ vs. 697. Sic positis Phœnicia sinistra erit constellationi Pleiadum; contra, conversis, Pleiades sinistræ erunt ratione situs Phœniciæ. *Farn.*

845 *Virginibus Tyriis*] Tyrus a Tyrio Phœnicis filio dicta, et insula et urbs est Phœniciæ Sidoni vicina.

862 *Quam nec vestigia*] 'Et non calcata candidiora nive.' De Ponte II. *Farn.*

854 *Toris*] *Palpis*. *Exstant*] *Eminent*. *Palearia*] Pelles crassiores ab armis colloque boum dependentes.

855 *Cornua parva quidem*] Atqui alta cornua et spatiosa laudantur in tauro: vide quæ ad vs. 20. libri proximi mox dicemus. Quare resigno *Cornua varia*, ut monui Amor. I. Eleg. 2. hoc est, quod Palladius IV. 11. de bobus: 'Cornibus robnstis, ac sine curvaturæ pravitate lunatis.' *Heins.*

857 *Nec formidabile*] Nec oculi truces. *Farn.*

858 *Agenore*] Europa. Herodotus ipso in historiæ suæ limine refert

Græcos quosdam, Cretenses postea nominat, raptam Io ultros, navigasse in Phœniciam, inde inter alias Europam regis Agenoris filiam rapuisse. Navis insignis Taurus, vel, ut alii ferunt, dux prædonum Taurus, ansam dederunt fabulæ Europæ a Jove tauro raptæ. Sed vide Clariss. Seldeni Syntagma de Diis Syris II. 15. *Farn.*

863 *Vix jam vix cætera differt*] *Vix* æque plerique præstantiores: pri. Vatic. et duo alii *vix* et *vix*: secundas *Mediceus vix* et *cætera*. *Leg.* *vix vixque et cætera differt*. *Past.* I. 'Vix est Evandri vixque retenta manu.' *Heins.*

866 *Nunc pectora præbet*] *Modo pectora* iidem præstantiores. *Idem.*

867 *Virginea plaudenda manu*] Ita meliores. Cæteri maxima ex parte *palpanda*: quomodo apud Prudentium *æpl' orrephv*. Hymno Hippolyti, 'Non stabulis blandive manu palpata magistri, Ignara insueto subdere colla jugo:' quod Viviano tamen et Gebhardo nollem arrisisset. Sic 'plaudere equos,' manibus mulcere, passim apud auctores. *Idem.*

868 *Impedienda*] Liganda, ornanda.

869 *Nascia quem*] *Æneid.* I. 'Gremio fovet, inscisa Dido, Insidat quantus miseræ Deus.' *Farn.*

870 *Tum Deus*] Meliores Cum *Deus*: et mox *primis in undis*, non *primo*: et *cornum tenet* cum Prisciano primus *Mediceus*, pro *cornu*, ut et Calandrus *Excerpta*. *Heins.*

871 *Falsa pedum*] 'Quæque super pontum simulato vecta juvenco, Virginea tenuit cornua falsa manu.' Amor. I. 3. *Leg.* Moschi Idyllion II. Anacreontis Europam, Horat. Od. III. 27. *Farn.*

METAMORPHOSEON LIB. III.

FAB. I. 2 *Se confessus erat*] Se manifestarat Jovem esse. R.

3 *Cum pater*] Agenor, ut quidam; ut alii, Phœnix. *Idem. Ignarus*] Ignorans a quo rapta esset, 'raptam tamen perquirere Cadmo,' &c. *Cadmo*] Nec soli Cadmo: namque idem mandavit filiis; Phœnici, qui in Africam profectus, ibi manebat, a quo Afri Pœni; et Cilici, a quo Cilices. Hygin. Fab. 178. Thasum filium ab Agenore missum addit Natal. Com. VIII. 23. *Farn.*

11 *Passa jugum*] Vaccis non secus ac bobus et tauris ad culturam agri utebantur prisci. *Farn. Immunis*] Expers, quæ nunquam traxerit aratrum, ἄνυος.

13 *Mania fac condas*] *Ponas* secundus Palat. *Noster* in Fastis IV. 'ambigitur mœnia ponat uter.' Atque ita alibi passim. Silius Italicus initio lib. I. 'Tum pretio mercata locos nova mœnia ponit.' *Heins. Bœotique*] Ἀπὸ τῆς βοῶς regionem dici volunt: alii a Bœoto Neptuni et Arnes filio. Thebas vero urbem a Θῆβη, quam Syra lingua bovem et vaccam significare volunt.

14 *Castalio*] Castalius quidem fons et mons est Phocidis inter Delphos et Parnassum, e cujus vicinia Delphicum oraculum hic intelligi vult. Cadmus, inquit Apollodorus I. III. Delphos de Europa Deum sciscitaturus contendit. Deus illi de Europa quærere interdixit: sed bove viæ duce, &c. Nonnus IV. 24. Δελφὸν ἀστυγγοιο μέσσην ἀφ' ἧς ἔξορα Πειθοῦ. Et mox, Καταλὴς πᾶσι γὰρ νόμιμος ἐνθεὸν ὕδαρ. *Farn.*

17 *Presso gressu*] Represso et tardō, ne anteiret, sequitur vaccam.

19 *Cephiæ*] Fl. Bœotiæ. *Panopeque*] Urbis Phocidos.

20 *Speciosam cornibus altis frontem*] *Spatisosam* libri veteres magno numero. Sic εὐπείκων βοῦς Moscho in Europa, ὑψηλὸς Ζεὺς Nonno, ubi agit de Jove in taurum mutato. *Heins.*

27 *Et petere e vitis*] Abesse a sacrificiis aqua non potest.

29 *Et specus in medio*] Alii rectius. *Est.* Mox pro ubi conditus antro, malim hoc cum Neapolitano; nisi scribas cui creditus antro. *Heins.*

32 *Martius anguis*] Marti sacer, ὃν Ὀγγυγίη ἐν Θῆβη Κάδμος, ὃν Εἰρώπη διζήμενος εἰσαφίκαε, Πέφνευ, Ἀρητιδὴ κρήνη ἐνέκρυον ἔδωκε. Apollon. Argonaut. III. 1177. Fontem hunc Arctiaden Marti fuisse sacrum testatur Pansanias in Bœoticiis. Euripidi fons hic Dirce est. *Martius anguis*] Hujus serpentis, item fontis, etiam Pausanias meminit in Bœoticiis. Ipse autem serpens, quem hic *Martium* appellat Ovidius, ab aliis proprio nomine *Dercyllus* dicitur, ut est videre in comment. Euripidis in Phœnissis. *Mlc.*

34 *Tresque micant lingua*] Otiosa et ingrata repetitio est τοῦ micant, quare amplector quod marginem Gryphiannæ, Mycillianæ, ac Bersmannianæ editionum occupavit, haud dubie ex veteri libro depromptum, *Tresque vibrant lingua*. Statius Theb. V. de serpente Archemori, 'Livida fax oculis: tumidi stat in ore veneni Spuma virens: ter lingua vibrat.' Virg. Æn. II. 'Sibila lambebant lingua vibrantibus ora:' ubi Servius: 'vibrantibus, mobilibus. Quia nullum animal tanta celeritate linguam movet: adeo ut triplicem habere videatur, cum

una sit.' Val. Flaccus i. 'tantoque ailet possessa draconi Vellera, multidas Regis quem filia linguas Vibrantem ex adytis cantu dapibusque vocabat.' Lucretius dixit l. iii. 'lingua vibrante minantem Serpentem:' neque aliter passim poetæ, quod pluribus exemplis adstrui posset et confirmari, si in re protrita juvaret nunc moras nectere aut exspatiari. Primam in 'vibrare' syllabam Catullus quoque corripit. *Heins.*

35 *Quem postquam*] Respexisse volunt Ovidium ad serpentem illum miræ magnitudinis, qui apud Bagradum fluv. Africæ Atilii Reguli exercitum usu amnis prohibuit, multis militibus correptis elisisque, de quo Plinius VIII. 14. A. Gellius VI. 4. Silius VI. Orosius IV. 8. alii. Mihi potius videtur imitatus Euripidem in Phœnissis, ubi Cadmi ipsius et serpentis habetur certamen. Lege Nonnum sub exitu l. IV. hoc idem referentem. *Farn.*

39 *Effluxere undæ manibus*] *Urnæ* longe elegantius pro diversa lectione Neapolitanus, unus Mediceus, et unus Gronovianus. Sic alibi 'Lora fluunt manibus.' *Heins.*

41 *Nexibus*] Nodis. *Orbes*] Spiras, quas serpentes cauda efficiunt.

42 *Immenso saltu*] Rectius *immensos in arcus* primus Vatic. Florent. alitque nonnulli; at Zulichemianus, *immensos altus sinuatur in arcus*: unus Medic. *immensos corpus sinuatur in arcus*, non inconcinno Græcismo. *Heins.*

44 *Tantoque est corpore*] Tam magnus, inquit, erat ille serpens, quantus est is qui inter duas ursas in cælo spectatur. Est autem tantus ut fluvius esse videatur. Ut Virg. scribit.

45 *Geminas Arctos*] *Geminam Arcton* Arondelianus. *Heins.* *Geminas Arctos*] Duas et similes ursas. *R.* *Geminas*] Post tot notas Emphaticas, serpentis caput efferentis ex longo antro, torquentis orbes, sinuati in

arcus, erecti in auras, despicientis omne nemus, quibus magnitudinem illius conjici voluit, Hyperbolice tandem comparat illum constellationi illius serpentis, 'Qui flexu sinuoso elabitur anguis Circum perque duas, in morem fluminis, Arctos.' Virg. Georg. I. *Farn.*

49 *Hos necat afflatu funesta, hos tabe veneni*] Alii *hos funesta*: multi rō hos non agnoscunt. Bernegg. secundus Palat. et tres alii, *afflatu funesta tabe veneni*: recte; nisi quod *afflatos* vel *efflati veneni* malim. *Afflatos* certe unus Mediceus; alius *afflatus funesti veneni*. Silius lib. VI. in simili descriptione, 'tractæ sæda gravitate per auras Ac tabe afflatus volucres.' *Heins.* *Funesta tabe veneni*] Mortifera veneni sanie. *R.*

52 *Vestigat*] Per vestigia inquirat. *R.* *Tegimen derepta leoni*] Spolium leoninum virtutis est hieroglyphicum. Aliarum quoque generosarum animalium exuvias ac pelles, virtutis puta alumnos ac satellites sese ostentantes, antiqui heroës gestabant. *Pont.* *Tegimen direpta leonis*] *Derepta leoni* præstantiores. Similiter lib. XV. ex antiquis codicibus scribendum, 'derepta bicorni Terga capro.' Virgil. Æn. XI. ex veterrimo Mediceo, 'spolia occisis derepta Latinis Coniunct igni.' 'Erepta' dixit eodem libro, 'Cui pellis latos humeros erepta juvenco Pugnatori operit.' Et Statius Theb. IV. 'Quatuor indomitis Capaneus erepta juvenis Terga superque rigens injectum molis ahenæ Versat onna.' Idem libro primo, 'Tergora deripiunt costia.' Quæ illic vera est scriptura: ut et l. III. 'littore fanem Deripere.' Silius lib. X. ex optimis membranarum, 'fractaque confictu parmarum tegmina, et ore Cornipedum derepta fero spumantia frena.' Libro eodem, 'ite ocys, arma Deripte, o pubes, templis:' non *Diripte*. Libro XI. 'præda et captiva leguntur Corpora, dereptæque viris sub Marta

cruento Exuviae,' ex optimis membris: ut et l. xii. 'Antiquum decus et derepta monilia collo.' Sic scribe et apud Val. Flaccum lib. vi. 'Interdum blandæ derepta monilia diva Contrectat.' Et apud Horatium Od. iii. 5. 'arma militibus sine cæde derepta.' Et 'amphoram deripere horreo' Od. iii. 28. et Od. iv. 15. 'signa derepta Parthorum postibus,' et 'cælo deripere sidera' Epod. v. quod 'devocare' dixit. Epod. xvii. Ibidem, 'polo Lunam deripere.' Noster l. vi. de Marsya, 'Clamanti cutis est summos derepta per artus.' Et in Ibide, 'Nudaque derepta pateant tua viscera pelle, Ut Phrygium cujus nomina flumen habet.' Vide Notas Amor. v. Eleg. 5. 13. et Met. xv. vs. 304. Sic 'pignus dereptum lacertis' apud Horatium Od. i. 9. ex antiquis codicibus. Noster l. vi. ex membranis, 'velamina Procne Deripit ex humeris.' Heins.

55 *Lethalaque*] Letho data. Farn.

56 *Spatiosi corporis hostem*] Ant tergoris hic legendum, aut paulo post *fidissima pectora*, pro *corpora*: quod malim, ne delicatas aures merito offendat inconcinna iteratio ejusdem vocis. Heins. *Spatiosi tergoris*] Vastissimi: et de Remed. Amor. 'Spatiosum taurum' dixit. Spatium enim pro magnitudine et crassitudine ponitur; quod frequens est Latinis auctoribus. Hinc apud Juvenal. 'Spatium admirabile rhombi.' Cujus locutionis nomine, tam graves pœnas viro dare docto non debuit. Vide et vs. sequent. 95. Salmas. R.

59 *Molarem*] Saxum, quidem ingens, sed hyperbolice molarem dixit lapidem. *Μάρμαρον ἐνρῶλανος ἔδτροχον οὐδρον ἀρούρης ἴστατο κουφίζων κρατῶν βέλος.* Nonn. Dionys. iv. 420. Farn. *Molarem*] Antiqui Heroës consumtis gladiis finguntur ad grandia confugere saxa, quibus hostem obtereabant. Id quod ubique in Homero. *στερβὴ τυπέντι μύλω.* Lycophr. Ennius

annal. xv. 'Occumbunt moltei letum ferroque lapique.' Quod tamen Plautus improbat in Rud. iii. 6. 'Quid ego, quasi canem, hominem insectarer lapidibus?'

60 *Magnum magno conamine misit*] Non male duodecim scripti, et *magno conamine misit in hostem*, nisi quod *hostem* paulo ante præcesserat. Heins.

63 *Atræ Duritia pellis*] Forte *hirtæ*: ut 'hirta dumis saxa' apud Horatium, et 'hirtæ sepes' apud Columellam. Id.

65 *Vicit*] Repulit: tunc enim jacula vinci dicuntur, cum repelluntur.

66 *Lentæ spina*] Flexibilis dorsi.

67 *Totum descendit in illa ferrum*] Repone *toto ferro* ex Langermanniano et Urbinati, quod in suis quoque invenerat Constantius Fanensis. Heins.

69 *Fixumque*] More canum. *Αἱ τοῖς λίθοις οἷς διὰ βλήθῶσι χαλεπαίνουσι, τοῦ βάλλοντος οὐχ ἀπτόμενοι.* Plato de Republ. v. Farn.

70 *Labefecit*] Labare fecit.

71 *Ossibus hæsit*] Præstantiores hæret. Heins.

77 *Ipse modo*] Quod ad mores attinet, lege mythologiam fab. Cadmi apud Delrium in Senecæ Edipoden, vs. 747. Quoad historiam, Palæphatus lib. i. refert Cadmum interfecisse Draconem, regem Thebanorum, Martii filium; Draconis autem filios cum amicis contra Cadmum insurrexisse; qui tamen omnes viribus inferiores superati ab eo sunt, postquam discordiæ dissensionisque semina inter illos sparsisset. Sed et legatur Claud. Minos comment. ad Alciati emblem. 18. Vide quæ infra ad vs. 113. Farn.

78 *Longa trabe rectior adstat*] *Exstat* plerique. Urbina et Thysianus exit: eleganter; hoc est, quod supra dixerat, 'immensos saltu sinuatur in arcus, Ac media plus parte leves erectus in auras Despicit omne nemus.' Statius Theb. vi. 'sic grandibus alte Insurgens humeris hominem super improbus exit.' Heins.

79 *Impete*] Pro impetu, metri causa,

80 *Perturbat pectore silvas*] *Proturbat* cum optimis. *Heins. Fertur*] *Ruit. Proturbat*] *Prosternit.*

83 *Cuspide prætentâ*] *Objecto jaculi ferro. R. Inania*] *Supra ad vs. 69. Farn.*

84 *Figitque in acumine dentes*] *Frangitque nervosius in secundo Palatino. Sic apud Persium, 'genuinum fregit in illis:'* hoc est, attrivit. Et apud Lucanum l. x. 'Et frangit rabidum præmorso carcere dentem,' de fera cavæz inclusa. *Heins. In acumine*] *In cuspide.*

86 *Dabat retro*] *Trahebat retro. Plagamque sedere*] *Hoc est, cedendo plagam in corpus descendere non permittebat. R. Plagamque*] *Recessu sibi cavebat ne plaga altius descenderet. Farn.*

90 *Conjectum in guttura ferrum*] *Gutture veteres. Heins.*

92 *Cum robore*] *Cum quercus stipite.*

95 *Victor*] *Cadmea utique victoria etiam victoribus infelix et damnosa. Καθμελα νίκη, inquit Suidas, λέγεται ἐπὶ τῶν κακῶς νικῶντων, κ. τ. λ. ὅτι Κάδμος ἀνελὼν τὸν τὴν ἀρετὰν κρήνην τηροῦντα δράκοντα ἐθηρεύσεν. 'Απει δὲ τῷ ἔτη. Farn.*

98 *Et tu spectabere*] *Regno pulsus ab Amphione et Zetho ad Illyrios transit, ubi ipse cum uxore Hermione in serpentes transmutati sunt, lib. iv. vs. 565. Euripides in Bacchis. Farn.*

99 *Cum voce colorem*] *Cum mente potiores: minimum refert. Heins.*

101 *Ecce viri faulrix*] *Repentinum Palladis adventum illa particula ecce significat. Ac Ovidius quidem Palladis jussu dentes serpentis a Cadmo ait fuisse seminato: Lysimachus vero, Marte jubente, narrat seminato fuisse. Pherecydes autem scribit Martem ac Palladem serpentis illius dentes in duas partes æquales divisisse, alteramque Cadmo, alteram Ætæ tradidisse, Cadmumque illos seminare, ex quibus homines armati sint nati. R.*

102 *Molæque*] *Aratæ, vomere proscissæ.*

103 *Incrementa*] *Γέναν ἰδοροφῶν, Eurip. in Phœnissis; sarciendo suorum damno. Farn.*

104 *Paret, et impresso*] *Scribe, et ut presso, quod castigatior agnoscunt: habes tamen apud Silium lib. iii. 'impresso tellurem vertere aratro,' quomodo ille alibi quoque. Heins.*

105 *Mortalia semina*] *Hominum semina, non frugum. Nam homines armati ex illis dentibus orti finguntur. R. Spargit*] *'Ο μὲν Ἀπολλων ἐνοσφεύς πειλοῖσι Κάδμος Ἀγγορίδης γανγυρῇ εἰσάτο λαὸν Ἀρεὸς ἀμώροτος θεοῖς ὄνδ δουρὶ λίπτορο. Apollon. iii. vs. 1184. Partem tamen dentium missam ad Ætæ, vide l. vii. vs. 122. Farn.*

108 *Tegmina mor capitum*] *Periphrasis est galearum. Picto cono*] *Crista picta variis pennarum coloribus.*

111 *Aulæa*] *Ab aula Attali regis, ubi primum inventa sunt, fuere vocata. Festis theatris*] *In quibus ludi ac dies festi celebrantur. Theatra autem, cum ludi fiebant, aulæis ornabantur. Tolluntur*] *Surgunt, ubi evolvuntur aulæa parietibus affigenda. Farn.*

112 *Primumque ostendere vultus*] *Vultum Neapolitannus, et secundus Mediceus. Heins.*

115 *Territus*] *Cadmus, ubi armatos viros e terra exoriri conspexit, lapides inter eos conjecit: tum ii a se invicem feriri se existimantes mutuum inter se pugnâ inierant. Apollodorus l. iii. ex Pherecyde. Hi, ut tradunt Mythologi, quum proximorum essent regionum, adversus Cadmum subito constitierant, ac propter repentinos quasi de terra ortos conflictus, ex omni parte confluentes vocabantur Sparti, a σπέρμα. Farn.*

122 *Suoque*] *Cadmus fertur ex Phœnicia advexisse primus literas in Græciam, Græcam characteribus expressisse linguam, ac rebus dedisse nomina.*

Herodotus in Terpsichore. Diodorus lib. iv. et lib. vi. cap. de Rhodo. Hygin. c. 277. Polydorus Virgilius l. 6. alii. Erasmus serpentinos dentes interpretatur literas; quibus digladiantur inter se, conficiuntque se invicem seditiosi e literatis; lege Barpt. Anuli carmen in typograph. Lugdun. et quæ habet Claud. Minos ad Alciati Emblem. 185. interiisse sc. consonas mutua cæde, quinque vocalibus superstitibus: literas dici Cadmi filias notum est. *Farn.*

123 *Subiti fratres*] Subito nati.

125 *Tepido plangebant pectore matrem*] *Trepido pectore* Urbinas et decem alii: hoc est trepidanti, quod *τῷ plangebant* convenientius. Lib. viii. 'Pectora tangebam trepido salientia motu.' Lib. xi. ut scribendum censeo, 'Plangitur et trepido constringit vincula motu.' Lib. iv. 'tremebunda videt pulsare cruentum Membra solum.' Et lib. i. 'Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus.' Sic *trepida venæ* libro vii. de quibus videndæ notæ nostræ ad vs. 657. *Heins.* *Plangebant*] Percutiebant. Nam cadentes terram feriunt. *Plangebant pectore matrem*] Honestè ceciderunt, non in fuga deprensi: *πρηνείς*, non *ὑπτιον*. Id quod Noster a Virg. *Æn.* ix. 708. 'Collapsa ruunt immania membra, Dat tellus gemitum, et elypeum super intonat ingens,' &c. Virgil. ex Homero, *Iliad.* N. 181. 'Ὅς πέσεν ἀμφὶ δέ οἱ βράχῃ τεύχεα ποικίλα χαλκῷ.'

126 *Quinque superstitibus*] Omnes namque viri illi armati mutuis vulneribus ceciderunt, præter hos quinque, Udxæum, Chthonium, Pelorem, Hyperenorem, et Echionem: quos quidem Cadmus socios urbis condendæ habuit. Hi vero etiam *σπαρτοί*, hoc est, seminati, fuerunt appellati. Vide commentaria in Phœniis. Euripid.

129 *Sidonius hospes*] Cadmus Phœnicis. Nam Sidon urbe est Phœniciæ.

130 *Jussam urbem*] Thebas Bœotias.

Phœbis sortibus] Apollinis oraculis. *R.*

FAB. II. 131 *Jam stabant Thebæ*] Hæc idcirco narrantur, ut Actæonis in ceruam transformatio concinnius cum superiore fabula jungatur. Thebæ autem fuerunt appellatæ, vel a Theba, quæ lingua Syra *bœvæ* significat; vel a Thebe Ægypti urbe amplissima, unde Agenorem Cadmi patrem cum Phœnice fratre venisse, et apud Tyrum et Sidonem regnasse, auctor est Eusebius.

132 *Exilio felix*] Exilii ex suis Nangerius: quod et mihi arrideret, nisi nostri omnes miro consensu vulgatam scripturam tuerentur. L. v. 'Felicisque vocat pariter studique locique Mnemonidas.' Ita et Virgilius non semel. *Heins.* *Soceri tibi Marque Venusque*] Uxorem namque Hermionem duxit Cadmus, Martia Venerisque filiam. *Marque*] Diodorus tamen lib. vi. scribit, Cadmum duxisse Harmoniam (quam alii vocant Hermionem) uxorem Jasii, non, ut Græci fabulantur, Martia sororem aut filiam: nuptias a Diis celebratas et dotatas. *Farn.*

133 *De conjuge tanta*] Quanta est Hermione Martia et Veneris filia, de qua Statius multa in Thebaidos l. ii.

134 *Tot nepotes*] Filias quatuor, Ino, Semelen, Agaven, Autonoe; filium unum, Podonum: alii, Polydorum. *Nepotes*] Ex Ino, quæ nupsit Athamanti, Melicertam et Learchum; ex Semele et Jove, Bacchum; ex Agave et Echione, Pentheam; ex Autonoe et Aristæo, Actæona.

135 *Ultima*] Sententiam hanc Solonis ad Cræsum lege in Herodoti Clio copiose relatum. *Χρή δὲ εἶπεν εἰπεῖν οὐδέν' ὀλβιον βροτῶν, Πρὶν ἢ θανάτου τὴν τελευταίαν ἡμέραν ὅταν περὶ σὺς ἡμέραν, ἤξει κἀκὴν.* Eurip. *Andromach.* Plinius vii. 40. Idem habet Sophocles in *Cedipo Tyranno*, alii complures. *Farn.* *Ultima semper Expectanda dies homini*] Sic Liv. dec. i.

lib. 9. 'Multos præclaros reges ac duces nil nisi longa vita vertenti præbuit fortunæ.' Vide etiam quæ Cicero de Pompeio, Academ. Quæst. Solon ad Cræsum, apud Plutarchum. 'Ὡς' εἰς τέλος ὁ δαίμων ἔθετο τὴν εὐπραξίαν, τοῦτον εὐδαίμονα νομίζομεν.

139 *Alienæque*] Belluis nonnullis, non homini propria. Horat. 1. Od. 3. 'Pennis non homini datis.' *Farn.*

140 *Canes satiati sanguine herili*] *Satiata* Neapol. primus, Vatic. secundus, Pal. sec. Medic. prior, Erfurtanus et tres alii: sic apud Horatium semper, idque ad exemplum Græcorum, apud quos κύνων sæpe fœminino genere ponitur, maxime cum de venatu agitur. Ita Homerus Od. T. 14. 'Ὅς δὲ κύνων ἀμαλξῆσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα, ἄνδρ' ἀγνοήσας' ὕλδαι. Neque aliter Pollux, ubi varios canes recenset; et κύνων Κρήσσα Æliano Hist. Anim. III. 2. Sophocles Ajace, Oppianus Κυνηγετικῶν libris, atque alii passim. Ennio 'venatica velox': 'animusque in pectore latrat, Ut solita est, quando vinculis venatica velox Aptæ silet:' ita scribendum. Sic 'canis Gortynia' Varro: Lucretio 'canes montivagæ': 'canis taciturna' Gratio. Nostro Fast. IV. sub finem 'Obscœnæ exta canis,' quomodo et apud Virgilium Georg. I. veterimus Mediceus, 'Obscœnæque canes importunæque volucres.' Et Æn. VII. 'rabidæ venantis Iuli Commovere canes.' Seneca Hippol. 'Mœstæque domini membra vestigant canes.' Rutilius Itinerario, 'Atque olidum doctas nosse cubile canes.' Noster Met. VII. ex optimo codice Ambrosiano, 'Copula detrahitur canibus, quas illa sequentes Effugit.' Pont. II. 2. ex scriptis probioris notæ, 'Quæ fugit infestas territa cerva canes.' Prudentius I. II. contra Symmachum, 'Sordida sus nostro amne natat, nostra intrat et ipsas Aura canes:' sic veterimus codex. Noster denuo in Ibide ex antiquis libris, 'Et scindant avidæ perfida

corda canes.' Lib. VII. Met. 'Echidnæam canem' vocat Cerberum. I. XI. ex antiquis itidem libris 'Sollicitas canes.' Et lib. XIV. ex veteri codice, 'timetque Ora proterva canum: sed quas fugit, attrahit una.' *Heins.*

144 *Jamque dies medius*] *Medias* secundus Pal. *Idem.*

145 *Utraque*] Oriente et occidente.

147 *Hyantius*] Bœotius. Bœotos Hyantas antiquitus dixere, inquit Plin. III. 7. *Farn.* 'Hyantius' Thebanus: Hyantes enim populi sunt Bœotiæ, qui et Hyantii appellantur. Hyantia etiam urbs est Locrorum, unde Hyantius derivatur. *R.*

148 *Lina*] Retia ex lino. *Farn.*

150 *Croceis*] 'Ἦς κροκόπεπλος.

151 *Repetemus opus*] *Repetamus* nonnulli. Sic Art. III. 'sed repetamus opus.' *Heins.*

152 *Distat idem*] *Spacium* subauditur. Ut intelligamus Solem ab utraque terra æquali spatio distare atque abesse ab oriente et occidente, per quod significat meridiem esse.

155 *Vallis*] Fontis Gargaphii in hac valle meminerant Herodotus in Calliope, et Pausanias in Bœoticiis, obstructum scil. fuisse a Persis in bello Persico, mox a Platæensibus restitutum.

157 *Nemorale*] Nemoribus tectum.

159 *Pumice tiro*] Naturali. Pumex autem lapis est levis, cavernosus, poliendis rebus accommodatus.

160 *Et levibus tophis*] Tophus lapis est cavernosus. *Duxerat*] Effecerat. *R.* *Et levibus*] Supra, vs. 30. 'Efficiens humilem lapidum compagibus arcum.'

162 *Patulos succinctus hiatus*] *Incinctus* meliores: recte; nam 'succinctæ Dianæ' præcesserat. *Heins.*

162 *Margine*] 'Viridi si margine clauderet undas Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum.' Juvenal. Sat. 3. *Succinctus*] Circundatus. *Patulos hiatus*] Patentem ripam: hiare

enim videntur ripæ, ut fluvii alveum efficiant.

166 *Retentus*] Remissum arcum, laxatum. Callisto II. vs. 420. 'Exiit hic humero pharetram, lentosque tendit Arcus.' *Farn.*

168 *Vincia*] Cothurnos. Venus habitu venatricis assumpto. *Æneid.* I. 'Purpureoque alte suras vincire cothurno.'

169 *Ismenis*] Ismeni fluv. filia. Ex re adaptat nomina de Græco: κρονίλη calculus est litoralis, vel in imo fontis. *Farn.*

171 *Excipiunt laticem Nipheque*] *Nipheque* Bersmannus, ἀπὸ τοῦ νίπτειν. Sed recte vetustiores magno numero *Nepheleque*. Heins. *Laticem*] Aquam, a latendo, quod in terræ venis lateat. *R.* *Nipheque*] Quasi lotrix, a νίπτω. *Hyaleque*] Pellucida, ab ὕαλος, vitrum. *Rhanisueque*] A ῥανω, aspergo.

172 *Psecas*] A ψεκᾶς, guttula roris. *Phiale*] Quæ quasi e φιάλῃ aut capaci urna perfundat Dominam.

173 *Titania*] Diana Titanii progenies, ut Sol Titan. *Farn.* Quæ eadem esse cum Luna putatur, quæ quidem ut Sol Titan, sic Titania Titanique interdum a poetis vocatur.

174 *Ecce nepos Cadmi*] Actæon.

175 *Per nemus ignotum*] Hic versus in Florentino primæ notæ, Neapolitano, ac Mediceo secundo manu recentiori margini erat adscriptus: qui proinde suspectus est habendus. *Heins.*

177 *Rorantia*] Madentia. *R.*

183 *Qui color*] Pudicitix tenerum florem, et expressum. Verecundiæ tincturam comparat Iridis rubori et Auroræ, quæ φῶστος τῆς ἁδοξίας, πᾶθει μάλλον ἔσκεν ἢ ἔξει, &c. Aristot. *Ethic.* IV. 9. Suffusus a corde per arterias spiritalis sanguis, ad phantasiam sublatus, inde cerebri frigiditate repercussus deorsum fertur et per ora diffunditur. Vide Macrob. Sat. VII. 2. *Farn.* *Infectis*] Tinctis.

192 *Visam*] Actæonis transmutati

causa, inquit, Diodorus lib. V. traditur a nonnullis, quod Dianæ concubitus, quum venaretur in montibus, adpetierit. Euripides, quod se illi Actæon prætulit venandi arte. Juno apud Lucianum illi scoptice exprobat deformitatem: visam scilicet ab Actæone veritam, ne adolescens ipsius turpitudinem, αἰσχος, evulgaret, immisisse illi canes. Dialog. Junonis et Latonæ. *Farn.*

193 *Nec plura minata*] Alii locuta: unus Moreti et Leidensis *morata*. Venuste. Virg. *Æn.* V. 381. 'Nec plura moratus, Tum læva taurum tenet.' Lucretius libro VI. 244. 'Neque te promissis plura morabor.' Val. Flaccus I. IV. 243. 'nec plura moratus, Ingentes humeros spatiosaque protulit ossa.' Corippus Africanus libro III. 'Non plura moratus Augustus natu tolli sublime feretrum Imperat.' Lucanus libro II. 'Sed quid plura moror?' Virgil. *Æn.* III. 610. 'Dextramque haud multa moratus Dat juveni.' *Heins.*

194 *Vivacis cervi*] Diu viventis: ad quadringentos namque annos cervi vivere dicuntur. Vide Plin. VIII. 32. *R.* *Vivacis*] Τερρακόρῳν. 'Et quater egreditur cornicis sæcula cervus.' Auson. de *Ætat.*

200 *Ut vero vultus et cornua vidit in unda*] Versum hunc frigidum et insubsum meo tolle periculum, quanquam scriptis, quotquot vidi, membranis tenaciter inhærentem; nisi quod in uno Leidensi, 'Ut vero solitis sua cornua vidit in undis,' aliquanto rectius legebatur. *Heins.*

204 *Domum et regalia tecta*] Aufer τὸ ἐξ αὐτοῦ auctoritate Arondellani, primi Moreti, et aliorum quatuor: nihil familiarius his locutionibus apud nostrum. *Idem.*

206 *Melampus*] Canum aliis nomina Græca indidit a forma, aliis a natura aut colore, aliis a sexu et genere; laudat etiam a patria: peccavit tamen aliquantulum contra præcepta θηρευ-

rud. Neque enim longis nominibus appellandi sunt, inquit Columella de Re Rustica XII. 8. quo celerius quisque vocatus audiat: quod a Xenophonte habuit lib. de Venatione. Τὰ δ' ὀνόματ' ἀβραῖς τίθεσθαι βραχέα, ἵνα εὐανδρέλγηται ἡ, &c. Furr.

207 *Ichnobatesque sagax*] Ichnobates dicitur per vestigia vadens.

208 *Gnosius*] Cretensis. *Spartana*] Laconica. Cretenses autem et Lacedæmonici canes aptissimi sunt venationibus. R.

210 *Pamphagus*] Omnia comedens. *Dorcæus*] Acute videns. *Oribæus*] Montes ascendens.

211 *Nebrophonusque valens*] Hinnulos, hoc est, cervorum catulos, interficiens. *Ψαχ Theron*] Terribilis aspectu. *Lelape*] A velocitate atque impetu sic est appellata.

212 *Et pedibus Pterelas*] Alatus sive alis impulsus. *Agræ*] Venatio interpretatur ἄγρα. R. *Naribus utilis*] Mire sagax, et ob id feris deprehendendis utilissima. *Pont. Naribus utilis*] 'Naribus acres', Metam. VII. Virgil. *Æneid.* VII. 'Canum noto nares contingit odore.' ὀδὴν θέρπει. Senec. *Thyesth.* 3. vs. 495. 'et longo sagax Loro temetur Umber, ac presso vias scrutatur ore, dum procul lento suem Odoresentit...et gemitu vocat.' Quod videtur ex Ennio desumptum et Lucretio. 'Ululatque ibi acute.' 'Gannitu vocis adulat.'

213 *Hylæusque ferox*] Scribe *fero apro*, quicquid scripti codices pro vulgata lectione certant. Amor. III. 'Et ferns in sylvis farra metebat aper.' 'Ferores apros' etiam alibi vocat. Cæterum videtur alluisse ad Hylæum illum, qui cum Anceo ab apro Calydonio est interfectus, teste Apollodoro. *Heins.* *Hylæus*] Sylvestris.

214 *Nape*] Quod in saltibus versaretur.

215 *Pamænis*] Pastoralis. *Harpyia*] Rapax, et Harpyiarum similis, quæ sunt rapacissime.

216 *Substricta ilia*] Virgil. 'Brevis alvus.' *Sicyonius Ladon*] A fluvio Arcadiæ nomen sumpsit hic canis. Vel etiam a λάζομαι, quod capio significat.

217 *Et Dromas*] Currens. *Canache*] Καναχή strepitum significat, unde nomen cani fuit inditum, quod ejus latratu omnia resonarent. *Stricteque*] Hæc a colorum varietate nomen sumpsit. Nam σρικτή distincta variis maculis dici potest, ἀπὸ τοῦ σρίξαι, id est, a distinguendo. *Tigris*] Tigridi similis, quæ est fera velocissima. *Et Alce*] Similis Alcæ, feræ perniciosissimæ: ἀλκή etiam robur potentiaque dicitur; quæ etymologia proximior ac verior videtur.

218 *Leucon*] Albus, a colore. *Et villis Asbolus atris*] Hoc est, pilis nigris. *Asbolus* autem a colore est dictus, ἀσβολος enim fuliginem significat, eo quod nigris villis ac fuliginosis esset.

219 *Lacon*] A patria, quod Laconicus. *Aëlle*] A procella, quod impetuosus.

220 *Thous*] Velox dicitur et impetuosus. *Lycisce*] Canis ex lupo nata *Lycisca* dicitur, quasi parva lupa.

222 *Harpalos*] Rapax. *Melanæus*] Niger. *Hirsutaque corpore Lachne*] Verbum de verbo expressit. *Lachne* enim villorum densitas vocatur.

224 *Labros*] Hoc quoque nomen cani conveniens est, vehemens enim impetuosusque transfertur.

227 *Quaque est difficilis*] Sec. Palat. *Qua via difficilis*: malo etiam *feruntur* cum duobus, pro *sequuntur*, quod *secutus* versu proximo mox occurrat. *Heins.*

229 *Hec famulos fugit ille mos*] *Ipos* cum melioribus. Sequens autem versus, *Actæon ego sum*, non magis *Nasonis* est quam meus. Agnoscunt tamen libri veteres. Eo sublato omnia erunt concinniora. *Idem.*

231 *Oreotrophus*] In montibus nutritus.

234 *Compendia montis*] Cui contra-
rium, 'dispendia sylvæ.' Lucan. viii.
'Fallacis vestigia sylvæ.' Virgil. *Æn.*
ix.

235 *Præcipitata via est*] *Anticipata*
veterrimus Florentinus S. Marci, se-
cundus Mediceus, et quatuor alii.
Notat ex suis etiam Vivianus; neque
aliter Eutyches Grammaticus agnos-
cit. Statius Theb. vi. 'Speravit
flexæ circum compendia metæ Inter-
ius ductis Phœbeius augur habenis
Anticipasse viam.' Usus est verbo
etiam præter alios Lucretius. *Heins.*
Præcipitata via est] Præcipiti cursu
peracta. R.

240 *Et genibus supplex pronis*] *Posi-*
sis unus Bononiensis pro diversa
lectione; quod placet: 'ponere ge-
nū' elegans et Latinum, de quo ad
Claudianum. *Heins.*

242 *Solitibus hortatibus agmen*] *Latra-*
tibus vetustiores maxima ex parte:
clamore et hortatu latratum caninum
emulante. Virgil. Georg. iii. 'Sæpe
volutabris pulsos silvestribus apros
Latratu turbabis agens.' Quidam
clamoribus: alioquin *hortatibus* ferri
posset; quomodo Epist. iv. 'Horti-
tari celeres per juga summa canes.'
Et Met. x. 'Hortaturque canes ritu
succincta Diana.' Homero in *Ody-*
ssea *σεῦν κῆρυς* est: 'monere canes'
dixit Propertius ii. Eleg. 19. sed in
Virgilii loco de ipsis canibus potest
intelligi latratus, de quibus illic agi-
tur. *Idem. Agmen*] Canum multitu-
dinem.

245 *Et abesse queruntur*] Scribe ut
queruntur, vel membranīs invitis. Sæ-
pissime ita peccatum. *Heins.*

249 *Undique circumstant*] Actæo-
nem a veris canibus laceratum apud
Corinthios, huiusque fuisse facinoris
autores Bacchides refert Max. Ty-
rius. Stesichorus prodit, eum a Dia-
na pelle cervina circumdatum, in-
fatusque ab ea in herilem necem
canes, ne Actæon Semelen in uxorem
duceret. Vide Pausan. in Bœot.

Pier. Hierogl. vii. lib. quod et suo
tempore multis venatoribus Coris
accidisse, ut a canibus suis furore
quodam actis dilaniarentur, refert
Jul. Scaliger, comment. in Aristote-
lem l. i. de plantis: rabie scil. in
canibus per dies Caniculares gras-
sante. Natal. Com. 7. lib. 24. Alii
ad prodigos referunt, qui promi ma-
gis quam condi impuros parasitos,
prædatorios gæneones, et ollares ami-
cos alunt; a quibus exhausti pereunt
a re et spe bona. Bapt. Anulus, et
Alciatus. Alii ad aleatores perditos
allusum volunt, quibus 'Damnosi
semper subsilvere Canes,' jactus scil.
aleæ infausti damnosque. Ad prin-
cipes spectare epimythion volunt
nonnulli, apud quos gratiosorum pur-
puratorum gratia valet ad odium et
ruinam principum. Curiosos alieno-
rum consiliorum rimatores significari
hinc videtur. Arnobius lib. iii. Et
spolietur Apollo germana, quam quon-
dam puris in fontibus abluentem
membrorum sordes corniger ille ve-
nator inspexit, et pœnam curiositatis
invenit. Certe curiosus ille uxoris
sue per amicū pudicitia explorator,
in ficta Hispani Doxippotæ his-
toria, meritis dedit veri Actæonis
pœnas. *Fern.*

251 *Nec nisi finita*] Hunc quoque
versum cum sequenti ab inscita ma-
nu profectos esse sum certus. Tu
fœdissimum centonem abige ab hac
purpura. Certe in uno codice, quem
vir doctissimus Carolus Sprotius A-
quisgranensis dono mihi dedit, a ma-
nu recentiori adscriptos margini de-
prehendi. *Heins. Nec, nisi finita, &c.*
Quid ad mores ex hac fabula trahi
possit, consule Natal. vi. 24. *Pont.*

252 *Diana*] Fabulam hanc deni-
que ad secreta Principum accommo-
dat Cl. Fr. Baconus c. 10. de Sapien-
tia Veterum. Qui, inquit, Principi-
bus non admissi, et præter eorum
voluntatem secretorum conscii sunt,
odium certissimum apud eos conse-

quantur. Itaque gnari se peti, et occasiones captari, vitam degunt, cervorum more, timidam et suspicionibus plenam. Quin et illud accidit, ut a servis et domesticis, in gratiam principum accusentur et evertantur. Ubi enim principis offensio manifesta est, quot servi tot fere proditores esse solent. Infeliciter sane cessit poëtæ nostro, 'quod aliquid vidit, quodnoxia lumina fecit,' &c. Trist. II. *Farn.*

FAB. III. 258 *A Tyria pellice*] Ab Europa, quam e Phœnicia Jupiter rapuit.

266 *Certe soror*] Hoc ita a Junone infertur, ac si conjux esse desierit, cum Jupiter alias amet. Sic quoque apud Senecam ipsa loquitur. 'Soror Tonantis: hoc enim solum mihi nomen relictum est.' Senec. Herc. Fnr. I. R. *At puto furto est Contenta*] Td est a multis præstantiorum abest. Scribe, *at puto furto Contentam.* Heins.

268 *Concipit*] Eadem Juno I. II. vs. 471. 'Scilicet hoc etiam restabat, ædulerâ, dixit, Ut sæcunda fores,' &c.

272 *De Jove mersa suo*] Ab Jove cum melioribus, et penetravit pro penetrabit cum Berneggeriano, Cantabr. et tribus aliis: in undas etiam præstantiores plerique, non ad undas. Præcedenti versu, *nec sum Saturnia*, veteres plerique agnoscunt, non *nec sim*. Silius libro IX. 'Non sum equidem Salmone, satus, tua, Satrice, proles, Nec frater, Mancine, tuus, fateorque nepotem Pergameo indignum Solimo, si evadere detur Huic nostras impune manus.' Ita scripti. Apuleius Metam. lib. V. 'Nec sum mulier, nec omnino spiro, nisi eam pessum de tantia opibus dejecero.' Aliter tamen Plautus Menæchmis, 'Non hercule is sim, qui sum, nisi hanc injuriam, meque ultus pulchre fuero.' nisi et illic *sum* legendum. Heins.

273 *Fulvaque recondita nube*] Emen- dabam olim conjectura, ut mihi vide- bar, non dubia, *furvæ nube*: nunc hæreo; nam et apud Virgilium libro XII. 'Fulva pugnas de nube viden- tem' habes, et apud Lucretium I. vs. 'fulvæ nabis caligine crassa' in vul- gatis et scriptis exemplaribus con- stanter; et sane 'fulvam caliginem' dixit quoque Valerius Cato in Diris. Et Statius Theb. IX. 'venit in me- dios caligine fulva Septa globos:' cum 'furvam' dixerit 'caliginem' Ausonius Cupidine crucifixo: *καὶ δὲ* quidem *νεφέλῃ* appellat Pindarus Olymp. Od. VII. sed ibi de aureo Rhodiorum imbre agitur: sane Val. Flaccus II. vs. 115. 'piceum nimbum' dixit, 'Cum Dea se piceo per andum turbida nimbo Præcipitat.' At illud certum, lib. V. Met. 'Ex Achæronte suo furvis peperisse sub antris,' ve- ram esse lectionem; ut et apud Si- lium Italicum libro VI. vs. 149. 'In- tus dira domos, furvoque immanis in antro Sub terra specus, et tristes sine luce tenebræ:' ubi 'curvo an- tro' et 'sub terras' nunc legitur. Mox 'nigrum antrum' eandem spec- cum appellabit Silius. Idem libro VII. 'Jamque in palantes ac versos terga feroces Pugnabant Itali, sub- tus cum mole pavenda Terrificis Mau- rus prorumpit Tudor in armis. Ni- gra viro membra, et furvi juga celsa trahebant Cornipedes, totiusque no- væ formidinis arte Concolor æquabat liventia currus equorum Terga, nec erectis similes imponere cristis Ces- sarat pennas, atterque tegebat amictus. Ceu quondam æternæ regnator noctis, ad imos Cum fugeret thala- mos Hennæa virginis rapta Egit ni- grantem Stygia caligine corrum.' Ita locus ex optimo codice consti- tuendus, nisi quod *furvi corni- pes* pro *fulvis* ex conjectura nostra sunt repositi, quomodo restituendum esse ut certius liqueret, versus plu- res adscripsi. Terentius Scaurus de

Orthographia, 'Furvos dicimus, quos antiqui fuscus.' Sic 'furva Proserpina' Horatio Od. II. 13. et Statio Theb. VIII. 'Furvo Proserpina poste notarat.' Et 'furvæ lethi plagæ' apud eundem Pietate Abascantii. Seneca Hercule Cæteo, 'Cui furva nigri sceptræ gestantur poli.' Idem ibidem sub finem, 'Non puppis umbras furva transvexit meas.' Ita scribendum; nam vetus codex *fulva*, vulgati *curva*. Unde et furva Dis inferis pecora immolata. De quibus Silius libro VIII. 'furvasque trahbam Ipsa manu properans ad visa pianda bidentes.' 'Furvam nocti' dat 'pallam' Juvenius Histor. Evangel. lib. II. Prudentius Cathemerin. Hymno IX. 'Sed Dens dum luce furvæ mortis antra illuminat.' 'Furva mortis antra,' hoc est, inferos: ita scribo: 'luce fulva' nunc legitur etiam in scriptis. Est et vox ea non semel mendosa apud Valerium Flaccum; ut I. IV. 'Contra Nilus adest, et toto gurgite torrens Tisiphonem agit, atque imis illidit arenis, Ditis opem, ac furvi clamantem numina regni:' 'sævi regni' perperam legitur. Eodem libro, 'subter juga concava torquet Ater aquas Acheron, vastoque exundat hiatu Spumeus, et furva sequitur caligine campus.' Vides hic denuo 'furvam caliginem': at vulgati, 'Fumeus,' et 'sæva caligine': minus beue. Pntabam eidem Valerio hanc vocem quoque reddendam lib. V. 'At medii per terga senis rapit ipse nitentes Altus equos, curvoque diem subtextit Olympo.' Nunc vero tutius opinor 'fulvo' reponi; quomodo idem libro VII. 'sublimis in auras Tollitur, et fulvo Venerem vestigat Olympo.' 'Flammiferum Olympum' dixerat initio operis: 'furvam' quoque 'sæpiam' habes apud Ausonium Epist. V. et VII. et 'furvam culpam' apud Prudentium Cathemerin. Hymno I. 'Jam furva culpa obdormiat.' Propertius IV.

Eleg. 7. 'Denique quis nostre furvum te funere vidit? Atram quis lacrymis immaduisse togam?' ita scribendum. Vulgati *curvum*: minus concinne, quod et Passeratio videbatur. Apud eundem libro IV. Eleg. ult. legendum quoque pntem, 'Te licet orantem furvæ Deus audiat aulæ,' non 'fusæ aulæ,' cum de inferis fere semper poëtæ, ut jam vidimus, 'furvi' voce utantur. Sic et Prudentius Hamartig. 'furvum Avernum' dixit. Tibullus II. Eleg. I. 'Postque venit tacitus furvis circumdatus alis Somnus, et incerto somnia pigra pede:' non 'fulvis alia,' cum 'fulva sidera' proximo versu præcesserint: 'pigra' etiam 'somnia,' non 'nigra,' ne his idem dicat. 'Furvam gentem' Indos vocavit Juvenalis Satyra XII. Contra apud Prudentium Hamartig. V. 635. 'fulvo' pro 'furvo' scribendum: 'fulvo se munere vilem Vendat nocticolæ spurcis complexibus Indi.' Ita vetustissimus codex Puteaneus; aurum intellige. Sed revertamur ad Nasonem. *Idem.*

277 *Membra tulit gressu*] Passu rectius veterum plerique. lib. XIII. 'ad littus passu procedit anili.' *Idem.*

278 *Ipsaque erat*] Fit Mediceus unus ex melioribus. Idem mox suspirat et Optem, non Opto. Idem. *Epidauria nutrix*] Epidauros urbs est Achaiæ, Æsculapii templo nobilis, in Saronici sinus intimo recessu sita. R.

283 *Nec tamen esse Jovem satis est*] Primus Mediceus, et alius ejusdem bibliothecæ cum Ambrosiano notæ mellioris, *esse Jovis*: te nimirum. Sic Epistola Didus, 'Elisa Sichæi,' et apud Lucanum 'Cornelia Magni,' et in veteri inscriptione 'Cæcilia Crassi.' *Heins.*

284 *Si modo*] Εἰ δὲ καὶ, ἂν ἐνέπειρ, σὺ νόμφος εἶσι Κρονίαν, Ἐλθέτω εἰς σὺν λέκτρα σὺν ἡμετέροις κεραυνῶ, &c. Nonn. Dionys. VIII. vs. 247.

286 *Insignia*] Fulmen. *Fern.*

288 *Formaræ*] Instruxerat.

299 *Vultumque sequentia traxit Nubila*] *Vultus* ex melioribus multi: quidam *vultusque*. Fragmentum Theatinorum Romanum antiquæ notæ, *mutusque*. Heins.

303 *Typhææ*] Vastæ magnitudinis Gigantem, belli, quod Jovi Titanes intulerunt, auctorem. Vide v. vs. 321. Adi Cl. Fr. Baconi Sapientiam veterum de Typhone seu rebelli. R.

305 *Est aliud levius fulmen*] De fulminum generibus vide Plin. II. 51. F.

311 *Patriæque*] Βράφος ἡμίτελοςτον, et Βράφος ἡλιτόμνητον ἀδηλήτου τυκετοῖο vocat Bacchum Nonn. libro octavo.

312 *Insuitur*] Ἐδγε ὁ γενναῖος ὦς δλος, ἡμῖν κυφορεῖ, καὶ πανταχόθι τοῦ σώματος, ait Neptunus apud Lucianum: sed quid sibi vult ἐπιμύθιον? An quia, ut vulgo exponunt, Semele est terra, namque eadem cum Maia, Bona Dea, Fauna, Ope est Macrobio, Saturn. I. 12. Bacchus vitis, utrique a Jovis, id est, aëris moderato calore factus? An vero quod fructus terræ et vitis femore et pedibus calcantium perficitur? An utique joci licet, et, 'ridentem dicere virum, Quid vetat?' dicere; Bacchum, id est, sætum Semeles, id est, Vitim per sex menses crescere in utero matris, per tres alios menses crudelitatem suam decoquere in amphoris conditum: expleto denique materno tempore, hoc est, novem mensibus, salubre fieri potuique aptum? Dispicat lector. An forte laboramus in mera fabula, cui nec mica nec gutta medullæ sanæ? quia Curtius lib. VIII. refert, Nysan nitam esse sub radicibus montis quem *Meron* incolæ appellant; inde Græcos mentendi traxisse licentiam, Jovis femine Liberum patrem esse celatum: μηρὸς enim sonat 'femur.' F.

313 *Ino materterd*] Ino Cadmi fuit filia ac Semeles soror, quæ Bacchum ex Jovis femore eductum clam Junone nutrit.

314 *Antris omis*] Antrum illud in

quo Bacchus fertur educatus 'Dythyrites' vocatur. Unde et Bacchus Dythyrambus fuit appellatus, eo quod δύο θύρας, hoc est, duas januas antrum habuerit, ut quidam e Græcis narrant.

R. *Nyseides*] Infantem, inquit Diodorus lib. v. Jupiter Mercurio dedit ad antrum Nysæ, quod inter Phœniciam Nilumque est, deferendum: a nymphisque omni studio curaue educandum: unde ab Jove Nysaque Dionysium dixerunt; quod Homerus in hymnis testatur. Innuit fabula, quod Plato monet, flagrantem et temulentum Deum sobriis nymphis restinguendum esse, id est, merum temperandum, et aqua diluendum; quod eleganti carmine expressit Meleager, Anthologiæ I. 19. Αἱ νύμφαι πὸν Βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς, &c. Farn.

FAB. IV. 322 *Docli*] Quem 'Ἀνδρῶν γυναικῶν τ' εἰδὼτα ξενουσίας vocat Lycophron.

323 *Tiresiæ*] Tiresiam mythologi annum interpretantur, propter alternas anni vices, modo marem modo fœminam; vere, quo generantur omnia, marem; æstate, qua pariunt, fœminam: redire autem ad generationem autumnino. Lucianus in *Astrologia* ait, Græcos fabulatos Tiresiam ancipitis fuisse sexus, διὰ τῶν πλασμαμένων ἀστέρων τοὺς μὲν θήλεας τοὺς δὲ ἀρρένας διακρίνει. Farn.

329 *Auctoris sortem*] Auctori Bernegger. Heins.

331 *Genitiæque venit imago*] Tres, rursus imago; rectius: sed cum in multis *redit* invenerim contra legem carminis, censeo scribendum *genitiæque reddita imago*. Idem.

333 *Gravius*] Sic Hesiodus, Tætzes, Liberalis, alii, tum poëtæ tum interpretes. Callimachus vero in lavacro Palladis, et Nonnus Dionys. v. Tiresiam oculis privatum fuisse eadem de causa qua Actæona tradunt: a Pallade, scilicet, quam nudam videbat, visus incustoditi penam dedisse. Et Propert. IV. 10. 'Magnam Tiresias

aspexit Pallada vates, Fortia dum,
posita Gorgone, membra lavat.' *Farn.*

334 *Nec pro materia]* Nec secundam materiam ac rei qualitatem. Res enim jocosa erat, ideoque Juno Tiresiam sententiam ægre ferre non debbat.

FAB. V. 339 Ille per Aonias] Bæotias. Aonia enim pars est Bæotiam montana, ab Aone rege cognominata. Hæc autem inseruntur, ut commodius fabulæ conjungantur.

341 *Vocis data]* Concessæ artis vaticinandi.

342 *Liriope]* Congruum Narcissi matri nomen: ἀπὸ τοῦ λειρίου, a lilio. *Farn.* *Cæcula Liriope]* Narcissi in florem ejusdem nominis mutationem referre incipit poeta. Nam Liriope nympha, Oceani ac Tethyos filia, a Cephiso fluvio Bæotiam compressa, Narcissum peperit, quem Tiresias, consultus a matre, ad maturam senectutem perventurum, sine non nosset, prædixit. Id vero, cum ambiguum videretur, exitu tandem fuit comprobatum.

343 *Cephisus]* *Cepheos* castigatiores: quomodo et apud Vibium Sequestrum, et Priscianum Periegesi: quidam etiam *Cepheos*, tam hic quam alibi; nonnulli *Cepheissos*. Similiter variant Græci in hoc nomine. Κηφισσος eorum quibusdam est. Homero *Iliad. E. Δίμωρ κεκλιμένος Κηφισσίδι*: quomodo et Rufus Festus, 'celeri Cephissus volvitur unda.' Pindaro *Καφισσος* Pyth. Od. iv. at eidem Olymp. Od. xiiii. *Καθήσια ὕδατα*. *Heins.* *Cephisus]* Fl. Bæotiam, unde et Narcissus dictus Cephisus. *Farn.*

345 *Infantem, Nymphe]* *Nymphis* jam tam qui posset amari, Florentinus S. Marci et duo Medicei: quod et in suis Vivianus invenerat; probe. *Heinsius.*

346 *Narcissumque]* 'Απὸ τοῦ ναρκῶν, quod marcescat cito, si florem respicias; si puerum, quod suo desiderio marcidus torpnerit. *Farn.*

Delph. et Var. Clus.

348 *Si se non noverit]* *Viderit* Bernegger. Cantabrig. alique multi. *Heins.* *Si se non noverit]* Hoc est, si nunquam suam pulchritudinem cognoverit.

351 *Namque ter ad quinos unum Cephisius annos]* Alter Rogerii Twisden *Namque* rectius. *Cepheisus* hic etiam plerique veteres: primus Medicens et duo alii *Cepheios*. Multi, *Nam quater ad quinos*: sed perperam. *Heins.* *Nam quater]* Herc. Ciofanus e Codd. Ursini Vatican. vetustioris sui, Aldini, et uno Cælestino, legendum contendit, *Namque ter ad quinos*, quam lect. confirmare videntur vs. 454. 'Quid me puer unice fallia?' et vs. 470. 'primoque extinguior in ævo:' cum prima pars ævi ad ætatis annum 14. plus minus extendatur: nihil mut. *Farn.*

353 *Puer]* Propter pulchritudinem. *Juvenis]* Propter magnitudinem. Erat enim magnus et formosissimus, quæ quidem rara est felicitas. *R.*

355 *Petiere puella]* *Cupiere* meliores omnes. *Heins.*

354 *Dura superbia]* *Dira* multi verterunt; et recte. *Idem.*

356 *Aspicit hunc]* Fabulam interponit de Echo nympha compositam, cui primum hoc ira Junonis evenit, ut ultimas tantum de vocibus referret. Deinde cum a Narcisso, cujus amore ardebat, spreta esset, in lapidem ita fuit conversa, ut vox sine corpore remanserit in montibus, ultima verborum auditorum repetens. *R.*

357 *Vocalis]* 'Αθυρόστομος vocatur Sophocli in Philoctete, loquax, garrula. *Farn.* *Vocalis]* Abutens voce; qualis vocatur ἀθήρ γλωσσώδης, τριβων λόγων, ἀθήρ κρόταλος, qui tamen solummodo ἔως τοῦ στομίου τολμηρὸς καὶ ἀνδρείος: ejus tamen poena non longe est; ἀχαλίνων enim στομάτων τὸ τέλος δυστυχία.

361 *Verba]* 'Αφ' ὧν τῆς νεότητος λεγούσης, percussæ vocis aut soni representatio, Euodius iv. lib. Antho-

Ovid.

10 F

log. 'Ἠχὴ μολόδον, φωνῆς τρύγα, ἡμάτων οὐρά. *Farn.*

362 *Quia cum deprendere posset]* *Quæ cum multi scriptorum.* Puto, *quæ ne deprendere posset.* Heins.

364 *Prudens]* Terentianum est: 'Prudens, sciens: id est, dedita opera.

365 *Postquam hæc Saturnia censis]* Tolle *hæc* ex auctoritate meliorum codicum. *Heins.*

368 *Reque minas firmat]* Re ipsa et effectu minas exequitur. *R.* *In fine]* Modo ad vs. 361. quibus adde Epigr. II. Ausonii: 'Aëris et linguae sum filia.....Extremos pereunte modos a fine reducens, Ludificata sequor verba aliena meis.' *Farn.*

370 *Per devia rura vagantem]* *Lustra* primus Moreti, et unus *Mediceus.* *Heins.* *Per devia rura]* Per invias sylvas. *R.* *Devia]* Qui se effuse amant, atque immodicam de se conceperunt opinionem, non multum in publico aut in rebus civilibus versantur: hic enim neglectus multi et vilipendia occurrent, quæ se sibi ostendant animos ipsorum dejectura: itaque vitam plerumque degunt solitariam, privatam, et umbratilem, villam hominum comitatu cincti, qui illos colere atque admirari sibi in animum iuducant, ac velut Echo in omnibus dictis factisque assententur, iis et verborum præsent obsequia. *Cl. Baconus,* in Narcisso suo. *Farn.*

373 *Circumlita]* Circumposita. Est autem periphrasis sulfuratorum lignorum.

374 *Admotas flammæ]* *Admotas flammam* meliores. *Heins.* *Vivacia sulfura]* Quæ difficulter corrumpuntur. Hac autem similitudine ostenditur, Echo quo propinquior Narcisso erat, eo magis amore inflammatam esse.

379 *Comitum]* Eleganter Poëta prius amovet a juvene fidorum comitum agmen, quam admittat resonas Echus voces, et falsas assentatorum

acclamations. Qui et ipsi, quo tentius fallant perdantque, abducunt juvenes a parentibus, ab amicis, a monitorum ministerio, a consiliis sanis et virtutibus ipsis. *Seductum]* Redi ad Epist. XIX. vs. 142.

380 *Adest, Veni, Coëamus, Sit]* Mirum poëtæ artificium: ut ipsæ voces fabulæ quasi aliud narrantis repetant ollarium amicorum et parasitorum verba: 'Adest,' 'Veni,' 'Coëamus,' 'Sit tibi copia nostri.' *Farn.*

381 *Aciem partes admittit in omnes]* *Dimittit* vel *dimittit* scripti: nisi quod in uno *Mediceo* ex præstantioribus *divisit*; eleganter: ut apud Catullam, 'Nos alio mentes, alio divisimus aures.' *Statius Theb.* II. 'partes pariter diviaus in omnes Hos obit, atque illos.' *Virgil. Æn.* IV. et VIII. 'Atque animum nunc hac celerem, nunc dividit illuc, In partemque rapit varias, perque omnia lustrat.' *Seneca Troasini:* 'Lassabar in tot oscula et in tantam gregem Dividere matrem.' 'Dividere diem' ibidem *Act.* II. 'Sic fatus alta voce divisit diem:' ita optimus codex: aliquid jam diximus *Notis* ad Claudiani lib. II. in *Rafinum.* *Heins.*

385 *Alternæ vocis]* Alternatim emissæ, primum a Narcisso, deinde ab Echo.

388 *Egressæque silva]* *Silvis* Neap. sec. *Med.* alique nonnulli. *Heins.*

390 *Fugienæque manus complexibus aufert]* Rescribe meo periculo invitis membranæ, et redde snas elegantias *Nasoni, Ille fugit, fugienæque, Manus complexibus aufert:* ut fugientis et complexum aversantis *Narcissi* verba sint. *Idem.*

391 *Sit tibi copia nostri]* *Ter. Phorm.* I. 2. 'Obsecrat, ut sibi ejus faciat copiam.'

394 *Autris]* Ad speluncas enim, saxa, rupes solidas et caveas, voces per aëris partes clarius repercussæ resiliunt. *Farn.*

395 *Hæret amor]* Videtur respicere

poëta ad illud Virgil. *Æneid.* rv. 'Hæret lateri letalis arundo.' Quod et Terentio familiare. *Eunuch.* v. 9. 'perforce hoc Precibus, pretio, ut hæream aliqua in parte tamen apud Thaidem.'

396 *Et tenent*] Multi *Attenuant*. Heins. *Corpus*] Vocis metamorphosin fecerat Junonis ira; corporis, Narcissi repulsa. *Farn.*

401 *Qui vivit in illa*] Malim *vivat*: nisi hunc et præcedentem versum tollendos censes. Nam quid opus erat repeti, 'Inde latet silvis,' cum paulo ante dixisset, 'Spreta latet silvis?' *Heins.*

FAB. VI. 405 *Sic amet ipse*] *Iste* cum melioribus: et mox *pasta monte capella*, ablato *q̄* in. Heins.

406 *Rhamnusia*] Nemesis Dea, quæ rerum cum prosperarum nimis aut adversarum vices rependit, scelestorum superbiam et insolentiam ulciscitur, innocentiam moderatorum asserit: ejus effigiem Rhamnunte Atticæ pago cultam describit Pausanias in Atticis, Marcellianus sub exitu xiv. lib. Strabo ix. lib. alii. Erat coronata et alata; dextra gestabat hastam fraxineam, sinistra phialam in qua inclusi erant Æthiopes; cervo insidebat: epimythium dabant Am. Marcell. dicto lib. xiv. Petr. Crinitus xix. lib. de honest. discipl. 6. cap. Erasmus in adagio, Adrastria Nemesi. Post omnes egregie Cl. Baconus, in Nemesi seu vicibus rerum. *Farn.*

411 *Gramen*] Herba. Elegantius Palat. *Gramen erat circum*. Heins.

412 *Sole locum*] *Lacum* recte unus Basileensis: nam 'facies loci' mox sequitur. Sic infra vs. 500. 'totidemque remisit Verba lacus' cum Arondeliano. *Idem.*

413 *Et æstu*] Solis fervore. *R. Puer*] Vide Narcissi Icona apud Philostratum lib. i. Iconum: et statuam Narcissi in Callistrati statuâ. *Farn.*

415 *Sitis altera*] Cupiditas altera,

hoc est, amor. Nihil enim aliud est amor, quam cupiditas potiundi re amata.

417 *Spem sine corpore amat*] Thysii codex, unus Medicens, et unus Argentinus, *Rem*; probe: l. vii. 'Quod nihil est metuit, metuit sine corpore nomen.' Heins. *Spem sine corpore amat*] Amat spem sine corpore Narcissus, hoc est, illud quod re ipsa nihil erat, amat, umbram videlicet, et spem corporis, quod nusquam extabat. *Micyl.*

420 *Geminum sua lumina sidus*] *Cen lumina sidus* majori ex parte veteres. Behotius in Apophoretis legit, *Geminum sua sidera lumen*: ut excerpta Langermanni. Ego, si quid mutandum sit, rescribam, *geminum duo lumina sidus*. Heins.

421 *Et dignos Baccho digitos*] Nota est poëtis *ποσειδάωνος ἴσος*, De Bacchi digitis mera nugantis librarii somnia. Repone igitur ex fide Florentini optimi, Thuanei, Neap. primi Palat. primi Vatican. utriusque Erfurtani, Arond. et trium aliorum, ut parenti meo reponendum videbatur, quodque ex suis codicibus Vivianus et Ciofannus jam monuerant, *Et dignos Baccho, dignos et Apolline crines*. De Bacchi comis passim poëtæ: hinc, *ἀκροεχέων* dictus et *ἀσπονδύων* Græcia. *Idem.*

426 *Accendit et ardet*] *Incendit* plerique veteres: et mox *in medias aquas*, non *mediis aquis*. *Idem.*

433 *Avertere*] Tu modo te averte, nulla erit umbra, nihil quod ames. *Farn.*

434 *Repercussas*] Ab aqua tanquam a speculo remissæ.

436 *Tecum discedet*] *Discedat* unus meus. Heins.

437 *Cereris*] Cibi. *Quietis*] Somni. *R.*

438 *Opaca herba*] Umbrosa.

439 *Inexpleto lumine*] Oculis, quo non poterant satiari. *Mendacem formam*] Falsam adolescentis figuram. *R.*

443 *Scitis enim*] Sic Homer. *Iliad.* B. 485. *Τῶν γὰρ θεῶν δότε, πάριόρ τε, ἰότε τε πάρρα, &c.*

444 *Vestrae*] 'Corvum multiplicat novies Phœnix reparabilis ales. Quem vos perpetuo decies prævertitis ævo Nymphæ Hamadryades, quarum longissima vita est.' *Farn.* *Ecquem, cum vestrae*] Ordo est: Ecquem meministis in longo ævo qui sic tabuerit et paulatim consumptus sit?

447 *Tantus error amantum*] 'Di boni, quid hoc morbi est? adeone homines immutari Ex amore, ut non cognoscas eundem esse?' Terent. *Eunuch.* 2. 1.

453 *Minimum est quod amantibus obstat*] *Tò est* multi veteres non agnoscunt. Forte, *minimum quid amantibus obstat.* Heins.

455 *Certe*] Scripsit Euanthes in fabulosis, sororem Narcisso gemellam fuisse cum oris forma, tum coma et omni corporis parte similem, quam unice amavit. Hac mortua, ille desiderii impatiens dicitur ad fontem venire solitus, ut ejus imaginem ibi intueretur. Verum ubi id solatium leve videretur, dolore denique periit, vel, ut aliis placet, se in fontem dejecit. Sed hæc ad Narcissi gratiam ficta esse ait Pausanias in *Bæot.* *Farn.*

456 *Nymphæ*] Echo, Naiades, Oreades, supra vs. 492. *Farn.* *Fugias*] *Fastidias.* R.

463 *Iste ego sum*] Alii *Ipse*: sed primus Medicus argute, *In te ego sum.* Heins. *Ille ego sum*] Agnoscit tandem errorem suum ac vanitatem; nec tamen animum mutat: sic amator ille apud Comicum; 'Et illam scelestam, et me miserum esse sentio; Et tædet; et amore ardeo; et prudens, sciens, vivus, vidensque pereō; nec quid agam scio.' Ter. *Eunuch.* 1. 8. *Farn.*

466 *Inopem me copia fecit*] Ausonius de Narcisso: 'Si cuperes alium, posses, Narcisse, potiri.' Nunc tibi

amoris adest copia: fructus abest, epigram. 95. Itidem 96. *Farn.*

467 *O utinam a nostro*] Tolle τὸ α, et versu proximo τὸ εσ, ex fide optimorum codicum. Heins.

470 *Superant*] Supersunt, restant. *Superant*] Superstites sunt et reliqui. Quod Virgilianum est: 'Superatne, et vescitur aura?'

477 *Quo fugis? remane*] Primus Palat. *Quove fugis.* unus Vossian. *Quo fugis? o remane:* quatuor, *Quo fugis? remane.* Scribe, *Quo fugis? oro mane.* Heins. *Nec me crudelis amantem Desere*] *Desine* primus Basil. tertius Medicus, prior Regius, aliique multi. Vide *Notas Art. Am.* II. 735. *Idem.*

479 *Misero furor!*] Quod miseros homines faciat qui illo vexantur.

480 *Summo vestemque reduxit ab ore*] *Vestem deduxit* multi veteres: primus Gronovianus, et cum Barberiniano quatuor aut quinque alii, *summa vestem deduxit ab ora:* recte. Lib. v. 'ut summa vestem lauiat ab ora.' Sic contra 'tunicas ora subducere ab ima' in re obscena lib. II. Fastor. nudaturis pectus deducenda erat vestis. Met. XIII. 'vestemque manu deduxit, et, Hæc sunt Pectora semper, ait, vestris exercita rebus: ubi diduxit male nunc legitur. Seneca Hercule Cæteo, 'mater in luctum furens Deduxit avidum pectus, atque utero tenns Exerta vastos ubera in planctus ferit: sic probe veterrimus codex. Plura notavimus *Amor.* I. 1. *Eleg.* 7. vs. 48. Heins.

482 *Tenuem percussa ruborem*] *Rosum ruborem* Florentinus S. Marci, primus Vaticanus, et duo alii. *Idem.*

486 *Liquefacta rursus in unda*] Cera liquefacta dici potest, de unda non opinor. Nec libri tamen veteres opuluntur. Censeo nihilominus scribendum *liquenti unda:* est enim prima syllaba communis, quod ignoratum inscitis librariis scripturæ genninæ mutandæ causam dedit. Sic 'liquen-

tia flumina' apud Virgilium prima syllaba producta. Vide Notas Pont. 1. Eleg. 2. vs. 57. Propius tamen accedit ad vulgatam scripturam *si liquaci unda* reponas: de qua diximus Remed. Amor. vs. 177. *Idem.*

487 *Non tulit ulterius*] Virgil. *Æn.* 11. 'Non tulit hanc speciem furia mente Chorcæbus:' et alibi, 'Non tulit hoc animis.'

490 *Liquitur*] Liquescit, ac paulatim consumitur. *Et tecto carpitur igni*] Occulto amore cruciatur. *R. Liquitur*] Redi ad Cons. ad Liv. vs. 101. *Et tecto paulatim carpitur igni*] Longe rectius *cæco igni* tertius Mediceus et quinque alii: sex pro diversa lectione id ipsum quoque exhibent. Notum hoc Maronis, 'Vulnus alit venis, et cæco carpitur igni.' Noster lib. viii. de Meleagro, 'cæcis torreri viscera sentit Ignibus.' Lucretius lib. iv. 'Possit ut ex igni cæco consurgere flamma.' *Heins.*

491 *Et neque*] Ad *φλαβίων νεοκόπων* et *δοκησάβων* ingenia exprimenda eleganter sumitur flos vernus, idemque *φλόμβρος* pluviæ sititor, cum ejusmodi ingenia spem sui sub initia prodigam præbeant, quam tamen fallunt, et frugis bonæ expectationem destituunt. *Farn.*

493 *Quæ tamen*] 'Commoritur, Narcisse, tibi resonabilis Echo, Vocis ad extremos exanimata modos. Et pereuntis adhuc gemitum resecuta querelis Ultima nunc etiam verba loquentis amat.' Ausonius 97. Epigr. *Farn. Quamvis irata memorque*] Se a Narcisso fuisse sprêtam.

495 *Miserabilis*] Miserandus, ac misericordia dignus.

498 *Plangoris*] Percussionis. *R.*

501 *Locus*] Echo, quæ in illo erat loco.

503 *Lumina mors clausit*] *Mox Cantabrig.* et tres alii: *claudit* etiam meliores. Scribe, *nox claudit*; quod pro diversa lectione in uno Thuaneco et uno Basileensi extabat: *nox pro*

morte. Sic et apud Propertium videtur legendum lib. 11. Eleg. 13. 'Quandocunque igitur nostros nox claudet ocellos.' 'In æternam clauduntur lumina noctem' Virgilio. Lucanus lib. 111. de Argi patre moribundo, 'Nox subit, atque oculos vastæ obduxere tenebræ.' *Heins.*

504 *Tum quoque*] Quasunque curas aut studia quis in animam contraxerit in hac vita, vel a natura, vel affectibus, aut vitæ ratione, ea manent etiam cum corpus exuerit. Plato in Gorgia. 'Curæ non ipsa in morte relinquunt.' Virg. *Æneid.* vi. 'quæ gratia currûm Armorumque fuit vivis; quæ cura nitentes Pascere equos; eadem sequitur tellure repositos.' *Farn.*

506 *Sectos capillos*] Redi ad Epist. xi. vs. 116.

507 *Planxerunt Dryades*] *Planxere* primus Moreti, prior Hamburg. et quinque alii. Repone *Planxere et Dryades*. Præcedenti versu pro *fratri imposeret* primus Gronovianus, prior Erfuitensis, et duo alii, *posuere*, quod arridet: nam quomodo fratri imponent capillos, qui nusquam erat? *Heins.*

509 *Croceum florem*] Narcissum. *R. Florem*] Flos hic Diis inferis sacer fingitur, ut qui floreat tantum et transeat, neque ullum ex se fructum edat: ita et ingenia præcocia haud facile perveniunt ad frugem. *Farn.*

FAB. VII. 511 *Cognita res*] Expositurus quemadmodum Thyrrheni quidam nautæ Bacchum contemnentes in delphinos mutati fuerunt, et alia quædam, et Penthei regis Thebarum impietatem et cædem narrat, ut fabulæ melius conjungantur. *Per Achaidas urbes*] Achaicas. Achaia regio est Græciæ, Peloponneso contigua. *R. Vatis*] Vati ex scriptis. *Heins.*

513 *Echionides*] Ipse respondet Baccho apud Euripidem in Bacchis. *Περθεὺς, Ἀγανὴς παῖς, τάρπες δ' Ἐχλονες,*

cui Bacchus: 'Εὐδυστυχῆσαι τοῖσιν
ἐκέρχθεις εἰ. Nec non Luciano in concilio Deorum κακοδαίμονιστάτος nempe ἀπὸ τοῦ πένθους. *Farn.*

514 *Pentheus*] Fabula hæc notissima est: quæ tamen paulo aliter memoratur in Corinth. Taurum pro Baccho cædit, uti caprum pro Ulysse Ajax. Plant. Mercat. II. 4. 'Penthem diripuisse aiunt Bacchas.' Et, de Bacchis, III. 1. 'Bacchæ sunt acerrimæ, apage istas a me sorores.'

515 *Tenebras et cladem*] Ex iisdem *tenebrasque*. Heins. *Tenebras*, &c.] Cæcitatem. *F.*

517 *Bacchica sacra*] *Bacchia* pri. Vatic. pri. Erfurt. pri. et sec. Medic. sec. Palat. Cantabrig. aliique plurimi. Sic Trist. lib. I. Eleg. 6. *Bacchia sarta* in scriptis. Heins.

519 *Namque dies aderit, quam non procul auguror esse*] Scripti vetustiores, *quam jam haud procul, vel quam jam procul.* et *Jamque dies*: alii *quam haud, vel jam haud.* Scribe, *Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror esse.* Deinde reponere *veniat pro veniet* ex melioribus. *Idem.*

520 *Semeleia*] Diodorus lib. IV. tres numerat Bacchos. 1. Indum, Inventorem vitis serendæ. 2. Jovis et Proserpinæ filium, agriculturæ inventorem. 3. Jovis ex Semele filium, cui inventa et victorias priorum tribuunt Græci. Jul. Firmicus de errore profanæ relig. duos fuisse Bacchos tradit, Cretensem et Thebanum, apud quem plura legere est de utroque non vulgo nota. Cicero III. lib. de Nat. Deorum enumerat quinque. De nullo verohorum mentio a poetis fit, nisi de Jovis hoc et Semeles filio. *Farn.*

523 *Matremque*] Agaven matrem: materteras Ino et Autonœn.

524 *Eveniet*] Multi veterum *Et veniet. Lego Evenient.* In Ibide, 'Evenient: dedit ipse mihi modo signa futuri Phœbus.' Vide Notas Fast. IV. vs. 775. et Trist. I. El. 8. Heins.

527 *Aguntur*] Exitum perinde sor-

tiuntur. *Farn.*

528 *Liber*] De Bacchanalibus, sacro Græco, scelerum omnium seminario, videatur Liv. xciv. lib. ubi in concione Portius Cato Consul inter cætera: 'Primum, inquit, mulierum magna pars est: deinde simillimi fœminis mares stuprati, et constupratores, fanatici, vigiles, vino, strepitibus, clamoribusque nocturnis attoniti, &c.' In his sacris Bacchantes thyrsos gerentes pampinis hederaque coronati gestabant vites, hircos, cophinos, phallos; per sylvas, montes, nemora furibundæ saltabant; dissono clamore, ululatu, tibiaram cantu et cymbalorum tinnitu omnia replebant: hic stupra promiscua, cædes infandæ. Sed plura lege apud Patres 55. Arnob. 5. lib. Aug. de Civ. Dei VI. 9. et XVIII. 13. Clem. Alexand. in Protrep. Euseb. 2. lib. Præpar. Evang. c. 5. Tertull. de spectaculis. Firmicum de err. prof. relig. *F.*

529 *Turba ruit*] Ruit rectius nonnulli. Heins.

531 *Anguigena*] Thebani.

532 *Attollit mentes*] *Attollit* Nageriani codices: optime; quam lectionem Neapolitanus et Urbinas ex nostris agnoscunt, et sec. Mediceus, et Excerpta Calandræ: agnoscit et Scholiastes Statii ad lib. VII. Theb. Noster sæpe hoc verbo utitur. Phædræ Epist. 'Ut quas semidem Dryades Fannique bicornes Numine contactas attonuere suo.' Heins.

534 *Ut quos non bellicus*] Res longe indignissima, moveri et expugnari cantibus ac vocibus feminarum, ebriorum; et a constantia, gravitate, magnitudine animi et fortitudine tam facile dimoveri. *Bellicus ensis*] Magis placet quod primus Gronovianus pro diversa lectione exhibebat, *belliger ensis.* Barberin. *belliger.* Sic apud Martialem, 'Hermes belligera superbus hasta.' Pro *fraudes magicæ* optimus Cantabrig. *frondes*: argute, ut ad thyrsos alludatur. Pro *terreri*

etiam *terruerint* multi ex mellioribus.
Idem.

539 *Hac Tyron, ac profugos*] Multi veterum *A Tyro hac profugos*, quod Vivianum, Ciofanum, ac Giphaniun Indice Lucretiano approbatores invenit: alii aliter codices. Ego illos sequor, qui *Hac Tyron, hac profugos* exhibent, quod eam quoque lectionem a Scholiaste Statii Theb. vii. videam agnosci: dictum ut illud Virgilii, 'Ilium in Italiam portans victosque penates.' *Idem.* *A Tyro*] Tyros insula est Phoeniciæ adjacens, a Tyro Phoenicis filio dicta. Est etiam Tyros Laconis urbs et insula in mari rubro.
R.

542 *Thyrsos*] Quem Græci vocant *βακτρὸν κλάδον. κισσὸν βέλος*. 'Pampinea cuspis.' Senec. 'Pampinea hasta.' Virgil. Hinc ipse Liber, *ὁ παῖς δ' κισσοφόρος*.

547 *Vincite molles*] *Pellite* ex optimis scriptis; nam *vincite* versu primo præcesserat. *Heins.*

548 *Et patrium retinet decus*] *Revocate* pro diversa lectione pri. Gronov. et unus Palatinus: ut apud Silium, 'revocate in pectora Cannas.' *Idem.*

549 *Utinam tormenta*] Instrumenta sunt bellica a torquendis lapidibus aliisque missilibus dicta.

551 *Sorsque querenda*] Hoc est, sors nostra lamentatione quidem digna foret, non vituperatione.

555 *Sed madidi myrrha crines*] *Madidus* crinis scripti. *Heins.*

558 *Commentaque sacra*] *Conficta. R. Patrem*] Jovem, quem ementitus est patrem. *Ὁ δέχομαι βροτὸν ἄνδρα, νόθον θεόν.* Bacchus apud Nonn. Dionys. xliiv. *Ἀλλὰ ἐ τὸν Ἐγχεῖ χαλκῶ τετορημένον εἰς πύχα μηροῦ, ὅττι Διὸς μεγάλῳ γονὴν ἐφέστατο μηροῦ.* *Farn.*

559 *An satis*] Acrisius Argivorum rex, oclusis portis, neque Deum hunc neque sacra ipsius admisit.
Farn.

561 *Adrena*] Bacchus, quem non civem agnoscit Pentheus, nedum Deum.

564 *Hunc avus*] Apud Euripidem in Bacchis, non audit Cadmum, non Tiresiam. *Farn.*

566 *Acrior*] Protervior, contumacior.

567 *Moderaminaque ipsa nocebant*] *Remoramina* Medicus chartaceus ex optimo codice descriptus, pri. Basil. pri. Regius, alique nonnulli: atque ita veterrimus S. Marci Florentinus ac priores Hamburgensis et Erfurtanus pro diversa lectione: pri. Palat. *remominaque* mendose: tres *retinaculaque*: duo *hortaminaque*, unus Baron. *revocaminaque*: non male. Vide *Notas* Epist. xlii. vs. 135. *Heins.* *Moderamina*] Seniorum admonitiones.

570 *Obstruetaque saxa jacebant*] *Tenebant* scripti fere omnes, tres *objectaque*: duo *obstruetaque*: unus Medic. *abstruetaque*, alius *abstruetaque*, alius item *obstruetaque*: unus Moreti *obstruetaque*. Puto *obstruetaque*: verbo parum usitato, sed convenienti tamen. Pri. Gronov. *abruptaque*. *Heins.*

573 *Quarenti domino*] Tyranno *R. Cruentati*] Vulneraria comitibus Bacchi, dum Bacchum et Bacchas prehendere tentarent. *Farn.* *Bacchum*] Famuli tamen in Bacchis Euripid. *Περθεῦ, πάρεσμεν, τὴν δ' ἄγαν ἡγευμένεας, Ἐφ' ἣν ἐπεμψας, &c.* ipsum adducentes Bacchum, quem noster Accætæ sub imagine inducit latentem.

575 *Manibus post terga revinctis*] *Ligatis* plerique. Opinor autem proxime sequentem versum esse adulterinum. *Heins.*

576 *Tyrrhena*] Qui modo vs. 576. erat Tyrrhena de gente, quomodo nunc illi patria Mæonia est? Tyrrheni, iidem Thوسي et Hetrusci, a Lydis et Mæoniis oriundi, qui sub Tyrrheno Lydii fratre duce, eam Italiæ partem appulsi occuparant quæ Hetruria appellatur, ad mare Tyrrhenum, Thuscum, sen inferum: 'ubi Lydia

quondam Gens, bello præclara, jugis
insedit Hetruscis.' Virgil. Æneid. viii.
Adi Dionys. Halicarnass. i. lib. F.

FAB. viii. ix. x. 586 *Linoque*] Reti, inquit, ex lino. Quid si ipsam signet lineam vel setam? Namque Glaucus de se lib. xiii. vs. 923. 'Nam modo ducebam ducentia retia pisces: Nunc in mole sedens moderabar arundine lino.'

589 *Accipe quas habeo*] *Habea* Sixi codex. Forte *habeas*. Heins.

591 *Aquas*] In quibus exercerem artem piscatoriam.

594 *Olenia*] Amaltheæ, inter sidera relatæ, quod Jovi infanti lac præbisset prope Olenum opp. Achaïæ, quæ ortu et occasu suo pluvias inducit.

595 *Taygetemque*] Pleiadas, quarum una est Taygete. *Hyadesque*] Stellæ septem in capite Tauri. ἀπὸ τοῦ θεῶν, quia etiam pluvie, uti Vergiliæ. *Arctonque*] Ursam Borealem, Cynosuram, vel Helicen.

597 *Delon*] Ins. maris Ægæi. *Chia*] Chios ins. est maris Icarii, Scio. *Chia telluris ad oras*] Recte Langermannianus, *Dia*. Naxos enim Baccho sacra. Non dissimili modo infra bis peccatum est. Heins.

599 *Saltus*] E navi in litus. *Udæque immittor arenæ*] *Innitor* nnnus Vossianus; et pro diversa lectione Zulichemius: vere, ut opinor. Heins.

602 *Qua ducit ad undas*] *Ducat* meliores. Heins.

605 *Sociorum*] Duodecim, quos nominat Hyginus, Fab. 134. Noster infra viginti. Farn.

606 *Utque putat*] Fabulam vide apud Hygin. num. cxxxiv. ubi et Tyrrhenorum nomina. R.

607 *Virginæa*] Ἰμερδαίς ἆρε κοῦπος ἔχον ἀχάρακτον ὄντην. Nonn. lib. 45. ubi tota hæc fabula. Farn.

608 *Tiubare videtur*] Vacillare meo somnoque simulabat se Bacchus, ne a nautis Deus esse cognosceretur.

611 *Quod numam*] *Ἡ γὰρ Ζεὺς ὅτε

γ' ἐστίν, ἢ ἀργυρότατος Ἀπόλλων, ἢ δὲ Ποσειδών, &c. gubernator ad socios in Homeri hymno Διδύμεος ἢ Ἀργεῖα.

614 *Pro nobis mitte precari*] Acætis socii putantes se puerum, non Bacchum cepisse, non modo nolunt ipsum precari, ut sibi det veniam, sed Acætis quoque preces ægre ferunt. Quare Bacchum irridentes atque contemnentes in delphinos omnes fuerunt conversi.

615 *Dictys ait*] *Proctis* codex S. Marci, fragmentum Theatinorum, et tres alii: pro *Protis* vel *Prothis*, quod nomen etiam exstat apud Val. Flacum lib. iii. 'Hinc Halyn, hinc rigido transcurrens demetit ense Prothin, et insignem cithara cantumque finenti Dorcea:' quomodo illic probe Carriónis liber. Heins.

618 *Qui requiemque*] *Portisculus*. κλευστήρ: hortator et moderator remigum. Farn.

623 *Pars*] Gubernator erat, ut habet Homerus modo dicto Hymno. *Farnab. Pars hic mihi maxima jura*] Maxima, inquit, pars hujus navis est mea.

626 *Dum resto*] Dum resisto. Farnab.

631 *Atque mero redeant in pectore sensus*] *Pectora* meliora plerique: nonnulli etiam *aque mero*, recte; nec male unus Basileensis et duo alii *aque mero*. Heins.

632 *Quid facitis*] Homerus in Hymno de Baccho et Iatronibus, et Nonnus l. 45. ferunt Bacchum a prædonibus vinculis ligatum fuisse, vincula autem ultro excidisse manibus et pedibus.

634 *Proræus*] Supra v. 617. *Farnab. Pone metum Proræus*] Eum significat, qui proræ præest.

636 *Naxon, ait Liber*] Naxos insula est Ægæi, Cycladum clarissima, quæ et *Dionysias* dicta fuit, ut inquit Silius, vel quod hospita Baccho fuerit, qui Dionysius cognominatur, vel quod vini fertilitate alias Cycladas

vincat. Unde Virgil. 'Bacchatamque jugis Naxos.'

637 *Vobis erit hospita tellus*] Nihil ibi incommodi accipietis, indigenarum humanitatem experiemini. P.

641 *Quis te furor, inquit, Ophelles. Pro se quisque timet*] *Inquit, Acete pri.* Vatic. pri. et tert. Med. et multi præterea: quidam *Acete* vel *Acetes*: pri. Palat. *Æta*; lege *Acata*: pro *timet* unus Moreti et Sixi codex *tenet*. Scribendum, *quis te furor, inquit, Acata, Pro se quisque, tenet? tenet furor*; ut supra, 'tantus tenet error amantem.' Deinde distingue, *laxam pete*: (nempe, inquit quisque pro se) *maxima autu Pars mihi significat, pars quid velit aure susurrat*: maxima pars nutu mihi significat, quid velit: pars, quid velit, susurrat aure. *Heins.*

642 *Nutu*] *Τυροποι τοὺς δ' ἦγε κακὸς μῦθος, οἱ δὲ ἰδόντες Νεῖσαν ἐς ἄλλήλους.* Nonnus 45. Dionys. *Farn.*

647 *E quibus Æthalion*] *Æthalion* vestustiores. *Heins. Te scilicet*] Ironice vel Interrogatorie. *Farn.*

658 *Per tibi*] *Μὰ ὀρθαλμοφάνη καὶ παρόντα θεόν.* Sic Mercurius per se jurat apud Plautum in Amphit. 'So. Per Jovem juro, me esse Sosiam, neque falsum dicere. Mer. At ego per Mercurium juro, tibi Jovem non credere.' *Farn.*

663 *Deducunt*] *Vela prius collecta, et antennis adstricta jam solvunt et explicant. Geminaque* Remis velis-que.

664 *Impediunt*] *Ἀδρία δ' ἀκρότατον παρὰ ἰσθμίου ἐξετανώσθη Ἀμφελος ἔρθα καὶ ἔρθα, κατεκρημνῶντο δὲ πολλοὶ Βότρυες ἀμφ' ἰσθμὸν δὲ μέλας εἰλίσσεται κισσὸς Ἀσθεσι τηλεθάων, &c.* Hymn. Hom. supradicto. *Farn. Impediunt hederæ re- nios*] Ne moveri possent. Hederæ autem, quæ est Baccho dicata, inest vis quæ mentes in furorem agit, ac sine vino ebrietatem inducit, ut in Problematis Plutarchus ait. Hederæ igitur sic remos impediebant, ut nautas in furorem agerent. *R.*

665 *Distinguunt vela corymbis*] *Dis- stringunt* prior Regius et multi alii: quod verum est. Lib. iv. 'Æquora distringunt summis Minyeides alis.' Proximo versu pro *racemiferis vis* Scholiastes Statii Theb. iv. *umbis. Heins. Corymbis*] *Uvæ hederarum corymbi dicuntur. Farn.*

667 *Pampinea*] *Thyrsi descriptio. Farn. Agital*] Concutit, ad terrorem nautis incutiendum. *Hastam velatam*] *Thyrsi* est periphrasis.

668 *Quem circa tigris*] *Anastrophe* est; tigris autem et lyncea feræ sunt Baccho dicatæ, quas ideo nautarum oculis objecisse Bacchus est visus, ut earum aspectu territi in mare desillirent. *Raph. Tigris, lyncum, pantherarum*] Feræ istæ significant ter- rificas species, imagines, et phantas- mata, quæ ebriorum oculis et ani- mis obversantur. *Farn.*

671 *Nigrescere pinnis*] Ita Men- agianus: cæteri omnes, quos inspexi, *nigrescere caput*: male; quia *Incipit* mox sequitur. *Heins.*

672 *Corporeque et presso spinæ cur- vamine flecti*] *Corpore sed presso* Florentinus Sancti Marci. *Corpore et presso* primus Medicus alique duo. *Corpore et expresso* Urbinas. *Corpore sed presso* pri. Palat. pri. Vatic. pri. Moreti, alique multi: nec pauciores *depresso*: cum Neapolitano: sec. Medic. *depresso*: duo *Corpore et impresso*. Gifaninus ex veteri codice ad Lucretium *Corporeque presso*. Hæret men- dum. Scribe, *Corpore depresso, et spinæ curvamina flecti Incipit*. Certe unus Medicus *curvamina*. Posset etiam legi, *Medon increscere pinnas Corpore depresso, et spinæ curvamina flecti Incipit*: ut lib. iv. de Cadmo in anguem verso, 'Duratæque cuti squamas in- crescere sentit.' Lib. viii. 'incre- vit mutatis insula membris.' Lib. xiv. 'saxumque increscere ligno.' Similem Græcismum habes supra lib. ii. 'partes quasumque sedendo Flectimur.' Deinde lege *ad lati rictus*; non

at, vel at patuli rictus: malo etiam Naris erant. Idem.

662 *Dimidia Lunæ*] In excerptis Vaticanis Matthæi Herculani *dividua Lunæ*; quomodo et doctissimus Gronovius conjiciebat. Servius *Æn.* II. vs. 255. 'Amica silentia Lunæ, cujus simulacrum apud Argos relata victoria constitutum est, ab imagine ejus, quæ tunc erat dividuo orbis modo.' Ita scribe ex vestigiis vetusti codicis. Contra, 'juncta Lunæ cornua: de quibus dicendum infra lib. VII. vs. 531. *Idem*.

665 *Inque chori ludunt speciem*] Ex Virgil. *Æneid.* v. 'Haud aliter Teucrum nati vestigia cursu Impediunt, texuntque fugas et prælia ludo, Delphinum similes, qui per maria humida nando Carpathium Libycumque secant, ludantque per undas.'

688 *Pavidus gelidusque trementi Corpore, vixque animum firmat Deus*] Plebique veteres vixque metum: quod ferri non potest, quia mox sequitur, *Excute, dicens, Corde metum*: virtutiores tamen, vixque meum. At vere optimus Berneggerianus, unus Mediceus, et unus Moreti, *Restabam solus pavidum, gelidumque trementi Corpore, vixque meum firmat Deus*: quomodo jam ante ex conjectura in prima editione curaveram reponi. Sic passim apud Comicos; 'vix sum meus.' Lib. VIII. 'Vix sua, vix sanæ virgo Niseia compos Mentis erat.' Lib. XI. de Alcione corpus mariti mortui aspiciente, 'quod quo magis illa tuetur, Hoc minus et minus est amens sua.' Ita enim scribendum suo loco monebimus: non jam mens sua. Mox *Diamque tene* ex uno Mediceo et Herculani excerptis est denuo reponendum, pro *Chiamque*: quod jam alii viderunt. *Heins.* *Pavidum*] ὀδῶς δὲ κῆρυγος, &c. Bacchus gubernatori, in Hymno dict. Hom.

689 *Excute Corde metum*] Erat autem Acætes adeo consternatus et per-

cussus, ut eum Bacchus ipse consolari vix posset. *Pont.*

690 *Diamque*] Naxon, quam Strongylem, dein Dian, mox Dionysida, &c. appellarant. Plin. IV. 12. *Farn.*

691 *Accessi sacris Baccheaque sacra frequento*] Duo veteres *Accedo*: sed ne bis idem dicat, lego cum primo Palat. Cantabrig. et quinque aliis, *Accensis aris Baccheia sacra frequento*; quod impense placeret, nisi longius abiret a scripta lectione. Sic Hippolytus lib. XIV. ex antiquis libris, 'Numine sub dominæ lateo, atque accensæor illi: quomodo illic ex antiquis libris castigavi: posset etiam *Adactis*que sacris *Baccheia festa frequento* rescribi: de quo verbo vide Notas Met. XV.; sed alterum magis aridet, nam *rd deo* facile absorberi potuit a voce *que*, quæ proximo præcedit. Certe nec vulgata lectio potest ferri, et *Accensæ* illæ *aræ* valde frigent. *Heins.*

693 *Ut ira mora vires absumere posses*] Contra Palatinus: *ut ira mora vires assumere posses*. Quod magis cum sequentibus faciat. *Heins.*

694 *Præcipitem famuli rapite hunc*] *Rapite hinc*, scribendum olim videbatur: quod supra dixerat, *Attrahite huc vincum*: sed vetusti codices pro vulgato stant, Plautus, 'Rapite hunc sublimem.' Et, 'Arripam hunc oborto collo.' Propertius I. II. El. 29. 'Arripite hunc, dixit.' Prudentius Hymno Hippolyti, 'Hos rape præcipites et victos conjice in ignem.' Et Passione Eulaliæ, 'Prætor ait, Rape præcipitem, Lictor, et obræ supplicis.' Et Passione Romani, 'Præceps jubetur inde Romanus rapi.' *Cruciatæque duris Corpora tormentis Stygia dimittite morti*] *Diris tormentis* et *Stygia nocti* præstantiores. Silius Italicus lib. VI. de Bruttio millite, qui ex infectis vulneribus deliquium animi passus fuerat, 'Verum ubi lux nocte e Stygia miseroque sopore Red-

'dita.' *Idem.* *Præcipitem*] *Καὲρπτον* *αὐτὸν*, *οὐκ ἔστιν ὅς τις εὐσεβὴς κλέψας*, &c. *Pentheus in Eurip. Bacchis. Farn. Præcipitem rapite hunc*] Detrahite in terram, et præcipitatum raptate: *Terentianum*: qui et alibi, 'sublimem hunc rape quantum potes.' *Quod Plautinum Asinar. v. 2. vs. 18.* 'Quin tu illum jubes ancillas rapere sublimem domum.' Et alibi, 'jam sublimem raptum oportuit. Facite inter terram et cælum ut medius sit.'

696 *Solidis in tactis*] In carcere nulla ex parte pervio, ac præterquam per januam ingressum non habenti. *R.*

698 *Ferrumque ignesque parantur*] *Ignisque* videtur: supra, 'ferrumque ignisque sonarent.' *Heins.*

699 *Sponte*] *Διακρίπεντες δ' ἑσθ'ος*, 'Ὁς ἔστιν θεομοῖς ἢν κατακτασμένους', ibid. *Farn.*

701 *Perstat Echionides*] *Pentheus Echionis filius. R.*

702 *Vadit ubi electus*] *Ubi festus* plerique veteres: *natus Bernegger.* et duo alii; ut lib. II. 'natusque ad sacra Cithæron': duo *Erfurtani flexus. Heins. Cithæron*] Mons Bœotiae nocturnis Bacchi Orgiis resonans. 'Thyas ubi audite stimulant Trieterica Baccho Orgia, nocturnusque vocat clamore Cithæron.' *Virg. Æn. IV. Farn. Cithæron*] *Sacer et Cithæron sanguine inundavit. Senec. Œdip. vs. 487.* a Cithære raptu deducit *Lactantius l. i.* alii ab Hebræo arcesant.

706 *Ictus æther*] Aër impulsus et percussus. *Longis ululatibus*] Magnis bacchantum clamoribus.

707 *Movis*] Ad iram concitavit. *Recanduit*] Iterum est inflammata. *Audito clamore*] *Clangore pri. Pal. et Bernegger. Heins.*

708 *Monte medio*] In medio Cithærone.

709 *Purus ab arboribus*] Carens arboribus. *Spectabilis undique*] Qui un-

dique et ex omni parte poterat spectari. *R.*

710 *Oculis spectantem sacra profanis*] 'Orgia quæ frustra cupiunt audire profani.' *Catell. et Cicer. de Arusp. Respons.* 'Quæ non solum curiosos excludunt, sed etiam errantes.' 'Arcanis oculi removete profani.' *Metamorph. VII. 2.*

711 *Concita curam*] *Motu sec. Vatic. et quinque alii. Lib. VI.* 'venturi præscia Manto Per medias fuerat divino conceita motu Vaticinata vias.' *Heins.*

713 *Mater, et o gemina*] *Io gemina* multi præstantiorum: nonnulli et *io*: unus *Mediceus et ogeone. Forte et Ogygia*; hoc est *Thebanæ. Idem.*

714 *Ille aper*] *Pentheus matri Bacchi furore correptæ aper esse videbatur. Aper*] *Θῆρα, ἔλκυα, νέον λιν* vocant *Pentheum Euripides, Flaccus 'taurum,' 'vitulum' Persius. Farn.*

716 *Trepidumque sequuntur, Jam trepidum*] Non placet repetitio: unus *Moreti trepideque sequuntur*; unus *Patav. turbideque; rapidumque Rottendorph. alter Patavin. cunctæque sequuntur*; quod placet. *Heins.*

718 *Jam se damnantem*] 'Ἐγὼ τοι, μήτηρ, εἰμι παῖς σέθεν Πανθέως, ὃν ἔτεκες ἐν βόμοις Ἐχέλορος. Οὐκ εἴρε δ', ὃ μήτ' ἐρ, με, μηδὲ ταῖς ἐμαῖς Ἀμαρτίαισι, παῖδα σὸν κατακτείνης. Ἡ δ' ἄρ' ὁρῶν ἐξέκιστα, &c. *Nuncius in Bacchis Earpididis. Farn.*

720 *Actæonis umbræ*] 'Ὅρ'ς τὸν Ἀκταῖονος ὁδλιν μόνον, Earip. Vide *Senec. Œdip. in fin. a. 3. vs. 755.*

721 *Ille quis Actæon*] 'Ἡ δ' ἄρ' ὁρῶν ἐξέκιστα, καὶ διαστρόφους Κόρας ἐλάσσονα' οὐκ ὀροῦσα' ἀ χρὴ φρονεῖν, &c. *Euripid. Bacchæ. legend. et Theocriti Ἀνθ., et Nonnus 46. Dionys. ubi et luctus Agaves ad sanam mentem reversæ. Senec. Œdip. 443. Farn. Precantis*] *Precanti rectius Neapol. et nuns meus. Heins.*

722 *Altera raptu*] *Urbiln. Langerm. et annus Mediceus ex optimis post hæc*

inserunt versum, *Ille etiam vellet cum brachia tendere matri*: quem et editiones nonnullæ agnoscunt, et pro genuino commendat Vivianus: ego temere admittendum non puto. *Idem.*

724 *Dejectis vulnere membris*] *Disiectis* nonnulli: nñus Medic. bonæ notæ *directis*. Puto *direptis*. *Idem.*

728 *Opus hoc victoria nostra est*] Imo *opus hæc victoria nostrum est*, cum melioribus. *Idem.*

729 *Autumni frigore*] Prior Erfurtanus et novem alii cum uno Palatino *autumno frigore*, pro autumnali; eleganter: quod in suis quoque Bersmannus invenerat non intellectum; atque ita fortassis lib. xiv. quoque scribendum, 'Respicens pandos autumnum pondere ramos.' Mañilius lib. ii. 'In totum quia ver autumnum tempore differt.' Ita Gemblacensis codex. Ausonius precatione in consulationum suum, 'Mordeat autumnas fri-

gus subtile pruinas.' In Catalectis poetarum Palladins de quatuor anni temporibus, 'Spicea sarta ligat, calidissima solibus ætas, Temporaque autumnus cingunt tua, Bacche, racemi.' In Codice Justiniani L. omnes r. titulo de feriis 'autumnos dies' codices antiqui exhibent. Plinio quoque Hist. Nat. lib. xix. cap. 6. 'tempus autumnum' lib. xxi. cap. 5. 'æquinoctium autumnum.' *Idem.*

732 *Talibus exemplis monitæ*] *Male matres* vel *miles* in nonnullis: at placet *motæ*, quod in uno Moreti et Norico extabat. *Idem.* *Talibus*] τὸ σφραγεῖν δὲ καὶ σέβειν τὰ τῶν θεῶν, Κάλιστον οἶμαί γ' αὐτὸ, καὶ σοφώτατον Θητοῖσιν εἶναι χρῆμα, τοῖσι χρομένοις: ita nuncius in narrationem cædis Penthei in Enripidis Bacchis.

733 *Ismenides*] Thebanæ, ab Ismeno fluv. Bæotiæ, in qua Thebæ. *Fura.*

METAMORPHOSEON LIB. IV.

FAB. I. 1 *Alcithoë Mineias*] Florentinus S. Marci *Mineias*: Neapolitanus et Spirensis *Minyas*: primus Medicens *Minicias*; ut et duo alii mellioris notæ in eadem bibliotheca. Scribe *Minyeas* tam hoc loco, quam infra vs. 32. *Minyides*: et vs. 389. *Minyeia proles*: et vs. 425. *Minyidas*: quibus locis veræ lectionis vestigia in vetustioribus membranis apparent. Hanc fabulam Nicander et Corinna in *ἑρεσιονομείοις* apud Græcos decantantur, teste Antonino Liberali, etsi longe aliter illic narretur. Ovidius enim numerum sororum non expressit, duabus tantum nominatis; Alci-

thoë videlicet et Leuconoe; nam sic scribendum, ut mox dicemus. Antoninus tres facit, Lencippam nempe, Arsippam, et Alcathoën, ex Minya Orchomeni filio prognatas. Hinc jam apparet, quare *Minyides* Nasoni dicantur. Snidas, *Μινύα ὕνομα πόλεως καὶ Μινύας ὕνομα κύριον καὶ τὸ πληθυντικὸν Μινύαι* sic scribo. Antonini verba sunt: *Μινύου τοῦ Ὀρχομενοῦ ἐγένοντο θυγατέρες Λευκίππη, Ἀρσίππη, Ἀλκαθόη* sed primo 'Αλκιθόη scribendum illic ex Ovidio satis apparet: deinde pro 'Αρσίππη, 'Αριστίππη agnoscit Elianus Var. Histor. iii. 42. *Μόνας δὲ Ἀθηναῖσας τῆς χορείας ταύτης*

λέγουσι τοῦ Διονύσου τὰς Μινύου θυγατέρας Λευκίππην, Ἀριστίππην, καὶ Ἀλκυθόην. Sic lego; non τὰς Μινύων θυγατέρας, ut est in vulgatis. Certe Plutarchus in Quæstionibus Græcis, ubi fabulam hanc tangit, τὰς Μινύων θυγατέρας quoque dicit: unde Μινυίδες tam Æliano quam Antonino appellatæ, quæ *Minyeides* Ovidio. In argumento hujus fabulæ *Alcithoë Miniei filia* pro *Minya* perperam appellatur. Ἀρσινόην vocat, vel Ἀρσινόην, ut est in aliis exemplaribus, Plutarchus; Ἀρσινόην quoque Planudes hoc loco, quamquam scripti omnes pro vulgata scriptura stant: quam *Aristippen* Ælianus, Liberalis *Arsippen*. *Alcithoë* etiam pro *Alcithoë* perperam apud Plutarchum scribitur. *Heins. Orgia*] Dicuntur a Græcia omnia sacra, sed proprie sacra Liberi patris, quæ in Thracia primum ab Orpheo instituta, a quo, ut tradit Diodor., etiam *Orphica* fuerunt cognominata. Vel ἀπὸ τῆς ὀργῆς, a furore; vel ἀπὸ τῶν ὀρνῶν, a montibus, ubi celebrari solita. Alii παρὰ τὸ εἶργειν, quia profani nec initiati a sacris arcendi sunt. Illa autem primum solis mulieribus menstrua patientibus celebrari statuit, quo eas illo potissimum tempore a viris separaret. Postea aliis quoque mulieribus, ut illa celebrarent fuit permissum. *Raph. Minicias*] *Miniei filia*. *Minyeias* Scal. legit. *Farn.*

6 *Pelle tegi*] *Νεβρῶν*, hinnulorum, et *βασιόρων* vulpium. *Crimales*] Quod in omnibus sacris fieri solet. *Farn. Pectora pelle tegi*] Habitus ille quatuor rebus continebatur: ferarum pellibus se tegebant, comas solvebant, sarta pampinea sibi imponebant, thyrsos manibus præferebant. *Pont.*

7 *Serta comis*] *Coma* meliores. *Heins. Serta*] *Pampinea*. 'Vite caput tegitur; lateri cervina sinistro Vellera dependent,' &c. l. vi. vs. 592.

10 *Infectaque pensa*] Imperfecta, opere per festa intermisso. *Farn.*

Calathos] Cistas ac fusorum lanæque repositoria.

11 *Bacchumque vocant*] Nomina Bacchi enumerat, quibus a Bacchis invocabatur. Bacchus autem dictus est, ἀπὸ τοῦ βακχεῖν; hoc est, ab insaniendo, quod et ipse et ejus comites furere viderentur. *Lyæum*] *Lyæus* ἀπὸ τοῦ λύειν, hoc est, a solvendo, quod curas solvat vinum: unde etiam *Liber* a nostris fuit appellatus, quod animum a curis liberet. *R. Bacchumque*] Lux hinc erit ab hymno in Bacchum. Horat. Ode iii. 19. et iii. 25. Senec. CEdip. vs. 403. Sannazar. ii. eleg. 5. Mureti Galliam do ad Catulli epithalamium 63. Jac. Gaddii l. i. 2. Hymn. Anthol. Græc. epigr. 38. c. Videndus et Joach. Camerarius problem. vi. 8.

12 *Ignigenamque*] Probe: hinc Græcis πυρογενῆς et πυριότροφος: at primus Medicens *Indigenamque*, etiam probe. Bacchus enim Thebanus: hinc στήλαι Θηβαργεῖος Διονύσου apud Periegetem. Mox *Nysæus* castigatior, non *Nysæusque*. *Heins. Ignigenamque*] Fulminis ictu editum, ut l. superiore. *Satumque*] Ex utero Semeles et Jovis femore: cur πυρογενῆς vocetur, aliam rationem vide apud Strabonem l. xiii. Geogr. *Bi-matrem*] Quod duas matres habuisse videtur, Semelem et Jovis femur. Idcircoque etiam *Dithyrambos* fuit appellatus, quod διὰ δύο θυρῶν, hoc est, per duas januas transierit, et uterum Semeles et Jovis femur. Vide Muret. Variar. xix. 1.

13 *Thyoneus*] Dictus est Bacchus ἀπὸ τοῦ θῆναι, quod est sacrificio, impetum facio, occido, unde etiam *Thyades* Bacchæ dicuntur; sive potius a Thyone matre, quæ et Semele, sive nutrice, fuit denominatus. Turneb. Advers. xii. 8. *R. Nysæus*] A Nysa Indiæ urbe. *Thyoneus*] Idem enim est cum Sole usque juvene et radiis comato. Macrobius Saturn. i. 18. et Mythologi alii, quos consule.

15 *Nycteleusque*] A nocturnis Orgiis. *Eleleusque parens Iacchus Eoem*] A clamore in Orgiis et exhortatione in bello Gigant. *Farn.* *Eleleusque parens*] *Eleleus* dictus est Bacchus ab hac voce *Δαλεῖν*, qua procedentes ad Orgia celebranda, ad conserendamque pugnam utebantur. Est enim hortantis adverbium. Vinum autem hortatur, ac reddit hominem ad omnia aggredienda audacem. Unde Horat. 'Ad prælia trudit inermem,' &c. *Iacchus*] Ἀρδ τῆς λανγῆς, hoc est, a clamore. *Eoem*] Vox est bacchantium, qua Bacchus ipse significatur.

16 Et qua] Solenne quippe erat atque o religione omnia nomina hymnis infercire, ne quod omitterent; ut et attributa et gesta. Vide quam nos ad Senec. *Œdipum*, choro 2. *Farn.*

17 *Inconsumata juvenis est*] Alii *juventus*: unus Basileensis et unus meus cum Spirenai, Vossiano uno, et Jureti excerptis, *juventas*: probe. Lactetius l. v. 'ævo florenti juvenas Occipit, et molli vestit lanugine malas.' Prudentius l. ii. contra Symmachum ex vetustis codicibus, 'Nubit annus veterana, sacro perfuncta labore, Desertisque focus, quibus est famulata juvenas, Transfert emeritas ad fulcra jugalia rugas.' Tibullus l. i. Eleg. 8. 'Heu sero revocatur amor, seroque juvenas:' ita duo codices Bodleiani, 'si nunc foret illa juvenas' apud Virgilium *Æneid.* v. in longe vetustissimo Mediceo codice. *Juventas* enim juventutis Dea, quam Græcis Hebe: eam pro ipsa juventutis ponunt poëtæ. Restituit eam vocem Livio non semel doctissimus Gronovius, qui adeundus ad librum xxxvi. cap. 36. Nemesianus Cynegetico: 'Dum superant vires, dum læto flore juvenas.' Plura notis ad Claudianum. 'Comis juvenas' Horatio l. i. Od. 30. *Heins.*

18 *Tu formosissimus alto Conspiceris colo*] Liber pater, ut scribit Macrob.

l. i. c. 18. Sol ab antiquis esse creditus est, quam sententiam Virgil. quoque Georg. primo sequi videtur, eam inquit, 'Vos, o clarissima mundi Lamina, labentem cælo quæ dactilis annum, Liber et alma Ceres.' Omnium vero siderum Solem pulcherrimum esse constat. *R.*

19 *Cornibus*] Bacchus cur sit cornutus, dixi ad Senec. Hippolyt. vi. 778. *Sine cornibus astas*] An a truculentia ebriorum? An quod cornua veteribus in usum poculorum? An quod boves primus junxit Bacchus, unde et Osyris est *Ægyptiis*? An a robore? qua de causa Selenci faciem in statu cornigeram fuisse scribit Appianus in Syriacis, quod taurum ferocem, sacrificante Alexandro, vinculis ruptis, profugum, solus cornibus arreptam detinuerit. An *κεραςφόρος* dictus ob galeam capitis arietini forma (quali Pyrrham Epirotarum regem usum fuisse refert Plutarchus, nec non Turno 'rubræ cornua cristæ' tribuit Virgilius) insignem, in honorem patris sui Jovis Ammonis, cui et ipse aram et templum sub arietis specie erexit? An denique a cincinnis eest croblyis crinum utrinque in cornuum formam acuminatis atque retortis? cujusmodi comas spectabiles incedebant sacerdotes Lydii et Armenii. Neque alia creduntur Moysi fuisse cornua; quæ tamen alii de facie ejus intelligunt, quæ קרן, id est, radiabat, splendorem emittebat radiorem qui cornua referrent, a קרק, vel קרן, cornu. *Farn.*

20 *Oriens tibi victus ad usque*] Liber pater primus omnium cum exercitu, in quo mulieres quoque erant furentes, in Indiam ingressus fuisse, eamque subegisse, ac gentem nulli unquam hominum obnoxiam, ac sola quiete contentam, cædibus libidinibusque vexasse ac polluisse, indeque magnificentissimum triumphum reportasse fertur. *Oriens*] Ad Senec. *Œdip.* 114. *Farn.*

21 *Decolor India*] *Discolor* alii. Mox pro *Penthea tu*, primus Medicus et Grævianus, *Penthea* qui. Puto *Pentheaque*. Heins. Qua *decolor*] Id est, nigra et mali coloris. *Extremo Gange*] Fluvius est Indię ultimus Ganges. *Ælian. de Animalib. xii. 41.*

22 *Bipenniferumque*] *Securem* ferentem, qua vites incidebat. *R. Lycurgum*] Regem Thraciæ, cui cum vites omnes in odium Bacchi excinderet, immissa a Baccho insania, falcem cruribus suis allisit, interitque: sed vide *Homerum Iliad. 2. Farn.*

25 *Lyncum*] Vs. 668. lib. superioris, et *Nat. Com. v. 18. Farn. Satyrique sequuntur*] Satyri nihil aliud hominis quam figuram habent. In *Æthiopia* nascuntur, aduncis naribus, aspera cornibus fronte, pedes caprinos habentes. Illorum saltatione ac jocis et risu plurimum oblectabatur Bacchus. *Baccha Satyrique sequuntur*] *Thyrique* primus Medicus. *Noricus, tircius.* *Opinor thiasique*; quanquam vulgatam lectionem, non damno: thiasii chori proprie qui Baccho institutebantur; hinc 'thiasos inducere Baccho' apud *Virgilium*, et 'thiasii Satyrorum' *Catullo*: usus ea voce et *Statius* frequenter. *Suidas, Θιασος λεπὸς χορὸς: καὶ θιασώτης, ὁ χορευτής.* Sic et infra in fabula *Inus* forte scribendum, 'Evoë Bacche sonat. Bacchi sub nomine *Juno* Risit, et hos thiasos præstet, tibi dixit alumnus: non 'hos usus.' *Heins.*

26 *Quique*] *Silenus*, Bacchi alumnus. *Lucian. concil. Deorum. Diodor. l. iv. Farn. Senex ebrius*] 'Te senior turpi sequitur *Silenus* asello.' *Sen. CEdip. vs. 439. φυλακρὸς γέρον, σιμὸς τὴν τρίαν, ἐπὶ θου τὰ πολλὰ δρυμόμων, Ἀλδὸς οὖτος, εἰ δὲ Σατυροί, ὀξέως τὰ ἄτα.* *Lucian. in Concil. Deor. &c.* unde *Horat.* 'Satyrorum aures acutas.' Et *Lucian. in Dial. Bacchi* vocat *Silenum*, προγαστορα, δυνάμεν,

ἄτα μεγάλα ὄρθια ἔχοντα, ὑπότρομον, νάρθηκι περιεδιδμενον, ἐπ' θου τὰ πολλὰ τινεύτρα ἐν κρονιάτῳ, κ.τ.λ.

27 *Et pando*] Aut *pando* pri. et sec. *Pal. tert. et quart. Medic. Urbini.* alique nonnulli castigatioris notæ, ut *Silenum* tam peditem quam equitem describat. *Heins.*

30 *Concavaque æra sonant*] *Cymbala ærea. Longoque foramine buxus*] *Periphrasis* est tibiæ, quæ ex buxo fieri solet. *R.*

31 *Placatus mitisque*] *Pacatus* in uno *Mediceo. Statius* *Hercule Surrentino*, 'Pacatus mitisque veni, nec turbidus ira.' *Heins. Rogant Iamendes*] *Thebanæ* matres ut felix fanatusque adsis precantur. *Pont.*

33 *Intempestiva Minerva*] *Lanificio Minervæ* invento Bacchi festis parum convenienti. *Farn.*

36 *Deducens pollice flum*] *Fusum* duodecim veteres. *Heins.*

37 *Dum cessant*] *Alcithoës* verba: male vulgo distinguunt. *Idem.*

39 *Sermone levemus*] *Levemur* scribendum solenni Græcismo: quomodo unus *Medic.* et unus *Basileensis. Idem.*

44 *Babylonia Dirce*] *Dercetis* quam et *Δερκερὶς* *Actesia* vocatur, et a barbaris *Δτεργας*, *Dea* est eadem cum *Rhea*, quam *Syri* piscium abinentia colunt. Unde et nomen, ut *Athenæus* auctor est, quasi *ἀτεργάτιδος*, hoc est, *Syrorum* lingua, sine piscibus. *R. Babylonia Dirce*] Meminit autem hujus *Deæ* etiam *Plin. v. 25.* et *Strab. l. xvi. Micull.*

45 *Derceti*] Potest et *Derceto* legi; nam Græcia plerumque hæc *Syrorum* *Dea Δερκερὶς. Heins. Derceti*] *Veneris* filia, vel ipsa *Venus*, cujus in *Phœnicia* imaginem se vidisse testatur *Lucianus* in lib. de *Syria* *Dea*: *Θέγμα*, inquit, *ἔλπετο ἡμισέη μὲν γυνή τὸ δὲ ἄκρον ἐκ μηρῶν ἐς ἑκρούς πόδας, ἰχθύος οὐρὴ ἀποταίνερα*: vel quia in aquas lapsa servata fuisset a piscibus; vel

quod Typhonem fugiens in piscem sese Cytherea novavit, &c. ut habet Manilius l. iv. Ast. Ad quem vide Jos. Scalig. et quæ adjecit Jo. Seldenus ii. Syntagin. de Diis Syris c. 3. Deam hanc Syriam, Palæstinam, et Hierapolitanam vocant, Dirceto, Atargatin, Dagon, Diodorus Sic. iii. lib. Hygionis. Athenæus viii. 8. Strab. xvi. lib. Macrob. Saturn. i. 23. Ramiser. Penticont. 21. c. Lil. Gyrard. i. Syntagm. *Farn.*

46 *Palæstini*] Palæstini autem populi sunt Syriæ, Arabiæ contermini, a Palæstina urbe regioneque dicti. *Credunt coluisse figurā*] Alii *mutasse* vel *habuisse*, sed meliores *celebrasse*; quod verum est: sic passim Naso. Vide hoc loco Ciofanum. *Heins.*

47 *An magis ut sumptis*] Semiramis Dercetis Deæ filia miro quodam modo a columbis coagulato lacte e proximis pastorum mapalibus raptu nutrita fuit, unde et *Semiramis* fuit appellata. Nam Syrorum lingua semiramides vocantur columbæ, quæ Syri ut Deos colunt. *R.* *An magis*] Cujus filia Semiramis in columbam versa est, ἐς περισσῶν ἀπέκτο, Lucian. de Dea Syria. De expositione infantis Semiramidis, utque ab avibus nutrita sit, accreveritque, &c. Diodorus l. iii. *Farn.*

48 *Altis in turribus egerit annos*] *Albis* Florentinus S. Marci; et pro diversa lectione Rottendorphianus: argute. Nam Semiramis, de qua hic agitur, Dercetis filia, in columbam eat mutata. Notum illud nostri, 'Aspicis, ut veniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas sordida turris aves.' Et illud Martialis, 'Quæque gerit similes candida turris aves.' Hinc apparet cur 'candida Thisbe' Statio dicatur Theb. ix. quam alibi 'Dionæis avibus circumsonam' appellarat, Homer. imitatus, qui Θίσβην πολυτρήμονα in catalogo dixit. Sic Noster l. xv. 'nivæisque frequens

Sinuessa columbis:' ubi perperam *columbris* hactenus est lectum. *Heins.* *Altis in turribus*] In quibus libenter nidificant. Adi Pet. Victorium Variar. lect. xii. 15. *Pont.*

49 *Nais an ut cantu*] Nympha Nais insulæ Erythræi maris, quæ juvenes advenas, quibus consuevisset, in pisces beneficiis mutavit: quæ et ipsa tandem a Sole, cui insula illa sacra, vindice, in piscem versa est.

50 *Tacitos*] Mutos, ἄλογας, ut qui pulmonibus, arteria, et gutture careant. *Farn.*

51 *An quæ poma alba*] Mori arboris est periphrasis. Morus enim arbor poma primum quidem alba, deinde nigra Pyrami an Thisbes sanguine effecta ferre cæpit. *R.*

53 *Hæc placet, hæc*] Libri veteres magna ex parte, *Hoc placet, hæc*: vel *Hoc placet, hoc*: unus Vossianus *Hæc placet hinc*. Lege cum altero Erfurtano et Bersmani codice, *Hæc placet; hæc, quoniam vulgaris fabula non est, Talibus orsa modis*. In Spirensi, *Hoc placet hæc*. *Heins.*

FAB. IV. 57 *Contiguas habuere domos*] Florent. S. Marci, Neapol. Bernegger. pri. Vatic. pri. Medic. pri. Hamburgensis, et sex alii ex melioribus, cum Spirensi et Norico, *tenuere*: et recte; nam *Oriens habuit præcesserat*. *Heins.* *Ubi dicitur*] Babylonis arcem a Belo conditam, regiam et urbem. Semiramis, vita functo conjuge suo Nino, cinxit muro ex latere coctili bitumine interlito, cæjus ambitus 365. stadia complectitur, cum annuo spatio singula stadia singulis diebus essent perfecta. Altitudo muri inter turres, quæ erant 250. erat cubitorum 30. ipsarum turrium altitudo, cubitorum 60. latitudo 32. pedum, ut quadrigæ occurrentes facile commeari inter se possent. Qui plura volet, adeat Diodor. l. iii. Strabonem xvi. Cnrtium l. iv. Herodotum ft. Hygin. 233. cap. mediam

urbem interficiente Euphrate; per quem quo stratagemate capta fuerit a Cyro Babylon, lege Xenoph. l. vii. de inst. Cyri: vide Jo. Tzetzen l. ix. Chil. 275. *Farn.*

58 *Altam urbem*] Ad murorum ac ædium magnificentiam respexit, qua facile alias urbes Babylon superabat. *Coctilibus muris*] Latericiis et coctis lapidibus constructis. *Coctilibus*] Aristophanes Ὅπου πᾶν τοῦτ' ἰδὲ μεταρὸν περὶ τοῦ μεγάλου πλῆθους, ὅσων βαβυλῶνα. *Heins.*

59 *Primoque gradus amoris*] 'Si non tangendi copia est, Eho, ne videndi quidem erit? si illud non licet, saltem hoc licebit: certe extrema linea Amare, haud nihil est.' Sic Ovid. *Metam.* l. x. Fab. 10. 'Ut præsens spectem Cinyram, tangamque, loquarque: Osculaque admoveam, si nihil conceditur ultra.' Item l. ix. fab. 2. 'Est mihi libertas,' &c.

60 *Tæda*] Nuptiæ: in quibus cum aquæ et ignis sacramenta adhiberentur, facies quinq; e tæda arbore a totidem pueris patrimis et matrimis præferebantur. Vide quæ nos ad Senec. *Theb.* vs. 263. et 507.

64 *Tanto*] Vett. libb. *Tectus magis æstuat ignis*: et unus Mess. *meus*. *Farnabius.*

68 *Quid non sentit amor*] Parenthesis est, rationem continens, cur amantes primi rimam illam notarint. *R. Quid*] 'Quis fallere posset amantem?' Virgil. de Didone, *Æneid.* iv. *Farn.* *Primi vidiatis amantes*] *Sensitis* veterrimum fragmentum Theatrorum Romæ, et quinque alii ex nostris, quæ repetitio mihi aridet. Mox pro vocis iter, voci Urbin. fragm. *Theat.* et tres alii: *totis* alter *Hamburg.* et *Lovaniensis*: et *Inque vicem* meliores. *Heins.*

71 *Sæpe ubi constitierant*] Urbin. et pri. Erfurt. pri. Gronov. pri. Basil. et sex alii *ut constitierant*: pro *ocula danda*, quidam ex melioribus *occuli sola*. Idem.

Delph. et Var. Clas.

77 *Datus est verbis*] *Cantabr.* sec. *Medic.* et duo alii, *datus es*: versus proximo *diversa sede*, non *parte*, meliores; nam *partique dedere* sequitur. *Id.*

81 *Nocturnos ignes*] *Cœli* faces stellæ, ut l. vii. vs. 103. 'Postera depulerat stellæ Aurora micantes.' *Farn.*

83 *Tum murmure parco*] *Cantabr.* sec. *Med.* et duo alii, *cum murmure*; cum statuunt: et *sub nocte* multi veteres. *Heins.*

84 *In nocte*] *Concubia*, intempesta. *Al.* *Ut nocte sequenti Fallere.* *Farn.* *Nocte silenti*] De silentio noctis dicturi sumus, l. vii. vs. 184.

86 *Urbis quoque tecta relinquunt*] *Claustra* unus *Bononiensis*: hoc est, portas. *Met.* viii. 'Claustaque portarum genitor tenet.' Sic *Lucretio* 'naturæ portarum claustra,' et 'vitai claustra.' *Statius Theb.* x. 'nondum illi Thebarum claustra subibant.' *Juven.* Sat. viii. 'Prodita laxarant portarum claustra tyrannis.' *Val. Flaccus* l. iii. 'nocturnaque muris Claustra cadunt.' *Prudentius* *Passione Eulaliæ*, 'Nocte fores sine teste movet, Septaque claustra fugax aperit.' Nec vero absimile *Nasonem* scripsisse *urbis septa*; quomodo 'portarum sepe' *Trist.* iv. l. va. 81. ex antiquis codicibus. 'Septa domorum' *Lucretio* bis terve, et *Virgilio.* *Heins.*

88 *Busta*] *Sepulchri* *Nini* moles, inquit *Diodorus*, altitudinis 9. stadiorum, latitudinis 10. conspicitur velut arx quædam, licet multis stadiis distans ab urbe. l. iii. *Farn.*

89 *Uberrima pomis*] *Celeberrima* liber scriptus *Bersmanni*, ex nostris tertius *Gronovianus*, et *Zulichemianus*: tertius *Medicens creberrima*. Sic in *Amoribus* 'celeberrimus ilice lucus.' *Heins.*

91 *Tarde*] 'Ut nox longa quibus mentitur amica videtur.' *Hor. Epist.* i. l. 'Omnisque nimirum longa operanti mora est.' *Seneca.*

92 *Nox erit ab eadem*] *Nox surgit* multi veteres. *Heins.*

Ovid.

10 G

101 *Relinquit*] *Meliores reliquit.*
Heins.

115 *Timidi*] *Ex Stoa, cui mors ad manum præstat portum et libertatem a malis.* 'Nunquam est ille miser, cui facile est mori.' Sener. in Herc. Cæteo. 'Si piget luctas habes Mortem paratam, pectus in tela indue.' Idem in Herc. Furent. 106.

116 *Pactæ arboris*] *Constitutæ.*

119 *Demisit in ilia ferrum*] *Dimisit veteres, nisi quod in primo Moreti dimittit.* Heins.

121 *Et jacuit resupinus humo*] *Humi rectius quatuor melioris notæ: prior Erfurt. Ut jacuit.* Idem.

123 *Tenui stridente foramine longas*] *Tenuis stridente foramine longe nonnulli; rectius: unus Moreti pro diversa lectione stringente.* Mox *aëra pulsat* unus Bononiensis; ut in Arte, 'Appias expressis aëra pulsat aquis.' Idem.

127 *Purpureo colore*] *Puniceo* unus Ciofani cum Mureti excerptis; placet. Lib. v. 'Puniceo mistos cum sanguine fluctus' dixit. Libro II. 'Candida Puniceo perfandit membra cruere.' Lib. XIII. 'Paniceus de mole cruor manabat.' Libro v. 'Puniceum pomum.' Idem.

131 *Visam cognoscit in arbore formam*] *Versam formam* Arondel. et octo alii, cum uno Palatino et uno Bersmanni: recte. Idem.

137 *Amores*] *Amatum Pyramum.* Farn.

138 *Percutit*] *Perculit* Cantabr. duo Regii, et sex alii. Lib. v. 'Protenora perculit Hypseus.' Lib. XI. 'Perculit ora manu.' Ita codices antiqui. Apud Lucretium initio libri primi, 'perculsæ corda tua vi:' ut tres vetustissimi codices, quos inspexi: vulgati *percutsa*. Et postea iidem codices de ove, 'lacte mero mentes perculsa novellas:' quod contra fidem membranarum Gifanius non debuit mutare. Heins. *Clare plangere*] Magno ejulatu.

141 *Gelidis in vultibus*] *In frigida facie Pyrami morientis.* *Oscula fingens*] Pri. et sec. Vatic. Thuan. alii- que multi *fingens*. Similis diversitas veterum librorum apud Lucanum VI. 565. 'Thessalis incubuit membris, atque oscula fingens, Truncavitque caput, compressaque dentibus ora Laxavit.' De fingendi verbo vide quæ ad Acontii epistolam notamus. Teme- re tamen nihil hoc loco mutandum. Epicedio Drusi, 'At miseranda parens suprema neque oscula fixit.' Heins.

145 *Oculos in morte gravatos*] *Redi ad Cons. ad Liv. vs. 93. In morte gravatos*] *Jam gravatos* rectius veterum nonnulli: viderunt Vivianus et Ciofanus. Heins.

148 *Ebur vacuum ense*] *Id est, eburneam vaginam ense educto.*

149 *Est et mihi fortis in usum Hæc manus*] *In unum scripti omnes; nisi quod Jureti Excerpta in ictum. Lege in unum Hoc manus: atque ita primus Vaticanus, et quinque aut sex alii: posset etiam legi fortis in unam Me manus.* Heins.

154 *His tamen amborum verbis*] *Hæc tamen ex scriptis; vel Hæc, quomodo nonnulli. Nec male Grævianus Vos tamen.* Idem.

155 *Miserique mei illiusque parentes*] *Miseri meus illiusque parentes vetustiores plerique.* Idem.

157 *Componi*] *Condi, ac simul aopeliri. Componi tumulo eodem*] Idem Patroclus petiit ab Achille, Iliad. V. vs. 63. *Μη ἐμὰ σὺν Ἀχιλλεύει τιθήμεναι ὄντ', Ἀχιλλεῦ.* Et Cleopatra Antonio voluit componi.

161 *Monumenta*] *Memoriam.*

166 *Quodque regis auferent*] *Æn. vi. 226. 'Postquam collapsi cineres, et flamma quieverit, Reliquias vino et bibulam lavere favillam, Ossaque lecta cado texit Chorinæus æneo.'* Quod ex Homero, Iliad. V. a vs. 37.

FAB. v. Arg. *Leucothoë*] *Antequam narret, quemadmodum Leucothoë in arborem thuris fuerit conversa, expo-*

nit adulterium Martis cum Venere. Sol enim Martem olim cum Venere coeuntem Vulcano ejus marito indicavit; qui indignatus, retibus tenuissimis cubile circumdedit, quibus coeuntem Martem cum Venere ita implicuit, ut nullo pacto disjungi possent. Patefacto deinde cubiculo omnium Deorum oculis spectandos subiecit: qua re Veneris indignata Soli Leucothoës amorem immisit; qui, ut commodius ea potiretur, se in matris Eurynomes figuram convertit. Cum vero Orchemus pater eam vitiatam esse indicio Clytiæ Solis amicæ cognovisset, ipsam defodit in terram. Sol vero amicam miseratus, eam in thuris arborem commutavit. *L.*

168 *Leucothoë*] Cantabr. Bernegg. Spirensis, Thuan. pri. Reg. pri. Gronov. Arondel. alique nonnulli *Leucothoë*, recte: monui jam supra: de Leucothoë Lenconœn paulo post narrantem audiemus. Mox *referemus* pro *referamus* meliores. Paulo ante unus Leidensis pro diversa lectione *medicumque subit brece tempus, non fuit, quod parum abest quin amplectar. Heias. Vocem tenere*] Virg. 'Tenuitque inhians tria Cerberus ora.' Et alibi; 'intentique ora tenebant.'

171 *Primus*] Fabulam hanc canit Demodocus in Homeri Odyssea 9. Narrat et Nonnus 5. Dionys. et 25. *Farn.*

175 *Junomigenæ*] Ex Junone genito: Vulcanum enim solum Juno ex Jove suscepit.

178 *Elimat*] Perficit lima.

179 *Aranea*] Tela aranearum. *R. Nec summo*] 'Μὲν ἀράχνια λεπτὰ τὰ κ' οὐ κέ τις οὐδὲ Μοῖρο, &c. Odys. 9. *Farn.*

181 *Et lecto circumdata collocat apte*] Arte plerique vetustiores. Forte *lecto alto*; quod verius puto: nam unus *Vassianus alit.* Lib. x. 'et alto Admontam lecto cum traderet, accipe, dixit.' Sic et 'altus torus' pas-

sim. *Heins.*

185 *Lemnius*] Vulcanus, qui dum matris auxilio occurreret adversus Jovem, *Ἰσφελὶς τοῖδός*; ut ipse narrat Iliad. A. præcipitatus a Jove de cælo, in Lemnum decidit, ubi eum Sintes exceperunt. *Farn.*

187 *Aliquis de Dis non tristibus optat*] *Optet* unus Moreti. Puto, atque *aliquis de Dis non tristibus optet.* *Heins. De Dis non tristibus*] Poëta in lib. II. Art. Amat. hanc fab. eleganter et graphice repetit: 'Hic aliquis ridens in me, fortissime Mavors, Si tibi sunt oneri, vincula transfer, ait.'

189 *Fabula*] 'Ἡ γὰρ Ἀφροδίτη καὶ τῷ Ἀπείρ ὁμοδομήτη τῇ Ὀυρῶν ἀεὶ δὲ ἀπεργάζετο, inquit Luc. libel. de Astrologia. Ignea Martis stella significat calorem, Veneris autem stella humorem temperatum; ex harum conjunctione constat generatio: quos Sol aspectu suo elicit detegitque, Vulcani immodicus calor impedit, Neptunus, ut habet Homerus Odysa. 9. ligatos solvit, aqua acillcet extinguit calorem: symmetria hinc Physica. Arnob. vero lib. v. ad mores refert. Quod in adulterio dicitis Martem et Venerem Vulcani esse circumretitos arte; cupiditatem dicitis atque iram vi pressas consilioque rationis. Vide Cæli. Rhodig. XVIII. 6. *Farn.*

191 *Inque vices*] Vicissim, e contrario.

192 *Hyperione nate*] Sol Hyperionis Titanis ex Thia, ut scribit Hesiodus. Unde *Hyperionides* quoque Sol ipse et *Hyperion* nomine patris interdam a poetis vocatur.

193 *Forma colorque tibi*] *Calor*que primus Mediceus et Noricus: quod sequentia videntur confirmare. *Meins.*

203 *Amor ipse*] *Iste* cum melioribus. *Idem.*

204 *Clymeneque*] Mater Phaëthonis, de qua lib. I. et II. *Rhodosque*] Neptuni et Veneris filia fingitur,

Phæbo intime adamata, e qua septem genuit filios, quæ nomen dedit insulæ Carpathii pelagi, quæ et Phæbo dilecta dicitur, quia nulla est dies tam nubila in qua Sol non cernitur, quod illi cum Alexandria et Syracusis commune: vel quod hæc insula paludibus quondam humida solis calore arida facta sit et fertilis, ut habet Diodorus Sic. lib. vi. de Rhodo insula. Horatio dicitur 'clara,' id est, Solis radiis, urbibus, portubus, templo et Colosso Solis. Vide Comment. in Pindari oden 7.

205 *Æææ*] Persa mater Circes, *Æææ* dictæ ab *Æa*, opp. Colchorum.

206 *[lytiæ]* Nympha, quæ Phœbum amavit.

207 *Ipsaque illo grave vulnus habebat Tempore*] *Habebas* Bernegger. prior Erfurt. pri. Reginus, alique nonnulli. Pro *ipsaque illo*, primus Palat. primus Medic. pri. Erfurt. et Noricus, *ipsaque*: quatuor alii *ipsaque*: in Berneggeriano vox ea erat erasa: τὸ ἴλλο ἀβέστ a Rottendorphiano. *Ipsaque nimis* alter Rogerii Twisdeni: *ipsaque loco* alter Erfurtanus: unus Medicens pro diversa lectione *Yolieque*. Locus mendii omnino suspectus. *Heins. Vulnus*] Dolorem ob prælatam sibi Leucothoën. *Leucothoë*] Filia Orchami, regis Achæmeniz, et Eurynomes. *Vulnus amoris*] Τὸ ἑρωτικὸν ἔλκος.

209 *Gentis*] Arabicæ, Achæmeniz. *Farn. Gentis odoriferæ*] Odores ferentis, hoc est, Arabicæ. *Formosissima Eurynome*] Eurynome nympha fuit Oceani et Tethyos filia, uxorque Orchami, Achæmeniorum regis.

211 *Filia vicis*] *Vicis* meliores. Et mox *prisci Beli* in quibusdam, vel *prisca Beli*, pro *prisco Belo*. *Heins.*

212 *Achæmenias*] Persicas. Nam Achæmenii, Persæ, et Parthi populi sunt finitimi. *R.*

213 *Septimus*] A Belo, Abas, Acrisius, Danaë, Persæus, Bachæmon, Achæmenes, Orchamus.

218 *Thalamos amatos*] *Amicæ Leucothoës* cubiculum. *R.*

220 *Ad lumina*] Caligant qui obtrudunt lect. *ad limina*. Neque vident lumina nentibus ancillis convenire: quod nostro solenne est. *Fastor. ii.* 'Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant.' Quod de Famulis ad limina monet Dausqueus ad *Sil. Ital. l. i.* non huc facit. *Farn.*

221 *Lævia stamina*] Veteres plerique e castigatioribus *Lenis*; unde suspicio suboritur *Tenuia* Nasonem scripsisse: certe unus meus *Teneæ*. Virgil. 'Tenuia nec lanæ per cælum vellera ferri.' Cujusmodi procelestomaticos illi Statioque admodum familiares esse scimus. *Lucretius lib. i.* ex tribus veterrimis codicibus, 'Linquitur hic quædam latitandi copia tenuis.' Nunc legitur: 'tenuis latitandi copia quædam' *lævis* tamen *fila* in re simili et Catullus dixit, et auctor elegiæ in obitum Mæcenasii. *Heins. Ducentem*] Deducentem.

224 *Eripite arbitrium*] Veteres maxima ex parte *Arripite* vel *Abripite*: pro *matri secreta loquendi* Florentinus S. Marci et Urbinas loquenti. Scribe, *Arripite arbitrium matre in secreta loquente*. 'Arripere arbitrium,' quo significatu passim apud auctores, 'remotus ab omni arbitrio locus.' Et apud Nostrum lib. ii. 'procul est, ait, arbiter omnis. Nuda superfluis tingamus corpora lymphis.' *In secreta*, pro loco secreto. *Met. xiii.* 'In secreta venit,' de Polymnestore Hecubam ad colloquium secretum admittente. *Heins.*

225 *Paruerunt*] *Paruerunt* probe primus Medicus cum Norico: dictum alibi. Mox *thalamo relicto* veteres plerique. *Idem.*

227 *Omnia*] Παράφωρος: πανόρατος ἔχων αὐτίκων ὅπμα. Orpheus. *Farn.*

229 *Et colus et fusi*] *Fumus*, et mox *faciem*, pro *speciem*, in vetustioribus. *Heins.*

234 *Moderatus in illam*] In illa iidem: mox *diffamatamque* malim quam *diffamatumque*. Idem.

240 *Crudus*] Crudelis, immitis. Al-lusum forte ad supplicium Vestalium corruptarum. *Farn.* *Crudus*] Immitis et durus; præterea eleganter ad viridantem senectutem accommodatur: quod ex Homero plerique omnes poëtæ traxerunt.

246 *Phaëthontes ignes*] *Phaëthontiad*es primus Mediceus. Lege *Phaëthontiacos*. *Heins.* *Post Phaëthontes*] *Post Phaëthontem* filium fulmine extinctum a Jove, qui 'sævis compe-cuit ignibus ignes.' lib. II. vs. 313. *Farn.*

247 *Gelidos artus*] Mortua membra. *R.*

248 *Tentat revocare*] *Tentet* cum Genevensi. *Heins.*

249 *Tantis fatum conatibus obstat*] *Cautis* unus meus. Forte *vanis conatibus*. Mox *spargit*, pro *sparsit*, scripti. *Idem.*

250 *Nectare odorato spargit corpus*] 'Ambrosio totum perducens corpus odore.' Virgil. Georg. IV. Et Statius Thebaid. XII. 'Nec non functa ducum refovendi corpora curam Iris habet, putresque areanis roribus artus; Ambrosiæque rigat succis, ut longius obstant Exspectentque rogos, flammæ neve ante fatiscant.' Ubi strenue Homerum imitatur.

251 *Tunges*] Prodiſis e terra arbor thurifera, cujus gummi incensi in sacris odor ascendit ad nares Deorum. Achæmenia antem, Arabia, et Saba thure et aromatibus passim a Poëtis celebrantur. *Farn.*

255 *Tumulum*] Arenæ aggerem. *R.* *FAB.* VI. Arg. *At Clytiæ*] Clytie nympha a Sole derelicta, cum novem dies sine ullo cibo ac potu exegisset, tandem Deorum miseratione in herbam Heliotropium conversa fingitur, quæ nunc quoque pristini amoris memor, continue folia ad Solem vertit,

Unde etiam nomen accepit. Nam Heliotropium dicitur Solis conversio; ἥλιος namque Sol, τροπή conversio dicitur. *R.*

260 *Nympharum impatiens*] *Patiens* pri. Palat. Spirensis, et quinque aut sex alii, at Zulichemianus *Nimborum patiens*, ut Fast. IV. 'Sub Jove duravit multis immota diebus, Et Lunæ patiens et pluvialis aquæ.' Et libro II. 'Sub Jove durabant et corpora nuda gerebant, Docta graves imbres et tolerare Notos.' Horatius libro I. Od. 8. 'cur apricum Oderit campum patiens pulveris atque solis?' Et libro IV. Od. 10. 'Non hoc semper erit liminis aut aquæ Cælestis patiens latus.' *Heins.* *Sub Jove*] Sub dio ad ærem. *R.* *Nympharum*] Commercium aliarum nympharum fugiens. *Farn.*

261 *Sedit humo nuda*] *Humi nuda* fragmentum Moreti: quod arridet. *Heins.*

262 *Novem lucas*] Novem dies.

266 *Hasinæ*] Affixa fuisse terræ, sic ut surgere non posset.

267 *Luridus*] Fuscus.

269 *Flos*] Heliotropium, inquit Plinius, se cum Sole circumagit; abruptum sequitur, tantus amor est sideris. lib. II. 41. et I. XXII. 9. *Farn.* *Suum*] A se amatum.

FAB. VII. VIII. IX. X. XI. 271 *Ceperat*] Occupaverat, delectarat.

272 *Omnia*] Ἐσώτο μὲν τ' ἂν πᾶν θεοῦ τεχνουμένον. Sophocles in Ajace. θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. Hom. Iliad. Θ. *Farn.*

273 *Sed non est Bacchus in illis*] *Sed non et ex melioribus*: libro XV. 'talibus ora Docta quidem solvit, sed non et credita verbis.' Fast. IV. 'Casta quidem, sed non et creditâ.' Sic et ibi castigatiores. Pont. I. 8. 'Sunt ibi, si memini, nostra quoque consita quondam, Sed non et nostra poma legenda manu.' Virgil. Æn. VII. 'Patris sed non et filius arvis Contentus,' Lib. VI. 'Dardanidæ venient in reg-

na Latini, Sed non et venisse volent.' Lib. x. 'Ænean petiit, sed non et fignere contra Est licitum.' Silius libro xvi. 'At postremus Atlas, sed non et segnior ibat Postremo Durio.' Idem libro xv. 'Talis in Ausonia, sed non et talis Iberis Armorum eventus campis:' quomodo et illic optimæ membranæ. Ut et apud Claudianum iv. Cons. Honorii, 'Munificus largi sed non et prodigus auri.' Lucanus libro ix. 'Æquoreusque placet, sed non et sufficit humor:' quæ et illic genuina scriptura veterimarum membranarum fide atque auctoritate confirmata. *Heins.*

277 *Daphnida Idæi*] Daphnis, cuius interitum Virgil. quoque post Theocritum desit, Mercurii filius fuisse memoratur: is a nympha nomine Thalia adamatus ita est, ut pellicem verita et rivalem, in saxum illum transmutarit; quamvis Theocritus illum amore tabulisse canat. *R.* *Quem Nympha pellicis ira*] *Nympha.* Malo etiam *Idææ pellicis* legi, quam *Daphnida Idæi*. Fabulam alii aliter narrant: sed cum Nasone consentit Servius ad v. 66. Eclog. ix. Mox *Nec loquor*, pro loquar, vetustiores. *Heins.*

281 *Adamus*] Quod Jovis mortalitatem vulgaverat olim nutritus Jovis, nempe unus ex Idæis Dactylis. *Farn.*

282 *Celme Jovi*] *Celmi* videtur reponendum, quomodo et Scaliger in ora codicis sui notarat: nam Græcis Κέλμης, τοῦ Κέλμης, unus ex Idæis Dactylis est. Vide Hesychium in Κέλμης, et Zenobium in Κέλμης ἐν οὐδῇ. Κέλμης quoque Clementi Alexandrino, Nonno in Dionysiis, et Seholiastæ Apollonii. Apud Diomedem Grammaticum lib. iii. perperam legitur de Curetibus, 'Hos quidam tres putant, qui Lares esse credantur, Damnameneus, Acmon, Celmon;' pro *Celmis*. *Heins.* *Celms Jovi*] Scalig. emendat, *Celmi Jovi*. *Satos*] De Curetum origine et officio vide Stra-

bonem x. lib. et quæ nos ad Senec. Herc. Cæt. vs. 1877. *Largeque satos Curetas*] Hanc Curetum metamorphosin nusquam me apud antiquiores legisse memini. Diomedes ait, Opem in Idam Cretensem delatam ex fuga, cum puerperii tempus instaret, primam montis partem manibus apprehendisse, atque ita partu solutam: ex impressione vero palmarum Curetas prodiisse, quos ab effectu Græci nominis dactylos, id est, digitos, et Idæos a monte nominaverunt: et Strabo ait, ἀπὸ τῆς κορυφᾶς, id est, a tonsura, Curetas appellatos, quod deopis essent. Alii ἀπὸ τῶν κορυφῶν, id est, a puellis, quod longas stolas ut puellæ gestarent. Curetes omnium primi armatam saltationem invexisse dicuntur, cum clypeis æneis concurrentes Iudentesque, et clamore et æris tinnitu non permiserunt Jovis infantis vagitum, quem educandum susceperant, ad Saturnum pervenire. *R.*

283 *Crocon*] Crocon adolescentem amavit Smilax, quo cum frui non posset, ambo in flores conversi sunt. Plin. xvi. lib. 35. cap. *Farn.*

285 *Unde sit infamis*] Salmacis fons est Carie, quem qui ingrediuntur, effœminati ac molles egrediuntur. Hujus autem rei causam poeta refert in Hermaphroditi preces, qui parentes rogavit, ut quemadmodum ipse, sic alii quoque fontem illum intrantes mollescerent. Nam Hermaphroditus Mercurii ac Veneris filius fuit formosissimus, qui cum in fontem Salmacidis nymphæ ingressus foret, ita a nymphæ fuit colligatus, ut ex duobus corporibus unum fieret, utrumque habens sexum. *Unde*] Καὶ ἡ Σαλμακίς κρήνη, διαβεβλημένη οὐκ εἶδ' ὁπότεν, ὅς μαλακίζουσα τοὺς πόντας, &c.: Et Salmacis fons, nescio qua de causa infamis, quasi ex eo bibentes effœminet molliatque. Enimvero luxuria hominum videtur in æris et aque tempo-

fieri culpam referre. Atqui non hæc causam luxuriæ præbent, sed divitiæ et victus intemperans. Strabo xiv. l. Geogr. videatur et Turneb. l. xxviii. c. 39. exponens 'Salmacida spolia sine sudore et sanguine.'

291 *Nomen*] 'Ἐρμῶ καὶ Ἀφροδίτῃς. Farn.

292 *Fecit quinquennia*] *Duxit* Barberin. Heins.

296 *Lycias urbes*] Lycia, Lydia, et Caria provinciæ sunt finitimæ.

298 *Uque solum lympha*] *Nympha* pri. Palat. pri. Erfurt. et tres alii. Vide Notas Ep. v. vs. 81. Heins.

311 *Cytheriace*] Pulchro, qualis Venerem deceret. Aut certe *Cytoriace* legendum est. Et pro *deducit* Scalig. leg. censet, *diducit*. R. *Cytoriace*] Buxeo. Cytorum autem mons Galatiæ buxo abundat. Virgil. Georg. ii. 'Undantem buxo spectare Cytorum.' et Noster lib. vi. 'Inde Cytoriaco radium de monte tenebat.' *Deducit pectine crines*] *Diducit* Scaliger frustra. Sic et *lanam pectine deducere* Claudianus lib. ii. in Eutrop. Statius Epithalamio Stellæ, 'nec pingui crimem deducere amomo Cesaavit mea, nate, manus.' Heins.

316 *Cum puerum vidit*] Versus haud dubie adulterius, quem tamen libri veteres constanter agnoscunt. Heins.

318 *Composuit*] Ornavit. R. *Quam*] Sic Mercurius l. ii. vs. 734. 'cura adjuvat formam, Permulcetque comas,' &c.

319 *Et finxit vultum*] Sumsit vultum blandum, amantique aptum. R.

323 *Et mater felix*] De parentibus jam egerat. Quare rescribe *frater* cum primo Mediceo, Neap. Norico, et uno Basileensi. Heins.

325 *Longeque beatior illa est*] *Potentior* pri. Erfurt. pri. Med. aliique multi; quod verum est. Vide quæ noto Amor. lib. ii. 2. Met. xiv. 'tantoque potentior, inquit, Paucaque laudatæ dedit oscula.' Sic et illic

scribendum. Lib. x. 'ipsaque damno Eat mihi proximitas: aliena potentior essem.' Juvenalis Satyra x. 'cura Natura potentior omni.' Noster lib. ix. 'At non vult Natura, potentior omnibus illis.' Unde liquet rectè hic in Boschiano legi, *cunctisque potentior illis*. Lib. xiv. 'quæ te plus omnibus illis, Plus, quam credis, amo.' *Idem*.

330 *Nescit quid sit amor*] *Nescit enim quid amor* pri. Reg. Thuan. Florent. S. Marci, Neapol. sec. Med. Cantabr. pri. Vatican. aliique multi: rectius. At optime Calandræ Excerpta, *Nescia quid sit amor*. *Idem*.

331 *Pendentibus arbore pomis*] *Malis* omnino rectius meliores: non enim omnia poma colorata. *Idem*.

332 *Ebori*] 'Ὅς δ' ὅτε τίς τ' ἐλάφῃρα γυνή φοβέται μύθῳ. Iliad. Δ. 141. 'quod Ostro Mæonis Assyrio femina tinxit ebur.' Ovid. Amor. ii. 5. 'Quale rosæ fulgent inter sua lilia mistæ; Aut abi cantatis luna laborat equis.' Farn.

333 *Æra*] Mulieres Astrologiæ peritæ, ut Aglaonica, Plutarcho auctore lib. de defectu oraculorum, eclipsæos Lunæ præsciæ, quo sibi fidem apud vulgus facerent, simulabant se carmine magico, veneficiis et rhombo posse Lunam rubore suffusam deducere: quod cum vulgo esset persuasum, laboranti Lunæ auxiliari se credebant, si pelvium tinnitu et tubarum strepitu obstreperent carminibus veneficarum, ne exaudirentur a Luna. 'Cantus et e curru Lunam deducere tentat; Et faceret, si non æra repulsa sonent.' Tibullus i. El. 8. Senec. Hipp. 787. sed præter poëtas, Liv. lib. xxvi. Plutarch. in Pericle. Tacit. i. Annal. *Idem*.

334 *Sororia Oscula*] Redi ad Epist. xi. vs. 23.

336 *Desinis? aut fugio*] Repone, *an fugio?* cum Florentino S. Marci, Neapol. pri. Vatican. et quinque

aliis. Epist. v. 'Perlegis? an con-
jux prohibet nova?' Amor. i. Eleg.
2. 'Cedimus? an subitum luctando
accendimus ignem?' Et sic sæpe
alibi. *Heins.*

341 *Ut vacuus*] Utpote ociosus, et
aliis curis solutus. *Inobservatus*] Sine
custode et teste. Ter. Hecyr. iv. 4.
'Ut cum illa vivas, testem hanc cum
a te amoveris.' Plaut. Aulul. i. 1.
vs. 15. 'Ne me observare possis, quid
rerum geram.' In Menæchm. i. 2.
vs. 13. 'Si sapiis, virum observare de-
sines.' Sic et Græci. Eurip. Iphigen.
in Aulid. τὶ δὲ σε τὰμὰ θεῶν φυλάσσειν.
*Scilicet ut vacuus et inobservatus in her-
bis*] *At puer* quatuor veteres: multi
alii, *Ut puer*, cum primo Mediceo:
secundus Palatinus et quatuor alii, *Ut
puer, ut vacuis*: Spirensis, *At puer ut
vacuis*. Scribe, *Ut puer, et vacuis ut
inobservatus in herbis, vel arvis*. In-
fra, 'vacuo cum vidit in arvo Præ-
bentem Phæbo liventia terga draco-
nem.' Et supra libro primo, 'Ut can-
nis in vacuo leporem cum Gallicus
arvo Vidit.' 'Vacui agri' non semel
apud Lucanum. *Heins.*

347 *Flagrant lumina*] Ex incendio
amoris: πῦρ δὲ ἐδέρκετο τοῖς ὀμμασιν.
Apollodor. i. ἐν δὲ οἱ ὄσσε πληγντο πυρός.
Auson. 4. δέργμα δράκοντος. Æsch.
Pers. quæ tamen non proprie de
amore. *Nymphæ*] *Nymphes* multi ve-
teres. *Heins.*

349 *Referitur imagine Phæbus*] Re-
di ad Epist. xviii. vs. 77.

351 *Male*] Vix se continet: ægre
se reprimi. Supra ad vs. 385. *Farn.*

352 *Applausu corpore*] *Pectore* non-
nulli: rectius. Pro *brachia ducens*
multi *jactans*: nil muto. Propert.
lib. ii. Eleg. 26. 'Vidi te in somnis
fracta, mea vita, carina Ionio lassas
ducere rore manus.' Sic et *ducere*
remos noster supra libro primo: sic
ducere brachia in choreis. Pro *claro vi-
tro* nonnulli *puro*; quos inter primus
Palat. ut apud Martialem, 'Candida

sic puro numerantur liliæ vitro:' sed
puro orbe præcesserat. Heins.

356 *Vicinus, et meus est*] Scribe
en meus est, cum Arondeliano et uno
Leidensi: vel *es meus en*. Idem.

358 *Pugnantemque*] *Pugnacemque*
Zulichemianus: recte. *Idem.*

360 *Juveni nunc circumfunditur illac*]
Circumflectitur Bernegger. pri. Mo-
reti et quatuor alii. Forte *circumplec-
titur*. *Juvenem circumfunditur* unus
Vossianus. *Idem.*

362 *Ut serpens*] Αλεῖς δὲ ὀφιδεύς... τοι-
νῦν ἡ δράκων φέρων ὀφιδεύς... πέλαρος,
&c. Hom. II. xii. vide quæ nos ad ean-
dem similitud. Æneid. ii. Virg. *Farn.*
Regia ales] Aquila, Jovis armiger.

364 *Spatiantes*] Spatiose et late se
jactantes. *R. Spatiantes implicat alas*]
Jam præcesserat, 'elabique volentem
implicat': quare aut ibi aut hic opi-
nor refingi debere *impedit*: quo verbo
frequenter gaudet Noster. lib. ii.
'Qua venata foret silva narrare pa-
rantem Impedit amplexu.' Sed mo-
dus exemplorum non esset. *Heins.*

366 *Hostem*] Congrum, conchile,
locustam aut alium piscem; vel ip-
sum etiam piscatorem. Vide Plinium
lib. ix. 29. Ὅν πρὶν σπείρας τε βάλα-
ται Ἀνδρας δ' ἀγρευτῆρας ὁμῶς καὶ κρέσ-
σοντας ἰχθύς, &c. Oppianus lib. Alien-
ticón. ii. Ælian. vii. lib. Animal. ii.
c. Pierius lib. xxvii. Hieroglyph.
*Farn. Deprensus polypus hostem Con-
tinet, ex omni demissis parte flagellis*]
Hoc versu significatur, conchyliæ a
polypo pisce complexu crinium deti-
neri frangique solita. Est enim Po-
lypus piscis sanguine carens, qui inter
mollia numeratur; cui pediculi sunt
octoni, a quorum multitudine nomen
invenit: quos Plinius modo crines,
modo cirros appellat, quoniam instar
sunt capillamentorum. Ovidius 'fla-
gella' vocat, quibus complectuntur
conchyliæ, quorum carne vescuntur.
Et ita expones 'hostem' pro con-
chyliis conchisve, quas peculiariter

polypi venantur, et 'flagellis,' hoc est, crinibus sive cirris, ita enim illorum pediculi nominantur, complectuntur, ut avelli non queant: sunt enim avidissimi concharum: quæ ad tactum comprimantur, præcidentes brachia polyporum. Cavent ergo polypi, insidianturque conchis apertis, impositoque lapillo in discuneatas grassantur, extrahuntque carnes. *Be- roald.*

367 *Demissis flagellis*] *Dimissis:* ita scripti. *Heins. Flagellis*] Acetabulis, cirris, *oxypais*, ut Oppianus, superiore nota. *Farn.*

368 *Atlantiades*] *Pronepos* Atlantis. Nam Atlas Maïam genuit, Maïa Mercurium, Mercurius Hermaphroditum. *R.*

369 *Demissaque corpore toto*] *Reponne commissaque;* quomodo unus Argentinus: neque aliter pro diversa lectione primus Vatic. pri. Gronov. et unus Medicus, quod propriam in hac re verbum. *Infra,* 'commissaque in unum Paulatim tereti sinuantur acumine crura.' Lib. XII. 'quararis fronti committitur.' Vide Notas nostras ad Claudiani Epigramma in Armentum. *Heins.*

372 *Diducat*] Veteres plerique *deducat.* *Lege seducat* cum nonnullis: et mox jam *miata;* quanquam libri veteres cum vulgatis *nam.* Puto etiam paulo ante, *ita Di jubeatis, ut istum, non et istum.* Idem. *Seducat*] Separat.

373 *Miata*] Coalescunt in unum, velut arbor quæ inseritur surculo.

375 *Conducatur cortice ramos*] *Conducit* pri. Medicus cum Norico. Thuan. *conducitur: cum ducit* Erfart. *Lege conducatur cortice.* In uno certe Mediceo postea inveni *conduco cortice.* Cortex sæpe fœminini generis apud Nostrum. Lib. VIII. 'Haud aliter fluxit discussa cortice sanguis.' Lib. IX. 'ut secta piceæ de cortice guttæ.' Lib. X. 'fissa cortice vivum Reddit onus.' Lib. XIV. 'fissa modo cortice

lignum Inserit.' Ita codices nonnulli istis locis: neque obstat quod noster aliis locis masculinum genere est usus; cum utroque genere Virgilium quoque dixisse Nonius jam observavit. Floridus Poëta, 'Cortici summæ notavi nomen ardoris mei.' Mox pro *cernit*, cum sex scriptis *cernat* est legendum. Cogitabam aliquando, *faciesque inducitur illis Una;* duos ut si *conducatur cortice ramos Crescendo jungi, pariterque adolescere cernas.* 'Conducere corticem,' quomodo 'vulnera conducere' et 'ducere,' et contra 'diducere' apud Medicos. Val. Flaccus lib. I. 480. 'fissaque fluctu Vel pice vel molli conducere vulnera cera:' ita vetusti codices, haud dubie vere. 'Nubila conducere' Noster Metam. lib. I.; *conducere* enim, contrahere: 'partes conducere in unum' frequenter apud Lucretium occurrit. *Heins. Conducatur*] *Conjunctur.*

378 *Nec duo*] 'Ομῶς γλυκερά κούρη τε κορός τε. De Hermaphroditis, qui et Androgyni et Arsenothelyes dicuntur, vide Diodor. v. lib. cap. de Priapo et Hermaphrodito, et e Diodoro excerpta Photii 244. Plinius I. VII. c. 3. et 4. et quæ ibi Dalecampius. Luciani Somnium. Cœl. Rhodig. xv. 10. 'Ἀνδρόγυνον γὰρ ἐν τότε μὲν ἦν καὶ εἶδος καὶ θρονα, ἐξ ἀμφοτέρων κοῦρη, τοῦ τε ἄρρενος καὶ θήλεος. Plato in Symposio. *Pont. Sed forma duplex] Et forma bene Bernegger. et unus Bononiensis. Heins.*

379 *Neutrumque et utrumque videtur*] *Videntur* Florentinus S. Marci. *Lege etiam possint. Videri* quoque non male unus Bonon. et Gronov. *Idem.*

385 *Quisquis, &c.*] Salmacis, inquit Vitruvius II. 8. falsa opinione putatur Venerea mollitie implicare eos qui ex eo fonte biberint. Neque enim molles et impudici fiunt ex ea aqua: est enim ejus fontis aqua perlucida, saporque egregius. Sed quia Cares et Leleges barbari a colonia ab Argia deducta pulsi, ubi se recepissent in

montes et latrocinia ibi exercerent, descendebant aequatum ad notum sibi fontem, atque ibi in Græcorum consuetudinem et suavitatem sua voluntate reducebantur. Hinc aqua illa, non impudico morbi vitio, sed humanitatis dulcedine mollitis animis barbarorum eam famam est adepta. *Farn.*

386 *Mollescat in undis*] Malim ab undis, vel ut undis. *Heins.*

387 *Rata verba*] *Vota* unus *Bermannii* et ex nostris quinque: rectius. *Propert.* l. iv. 'Romulus et votis occupat ante ratis.' *Noster Amor.* l. iii. *Eleg.* 2. 'Sint mea, sint domine fac rata vota mea.' *Martial.* lib. ix. *Ep.* 18. 'Hos tibi laudatos domini rata vota capillos Ille tuus Latia misit ab urbe puer.' *Idem* l. iv. *Ep.* xiv. 'Fer rata vota patri, sic te tua diligat arbor.' Ita uterque locus ex optimis membranis constituendus: nisi quod in iis *patris*. *Vulgati*, 'Fac rata vota patris, sic te tua diligat uxor:' perperam; ut pluribus jam monni *Notis* ad *Epist.* ii. *Pont.* l. ii. vs. 82. *Idem.*

FAB. XII. 389 *Miscia*] *Alcithoë*, *Arsiome*, et *Leucothea*: ut *Ant. Liberalis*, *Leucippe*, *Arctippa*, et *Alcathoë*.

390 *Urget*] *Lanificium*. *Farn.*

391 *Non apparentia*] Quæ, *Meneides* mente captæ sibi visæ sunt audire. *F.*

393 *Et olent myrrhaque crocique*] *Redolent* *Neapol.* *Urb.* secundus et tertius *Medici*, aliique complures: recte; nisi quod *halant* possit quoque legi: id enim in *olent* vel *redolent* sæpe depravatum est, ut lib. viii. dicemus; nam sine aspiratione scribebatur: corruptum idem verbum apud *Gratum* in *Cynegetico*, 'Seu vitium exhalat, spiratque vaporibus æther *Pesiferis*:' ex alto perperam ibi legitur. Imitatus ista *Gratii Nemesianus*, 'Exhalat seu terra sinu, seu noxius aer *Causa mali*:' ita et illic emendandum. *Perperam* olim nunc circumfertur:

malum subintellige, quod sequitur. *Heins.* *Myrrhaque crocique*] Illis enim delibutus *Bacchus* ad eas fuerat ingressus, quamvis non videretur.

395 *Vestis*] *Lana* in *fusis* et *telis*, quod innunt versus sequentes. *Simile* huic vide l. iii. vs. 664. de *Tyrrenis nautis*. *Farn.* *Vestis*] Quidquid tegit, velat, et vestit. *Vestire* parietes, *vesticeps*.

398 *Fulgorem*] *Ruborem*.

400 *Quod tu*] *Crepusculum*, *lux crepera* et *dubia*. *Farn.*

401 *Dubia noctis*] *Crepusculum*, *Redi* ad *Amor.* i. 5. vs. 5.

403 *Et rutilis collucere ignibus ædes*] *Scripti* omnes, *Thunæo* et *Urbinati* exceptis, *collucet*: quod sequentia non admittunt. *Fortè*, *rutilis lucentes ignibus ædes*. *Heins.*

404 *Falsa simulacra*] *Imagines* a *Baccho* confictæ. *Ferarum*] *Tigrium* et *Lyncem*, quæ feræ *Bacchi currum* trahere dicuntur. *R.* *Falsaque*] *Χαλεῖρας οὖν δ' Διδόντος ἐγένετο ταῦρος, καὶ λέων, καὶ πᾶρδαλις, καὶ ἐκ τῶν κελύων τῶν ἑρῆνῃ νέκταρ αὐτῷ καὶ γάλα.* *Ant.* *Liberalis* *Fab.* 10. additque πρὸς δὲ τὰ σημεῖα, &c. His prodigiis territis, sortes mox in urnam conjectas concusserunt: exit *sors Leucippæ*. Ea novit Deo sacrificium, filiumque suum *Hippasum* adjuvantibus sororibus dilaniavit. *Farn.*

406 *Ignes ac lumina vitant*] *Ignibus* paulo ante præcesserat: quare *lychnos* hic libenter reponam, si per libros veteres liceat. Versus proximo cum primo *Regio* et *Langermanni* excerptis repono *latebras*, pro *tenebris*: nam τὸ *tenebrῶν* mox sequetur. *Heins.*

407 *Parvos*] *Aliter* *Liberalis*: *Ἀβράς* 'Ἐρμῆς ἀφάμενος τῇ βάσσει μετέβαλεν εἰς θρόνον καὶ αὐτῶν ἡ μὲν ἐγένετο πυρρῆς, ἡ δὲ γλαῦξ, ἡ δὲ βότ'α. ἔκρυπτο δὲ αὐτοῖς τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου. *Farn.*

408 *Tenuisque includunt brachia pen-*
næ] *Tenuisque* *penna* pri. *Vatican.* sec. *Medic.* *Florent.* *S. Marci*, *Neapol.* et duo alii: unus *Medic.* et unus *Leid.*

inducunt: Bernegger. *tenuique includit brachia penna*; recte si *inducit* reponas, ut ad membranam referatur. Prudentius l. ii. contra Symmachum, 'Desine terga hominis plumis obducere frustra.' De inducendi verbo vide Notas lib. iv. Pont. Eleg. 12. Fast. iii. 'limoque inducere suadet; Hic paret monitis, et linit ora luto.' Ita censeo scribendum: nam *linumque* nunc legitur. Sic et 'perducere ora limo' dicebant. *Heins.*

412 *Minimam*] *Μινυπέσσουσι τερπύωναι*. *Farn.*

414 *Celebrant*] Frequentant.

415 *Seroque tenent a vespere nomen*] *Trahunt* Junianus: rectius. *Heins.* *Nomen*] *Νουκράβδης* dictæ. *Farn.*

FAB. XIII. Arg. *Tum vero totis*] Ino Bacchi nutrix ac matertera, uxorque Athamantis, in odium Junonis incidit, quod ubique Bacchi vires laudibus extollebat, cum et alumni et mariti et filiorum felicitate nimium superba videretur. Hanc igitur Juno ut affligeret ad inferos descendens unam e Foris excitavit, quæ Athamanta in tantum furorem conjecit, ut Clearchum filium interfecerit. Ino autem mariti furorem fugiens e scopulo se una cum Melicerta altero filio in mare præcipitavit. Qui Veneris precibus a Neptuno excepti: et Juno in Leucothoën Deam, quæ *Mastuta*, et Melicerta in Palæmonem, qui Latine *Portunus* dicitur, fuere commutati. *Lact.*

417 *Matertera*] Ino soror Semeles, Bacchi matertera et nutrix, nupta Athamanti Thebanorum regi.

418 *De totque sororibus experta*] *De totque doloribus argute* liber Argenteratensis: nam *tot sorores* non recte dicantur, cum tres tantum sint, Ino, Agave, et Autoon, Semele jam e via sublata. *Heins.* *De totque*] Semele fulmine interierat; Autoon filius Actæon in cervam versus erat; Penthea Agave mater et sorores disceperant: ut supra. *Farn.*

419 *Nisi quem*] Ex infortuniliis namque sororum dolore capiebat Ino, alias felix haberi poterat. *R.*

420 *Natis*] Athamanti ex Ino liberi fuere Clearchus et Melicerta: ex Nephela potiore conjuge *Stibœum*, Erytræus, Leacon, Pæus, Phryxus, et Helle.

421 *Sublimes*] Inflatos spiritus, superbiam. *Farn.* *Alumni*] Bacchi, quem aluerat. *Alumni numine*] *Alumno* Florentinus S. Marci, et primus Vatic. a manu prima: eleganter. Statius Theb. viii. 'Tunc dulces speros atque omne ex ordine alumnus Numen ubique sacri resonant Pæanes: ubi perperam nunc legitur *omnem ex ordine*. Avienus Descriptione Orbis, 'dant hi quoque maxima templa Amphitryoniadæ, numeroque verentur alumnus: ubi malo *et numen venerantur alumnus*. Idem loco corruptissimo, 'Ladunt Festa diæ visit sacra numen alumnus.' Idem 'vatem alumnus' dixit postea, et ante *lapsu alumnus*. Sic l. x. apud Nostrium censeo scribendum, 'Murmura verborum fidas nutricis ad aures Pervenisse ferunt limen servantis alumnus: non *alumnæ*. Et paulo post, 'et ante pedes supplex procumbit alumnus.' Et lib. xiv. 'Ne sibi dura foret per spes oravit alumnas.' Quibus locis similiter *alumnæ* nunc legitur. 'Leo alumnus' Juvenali Sat. xiv. et 'deus alumnus' Horatius Arte Poëtica. *Heins.*

422 *De pellice natus*] Bacchus, Semeles filius. *R.*

423 *Vertere*] Lib. iii. vs. 670. *Farn.* *Mæonios nautas*] Tyrrhenos, qui a Mæonia erant oriundi. *Vertere*] Convertere in Delphinos.

424 *Nati*] Pentheos lib. iii. vs. 726. *Farn.*

425 *Triplikes*] Tres Minei filias, supra vs. 407.

430 *Cur non stimuletur*] In furorem agatur Ino sororum exemplo: idcirco Inferos petit, ut Tisiphonem

Inoni immittat.

431 *Exempla sororibus Ino*] Furoribus meliores, et recte. Heins.

432 *Funesta taxo*] Ferali ac pestifera. Nam taxus arbor est maxime venenata.

434 *Styx iners*] Immobilis. Paludes enim quæ non moventur, et nebulas et tetrum emittunt odorem.

435 *Simulacra functa sepulcris*] Insepulti enim et non defletii non transportabantur. Quod ex Homero et aliis cognitum satis. Elegans est illud Planti in Mostellar. II. 2. 'Defodere insepultum.' Videatur inprimis egregia Periclis oratio in Thucyd. II. ubi ipse civibus fortiter functis parentat. Ubræ autem sunt imagines mortuorum. Virgil. VI. et Homer. Odys. A. Iliad. V. τὸ εἶδός τε κταυρόν.

436 *Novique*] Neque enim inops inhumatae turba transvehitur Styga nisi post centum annos. Vide quæ nos ad Æneid. VI. Virgil. Farn.

437 *Qua sit iter manes Stygiam quod ducat ad urbem*] Ducit Cantabr. Thuan. et multi alii cum utroque Erfurtano. Scribe, 'Qua sit iter, manes Stygiam quod ducit ad urbem.' et tolle verum proxime sequentem, cum præter rem a tenebrione sciolo hic sit inculcatus: hoc enim non voluit Naso, ignorari a novis manibus iter, sed iter totum ab iis obsideri. Fit iter ut I. II. ex vetusto codice, *Hac fit iter*, ubi pari modo peccabatur. Heins.

439 *Mille*] Ubique mors eat: mille ad hanc aditus patent. Senec. Theb. 153. Plato de Tartaro hoc, in Phædone: *Εἰς γὰρ τοῦτο τὸ χάσμα συρρέουσι τε πάντες οἱ ποταμοὶ, καὶ ἐκ τούτου πάλιν πάντες ἐκρέουσιν. ἢ δ' αἷρτα ἐστὶ τοῦ ἐκρεῖν τ' ἐνταῦθεν καὶ εἰσπεῖν πάντα τὰ ψέματα, οὗτι πνυμένα οὐκ ἔχει, &c.*

444 *Parsque forum celebrant*] Id sequitur, quod inquit in VI. Virg. Nam unusquisque apud Inferos iisdem studiis delectatur, quibus, dum viveret, tenebatur. *Imi tyranni*] Inferni regis Plutonis. R.

445 *Pars aliquas artes*] Lego *alias artes*: quomodo pri. Basil. pri. Grænov. et unus Ciofani. Rottendorph. *alias arces*: nonnulli *aliquas arces*. Deinde tollo et ejicio versum proximum, *Exercent, aliam partem sua pœna coercet*: idque ex auctoritate optimorum codicum. Heins. *Pars aliquas*] Virg. Æneid. VI. 'Pars in gramineis exercent,' &c. De pœnis, eodem lib. Farn.

447 *Tantum odiis, &c.*] Sibimet respondet, tantum valuisse odium et iram adversus Inonem, ut nec dignitatis suæ rationem haberet. Pont.

449 *Cerberus*] Cerberus, quem Plutonis canem vel serpentem, Inferorum custodem nuncupant, triceps fingitur, ut terram denotet, quæ κρηδω-βορος omnium mortalium per tres orbis, tum cognitæ, partes; omnis ætatis, infantum, juvenum, senum, mortis genere naturali, violento, fortuito assumptorum corpora vorat. Porphy. interpretatur esse dæmonem perniciosissimum, qui in aqua, terra, et aëre versatur: capita volunt esse leonis, canis, lapi. Horatio est *Belua centiceps*. Vide Pausaniam in Laconicis. Farn.

450 *Sorores Nocte genitas*] Furias. 'Ultricesque sedent in limine Diræ.' *Μοῖραρες ἐπὶ πύλεις*. Æschyl. Promet. Sic Ennius Annal. I. 'Corpore Tartarina prognata Palude virago, Quas omnes Erebo perhibent et nocte creatas.' Unde Virg. VII. 'Virgo sata nocte.'

451 *Nocte*] Furias Acherontis et Noctis, id est, illethabilis erroris filias; scelerum vindices; iræ, cupiditatis, libidinis, ultrices. Farn.

452 *Clausas adamantæ*] Firmissimis seris tanquam adamantinis. *Clausas adamantæ*] Ex Virgil. VI. 'Porta adversa ingens, solidoque adamante columnæ.' Ex Homero.

453 *Pectebant crimibus*] Thuan. Bernegg. et unus Medic. *spectebant*: an *pecebant*? Heins.

455 *Sedes scelerata vocatur*] Sceleratorum sedes vocatur carcer inferorum. Nonnullos vero ex iis qui in eo cruciabantur, enumerat poëta. *R. Scelerata*] Ubi supplicia expendant scelerati. Virg. vi. *Æn.* 'sceleratum limen.' *Farn.*

456 *Viscera præbebat*] Tityus Jovis et Elaræ, filiæ Orchomeni, filius fuit; qui tamen ex Tellure natus fingitur, quod vastissimi quique et immanissimi homines, qualis fuit Tityus, Terræ filii esse finguntur. Hic cum Latonæ sive Dianæ vim inferre vellet, sagittis Apollinis ad inferos detrusus, ea poëna fuit damnatus, ut vultures cor ejus nunquam exedere cessent. Vide Natal. lib. vi. Mythol. cap. 16. *R. Viscera*] Vide quæ nos ad vi. *Æneid.* Virgil. 'Nec non et Tytyon,' &c. Senec. Hippolyt. 1228. *Farn. Tityus*] *Tytios* Florent. S. Marci, Berneggerianus, pri. Erfurt. et tres alii. Neque aliter fere apud Virgilium, Horatium, Lucretium, Lucanum, Statium, reliquos poëtas in optimis exemplaribus scribitur. Servius ad vs. 598. *Æn.* vi. 'Declinatur autem hic Tityos, Tityi : ut Delos, Deli,' *Heins.*

457 *Jugibus distractus erat*] *Distractus* malo cum pri. Medic. Arondel. et duobus aliis. Sic apud Statium Theb. i. 'tu matris honori Terrigenam Tityon Stygiis extendis in oris.' Sic 'distendere lancem' Juvenalis Satyra v., quæ scriptura est optimorum exemplarium, 'Aspice quam longo distendat pectore lancem, Quæ fertur domino squilla : non *distinguat*, quod Pithœi editionem occupavit. Et sic apud Lucretium quoque scribi debere opinor, lib. iii. ubi de Tityo, 'Qui non sola novem distensis jugera membris Obtineat : cum *dispersis* nunc pessime legatur : non male *Lambinus dispersis*. Porrigi dictus nostro in Amoribus, 'Idem per spatium Tityon porreximus ingens.' Virgil. de eodem, 'per tota novem cui jugera corpus Porrigitur.' Tibullus

libro i. Eleg. 3. 'Porrectusque novem Tityus per jugera terræ.' Mox *arbos* Cantabr. Thuan. pri. Erfurt. duo alii. *Idem.*

459 *Aut urges, Sisyphe*] Sisyphus Æoli fuit filius, qui cum Isthmum latrocinii infestaret, a Theseo interfectus, ea poëna apud inferos damnatus est, ut ex ima valle saxum ad montis verticem nunquam urgere desistat. Vide Natal. lib. vi. Mythol. cap. 17. Hoc autem figmento denotantur ambitiosi, qui quamvis sæpius in petendis magistratibus repulsam ferant, ab ambiendo tamen nunquam desistunt. *R. Aut petis*] Quæ singulorum fuerint delicta, quæ supplicia, vide quæ nos olim ad Senecæ Tragœd. quæ ad Virg. vi. *Æneid.* : videntur Mythologi, Platonis Phædon, ad illum Mars. Ficini argumentum, Macrobius in Somnium Scipionis i. 10. Vulturem jecur immortale tundentem exponens tormenta malæ conscientie viscera interiora rimantis, &c. Lucretius item lib. iii. et ipse fons Hom. Odyss. A. Luciani Necyomantia, Joannes Tzetzes Chiliad. 273. lib. ix.

460 *Volvitur*] Rota sc. indesinenter actus : qua expressione nihil argutius atque ingeniosius dici posse aiunt. Ego tamen æquari aut etiam superari arbitror ab illo quod seq. vs. 508. 'Tum face jactata per eundem sæpius orbem Consequitur motis velociter ignibus ignes.' *Farnab. Volvitur Ixion*] Vide Natal. lib. vi. Mythol. cap. 16. 'Et peccatum et præmium hujus amplectitur uno disticho Tibullus lib. i. Eleg. 3. 'Illic Junonem tentare Ixionis ausi, Versantur celeri noxia membra rota.' *Pont.*

462 *Assidue repetunt, quas perdunt, Belides undas*] *Assidue*, et *quas perdunt*, ex melioribus ; et deinde *acie*, pro *facie*, ex iisdem : hoc est, oculo. Sic apud Senecam Hercule Furente, 'Acieque falsum turbida celum vides.' Val. Flaccus lib. iii. 'finem

cum Phasidis alti Transierit Perses, aciemque admoverit urbi: non faciemque, ut perperam nunc legitur. Sed illic de exercitu intelligendum. Lucanus lib. viii. de Magno moriente ex vetusto codice Vossiano, 'Permansiase decus sacra venerabile formæ, Iratamque Deis aciem: non faciem; nam vultus subsequitur. *Heins. Assidue repetent*] Forte: *Assidue regerant, &c.* quod et Gebhardo videbatur. *Idem. Belides*] Beli neptes. Nam Belas duos habuit filios, Danaum et Ægyptum. Is quinquaginta Danai filias totidem suis filiis desponsavit. Sed Danaus cum Apollinis oraculo didicisset, se quandoque ab uno filiorum Ægypti, suo genero, occisum iri, filiabus mandavit, ut prima nocte quæque suos maritos occiderent. Quæ quidem omnes, præter unam Hypermnestram natu minimam, quæ Lynceo sponso peperit, a quo postea Danaus fuit interceptus, patri sunt obsecutæ. Quare ea pœna apud inferos sunt damnatæ, ut cribris aquam haurire nunquam desistant. *Belides*] 'Et Danai proles, Veneris quod numina læsit, In cava Lethæas dolia portat aquas.' Tibull. lib. i. Eleg. 3. 'Dolia virginis idem ille repleverit urnis, Ne tenera assidua colla graventur aqua.' Itid. Lucret. lib. iii. eleganter alludit ad pœnam Belid. apud inferos, vs. 1020. et seqq. 'Nec tamen explemur vitali fructibus unquam: Hoc, ut opinor, id est, ævo florente puellas Quod memorant laticem pertuamq. congerere in vas; Quod tamen expleri nulla ratione potestur,' &c. Videantur Lucian. Timon, et Crates, Horat. Od. iii. 11.

463 *Torva*] De Junonis odio in filias Danaï qui filius Beli, Epistola Hypermnestræ ad Lynceum. *Forn.*

464 *Et ante omnes Ixiona*] Quia ab eo affecta injuria fuerat, cum de stupro fuit interpellata.

465 *Cur hic e fratribus*] Nam Sis-

plus et Athamas fratres facere, filiique Æoli.

467 *Cum conjuge*] Cum uxore sua Ino.

470 *Athamanta furoribus*] Imo *Sorores*: hoc est, Furæ, quod vetustiores magno numero agnoscerunt. 'Sorores Nocte genitas,' paulo ante appellarat ipse. Seneca *Œdipo*: 'Rupere Erebi claustra profundi Turba Sororum face Tartarea.' Virgilius quoque nunc 'Diras sorores,' nunc 'Tartareas' vocat: sic de Musis quoque. Vide Notas Trist. iv. Eleg. 1. *Heins. Ne staret*] Sed everteretur. *Traherent Athamanta furoribus*] Hoc est, ut Athamas furiosus affectus aliquod mali perpetraret.

474 *Defecit ab ore colubros*] *Rejecit colubras recte veteres plerique. Heins.*

475 *Ambagibus, inquit*] *Infit* secundum Palat. ut lib. ii. 'causamque viæ scitantibus infit: quomodo Virgilius etiam non semel: tres alii *ambagibus* uti. *Idem.*

479 *Lustravit*] Purgavit ab inferorum contactu. *Thaumantias Iris*] Thaumantis et Electræ filia fuit Iris. R.

483 *Lactus comitatur euntem*] *Comitantur* sec. Palat. tert. Medic. Excerpta Jureti; et duo alii. *Heins.*

486 *Fores æcernas*] *Ebarnas* duo veteres. Mox pro *exterrita* Bernegg. pri. Erfurt. et nonnulli alii, *est territa*. *Idem.*

492 *Circum pectora lapsæ*] *Tempora* pri. et sec. Medic. Neap. alique nonnulli: quod præstat. Pro *paraque jacent, scribe jacens*; nam et ille sibilabant: et sic pri. Gronov. *Idem.*

493 *Linguisque coruscant*] *Linguasque* prim. Pal. pri. Vatican. prim. sec. et tert. Mediceæ, Thaan. Spirens. alique nonnulli. De vitulo Juvenalis Satyra xii. 'Sed procul extantum petulantia quatit hostia funem Tarpelo servata Jovi, frontemque coruscant.' Virgil. 'strictumque coruscant Mucronem.' lib. x. et lib. xii. 'hastam-

que coruscat.' Et postea, 'telumque coruscat.' et 'telum fatale coruscat.' Val. Flaccus lib. II. 'ferumque super Bellona coruscat.' Statius, 'clypeo victim Pythona coruscat.' In nonnullis, *linguaeque*, in aliis *linguaeque coruscans*. Deinde *abruptis* pro *abruptis* meliora. *Idem*.

494 *Duos angues*] *Duos* liber Langerman. mox *raptas* quartus Medicus: et *at ille* tert. Med. et duo alii. Sic Medic. Faciei, 'Nec Medie Marsis findentur cantibus angues.' *Infra* vs. 593. ex antiquis libris, 'Me quoque caelestes in eandem vertitis anguem.' Et vs. 681. 'Varias animavit in angues.' Et vs. 791. 'Alternis immistas crinibus angues.' lib. VIII. 'modo quam tetigisse timerent Anguis eras.' *Idem*.

497 *Inspirantque graves animos*] *Ani-* mus multi veterum, ut et ab aliis jam monitum. *Idem*. *Graves*] *Δυσφύους γρόμους, λυσιδέεις φωνάδας* quibus intellectus delusus aliud quam quod videt, videre se opinatur. Vide quae nos ad Senecæ Hercul. farentem vs. 953. *Farn*.

498 *Mens est*] 'Quos diri conscia facti Mens habet attonitos, et surdo verbere cædit, Occultum quatiente animo terrore flagellum.' Juvenalis 13. Sat.

499 *Attulerat*] 'Attulerat secum Medea Scythicis aconitem ab oris. Ille Echidneæ memorant,' &c. I. VII. vs. 410. *Farn*.

501 *Erroraque vagos*] Libere vagandi cupidinem. *Cacæque oblitia*] Et ratio et memoria in furiosis sopiuntur. *Pont*.

502 *Et acies et lacrymas*] Scelera patrant, flent etiam ut pueri, et rabunt ut canes, &c. Hæc omnia triverat et commista in olla ærea coxerat; et ne quid ad vim hujus pharmaci deesset, radícula de cicuta ea diligenter in olla versaverat. Vide Turneb. Advers. XII. 8. *Pont*.

503 *Sanguine mista*] *Tinctis* multi

ex melioribus. *Heins*.

505 *Vertit furiale venenum*] Doctissimo Grævio, cui multam humaniores literæ et hæ in Nasonem mem animadversiones debent, legendum videbatur, *vergūt*: de quo verbo diximus Pont. I. El. 9. vs. 54. *Idem*.

506 *Movet*] In furem dedit. *R*.

509 *Victrix*] *Voti compos*. Junonisque peracto mandato. *Inania*] Vide quæ ad vs. 441. supra. *Farn*.

510 *Sumptumque recingitur anguem*] Serpentem quo cincta erat Tisiphone resolvit. *R*.

511 *Furibundus*] Hoc est, quod sibi in exemplum ultionis sumpsit Juno, supra 428. ut furiali correptus errore et mente delusus turbata, in aliud, quam quod revera est, feratur, uti Penthei mater et matertera: lib. præced. *Farn*.

512 *Retia tendite silvis*] *Pandite* primus Medic. et duo alii cum Norico: utrumque bene. *Heins*.

513 *Cum gemina prole*] Ino uxor est illi visa læna; at Learchus et Melicerta, quorum illum in ulnis gestabat, hunc non æque infantem manu traherat, cæculi sen Ienncali.

515 *Et parva Clearchum*] Athamas ex Ino Clearchum et Melicertam filios suscepit.

517 *Mare rotat funda*] Ereptum matri in saxum impingit miserum infantem. *Pont*.

518 *Discutit ora ferox*] *Ossa* Cantabr. et alter Erfurt. Sic Seneca Troasi de Astyanacte, 'ossa disiecta et gravi Elisa casa.' *Heins*.

520 *Sparisique capillis*] *Pennisque* cum Florentino, S. Marci, Neapol. prim. Vatican. sec. Medic. aliisque nonnullis: nam 'sparsi veneni' præcessit. *Idem*.

522 *Ecohe*] Vox Bacchantium ab acclamatione Jovis collaudantis Bacchum in bello giganteo mutatum in leonem. Phocius in excerptis ex Proli Chrestomathia: "Ἰβέρο δὲ δ' ἰδὲ βασιλεὺς ἐκ τῆς αἰῶνος καὶ θεοῦ βασιλεὺς Διὸς ἑοικέναι,"

βεβατισμένους πολλὰ φρούγματι. *Farn.*

523 *Et hos usus præstat tibi, dixit, alumnus*] Duo veteres, *hos fructus: unus risus.* Forte *hos thiasos.* Vide Notas supra hoc libro vs. 26. Malo etiam *præstat* cum uno meo, uno Leid. et uno Vossiano, ut sit sarcasmus. *Heins. Hos usus*] Hanc utilitatem, ut furias et insanias.

524 *Imminet*] Promontorium describit, unde se Ino cum Melicerta filio præcipitavit. Id autem promontorium *Molaris petra* a Pausania vocatur, qui causam insanie Athamantis ad exilium Phryxi et Helles transfert.

528 *Seque sup.*] 'Απὸ τούτης αὐτὴν ἐς θάλασσαν ἰὼν βῆσαι, &c. Pausanias in Atticis sub finem. Ino cum Melicerta, de saxo quem Molurida vocant se in mare præcipitavit, cum natu majorem filium pater occidisset, seu furore impulsus, seu ira incensus, quod Orchomeniis famem immissam uxoris nefario facinore audisset,] Phryxum simul uxoris prioris filium ab illa sublatum. Namque, ut habet Nonnus 10. Dionysiacon, repudiata a Phryxo privigno, quem amabat, sterilitatem agris induxit. *Farn. Occupat*] Celestiter ascendit.

529 *Onusque*] Puer a Delphinis exceptus et in Corinthiorum Isthmon expositus, in deorum marinorum numerum referebatur, Palæmon dictum et Portumnus. Pausanias in Atticis. Lucian. in dialogis marinis. Nonnus 10. Dionysiac.

530 *Neptis*] Inus; cui mater erat Harmonia, filia Veneris. *Farn.*

533 *Miserere meorum*] Tuorum efficacius pri. Vatic. pri. Hamburg. et pro diversa lectione Arond.; at Bernegg. et tres alii nepotum. *Heins.*

534 *In Ionio immenso*] Ionium mare, Græciam alluens inter Ægeum et Tyrrenum pelagus situm. Dictum est autem ab Ionio quodam viro Illyrico, ut scribit Theopompus. Alii vero ab errore ἰὼν in vacuam muta-

tæ, Ionium putant esse denominatum.

536 *In medio profundo*] In dio Florentinus S. Marci: est autem Homericum epitheton, qui *δια δια* frequenter vocat, et *δια χόδρα* Iliad. Ω. Ausonius de Claris Urbibus carm. III. 'Pacis ut in diæ gremio secunda quiescat.' Ita veterrimus liber Vossianus: vulgati, *media.* 'Sententia dia Catonis' apud Horatium lib. I. Sat. 2. 'dia ratio' apud Prudentium in antiquissimis, quos vidi, codicibus, præfatione librorum contra Symmachum: nec Giphanius in 'diva' mutare debuit indice Laetretiano, 'dia pabula,' 'dia otia,' 'dia voluptas,' 'diæ luminis oræ' Lucretio; nam quod Tanaquillus Faber notis ad Phædrum primo, mox et in Epistolis nuper editis alterum Lucretii locum huc trahit, ac 'dia clade' in eo reponi jubet, a scopo aberravit. Locus extat lib. VI. vs. 641. ubi de Ætna agitur, 'neque enim media de clade coorta Flammæ tempestas. Siculûm dominata per agros.' Vellem vir eruditus pro emendatione sua minus servide pugnaret; nam cum in tribus veterrimis codicibus, quorum excerpta penes me exstant, exaratum sit, 'neque enim media græcia de coorta,' nullum mihi dubium est, quin vere et apposite Isaacus Vossius, raræ eruditionis et magni ingenii vir, castigavit, 'neque enim mediocri clade coorta.' Plura vide l. II. Fast. vs. 698. *Heins.*

537 *Gratumque manet mihi nomen ab illa*] *Gratumque* pri. sec. tert. Med. pri. Basil. et sex alii: recte. Τῆς Ἀφροδίτης. Fast. IV. 'Sed Veneris mensem Graio sermone notatum Auguror: a spumis est Dea dicta maris.' *Idem.*

539 *Majestatemque verendam Imposuit*] Significat illos effectos fuisse deos. Nam majestas, quæ a majoribus dicta est, propria est deorum.

540 *Nomenque simul faciemque novavit*] Hoc est, figuram et nomen nova-

et Melicertæ commutavit. Nam Ino *Leucothea* Græce, Latine *Matula* fuit appellata. Melicerta vero a Græcis *Palæmon*, a nostris *Portunus* fuit nuncupatus. Hominibus enim in Deos relatis nomina nova indebantur. *R.*

FAB. XIV. Arg. *Sidonæ comites*] Matronæ Thebanæ Ino fugientem secutæ, cum ex vestigiis percepissent eam se in mare præcipitasse, Junoni invidiam facere cœperunt. Quare Juno irata, eas partim in saxa, partim in aves commutavit. *Raph.*

542 *Sidonæ*] Thebanæ, quarum conjuges a Phœnicibus Cadmi sociis oriundi. *Farn.*

543 *Primo videre novissima*] In fronte seu prima parte scopuli illius, quem antea subjecit oculis, qua mare respicit, in ipsi arenis extabant pedum humanorum vestigia. *Pont.*

545 *Deplanxere*] Deflevit, palmis pectora plangentes atque percutientes. *Scissis capillis*] *Cæsis* unus Vossianus et tres alii: at Florentinus S. Marci Neap. et alii nonnulli ex vetustioribus, quod verum puto: deinde *sumtis alis*, Zulich. Spirensis, et quatuor alii; ut supra, 'An magis at sumtis illius filia pennis.' Lib. v. 'Vimque parat, quam nos sumtis effugimus alis.' Lib. vi. 'sumtis quin candida pennis Ipsa sibi plandat crepitante ciconia rostro.' Lib. xi. 'alasque pedes sumpsisse putares.' Lib. xii. initio, ut quidem scribendum puto, 'Nescius at sumtis Priamus pater Æsacon alis Vivere lugebat.' ubi in vulgatis *assumtis*. Et lib. xiv. 'pennas sumere tuæque Conjugis in volucrem niveas abiere columbas.' Juvenalis Satyra xiv. de pullis ciconiæ, 'Illi eadem sumtis quærunt animalia pennis.' Denique *Mineides* aut *Minyeides* locum hic non habent: neminem enim inveni hactenus ex antiquis scriptoribus, qui Thebanas sic appelleret. Quidam veteres *Cadmides*: nihil rectius. Rottendorph. *Yonides*; vel *Miseides*, vel *Nimeides*. Nonnulli *Mancides* vel *Menides*. Neglexerat nempe geminare librarius duas postremas literas vocis proxime præcedentis. Pro *Menides* itaque rescribendum *Imenides*; quam conjecturam

546 *Pellice*] Semele. Cujus gratia universam Bacchi familiam infesta odiis et vindicta prosequebatur. *Farn.*

550 *Nam quæ præcipue fuerat pia*] Pia erga reginam, quæ ipsam quoque ante alias omnes dilexerat. *Pont.*

555 *Illæ manus*] Non sunt Nasoniani numeri. Puto, *In maris illæ manus ut forte tetenderat undas*. Heins.

556 *Porrigit undas*] Unus Ambrosianus *porrigitur*; ut sit Græcismus. Sic supra vs. 527. similiter reponendum censeo, *Summa riget, frontemque in apertum porgitur æquor*: ut persistat in Græcismo. Vetus Festum in 'Surregit.' Cicero in Arateis, 'dextram porgens.' Virgil. Æn. viii. 'pocula porgit dextris.' Val. Flaccus lib. ii. sub finem, 'duci porgens carthesia Graio.' Prudentius lib. i. contra Symmachum, 'non cyathos Dis Porgere, sed medio

Delph. et Var. Clas.

Ovid.

recubantem cum Jove fulcro.' Statius Glaucia Atedii, 'porxit flores' et Theb. viii. 'Imperat abscessum porgi.' Ausonius Idyll. xxxii. 'michi porge fruendum.' Priscianus Periegesi, 'Persecat Hesperiam primus qui porgitur undis.' Sic et 'surpuit' apud Horatium: plenus horum Callus. *Idem.*

557 *Laniabat*] Malim *laniabant*, digiti nimirum. *Idem.*

559 *Deprensus est*] *Deprenditur* rectius in uno Gronov. *Idem.*

560 *Gurgite in illo*] Putem *gurgite in alto*, etsi veteres constanter pro altera lectione certant: natus error ex ultima voce præcedentis versus perperam alieno loco repetita. *Idem.*

561 *Æquora distinguunt summis Mineides alis*] *Destringunt* Florent. S. Marci Neap. et alii nonnulli ex vetustioribus, quod verum puto: deinde *sumtis alis*, Zulich. Spirensis, et quatuor alii; ut supra, 'An magis at sumtis illius filia pennis.' Lib. v. 'Vimque parat, quam nos sumtis effugimus alis.' Lib. vi. 'sumtis quin candida pennis Ipsa sibi plandat crepitante ciconia rostro.' Lib. xi. 'alasque pedes sumpsisse putares.' Lib. xii. initio, ut quidem scribendum puto, 'Nescius at sumtis Priamus pater Æsacon alis Vivere lugebat.' ubi in vulgatis *assumtis*. Et lib. xiv. 'pennas sumere tuæque Conjugis in volucrem niveas abiere columbas.' Juvenalis Satyra xiv. de pullis ciconiæ, 'Illi eadem sumtis quærunt animalia pennis.' Denique *Mineides* aut *Minyeides* locum hic non habent: neminem enim inveni hactenus ex antiquis scriptoribus, qui Thebanas sic appelleret. Quidam veteres *Cadmides*: nihil rectius. Rottendorph. *Yonides*; vel *Miseides*, vel *Nimeides*. Nonnulli *Mancides* vel *Menides*. Neglexerat nempe geminare librarius duas postremas literas vocis proxime præcedentis. Pro *Menides* itaque rescribendum *Imenides*; quam conjecturam

10 H

confirmat fragmentum chartaceum a Luca Langermanno V. Cl. mihi oblatum. *Ismenides* Thebanæ ab Ismeno fluvio. Ita poetæ passim. Noxter l. vi. 'Ismenides ite frequentes.' Lib. iii. sub finem, 'Thuraque dant sanctasque colunt Ismenides aras.' Et initio hujus libri, 'Placatus mitisque rogant Ismenides adsia.' Lib. xiii. 'Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris.' *Idem.* *Cadmeides*] Thebanæ istæ mulieres, a Cadmo auctore. Al. *Mineides.* Farn.

FAB. XVI. 563 *Luctu*] Cadmus domus suæ perpetuis cladibus obrutus, quasi cælum illud et terram abominatus, cum uxore Hermonie jam senex Thebis migravit in Illyrium; profugus ob Lintum a se interfectum; ut alii, regno pulsus ab Amphione et Zetho; ut alii, se ad Euchelienses contulit; a quibus, ex oraculi responso, dux belli contra Illyrios electus, victor iis imperavit. Farn.

566 *Longisque erroribus actus*] *Erratibus* pri. Erfurtanus, pri. Palat. Neap. tert. Medic. et duodecim alii, cum veterrimo fragmento quod Amstelædami inspexi. Lib. xv. 'Quæ videam natum longis erratibus actum.' Sic et ibi vetus liber. Heins.

567 *Contigit Illyricos fines*] In Illyricum pervenit. Est autem Illyricum regio Epiro finitima, ab Illyrio Polyphemi filio cognominata, ut scribit Appianus.

571 *Fuerat*] Rectius *fuert* tertius Medic. et duo alii. Heins.

575 *In longam tenditur atoum*] Vel porrigat unus Leidensis. Concinna erit repetitio si ethic *porgitur* reponas. *Idem.* Et, ut] *Olos xpivos ipwv 'Onaas πepφeσav έxew άpυδea μopήv.* Nonnus Dionys. XLVI. vel quia ibi in exilio latuit inops: vel quia homo politicus se ad mores et leges Barbarorum accommodavit: vel quia Illyriis plerisque oculi *άποδρακεις καλ άπακδρεως*, qui interimant videndo quos diutius irati viderint: ut qui pupulas

in singulis oculis binas habeant: A. Gellius ix. 4. vel denique ab ipsa gentis nomine, cum *ερχάεως* angillam sonet, quæ 'longæ cognata colubræ.' Farn.

577 *Caruleis guttis*] Maculis subviridibus, qualis est maris color.

579 *Tenuantur acumine*] *Simulantur* in melioribus. Heins.

584 *Dum non totum occupat*] *Malim totam*: id est manum. *Idem.*

585 *Lingua In partes est fissa duas*] Alludit Plantus Asinar. iii. 3. 'Fac proserpentem bestiam me, duplicem ut habeam linguam.' Et in Persa, ii. 4. 'Bisulci lingua, quæsi proserpens bestia.'

591 *Cadme, quid hoc*] Puto, *Cadme*, ubi vox? Heins.

593 *In eundem anguem*] *Eandem* pri. Medic. et tres alii: dictum supra. *Idem.*

594 *Ille*] Lege sia quæ refert ex Plutarcho Pierius lib. xiv. hieroglyph. de angue puellæ amasio. Farn.

596 *Colla petebat*] *Premebat* malo cum uno Basil. in Cantabr. et octo aliis *tenebat*: an *terebat*? Heins.

597 *Quisquis adest, aderant comites, terretur*] *Terrentur* secundus Medicus et unus meus. Ita et libro xv. 'Quisquis adest visum venerantur numen.' ex antiquis libris. Sic apud Virgilium *Æn.* ii. Donatus, teste Pierio Valeriano, et multi vetustissimi libri, 'Et jam Argiva phalanx instructis navibus ibant, Littora nota petena.' *Idem.* At illa *Lubrica permulcet cristati colla draconis*] Ita vetustiores: nonnulli illis *perlucunt*, vel illi *perlucunt*: illas *permulcent* Urbinas. Deinde *dracones* alter Hamburgensis, et Gronovianus unus pro diversa lectione. Scribe, at illi *Lubrica perlucunt cristati colla dracones*. 'Cristati colla,' familiaris Nasoni Græcismus. Vetustiorum codicum vestigiis si insistis, occurrit scriptura, quam veram censeo, at illos *Lubrica permulcent cristati colla dracones. Illos permulcent*, comites vi-

delicet. Hinc postea, 'Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec verbere lædunt.' *Idem.*

600 *Donec in appositi*] Donec se in contiguo nemore occultaverunt.

FAB. XVII. 603 *Solatia Magna nepos dederat*] Fuerat unus Vossianus et fragmentum veterrimum, quod Amstelædami vidi. Eleganter Epicedio Drusi, 'At tu qui superes miseræ solatia matri.' Remedio Amoris, 'Dixit, et hanc habuit solatia magna prioria.' *Heins.*

604 *Nepos*] Bacchus, ex Semele, filia sua. *Farn.*

605 *Positis templis*] Ponere, locare, instituere, quæ vocabula et Virgilio familiaria. 'Mœnia prima loco.' *Æn.* III. 'Solido de marmore templa Instituat.' *Achaia*] Græcia. Nam Achaia pars est Græciæ, unde Achæi pro Græcis accipiuntur.

606 *Solus Abantiades*] Acrisius Abantis Argivorum regis fuit filius, paterque Danaës, ex qua Perseum Jupiter suscepit. Is a Præto fratre pulsus regno a Perseo nepote fuit restitutus, a quo tandem invito, cum disco luderet, fuit interemptus. *Ab origine eadem*] Quia et ipse ab Jove originem ducebat. Nam Belus Jovis fuit filius, is vero pater fuit Abantis, cujus filium Acrisium fuisse diximus. *R.*

607 *Urbis Argolicæ*] Urbs Argolica non alia est quam Argos, quæ interdum, sed numero multitudinis, Argi, pro tota Græcia et pro Græcis ponitur.

608 *Contraque Deum ferat arma*] Paratus enim erat armis eum excludere, et obnitentes comites ac ministros ejus occidere. *Contra Deum ferat arma*] Sic Emius apud Merul. 'Cave sis tuam contendas iram contra cum ira Liberi.' Consule Tzetz. *Chiliad.* VI. histor. 60. *Genusque Non putat esse Deum, neque enim Jovis esse putabat Persea*] *Putet* meliores; et pro

Deum, Arondelianus, Mureti Excerpta, et quatuor alii ex nostris, ex Ciofanianis tres, *Jovis*. Scribe, *genusque Non putet esse Jovis: sed nec Jovis esse putabat Persea*. Exciderant tres voces *sed nec Jovis*, errore nato ex neglecta a librario oscitante repetitione τοῦ *Jovis*, versui pro arbitrio tibicinem postea nescio quis admorat, sed sine successu. Potest et rescribi, *nam nec Jovis esse putabat Persea*. Paulo ante pro *Acrisius superet*, *Genevensis superat*: ut in illo Virgilio, 'superatne et vescitur aura Ætherea?' *Heins.*

610 *Pluvio*] Acrisius oraculum consuluerat maremq̃e pareret uxor an fœminam: respondit oraculum, nulum se habiturum filium; nepotem aliquando e filia, a quo ipse occideretur. Danaën itaque filiam cum nutrice inclusit thalamo aheneo subteraneo in specu; cui se immisit Jupiter in aureum imbrem conversus, fucumque fecit mulieri. Epimythium dabit, *Hor.* III. Ode 16. et *Paul. Silent. Antholog.* lib. VII. *χρῶστος ἀπαύστωιο διέρμυα*, &c. *Farn.* *Pluvio auro*] Nam Jupiter in auri guttas conversus in Danaës gremium pluvisse flagitur. *Pluvio Danaë conceperat auro*] Redibis ad *Amor.* II. *El.* 19. vs. 27.

613 *Panitet*] Quia et Perseum Jove digna gessisse accipiebat, et Bacchum in numerum Deorum jam esse relatum videbat. *Alter*] Perseus, qui a Polydecte rege Seriphi, ad quem arca, in qua ipse cum matre inclusus fuerat, appulsa est, ad debellandas Gorgonas, petendumque Medusæ ex iis natu maximæ caput, misus: accipit a Mercurio talaria et harpen, a Plutone galeam, a Pallade ægida et speculum: victor reversus dum Medusæ caput per cælum volans portaret, guttæ Gorgonei capitis deciduæ in serpentes mutatæ sunt. Causam naturalem et historicam ad fabulam

convertit. Transtulit poeta locum hunc ex Apollonii Argonaut. v. *Εδρε γὰρ ἰοδθεος Λιβύην ὑπερπάρτο Περσεύς*, &c. Vide quæ nos ad Lucanum lib. ix. 619. et deinceps. Sed vide Clariss. Baconi Vet. Sap. de Perseo sive bello interpretantis, Perseo, id est, ad bellum probe instructo opus esse celeri expeditione, occultis consiliis, providentia, &c. Vide Apollodorum lib. ii. et allegorice expositam ab Is. Tzetæ sub initio Lycophr. Cassandræ. *Farn.*

614 *Viperæ referens spoliū*] Medusæ serpentigerum caput, quod vel Deorum vel Palladis jussu præciderat, secum per aëra volans portabat. *Pont.*

616 *Cumque super Libycas*] Guttas sanguinis ex Medusæ capite cadentes in terram Libyam varios in serpentes conversas fuisse narrat poeta: quod ideo fictum videtur, quia Libya serpentibus venenosis abundat.

618 *Varios angues*] *Varias* duo veteres: monui supra. Mox *infestaque terra colubris* cave mutes in *infestaque*, quod veteres nonnulli agnoscunt. Seneca Hercule Cæto, 'Quodcunque tellus genuit infesta, occidit.' Ita optimus codex, vulgati *infestum*: minus bene. *Heins.*

FAB. XVIII. 620 *Per immensum*] 'Immensi copia mundi.' Metam. ii. vs. 157.

622 *Ex alto seductas æquore*] *Æthere* potiores antiqui. Sic lib. i. 'recens tellus seductaque nuper ab alto Æthere.' Mox *geminas Arctos* pro *gelidas* Berneggerianus: utrumque probum. Lib. iii. 'Si totum spectes, geminas qui separat Arctos.' *Heins.*

624 *Gelidas Arctos*] *Gelidos* septentriones, ad quos nunquam Sol accedit.

625 *Sæpe est delatus*] *Ablatus* veteres. *Heins.*

627 *Hesperio regis Atlantis in orbe*] Imo *regnis* per appositionem, quod in

plurimis antiquis extat. Sic lib. xiiii. 'Neritiasque domos regnum fallacia Ulyssi.' Virgil. Æn. iii. 'Efluximus scopulos Ithacæ, Lærtia regna.' *Idem.*

629 *Cursus diurnos*] *Currus* probe Bernegger. et quartus Medicus: *currus solares* intelligit. *Idem.*

630 *Cunctis præstans*] *Cunctos* Florentinus S. Marci, Bernegger. et tres alii; optime: totidem *custos*: proxime verum. Statius Theb. iv. 'Argolidasque habitu præstabo maritas.' Ita Cornelius Nepos, Val. Maximus; alii sæpe. Servius ad Æn. xi. vs. 447. 'Et præsto illum, hoc est, melior sum illo, et præsto illi dicimus.' *Idem.*

631 *Japetionides*] Atlas Japeti filius fuit, frater Promethei, ut alii, Hesperii: rex Mauritaniz, ad Oceanum occidentum, qui ab illo *Atlanticus* dictus. *Farn.* *Ultima tellus*] Mauritania cum reliquo occidente.

635 *Vicina nulla premebat*] *Premeabant* recte Florentinus S. Marci, et prior Erfurtanus, cum uno meo. Vide Notas Fast. iii. 181. *Heins.*

637 *Ex auro poma ferebant*] Gronovius legendum censet, *tegebant*, id est, poma aurea tegebant aureos ramos. Quamquam alii aliter distinguentes, *gerebant* malint. *Pont.* *Poma*] Aurea hæc mala alii putant fuisse citria vel Medica. Dalecampius; ad Athenæi iii. 7. Alii, oves corporis magni et coloris subrutili: τῶ μῆλ' utrumque significante. Pollux. Alii stellas interpretantur, quod Astronomiz peritus fuerit Atlas. Natal. Com. vii. 7. Aurifodinas alii. *Farn.* *Poma tegebant*] Ita meliores: et recte. Perperam alii *ferebant* vel *gerebant*. Pro *nitentes* unus Moreti *micantes*. *Heins.*

642 *Themis Parnassia*] Quæ in monte Parnasso templum habet. *R. Themis*] Vide l. i. vs. 321.

644 *Hunc titulum*] Hanc gloriam.

645 *Pomaria clauserat Atlas Montibus*] *Manibus* tertius Medicus, uter-

que Erfurtanus, veterrimum fragmentum Amstelædamense, et octo aut decem alii: quod præstat. Hinc *munire* pro munire. Pro *clauserat* Medicens chartaceus ex veterrimo descriptus *carpserat*. Forte *sepserat*. Heins. *Pomaria*] Hortos arboribus consitos. *K.*

646 *Draconi*] Cui Ladon nomen. Apoll. Argonaut. iv. Ἀδων Εἰσέτι πουχθίζον παγχρόσθα ῥέον μῆλα Χάρις ἐν Ἀτλαντος, χθόνιος ὄψις, quem fluvium interpretantur volumine sinuoso circumdantem hortos Hesp. *Farn.*

647 *Arcebatque externos*] Inhospitalis totus et inhumanus Atlas, quasi qui regnum *αὐρακὲς* haberet. *Pont.*

650 *Manibusque expellere tentat*] *Foribusque* schedæ vetustissimæ Theatrorum Romæ, et primus Bononiensis. Mox *par* esset *Atlanti viribus*, non *Atlantis*, quinque scripti. *Heins.*

655 *Protulit ora*] *Prodidit* Fragmentum Amstelædamense optimæ notæ. *Adi* Notas *Fastor.* v. 508. *Idem.*

656 *Nam barba comæque*] *Jam* ex quatuor scriptis. *Idem.*

657 *Juga sunt humerique*] Jugum est summa montis ipsius planities, per quam transitus vel hominibus patet: dictum quod illic mons potissimum jungatur.

659 *Partes altius in omnes*] *Alii actus*; nonnulli *auctus*, quod verum esse existimo. Mox *requiescit* pro *requievit* *Bernegger.* et septem alii. *Heins.*

660 *Omne*] Propter Astronomiæ scientiam, sphaeramque ab illo inventam fingitur Atlas cælum sustinere. *Diodor.* l. iv. sub initio addit, illum cum in altissimum montem ad astrorum cursus observandos ascendisset, subito a ventis abreptum. *Idem* ref. *Vives* ad *August.* de civit. Dei. i. 18. Sed vide *Aristot.* ii. de Cælo, et *Tzetzen Hist.* i. 5. *Macrob.* ii. Quando siderum motus, aut ratio cœpta est *genethliaca* sciri? non post *Theu-*

lin Ægyptium, aut post *Atlantem*; ut quidam ferunt, gestatorem, bajulum, tibicinem illum ac destinam cœli? *Arnobius* l. ii. *Farn.* Sic *Dii statulisti*] *Voluistis*. Cujus autem rei rationem assignare non possumus, ad *Deorum potentiam* referre solemus. *R.*

FAB. XIX. 662 Hippotades] *Æolus*, Jovis ex *Acesta* filius, *Hippotæ* nepos, Ἄϊολον Ἰππότῃ παῖδα κλυτόν. *Apollon.* l. iv. qui quum naturam ventorum adverteret, atque ex ortu et occasu siderum, statisque anni temporibus, ut et regionum marisque æstus reciproci, ventos prædiceret, ταμίαν τῶν ἀνέμων καὶ βασιλέα vocarunt ac crediderunt, inquit *Strabo* ii.

et vi. *Virgil.* *Æneid.* i. *Farn.* *Hippotades*] *Metam.* xiv. fab. 5. et 6. 'Æolon Hippotaden cohibentem carcere Ventos,' &c. Κείνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε Κρονίων. *Hom. Odyss.* K. vs. 21. *Æterno carcere ventos*] Quare dicatur *carcer æternus*, ex quo venti frequenter emittantur, non video. *Censeo* igitur *scribendum terreno carcere*: certe unus *Leidensis* *externo*. Tempus nocturnum describit, quo venti plerumque silent. *Terreno* pro *subterraneo*: familiaris ea vox *Nasoni*. Sic l. vii. 'terrena silices fornace soluti.' Et ibidem, 'terrena numina.' Et l. xv. 'terreno Lycus est epotus hiatu.' Et libro i. 'terrena fæx:' quomodo et 'terreni artus' *Virgilio* l. vi. et, quod ad rem potissimum facit, libro xi. 'fuit ingens monte sub alto Regis Dercennii terreno ex aggere bustum.' *Heins.*

664 *Pennis resumptis*] *Talaribus*, quæ per noctem deposuerat. *

665 *Teleque*] *Harpe.* *Farn.*

667 *Circumque infraque relictis*] *Canabris* et quatuor alii *circaque*. *Oxon.* *citraque*. Forte *citraque ultraque*: ut l. v. 'Dextera dirigit, nec citra mota nec ultra.' *Heins.*

668 *Cepheaque conspicit arva*] *Pri.* *Vatic.* *Oxon.* *Thuan.* et duo alii *Ce-*

phia: eleganter. Sic lib. xiv. ex antiquis libris, 'Rhegion ingreditur, ferventes æstibus undas:' cum Rhegion non sit unda, sed urbs undæ appositæ. Mox *Andromedan* meliores: de quo alibi dictum. *Heins.* *Cepheia arva*] *Cephei* regna. *Cepheus* enim *Phœnicis* fuit filius, rexque *Æthiopum*, et *Cassiope* maritus, ac *Andromedæ* pater, qui *Andromedam* filiam propter uxoris superbiam monstro marino objicere fuerat coactus. Cum enim *Cassiope* mater se *Nereidibus* pulchriore esse jactaret, precibus ipsarum motus *Neptunus* bellum marinam immisit, quæ *Æthiopiam* vastaret. Quare consultus *Jupiter Hammon*, qua ratione *Nereides* placari possent, respondit *Cephei Cassiope*que progeniem monstro esse objiciendam. *Andromedam* igitur cum ad scopulum religatam *Perseus* vidisset, ea conditione se illam liberaturum pactus est, ut sibi uxor promitteretur. Cæterum *Phineus Cephei* frater, cui, antequam monstro exponeretur, *Andromeda* fuerat desponsata, cum vi eam *Perseo* eripere conaretur, multis interfectis, reliquos in se ruentes *Persens* ipse *Medusæ* capite detecto in lapides commutavit. *R.*

669 *Maternæ linguæ*] Nam *Cassiope* de pulchritudine cum *Nereidibus* contendere fuerat ansa.

670 *Injustus jusserat Hammon*] *Immitis Hammon* tres scripti, et pro diversa lectione *Grævianus*: unus *Leidensis* *immitis*. *Heins.*

673 *Tepido fletu*] *Trepido* Neap. secundus *Mediceus*, pri. *Erfurt.* multique alii: recte *trepido*, ut apparet esse vivam. *Idem.*

674 *Marmoreum opus*] *Marmoream* statuem. *R.*

680 *Primo silet illa, nec audet Appellare virum*] *Stupet illa* primus et secundus *Palat.* alii que multi melioris notæ. *Appellare virum* an recte dica-

tur, quæ respondet appellanti, dubito. Quare, si per membranas liceat, responam *Aspectare*, quod sequentia confirmant. Sic lib. xiv. ex antiquis membranis, 'cælum aspectasse fatebor.' *Heins.* Nec audet] Elegantissime picturam hanc expressit *Lucianus* περί οίκου. 'Ο Περσεύς τὸ κεῖτος φορεῖται καὶ τὴν Ἀνδρομέδαν καθαιρεῖ πύχ, ἐν βραχεὶ δὲ πολλὰ ὁ τεχνίτης ἐμμεῖσται αἰδῶ παρθένου καὶ φόβου, &c. virginis, inquit, verecundiam expressit artifex et metum: spectat enim pugnam desuper ex rupe, et adolescentis audaciam amatoriam, et belluæ visum ἀπρόσµαχον. Argumentum citat ex *Herodoto* in *Polymnia*. Sed et videt *Persea Philostrati Iconum* lib. i. et *Pausaniam* in *Corinthiacis*. *Farn.*

681 *Appellare virum*] Loqui viro. *R.*

687 *Et nondum memoratis omnibus*] Puto at, vel *en nondum*. *Heins.*

689 *Imminet*] *Eminet* cum melioribus. *Heins.*

690 *Et una mater adest*] *Et amens* primus *Basil.* et quatuor alii, rectius: hoc est, consternata, sine mente. *Fast. iv.* 'Excutitur somno stultè pia mater, et amens, Quid facis? exclamat.' *Idem.*

694 *Tum sic*] *Cum scripti*: paulo ante malim pro sed dignos fletus, *Nec secum auxilium, nisi dignos tempore fletus Plangoremque ferunt*: sed obstant codices. *Idem.*

695 *Ad opem brevis hora ferendam*] *Ferenda* veteres plerique. *Scribo, at opi brevis hora ferendæ est.* *Adi Notas Fast. iii. vs. 241. Idem.*

696 *Hanc ego si peterem*] *Merito* *Perseus* dotes suas et virtutes et facia apud ignotos exponit, quo facilius id quod cupit accipiat. *R.* *Ille*] ὁ ἄνθρωπος ἀπαύρυσεν γένος, &c. υἱὸς Δαυὶδ, τὸν ἀπὸ χρυσοῦ φαμέν ἀποτρόφον ἐμμεναι. *Pindarus Pyth. Od. xii.* Ἀλλὰ πατὴρ Περσῆος δόλιχος θυμὸς ἐρώτων Χρῶστος εἰς γάμον ἦλθε, καὶ οὐ φλογέεις παρακέρως. *Nonn. Dionys. 47. Farn.*

697 *Quam clausam implevit facundo*
Jupiter auro] *Quam quondam nonnulli.*
Puto Quam lusam: ut libro vi. 'Au-
 reus ut Dansen, Asopida luserit igneus.' Et paulo post ibidem de Apolline, 'ut pastor Macareida luserit Issen.' Amor. i. Eleg. 10. 'Qualis erat Lede, quam plumis abditus albis, Callidus in falsa lusit adulter ave.' Epistola Helenæ, 'Matris in admisso falsa sub imagine lusæ Error inest: pluma tectus adulter erat.' Libro viii. Met. 'Nec Jove tu natus, nec mater imagine tauri Lusa tua est.' Prudentius libro i. contra Symmach. 'At si Rhea sacram lascivi Martis amore Lusa pudicitiam fluviali amisit in ulva.' Vulgatum *clausa* sic absolute positum nescio an satis sit Latinum. *Heins.*

708 *Balearica*] Lib. ii. vs. 727. monimus in nonnullis veterum *balearia* legi. *Idem. Balearica*] *Balearium* ins. incolae fuisse peritissimos funditores, et supra dictum, et satis notum. *Farn.*

710 *Repulsa*] Sic lib. ii. vs. 786. 'Fugit; et impressa tellurem reppulit hasta.' Vide quæ nos ibi. *Farn.*

713 *Præpes*] Ales. Præpetes vero majores dicuntur aves, quarum ex volatu auguria colliguntur. *R.*

714 *Præbentem*] Apricantem se ad Solem. *Farn.*

715 *Occupat adversum*] Imo *avertum*: ut recte præstantiores membranæ. *Heins. Occupat*] Corripit.

716 *Squammigeris*] Τοῖς ἀμφὶ νῦν ἐράτῃ παράγος ἵππος ἀντιπλάσ, δυσχέλωμα ὀρθόκοντι. Sophocl. Antigone. Supra vs. 362. *Farn.*

717 *Sic celeri missus præceps per inane volatu*] *Præpes misso* Cantabrig. *misso* etiam in multis melioris notæ: *præpes missus* nonnulli: *præceps missum* optimus Thuanæus. Scribe, *Sic celeri præpes fissum per inane volatu.* Germanicus Cæsar de Perseo, 'properare videtur, Et velle aligeris pu-

rum æthera findere pennis.' Quæ ibi vera lectio. Noster ipse paulo ante de eodem Perseo, 'Et liquidum motis talaribus ætra findit.' Statius Theb. xi. 'Nunc pede torvus humum, nunc cornibus ætra findit.' 'Ætra disco findere' idem Hercule Surrentino. 'Sectæ talaribus auræ' Propertio l. ii. Eleg. 30. *Heins.*

719 *Curvo tenus hamo*] Usque ad capulum, cui ferrum recurvum solet apponi, gladium suum in armo piscis condidit. *R. Inachides*] Perseus Argivus ab Inacho, prisco Argivorum rege.

720 *Vulnere*] Audi Lucianum prælii hujus victoriæque præconem, in lib. περὶ τοῦ οὐκον. Καὶ θηρίον μὲν ἐπεισι πεφρικὸς ταῖς ἀκρόσθαις, καὶ δεινότητων τῷ χάρματι. Καὶ ὁ Περσεὺς δὲ τῇ λαίᾳ μὲν προδελύνουσι τὴν Γόργονα τῇ δεξιᾷ δὲ καθυκεῖται τῷ ξίφει. Καὶ τὸ μὲν ὄσον τοῦ κήτους εἶδε τὴν Μέδουσαν ἤδη λίθος ἐστὶ τὸ δ' ὄσον ἑμφυχον μένει, τῇ ἄρῃ κότεραι. *Farn.*

724 *Quaque patent nunc terga*] *Patet* meliores magno numero: quod elegantius. Sic supra de scopulo, 'Summa riget.' Vide Notas Fastor. v. vs. 882. *Heins. Quaque patet*] Ictui scil. qua mersa non sunt. *Pont. Superobsita*] Desuper tecta atque cooperta conchis et ostreorum testis. Balenarum enim tergoribus conchæ ostreaque adhærere solent.

726 *Vulnerat ense*] Neap. Cantabr. secundus Mediceus, Spirensis, prior Erfurt. et quatuor alii *erberat*: eleganter et probe. *Heins.*

727 *Puniceos*] Quia mistos sanguine, quem tot vulnera eliciebant.

728 *Maduere graves aspergine pennæ*] Pennæ alarum Persei et madidæ et graves respersione fluctuum, quos evomebat bellus, sunt effectæ.

729 *Bibulis*] Aspergine madidis. *F.*
 731 *Stantibus aquis*] Quiescente mari.

732 *Rupisque tenens juga prima si-*

nistræ] Sinistra ex scriptis. Heins.

734 Cum plausu] Δεσμοὺς Ἀνδρομέδης πτερύοις ἀνελύσαστο Περσεὺς Ἀξίων ἔδρον ἔχων. Nonnus 47. Dionys. Farn.

740 Dura ne lædat arena] Secundus Medic. sec. Pal. Neapol. prim. Hamburg. aliique nonnulli nuda arena: recte. Sic nuda terra passim, et nuda humus. Heins.

742 Phorcynidos] Phorci et Cetus filiam. Vide quæ nos ad Lucan. ix. vs. 629. Farn.

745 Novum rigorem] Baccæ coralii sub aquis candidæ et molles exemptæ confestim durantur et rubescunt. Plin. xxxii. 2. ad eum Dalecampius. Farn.

748 Seminaque ex illis ut erant] Iterant recte mlti codices, ut jam ab aliis monitum. Pro coralii scribe curalii cum Florentino S. Marci et Neapolitano, vel curallis cum Urbinati: hoc est, κορράλλοις vel κορράλλοις nam in κορράλλοις prima corripitur, quanquam non ignoro per ω etiam κορράλλια scribi. Sic l. xv. in duobus veterrimis codicibus etiam curalii scriptum offendi: sic bubus, pro bobus, priore producta. Pulydamas, pro Polydamas. Mox malim, quæque Vimen in æquore erant, fiant super æquora saxum. Heins. Seminaque] Σπέρματά τε ἐξ ἐκείνων ἀνασκηπυροῦσιν ἐν τοῖς ὕδασι βύβασαι. Maximus Planudes in Græca sua Ovidii Metamorphos. versione. F.

FAB. XX. Arg. Dis tribus ille focos] Persens ob monatrum illud marinum debellatum Diis gratias agere, ac sacrificare decrevit, ac primum tres aras tribus Diis, Minervæ, Mercurio, ac Jovi ex cespitibus in littore extruxit, deinde vaccam Mercurio, taurum Jovi immolavit.

753 Lævum] Primus honoris locus medius, proximus sinister, inquit Lipsius Electorum ii. 2. Cur itaque assignatur Palladi locus supra Mercurium a ratione victimæ quæ Palladi potior et propria; ut xii. vs. 151.

Anson. Epigram. 64. 'Ærea bos steteram, mactata est vacca Minervæ.'

755 Taurus] Jovi mactari taurum negat Servius ad Æneid. iii. et Macrobr. Saturn. iii. 10. Asserit Xenophon Cyropæd. et Julianus ad Libanium. Vide quæ nos ad Senecæ Medeam vs. 60. et Hercal. Fur. vs. 299. Farn. Alipedi] Mercurio alas in pedibus habenti, ut qui et velocissimus sit planetarum, et cum talaribus alatis pingatur.

756 Et tanti præmia facti] Scribe, ut tanti præmia facti: malo etiam capit, quod est in uno Gronov. et Barberino, quam rapit cum vulgatis. Andromedan etiam pro Andromeden meliores: de quo alibi dictum. Heins.

757 Rapi] Allusum forte ad Rom. morem, ubi virgines e gremio matris rapi solitæ, in memoriam et omen raptarum Sabinarum, quod Romulo et suis feliciter cessit. Tædas Præcipiunt] Quid est præcipere tædas? Florentinus S. Marci optimus Præcipiunt: recte. Propert. lib. iii. Eleg. 15. 'Ipse Amor accensas percutit ante faces:' ubi præcutit quoque opinor scribendum. Hinc et 'quassæ faces' apud Nostrum in fabula Narcissi, et 'quatero facem' non semel alibi. In primo Gronoviano Percutunt. In Urbinati vetus scriptura penitus erasa: in uno Leidensi Præcipitant; in duobus aliis percipiunt. Propert. l. i. Eleg. 3. 'Cum quaterent sera nocte facem pueri.' Catullus Epithalamio Manlii, 'Manu pineam quate tædam.' 'Quassare facem' etiam obvium. Heins.

758 Largis] De apparatu, ritibus, et festivitate celebri nuptiarum, vide quæ nos ad Lucan. vi. vs. 254. et deinceps: et Alex. ab Alex. ii. 5. Farn.

759 Et ubique lyraque] Locus mendosus. Arondel. et unus Patav. et ibique: quatuor alii citharæque. Lovaniensis pro diversa lectione limique:

primus Gronov. *tectisque tubaque*: unus Moreti *tectis tubaque*. Scribendum jam diu adolescens olim vidi et monui, *lotique lyraque*, quod doctissimo etiam Gronovio videbatur, qui adendum Observat. iv. 15. tum quæ notamus Remed. Amor. vs. 753. *Heins.*

763 *Cepheni proceres*] Importune versus iste spurius huc irrepsit, quamquam constanter eum agnoscunt libri veteres. Pro *pulchroque instructa paratu*, in uno Mediceo non male, *patrioque*: alius *multoque*. Veterrimæ Theatinorum schedæ *totoque*. Puto *lautoque*. Mox etiam rescribo *Postquam epulis functos*, videlicet, *animos*. Durius enim videtur *functi generosi*, duæ voces contiguæ in eandem literam desinentes, quod studiose nimis evitat noster. *Idem.*

764 *Generosi munere Bacchi*] *Ζωφόρε* *por.* Homer. Iliad. ix. vs. 203. Athen. x. 6. *εὐζωφόρε* *por.*: ubi de sententia eorum vocabulorum. Plutarch. Sympos. v. quæst. 4. ubi multa lectu digna. Martial. xiii. Epigr. 65.

765 *Diffudere*] Lætitiæ dator Bacchus; illa vero diffundit dilatatque cor, tristitia contrahit. *Farn.*

766 *Quærenti protinus unus Narrat Lynceides*] Hæc absunt a Berneggeriano et primo Moreti, secundo Mediceo, Spirensi, et duobus aliis. Nonnulli ex vetustioribus priorem versum totum omittunt. Schedæ Theatin. et tertius Mediceus, *Quærit Lynceides moresque habitumque virorum*. Pro *Lynceides*, Aldi postrema editio, *Butthides*. Muretus ex veterrimo notat, *Narrat Abantiades. Anchiades* Aronde-lianus. Deinde in illis *cultusque genusque locorum*, et *moresque animosque virorum* mire variant libri veteres: multi veteres cum primo Mediceo, *mores habitumque virorum*: unus meus, *habitusque locorum*. Nimirum etiam hoc loco sinistra sciolorum liberalitas insigniter grassata est.

Scribe, *Postquam epulis functos generosi munere Bacchi Diffudere animos, quærenti protinus unus Narrat Abantiades cultusque habitumque locorum*: vel, *Postquam epulis functos generosi munere Bacchi Diffudere animos; cultusque habitumque locorum Quærit Abantiades, quærenti prodidit unus, Quæ simul edocuit*: nisi malis *quærentem* protinus *unus Quæ simul edocuit*, omisso upo versu: neque aliter codex Noricus a manu prima; nisi quod in illo legebatur *quærenti* cum vulgatis, non *quærentem*: 'cultus locorum' etiam Statio dictus Sylv. ii. Villa Surrentina, et lib. iii. ad Uxorem. Apposite Virgilius Georg. i. 'cæli prædiscere morem Cura sit, et patrios cultusque habitusque locorum.' *Heins.*

767 *Lynceides*] Aut Lyncei filius, aut certe proprium est nomen.

769 *Quantum virtute*] Scripserat, puto, Ovidius *qua tu virtute quibusque Artibus*. *Heins.*

771 *Narrat Abantiades*] *Agenorides* in melioribus; recte: ab Agenore enim Danaus Persei proavus oriundus. *Idem.*

772 *Tutum munimine molis*] *Septum* alter Hamburgensis. Vide Notas lib. ii. 713. Verum proximo pro *habitasse*, primus Gronovii, unus Palatinus, et duo alij *habuisse*; eleganter. Paulinus Epist. i. ad Ausonium, 'Non lare barbarico rigui mutatus in ipsos, Inter quos habui, socia feritate colonos:' inter quos habitavi. Virgil. lib. vii. 'Quæ loca, quive habeant homines, ubi mœnia gentis Vestigamus.' Sic apud Comicos 'ubi habet?' pro, ubi habitat? adi Nonium in 'Habere': neque aliter optimi scriptores passim, sed plerumque cum quarto casu conjungunt; ut noster lib. xv. 'Lencada continuam veteres habnere coloni.' Silius lib. viii. 'Quique Anienis habent ripas.' Similem usum habet τὸ ἐχει apud Græcos. *Idem.*

772 *Locum jacentem*] Planum et spaciosum campum. *Solida molis*] Solidi muri. *R. Locum jacentem*] *Metam.* II. 178. 'Ut vero summo desepxit ab æthere terras Infelix Phææthon, penitus penitusque jacentes: ubi vide notas Nobiliss. Heinsii.

773 *Geminæ*] Γραιῶς, Pephredo et Ervo: Zenodotus addit tertiam Dino: filias item Cephei, sorores Gorgonis: his unicus erat oculus, unus dens, quibus per vices utebantur sorores: hos intercepti Perseus, atque his instructus, ad Gorgonas avolavit, Medusam dormientem offendit, eique collum amputavit. Lege quæ Is. Tzetzes ad Lycophr. ibi λαμπροκλέτης τριπλάνους ποδῶν, &c. Erasmi adag. 'Orci galea:' et Luciani Dialog. Tritonis et Nereidum in dial. marinis: Apollodor. lib. II. *Farn.*

774 *Unius sortitas luminis unum*] *Partitas* meliores magno numero: lib. VII. 'populique recentibus urbem Partior.' *Heins.*

777 *Horrentia saxa*] *Arentia* Bernegger. Spirensis, Arondel. et octo alii: ut lib. XIII. 'rodunt arentia saxa capellæ.' *Idem.*

781 *Clypei Ære percussio*] Vitreum hunc clypeum a Minerva habuisse dicitur, per quem videret, nec videretur. Lucianus ait, Minervam illi clypeum velut facem aut speculum refulgens prætulisse, et in eo Medusæ imaginem spectandam exhibuisse. Postea Perseum sinistra arrepta illius coma, et inspecta imagine; dextra autem sublata harpe, caput abscidisse; atque ita, prius quam sorores reliquæ expergiscerentur, avolasse. *Pont.*

784 *Eripuisse caput collo*] *Exsecuisse* vel *Præsecuisse* opinor a Nasone scriptum. *Heins.*

786 *Pegasus*] Græcum est, Πήγασος, ἀπὸ τῆς πηγῆς a fonte; a Gorgonibus enim fingitur natus, propter Oceani fontes. Male igitur apud

Calph. corripitur prima syllab. Apuleius hanc alati equi fabulam ridet: 'Reputabam,' inquit, 'Pegasus illum inclytum metu volaticum fuisse:' respicit ad illud Virgil. 'Pedibus timor addidit alas.' Strabo ait, Pegasus apud Pyrenæa fontem Corinthium esse captum. Hyginus autem in cælum evolasse contendit, et inter sidera numerari. Solebant autem veteres, si quis Heroum subito de medio esset sublatus, indigetem condere, et in cælo collocare; uti Romulum, Cæsarem, et alios. *Et fratrem matris de sanguine natos*] Chrysaorem intelligit. Quare cave audias codices, in quibus, pro fratrem, vel fontem vel fontes legitur. Multi tamen ex vetustioribus fratres, ut cum Chrysaore Cerberus intelligatur. *Heins.* *Et fratrem*] Χρυσορῶνα μὲν ἄνθρωπον, Ἴκκον δὲ Πήγασον. Tzetzes ad Lycophr. *Farn.*

789 *Ante expectatum tacuit*] *Tacuit tamen.* *Heins.* *Excipit*] Ἐπολαμβάνει· ἀπαμειβόμενος προσέφη. 'Tum sic excepit regia Jano.' *Æneid.* IV. *Farn.*

791 *Inimicos angues*] *Inimistas* unus Vossianus: monui supra. *Heins.*

793 *Clarissima*] Pulcherrimam forminarum fuisse Medusam ferunt: ἐβρίσας vocat Pindarus Pyth. od. 12. illius itaque amore captos obstupuisse. Narrant Diodor. lib. IV. et Pausanias II. Medusam reginam fuisse gentis bellicossæ juxta Tritonidem paludem, et noctu per insidias a Perseo oppressam, mortuæ pulchritudinem admiratum Perseum præcidisse caput, et ut spectaculo esset, in Græciam deportasse. Pausan. tamen ibidem refert Proclum Carthaginiensem literis mandasse, bestiæ hoc genus esse: quod et Athenæus V. 19. tradit esse ἕδον κέρτα βλάτων, ex eo genere, quæ in Africa sunt ἀπολιθώσους ἀνθρώπων αἰνία: quem lege, et Plin. VIII. 12. et Ælian. de anima I. XVII. Palæphetus lib. I. narrat Phorcyn

regem Cyrenæorum fecisse statuam auream Minervæ, quam Cyrenæi Gorgonem vocabant: virum bonum hujus custodem et vigilem interceptisse navi prædatoria, et tribus Phorcei filiabus Medusam, quia negavit se ostensuram ubi esset illa statua, interfecisse, &c. Is. Thætzea adfert mythologiam sub initio comment. in Lycophr. *Περσεὺς δ' ἦλκός ἐστι, Ἀθηνᾶ δὲ, δ' ἀήρ*, &c. aliam Fulgentius sub exitu lib. i. Natalis Comes aliam vii. 11. et 12. et 13. Noster fabulose detorquet ad offensæ Minervæ vindictam. Sed finis sit. *Farn.*

796 *Et castos ægide vultus*] *Ægis*

thorax est, et scutum Palladis, dicta *παρὰ τὸ ἀίσσω*, quod est *irruo*, et *impetum facio*, quod illa munita Pallas in hostes impetum faciat.

802 *Pectore in adverso*] In clypeo suo Pallas Medusæ caput, serpentum arrectum horrens, præfert, quo ferocia hostium corda percéllat: explicationem hujus fabulæ, quid per caput Medusæ, quid per homines in saxa conversos intelligant poëtæ, reperies apud Mythologos. Pertinet quoque ad Philosophiam: Arrian. Epictet. v. 5. *ἀπολιθώσις εἰσὶ θέραι; ἡ μὲν τοῦ νοητικοῦ ἀπολίθωσις, ἡ δὲ ἐντροπικοῦ.*

METAMORPHOSEON LIB. V.

FAB. I. 1 *Cephenum*] Procerum Æthiopicorum, qui ad celebritatem nuptialem convenerant. Lib. præced. vs. 768. 'Cepheni proceres inenunt convivia regis.' *Danaëus*] Perseus Danaëus filius. *Farn.*

2 *Fremitu regalia turbæ Atria complentur*] Florentinus S. Marci, Urbin. pri. Palat. pri. Vatic. tertius et quartus Medicei, primus et sec. Moreti, Arondel. et quatuor alii, *fremida turbæ*; quod non est de nihilo. Apud Drepanium Floram *famidus* occurrit, 'Vel famido gratas vertat ab ore dapes:' 'flammid' voce usus Apuleius: 'rubidus' apud Plautum non semel: 'cibus ninguidus' apud Prudentium Cathemer. Hymno vi. pro quo alii codices *pinguidus*. Mox *conubialia festa* rectius unus Basileensis, Calandræ Excerpta, tertius Palat. et Bersmanni codex, quam quod in vulgatis et plerisque scriptis, *conjugalibus*:

quod contra metri legem est: primus tamen Palat. secundus Vatican. prior Erfurt. et sex alii *conjugalibus* non male: sic lib. vi. 536. 'conjugalibus jura:' et lib. xi. 744. 'conjugalibus fœdus:' ubi veteres plerique pari modo perperam *conjugalibus* et *conjugalibus*. Meins.

4 *Arma*] 'Vino et Incernis Medus acinaces Immane quantum discrepat!' Hor.

6 *Assimilare*] *Κυρήνη δ' ἀγορή δ; κύματα πολλὰ θαλάσσης Πόντου Ἰκαρίου.* Hom. Il. B. *Farn.*

8 *Phineus*] Frater hic Cephei; alter ab illo qui oculis mulctatus Argonautas hospitio exceperat: huic tamen desponsata fuerat Andromeda antequam ceto exponeretur. R. *Belli temerarius auctor*] Dux, caput, atque inceptor hujus pugnæ erat Phineus, dum præreptam sibi sponsam inconsideratissime dolet, et quam ac ac-

cepisse putat injuriam, armis vindicandam constituit.

9 *Fraxineam, &c.*] Fraxinus aptissima est hastilibus conficiendis, quare etiam sæpe pro hasta sumitur. *Pont. Fraxineam hastam*] 'Fraxinus utilis hastis.' *Metamorph. x. μαιλινον ἔγχος.* Homer. sæpe. 'Infandos bello potura cruores Fraxinus.' Statius Theb. vi.

12 *Jupiter eripiet*] *Eripient* probe Gronovii unus. *Heins.*

13 *Qua te, germane, furem Mens agit in facinus*] *Lege, quod te*, vel membranis invitis: sic l. vii. 'Quod, inquit, excidit ore tuo, conjux, scelus?' Paulo post *citam servatæ* non *servatam* scripti meliores. *Idem.*

17 *Sed grave Nereidum nomen*] *Grave*, id est, potens. Nereides autem Nymphæ sunt marinæ, quibus se pulchriorem Cassiope esse jactarat. Earum vero precibus fatigatus Neptuneus cetum immisit, quo Cephenum agros vastante, consultus Hammon respondit, Cassiopes prolem monstro esse objiciendam. Itaque omnem culpam a Perseo in Cassiopem, vel potius in Nereidas transferat. *Sed corniger Hammon*] Jupiter Hammon sub forma arietis cornuti colebatur in Libyæ desertis, ubi magnificentissimum templum illi Bacchus ab India cum exercitu rediens ædificavit: quod cum siti laboraret, obvium arietem secutus, fontem invenit, quo totus exercitus fuit recreatus. Arietem igitur illum Jovem est ratus. *Sed grave*] Disjunctivæ particulæ repetitionem et vim considerat Quintilianus in hoc exemplo, quod profert lib. ix. Institut. Rhetor. cap. 3. *Corniger*] Vide quæ nos ad Lucanum ix. 512. et seqq.

18 *Visceribus*] Nata semine et sanguine meo. *Emphatice. Farn.*

22 *Scilicet haud satis*] Ironia, qua Phineo insultat frater Cepheus. Cum enim et patruus et sponsus esset Andromedæ, aliquid certe auxilii afferre

debebat; cum vero nihil prorsus tulerit, impudentissime eam repetit, quam tutari non est ausus. *R.*

25 *Premiaque*] Andromedam, et regnum dotale, utcunque hoc remisisse vius fuerit Perseus: vs. 756. lib. præced. 'Protinus Andromeden, et tanti præmia facti Indotata rapit:' namque 'præmia hæc scopulis affixa' autumat. *Farn.*

27 *Nunc sine, qui petiit, per quem hæc non orba senectus*] *Hunc sine* in nonnullis; rectius, ut opinor. Præterea secundus Palat. Arond. alique complures *per quem non orba*, omisso *τῷ hæc. Heins.*

35 *Exiliit*] *Exiliit* meliores more veteri. *Idem. Remisso*] Rejecto. Eandem namque hastam in Phineum Perseus rejectit. *R.*

36 *Altaria*] Nuptiis adhibitas aras et sacra, advocatos Deos hinc liquet, et ex tumultuaria illa altera in nuptiis Pirithoi pugna lib. xii. 258. 'Proximus ut steterat, spectans altaria vultu Fumida terribili, Cur non, ait, utimur istis?' *Farn.*

40 *Calcitrat*] *Palpitat* tertius Mediceus, Thuan. Zulich. alter Hamburg. Lovan. et Mureti Excerpta. Noster libro vi. de lingua Philomelæ exsecta, 'Illa jacet, terræque tremens immurmurat atræ; Utque salire solet mutilatæ cauda colubræ, Palpitat.' Glossæ veteres, *Palpitat, σκαλπει, πάλλει.* Statius Theb. viii. 'jam palpitat arvis Phædimus, et certi nondum tacet arcus Amyntæ.' Similiter de Eurytione saucio et prolapsio Theb. ix. 'hic sævi miser inter vulnera belli Palpitat.' Libro xii. 'Spirantes super inferias captiva Pelasgum Corpora, frenatosque pater solatiasorti Bellorum mactabat equos, his arduus ignis Palpitat.' Prudentius Passione Agnetis, 'Cæcus cornusco lumine corrui, Atque in plateæ pulvere palpitat. Tollunt sodales seminecem solo, Verbisque deflent exequalibus.' Calpurnius Ecloga ii. de

victima, 'Sæpe vaporato mihi cespite palpitat agnus.' Hinc et 'cordis palpitatio.' 'Palpitare' Juvenalis dixit de motu qui fit in re Venerea. *Heins. Calcitrat*] Ex more cadentium in acie et pugna, qui λὰξ aut ὀδαξ apud poëtas, terram ingratili et indignanter salutant. *Æn. x.* 'Sternitur infelix Acron, et calcibus atram Tundit humum expirans.' Noster lib. *xii. 238.* 'madida resupinus arena Calcitrat.' *Farn.*

45 *Hospitique Deos*] Jovem hospitalem; de quo Virgil. 'Jupiter, hospitibus nam te dare jura loquuntur.' Hospites autem nefas est violari. *R. Hospitique Deos*] Τοὺς τῆς ξενίας ἐφόρους. Jovem maxime violati hospitii vindicem. *Μνημοσύνης θυγατέρες Διὸς ξένου σέβας αἰξουσα φίλας τε γέρας βεβαίας.* Athenæus lib. *xv. 16.* *Farn. Hospitique Deos*] *Odyss. II. 56. Ξεῖν', ὅς μοι θέμις ἐστ', ὅδ' ἐλ κελὼν σέθεν ἔλθοι, Ξείων ἀτιμῆσαι' πρὸς γὰρ Διὸς εἰσιν ἅπαντες Ξεῖνοι, &c.* Apollon. Argon. *II. Διὸς οἱ ἔμφω ἱκέται τε καὶ ξεῖνοι.* 'Implorare fidem Jovis hospitalis.' *Cic. II. ad Q. Fratrem.*

46 *Bellica*] Opportune, Fortitudini auxilio adest Prudentia, quæ 'Alto consilio fulcit, Viresque secundas sufficit.' Atque hoc sibi volunt Poëta, cum Deos introducunt auxiliares. Ambo autem Jovis filii. *Farn. Bellica Pallas adest*] Itidem et Ulyssi adfuit contra multitudinem procorum. *Odyss. N. 331.* Ubi ipsa Pallas: *Τῷ σε καὶ οὐ δύναμαι προλιπεῖν δύστηνον ἔδνα, Οὐνεκ' ἐπηγὴς τ' ἐσσι, καὶ ἀγχίνοος, καὶ ἐχέφρον.*

47 *Erat Indus Atys*] Ad differentiam Phrygii a Cybele matre Deorum adamati, eleganter *Indus* est appositus. Fuit etiam alius Atys, Cræsi Lydorum regis filius. *R.*

48 *Edita Limniace vitreis peperisse sub undis*] *Sub antris* primus Basileensis et fragmentum Zulichemianum; recte. Vide quæ notavi ad Claudianum Fescenninus in Nuptias Honorii. Pro

Limniace Florent. S. Marci et pri. Palat. *Limnatie*: Neapol. Urbin. Cantabrig. alique nonnulli, *Limnate*: pri. Vatican. *Limmate*: pri. Mediceus, *Limniate*: alii ex vetustioribus *Limnate*: Schedæ Theatin. *Ligneis*. Censeo scribendum *Limnatis*; *Λιμνᾶτις*, ἀπὸ τῆς λιμνῆς nam *Limniace* Græcum non est. Certe apud Lacedæmonios cultam fuisse *Limnatin* Dianam ex Tacite discimus *Annal. lib. iv.* Perperam ibi *Limenetidis Dianæ* pro *Limnetidis* vel *Limnatidis* scribitur. *Limnatis* dicta a *Limnis* oppido in confiniis Lacedæmoniorum et Messeniorum. 'Ἀπρεμὺς *Λιμνᾶτις* est Pausaniæ in Laconicis, Messenicis, Achaicis, et Arcadicis passim: nisi quod in Laconicis semel ἐν τῷ λεγῶ τῆς *Λιμνᾶδος*, pro *Λιμνᾶτιδος*, male scribitur; ubi agit de morte Teledi regis. Idem in Corinthiacis et Laconicis 'Ἀρτεμίδος *Λιμναίας* meminit. *Λιμνᾶτιν* Dianam a piscatoribus cultam, ut a venatoribus *ἄρτεμιον*, testis est Artemidorus libro *II.* Posset et *Limnacias* legi: nam *Λιμνακίδες* Nymphæ palustres. *Heins. Limniace*] Nympha palustris, cui nomen ἀπὸ τῆς λιμνῆς. *Farn.*

49 *Egregius forma*] *Formam* primus Bononiensis et unus ex Vossianis. Quales Græcismi apud poëtas obviis. *Heins.*

53 *Et myrrha*] Liquor e myrrha stillans, capillis ungendis adhibebatur, quo niterent ac spirarent odorem suavissimum. *Crinale*] Fascia est, quæ capiti circumdatur crinibus cohibendis, ne in frontem defluant. Vel, ut alii volunt, ornamentum est crinium. *Pont.*

56 *Lenta cornua*] *Flexibilia* arcus cornua.

57 *In media ara*] Quæ Hymenæo nuptiarum Deo extracta erat.

58 *Confudit in ossibus ora*] Alii *confundit*: unus Mediceus ex melioribus et prior Twisdenius, *contundit*, ut et Thuan. et Cantabr. Quare et lib. *xii.* forte scribendum, 'et ossa Non ag-

noncensendo contusa reliquit in ore.' In Græviano contendit proxime verum. *Heins.*

59 *Fœdatus vultus*] *Laudatos* Florent. S. Marci, Thuan. Neap. sec. Medic. pri. Vatic. et tres alii; probe: sic XII. 'Pectoraque artificum laudatis proxima signis.' Statius Coma Earini, 'Accipe laudatos, juvenis Phœbeie, crines.' Sic 'laudatissima forma Tyro' Epistola Herus. *Idem.*

67 *Telum vitatum*] 'Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.' Virg. v. Quod ex Lucret. 'Nam transversa feros exhibant dentis adactus.' *Æneid.* x. 'Vim viribus exit.' Unde Statius Theb. vi. 'Venientem eludit et exit.' Eleganter *Æschyl.* fab. II. vs. 575. ποδόκτες θυμῶν. Et Eurip. Androm. φυλάσσειν ἑμβολὰς. ὁρεῖ-
αἶδον κεφαλῇ. Theocrit. Idyll. XXII. 122.

69 *Vertit in hunc harpem*] Harpens est Mercurii falcatus, quo Perseus Medusæ caput amputavit.

71 *Natantibus*] Languore et tremulo horrore fluitantibus in morte. *ὄψα δ' ἐν νεκρώσει, τὸ δὲ σκότος ὅσση κατέπει.* Simonides. 'Fata vocant, conditque natantia lumina somnus.' Eurydice Georg. iv. *Farn.*

72 *Acclinavit ad illum*] Alii *inclinauit*. Bernegger. *acclinavit in illum*; probe. *Heins.*

74 *Ecce Syenites genitus Methione Phorbas*] *Malo Syenite*; libri veteres *Suenites*, *συνηιτης*. *Idem.* *Suenites*] Alii, *Syenites*. Syene urbs Ægypti sub tropico Cancrī jacet. Lucan. vi. 'Umbras nusquam flectente Syène,' in Solstitio æstivo. Adverte autem quam diserte et consulto Atyn, Phorbanta, alios patronymicis suis distingnat, ne forte historiam confundant cognomines. *Farn.* *Ecce Suenites*] Eleganter autem et patriam et genus istius Phorbantis describit Poëta, ne quis Phorbanta Priami filium illi pugnae interfuisse putet.

79 *Eritum*] *Eriton* primus Grono-

vii, Florentinus *Erycum*. Scribe *Eriton*: *ἑπάδος* nomen Græcum est. Sic et paulo ante ter quaterve *Athis* et *Athin* ex fide optimorum codicum pro *Atys* et *Atyn* rescribendum: *ἄδης* nomen urbi Syriæ apud Ptolemæum. Mox *Abarin*, et *Idan*, et *Phlegyan* meliores et *Spercheiadenque Lycetum*, pro *Sperchionidenque*. *Σπερχείος*, *Σπερχεῖαδης* quanquam et vulgatum bene se habet. *Heins.* *Actoriden Eritum*] Actoris filium.

80 *Altis signis*] Alte eminentibus signis et cælaturis.

82 *Ingentem*] *Θόρηξ* ista, et furor meracus in prælia trudit inermes, arma ministrat, natisque in usum lætitiæ scyphis ad pugnas abuti cogit. Lib. XII. 'Forte fuit juxta signis extantibus asper Antiquus crater,' &c. Virg. Georg. II. 'Et magno Hyloxum Lapithis cratere minantem.' *F.*

83 *Infligitque viro*] *Infringitque* Arondelianus. Grævianus *Infregitque*, quod arridet: sic 'infringere alicui colaphos.' Val. Flaccus III. 'infractaque pectore claro Tela, neque hesternus agnovit in hospite vultus:' nisi et hoc loco *impacta tela* legas: ut idem Valerius lib. VI. 'Campesus impacta latus inter et ilia quercu Tollitur:' sed utrumque recte dicitur. Sic infra in uno Vossiano 'Ossibus infregit mediæ cervicis' legitur; pro quo vulgati *illisit*. *Heins.*

85 *Semiramio*] De Semiramide lib. priore vs. 46. *Farn.*

88 *Exstructos morientum calcat acervos*] Multi veterum *extinctos*. Grævianus *extentos acervos*. *Heins.*

91 *Expertem*] Frustra abinentem a pugna, utpote neutrarum partium. Virg. 'aspicit urbem Immunem tanti belli, atque impune quietam.' *Æneid.* XII. *Farn.*

93 *In partes*] In factiones.

94 *Pensaque*] Compensa, et quasi in vicem illius hoc accipe. *Hoc vulnere*] Quod tibi sum illaturus. *Vulnus*] Quod tu mihi intulisti. *R.*

95 *De vulnere telum*] *Corpore* cum melioribus: nam 'vulnere' præcesse- rat. Et mox *Hic quoque*, non *Tam*. Heins.

97 *Post regem*] Regi dignitate et auctoritate secundus. *Farn.*

98 *Percutit Hypæus*] *Percutit* quin- que veteres: sic paulo ante, 'lenta manu flectentem cornua Persens Per- culit.' Heins.

101 *Qui quoniam*] *Quem* Thuan. et nonnulli alii. Mox pro *pugnat*, *Regius bellat*: et pro *devocet arma*, Flo- rent. Thuan. Neapol. Bernegger. pri- mus et tertius Medicei, alique non- nulli *devocat*; quod non est de nihilo, et idem fere significat, quod revocare vel avocare. Sic 'devocare oculo si- dera' apud Horatium Epod. xvii. 'devocare aliquem ad perniciem' bis Phædro: 'devocare aliquem e foro' Cornelio Nepoti. Putabam aliquan- do, *Pugnat et incessens scleratis devo- cat armis*. Idem.

103 *Hinc Chromis amplexo*] Quasi ad Deorum præsidium confugiens. In capitis discrimine solebant ad aras confugere, illasque prensare, et Deo- rum quoque statuas ac simulachra complecti. *Pont.*

104 *Decutit ense caput*] *Demetit* multi veteres, et pro diversa lectione *Urbinas*: recte. Val. Flaccus, 'Hinc Halyn, hinc rigido transcurrens De- metit ense Dorcea.' Seneca Aga- memnone, 'Ægiste, cessas impium ferro caput Demetere?' Statius Theb. vii. 'Cominus hunc stantem metit.' Idem lib. ix. 'necopinaque ferro Colla metens.' Eandem quoque significationem obtinet τὸ θεπίζειν apud Græcos. Sic Anthologiæ lib. iii. in Epigrammate Agathæ in per- dicem a fele interceptam, τὴν κεφαλὴν αἰλουρος ἀπέθριψε. Mox *semanimi lin- gua* cum melioribus, pro *semanimis*. Heins.

105 *Semanimi*] De Orphei capite, lib. ii. 53. 'flebile lingua Murmurat exanimia.'

107 *Castibus*] Cæstantum pugna erat e pugillatus genere, ubi pugnis res agebatur, sed armatis, quum chiro- thecis, e corio bubulo, iisque ferro aut plumbo adfixo gravibus, armati inter se decertarent, quæ loris alliga- bantur brachiis, ne exciderent. *Æ- neid.* v. Iconas Hier. Mercurialis ex- hibet lib. ii. de arte Gymnastica c. 9. Et Manutius i. de quæsitis per epis- tolam Epist. 8.

110 *Amphycus*] *Ampycus* præstat. Ἀμπυκος, quomodo et Mopsi vatis pater est dictus. Mox *adhibendus in usus* rectius vetustiores, quam *ad usus*. Heins. *Vitta* Fascia lineæ, qua vinciebantur frontes sacerdotum et victimarum.

112 *Sed qui pacis opus*] Ita et codi- ces: malim nihilominus, *Sed quo*: 'quo' pro ut. Heins.

114 *Quem procul adstantem plectrum- que imbelles tenentem Pettalus irridens*] *Cui adstanti et tenenti* primus Medic. Bernegg. et sex aut septem alii. Scribe, *Cui procul adstanti, plectrumque imbelles tenenti Pettalus, I, ridens, Sty- giis cane cætera, dixit, Manibus*. Sic apud Virgilium, 'I nunc, et verbis virtutem illud superbis.' Val. Flac- cus lib. iii. 'ocumbens, i nunc, ait, Herculis armis, Donum ingens, sem- perque tuis mirabile fati:' ut recte illic Carrionis codex. Propertius Eleg. ii. 29. 'Atque ita mi injecto dixerunt rursus amictu, I nunc, et noctu disce manere domi:' ita scribo: *noctu* etiam malo, quam *nocte*, quod ante legebatur: sic eodem libro El. 22. 'Et cælum noctu bis sine rege fuit.' *Noctu* Tibullus quoque dixit libro i. Eleg. 6. *Mi dixerunt pro me duxerunt*, quod hic locum non habebat. Palmerius cum suo *direxit* ridi- culus est: alibi jam ostendimus, quam sæpe τὸ I a supinis librariis sit cor- ruptum. Pro *lævo tempore* etiam ma- lim *lævo pectore*, si liceat per libros. Heins. *Plectrum*] Instrumentum est quo lyra pulsatur, ἀπὸ τοῦ πλάττειν,

hoc est, a percutiendo, dictum.

115 *Stygiis*] Τὰ δ' ἄλλ' ἐν ἔθου τοῖς κάτω μυθήσομαι. Ajax Sophocleus. Farn.

116 *Lavo tempore*] Sinistra capitis parte.

118 *Casusque fuit*] Canit ex melioribus, et mox *Nec sinit*: et postea pro parte, quomodo Priscianus agnoscit. Heins.

122 *Procubuit terra*] Terra meliores ut sæpe alibi. Idem.

123 *Robora*] Obices, vectes. Farn.

124 *Cinipheus*] *Cinyphius*. Κινύφης, Κινύφιος sic 'Cinyphii membrana chelydri' lib. vii. ita et lib. xv. scribendum 'Cinyphiumque jubam,' jam animadvertisse amicissimum quoque Janum Vltium ad v. 34. Gratii curis secundis video; qui illic consulendus. 'Cinyphiam segetem' Noster Pont. ii. 7. etiam dixit. Apud Virgilium Georg. iii. 'Ciniphi hirci' in veterrimis codicibus pertinaci errore dicuntur. Pro *Coriti* etiam malo *Corythi*: nam vetustiores *Corithi*; vide Notas lib. vii. 362. Heins.

125 *Marmaridæ Coriti*] Marmaces gens est Æthiopica, unde forsitan *Marmacides Coritus* appellatur. Sed a Marmaro quoque patre, *Marmarides* dici potest.

126 *Latus*] E latere confosso sanguinem elicit: 'Per tunicam squalem auro latus hausit apertum.' *Aeneid*. x. Farn.

127 *Retinente manu*] Scribe *retinente manum poste*, quod in suis Nautigerius invenerat. Mox *Dorylas* pro *Dorilas*: et *Claninque* pro *Claninque*. Heins.

129 *Et Nasamoniaci*] Nasamones populi sunt Libyæ juxta Syrtis, naufragiis admodum infesti.

134 *Singulantem*] Per singultus animam emittentem. R.

135 *Bactrius*] Βακτριῶν, Max. Plaudes. Hoc quod] Sarcasmus, cujusmodi ille Turni Eumedii insultantis *Aeneid*, xii. 'En agros, et quam bello,

Trojane, petisti, Hesperiam metire jacens:' aut Indi Sophistæ, Paulo post mortuus tantum obtinebis terræ, quantum satis sit ad sepulturam corporis tui. Εἰ δέ τις δόλον ἔχων Μορφή, παραμύσσει' ἄλλων...Θνατὸ μωμιάσθω τεριστέλλων μέλη, καὶ τελευτὰν ἀπάντων γὰρ ἐπισσώμενος. Pind. Nem. xi.

138 *Abantiades*] Perseus Abantis pronepos. Acrisius enim Danaës pater erat filius Abantis. Farn.

140 *Dumque*] 'Successus urgere suos, instare favori nuntius,' de Cæs. Lucan. ii. 148. Farn.

144 *Occidit et Cladon Mindesius*] Mipdesos urbs est Syriæ, et *Myndones* populi sunt Libyæ. R. Ego *Myndesius* lego, a Myndete urbe Ægypti, ubi Pana coluerant. *Micyll*.

145 *Matre Palæstina*] Regio est Syriæ: *Palæstina* contemina Judææ, a Palæstina urbe dicta. R. Dubio] Cum pater ignoratur, filius dicitur spurius, Isidor. nothus autem, qui ex concubina, non ex legitima uxore natus est, sed patrem habet certum. Farn.

146 *Echionque sagax*] *Ethionque* meliores. Lege *Æthion*, Αἰθίων. Statius imitatus Theb. vii. 'genitusque Heliconide Nympha Æthion, cæsoque infamis fratre Polytes.' Paulo ante *Mendesius* pro *Myndesius*. Μένδης πόλις Αἰγύπτου· ὁ πολὺς Μενδήσιος. Heins.

147 *Tunc ave*] *Nunc* ex melioribus. Mox pro *conjurata* undique pugnant *Agmina*, malim *jurataque*; nam veteres plurimi *conjurataque*, quod glossema est alterius. Sic apud Nostrium in *Amoribus*, 'Primaque juratis indnis arma viris:' quomodo et libro xv. forte scribendum, 'vidit quoque triste parari Pontifici letum, jurataque arma parari:' cum in scriptis quibusdam exstet *conjurataque*; vulgati et *conjurata*. Et Met. xiii. 'timidi commenta retexit Naupliades animi, jurataque traxit ad arma;' ut codices nonnulli agnoscunt. Statius Theb. ii. 'exit in unum Plebs ferro

juncta caput.' *Idem.* *Regique Thooctes*] Phinei fratris regis. *R. Are deceptus*] Augurio. *Æneid.* ix. de Rhamneta augure cæso, 'Sed non augurio potuit depellere pestem.'

151 *Pro causa meritum impugnante*] Hoc est, pro Phineo, qui et meritum Persei, quo Andromedam servaverat, et fidem ipsi a rege datam impugnabat.

155 *Pollutæque simul*] *Semel* cum duobus codicibus, ut in illo, 'Pollutæque semel nequeunt mansuescere fances.' *Heins.*

168 *Hyberna*] 'Quam multa grandine nimbi Culminibus crepitant.' *Æneid.* v. 'Tempestat telorum, ac ferrens ingruit imber.' *Æn.* xii. *Farn.*

169 *Præter utrumque latus*] Tres scripti *Propter*. *Heins.* *Præter utrumque latus*] Juxta utrumque latus et dextrum et sinistram, propeque et oculos et aures.

162 *Instabat*] *Rectius instabant* primus *Basil.* et unus *Mediceus.* *Heins.*

163 *Chæonius Molpheus*] Sunt Chæoni populi contermini Arabibus et Nabathæis. *Plinius.* *Nabathæus*] Nabathæa regio est felicis Arabiæ. *R.*

164 *Tigris ut auditis*] Hac similitudine Poëta ostendit Persæum addubitasse utrum prius perceret, cum ambo instarent, alter a dextra, alter a sinistra, Molpeum an Ethemoneum. *Dioersa valle*] In diversa vallibus parte, *R. Tigris*] Vide Thyesten Senecam, vs. 705. *Farn.*

169 *Contentusque fuga est*] *Fugæ* optimus *Florentinus*, quod non est contemnendum. *Heins.*

175 *Inertia frustra Brachia tendentem*] *Inermia* reponendum ex *Berneggeriano*, priore *Erfurt.* et multis aliis. *Virgil.* l. x. 'frater tendebat inermes Infelix palmas.' Et *ibid.* 'dexteras tendamus inermes.' *Lib.* xi. 'Dum subit, et dextram labenti tendit inermem:' ita optime membrans *Florentine.* *Lib.* xii. 'At pius Æneæ dextram tendebat inermem.' *Idem.*

Delph. et Var. Clus.

176 *Cyllenide*] Quam acceperat a Mercurio, qui natus est in Cyllene, monte Arcadiæ.

179 *Ab*] 'Fas est et ab hoste doceri,' quidni et juvari? *Lege* et utilissimum libellum *Plutarchi*, de capiendi utilitate ex inimiciis.

182 *Thessalus*] *Præstantiores Thessalus* vel *Tescelus*; probe. *Mox Ampyx* pro *Ampix* bene primus *Palatinus*: unus *Thuani* *Amphyx*, *Ἀμφύξ*. *Heins.*

183 *In hoc hæsit signum*] Hoc est, *Thessalus* in statuam marmoream ita est conversus, ut jaculum emittere velle videatur.

186 *Dirigit*] *Rigida* et *dura* facta est. *Ultra est*] *Tolle* verbum substantivum ex fide codicum: nil citra primus *Mediceus* et duo alii. *Heins.*

187 *Septemphice*] De *Nili ostiis*, ejusque incrementi causis, vide quæ nos ad *Lucan.* lib. x. 200. et seq. *Farn.* *Septemphicis Nili*] *Redi* ad *Amor.* iii. 6. vs. 40.

191 *Tacitas ad umbras*] *Ad* animas voce carentes et mutas. *R. Magna*] 'Hoc tamen infelix miseram solabere mortem, Æneæ magni dextra cadis.' *Æneas* *Lauso* *Æn.* x. 'si qua est ea gratia.' et *inf.* lib. xii. 81. *Farn.*

195 *Non viribus, inquit, Gorgoneis torpetis*] *Cum crinibus* *Florentinus* 'S. Marci et unus *Medic.* *cur viribus* *Neapol.* *Bernegger.* pri. *Palat.* sec. *Medic.* *schedæ* *Theat.* et duo aut tres alii. *Scribe non crinibus*: quomodo *Bononiensis* unus pro diversa lectione. *Hinc* et *ὑπερστροφιστοῦ* dictæ. *Noster* libro iv. 'crinita draconibus ora.' Et, 'Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.' *Lib.* vi. 'Crinita colubris Mater equi volucris.' *Amor.* iii. 12. 'Nos pedibus alas dedimus, nos crinibus angues.' *Lucanus* libro vii. 'Pallas Gorgoneos diffudit in ægida crines.' *Val.* *Flaccus* lib. vi. 'ipsaque Pallas Ægide terrifica, quam nec Dea lassat habendo, Nec Pater, horrentem co-

Orid.

10 I

lubris vultuque tremendam Gorgoneo; nec semineces ostendere crines Tempus adhuc: ubi denuo *crines Gorgoneos* habes; qui locus alterius me admonet hac occasione apud Valerium restituendi III. 58. 'talesque metus non Martia cassis, Enmenidumque comæ, non tristis ab æthere Gorgon Sparsarit, aut tantis aciem raptaverit umbris:' ubi primo *tacitis umbris* scribo, hoc est, nocturno tempore; nisi umbras et errorem animi intelligas. Deinde *non tristis ab ægide Gorgon*: nam ab æthere prorsus friget. Ipse Valerius infra, 'Stat manus, ægisono quam nec fera pectore virgo Dispulserit, nec dextra Jovis.' Nota illa Virgilio, 'Ægidaque horrifera, turbatæ Palladis arma.' Cæterum error natus, quod *æcide* scripserat librarius, aut *τὸ g* omiserat, ut in alio Valerii loco lib. IV. 508. ubi *Æcacinis induit urbes* vel *Eous* nunc legitur: cum *Ægeas* sit scribendum. Heins. *Non viribus Gorgoneis* Lucianus more suo in lib. cui titulus Icones: 'ΑΛΛ' ἡ τοιοῦτόν τι ἔρα ἔπασχον οἱ τῆν Γοργῶν ἰδόντες, ὅταν ἐνὰ ἑσπέρῃς ἔταθον παγκάλην τινὰ γυναικα ἰδόν ἀντὶ γὰρ τοῦ μύθου ἑκείνου, μικροῦ δέου λίθος δὲ ἀνθρώπου σπαραγμένον, πεπηγὸς ἐπὶ τοῦ θαύματος. Farn.

197 *Magica arma* Magicos cantus, incantamenta, atque veneficia.

200 *Ex merito* Quia Phinei satellitum et malæ causæ propugnatores. Farn. *Parnas* Parnam meliores: et mox *etiamnum*. Heins.

202 *Conspecta* Contra quam monuerat Perseus vs. 179. supra.

210 *Tunc denique* Nunc meliores. Heins.

212 *Nomine quemque vocatum* Vocando multi veteres: *vocato* septem. Scribe *quemque vocatos*. Infra, 'et nomine quemque vocatos Exhortatur equos:' quomodo et ibi ex vestigiis veterum librorum reposuimus. Trist. IV. 3. 'Nomine quos cupio dicere quemque suo.' Gratius, 'tunc partes

quisque secutus Exegere suas.' Idem, 'ter quisque vocantes pinguis libant Thura focis.' Ausonius Periocha Iliad. III. 'Argivos sua quemque acies in bella sequuntur.' Metam. I. ex antiquis libris, 'Cum sua quisque regant diverso flumina tractu.' Plura diximus Amor. lib. II. 11. 21. Idem. *Nomine quemque* Ex Æneid. XII. 'Ille simul fugiens, Rutulos simul increpat omnes, Nomine quemque vocans, notumque efflagitat enssem.'

214 *Avertitur* A Persei conspectu oculos avertit.

215 *Confessusque manus* Comploesusque unus Thuan. *Consertasque* unus Moreti; non male. Nihil tamen temere mutandum. Mox, *pro tua monstra*, rectius idem Thuanens *fera monstra*: ut et Moreti unus. Heins. *Confessusque manus* Ennius incerto libro: 'Quoi vicit non est victor, nisi victu' fatetur. Coniunctas dabo victa manus.' Epist. XVII. vs. 260.

231 *Nihil* 'Sine hanc animam, et miserere precantis.' Turnus, Æneid. XII. *Non cessasse piget* Me, inquit Phineus, pœnitet tibi Andromedam non permisisse.

227 *Monumenta* Cic. ad Cæsar. 'Sed ego, quæ monumenti ratio sit, nomine ipso admoner: ad memoriam magis spectare debet posteritatis, quam ad præsentis temporis gratiam.' Virgil. 'quem candida Dido Esse sui dederat monumentum et pignus amoris.'

230 *Phorcynida* Medusam, Phorci filiam.

235 *Obnoxia* Dejecta, velut hominis sibi consci, submissee culpam agnoscentis, veniamque precantis. Farn.

FAB. II. 236 *Cum conjuge* Andromeda. R. *Patrias* Argos.

237 *Immeriti vindex ultorque parentis* *Immerita* ex scriptis Naugerii: ut de Danaë intelligatur, cdm de Jove non possit intelligi. Heins.

238 *Prætum* Filium Abantis, fra-

trem Acrisii. *Farn. Fratre fugato*] Expulso Acrisio.

FAB. III. 242 *Tetamen, o parvæ*] Hac apostrophe poeta Polydectem Seriphi regem in odium invidiamque adducit, qui Persei neque virtute, neque laboribus, quos perpessus est, neque periculis, quibus se exposuerat, ab ira odioque deduci removerique poterat. *R. Polydecta*] Arcam in qua Danaë et Perseus inclusi erant, cum ad Seriphum insulam appulisset, excepit Dictys, tradiditque fratri suo Polydecti. Hic, quo Danaë, quam amavit, potiretur, Perseum jam juvenem amovit, amandatum adversus Gorgonas, uti dictum ad IV. 616. Quum vero ab illa expeditione victorem reversum contumeliose exceperisset, capitisque vires elevasset quasi eminentias, ab ejus conspectu in saxum mutatus est; regno Seriphi ad Dictyn fratrem delato. Apollonii Scholiastes IV. 1516. *Farn. Seriphi*] Insula est una ex Sporadibus. *Polydecte*] *Polydecta* scribendum, ne peccetur in legem carminis: sic Orestes, Oresta, et similia. Paulo ante pro *superavit lumina monstri*, videtur reponendum *vitæ*: sed obstant libri veteres. *Heins.*

246 *Detrectas*] Diminuis.

248 *Parcite*] Ut vs. 179. supra; 'Vultus avertite vestros, si quis amicus adest.' *Farn.*

FAB. IV. 250 *Hactenus aurigenæ*] Narrat quemadmodum Pegasus equus alatus una cum Chrysaore e sanguine colli Medusæ exilierit, et ad Heliconem Bæotiae montem pervenerit, ubi, cum terram pedis ungula percussisset, illic fons (qui *Ἰπποκρήνη*, hoc est, caballinus fons, est appellatus) exortus fuisse memoratur. Ad eum igitur videndum relicto Perseo, Pallas profecta est, quæ a Musis accepta quam promptissime ad ipsum fuit deducta. *R. Aurigenæ*] Quem genuit Jupiter in aureum conversus

imbrem, et in Danaë's gremium delapsus. *Farn.*

252 *Cythno Cyaroque relictis*] *Cypro* exemplaria omnia antiqua, quæ tamen hic locum non habet: quare nihil mutandum, nisi *Siphno* reponas; nam et hæc una Cycladam. In duobus Ciofani *Scyro*, etiam non male: *Κόθρων* tamen Planudes agnoscit in Metaphrasi. *Heins. Scyro*] Ita restitunt quidam; alii *Syro*, alii *Siphno*: quæ omnes sunt e Cycladibus, in quibus nullus *Cypro* locus. Aldus excudit, a *destra Cythno Scyroque relictis*. Planudes vertit, *τὴν Σέριφον καταλείπει, τὴν τε Κόθρων καὶ Γάρον δεξίας ἀφείσα, ὅθεν συντονωμένη ὁδοὺ ὁδεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἰούση, &c.*

254 *Virginumque*] Virginibus Musis sacrum Bæotiae montem. *Farn.*

255 *Doctas sorores*] Periphrasis est Musarum. Nam Musæ Jovis et Mnemosynæ filiae sunt, quæ *παρὰ τὸ μῦσσαι*, hoc est, ab inquirendo, dicuntur, ut inquit Diodorus, quod ea inquirant, hominesque doceant, quæ ab indoctis ignorantur, et quod quærendo scientia pariat. Novem autem fuisse Musas jam fere inter omnes constat: quarum nomina Hesiodus in Theogon. his versiculis recenset: *Κλειώ τ', Ἐλπίρη τε, Θάλεια τε, Μελπομένη τε, Τερψιχόρη τ', Ἑρατώ τε, Πολύμηδι τ', Οὐρανίη τε, Καλλιόπη θ', ἥ δὲ προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασῶν.*

257 *Medusæi præpetis*] Et volucris et alati equi. *R.*

258 *Volui mirabile factum Cernere*] *Mirabile monstrum* Cantabrig. prior Erfurt. secundus Medicus, et quatuor alii: sic noster sæpe alibi. *Heins.*

259 *Vidi ipsum materno sanguine nasci*] Ipsum Pegasus. Aderat enim Perseo Pallas, cum Medusam obtruncavit.

261 *Animo gratissima nostro*] Alii *nostro est*. Scribe *nostro es*; *ἐμὴ κεχαρισμένη θυμῷ*, hemistichium Homeri.

cum. Postea deducit nonnulli bene. *Heins.*

268 *Mæonidas*] Scripti plerique veteres tam hoc loco quam infra *Mæmonidas*: vetustiores *Memnonidas*. Scribe *Mnemonidas*, hoc est, *Μνημονίδης θυγάτηρ*, nam *Mæonidas* cur Musas appellet nihil causæ est. *Mnemonidas* vocat *Mnemosynes* filias: nam *Mnemosynidas* dici non ferebat versus: a *Μνημορ*, *Μνημορς*. Sic et *Μνημὺς θυγάτηρ* dictæ libro primo Anthologiæ. *Æschylus* quoque *Prometheo Μνημὺς* Musarum matrem vocat. Ausonius *Gripho* numeri ternarii, 'Et Lyrici vates numero sunt *Mnemosinarum*:' scribe *Mnemenidarum*; ut apud *Horatium* 'fortissima *Tyndaridarum*,' pro *Tyndaridum*. Certe in optimo *Florentino* S. Marci *Mnemones* disertim paulo post legatur. *Heins.*

271 *Artemque locumque*] *Artesque* antiqui plerique. *Idem.*

274 *Dirusque ante ora Pyreneus Vertitur*] *Pyreneus* ut hinc colligere possumus, *Thrax* fuit tyrannus, qui *Daulida* *Phocidis* urbem occupavit, ubi cum quodam die pluvioso Musas ad *Parnassum* cuntes vidisset, ut tecta sua subirent, dum pluvia cessaret, invitavit. Cum vero jam imber cessasset, Musæque discedere vellent, *Pyreneus* impius clausis foribus illis vim inferre parabat. Sed Musæ in aves conversæ evolaverunt, quas cum persequi *Pyreneus* vellet, ex arce se præcipitem dans caput terræ illisit, et exspravit. *R.*

276 *Daulida*] *Daulida*, vel *Dauliam*, *Phocidis* opp. *Pyrenensis* *Thraciæ* Rex per vim occuparat. *Farn.*

279 *Fallaci teneratus numina*] *Vultu* reverentiam simulabat, cum animo earum expugnare pudicitiam meditaretur. *Pont.*

280 *Agnorat enim*] *Cognorat* ex scriptis, ut metro consulatur. Pro *veneratus vultu* præcedenti versu unus

Leidensis cultu, ut et unus meus cum *Græviano*. *Heins.*

284 *Primasque*] *Vestibulum*, *atria*. Neque enim in penetralia corruptorum et veteratorum Musis fas aut pudor introire permittit. *Farn.* *Anaximus*] *Morem* geasimus.

291 *E summo culmine turris*] *E summa culmine* meliores, nisi quod in *Thuau*. et *Juniano* *e summi culmine lecti*. Mox *discussisque* *oculis* oris bene optimus *Florentinus*, non *discussisque*. *Heins.*

292 *Discussisque*] Supra vs. 58.

293 *Tundit*] Lib. iv. 40. *Farn.*

FAB. v. Arg. *Musa loquebatur*] *Eleganti phantasia* multas describit *Metamorphoseis* Poëta. *Musa* namque fingitur *Palladi* referre certamen suum cum *Pieri* filiabus, quo quidem in certamine, et transformationes Deorum in varia animalia tempore belli gigantei a *Pieri* filiabus canuntur, et pœna *Typhœi* gigantis, et *Proserpinæ* raptus, et *Cyanes* in fontem mutatio, verbaque alia contra a *Musis* cantantur. *Pierus* igitur ex *Enippæ* uxore novem sustulit filias, quarum pulchritudine ac vocalitate uater superba, *Musas* in certamen provocare est ausa. Eas vero *nympharum* iudicio victas, *Musæ* indignatæ, vocalitate erepta, in raucas *picas* convertere. *R.*

295 *Salutantem*] *Exprimentum* salutationis vocem *χαῖρε, χαῖρε*. 'Quis expedivit psittaco suum *Χαῖρε*, *Picasque* docuit verba nostra coari?' *Persius* prolog. *Farn.*

297 *Hominemque*] De loquacitate et docilitate *picarum*, voces humanas et tubarum cantum imitantium, *Platarch.* in l. de animalium solertia, *Plin.* x. 42. *Oppianus*. *Martialis* xv. apoph. 76. et quæ nos ibi. *Farn.*

298 *Ales erat*] *Erant* duo *Medicei* ex melioribus, et unus *Argentinus*: quod placet. *Heins.*

300 *Deæ*] *Palladi* *Musa*.

301 *Volucrum turbam*] *Volucrum* concinnius Sixianus liber. Sic et lib. x. puto scribendum, 'inque ferarum Concilio medius turbæ volucrisque sedebat.' Vide Notas Fast. lib. i. 449. Proximo versu *Pieros* pro *Pierus* plerique castigiores. *Heins.*

302 *Pellæis*] Macedoniæ urbs Pel-la est; Pæonia regio, quæ et Ema-thia. *Farn.*

303 *Pæonis Enippe mater fuit*] Pæonia pars est Macedoniæ montana. *R.*

304 *Lucinam*] Gravidarum et par-turientium Dea: 'quia principium tu, Dea, incis habes.' Ovid. Fast. Eadem Diana. *Ελευθία, Γενεθιλλίς* Ju-no Lucina, Luna puerperii scil. præ-ses: novies ergo pepererat, et novem filias. Enippe, vel ut Mss. nostri et alii, *Enippe*, al. *Anippe*.

305 *Intimus*] Ant. Liberalis fab. 9. ex Nicand. refert hanc fab. *Εκείνη Μνημοσύνη μνησὶς ἐκ Πιερίδος, &c.* Jupi-ter ex Mnemosyne in Pieria genuit Musas. Regnabat eo tempore in Ænathia Pierius indigena: illi no-vem erant filiæ, quæ Musas in cer-tamen provocare ausæ in Helicone; quando filiæ Pierii caneabant, omnia caligine obscurabantur, nihilque ad choream obtemperabat. At Musarum cantu sistebatur cœlum, astra, mare, flumina; et Helicon voluptate delinitus ad cœlum usque crescebat: plura infra. *Farn.*

307 *Tali voce*] Tali, tam insolenti et astus plena voce nos invadit. *Pont. Committit*] Rectius *committunt* duo veteres. *Heins.*

313 *Aganippe*] Fons est Bœotix Musis sacer. *R. Fonte*] Hippocrene vs. 257. supra. *Hyantes*] Bœotia. Bæotos Hyantes antiquitas dixere. Plinius iv. 7. *Farn.*

313 *Ad Pæonas nivosos*] Montanos. Pæoneæ namque populi sunt Macedoniæ montani.

314 *Cedemus silvis*] Meliores *Ceda-mus campis*. *Heins.*

317 *Vivo saxo*] Ex Æneid. i. Et ille ex Homer. Odys. N. Consulatur inprimis Porphy. de antro Nympharum, post sententias ad intelligibil. ducentes.

319 *Gigantes*] *Gigantes* etiam hic Florent. et Neapol. et Cantabrig. et sec. Medic. de quo alibi. *Heins.*

321 *Tiphœa*] Innumeras easque va-rias de ingenti hoc Typhœo fabulas non admittunt marginales hæ angustix: referendus itaque lector ad auctores, qui et bellum hoc Diis illatum, Deorum transmutationes, Ty-phœi pœnas et Mythologias ad ple-num narrant. Videantur Pindarus iv. ode Olymp. et Pythiorum ode i. *ὅς τ' ἐν αὐτῇ Τυφάρῳ κείτῃ θεῶν πολέμους, Τυφὸς ἑκατομμύριον, et deinceps multa.* Homer. hymno in Apollinem, Hesiodi Theogon. Apol-lon. et comment. Ant. Liberalis fab. 47. Tzetzes in Lycophronem, Tzet-zes Chil. viii. 171. Strabo lib. v. et xvi. Mela l. i. 13. Hyginus cap. 196. Apollodorus lib. i. Nonnus iii. Dio-nys. Vide quæ ad lib. iv. 45. de Ve-nere in piscem mutata ex Manilio; et Ovid. Fast. ii. Natalis Comes lib. vi. 21. et 22. Sabinus. Eleganter de-nique et plene fabulam hanc canit Barclaius noster l. i. Argenidis suæ, Diserte Clariss. Baconus et narrat et interpretatur Typhonem sive rebel-lem in Sapientia veterum. *F.*

323 *Donec fessos Ægyptia tellus Ce-perit*] Gigantes Titanorum filii Ty-phœo duce impetum in Deos fece-runt, ac eos in Ægyptum usque fu-gere coëgerunt, ubi se Typhœi metu in varia animalia, ut perspicue de-scribit Ovidius, converterunt: inde factum est ut Ægyptii multa animalia pro Diis colant.

324 *Discretus in æstia*] Duo veteres *discerptus*: primus Basil. *discertus*: unus Medic. *desertus*. Forte *discerptus*: de quo ad librum primum. *Heins.*

327 *Duxque gregis*] Periphrasiz est

arietis. Nam Juppiter se in arietem commutavit: cujus rei argumentum est, quod Juppiter Hammon in Libya sub figura arietis colitur. *R. Unde*] Hinc Jupiter Ammon arietina forma cultus, hinc filius ejus Bacchus cornutus, hinc 'demens Ægyptus portenta colit crocodilon et Ibin, Porrum, cepe, canem, pisces et cercopithecos.' Juvenal. Sat. xv. *Farn.*

331 *Cyllenius Ibis alis*] Ibis, avis ciconiæ similia, Ægypti peculiaris, immunda, ut quæ rostro anum purget.

333 *Forsitan otia non sunt*] *Non sint*, et *vacet*, primus Palat. Urbin. et quinque alii: *aurem etiam, non aures*, Langermannianus. *Heins.*

336 *Levi umbra*] Suavi ac jucunda.

337 *Un*] Calliopæ, chori quasi præcentrici; principi certe et *προφασιστῆρ*. *Farn.*

338 *Immissos*] 'Tunc sic neglectos hedera redimita capillos Calliope querulas prætentat pollice chordas.' Fast. v. F.

FAB. VI. 341 *Prima*] *Ἡ πρώτη ζεύξασα βοῶν*, &c. Orpheus in hymno Cereris: 'Prima Ceres ferro mortales vertere terram Instituit;' et quæ seq. Virg. Georg. i. Ovid. Fast. iv. Barclai Argenis i. ii. Metr. i. *Farn.*

342 *Mitia*] Pro glandibus frumenta: 'Chaoniam pingui glandem mutavit arista.' Georg. i.

343 *Leges*] Invento a Cerere (quam Isid suam Ægyptii volunt, id est, Lunam) frumento, *leges* jam rogatæ de agrorum terminis, emptionibus, testamentis: unde *θεσμοφόρος* dicta. Vide quæ nos ad Æneid. iv. 'Legiferæ Cereri.' Diodor. lib. vi. *Farn.* *Cereris sunt omnia munus*] *Sumus omnia* longe elegantius Berneggerianus: neque aliter pro diversa lectione unus Hamburgensis. Pont. i. 1. 'Hoc mihi si superi, quorum sumus omnia, credant:' ubi perperam reponunt, *quorum sunt omnia*. Lib. x. 'Omnia

debemur vobis:' quomodo veterrimi codices. *Heins.*

345 *Carmina digna Dea*] *Dea* Bernegger. aliique plurimi. Vide Notas Trist. iv. 3. 57. quanquam et ad *τὸ dicere* possit referri. Deinde ex melioribus, *certe Dea carmine digna est*. Idem.

347 *Trinacris*] Sicilia, a tribus promontoriis, quæ hic nominantur a poetâ, Typhoëo exporrecto superinjecta. Æn. ix. Impostam Typhoëo Inarimen ins. in sinu Puteolano, ductam ab Homeri *Ἐν Ἀρλίοις ὄδῃ φασὶ Τυφώος ἔμμεναι ἐβρύς*. ii. Iliad. Quem et Lucanus sequitur l. v. 101. Apollonio l. ii. *Κείρας ὑποβόχῃος Σερβανίδος ὄδοι λίμνης*. Straboni l. xvi. et Melæ i. 13. in Cilicia: Pindarus videtur omnia miscere. Pythiorum ode i. *Τυφὸς ἑκατοντακάρανος, τὸν ποτε Κιλίκιον θρέψε πολυδύνημον ἑντρον νῦν γε μὴν Τὰλ τ' ὑπὲρ Κήμας ἀλιερκῆς ὄχθαι, Σικελία τ' αὐτοῦ πικρὴ Στῆρνα λαχύνοντα κίων Δ' Ὀδυσσεύς συνέχει, Νηφέσσι Ἀκτῖνα*, &c. Verum hujus rei licentiam excusat ratio naturalis. *Farn.*

348 *Ausum sperare Typhoëa sedes*] Nonnulli *superare* vel *spectare*. Parum abest quin *spirare* censeam reponendum: ut 'magna spirare' Propertio, 'qui nunc magnum spiramus amantes:' ut recte castigavit Lipsius, nec dubitare debuit vir maximus. Val. Flacco l. ii. 'Magnum aliquid spirabit amor.' Sic 'spirare tragicum' Horatio, 'Nam spirat tragicum satis, et feliciter audet.' Apud Virgillum l. vii. 'Rapta spirans immane securi.' Silius l. iii. 'Mago quatit currus et fratrem spirat in armis.' Et l. xvii. de Scipione, 'Terribilem ostentans clypeum, qui patris et una Cælarat patruī spirantes prælia dira Effigies.' Prudentius ad Christum Cathemer. Hymno xi. 'Hic ille natalis dies, Quo te creator arduus Spiravit, et limo indidit:' quamquam diverso sensu. Ita 'aspirare'

cum quarto quoque casu jungit idem Prudentius Cathemerin. Hymno 11. 'Mercator hinc ac rusticus Avara aspirant lncra.' *Heins.* *Spirare æthereas sedes*] Similiter Græci: Μέρος πτελορres "Αρης. "Ουβριμον ἐν στέροι-σιν ἀναπτελορres "Αρηα. Smyrn. l. 11. Et Theocrit. Idyll. xxii. 82. φόνον ἀλλάλοισι πτελορres. Hesiod. Scut. Hercul. "Τρερ σακτων πτελορres.

349 *Nititur ille quidem*] Hoc idcirco fingitur, quia Sicilia terræ motu sæpenuero quatitur.

350 *Dextra sub Ausonio*] *Sed ex scriptis. Heins.* *Ausonio Peloro*] Italo, quippe qui et ad Italiam vergat, et ab ea mille et quingentis passibus distet.

351 *Pachyne tibi*] Apostrophe ad montem; qua maxime oratio exornatur. *Lilybaeon crura premuntur*] Lilybæus quoque Siciliæ est promontorium Africam respiciens.

353 *Ejectat*] In optimo Florentino erasa vetus lectio. Puto *Eructat* fuisse. Sic l. xiii. de Cyclope etiam scribendum puto, 'eructantemque cruentas Ore dapes.' Virgilius lib. iii. de Ætna, 'Interdum scopulos avulsaque viscera montis Erigit eructans.' At Val. Flaccus l. 11. de Typhoëo, 'trux ille ejectat adesi Fundamenta jugi.' Et Silius l. xii. de Inarime, 'Fumantem premit Iapetum, flammisque rebelli Ore ejectantem.' Mox *pondere* pro *pondera* idem Florent. Bernegger. secundus Medic. et alii septem. *Heins.* *Flammamque*] Quotquot ubique montes aut loci marini eructant incendia, aut repentibus flatibus, qui vocantur Typhones, et terræ motibus concutuntur, Typhoëo injecta finguntur. Æn. iii. Claudian. de raptu Proserpinæ 1. Noster xiv. l. F.

355 *Devokere*] Malo *evolvere* cum tertio Mediceo, et duobus aliis. *Heins.*

356 *Rex pavet*] Umbrarum rex, Dis, Pluto, Orcus, αἰδώς, de qua voce

vide H. Sanfordium et Parkerum de descensu Domini l. 11. *Farn.*

363 *Depositoque metu*] *Depositique metus* rectius in præstantissimis. *Heins.* *Videt hunc Erycina vagantem*] Erycina a Romanis Siculisque Venus dicitur, ab Eryce Veneris ipsius, ac Butæ filio, qui cum in Sicilia regnaret, ac plurimum corporis viribus polleret, hospites ut secum cæstibus decertarent provocabat. Is extracto matri Veneri templo, quæ Erycina fuit appellata, cum Hercule congressus ab eo fuit interfectus. Narraturus vero poëta Cyanes nymphæ transformationem in stagnum, prius Proserpinæ raptum elegantissime describit.

365 *Arma*] 'Nate, meæ vires,' &c. Æn. 1.

367 *Dei pectus*] Plutonis. *Farn.* *Celeres sagittas*] *Volutres* Zulichemianus. *Heins.*

370 *Regit qui numina terræ*] *Ponti* Excerpta Calandræ, et ex suis Nautigerius. *Idem.*

372 *Agitur pars tertia mundi*] *Vacat* pro diversa lectione Berneggerianus; hoc est, *vacat en pars tertia*: sic apud Lucanum lib. 11. 'Pars mundi mihi nulla vacat:' nihil tamen temere hoc loco mutandum. *Heins.* *Agitur*] Hoc est, tertia pars mundi in periculo versatur, parumque abest quin et ea a nobis amittatur. *Micyll.*

373 *Quæ jam patientia nostra est*] *Locus* mendosus: plerique veteres, *quoque jam patientia*: primus Vaticanus, et duo alii, *quo jam*: *quoque parva potentia* Mureti excerpta: *quo visa potentia* unus Gronovii: *jam quippe potentia rara est* alter Hamburgensis; alii aliter. Calandræ excerpta *quoque jam patientia nostra Spernitur*. Scribe, *Et tamen in celo quoque tanta potentia nostro Spernitur*: vgl *sed tamen* cum Cantabrigensi; quod præstat: *tanta potentia in jam patientia facile depravari potuit*. Lib. x. 'sed tanta potentia formæ est.' L. xiii.

'pro quanta potentia regni Est, Venus alma, tui!' apposite: et l. xiv. de eadem Venere, 'oderit omnes Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes Spernimus, et parvo stat tanta potentia nobis:' ita locus ille ex vestigiis veterum librorum concinnandus: 'In nostro cœlo;' ut Pallas Junoni apud Val. Flaccum l. v. 'liceat puppim, quam struximus ipsæ, Jactatam tandem nostro componere cœlo.' Certe Florentinus veterrimus quoque jam potentia. Deinde pro minuuntur Neapol. Lovan. et Junian. tenentur. Heins.

375 *Pallada nonne vides*] A quibus potissimum spernatur Venus exponit. Pallas enim ac Diana perpetuam voverant virginitatem.

376 *Cereris quoque filia*] Proserpina, quæ Jovis et Cereris fuit filia. Micyll.

378 *Si qua est ea gratia*] Scribe, si qua est mea gratia: quomodo Langerman. et unus Voss. cum uno Gronov. l. vi. 'si gratia, dixit, Ulla mea est:' et hoc libro infra, 'si nulla est gratia matris, Nata patrem moveat.' Neap. sec. Medic. Cantabr. alique multi tibi gratia. Puto mihi: ut recte unus Strozze et duo Leidenses cum uno Vossiano: alterutrum certe verum est. Val. Flaccus l. v. 'tibi gratia nostri Sit, precor, hæc.' Heins.

379 *Deam*] Proserpinam Plutoni, qui frater Jovis: hic autem pater fuit Proserpinæ.

383 *Nec*] Nec quæ certius feriat, quod designavit arcus. Virg. Georg. 1. vers. ult. 'neque audit currus habenas.' Farn.

386 *Haud procul Etnæis lacus est a manibus altus Nomine Pergus*] Primo repono Hennæis manibus; ut recte optimus Florentinus, primus Vatican. Bernegger. alique nonnulli. Deinde lega, alta nomine Pergus aqua: quomodo idem Florentinus. At Cantabrigensis, et tres alii, altus nomine Pergus aqua; proxime verum: qui-

dam codices lituram hic ostendant: de Pergusa nugæ sunt. Pergum Claudianus quoque l. ii. Raptus appellat. Percum Julius Firmicus, de Errore profanarum Religionum, et tam hoc loco Florentinus optimæ notæ exemplar, quam in Argumento hujus fabulæ, 'impulit in amorem, uti Proserpinam circa Percum lacum Hennæ flores legentem cum Minerva atque Diana raperet:' ubi in vulgatis circa Etnam. Tertius Mediceus Pergosa pro Pergos; Cantabrigensis etiam Percus: unus Vossianus Percussa. Max. Caystros pro Cayster meliores. Pro audit ex præstantioribus nonnulli edit: sed nil muto. Pro labentibus undis optimus Thuan. et unus Gronovii plaudentibus; argute. Heins. Haud procul Etnæis] Lacum nomine Pergusam describit, juxta quem Proserpina cum æqualibus puellis flores colligens a Plutone illac curru transiente rapta fuit. Hunc vero lacum Claudianus Pergum a Siculis appellari ait.

386 *Pergum*] 'Pergum dixerunt Sicani.' Claudian. de raptu ii. Percum Firmicus. Cayster] Ionia fl. cygnorum copia celebris. Farn.

389 *Phæbeus submovet ignes*] Ictus Neapol. secundus Medic. et unus Palat. recte: l. vi. ex melioris notæ membranæ, 'Et breve post tempus candescere solis ab ictu.' Horatius Od. ii. 15. 'Tum spissa ramis laurea fervidos Excludet ictus:' ubi perperam ætus quidam codices. Lucanus l. vii. 'Miles ut adverso Phœbi radiatur ab ictu.' Statius Hercule Surrentino, 'ictus Hyperione multo Sirius.' Sic 'ictæ sole nives.' Fast. iii. 236. quæ ibi vera lectio est, non sictæ. Sic 'ictum radiorum solis' Lucretius quoque dixit: et 'ictum solis ardoribus aëra' l. v. idem 'verbera radiorum solis:' et l. vi. 'Nubila solvuntur solis super icta calore.' Lib. vi. de terra, 'Intempestivis pluviiisque et solibus icta.' Nos-

ter ipse l. vi. 'percussus solibus arcus': ubi male multi veteres percussis. Sic et Lucretius non semel. Prudentius Cathemerin. Hymno II. 'Caligno terræ scinditur Percussa solis spiculo.' *Heins.*

390 *Varios humus humida flores*] *Malo humus uvida flores.* Adi Notas Amor. l. III. 5. Prudentius Cathemer. Hymno v. 'Illic purpureis tecta rosariis Omnis fragrat humus, calthaque pingua Et molles violas et tenues crocos Fundit fonticulis uda fugacibus:' ubi uida perperam nunc legitur: nos vetustissimas membranas sumus secuti. Idem Hymno VII. 'avidos' balænam molares dixit, ubi de Jona agit; ita enim vetustissimi codices, non *trividos*. Deinde 'Tyrios flores' Florentinus S. Marci, Neapol. secundus Mediceus. Sic 'Tyria chlamys,' 'Tyrias creones,' 'Tyrius torus,' 'fæcus,' et similia. Lib. IX. 'Tyrios imitata colores In epem baccarum florebat aquatica lotos.' Lib. X. 'Tyrioque nitentior ostro Flos oritur.' Pro rubri coloris chlamyde aut croco aut tæro l. IX. 'Puniceus cruor,' et similia; quam et 'varii flores' pro diversicoloribus possunt sumi non male. *Idem.*

395 *Pans*] 'Mars videt hanc, vitæque cupit, potiturque cupita.' Fast. II. F.

396 *Uaque adeo est properatus amor*] Multi delent verbum substantivum. *Adeo properatur* tres scripti; quod sequor. *Heins.*

397 *Comites*] Earum nomina habes apud Pausaniam, ex Homero, in Messeniaciis.

401 *Hæc quoque jactura*] Quia amiserat flores. *M.*

402 *Nomine quemque vocando*] Vocatum vel vocato multi veterum. Jam supra vocatos esse legendum monui, vs. 212. et sic in uno Vossiano. *Heins.* *Quemque*] Orophneum, Æthens, Nyctes, Alastora. Claudian. I. de raptu

Proserpine, sub exitu libri. *Farn.* *Et nomine quemque vocando*] Nomina equorum Platonis a Claudiano recensentur his versibus: 'Orphneus, crudele micans, Æthonque sagitta Oeyor, et Stygiis crudelis gloria Nyctes, Armenti Ditisque nota signatus Alastor.' *Micyl.*

404 *Excutit*] Concutit. *Obscura ferrugine*] Ferrugineo colore, qui fuscus est ac ferro similis. *R.* *Per colla jubasque excutit habenas*] Ex Æneid. v. 'Nec sic immisiis aurigæ undantia lora Concussere jugis, pronique in verbera pendent.'

405 *Et olentia sulphure fertur*] Scribe *olenti sulphure*, quia 'ferventia' mox addit; nisi mavis *olentes*, videlicet 'lacus,' vel *olentum Palicorum*: certe in uno Basileensi et *olentes sulphure fontes*. Sed vulgatam lectionem agnoscit Diomedes Grammaticus, unde apparet mendum esse inveteratum: apud illum tamen *lacus sacros* invenies. *Heins.* *Olientia*] Vide H. Ciofanum defendentem *olentia sulphure* contra Diomedem; et infra vs. 476.

406 *Stagna*] Lacum Palicorum inter Leontinos et Menas: 'olentis stagna Palici' de Ponto II. De Diis Palicis adi Macrobius l. v. 19. *Farn.* *Stagna Palicorum*] Palici Jovis et Thalesæ nymphæ a Vulcano genitæ, filii fuerunt, ut vero alii volunt, Vulcani ex Ætna Oceani filia. Dicti sunt autem Palici *ἀπὸ τοῦ πάλω λελώναι*, hoc est, ab iterum veniendo in vitam, cum mortui jam essent. Nam cum Thalesa Nympha a Jove fuisset compressa, Junonis timore optavit, ut sibi terra debisceret. Quod quidem ubi factum est, maturi partus tempus advenit, ex terra igitur adparta, duo simul infantes exiliere, qui Palici sunt appellati. Juxta Palicos autem fons est Pallene; qui aquam in altum sex cubitis ejaculari dicitur, quæ in eundem fontem iterum revertatur. Jus quoque juran-

dam ibi sanctum fuisse scribunt. Quæ enim quis jurasset ea in tabella scripta in aquam projiciebantur; ac siquidem vera fuissent, tabella fluitabat; si quis vero pejerasset, tabella submergebatur, nec usquam apparebat. In perjurio vero deprehensus comburebatur. Vide Macrob. quinto Saturnaliū.

407 *Et qua Bacchiadæ*] Hoc est, originem a Bacchia ducentes. Bacchias enim Dionysii filius Corinthi habitavit, ab eo autem genus ducentes (ut scribit Strabo) generosissimi Corinthiorum habebantur. *Bacchiadæ*] Archias Bacchiadum unus, oriundus Bacchia Dionisii filia, e Corintho sita in Isthmo inter duo maria Ionium et Ægæum profectus, condidit Syracusas, Siciliæ urbem, inter duos portus, majorem alterum, alterum minorem. Thucydes l. vi. Strabo l. vi. Theocritus Idyl. xvi. Cluver. Sicil. antiq. t. 12. *Farn.*

409 *Est medium Cyane*] Locum describit, ubi Cyane Nympha Plutoni inhibere voluit, ne Proserpinam raperet; cæterum a Plutone contempta, dolore in fontem sui nominis fuit conversa, qui Anapi fluvio commixtus juxta Ortygiam insulam in mare labitur. *R. Est medium*] Inter Cyane fontem et Ortygiam insulam ponte Syracusis junctam, est pars æquoris quæ portum efficit ab altera parte Syracussarum. *Pisææ*] Alpheus Peloponnesi fluv. juxta Pisas, creditur subterraneo meatu lapsus miscere se Arethusæ fonti insulæ Syracusanæ, Pausanias in Eliacis prioribus. Strabo l. vi. Æneid. xii. 'Alpheum fama est,' &c. Alii quamplurimi. Noster infra vs. 565. *Farn.*

414 *Agnoscatque Deum*] Deum nonnulli, ut ad Plutonem referatur: quod sequentia confirmant. *Heins.*

417 *Me dilexit Anapus*] Scripti fere omnes *Anapis* vel *Anaphis*: sic et in Ponticis, 'Quaque suis Cyanen miscet Anapis aquis:' ita et ibi codices an-

tiqui. Apud Livium quoque recte pro *Anulis* doctissimus Gronovius *Anapis*. Græcis tamen *Ἀναρος* est: sic et alter priorum fratrum *Anapus* vel *Anapis*, sed potius *Anapis* dicitur. *Idem. Anapis*] Fluvius est Siciliæ, qui idcirco Cyanen amare fingitur, quod juncti in mare una defluunt.

423 *Condidit*] Jecit tantis viribus ut totum sceptrum occultaretur. *Ictam tellus in Tartara fecit*] Nam sceptro percussa ita haviit, ut facile Plutonis currus illac ad inferos pertransierit.

424 *Medio cratere*] Lucret. vi. Dionys. Longin. *περί θύους*. Sect. 31. *ὁ δὲ τῶν τῆς Αἰτῆς κρατῆρων ἀξιοθαυμαστότερον νομίζομεν, &c. κρήνην πέδας κρατῆρος*. Scholiast. Sophocl. *Œdip. καθύπερθε δὲ Κρατὴρ μελιχίων ποτῶν ῥέθυματι συντρέχει*. Pausan. *Lonic. τὸ δὲ αὐτὸ σημείον καὶ ἐν Ἀττικῇ δηλοῦσιν οἱ κρατῆρες*. Videatur et Agell. xvii. 16.

425 *At Cyane*] Diodorus sub principio lib. vi. *Farn.*

435 *Pectora evanida*] Nil muto: unus tamen Basil. *amartia*; hoc est, *emarida*: quomodo et primus Gronovii pro diversa lectione: bene quoque Junianus *Cyaneia*. *Heins.*

FAB. vii. Arg. *Interca pavida*] Ceres Proserpinam filiam quærens, cum defessa siti laboraret, quandam rogavit anum, nomine Mismen, ut sibi aquam ad os colluendum exhiberet. Ea cum mustum polenta commixtum a vetula traditum bibere cœpisset, puer quidam, nomine Stellem, audacior et ridere et Cererem gulæ deditam esse jactare ausus est. Quare indignata Ceres, in faciem impudentis pueri mustum simul et polentam expuit, enmque in stellionem, animal variis maculis infectum, commutavit.

439 *Omnibus*] Frumentum in Sicilia primum sua sponte natum esse ferunt, mox et satum. Triptolemus a Cecrope Atheniensium rege missus, qui et semen deferret et serendi ar-

tem; et ipse mox mari ac terra vec-
tus mortales novæ agriculturæ ratio-
nem edocuit: atque hinc Eleusis At-
tica. Lege Diodorum Sic. lib. vi.
Farn.

440 *Udis Aurora capillis*] *Rutilis*
Thuan. Cantabr. pri. Vatic. ter. Me-
dic. multique alii. Lib. ii. 'At Phaë-
thon rutilos flamma populante capil-
los.' Et ibidem, 'Ecce venit rutilis
humeros protecta capillis.' Lib. vi.
'Barbaque dum rutilis aberat sub-
missa capillis.' Fast. lib. iii. 403. ex
vestigii veterum librorum, 'Cum
croceis rutilare comis Tithonia con-
jux Cœperit.' Ausonius Idyll. vi.
'toto rutilaverat igne comarum.' Ca-
to in Originibus, 'Mulieres nostræ
capillum cinere ungitabant, ut ru-
tilus esset.' Val. Maximus, 'summa
cum diligentia capillos cinere rutila-
runt.' Adeatur Festus in *Rutilum*.
'Cæsaries rutila' Ausonio Epistola
vi. et 'rutilæ comæ' in Catalectis
Pithœi. Lib. i. 'Medus pila geret,
pharetras Romana juvenus; Fulgebit
rutilia India nigra comis:' ita ex ves-
tigiiis veterrimi libri scribendum; in
quo *rutilis crocis*: alius codex Pithœi
nitidis comis: vulgati *nitidis crocis*.
Lucanus lib. x. de pueris in mensa
Cleopatrarum ministrantibus, 'Hæc Li-
bycos, pars tam flavos gerit altera
crines, Ut nullis Cæsar Rheni se di-
cat in arvis Tam rutilas vidisse comas.'
Heins.

442 *Flammiferas pinus*] Malim *flam-
mifera Ætna*, cum uno meo; ut apud
Statium, 'ignifera fensus suspirat ab
Ætna.' *Heins.* *Ab Ætna*] Unde et in
sacrificiis Cereris, quæ mysteria et
initia vocantur, facies accensas jac-
tare solebant ad imitationem ipsius
filium inquirentis.

445 *Solis ab occasu ad ortus*] Imo
cum melioribus, *Solis ad occasum ab
ortu. Ut hebetaret etiam pri.* Basil. et
septem alii, non ubi. *Heins.*

446 *Sitim conceperat*] *Pri. sec. Pal.*
Cantabrig. pri. Erfurt. plurimique

alii, *collegerat*: ut lib. vi. quæ vera
ibi scriptura est, 'Sidereo siccata si-
tim collegit ab æstu.' Lib. i. 'Col-
ligit os rabiem.' Virg. Georg. iii.
'Inde ubi quarta sitim cœli collegerit
hora:' sic 'pluvias nox colligit' ei-
dem; et 'gaudia colligere' Propertio
lib. ii. Eleg. 14. Deinde pro *contec-
tam* meliores cum *tectam*; malim ta-
men *textam*. Paulinus Epist. i. ad
Ausonium, 'Nigrantesque casas et
texta mapalia culmo:' ita et ibi ve-
terrimus codex. Noster nihilominus
lib. viii. de casa, 'stipulis et canna
tectâ palustri.' Fast. lib. iii. 'Quæ
nunc ære vides, stipula tunc tecta vi-
deres:' ubi *tecta* locum habere non
potest. *Idem.*

449 *Anus*] Videtur hæc esse Baubo
Arnobii lib. v. Nicandro tamen in
Theriaciis v. 488. *Μερδραυπα*. Ovidio
fæse narranti hanc fab. iv. Fastorum
Melanina vocatur. Mismam appellat
Ant. Liberalis 24. fab. ut et filium
nominat Ascalabum, quæ tamen vox
sonat Græce stellionem. Namque
interpres Nicandri puerum vocat
Abantem. *Lymphamque*] *Κυκεῖνα* Ni-
candro, quod Cicero de Oratore cin-
num vertit: id autem conficitur ex
polenta, id est, farina hordeacea,
melle, aqua, caseo temperata. Adi
Turnebum lib. xii. Advers. c. 8. *Dulce*
itaque ponitur absolute.

450 *Tosta quod coxerat ante polenta*]
Tosta polenta cum melioribus: quod
et alii jam monuerunt; nisi mavis,
tosta polenta. *Heins.*

455 *Combibit os maculas*] Contra-
hit. R. *Quæ modo brachia gessit*] *Quæ*
ex tribus scriptis. *Heins.*

459 *Tangere monstra paventem*] *Pa-
rantem* ex novem præstantioribus: et
latebramque, pro *latebrasque*, ex iisdem.
Idem.

461 *Stellatus corpora*] Stellatum ha-
bens corpus, et guttis infectum, quæ
stellæ videantur. R. *Nomen*] Stel-
lionis: *ὑβέρο ποικίλος ἐκ τοῦ σήματος*
ἀσκαλαβός. Ant. Liberal. Metam. fab.

24. animal est lacerto simile, cui tergus pictum guttis maculæ luculentibus.

FAB. VIII. 463 *Dicere longa mora est*] Tò *Dicere* mox sequitur, quare rectius unus Vossianus, *Longa referre mora est*; ut noster sæpe alibi. *Heins. Querenti*] Quod in avaros torqueri potest: 'avidis natura parum est.' Senec. Herc. Cæso vs. 681. *Querenti defuit orbis*] Nam cum totum perlustrasset Ceres terrarum orbem, ubi quæreret filiam, nihil ei loci restabat: quare in Siciliam est reversa.

465 *Cicnem*] Vers. 411. supra. *Farn.*

467 *Qua loqueretur*] Quo ex scriptis. *Heins.*

470 *Persephones zonam*] Proserpinæ cingulum. *R. Zonam*] Virginis et raptæ et delibatæ indicium proprium zonam solutam. Lege quæ habet Firmicus de rustico quodam, cui propter divitiis Pluton fuit nomen, raptore Proserpinæ; qui ne prehenderetur a Cereris manu armata ipsum insequente, vehiculum egit per medium lacum Percum, inibique perit cum virgine submersus. *Farn. Persephones zonam*] Redi ad Epist. II. vs. 116. Quam Colutus Theban. vocat *μελίσχρονα θεσφυν ἰσότης*.

474 *Nescit adhuc ubi sit*] *Nec scit* cum primo Palat. et uno Mediceo et uno Vossii; nisi præstat reponi, *Nescia*. *Heins.*

476 *Vestigia*] *Zonam*: ut modo. vs. 470. *Farn.*

479 *Aræque jussit fallere depositum*] Hoc est, arvis mandavit, ne sibi credita semina redderent. *R.*

480 *Fullere*] Terræ fallentis depositum et spem mentitæ species enumerat Horat. Od. III. 1. 'Fundusque mendax; arbore nunc aquas Calpante, nunc torrentia agros Sidera, nunc hiemes iniquas.' Vide quæ nos ad Virg. Georg. I. *Farn. Vitiataque semina fecit*] *Lædit* Thuan. et pro diversa lectione prior Erfurtanus. *Heins.*

482 *Spatæa jactat*] *Falsæ* quidem ex

præstantioribus: quod tamen non placet, quia præcesserat, 'Fallere depositum.' Arondellianus pro diversa lectione *Cassa jactat*: optime. Prudentius ad rem I. II. contra Symmachum, 'Semper (crede) polus variis proventibus annos Texnit: hoc multa ditavit fruge fluentes, Quosdam infelices astris damnavit iniquis, Spe cassa et sterili curam frustatus agrestem.' Plura de hac voce Remed. Amor. vs. 447. *Idem.*

487 *Alpheias*] Arethusam fabulantur fluv. Elidis ex Peloponneso occultis subter mare cuniculis lapsam rursus emanare in Ortygia ins. prope Syracusas: supra vs. 409. et infra 576. *Farn.*

494 *Pisa mihi patria est*] Pisa Arcadiæ oppidum juxta quod Alpheus fluvius labitur.

498 *Mota loco cur sim*] Arethusa vematricis fuit, Dianæ comes, quæ cum forte se in Alpheo fluvio lavaret, ita Alpheum ip sui amorem pellexit, ut ipsam retinere conatus sit; sed cum in Siciliam usque fugientem Alpheus secutus esset, implorato Dianæ auxilio in fontem sui nominis fingitur fuisse conversa. Quod idcirco fictum est, quia quæ jaciunt in Alpheum purgamenta ejici ab Arethusa in Siciliam fere est observatum. Sunt autem multæ Arethusæ et urbes et fontes. *R.*

499 *Ortygiam*] Insulam juxta Syracusas in Sicilia, olim ponte junctam continenti, postea aggre. *Ἀμπεσσα σερμὸν Ἀλφειῶ Κλειτῶν Σηράσσων Ἰδλας, Ὀρτυγία, Δέμυιον Ἀρτέμιδος*, cum respectu quodam ad alteram Ortygiam, Delon.

500 *Cum tu*] Infra, vs. 568. erant opportuna illa et 'mollissima fandi tempora.' *Farn.*

502 *Subterque imas oblata cæternas*] *Subterque casus* rectius in uno Moreti. *Heins.*

504 *Stygio*] Profundo certe meatu lapsa est Arethusa si ea viderit quæ

Stygio in gurgite facta sint: omnino profundo, si sub mari quidam amnea, inquit Plinius lib. II. 103. odio maris ipsa subeunt vada, sicut Arethusa fons Syracusanus, &c.

505 *Vinea tua*] Refert Pausanias in Atticis Cererem Argis a Pelasgo acceptam hospitio, de filia raptu ex Chrysanthide cognovisse. Didymus et Tharraeus in proverbii, Hermes indicasse Cereri raptum Proserpinæ tradunt. Alii Cabarim quendam e Paro insula. Triptoleum aut Celem alii. *Farn.*

506 *Interrita vultu*] *Vultus* in optimo Florentino. *Heins.*

511 *Dolore pulsa gravi*] *Percussa*, affecta magno dolore.

514 *Proaque meo veni*] *Venio* Bernegger. et octo aut decem alii. Lib. XIII. 'Omnibus inferior, quas sustinet aureas æther, Diva tamen venio.' *Heins.*

516 *Nata patrem moveat*] *Proserpina* enim Jovis ex Cerere filia fuit.

519 *Si reperire vocas*] *Ac* si diceret, hoc esse potius amittere, quam reperire.

522 *Si jam mea filia non est*] *Si jam mea filia digna est*, Neapol. et secundus Medicus; venustissime. *Heins.*

534 *Jejunia Solerat*] '*Amorpus* Græcis dicitur, qui non est jejunus: hinc *ἀνορμολιστός*, jejunium solvere et jentare. Sic jejunium solvisse *Proserpinam* dicit, quæ apud Inferos septem grana mali punici contigerat. *Salm.*

535 *Soloeras: et cultis*] *Irriguis* tres antiqui. *Lege et riguis hortis*. Ita Noster passim; ut Met. x. 'riguoque papaver in horto.' Lib. XIII. 'riguo formosior horto.' Remed. Amor. 'Ipse potes riguo plantam deponere in horto.' Gratius Cynægetico, 'At pauper rigui custos Alebandicus hortii.' *Heins.*

537 *Septem*] *Missus* tamen Mercurius Fast. IV. scitatum, utrum *Proserpina* mansisset jejunia, refert, 'rapta tribus solvit jejunia gravis Punica

quæ lento cortice poma tegant.' *Farn.*

539 *Solusque Ascalaphus vidit*] *Ascalaphus* *Acherontis* ex *Orphne* *Nympha* fuit filius, qui cum testatus esset *Proserpinam* in *Platonis* hortis septem grana mali punici comedisse, ab ipsa in bubonem pessimi omnis avem fuit commutatus. *R. Orphne*] *Gorgyram* vocat *Apollodorus* lib. I. aliterque refert hanc fab. *Ceres*, inquit, *Ascalapho* *Acherontis* et *Gorgyra* filio, quod in filiam suam testimonium dixisset, grave apud inferos superimposuit saxum. *Farn.*

243 *Testemque profanum*] *Profanam* avem meliores. Lib. VI, 'tectoque profanus Incubuit bubo.' *Heins.*

546 *Ille sibi ablatus*] Hoc est, sua figura ac forma spoliatus. *Amicitur*] *Vestitur*, cooperitur. *Fulvis amicitur ab aliis*] *In aliis* plerique veteres; ut apud *Virgil.* 'Horridus in jaculis' apud *Claudianum*, 'sudare in hasta.' Sed cur *fulvas alas* dat buboni? unus ex meis, *flavis*; *furvis* *Barberin.* Forte *ravis* *alis*. Vide quæ ad *Amores* I. 12. notamus. *Heins.*

547 *Inque caput crescit*] Illi in caput crescere dicuntur, quorum caput quam reliqua membra grandius efficitur.

550 *Dirum mortalibus omen*] Maxime vero abominatus est bubo, tristis et dira avis, voce funesta et gemitu, qui formidolosa, dirasque necessitates et magnas moles instare portendit: ipsum tamen cantu et stridore quernlo dirum facere auspicium putant. Vide *Alex.* ab *Alexand.* lib. V. *Genial. dier.* c. 12. *Pont. Venturi nuncia luctus bubo*] Ex *Virgil.* *Æneid.* IV. 'Solaque calminibus ferali carmine bubo sæpe queri, et longas in fletum ducere voces.'

FAB. IX. Arg. *Hic tamen indicio parnam, &c.*] *Fabulam* *fabulæ* (ut solet) eleganter annectit Poëta. Nam *Sirenes* tres fuisse dicuntur, *Achæoi* fluvii et *Calliopes* musæ filia, ac *Proserpinæ* comites fidiissimæ: quam quidem cum et ipsæ per totum orbem

terrarum quæsisent, nec usquam in terris eam reperirent, Deos rogarunt, ut alatae efficerentur, quo commodius etiam in aquis Proserpinam inquirere possint. Quare ita in aves fuere conversæ, ut facies tamen virginea, voxque humana illis remaneret. Hæ juxta fretum Siculum insulas Sirennas habitantes tam suaviter caneant, ut nantas illac transeuntes, aut ad se pellicerent, aut sopitos spoliarent atque submergerent.

552 *Acheloides*] Sirenes, filia Acheloi et Terpsichores. Quas si voluptates interpretemur, taurino sane impetu aut flumineo impellunt, nec minus suavitate sua alliciunt ad perniciem: hilaris pœna, mors blanda, gaudium crudele. Martialis Epigram. lib. III. 64. Ad Sap. vet. Domini Verulamii *Siren, seu Voluptas*. De adulatoribus sunt qui interpretentur. Sabius de liberalium artium gymnasium, Rhetorices imprimis et poeticae, quæ tamen ab honesto degenerant instituto: quem lege, et Scalig. poet. v. *Acheloides*] Sirenes. Redi ad Art. Am. III. vs. 311.

554 *An quia*] Aliæ ab aliis adferuntur caussæ. Sed de certamine earum cum Musis, de cantu pernicioso, &c. multa Poëtæ, ethici, mythologi, quos adi. *Farn.*

555 *In comitum numero doctæ Sirenes*] *Mistæ* meliores. Forte, *Immistæ comitum numero*. Heins.

557 *Protinus ut festram*] Non minus ut vestram cogitabam aliquando. *Idem*. *Protinus ut vestram*] Hoc est, ut diligenter in mari quoque possetis inquirere Proserpinam.

558 *Alarum remis*] Alarum remigio et agitatione.

561 *Ne tamen illa canor*] Cansam exponit, cur totæ in aves non fuerint commutatae Sirenes, sed virgineos vultus retinuerint. Vide Natal. Comit. I. VII. Myth. c. 131. *Canor natus*] Facultas canendi ingentia et a natura data.

FAB. X. 564 *Mastæque sororis*] *Mastæque* in priori Hamburgensi. *Heins.* 566 *Duorum regnorum*] Et inferi et superi. *R.*

567 *Cum matre*] Ut per sex menses, quibus Sol in signis est Australibus apud maritum sit infra terram: sex alios, quibus visit Borealia signa, emergant, maturescant, in horrea deportentur fruges. Vel etiam quod Luna, quæ eadem est quæ Proserpina et Diana, ex æquo utrumque hemisphærium, superius atque inferius illustret.

571 *Victis e nubibus exit*] *Ubi nubibus exit* in plurimis; quod præstat. *Heins.* *Victis e nubibus*] Ex dissolutis nebulis atque depulsis. Tunc enim nubes a Sole vinci dicuntur, cum resolvuntur atque expelluntur.

573 *Nata secura recepta*] *Reperta* Cantabr. Thuan. prior Erfurt. et septem alii. Supra, 'En quærita diu tandem mihi nata reperta est!' Mox, *Quæ tibi causa rixæ, non fugæ meliores*: de fuga enim nil præcesserat. *Heins.*

573 *Sacer fons*] Omnes fontes Nymphis sacri esse dicuntur. *R.*

576 *Fluminis Alpei*] *Elci* ex melioribus. *Heins.* *Alpei*] *Al. Fluminis Elci*: lege dialogum Neptuni et Alpei, in dialogis marinis Luciani. *Farn.*

577 *In Achaide*] In Achaia.

583 *Rustica*] Simplex, neglecto formæ cultu, quod aliæ sibi honori, hoc mihi crimini duxi, ut formam, qua placere possem, adstruam. *Farn.*

585 *Stymphalide*] Stymphalus, Arcadiæ in Peloponneso, mons est et urbs. *Idem.*

586 *Magnusque labor*] *Magnumque* ex melioribus. *Heins.*

588 *Perspicuas ad humum*] *Ad humum* nonnulli veteres cum primo Gronoviano, primo Vaticano, et sec. Mediceo. Scribe, *Perspicuas* imo: sic in Halientico, 'Quæ vada subnatis imo viridentur ab herbis.' 'Ex βόθου dixit Theocritus, Idyl. XXIII. Noster alibi

'gurgitis ima' l. xi. de auribus Midæ, ut et illic scribendum, 'Instabilesque imo facit et dat posse moveri.' *Idem.*

598 *Propioris margine fontis*] *Ripa* meliores. *Idem.*

599 *Alpheus*] Vide Epist. ix. vs. 141. et Amor. iii. 6. vs. 29.

603 *Paratior*] Ad vim patiendam.

606 *Trepidas urgere columbas*] *Agitare* Cantabr. et multi alii. Sic 'trepidus agitare in retia cervos,' l. iii. et 'timidas agitare lyncas' apud Horatium Od. ii. 13. Prudentius Hymno iii. Cathemerin. 'Exagitansque truces aquilas Per vaga nubila perque notos Sidere lapsa columba fugat.' Horatius tamen de Cæsare Cleopatram persequente, 'Remis adurgens, accipiter velut Molles columbas.' *Heins.*

607 *Orchomenon*] Urbem Arcadiæ, non procul a Mantinea: sed et alia est cognominis in Bœotia, inter Thespiam et Coroneam. *Farn. Psophidaque*] Est Psophis variarum urbium nomen. Nam et Arcadiæ urbs est et Acarnaniæ, et Achaiæ. Est et Libyæ urbs Psophis, unde Psophites. *Cyllenem* autem, et *Mænalon*, et *Erymanthon* Arcadiæ esse montes jam sæpius diximus. *Elim* vero ejusdem Arcadiæ urbem. *R.*

611 *Longi*] *Λέγεται καὶ τοῦδε ἐς τὸν Ἀλφειὸν, ὡς ἄνθρωπος ἐκ τῆς πενντίας*, &c. Narrat, inquit Pausanias in Eliacis prioribus, Alpheum fuisse venatorem, amasse Arethusam, et ipsam venatricem, quæ cum fugeretur amantem, in insula Ortygiæ prope Syracusas in fontem conversam fuisse: Alpheum, ut ipsam sequeretur, in amnem item mutatum, subter mare meare ac fonti illi Syracusano misceri. Quod ut credam verum esse, adducor Delphici Apollinis responso: is enim Archiam Corinthium coloniam Syracusas deducendam hortatus dixit: *Ὀρτυγίῃ τις κείται ἐν ἡρωεῖδι πόντῳ Τρινακρῆς καὶ θύετθον, ὧν Ἀλφειοῦ στόμα βλύζει*,

Μισγόμενον πηγῇς Εὐρωπείης Ἀρεθούσης. Quod ultra probatum it Pausanias simili lapsu Nili, Jordanis, et aliorum fl. *Farn.*

613 *Saxa quoque, et rupes*] *Saxaque per rupes* alter Hamburg. et tres alii. Barber. *saxa per et rupes*. Scribe *saxaque per, rupesque*. *Heins.*

619 *Armigeræ, Diana, tuæ*] *Dictynna* octo veteres recte. Paulo ante pro *ingens anhelitus* censeo scribendum *urgens anhelitus oris*: ut lib. xi. sub finem, 'celeremque metu celer arget amore.' *Idem.*

622 *Lustrat*] Occupat. *Μυθεῖοντι δὲ τὸν Ἀλφειὸν ἀρχόμενον ἀπὸ Πελοποννήσου*, &c. Strabo l. vi. Fabulantur, inquit, Alpheum in Peloponneso ortum, subter mare alveo suo infra terram usque ad Arethusam ductum rursum inde in mare affluere. Cujus rei argumentum proferunt: pateram quandam apud Olympiam in Alpheum prolapsam, ad fontem Arethusam fuisse delatam: tum fontem enim turbidum fieri quando Olympiæ boves sacrificantur. Quam pro fabula confutat idem Strabo, ibidem. Namque ostium Alpei manifesto in mare exire; neque ullas apparere fauces quæ amnem absorbeant: neque fieri posse ut aqua dulcis maneat, si per mare, vel subter mare permeet. *Farn.*

631 *Longius ulla pedum*] *Longius ire* nonnulli veteres; quod præstat. Paulo post pro *manat locus*, reposui *lacus*, ex plurimis veterum. *Heins.*

632 *Occupat obsessos*] Pulchra phantasia fingit Poëta Arethusam in aquem fuisse conversam. Qui enim plus æquo sudat, facile in aquam videtur resolvi. *Obsessos artus*] Vide Amor. i. 10. vs. 20.

635 *Facta renarro*] *Fata* ex melioribus. *Heins.*

637 *Posito ore*] Deposita figura, ac forma virili.

639 *Cæcis*] Fulgentius Alphenm interpretatur ἀληθείας φῶς: Arethu-

sam, nobilitatem æquitatis: quem adi-
l. III. Alii integritatem morum incor-
ruptorum referunt. *Farn.*

640 *Advehor Ortygiam*] Ortygia et
Delos dicitur, quod in ea primum
Ortyges fuerunt visæ, ut quibusdam
placet, et insula Siciliæ adjacens.
Cognomine Divæ] Dianæ: nam et De-
lia et Ortygia ab eadem insula Diana
cognominatur.

641 *Eduxit prima*] Malim *educit*.
Heins.

FAB. XI. Arg. *Hac Arethusa te-
nus*] Hactenus, inquit, Arethusa fuit
locuta; Lyncei autem Scythiæ regis
Metamorphosin in lynca feram, ele-
ganter cum superiore fabula connec-
tit poeta. Ceres enim recepta filia,
Arethusaque audita, Athenas advo-
lavit, currumque a draconibus alatis
vectum Triptolemo donavit: quo frum-
menti usum et agriculturam mortales
doceret. Is igitur cum ad Scythiam
usque pervenisset, a Lynco Scytharum
rege hospitio susceptus, panlum
abfuit quin interficeretur. Nam Lyn-
cus, cum adventus causam percepisset,
Triptolemi gloriæ invidens eum som-
no oppressum aggressus est. Quare
Ceres indignata Lyncum in lynca fe-
ram commutavit. *R.*

642 *Dea fertilis*] Dea fertilitatis
Ceres. *Angues*] Dracones. *Claudian.*
I. de raptu Pros. 'Sinnosa draconum
Membra regens; volucrique per avia
nubila tractu Signant.' comparat.
Scal. poet. v.

644 *Vecta est*] Rectius fertur in pri-
mo Gronoviano: nam 'Vectus erat
juvenis' mox sequitur. Deinde *Tri-
tonida arcem* non urbem tres scripti.
Heins.

646 *Triptolemo*] Quem Ceres, quod
cum filiam quæreret, a Celeo patre
Triptolemi benigne fuisset accepta,
serendi rationem docuit, eique dedit
currum quem trahebant alati draco-
nes, quo vectus mortalibus impartiret
agriculturam. *Supra vs. 489. Tietzes*

in Hesiodum allegoriam fabulæ ex-
plicat. *Nonn. Dionys. I. XIX. Rudi-
humo*] Non antea cultæ, indomitæ.
Farn.

648 *Europen et Asida terram*] *Ter-
ras* ex optimo Thuaneco: et mox *Sy-
thicas oras* non *Scythicasque* castiga-
tiores. *Heins. Asida*] Asiam proprie
dictam, Mysiam, &c. quæ primam pro-
ducit. *Georgic. I.* 'et quæ Asia circum'
Dulcibus in stagnis rimantur prata
Caystri.' Et *Æneid. VII.* 'Sonat au-
nis, et Asia longe Pulsa palus.' Asiæ
vero, quæ pars quarta orbis, primam
corripit volunt. *Æneid. I.* 'Europa
atque Asia pulsus.' *Farn.*

651 *Causamque viæ, qua veniat*] Ex
Homer. Odys. I. 252. 'Ὁ ξένοι, τίς τις
ἐστί; πόθεν κλεῖθ' ὄργα κέλευθα; Quod
et *Virgil. Æneid. IX.* 'State, viri;
quæ causa viæ, quive estis in armis?'

660 *Rurnusque per æra jussit*] *Mist*
fragmentum Vossianum, *Junianus*, et
unus meus eleganti Græcismo. *Epist.*
Penelopes, 'te quærerem misso Retn-
lerat nato.' *Propertius Eleg. II. 16.*
'Semper in Oceanum mittit me quæ-
rere gemmas.' *Statius initio Achil-
leid.* 'duros laxantem Ægeona nexus
Missa sequi,' ex veteri codice. *Cæ-
lius Hist. lib. I.* 'Celocem in Africam
mittit visere locum, ubi exercitum
exponat.' *Apud Apuleium* 'facere
missa sum' ubi perperam *jussa* Col-
vius. *Vide Avienum Fab. XIIII. Ru-
tilium lib. I. Itiner. vs. 210. Maxi-
mianum initio Eleg. 5. Heins.*

661 *Sacros jugales*] Dracones eideni
jugo subjectos. *R. Mopsopium*] *Athe-
niensem*, a rege Mopsopo. *Strabon?*
I. IX. a Mopso, Triptolemun. Farnab.

FAB. XII. Arg. *Finierat dictos*] *Pieri* filia, *Nympharum* sententia, a
Calliope Musarum præstantissima
superatæ, cœperunt et *Nymphas*, et
Musas ipsas conviciis insectari: quam
rem quidem ægre ferentes *Musæ*,
eas in picas converterunt, quæ inge-

ditam retinuisse videntur loquacitatem. R.

663 *Finierat doctos cantus*] Imo dictos cum primo Palat. primo Mediceo, et decem aut undecim aliis, ne laudibus sororis Musa putide indulgeat. *Heins. Maxima*] Calliope: supra vs. 338.

663 *Nymphæ*] Supra ad vers. 314. *Farn.*

664 *Concordi sono*] Una omnium sententia. *Convicia victæ Cum facerent*] *Jacerent* Florentinus S. Marci, Urbin. Neap. pri. Palat. sec. Medici. pri. Regius, prior Erfurt. decem alii: utrumque recte; sequor tamen vestustiores. Lib. xv. 'toto Venus anxia cælo Verba jacit.' Deinde dixit, non dixi, cum præstantioribus. *Heins. Convicia jacerent*] Vide hac de re Phædrum Laurentii, l. i. Fab. 6. 6. qui plerosque bonos auctores adducit.

667 *Non est patientia libera nobis*] Ex Virgil. 'Non est mora libera Turno.'

668 *Ibimus in pænas*] Vos pænis ac suppliciiis afficiemus.

669 *Rident Pæonides*] Mire hic turbant libri veteres: sed ne in hoc lato diu hæreatur, antiquiores scripturas solummodo adhibebo. *Rident Athipedes* primus Medicus. *Rident Athides* Bernegger. pri. Gronov. et nonnulli alii: quidam *Athiades* cum secundo Mediceo, vel *Achiades*: *Ridentque Athides* primus Palat. alii ex ve-

tustioribus *Emipedes*, vel *Eathides*, et similia. Florentinus S. Marci a manu prima *Ridentemque Athides*. Scribe *Rident Emathides*. Supra nimirum illæ ipsæ, 'Vel nos Emathiis ad Pæonas usque nivosos Cedanus campis.' Deinde *minacia verba non minantia* Florent. primæ notæ, Neap. et Bernegger. qui etiam *magno et clamore* cum primo Mediceo: a multis rō et abest. *Heins. Rident Pæonides*] Pæonides autem eadem ratione qua mater illarum, vocantur, ut supra. Pæonis Enippe mater fuit.

673 *Concrescere*] Coalescere.

674 *Ora videt*] *Vident* ex altero Erfurtano. *Heins.*

675 *Plangere dumque volunt*] *Dumque volunt plangi* meliores magno numero. Sic et l. viii. censeo scribendum, 'Planguntur matres Calydonides Eveninæ.' Lib. xi. 'Plangitur et trepido constringit vincula motu.' Lib. xiv. 'ipsa suis deplangitur Ardea pennis.' Apud Silium l. i. ex optimo codice, ubi de Borea agit, 'Nunc ipsa alis plangit stridentibus Alpes:' cui scripturæ inscite, ut solet, obloquitur Dansqueius. *Heins. Plangere dumque volunt*] Dum, inquit, pectora sua manibus plangere vellent, in aëra levatæ pendere cæperunt.

676 *Nemorum convicia*] Quæ in nemoribus convicia jactare non desistunt.

METAMORPHOSEON LIB. VI.

FAB. I. 1 *Tritonia*] A Tritone fl. Bæotiz, inquit Pausanias in Bæoticiis: non illo *ὅς ἐς τὴν πρὸς Λιβύην θάλασσαν ἐκδιώσκειν ἐκ τῆς Τριτωνίδος λίμνης*. Quod tamen Mela, Lycophronis *Delph. et Var. Clus.*

Ovid.

interpres, Lucanus, et alii asserunt. Bæotiorum lingua *τρετὼν* caput significare volunt: quod si ita sit, conveniet fab. de Minerva ex Jovis capite prognata. Apollonii scholiastes ad

10 K

l. iv. ἡ τὸ τρεῖν τοῖς ἑταῖροις ποιοῦσα. Diomedes Il. i. τρεῖν μ' οὐκ ἐφ' Παλλὰς Ἀθήνη. *Aures*] *Aurem* Berneggeriana recte. *Heins.*

5 *Arachnes*] *Arachne* Lydia fuit puella, Idmonis Colophonii filia, lanificii peritissima. *R. Mæoniaque*] *Mæonia* seu Lydia. *Farn.*

7 *Non illa loco, nec origine*] Distinguenda hic *locus* et *origo gentis*. *Locus* sæpe est genus, parentes, avi. Hinc quæpiam *claro et nobili loco ortum* dicimus. Gens totius familiæ sive stemmatis est. Priori respondet, quod statim de patre et matre subicit: posteriori, quod ait, 'orta domo parva;': domus enim est gens et familia. *Pont.*

8 *Colophonius Idmon*] *Colophon* Lydiae urbs est, Apollinis oraculo clara.

9 *Murice*] Est enim murex piscis, ex cujus sanguine purpureus conficitur color. *R. Phœnice*] *Phœcia* purpurea claruit.

11 *Equa*] *Par* et æqualis. *R. Lydias*] Legendum *Lydas per urbes*, quod in *Lydiis*, prior ubique longa penatur, apud Horatium, Virgilium, &c. *Micyll.*

13 *Hypæpis*] Oppidulo Lydiae in descensu Tmoli montis ad Caystri pratum.

15 *Tymoli*] *Tmoli* montis Lydiae.

16 *Pactolides*] *Pactolus* Lydiae fl. aurifer est.

18 *Tunc quoque cum flerent, tantus decor adfuit arti*] Versus hic superiori rectius præponatur. Nam *Non factas vestes*, pro *Nec*, in multis scriptis. *Heins.*

19 *Siva rudem*] Lanificii opera singularia habuisti, &c. l. iv. 35. *Farn.*

20 *Digitis subigebat opus*] Virgilius, 'subignatque in cote secures:' sic dicimus, subigere navem conto.

26 *Falsos cernas*] *Penelop.* Ulyss. 'Sive Menætiaden falsis cecidisse sub armis,' Et *Metam.* xiii. l. 'Actorides sub imagine tutus Achilles.' 'Achilles simulatus,' Sen. *Troad.* vs.

447. Sic et *Pallas* animum simulabat, additis falsis canis.

27 *Infirmos baculo sustinet artus*] Sic de Ulyssæ: 'Mendico similis graditur, curvusque tremensque, Inimicus baculo membra caduca levat.' *Hom.* *Odyss.* 8. *Senec.* *Herc. Fur.* 'Iners senectus adjuvat baculo gradum.' Et in *Ædip.* v. 657. 'Repet incertus viæ Baculo senili triste prætentans iter.' De Ulyssæ mendico videndus *Lucian.* *Diog.* et *Timon.*

28 *Non omnia*] Expressus hic locus ex Euripide in *Phœnissis*, vs. 531. ubi *Jocasta* filium *Eteoclem* ab ambitiosa dehortatur injuria, ὦ τέκνον, οὐχ ἅπαντα τῇ γῆρι κακὰ, Ἐτεόκλεες, πρόσθ' ἄλλ' ἢ μετρίᾳ ἔχει τι λῆξαι τῶν νῦν σοφώτερον.

29 *Seris venit usus ab annis*] Sic de Alexandro, Amyntæ filio, *Herodot.* v. Νέος ἐὼν, καὶ κακῶν ἀπαθής....Θρηγῶν δὲ ὁρρώτης ἄνθρωπος ἔχει πολυήρατον ἕβης, Κόσφο, ἔχων θυμὸν πολλὸν ἀτίεστα νοεῖ. ἀταλὸς παῖς.

31 *Facienda maxima lana*] Hinc lanificium: multi tamen ex antiquis codices *facienda tela*. *Heins.*

32 *Cede Dea*] Ne contendas cum Dea. *R. Cede Deæ*] Ἐρεῖ τόγῃ λοιβήσῃ θεοῦς, ἐχθρὰ σοφία καὶ τὸ κινῆσθαι παρὰ καιρὸν Μανίαισιν ὑποτρέκει. *Pindarus Olymp.* ix.

34 *Inceptaque fila relinquit*] *Remisit* *Lovan.* et unus ex *Basilensis* lib. ii. Fast. 'Desinit in lacrymas, inceptaque fila remisit.' *Epistola* *Hernus*, 'Stamina de digitis cecidere sopore remissis.' *Tibullus* i. *Eleg.* 3. 'At circa gravibus pensis adfixa puella Paulatim somno fessa remittere opus.' *Libro* tamen *Artis* ii. 'inceptum dextra relinquit opus.' *Heins.*

35 *Vixque memas retinens*] A vi inferenda et verberanda Dea.

36 *Rosecuta est*] *Prosecuta* est, ac respondit. *R. Obscuram*] Dissimulantem se, et alieno schemate latentem: vide quæ ad lib. xii. vs. 563.

37 *Montis*] *Turnus* *Virgilianus*:

'Sed te victa situ, verique effæta senectus, O mater, curis nequicquam exercet,' *Æneid.* vii. 440. *Farn.*

45 *Mygdonideaque*] E Phrygia, utpote vicina, multæ convenerant mulieres, ut Arachnes opera spectarent, quæ omnes, præter unam Arachnen, veneratæ sunt Deam. *R.* *Interrita*] Venerationis ac reverentiæ significationem nullam dedit Arachne. *Pont.* *Interrita virgo*] *Non territa* meliores. Mox scribe *notavit Ora pudor*, pro *rubor*: nam 'erubuit' præcesserat paulo ante. *Heins.*

46 *Sed tamen*] Non ita pudorem et verecundiam decoxerat penitus, quin rubor vel invitæ offusus fuerit: vide quæ ad lib. iii. 182. et *Macrob.* ii. 11. *Saturn.* *Farn.*

49 *Candescere solis ab ortu*] *Ab ictu* pri. et secundus *Palatini*, *Urbini*. *prim. Reg. prim. Moret. prim. Gronov. prim. Vatican.* alique quamplurimi; recte. Adeantur quæ notamus l. v. 380. *Heins.*

53 *Consistunt diversis partibus ambæ*] *Constitunt*, telas videlicet, ex castigatioribus. Pro *jugo juncta* *Neap. Urbini. Bernegger. vincita.* *Idem.*

55 *Secernit*] Dividit, distinguit. *R.* *Jugo*] Transversæ perticæ, cui telæ stamen alligatur et involvitur: sequiturque accuratissime telæ texendæ hypotyposis. *Farn.*

56 *Subtegmen*] Id est, quod stamini inseritur, quod etiam trama vocatur. *Radius acutis*] Radius instrumentum est, quo textores subtegmen inserunt stamini.

57 *Atque inter stamina ductum*] Periphrasis est subtegminis. Id enim dentibus pectinis inculcatur. *R.*

58 *Percussio feriunt inserti pectine dentes*] *Insecti* recte plurimi ex antiquis: *quod feriunt* est in optimo Florentino deleta penitus veteri scriptura: in optimo *Thuanæo*, *Cantabr.* et tribus aliis, *quatiunt*; quomodo et prior *Erfurtanus* pro diversa lectione. Putabam aliquando *paverant*, vel *pavi-*

ant: quomodo *pavire solum* dicebant, hinc et *pavimentum*. Nunc nil muto. *Varro* lib. iv. de *L. L.* '*Stamen* stando, quod eo stat omne in tela velamentum. *Subtemen*, quod subit stamini. *Trama*, quod tramat. *Phrygium* id genus vestimenti. *Denum*, a dentibus pectinis, quibus feritur.' 'Feriunt' quoque *Seneca* in *Epistolis* agnoscit, producto hoc ipso loco. Apud eundem *insecti*, ut jam scribendum monuimus. 'Percutere' verbum textorinum, ut in illo *Juvenalis* *Sat. ix.* 'Et male percussas textoris pectine Galli,' de laceranis. *Lucanus* lib. x. 'Candida Sidonio perlucet pectora filo, Quod Nilotis acus percussum pectine Serum Solvit, et extenso laxavit stamina velo:' ita præstantissimus codex *Vossianæ* bibliothecæ; nam in vulgatis exemplaribus *compressum pectine* legitur. *Heins.*

59 *Utraque festinat*] *Festinant* bene *Florent. Neap. pri. Vatic. sec. Medic. et octo alii. Idem.*

61 *Sensit ahenum*] Multi ex veterioribus *sensit*. Mox *percussis solibus arcus*, non *percussus*, castigatioribus. Pro *arcus* unus *Basil. Iris. Idem.*

62 *Tenuis parti*] *Apte* appositeque; ex arte et ratione *Physica* atque *Optica*. *Umbrae*, inquit, gradatim per colorum levia discrimina declinantes, faciunt ut imagines surgere et extare videantur: non secus ac radii Solis in roridam cavamque nubem sæ fundentes refractique fallunt visum variosque repræsentant *Iridis* colores. *Farn.*

64 *Longum cælum*] Longam aëris partem.

66 *Transitus*] *Unius*, inquit, coloris ad alium transitus, oculos decipit: quia cum sint diversi, iidem tamen esse videntur.

69 *Vetus argumentum*] Antiqua fabula. *Deducitur*] Effingitur. *R.*

70 *Cecropia arce*] *Atheniensis*, a *Cecrope Athenarum rege. R. Scopulum*] *Collem Martini, Areopagum,*

in quo causam dixerat Mars apud duodecim Deos iudices de cæde Halirrhotii, accusante patre Neptuno.

71 *Antiquam*] Lib. II. 386.

72 *Bis sex*] Lib. I. 171. *Farn.*

73 *Augusta gravitate*] Sacra maiestate. *Sua quemque Deorum Inscrit*] Hoc est, unusquisque Deorum propria effingitur figura. *R. Sedent*] Sedebant decem, stabat Neptunus vs. seq. et Pallas, utpote quorum agebatur causa. *Farn.*

75 *Stare Deum pelagi*] *Nare* codex unus ex Leidensibus pro diversa lectione; non male. *Heins.*

77 *Exsiluisse fretum*] *Ferum* plerique veteres; ut de equo intelligatur, quod et alii jam monuerunt. Sic apud Virgil. 'hastam Inlatus inque feri curvam compagibus alvum Contorsit': neque aliter passim auctores. *Idem. Ferum*] Equum. *R. Fretum*] Ita leg. eruditiores, moti auctoritate Varronis, enatam in Athenarum arce olivam, sed et emanantem mox aquarum scaturiginem scribentis, consultum itaque oraculum Cecrope tunc regnante, responsum spectare hæc ostenta ad contentiorem Neptuni et Palladis de nomine et tutela urbis, vicissæ Minervam in suffragiis uno fœminarum calculo, &c. quod confirmant statuæ duæ, de quibus Pausanias in Atticis in hæc verba: Περὶ ἧται δὲ καὶ τὸ φινδὲν τῆς ἐλάτας Ἀθηνᾶ καὶ κῶμα ἀναφαλῶν Ποσειδῶν. Vide et Plutarchum in Themistocle, et Statium Thebaid. XII. 'Ubi ingens lis superum: dubiis donec nova surgeret arbor rupibus, et longa refugium mare frangeret umbra.' Qui *ferum* hic legunt, gemino tibicine sententiam statuminant ex Virgilio: altero in Æneid. II. ubi equum duratentem appellat 'ferum': 'inque feri curvam compagibus alvum contorsit': altero in Georg. I. 'Tuque o cni prima frementem Fudit equum tellus magno percussa triden-

ti, Neptune: quod in Thracia factum asserit Joan. Bapt. Egnatius c. 8. *Farn. Vindictæ*] Snam esse.

78 *At sibi dat clypeum*] Pallas ita seipsam in tela effingit, ut et clypeo et ægide et hasta et galea armata videatur.

80 *Simulat, &c.*] Horat. 'et fortasse cupressum scis simulare.' *Pont.*

81 *Edere cum baccis*] *Prodere* Bernegger. Excerpta Calandræ, pri. Medic. et decem alii, bene: dictum alibi. *Heins.* *Cum baccis*] Baccæ fructus proprie dicuntur olivæ, et similium arborum, qui et exigui sunt et rari, ac a se invicem separati vascuntur.

82 *Operis finis*] *Opæ* tertius Medic. secundus Moreti, et unus meus. Sic infra paulo post 'operique sua facit arbore finem' Berneggerianus. *Heins.* *Opæ*] Opus clausit olivæ, pacis symbolum, in suffragiis victoria, vs. 101. *Farn.*

86 *Brevibus sigillis*] *Parvis* signis. *R.*

87 *Thraciam*] Æmus rex Thraciæ Rhodopen Strymonis fluv. filiam duxerat. Hanc cum ille Junonem appellaret, illum Rhodope Jovem; in montes mutati sunt. *Farn. Hamum*] *Hæmon* decem veteres. *Heins.*

89 *Summorum Deorum*] Jovis et Junonis.

90 *Alteræ Pygmææ fatum*] In secundo, inquit, telæ angulo depicta erat mutatio Pygmææ mulieris in gruem, quod se, ut pulchriorem, Junoni anteferre ausa foret. *Pygmææ matris*] Pygmææ mulieris. Pygmæi namque sunt populi montana Indiæ incolentes, quorum longissimi pedes duos non excedunt. Hi assiduam cum gruibus bellum gerere dicuntur. Gellius IX. 4. *R. Alteræ*] Gerana matrona a popularibus suis Pygmæis pro nomine culta, Deos præ se contempsit, Junonem maxime et Dianam, quarum indignatione in gruem est conversa, infestissimam Pygmæis hostem, qui illam

venerati fuerant. Athenæus ix. 11. *Farn.*

93 *Pinxit*] Meliores *Pingit*. Heins. *Antigonen*] Laomedontis filiam, ob spretam Junonis formam, mutatam in ciconiam: cujus de natura Plin. x. 23. et Pierius l. xvii. Hieroglyph. *Farn.*

98 *Qui superest solus Cinyran*] Cinyras Assyriorum rex filias habuit pulcherrimas, quæ se Junoni præferre ausæ fuerunt: quare indignata Juno eas in gradus templi sui commutavit, ac patrem gradus ipsos pro filiarum corporibus amplectentem itidem in saxum commutavit. *R. Cinyram*] Forte a *κινύρεσθαι*, quia saxo jacens lacrymare videtur, neque enim idem est cum Myrrha patre, de quo lib. xx. *Farn.*

101 *Pacalibus*] Paciferis ac pacem significantibus. *R. Circuitus extremas*, &c.] Scaliger *περὶ πρῶτα* picturæ intelligi in margine annotarat, quæ extrema, ut plurimum, et margines occupare solent. *Circuiti*] Prætexebant limbam undique oleæ, pacis insignia, ut modo vs. 82. *Farn.*

102 *Is modus est*] Sic Cicer. 'Terminare, facere modum.' *Modus*] Finis. *Sua arbore*] Oliva.

103 *Mæonia*] Arachne Mæonia sive Lydia. *R. Mæonia*] Arachne, supra vs. 5. *Farn.*

104 *Europam*] *Europen* duo codices. *Heins.*

107 *Timidasque recondere plantas*] Multi ex vetustioribus *recludere*: at primus Vatic. Medicus unus ex optimis, et decem alii, *reducere*; quomodo Neap. Urbin. Arondel. pro diversa lectione, quod verum est: 'reducere,' identidem adducere et retrahere. 'Subducere' dixit Noster Fast. v. in hac eadem Fabula, 'Sæpe puellares subducit ab æquore plantas, Et metuit tactus assilientis aquæ.' Idem usus verbi 'reducere' Met. xii. 'clypeoque adversa reducto Ter quater ora viri, capulo cava tempora

pulsat.' *Idem.*

109 *Fecit olorinis*] Jnpiter Leda amore captus in cygnum mutatus ea potitus est, quæ ovum dicitur peperisse, ex quo Castor, Pollux, et Helena orti esse finguntur. *R. Aquila*] Jove aquilæ formam assumente, ut Asterien in coturnicem mutatam raperet. *Olorinis*] Redi ad Epist. viii. vs. 68. Amor. i. El. 3. vs. 22. et in primis ad Amor. iii. El. 8. vs. 33. *Ledam*] *Ledan* Cantabrig. *Heins.*

111 *Nyctaida*] Antiopem Nyctæi filiam.

112 *Tyrnthia*] Alcmena. Tyrntha erat urbs Argis vicina, in qua nutriebatur Hercules. *Farn. Amphitryon fuerit*] Jupiter, Alcmenæ amore captus, in Amphitryonem illius maritum conversus cum ea concubuit, Herculemque ex ea suscepit.

113 *Aureus ut Danaën*] Danaë Acrisii Argivorum regis filia a Jove, in aureas guttas mutato, compressa, Perseum genuisse in quarto narratur. *Luserit ignis*] Nam Juppiter in ignem conversus Æginam Asopi fluvii filiam compressit, exque ea Æacum suscepit. *R. Asopida*] Æginam Asopi filiam: vide quæ ad l. vii. 621. *Asopida luserit ignis*] Venaste in Neapol. et secundo Mediceo *igneus*. *Heins.*

114 *Deoida*] Proserpinam, filiam Cereris, quæ *Δηὸς*, Orpheo *Δηὸς ταμύρεψα*. 'Qualis floricomæ quondam populator in Ætna Virgineas inter choreas Deoida raptam Sustulit.' Ausonius Epist. iv. ad Theonem. *Farn. Deoida*] Nam Deois Proserpina est Cereris filia, quæ *Δηὸς* quoque a Græcis nominatur; unde fæmininum patronymicum Deois declinatur. Ceres autem *Δηὸς* appellata fuit (ut Græci tradunt) *παρὰ τὸ δῆω*, quod significat invenio. Quando enim Ceres quærens filiam varia loca circuibat, omnes bene illi ominantes dicebant *δῆω*, hoc est, invenies.

116 *Æolia*] Æoli filia. *R. Virgino*] Arne, Æoli filia, de qua Diodorus l. v.

Enipeus] In fluvium Enipeum mutatus Neptunus ex Iphimedia Aloëi uxore genuit Othum et Ephialtem.

117 *Aries*] Hoc de Theophane Bisaltidis filia narrat Higynus fab. 188. *F. Bisaltida fallis*] Apud Hyginum capite 88. legitur, cum Theophane concubuisse, unde natus est aries Chrysomallus, qui Phryxum in Colchos vexit. *Micyl.*

118 *Et te*] *At te* rectius prior Erfurt. et tres alii. *Heins.* *Frugum mitissima mater*] Periphrasis est Cereris. *R.* *Et te*] Ceres ex te in equum converso, et ipsa prius in equam peperit filium cuius nomen *ἐς τοὺς ἀρελέτορος* effari non licet: mox et Ariona equum. Pausanias in Arcadicis.

119 *Sensit equum, te sensit equum*] *Te sensit avem* Urbina. Neapol. et secundus Mediceus: *sensit volucrum* Florentinus optimus, prior Hamburgensis, et ex meis unus. Idem quoque Florentinus in argumento harum fabularum, 'in volucrum ut Gorgona Medusam,' non in equum volucrum, agnoscit: sed nihil videtur mutandum; nam Pegasus Neptuni et Medusæ filium nonnulli faciunt, Cereris et Neptuni Arionem; quos inter Apollodorus, qui docet Cererem in Erinnyis formam fuisse conversam cum Neptuno concubentem. *Ἀδραστον δὲ μόνον ἴσως διέστωσαν Ἀριον, τοῦτον δὲ Ποσειδῶνος ἐγγόνην Δημήτηρ ἐλευθεύσα Ἐρίνυϊ κατὰ τὴν συνουσίαν.* Sed errat Passeratius ad Elegiam 34. l. II. Propertii qui τὸ 'Crinito colubris Mater equi volucris' ad Arionem et Cererem refert in Erinnyas formam mutatam, cum de Medusa et Pegasus agat Naso. *Heins.* *Crinita Mater*] Medusa Pegasi mater l. IV. vs. 788. *Farn.*

120 *Sensit Delphina Melantho*] Melantho Deucalionis filia fuit, quam Neptunus in Delphinum conversus cognovit, ac filium nominæ Delphum suscepit. *R.*

122 *Agræstis*] Cum Admeti pavit

armenta: l. II. 681. *Farn.*

124 *Macareida Issen*] Macarei filiam, quam Apollo in pastoralis habitu vitiauit, ut hoc loco poëta narrat. *R.* Videtur autem Issa hæc fuisse Lesbica, Macarei filia, ejus qui Jovis et Cyrenes fuit filius, insulamque Lesbum tenuit, cuius filia et Mytilene et Methymma fuere.

125 *Liber ut Erigonen*] Videtur de ea Erigone hic intelligendum esse, quæ Icari filia fuit, et postea inter sidera relata, ut ab Hygino dicitur. Nam et hujus patri Icaro vitis propagationem Bacchus dedit, ipsius puellæ mortem contra rusticos Atticos pestilentia ultus est. *Micyl.*

126 *Ut Saturnus*] Ut Sat. in equum conversus ex Philyra genuit centaurum Chirona. *Farn.* *Geminum Chirona*] Centaurum, qui ab anteriore parte homo, a posteriore equus videbatur.

127 *Tenni limbo*] Subtili fascia. Est enim *limbus* fascia ultimam vestis partem ambiens.

FAB. II. 131 *Caletia*] Telam Deorum flagitiosa adulteria continentem.

132 *Cytoriaco*] Buxeo: est enim Cytorum mons Galatiæ, abundans buxo: Georg. II.

133 *Idmonia*] Idmonis filia: supra vs. 8. *Farn.*

134 *Aximosos ligavit Guttura*] Malim *ligatur*, ut *κακοφωλία* vitetur in *ligavit* et *velavit*. Pro *pendentem* Neap. *pendenti*; nempe, levavit guttura. Pro *pende tamen* Cantabrig. pri. Basil. et sex alii *pendens tamen*. *Heins.*

139 *Hecateidos*] Aconiti ab Hecate filia Persæ quæ mater erat Medem inventi, quod alias tamen e spuma Cerberi natum dicitur. *Hermol.* Barbarus putat Ovidium hic de cicuta loqui. *Comment.* in Dioscorid. *Farn.*

140 *Tristi*] Noxio. *Micyl.*

141 *Cum quis et naris et auris*] *Auris* ex melioribus. Scribe etiam *cumque his*; ut *Excerpta* Jureti et tres alii

exhibent: et spargit pro sparsit paulo ante. *Heins.*

142 *Fitque caput minimum, toto quoque corpore parva est*] *Td est* in multis non apparet. Scribe, *Fitque caput minimum toto quoque corpore parva.* Idem.

144 *De quo tamen*] Lege Ulyssis Aldrovandi, et Antonii Tilesi araneam, nec non Gazæ pia Hilaria p. 21. *Farn.*

FAB. III. Arg. *Lydia*] Niobe namque, Tantali filia, cum ex Amphione marito septem filios ac totidem filias genuisset, se potius quam Latonam venerandam esse contendebat, prohibebatque nequis in suo regno Latonæ sacrificare auderet. Qua re indignata Latona Apollinem ac Dianam rogavit, ne se tanta injuria affici paterentur. Sumptis igitur arcubus et sagittis, ad unum omnes primum Niobes filios interemerunt; quod quidem Amphion cum ferre non posset, seipsum interfecit. Niobe vero morte filiorum indignata cum Diis maledixisset, et filias sagittis confectas vidit, et ipsa in saxum, quod etiam nunc lacrymare videtur, fuit commutata.

148 *Ante*] Hanc Arachnen, utpote popularem suam et civem, noverat Niobe, filia Tantali qui Phrygiæ et Lydiæ imperitabat, priusquam naberet Amphioni Thebaram regi.

149 *Sipylumque*] Opp. Lydiæ, infra vs. 212. *Farn.* *Mæoniam*] Lydiam. Mæonia vero dicta est, a Mæone fluvio, qui per illam finit.

151 *Cedere calitibus*] Χαλεπή δὲ θεοὶ ἐπὶ μέγας. Homer. Iliad. E. 178. et vs. 440. Φρῆξ' εὖ, Τυδείδῃ, καὶ χεῖ' εὖ, μηδὲ θεοῖσιν 'Ισ' ἔθηκε φρονέειν ἐπεί σέποτε φίλον δμοῖον Ἀθανάτων τε θεῶν, χαμᾶι ἐρχομένην τ' ἀνθρώπων. Apollo Diomed: 'Quo ruis, o vecors? majoraque bella capesses Mortali quam ferre datur' Saturnia apud Silium XII. 'Quid nomina contra Tendere fas homini?' Statius IX. *Θυράδ' ὄντα*

τοῖσι πρόφει, Pind. Isthmic. *Minori-bus*] Moderatorioribus. Infra vs. 368.

152 *Animos*] Spiritus magnos et superbifcos. *Conjugis*] Arx et turres in mœnibus Thebaram, ut 177. vs. infra: 'me regia Cadmi Sub domina est, fidibusque mei commissa mariti Mœnia.' Amphionem autem, sono testudinis, a Mercurio sibi donatæ, saxa ad Thebana mœnia exstruenda traxisse notum est, vel ex Horatii Epist. ad Pisones, 'Dicitur Amphion, Thebana conditor arcis Saxa movere sono testudinis,' &c. unde et quidam legunt hic, *artes.* *Farn.* *Nec conjugis arces*] Ex codice veteri Bersmannus reponit *artes*, quod amplectimur. Haud enim nihil erat esse tam nobilem Musicum: cujus paulo post iterum meminit Niobe: 'fidibusque mei commissa mariti Mœnia.' *Pont.* *Sed enim nec conjugis arces*] De regno Amphionis mox agetur: quare *artes* rescribendum. Intelligit artes lyrae Amphionis, per quas Thebani muri sunt exstructi: neque aliter ex codicibus antiquis Florentinus optimus, primus et secundus Medicæus, aliique complures. In priore Twisdenii codice glossa adscripta, 'quia citharædus erat.' *Heins.*

153 *Nec genus amborum*] Nam ab Jove ambo ducebant genus. Amphion enim Jovis ex Antiopa filius fuisse dicitur. Niobe vero Jovis ipsius nepotis, cum Tantali filia fuerit. *R.*

156 *Si non sibi visa fuisset*] Niobe, quia plus æquo sibi visa est felix, evasit infelicissima. *Pont.*

157 *Nam nata Tiresia Manto*] Manto filia fuit Tiresiæ vatis, paternæ artis peritissima, a qua Mantua urbs fuit appellata. *R.*

158 *Divino*] Ἐνθουσιαστική. Virgil. *Æn.* x. 'Fatidica Manto.'

159 *Ismenides*] Thebanae feminae; ab Ismeno fluv. Boeotia. *Farn.*

160 *Dare thura*] Sacrificate, et rogate. *Latonigenis duobus*] Apollini et Dianæ.

173 *Cui licuit soli*] Cui ex hominibus soli concessum fuit epulis Deorum accumbere. *R.* *Cui licuit*] Conviva Deorum; *μακροεσι συνέστιος.* Gallus Anthol. Δ. ἀμοιβὰς θεοῖσι δέϊνα παρέχων. Pindar. l. Olymp. *Farn.*

174 *Pleiadum soror est genitrix mea*] Niobes mater Taygeta fuit una ex Pleiadibus Atlantii filia. *R.*

176 *Juppiter*] Tanti pater, et Amphionis conjugis mei. *Farn.* *Socero quoque gloriolillo*] Amphion enim filius fuit Jovis ex Antiopa.

180 *Adverti lumina*] *Adverto* multi veteres; quod placet: nisi quod *adverto* lumina a Nasone scriptum fuisse censeo. Sic 'dextris adducor littora remis,' l. iv. Plenus hisce Græcismis Noster. Sic in Fastis l. i. 179. etiam emendo, 'Ad primam vocem timidam advertimur aures:' vel *adverto*. Sic 'præverti' passim apud bonos auctores: etiam 'deverti' et 'averti' dicebant. *Adi* Notas Amor. l. ii. 6. 9. *Heins.*

182 *Digna Dea facies*] *Deo* ex præstantioribus nonnulli; multi *Deæ*; duo *Dei*. Vide quæ notamus Trist. iv. 3. vs. 57. Deinde pro *et mox generosque nurusque*, libens rescribam, *et tot generosque*. Idem. *Septem*] De numero variant auctores. Io. Tætzes dicit fuisse duodecim: quos nominat Chil. iv. 141. Sed vide Agell. xx. 47. Nat. Com. vi. 13. Ciofan. et Hygin. fab. ix. *Farn.*

185 *Quoque modo audetis genitam Titanida Cæo*] *Audetis satam* primus Hamburgensis et quinque alii cum Norico; nonnulli *natam*. *Nescio quoque auditi satam* Florentinus optimus. *Nescio quomodo audetis satam* Neapol. veteri lectione erasa, quod in primo Vaticano aliisque nonnullis admissum: tertius Mediceus, *Nescio quoque audete genitam*: alii aliter. *Scribe, Nescio quoque audete. satam Titanida Cæo Latonam præferre mihi.* *Nescio quo Cæo satam.* *Heins.* *Genitam Titanida Cæo*] Latona filia fuit Cæi gi-

gantis, quæ a Jove compressa Apollinem simul et Dianam concepit: quod quidem adeo ægre tulisse Juno dicitur, ut Pythonem immiserit serpentem, qui eam per totum terrarum orbem insectaretur, nec usquam parere permitteret. Fugiens igitur Latona ab Asterie sorore suscepta, statim Apollinem simul et Dianam peperit, qui et Pythonem serpentem sagittis confixerunt, et insulam in qua nati erant immobilem reddiderant. *Titanida*] Neptem Titanum, a quibus Gigantes originem traxere. *R.*

186 *Cui maxima*] Jurejurando obstrinxerat Juno terras omnes, ne parturienti Latonæ locum concederent: latuit tum sub aquis Delos ins. quam emergere jussit Neptunus, et locum parturienti præbere: 'oras et littora circum Errantem Mycone celsa Gyroque revinxit.' *Æneid.* iii. Sed lege dialogum Iridis et Neptuni apud Lucianum in Dialogis marinis: quam ins. Δῆλον dictam volant, quod cum diu sub aquis latuisset, tandem apparuisset: cum probabilius sit ita dici, quod Græcis oriri videatur Sol omnia apparere faciens inter Cycladas pone Delon, quam natalem Solis et Lunæ fingunt fluctuare, propter varium eorum per Zodiacum moveatum, ortum. Sunt qui erroris ins. causam crebris terræ motibus tribuunt. *Farn.*

191 *Ille duorum*] *Duobus* primus Gronovii. *Heins.* *Ille duorum*] Δύο φαστῆρας οὐρανὸς κέκτηται τοὺς μεγάλους, ἐγὼ δὲ τόσους ᾤκτας τε λαλοῦντας, καὶ ἐμψόχους, &c. Tætzes, Chil. iv. 141. *Farn.*

194 *Hoc quoque quis dubitat*] *Dubitet* ex scriptis. *Heins.*

201 *Ite satis propere sacris*] Locus mendosissimus, qui doctissimum quoque Gronovium Observat. l. iv. c. 15. miris modis exercuit. In Florentino et Neapol. hæc majori ex parte in mendo cubabant. Pro *propere* videbatur *properate* fuisse; quomodo quartus Mediceus et unus Gronovii cura

Vossiano uno. Deinde *Ite sacris* in uno meo; quomodo et prima Aldi editio. Margo Gryphianæ, *Ite sacris procul a sacris*. Forte, *Ite antis, procul ite sacris*, vel, *properate*: nisi mavis *Ite procul, procul ite sacris*; ut error natus sit ex solenni librariorum supinitate, qui *procul* geminare neglexerant. Cæterum huic versui præmittendus ille qui paulo post legebatur, *Latone turba quantum distabat ab orba*: ut jam vidit in Observationibus sagacissimus Gronovius ex Menardi codice, qui munificentia viri politissimi Ægidii Menagii nunc est meus. Neque aliter optimus Neapolitanus, et fragmentum Vossianum: in uno Caroli Strozze notatum erat hunc versum loco, quo nunc a me repositus est, esse collocandum. In uno Regio margini erat adscriptus. Præterea scripti meliores, *qua quantum distat: quoque quantum Berneggerianus*. Scribe *turba quo quantum distat ab orba!* 'quo' numero, quod præcensit proximæ. *Idem*.

212 *Quod in ipsam decedit*] *Recidat* ex castigatioribus: de quo verbo ad Epist. xiv. 46. Prudentius Apotheosi, 'Et quod tam modicum est, ut certa sede locetur, Jam titubare potest, et quod titubaverit, intra Naturam vitii est: vitiosum denique tristem Decidit in pœnam:' ubi cum alii vetusti codices, tum omnium vetustissimus Pateaneus, *Reccidit*; hoc est *Recidit*. Heins. *Quod*] 'Quod Dii prius omen in ipsam Convertant.' Æn. ii.

213 *Exhibuit linguam paternam*] Id est, imitatum linguæ paternæ incontinentiam. *Pont. Paternam*] Tantali, cui pœnas improba lingua dedit: *Τάνταλε καὶ δέ σε γλώσσα διδάσσε καὶ σέο κοῦραν*. Antholog. δ. θ. *Farn.*

215 *Pœnæ mora longa querela est*] *Querela* Urbinas sine verbo substantivo, quod et ab aliis multis abeat. Puto, *Desine, Phœbus ait, (pœnæ mora longa,) querelas*. Adeantur quæ nota-

mus Artis ii. 725. Paulo autem pro *Adjectura preces unus Leidensis Admonitura*. Scribe *Admotura*: infra, 'Admotiveque preces, quarum me deceat usus:' alterum minus placet, quia jam præcesserat, 'Tantalus adiecit.' Mox pro *Contigerunt* lego *Contigerunt*: nam unus Medicæus *Contingunt*. Heins.

216 *Phæbe*] Diana, quæ eadem esse cum Luna dicitur.

217 *Cadmeida arcem*] Thebanam arcem a Cadmo extractam.

218 *Campus*] Hippodromus. *Farn.*

219 *Assiduus equis*] Assiduo equorum curso.

220 *Duraque mollior*] *Mollierant* ex libris. Mox pro *Tyrio succo* reponendum *fuo*, qui recte unus Medicæus, ex meis item unus, et Jureti excerpta: de quo ad Claudian. in Rufin. i. 208. Heins. *Mollierat*] In pulverem resolverat. *R.*

222 *Rubentia Terga*] Equorum ostro instratorum, mandentiumque sub dentibus aurum. *Farn.*

223 *Auro gravidis moderantur habenis*] *Auro gravidas habenas* multi veterum: unus Strozze *gravidas auro*. *Lege gravidasque auro*, nisi præfers *auroque graves*; quomodo Naugeriani codices et ex nostris duo: sic 'moderantur equum frenis' Lucretio lib. v. Heins.

224 *Sarcina Prima*] Primogenitus. *Farn. E quibus Ismenos*] Maximus natorum Amphionis et Niobes Ismenos fuit, ab Ismeno, Bœotiae fluvio, appellatus.

225 *Dum certum*] Refert Homerus Iliad. ult. periisse domi omnes: *ἐν μεγάροις ἐδοντο*. Tzetzes Chil. iv. 141. mares inter venandum, puellas domi. *Ἀπόλλων μὲν τοὺς ἄρρενας θηρώντας Κίθαιραν, ἢ Ἄρτεμιν ἐν οἴκῳ δὲ τὰς κόρας καθήμενας*. *Farn.*

226 *Quadrupedis cursus*] *Quadrupes* scripti quatuor; quod arridet: prior Erfurt. et unus Bonon. *Quadrupes cursus*, non longe a vero: et

mox in pectore fixus pro fixa plurimi veteres. *Heins.*

231 *Sipylos*] A Sipylo urbe cognominatus, cum sagittæ stridorem audisset, fugere cepit, cæterum Apollinis sagittam vitare non potuit. *Præcius imbrēs*] Imbris ex Berneggeriano et primo Gronovii. *Heins.*

233 *Ne qua levis effluit aura*] Malim ne quid levis effluat aura. *Idem.*

234 *Frena tamen dantem*] Multi ex vetustioribus, *Frena dabat tamen hunc*; pri. Vatic. *Frena dabat tandem*; quinque *Frena tamen dantem hunc*. Florentinus *Frena tamen tandem*; quo modo et alter Hamburgensis. Scribe, *Frena dabat: dantem non evitabile telum Consequitur*; elegantius, et pro Nasoniano genio, ni fallor. *Idem.*

236 *Nudum de gutturo ferrum*] *Ferro unus meus*: Neap. nudo de gutture ferrum. Lege nudo ferro: sic lib. III. ex antiquis membranis, 'toto descendit in illa ferro.' *Idem.*

237 *Per crura admissa*] Quomodoolvebatur per crura admissa? quare amplector colla admissa, quod erat in primo Gronoviano et sex ant septem aliis. *Idem.* *Per admissa*] Per crura equi in carsum concitati, laxatis illi frænis. *Farn.*

240 *Finem imponere*] *Posuere* duo veteres; ut 'ponere modum.' Mox *Transierunt* pro *Transierant* Urbin. *Heins.* *Labori*] Agitationi equorum. *Farn.*

241 *Nitida palæstræ*] Splendidæ, propter oleum quo se luctaturi perungebant.

242 *Et jam contulerant*] Jam, inquit, luctari coeperant.

243 *Cum tendo*] *Mass* nostri et alii, *contento*, id est, extento: sic infra vs. 266. *Farn.*

249 *Ecolat*] Vetustiores *Advolat*. Mox *rumpit* pro *rapiit* cum primo Regio et uno Mediceo. *Heins.*

253 *Cumque*] Virg. de Rhæto, 'Purpuream vomit ille animam.' *Æneid.* IX. et 'multo vitam cum

sanguine fundit,' ex illorum mente, qui sanguinem animæ sedem esse opinantur.

254 *Damasithona*] *Damasichthone* vestustiores. Lege *Damasichthone*; ut et in Ibide, 'fratres sex cum Damasichthone cæcos.' *Δαμασίχθων* Apollodoro est et Tzetzæ in Chiliadibus lib. IV. *Heins.*

259 *Qui se ejaculatus*] *Seque ejaculatus* ex scriptis. *Idem.*

266 *Non alto percusso corde sagitta*] *Non alta* recte Oxoniensis. *Idem.*

268 *Certam fecere*] Admonuere, certiore fecere.

269 *Irascentemque quod ausi*] Unus Moreti et unus Palatin. *indignantemque* cum altero Twisdenio. *Heins.*

274 *Latois*] A Latonæ altaribus.

275 *Resupina*] Superba, elata.

276 *Invidiosa*] In se invidiam concitans. *Vel hosti*] Quodquidem maxime est miserandum: unde proverbium in eos, qui maxima patiuntur mala, a Græcis usurpatur, *Νίδος ἡδὴν*, hoc est, Nigbes passionis. *Miseranda*] 'Ὦς καὶ τὰν' ἐχθροῖς ἄλγος ὀφθῆναι τρυφεῖν Sophoclis Ajax. 'Vel Priamo miseranda domus.' Diomedes. *Æneid.* XI.

277 *Gelidis*] Mortuis. *R. Corporibus gelidis incumbit*] Totum locum et querimoniam Niobes expendit et illustrat Faber Semestr. III. 8.

282 *Corque serum satia dixit*] Cum 'ait' jam præcesserit, otiosum est hoc loco *τὸ dixit*: quare tollatur meo periculo hic versus, quem commentisunt, qui non intelligebant quantum esset acuminis in illo *Efferor*: nisi mavis præcedentem tolli: alteruter certe est amovendus. Nam primus Palatinus pro posteriori hunc substituebat, *Dum pars nostra jacet, et dum per funera septem*: qui in plurimis membranis exstat. *Heins.* *Funera*] Toties mihi visa sum mori, toties efferri ad funus, quoties alius atque alius filiorum interfectus est.

283 *Efferor*] *Mass.* omnibus *Her.*

Clofani subscribunt mei, habentque versum geminatum ad hunc modum: *Per funera septem dum pars nostra jacet: et dum per funera septem Efferor; exulta, &c.* Farn. *Efferor*] Ad sepulcrum feror. Videbatur enim sibi Niobe una cum filiis efferrī. *Victrixque*] Voti compos. Hinc autem stulta Niobes superbia colligitur, quæ ne filiorum quidem morte in Deos maledicta jactare desinat.

384 *Misera, felici*] Antitheton elegantem maxime reddens orationem. Hæc autem idcirco Niobe furiosa jactat, quod septem ei filiarum supererant.

386 *Dixerat, et sonuit*] *Insonuit* Arondel. et unus Patavinus, omnino rectius. *Heins.*

389 *Demisso crine*] Dissolutis capillis, ut fieri in luctu solet. *R. Toros*] Lectulos, in quibus erant ad funus compositi. *Farn.*

394 *Oraque compressit*] *Non pressit* cum primo Medic. Thuan. sec. Vatic. et quatuor aliis: *exit* etiam, pro *ibat*, melliores. Sed et hic versus est adulterinus. *Heins.*

391 *Orba*] Niobe, inquit Palæphatus, lapideam imaginem suam supernatorum suorum sepulchrum posuit. Notum est illud Agathæ, Anthol. γ. Ὁ Τάφος οὐδὸς ἔνδον οὐκ ἔχει νεκρὸν. Ὁ νεκρὸς οὐδὸς ἐκτὸς οὐκ ἔχει τάφον, ἅλλ' αὐτὸς αὐτοῦ νεκρὸς ἐστὶ καὶ τάφος. *Farn.*

393 *Diriguitque*] *Διευθελσα*, petrefacta, quia stupefacta. *Τὴν δὲ Νιόβην ἐφρασεν ἐνδακρυσον λίθον εἶναι*, Ὅ τι παρὰ τοῖς ἀναλόγητος ἐκ πάθους γυγνομένη Πρὸς μόνον ἦν τὸ δακρυσον, Tzetzes Chil. iv. 141. *Farn.*

395 *Nihil est in imagine virum*] *Vivi* Urbinas eleganter, et pro diversa lectione alter Erfurtanus. *Heins.*

396 *Lingua*] Quæ peccarat pars, inquit pœnas: ἀ ἀχάλως Ἀφροσύνη τιναται πολλὰ δακρυόεντες. Anthol. iv. 9. *Farn.*

398 *Nec brachia reddere motus*] *Geo-*

tus primus et sec. Palat. alique plurimi; recte: gestus enim proprie est manuum; hinc gesticulatio. Lib. xi. 'gestumque manus Ceycis habebat:' ubi frustra quidam codices *scoptrumque*. Lib. xiv. 'Oravique fugam gestu,' non *gemitu*, quod in multis veterum. Auctor Panegyrici ad Pisonem, 'Seu geminare pilam juvat, aut revocare cadentem, Et non sperato fugientem reddere gestu.' Pont. 'In tenebris numerosos ponere gestus,' de saltantibus; ubi male *gressus* substituerant. Vide quæ noto Remed. Amor. vs. 344. *Heins. Nec flecti*] Ταύτην τὴν Νιόβην καὶ αὐτὸς εἶδον ἀναθῶν εἰς τὸν λίθον. Et ut hanc Nioben viderem, inquit Pausanias in Atticis, Sipyllum montem ascendi, qui prope assistenti neque mulieris neque lugentis formam ostentat: qui vero procul aspexerit, mulierem lacrimantem videre sibi videbitur. *Farn.*

311 *In patriam*] Thebis, inquit Apollodorus lib. iii. relictis, vidua jam atque orba in Sipyllum ad Tantalum patrem rediit, &c.

312 *Lacrymis etiam nunc Marmorum manant*] *Lacrymas manant* Florentinus S. Marci, primus Medicens, et unus Basileensis cum Norico, quem ex publica civitatis patriæ bibliotheca depromptum ad me misit vir doctissimus Christophorus Arnoldus; venuste. Seneca Agamemnone, ubi de Niobe, 'Stat nunc Sipyli vertice summo Flebile saxum, et adhuc lacrymas Mœsta æternum marmora manant;' ita veterrimus liber Medicus: possit et legi, ut vulgatæ scripturæ propius accedatur, et adhuc lacrymas *Marmora manant antiquas novas*: nam utrumque agnoscit membrana; nisi quod *Marmora fundunt* cum vulgatis illa. Respexerat haud dubie hanc Nasonis locum Seneca. Juvenalis Satyra vi. de Claudio Cæsare, 'Ille senis tremulumque caput descendere jussit In cælum, et

longam manantia labra salivam: ita codices vetusti magna ex parte. Idem Juvenalis Sat. xv. 'cujus manantia fletum Ora puellares faciunt incerta capilli:' ita vetustus liber Vossianus. Sic 'manare poetica mella' Horat. in Epist. 'stillare,' 'rorare' et similia verba etiam cum quarto nunc, nunc cum casu sexto jungebant. *Heins. Lacrymis*] Utrum hoc propter sudorem, ut videtur, marmoris; ubi aer ad solidum et frigidum corpus condensatur, mox finit solutus? An a rupis aut metalli vapore salso? Namque Sipylum, referente Plinio v. 29. quod ante Tantalus vocabatur, caput est Mæoniæ, ubi nunc est stagnum sale abundans. *Farn.*

FAB. IV. 315 *Gemelliparæ Divæ*] Latonæ, quæ gemellos peperit, Apollinem et Dianam.

320 *Stagnumque locumque*] *Lacumque* primus Vatic. Bernegger. Cantabrigiæ. tert. et quartus e Mediceis, aliique complures. Quomodo mox *Ecce lacus medio*; nam ita Barberinianus, pro lacu. Nisi illic loci medio reponas. Nam in medio lacu aram fuisse vix est verisimile. *Heins.*

321 *Prodigio notum*] Malim *notas*, si *τὸ lacum* non admittimus, et *grandior ævi* pro *ævo*; tam hic, quam Trist. iv. Eleg. ult. 'Sæpe anas volucres legit mihi grandior ævi.' Sic 'ævi maturus.' Vide infra viii. 618. 'integer ævi' iv. 441. *Idem.*

322 *Impatiensque viæ*] Sic passim boni auctores. 'Sævit inops animi.' Virg. 'Præceps animi.' 'Largus lacrymarum.' Plant. Asinar. 31. 'Nulius timidus Dei.' Ovid. de Cyclope. 'Ingratus salutis.' Virgil. sed Livius in abl. i. 6. 'Manlius nimis animia.' Ovid. in genit. 'Elpenor vini nimius.'

323 *Gentisque*] Mihi itineris ducem addit Lycium. *Farn.*

327 *Parido murmure*] *Paulo murmur* Florent. S. Marci, Neap. pri. Palat. sec. Medicea, uterque Erfart.

et decem alii; quod Zinzerlingo arridebat, non mihi. Unus Mediceus, *pavio*: hinc paulo perperam fecerunt. Lib. x. 'Cum munere functus ad aras Constitit, et timide, Si, Di, dare cuncta poteatis, Sit conjunx opto, dixit, mea.' Et lib. viii. 'Concipiunt Bausisque preces timidusque Philemon.' Proximo versu *Faveas ego*, non mihi, cum melioribus. *Heins.*

330 *Cum talia retulit hospes*] Cui primus Moreti, et nunc Voss. et Basil. deinde *reddidi* Bernegger. pri. Basil. et sex alii. *Idem.*

331 *Montanum nomen*] Qualis est Faunus.

333 *Orbem interdixit*] *Orbe interdixit*; quod Nangerius in snis inventit: alterum tamen etiam Latinis auctoribus usitatum Gronovius docuit. Mox *Orantem accepit cum castigationibus*, pro *Errantem*: nam 'erratica Delos' sequitur. *Regia etiam Juno*, non *conjux*, pri. Basil. Langerman. Hamburg. et decem alii; ut apud Statium Theb. vii. 'nunc regia Juno queritur.' Noster ipse hoc libro supra, 'quam regia Juno In volucrem vertit.' Sed lib. xiv. 'Assensere Dei, nec conjux regia vultus Immotos tenuit.' Et lib. x. de Proserpina, 'nec regia conjux Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare.' *Heins. Erratica Delos*] Quam errare, instabilemque esse idcirco Poëtæ finxerunt, quia crebro terræ motu vexabatur, donec ex oraculo Apollinis desiverunt illic cadavera sepelire. R. *Orbe*] Respice quæ ad vs. 186. supra. *Farn.*

335 *Cum Palladis arbore*] Cum oliva. Significat autem illam et palmæ et olivæ innixam peperisse. R. *Palladis*] *Ἐνθα πρὸς ὄρους τε φοῖβος Δάφνη θ' ἱερὸς ἔνεσχε Πτόρρους Λατοῖ φίλῃ*, Eurip. in Hecuba. *Ὅτε μὲν σε θεὰ τέκε πότνια Λητὼ Φοῖβος βασιλῆς χερσὶν ἐφαπαμένη*. Theognis. *δρεψαμένη δὲ καὶ φυτῶν, ἐλάας καὶ φοῖβος, διδύμους ἀπέκλυσσε παῖδας*. Eustath. in Homer. Il. A. Catullus in seculari ad Dia-

nam, 'Quam mater prope Deliam deposuit olivam.' Et mos est, ut habet Apolloni scholias, parturientium, proxima quæque apprehendere, ut nio dolores sublevent enixius.

338 *Inque suo portasse sinu]* *Suos sinus multi ex melioribus.* Forte, *Inque sinu portasse suos duo numina natos.* Heins.

339 *Chimæryfræ]* Chimæra mons est Lyciæ ignivomus a Bellerophonte habitabilis creditur. Quem fabulati sunt monstrum trifforme: ut esset *Πρόσθεν λέων, ὅπισθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα, Δειδὼν ἀποπνέουσα πυρὸς μέγας.* Interpretantur autem montem, cujus pars summa leonibus, media igne, ima serpentibus infestatur; aut Ethice, amorem, qui cum impetu invadit, per libidinem progreditur, in fine aculeos doloris et pœnitentiæ post se relinquit, lib. ix. 646. *Farn. Chimæryfræ]* Chimæras ferentis, id est, capras.

341 *Ab æstu sidereo]* A calore Solis. Nam sidus, quamvis proprie signum ex multis stellis constans vocetur, κατ' ἔξοχον tamen interdum pro Sole ponitur.

343 *Forte lacum mediocris aquæ]* *Melioris aquæ* conjeceram; quod unus Strozæ confirmat. *Heins. Lacum]* Fontem Melam vocat Probus ad Virg. Georg. lib. ii. et pastorem, qui prohibebat, Neoclem. *Farn.*

348 *Rustica turba vetat]* Scribe vetant, cum sic exigit τὸ vetantes, quod sequitur. *Heins.*

349 *Quid prohibetis aquas]* *Aquis* ex Florentino S. Marci, Neapol. prim. Pal. prim. Vatican. prim. Erfurt. et septem aliis. Adi Notas Artis lib. ii. 336. *Idem. Quid prohibetis aquas]* Ex Virgil. *Eneid.* i. 'Quod genus hoc hominum? quæve hunc tam barbara morem Permittit patria? hospitio prohibemur arcæ: Bella cient, primaque vetant consistere terra.'

357 *Simul vitam dederitis in undis]* Postquam mihi vitam aquis instaurationis

veritis: videtur esse hemistichion Ennii poëtæ, unde et *dederitis* verbi penultima est producta. *Dederitis in undis]* In unda meliores. *Heins.*

358 *Hi quoque vos morant]* Infantes enim Apollinem et Dianam illis ostendit, ut saltem eorum ætate moveantur.

366 *Sustulit ira sitim]* *Distulit* cum melioribus: sic apud Statium Theb. x. 'Distulit ira preces.' Theb. vii. 'gaudentque in corpore capto Securam differre famem.' Val. Flaccus lib. v. 'Distulerant sed bella thorum.' *Heins. Filia Cæ]* Latona.

370 *Juvat esse sub undis]* *Undas* unus Basil. *Lego esse sub undas.* Certe in uno Mediceo *ire sub undas*: primus Moreti *ire sub undis.* Heins.

373 *Super ripam stagni consistere]* Repone cum sec. Pal. tort. Medic. et Genev. *considerare.* Idem.

374 *Sed nunc quoque]* Scribe et nunc quoque: quomodo prior Hamburg. pro diversa lectione. *Idem.*

376 *Quamvis sint sub aqua]* *Sunt* sec. Moreti: pri. Gronov. *stant.* Puto, *Quamvis nent sub aqua.* Virgil. Calice de ranis, 'queis nantia limo Corpora lymphæ foveat.' *Idem. Sub aqua]* Repetitio immediata harum vocum 'sub aqua, sub aqua' ranarum coaxationem eleganter exprimit. *Farn.*

379 *Colla intercepta]* De medio recisa: nam ranæ collo carent.

380 *Spina viret]* Tergum viride est.

381 *Limoso gurgite]* *Margine* unus Mediceus. *Heins.*

FAB. v. *Exitium Satyri]* Marsyas autem Satyrus fuit, tibus inflandi adeo peritus, ut cum Apolline certare sit ausus, quem superatum indignatus Apollo pelle privavit. Ex ejus vero corpore tantum defluxit sanguinis, ut a terra exceptus in fluvium fuerit commutatus, qui a Satyri nomine *Marsyas* fuit appellatus. Est autem Phrygiæ fluvius in Mæandrum labens.

383 *Restat exitium*] Ita distingue: ubi nescio quis exitium narravit viro- rum Lycia de gente: sic Arondel. *Heins.*

384 *Tritoniaca*] Pallas et ipsa Tritonia, conspecta in Tritonide palude oris sui deformitate dum tibias a se inventas inflaret, indignata, eas abjecit. Reperit Marsyas Satyrus, earumque e sono ia tantum sibi placuit ut ipsum Apollinem in Musicæ certamen provocare ausus fuerit; a quo victus est et excoriatus. Leges bertaminis, progressus, successum lege apud Di- odorum l. iv. Ovid. Pastorum l. vi. Athen. xiv. 2. Xenophon *Ἀναβάσεις* A. refert Marsyam victum ab Apolline et excoriatum *ἐπίθοντα οὐ περὶ σοφίας*, et Tzet. *Μαρσύας Φηρὲς φιλόσοφος ἐβρεν ἀλλοῦς τὸ πῦρον*, &c. i. Chil. 15. Ali- ter refert fab. Marsyæ Apuleius i. Floridorum. Nisi forte tibia dici pos- sit Tritoniaca a Tritonide palude, juxta quam Lotus materia tibiis apta, et Lotophagi. *Farn. Latens*] Apollo Latonæ filius.

385 *Quid me mihi detrahā*] Cur mi- hi meam pellem deripis.

387 *Clamanti cutis est direpta*] *De- repta*: monui l. iiii. 52. *Heins.*

390 *Micant*] Palpitant. *Salientia viscera*] *Sidentia* Cantabrig. *Heins.*

391 *Fibras*] Fibræ venulæ sunt minores. *R.*

393 *Et tunc quoque clarus Olympus*] Non satis intelligo. Florentinus S. Marci ævus. Puto, et tu quoque curus, *Olympo*: qui Marsyæ discipulus, aliis frater. *Heins. Olympus*] Satyrus Mar- syæ discipulus. Tzetzes i. Chil. 15. *Ὀϊνός δ' ὁ παῖς Ἑλπίδος τὸν Ὀλύμπου διδάσκει*, et Ovid. de Ponto iii. 2. Meminit et Olympi ejusdam Dio- dor. lib. iv. Jovi puero præfecti, a quo eruditus et ad virtutem institu- tus Olympius dictus est. Sed et Strabo l. x. *Σελήρον καὶ Μαρσύαν καὶ Ὀλύμπιον συνάγοντες εἰς ἑν, καὶ ἐβρενὰς ἀλλήλων λοτοφάγους*. *Farn.*

395 *Armenta buccra*] Hoc est, boves.

397 *Concepit*] Exceptit. *R. As ve- nis peribit imis*] Venas terræ puta esse meatus aquarum et spirituum. *Pent.*

398 *Quas ubi fecit aquas*] *Aquam* ex mellioribus. *Heins.*

399 *Ripis decilivibus*] Pronis atque inclinatis.

400 *Liquidissimus*] Purissimus, lim- pidissimus. *R. Marsya*] Isti loco, inquit Strabo l. xiv. adsignant fabu- lam Olympi et Marsyæ, et certamen Marsyæ et Apollinis. Superne est palus calamos proferens, ad tibiarum lingulas aptos: unde fortasse occasio fab. Ex hac palude orientur et Mar- syas fluv. et Mæander: de utroque *Max. Tyrius. Farn.*

FAB. VI. 401 *Talibus exemplis*] *Scribe extemplo*; ut optime Floren- tinus S. Marci, et unus Strozæ pro diversa lectione. Mox lugent, pro luget, nonnulli. *Heins.*

403 *Mater*] Niobe Tantalī filia, soror Pelopis, qui in luctu ob soro- rem vestes lacerans ad planctum, vel mutaturus purpureas pullis, ut infra vs. 507. ostendit humerum ebur- neum, quem suppleverant Dii; quos cum excepiasset Tantalus, iisque filium inter alias epulas apposuisset, absti- nuernat cæteri, Ceres sola ex hume- ro decerptum edit. Pindarus Ode Olymp. i. *Farn. Hanc tunc quoque di- citur unus*] Tamen hanc quoque dicitur ex primo Gronovii, Arondel. et decem aliis; nimavis, sic hanc quoque. *Heins.*

404 *Flesse Pelops*] Pelops enim Tantalī fuit filius. *A pectore postquam Deduxit vestes*] *Ad pectora*, quomodo meus, quem ab Ægidio Menagio ha- bui, et fragmentum Moreti. Dictum Amor. l. i. 7. 48. Malim etiam *hume- risque*. *Heins.*

405 *Ebur ostendisse sinistro*] Ele- ganter codex Palatin. *Ebur osten- disse sinistrum*. Idem.

406 *Concolor huic humerus nascendi tempore dextre*] *Hic humerus* meliores; sinister videlicet. *Idem.*

411 *Illo facto*] Illo Deorum beneficio.

FAB. VII. VIII. Arg. *Finitimi, &c.*] Tereus rex Thracum, cum Athenas obsidione liberasset, accepta in uxorem Progne Pandionis regis filia, in Thraciam rediit, ubi cum jam filium suscepisset, rogatus ab uxore, ut aut se Athenas deduceret, aut saltem ad se Philomelam sororem arcesseret, profectus ipse Philomelam quidem a patre accepit, sed cum in Thraciam pervenisset, non solum ei vim intulit, sed linguam etiam, ne vulgare scelus posset, amputavit, ac suis stabulis mancipavit. Cæterum Philomela, tanta crudelitate stimulata, totum infortunium suum in velo descriptum sorori indicavit. Progne vero, furiis accensa, Bacchi sacra se celebraturam simulans, una cum Bacchis ad sororem venit; eamque secum pampiniis tectam in urbem adduxit, in cubiculoque suo occultavit. Perfectis vero Bacchi sacrificiis, Progne Ityn commanem filium interemit: cujus carnes coctas patri apposuit comedendas. Cum vero Tereus Ityn filium intercomanandum frequenter vocaret, Philomela cubiculo exiliens, caput filii ac pedes in Tereum conjecit: qui stricto ense cum ambas persequeretur, ipse quidem in upupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam conversi fuisse narrantur.

414 *Argosque*] Argos urbs est clarissima Peloponnesi, quæ variis nominibus est cognominata. *Et Sparta*] Regio Laconicæ. At Strabo urbem Lacedæmoniorum Spartam vocat. *Pelopiadesque Mycenæ*] Mycenæ urbs est Peloponnesi, quas Pelops non condidisse, sed auxisse fertur, unde et *Pelopiades* vocat poëta. Vel potius Pelopidæ, hoc est, posteri Pelopi, Mycenæ auxerunt. *R. Pelopeiadesque*] Διὰ τῆς τῶν Πελοπίδων εἰς Μυκῆνας μετέβησαν, inquit Strabo l. VIII.

Namque Agamemnon, rerum potitus, Argolicum regnum Mycenæe adjecit: Laconicum Menelans tenuit. *Fern.*

415 *Tereus*] Iratæ, immisso in Calydonios agros apro, quod Ceneus Ætolie rex primitias Diis obtulisset præterita Diana. l. VIII. *Fern.* *Et nondum Calydon*] Urbs est Ætolie, a Calydone Endymionis filio cognominata.

416 *Orchomenosque ferax*] Recte *ferax*: nam Λιπαρὸν 'Ὀρχόμενον vocavit Pindarus, Olymp. Od. xiv. 'Ἀφρὲς Apollonio dicitur Argonauticon tertio: hic tamen id ferri non potest, cum versu proximo Messene etiam 'ferax' dicatur. Vetustiores *Orchomenosque ferax*: quidam *Messenosque ferax*. Puto scribendum, *Orchomenosque, Pheræque, et nobilis ære Corinthus*; vel *Pharæque*, ut a Pheris/Thesaliam distinguantur: nam Stephanus *ἑρὰ* tam Messenes, quam Achaia oppidum; neque aliter Herodotus. Homero *ἑρῶν*. A Ptolemæo *ἑρὰ* ad Messeniæ sinum in Peloponneso ponuntur. Sic apud Gratum de canibus, 'Comparat his versuta suas Athamania fraudes, Argivusque, Pheræque, et clandestinus Acarnan:' ita scribo. Vulgati nullo sensu, *Acyrosque*. Exaratum fuerat *Arcisusque*, solenni librorum lapsu, mutato *g* in *c*. *Taygetusque*, quod doctissimo amico meo videbatur, longius abit a vestigiis membranarum, et de Spartanis seu Laconicis aget postea Gratinus. 'Ἀργεῖδες inter nobiliores venaticas a Pelluce recensentur. Sequitur non longe post apud eundem Gratum, 'Ad vestram non vile genus, non patria vulgo Sparta suos et Creta suos promittit alumnos.' Locus contaminatissimus. Scribe, *Par vestro non vile genus, Nonacria, vulgo Sparta suos et Creta suos promittit alumnos*. Nihil enim causæ erat, cur Gratinus cænes Arcadas, tantopere in venatu ab omnibus commendatos, omitteret, re-

censitis aliis longe ignobilioribus. Hos recte Spartani et Cretensibus, qui maxime vulgares, conjungit; quod et noster in Actæonis fabula fecit. Eos autem leporinæ venationi habiles fuisse existimatos in comperto est. Noster *Artis Am. lib. i.* 'Mænalius lepori det sua terga canis.' Potest etiam apud Gratum scribi, *Par vestro non rile genus nunc, Caria, vulgo.* Cares enim Cressarum traduces. Certe eos non minus quam Arcadas et Argivos Oppianus commendat. At si vulgatæ apud Gratum scripturæ credendum, nec Argivos ille, nec Arcadas, nec Caras commendarit. Præstat tamen prior conjectura. 'Vulgus' pro canibus idem Gratus alibi quoque non semel dixit. Nunc ad Nasonem redeamus. *Heins. Orchomenosque* Arcadiæ opp. Neque enim hic de illo Bæoticæ mentio. *L. Nobilis* Corintho a L. Memmio capta et incensa, in commune fluxit quicquid erat in status et vasis auri, argenti, æris. *Flor. l. ii. 16. Plin. xxxiv. 1.*

417 *Humilesque* Πόλις inter Argos et Corinthum. *Strab. viii. Patraque* Urbs est Achaiæ. *Humilesque Cleonæ* A Strabone inter Argolicas urbes numerantur Cleonæ. 'Humiles' autem poëta vocat, non a situ, sed a quantitate. Modicum enim fuit oppidum. *Lact.*

418 *Nelea* Neleo Nestoris patri regnata. *Nec adhuc* Nondum Pittheus Thesei avus maternus ibi regnavit. *F. Et Nelea Pylos* Urbs est in Messenia. *Trazen* Træzen urbs est Peloponnesi.

419 *Quaque* Urbes aliæ Peloponnesiæ, quas claudit Corinthus ἀμφόβλαστος, in Isthmo inter Ægeum et Ionium mare sita.

420 *Exteriusque* Urbesque Achaiæ, extra Isthmum. *Farn. Ab Isthmo bimari* Isthmus brevis dicitur terra inter duo maria constituta. Isthmus

vero Peloponnesi et Ægæo maribus et Ionio alluitur. Intra Isthmum autem sunt Peloponnesi urbes, extra vero Achaiæ.

421 *Credere quis* Hæc interrogatio eo spectat, ut significet Athenienses et humanissimos et officiosos maxime fuisse. *Lact. Solæ* Quis crederet urbem humanitatis studiis claram defuturam officio? sed excusanda erat, quippe obsidione pressa a barbaris, forte Amazonum copiis. *Farn. Cessatis Athenæ* Cessatis et possit meliores. *Heins.*

424 *Threicius* Thraciæ rex, filius Martis. *Farn.*

426 *Pandion* Rex Athenarum. *Opibusque* Διούκων βασις, inquit Pausanias in Atticis, sibi regem Thraciæ affinitate junxit. *Farn.*

428 *Prægnæ* Vetustiores et hoc et aliis locis *Procnæ*, Græcorum more: ut *cycnus* pro *cygnus*; *Πρόκνη καὶ κύνες*: neque aliter apud Virgilium *Georgic. l. iv.* vetustissimi codices scribunt; et in antiquo marmore Romæ, CÆCILIA PROCNE DIANÆ VALERIANÆ. *Heins. Non pronaba* De inauspicatis nuptiis, vide quæ nos ad Senecæ *Medeam vs. 16. Octav. vs. 23. ad Lucan. l. ii. 255. et deinceps. Æneid. iv.*

430 *Eumenides tenere faces* Furæ, inquit, infernales prætulerunt faces novæ nuptæ, quas de funere rapuerunt. Dicuntur autem Eumenides furæ, καὶ ἑρρίπασιν, quasi minime benevolæ. *Eumenides tenere faces* Sen. *Octav. vs. 24.* 'Illa, illa meis tristis Erinny Thalamis Stygios prætulit ignes.' *Ἐν αἵματι, σὺν κάρῳ.* 'Fumida lumine fulvo Involvi.' Virgil. de Lavinia. *Φοβόις θυεβαλοῖς.* 'Adest, adest fax, obvoluta sanguine atque incendio.' Videatur Cicero de divinatione. *1. 'Diro ferales omine tædæ.'* *Lucan. i.*

431 *Profanus bube* Dirum mortalius omen, *l. v. vs. 350. Farn.*

433 *Hac ave*] Hoc augurio.

435 *Disque ipsis grates egere*] Imo *ipse*; quod primus Gronovianus, unus Leid. et Lovan. confirmant. Superiori versu *gratulaque scilicet illis* non *gratata* est primus Moreti, Langerman. et quatuor alii. *Heins.*

436 *Quoque data est*] *Quaque* tam hoc quam proxime sequenti versu meliores. Et tum *festam* scribe pro *festum*; quomodo Gronovianus tertius, et duo alii. *Idem.*

439 *Repetitis annis*] *Repetiti anni* vetustiores. *Idem.*

440 *Si gratia ulla mea est*] Si quid apud te possum.

441 *Visendam mitte sorori*] *Visenda* legendum, quicquid dissuadent libri veteres. Certe *visenda* in primo Strozze et uno Medic. *Heins.*

442 *Magni mihi muneris instar*] *Numinis* optimus Thuanus, *Arondeletianus*, et sex alii; probe. Lib. xiv. 'Numinis instar eris semper mihi.' Et ibid. 'et offer Conjugis ora mihi; cælum aspexisse fatebor.' Mox *Piræaque littora* non *Pyræaque*. Græcis *περαιά*. *Idem.*

446 *Cecropios portus*] Athenienses. *Piræaque littora tangit*] Attica. Athenarum portus, Piræum. *R. Piræaque*] Piræum, inquit Pausanias in Atticis, *ἄμμον μὲν ἐκ παλαιού*, navale et portum fecit Themistocles; namque Phalerum prius navale fuerat Athenis. *F.*

447 *Dextera dextra*] *Dextraque* multi veteres. Deinde pro *infausto* committitur omine sermo cave legas ordine: quod multos codices tam editos quam scriptos occupavit. Virg. *Æneid.* xi. 'Tristis ubi infausto committitur omine pugna.' Valerius Flaccus l. vii. 250. 'tristes thalamos infaustaque cerno Omnia:' sic scribendum; ubi vulgo legitur *infaustaque cerno Omnia*. Claudianus præfatione l. ii. in Eutropium, 'Infaustum populus in se convertitur omen.' Et Raptu Proserpinæ, 'Somnia quin

Delph. et Var. Clas.

Ovid.

etiam variis infausta figuris Sæpe monent.' Noster ipse Trist. ii. 'Carmina fecerunt, ut me cognoscere vellet Omne non fausto.' Contra 'faustum omen.' Silius l. iii. 'Jamque Deum regi Martique sub omine fausto Instauratus honos.' Libro ix. 'Haud secus ac si fausta forent et prospera pugne Omnia venturæ.' Noster l. ix. 'fausto tamen omine læta Mater abit templo.' *Heins.*

450 *Rekursus celeres*] Veloces reditus. *Missa*] Philomela. Quæ quidem nondum fuerat missa, sed si missa fuisset, celerem pollicebatur Te-reus reditum.

451 *Magno paratu*] Ornatu. *R. Ecce*] Ne a notis pura vacet margo, neve amatoris impura sordeat, adnectere visum est fabulam, uti alias refertur ab *Ant. Libera*: ejus Metamorphos. liber rarior est. *Πανδάρους ἔκει γῆς τῆς Ἐφεσίας*, &c. Pandareus in agro Ephesio habitavit. Huic filia erat Aëdon, quam in matrimonium dedit Polytechno fabro qui Colophone Lydia habitavit. His unicus erat filius Itys. Ex dissidio cum uxore Polytechnus ad socerum proficiscitur; ubi simulat se ab uxore missum ad adducendam secum sororem Chelidonem. Pandareus nihil suspicatus mali, filiam Chelidonem illi committit. Cui Polytechnus in sylva virginitatem eripit: tonso deinde capite, aliis eam vestibus induit, mortem minatus si quid horum unquam Aëdoni indicasset; ita domum reversus eam ancillæ loco uxori tradit. Aliquandiu eam soror operis exigendis attrivit: donec Chelidonis cum urna ad fontem deplorans calamitatem suam, a sorore exaudita est. Ubi vero se mutuo agnoverunt, malum illico Polytechno machinabantur. Filium ejus in frusta conciderunt, carnes in ollam conjectas coxerunt; cumque Aëdon vicino suo mandasset, ut Polytechnum eas edere juberet, ipsa cum sorore ad patrem Pandareum

10 L

pervenit, indicavitque in quas devenisset miseras. Polytechnus, cognito se filii sui carnes epulatum fuisse, eas ad patrem usque insequutus est. Famili eum Pandarei, quod tantum familiæ Pandarei probum intulisset, correptum vinculis constrinxerunt; corpusque melle inunctum in pascuum prejecerunt: ubi cum muscæ eum vexarent, Aëdon, pristini amoris memor, eum miserata muscas abigebat. Quod ubiprehendissent parentes et frater, odio concitata eam interficere statuerunt. Sed Jupiter Pandareum miseratus, antequam graviora in domum ejus inciderent mala, eos omnes in aves convertit: quæ partim ad mare provolabant, partim in aërem subvolaverant. Pandareus mutatus est in Halyætum, mater Aëdonis in Halcyonem: seque statim in mare dejicere voluerunt, sed id Jupiter prohibuit. Polytechnus in Pelecanem transiit, quod ei Vulcanus fabricant securum dedisset. Frater Aëdonis upupa extitit. Aëdon in laciniam versa, circum fluvios et nemora filium Ityn deplorat. Chelidonis hirundo facta est, hominum contubernalia, Dianæ beneficio, quod invita virginitatem amiserat, plurimum invocata Diana. *Farn.*

454 *Si modo des illis cultus, similesque paratus*] *Cultus illis* nonnulli: videtur scribendum, *Si modo des cultus similes, similesque paratus*. Neglexerat librarius geminare τὸ *similes*, solenni errore. *Heins.*

455 *Conspecta virginis Tereus*] *Thracus* in uno Mediceo et uno Ambrosiano; venuste. Sic infra, 'Thracius ingenti mensas clamore repellit.' Ausonius, 'Intulit incestam tibi vim, Philomela, ferus Thrax.' Posset et *Threcus* legi. Vide *Notas Trist.* l. iv. l. 21. 'Thraca tellus' et 'Thraca palus' apud Virgilium, Horatium, Val. Flaccum, alios. *Idem.*

456 *Quam si quis ignem supponat aristis*] Sic poeta de Apolline, Metam.

1. 492. 'Utque leves stipulæ dentia adolentur aristis, Ut facibus sepea ardent, quas forte viator Vel nimis admovit vel jam sub luce reliquit; Sic Deus in flammis abiit, sic pectore toto Uritur.'

461 *Curam*] *Custodiam*.

465 *Effreno captus amore*] *Inopino* Priscianus, et pro diversa lectione codex Urbinas. Mox *curas pro flammis* unus meus. Vide *Notas ad lib. Remed. Amor.* vs. 495. *Heins.*

468 *Mandata ad Prognem*] *Alii Ad Prognem mandata*. Vetustiores *Ad mandata Procnæ*, eleganter et Græcorum more: sic in Antholog. Χαίρε Πρόκνη κατὰ οὐλο κασιγνήτης Φιδούμλης. Petronius, 'Dignus amore locus: testis silvestris Aëdon, Atque urbana Procne:' sic scribendum; perperam in vulgatis *silvester iadon*. Idem Petronius 'Et lauro redimita Daphne,' priore correpta; quomodo et in *cynus* apud Horatium ac Ansonium: secundam quoque syllabam in *Therapneus* apud Sillum lib. XIII. correptam invenias. Pro *sub illa*, etiam recte, *illis* unus Mediceus. *Idem.*

477 *Petit illa*] *Usque* rectius vetustiores, vel, *ipsa*. *Idem.*

478 *Præcontractatque videndo*] Hoc est, ante oculis quam manibus sibi eam contractare videtur.

483 *Amborum prece*] *Ambarum* vetust. sequentia confirmant. *Heins.*

485 *Quod erat lugubre*] *Erit* cum altero Hamburgensi. *Idem.*

486 *Jam labor exiguus Phæbo*] Significat finem diei advenisse.

487 *Equique Pulsabant pedibus spatium delectis Olympi*] Item *Metam.* II. 156. 'hinnitibus auras Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsan't.

490 *At rex Odrysus*] *Odrysæ* populi sunt Thraciæ, et *Odrysia* urbs eorum, quæ et *Odrysia* dicitur, unde *Odrysus* derivatur. Eleganter autem amantum cogitationes describit poeta.

491 *Repetens faciem, motusque, manusque*] Sic Virgil. *Æneid.* iv. de Didone: 'Multa viri virtus animo, multusque recursat Gentis honos, hærent infixi pectore vultus, Verbaque; nec placidam membris dat cura quietem.' Et paulo post, 'illum absens absentem auditque videtque.'

495 *Lacrymis commendat obortis*] *Committit pri.* Gronov. et duo alii. *Heins.*

497 *Ut voluere amba*] Quidam codices hunc versum superiori præmittunt; ego ejiciendum censeo: nonnulli, *Et voluere.* Pro pia causa coëgit alter Hamburg. et unus Medicus subegit: sic Virgilius alique passim: *Georg.* lib. iv. nt quidem scripti codices uno consensu agnoscunt, 'dum gravis aut hos Aut hos versa fuga victor dare terga subegit;' nam vulgati coëgit: dixi nonnihil ad *Clandianum*. Silius lib. i. 622. ex optimis membranis, 'populi ferro parere subacti.' *Idem.*

499 *Patrio ut tuearis amore*] Tò ut non agnoscat secundus et quartus Medicus cum Mureti Excerptis; eleganter. Pro sollicito lege sollicita senectæ cum utroque Hamburgensi, et decem aut duodecim aliis. *Idem.*

502 *Satis est vidisse sororem*] *Procul esse* scripti omnes, nuo Patavino et uno Strozze exceptis; quod cur rejiciamus, nihil causæ est. *Idem.* *Satis est procul esse sororem*] Satis est, inquit, quod Progne longe a me abeat.

506 *Dextas utrasque poposcit*] *Utriusque* ex Prisciano l. viii. *Heins.*

507 *Natamque nepotemque*] Et Prognem et Ityn.

508 *Pro se*] Nomine suo, et suis verbis. *Rogut saluent*] *Jubet* Sixianus, et unus meus; ex veteri formula, 'Jubeo salvere.' *Heins.*

511 *At simul*] Multi veteres, ut *semel.* *Idem.*

512 *Tellusque*] Hypallage: vel ita judicante oculo, qui motu conspecto se quiescere sibi visus, terram retro-

cedere opinatur: 'Provehimur portum, terræque urbesque recedunt.' *Æn.* iii. Vide quæ nos ad lib. ii. 466. *Farn.*

514 *Exultatque*] Hic etiam versus est suspectus. *Heins.*

516 *Non aliter*] 'Qualis ubi aut leporem aut candentem corpore cycnum sustulit alta petens pedibus Jovis armiger ales.' Virgil. *Georg.* iii. *Farn.* *Pedibus aduncis*] *Obuncis* Florentinus S. Marci, et Neap. cum duobus Medicis: bene *abuncis* unus Moreti, et tres alii. Proximo versu *nido in alto* multi ex melioribus pro *ab alto.* *Heins.*

520 *Pandione natam*] Philomelam.

524 *Et virginem et unam Vi superat*] Maximam hominis barbariem ostendit Poëta, qui sustinuerit virginem, et solam, et sibi creditam, et patrem, et sororem, et inprimis Deos implorantem violare. *R. Fæsusque*] Nefandum professus amorem. *Et unam*] Aliter refertur hæc fabula ab Hygino. Tereus Athenas ad Pandionem socerum venit rogatum, ut Philomelam alteram filiam sibi in conjugium daret: Prognem suum diem obiisse. Pandion ei veniam dedit, Philomelam et cum illa custodes misit; quos Tereus in mare præcipitavit: Philomelam deinde in monte compressit. *Fab.* 45.

528 *Excussa*] *Ejecta.* *Canis lupi*] Lupi namque canicie infecti esse videntur.

530 *Horret*] 'Terretur minimo pennæ stridore columba, Unguibus, accipiter, saucia facta tuus.' Ovid. *Triat.* lib. i. *Farn.*

532 *Lugenti similis*] Versus adulterinus. *Heins.*

533 *O diris barbæ factis*] Duo veteres *Proh.* *Scribe, Pro diris barbæ facti, Pro crudelis, ait.* *Idem.*

537 *Omnia turbasti*] Omnia, inquit, jura et humana et divina confodisti. *Pellæ ego facta sororis, Tu geminus conjux*] *Geminis* primus Gronovii; *sorori* unus meus chartaceus: utrumque

probum. *Heins.*

538 *Non hæc mihi debita pœna est*] *Hostis mihi debita* veteres plerique. Hoc hemistichium puto additum a sciole: et lacunam esse relinquendam, quales in Virgilio etiam multæ occurrunt. *Idem.*

539 *Quin animam hanc*] Multi de-
lent rō hanc. *Idem.*

542 *Si tamen hoc*] *Hæc* meliores.
Idem.

548 *Audiet*] *Idem Audiat.* *Idem.*

551 *Vagina liberat ensem*] *E* vagina eripit ensem.

552 *Arreptamque comam*] *Arreptaque* nonnulli. *Heins.*

555 *Ille indignantem*] *Indignantem*, vo-
cantem, et *Lucantem loqui*, Arondelia-
nus; quod probō. Pro *forcipe* prim.
Medic. prim. Erfurt. prim. Vatic.
unus Mentel. et Noricus, *forpice*. S.
Marci, *forpice*; ut et Spirensia. Sic
lib. ix. 'cen guttura forcipe pressus.'
Et lib. xii. 'quod forcipe curva Cum
faber eduxit.' Posteriori loco idem
S. Marci codex *forpice*: priori *for-*
pice Bernegg. Spir. et prim. Vatic.
Idem.

558 *Tremens immurmurat atræ*] Pu-
to *fremens*; quod et alibi non semel
corruptum: 'tremens' enim, et 'pal-
pitat,' quod sequitur, eadem sunt.
Idem.

559 *Utque*] 'Qualis sæpe viæ de-
pressus in aggere serpens, *Ærea*
quem obliquum rota transiit, aut gra-
vis ictu Seminecem liquit saxo lace-
rumque viator,' &c. *Æn.* v. *Farn.*

561 *Hoc quoque post facinus*] Post
extractam linguam.

562 *Lacerum corpus*] Lingua muti-
latum.

565 *Commenta funera*] Fictam Phi-
lomelæ mortem. *R.* *Commentaque*] *Iis*
qui peregre interierant extrue-
bantur *kerorōpua*, imaginaria sepul-
chra, ad placandos defunctorum ma-
nes transitumque Stygium impetran-
dum.

566 *Et lacryma fecere fidem*] *Scribe*
Ut lacryma. Deinde *Deripit* pro *Di-*

ripit, ex fide vetustiorum: de quo
alibi. Lib. ix. 'a pectore vestem De-
ripuit.' Apud Maronem lib. x. in
veterimis exemplaribus, 'Strymō-
nio dextram fulgenti deripit ense.'
Heins. Et *lacryma fecere fidem*] Effe-
cerunt lacrymæ, ut Progne mortem
Philomelæ veram esse crederet.

569 *Falsis manibus*] Cum nondum
Philomela mortua foret. *Piacula ma-*
nibus inferit] Male alii *offert*: hinc
enim et 'Inferiæ.' Pari modo apud
Maronem *Æneid.* v. de inferiis, 'nec
meritos Anchisæ inferret honores.'
Piamina Arond. voce Nasoniana.
Heinsius.

571 *Signa Deus, &c.*] Jam, inquit,
duodecim transierant menses. *Lus-*
traverat] Illustraverat: quo enim in
signo Sol est, idem illustrare videtur,
quanquam circumferat quoque intelli-
gere possumus. *R.* *Deus*] Apollo,
Sol, et est anni notatio. *Farn.*

573 *Mania*] *Parietes.*

574 *Os mutum facti caret indice*] *Os*,
inquit, mutum scelus indicare non po-
test. *Grande*] 'O quantum est subiti-
tis casibus ingenium!' Martial. Epigr.
Spect. xiv. *Farn.* *Grande doloris in-*
genium est] *Dolori* in quatuor scriptis:
ut verbum substantivum forte sit tol-
lendum. *Heins.*

576 *Stamina suspendit candida*] Mul-
ti ex vetustioribus *pallida*; sed *callida*
verum est, quomodo Zulichemianus.
Cantabrigensis etiam, et unus meus,
cum Moreti fragmento, pro diversa
lectione. Lib. iv. 'Callida per te-
nebras versato cardine Thisbe Egre-
ditur.' Lib. vii. 'quas tempore cal-
lida parvo Colchis amicitia mendacis
imagine cepit.' Simile mendum ex
Propertio quoque tollendum iv. Eleg.
3. 'Assidet una soror curis, et cal-
lida nutrix Pejerat hybernæ temporis
esse moras:' vafra, inquit, nutrix pe-
jerat moram reditus tui hybernæ tem-
pestati esse imputandam. Codices
scripti editique perpèram illic *pallida*
nutrix. *Idem.* *Stamina*] ἱεροῦ ποικί-
λας στομάτων χρησάμενη. Tzetzes 7.

Chil. 142. *Ἰσπανὸς Φιλομήλη Μαρτυρὴν βοδῶσα λιπογλώσσοιο σιωπῆς*. Nonn. Dionys. 12. *Farn.*

577 *Purpureas notas*] Rubras literas.

578 *Indicium sceleris*] A Tereo per Petrati. *Uni*] Ex ancillis.

579 *Illa rogata*] *Ille* primus Mediceus, excerpta Calandræ, prior Hamburg. et octo alii: quomodo Urbinas quoque et Neapol. pro diversa lectione: quod si admittimus, ut admittendum censeo, mox pro *nec quid tradat in illis*, repono, *quid tradat nescius illi*: nam nonnulli, *quod tradat nescit in illis*, vel *quid tradat nescia in illis*, aut etiam, *quid nescia tradat in illis*, ut de ancilla sermo sit. Lib. ix. 'quid tradat nescia, luctus Ipsa suos tradit.' Lucanus lib. vii. 'Mæret, et ignorat causas, animumque dolentem Corripit, Emathidis quid perdat nescius arvis.' ita optime membranæ. Vulgati, *quid perdat nescit in arvis*. Duo veteres, *ille rogatur*: nonnulli *rogatum*. Heins.

581 *Evolris*] Explicat. *Sæci matrona tyranni*] Progne uxor crudelis Terei. *Vestes*] Velum a Philomela missum. R.

582 *Fortunaque sua*] Tres Vossiani, unus Moreti, unus Patav. *Germanaque sua*: rectius. Heins. *Carmen*] Narrationem, indicium. Lege sis l. i. Antholog. cap. 9. qualia verba scripsisse potuerit Philomela ad sororem. Alterum epigr. orditur, *Σὸς με πόσις κακοεργὸς ἐνὶ στήλυγι βαθεῖν* alterum, *Χαῖρε Πρόκνη παρὰ σείο κασιγνήτης*, &c. *Farn.*

585 *Defuerant*] *Defuerunt* unus Vossii: bene. Heins.

587 *Trieterica*] Orgia tertio quoque anno repetita in memoriam triennalis expeditionis Liberi patris in Indiam.

588 *Sithonia*] Thraciæ mulieres. Sithonia regio est Thraciæ. *Farn.* *Nox concia sacris*] Nocte enim sacra Bacchi celebrabantur. *Nox concia sacri*] *Sacris* meliores: et sane præ-

cesserat 'sacrâ,' non *sacrum*: sic apud Maronem in veterrimo codice Mediceo aliisque lib. iv. 'conscius æther Connubiis.' Ausonius Parental. carmine iv. ut in Vossiano scribitur exemplari, ex quo Eljas olim Vinetus istud poema edidit, 'Tu cæli numeros et conscia sidera fatis Callebas: fati nunc legitur. Neque obstant Virgilii et Manilii loca a Vineto adducta, cum utrumque sit in usu. Lib. vii. Noster, 'Hecate quæ cæptis conscia nostris Adjutrix venis.' Heins.

591 *Furialique*] De Bacchanalium immanitate, vide quæ ad III. 528.

592 *Cervina Vellera*] Nebrides. *Farn.*

593 *Levis hasta*] Quæ pampinis ornata thyrsus vocatur.

596 *Stabula avia tandem*] *Stabularia fragmentum* Moreti et unus Palat. Boethornii fragmento *τὸ avia abest*. Heins.

597 *Evoëque sonat*] Utitur Baccharum clamoribus. Nam Evoë et Evan in sacris Bacchi jactabantur ab iis qui ipsum invocabant. Evoë Græce *εὐοι*, quasi dicas, *bene sit tibi*. R. *Evoëque*] Lib. iv. 523. *Farn.*

599 *Frondebis addit*] *Obdit* tres scripti: *addit* pri. Vatic. et duo alii: *ambit* quatuor. Heins.

600 *Intra sua mania*] *Limina* sec. Palat. Urbin. Excerpta Jureti, et sex alii; quod magis placet, cum a sequentibus confirmetur. *Idem.*

603 *Nacta locum Progne*] Secretum subaudiamus. *Sacrorum*] Habitum et ornatum Bacchantis, quo modo Philomelam in simulatis Orgiis dissimularat, exiit. *Farn.*

604 *Ora revelat sororis*] *Sorori* septem veteres: bene. Heins.

605 *Amplexumque petit*] *Amplexusque* tres; duo *Amplexamque*. Lege *Amplexuque petit*, cum duobus Mediceis et uno Boschiano; ora, videlicet. Sic Epist. Hypermnestræ, 'Dum petit amplexu, sopitaque brachia jactas: ita enim illic scribendum. *Idem.*

607 *Dejectoque in humum vultu*] *Dejectaque* quartus Medic. unus item in humo. Forte, *Dejectaque in humo vultum* jurare volent. Idem.

611 *Non est lacrymis hoc, inquit, agendum*] *Hic* scribe; nam duo libri his. Lovaniensis pro diversa lectione, ut coniecimus. Idem.

612 *Sen si quid habes*] *Sed si quid* ex scriptis. Idem.

614 *Cum facibus cremabo*] Scribe, vel invitis libris, cremaro. Idem.

615 *Artificem*] Auctorem, actorem sceleris hujus incestus nefandi. Farn.

616 *Et quæ tibi membra*] *Aut* rectius multi veteres: et *Abstulerunt pro Abstulerant* cum melioribus: et magnum quodcumque sine est. Heins.

619 *Quid sit adhuc dubito*] Nondum, inquit, decrevi quo malo Tereum affectura sim. Quid sit] Futurum subaudiatur. *Peragit dum talia Progne*] Dum talia loquitur et minatur.

620 *Ad matrem veniebat Ilys*] Pueri Progne et Terei filii nomen, qui et *Itylus* fuit cognominatus. *Quid possit ab illo Admonita est*] Quo malo, inquit, afficere Tereum possit ex *Ityli* adventu cognovit, de illo namque interficiendo cogitare cepit. R. *Ity*] Ex Helladio Photius hic ita narrat: *ὁ Ζήρης ὁ Βορέου ἑταῖρος Ἀνδύνα, &c. Ζεῖτεν filium Boreæ duxisse Philomelam filiam Dulichii Pandarei: illis filium natum esse nomine Actylum. Philomela autem suspicata virum Nympham quandam Hamadryadem adamare, zelotypa, cum filius Actylus illi videretur concubitus ac adjutor furtivi concubitus, eum venatu redeuntem interfecit. Venns autem miserata calamitatem, matrem in lusciniam mutavit.* Farn.

622 *Et similis patri*] *Quam similis patri* es non inconcinnæ repetitione unus Basil. et unus Medic. Heins.

625 *Parvis adduxit colla lacertis*] *Matris lacertis* primus Moreti, pri. Hamburg. et alii duo: *patris* Moreti fragmentum. Forte *varis*. Lib.

ix. 'teneas varas in statione manus.' Lib. ii. 'longos quoque brachia vara esse putes ramos:' sic omnino scribendum puto, ubi terra nunc circumfertur. Martial. Epigr. vii. 33. 'Vara nec injecto ceromate brachia tendis;' ut ibi legendum viri docti jam monuerunt. Statius Theb. vi. 'Collaque demersere humeris, et brachia late Vara tenent.' Idem.

627 *Infractaque constitit ira*] Puto concidit. Idem. *Infractaque constitit ira*] Hoc est, ira quam conceperat in filium Progne ipsius blanditiis fracta est. 'Infracta' namque hoc loco valde et penitus fracta intelligitur. *Infracta*] Redi ad Amor. ii. 9. vs. 52.

628 *Lacrymis maduere coactis*] Redi ad Amor. i. 8. vs. 83.

629 *Ex nimia mentem pietate labare*] *Mortem* Cantabrig. Oxon. secundus Medicus, prior Erfurt. Spirensis, uterque Hamburg. et octo aut decem alii. *Lege matrem* cum tertio Medic. Lovan. et uno Basil. *matrem*, pro materno adfectu. Seneca Medea, 'ira decessit loco: Materque tota conjuge expulsa redit.' Sic lib. viii. de Althæa, 'pugnante materque sororque.' Libro xii. 'postquam pietatem publica causa, Rexque patrem vicit: quod non est mutandum. Statius Theb. xi. de Creonte, 'jam flectere patrem Incipit, atque datis abolere Medæcea regnis:' et postea, 'Mox redit in regem.' Heins. *Mentem labare*] Commoveri, flecti. Ter. Ennuch. i. 2. 'Labascit, victus uno verbo.'

630 *Ab hoc*] Ab hujus *Ityli* aspectu.

631 *Inque vicem*] Vicissim, per vires. *Cur admooet alter blanditiis*] Cur valent apud me, alterius filii scilicet blanditiæ, ut parcam, et non valet alterius (sororis Philomelæ) dedecus, propter quod linguam mordit, ut ulciscar? Mater quidem sum illius; sed eadem soror hujus. Pont.

634 *Pandione nata*] Seipsam alloquitur Progne.

636 *Gangetica tigris*] Indica, a Gan-
ge maximo Indiæ fluvio.

637 *Cervæ lactentem satum*] Peri-
phrasis est hinnuli.

640 *Et mater mater, clamantem*] In
Bernegg. inter utrumque *mater* tres
literæ erant erasæ; et vel *cia* fuisse
videbatur. *Et cia mater clamantem*
Neapolitanus a manu prima. Scribe,
Eia et jam mater clamantem; quod est
blandientis. Sæpe hanc vocem cor-
ruptam esse jam supra monuimus.
Apud Senecam Hippolyto Act. II.
'Hecate triformis, *cia* ades cœptis
favens, Animum rigentem tristis Hip-
polyti doma:' sic scribo. Vulgati
en: veterrimus liber *an*. Heins.

642 *Nec vultum vertit*] Malim *acer-
tit* cum uno Vossiano. *Idem*. *Nec
vertit vultum*] Magna matris sævitia
atque indignatio, quæ citra vultus
aversionem filium *nequæ* *conculcavit*.

643 *Jugulum*] Hinc vindiciæ Vir-
gil. in Eclog. VI. 'Quas illi Philomela
dapes, quæ dona pararit:' et aliis,
qui Philomelam in hirundinem, Pro-
cnen in lusciniam mutatam referunt.
*Πανθαρέου κόρη, χλωρὴς ἀήδων, ... Παῖδ'
ἀλοφρομένην Ἰτυλον φίλον, ἐν ποτὶ χαλ-
κῷ Κτεῖνα*. Hom. Odyss. 19. Varro 4.
Orig. Lusciniæ ex Attica Procne in
luctu facta avis. Scholiastes Aristoph.
Πρόκνη *eis* *ἀηδόνα*, ἡ δὲ *Φιλομή-
λα* *eis* *χελιδόνα μεταβληθεῖσα*. Sic Ap-
pollod. lib. III. et Tzetz. VII. Ch. I.
142. *Πρόκνη* *eis* *ἀηδόνα*, *τὴν Φιλομή-
λαν* *ἤμεψαν* *θεοὶ* *eis* *χελιδόνα*. Ovid.
ipse, Epist. Sapphus: 'Mater Concinit
Ismarium Daulias ales Ityn.' Anacre-
on ut ad vs. 557. supra. Contra pluri-
morum autorum testimonium asserit-
ur metamorphosis Procnes in hiru-
dinem, Philomelæ in lusciniam. Farn.

645 *Dilaniat*] *Dilaniat* ex castiga-
tionibus. Heins.
, 648 *Et patrii moris sacrum*] Athe-
niense sacrificium. His autem veris-
similia reddit ea quæ a Procne et
Philomela perpetrata fuisse narran-
tur.

652 *Tantaque nox animi est*] *Animo
fragm.* Boxhorn. Heins.

655 *Intus habes*] Intra temetipsum
habes. *Ubi sis*] Itys subaudiatur.
Quem possis] Quod possis meliores.
Heins.

656 *Quarenti iterumque vocanti*] *I-
tymque* quinque veteres. Lege *Itylum-
que*: et mox *Itylique caput Philomela
cruentum*; nam scripti omnes *Ityque*
non *Ityque* cum vulgatis; nisi malis
filiique caput. 'Ityli' *ἱεροκοποντικός*. Cat-
tull. 'Daulias absumpti fata gemens
Ityli?' et apud Homerum de ædone
Odyss. XIX. 'Παῖδ' *ἀλδοφρομένην Ἰτυ-
λον φίλον*.' Tum etiam paulo ante re-
ponendum, *Itylum* *huc arcessite*, dic-
it. Idem.

658 *Prosiluit*] *Prosiluit* ex scriptis,
quia vocalis litera sequitur. *Idem*.

660 *Et mentis tentari gaudia dictis*] *Meritis
dictis* veteres plerique; et
recte. *Idem*. *Meritis dictis*] Conve-
nientibus verbis.

661 *Thracius*] Tereus Thracius ty-
rannus. *Repellit*] Evertit. R. Thra-
cius] In Phocide, versus ortum Solis
a Delphis, inquit Strabo I. IX. est
oppidulum Daulis, ubi ferunt Tereus
Thracium imperasse: eodemque fab.
de Procne et Philomela referunt, ut
etiam Thucydides.

662 *Vipereæque*] Furias, IV. 452.
et 580. Farn. *Ciet*] Vocat.

664 *Demersæque viscera gestit*] *E-
mersæque* vel *immersæque* plurimi vete-
rum: tertius Medicus, Jureti ex-
cerpta, et quatuor alii *semesæque*;
quod verum est: neque aliter pro di-
versa lectione Neap. secund. Medi-
ceus, et prior Hamburg. Sic 'seme-
sa corpora' apud Petronium, 'seme-
sa ossa' apud Statium, et Virgilium, et
Silium: 'seme-*sa* præda' apud eun-
dem, 'seme-*sa* lardi frusta,' et 'se-
me-*sa* pisces,' apud Horatium. Apud
Silium libro VI. 'seme-*sa* membra.'
Heins.

667 *Corpora Cecropidum*] Atheni-
ensium Proges et Philomela.

668 *Quarum petit altera sylvas*] Philomela, quæ in lusciniam fuit conversa. *Quarum*] Illæ, inquit Pausan. in Att. cum Athenas ad patrem confugissent mœrore et luctu contabuerunt. Inde nata fab. Procne in hirundinem mutatam, filium Ityn lugere, Philomelam in lusciniam versam clamare, *Τήρευς με ἐβλασεν*, ut habet comment. Hesiod. II. *ἔργ.* 567. quod avis utraque luctuosos edat cantus, ait Pausan. quamvis οὐδὲν ὄρνεον ἔδει, θταν περὶ ἢ ῥυγοί, ἢ τινα ἄλλην λόγην λυγῆται, οὐδὲ αὐτῇ ἦτε ἀγδὼν, καὶ χελιδῶν, καὶ ὁ ἔποψ, ἀ δὴ φασὶ διὰ λόγην θρηνοῦντα φεῖν. Plato in Phædone. Intra Daulios vero fines neque hirundo parit, neque lusciniæ apparet. Pausanias in Phocicis. *Farn.*

669 *Alter tectu subit*] Progne, quæ in hirundinem fuit transfigurata.

670 *Signataque*] 'Et manibus Progne pectus signata cruentis.' Virg. Georg. IV. *Farn.*

671 *Pena cupidine*] Qua Prognem Philomelamque affigeret. Upupam autem, quæ a Græcis Epops appellatur, Poëta describit.

674 *Facies armata videtur*] Ita etiam pennæ circa oculos sunt dispositæ, ut eos galea fere tectos habere videatur, ideoque torvo est aspectu hæc avis. *R. Epops*] Tereus upupa factus τοῦ τοῦ clamat. Tzetz. in Hesiodum. In tumulo autem Terei upupa primum visa est ab iis qui ibi parentabant: upupæ autem perpetuo hirundines atque lusciniæ insectantur. Photius ex Connone. *Farn.*

675 *Hic dolor ante diem*] Pandion, dolore quem ex filiabus conceperat, mortuo, Erechtheus a Pallade educatus (ut scribit Homerus) et Atheniensibus rex traditus, in regno successit: cujus filiam Orithyiam amavit Boreas Thraciæ ventus, et rapuit, in Thraciamque asportavit: ex qua filios sustulit Zeten et Calaim, qui pueri quidem sine alis fuerunt: juvenes vero alati effecti, una cum aliis

Argonautis ad vellus aureum rapiendum sunt profecti.

FAB. IX. 677 Sceptra loci] Athenarum imperium. *Rerum moderamen*] Regni gubernationem. Videtur hoc loco Ovidius seriem historiarum, atque ordinem successionis regum Atticorum confundere. Primus enim Atticam tenuit Actæus. Post hunc regnavit Cecrops, gener Actæi. Post Cecropem Cranaus, quo per vim ejecto, regnum Amphictyon gener Cranai accepit. Amphictyoni autem successit Erichthonius, quem fabulæ ex Pallade et Vulcano genitum ferunt. Erichthonio Pandion, Pandioni Erechtheus, is de quo hic dicitur. *Myrl. Erechtheus*] Pausanias in Atticis refert Pandiona posteriorem fuisse patrem Prognem et Philomelæ. Invertisse itaque temporum seriem et successionum ordinem videtur poëta, et hujus Pandionis, qui a Metionidis regno pulsus obiit Megaris, successorem facit Erechthea, qui prioris Pandionis filius erat. Ita enim se habet series: Cecrops, Cranaus, Amphictyon, Erichthonius, Pandion, Erechtheus, Cecrops II. Pandion II. *Ægeus. Farn. Erichtheus*] *Erechtheus* Florentinus S. Marci. Loge *Erechtheus*, tam hic quam alibi. Græcis est *Ἐρεχθεύς*. Heins.

680 *Sed erat per forma duarum*] E quatuor filiabus duas æquales pulchritudine fuisse ait; Procrin, quæ Cephalo Deionei filio nupsit, et Orithyiam, quæ a Borea vento dicitur fuisse rapta. *R. Forma duarum*] *Duabus* cum uno Vossiano. Heins.

681 *Æolides*] Cephalus erat filius Deionei, cui pater Æolus, secundum Pausaniam; Deionei gener secundum Srabonem lib. x.

682 *Boreæ*] Boreæ Strymonis filio, Thraci, nuptias Orithyias ambientem in mora erat facinus recens Terei et Thracum nota sevitia. *Farn. Boreæ Tereus Thracæque nocebant*] Crudelitas, inquit, Terei ac Thracum, Boreæ

ne Orithyiam duceret uxorem nocebat.

683 *Dilectaque*] *Dilataque* codex Sixianus. *Heins.* *Deus* Boreas.

685 *Horridus ira*] Terribilis indignatione. Boreæ autem naturam describit: est enim ventus valde impetuosus et violentus.

689 *Quarum me dedecet unus*] Quibus mihi turpe est uti. *R.*

690 *Apta*] Amatorum more, viribus et virtute sua gloriatur; sed Physice, nivium velleribus, grandinis globulis, conflictu cum ceteris ventis, fulgure, tonitru, terræ motibus. *Farn.* *Hac tristia nubila pello, Hac freta concutio*] *Ut pellam, ut concutiam* multi veteres: et mox *vertam, indurem, et pulcem: ut pello, ut concutio* Florentinus S. Marci, tertius Mediceus, excerpta Mureti, prior Erfurt. prior Strozæ, et duo alii. *scribē, ut monimus* ad Epist. xvii. 181. ubi simile mendum tollebamus, *Apta mihi vis est: vi tristia nubila pello, Vi freta concutio, nodosaque robora verto*: quam conjecturam postea confirmavit codex Johannis Georgii Grævii, qui in manus meas pervenit dum hæc prælo typographico committuntur. Potest et pro *verto* legi *vello* cum uno Mediceo et uno Thuanæo. Certe in uno Leidensi et uno Ambros. *Vi freta concutio*: unus meus *Vi concutiam*. *I* et *T* litteræ in scriptis exemplaribus frequenter confunduntur: ita libro proximo vs. 208. pro *aut* restitimus *ari*. Apud Valerium quoque Flacum libro 1. in pulcherrima Æsonis oratione similis error commissus, ubi pro *ut dent* reponendum *video en*. Audiamus illum, 'Sed patriæ valere preces, auditaque magnis Vota Deis: video en nostro tot in æquore reges, Teque ducem: tales, tales ego ducere metus.' Pro *video en* legebatur ante Carrionem *videam*: ille ex suo codice *ut dent* proxime verum reposuit. Recte autem *nostro in æquore*;

cujus aperti laus Jasoni at servata. *Heins.*

693 *Cælo aperto*] Aëre patenti, in quo venti confligunt.

694 *Tanto molimine luctor*] Tantis viribus resisto. *R.* *Nam mihi campus is est*] In cælo aperto, in aëre libero est campus meus, in quo pro arbitrio volito ac discuro. *Pont.*

695 *Ut medtus nostris*] Physicorum sententiam sequitur, qui ex collisione nubium tonitrua aiunt commoveri et fulmina emitti. *Nostris concursibus*] Sic Virgil. 'Venturi prælia venti.' Et Æneid. iv. 'Ac velut annosam valido cum robore quercum Alpini Boreæ, nunc hinc nunc statibus illinc Eruere inter se certant.' *Insonet æther*] Intonet rectius nonnulli. *Heins.*

696 *Flini ignes*] Expulsi: est autem fulguris perfractio.

697 *Idem ego, cum subii*] Terræ motus ex physicorum sententia sunt a ventis in cavernis terræ clausis, unde sine magno impetu exire non possunt.

701 *Non orandus erat mihi, sed faciendus*] Langermannianus et prior Twisdenius concinne, *Non orandus erat, sed vi faciendus Erechtheus*. *Heins.*

703 *Excussit pennas*] Concussit alas, ex quarum jactatione maximum ventum excitatum fuisse ait.

705 *Pulvereamque*] Eleganter, et ex natura sicci venti; unde Boreas vocatur, 'Scopa viarum;' et versu seq. 'Verrit humum.' *Farn.*

707 *Orithyiam adamans fulvis complectitur alis*] Amplexitur scripti fere omnes; sed hoc leve. Præterea legendum *Orithyiam amans*, cum primo et sec. Pal. primo Medic. Cantabrig. Oxon. aliisque compluribus. Florent. S. Marci, Urbinas, Neap. aliique nonnulli *Orythiam amans* proxime verum: aliter alii; sed mendose. Sic ultimam in *Iphigeniam* corripuit in *Pont.* 'fecisse per auras Nescio quam dicunt Iphigenian iter. *Heins.*

710 *Ciconum populos*] Thraciæ populam ad Ismarum montem et Bistonidem lacum.

711 *Actæa*] Orithyia, ex Atticis Athenis. *Farn. Gelidi tyranni*] Boreæ venti, qui omnium frigidissimus.

712 *Gemellos*] Zeten et Calain: et tres insuper puellas, Cithoniam, Chionen, et Cleopatram. *Farn.*

716 *Subnixa capillis*] *Submissa* decem libri veteres; recte: sic et 'promissam barbam' dicebant. Nisi legendum *subpeza*, ut 'propexa barba' passim apud Poëtas. Certe unus mens *subnexa*. Heins.

720 *Vellera*] Pellem arietis auream, quam Phryxus cum ab eo ad Colchos usque incolomis fuisset delatus, Jovi Phryxio, hoc est, fugæ faventi, immolavit, ac ejus pellem aurei velleris, eidem dicavit. *R. Minya*] Thessaliæ popul. ab Orchomeno fluvio Thessaliæ, qui prius Minyæus dictus est: vel a Minya filio Orchomeni, ut Scholiastes Apollonii ad Argonaut. lib. i. 280. Ab his, tanquam præstantissimis Argonautarum, cæteri omnes Minyæ dicti sunt. Erant et alii Minyæ Bœotici a Minya rege, filio Chryse, cui pater Neptunus: de quibus Pausan. in Bœoticis.

721 *Per mare non notum*] Pri. tert. Medicei, et undecim alii, *non tutum*. Legendum forte, *tritum*. Dno *non tactum*, ut 'intacti claustra freti' apud Claudianum bello Getico, ubi agitur

de Argo. Valerius Flaccus tamen libro v. 660. de Jasone, 'maria et nondum qui nota subibat' Tres codices *mare non totum*. Scribe *non motum*; et sic unus mens: quomodo et Constantius Fanensis in suis invenerat. Sic Amor. lib. ii. 'O utinam, ne quis remo freta longa moveret, Argo funestas pressa bibisset aquas.' Val. Flaccus lib. v. 'Te sine, Thepiade, nos ulla movebimus ultra Æquora' Heins. *Per mare*] Pelias, quo sibi retineret Thessaliæ regnum, quod tutelæ suæ commissum fuerat ab Æsone patre Jasonis sub hac fide, ut restitueretur Jasoni adulto; simul oraculo monitus, ut sibi caveret ab Æolidis, cum ex his multos de medio sustulisset, neque idem in Jasone liceret, sub prætextu specioso immortalis gloriæ ex napatita vellere aureo quod Phryxus in Colchidem portaverat, in certum mortis discrimen illum amandavit: qui tamen victor rediit. Ia. Tzetzes ad Lycophronem ibi: *τῆς ζωοβότου ἢ πρὸς Οἰδῶνος πυρίδης. Prima*] Primam hanc navem longam memorant Græci. Alii tamen priorem a Dauno factam narrant. Hæc ab artifice ejus, nomen sortita est Argo. Alii a celeritate dictam autumant. Sunt qui non unica nave, sed classe suscepisse Jasonem hanc expeditionem referant. *F. Prima carina*] Redi ad Amor. ii. 11. 1.

343

STANFORD UNIVERSITY LIBRARY
Stanford, California

APR 15 '66

APR 21 '68

[Handwritten signature]

